

COMENTARIU LA NOUL TESTAMENT

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HENDRIKSEN, WILLIAM

Matei / William Hendriksen. - Oradea : Reformatio, 2006

ISBN (10) 973-86076-6-3 ; ISBN (13) 978-973-86076-6-8

226.2.07

COMENTARIU LA NOUL TESTAMENT

EVANGHELIA DUPĂ MATEI

William Hendriksen

EDITURA REFORMATIO
ORADEA, 2006

William Hendriksen, *The Gospel of Matthew*
© William Hendriksen

© 2006 Editura Reformatio, Oradea
Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediții

Editura Reformatio
Str. Nicolaus Olahus 82A, 410086 Oradea, România;
Tel./Fax: 0259-436525;
Pagina web: <http://reformatio.org>

Consilier editorial: Emil Bartoș
Traducerea: Sofia Gheorghe
Editarea: Pavel Miron
Tehnoredactarea: Adrian Abrudan
Coperta: Adrian Docea

ISBN (10) 973-86076-6-3
ISBN (13) 978-973-86076-6-8

Tiparul executat la Debrecen, Ungaria

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR	vii
INTRODUCERE LA EVANGHELII	1
I. Introducere la cele patru: Matei, Marcu, Luca și Ioan	3
II. Introducere la cele trei: Matei, Marcu și Luca (Sinopticele)	6
A. Originea lor (Problema sinoptică)	6
B. Caracterul lor demn de încredere	49
INTRODUCERE LA EVANGHELIA DUPĂ MATEI	71
I. Caracteristici	73
II. Autorul, data și locul scrierii	85
III. Scopul	90
IV. Tema și schița cărții	91
Subdiviziunile de sub fiecare titlu vor fi în multe cazuri diferite pentru fiecare dintre aceste trei Evanghelii. Pentru o schiță mai detaliată, vezi Cuprinsul sau Schița de la începutul fiecărui capitol.	
TEMA GENERALĂ: <i>Lucrarea pe care Tu l-ai dat-o să o facă</i>	95
I. <i>Începutul sau inaugurarea ei, capitolele 1:1–4:11</i>	95
Capitolul 1	96
Capitolul 2	136
Capitolul 3	178
Capitolul 4:1-11	200
II. <i>Progresul sau continuarea ei, capitolele 4:12–20:34</i>	215
A. <i>Marea lucrare din Galilea</i>	216
Capitolul 4:12-25	216
Capitolul 5-7 Primul mare discurs	232
Capitolul 8, 9	348
Capitolul 10 Al doilea mare discurs	400
Capitolul 11	432
Capitolul 12	458

M A T E I

Capitolul 13	Al treilea mare discurs	492
Capitolul 14.		526
Capitolul 15:1-20.		546
B.	<i>Lucrarea din retragere și lucrarea din Perea</i>	558
Capitolul 15:21-39.		558
Capitolul 16.		570
Capitolul 17.		596
Capitolul 18	Al patrulea mare discurs	614
Capitolul 19.		640
Capitolul 20.		662
III.	<i>Apogeul sau punctul ei culminant, capitolele 21:1–28:20</i>	683
A.	<i>Săptămâna patimilor</i>	684
Capitolul 21.		684
Capitolul 22.		712
Capitolul 23	Al cincilea mare discurs	734
Capitolul 24, 25	Al șaselea mare discurs	758
Capitolul 26.		804
Capitolul 27.		846
B.	<i>Învieerea</i>	886
Capitolul 28.		886
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ		903
BIBLIOGRAFIE GENERALĂ		905

LISTA ABREVIERILOR

Abrevierile pentru cărți sunt urmate de cele pentru jurnale. Cele care se referă la jurnale omit perioadele de timp când au fost publicate și sunt cu caractere italice. Astfel, oricine își poate da seama ușor dacă abrevierile se referă la o carte sau la un jurnal.

A. Abrevieri de carte

A.R.V.	American Standard Revised Version
A.V	Authorized Version (King James)
Gram.N.T	A. T. Robertson, <i>Grammar of the Greek New Testament in the Light of Historical Research</i>
Gram.N.T. (Bl.-Debr)	F. Blass și A. Debrunner, <i>A Greek Grammar of the New Testament and Other Early Christian Literature</i>
Grk.N.T. (A-B-M-W)	<i>The Greek New Testament</i> , editat de Kurt Aland, Matthew Black, Bruce M. Metzger și Allen Wikgren
I.S.B.E.	<i>International Standard Bible Encyclopedia</i>
L.N.T. (Th.)	Thayer's <i>Greek-English Lexicon of the New Testament</i>
L.N.T. (A. și G.)	W. F. Arndt și F. W. Gingrich, <i>A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature</i>
M.M.	<i>The Vocabulary of the Greek New Testament Illustrated from the Papyri and Other Non-Literary Sources</i> , de James Hope Moulton și George Milligan
N.A.S.B. (N.T.)	New American Standard Bible (New Testament)
N.N.	<i>Novum Testamentum Graece</i> , editat de D. Eberhard Nestle, revizuit de Erwin Nestle și Kurt Aland
N.E.B.	New English Bible
N.T.C.	W. Hendriksen, <i>New Testament Commentary</i>
R.S.V.	Revised Standard Version
S.BK.	Strack și Billerbeck, <i>Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch</i>
S.H.E.R.K.	<i>The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge</i>
Th.D.N.T.	<i>Theological Dictionary of the New Testament</i> (editat de G. Kittel și G. Friedrich, și tradus din germană) de G. W. Bromiley
W.D.B.	<i>Westminster Dictionary of the Bible</i>
W.H.A.B.	<i>Westminster Historical Atlas to the Bible</i>

M A T E I

B. Abrevieri de jurnale

ATR	<i>Anglican Theological Review</i>
BG	<i>Bibel und Gemeinde</i>
BJRL	<i>Bulletin of the John Rylands Library</i>
BT	<i>Bible Translator</i>
BW	<i>Biblical World</i>
BZ	<i>Biblische Zeitschrift</i>
CT	<i>Cuadernos teológicos</i>
CTM	<i>Concordia Theological Monthly</i>
EB	<i>Estudios biblicos</i>
EQ	<i>Evangelical Quarterly</i>
ET	<i>Expository Times</i>
Exp	<i>The Expositor</i>
GTT	<i>Gereformeerd theologisch tijdschrift</i>
JBL	<i>Journal of Biblical Literature</i>
JR	<i>Journal of Religion</i>
JTS	<i>Journal of Theological Studies</i>
NedTT	<i>Nederlands theologisch tijdschrift</i>
NTStud	<i>New Testament Studies; an International Journal published quarterly under the Auspices of Studiorum Novi Testamenti Societas</i>
PTR	<i>Princeton Theological Review</i>
RSR	<i>Recherches de science religieuse</i>
Th	<i>Theology: A Journal of Historic Christianity</i>
ThG	<i>Theologie und Glaube</i>
TR	<i>Theologia Reformata</i>
TS	<i>Theologische studiën</i>
TSK	<i>Theologische Studiën und Kritiken</i>
TT	<i>Theologisch tijdschrift</i>
WTJ	<i>Westminster Theological Journal</i>
ZNW	<i>Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde des Urchristentums</i>

INTRODUCERE
LA
EVANGHELII

I. Introducere la cele patru Evanghelii: Matei, Marcu, Luca și Ioan

În primul rând, ar trebui să facem o distincție între „evanghelie” și „Evanghelii”. Prima este *mesajul* lui Dumnezeu adresat oamenilor. Ea este *Vestea Bună*, vestea sau relatarea care ne comunică ce a făcut Dumnezeu prin întruparea, prin umblarea în lume, prin faptele pline de putere și prin moartea și învierea singurului Său Fiu în vederea mântuirii păcătoșilor. Ea este evanghelia sau „mesajul buneii vestiri”, vestea bună a mântuirii pentru o lume pierdută în păcat. Acesta este sensul termenului în accepțiunea biblică.¹ Aspectul cel mai important al acestei vești bune nu se referă la ce trebuie să facem noi, ci la ceea ce a făcut Dumnezeu pentru noi, în Cristos. Cu toate acestea, este inclus în mod clar și ce trebuie să facă omul pentru a fi mântuit și pentru a putea trăi spre folosul aproapelui său și în vederea glorificării lui Dumnezeu (Matei 5:16; 11:25–30; Marcu 2:17; 8:34; Luca 5:32; Ioan 3:14–18).

Conform celui de-al doilea sens al termenului, pe care l-a căpătat mai târziu (în perioada post-biblică), o Evanghelie – adesea cu majusculă pentru a se sublinia diferența dintre acest al doilea sens și primul – este una dintre cele patru cărți în care este prezentată în mod autoritativ această veste bună.

Deja din primele zile ale consemnării în scris a istoriei Bisericii nou-testamentale au existat patru, și numai patru, Evanghelii unanim acceptate. Pentru a se accentua faptul că prezintă una și aceeași veste bună, ele sunt descrise prin expresiile „Evanghelia cu cele patru fațete” sau „instrumentul evanghelic”. Astfel, în cartea sa *Împotriva lui Marcion* (începută prin 207 d.Cr.), Tertulian afirmă:

„Noi stabilim ca un prim principiu al nostru faptul că instrumentul apostolic îi are ca autori pe apostoli, pe care Domnul însuși i-a însărcinat să facă publică Vestea Bună. ...De aceea, dintre acești apostoli, Ioan și Matei sunt cei care ne însuflă mai întâi credința, după care bărbații apostolici, Luca și Marcu, ne-o înnoiesc” (IV. 2).

Chiar și înainte de acest moment, într-o lucrare care datează de prin 182–188 d.Cr., marele teolog și călător Irineu rezumă astfel ceea ce era în aparență un consens al întregii Biserici din vremea sa:

„Nu este posibil ca Evangheliile să fie mai multe la număr sau mai puține decât sunt în prezent” (*Împotriva ereziilor* III.xi.8). Chiar dacă este posibil ca să ni se pară cu neputință de acceptat unele din motivele pe care își bazează el această concluzie – anume, faptul că lumea e împărțită în patru zone, că există patru puncte cardinale și că heruvimii sunt descriși în Biblie ca niște făpturi cu patru fețe – putem totuși să găsim în această afirmație a sa o confirmare a poziției pe care am prezentat-o deja și conform căreia din primele zile au existat patru, și numai patru Evanghelii unanim acceptate.

¹ Pentru un studiu pe cuvânt al conceptului de „evanghelie” vezi C.N.T. pe Filipeni, p. 81–85.

Titlurile Evangheliilor, așa cum apar ele în vechile manuscrise grecești, indică același lucru. Deși aceste titluri nu pot fi datate cu certitudine și nu fac parte din documentul original, ci au fost adăugate mai târziu de către copiiști, ele ne arată totuși că deja de prin anul 125 d.Cr. *cele patru cărți* despre care am vorbit erau asamblate într-o colecție destinată utilizării în biserici și purtau titlul „După Matei”, „După Marcu” etc. Strict vorbind, această expresie „după” nu evidențiază în mod necesar cine este autorul cărții. Sensul de „redat în acord cu învățătura lui” este potrivit pentru a o parafraza. Cu toate acestea, există suficiente dovezi care atestă faptul că primii creștini îi dădeau titlului o conotație mai largă și considerau că persoana al cărei nume apărea în el este autorul propriu-zis. Ei credeau într-o *singură* Vestă Bună, proclamată sub o formă scrisă de către patru autori în patru cărți.

Acum, conform tradiției, apostolul Ioan a fost cel care a scris ultimul dintre cei patru. Clement din Alexandria (fl. 190–200) scria:

„După toți ceilalți, Ioan, văzând că aspectele exterioare au fost clar consemnate în Evanghelii și fiind îndemnat de prietenii săi și inspirat de Duhul, a alcătuit o Evanghelie spirituală”.²

În această a patra Evanghelie este păstrat cadrul general, așa cum se află el în celelalte trei; adică, în toate cele patru Evanghelii venirea lui Isus este legată de lucrarea și mărturia lui Ioan Botezătorul; apoi urmează relatările despre venirea lui Cristos în Galilea, despre entuziasmul mulțimii și opoziția crescândă față de El, despre hrănirea miraculoasă a mulțimilor, mărturia lui Petru, plecarea la Ierusalim, intrarea triumfală în cetate, o cină a Domnului cu ucenicii Lui, experiențele din grădină (deși relatarea *agoniei* din grădină nu este redată în cartea lui Ioan), despre prinderea și judecarea Sa, despre lepădarea lui Petru și despre crucificarea, moartea și învierea Sa.

Primele trei Evanghelii, luate în ansamblu, și ultima (a lui Ioan) se completează reciproc. Fiecare în parte are nevoie de celelalte pentru a putea fi înțeleasă. Astfel, numai în lumina lui Matei 10:5 („să nu mergeți pe calea păgânilor și să nu intrați în vreo cetate a samaritenilor”) poate fi explicat faptul că Filip a ezitat înainte de a-i aduce pe greci în fața lui Isus (Ioan 12:20-22); și numai în lumina lui Ioan 1:15, 29, 30; 3:30 („Trebuie ca El să crească, iar eu să mă micșorez”) putem înțelege la ce se referă de fapt Isus atunci când spune că Ioan Botezătorul este „mare” (Matei 11:11). Deși motivul călătoriei la Ierusalim (Marcu 10:32) este explicat și în Sinoptice (de exemplu, chiar în versetul următor, 10:33), el este prezentat cu și mai multă claritate în Ioan 11:1 și urm. Prezența lui Petru în sala de judecată a palatului marelui preot (Matei 26:58, 69 și urm.) este explicată în Ioan 18:15, 16. *Lamentația* lui Isus, atât de plină de patos: „Ierusalime, Ierusalime... de câte ori am vrut să-i strâng pe copiii tăi...” (Matei 23:37–39), cât și *apărarea* Lui: „În toate zilele am fost la voi și învățam pe oameni în Templu” (Marcu 14:49), în contextul în care Sinopticele au vorbit foarte puțin despre această lucrare a lui Isus din Ierusalim și din Templu, devin ușor de înțeles atunci când studiem pasajele din Ioan 2:14; 5:14; 7:14, 28 [8:2] și 10:22, 23. Acuzația care l-a fost adusă lui Isus, Matei 26:61 (cf. Marcu 14:58), „Acesta a zis: «Eu pot să stric Templul lui Dumnezeu și să-l zidesc iarăși în trei zile»”, este clarificată atunci când este

² Citat de Eusebiu în *Istoria bisericească* VI.xiv.7.

pusă în paralel cu Ioan 2:19. Mai mult, felul în care sună cuvintele și discursurile lui Isus, așa cum sunt ele redată în Evanghelia lui Ioan, este în armonie cu felul în care sună ele în Sinoptice (Ioan 3:3, cf. Matei 18:3; Ioan 4:35, cf. Matei 9:37; Ioan 3:35; 10:15; 14:6, cf. Matei 11:27, 28 etc.).³

În ciuda părerilor care susțin contrariul⁴, nu s-a dovedit existența unor contradicții reale între Ioan, pe de o parte, și Matei, Marcu și Luca, pe de altă parte. Cu toate acestea, atât în ceea ce privește stilul, cât și conținutul, a patra Evanghelie diferă în multe privințe de celelalte trei. Astfel, Evanghelia după Ioan descrie mai degrabă, cu puține excepții, lucrarea lui Isus în Iudea, decât pe cea din Galilea, și acordă mult spațiu acelei părți din învățătura Domnului, care nu se găsește sub formă de parabole, ci sub formă de discursuri elaborate către – sau discuții cu – prieteni și/sau dușmani. Însă Cel ce vorbește în toate cele patru este același Domn.

³ Subiectul relației dintre Sinoptice și Ioan este tratat mai pe larg în C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 12–18, 31–33. Vezi și discuția pe marginea acestui subiect din lucrările lui F. C. Grant, *The Gospel of St. John*, New York și Londra, 1956, a lui B. F. Westcott, *The Gospel According to St. John*, Grand Rapids, 1954 și a lui J. E. Davey, *The Jesus of St. John*, Londra, 1958. Cea mai recentă și completă dezbateră se află în Leon Morris, *Studies in the Fourth Gospel*, 1969; vezi mai ales paginile 15–63.

⁴ Vezi, de exemplu, recenta încercare a lui T.J. Baarda în *De Betrouwbaarheid van de Evangelien*, Kampen, 1967, p. 12 și urm., unde, folosindu-se de o hartă (p. 13), autorul susține că primele capitole ale Evangheliei lui Ioan descriu călătorii consecutive și afirmă că, în conformitate cu Marcu, Isus se deplasează spre malul estic al Iordanului (pentru a-i hrăni pe cei cinci mii), însă după spusele lui Ioan El venea din Ierusalim (p. 16). Nu cumva Baarda prezintă o antiteză inechitabilă între Evanghelia lui Ioan și Sinoptice? El știe cu siguranță că Ioan selectează anumite evenimente importante care arată că Isus este Cristosul, Fiul lui Dumnezeu, și că acest evanghelist nu ne oferă *Viața lui Cristos* (vezi Ioan 20:30, 31). În mod specific, Ioan introduce narațiunea înmulțirii miraculoase a pâinilor prin cuvintele „După aceea”, însemnând pur și simplu „mai târziu”, o expresie foarte vagă, fără implicații cronologice sau geografice specifice. Vezi C.N.T. la *Evanghelia după Ioan*, vol. I, p. 187, 188.

Același lucru este valabil și pentru așa-zisa contradicție dintre Sinoptice și Ioan în ceea ce privește ziua crucificării lui Cristos. Nu a fost dovedită niciodată existența unui conflict real aici. Vezi aceeași lucrare, vol. II, p. 400–404.

II. Introducere la Cele trei Evanghelii:

Matei, Marcu și Luca (Sinopticele)

A. Originea lor (Problema sinoptică)

Primele trei evanghelii oglindesc aceeași imagine de ansamblu despre viața și învățăturile Domnului nostru; din acest motiv se și numesc *Evangheliile sinoptice* (văzute împreună). Ele sunt similare și totuși diferite. Până unde merge această similaritate în cazul în care ele sunt studiate în detaliu? Dar neconcordanțele? Ce problemă va ridica rezultatul studiului nostru? Poate fi rezolvată ea? În conformitate cu aceste întrebări, cele patru titluri principale vor fi: 1. Similaritatea lor, p. 6-15; 2. Neconcordanțele dintre ele, p. 15-29; 3. Problema care rezultă de aici, p. 29 și 4. Elemente care duc la o soluție, p. 30-49

1. Similaritatea lor

a. În ceea ce privește conținutul sau subiectele tratate

După o anumită examinare, cineva va descoperi că Evanghelia după Matei conține, în esență, aproape întreaga Evanghelie după Marcu; dintre cele 661 de versete ale lui Marcu, nu mai puțin de 606 (ceea ce înseamnă peste 90%) au un verset paralel în Matei. De asemenea, cu puțin mai mult de jumătate din Marcu (350 de versete – cam 53%) este redat și în Luca.

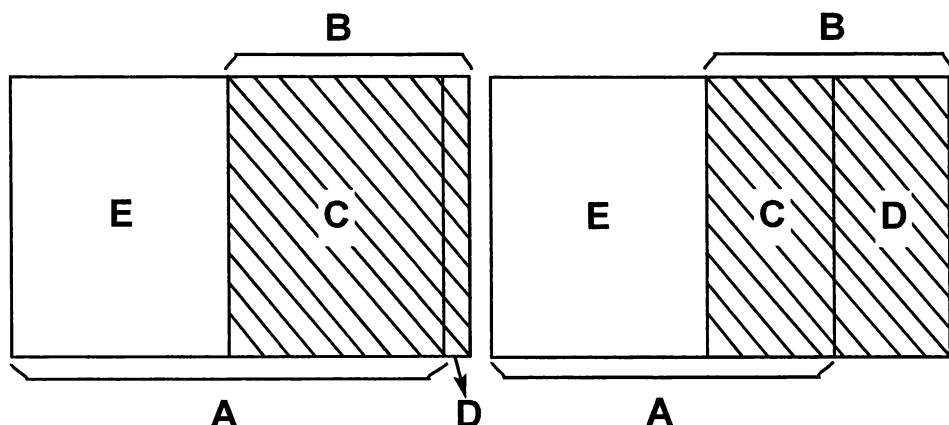
Altfel spus, acel material din Marcu, ce se găsește și în Matei, este comprimat în cca. 500 de versete din totalul de 1068 câte are cea din urmă carte; așadar, el se ridică la aproape jumătate din această Evanghelie. Cele 1149 de versete ale lui Luca găzduiesc cu ușurință cele 350 ale lui Marcu; de fapt, două treimi bune din Evanghelia după Luca nu conțin material din Marcu.

Este evident că din cele 661 de versete din Marcu numai 55 nu au o paralelă în Matei. Totuși, dintre aceste 55 de versete nu mai puțin de 24 sunt reprezentate în Evanghelia după Luca. Prin urmare, asemănarea materialelor este atât de mare, încât în Marcu există doar 31 de versete pe care autorul le poate numi ale sale. În ce privește conținutul lor, aceste versete se referă la:

- 1:1: începutul Evangheliei
- 2:27: faptul că Sabatul este făcut pentru om, și nu invers
- 3:20–21: părerea unora că Isus Și-a ieșit din minți
- 4:26–29: parabola cu sămânța bună care crește în taină
- 7:3, 4: o explicare în paranteză a ritualurilor de purificare ale fariseilor
- 7:32–37: vindecarea unui surdo-mut
- 8:22–26: vindecarea unui orb la Betsaida
- 9:29: fraza: „Acest soi de draci...nu poate ieși decât prin rugăciune și post”
- 9:48–49: referirea la focul care nu se stinge și la sărarea cu foc
- 13:33–37: îndemnul (nu tocmai singular) la veghe
- 14:51, 52: povestea tânărului care a fugit în pielea goală.

INTRODUCERE LA EVANGHELII

Următoarele diagrame sunt adăugate pentru a ajuta la imprimarea în memorie a acestor lucruri:

A=Evangelhia după Matei
 B=Evangelhia după Marcu
 C=porțiunea din Evangelhia după Marcu, ce se regăsește și în Matei
 D=porțiunea din Evangelhia după Marcu, ce nu se regăsește în Matei
 E=porțiunea din Evangelhia după Matei, ce nu se regăsește în Marcu

A=Evangelhia după Luca
 B=Evangelhia după Marcu
 C=porțiunea din Evangelhia după Marcu ce se regăsește și în Luca
 D=porțiunea din Evangelhia după Marcu ce nu se regăsește în Luca
 E=porțiunea din Evangelhia după Luca ce nu se regăsește în Marcu

Trebuie să se aibă grijă ca afirmația cum că cele trei Evanghelii sinoptice au multe în comun să nu fie greșit înțeleasă. Ea nu înseamnă că în fiecare Evanghelie i se acordă spații egale fiecărui subiect în parte. Din contră, diferitele relatări ale faptelor și cuvintelor Mântuitorului nostru capătă o altă amploare în fiecare dintre ele. De exemplu, ispitirea Domnului este redată mult mai detaliat în Matei și în Luca decât în Marcu. Acesta din urmă ne informează doar că Duhul L-a „mânat” pe Isus în pustie, că El a petrecut patruzeci de zile acolo, timp în care a fost ispitit de Satan, că a stat împreună cu animalele sălbatice și a fost slujit de îngeri (1:12, 13). Pe de altă parte, Matei și Luca ne oferă o relatare amănunțită cu privire la trei ispitiri diferite (Matei 4:1-11; Luca 4:1-13). Cu toate acestea, relatarea lui Marcu este adesea cea mai detaliată. Citiți, de exemplu, povestea vindecării unui îndrăcit, așa cum este ea consemnată în Marcu 5:1-20, și comparați-o cu relatarea mult mai scurtă din Matei 8:28-34 și cu cea din Luca 8:26-39. Un alt exemplu de acest gen este Marcu 5:21-43, cf. Matei 9:18-26, Luca 8:40-56.

Cu această rezervă, putem afirma că cei trei evangheliști prezintă, *fiecare în felul său*, povestea umblării lui Isus pe pământ; adică mai ales povestea lucrării Sale din Galileea și din împrejurimi (spre deosebire de Evangelhia după Ioan, care pune accentul pe

lucrarea Sa din Iudea, așa cum s-a arătat deja). Fiecare dintre cele trei cărți descrie începutul sau inaugurarea, progresul sau continuarea și climaxul sau apogeul mării lucrări pe care a realizat-o Mijlocitorul.

(1) *Începutul sau inaugurarea lucrării.* Materialul comun tuturor celor trei Evanghelii sinoptice și care se referă la această perioadă de început a lucrării lui Cristos pe pământ este inclus în Marcu 1:1–13, Matei 1:1–4:11, Luca 3:1–4:13. Am spus intenționat că acest material „este inclus în”, lucru care înseamnă că pasajele indicate definesc *extinderea* lui. Acest lucru nu înseamnă că tot ceea ce se află în limitele acestor referințe apare în toate cele trei Evanghelii, fiindcă acest lucru nu este adevărat. Însă noi ne ocupăm *acum* de materialul *comun* al celor trei relatări. *Diferențele* vor fi studiate mai târziu.

Așadar, toate cele trei relatări descriu, cu mai multe sau mai puține amănunte, venirea, predicarea și felul de viață al precursorului lui Cristos, *Ioan Botezătorul*, felul în care l-au primit mulțimile și mărturia lui despre Isus. În cele trei surse mai este redată și povestea botezării lui Isus de către Ioan, cât și povestea ispitirii de care a avut parte Domnul în deșert. Cu toate acestea, este corect să spunem chiar și în acest punct că diferențele legate de spațiul acordat acestor subiecte în Marcu, pe de o parte, și, respectiv, în Matei și Luca, pe de alta, sunt atât de mari, încât și acest material poate fi considerat ca unul aflat în acea zonă non-marcantă, care apare atât în Matei, cât și în Luca; vezi p. 19

(2) *Progresul sau continuarea lucrării.* Conform tuturor celor trei relatări, Isus face din Galilea – în mod special din Capernaum (Marcu 1:21; 2:1; cf. Matei 4:13; 8:5; 11:23; Luca 4:23, 31; 7:1) – cartierul Său general. Din acest motiv, prima fază a acestei perioade este adesea numită *Marea lucrare galileeană*, cuprinsă în Marcu 1:14–7:23, Matei 4:12–15:20 și Luca 4:14–9:17. Toate cele trei cărți relatează că Isus a chemat anumiți pescari să-L urmeze, a făcut multe vindecări miraculoase, a potolit furtună, a scos demoni și a înviat-o chiar pe fiica celui care conducea sinagoga din Capernaum. El le-a vorbit *mulțimilor* în parabole, unele apărând în toate cele trei Evanghelii, i-a trimis pe Cei doisprezece ca ambasadori ai Săi și a hrănit în mod miraculos „cinci mii de oameni”. Însă El a și fost deja respins de propriul Său popor (Marcu 6:3; Matei 13:57; Luca 4:28, 29).⁵

Accentul se mută acum de la mulțimi la *ucenici*; de la oraș la localitățile mici, la țară și zonele muntoase. Având în vedere că Isus Se retrage în mod frecvent în regiuni din afara Galileii propriu-zise și în locuri unde poate sta singur cu ucenicii Săi, această a doua fază poate fi numită *Lucrarea de retragere*. Cu toate acestea, este vorba doar de o mutare a accentului, căci nici acum Domnul nu-Și pierde nici o clipă interesul față de oameni în general (Marcu 8:1; 9:14 etc.) sau față de Capernaum (Marcu 9:33). Însă acum, mai ales Cei doisprezece sunt pregătiți treptat pentru evenimentele ciudate care urmează să aibă loc: suferința, moartea și învierea lui Mesia. Locul sau ziua în care este dată această învățătură sau în care are loc un miracol sunt indicate adesea foarte vag: de exemplu, „în satele Cezareii lui Filip” (Marcu 8:27; Matei 6:13; cf. Luca 9:18), „pe un

⁵ În Luca, povestea respingerii lui Cristos la Nazaret apare la început (4:16–31); în Marcu și Matei, ea apare spre sfârșitul acestei secțiuni (Marcu 6:1–6; Matei 13:53–58). Însă dacă ținem cont de Ioan 1:11, aranjamentul de aici al lui Luca nu pare chiar atât de neobișnuit.

munte înalt” (Marcu 9:2; Matei 17:1; cf. Luca 9:28), „pe când se coborau de pe un munte” (Marcu 9:9; Matei 17:9; cf. Luca 9:37).

Faza finală a acestei lungi perioade, așa cum este descrisă în Sinoptice, îl găsește pe Isus plecând din Galilea spre regiunea de dincolo de Iordan; adică, spre Perea (vezi Marcu 10:1; Matei 19:1). De aceea, nu este un lucru ciudat că au fost folosiți termenii de lucrare pereană pentru a localiza activitățile și călătoriile lui Cristos din această perioadă. Micuța echipă, avându-L pe Isus ca și Conducător al ei, se îndreaptă acum spre sud. Imediat după aceea, puterea făcătoare de minuni a lui Isus se arată în sau lângă Ierihon. Din cauza faptului că multe dintre referirile la reperele temporale și geografice sunt vagi sau inexistente, nu este întotdeauna posibil să se stabilească în care fază (a doua sau a treia) a acestei lungi perioade a fost rostită o anumită cuvântare sau a avut loc un anumit eveniment. Evangheliștii nu au scris un jurnal. Ei sunt mult mai preocupați să ne spună ce a făcut și a învățat Isus, decât să ne ofere o cronică zilnică superfluă.⁶

Elementul comun din Marcu, Matei și Luca, atunci când este descrisă activitatea lui Cristos din timpul celei de-a doua sau a treia faze (lucrarea de retragere plus cea din Perea) este inclus în Marcu 7:24–10:52, Matei 15:21–20:34 și Luca 9:18–19:28. Totuși, secțiunea din Luca diferă într-un mod atât de remarcabil de celelalte două, încât merită o tratare specială; vezi p. 16. Cu toate acestea, în cele trei pasaje indicate sunt redată subiecte ca cele ce urmează: Întrebarea adresată de Cristos ucenicilor „Cine zic oamenii că sunt Eu?” și profețiile și cuvântările Sale privitoare la cruce și la înviere, prezentate cu trei ocazii diferite (Marcu 8:31; 9:31; 10:33, 34; Matei 16:21; 17:22, 23; 20:17–19; Luca 9:22, 44; 18:31–34). Relatările despre schimbarea la față a Domnului de pe munte, despre vindecarea băiatului posedat de demon din vale și a unui epileptic pe care ucenicii nu fuseseră în stare să-l vindece se află tot în această secțiune în toate cele trei Evanghelii. La fel și răspunsul ilustrat în mod dramatic al lui Isus la întrebarea ucenicilor „Cine este cel mai mare?” și fraza foarte reconfortantă „Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci a unora ca ei este Împărăția lui Dumnezeu”.

În cadrul istorisirii în care apare „tânărul bogat”, a cărui avuție îl înrobea atât de tare, încât a refuzat să se conformeze cerinței lui Cristos, pericolul bogăției este prezentat ucenicilor în culori vii. Și astfel călătoria, ale cărei incidente de neuitat, așa cum sunt ele relatate aici, sunt uneori consemnate de toate cele trei cărți, însă niciodată neapărat într-o ordine cronologică completă, înaintează spre sfârșitul ei dramatic. În Ierihon Isus își arată din nou puterea de a săvârși miracole, inclusiv de a reda vederea cuiva. Astfel, micul grup condus de Isus se îndreaptă spre Ierusalim și spre cruce.

(3) *Climaxul sau apogeul lucrării*. Evenimentele relatate de către toți se află în Marcu 11:16, Matei 21–28 și Luca 19: 29–24:53. Aceste secțiuni mari descriu întâmplările care au avut loc în timpul săptămânii patimilor, urmată de înviere. Luca adaugă o

⁶ Tocmai din acest motiv nu va fi niciodată posibil să se demonstreze existența unei contradicții cronologice între Evanghelia după Ioan, pe de o parte, și Sinoptice, pe de altă parte. Este loc și pentru o *Lucrare târzie în Iudea* (pentru care vezi Ioan 7:2–10:39 și poate și Luca 9:51–13:21 în întregime sau parțial), care să se fi desfășurat între *Lucrarea de retragere* și *Lucrarea din Perea*, așa cum este loc și pentru o *Lucrare timpurie în Iudea* între *Lucrarea de inaugurare* și *Marea lucrare galileeană*. Vezi sumarul succint din C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 36; și vezi din nou ce s-a spus mai sus, la nota de subsol 4.

relatare a înălțării. Aproape o cincime din Evanghelia după Luca este dedicată temei suferinței amare a Mănuitorului din Ghetsimani până la Golgota⁷, și evenimentelor care s-au petrecut cu scurt timp înainte. În Marcu și în Matei, această proporție este și mai mare, aproape o treime din fiecare dintre Evangheliile ocupându-se de aceste întâmplări. Mai mult, ceea ce este adevărat cu privire la Sinoptice este valabil și pentru Ioan. Toate cele patru cărți sunt „Evangheliile ale patimilor cu o introducere extinsă”.⁸ Este adevărat, desigur, că „de pe tronul Său ceresc Isus a venit în lume *să moară*”. Prin urmare, în ciuda multelor concepții greșite, nu se poate sublinia îndeajuns faptul că noi nu avem de-a face aici cu biografii ale lui Cristos, ci cu niște *Evangheliile*, cărți care conțin vestea bună a mântuirii pentru oamenii pierduți în păcat și nenorocire.

Cele trei Evangheliile se aseamănă cel mai mult mai ales în aceste ultime capitole. Următoarele evenimente sunt relatate de toate trei: Isus intră triumfător în Ierusalim, ca Prinț al păcii. Mulțimile, având în minte anticiparea unei glorii pământești, Îl întâmpină cu deosebit entuziasm. Sosind la Templu și văzând că acesta are curtea exterioară transformată într-un loc de negoț, într-un adăpost al celor puși pe gâlceavă, Isus îl curăță. Atunci când Îi este pusă sub semnul întrebării autoritatea, El Își întreabă criticii într-o manieră foarte nimerită dacă botezul lui Ioan – botez practicat de același Ioan care mărturisise în favoarea Celui care acum a scos comercianții din Templu – a avut o origine divină sau doar una umană. Pentru a avea și mai multă greutate, El adaugă Pilda lucrătorilor viei. Răspunde la întrebarea-capcană a oponentilor Săi și, printr-o întrebare pe care le-o pune, El arată că *Fiul* lui David este de fapt *Domnul* lui David.

Într-un discurs public – scurt în Marcu și Luca, dar prezentat pe larg în Matei – El avertizează mulțimile cu privire la cărturari și farisei, demascându-le ipocrizia. Acest lucru este urmat de cuvântarea Sa despre căderea Ierusalimului și despre sfârșitul lumii.

Conducătorii pun la cale uciderea Lui. Pentru o anumită sumă, Iuda este de acord să-L dea pe mâna lor. Isus Își trimite acum ucenicii – conform lui Marcu „doi” dintre ei, conform lui Luca „pe Petru și pe Ioan” – pentru a face pregătirile în vederea Cinei pascale. Cu ocazia ei, trădătorul este demascat. Învățătorul prezice că va fi părăsit de toți ucenicii Săi, inclusiv de Petru. În ciuda protestului vehement al acestuia din urmă, Isus Își menține această predicție. Instituirea Cinei Domnului este urmată de agonia din Ghetsimani. Iuda Îl vinde pe Isus cu un sărut. Acesta se lasă prins. Este dus la casa marelui preot, unde este tratat cu cruzime și batjocorit. Petru se dezice de El de trei ori. Dimineața foarte devreme Sinedriul Îl condamnă pe Isus. El este adus înaintea guvernatorului roman Pilat, care Îl interoghează în privința statutului Său de Împărat. Atunci când i se dă posibilitatea de a alege, gloata optează pentru eliberarea criminalului periculos Baraba, pe care îl preferă în locul lui Isus, și, instigată de preoții de rang înalt și de bătrâni, cere ca Isus să fie crucificat. În cele din urmă, Pilat cedează. Pe drumul spre locul execuției, Simon din Cirena este pus să ducă crucea lui Cristos. În

⁷ Numele „Ghetsimani” se găsește numai în Marcu 14:32 și în Matei 26:36, nu și în Luca. În mod similar, „Golgota” se găsește numai în Marcu 15:22 și în Matei 27:33.

⁸ M. Kähler, *Der sogenannte historische Jesus und der geschichtliche, biblische Christus*, München, 1956, p. 591.

toate cele trei Evanghelii se spune acum câte ceva despre inscripția de pe cruce, despre batjocura pe care a îndurat-o Isus și despre cele trei ore de întuneric. Isus moare după ce scoate un țipăt puternic. Perdeaua din Templu se rupe. Centurionul mărturisește că El este Fiul lui Dumnezeu. Femeile care Îl urmaseră pe Isus în și din Galilea mărturisesc despre toate aceste lucruri și apoi stau de veghe la mormânt. Acesta era un mormânt nou care îi aparținuse lui Iosif din Arimatea, unul dintre discipolii lui Cristos, care a obținut de la Pilat permisiunea de a lua trupul Lui de pe cruce și de a-l înmormânta.

În dimineața primei zile a săptămânii, femeile, care au sosit foarte devreme la mormânt, observă că piatra de la gura lui a fost rostogolită. Ele primesc vestea șocantă că „El a înviat” de la niște mesageri cerești („doi bărbați îmbrăcați în haine strălucitoare”, Luca).

b. În ceea ce privește cuvintele grecești identice sau aproape identice, folosite în relatările paralele

Este uimitor faptul că foarte adesea nu numai conținutul, ci și cuvintele folosite în manuscrisele originale și reflectate în traduceri sunt identice sau aproape identice în toate cele trei relatări. Oricine se poate convinge de acest lucru dacă pune laolaltă cele trei pasaje în care este povestită vindecarea unui lepros (Marcu 1:40–44, Matei 8:2–4 și Luca 5:12–14), sau textele paralele în care Isus Își apără ucenicii pentru că petrec în loc să postească (Marcu 2:18–22, Matei 9:14–17 și Luca 5:33–39), sau tripla relatare a hrănirii celor cinci mii de oameni (vezi mai ales Marcu 6:35–37, Matei 14:15, 16 și Luca 9:12, 13; de asemenea, Marcu 6:41–43, Matei 14:19b, 20 și Luca 9:16, 17). Acestea sunt doar câteva dintre exemplele care pot fi date.⁹

c. În ceea ce privește ordinea evenimentelor, așa cum a fost ea înregistrată în aceste trei Evanghelii

Această similaritate în ce privește succesiunea evenimentelor reiese deja din sumarul subiectelor celor trei, așa cum a fost el prezentat la subpunctele 1: a, (1), (2), (3). S-a arătat că, într-un sens foarte general, succesiunea este aceeași în toate cele trei Evanghelii. Acest lucru este clar, de exemplu, pentru oricine care compară ordinea din Matei și Marcu și observă că în ceea ce privește cartea celui dintâi trebuie să se admită că el a folosit o metodă tematică și s-a concentrat asupra a șase mari discursuri. Vezi p. 24-28. Totuși, cea care le pune probleme *unora* este Evanghelia după Luca.¹⁰ Unul dintre autorii care a făcut un studiu bazat pe Problema sinoptică spune: „În cazul lui Luca, așa cum constată oricine care încearcă să facă acest lucru, este mult mai greu să se țină

⁹ B. H. Streeter, în *The Four Gospels*, p. 160, 161, spune că un procent cuprins între 30-60% din cuvintele din Marcu se regăsește și în Matei și în Luca, în timp ce multe dintre cuvintele rămase din Marcu sunt comune fie acestuia și lui Matei, fie acestuia și lui Luca. De Solages, în lucrarea sa monumentală *A Greek Synopsis of the Gospels* (1129 de pagini!), Leida, 1959, oferă liste amănunțite și o mulțime de tabele și diagrame. Vezi și W. G. Rushbrook, *Synopticon* și A. Huck, *Synopsis of the First Three Gospels*.

¹⁰ Luați însă, prin contrast, remarcă lui E. J. Goodspeed, care numește Evanghelia după Luca „încântarea armonizatorului”, dar pe cea după Matei „disperarea lui”, *Matthew Apostle and Evangelist*, Philadelphia și Toronto, 1959, p. 116. (De acum încolo, când apare numele acestui autor însoțit de expresia *op. cit.*, se face referire la această carte.)

mente aranjarea și ordinea în care sunt prezentate evenimentele și secțiunile”.¹¹ Acum, este adevărat că unora le vine într-adevăr greu să *înmagazineze* – și mai ales să *rețină* – în memorie ordinea exactă în care sunt prezentate diferitele evenimente de pe parcursul călătoriei pământești a Domnului și multe Sale discursuri care urmează una după alta în această Evanghelie, care este cea mai lungă dintre cele patru.¹² Ceea ce îngreuiază și mai mult lucrurile este faptul că „de două ori în această Evanghelie, o dată pe parcursul a două capitole, iar a doua oară pe parcursul a mai mult de opt, el [Luca] își abandonează sursele, ca mai apoi, la fel de lin și de imperceptibil, să se întoarcă la linia marcană”.¹³ În cele din urmă, dar nu în ultimul rând, ordinea evenimentelor și modul în care sunt aranjate cuvântările în secțiunea de mijloc a lui Luca sunt atât de vagi, încât este adesea greu de stabilit cu exactitate când sau unde a avut loc un anumit incident sau a fost rostită o anumită precizare.

Totuși, după ce se acceptă toate aceste lucruri, este încă posibil să se descopere o remarcabilă similaritate în felul în care Marcu și Luca redau ordinea evenimentelor. Teoretic, tot ceea ce trebuie să facă cineva este *a.)* să memoreze ordinea generală a marilor evenimente din Marcu; *b.)* să țină cont de faptul că în capitolul 7 și în capitolele 10–17 cartea lui Luca conține foarte puțin material din Marcu; și *c.)* să se concentreze asupra cifrelor 3 și 8. Cu anumite modificări, care vor fi prezentate în scurt timp, cineva poate apoi spune că pentru a afla în ce loc din Evanghelia după Luca este prezentat un anumit subiect, la numărul primelor capitole trebuie adăugată cifra 3, iar la cel al capitolelor din urmă, cifra 8. Nu se susține aici că *tot* ce apare în Evanghelia după Marcu este redat și în Luca, nici nu se sugerează că atunci când sunt folosite cifrele 3 și 8 se va găsi *imediat* capitolul corespunzător din Luca. Uneori s-ar putea să fie nevoie ca cineva să caute chiar în capitolul următor. Însă rămâne adevărat faptul că puțin mai mult de o treime din materialul care se află în Marcu 1 se regăsește și în Luca 4 ($1+3=4$); cam trei sferturi din Marcu 2 apare și în Luca 5 ($2+3=5$). Acum să luăm câteva exemple în care trebuie adăugat 8 în loc de 3: peste jumătate din Marcu 10 este reprodus în Luca 18 ($10+8=18$); cam două treimi din Marcu 11 se regăsesc și în Luca 19 ($11+8=19$) etc.

Astfel, similaritățile din ordinea evenimentelor, chiar și în cazul lui Marcu și Luca, pot fi ilustrate după cum urmează:¹⁴

¹¹ J. H. Ropes, *The Synoptic Gospels*, Cambridge, 1960, p. 72.

¹² Cu toate că în Bibliile noastre Matei are 28 de capitole, iar Luca numai 24, în Biblia în limba engleză de pe biroul meu în timp ce scriu aceste lucruri Matei cuprinde numai 37 de pagini, în timp ce Luca cuprinde 39½. De asemenea, așa cum am remarcat mai devreme, Matei are numai 1068 de versete, în timp ce Luca are 1149. Totuși, aici trebuie lăsat loc pentru realitatea ca decizia cuiva referitoare la citiri diferite să modifice foarte puțin socoteala.

¹³ Ibid., p. 73. Ropes se referă dincolo de orice dubiu la Luca 6:17–8:3 și 9:51–18:14.

¹⁴ În mod natural, coloana a doua nu trebuie privită ca o schiță completă a Evangheliei după Marcu. Anumite subiecte au fost omise în mod deliberat din cauză că regula („Marcu +3” sau „Marcu +8”) nu li se aplică, din moment ce ele sunt redată *altundeva* în Evanghelia după Luca, sau lipsesc din ea. În primul caz, ele apar chiar în vecinătatea capitolului cu numărul obținut prin adăugarea cifrei 3 sau 8 la numărul capitolului corespunzător din Marcu; de exemplu, Marcu 4:1–20 nu este redat în Luca 7, conform regulii $4+3=7$, ci în Luca 8:4–15; Marcu 11:27–33 apare nu în Luca 19 ($11+8=19$), ci în Luca 20:1–8. De aceea, este clar că dacă împărțirea pe capitole din Bibliile noastre ar fi fost făcută cu mai multă consecvență, ar fi fost mult mai ușoară găsirea unui subiect în

INTRODUCERE LA EVANGHELII

Paralelă între Marcu și Luca

Știind că un subiect este tratat în MARCU Capitolul	subiectul fiind	adaugă	și găsește paralela în LUCA Capitolul
1	Isus îi ține piept ispititorului. El face minuni în Capernaum: vindecând un îndrăcit, pe soacra lui Simon, pe alții la căderea serii. El pleacă în pustie. Toți îl caută. El predică în sinagogi, în Galilea.	3	4
2	El vindecă un paralytic, îl cheamă pe Levi (=Matei) și este criticat pentru că se asociază cu vameșii. El răspunde la o întrebare despre post.	3	5
3	El vindecă un om cu mâna uscată și îi alege pe Cei doisprezece.	3	6
			(Nu există nimic din Marcu în Luca 7!) ¹⁵
4	El spune Pilda semănătorului și potolește furtuna.	4	8

Luca pentru cineva care este familiarizat cu Marcu, iar numărul similarităților dintre Sinoptice, atât în ce privește conținutul, cât și modul de aranjare a materialului, ar fi fost și mai mare. Însă cine va contrazice faptul că în *ansamblu* Stephen Langton, căruia i se atribuie de obicei meritul de a fi făcut împărțirea pe capitole, a făcut o treabă excelentă și folositoare? Cine și-ar dori să îl critice prea sever pe acest om foarte ocupat, pe acest campion al legii și ordinii, pe acest brav susținător al Magnei Carta? Pe lângă aceasta, chiar și așa cum e, tabelul, cred eu, va face două lucruri folositoare: *a.* va realiza scopul principal de a demonstra că Sinopticele – în cazul de față Marcu și Luca – prezintă, într-adevăr, foarte multe similarități în ceea ce privește *ordinea generală a evenimentelor*; și *b.* ne va ajuta să ne orientăm în Evanghelii.

¹⁵ În cea de-a treia Evanghelie, după 6:12–16 (chemarea Celor doisprezece; cf. Marcu 3:13–19) Luca încetează pentru o vreme să-l mai reflecte pe Marcu. În acest punct, materialul non-marcian se extinde de la Luca 6:17–8:3 (sau, așa cum cred unii, de la Luca 6:20–8:3). Luca introduce ceea ce este numit în limbaj popular „Predica de pe munte” (6:17–19; cf. Matei 5:1, 2). Compară, totuși, Matei 5:1 („pe munte”) cu Luca 6:17 („într-un podiș”). El prezintă versiunea sa despre Fericiri (6:20–26; cf. Matei 5:3–12) și despre secțiunile ale căror teme centrale sunt „Iubiți-i pe vrăjmașii voștri” (6:27–36; cf. Matei 5:43–48); „Nu judecați” (6:37–42; cf. Matei 7:1–6); și „Pomul se cunoaște după rodul lui” (6:43–49; cf. Matei 7:13–29). Luca 7:1–10 conține relatarea de către evangelist a vindecării robului centurionului (cf. Matei 8:5–13); 7:11–17, a învierii fiului văduvei; 7:18–35, a întrebării lui Ioan Botezătorul și a răspunsului lui Isus (cf. Matei 11:2–19); 7:36–50, a ungerii picioarelor lui Isus de către o femeie păcătoasă și, în 8:1–3, a unui tur făcut de Isus, de Cei doisprezece ucenici și de câteva femei „din cetate în cetate și din sat în sat”. În 8:4 și următoarele versete (Parabola semănătorului) paralela dintre Luca și Marcu dispare din nou. De fapt, această „poveste pământească cu o semnificație cerească” se regăsește în toate cele trei Evanghelii (cf. Marcu 4:1 și urm. Și Matei 13:1 și urm.).

COMENTARIU LA NOUL TESTAMENT

Știind că un subiect este tratat în MARCU Capitolul	subiectul fiind	adaugă	și găsește paralela în LUCA Capitolul
5	El vindecă îndrăcitul din Gadara, o învie pe fiica lui Iair și o vindecă pe femeia care a suferit de hemoragie timp de 12 ani.	3	8
6	El îi trimite pe Cei doisprezece într-o lucrare de predicare și vindecare. Perplexitatea lui Irod. Ucenicii se întorc din lucrare. Hrănirea celor cinci mii.	3	9 ¹⁶
10	Isus îi primește la El pe copii. Povestea „tânărului bogat” și aplicațiile ei. Isus prezice tot ce I se va întâmpla la Ierusalim și îi redă vederea unui orb.	8	18
11	Isus intră triumfător în Ierusalim și curăță Templul. Conducătorii încearcă să Îl distrugă.	8	19 ¹⁷
12	El spune Pilda vierilor (sau a „Viei”), răspunde la întrebări-capcană și afirmă, printr-o întrebare la întrebare, că Fiul lui David este și Domnul acestuia.	8	20
13	Semnele sfârșitului și îndemnuri la veghere.	8	21
14	La apropierea Paștelor, conducătorii pun la cale moartea lui Isus. Se fac pregătirile pentru Paște. Instituirea Cinei Domnului. Trădarea și lepădarea prezise. Micul grup pleacă spre Muntele Măslinilor (adică, spre Ghetsimani). Trădarea, arestarea, judecarea înaintea Sinedriului și Lepădarea lui Petru.	8	22
15	Judecarea înaintea lui Pilat. Mulțimea cere eliberarea lui Baraba în locul lui Isus. Ea cere ca Isus să fie crucificat. Simon din Cirena.	8	23

¹⁶ În Evanghelia după Luca, ceea ce urmează după 9:18 (cf. Marcu 6:43, iar pentru Marcu 6:44 vezi Luca 9:14) nu este ceea ce apare în Marcu 6:45 și urm., ci sare la subiectul discutat în Marcu 8:27 și urm.: „Cine spun oamenii că sunt Eu?” etc. În al nouălea capitol, atât din Marcu, cât și din Luca sunt tratate următoarele subiecte: schimbarea la față a lui Isus, vindecarea unui băiat epileptic, „Cine este cel mai mare” și discuția despre exorcistul necunoscut. Din Luca 9:51 începe în forță secțiunea specifică lui Luca, secțiune care se întinde până în 18:14.

Astfel, narațiunile lui Marcu aflate în 6:45–8:26 – Isus umblă pe mare, El răspunde la întrebarea privitoare la spălarea mâinilor, vindecă fiica sirofenicienei, vindecă un surdo-mut, răspunde la cererea fariseilor de a li se arăta un semn ceresc și vindecă un orb la Betsaida – nu sunt redată în Evanghelia după Luca. Următorul lucru este ușor de ținut minte: *Marcu 7 nu este redat în Luca, nici Luca 7 în Marcu.*

¹⁷ Mai mult de jumătate din Luca 19 este material non-marcan (povestea lui Zacheu și Pilda polilor).

INTRODUCERE LA EVANGHELII

Știind că un subiect este tratat în MARCU Capitolul	subiectul fiind	adaugă	și găsește paralela în LUCA Capitolul
	Scene de la Golgota: inscripționarea crucii, batjocura, cele trei ore de întuneric, strigătul puternic, moartea, ruperea perdelei din Templu, mărturia centurionului, interesul arătat de femei și participarea lui Iosif din Arimatea la coborârea de pe cruce a trupului și așezarea lui în mormântul acestuia.		
16	Femeile constată că piatra de pe mormânt a fost rostogolită. Explicația: „El a înviat”.	8	24 ¹⁸

Astfel a fost stabilită *similaritatea* care caracterizează Sinopticele. În plus, a devenit puțin mai ușoară orientarea noastră în aceste trei Evanghelii. Acest lucru se vede clar imediat în cazul lui Marcu. Cât privește capitolele 1 și 2 din Luca, este binecunoscut faptul că acestea conțin relatarea nașterii lui Isus, iar capitolul 3 povestea lui Ioan Botezătorul plus o genealogie a lui Isus. Memorarea temelor parabolelor din Luca (vezi p. 21), împreună cu o citire repetată a lui Luca 9:51–18:14 vor facilita stăpânirea conținutului secțiunii mijlocii a acestei Evanghelii. Pentru întreaga Evanghelie, adaugă informațiile din tabelul de mai sus. Iar în ceea ce-l privește pe Matei, vezi p. 22-28.

2. Neconcordanțele dintre ele

a. În ceea ce privește conținutul sau subiectele tratate

Pentru parabole, vezi mai jos, la punctul (7), p. 19-22

Deși, așa cum a fost arătat, conținutul este în general același în cazul celor trei Evanghelii, unele istorisiri și cuvântări se află numai în Matei, unele numai în Marcu, unele numai în Luca, unele numai în Matei și Marcu, unele numai în Marcu și Luca și, în cele din urmă dar nu în ultimul rând, unele numai în Matei și Luca, epuizând astfel șirul posibilităților.

(1) *Numai în Matei.* Pasajele și narațiunile specifice lui Matei sunt: genealogia (adică, cea înregistrată în 1:1–17; în contrast cu Luca 3:23–38); nașterea lui Isus, așa cum o relatează Matei, și vizita magilor (1:18–2:23); ezitarea lui Ioan Botezătorul de a-L boteza pe Isus (3:14, 15); stabilirea lui Isus la Capernaum ca o împlinire a profeției (4:13–16); Isus învață și face vindecări în Galilea (4:23–25 parțial); Predica de pe munte (5:1–8:1), pasajele care nu au o variantă paralelă în Luca și, într-o măsură mult mai mică, în Marcu; un citat

¹⁸ Luca 24:9–53 (întrevederea lui Isus cu Cleopa și tovarășul său, apariția Sa la Ierusalim și înălțarea Sa) conține foarte puțin material care apare și în celelalte Sinoptice.

din Isaia 53:4 (8:17); vindecarea a doi orbi și a unui îndrăcit (9:27–34); trimiterea Celor doisprezece (9:35–10:42), până la punctul în care frazele sunt redată și de Marcu și Luca; referirea la Ioan Botezătorul ca la „Ilie” (11:14); prefață la musturarea cetăților nepocăite (11:20); invitația „Veniți la Mine” (11:27–30; dar vezi și Luca 10:22); „Milă voiesc, iar nu jertfe” (12:5–7); ideea că faptele făcute din îndurare sunt permise în zi de Sabat (12:11, 12; vezi, totuși, Luca 14:5); un miracol care provoacă exclamația: „Nu cumva este acesta Fiul lui David?” (12:22, 23 parțial); „scoate din vistieria lui lucruri noi și lucruri vechi” (13:51–53); comportamentul lui Petru din timpul furtunii (14:28–31); „Orice răsad, pe care nu L-a sădit Tatăl Meu Cel ceresc, va fi smuls din rădăcină” (15:12–13); „Dă-i drumul... Doamne, ajută-mi!” (15:23–25); vindecarea unor mari mulțimi de oameni (15:30, 31); „Semnele vremurilor nu le puteți deosebi?” (16:2, 3); aluatul ... saducheilor (16:11, 12); „Ferice de tine Simone, fiul lui Iona” (16:17–19); „Să nu Ți se întâmple așa ceva” (16:22); spaima ucenicilor la schimbarea la față a lui Cristos (17:6, 7); ei descoperă că „Ilie” este Ioan Botezătorul (17:13); impozitul pentru Templu (17:24–27); atitudinea lui Isus și a Tatălui față de cei mici (18:3, 4, 10, 14); îndemnul de a ierta un frate care greșeste, împreună cu reguli în vederea disciplinării (18:15–20); remarci referitoare la eunuci (19:10–12); un citat din Zaharia 9:9 în legătură cu intrarea triumfală în Ierusalim (21:4, 5); „Este Isus, Profetul” (21:10, 11); laudele copiilor (21:14–16); „Împărăția lui Dumnezeu va fi luată de la voi” (21:43); ultima cuvântare a lui Isus în legătură cu Templul, *parțial* (cap. 23); anumite pasaje din discursul Său despre lucrurile din urmă (cap. 24); „toți cei ce scot sabia, de sabie vor pieri” (26:52–54; cf. Ioan 18:11); remușcarea și sinuciderea trădătorului Iuda (27:3–10; cf. Fapte 1:18, 19); visul și mesajul soției lui Pilat (27:19); încercarea lui Pilat de a se dezvinovăți și afirmația mulțimii că își asumă responsabilitatea pentru moartea lui Isus (27: 24, 25); citarea nefericită a Psalmului 22:8 de către dușmanii Săi (27:43); câteva „miracole ale Golgotei” (27:51–53); Cristos apare înaintea femeilor (28:9, 10); postarea străjerilor, spaima lor și mituirea lor (27: 62–66; 28:2–4, 11–15); în cele din urmă, plecarea ucenicilor în Galilea, unde se întâlnesc cu Isus (28:16–18, 20).

(2) *Numai în Marcu.* Vezi mai sus, p. 6.

(3) *Numai în Luca.* Cea de-a treia Evanghelie, în secțiunea sa introductivă, conține următoarele relatări specifice importante: preambulul (1:1–4); nașterea lui Ioan Botezătorul și a lui Isus și copilăria lui Isus (1:5–2:52); o notă cronologică privitoare la lucrarea lui Ioan (3:1, 2); întrebări ale unor grupuri diferite („Ce trebuie să facem?”) și răspunsul lui Ioan (3:10–14); o linie a descendenței mesianice (3:23–38); întoarcerea lui Isus în Galilea (4:14, 15; dar vezi și Marcu 1:14, 15; Matei 4:17); pescuirea minunată, specifică *mai ales* lui Luca (5:1–11); cuvântările lui Isus cu privire la cei bogați, cei celebri și la cămătari (6:24–26, 34); învierea fiului văduvei din Nain (7:11–17); atitudinea față de Isus a celor care au fost botezați de Ioan și a celor care nu au fost botezați de el (7:29, 30); ungerea picioarelor lui Isus de către o femeie păcătoasă în casa lui Simon Fariseul (7:36–39); cei din jurul lui Isus (8:1–3); și starea de somnolență a ucenicilor care au fost cu Isus pe muntele schimbării la față (9:31, 32).

Secțiunea centrală a acestei Evanghelii este bogată în parabole; vezi (7), p. 21, 22. Pe lângă acestea, ea mai conține următoarele relatări sau cuvântări unice: un exemplu de

lipsă de ospitalitate samariteană (9:51–56); „Oricine pune mâna pe plug și se uită înapoi nu este destoinic pentru Împărăția lui Dumnezeu” (9:61, 62); trimiterea celor șaptezeci (10:1–24), frazele care nu apar și în altă parte; Isus se bucură de ospitalitatea Martei și a Mariei (10:38–42); „Ferice de pântecele care Te-a purtat” – „Ferice mai degrabă de cei ce ascultă Cuvântul lui Dumnezeu și-l păzesc” (11:27, 28); farisei și cărturari demascați în casa unui fariseu (11:37–54; dar cf. Marcu 7:11 și urm. și variate pasaje din Matei 23); „Nu te teme, turmă mică” (12:32, 33; dar vezi și Matei 6:20; 19:21; Marcu 10:21); Isus dezbinătorul (12: 49–53; dar cf. Matei 10:34–36); musturarea celor ce interpretează semnele vremii dar care nu știu să interpreteze vremurile în care trăiesc (12:54–59; cf. Matei 16:1–3); vindecări în zi de Sabat (13:11–17; 14:1–6); „Doamne, oare puțini sunt cei ce sunt pe calea mântuirii?” (13:22, 23); avertismentul că ușa harului, odată închisă, nu va mai fi deschisă din nou (13:25–27; cf. Matei 25:11, 12); musturarea batjocoritorilor (16:14, 15); curățirea celor zece leproși, dintre care numai unul se întoarce să mulțumească (17:11–19) și răspunsul lui Cristos la întrebarea: „Când va veni Împărăția lui Dumnezeu?” (17:20–22, 28, 29, 32, 34). O mare parte din 17:20–37 este redată și în Matei 24.

Următoarele lucruri sunt redade exclusiv – sau, în unele cazuri, *aproape* exclusiv – de Luca în încheierea Evangheliei sale: chemarea lui Zacheu (19:1–10); cererea fariseilor ca Isus să-și mustre ucenicii și răspunsul Său (19:39, 40); Isus plânge pentru Ierusalim și prezice distrugerea lui (19:41–44) și câteva pasaje din discursul Său despre „lucrurile de pe urmă” (21:19, 22, 24, 26, 28, 34–38). Totuși, o mare parte din capitolul 21 este redată în alt loc, mai ales în Marcu 13 și Matei 24. Unele cuvinte spuse la Masa Domnului și relatate exclusiv (sau aproape exclusiv) de al treilea evanghelist se află în 22:15–18 (dar vezi și Matei 26:29), 22:28–32 și 35–38. Relatarea specifică a lui Marcu despre experiențele lui Isus din grădină se află în 22:43, 44, 48, 49, 51 și 53. Despre *privirea* care a trezit amintirile lui Petru și i-a înmuiat inima se vorbește în 22:61. Pentru versiunea lui Luca despre mărturia lui Isus înaintea Sinedriului, vezi 22:68, 70. În zorii zilei, Isus a fost adus mai întâi înaintea lui Pilat, apoi înaintea lui Irod (23:2, 4–12). El a fost readus înaintea lui Pilat (23:13–19; vezi și Marcu 15:6–9). Alte relatări specifice lui Luca din capitolul 23 se referă la: musturarea „fiicelor Ierusalimului” de către Isus (v. 27–36; cf. Marcu 15:22, 24; Matei 27:33–35); dialogul dintre tâlharul nepocăit și cel pocăit (v. 39–41); rugămintea celui din urmă și răspunsul lui Isus (v. 42, 43); al șaptelea cuvânt rostit „de pe cruce” (v. 46) și relatarea faptului că oamenii au plecat acasă „bătându-se în piept” (v. 48). Mai e și o descriere a lui Iosif din Arimatea (v. 51); o relatare a faptei sale pline de bunătate (v. 53; dar vezi și Marcu 15:46; Matei 27:59, 60); o notă specificând ziua săptămânii în care Isus a fost luat de pe cruce și pus în mormântul lui Iosif (v. 54) și o referire la femeile care au pregătit uleiuri aromatice și parfumuri (v. 56). Ultimul capitol al lui Luca conține următoarele lucruri specifice acestei Evanghelii sinoptice: efectul mesajului despre înviere al femeilor asupra apostolilor (v. 10, 11); vizita lui Petru la mormânt (v. 12; cf. Ioan 20:2–10); întrevăderea Celui înviat cu Cleopa și tovarășul său de drum (24:13–25; totuși, cf. Marcu 16:12, 13); apariția în fața ucenicilor în seara zilei de duminică (24:36–49; dar cf. Marcu 16:14; Ioan 20:19–25) și înălțarea (24:50–53; totuși, cf. Marcu 16:19 și Fapte 1:9–12).

(4) *Numai în Matei și Marcu.* Există, în primul rând, o referire la ascultătorii, hrana și hainele lui Ioan Botezătorul (Marcu 1:5, 6; Matei 3:4, 5). În conformitate cu Marcu 3:7–12 și Matei 12:15–21, Isus vindecă foarte mulți oameni, dar le interzice să-l facă publicitate. Și acest paragraf le este specific aproape în totalitate lui Matei și Marcu; vezi, totuși, Luca 4:41. Relatarea detaliată a lui Marcu pare, cu toate acestea, să fie doar schițată în Matei 12:15, 16. Pe de altă parte, Matei (în versetele 17-21) adaugă profeția din Isaia 12:1–4, adăugire care poate fi la rândul ei subsumată punctului (1) de mai sus. Urmează o referire la multele parabole ale lui Isus (Marcu 4:33, 34; Matei 13:34). O narațiune binecunoscută, care apare numai în Matei și Marcu, relatează petrecerea deșănțată, pe care o dă Irod de ziua lui, și, în legătură cu ea, moartea oribilă a lui Ioan Botezătorul (Marcu 6:17–29; mai pe scurt în Matei 14:3–12).

S-a atras deja atenția asupra faptului că Marcu 6:45–8:26 este „marea omisiune a lui Luca” (vezi p. 13). Cu excepția a două vindecări miraculoase graduale (Marcu 7:32–37 și 8:22–26; pentru care vezi p. 6), tot acest material aparține textelor paralele din Matei și Marcu. El începe cu relatarea dramatică și încurajatoare a umblării lui Isus pe mare (Marcu 6:45–56; Matei 14:22–36). Însă nu tot pasajul se găsește în ambele Evanghelii; de exemplu, Matei 14:28–31 se încadrează la punctul (1). Apoi există o învățătură a lui Isus privind necurăția ceremonială (Marcu 7:1–23; Matei 15:1–20); vindecarea fiicei sirofenicienei (Marcu 7:24–31; Matei 15:21–29); hrănirea celor patru mii de oameni (Marcu 8:1–9; Matei 15:30–38); solicitarea unui semn (Marcu 8:10–12; Matei 15:39–16:4) și avertismentul împotriva aluatului fariseilor (Marcu 8:13–21; Matei 16:5–12).

Este sub semnul întrebării dacă e corect să se încadreze Marcu 9:28, 29 (cf. Matei 17:19) la acest subtitlu¹⁹, însă este adevărat că întrebarea ucenicilor „Noi de ce n-am putut să scoatem duhul acesta?” (Marcu 9:28) este reprodusă în Matei 17:19. În legătură cu profeția lui Cristos că Fiul omului va învia, ucenicii l-au pus lui Isus o întrebare despre Ilie (Marcu 9:10–13; Matei 17:10–13). Învățătura lui Isus despre divorț și recăsătorire este cuprinsă aproape în întregime în Marcu (10:1–12) și Matei (19:1–12); vezi, totuși, Luca 16:18. Apoi, există întrebarea fiilor lui Zebedei (Marcu 10:35–45; cf. Matei 20:20–28, dar vezi și Luca 9:48 și 22:25) și blestemarea smochinului neroditor (Marcu 11:12–14:20–25; cf. Matei 21:18–22; dar vezi și Luca 11:9, 17:6). Deși este adevărat că discursul escatologic al lui Isus se află în toate cele trei Evanghelii, această afirmație ar trebui nuanțată; de exemplu, profeția despre cristoșii și despre prorocii falși este cuprinsă în primele două (Marcu 13:21–23; Matei 24:23–25), la fel și problema caracterului imprevizibil al momentului celei de-a doua veniri a lui Cristos (Marcu 13:32; Matei 24:36).

Pentru ungerea din Betania, am consulta degeaba Evanghelia după Luca. Evenimentul *nu* se află în Luca 7:36 și urm., deși mulți așa cred. În ceea ce le privește pe Sinoptice, istorisirea se află numai în Marcu 14:3–9 și Matei 26:6–13. În afara Sinopticilor, ea mai apare în Ioan 12:1–8. Coborârea de pe Muntele Măslinilor, împreună cu o importantă profeție, se află, de asemenea, numai în Marcu 14:26–28; Matei 26:30–32.²⁰

¹⁹ Așa cum procedează B. H. Streeter, *op. cit.*, p. 196; însă în pagina precedentă, el include pasajul din Marcu 9:29 pe lista pasajelor marcanne „care lipsesc atât din Matei, cât și din Luca”.

²⁰ Aici se presupune că Luca 22:39 își are paralela potrivit în Marcu 14:32 și Matei 26:36.

INTRODUCERE LA EVANGHELII

Judecata din palatul marelui preot, imediat după arestare, este consemnată în cea mai mare parte în primele două Evanghelii (Marcu 14:55–56; Matei 26:59–66), deși și celelalte vorbesc despre tratamentul rău de care a avut parte Isus acolo. În legătură cu tăcerea lui Isus înaintea lui Pilat (Marcu 15:2–5; Matei 27:11–14), Luca păstrează tăcerea! Alegerea lui Baraba de către mulțimi, în defavoarea lui Isus, deși este redată în toate cele trei Evanghelii, este relatată în primele două cu mai multe detalii (Marcu 15:6–11; Matei 27:15–21) decât în Luca. Două alte amănunte importante ale istorisirii crucificării sunt redate în Marcu și Matei; anume, cununa de spini (Marcu 15:17–20; Matei 27:29–31) și strigătul de agonie al lui Cristos (Marcu 15:34–36; Matei 27:46–49). În final, cu excepția lui Luca 24:47, Marea trimitere apare în primele două Evanghelii. Deși în esență aceleași, cele două relatări diferă în privința anumitor detalii (Marcu 16:15, 16; Matei 28:19–21).

(5) *Numai în Marcu și Luca.* Cele 24 de versete ale lui Marcu, ce mai apar numai în Evanghelia după Luca, sunt următoarele: o exorcizare la Capernaum (Marcu 1:23–28; Luca 4:33–37); scopul lui Isus de a propovădui (Marcu 1:35–38; Luca 4:42, 43); lumina trebuie să lumineze, urechile să audă (Marcu 4:21–24; Luca 8:16–18); întoarcerea Celor doisprezece (Marcu 6:30; Luca 9:10); exorcistul străin (Marcu 9:38–41; Luca 9:45, 50); „casele văduvelor” și „cei doi bănuți ai văduvei sărace” (Marcu 12:40–44; Luca 20:47; 21:1–4).

(6) *Numai în Matei și Luca.* Conform estimării, există în jur de 200 de versete comune celor două cărți. Iată câteva exemple:

MATEI	LUCA	SUBIECTUL
3:7–10, 12	3:7–9, 17	O mostră din predicarea lui Ioan Botezătorul
4:1–11	4:1–13	Relatarea ispitirii lui Cristos
5:3, 4, 6, 11, 12	6:20–23	Unele dintre Fericiri
5:18	6:17	Despre Lege
5:39–48 (cea mai mare parte)	6:27–36 (cea mai mare parte)	Iubește-ți dușmanul, căci și Dumnezeu este bun cu cei răi
6:9–13	11:2–4	Rugăciunea „Tatăl nostru”
6:19–21, 25–33	12:22–34	Nu vă îngrijorați
7:7–11	11:9–13	Îndemn la rugăciune
8:5–13	7:1–10	Povestea credinței centurionului
8:19–22	9:57–60	Implicațiile uceniciei
9:37, 38	10:2	Îndemn la rugăciune pentru lucrători
10:26–33	12:2–9	„Voi sunteți mai de preț decât multe vrăbii”
11:2–11, 16–19	7:18–20, 22–28, 31–35	Povestea îndoielilor lui Ioan Botezătorul și mărturia lui Cristos despre Ioan

Pentru narațiunile patimilor și învierii nu există secțiuni paralele specifice lui Matei și Luca.

(7) *Parabolele.* Parabolele Domnului nostru au fost clasificate în variate moduri. De asemenea, ele au fost socotite în mod diferit. În parte, acest lucru se datorează

faptului că „Nunta fiului de împărat” (Matei 22:1–14) și „Pilda celor poftiți la cină” (Luca 14:15–24) sunt considerate de unii ca variante ale ceea ce inițial a fost o *singură* parabolă. Teoria aceasta spune că textul mai vechi al acestei parabole se află în Luca. În conformitate cu această concepție, varianta revizuită a lui Matei presupune distrugerea Ierusalimului (70 A.D.).²¹ În mod similar, Parabola polilor (Luca 19:11–27) este numită de unii o variantă a pildei talanților (Matei 25:14–30).²²

În ambele cazuri, totuși, diferențele depășesc asemănările în așa măsură încât nu pare să existe o justificare pentru ideea că ceea ce în text este prezentat sub forma a două parabole este de fapt *una* singură.

Cât privește textele din Matei 22:1–14 și Luca 14:15–24, suntem pe un teren sigur când renunțăm la orice fel de încercare de a „reconstrui” și luăm în ambele cazuri textul grecesc, așa cum ne este el oferit în cele mai bune ediții ale Noului Testament Grecesc. Când procedăm astfel, observăm că există, într-adevăr, o mulțime de asemănări între cele două parabole. În ambele este organizat un banchet, sunt chemați musafiri, aceștia nu onorează invitația și sunt chemați apoi o mulțime de persoane neprivilegiate, iar casa se umple de musafiri. Oare nu sunt totuși mai mari diferențele? Parabola nunții fiului de împărat (Matei 22:1–14) are trei părți distincte (vezi în secțiunea referitoare la acest pasaj), dintre care ultima lipsește cu desăvârșire din Parabola celor poftiți la cină. În prima dintre aceste două parabole ni se vorbește despre un împărat care a pregătit o masă festivă pentru nunta fiului său, în a doua despre un om care a organizat o serată. În prima, musafirii pur și simplu nu au răspuns la invitație, iar în a doua, ei au prezentat scuzele de rigoare. În primul caz, unii dintre invitați i-au tratat prost și chiar i-au ucis pe servitorii trimiși după ei, detaliu care lipsește cu desăvârșire din a doua parabolă. Așa că, firește, în Luca nu există nimic care să corespundă cu distrugerea ucigașilor și a orașelor lor, lucru care apare în Matei. Pe lângă toate acestea, cadrul istoric al celor două pilde diferă foarte mult. Isus a spus Parabola celor poftiți la cină atunci când El însuși era musafir. Parabola nunții fiului de împărat a fost spusă mai târziu, în timpul activității lui Cristos din Ierusalim, în săptămâna patimilor.

Situația în cazul Pildei polilor și cea a talanților este similară. Este greu de înțeles cum ar putea exista vreo legătură între povestea unui nobil care a dat fiecăruia dintre

²¹ Vezi G. D. Kilpatrick, *The Origins of the Gospel according to St. Matthew*, Oxford, 1946, p. 6. Oarecum similară este și perspectiva lui G. Bornkamm, din *Jesus von Nazareth*, Stuttgart, 1956, p. 18 și urm., și a lui C.H. Dodd, din *The Parables of the Kingdom*, Londra, 1935, p. 121. R. V. G. Tasker, în *The Gospel according to St. Matthew* (Tyndale New Testament Commentaries), la p. 206–207, li se alătură până într-acolo încât consideră că teoria lor este o posibilitate. Chiar dacă crede că este mult mai probabil să fie vorba de două parabole, el consideră totuși că Matei 22:5, 6 este o adăugire marginală sau o explicație care a fost inclusă în text după căderea Ierusalimului.

²² S. MacLean Gilmour a produs de fapt o narațiune care, spune el, „a stat la baza ambelor versiuni”, *The Gospel according to St. Luke* (The Interpreter's Bible), New York și Nashville, 1952, vol. VIII, p. 327. Această concepție, sub o formă sau alta, este împărtășită de mulți alții, printre care se află și Jülicher-Fascher, Weiss, H. Holzmann, Bultmann și Klostermann.

A. Plummer, pe de altă parte, face următoarea remarcă: „Este probabil ca aceasta [Parabola polilor] să fie distinctă de cea a talanților. ...Este mai probabil ca Isus să fi rostit pilde oarecum asemănătoare cu ocazii diferite, decât ca Matei sau Luca să fi făcut o mare confuzie legată de detaliile pildei, precum și de timpul și locul în care a fost rostită”, *The Gospel According to St. Luke* (International Critical Commentary), New York, 1910, p. 437.

servitorii săi o sumă mică și egală de bani și cea a unui om care a încredințat sume incomparabil mai mari slujitorilor săi, fiecăruia în cantități foarte diferite!

Un alt motiv pentru diferențele care apar la rezultatul final, atunci când sunt numărate parabolele, este faptul că nu s-a dat încă un răspuns definitiv la întrebarea: „Ce este o parabolă?” Nici dacă se acceptă faptul că „o parabolă este o comparație extinsă”, spre deosebire de o alegorie, care este „o metaforă extinsă” – o distincție folositoare, dar poate că nu și întrutotul corectă – nu există un acord unanim. Cu toate acestea, diferența de opinie nu este una foarte importantă și influențează numai câteva dintre cazurile de pe următoarea listă:

(a) *Pilde specifice lui Matei*

Pilda neghinei (13:24–30, 36–43)

Pilda comorii ascunse (13:44)

Mărgăritarul de mare preț (13:45, 46)

Pilda năvodului (13:47–50)

Pilda robului nemilostiv (18:23–35)

Pilda lucrătorilor viei (20:1–16)

Pilda celor doi fii (21:28–32)

Pilda nunții fiului de împărat (sau Nunta fiului de împărat sau Praznicul nunții sau

Nunta împărătească, 22:1–14)

Pilda celor zece fecioare (25:1–13)

Pilda talanților (25:14:30)

(b) *Pilde specifice lui Marcu*

Pilda cu sămânța (4:26–29)

(c) *Pilde specifice lui Luca*

Pilda celor doi datornici (7:40–50)

Pilda bunului samaritean (10:29–37)

Pilda prietenului deranjat la miezul nopții (11:5–13)

Pilda bogatului căruia i-a rodit țarina (12:13–21)

Pilda servitorilor care veghează (12:35–48)

Pilda smochinului neroditor (13:1–9)

Smerenia la ospețe (14:7–11)

Pilda celor poftiți la cină (14:15–24)

Pilda constructorului nechibzuit (14:28–30)

Pilda împăratului nechibzuit (14:31–33)

Pilda bănuțului pierdut (15:8–10). De fapt, este vorba de Parabola femeii care își caută leul pierdut și se bucură când îl găsește.

Pilda fiului risipitor (inclusiv a Fiului nerisipitor, 15:11–32). De fapt este Pilda iubirii pline de dor a tatălui.

Pilda ispravnicului prevăzător (sau a ispravnicului necredincios 16:1–13)

Pilda bogatului și a lui Lazăr (16:19–31)

Pilda robilor netrebnici (17:7–10)

Pilda judecătorului nedrept (sau Pilda văduvei perseverente, 18:1–8)

Fariseul și vameșul (18:9–14)

Pilda polilor (19:11–27)

(d) *Pilde specifice lui Matei și Luca*

Casa zidită pe stâncă (Matei 7:24–27; Luca 6:47–49)

Copiii care stau în piețe (Matei 11:16–19; Luca 7:31–35)

Întoarcerea duhului necurat (Matei 12:43–45; Luca 11:24–26)

Pilda aluatului (Matei 13:33; Luca 13:20)

Pilda cu oaia răătăcită (Matei 18:12–14; Luca 15:1–7) Este vorba, firește, de Pilda păstorului care își caută oaia și se bucură când o găsește.

Robul credincios și cel necredincios (Matei 24:45–51; Luca 12:42–46)

(e) *Pilde pe care cei trei le au în comun*

Pilda semănătorului (sau Cele patru tipuri de sol, Marcu 4:3–9, 14:20; Matei 13:3–9, 18–23; Luca 8:4–15)

Pilda seminței de muștar (Marcu 4:30–32; Matei 13:31, 32; Luca 13:18, 19)

Pilda vierilor (sau Pilda lucrătorilor viei, sau Pilda viei, Marcu 12:1–9; Matei 21:33–41; Luca 20:9–16).

Reiese clar din toate acestea că ceea ce era adevărat cu privire la alte elemente ale conținutului sau subiectului primelor trei Evanghelii este valabil și în cazul parabolilor, anume, că există o mare varietate în ce privește distribuirea lor. Marcu are numai o *singură* parabolă pe care o poate numi a lui în sensul strict al termenului, Matei are zece, Luca are optsprezece²³ și există nouă care apar în mai mult de una dintre Evanghelii. Astfel, așa cum este enumerat aici, există în total treizeci și nouă de parabole. Prin lărgirea conceptului de „parabolă”, unii ar mai adăuga câteva, cum ar fi cea a Luminii ascunse sub obroc (Matei 5:14–16 și variantele ei din celelalte cărți), a Petecului nou pe o haină veche (Matei 9:16 etc.), a Vinului nou în burdufuri vechi (Matei 9:17 etc.) și multe altele. Deși acest mod de a folosi cuvântul „parabolă” este complet legitim, astfel încât numărul parabolilor se ridică după părerea unor autori la șazeci sau chiar optzeci, aici se are în vedere definiția mult mai largă a termenului, cea de ilustrație.

b. În ceea ce privește vocabularul și stilul

Deși este adevărat că adesea nu numai conținutul ideatic, ci chiar și cuvintele folosite în original și redată în traduceri sunt identice sau aproape identice în toate cele

²³ Luca are și el șase *minuni* care nu sunt relatate în celelalte Sinoptice; Matei are numai trei care sunt specifice cărții lui; iar Marcu numai două. Cele șase ale lui Luca sunt: pescuirea minunată (5:1–11), învierea fiului văduvei din Nain (7:11–17), două vindecări în zi de Sabat (vindecarea femeii „gârbove” și a unui bolnav de dropică, 13:11–17, respectiv 14:1–6), curățirea celor zece leproși (17:11–19) și vindecarea urechii robului marelui preot (22:51). Cf. (3) de mai sus.

trei cărți, acesta nu este totuși cazul în toate situațiile. Acolo unde relațiile sunt paralele și înregistrează faptele lui Isus, mai degrabă decât discursurile Lui, Marcu este în general (dar nu întotdeauna!) cel mai difuz. Astfel, în cazul relatării potolirii furtunii (din Marcu 4:35–41; Matei 8:18; 23–27; Luca 8:22–25), Marcu folosește în original 118 cuvinte, Luca 94, iar Matei 85. Cifrele corespunzătoare din versiunea A.R.V. sunt 151, 135 și 115. Așa cum am remarcat mai devreme (vezi p. 6), 606 dintre versetele lui Marcu (din totalul de 661) sunt comprimate în 500 de versete de-ale lui Matei.

Această problemă a *cuvintelor* se transformă ușor în cea a *stilului*. Cu toate acestea, din moment ce acest subiect va fi abordat mai încolo în ceea ce-i privește pe Matei și Marcu,²⁴ în prezent este necesar să se arate pe scurt doar următorul lucru: stilul lui Marcu nu este numai cel mai difuz, ci și cel mai vioi; al lui Matei este mult mai concis și mai elaborat; iar Luca este cel mai versatil dintre cei trei.

c. În ceea ce privește „aranjarea” și ordinea evenimentelor

S-a arătat mai devreme că, într-un sens foarte general, ordinea în care se succed marile evenimente ale călătoriei pământești a lui Isus este aceeași în toate cele trei Evanghelii (vezi p. 8-11). Cu toate acestea, există și unele diferențe importante. Acestea pot fi aduse la lumină prin a se stabili mai întâi cu atenție cursul narațiunii lui Marcu, iar mai apoi prin a-l compara cu cel al lui Matei și Luca. Acest lucru poate fi făcut clar cu ajutorul următoarei ilustrații. Cele trei Evanghelii pot fi comparate cu trei râuri.

Primul râu este un torent iute. El curge în viteză printr-o albie plină de bolovani. Face salturi și cotituri neașteptate, luând-o brusc când spre dreapta, când spre stânga. Pe malurile lui, peisajul se schimbă cu repeziciune. *Așa arată Evanghelia după Marcu.* Citește primele cinci capitole. Observă cât de iute se succed evenimentele, deși, firește, Isus Cristos, puternic în faptă și cuvânt, este mereu în centrul lor. Panorama zugrăvită în culori vii se schimbă mereu, de la un peisaj care ne inspiră la altul. Apucăm să aruncăm o privire spre Ioan Botezătorul, îmbrăcat într-un veșmânt din păr de cămilă. El predică și botează. El Îl botează chiar și pe Cel despre care mărturisește că este infinit mai mare decât el. Imaginea se schimbă și ne pomenim într-un deșert în care Satan este învins de Sămânța femeii. Și această scenă dispăre aproape la fel de repede cum a apărut. Acum Îl zărim pe Domnul proclamând „Vestea Bună a Împărăției”. Apar patru pescari. Ei sunt chemați să devină „pescari de oameni”. Urmează scene în care este arătată în mod șocant puterea Marelui Medic, spre uimirea spectatorilor: un posedat este vindecat instantaneu; la fel și soacra lui Petru. Iar acum apune soarele, și nu numai pe bolta cerească, ci și pentru mulți care își trăiesc zilele în durere și nenorocire: „Seara, după asfințitul soarelui, au adus la El pe toți bolnavii și îndrăciții. ...El i-a vindecat pe mulți care pătimeau de felurite boli; de asemenea, a scos mulți draci”. Frumos apus de soare, într-adevăr! În următoarea secvență vedem „un loc pustiu”, unde „pe când era încă întuneric de tot” Vindecătorul Își varsă sufletul în rugăciune. Rugăciunea este urmată de predicare și

²⁴ Pentru stilul lui Marcu, vezi p. 35, pentru cel al lui Matei, p. 35, 77. În ceea ce privește stilul lui Luca, vezi comentariile la Evanghelia sa.

aceasta din nou de vindecări. Acum este scos duhul necurat dintr-un demonizat; apoi este curățit un lepros și este vindecat un paraltic. *Faptele* pline de îndurare sunt urmate de *cuvinte* pline de îndurare: referitoare la vameși sau în apărarea afirmației că Sabatul este făcut pentru om, și nu invers. Alte minuni sunt urmate imediat de chemarea Celor doisprezece, de o scurtă expunere a „hulei împotriva Duhului Sfânt”, de câteva parabole, de potolirea unei furtunii și de noi dovezi ale puterii tămăduitoare, incluzând chiar o înviere din morți. Astfel, Evanghelia după Marcu, asemenea unui râu învolburat dar foarte plastic, se avântă tot înainte, până când în capitolul 16 atinge mormântul cu piatra sa uriașă dată la o parte. Câteva femei, prietene ale lui Isus, *fug mâncând pământul* după ce li s-a spus că Ocupantul mormântului a părăsit acest loc, căci a înviat din morți!

Al doilea râu este mult mai liniștit. El nu se răsucesce și nu cotește la fel de des ca primul, ci curge mai degrabă lin și mai estuos. Din când în când se odihnește chiar, cum ar fi prin formarea câte unui lac, zăbovind acolo o vreme și pornind apoi din nou la drum până la formarea următoarei oglinzi de apă. Acest lucru se repetă de câteva ori până când povestirea își împlinește scopul. Așa este Evanghelia după Matei.

Această compoziție cu adevărat frumoasă, de la un capăt la altul, are obiceiul de a zăbovi pentru o vreme asupra unei teme importante, în timp ce Marcu se avântă repede înainte, fluturând în fața ochilor noștri când o scenă, când alta. Astfel, Marcu îl prezintă pe Ioan Botezătorul (1:1–6). La fel și Matei (3:1–6; cf. Luca 3:1–6). Însă apoi, în timp ce Marcu acordă doar două versete predicării lui Ioan, Matei zăbovește asupra acestei teme preț de șase versete; Luca și mai mult, pe parcursul a douăsprezece versete. După o relatare pe scurt a botezului lui Isus administrat de Ioan, Marcu rezumă ispitirea în doar două versete (1:12, 13). Însă Matei se oprește pentru o vreme, folosind unsprezece versete pentru a relata cele trei ispitiri separate (4:1–11; cf. Luca 4:1–13). Marcu menționează faptul că Isus a venit în Galilea predicând Vestea Bună a (Împărăției) lui Dumnezeu (1:14, 15). Însă Matei, după ce a introdus această temă (4:17, 23), îi dedică trei capitole, dându-ne o mostră din predicarea Sa (Predica de pe munte; 5:1–8:1). În descrierea sa plină de viață a lui Isus, Marcu trece de la minune la rugăciune, apoi de la predicare la chemarea ucenicilor ș.a.m.d., așa cum s-a arătat mai sus, schimbând tot timpul subiectul. Matei, pe de altă parte, își grupează primele minuni într-o relatare aproape continuă care se întinde pe șizeci și opt de versete (8:1–9:34), cu doar două întreruperi scurte care însumează cu totul numai treisprezece versete (8:19–22; 9:9–17). Este evident că el a descoperit din nou o temă asupra căreia zăbovește. Coloanele care urmează vor face să se vadă clar acest lucru. Începând cu Matei în prima coloană, observați în ce fel a comasat acest evanghelist câteva dintre miracolele care în Marcu sunt răspândite din loc în loc pe parcursul a patru capitole. El adaugă unul care apare și la Luca (vindecarea robului centurionului), și apoi încă două. Coloana a doua și a treia arată că în acele cazuri în care Luca merge în paralel cu Marcu această paralelă este foarte apropiată, încât regula prezentată anterior (vezi p. 13, 14) rămâne valabilă; adică, numărul capitolului din Marcu +3, uneori +4, ne dă numărul capitolului corespunzător din Luca.

INTRODUCERE LA EVANGHELII

Tema	Matei	Marcu	Luca
Leprosul	8:1–4	1:40–45	5:12–16
Robul centurionului	8:5–13		7:1–10
Soacra lui Petru	8:14, 15	1:29–31	4:38, 39
Vindecări la apusul soarelui	8:16, 17	1:32–34	4:40, 41
Furtuna	8:18, 23–27	4:35–41	8:22–25
Îndrăciții din Gadara	8:28–9:1	5:1–20	8:26–39
Un paralytic	9:1–8	2:1–12	5:17–26
Femeia cu scurgere de sânge	9:20–22	5:25–34	8:43–48
Fiica lui Iair	9:18, 19, 23–26	5:22–24, 35–43	8:40–42, 49–56
Doi orbi	9:27–31		
Un mut îndrăcit	9:32–34		

Această abordare tematică este evidentă și în Matei 9:36–38, unde este accentuată nevoia de lucrători, urmată de capitolul 10, care conține în amănunt însărcinarea lucrătorilor. Puneți în contrast toate acestea cu cele câteva versete folosite de Marcu (6:7 și urm.) în acest scop. Isus este prezentat ca o persoană care vorbește în parabole (Marcu 4:1, 2; cf. Matei 13:1–3a). Pentru o vreme, până și Marcu are oarecum o abordare tematică și chiar redă câteva dintre aceste parabole (4:3–32), însă el este un povestitor mult prea impetuos pentru a zăbovi prea mult. Lui îi place să se oprească mai ales asupra *faptelor* lui Isus mai degrabă decât asupra *cuvintelor* Lui. De aceea, acestei scurte evocări a câtorva dintre aceste parabole el îi adaugă în grabă concluzia finală: „Isus le vestea Cuvântul prin multe pilde de felul acesta” (4:33). După care se întoarce la Isus, Făcătorul de minuni, în *acțiune*, care potolește furtuna violentă și scoate demonul dintr-un îndrăcit nu mai puțin violent. Prin contrast, secțiunea lui Matei care se ocupă de parabole este mult mai lungă (13:3–53). În mod similar, în Matei 18, problema marelui devine ocazia ideală pentru un lung discurs despre bunătatea față de cei mici care îi aparțin lui Cristos și, în general, despre virtutea compasiunii și exercitarea iertării. Și în acest caz, Marcu 9 și Luca 9 sunt mult mai concise. Demascarea cărturarilor și a fariseilor este redată foarte pe scurt în Marcu (12:38–40), însă din nou Matei îi dedică acestui subiect un capitol întreg (cap. 23). Până și discursul escatologic al lui Cristos este cam de două ori și jumătate mai lung în Matei (capitolele 24 și 25) decât în Marcu (cap. 13). Când Matei descoperă o *temă*, el stăruie asupra ei. Când Marcu descoperă *acțiune*, el o relatează, și aceasta într-o manieră atât de interesantă și cu atâta lux de amănunte, încât, așa cum s-a arătat deja, în câteva *asemenea* cazuri relatarea lui este cea mai lungă. Însă acest contrast nu este în nici un caz unul absolut. Și Marcu dă dovadă de cea mai înaltă prețuire a cuvintelor lui Isus și redă multe dintre ele. Dar accentul *lui* este pus pe *acțiune*, pe când a lui Matei pe *discurs*.

Când este înțeleasă structura de bază folosită de Matei, sau este înțeles sistemul lui – rău, lac; rău, lac etc.– acest lucru va ajuta nespuse de mult pe cineva să se orienteze în

Evangelhia sa, din clipa în care cursul principal este reținut în memorie. Pentru început, este foarte cunoscut faptul că genealogia și relatarea nașterii nu se află în Evangelhia după Marcu, ci în Matei 1:1–17 (cf. Luca 3:23–38) și, respectiv, în 1:18–2:23 (cf. Luca 1, 2). Marcu începe de-a dreptul cu relatarea lui Ioan Botezătorul, care, în consecință, se află în Marcu 1 și Matei 3. S-a arătat deja că Matei, în felul său caracteristic, se oprește să ne dea o mostră mai curând extinsă din predicarea lui Ioan, în timp ce Marcu dedică doar câteva versete acestui subiect. De aceea, nu este surprinzător faptul că în primul capitol din Marcu este loc și pentru relatarea ispitirii lui Isus, în timp ce în Evangelhia după Matei trebuie să căutăm acest subiect în capitolul 4. În mod similar, relatarea chemării primilor doisprezece ucenici poate fi găsită și ea în Marcu 1 și în Matei 4. Așa cum știe aproape toată lumea, *Matei 5–7 conține Predica de pe munte*, care are ca temă *Vestea bună a Împărăției*. Acest discurs, primul din cele șase, apare în Marcu doar sub forma unor versete răzlețe. S-a vorbit mai înainte despre conținutul capitolelor 8 și 9 din Matei. Prin intermediul acestor lucrări minunate, Isus își descoperă puterea împărătească peste universul material, peste duhurile rele și peste boală și moarte. Nu este surprinzător faptul că predicarea Veștii Bune a Împărăției împreună cu minunile Împărăției sunt urmate în *Matei 10* de trimiterea Celor doisprezece ucenici ca ambasadori ai Împărăției, apoi de *al doilea mare discurs*, de cuvintele lui Isus din capitolul 11, care constituie tributul Său către vestitorul Împărăției, adică Ioan Botezătorul, de condamnarea în capitolul 12 a inamicilor Împărăției²⁵ și, în final, de *al treilea mare discurs din Matei 13*, cel care conține parabolele Împărăției.

Toate acestea ne duc la capitolul paisprezece din Evangelhia după Matei. Vorbind la modul general – lăsând, de aceea, loc excepției – de la Matei 14:13 încolo (cf. Marcu 6:32), relatarea lui Matei este foarte apropiată de cea a lui Marcu. Să ne aducem aminte că în secțiunea finală a Evangelhiei după Luca cheia în vederea orientării este „Marcu+8”. Vezi p. 14, 15 Pentru a ne putea descurca în Matei, noi vom începe acum cu aceeași formulă. Totuși, așa cum s-a arătat, Matei se oprește din loc în loc pentru a reda câte un discurs al lui Isus (râul se lărgeste și devine un lac). El face acest lucru mult mai des și cu o mai mare amploare decât Marcu sau Luca. Prin urmare, cu referire la Matei, formula „Marcu+8” trebuie să crească gradat până la „Marcu+9”, „Marcu+10”, etc. Observați, așadar, următorul tabel în care pentru fiecare capitol este indicat un singur eveniment de primă importanță:

Știind că un subiect este tratat în MARCUS Capitolul	subiectul fiind	adaugă	și găsește paralela în MATEI Capitolul
6	Hrănirea celor cinci mii ²⁶	8	14
7	Vindecarea fiicei sirofenicienei.	8	15
8	„Cine spun oamenii că sunt Eu?”	8	16
9	Schimbarea la față	8	17

²⁵ Această temă este continuată în Matei 16:1–12 (cf. Marcu 8:11–21).

²⁶ În Marcu, hrănirea celor cinci mii și a celor patru mii se află în capitolele 6, respectiv 8; în Matei, în capitolele 14, respectiv 15.

INTRODUCERE LA EVANGHELII

Așa cum s-a arătat – și cum se știe în general – *capitolul 18 din Matei conține al patrulea dintre cele șase discursuri* ale acestei Evanghelii. În el, Isus subliniază nevoia de a le arăta bunătațe „acestor micuți” și de a manifesta iertare față de toți. Capitolul se încheie cu Parabola robului nemilostiv. Anumite pasaje din el au un corespondent în Marcu și Luca, însă ca unitate de bază el îi este specific lui Matei.

Acest lucru înseamnă, firește, că dacă vrem să stabilim o paralelă între Marcu și Matei, începând cu Marcu 10, noi trebuie să folosim formula „Marcu+9” în loc de „Marcu+8”. De fapt, pentru că Marcu 10 este un capitol foarte lung (52 de versete), în timp ce Matei 19 este relativ scurt (30 de versete), nu greșim dacă îl tratăm pe Marcu 10 ca și cum ar fi vorba de două capitole (Marcu 10a: versetele 1–31 și Marcu 10b: versetele 32–52).²⁷ Așadar, pentru a localiza materialul din Marcu 10b în Matei, formula va fi „Marcu+10”. Prin urmare, lista continuă astfel:

Știind că un subiect este tratat în MARCUL Capitolul	subiectul fiind	adaugă	și găsește paralela în MATEI Capitolul
10a	Învățătura lui Isus despre divorț, copilași și bogății lumești („tânărul bogat”)	9	19
10b	Jertfirea de Sine a lui Cristos („răscumpărare pentru mulți”) în contrast cu cererea fiilor lui Zebedei de a avea întâietate	10	20
11	Intrarea triumfătoare în Ierusalim și în Templu (curățirea acestuia din urmă)	10	21
12	Întrebări-capcană și răspunsuri pline de autoritate	10	22

Matei 23 conține al cincilea mare discurs al lui Cristos: Cele șapte exclamații „Vai”, care culminează cu înfricoșătorul apogeu „Ierusalime, Ierusalime”. În cea mai mare parte a lui, acest material este absent din Marcu (vezi, totuși, Marcu 12:38–40). Prin urmare, în cazul următorului capitol din Marcu (al treisprezecelea), formula pentru localizarea pasajului paralel din Matei devine acum „Marcu+11”. Acest lucru duce la următoarele:

13	Semnele sfârșitului și îndemn la veghere	11	24
----	--	----	----

Cu toate acestea, în *Matei, această temă generală a vegherii* – adică a credințioșiei în împlinirea îndatoririlor cuiva, în lumina venirii lui Cristos ca Judecător și Răsplătitor –

²⁷ Observați marea asemănare dintre Matei 19 și Marcu 10a; Matei 19:1–6, cf. Marcu 10:1–9; Matei 19:7–12, cf. Marcu 10:11, 12; Matei 19:13–15, cf. Marcu 10:13–16; Matei 19:16–22, cf. Marcu 10:17–22; Matei 19:23–26, cf. Marcu 10:23–27 și Matei 19:27–30, cf. Marcu 10:28–31. Matei 20:1–16 conține Parabola lucrătorilor viei, specifică lui Matei. Din acest punct, paralela continuă acum între Matei 19 și Marcu 10b, după cum urmează: Matei 20:17–19, cf. Marcu 10:32–34; Matei 20:20–28, cf. Marcu 10:35–45 și Matei 20:29–34, cf. Marcu 10:46–52.

continuă în următorul capitol, astfel încât aceste două capitole împreună (24 și 25) conțin al șaselea mare discurs al lui Cristos. Materialul din capitolul 25 (Pilda celor zece fecioare și Pilda talanților, plus zugrăvirea magnifică a judecării viitoare) nu are o paralelă în Marcu sau Luca. Acest lucru înseamnă că în cazul conținutului lui Marcu 14, 15 și 16, așa cum este el reflectat în Matei, formula devine acum „Marcu+12”. Rezultatul este următorul:

14	Ghetsimani	12	26
15	Golgota	12	27
16	„El a înviat”	12	28

Cel de-al treilea râu este și cel mai interesant. El constă din părți care alternează, astfel încât cursul normal se transformă într-unul subteran, care apare din nou la suprafață, formând o secțiune vizibilă, după care dispare iarăși ș.a.m.d. Faptul că unele secțiuni sunt subterane nu le face mai puțin interesante decât cele de la suprafață. Nici nu le face neapărat invizibile. Oare peșterile noastre nu au cursuri de apă scăldate într-o lumină lină care se pretează la o plimbare cu barca într-un cadru pitoresc?

Acest râu, cu secțiunile lui alternante, descrie Evanghelia după Luca, cu blocurile sale succesive de material. În această privință, Luca este diferit de Matei. Acesta din urmă nu pare să fi reușit niciodată pe deplin să îl uite pe Marcu. Ca și cum vameșul, într-o manieră care îl caracterizează, ar încerca să completeze golurile din schița lui Marcu sau să o dezvolte. Însă cu Luca lucrurile stau altfel. Putem vedea foarte clar că Evanghelia sa este formată din blocuri succesive cu material marcan sau non-marcan. Un bloc marcan de o dimensiune considerabilă²⁸ este Luca 5:12-6:16. El ne vorbește despre un leproș, un paralytic, despre Levi, despre post, despre ucenici într-un lan de grâu în zi de Sabat, un om cu mâna uscată și despre chemarea Celor doisprezece. Tot acest material se regăsește și în Marcu 1:40-3:19, și încă aproape în aceeași ordine.²⁹ Apoi urmează un bloc non-marcan (Luca 6:17-8:3); apoi din nou unul marcan (Luca 8:4-9:50; cf. Marcu 3:31- 6:44; 8:27-9:40). După aceea urmează o secțiune foarte lungă și mai degrabă non-marcană

²⁸ Cât despre primele capitole din Luca, nu se conturează încă un tipar bine definit și precis al relației dintre Marcu și Luca. Luca 1:1-3:2 (nașterea lui Isus și cronologia evenimentelor din prima parte a lucrării lui Ioan Botezătorul) nu are o paralelă în celelalte Evanghelii. În Luca 3:3-22 (lucrarea lui Ioan), acele pasaje care nu sunt specifice pentru Luca amintesc atât de mult de Matei, cât și –uneori chiar mai mult – de Marcu, încât genealogia lui Isus din Luca nu are de fapt un corespondent în celelalte Evanghelii (dar cf. Matei 1:1-17). Luca 4:1-15 (Isus ispitit) este doar vag reflectat în Marcu și mult mai extensiv în Matei, însă într-o mare măsură într-o manieră specifică lui Luca în ceea ce privește frazeologia și aranjamentul. Luca 4:16-30 (respingerea din Nazaret) este din nou un pasaj specific lui Luca (deși apare într-o anumită măsură și în Marcu 6:1-6 și în Matei 13:53-58). Luca 4:31-44 (primele minuni din Capernaum) are o paralelă clară în Marcu 1:21-39. Acest pasaj este urmat de materialul non-marcan în cea mai mare parte a sa din Luca 5:1-11 (pescuirea minunată și „pescarii de oameni”).

²⁹ Este adevărat, totuși, că Marcu 1:40-3:19 conține și mai mult material; în special o relatare a unei misiuni de vindecare (3:7-12; cf. Matei 12:15, 16) inserată între povestea omului cu mâna uscată și chemarea Celor doisprezece. Este, de asemenea, adevărat că un asemenea pasaj ca Marcu 3:11 se regăsește mai degrabă în Luca 4:41, decât oriunde în Luca 5:12-6:16. Însă ar trebui să ținem minte faptul că noi punem întrebarea: „În ce fel se reflectă Luca în Marcu?” mai degrabă decât întrebarea: „În ce fel este Marcu duplicat în Luca?”

(Luca 9:51–18:14), care la rândul ei introduce un bloc marcan (Luca 18:15–52; cf. Marcu 10:13–34, 46–52). Luca 19:1–28 (Zacheu și Pilda polilor) este non-marcan. O mare parte (în nici un caz totul!) din ceea ce urmează în ultimele capitole din Luca apare și în Marcu, însă Luca 24:13–52 (întâlnirea de pe drumul spre Emaus etc. și sfârșind cu înălțarea lui Cristos) apare numai aici, în Evanghelia după Luca (vezi, totuși, o foarte succintă sumarizare a acestui material în Marcu 16:12, 13).

Mult mai multe s-ar putea spune despre modul diferit în care este redată ordinea evenimentelor în Sinoptice. Însă dacă pornim cu ideea că este suficient să definim problema, atunci nu va trebui să ne oprim asupra tuturor detaliilor. Următoarele lucruri ar trebui să fie de ajuns. Deja în Marcu 2:23–28 evanghelistul ne relatează incidentul smulgerii spicelor de grâu în zi de Sabat. Matei nu spune nimic despre acest lucru până aproape de mijlocul Evangheliei sale (12:1–8; cf. Luca 6:1–5). În mod similar, vindecarea omului cu mâna uscată este povestită în Marcu 3:1–6, însă în Matei nu apare până în capitolul 12:10–13 (cf. Luca 6:6–10). Respingerea lui Isus la Nazaret este relatată în Luca 4:16–30, însă în Matei apare doar în 13:54–58 (cf. Marcu 6:1–6). În Matei cele trei ispitiri sunt relatate în următoarea ordine: „Poruncește ca pietrele acestea să se facă pâini”, „Aruncă-Te (de pe streășina Templului)” și „Dacă Te vei arunca cu fața la pământ și Te vei închina mie” (4:3, 6, 9). Totuși, în Luca ordinea ultimelor două ispitiri este inversată (4:7, 9). Cât privește ordinea în care sunt prezentate *cuvântările* lui Isus, ar trebui să se observe că, în timp ce în Matei 5–7 și în Luca 6:20–49 Predica de pe munte este prezentată ca un întreg, Luca mai răspândește *de asemenea*, câteva maxime inspirate de-ale ei pe parcursul a câteva capitole; de ex.: Matei 5:13, cf. Luca 14:34; Matei 5:15, cf. Luca 8:16; Matei 6:22, cf. Luca 11:34 și Matei 7:7, cf. Luca 11:9. Ceva similar se întâmplă și cu Matei 10; de ex.: Matei 10:17, cf. Luca 12:11; Matei 10:21, cf. Luca 21:16; Matei 10:26, cf. Luca 12:2; Matei 10:24, cf. Luca 6:40 și Matei 10:39, cf. Luca 17:33. De asemenea, și cu Matei 18; de ex.: Matei 18:5, cf. Luca 9:48 și Matei 18:6, 7, cf. Luca 17:1, 2. Așadar, se întâmplă adesea că acolo unde Matei *adună* (strânge laolaltă), Luca *împrăștie* (separă). Ambii sunt perfect justificați atunci când fac aceste lucruri. Așa cum știm cu toții, vorbitorii, mai ales cei care călătoresc mult, repetă uneori anumite lucruri pe care le-au mai spus.

3. Problema care rezultă de aici

Acum că am stabilit toate acestea, se va vedea clar că Problema sinoptică constă în faptul că în ceea ce privește conținutul, cuvintele și aranjarea materialului există o considerabilă similaritate, însă și diferențe demne de luat în seamă. Dacă asemănările ar fi fost vagi, nu era nici o problemă. Iarăși, dacă divergențele ar fi fost minime, un răspuns ar fi fost la îndemână. Dar acum când nici una dintre aceste variante nu stă în picioare și atât unitatea, cât și diversitatea sunt evidente, problema este una reală.

Trecerea în revistă care s-a făcut mai înainte a arătat de asemenea:

În primul rând, că fiecare Evanghelie are structura sa proprie care o distinge de celelalte.

În al doilea rând, că atunci când cineva și-a însușit structura distinctivă a fiecărei Evanghelii va reuși să se descurce mult mai ușor în Sinoptice. Ceea ce se află în paginile

precedente ne poate ajuta în acest sens. Cu toate acestea, citirea repetată și studiul perseverent al Sinopticelor devin și mai necesare.

În al treilea rând, că cei care au redactat aceste Evanghelii nu au compilat doar, ci au și compus, nu au fost doar copişti, ci și autori.

4. Elemente care duc la o soluție

Observați cuvintele acestui titlu: nu se spune „Soluția”, ca și cum ar exista o soluție completă, ci „Elemente care duc la o soluție”. Este imposibil să se dea un răspuns *detaaliat* la întrebarea: „Cum au apărut aceste Evanghelii?” deoarece nici unul dintre scriitori nu ne-a lăsat o listă cu sursele sale, fie ele orale sau scrise. Nici măcar Luca nu a făcut acest lucru în prologul său (1:1–4). Însă acest lucru nu este un motiv de disperare. Oricine se apropie de aceste scrieri sacre cu o inimă plină de credință, convins că ele au fost scrise sub călăuzirea Duhului Sfânt și că ni-L revelează pe Isus cel istoric care este în același timp și Cristosul credinței, începe să înțeleagă că *ceea ce* învață aceste cărți este mult mai important decât *cum* au venit ele în ființă. Această perspectivă a credinței va face posibilă cel puțin descoperirea unei soluții *largi*, una care, deși lasă fără răspuns o mulțime de întrebări, va răspunde la altele, limitând astfel în mod considerabil paleta lucrurilor necunoscute sau a celor care nu pot fi cunoscute.³⁰

a. Teoria dependenței reciproce

S-a presupus în mod tradițional că autorul cărții care a fost considerată cea de-a doua Evanghelie scrisă s-a folosit de prima, iar autorul celei de-a treia, de primele două. Astfel, în lucrarea sa *Armonia Evangheliilor* I.ii.4, Augustin, după ce face mai întâi câteva comentarii despre Matei, continuă: „Marcu îl urmează de aproape și pare să fie însoțitorul său și cel care îl prescurtează”.

Evaluare: În general, această teorie nu reușește să explice prezența materialului din noua Evanghelie care lipsea din cea veche (cele vechi). Specific, în ceea ce privește relația dintre Marcu și Matei, dacă scopul lui Marcu ar fi fost să ne facă un sumar al cărții lui Matei, de ce a lăsat complet neatins așa de mult material minunat din această carte? În plus, nu spune răspicat tradiția timpurie că Marcu s-a bazat mai degrabă pe predicarea lui Petru decât pe Evanghelia scrisă a lui Matei?³¹ În cele din urmă, s-a arătat deja (p. 7) că în ceea ce privește paragrafele în care Matei și Marcu merg în paralel adesea Marcu este cel care ne oferă o relatare mai amănunțită. Calvin era conștient de acest lucru. El spune: „Relatarea lui Marcu despre același eveniment este uneori mult mai amănunțită. Este mult mai probabil, după părerea mea, ...că el nu a văzut cartea lui Matei pe vremea când a scris-o pe a sa; atât de departe este el de a fi făcut în mod intenționat o prescurtare a acesteia”.³²

³⁰ De aceeași părere este și S. Greijdanus, care în *Bijbelsch Handboek*, vol. II, p. 97 (Kampen, 1935) afirmă: „Dacă ceea ce ni se povestește în Evanghelii este acceptat ca fiind adevărat, atunci întrebările privitoare la posibilele relații dintre Sinoptice nu numai că primesc o importanță secundară, ci se și împuținează și devin mai ușor de abordat”.

³¹ Vezi p. 37-40.

³² Citat din *Argumentum*, din *Commentarius in Harmoniam Evangelicam, Opera Omnia* (Brunswick, 1891), XLV.3; varianta englezească (Grand Rapids, 1949) I.xxxviii.

Însă, deși sub forma în care a fost propusă teoria dependenței reciproce de către Augustin și alții ea este inacceptabilă, poate totuși să devină acceptabilă sub alte forme. De exemplu, în afară de situația în care cineva a îmbrățișat în mod irevocabil concepția conform căreia Matei a fost unul dintre Cei doisprezece, iar Marcu nu a făcut parte din acest cerc, prin urmare Evanghelia după Matei trebuie să fi apărut înaintea celei după Marcu, s-ar putea pune foarte bine întrebarea: „Dacă Marcu nu s-a folosit de Evanghelia după Matei, atunci nu e posibil ca Matei să o fi folosit pe a lui Marcu?” De asemenea, oare nu s-ar fi putut folosi Luca atât de Evanghelia după Matei, cât și de cea după Marcu?

b. Ipoteza Evangheliei timpurii

G. E. Lessing (în 1776 și 1778) și J. G. Eichhorn (în 1794) au susținut că toți trei au folosit în mod independent o Evanghelie aramaică timpurie, acum pierdută.

Evaluare: Și această teorie poate avea un element valoros. Cu toate acestea, indiferent care ar fi adevărul cu privire la o Evanghelie aramaică timpurie pierdută³³ și la posibilul ei efect asupra variantei grecești revizuite de mai târziu, soluția propusă nu constituie un răspuns complet. Ea nu explică marea varietate a conținutului, a vocabularului și a aranjării materialului din cele trei Evanghelii.

c. Teoria fragmentelor

F. Schleiermacher (în 1832) a atras atenția asupra a ceea ce el a considerat că sunt niște legături artificiale prin care sunt conectate unitățile separate ale Evangheliilor, cum ar fi maxime, discursuri, istorisiri etc. De aici el a ajuns la concluzia că sursele folosite de evangheliști au fost de fapt mai multe fragmente. Scriitorii Evangheliilor au avut acces la o anumită cantitate de fițiuci dintre care pe fiecare erau relatate câteva lucruri despre Isus. Diferitele moduri în care au fost combinate aceste fragmente au avut ca rezultat aceste trei Evanghelii bine cunoscute. Datorită faptului că s-au făcut multe copii cu același material foarte larg răspândit și folosit de către toți trei, aceste Evanghelii urmau să reflecte o anumită doză de unitate în diversitate.

Evaluare: Și această teorie poate fi parțial adevărată. Este posibil, chiar *probabil*, ca Matei, vameșul, să fi luat notițe cu privire la cele spuse și făcute de Isus și ca aceste însemnări să fi fost traduse din aramaica lui Matei în greacă, iar apoi copiate și distribuite în ambele limbi. Sau poate că însuși Matei le-a scris în cele două limbi. Oare a distribuit el și niște notițe cu propria sa variantă parafrazată a pasajelor vechi-testamentale care s-au împlinit în Cristos? Și oare au fost folosite aceste notițe timpurii de către toți trei evangheliștii? Oare nu reiese existența unei conexiuni literare între cele trei cărți din faptul că anumite citate din Vechiul Testament apar sub o formă care, deși este identică în cele trei Sinoptice, diferă atât de traducerea literală a Vechiul Testament Ebraic, cât și de varianta sa grecească (LXX)? O ilustrare a acestui fapt este Matei 3:3; Marcu 1:3 și Luca 3:4. Citatul este din Isaia 40:3. Cuvintele citate, așa cum se află ele în toate cele trei pasaje nou-testamentale, sunt următoarele:

Iată glasul celui ce strigă în pustie:

„Pregătiți calea Domnului,
neteziți-I cărările”.

³³ Vezi p. 80.

Paralelismul (vezi versurile 2 și 3) favorizează următoarea traducere a textului ebraic:

Un glas strigă:

Pregătiți calea Domnului [YHWH] în pustie,

Neteziți în deșert un drum pentru Dumnezeu nostru.

Iar acum varianta LXX:

Glasul cuiva care strigă în pustie,

Pregătiți calea Domnului,

Neteziți cărările Dumnezeului nostru.

Însă, deși teoria fragmentelor literare poate fi parțial adevărată, ea nu poate fi considerată o soluție completă pentru Problema sinoptică. Ea nu este în nici un caz o explicație *adecvată*. Căci, înainte de toate, teoria se bazează pe o presuposiție voluntar asumată, aceea că „legăturile” sunt artificiale. Dacă o anumită maximă a lui Isus este consemnată în mai mult de un singur context, înseamnă oare neapărat acest lucru că acele cuvinte care o introduc sau cele care o leagă de pasajul care urmează au fost, cel puțin în cazul uneia dintre cărți, create și inserate la o dată mai târzie? Nu este oare mult mai natural să se presupună că *Isus însuși S-a repetat*, așa cum fac chiar și astăzi vorbitorii care călătoresc din loc în loc? Este posibil să fi avut loc și *evenimente* similare în diverse locuri sau momente. De aceea, conexiunile nu sunt în mod obligatoriu nenaturale sau artificiale. În plus, așa cum s-a arătat deja, în ciuda tuturor diferențelor, Sinopticele prezintă totuși o *singură* poveste, o relatare a călătoriei pământești a lui Isus, în cadrul căreia *principalul* curs al evenimentelor este același la toți. Ar fi fost oare adevărat acest lucru dacă evangheliștii nu ar fi avut altceva la dispoziție decât diverse fragmente pe care să le folosească?

d. Ipoteza sursei duble și variantele ei

(1) *Scurtă descriere*

Această teorie a fost elaborată de K. Lachmann (în 1835) și H. H. J. Holzmann (în 1863). Așa cum vedeau ei și alții de după ei lucrurile, Marcu a fost primul care a scris o Evanghelie canonică. Matei și Luca, fiecare independent de celălalt, s-au folosit de cartea lui Marcu *pentru partea narativă* a Evangheliilor lor. *Pentru partea de discursuri sau cuvântări*, Matei și Luca au folosit un alt document. Acesta a fost cunoscut la început ca documentul L (=Logia). Se considera că el conținea tot materialul non-marcian comun lui Matei și Luca.

Bineînțeles că nu se poate pune sub semnul întrebării faptul că există, într-adevăr, un asemenea material non-marcian care apare în Matei și Luca. Vezi lista parțială dată mai sus, la p. 19. De aceea, nu se pot ridica obiecții împotriva folosirii lui L ca simbol algebric. Totuși, ipoteza sursei duble, prin schimbarea simbolului L în Q (=Quelle, un cuvânt nemțesc însemnând *Sursă*), afirmă că materialul în discuție a fost, sub o anumită formă, o sursă scrisă, folosită de Matei și Luca atunci când și-au compus Evangheliile. Poate că la început ea a fost în limba aramaică, dar dacă este așa, sub forma sa revizuită a devenit o sursă foarte importantă în limba greacă, sursă ce stă la baza Evangheliilor

grecești ale lui Matei și Luca, așa cum le cunoaștem astăzi. Aceasta este teoria. Această ipoteză a sursei duble, care a trecut prin multe revizuiuri și modificări, a fost acceptată de mulți. Cele două elemente ale sale – a. prioritatea lui Marcu și b. existența lui „Q” – merită să fie discutate separat.

(2) Prioritatea lui Marcu

Convingerea că Matei și Luca, fiecare în mod independent, s-au folosit de cartea lui Marcu este împărtășită de erudiți din toată lumea.³⁴

Într-un sens tehnic (vezi p. 39, 47–49), în ceea ce privește cele trei Sinoptice, așa cum le avem în greacă, teoria priorității lui Marcu poate foarte bine să fie corectă. Acest lucru nu trebuie să însemne că toate argumentele care au fost avansate în sprijinul acestei concepții sunt valide.³⁵ Însă

³⁴ Dintr-o listă aproape fără sfârșit cu titluri, eu le voi alege doar pe cele care urmează:

- W. C. Allen, *A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel according to St. Matthew (International Critical Commentary)*, New York, 1910, vezi în special p. xxxv.
- B. De Solages, *A Greek Synopsis of the Gospels*, Leida, 1959. În această lucrare de 1128 pagini, renumitul erudit catolic ajunge, printr-un demers matematic, la concluzia că Matei și Luca au folosit într-adevăr cartea lui Marcu. El susține acest lucru în ciuda afirmației Comisiei Biblice Pontificale (19 iunie, 1911) că „Matei a scris înaintea celorlalți evangheliști”. Cu toate acestea, ar trebui să se țină minte că liderii catolici fac o distincție între decretul care au legătură cu credința și morala, pe de o parte, și cele care se situează în afara acestor domenii, pe de altă parte.
- F. F. Filson, „Gospel and Gospels” în S.H.E.R.K., vol. I al *The Twentieth Century Supplement*, Grand Rapids, p. 470.
- E. J. Goodspeed, *Matthew Apostle and Evangelist*, Philadelphia și Toronto, 1959, vezi mai ales p. 86, 87, 108, 109.
- E. P. Groenewald, *Die Evangelie volgens Markus (Kommentar op die Bybel, Nuwe Testament II)*, Pretoria, 1948, La p. 13, el numește Evanghelia după Marcu „grondslag en bron vir Mt. en Lk” (bază și sursă pentru Matei și Luca).
- J. C. Hawkins, *Horae Synopticae*, Oxford, 1909.
- A. M. Perry, *The Growth of the Gospels*, un capitol din *The Interpreter's Bible*, New York și Nashville, 1951, vol. II, p. 63.
- Herman Ridderbos, „Synoptische Kwestie”, *Christelijke Encyclopedie*, Kampen, 1961, vol. 6, p. 305–306.
- A. T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*, New York și Londra, 1930, vol. I, p. 249.
- J. H. Ropes, *The Synoptic Gospels*, Londra, 1934, p. 92, 93.
- N. B. Stonehouse, *Origins of the Synoptic Gospels*, Grand Rapids, 1963, vezi mai ales p. 73, 76, 115.
- B. H. Streeter, *The Four Gospels*, New York, 1925, p. 151.
- H. G. Wood, „The Priority of Mark”, *ET* (octombrie, 1953).

Printre cei care nu împărtășesc această teorie sunt următorii:

- B. C. Butler, *The Originality of St. Matthew*, Cambridge, 1951.
- J. Chapman, *Matthew, Mark and Luke*, Londra, 1937. Contrar întregii tradiții, acest autor îl consideră pe Petru „autorul real” al Evangheliei după Marcu. El apără prioritatea lui Matei, imaginându-și că Petru s-a inspirat din Evanghelia lui Matei.
- John H. Ludlum, Jr., „More Light on the Synoptic Problem” și „Are We Sure of Mark's Priority?”, articole din *Christianity Today*; 10–24 noi., 1958, respectiv 14–28 sept., 1959.

Trebuie să-i acordăm credit lui H. Mulder, un susținător înfocat al teoriei tradiției orale, cu accent pe predicarea lui Petru, pentru că tratează cu obiectivitate teoria priorității lui Marcu și consideră că ea este mai credibilă decât ipoteza Q. Pe lângă lucrarea sa *Het Synoptisch Vraagstuk*, Delft, 1952, vezi și *Gids voor het Nieuwe Testament*, Kampen, 1962, p. 71–74.

³⁵ În valoroasa sa lucrare *The New Testament, Its Background, Growth, and Content*, New York și Nashville, 1965, p. 80–83, B. M. Metzger trece în revistă și argumentele care se găsesc în cărțile apărute mai devreme. Ar fi greu de găsit vreun lucru care să i se poată reproșa cu privire la cele spuse de el despre acest subiect la p. 80 sau 81 la punctul (a). Cât despre argumentele de la (b) la (h), rețineți

chiar și după ce este extras tot ceea ce este îndoielnic, ceea ce rămâne ne furnizează niște dovezi destul de solide, după cum urmează:

(a) *Acordul privitor la subiecte.* Așa cum s-a arătat mai devreme (vezi p. 6, 7), aproape întregul conținut al lui Marcu se reflectă în Matei; puțin mai mult de jumătate din

următoarele. El susține că teoria conform căreia Evanghelia după Marcu este cea mai primitivă dintre Sinoptice este corectă, deoarece:

(b) Evanghelia după Marcu este cu siguranță mai puțin șlefuită decât cea după Matei și Luca.

Evaluare: Depinde de ce se înțelege prin „cu siguranță mai puțin șlefuită”. Dacă acest lucru înseamnă *mai simplă în ceea ce privește stilul*, eu sunt de acord. Cu toate acestea, sunt de acord și cu Cecil S. Emden, care în articolul său instructiv „St. Mark's Use of the Imperfect Tense” din *Bible Translator*, vol. V, nr. 3 (iulie, 1954), prezintă dovezi în sprijinul afirmației sale că stilul lui Marcu nu este nicidecum lipsit de eleganță, de îndemănare literară și neșlefuit. Conform părerii lui J. H. Ropes, *op. cit.*, p. 98, Marcu „stăpânește un vocabular grecesc excelent și bogat și știe cum să folosească cuvântul potrivit în locul potrivit”, însă sintaxa sa este uneori „foarte ciudată”, dând dovadă de un „stil grecesc barbar”. Cu privire la stilul lui Marcu, vezi nota 37 de mai jos, p. 35. În vederea unei încercări de a găsi o soluție pentru o situație oarecum similară, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 64.

(c) În pasajele care sunt paralele cu Marcu, Matei și Luca au omis fraze dificile, precum Marcu 2:26, în contrast cu 1 Sam. 21:1–7, și Marcu 10:19, în contrast cu Matei 19:18, 19 și Luca 18:20.

Evaluare: Ridică oare aceste fraze marcanne cu adevărat atât de multe dificultăți, încât au fost omise din acest motiv de către Matei și Luca? Pentru Marcu 2:26, vezi Matei 12:3; pentru Marcu 10:19, vezi Matei 19:18, 19.

(d) Micșorarea treptată a respectului față de apostoli se poate vedea atunci când Evangheliile după Matei și Luca sunt comparate cu Marcu. Afirmațiile curajoase ale acestuia din urmă cu referire la conducătorii bisericești nu se mai regăsesc în celelalte două cărți sinoptice.

Evaluare: Este oare adevărat că pasajul lui Marcu despre disputa dintre apostoli cu privire la care este cel mai mare dintre ei este complet omis din Evanghelia după Matei? Oare în Matei 18:1–6 și 23:1–11 nu este vorba tocmai de asemenea certuri anoste? De asemenea, din moment ce nu se poate nega faptul că și Luca a relatat aceste înceștări lamentabile (9:46–48; 22:24–30), oare nu ar putea duce raționamentul implicat în acest argument la concluzia că și Evanghelia după Luca a precedat-o pe cea a lui Matei? Din nou, când se spune că referirea lui Marcu (9:32) la incapacitatea ucenicilor de a înțelege învățătura lui Isus constituie dovada unui respect mai mic față de conducători decât cel din Matei și Luca, răspunsul potrivit la această afirmație nu este oare că lipsa de pricepere a ucenicilor este arătată clar în pasaje ca Matei 16:5–12, 22, 23; 19:23–26; 26:8, 9; și nu numai lipsa priceperii lor, ci și lipsa unei credințe pe deplin dezvoltate (14:31; 16:8) și a compasiunii (15:23; 19:13; 20:24; 26:8, 9)? S-a spus că Luca omite să relateze faptul că Petru a fost numit „Satan”, care apare în Marcu (8:33). Acest episod se găsește, totuși, în Matei (16:23). Cu siguranță că Luca evită să redea remarca lui Marcu (14:71) conform căreia Petru blestema de zor, însă Matei relatează acest lucru (26:74). Faptul că Petru L-a mustrat în pripă pe Isus este relatat în Matei 16:22; graba „fiilor tunetului” (Iacov și Ioan) de a declanșa „foc din cer” împotriva samaritenilor neospitalieri apare în Luca 9:54, 55. Prin urmare, nu este cam slab acest argument că Evanghelia după Marcu este cea mai primitivă?

(e) Atunci când a fost scrisă Evanghelia după Marcu, reverența față de Isus nu era încă la fel de profundă ca mai târziu, când Matei și Luca și-au scris Evangheliile.

Evaluare: vezi capitolul următor, p. 53–55.

(f) Evangheliile mai târzii omite anumite afirmații care pot fi interpretate în sensul că Isus nu era omnipotent (Marcu 1:45; alții adaugă și 6:5) sau omniscient (Marcu 6:38; 9:16, 21, 33).

Evaluare: Matei relatează și alte întrebări care ar putea fi interpretate în mod similar ca însemnând că Isus a dat dovadă de ignoranță (13:51; 15:34; 16:13, 15). Unele întrebări (Marcu 5:9, 30; 14:14), deși lipsesc din Matei, apar în Luca (8:30, 45 și 22:11). Mai mult, dacă ar fi fost adevărat că referirile la ignoranța lui Isus au fost omise în mod conștient de Matei, de ce includ totuși atât N.N., cât și N.T.Gr. (A-B-M-W) în *textul* lui Matei 24:36 cuvintele „nici Fiul”, însemnând că Isus nu a cunoscut momentul exact al propriei Sale reveniri? Oare motivul acestei includeri nu este faptul că varianta care sprijină omisiunea nu are suficiente dovezi textuale? În acest caz, însă, argumentul în favoarea priorității lui Marcu, anume că el a făcut referire la ignoranța lui Cristos însă Matei nu, se năruiește.

Cât despre pasajele conform cărora necredința omului este un impediment în calea progresului lucrării harului, astfel încât *omenește vorbind* el nu poate primi o binecuvântare, este oare Marcu 6:5 mai

Marcu se regăsește și în Luca. S-a arătat că nici ipoteza Evangheliei timpurii, nici teoria dependenței reciproce sub forma care îl face pe Marcu dependent de Matei nu explică în mod adecvat acest acord dintre cărți. În plus, când e vorba de o carte luată ca întreg, oare expansiunea treptată nu ar fi mai probabilă decât restrângerea ei?³⁶ Acum, toate acestea vor părea să indice cu certitudine spre prioritatea lui Marcu. Cu toate acestea, luat în sine, acest argument nu pare să fie sprijinit de dovezi. S-ar putea spune, de exemplu, că acordul remarcabil în ceea ce privește subiectele nu se datorează unei dependențe literare a unui document de altul, ci mai degrabă unei tradiții orale memorate și stereotipizate. Totuși, pe măsură ce dovezile se înmulțesc – vezi punctele (b), (c) și (d) – această soluție devine din ce în ce mai improbabilă și teoria priorității lui Marcu devine tot mai credibilă.

(b) *Acordul în ceea ce privește vocabularul.* În privința cuvintelor care sunt folosite, observați acordul pronunțat dintre Marcu 1:16–20 și Matei 4:18–22; de asemenea, dintre Marcu 2:18–22 și Matei 9:14–17. Comparându-i pe Marcu și Luca, observați cât de strâns este paralelismul dintre Luca 4:31–37 și Marcu 1:21–28; și Luca 19:29–35 și Marcu 11:1–7. Acestea sunt doar câteva exemple. Nu înseamnă că Matei și Luca pur și simplu îl copiază pe Marcu. Din contră, printre asemănările remarcabile se pot detecta anumite *diferențe stilistice* caracteristice.³⁷ Fiecare evanghelist a avut maniera sa proprie de a scrie și propriul său plan. Însă în secțiunile paralele, cu excepția acestor diferențe de ordin stilistic, fie *a.* atât Matei, cât și Luca îl urmează cu sârg pe Marcu, fie *b.* Matei sau Luca oferă o variantă foarte asemănătoare cu cea a acestei Evanghelii, care este cea

surprinzător decât Matei 23:37? Mai mult, oare faptul că Isus a acceptat de bunăvoie condițiile care au dus la umilirea Sa nu înseamnă că El a permis în mod frecvent ca unele obstacole să se pună în calea Lui? Astfel, în loc să-Și arate puterea nelimitată pentru a contracara preferința păcătoasă a mulțimilor din orașe pentru minuni în defavoarea cuvintelor, El pur și simplu a ocolit orașele (Marcu 1:45); întocmai cum, în loc să oblige în mod miraculos mulțimile să se retragă atunci când se îmbulzeau în jurul Său, El s-a suit într-o barcă și din acel loc convenabil a început să le învețe (Luca 5:1–3). De aceea, atunci când în prezența anumitor circumstanțe Isus *nu poate* să facă ceva, acest lucru înseamnă că El *nu vrea* să facă acel lucru. Matei, Marcu și Luca sunt perfect de acord în această privință.

(g) Evanghelia după Matei a apărut după cea a lui Marcu, deoarece Matei accentuează mai mult măreția lui Isus prin faptul că subliniază în mai multe rânduri că Învățătorul nu numai că a *vindecat* oamenii, ci a *făcut-o și instantaneu*.

Evaluare: Deși este adevărat că în Matei 15:28 și 17:18 ni se spune că cei care au fost vindecați au fost făcuți bine „chiar în ceasul acela” și deși cuvântul „îndată” este folosit de Matei în situații similare (8:3; 20:34), Marcu întrebuițează frecvent un adverb asemănător când vorbește de vindecări miraculoase (1:42; 2:12; 5:29, 42; 10:52). De aceea, este imposibil ca un argument în favoarea priorității lui Marcu să se bazeze pe asemenea pasaje.

(h) Schimbarea ordinii propozițiilor – de la „l-au omorât și i-au aruncat trupul afară din vie” (Marcu 12:8) la „l-au scos afară din vie și l-au omorât” (Matei 21:39; Luca 20:15) – reflectă un stadiu mai evoluat al înțelegerii teologice în Matei și Luca față de Marcu.

Evaluare: Vezi cele referitoare la Matei 21:39.

Este clar că nu toate argumentele care sprijină prioritatea lui Marcu sunt la fel de valide.

³⁶ Cf. spuselor lui E. J. Goodspeed despre aceste lucruri, *op. cit.*, p. 142.

³⁷ Dintre acestea, importante sunt următoarele:

a. Marcu folosește frecvent un timp care diferă de cel aflat în Matei și/sau Luca. Exemple: ἐγγίζουσιν (ei se apropie, Marcu 11:1) în contrast cu ἤγγισεν (ei s-au apropiat, Luca 19:29); în același verset ἀποστείλλει (el trimite) în contrast cu ἀπέστειλεν (el a trimis). De asemenea, φέρουσιν (ei aduc, Marcu 11:7) în contrast cu ἤγαγον (ei au adus, Luca 19:35); în același verset ἐπιβάλλουσιν (ei aruncă) în

mai scurtă. Cei doi nu se sprijină niciodată *cu adevărat* unul pe celălalt împotriva lui Marcu. Acesta pare să fie un alt argument puternic în favoarea ideii că Matei și Luca au folosit în mod individual cartea lui Marcu.

(c) *Acordul în ceea ce privește ordinea.* Acesta este, într-adevăr, unul dintre cele mai puternice argumente în favoarea priorității lui Marcu. Pentru a-l putea aprecia, cineva ar trebui să analizeze în mod individual faptele printr-o atentă comparare a Sinopticilor. Atunci îi va deveni foarte clar că imediat după descrierea predicării lui Ioan (Marcu 1:3–8; Matei 3:3–12; Luca 3:4–18), o descriere care în fiecare dintre aceste trei Evanghelii începe cu un citat din Isaia 40:3, însă în alte privințe diferă în mod considerabil, ordinea din narațiunea lui Luca începe să fie diferită de cea care apare în Marcu și Matei. În timp ce aceștia din urmă relatează *mai întâi* povestea botezării lui Isus de către Ioan (Marcu 1:–11; Matei 3:13–17), Luca relatează *imediat* întemnițarea lui Ioan (3:19, 20). Apoi urmează relatarea pe scurt a botezului lui Isus (3:21, 22). Cât privește *tema*, Marcu și Matei continuă din acest moment să meargă în paralel prin prezentarea ispitirii lui Isus. Totuși, s-a arătat deja că, privită din perspectiva materialului, „paralela” poate fi pusă sub semnul întrebării, din moment ce amplasarea tratării acestei relatări despre ispitire diferă foarte mult. Însă acest lucru nu schimbă faptul că ordinea în care este prezentată narațiunea este aceeași în cazul lui Marcu și Matei. Luca se îndepărtează de ordinea urmată de aceștia doi și prezintă genealogia lui Isus (3:23–38). După aceasta li se alătură prin relatarea sa unică despre ispitire (4:1–13; cf. Marcu 1:12, 13; Matei 4:1–11). După o scurtă introducere triplă a istorisirii Marii lucrări galileene (Marcu 1:14, 15; Matei 4:12 și urm.; Luca 4:14, 15), Luca se îndepărtează din nou de ordinea din Marcu și Matei și relatează respingerea din

contrast cu ἐπιψαντες (un sinonim: după ce au aruncat). În general se poate spune că în multe cazuri în care Marcu folosește prezentul, Matei și Luca folosesc aoristul sau imperfectul. Vezi J. C. Hawkins, *Horae Synopticae*, p. 143–153.

b. O altă diferență izbitoare dintre Marcu, pe de o parte, și Matei și Luca, pe de alta, este preferința celor din urmă pentru particula δέ în contrast cu puternica înclinație a lui Marcu spre folosirea lui καί. Astfel, în paragraful de mai sus din care s-au luat exemplele care au arătat diferențele în folosirea timpului (Marcu 11:1–7 comparat cu Luca 19:29–35), Luca utilizează καί de cinci ori pentru a introduce o propoziție sau o frază, iar Marcu de doisprezece ori. În aceste șapte versete paralele Luca folosește δέ de trei ori (și o dată în versetul 36 și o dată în versetul 37); iar Marcu numai o singură dată (și o dată în versetul 8).

c. În legătură cu modul generos în care Marcu îl folosește pe καί, ar trebui să se menționeze faptul că este caracteristic pentru Matei și Luca să-i substituie în mod frecvent un participiu verbului finit al lui Marcu cu ajutorul particulei καί. Cu alte cuvinte, în asemenea cazuri cei doi obișnuiesc să subordoneze acolo unde Marcu coordonează.

d. Atât Matei, cât și Luca prescurtează adesea în mod independent relatarea lui Marcu. Ei fac acest lucru prin omiterea acelor cuvinte, propoziții și (uneori) fraze întregi ale lui Marcu de care se pot lipsi fără să distrugă ideea principală care este transmisă. Totuși, acest lucru nu trebuie interpretat ca și cum cuvintele suplimentare din Marcu etc., sunt de prisos. Duhul Sfânt a avut motive întemeiate pentru care l-a călăuzit pe Marcu să folosească anumite cuvinte. Dar aceasta nu înseamnă în nici un caz că fiecare silabă de-a lui Marcu ar fi trebuit să fie repetată de către Matei sau Luca. Aceștia doi, aflați sub călăuzirea aceluiași Duh, au avut intenția de a scrie niște Evanghelii lungi. Scopul lor a fost să consemneze multe lucruri (istorisiri, discursuri, parabole, etc.) care nu se găsesc sau nu sunt la fel de *bine* reprezentate în Marcu. Pentru a-și realiza ambițiosul plan în spațiul limitat pe care l-au avut la dispoziție, cei doi au comprimat într-un mod foarte nimerit relatarea marcană. Vezi și B. H. Streeter, *op. cit.*, p. 179–181.

Nazaret (4:16–30). Marcu și Matei continuă în paralel. Ambii spun povestea chemării celor patru pescari (Marcu 1:16–20; Matei 4:18–22). Acest lucru poate fi comparat cu Luca 5:1–11, care este de fapt relatarea pescuirii minunate (vezi p. 223). Când ajungem la Luca 4:31–37 (cf. Marcu 1:21–28), noi observăm că Marcu și Luca sunt din nou împreună și că de data aceasta Matei este cel care merge pe un alt drum. Însă când ajungem la Marcu 1:39 – predicarea lui Cristos în Galilea și scoaterea demonilor – noi observăm că Matei, într-o relatare extinsă (4:23–25) este din nou cu Marcu. Apoi Matei prezintă Predica de pe munte (cap. 5–7). *În mod foarte ciudat, imediat după aceea se întoarce la același punct în care se îndepărtase de Marcu*; astfel încât atât Marcu 1:40–45, cât și Matei 8:1–4 spun povestea vindecării unui lepros. Acest lucru se află și în Luca 5:12–16. Atât în Marcu, cât și în Luca acest episod este urmat de relatarea vindecării unui paralytic (Marcu 2:1–12; Luca 5:17–26), însă și aici tot Matei este cel care urmează un drum diferit. El spune acum povestea centurionului lăudat (8:5–13; Luca 7:1–10).

Prin urmare, lucrul care trebuie remarcat este următorul: *Marcu* pare a fi „omul din mijloc”. Când Luca se îndepărtează de el, Matei rămâne în general alături de el; când se îndepărtează Matei, Luca aproape întotdeauna îl urmează.

Semnificația: În *The Fourfold Gospel, Introduction*, Cambridge, 1913, p. 11, 12, E. A. Abbott, care a fost într-o perioadă profesor, relatează că uneori trei studenți – pe care el îi numește Primus, Secundus și Tertius – obișnuiau să-i dea lucrări care se asemănau suficient de mult încât să trezească suspiciuni. Oare i-a ajutat vreunul pe ceilalți doi; și dacă da, care dintre ei? Experiența lui Abbott care nu dădea greș a arătat că răspunsul nu era greu de descoperit. Când P și T erau de acord unul cu celălalt în privința materialului, ei erau de acord și cu S. De câte ori P și T erau în dezacord, *unul* dintre ei – uneori P, alteori T – era totuși în armonie cu materialul lui S. Prin urmare, acesta din urmă era „băiatul din mijloc”, cel care i-a ajutat pe ceilalți doi. În mod similar, o atentă comparare literară ar părea să indice că Matei și Luca s-au folosit de cartea lui Marcu, fiecare în felul său și pentru a-și împlini scopul propriu, în stilul său și în armonie cu propriul plan de Evanghelie, așa cum s-a arătat mai înainte.

(d) *Problema stilului*. Pentru datele privitoare la stilul lui Marcu, vezi nota 37 de la p. 35. Aceste date demonstrează că maniera de a scrie a lui Marcu a fost cea mai plină de viață și mai spectaculoasă dintre cei trei evangheliști. Ea era și cea mai primitivă, chiar plină de repetări uneori, deși niciodată până la punctul de a deveni greoaie, grosolană și fără sens. Marcu a scris ca și cum ar fi ascultat relatarea unui martor ocular entuziast și precipitat despre faptele glorioase ale lui Cristos. Și el a ascultat într-adevăr pe cineva, pe apostolul Petru. Tradiția timpurie – așa cum a fost ea reprezentată de Papias, Irineu, Celement al Alexandriei, Tertulian, Origen, Ieronim, Eusebiu și alții³⁸ – este de acord în privința faptului că a existat o legătură foarte strânsă între Petru și Marcu.

„Și o atât de mare lumină a religiei a pătruns în mințile celor care îl ascultau pe Petru, încât ei nu se mulțumeau cu o singură audiție sau cu învățătura nescrisă a proclamării divine [kerygma], ci prin tot felul de stăruințe îl îndemnau pe Marcu,

³⁸ Dovezile patristice sunt cuprinse în câteva enciclopedii și comentarii; vezi, de exemplu, J. H. Farmer, „Mark, The Gospel According to”, articol din I.S.B.E., vol. III; mai ales p. 1989–1991.

a cărui Evanghelie era pe cale de apariție, văzând că era un discipol al lui Petru, să le lase în scris o consemnare a învățăturii transmise lor pe cale orală [prin cuvânt]; nici nu au încetat până când nu au convins omul; și astfel poartă responsabilitatea pentru Scriptura care este numită Evanghelia după Marcu” (Eusebiu, *op. cit.*, II.xv.1).

Mai sunt și unii care cred că în a doua sa epistolă (1:15) Petru a promis că va lăsa în urma sa o Evanghelie. Aceștia sunt de părere că lucrarea lui Marcu a fost cea care a făcut să se împlinească această promisiune. Totuși, alți interpreți resping această teorie. Însă scopurile noastre nu ne cer să încercăm să elucidăm această problemă.

Relația de tip „tată-fiu” dintre Petru și Marcu reiese clar din Scriptură (1 Petru 5:13; cf. Fapte. 12:12). În primul dintre aceste două pasaje, Petru îl numește pe Marcu „fiul meu”. Toate mărturiile timpurii susțin că Marcu a depins de relatarea lui Petru atunci când și-a scris Evanghelia, deși aceste surse nu au reușit să cadă de acord cu privire la dimensiunile acestei dependențe. Probabil că nu greșim dacă spunem (împreună cu Papias și cu ceilalți) că Marcu a fost „interpretul” lui Petru. În Evanghelia sa, el prezintă esența predicării lui Petru. Petru și Marcu au avut multe lucruri în comun. Ambii erau oameni de acțiune, plini de fervoare și entuziasm. În cazul ambilor este relatată abaterea temporară de la calea cea dreaptă și îngustă (lepădarea lui Petru și dezertarea lui Marcu), însă amândoi au experimentat harul minunat (restaurator și transformator) al Domnului lor iubitor (pentru Petru, vezi Ioan 21:15–17; pentru Marcu, Coloseni 4:10; Filimon 24 și 2 Timotei 4:11). Astfel, cititorul Evangheliei după Marcu simte pe tot parcursul ei că este adus foarte aproape de scena unde se petrece acțiunea, căci în spatele lui Marcu stă Petru, iar în spatele lui Petru stă Isus Cristos însuși în toată puterea, înțelepciunea și dragostea Sa.

Această apropiere de scena originală este accentuată și de un fapt mult mai semnificativ, anume, că în câteva cazuri Marcu a păstrat pentru noi cuvintele lui Isus chiar în limba în care au fost rostite, indiferent că este vorba de ebraică sau aramaică. În acest sens, contrastul dintre Marcu, pe de o parte, și Matei și Luca, pe de altă parte, este izbitor, mai ales dacă acesta este examinat în fiecare caz în care există un pasaj similar. Prin urmare, observați următoarele:

Marcu	Matei	Luca
<i>boanerges</i> (3:17), interpretat „fiii tunetului”	10:2	6:14
<i>talitha cumi</i> (5:41), interpretat „fetișo, scoală-te”	9:25	8:54
<i>corban</i> (7:11), interpretat „o jertfă”	15:5	

INTRODUCERE LA EVANGHELII

Marcu

Matei

Luca

effatha

(7:34), interpretat
„deschide-te“

Abba

(14:36), interpretat
„Tată“

26:39

22:42

De aceea, nu este surprinzător faptul că teoria priorității lui Marcu a găsit atâta simpatie. Din punctul de vedere al comparației literare dovezile în favoarea ei ar putea părea decisive. Cu toate acestea, au fost aduse unele obiecții. Teoria, deși este acceptată în prezent de către aproape toți erudiții, nu i-a convins totuși pe toți. Principalele obiecții, împreună cu replicile mele la ele, sunt următoarele:

(a) Dacă atât Matei, cât și Luca au folosit Evanghelia grecească în varianta pe care o cunoaștem astăzi, de ce au omis ei anumite materiale marcan? De asemenea, cum se poate explica faptul că uneori Matei și Luca au o frazeologie asemănătoare, dar care diferă de cea a lui Marcu? Oare nu impun aceste date concluzia că cei doi nu au folosit Evanghelia după Marcu pe care o cunoaștem noi, ci o variantă timpurie a ei („Ur-Marcus“)?

Răspuns: În cazul lui Matei, materialul marcan nefolosit este în mod cert foarte redus, așa cum s-a arătat deja, cu siguranță insuficient pentru a servi ca bază pentru postularea unei Evanghelii după Marcu timpurii. În ce-l privește pe Luca, cu „omisunile” lui mult mai mari, ideea că autorul celei de-a treia Evanghelii evită în mod intenționat anumite secțiuni marcan pentru a lăsa loc, pe un singur sul de papirus, altor materiale importante – de exemplu, multor parabole minunate pe care numai el le consemnează – mi se pare mult mai credibilă decât presupозиția că ar fi existat un Ur-Marcus. Oricum, în favoarea acestuia nu există nici un fel de dovezi istorice. Cât despre așa-zisa „frazeologie asemănătoare a lui Matei și Luca dar care diferă de cea a lui Marcu”, în cazul în care „diferența de ordin stilistic” nu reprezintă de fapt o soluție reală, nu se putea folosi oare Luca de Evanghelia după Matei?³⁹

(b) Această teorie „îi face pe Matei și Luca niște compilatori slugarnici, ca să nu spunem plagiatori”.⁴⁰

Răspuns: Deloc; căci așa cum s-a observat în repetate rânduri, Matei și Luca nu-l copiază pe Marcu, ci îi folosesc Evanghelia. Așa cum a fost arătat, stilul, scopul și motivul includerii sau excluderii unor materiale, cât și planul de bază le aparțin acestora.

Cât despre „plagiat” sau furt literar, ar trebui să se țină minte faptul că pe vremea aceea nu existau reglementările privitoare la copyright de astăzi. În plus, dacă ținem

³⁹ Cu privire la subiectul „diferenței de ordin stilistic”, vezi discuția din B. H. Streeter, *op. cit.*, p. 179–181 și N. B. Stonehouse, *Origins of the Synoptic Gospels*, p. 60, 61. Pentru posibilitatea ca Luca să fi folosit cartea lui Matei, vezi A. W. Argyle, „Evidence”, *JBL* (dec. 1964), p. 390–396.

⁴⁰ Vezi John H. Kerr, *An Introduction to the Study of the Books of the New Testament*, Chicago, New York, Toronto, 1892, p. 11.

cont de faptul că Marcu a fost interpretul lui Petru, următoarea întrebare ar fi: „Și de unde și-a luat Petru materialul?” S-a bazat el *în întregime* pe memoria sa? Oare nu este posibil – poate chiar probabil – că într-o măsură limitată s-a folosit și el de niște notițe care au fost luate în timpul vieții pământești a lui Isus? Din partea cui ne-am aștepta să fi făcut aceste notițe și copii ale ei în aramaică și în greacă? Oare nu din partea lui Matei? Vezi p. 31, 48-49, 83, 88. Având în minte aceste lucruri, vom vedea că până și în conformitate cu standardele moderne ar fi greu să se mențină până la capăt acuzația de plagiat împotriva lui Matei. În unele lucruri citate de Matei din Evanghelia după Marcu, este posibil ca fostul vameș să fi recunoscut ecourile propriilor sale însemnări. Prin urmare, atunci când vorbim de prioritatea lui Marcu, noi ar trebui să ne gândim la faptul că această prioritate a sa nu este probabil una absolută. Când comparăm Evangheliile luate în ansamblul lor, mai ales aranjarea materialului, această prioritate, așa cum s-a arătat, este mai degrabă credibilă, mai ales în cazul porțiunilor paralele. Totuși, când ne interesăm mai îndeaproape de originea unei anumite maxime, relatări sau a vreunui citat (adesea apărând sub o formă modificată) dintr-un pasaj vechi-testamental, noi ar trebui să lăsăm loc teoriei că *într-o măsură limitată* prioritatea este cea a lui Matei! Acest lucru, o dată clarificat, nu anulează în nici un caz faptul că Matei s-a folosit de Evanghelia după Marcu.

Este foarte posibil ca Matei, atunci când s-a folosit de cartea lui Marcu, să fi dorit să prezinte lumii o variantă unică, în vederea confirmării credinței. Ar trebui să fim cu adevărat bucuroși pentru faptul că Evangheliile izvorăsc dintr-o tradiție comună și că de aceea au atât de multe lucruri în comun. Oare nu a fost mai degrabă o mare onoare pentru Marcu și un tribut plătit lui faptul că Matei și Luca au putut să folosească Evanghelia sa în greacă într-un scop așa de bun?

(c) Această teorie nu reușește să facă dreptate lucrării Duhului Sfânt care a călăuzit autorii într-un mod infailibil pentru a scrie ceea ce trebuia scris.

Răspuns: Oare Duhul Sfânt nu i-a călăuzit și în ce privește selectarea și utilizarea surselor orale și *literare*? Este acest lucru exclus prin ceea ce citim în Luca 1:1-4? Nu este oare adevărat că deja în Vechiul Testament ni se amintește în repetate rânduri că autorii inspirați erau cel puțin familiarizați cu alte materiale scrise decât ale lor? Citiți Numeri 21:14; Iosua 10:13; 2 Samuel 1:18; 1 Regi 11:41; 14:19, 29; 1 Cronici 29:29; 2 Cronici 9:29; 12:15; 13:22, 20:34; 32:32. Cu siguranță că lui Daniel i-a prins bine sursa sa scrisă (Daniel 9:1, 2). Oare nu este foarte probabil ca apostolul Ioan să fi citit Sinopticele și să se fi folosit de acest lucru atunci când și-a selectat materialul? (Vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 32.) Și oare nu presupune 2 Petru 3:16 o familiarizare cu toate acele epistole pauline care erau în acea vreme în circulație? Cu siguranță că, așa cum predestinarea nu exclude în nici un caz efortul și încercările omenești (Filipeni 2:12, 13; 2 Tesaloniceni 2:13), nici inspirația nu înlătură în nici un caz cercetarea inteligentă.

(d) În Bibliile noastre în engleză (germană, franceză, etc.), Evangheliile se succed în următoarea ordine: Matei, Marcu, Luca și Ioan. În general, manuscrisele grecești și versiunile străvechi respectă aceeași ordine. Părinții Bisericii, reprezentați, de

exemplu, de Irineu și Origen, susțin în mod categoric acest lucru.⁴¹ De fapt, prioritatea lui Matei a fost acceptată, cu foarte puține excepții, în Biserica creștină până relativ recent. Dacă noi considerăm că această ordine este validă, Matei nu putea folosi Evanghelia lui Marcu.

Răspuns: În primul rând, noi nu găsim nimic rău în ordinea Matei, Marcu, Luca, Ioan, din Bibliile noastre. Ea este excelentă. Cu toate acestea, ordinea *aranjării* nu este neapărat identică cu ordinea *apariției*. Dacă ar fi, noi ar trebui să tragem concluzia că Isaia a scris înaintea lui Amos, iar Daniel înaintea lui Osea și că Romani a fost scrisă înaintea scrisorilor către corinteni. Există oare astăzi erudiți care ar apăra cu seriozitate această ordine a apariției sau redactării?

În al doilea rând, Părinții citați, dacă cele scrise de ei sunt luate literal, vorbesc despre o Evangheligie a lui Matei, care a fost scrisă în ebraică. Cu privire la acest lucru, vezi următorul capitol, p. 80-84. Când noi apărăm aici prioritatea lui Marcu, ne referim la Evangheliile *grecești*.

În al treilea rând, chiar dacă am presupune că Evangheliile la care se referă Irineu, Origen și alții sunt în cea mai mare parte identice cu Evangheliile noastre grecești și cu variantele lor moderne traduse cu precizie, tot ar rămâne întrebarea: „Oare părerea că, în ceea ce privește *ordinea compunerii* lor, Evanghelia lui Matei a precedat-o pe cea a lui Marcu era bazată pe comparația literară? Dacă nu, are ea o mare importanță pentru rezolvarea problemei de față?”⁴²

În al patrulea rând, ordinea aranjării la care am făcut referire – Matei, Marcu, Luca, Ioan – nu este în nici un caz unanim acceptată. Afirmatia lui Tertulian pe care am citat-o la p. 3. presupune o ordine diferită. Conform părerii lui Eusebiu (*op. cit.*, VI.xiv.5,6), Clement din Alexandria credea că nu numai cartea lui Matei, ci și a lui Luca a fost scrisă înaintea celei a lui Marcu. Nu reiese clar din spusele sale dacă Matei l-a precedat pe Luca sau invers. În Codex Bezae, ordinea este: Matei, Ioan, Luca și Marcu. În alte documente străvechi, prioritatea dintre cele patru îi este dată lui Ioan.

⁴¹ „Matei a întocmit o Evangheligie scrisă printre evrei în limba lor, în timp ce Petru și Pavel predicau la Roma și puneau bazele bisericii de acolo. După plecarea lor, Marcu, ucenicul și interpretul lui Petru, ne-a lăsat în scris ceea ce predicase Petru. De asemenea, Luca, însoțitorul lui Pavel, a consemnat într-o carte Evanghelia predicată de acesta. Mai apoi Ioan, ucenicul Domnului, cel care își aplecase capul pe pieptul Lui, a publicat și el o Evangheligie în timpul șederii sale în Efes, din Asia” (Irineu, *Împotriva ereziilor* III.i.1).

„În primul dintre [Comentariile] sale la *Evanghelia după Matei*, apărând canonul Bisericii, el [Origen] mărturisește că are cunoștință numai despre patru Evanghelii, scriind cam în felul următor: «...fiind înștiințat de tradiție cu privire la cele patru Evanghelii, care singure sunt de nedisputat în Biserica lui Dumnezeu de sub ceruri, că cea care a fost scrisă prima a fost Evanghelia fostului vameș și apostolul de mai târziu al lui Isus Cristos, Matei, care a publicat-o pentru cei care au venit la credință din iudaism, în limba ebraică. A doua a fost cea după Marcu, care a scris-o conform instrucțiunilor lui Petru, despre care chiar Petru în epistola sa sobornicească a spus că este fiul său, zicând: ‚Biserica aleasă împreună cu voi, care este în Babilon, vă trimite sănătate. Tot așa și Marcu, fiul meu’. Iar a treia a fost cea după Luca, cel care a scris pentru cei care [au venit la credință] dintre neamuri, Evanghelia care a fost lăudată de Pavel. După ei toți, e cea după Ioan»” (Origen, așa cum este citat de Eusebiu, *Istoria ecleziastică* VI.xxv.3-6).

⁴² Tradiția ar trebui cernută cu atenție. Ea nu ar trebui să fie nici acceptată într-un mod necritic, nici respinsă în prea mare grabă. Cf. N. B. Stonehouse, *Origins of the Synoptic Gospels*, p. 56.

De aceea, este clar că nu există o tradiție unanimă care să apere ordinea Matei, Marcu, Luca, Ioan. Mai mult, Părinții nu erau interesați mai presus de orice de acest subiect. Pe ei îi preocupau mai degrabă problemele legate de paternitate, autoritate apostolică și semnificație doctrinară. De aceea și obiecția (d) are o foarte mică valoare ca temei al respingerii priorității lui Marcu.

(e) Nu este oare nefiresc să se presupună că pentru anumite informații pe care Matei, ca unul dintre Cei doisprezece, le avea deja direct de la sursă el ar fi apelat la o carte scrisă de Marcu, care nici măcar nu a făcut parte din cercul restrâns al ucenicilor?

Răspuns: Aceasta este un fel de sabie cu două tăișuri. Ea este folosită ca premisă în două silogisme care au concluzii complet opuse:

Primul silogism:

- a. Apostolul Matei, martor ocular al faptelor lui Cristos și unul care a auzit cu urechile lui cuvintele Sale, a scris Evanghelia care îi poartă numele.
- b. Un martor al evenimentelor, atunci când și-a propus să scrie o Evanghelie, nu ar fi simțit nevoia să împrumute – sau să folosească – o Evanghelie scrisă de un om a cărui relație cu Cristos nu a fost la fel de apropiată ca a sa.
- c. Prin urmare, Matei nu a folosit cartea lui Marcu.⁴³

Al doilea silogism:

- a. O comparare literară dovedește că Evanghelia care îi este prin tradiție atribuită lui „Matei” depinde de cea a lui Marcu într-o mare parte a conținutului ei.
- b. Un martor al evenimentelor, atunci când și-a propus să scrie o Evanghelie, nu ar fi simțit nevoia să împrumute – sau să folosească – o Evanghelie scrisă de un om a cărui relație cu Cristos nu a fost la fel de apropiată ca a sa.
- c. De aceea, apostolul Matei, martor ocular al faptelor lui Cristos și unul care a auzit cu urechile lui cuvintele Sale, nu a putut scrie Evanghelia care prin tradiție îi este atribuită lui.⁴⁴

Eu cred că în ambele cazuri concluzia este neîntemeiată, motivul fiind că cea de-a doua premisă este greșită. Ea nu face dreptate faptului, coroborat cu o tradiție puternică și consistentă, că Marcu a fost „interpretul” acelui apostol al cărui nume este primul menționat pe orice listă din Biblie dintre numele Celor doisprezece și pentru care și Matei a avut probabil o mare stimă. Mai mult, oare Evanghelia după Marcu nu Îl oglindește cu adevărat pe Cristos, persoana Sa, faptele și cuvintele Sale? Și nu o face într-o manieră plină de viață și foarte interesantă? E. J. Goodspeed își imaginează că, atunci când în mâinile lui Matei, cel îmbătrânit, a căzut primul exemplar pe care l-a văzut din cartea lui Marcu, el, ca oricare altul, a fost fascinat de aceasta.⁴⁵ De aceea, nu

⁴³ Cf. H. C. Thiessen, *Introducere în Noul Testament*, p. 122. Faptul că eu nu sunt de acord cu Thiessen cu privire la acest aspect particular nu scade din aprecierea mea pentru această carte. Chiar și în cazul Problemei sinoptice, materialul cu care sunt pe deplin de acord depășește cu mult cantitatea de material pe care nu-l pot aproba din toată inima.

⁴⁴ Cf. J. H. Ropes, *op. cit.*, p. 37, 38.

⁴⁵ *Op. cit.*, p. 110.

este greu de crezut că Matei, în acord cu propriul său plan distinct, s-a folosit de ea, a dezvoltat-o și a adăugat o mare cantitate de material, extras atât din experiența sa, cât și din alte surse. Și nu ar trebui oare să fim recunoscători pentru faptul că printre scriitorii Evangheliilor a existat o asemenea unitate de vederi, încât și Matei și Luca au fost încântați să folosească Evanghelia după Marcu, fiecare în felul lui?

Prin urmare, este clar că nici unul dintre argumentele avansate împotriva priorității lui Marcu nu a reușit să contracareze greutatea dovezilor în favoarea ei.

Aprobarea calificată a acestei teorii pare a fi rezonabilă. Această aprobare a priorității lui Marcu ar putea primi sprijin și din partea evenimentului de dată recentă, care a cutremurat lumea. Mă refer, firește, la descifrarea de către Părintele O'Callighan a unui fragment din Evanghelia după Marcu (o parte din 6:52, 53). Este unul dintre fragmentele „7Q”, adică fragmente găsite în peștera 7 de lângă comunitatea de la Qumran. Pe vremea descoperirii sale (1955), acest fragment din Marcu a fost datat la aproximativ anul 50 d.Cr. *Dacă această dată este corectă*, atunci înseamnă că a existat deja o copie (!) a Evangheliei după Marcu la vreo două decenii după moartea și învierea lui Cristos; prin urmare, originalul trebuie să fi fost scris și mai devreme.

(3) „Q”

Teoria că, pe lângă cartea lui Marcu, Matei și Luca au avut și o a doua sursă care să poată fi definită nu a întâmpinat o aprobare generală. Chiar și cei care au acceptat Evanghelia după Marcu în calitate de sursă scrisă pentru o porțiune din conținutul lui Matei și Luca au respins, sau cel puțin au pus serios sub semnul întrebării existența sursei „Q”.⁴⁶ Motivul acestei răceli față de „Q” nu este că vreun element din Scriptură sau din perspectiva conservatoare ar elimina ideea că evangheliștii au folosit surse scrise adiționale. Mai degrabă, ea se bazează pe motivații ca cele care urmează:

(a) Noi îl avem pe Marcu, însă noi nu avem nici un document independent – care există separat – conținând material non-marcian din Matei și Luca. Nici nu a fost găsită vreodată vreo referire istorică la acesta.⁴⁷

(b) „Q” este greu de delimitat. De exemplu, oare rugăciunea *Tatăl nostru* îi aparține? Și dacă da, care versiune a ei: a lui Matei (6:9 și urm.) sau a lui Luca (11:2 și urm.)? Oare *Fericirile* îi aparțin? Însă iarăși, sub ce formă: a lui Matei (5:3 și urm.) sau a lui Luca (6:20 și urm.)? Pot fi date multe alte exemple de genul acesta. Este pur și simplu imposibil să se reconstruiască „Q”.⁴⁸

⁴⁶ „În stadiul prezent al cunoașterii, trebuie considerată nesigură existența unui asemenea document” (J. H. Ropes, *op. cit.*, p. 68; în conformitate cu considerațiile sale similare de la p. 93). „Există și mai puține dovezi în favoarea celui de-al doilea postulat al teoriei sursei duble, existența lui «Q»” (Herman Ridderbos, „Synoptische Kwestie”, articol din *Christelijke Encyclopedie*, vol. VI, p. 305, 306).

⁴⁷ În privința „referinței istorice”, situația Evangheliei „evreiești” a lui Matei este diferită. Vezi p. 80-82, 88.

⁴⁸ Așa spune și A. M. Farrer în „On Dispensing with Q”, din D. E. Nineham (ed.) *Studies in the Gospels, Essays in Memory of R. H. Lihtfoot*, Oxford, 1955, p. 57.

„Natura foarte precară a limitelor sale și tăcerea antichității contribuie la caracterul incert al existenței sale”. La fel și Lewis Foster, „The «Q» Myth in Synoptic Studies”, din *The Seminary Review*, publicată de Cincinnati Bible Seminary, vol. X, nr. 4 (vara lui 1964), p. 74. În acest articol excelent,

(c) Întorcându-ne acum la lista parțială (cea de la p. 19) a pasajelor care reprezintă material non-marcian din Matei și Luca, dacă s-ar pretinde că „Q” este compus din „cuvântări ale lui Isus”, cum se face oare că sunt incluse și narațiuni (Matei 4:1–11, cf. Luca 4:1–13; Matei 8:5–13, cf. Luca 7:1–10 și, cel puțin în parte, de asemenea, Matei 11:2 și urm., cf. Luca 7:18 și urm.)?

(d) Din nou, consultând aceeași listă, cum poate fi explicat faptul că ordinea în care au fost înregistrate pasajele variază atât de mult în Matei și Luca, încât, de exemplu, ceea ce în Matei se află în capitolele 6, 7 și 8 consecutiv (respectiv: „Nu vă îngrijorați”, îndemn la rugăciune și povestea credinței centurionului) apare în Luca în ordinea inversă, în capitolele 12, 11 și 7?

(e) Dacă „Q” este considerat – așa cum și este adesea – o *Evangelhie* timpurie, ne putem întreba pe bună dreptate: „Ce fel de *Evangelhie* este aceasta, căreia îi lipsesc cele mai importante părți, și anume povestea crucificării și cea a învierii?” Cu siguranță că cele două răspunsuri ale lui Streeter⁴⁹ la această obiecție sunt foarte slabe: *a.* povestea Patimilor putea fi foarte bine transmisă prin tradiția orală, însă învățătura etică necesită un document scris; și *b.* pentru apostoli, cu excepția lui Pavel, crucea reprezenta o dificultate. Cineva poate contracara aceste răspunsuri prin a spune că: *a.* În mod evident redactorii – sau, cum spun alții „editorii” – *Evangelhiilor* sub forma lor prezentă nu credeau că o relatare scrisă a morții și învierii lui Cristos este de prisos; de ce ar fi crezut așa ceva autorul lui „Q”? Nu ar fi fost el șocat de observația că produsul său seamănă cu un corp fără cap sau cu un pom care nu rodește niciodată? Cât despre *b.*, oricare ar fi fost diferența dintre Pavel și ceilalți în ce privește greutățile pe care le aveau cu doctrina crucii și a învierii, nu este oare clar faptul că aceștia, cât și Pavel, se lăudau cu lucrarea de mijlocire pe care a realizat-o Cristos ca singura bază a speranței păcătosului (Fapte 4:12; 1 Petru 1:3; 2:24; 1 Ioan 1:7; Apocalipsa 5:9; 7:14; cf. Evrei 9:22)?

De aceea, este de înțeles că așa-zisul document „Q” nu a fost unanim acceptat. Pentru a-l salva, s-au făcut încercări de a-l suplimenta prin adăugarea altor surse similare sau prin modificări. De exemplu, ca răspuns la obiecțiile menționate mai sus – vezi mai ales cele de la (b) și (d) – se susține că trebuie să fi existat mai multe variante ale lui „Q”. Din acest motiv, unii vorbesc despre „Q^M” și „Q^{Lk}”. Sau, înainte ca *Evangelhia* după Luca să fi fost scrisă în forma pe care o avem acum, „Q” a fost deja combinat cu „L” pentru a forma „proto-Luca”. De aceea, indiferent cine ar fi fost cel care a scris *Evangelhia* care ne este cunoscută ca cea „după Matei”, el a avut deja o formă a lui „Q”, iar cel care a scris *Evangelhia* după Luca s-a folosit de o altă formă. De fapt, fiecare centru creștin a posedat o variantă diferită a lui „Q”.⁵⁰

Foster arată că lipsa de armonie cu privire la presupusa îndatorare a lui Luca față de „Q” este așa de mare, încât cinci susținători ai existenței lui „Q” se înțeleg doar cu privire la mai puțin de jumătate dintre versetele care îi sunt atribuite lui „Q”.

⁴⁹ *Op. cit.*, p. 292.

⁵⁰ Conform teoriei lui B. H. Streeter, cineva, poate chiar Luca însuși, a adunat într-un singur document („L”) materialele neînregistrate de până atunci, mai ales unele narațiuni și câteva parabole. După ce Luca a combinat „L” și „Q” în „Proto-Luca”, el a inserat în acest document mari porțiuni din Marcu. Astfel a apărut a treia noastră *Evangelhie*. Mai mult, un document de origine iudeo-creștină,

Însă înlocuirea unei incertitudini cu o alta nu este o soluție. Introducerea unor surse ipotetice deschide calea spre pustietatea aridă și neumblată a ipotezelor cu neputință de verificat și adesea improbabile. De aceea, ar trebui să se admită cu bună știință că în cazul a peste jumătate din Evanghelia după Matei și a unei părți considerabil mai mari din Luca – adică, în cazul materialului care nu este redat în Marcu – teoria surselor literare care pot fi definite nu a oferit vreo soluție. Așa cum spune Ropes (*op. cit.*, p. 93), într-adevăr acest lucru este „puțin rușinos pentru erudiție”. Accentul unilateral pus pe analiza literară a Evangheliilor a produs ceea ce unii ar numi „o răsplată trivială”.

Rezultatul a fost că în ultima vreme interesul erudiților s-a îndreptat într-o direcție diferită, am putea spune opusă chiar; adică de la sursele scrise la tradiția orală. În capitolul următor vom arăta care au fost rezultatele în cercurile *neconservatoare*. Este cunoscut faptul că printre conservatori s-a pus un mare accent pe „inspirația verbală” și în legătură cu ea pe cuvintele și faptele lui Isus vestite de martori demni de încredere și de cei care s-au asociat cu aceștia – adică, „de către apostoli și bărbați apostolici”. Acest interes față de cuvântul rostit nu s-a diminuat nici în ultima vreme. Prin urmare, în încercarea de a găsi o soluție la Problema sinoptică noi ne vom îndrepta atenția spre:

e. Tradiția orală

J. C. L. Gieseler (1818) și J. C. Herder (1796, 1797) au pus pe seama tradiției orale similaritățile dintre Sinoptice; adică, ei au presupus că deja de foarte devreme relatările orale despre cuvintele și lucrările lui Isus au căpătat o formă fixă. Cei doi au mulți simpatizanți chiar și printre cei care nu împărtășesc unele dintre convingerile lor de bază. Astfel, chiar și astăzi în unele cercuri conservatoare se aduc următoarele argumente: Nu a fost dată oare cea mai timpurie învățătură gură către gură? Nu a promis oare Isus că Duhul Sfânt le va aduce aminte apostolilor de toate cuvintele pe care le-a rostit Învățătorul lor (Ioan 14:26)? Prin urmare, este oare de mirare că Sinopticele dau dovadă de o asemenea similaritate șocantă? Dacă este adevărat că există învățați evrei care cunosc tot Talmudul pe de rost și învățați creștini care au memorat întregul Nou Testament, de ce ar trebui să se considere ciudat faptul că primii martori și cei care au urmat imediat după ei ne-au transmis aceste cuvântări și narațiuni pe care le-au memorat? Nu este oare adevărat că Matei a fost în stare să redea pe baza

„M”, a devenit una dintre sursele Evangheliei noastre după Matei. Celelalte surse ale lui Matei au fost Marcu și „Q”. De aceea, teoria lui Streeter sună pe scurt cam așa: în spatele Evangheliilor după Matei și Luca stau patru documente. Ele sunt: „M”, legat de – adică, incorporând tradițiile din – Ierusalim, Marcu de Roma, „Q” de Antiohia și „L” de Cezarea. Primele trei – „M”, Marcu și „Q” – au dat naștere lui Matei; ultimele trei – Marcu, „Q” și „L” – au dat naștere lui Luca, dar numai după ce „Q” și „L” au fost combinate în „Proto-Luca”. De dragul unei imagini complete trebuie să se adauge că, după teoria lui Streeter, primele două capitole din Matei au fost probabil derivate din surse orale, iar sursa lui Luca 1 și 2 a fost probabil un document scris, posibil unul în ebraică. Există multe lucruri valoroase în cartea lui Streeter și care pot fi preluate chiar și de cel mai conservator erudit. Totuși, Teoria celor patru documente a întâmpinat o mare opoziție, pe motiv că aceasta conține prea multă speculație. Sunt de acord cu acest lucru. Deși întreaga carte a lui Streeter poate fi citită cu folos, eu mă refer mai ales la p. 150, 199–201, 207, 208, 218, 219 și 223–272, care însumează esența teoriei sale. În acest sens, articolul lui F. V. Filson „Gospel and Gospels” din S.H.E.R.K., vol. I al *The Twentieth Century Supplement*, p. 469–472, este foarte instructiv și se încheie cu o excelentă bibliografie.

observațiilor personale aproape toate cuvintele și faptele memorabile ale lui Isus pe care le-a consemnat în Evanghelia sa și că a căpătat probabil de la alți martori oculari informații privitoare la acele lucruri vitale care s-au petrecut înainte de convertirea sa? Nu este oare adevărat că apostolul Pavel a prețuit foarte mult învățătura orală a Domnului Isus (Fapte 20:35; 1 Corinteni 7:10; 9:14; 11:23–25 și 1 Tesaloniceni 4:15)? Și nu este oare la fel de adevărat că printre primii ucenici ai apostolilor a continuat să existe acest interes față de cuvintele lui Isus și ale celor care L-au urmat îndeaproape, astfel încât, de exemplu, Eusebiu spune despre Papias, care conform spuselor lui Irineu a fost un ucenic al lui Ioan, că a scris următoarele:

„Și nu voi ezita să supun interpretării tot ceea ce am învățat bine de la bătrâni și îmi amintesc bine, fiind convins de adevărul acestor lucruri. Căci, spre deosebire de cei mai mulți, eu nu mi-am găsit plăcerea în cei care vorbesc multe, ci în cei care învață adevărul, nici în cei care vorbesc despre poruncile altora, ci în cei care au repetat poruncile date credinței de către Domnul și care sunt derivate din adevăr. Dar dacă a venit vreodată cineva care îi urma pe bătrâni, eu am căutat în cuvintele bătrânilor după spusele lui Andrei sau Petru sau Filip sau Toma sau Iacov sau Ioan sau Matei, sau a oricăruia dintre ucenici și după ce au spus Aristion și prezbiterul Ioan⁵¹, ucenicii Domnului. Căci eu nu am presupus că informațiile din cărți m-ar putea ajuta la fel de bine ca și cuvintele rostite de o voce vie și care dăinuie” (*op. cit.*, III.xxxix.3,4).

Pe baza tuturor acestor lucruri, spune teoria, deși se admite că Matei, Marcu, Luca și Ioan au folosit probabil scurte documente scrise – de exemplu, probabil că Matei a avut acces la o colecție timpurie de texte doveditoare ale Vechiului Testament – nu există nici un motiv să se creadă că vreunul dintre cei trei evangheliști ar fi folosit vreo Evanghelie dintre celelalte două.⁵²

Evaluare: Nu se poate nega faptul că există o mare cantitate de adevăr în această teorie. Observația personală (din partea lui Matei și Ioan), memorarea, transmiterea pe cale verbală a lucrurilor care au fost văzute și auzite, factori ca aceștia au jucat cu siguranță un rol foarte important în formarea Evangheliilor. Deja de pe vremea vechiului legământ Iehova a cerut ca copiii să fie învățați legile Sale. Trebuia să se transmită din generație în generație un bloc bine definit de adevăruri. Israelii nu sufereau de fobia memorării. Când Moise a scris: „Luați aminte ceruri, și voi vorbi”, el i-a învățat acest cântec pe copiii lui Israel (Deuteronom 32:1). În mod similar, copiii lui Iuda erau învățați să cânte Cântarea arcului, o cântare de jale pentru Saul și Ionatan (2 Sam. 1:18). Lucrurile pe care tații le transmiteau copiilor lor nu erau ascunse nici de nepoți (Psalmul 78:1 și urm.; vezi și Exod 13:8; Deuteronom 6:7, 20–25; 11:19; Iosua 12:26–28).⁵³

⁵¹ Sau „Ioan cel pomenit deja”, vezi C. S. Petrie, „The Authorship of the ‘Gospel according to Matthew’: a Reconsideration of the External Evidence”, *NTStud* 14 (Ian., 1967), p. 15–32.

⁵² Un excelent sumar al acestei teorii a tradiției orale, împreună cu citate din cărțile celor care au îmbrațășat-o, se află în H. C. Thiessen, *op. cit.*, p. 121–129.

⁵³ Pentru o scurtă trecere în revistă a problemei educației printre evrei, împreună cu bibliografia, vezi C.N.T. la 1 și 2 Timotei și Tit, p. 296–299.

Trebuie să se admită, de aceea, că Problema sinoptică nu este rezolvată prin punerea întregului accent pe relația literară dintre Sinoptice. După câte știm, Isus nu și-a scris nici una dintre învățături. El le-a vorbit oamenilor. În schimb, El i-a chemat pe Cei doisprezece și pe alții să proclame Vestea Bună a mântuirii în toată lumea. În mod firesc, transmiterea acestei vești avea un caracter oral (Luca 6:12–16; 9:1, 2). După învierea Sa, Isus li s-a adresat din nou ucenicilor Lui. El le-a cerut să-I fie martori în rândul oamenilor prin a-i învăța (Matei 28:16–20; Fapte 1:1–3, 8). Faptul că s-a pus un mare accent pe îndeplinirea acestei sarcini reiese din relatarea alegerii lui Matia în locul lui Iuda (Fapte 1:21–26). Alte pasaje care subliniază necesitatea mărturisirii și marea valoare a păstrării tradiției sunt: Fapte 2:32; 3:15; 5:32; 10:39–43; 13:31; 22:15; 26:16; Romani 6:17; Galateni 1:9; 1 Corinteni 11:2, 23, 24; 15:8–11, 15; Filipeni 4:9; 1 Tesaloniceni 4:1; 2 Tesaloniceni 2:15; 2 Timotei 2:1, 2; 4:1–5; Evrei 13:7, 8; Apocalipsa 1:20 (bisericele sunt purtătoare ale luminii); 6:9; 11:1–13 (cei doi *martori*) și 20:4. Matei era el însuși un martor ocular (la fel și Ioan). Conform tuturor relatărilor, Marcu și-a primit informațiile de la un martor ocular: Petru.⁵⁴ Și Luca a avut ca sursă mărturia unor martori oculari (1:2). El a petrecut o anumită perioadă în Cezarea și în Ierusalim (Fapte 21:8 și urm.). De aceea s-a bucurat în mod cert de nenumărate oportunități de a face investigații detaliate. Nu trebuie să se uite faptul că Luca a trăit într-o perioadă în care mulți dintre cei care L-au urmat pe Isus în persoană erau încă în viață (1 Corinteni 15:6).

Martorii oculari, în schimb, și-au obținut mesajul chiar de la Isus Cristos însuși. El a fost Cel care a rostit cuvintele pline de viață și frumusețe și le-a ilustrat prin propria Sa călătorie pământească, moarte, înviere și înălțare. El a proclamat *aceeași* veste bună în *diferite* părți ale țării, alternând formularea cuvintelor sale după cum I se părea potrivit. De la El ca „Lumină a lumii” s-a răspândit lumina caleidoscopică. Ucenicii Săi, fiecare cu un scop oarecum *diferit* și într-un stil diferit și înzestrat cu o personalitate diferită, au fost cei care au proclamat lumii acest mesaj *identic*. Este clar că acest factor al observației personale (din partea unora) trebuie luat în calcul atunci când se explică unitatea în diversitate a Evangheliilor, în cazul *tuturor* cele patru, însă, pentru scopurile noastre, mai ales în cel al Sinopticelor.

Toate aceste lucruri pot fi garantate, însă ele nu constituie o scuză pentru ducerea în extremă a Teoriei tradiției orale. Reiese clar din Luca 1:1–4 că el recunoaște atât materialele narative orale, cât și pe cele scrise. Rezultatele unei comparări literare atente nu ar trebui să fie ignorate. Este cu siguranță slab argumentul că Matei și Luca au folosit probabil surse scrise care aveau o anvergură mică, însă dacă s-ar fi folosit de o relatare mai lungă – să spunem, de o întreagă Evanghelie – acest lucru ar fi redus rolul lor la cel al unor simpli copişti, iar această concepție este în conflict cu doctrina inspirației. De asemenea, noi am arătat că evangheliștii, fiecare în conformitate cu propriul său plan, au întrerupt tot timpul cursul principal al narațiunii lor, după care l-au reluat întotdeauna din punctul în care s-au îndepărtat de el. „Teoria orală nu ar putea explica această libertate cu care evangheliștii schimbă ordinea relatării lor.”⁵⁵ Mai

⁵⁴ Vezi mai sus, p. 37, 38, 40.

⁵⁵ E. F. Scott, *The Literature of the New Testament*, p. 28.

mult, promisiunea din Ioan 14:26 nu implică în nici un caz faptul că amintirile despre miracole erau ale scriitorilor Evangheliilor.⁵⁶

Pentru a explica maniera în care au apărut Sinopticele, noi nu ar trebui să punem niciodată în contrast *tradiția orală* cu *sursele scrise*, ca și cum aceasta ar fi o problemă de genul sau-sau. Mai degrabă, într-o manieră potrivită cu scopul fiecăruia și sub călăuzirea Duhului Sfânt, fiecare scriitor al Evangheliilor a folosit în modul cel mai înțelept cele mai bune surse, atât orale, cât și scrise. Prin urmare, nu-i așa că este multă înțelepciune în următoarele citate?

„Pare să fie mai mult decât necesar să se accepte influența ambelor moduri de transmitere, chiar și în cazul în care nu am fi în stare să definim dimensiunile influenței care trebuie să-i fie atribuită fiecăruia dintre ele” (J. C. Hawkins, *op. cit.*, p. 217).

„Cel mai probabil este că sursele au fost în parte scrise (Luca 1:1–4). iar în parte orale. ...Aceste Evanghelii nu sunt produsul unei compilări mai degrabă arbitrare a unor bucăți literare deja existente, ci sunt o compunere deliberată a unei tradiții bogate și diverse, referitoare la cuvintele și faptele lui Isus, la moartea și învierea Sa” (Herman Ridderbos, în articolul la care s-a făcut deja referire).

La o analiză finală, întrebarea „Care a fost scrisă mai întâi, Evanghelia după Matei sau Evanghelia după Marcu?” nu este la fel de importantă ca cealaltă, anume: „De unde și-au luat Sinopticele materialul?” Astăzi, originea apostolică a acestui material devine din ce în ce mai evidentă.

Cât despre Matei, el însuși era un apostol, și a obținut probabil informațiile privitoare la evenimentele care au precedat „chemarea” sa de la acei apostoli care fuseseră chemați mai devreme și/sau de la Isus însuși. Acest lucru însă nu exclude în nici un fel posibilitatea ca el să se fi folosit de Evanghelia după Marcu.

În ce-l privește pe Marcu, așa cum s-a arătat, tradiția este unanimă în mărturia ei că el a fost interpretul lui Petru. Unele dovezi indică de asemenea că a depins de notițele lui Matei pentru o parte din materialul său. Atât Petru, cât și Matei făceau parte dintre Cei doisprezece apostoli.

Cât despre Luca, avem motive întemeiate să credem că el, pe lângă faptul că a depins indirect de apostoli – materialul pe care îl prezintă a călătorit de la Petru la Marcu și la Luca –, de asemenea, ca și Marcu, a fost ajutat de notițele lui Matei. Așa cum văd unii problema, el a fost ajutat chiar (cf. Nota de subsol nr. 39, de la p. 39) de Evanghelia după Matei. F. L. Cribbs, „St. Luke and the Johannine Tradition”, *JBL*, 90 (dec. 1971), p. 422–450, și mai devreme G. W. Broomfield, J. V. Bartlet, J. A. Findlay și alții, au arătat că există similitudini verbale între Luca și Ioan, alt apostol. Indiferent cum ar fi, nu poate exista nici o îndoială în privința faptului că Luca și-a obținut materialul, oral, scris sau de ambele tipuri, de la cei care „au văzut cu ochii lor de la început” tot ce s-a întâmplat (Luca 1:2), adică, de la apostoli – inclusiv Ioan – și de la alți martori.

⁵⁶ Este interesant de observat că în timp ce mulți oponenți ai Teoriei priorității lui Marcu accentuează importanța amintirilor lui Matei, cel puțin unul dintre ei explică absența din Marcu a discursurilor lungi redată în Matei prin apelul la memoria inadecvată a lui Petru! Vezi J. Chapman, *op. cit.*, p. 38.

Accentul ar trebui să fie pus pe *acest* fapt: materialul care se află în Evanghelii poate fi urmărit până se ajunge la primii martori. Toate dovezile, inclusiv caracterul limbajului folosit, obiceiurile care sunt descrise sau subînțelese, locurile enumerate și realismul prezentării, arată că avem de-a face aici cu un material foarte timpuriu (vezi și p. 42, 43). De fapt, putem merge cu un pas mai departe: trecând de acești primi martori, vedem că toate dovezile arată înapoi spre Domnul cel Viu, Isus Cristos însuși. Lui și Duhului Său le datorează originea aceste scrieri.

f. O ultimă trecere în revistă

Pe baza comparației literare dintre Luca 1:1–4 și tradiția străveche (pentru stabilirea relației dintre Marcu și Petru, de exemplu), următoarea afirmație pare a fi una corectă și însumează o soluție parțială la Problema sinoptică:

(1) *De ce sunt cele trei Evanghelii atât de asemănătoare?*

(a) Pentru că au fost inspirate de același Autor principal, Duhul Sfânt, și Evangheliile relatează toate cuvintele și faptele aceluiași Domn Isus Cristos.

(b) Pentru că se bazează toate pe observarea acelorași fapte.

(c) Pentru că faptele observate au fost relatate cu acuratețe, astfel încât cele trei Evanghelii se bazează pe o tradiție orală complet armonioasă.

(d) Parțial și din cauza unei relații literare, atât Matei, cât și Luca folosindu-se probabil de Evanghelia după Marcu; toți trei utilizând probabil notițele mai timpurii ale lui Matei, iar Luca poate că și Evanghelia după Matei.

(2) *De ce sunt cele trei atât de diferite?*

(a) Pentru că Isus însuși a proclamat „Evanghelia Împărăției” în moduri diferite, în locuri diferite și pentru că El a făcut fapte asemănătoare în diferite locuri.

(b) Pentru că diferiți martori la faptele și cuvintele lui Isus au făcut diferite observații. Când trei oameni inteligenți și onești văd același miracol sau aud aceeași predică, ceea ce văd și aud nu va fi în general *exact* același lucru, ci va fi diferit în funcție de personalitatea fiecăruia dintre martori.

(c) Pentru că transmiterea pe cale orală a acestor observații, deși armonioasă, poate îmbrăca mai multe forme.

(d) Pentru că notițele lui Matei au putut fi folosite *mai mult sau mai puțin* (vezi p. 31, 48-49, 83, 88), iar conținutul lor a putut fi inserat în diverse locuri, în conformitate cu părerea evanghelistului respectiv.

(e) Pentru că atunci când și-a folosit sursele, indiferent că erau orale sau scrise, fiecare evanghelist și-a exercitat judecata călăuzită de Duhul Sfânt, în conformitate cu propriul său caracter, cu educația sa și cu antecedentele sale și în conformitate cu o perspectivă asupra felului în care dorea să-și îndeplinească propriul plan și scop distinct.

B. Caracterul lor demn de încredere

1. Credință și optimism

Credincioșii sunt umpluți de o adâncă reverență de câte ori sunt confrunțați cu Cuvântul lui Dumnezeu, rostit sau scris. În acest sens este instructiv 2 Regi 22:8, 10b-13; 23:1-3: „Atunci marele preot Hilchia i-a zis lui Șafan, logofătul: «Am găsit

Cartea Legii în Casa Domnului». ...Și Șafan a citit-o înaintea împăratului. Când a auzit împăratul cuvintele din Cartea Legii, și-a sfâșiat hainele. Și împăratul a dat porunca aceasta preotului Hilchia: «Duceți-vă și întrebați-L pe Domnul pentru mine, pentru popor și pentru Iuda, cu privire la cuvintele Cărții acesteia care s-a găsit; căci mare este mânia Domnului, care s-a aprins împotriva noastră, pentru că părinții noștri n-au ascultat de cuvintele Cărții acesteia și n-au împlinit tot ce ne este poruncit în ea». ...Și împăratul Iosia i-a strâns la el pe toți bătrânii lui Iuda și ai Ierusalimului. Apoi s-a suit la Casa Domnului, cu toți bărbații lui Iuda și cu toți locuitorii Ierusalimului, preoții, prorocii și tot poporul, de la cel mai mic până la cel mai mare. A citit înaintea lor toate cuvintele din Cartea Legământului, pe care o găsiseră la Casa Domnului. Împăratul stătea pe scaunul lui împărătesc și a făcut legământ înaintea Domnului, îndatorindu-se să-L urmeze pe Domnul și să păzească poruncile, învățăturile și legile Lui, din toată inima și din tot sufletul lui, ca să împlinească astfel cuvintele legământului acestuia, scrise în Cartea aceasta. Și tot poporul a intrat în legământ”.

O altă adunare foarte impresionantă este descrisă în Neemia 8:1 și urm.:

„Când a venit luna a șaptea, copiii lui Israel erau în cetățile lor. Atunci tot poporul s-a strâns ca un singur om pe locul deschis dinaintea Porții Apelor. Au zis cărturarului Ezra să se ducă să ia Cartea Legii lui Moise, dată de Domnul lui Israel. Și preotul Ezra a adus Legea înaintea adunării alcătuite din bărbați și femei și din toți cei ce erau în stare s-o înțeleagă. Era întâia zi a lunii a șaptea. Ezra a citit în carte de dimineață până la amiază, pe locul deschis dinaintea Porții Apelor, în fața bărbaților și femeilor și în fața celor ce erau în stare s-o înțeleagă. Tot poporul a fost cu luare aminte la citirea Cărții Legii. Cărturarul Ezra stătea pe un scaun de lemn, ridicat cu prilejul acesta. Lângă el, la dreapta stăteau [aici urmează șase nume], și la stânga [șapte nume]. Ezra a deschis Cartea înaintea întregului popor, căci stătea mai sus decât tot poporul. Și când a deschis-o, tot poporul s-a sculat”.

Observați că la aceste întâlniri audiența stă în picioare în timp ce Scriptura este citită, tot așa cum se face în multe biserici de astăzi. Oamenii stau în picioare ca semn al reverenței față de Dumnezeu și față de Cuvântul Său inspirat. Acest lucru arată că atitudinea cuiva față de mesajul divin, sub formă orală sau scrisă, determină în mod predominant binecuvântarea pe care o primește sau nu o primește.

Întrebarea dacă Scriptura este sau nu – și aici sunt incluse și Evangheliile – Cuvântul lui Dumnezeu este una care și-a primit răspunsul de la Dumnezeu însuși: Exod 20:1; 2 Samuel 23:2; Isaia 8:20; Maleahi 4:4; Matei 1:22; Fapte 1:16; 7:38; 13:34; Romani 1:2; 3:2; 4:23; 15:4; 1 Corinteni 2:4–10; 6:16; 9:10; 14:37; Galateni 1:11, 12; 3:8, 16, 22; 4:30; 1 Tesaloniceni 1:5; 2:13; Evrei 1:1, 2; 3:7; 9:8; 10:15; 2 Petru 1:21; 3:16; 1 Ioan 4:6; Apocalipsa 22:19 și, în cele din urmă, dar nu în ultimul rând, 2 Timotei 3:16, 17: „Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos ca să învețe, să mustre, să îndrepte, să dea înțelepciune în dreptate, pentru ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit și cu totul destoinic pentru orice lucrare bună”. Cei care au consemnat scrierile sacre au fost „conduși” de Duhul Sfânt. Același Duh mărturisește despre și cu ajutorul Cuvântului de câte ori acesta din urmă este acceptat de inimile credincioase.

Astfel sunt ele convinse cu privire la autoritatea Scripturii. Cf. *Mărturisirea de credință de la Westminster*, capitolul 1, art. V.⁵⁷

Faptul că atitudinea cuiva față de Cuvântul lui Dumnezeu – scris sau vorbit – determină, în mare măsură, natura efectului pe care îl va avea asupra sa confruntarea cu acest Cuvânt reiese foarte clar din relatarea lui Luca despre predicarea lui Cristos la Nazaret. Atitudinea ascultătorilor era una de mirare și ...necredință (4:22). Rezultatul final a fost încercarea de a-L ucide pe Cel care rostise cuvintele vieții (4:28, 29). În același fel, s-a văzut că, de-a lungul istoriei, *convingerea prealabilă* că Evangheliile nu pot fi adevărate face pe cineva să caute greșeli și discrepanțe în ele. Oricine se apropie de aceste cărți cu această dispoziție lăuntrică a minții și a inimii va striga: „Contradicție!” de câte ori observă în două relatări paralele ceva care este în aparență o discrepanță. Această persoană găsește adesea contradicții pentru că le caută. O încercare onestă de armonizare a două relatări fără ca vreuna dintre ele să fie interpretată într-o manieră forțată sau nenaturală este pur și simplu *exclusă*, pe motiv că *nu este academică*. Dr. J. Murray scrie: „Adesea doctrina inspirației verbale este exclusă printr-o ridiculizare plină de aroganță pe motiv că este o rămășiță a celui scolasticism medieval sau de după Reformă care avea tendința de a pietrifica creștinismul”. El atrage atenția asupra faptului că această doctrină este interpretată adesea eronat ca și cum ar implica teoria dictării mecanice și prin urmare nu ar lăsa loc pentru „diversitate ...printre cei care au fost instrumentele umane folosite la producerea Scripturii”.⁵⁸ El încheie prin a spune: „Respingerea ineranței Scripturii înseamnă respingerea propriei mărturii a lui Isus despre Scriptură. Prin urmare, în cele din urmă și în mod preponderent, chiar integritatea mărturiei Domnului nostru este problema crucială a acestei bătălii a credinței”.⁵⁹ Oricine care va găsi timp să examineze Luca 24:44; Ioan 5:39; 10:34, 35; 14:26; 16:13 în vederea stabilirii naturii și conținutului mărturiei lui Cristos despre Scriptură, va vedea că Dr. Murray a avut tot dreptul să facă această afirmație.

Mai mult, necredința hrănește *disperarea*. Credința, pe de altă parte, produce *optimism*. Evangheliile proclamă un Cristos care a înviat din morți și trăiește pe vecie ca Mântuitorul și Prietenul credinciosului. Credința este într-adevăr victoria asupra lumii (1 Ioan 5:4).

Cuvântul lui Dumnezeu a devenit pentru cei care îl resping, sub formă scrisă sau orală, un obiect al *distrugerii* (Ieremia 36:22, 23), al *distorsiunii* (Marcu 14:57, 58; Romani 3:8; 6:1; Galateni 1:8, 9) și al *disprețului* (2 Regi 7:1, 2; 2 Petru 3:4). Acest lucru a fost adevărat în vremurile biblice și continuă să fie și în prezent. Totuși, uneori respingerea pare să fie numai parțială și/sau prezentată într-o manieră rafinată de către persoane cu o educație aleasă, care, în timp ce discreditează ceea ce multă vreme a fost acceptat ca fiind adevărat, vin ici-colo chiar cu idei care au o anumită valoare pentru înțelegerea științifică a Bibliei, însă care, cu toate acestea, au o abordare ce duce

⁵⁷ Vezi S. E. Anderson, *Our Dependable Bible*, Grand Rapids, 1960, p. 129–143; de asemenea, *The Infallible Word*, editat de N. B. Stonehouse și Paul Woolley, ediția a patra, 1958, p. 43, 44.

⁵⁸ *The Infallible Word*, p. 39, inclusiv nota de subsol nr. 12. Faptul că acest atac și această reprezentare greșită continuă să existe reiese din articolul, altminteri excelent, al lui Warren Weaver, „Can a Scientist Believe in God?” *Reader's Digest*, mai, 1968, p. 131.

⁵⁹ *Op. cit.*, p. 40.

la acceptarea unor concluzii de nesusținut. În asemenea cazuri se întâmplă următorul lucru: ceea ce este afirmat cu atâta încredere de către un critic faimos, de obicei într-un cadru al argumentelor aparent de nerespins, este denunțat de un altul, care își prezintă și el teoria ca pe un rezultat definitiv al investigației academice. Când, în schimb, acest al doilea individ trece în neființă – însă uneori chiar în timpul vieții sale! – vine un al treilea care propune cu mare entuziasm o altă perspectivă critică, ce se bucură pentru o vreme de o mare popularitate, iar mai apoi, după o scurtă perioadă de strălucire, se prăbușește de pe boltă ca un meteorit și piere.

Din moment ce cartea pe care o citiți este un comentariu și nu o lucrare despre critica Evangheliilor, este loc în ea numai pentru câteva ilustrări ale acestor lucruri despre care vorbește aici autorul. Totuși, teza principală va fi, cred eu, clară. Ea este ilustrată magnific în Isaia 40:6–8, pasaj ale cărui cuvinte finale sunt următoarele: „Iarba se usucă, floarea cade; dar cuvântul Dumnezeului nostru rămâne în veac”.

2. Harnack și liberalismul

a. Descrierea

A existat, de exemplu, Karl Gustav Adolf Harnack, luteran german (1851–1930). Faimos ca profesor de istorie a Bisericii, ca bibliotecar (director al Bibliotecii Regale din Berlin) și ca autor, cursurile sale strălucite ținute la Universitatea din Berlin în timpul semestrului din iarna lui 1899–1900 au atras o mare mulțime de studenți și au fost apoi publicate, mai întâi în germană (*Das Wesen des Christentums*) și apoi în engleză (*What Is Christianity?*, Londra, 1901). Uimitoarea eficiență a acestor cursuri și a altora, cât și multe alte lucruri legate de viața și talentele lui Harnack sunt zugrăvite într-o manieră foarte interesantă, deși uneori prea dulceagă, de către Wilhelm Pauck, în cartea sa *Harnack and Troeltsch: Two Historical Theologians*, Oxford, 1968. Harnack a scris multe alte lucrări⁶⁰, printre care *The Origin of the New Testament* (traducerea lui *Die Entstehung des Neuen Testaments*), Londra, 1925, și, cea mai faimoasă dintre ele, *History of Dogma* (traducerea lui *Lehrbuch der Dogmengeschichte*), 7 volume, Londra, 1895–1900.

Ce a spus acest erudit renumit în toată lumea despre Isus și caracterul demn de încredere al relatărilor din Evanghelii? Răspunsul este că Harnack a fost „Dl. Liberal” al zilelor saie. Conform concepției liberale, în perioada de timp despre care vorbesc Evangheliile nu s-a întâmplat nici un lucru care să nu poată fi explicat din punct de vedere științific. Isus a fost un om, în mod cert nu a fost acel „Fiu al lui Dumnezeu” înțeles în sens confesional. Cu toate acestea, El era un om minunat, învățătorul pur și umil al dreptății, întruparea încrederii simple în Tatăl ceresc, cu care era unit în duh. De aceea, lucrul de care au nevoie toți oamenii nu este credința în Isus ca Răscumpărător și Domn înviat, ci credința lui Isus, adică, credința pe care a exercitat-o El, căci Isus nu s-a propovăduit pe Sine, ci pe Tatăl. Harnack spunea: „Evanghelia, așa cum a proclamat-o Isus, are de-a face numai cu Tatăl și nicidecum cu Fiul”.⁶¹ Conform

⁶⁰ Pentru o enumerare a titlurilor, vezi S.H.E.R.K., vol. V, p. 157, 158 și extensia sa, *Twentieth Century Encyclopedia*, Grand Rapids, p. 492.

⁶¹ *What is Christianity?*, p. 144.

acestei păreri, este sarcina omului ca, prin meditare și mai ales prin luarea în serios a exemplului și cuvintelor lui Isus, să-și însușească spiritul Lui și, astfel înnobilit, să ajungă la o părtășie intimă cu Dumnezeu. Prin urmare, noi trebuie să fim preocupați nu de *mesajul* pascal, de relatarea învierii fizice a lui Isus din mormânt, ci de *credința* pascală. Această credință a lui Isus trebuie să devină puterea care ne domină viețile.

Ce se poate spune despre caracterul demn de încredere al relatărilor din Evangheliile? Așa cum vede Harnack lucrurile, întregul Nou Testament, inclusiv Evangheliile, fac parte deja dintr-o tradiție care copleșește și întunecă faptele istorice în sine.⁶² Interesul natural față de cuvintele și faptele lui Isus și mai ales față de moartea Sa șocantă, urmată de relatări ale învierii Sale, a fost unul dintre factorii care au determinat Biserica Primară să atribuie o importanță salvatoare acestei morți. Făcând acest lucru, însă, ea se îndepărta de miezul învățaturii lui Isus. Firește, această nouă evoluție, conform căreia Evanghelia a devenit vestea bună despre planul de mântuire al lui Dumnezeu, mântuire care, ca o împlinire a profețiilor era realizată prin moartea și învierea lui Cristos, nu a apărut dintr-o dată. Ea a avut loc treptat. Ea a fost obligată să vină în ființă cu o putere extraordinară de către Pavel. Din punct de vedere istoric, cu cât mai profund era separată Biserica Primară de viața pământească a lui Isus, cu atât mai mult eroarea a început să eclipseze adevărul.

Conform concepției liberale, cea mai fidelă și mai puternică imagine a vieții și învățaturii lui *Isus cel pe deplin uman* o găsim în Evanghelia după Marcu, care este un ecou al predicării lui Petru. Nu că *toate* lucrurile relatate de această Evanghelie ar fi demne de crezare, dar ele ne ajută să penetrăm dincolo de scoarță, în miezul adevărului despre Isus cel istoric și credința după care trăia. De aceea, Evanghelia după Marcu este mai mult istorică decât doctrinară. Ea Îl zugrăvește pe Isus ca pe un credincios, nu ca pe un obiect al credinței.

b. Evaluare

Astăzi toți recunosc faptul că liberalismul reconstituie într-un mod dubios istoria sacră. Dar, din moment ce slăbiciunile sale *majore* se răsfrâng nu numai asupra lui, ci și asupra acelor școli de gândire care s-au ridicat împotriva unora dintre principalele lui presupuziții, o discutare a acestei trăsături fundamentale va fi amânată până când aceste teorii contradictorii vor fi trecute în revistă și evaluate. Cu toate acestea, unul dintre defectele lui serioase poate fi menționat deja de pe acum: faptul că reconstituirea liberală îl răstălmăcește în mod grosolan pe Marcu, căci Evanghelia sa, departe de a-L portretiza pe Isus ca pe un simplu om, Îl descrie ca fiind într-adevăr Fiul lui Dumnezeu, obiectul adorației și închinării. De fapt, cristologia lui Marcu este aceeași *în esență* cu cea a lui Matei, Luca, Ioan și Pavel! Firește că nu este negat faptul că în Evanghelia după Marcu latura *umană* a lui Cristos este peste tot clar prezentată și subînțeleasă (2:16; 3:9, 31; 4:38; 6:5; 13:32; 15:37). Însă conform concepției acestui evanghelist, cele două naturi, cea umană și cea divină (pentru a folosi o terminologie mai târzie), sunt într-o armonie perfectă. Acesta este un fapt pe care nu putem să-l trecem cu vederea atunci când

⁶² *The Origin of the New Testament*, p. 43, 44.

studiem anumite pasaje (4:38, 39; 6:34, 41–43; 8:1–10; 14:32–41, etc.). Iar părerea că Evanghelia după Marcu accentuează latura umană a lui Isus în defavoarea celei divine este cu siguranță greșită. Acest evanghelist Îl zugrăvește pe Isus ca fiind cu adevărat *Fiul lui Dumnezeu*. Mai mult, nu numai Marcu Îi dă acest titlu (1:1)⁶³, ci, conform spuselor lui, și demonii Îl numesc așa (3:11; 5:7), la fel și centurionul (15:39)⁶⁴, Tatăl ceresc – atât la botezul Său (1:11), cât și la schimbarea Lui la față (9:7)⁶⁵ – și chiar El însuși Își spune astfel (14:61, 62), și încă într-un sens atât de înalt încât cei care L-au respins au considerat că această pretenție este de-a dreptul o blasfemie (14:63, 64).

Însă pentru a se ajunge la o concluzie cu privire la părerea lui Marcu despre Isus noi nu ar trebui să ne limităm doar la analizarea *titlurilor* pe care I le dă acest evanghelist, numindu-L atât „Fiul lui Dumnezeu”, cât și „Fiul omului”. Trebuie studiată de asemenea și *narațiunea* lui Marcu privitoare la cuvintele și faptele acestei persoane superioare. Când se face acest lucru, devine clar faptul că în ea este indicată la modul cel mai înalt calitatea de fiu a lui Isus. După părerea lui Marcu, Cel pe care Îl descrie el domnește la modul suprem peste împărăția *bolilor, a demonilor și a morții*. Ca atare, El vindecă boli de toate tipurile, scoate demoni (1:32–34), vindecă orbi, surzi, etc. (8:22–26; 10:46–52), îi curăță pe leproși (1:40–45) și învie chiar și morții (5:21–24, 35–43). El Își exercită puterea asupra naturii în general, căci potolește vântul și valurile (4:35–41), umblă pe ape (6:48), face un smochin să se usuce (11:13, 14, 20) și înmulțește câteva pâini, astfel încât potolește cu ele foamea a mii de oameni (6:30–44; 8:1–10). El cunoaște viitorul atât de bine și de deplin, încât prezice lucrurile care se vor întâmpla în Ierusalim, în lume, în viețile ucenicilor Săi (cap. 13) și cu El (9:9, 31; 10:32–34; 14:17–21). Autoritatea Sa este atât de mare, încât El iartă oamenii într-un mod în care o poate face numai Dumnezeu și nimeni altcineva (2:1–12, mai ales versetele 5 și 6). Culmea măreției Sale se arată prin faptul că, atunci când este ucis, învie din morți (16:6)!

Cât despre întrebarea dacă Marcu Îl zugrăvește sau nu pe Isus ca pe un obiect al credinței, trebuie să se răspundă și la ea cu un „da” răsunător, care a fost deja sugerat prin cele spuse până acum. „Isus Cristos, Fiul lui Dumnezeu” este prezentat de la început ca Domnul a cărui venire, conform profeției, cere un vestitor sau un om care să-I pregătească drumul (1:1–3). El este Cel slujit de îngeri (1:13). El botează cu Duhul Sfânt (1:8), este Domn până și al Sabatului (2:28), Își trimite ambasadorii (3:13–19), are

⁶³ O discuție despre autenticitatea cuvintelor *υιου Θεου* din acest pasaj va apărea în comentariile la Marcu. Este suficient să se spună deocamdată că Noul Testament în Greacă (A-B-M-W) include aceste cuvinte în textul său, cu toate că le include în paranteză.

⁶⁴ Deși ar fi greșit să se interpreteze acest titlu, așa cum a fost el rostit de centurion, în sensul că ar include tot ceea ce înțeleg creștinii prin el – ca și cum el s-ar fi gândit la Fiul etern, de esență divină și coegal cu Tatăl – nu ar fi oare la fel de eronat să se creadă că această exclamație nu a însemnat decât: „Cu siguranță că există o scânteie divină în acest om”? Această din urmă explicație nu ține cont nici de context (Marcu 15:39 *în întregime*), nici de textul paralel din Matei 27:54. Oare centurionul chiar credea că cineva care nu este nici măcar un supraom poate să facă pământul să se cutremure, stâncile să crape, mormintele să se deschidă, etc.?

⁶⁵ Mai mult, Tatăl nu a declarat că prin intermediul botezului și al schimbării la față Isus a devenit acum Fiul lui Dumnezeu. Dimpotrivă, El a declarat că Isus este „Fiul Meu preaiubit”, de aceea, Fiul Său într-un sens unic.

dreptul de a fi acceptat *prin credință* până și de către cei din „patria sa” (subînțeles în 6:6), are autoritatea de a le cere oamenilor să-L urmeze și să-L primească (8:34; 9:37), este chiar Cel pe care David L-a numit „Domn” (fapt subînțeles în 12:37) și, în calitate de Fiul al omului, va veni din nou pe norii cerului cu putere și mare slavă când Își va trimite îngerii să-i adune pe aleșii Săi (13:26, 27).⁶⁶

3. Wrede și scepticismul

a. Descriere

Deci nu este surprinzător faptul că perspectiva liberală asupra Evangheliei după Marcu nu a fost în stare să se mențină. Ea a fost atacată deja de pe vremea când cei care au propus-o erau încă în viață. Unul dintre principalii ei oponenți era specialistul în Noul Testament în germană William Wrede.⁶⁷ În scurta sa viață (1859–1906), el a subliniat din nou și din nou că părerea conform căreia Evanghelia după Marcu conține mai ales istorie și nu doctrină și nu îl prezintă pe Isus ca obiect al închinării este greșită. Wrede demască această eroare în binecunoscuta sa carte *Das Messiasgeheimnis in den Evangelien*, publicată în 1901; la fel și în volumul său postum *The Origin of the New Testament* (traducerea lui *Die Entstehung der Schriften des Neuen Testaments*), Londra și New York, 1909. Această carte conține o serie de cursuri pentru laici. Stilul este sofisticat și lucid. Wrede avea darul rar de a se exprima într-un limbaj pe care toată lumea îl înțelegea. El a apărat concepția că nu numai Matei și Luca, ci și Marcu Îl descrie pe Isus ca pe obiectul credinței (p. 52, 73, etc.).

Acum, dacă Wrede s-ar fi oprit aici, el ar fi făcut un serviciu imens cauzei erudiției creștine. Însă el a mers mai departe. El a susținut că deși este adevărat că Evangheliile Îl reprezintă pe Isus ca pe un obiect al credinței, *ele greșesc când fac acest lucru*. Aceste Evanghelii, credea el, ne dau o imagine despre opiniile subiective ale comunității creștine primare. Ele nu conțin de fapt istoria lui Isus. În *The Origin of the New Testament* (p. 73), el spune: „Nici măcar Evanghelia noastră după Marcu, oricât de trist ni s-ar părea că trebuie s-o spunem, nu redă pur și simplu viața lui Isus așa cum a fost ea”. În *Messiasgeheimnis* (*Secretul mesianic*), el spune că Evanghelia lui Marcu se contrazice pe sine și nu este demnă de încredere. Ea ne relatează că Isus a făcut cele mai uimitoare minuni, însă cu toate acestea le-a interzis oamenilor să le facă cunoscute. El li Se revelează ucenicilor ca Mesia, dar le interzice acestora să divulge acest lucru. De ce? Răspunsul lui Wrede este: La început – adică în timpul vieții lui Isus – acesta nu a fost considerat niciodată Mesia, nici nu a avut pretenția că este. Totuși, comunitatea creștină primară a crezut că prin înviere Isus a fost făcut Mesia, o credință care se reflectă, după părerea lui Wrede, în Fapte 2:36; Romani 1:4. Astfel, privind înapoi din

⁶⁶ Observați, de asemenea, expresia „acești micuți, care cred în Mine” (9:42), deși în legătură cu acest verset există o întrebare textuală privitoare la expresia „pe [sau în] Mine”.

⁶⁷ Pentru o listă cu toate operele importante ale lui Wrede, vezi S.H.E.R.K., vol. XII, Grand Rapids, p. 444. În lucrarea sa *Paul* (traducerea lui *Paulus*), Londra, 1907, Wrede îi prezintă într-un contrast puternic pe Isus și pe Pavel. Cel din urmă, așa cum vedea Wrede lucrurile, nu a fost un ucenic al lui Isus, ci al doilea fondator al creștinismului. J. Gresham Machen a respins această poziție în lucrarea sa excelentă *The Origin of Paul's Religion*, Grand Rapids, 1947.

perspectiva credinței în mesianitatea lui Isus, Biserica a considerat că, dacă acel Isus care înaintea morții Sale a umblat printre oameni era deja de pe vremea aceea viitorul Mesia, atunci El trebuie să fi fost conștient de acest lucru încă din acea perioadă și să fi oferit anumite indicii cu privire la viitorul Său rang. Prin urmare, Marcu (și până la un punct și ceilalți evangheliști) a introdus această calitate de Mesia în povestea acelor zile dinainte de crucificare, însă de așa manieră, încât secretul trebuia păstrat în acea perioadă din ordinul lui Isus însuși. După înviere el putea fi făcut public.

De aceea, este clar faptul că după părerea lui Wrede Evangheliile sunt mijloace de manipulare. Ele nu sunt demne de încredere.

b. Evaluare

Wrede avea obiceiul de a-și prezenta concluziile ca fiind rezultatul unor studii și cercetări temeinice necontaminate de opinii teologice sau de prejudecăți. Vezi lucrarea sa *Origin of the New Testament*, p. 4. După ce obține astfel o atitudine plină de încredere din partea ascultătorilor și/sau cititorilor, el continuă prin a prezenta o mulțime de simple opinii ca și cum ar fi fapte dovedite; de exemplu, (1) că Pavel era o persoană care nu vedea partea frumoasă a lucrurilor, p. 16; (2) că raționamentul lui Pavel din Galateni 3:16 este pură învățătură rabinică, p. 20; (3) că există o diferență izbitoare între învățătura lui Isus și cea a lui Pavel, p. 23; (4) că Pavel a scris o scrisoare către cei din Laodicea care a dispărut, p. 26, și (5) că Epistola către efeseni nu este scrisă de Pavel, ci e doar un appendice al celei către coloseni, p. 40, 43.⁶⁸

De aceea, când în aceeași carte, vorbind despre originea și caracterul demn de încredere al Evangheliilor, el spune (6) că istorisirile privitoare la copilăria lui Isus din Matei și Marcu [vrea să spună oare Luca?] trebuie considerate în întregime niște mituri, p. 61, și (7) că orice fel de tradiție umană implică alterări, p. 70, dând acest argument ca unul din motivele pentru care Evangheliile noastre, inclusiv Marcu și Secretul său Mesianic, nu pot fi considerate demne de încredere, noi avem dreptul să punem sub semnul întrebării asemenea afirmații nedovedite.

4. Schweitzer și pesimismul

a. Descriere

Scepticismul complet al lui Wrede, exprimat în general cu o claritate și o vigoare caracteristică lui, nu a putut rămâne neobservat. Au existat reacții, unele nefavorabile, altele favorabile. Acum vom da o mostră din fiecare.

Să ne uităm înainte de toate la ceea ce poate fi considerat în cea mai mare parte o reacție *nefavorabilă*; anume, cea a unui teolog protestant care s-a născut la Kayserburg, în provincia renană a Alsaciei de Sus, Albert Schweitzer (1875–1965). El nu este un străin pentru epoca noastră. Ziarele și articolele din reviste au adus din nou și din nou în centrul atenției publicului numele său. În timp ce cei a căror specialitate este muzica

⁶⁸ Am tratat toate aceste lucruri în volumele C.N.T. Astfel, cu privire la (1), vezi *Comentariul la Filipeni*, p. 20, 21; la (2), vezi *Comentariul la Galateni*, p. 134–137; la (3), același volum, p. 94, 192; la (4) *Comentariul la Coloseni și Filimon*, p. 194–197; iar cu privire la (5), vezi *Comentariul la Efeseni*, p. 5–32.

își vor aduce mereu aminte de el ca de autorul unei mărețe biografii comentate a lui Johann Sebastian Bach, o operă care este considerată și în prezent una clasică, cei mai mulți oameni l-au știut ca filantrop, câștigător al Premiului Nobel, chirurgul misionar care s-a sacrificat efectiv pentru cauza săracilor și amărăților din Africa. În anul 1913 el și-a părăsit lucrarea pastorală și catedra pentru a fonda faimosul spital de la Lambarene, Gabon (fosta Africă Franceză Ecuatorială). Cu excepția unor scurte perioade în care a ținut cicluri de conferințe și concerte în vederea adunării de fonduri pentru spitalul său, el a rămas printre africani până la moartea sa, care a survenit la 90 de ani. Valoarea serviciilor pe care le-a făcut pentru bolnavii de aproape orice tip – printre ei fiind cei suferinzi de boala somnului, malarie, elefantiasis și lepră – ar putea fi cu greu supraestimată. El s-a făcut foarte iubit de mii de africani, crezul său fiind că fiecare persoană ar trebui să sacrifice o parte din timpul său pentru alții. De fapt, el pune mare accent nu numai pe sfințenia vieții *umane*, ci și pe cea a *oricărui* tip de viață, în așa măsură încât se spunea că în spitalul său țăntării nu erau striviți!

Scopurile noastre, însă, cer să-l studiem mai ales pe *teologul* Schweitzer. Scurtul său tratat, *The Secret of Messianism and the Passion*, a văzut lumina tiparului în anul 1901, tocmai în ziua în care era publicată și cartea lui Wrede, *Messianic Secret in the Gospels*. Lucrarea mai scurtă a lui Schweitzer a fost mai apoi extinsă în *The Quest of the Historical Jesus* (traducerea lui *Von Reimarus zu Wrede*), 1906. Printre celelalte lucrări ale sale, care suscită o preocupare specială din partea teologilor, sunt: *Paul and His Interpreters*, 1912; *The Mystery of the Kingdom*, 1914 și, *Christianity and the Religions of the World*, 1923.⁶⁹

Într-un anumit sens, predecesorul lui Schweitzer a fost Wrede. Acest lucru este adevărat în cel puțin două privințe: (1) Ambii au respins reconstituirea liberală a personalității lui Isus, care a fost descrisă mai devreme. *Acel* Isus din Nazaret, a spus Schweitzer, „este o figură făurită de raționalism, înzestrată cu viață de liberalism și îmbrăcată într-o mantie istorică de teologia modernă”.⁷⁰ (2) Ambii au accentuat elementul escatologic din Evanghelii; adică, faptul că, *conform spuselor Evangheliilor*, mintea lui Isus era plină de evenimente dramatice care aveau să se întâmple. Cu toate acestea, diferența dintre cei doi era că, în timp ce Wrede considera că proeminența acestui element escatologic în gândirea lui Isus era *neistorică*, Schweitzer o credea *istorică*. Sau, diferit spus, ceea ce Wrede considera că era *dogma lui Marcu*, secretul mesianic, Schweitzer considera că era *propriul crez* al lui Isus.

Cu alte cuvinte, Schweitzer nu avea răbdare cu scepticismul atotcuprinzător al lui Wrede. Deși el însuși nu credea în miracole, nu găsea totuși nici o justificare pentru refuzul lui Wrede de a accepta faptul că Evangheliile sunt istorice în cea mai mare parte a lor. Dar dacă *acel* Isus zugrăvit de Marcu ca o persoană preocupată de ceea ce urma să se întâmple reprezenta tocmai atmosfera acelor vremuri saturate de escatologie? Prin urmare, de ce ar fi fost atât de ciudat din partea lui Isus ca El să vorbească despre

⁶⁹ Fascinante și nu lipsite de interes pentru teologi sunt și cărțile sale despre teme mai generale, cum ar fi: *On the Edge of the Primeval Forest*, 1922; *The Decay and Restoration of Civilization*, 1923; *Out of My Life and Thought*, 1933, și *Indian Thought and Its Development*, 1936.

⁷⁰ *The Quest for the Historical Jesus*, p. 396.

măreția Sa viitoare și despre Împărăția Sa care *va veni*? Ce motive plauzibile ar exista, în fond, pentru care cineva să considere că descrierea de către Marcu a speranțelor arzătoare ale lui Isus nu este altceva decât o distorsiune creată de comunitatea creștină timpurie și mai ales de către Marcu?

Cu toate acestea, înainte de a trage concluzia că părerile lui Schweitzer cu privire la Isus și Împărăția lui Dumnezeu sunt mult mai aproape de teologia conservatoare decât ale lui Wrede, să spunem pe șleau că, dacă ne-am îndepărta de Wrede pentru a-l alege pe Schweitzer, nu am face altceva decât să transferăm responsabilitatea pentru greșeala făcută de pe umerii lui Marcu pe cei ai lui Isus însuși! După părerea lui Schweitzer, nu atât Marcu, cât Isus era cel care făcea o greșală tragică. El era cel care se înșela.

Din scrierile teologice ale lui Schweitzer – mai ales din *The Mystery of the Kingdom* – noi putem extrage următoarea biografie scurtă a lui Isus, în acord cu interpretarea dată Evangheliilor de către chirurgul-muzician-teolog (sau filozof):

Lucrarea publică a lui Isus a durat doar o scurtă perioadă. El și-a început lucrarea în perioada semănatului de vară și și-a încheiat-o pe cruce la Paștele din anul următor. La botezul Său, El a devenit conștient de faptul că urma să devină Mesia. Totuși, chiar și așa El trebuia să rămână necunoscut până în zorii noii ere. În Predica de pe munte, El învață că cei blânzi, pacifatorii, etc. sunt binecuvântați, în sensul că vor face parte din Împărăția care va veni. Cu toate că, după părerea lui Schweitzer, spiritul acestei predici este prețios pentru toate timpurile, iar din perspectivă etică este însăși esența religiei⁷¹, scopul lui Isus nu era în nici un caz să pună bazele unei noi moralități pe pământ, a unei societăți etice stabile, care se dezvoltă treptat. Din contră, Împărăția la care Se gândea Isus urma să sosească foarte curând, brusc, în mod supranatural și prin intermediul unei răsturnări cosmice catastrofice, prin care răul urma să fie definitiv biruit. Prin urmare, etica pe care o proclama Isus era de fapt o „etică interimară”, adică o etică ce are în perspectivă acea stare de perfecțiune care urma să se instaureze pe cale supranaturală. Isus i-a învățat pe oameni să se pocăiască în vederea pregătirii lor pentru această Împărăție escatologică, pentru ca ea să fie inaugurată de Dumnezeu. Cu toate acestea, venirea ei urma să fie precedată de o scurtă perioadă de necazuri la care și creștinii trebuie să participe. Acest necaz nu este numai un test, ci și o ispășire, o plată pentru păcatele comise în epoca actuală. Isus și-a trimis ucenicii într-o călătorie misionară și Se aștepta la ivirea bruscă, catastrofică a Împărăției înainte de întoarcerea lor. Prin așa-zisa hrănire miraculoasă, El consacră mulțimile în vederea intrării în această Împărăție. Pe Muntele Schimbării la Față El le descoperă secretul mesianității Sale la trei dintre ucenicii Săi. Unii L-au considerat Înaintemergătorul. Cu toate acestea, Isus dă de înțeles acum că Împărăția este mult mai aproape: El însuși este Mesia; Ioan Botezătorul a fost Înaintemergătorul. În timp ce citea Deutero-Isaia, Isus a descoperit că Împărăția va fi inaugurată fără o perioadă generală de necaz care să o preceadă și că, în schimb, El va fi Cel care va suferi pentru mulți. În tot acest timp însă,

⁷¹ Deși Schweitzer a combătut concepția liberală, el a rămas totuși, în unele privințe, un liberal în inima sa, cum reiese mai ales din *The Quest of the Historical Jesus*, p. 397, și din *My Life and Thought*, p. 73 și urm.

cei care L-au urmat pe Isus nu au fost conștienți de acest secret al mesianității Sale. De aceea, intrarea în Ierusalim este un triumf pregătit pentru Cel pe care mulțimile Îl ovaționează nu ca pe Mesia, ci ca pe Înaintemergătorul. Iuda află secretul pretenției lui Isus că este Mesia și îl descoperă preoților cei mai de seamă. Ei pun la cale uciderea Sa. „În după-masa celei de-a paisprezecea zi din Nisan, în timp ce ei mâncau mielul pascal la cină, El a scos un țipăt puternic și a murit”. El a murit „fără să mai spere că va aduce cerul nou și pământul nou”. Viața lui a sfârșit în tragedie, într-un pesimism extrem și în deziluzie, căci Împărăția nu a venit.

b. Evaluare

În această prezentare sunt unele lucruri demne de apreciere: (1) Schweitzer consideră că multe dintre relatările din Evangheliile, pe care Wrede le respinge, sunt de fapt istorice. (2) El subliniază că Dumnezeu, nu omul, este Cel care va inaugura Împărăția; ea este „Împărăția lui Dumnezeu” (cf. Matei 6:10). Și (3) el constată în mod corect că în învățătura lui Isus „Împărăția lui Dumnezeu” este o entitate escatologică, o viitoare stare de fericire, în care voința întregii societăți răscumpărate va fi într-o armonie completă cu voia lui Dumnezeu (cf. Matei 13:40–43; 19:28, 29; 25:34; Marcu 9:47; Luca 12:32; 13:28–29; 21:31; cf. 1 Corinteni 6:9, 10; 15:50; Galateni 5:21; Efeseni 5:5; 2 Tesaloniceni 1:5, etc.).

Acestea fiind spuse, trebuie evidențiate și elementele eronate: (1) Schweitzer a substituit anticlimaxul său complet pesimist în locul sfârșitului culminant al Evangheliilor și tragedia în locul biruinței. (2) El nu a reușit să arate în ce fel poate fi reconciliat Isus cel escatologic al său cu Isus cel liberal al său. (3) Întrebarea este dacă Isus, așa cum Îl prezintă el, torturat de la început și până aproape de sfârșit de o obsesie, poate fi considerat complet sănătos la minte. De aceea, nu este surprinzător faptul că, drept lucrare de licență la medicină, Schweitzer a scris o dizertație pe tema evaluării psihiatrice a lui Isus, *The Psychiatric Estimate of Jesus* (traducerea lui *Die psychiatrische Beurteilung Jesu*), Boston, 1948. Și (4) accentul unilateral pus de Schweitzer pe aspectul escatologic al Împărăției, ca și cum asta ar fi totul, ignoră un întreg lanț de pasaje în care Isus subliniază faptul că Împărăția (sau regalitatea, stăpânirea regală) este o realitate spirituală prezentă și în continuă dezvoltare (Matei 12:28; 19:14; Marcu 4:26 și urm.; 10:15; 12:34; Luca 7:28; 17:20, 21).

Asemenea teoriilor lui Harnack și a lui Wrede, și teoria lui Schweitzer a fost cântărită și găsită ușoară în lumina Scripturii. Mai mult, așa cum s-a menționat mai devreme, ceea ce reprezintă probabil principala slăbiciune a acestei teorii și a celor dinaintea ei va fi discutat mai târziu.

5. Bultmann și radicalismul

a. Descriere

Imediat după Primul Război Mondial unii erudiți germani au început să-și concentreze atenția asupra transmițerii orale a cuvintelor lui Isus și asupra relatărilor despre faptele Sale. Ei au început să studieze maniera în care învățăturile lui Isus și narațiunile despre El au circulat în perioada dintre moartea Sa și momentul scrierii Evangheliilor. Au fost încurajați în acest demers de faptul că, așa cum s-a arătat în

Capitolul II A, accentul unilateral pus pe analiza literară a Evangheliilor a produs o „răspplată trivială”. Printre învățații care au preluat această nouă sarcină se evidențiază numele a doi: Martin Dibelius⁷² și Rudolf Bultmann. Dacă Wrede a fost un sceptic sau un agnostic, Bultmann poate fi numit pe drept un radical.

El s-a născut la 20 August, 1884, în Wiefelstede, în ceea ce era pe atunci Marele Ducat al Oldenburgului din Germania. Fiind fiul cel mai mare al unui pastor evanghelic luteran, el a studiat Teologia la Tübingen, Berlin și Marburg. Printre cei care l-au influențat puternic au fost: *la Tübingen* Karl Müller, istoricul Bisericii, iar *la Berlin* faimosul Adolf Harnack (despre care am vorbit mai devreme) și Herman Gunkel, renumitul cercetător al Vechiului Testament (1862–1932). Gunkel a fost cel care, în asociere cu J. F. W. Bousset, a dezvoltat abordarea de tip „istoria religiilor” a literaturii biblice, așa cum reiese din scrierile sale, în care, de exemplu, el tratează Geneza ca pe o colecție de saga sau legende. Această abordare a dus la ceea ce a ajuns să fie cunoscut sub numele de Critica formei, un termen care este imediat asociat astăzi de mulți cu Dibelius și Bultmann. *La Marburg* a fost influențat de Johannes Weiss, al cărui accent escatologic se reflectă în scrierile lui Bultmann și care l-a încurajat pe acesta să-și continue studiile cu doctoratul. Alți profesori din Marburg, cărora Bultmann le este îndatorat și cărora le arată el însuși recunoștință, sunt Adolf Jülicher și Wilhelm Hermann.

Studiile preparatoare au fost urmate de predare. În timp ce era profesor la Breslau, Bultmann a scris cartea care a răscolit adânc lumea teologică, anume, *The History of the Synoptic Tradition*.⁷³ O prescurtare populară a acestei lucrări este *The Study of the Synoptic Gospels*.⁷⁴ Acestea sunt volumele în care Bultmann își prezintă ideile privitoare la Critica formei.

Din 1921 până la pensionarea sa în 1951 Bultmann a fost profesor de Noul Testament și Istorie creștină timpurie la Marburg. În timpul activității sale de aici, el a onorat invitația de a ține o cuvântare în fața Societății de Teologie Evanghelică din Alpirsbach, Germania. Articolul său „Noul Testament și mitologia” se bazează pe această cuvântare.⁷⁵ De acest articol (și de scrierile de mai târziu) este legată în general a doua abordare de către Bultmann a Noului Testament, anume *Demitizarea*. Cele două abordări – Critica formei și Demitizarea – sunt, cu toate acestea, înrudite de aproape.

⁷² Dibelius a fost un teolog luteran (1883–1947), născut în Dresda, Saxonia. După ce a predat la Berlin (1908–1915), el a acceptat să devină profesor de Noul Testament la Heidelberg (1915), unde a rămas până la moartea sa. El a fost numit „fondatorul Școlii criticii formei”. Pe lângă comentariile la epistolele mai mici ale lui Pavel, lucrările despre Isus și Pavel și alte câteva volume, el a scris *From Tradition to Gospel* (traducerea lui *Die Formgeschichte des Evangeliums*), New York, 1935.

⁷³ Titlul german: *Die Geschichte der synoptischen Tradition*, publicată pentru prima dată la Göttingen, 1921 (a treia ediție în 1957). Traducerea în engleză a fost publicată la New York și Evanston, 1963.

⁷⁴ Acest lucru se găsește la p. 5–75 ale unui volum pe a cărui primă pagină apare titlul: „*Form Criticism, A New Method of New Testament Research*, incluzând *The Study of the Synoptic Gospels* de Rudolf Bultmann și *Primitive Christianity in the Light of Gospel Research* de Karl Kundsinn, trad. de Frederick C. Grant”. Cartea a fost publicată în Chicago și New York, 1934. Titlul german original al lucrării lui Bultmann poartă titlul: *Die Erforschung der Synoptischen Evangelien*.

⁷⁵ Articolul a apărut mai întâi în 1941 și a fost apoi republicat în *Kerygma und Mythos*, I, Hans-Werner Bartsch (ed.), 1948; trad. în engleză *Kerygma and Myth: A Theological Debate*, Londra, 1953.

De fapt, după părerea câtorva scriitori, esența celei de-a doua abordări este deja subînțeleasă în prima.⁷⁶

Care este deci atitudinea lui Bultmann față de Noul Testament, în special față de Evangheliile? Este sugestiv faptul că el numește *The Messianic Secret in the Gospels* a lui Wrede „fără îndoială cea mai importantă lucrare în domeniul cercetării Evangheliilor aparținând generației care tocmai s-a stins”.⁷⁷ În scrierile sale despre Critica formei, Bultmann își dezvoltă propria sa linie de argumentare după cum urmează. El este convins că tradiția originală a constatat în cea mai mare parte din mici unități singulare, forme fixe, precum: istorisiri ale miracolelor (și alte istorisiri despre Isus), apoteogme (mici poveștioare care-și ating punctul culminant printr-o poantă), parabole, proverbe, profeții, discursuri despre Lege și legende. Mai există, de asemenea, o narațiune a patimilor mult mai extinsă, urmată de o relatare a învierii. Mai mult, el crede că multe dintre aceste unități au provenit din surse din exterior; adică, nu din cuvintele și faptele istorice însele ale lui Isus, ci din scrieri originale iudaice apocaliptice și rabinice și din elenism. Lor li s-au adăugat unele indicații cu privire la timp și spațiu și alte nuanțe interesante. Istorisirea a crescut în dimensiuni. Astfel Marcu (9:17) relatează că un tată și-a adus fiul posedat de demon la Isus. Luca (9:38) adaugă că acesta era singurul său fiu. Din nou, Marcu (3:1) vorbește despre o mână uscată care a fost vindecată. Luca (6:6) ne spune că este vorba despre mâna *dreaptă*.

Abordând unitățile una câte una, vedem că există, înainte de toate, *relatările despre miracole*. Bultmann face legătura între ele și poveștile eleniste, conform cărora un exorcist scoate demonii prin a pune un inel sub nasul unui posedat, astfel încât acesta să poată mirosi o bucată dintr-o rădăcină vindecătoare care a fost introdusă în acel inel, sau un picior mușcat de șarpe este vindecat prin intermediul unei așchii din piatra de mormânt a unei fecioare.

Apotegmele pot fi împărțite în două grupe: (1) cele care sunt rostite într-un cadru iudaic și (2) cele care aparțin perioadei eleniste de mai târziu. Cele din prima grupă sunt formate adesea dintr-o întrebare și o întrebare la întrebare sau o scurtă parabolă (sau ambele). Vezi Marcu 2:19; 3:4, 24–26, etc. Cele din a doua grupă sunt introduse prin cuvinte precum: „Când a fost întrebare de către” (Luca 17:20, 21). Cu toate acestea, uneori conexiunea prea slabă dintre maximă și cadrul ei arată că numai *maxima* a fost rostită de Isus, în timp ce *contextul* a fost adăugat mai târziu (Marcu 2:15–17; 7:1–23; 10:2–12).

Și *parabolele*, după părerea lui Bultmann, își datorează originea împrejurărilor de mai târziu, cel puțin în parte. Cu timpul, ceea ce a fost inițial o parabolă reală foarte scurtă, cu o singură lecție centrală („al treilea termen al comparației”), a fost

⁷⁶ Pentru titlurile acestor cărți, pentru lucrări privitoare la Bultmann și pentru alte materiale excelente despre Bultmann, descriptive și critice, aș face referire la contribuția lui R. D. Knudson la *Creative Minds in Contemporary Theology*, P. E. Hughes (ed.), Grand Rapids, Mich., 1966. p. 131–159, cu Bibliografia la p. 160–162. Vezi și *relatările valoroase* ale lui N. B. Stonehouse din *Origins of the Synoptic Gospels*, p. 168–175, și din *Paul before the Areopagus*, Grand Rapids, 1957, Capitolul 5. Pentru periodice, vezi Bruce M. Metzger (compilator), *Index to Periodical Literature on Christ and the Gospels*, Grand Rapids, 1962, p. 171–177, 188–191; vezi și Indexul de la p. 559 despre Bultmann. Pentru literatura de dată recentă (cărți și articole), vezi problemele dezbătute în *New Testament Abstracts*.

⁷⁷ *The Study of the Synoptic Gospels*, p. 22

preschimbar într-o alegorie, o metaforă extinsă, în care fiecare dintre cele câteva simboluri are un sens separat. Se adăuga chiar și o interpretare care nu a fost dată de Isus, ci creată pentru a se potrivi cu nevoile Bisericii Primare. Vezi *Pilda semănătorului* (Marcu 4:1–20) și *Pilda neghinei* (Matei 13:24–30, 36–43).

În mod similar, multe *proverbe* îi sunt atribuite lui Isus; de exemplu: „Din prisosul inimii vorbește gura” (Matei 12:34b). Vezi și Matei 6:34b; 24:28; Luca 12:2, 3; 16–20, etc. Așa cum vede Bultmann lucrurile, noi trebuie să ne gândim la posibilitatea că multe dintre ele nu sunt autentice. Este posibil ca ele să fi fost derivate din literatura sapiențială iudaică.

Cât despre *profeții*, continuă eruditul german, în timp ce unele sunt fără îndoială cuvinte autentice ale lui Isus, altele au fost probabil rostite de către profeții creștini care s-au ridicat în Biserica Primară după moartea lui Cristos. Acestei categorii din urmă îi aparțin pasaje ca cele care urmează: „Iată, Eu stau la ușă și bat” (Apocalipsa 3:20), „Iată, Eu vin ca un hoț” (Apocalipsa 16:15); iar din Evanghelii: „Iată, Eu vă trimit ca pe niște oi în mijlocul lupilor” (Matei 10:16a).

Apoi mai există *discursuri despre Lege*; cum ar fi pasaje despre puritate (Marcu 7:15) și divorț (Marcu 10:11, 12); antiteze („Ați auzit... dar Eu vă spun”, Matei 5:21, 22, etc.); și cuvântări privitoare la milostenie, rugăciune și post (Matei 6:2–18). Chiar dacă și unele dintre acestea vin nu de la Isus, ci din partea comunității, ele sunt în spiritul lui Isus. După părerea lui Bultmann, produse ale comunității și nu ale lui Isus sunt și următoarele: „Să nu credeți că am venit să stric Legea sau Prorocii” (Matei 5:17), regulile pentru disciplinare (Matei 16:18, 19; 18:15–22) și reglementările privitoare la lucrare (Matei 10:5–16), incluzând chiar și Marea trimitere (Matei 28:19, 20; cf. Luca 24:49).

Se spune că *legende* abundă în *Narațiunea Patimilor* și a *Învierii*. Bultmann spune că Isus chiar a murit pe cruce, însă El nu a înviat niciodată cu trupul. El crede că produse ale imaginației pioase și ale demersurilor apologetice sunt și povestea femeilor care plâng (Luca 23:27–31), cea a morții lui Iuda (Matei 27:3–10) și cea a santinclelor puse la mormânt (Matei 27:63–66). Sunt considerate legende și relatările ispitirii lui Isus și a transfigurării Sale. Nici despre relatarea botezului lui Isus nu se crede că ar fi lipsită de elemente legendare.

Din toate acestea reiese că pentru Bultmann Evangheliile nu sunt într-o măsură prea mare o mărturie referitoare la cuvintele și faptele lui Isus. Mai degrabă, ele mărturisesc despre credința comunității creștine primare. Ele trebuie privite ca o excrescență a „situației-ei-în-viață”; în mod specific, a nevoilor care au rezultat din eforturile ei misionare, disciplina, liturgia și învățătura ei catehetică. De aceea, faptele istorice referitoare la Isus însuși se situează în mare parte dincolo de sfera noastră. Bultmann spune că nu se pot furniza dovezi în favoarea autenticității nici unuia dintre cuvintele atribuite lui Isus.⁷⁸ Cu toate acestea, el susține că mesajul istoric al lui Isus reiese dintr-o serie consistentă de pasaje; de exemplu: „Căci oricine va vrea să-și scape viața, o va

⁷⁸ Pentru Bultmann, nu numai cuvintele lui Isus se află sub semnul întrebării, ci și *viața* Sa. El și-a exprimat îndoiala prin următoarele cuvinte: „Nu putem ști aproape nimic despre viața și personalitatea lui Isus” (*Jesus and the Word*, p. 8).

pierde; dar oricine își va pierde viața [din pricina Mea și din pricina Evangheliei], o va câștiga” (Marcu 8:35). Vezi și Luca 9:60, 62; 11:31, 32; 12:54–56; 14:26, 27, etc.

De aceea, critica formei a lui Bultmann implică faptul că pentru a descoperi ce I se poate atribui cu adevărat lui Isus – firele originale ale gândirii Sale etice și escatologice – noi trebuie să îndepărtăm din relatare nu numai contribuțiile și adăugirile editoriale, ci și orice lucru care reflectă situațiile care au apărut după crucificare. Se spune că o mare parte din Evanghelii își are originea în afara Palestinei.

De aceea, pentru a dobândi autenticitate – a reflecta doar cuvintele și faptele care I-au aparținut cu adevărat lui Isus – Evangheliile ar trebui reduse în mod drastic. Această operație de curățare despre care s-a vorbit trebuie realizată în conformitate cu legile acceptate ale folclorului și evoluției literaturii și istoriei. Atunci va deveni evident faptul că Isus a învățat că în ochii lui Dumnezeu omul este cu totul nevrednic. El trebuie să primească iertarea și mântuirea ca un copilăș de la Tatăl său. Dumnezeu este realitatea ultimă în fața căreia totul cade în nimicnicie. Numai viitorul îi poate aduce omului mântuirea. În vederea acestui viitor, omul trebuie să se decidă *acum* în favoarea lumii sau a lui Dumnezeu.

De la scrierile lui Bultmann referitoare la critica formei și până la „Noul Testament și mitologia” este doar un mic pas. Conform acestui articol și câtorva dintre scrierile sale de mai târziu, Noul Testament se exprimă printr-o terminologie mitologică. Mai mult, miturile sale au fost extrase din literatura apocaliptică iudaică și din legende gnostice despre răscumpărare. În armonie cu vremurile în care au trăit scriitorii Noului Testament și cu ideile de care erau influențați, aceștia acceptă o perspectivă asupra universului cu trei niveluri: deasupra cerul, la mijloc pământul și dedesubt iadul. Viața umană pe pământ, ca și natura însăși, este văzută de ei sub influența unor agenți supranaturali; cum ar fi Dumnezeu, îngerii, Satana și demonii. O ființă cerească este trimisă pe pământ pentru a realiza mântuirea omului. Această persoană glorioasă, Cristos, face minuni și învinge duhurile rele prin realizarea ispășirii pentru păcatul omului. Apoi acest Cristos, deși ucis și îngropat, învie din morți. El Se înalță chiar la cer și este onorat prin locul atribuit Lui de Tatăl la dreapta Sa, loc al puterii și autorității, de unde El stăpânește universul până Se va întoarce ca Domn să îi judece pe cei vii și pe cei morți.

Bultmann crede că astăzi este imposibil să se mai considere *istorie* asemenea elemente. Instruit de știință, omul modern știe că acest program merge în sens contrar celui al lanțului cauzei și efectului. De aceea, eruditul german este convins că nu a avut loc niciodată o înviere fizică și că un asemenea crez și-a avut originea probabil în noțiunile grăcești despre zeii care mor și învie. Prin urmare, pentru a ajunge la realitatea istorică este necesar să se pătrundă în miezul învățăturii Noului Testament prin îndepărtarea *scoarței*; adică, prin eliminarea oricărui element mitologic; de aici vine numele de *demitizare*. Liberalismul, într-adevăr, a început să facă acest lucru. Cu toate acestea, după părerea lui Bultmann, el nu a mers suficient de departe. El credea că prin mici ajustări făcute ici-colo va fi în stare să ajungă la adevărata „Viață a lui Isus”. Însă acest lucru este complet imposibil.

Cu toate acestea, cele spuse până acum ar putea duce cu ușurință la o interpretare greșită a poziției reale a lui Bultmann dacă nu se țin cont de două fapte semnificative.

(1) Demitizarea, așa cum o vede Bultmann, nu este o descoperire complet nouă. Câțiva dintre filozofii antichității au aplicat-o deja în cazul religiilor lor. Mai mult, ea nu este de fapt o unealtă exegetică aplicată Scripturii „din afară”. Din contră, chiar scriitorii Vechiului Testament sunt cei care au deschis drumul spre ea. Pavel se folosește de ea. Tot așa face și Ioan, ba și mai mult.

(2) Când înțelegem distincția dintre simpla „Historie”, trecutul mort, și „Geschichte”, prezentul viu, noi vedem că, deși forma mitologică sub care se prezintă Evangheliile nu reușește să reconstituie trecutul („Historie”) pentru noi, ea este de o importanță vitală când ni se adresează în acest moment din prezent („Geschichte”) și ne confruntă cu necesitatea luării unei decizii. Căci, atunci când ea ne proclamă nașterea, moartea și învierea supranaturală a Fiului lui Dumnezeu, ea ne spune de fapt ce trebuie să se întâmple în cazul nostru. *Noi* suntem cei care, prin harul și puterea lui Dumnezeu, trebuie să îi supunem Lui întreaga noastră ființă și *existență*. De aceea, Teologia (doctrina despre Dumnezeu) este de fapt Antropologie (doctrina despre om).

Vedem, la acest punct, influența asupra lui Bultmann a doi oameni ale căror nume nu au fost încă menționate: Søren Kierkegaard⁷⁹ și Martin Heidegger. Al doilea a predat la Marburg din 1922 până în 1928, adică, tocmai în perioada în care și Bultmann a fost profesor acolo (1921-1951). Mișcarea filozofică sau sistemul de gândire care, printre alții, a fost dezvoltat și promovat de către aceștia doi (Kierkegaard și Heidegger) se numește *existențialism*. El accentuează faptul că *existența* umană trece dincolo de ceea ce poate fi descris în termeni pur științifici sau filozofici. El subliniază fenomene intens reale cum ar fi anxietatea, suferința, vinovăția, etc. pentru a arăta nevoia luării unei decizii sau a efectuării unei alegeri care să cuprindă întreaga *existență* a cuiva. De exemplu, când decidem dacă să emigrăm sau nu sau să ne căsătorim sau nu cu o anumită persoană sau cum să ne raportăm la moarte sau ce răspuns să-i dăm chemării

⁷⁹ El a fost un influent filozof danez, care, în timpul scurtei și tragicei sale vieți (1813-1855), a fost înclinat spre melancolie, tendință moștenită de la tatăl său, după cum se spune. Søren Kierkegaard a atacat creștinismul oficial. În acest atac, el a mers atât de departe, încât nu numai că a respins ortodoxia moartă, ci și orice alt crez. Mai mult, el nu a vrut să aibă deloc de-a face cu creștinismul *organizat*. El a descris așa-zisul creștinism al zilelor sale ca fiind nimic mai mult decât epicurism rafinat. Credința adevărată, așa cum o vedea el, era ceva lăuntric, relația lăuntrică corectă a individului cu Dumnezeu său. Într-un moment de *criză*, o persoană alege în favoarea sau împotriva lui Dumnezeu. Această *decizie* trebuie repetată în mod constant. Viața unui creștin adevărat este una plină de neliniște și de anxietate.

Această mare încordare care i-a fost provocată lui Kierkegaard de acest demers al său împotriva creștinismului *organizat* al zilelor sale și mai ales împotriva conducătorilor lui l-a extenuat fizic și i-a grăbit moartea. În măsura în care atacul său a fost direcționat împotriva tuturor lucrurilor formale din religie (de exemplu, o rugăciune care vine doar de pe buze, o predică fără sufl în ea și care este doar un recital, o biserică ce și-a pierdut dragostea și a devenit doar o simplă instituție, etc.) și în care el accentua o religie a inimii, demersul său trezește un răspuns plin de simpatie. Totuși, când începem să înțelegem că el a făcut din lucrurile obiective ceva subiectiv și că a luat prea ușor blocul de adevăruri revelate în Scriptură și schițate în marile crezuri ale creștinătății, noi vedem că el se îndreaptă într-o direcție greșită: căci ce este religia subiectivă fără ceea ce este *cu adevărat* obiectiv? Vezi articolul lui F. Nielsen, *Kierkegaard, Søren Aaby* din S.H.E.R.K., vol. VI, p. 330, 331, și pe al lui V. Hepp din *Christelijke Encyclopaedie*, vol. III, p. 383-387.

Evangeliei, în toate aceste cazuri gândirea noastră se află într-un plan diferit, mai înalt, decât atunci când încercăm să rezolvăm un puzzle teoretic, matematic. Cu alte cuvinte, gândirea *existentțială* îi este superioară celei *speculative*.

Fiind astfel influențat, Bultmann învață, în consecință, că credința adevărată este posibilă numai prin intermediul unui răspuns existentțial, a unei *întâlniri* cu Dumnezeu. Momentul acelei întâlniri este umplut cu eternitate. Evenimentul mântuirii are loc, ca experiență constant recurentă, ori de câte ori Cuvântul atinge inima și ascultătorul, printr-o putere de sus, se întoarce de la sine spre Dumnezeu, de la păcat spre sfințenie. Așa cum vede Bultmann lucrurile, acest fenomen arată imensa importanță a închinării publice, în timpul căreia Dumnezeu confruntă din nou și din nou omul cu necesitatea luării unei decizii, a efectuării unei alegeri cu implicații *escatologice*; adică, semnificativă pentru întregul viitor al celui în cauză. Acesta este felul în care Evangheliile, *chiar și sub forma lor mitologică, dar corect interpretată*, îi confruntă pe ascultători și capătă o semnificație reală. Acesta este felul în care, în viața Bisericii, oamenii mor cu Cristos și învie cu El.⁸⁰

b. Evaluare

Despre latura pozitivă se pot spune următoarele lucruri:

(1) Concentrarea, în cercurile non-conservatoare, asupra tradiției orale din perioada care a precedat apariția Evangheliilor a lăsat de dorit de multă vreme. Transmiterea gură către gură merită într-adevăr această nouă accentuare, care în cadrul poziției conservatoare a existat dintotdeauna.

(2) Clasificarea materialelor din Evanghelie pe tipuri și forme, pe lângă faptul că este de ajutor în studierea unui posibil curs al tradiției orale, facilitează și comparația cu „*asemănările*” din restul literaturii, atât sacră, cât și profană.

(3) Ideea conform căreia Evangheliile nu sunt o înregistrare pe bandă a tuturor cuvintelor lui Isus, nici o reproducere fotografică a tuturor faptelor Sale pline de putere, ci mai degrabă o scurtă trecere în revistă în vederea împlinirii nevoilor Bisericii și făcută cu un scop precis este confirmată de Ioan 20:30, 31; 21:25.

(4) Afirmația că adevărata credință este o atitudine și o activitate în care este implicată toată personalitatea omului și că prin urmare ea este o predare completă a sinelui, care vine în urma unei decizii, amintește de Iosua 24:15 și de cuvintele lui Isus redată în Marcu 12:29–31.

Dacă aceste elemente ar fi fost combinate cu o credință adevărată, ca a unui copil, în *întreaga revelație obiectivă a lui Dumnezeu în Isus Cristos, așa cum este ea descoperită în Scripturi*, ele ar fi constituit o contribuție foarte valoroasă. Dar vai, în cazul mișcării despre care vorbim, cuvintele în italice desemnează tocmai acele lucruri care lipsesc. De aceea, evaluarea noastră trebuie să fie în cea mai mare parte a ei negativă:

⁸⁰ Cât despre relația lui Bultmann cu Karl Barth, cei doi sunt de acord în a considera despre credința adevărată că este răspunsul corect la (ceea ce cred ei că este) Cuvântul lui Dumnezeu. Cu toate acestea, cu trecerea timpului, gândirea celor doi a început să difere. Knudsen (*op. cit.*, p. 133) atrage atenția asupra faptului că o vizită a lui Barth la Marburg a iscat o discuție agitată. Vezi, de asemenea, Herman Ridderbos, „Rudolf Bultmann”, *Torch and Trumpet*, vol. XV, nr. 9 (noiembrie, 1965), p. 12–15.

(1) Asemănările nu dovedesc descendența. Descoperirea unor asemănări superficiale cu folclorul și literatura popoarelor înconjurătoare nu dovedește că unitățile Evangheliei au fost derivate din aceste surse exterioare sau că au aceeași esență cu ele. O anumită doză de asemănare superficială este totuși naturală, din simplul motiv că scriitorii Evangheliilor au fost oameni care au trăit în acele vremuri. Scrierile lor nu au apărut în vid. Pe de altă parte, în momentul în care penetrăm în esența lor, începem să observăm că există un contrast izbitor: minunile făcute de Isus, așa cum sunt ele relatate în Evanghelii, nu erau acte de magie. Tocmai paralelismul la care se referă Bultmann – cum ar fi, o vindecare realizată printr-o așchie din piatra funerară a unei fecioare – îi infirmă teoria. Este clar faptul că Bultmann s-a lăsat influențat într-un mod nepotrivit de școala istoriei religiilor.

(2) Separarea unui text de contextul său fără prezentarea unui motiv solid pentru acest lucru și plasarea lui apoi într-un alt context este de nescuzat. Acest procedeu violează una dintre cele mai importante reguli ale unei exegeze sănătoase.

(3) Nu este adevărat că includerea – sau excluderea – unor materiale în/din Evangheliile în *acord cu nevoile Bisericii Primare* implică distorsiuni. De asemenea, *aplicarea diferențiată* nu implică neapărat *alterarea esenței*. Din contră, includerea numeroaselor pasaje care deconspiră slăbiciunile unora dintre cei mai mari conducători ai Bisericii (Marcu 8:31–33; 9:34; 10:35–41; 14:37, 66–72; și textele paralele din celelalte Evangheliile) pune în evidență onestitatea și obiectivitatea scriitorilor Evangheliilor. Duhul Sfânt este în control!

(4) Adăugirile lui Luca la relatarea lui Marcu (de exemplu, „singurul fiu”, „mâna dreaptă”) în nici un caz nu trebuie considerate ca o dovadă în favoarea unei îngroșări de tip legendar a relatării simple a lui Marcu. Conform părerii multor interpreți, aceste completări sunt motivate de faptul că Luca a fost un om cu o inimă plină de sensibilitate și medic; deci o persoană care observa mai bine decât alții asemenea detalii și le relata. Poate că au existat și alte motive. Însă ceea ce reduce în special din valoarea remarcii lui Bultmann este faptul că adesea Marcu este cel care are o relatare mai amănunțită.

(5) Bultmann nu reușește să prezinte nici un motiv solid pentru teoria sa că parabolele (ca și miracolele) ar fi fost îmbogățite cu mult față de forma lor originală. De asemenea, el nu reușește să înțeleagă că până și o parabolă cu elemente alegorice – un sens separat pentru fiecare simbol – poate avea o singură învățătură centrală. Vezi Marcu 4:9; cf. Luca 8:8, 18.

(6) Scoaterea „miturilor” prin ușa din față și aducerea lor înapoi pe ușa din dos este într-adevăr o procedură ciudată!

(7) Ideea că universul este teoretic un sistem închis în care totul este guvernat de legi naturale, astfel încât minunile sunt imposibile, nu este nici măcar știință de dată recentă. Progresul semnificativ din domeniul descoperirilor științifice, în loc să fi redus numărul lucrurilor care mai trebuie explicate, face ca misterele care indică spre Dumnezeu viu și omnipotent să se înmulțească și mai mult. *Adevăratul* om de știință știe că există lucruri care pot fi abordate numai prin credința în revelația specială infailibilă a lui Dumnezeu.

(8) Ce rămâne din Dumnezeu după ce se elimină aproape orice lucru care aparține sferei supranaturale, inclusiv perspectiva biblică asupra lui Dumnezeu ca și Creator suveran⁸¹ și Răscumpărător? Este oare o întâlnire cu un asemenea Dumnezeu *semnificativă*? Este ea măcar *posibilă*? Mai mult, cât privește elementul de adevăr din expresii ca „decizie repetată în mod constant” sau „întâlnire”, etc., oare Biserica nu a accentuat mereu de-a lungul secolelor, în perioadele când era cu adevărat vie, atât necesitatea unei convertiri inițiale, cât și a uneia zilnice, necesitatea existenței credinței *vii*, a aplicării constante a meritelor lui Cristos la inimile și viețile credincioșilor; sau, schimbând frazeologia, a însușirii constante a morții și învierii lui Cristos? De asemenea, această biserică vie nu a distrus validitatea acestui accent prin a-L respinge tocmai pe Dumnezeul față de care trebuie făcută dedicarea; adică, pe Dumnezeul revelat în Cristos în conformitate cu relatarea inspirată.

(9) Conform Evangheliilor (de fapt, conform întregului Nou Testament) „Cristosul credinței” este „Isus al istoriei”, și invers (Ioan 20:31). Cu ce drept separă Bultmann aceste două lucruri?

(10) O filozofie care refuză să-L omagieze pe Cristosul fără păcat (Ioan 8:46), care a venit din cer (Ioan 6:38), care S-a dat ca răscumpărare pentru păcat (Matei 20:28; Marcu 10:45), care a înviat în a treia zi (Marcu 16:6) și S-a înălțat la dreapta Tatălui din ceruri (Luca 24:51; Fapte 2:34), de unde stăpânește universul în interesul Bisericii Sale (Matei 28:18; Efeseni 1:22) și care va reveni în slavă pentru a-i judeca pe cei vii și pe cei morți (Fapte 1:11; Filipeni 3:20, 21; 1 Tesaloniceni 4:13–18; 2 Tesaloniceni 1:7 și urm.; Tit 2:13; Apocalipsa 1:7; 20:11–15) nu merită numele de (filozofie, teologie sau religie) *creștină*. *Creștinismul și bultmannismul sunt fundamentale opuse.*

6. Principala slăbiciune

Am ajuns acum la motivul fundamental pentru care respingem toate cele patru teorii care au fost trecute în revistă, începând cu Harnack și liberalismul și sfârșind cu Bultmann și radicalismul. Nici unul dintre ei nu oferă o explicație satisfăcătoare pentru următoarele fapte:

- a. Mărturia martorilor oculari și a ucenicilor lor despre faptul că Isus Cristos este cu adevărat Domnul înviat, care trăiește.
- b. Faptul că această mărturie este foarte timpurie, mult prea timpurie pentru ca folclorul să o fi transformat sau ca miturile păgâne să fi influențat predicarea celor care L-au proclamat pe Cristosul înviat. Noi avem, de exemplu, cele patru Evanghelii. Prima dintre ele îi este atribuită unanim prin tradiție lui Matei, unul dintre Cei doisprezece ucenici ai lui Isus.⁸² Marcu, de al cărui nume este legată a doua Evanghelie, este descris de către o mulțime de martori timpurii ca „interpretul lui Petru”, apostol și martor. Numele lui Petru este menționat primul pe fiecare listă cu Cei doisprezece apostoli (Matei 10:2–4; Marcu 3:16–19; Luca 6:14–16; Fapte 1:13). Luca, deși el nu a fost un martor ocular al evenimentelor legate de Isus, face o referire specială la faptul că el face parte

⁸¹ Cu privire la acest aspect, vezi N. B. Stonehouse, *Origins of the Synoptic Gospels*, p. 174.

⁸² Cu privire la acest lucru, vezi N. B. Stonehouse, *Origins of the Synoptic Gospels*, p. 174.

din numărul celor care au primit informațiile de la cei „ce le-au văzut cu ochii lor de la început și au ajuns slujitori ai Cuvântului” (Luca 1:1, 2). Și chiar și ultima dintre cele patru Evanghelii, cea după Ioan, a fost scrisă în mod evident de un evreu palestinian, un martor ocular, unul care poseda cunoștințe detaliate despre topografia palestiniană, mai ales cea a Ierusalimului, a împrejurimilor sale și a Templului. Caracterul timpuriu al acestei Evanghelii a fost confirmat de descoperirile arheologice. Vezi C.N.T. la această Evanghelie, vol. I, p. 18, 19, 190. Mai mult, expresiile aramaice prezente în toate cele patru Evanghelii sprijină presupuziția originii lor timpurii.⁸³ *Toate patru Îl proclamă pe Cristosul cel înviat!* Prin urmare, înainte ca cineva să aibă dreptul să respingă ce spun aceste Evanghelii despre Isus Cristos – originea Sa, făptura Sa superioară, miracolele Sale, moartea Sa ispășitoare, învierea Sa etc. – va trebui să prezinte dovezi în favoarea argumentului că mărturia celor dintâi martori nu se reflectă în ele.

În plus, în acord deplin cu informația privitoare la Mântuitorul înviat și viu în vecii vecilor este și mărturia apostolului Pavel; de exemplu, cea care se află în 1 Corinteni 15. Este în general acceptat faptul că apostolul Pavel a fost cel care a scris 1 Corinteni. Cel mai probabil că această epistolă a fost scrisă cam în perioada 53–57 d.Cr.; adică, la doar un sfert de secol după moartea lui Cristos. Cu toate acestea, deja de atunci apostolul își mărturisește răspicat credința în Mântuitorul înviat (1 Cor. 15:20). Și nu numai atât, căci el vorbește și despre o vizită la Corint făcută și mai devreme (probabil prin 51–53⁸⁴), într-o perioadă în care corintenii Îl acceptaseră pe Cristosul înviat ca Mântuitorul și Domnul lor (15:1) și mai elocvent este faptul că în acest capitol (15:6) Pavel ne informează că „aparițiile” Cristosului înviat, dintre care el menționează câteva, includ și arătarea Sa „la peste cinci sute de frați deodată”. El adaugă: „dintre care cei mai mulți sunt încă în viață, iar unii au adormit”.

c. Faptul adițional că, în conformitate cu toate dovezile pe care le avem, nici unul dintre primii martori nu s-a așteptat la învierea lui Cristos. La moartea Învățătorului lor, ei erau cu toții plini de frică și de o cumplită deznădejde. Vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 468–471. Cu toate acestea, peste câteva zile ei L-au proclamat cu îndrăzneală pe Domnul înviat.

d. Apariția bruscă, creșterea dramatică și puterea și influența cutremurătoare a Bisericii, trupul lui Cristos (Matei 28:19; Ioan 11:48; 12:19; Fapte 1:8; 17:6; Efeseni 3:9; 1 Tesaloniceni 1:8–10 și 1 Ioan 5:4).

Toate acestea indică în mod clar spre o singură cauză care poate sta în mod adecvat la baza unor asemenea rezultate uimitoare. Ele arată spre faptul că a existat – și există – într-adevăr o persoană ca Isus Cristos, Fiul lui Dumnezeu, care a venit din cer să-i caute și să-i mântuiască pe cei pierduți și care Și-a trimis în lume ambasadorii, pe apostoli și pe cei care i-au urmat, pentru a mărturisi despre răscumpărarea glorioasă pe care a realizat-o Dumnezeu prin suferința și moartea Preaiubitului Său. Ele sunt

⁸³ Acest lucru este deja recunoscut de către tot mai mulți. Vezi, de exemplu, R. H. Gundry, „The Language Milieu of First Century Palestine. Its Bearing on the Authenticity of the Gospel Tradition”, *JBL* 83 (aprilie, 1964), p. 404–408.

⁸⁴ În vederea verificării acestei cronologii, vezi lucrarea mea *Bible Survey*, p. 62, 63.

în armonie cu faptul că într-adevăr acest Cristos „li S-a înfățișat viu, prin multe dovezi” (Fapte 1:3).

Firește, la o analiză finală este complet adevărat că cineva trebuie să pornească de la presupuziția credinței. Dacă cineva refuză să accepte aceste „dovezi” despre care vorbește cartea Faptele Apostolilor, validitatea lor nu poate să îi fie impusă. Astfel, cel care respinge supranaturalul – inclusiv dumnezeirea lui Isus, puterea miraculoasă și învierea Sa – pornește de la o presupuziție diferită; anume, cea a necredinței. Există, totuși, o mare diferență între aceste două presupuziții. *Prin presupuziția credinței* relatările despre Isus Cristos și despre Biserica pe care a fondat-o capătă sens. *Povestea este coerentă*: Fiul lui Dumnezeu săvârșește fapte prin care este arătată divinitatea Sa. El învinge chiar și moartea. Cu puterea, înțelepciunea și dragostea Sa divină El pune bazele Bisericii și o călăuzește spre țelul ei predestinat. Pe de altă parte, *pe baza necredinței* supranaturalul este înlăturat. Prin urmare, Isus, dacă a trăit pe pământ vreodată, nu a făcut nici o minune și nu a înviat din morți. Mai mult, conform acestei teorii, numeroșii martori au zugrăvit un tablou care era un amestec de istorie și mitologie. Cei „peste cinci sute de frați” despre care se spune că L-au văzut pe Cristosul înviat au fost victimele halucinațiilor în masă sau a unei alte forme de înșelare a maselor. Apariția bruscă, creșterea dramatică și puterea cutremurătoare a Bisericii sunt lăsate complet neexplicate.

De aceea, nu este surprinzător faptul că multe sisteme ale scepticismului și necredinței au dispărut unul câte unul. Faptele sfidează teoriile. Acest lucru i se aplică și teoriei lui Bultmann. Și ea și-a avut zilele ei de glorie. Într-un articol foarte interesant și instructiv⁸⁵, Carl F. H. Henry vorbește despre „neînțelegerile care se înmulțesc printre post-bultmannieni cu privire la semnificația lui Isus cel istoric”. Așa cum vede el problema, „modernismul clasic a domnit peste centrele de formare a gândirii teologice influente din 1900 până în 1930, teologia dialectică între 1930–1950 și teologia existențialistă din 1950 și până în 1960”. Cuvântul lui Dumnezeu este o nicovală care nu poate fi zdrobită. Pe un monument în cinstea hughenotilor apar următoarele cuvinte:

„Dați ciocanul la o parte, mâini ostile; ciocanele voastre se vor sfărma; nicovala lui Dumnezeu rămâne”.

Însă nu este oare adevărat că Evangheliile conțin multe „discrepanțe”, cazuri în care o Evanghelie o contrazice pe cealaltă sau este în conflict cu unul sau altul din pasajele Vechiului sau Noului Testament? Ce trebuie să facem în asemenea împrejurări? Există unii care spun că nu ar trebui să încercăm deloc să armonizăm Evangheliile. Ei susțin că „armonizarea este nocivă”. Eu răspund astfel: armonizarea poate fi într-adevăr rea, dar nu trebuie să fie așa. Ea este uneori rea, dar alteori este perfect naturală și legitimă. Noi nu trebuie să generalizăm. Dacă patru prieteni ai mei demni de încredere, oameni cu reputația că sunt integri, inteligenți și înțelepți, au fost martori la același incident și fiecare vine la mine cu relatarea lui, iar eu descopăr că aceste relatări conțin aspecte care, în aparență, se contrazic unele pe altele, care va fi oare reacția mea naturală? Îi voi acuza oare imediat pe prietenii mei că au greșit? Oare nu voi face, aproape instinctiv, o

⁸⁵ „Where Is Modern Theology Going?”, *Christianity Today*, vol. XII, nr. 11 (1 martie, 1968), p. 3-7.

încercare de a armoniza cele patru relatări? De aceea, dacă eu consider că prietenii mei merită un asemenea respect, voi trata oare cu mai puțin respect documentele inspirate? Cu siguranță că armonizarea este nocivă dacă este făcută într-o manieră forțată, nenaturală, fără considerația cuvenită pentru contextele respective ale pasajelor individuale. Armonizatorul greșește dacă nu este niciodată dispus să spună: „Nu a fost găsită încă o soluție reală pentru această problemă dificilă”. În alte cazuri, o încercare onestă de a căuta soluții și de a armoniza poate constitui tocmai procedeul corect. Infailibilitatea Cuvântului nu trebuie respinsă, nici măcar pe calea subînțelegerii.

INTRODUCERE
LA
EVANGHELIA DUPĂ MATEI

I. Caracteristici

Ele pot fi sumarizate după cum urmează. Această Evanghelie este:

Metodică; respectiv, caracterizată de ordine.

Autorul se așterne la lucru după un plan bine definit, demonstrând că Isus este cu adevărat Cristosul. Natura acestui plan și modul în care diferă de cel al altor evangheliști au fost arătate la p. 22-29

Atrăgătoare.

Această Evanghelie a fost numită „cea mai importantă carte din lume” (Renan) sau „cartea cea mai plină de succes care a fost scrisă vreodată” (Goodspeed). Pe lângă faptul că este importantă și plină de succes, mai este și cu adevărat frumoasă. Citirea ei de la un capăt la altul la o singură ședere este o experiență captivantă. Cartea este pur și simplu irezistibilă. Chiar de la început cititorul este intrigat de misterul celor trei grupuri de paisprezece (cap. 1). Apoi urmează povestea interesantă a magilor veniți „din Răsărit” pentru a omagia un copil nou-născut (cap. 2). Predica de pe munte (cap. 5-7) cu fericirile sale (5:3-12) și Rugăciunea domnească (6:9-14), apoi celelalte pasaje prețioase – ca 5:13-16, 27 și urm., 43-48; 6:19-34; și, în cele din urmă, dar nu în ultimul rând, 7: 24-27 – ne lasă să pătrundem chiar în inima Învățătorului. Împuternicirea Celor doisprezece (cap. 10) este caracterizată de franchețe și tandrețe; de franchețe, pentru că apostolilor li se spune clar că executarea cu credințioșie a îndatoririlor lor va duce la persecuție (v. 22); și de tandrețe, pentru că ei sunt asigurați cu privire la grija constantă a Tatălui și de proximitatea constantă a Fiului (v. 40). Parabolele Împărăției din capitolul 13 sunt atât interesante, cât și concludente. Regulile care guvernează disciplina creștină (cap. 18) au fost și sunt citate din nou și din nou și au avut deja ca rezultat binecuvântări care nu pot fi nici numărate, nici măsurate. Spre instruirea noastră, capitolul 23 – cele șapte exclamații „Vai” – arată că dragostea Mântuitorului nu este doar dulceață și zâmbete. Ea își are latura ei sobră, căci cum ar putea fi posibil ca Cel care îi îndeamnă pe oameni să intre în Împărăția Tatălui Său să le acorde favoarea Sa specială celor care le închid în nas oamenilor ușile acestei Împărății (Matei 23:13); sau ca Cel care le ajută pe văduve să-și găsească plăcerea în cei care devorează casele văduvelor (Marcu 12:40)? De asemenea, Evanghelia după Matei este cea care conține zugrăvirea dramatică a Judecării de apoi (cap. 25). Relatarea cutremurătoare a patimilor Mântuitorului și-a căpătat expresia muzicală plină de reverență prin opera lui Bach, *Patimile după Sf. Matei*, în timp ce contribuția unică a lui Matei la relatarea învierii – mă refer în mod particular la pasajul său mai degrabă lung despre straja de la mormânt (vezi cele spuse despre 27:62-66; 28:2-4, 11-15) – așteaptă încă să se cristalizeze în mod adecvat în muzică și pe pânză.

Orientată spre trecut; adică spre Vechiul Testament, cu numeroasele sale profeții mesianice, și proclamând împlinirea lor în prezent, adică, în Isus Cristos.

COMENTARIU LA NOUL TESTAMENT

Evangelia după Matei conține cel puțin patruzeci de citate exacte; adică citate care pot fi recunoscute imediat ca atare, fiind adesea introduse prin cuvintele „ca să se împlinească ... ceea ce fusese spus”, „ați auzit că s-a spus” sau „căci este scris de către profet”, etc. Observați următoarele:

Referințele din Matei	Pasajul din Vechiul Testament	Vezi de asemenea
1:23	Isaia 7:14	
2:6	Mica 5:2	
2:15	Osea 11:1 (cf. Exod. 4:22)	
2:18	Ier. 31:15	
2:23	Isaia 11:1? (cf. Isaia 53:2, 3)	Ioan 1:46; 7:52
3:3	Isaia 40:3	Marcu 1:3; Luca 3:4
4:4	Deut. 8:3	Luca 4:4
4:6	Ps. 91:11, 12	Luca 4:10, 11
4:7	Deut. 6:16	Luca 4:12
4:10	Deut. 5:9; 6:13	Luca 4:8
4:15, 16	Isaia 9:1, 2	
5:21	Exod. 20:13; Deut. 5:17	
5:27 (cf. 19:18)	Exod. 20:14; Deut 5:18	Marcu 10:19; Luca 18:20; Rom. 2:22; 13:9; Iacov 2:11
5:31 (cf. 19:7)	Deut. 24:1	Marcu 10:4
5:33	Lev. 19:12; Num. 30:3; Deut. 23:21, 22	
5:38	Exod. 21:24; Lev. 24:20; Deut. 19:21	
5:43 (cf. 19:19; 22:39)	Lev. 19:18	Marcu 12:31, 33; Luca 10:27; Rom. 13:9; Gal. 5:14; Iacov 2:8
8:17	Isaia 53:4	
9:13 (cf. 12:7)	Osea 6:6	
11:10	Mal. 3:1	Marcu 1:2; Luca 7:27
12:7 (cf. 9:13)	Osea 6:6	
12:18–21	Isaia 42:1–4	
13:14, 15	Isaia 6:9, 10	Ioan 12:39–41
13:35	Ps. 78:2	
15:4a (cf. 19:19)	Exod. 20:12; Deut. 5:16	Marcu 7:10a; 10:19; Luca 18:20; Efes. 6:2
15:4b	Exod. 21:17; Lev. 20:9; Deut. 27:16; Prov. 20:20; 30:17	Marcu 7:10b
15:8, 9	Isaia 29:13	Marcu 7:6, 7

INTRODUCERE LA EVANGHELIA DUPĂ MATEI

Referințele din Matei	Pasajul din Vechiul Testament	Vezi de asemenea
19:4	Gen. 1:27	Marcu 10:6
19:5	Gen. 2:24	Marcu 10:7
19:7 (cf. 5:31)	Deut. 24:1	Marcu 10:4
19:18, 19 (cf. 5:43; 22:39)	Exod. 20:12–16; Lev. 19:18; Deut. 5:16–20	Pentru Matei 19:18, 19a vezi și Marcu 10:19; Luca 18:20; iar pentru Matei 19:19b vezi referințele legate de Matei 5:43
21:5	Zah. 9:9	Ioan 12:15
21:13a	Isaia 56:7	Marcu 11:17a; Luca 19:46a
21:13b	Ier. 7:11	Marcu 11:17b; Luca 19:46b
21:16	Ps. 8:2	
21:42	Ps. 118:22, 23	Marcu 12:10, 11; Luca 20:17; Fapte. 4:11; 1 Petru 2:7
22:24	Deut. 25:5	Marcu 12:19; Luca 20:28
22:32	Exod. 3:6	Marcu 12:26
22:37	Deut. 6:5	Marcu 12:30; Luca 10:27a
22:39 (cf. 5:43; 19:18, 19)	Lev. 19:18	Vezi referințele legate de Matei 5:43
22:44	Ps. 110:1	Marcu 12:36; Fapte 2:34, 35; Evrei 1:13
23:38, 39	Ps. 118:26; Ier. 22:5	Luca 13:35
24:15	Dan. 9:27; 11:31; 12:11	Marcu 13:14
24:29–31	Vezi p. 775	
26:31	Zah. 13:7	Marcu 14:27
26:64	Ps. 110:1; Dan. 7:13, 14	Marcu 14:62; Luca 21:27
27:9, 10	Zah. 11:12, 13 (cf. Ier. 32:6–15)	
27:46	Ps. 22:1	Marcu 15:34

Pe lângă citatele care pot fi recunoscute ca atare în mod categoric există și altele care, deși nu sunt redată în acest fel, pot fi imediat recunoscute ca citate sau ca fraze familiare din Vechiul Testament. Vezi Matei 10:35, 36; 11:5, 23; 18:16; 21:9, 33; 26:15, 64; 27:34, 35. Unele pot să nu fie identificate instantaneu, iar printre acestea figurează unele expresii care ar putea fi descrise mai bine poate ca niște aluzii decât ca citate: 8:4; 10:21; 12:4, 40; 27:39, 43, 48.

Orientată spre *prezent* și descoperind voia lui Dumnezeu pentru aici și acum; și *spre viitor*: spre viitorul Său (suferința, moartea, învierea, etc.), cel al poporului Său și cel al lumii.

În Evanghelia după Matei, nu numai că Isus este împlinirea profeției; El este în mod foarte clar și *profetul* însuși. În această calitate, El este mai mare decât *Iona*

(12:39–41; cf. Luca 11:29–32), ne amintește foarte bine de *Isaia* (13:13–15) și corespunde profeției lui *Moise*. El este, de fapt, Cel Preaînalt care trebuia să vină și de care poporul trebuie să asculte (Deuteronom 18:15–19; Matei 17:5).⁸⁶ Ca profet al lui Dumnezeu, El descoperă voia Tatălui Său în tot ceea ce este, spune și face. De câte ori vrem să citim marile discursuri ale Domnului și Mântuitorului nostru, noi ne îndreptăm atenția în mod firesc și înainte de toate spre Evanghelia lui Matei; căci indiferent ce texte paralele ar conține celelalte Evanghelii, fostul vameș este cel care ne-a oferit acest material sub forma sa cea mai completă și cea mai organizată (cap. 5–7; 10; 13; 18; 23 și 24–25). Și iarăși, Matei este cel care nu numai că a păstrat pentru noi prezicerile lui Cristos despre Sine – aceste lecții despre crucea urmată de cunună se regăsesc și în celelalte Evanghelii –, ci ne-a transmis și cele mai amănunțite și mai pline de viață relatări ale profețiilor Învățătorului cu privire la cursul viitor al evenimentelor care vor avea loc în Ierusalim, în Biserică și în lume (23:37–25:30), care culminează cu marea descriere a Judecării de apoi ce are ca finalitate vaietele și laudele eterne (25:31–46).

De aceea, se poate acredita ideea că, deși în fiecare Evanghelie Isus este reprezentat ca Mesia Cel mult așteptat, trimis de Tatăl și uns de Duhul Sfânt pentru a fi marele nostru Profet, Marele Preot înțelegător și Împăratul veșnic, în Matei este pus în prim-plan *rolul de profet*, în Marcu cel de împărat, iar în Luca cel de mare preot. Cât despre Marcu și Luca, argumentul respectiv apare în comentariile la aceste Evanghelii. În ce privește Evanghelia după Matei, autorului i se pare că F. W. Grosheide a avut dreptate când a spus:

„După părerea unora, Matei Îl zugrăvește pe Isus mai ales ca împărat. Nu se poate nega faptul că Îl vedem ridicându-Se dintr-o dinastie împărătească, că auzim despre uzurparea calității sale de împărat de către iudei și Pilat, că El pretinde că este adevăratul Împărat al lui Israel și că la sfârșitul vremurilor va domni ca împărat, având toată autoritatea în cer și pe pământ. Cu toate acestea, așa cum putem vedea, nu această trăsătură este cea care distinge Evanghelia după Matei de celelalte. ...Din contră, în nici o Evanghelie nu apare așa de clar în prim-plan rolul profetic al lui Isus ca în prima. Nu este adevărat numai faptul că Isus este împlinirea profeției, ci și faptul că El însuși – așa cum mărturisesc numeroasele discursuri legate de acest lucru, mult mai multe în Evanghelia după Matei decât în celelalte – funcționează ca profet care proroceste despre propria Sa lucrare, mai ales ca profet al propriei Sale suferințe și morți. El este adevăratul profet, profetul din Deut. 18:18. ...În această Evanghelie, așa cum arată atât conținutul, cât și felul în care este el aranjat, cuvintele lui Cristos, mai degrabă decât lucrarea Sa, sunt cele care sunt accentuate” (*Commentaar op het Nieuwe Testament*, Kampen, 1954, p. 14, 15).

Mai mult, Isus este prezentat ca Principalul Profet al lui Dumnezeu nu numai în discursuri, ci și în *profețiile Vechiului Testament*, pe care El le împlinește! Nu este oare învățat clar acest lucru în 1 Petru 1:10, 11 și în Apocalipsa 19:10b?

⁸⁶ Cf. R. H. Gundry, *The Use of the Old Testament in St. Matthew's Gospel*, Leida, 1967, o dizertație de doctorat acceptată de Universitatea din Manchester în primăvara lui 1961 și revizuită în vara lui 1964, p. 210.

Evreiască, respectiv, caracterizată de tiparele de gândire și de spiritul evreilor.

După părerea unora⁸⁷, cele patru Evanghelii grecești – cu excepția ultimului capitol din Ioan și a prologului lui Luca – sunt documente aramaice care au fost mai apoi traduse în greacă. Argumentele avansate pentru confirmarea acestei păreri sunt în mare următoarele: *a.* greaca lor este marcată de elemente stilistice aramaice – sau cel puțin semitice; *b.* multe pasaje care sunt acum obscure devin clare în momentul în care sunt privite ca traduceri greșite din aramaica originală, iar traducerea nepotrivită din textul grecesc este înlocuită cu una corectă.

Această teorie nu i-a convins nicidecum pe toți erudiții.⁸⁸ Acest lucru nu este surprinzător. Nu se neagă faptul că aramaica stă la baza unei mari părți sau a întregului conținut al Evangheliilor grecești. A devenit deja clar faptul că Isus a vorbit în general în aramaică (vezi p. 38). De aceea, nu este oare probabil că, atunci când cuvintele Sale au fost pentru prima dată consemnate în scris, ele au fost redată în (sau cel puțin și în) limba în care au fost rostite? De asemenea, apar din nou și din nou în Evanghelii anumite expresii care fie sunt specifice limbilor semitice, fie se regăsesc cu o mai mare frecvență în ele decât în greacă.⁸⁹

⁸⁷ Teoria conform căreia una sau toate cele patru Evanghelii au fost scrise inițial în aramaică, o concepție care fusese deja propusă în secolul al XIX-lea de către J. T. Marshall și J. Wellhausen, a fost resuscitată sub o formă și mai accentuată în secolul al XX-lea. Vezi mai ales următoarele cărți și articole:

C. F. Burney, *The Aramaic Origin of the Fourth Gospel*, Oxford, 1922.

C. C. Torrey, *The Four Gospels, a New Translation*, New York, 1933;

Our Translated Gospels, New York, 1936;

Documents of the Primitive Church, New York, 1941;

„The Aramaic of the Gospels,” *JBL*, 61 (1942), p. 71–85.

J. A. Montgomery, „Some Aramaisms in the Gospels and Acts,” *JBL*, 46 (1927), p. 69–73;

„Torrey's Aramaic Gospels,” *JBL*, 53 (1934), p. 79–99.

⁸⁸ Atacul împotriva lui Torrey și a aliaților săi a fost condus, printre alții, de următorii:

O. T. Allis, „The Alleged Aramaic Origin of the Fourth Gospel,” *PTR*, 26 (1928), p. 531–572.

E. C. Colwell, *The Greek of the Fourth Gospel*, Chicago, 1931.

E. J. Goodspeed, *New Solutions of New Testament Problems*, Chicago, 1927;

New Chapters in New Testament Study, New York, 1937, p. 141–168.

D. W. Riddle, „The Aramaic Gospels and the Synoptic Problems,” *JBL*, 54 (1935), p. 127–138.

S-a purtat o dezbatere aprinsă între doi erudiți: câte un reprezentant pentru fiecare dintre taberele aflate în opoziție: „The Riddle-Torrey Debate,” *CC* (iulie 18–oct. 31, 1934).

⁸⁹ Astfel, „drept răspuns, Isus i-a zis”, o formulă introductivă folosită chiar și atunci când nu a existat înainte o întrebare (Matei 4:4; 8:8; 11:4; Marcu 6:37; 7:6; 9:5; Luca 1:35; 4:8; 7:43; Ioan 1:48; 2:19; 3:3), ne aduce aminte de expresia identică din Geneza 18:27; 24:50; 27:37, 39; 31:14, 31; Exod 4:1, etc. (ebraică) și din Daniel 2:15, 20, 26, 47; 3:9, 14, 25; 4:19; 5:17; 6:13, etc. (aramaică). De asemenea, folosirea persoanei a treia plural activ acolo unde grecii și noi am fi folosit în general persoana a treia singular pasiv și am fi schimbat obiectul verbului activ în subiectul propoziției (Luca 12:20) se regăsește și în Vechiul Testament. La acest lucru se poate adăuga utilizarea foarte frecventă și pleonastică a lui καί și de asemenea folosirea sa adversativă; vezi articolul referitor la această conjuncție din L.N.T. (A. și G.), p. 392–394. Cât despre prezența cuvintelor semitice, pe lângă cele deja menționate (p. 38), vezi și Matei 27:16, 20, 46; Ioan 5:2; 16:20. Paralelismele, care abundă în Vechiul Testament (Psalmul 1; 19:2; 93:3; Proverbe 14:34, etc.), sunt și ele frecvente în Evanghelii (Matei 7:6; 10:24, 32, 33, 39, 40; 11:28, 29; 20:26, 27; Luca 1:46, 47, 52; 2:32; Ioan 1:3; 15:9, 10, etc.). Formula de tranziție καί; ἐγένετο, care este un ebraism, apare cu o mare frecvență atât în Matei (7:28; 9:10; 11:1; 13:53; 19:1; 26:1), cât și în Luca (1:23, 41, 59; 2:15, 46; 5:12, 17; 7:11; 8:1; 9:18, 33; 11:1; 14:1; 17:11; 19:15, 29; 20:1; 24:4, 15, 30, 51), unde, cu toate acestea, este adesea înlocuită de ἐγένετο δε (1:8; 2:1; 3:21; 6:1

Nu se poate nega faptul că investigațiile lui Torrey și ale aliaților săi au adus la lumină caracterul indispensabil al studierii limbilor semitice (în acest caz mai ales ebraica și aramaica), cât și a limbii grecești, în vederea înțelegerii corecte a Noului Testament. Acel student care se specializează în limbile semitice și se mulțumește cu o cunoaștere de începător a limbii grecești este în pericolul de a vedea semitism peste tot în Noul Testament. Pe de altă parte, cel care se dedică studiului aprofundat al limbii grecești nu va reuși să vadă stilul și izul semitic al Evangheliilor. Ar trebui realizat un echilibru corespunzător în domeniul studierii celor două limbi. Când se izbutește acest lucru, se va recunoaște și faptul că atmosfera semitică sau evreiască a Evangheliilor dovedește că „ele păstrează o tradiție semitică, palestiniană, timpurie” (F. V. Filson). Ele nu sunt scrieri târzii care au apărut în secolul al II-lea, așa cum obișnuiau să afirme cu mare siguranță criticii raționaliști, ci niște documente care aparțin unei epoci foarte timpurii, o vreme în care credincioșii vorbitori de greacă erau într-un contact strâns cu cei care vorbeau aramaica și în care mulți conversau în ambele limbi (sau în toate cele trei: ebraică, aramaică și greacă). Prin urmare, aceste Evanghelii au fost scrise într-o perioadă în care faptele privitoare la Isus, umblarea Sa pe pământ, miracolele, maximele, discursurile, moartea Sa ispășitoare, învierea, etc., erau încă proaspete în mințile ucenicilor și ale celor care i-au urmat pe ei. Astfel, Dumnezeu, în providența Sa, se folosește de contribuția uneia dintre școlile de critică înaltă – Torrey și tovarășii săi – pentru a combate teoriile altei școli, cea care susține apariția târzie a cărților Noului Testament.

Atât despre partea pozitivă. Teoria originalului în aramaică își are și ea aspectele negative, așa cum s-a văzut deja. În primul rând, în prezent se admite în general că această teorie nu a reușit să demonstreze că la baza Evangheliilor noastre grecești de astăzi stau patru Evanghelii aramaice. Există, la urma urmei, și alte moduri de a explica trăsăturile semitice ale acestor cărți. Matei, Marcu și Ioan au fost evrei, iar Luca era într-o strânsă legătură cu evreii și folosea surse orale și scrise evreiești. Când evreii vorbesc sau scriu în greacă, ei nu scapă imediat de moștenirea lor ebraică. De aceea, elementele semitice din Noul Testament pot fi explicate parțial ca fiind *variante regionale ale limbii grecești din perioada elenistă*. Fără îndoială că o cunoaștere intimă a Vechiului Testament ebraic și a variantei sale grecești (Septuaginta), cât și familiaritatea cu materialele-sursă orale și scrise aramaice au contribuit și ele la apariția produsului final. Prin toate acestea, noi nu negăm faptul că *ar fi putut* exista, într-o vreme, o Evanghelie aramaică după Matei timpurie. Însă pur și simplu nu știm dacă e așa. Mai multe despre acest subiect în câteva clipe.

În al doilea rând, nu numai că Torrey și grupul său au susținut că Evangheliile noastre grecești, etc., sunt *traduceri* ale unor originale aramaice, ci în plus ei au încercat să demonstreze și că, în multe cazuri, ele se dovedesc a fi niște *traduceri proaste*. Cu toate acestea, și această concepție a fost definitiv respinsă. S-a arătat, de exemplu, că afirmația lui Torrey, conform căreia traducerea lui Matei 5:48 ca „Voi fiți dar

etc.), așa cum ne-am și așteptat să fie în această Evanghelie; vezi nota de subsol 37 de la p. 35. În final, un alt lucru care amintește de termeni folosiți în Vechiul Testament și transferați în Noul Testament sunt cuvintele *iată* sau *iată că*, apărând sub forma lui *hinnēh* sau *hēn* în aproape fiecare carte a Vechiului Testament (de aproximativ 100 de ori în Geneza) și, sub forma *lōvū*; sau *lōē* în Noul, distribuite din belșug în toate Evangheliile (ele apar de aproximativ 60 de ori în Matei).

desăvârșiți...” este o greșeală și căreia textul ar trebui tradus „Fiți, de aceea, atotcuprinzători”, *este ea însăși o greșeală*.⁹⁰ Chiar și cititorul nefamiliarizat cu greaca și ebraica poate vedea, comparând Matei 5:48 cu Levitic 19:2 și Deuteronom 18:13, că traducerea cu care s-a obișnuit (poate prin a studia A.V., A.R.V., N.A.S.B., R.S.V. sau Berkeley) nu este greșită și că, așa cum este tradus în general, acest pasaj se armonizează cu ideea centrală a lui Isus, anume, că așa cum este Tatăl, așa trebuie să fie și copiii Lui; cf. Luca 6:35. Multe traduceri similare care sunt considerate greșite sunt discutate în scrierile lui Torrey. La o examinare mai atentă, reiese că ele nu sunt deloc greșite. Lucrul interesant este că, *în multe cazuri specifice, susținătorii teoriei aramaice sub forma sa extremă își resping concluziile pe motiv că sunt traduceri greșite*, așa cum indică lucrările menționate la nota de subsol 88 de la p. 77.⁹¹

În ce fel i se aplică toate acestea Evangheliei după Matei? S-a arătat că, în ansamblu, greaca lui Matei este mai fluentă decât a lui Marcu și conține mai puține cuvinte aramaice. Având în vedere acest lucru, adjectivul „ebraic” nici nu poate să fie folosit cu referire la această Evanghelie *dacă* cineva definește adjectivul într-un sens stric lingvistic. Pe de altă parte, atunci când cuvântul „ebraic” este folosit cu un sens mai larg, cu referire la universul conceptual al evreilor, la ideile religioase care au fost proeminente printre ei pe fundalul Vechiului Testament și la frazeologia prin care erau exprimate aceste idei, adjectivul este corect întrebuințat.

Caracterul evreiesc al Evangheliei după Matei nu se limitează în nici un fel la anumite aspecte pe care, într-o măsură mai mare sau mai mică, le are în comun cu alte Evanghelii. El pătrunde mult mai adânc de atât. Iată, de exemplu, ideea teleologiei divine: planul lui Dumnezeu și împlinirea lui în istorie, un accent mai mare pus pe profeție și pe împlinirea ei decât în celelalte Evanghelii, așa cu s-a arătat deja. Mai este și plăcerea pe care o găsește Matei în conceptul de *șapte*. Deja din primul capitol, el Îl reprezintă pe Cristos ca Întemeietorul celor șapte serii de câte șapte, culminarea celor trei serii de paisprezece. Deși rugăciunea Tatăl nostru, așa cum o redă Matei, are *șase* cereri (6:9–13), totuși, după părerea sa, Isus a rostit un număr de șapte parabole ale Împărăției (cap. 13) și a pronunțat șapte sentințe care încep cu „Vai” asupra fariseilor și scribilor (cap. 23).⁹² Toate acestea evocă cu putere porunca divină referitoare la

⁹⁰ Vezi Torrey, *Our Translated Gospels*, p. 93 și urm., și riposta lui D. Daube din *BJRL*, 29 (1945), p. 31 și urm.

⁹¹ În ceea ce mă privește, pot mărturisi că după un studiu aprofundat al scrierilor lui Torrey și ale tovarășilor săi, precum și ale oponenților săi, studiu cerut ca bază pentru scrierea unui eseu lung despre acest subiect particular în timpul studiilor mele de P.G. de la Seminarul Teologic Princeton, credința mea în infailibilitatea Scripturii, interpretată rezonabil, nu a fost deloc zdruncinată, ci mai degrabă confirmată. Pasaje ca Apocalipsa 10:7; 15:2; 18:23 și 19:17, toate fiind (sau conținând), conform părerii lui Torrey, traduceri greșite, devin minunat de clare și capătă sens imediat ce sunt interpretate în lumina contextului, așa cum am încercat să fac în cartea mea, *More Than Conquerors*, a șaptesprezecea ed., Grand Rapids, 1970. Nici unul dintre aceste pasaje nu încorporează traduceri greșite. Același lucru este valabil și în cazul Evangheliilor și al cărții Faptele apostolilor.

⁹² Am lăsat intenționat pe din afară seriile de șapte pe care Matei le are în comun cu una sau celelalte două dintre sinoptice; cum ar fi: alte șapte duhuri (12:45), șapte pâini (15:34 și urm.), șapte coșuri (15:37), iertarea de șapte ori sau de șaptezeci de ori câte șapte (18:21, 22) și cei șapte frați (22:25). Așa cum s-a arătat, în Matei există suficient material distinct care conține cifra șapte, încât să se poată

săptămâna de șapte zile (Geneza 2:2; Exod 20:10; Deuteronom 5:14), de Sabatul săptămânilor (Cincizecimea, Lev. 23:15), de festivalul din luna a șaptea (Lev. 23:24), de al șaptelea an (Lev. 25:4) și de Anul jubiliar de după șapte ori șapte ani (Lev. 25:8). Pentru alte serii vechi-testamentale de câte șapte, vezi Geneza 4:24; Exod 25:37; Iosua 6:4, 6, 8, 13, 15; Iov 1:2; Daniel 4:16, 23, 25; 9:25 și Zaharia 4:2, pentru a menționa doar câteva.

Matei folosește de asemenea și termenul de „Împărăție a cerurilor” în loc de expresia „Împărăția lui Dumnezeu”, folosită de ceilalți autori ai Evangheliilor. Cu siguranță că el nu o evită pe aceasta din urmă (12:28; 21:31) și nu există o diferență *de esență* între cele două denumiri. Cu toate acestea, oare nu ne duce la concluzia că aceste rânduri sunt scrise de un evreu faptul că în varianta sa mult mai des folosită cuvântul grecesc tradus prin „cer” este la plural (cf. Geneza 1:1 în original) și că referirea la cer ne aduce aminte de Daniel 2:44; 7:13, 14? Matei îl prezintă pe Domnul Isus ca pe „fiul lui David, fiul lui Avram” (puneți în contrast Matei 1:1 cu Luca 3:38). Faptul că adverbul de timp *toivte* (atunci) apare în Matei de cam 90 de ori (compară cu Marcu – de 6 ori, Luca – de 15 ori, Ioan – de 10 ori) constituie o altă legătură cu echivalentul său semitic.

Din nou, oare accentul pus în mod constant de către această Evangheliie *pe Lege* (vezi mai ales secțiunea lungă 5:17–48; cf. 7:12; 12:5; 23:23) nu întărește această concluzie? Și dacă este nevoie de și mai multe dovezi, să ne aducem aminte de faptul că aceasta este singura Evangheliie în care titlul de „Împărat al iudeilor”, dat lui Isus, nu este păstrat pentru ultimele capitole, ci poate fi găsit deja de la început (2:2). Aceasta este, de asemenea, singura Evangheliie în care se spune că Isus a dat porunca: „Să nu mergeți pe calea păgânilor și să nu intrați în vreo cetate a samaritenilor, ci să mergeți mai degrabă la oile pierdute ale casei lui Israel” (10:5, 6). Ea este, din nou, singura Evangheliie în care sunt redată următoarele cuvinte: „Eu nu sunt trimis decât la oile pierdute ale casei lui Israel” (15:24). Este singura Evangheliie care numește Ierusalimul „sfânta cetate” (4:5; 27:53; cf. Apocalipsa 21:2). În cele din urmă, este singura Evangheliie în care obiceiurile evreiești nu trebuie explicate (15:2; în contrast cu Marcu 7:3, 4), căci evreii își cunoșteau propriile datini. Afirmția „Evanghelia lui Matei are un aspect evreiesc mai pronunțat decât celelalte Sinoptice”⁹³ este în întregime corectă. Acesta este sensul în care o numim „evreiască”.

A existat oare vreodată o Evangheliie semitică (în ebraică sau aramaică) scrisă de același autor care, conform acestei concepții, a produs mai apoi ceea ce numim acum „Evanghelia grecească după Matei”? Eusebiu ne spune că Papias a fost cel care a scris

considera că acest lucru este o trăsătură specifică. Am omis intenționat orice referire la seriile de câte trei și cinci din Matei (vezi lista din W. C. Allen, *op.cit.*, p. lxxv). La această listă s-ar mai putea adăuga câteva lucruri. O privire aruncată asupra pasajelor corespunzătoare dintr-o concordanță completă ar trebui să convingă pe toată lumea că aceste serii de trei și cinci sunt răspândite din belșug în cele trei Evanghelii sinoptice, mai ales în Matei și Luca. Din același motiv, eu nu sunt prea impresionat de încercarea lui Goodspeed de a lega sublinierile numerice pe care le detectează în prima Evangheliie canonică de concepția că ea a fost probabil scrisă de un vameș, o persoană care mânuia cu ușurință cifrele și tabelele; vezi *op. cit.*, p. 21, 22, 24, 25, 36, 58, 59, 70, 71, 76, 112, 113, 133–135. În cazul de față, chiar el pare să fi simțit cât de slab este acest argument; vezi p. 53.

⁹³ L. Berkhof, *New Testament Introduction*, Grand Rapids, 1915, p. 64.

(într-o lucrare⁹⁴ acum pierdută) următoarele cuvinte: „Matei a aranjat oracolele în limba ebraică și fiecare le-a tradus după cum a putut”.⁹⁵

Înțelegeri și interpretări diferite ale acestei afirmații:

1. Este evident că Papias a greșit. El și-a bazat opinia pe faptul că Matei a scris în primul rând pentru evrei. În plus, e posibil ca el să fi confundat Evanghelia noastră grecească după Matei cu un alt document, cum a făcut Ieronim, care a crezut că scrierea apocrifă *Evanghelia după evrei* este Evanghelia ebraică originală după Matei. Un Matei în aramaică datat înaintea Evangheliei grecești după Matei nu a fost găsit niciodată. Dacă ar fi existat o asemenea Evanghelie, ea ar fi urmat, firește, textul ebraic în citatele ei din Vechiul Testament. Însă dacă ar fi urmat textul în ebraică al lui Isaia 29:13, ar fi lăsat pe dinafară tocmai acuzația lui Isus (Matei 15:6 și urm.; Marcu 7:8 și urm.) la adresa fariseilor și a cărturarilor că dau la o parte Cuvântul lui Dumnezeu pentru a-și urma tradiția. Este clar că atât Isus, cât și Matei urmează aici textul Vechiului Testament în varianta sa *tradusă în greacă* (adică, LXX). De aceea, dovezile arată spre o Evanghelie scrisă inițial nu în ebraică (sau aramaică), ci în greacă.⁹⁶

2. Identică cu cea care tocmai a fost descrisă, însă cu accentul pus pe ideea că limba originală în care, după părerea lui Papias, a fost scrisă lucrarea în mod greșit atribuită lui Matei, a fost în mod cert ebraica, iar cele câteva *traduceri* erau în aramaică, nu în greacă.⁹⁷

3. Papias a avut dreptate. Matei, după ce și-a scris Evanghelia în limba evreilor – având ca rezultat faptul că atunci când vorbea cu greci, fiecare persoană urma să o traducă după posibilități – și a plecat din Palestina pentru a lucra în altă parte, a creat o Evanghelie în limba greacă cu gândul la „evreii Diasporei” (Berkhof) sau la „celelalte națiuni” (Thiessen).⁹⁸

4. Papias se gândea la „discursurile lui Isus” atunci când vorbea despre *logia*. Matei le notase pe acestea în aramaică. Atunci când fostului vameș i-a căzut în mâini Evanghelia lui Marcu, el a folosit-o aproape în întregime, transpunând materialele din ea de câte ori găsea că este necesar și combinându-le cu maximele, rostirile sau învățăturile lui Isus pe care el, Matei, le notase. În timp, rezultatul a devenit *Evanghelia după Matei* în greacă.⁹⁹

⁹⁴ Titlu: *Interpretation of the Oracles of the Lord, in five treatises; op. cit.*, III.xxxix. 3–5.

⁹⁵ Același, III.xxxix.16. Textul grecesc sună astfel:

Ματθαῖος μὲν οὖν Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ τὰ λόγια συνετάξατο ἡρμηνεύσεν δ' αὐτὰ ὡς ἦν δυνατὸς ἕκαστος. Aproape că s-ar părea că fiecare cititor al acestei afirmații a lui Papias a procedat la rândul său cu ea „cum a putut” sau poate în unele cazuri „cum s-a potrivit mai bine cu concepțiile sale”. Traduceri diferite de cea sugerată mai sus sunt:

Ἑβραϊδὶ: „în limba aramaică”, „în dialect ebraic” sau „în stilul evreiesc”.

τὰ λόγια: „cuvântările”.

συνετάξατο: „a compus”, „a adunat”, „a scris”.

ἡρμηνεύσεν: „a interpretat”.

⁹⁶ Pentru această concepție, vezi N. B. Stonehouse, *Origins of the Synoptic Gospels*, p. 87–92.

⁹⁷ H. Mulder, „Het Synoptisch Vraagstuk,” *Exegetica* (1952), p. 17.

⁹⁸ L. Berkhof, *New Testament Introduction*, p. 66–69; cf. H. C. Thiessen, *op. cit.*, p. 137.

⁹⁹ E. J. Goodspeed, *op. cit.*, p. 16, 108–110, 144.

5. Papias nu a vrut să spună că Matei a scris o Evanghelie în ebraică, ci că el a scris în stil eвреiesc.¹⁰⁰

Nu voi pierde timpul comentând pe marginea acestor concepții luate separat. Câteva reflecții va trebui să fie suficiente. În primul rând, atunci când vorbește despre Marcu și Evanghelia sa¹⁰¹, Papias definește clar termenul „oracole” (logia),¹⁰² spunând că el se referă la „lucrurile spuse sau făcute de Domnul”, nu numai la „lucrurile spuse”. De aceea, Papias nu se gândește la cuvinte sau discursuri separat de lucrări sau fapte atunci când folosește acest termen. El se gândește la Evanghelie ca la un întreg. De aceea, este logic să se presupună că și atunci când spune: „Matei a aranjat oracolele”, el vorbește despre *Evanghelia* lui Matei.

În al doilea rând, noi ar trebui să distingem cu grijă între cele două întrebări: a. „Este oare Evanghelia noastră grecească după Matei o *traducere* a unei lucrări semitice mai timpurii (în ebraică sau aramaică)?” și b. „A existat oare o lucrare mai timpurie, scrisă în limba evreilor, o lucrare care a precedat Evanghelia greacă a lui Matei și a avut o anumită relație cu ea, fiind un model pentru ea și/sau, într-un sens totuși restrâns, chiar o sursă pentru o parte din conținutul ei?” Aceste două întrebări nu trebuie amestecate. Teoretic, ar trebui să se considere că este posibil să se răspundă negativ la prima întrebare, dar afirmativ la a doua. Cât despre această a doua întrebare, nu trebuie să se excludă nici posibilitatea ca cineva să se abțină.

În ce privește prima întrebare, poziția celor care consideră că Evangheliile și alte părți ale Noului Testament sunt traduceri ale textului aramaic scris a fost deja discutată și respinsă (p. 77, 78). Nici Evanghelia grecească după Matei nu este doar o simplă *traducere* din aramaică. Pe parcursul ei, limbajul grecesc și idiomurile sale joacă un rol mult prea proeminent. Argumentul bazat pe Matei 15:8, 9, luat ca dovadă în sprijinul acuzației găsite în versetul 6 (vezi mai sus, la punctul nr. 1), este valid. Deși ceea ce spune Isus poate foarte bine să se *transmită* și în ebraică, este cu siguranță mult mai clar *exprimat* în Septuaginta. Faptul că prin tradiția lor fariseii și cărturarii au anulat Cuvântul lui Dumnezeu pentru că i-au substituit precepte ale oamenilor, precepte pe care ei le *predau* oamenilor, amintește de unul dintre pasajele din Isaia, așa cum este redat nu atât în ebraica originală, cât în traducerea în limba greacă (Septuaginta) a Vechiului Testament.

Ebraică (Isaia 29:13):

„Întrucât acest popor se apropie cu gura și Mă onorează cu buzele, însă își întoarce inima de la Mine și frica lor de Mine este doar o învățătură a oamenilor, de aceea...”

Septuaginta:

„Acest popor se apropie de Mine (și) Mă onorează cu buzele, dar inima lui este departe de Mine. Dar degeaba Mi se închină, învățând precepte ale oamenilor și doctrinele (lor).”

¹⁰⁰ J. Kürzinger, *BZ* 4 (1960), p. 19–38.

¹⁰¹ Eusebiu, *op. cit.*, III.xxxix.15.

¹⁰² Cu privire la *logogion*, vezi Th.D.N.T., vol. IV, p. 137–141, mai ales p. 140, 141.

Matei 15:8, 9 (cf. Marcu 7:6, 7):

„Norodul acesta se apropie de Mine cu gura și Mă cinstește cu buzele, dar inima lui este departe de Mine. Degeaba Mă cinstesc ei, învățând ca învățături niște porunci omenești.”

Nu există nimic care să impună poziționarea unei Evanghelii aramaice scrise înaintea Evangheliei grecești după Matei. Un asemenea document nu a fost găsit niciodată. Nici un martor din acele vremuri nu citează din ea. Dacă a existat vreodată, acesta este un fapt care nu se poate dovedi acum cu certitudine. Forma sub care apar multe citate în toate cele trei Sinoptice indică o bază comună pentru toate. Această sursă ar putea foarte bine să fie constituită din *notițele* lui Matei.¹⁰³ Notițe similare scrise de același autor ar putea foarte bine să explice și o parte din restul (adică, ceea ce nu este citat) materialului Evangheliei. Așa cum s-a arătat deja, Matei a folosit probabil și Evanghelia după Marcu, care, conform tradiției, a redat predicarea lui Petru și care, la rândul ei, este posibil să se fi inspirat în multe cazuri din notițele lui Matei. Apoi, au existat, firește, și amintirile lui Matei legate de ce văzuse și auzise el însuși și de ceea ce îi relataseră alții (tradiția orală). Cu toate aceste materiale-sursă la îndemână, ar fi greu să se demonstreze *necesitatea* existenței unei Evanghelii aramaice care să stea la baza celei grecești.

Totuși, acest lucru nu demonstrează la modul absolut că o asemenea Evanghelie nu a existat niciodată și că Papias și cei care l-ar fi urmat se înșelau. *Poate* că s-au înșelat, însă ultimul cuvânt în acest domeniu nu a fost scris încă. Argumentele care au fost folosite pentru a dovedi că el a greșit nu au convins pe toată lumea. Unii gândesc în felul următor: Este greu de înțeles în ce fel o greșeală a lui Ieronim (340?–420 d.Cr.), un om care a trăit cu mult timp după ce ultimul dintre apostoli a trecut în neființă, poate fi un argument puternic împotriva afirmației lui Papias. Acest Papias a fost un martor foarte *timpuriu* (scriind probabil cândva între 125 și 140) și a fost descris de Irineu ca o persoană care a auzit mărturia lui Ioan (apostolul) și care a fost un tovarăș al lui Policarp.

Faptul că un Matei în aramaică dinaintea Evangheliei grecești după Matei nu a fost găsit niciodată și nici citat ar fi un argument de-a dreptul anihilator împotriva concepției că ar fi existat cândva un asemenea document, dacă nu s-ar impune următoarele două considerente: *a.* afirmația lui Papias și a altora după el care au susținut că el a existat cândva și *b.* faptul că pe măsură ce trecea timpul se diminua nevoia unei asemenea cărți, factor care explică dispariția ei ulterioară: „Misionarii creștini cu o carte aramaică ... în mână nu ar fi fost în stare să facă propagandă într-o lume care era de fapt grecească sau elenizată”.¹⁰⁴

O altă obiecție împotriva teoriei că Papias a greșit a fost exprimată prin următoarele cuvinte: „Să ne aducem aminte și de faptul că este o inconsecvență să se creadă afirmația lui Papias că Matei a scris Evanghelia și să se discrediteze apoi următoarea sa

¹⁰³ Vezi și p. 31, 48, 88. Referiri la notițele lui Matei pot fi găsite și în A. T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*, New York și Londra, 1930, vol. I, p. xii; E. J. Goodspeed, *op. cit.*, p. 80, 86, 88, 108, 142; W. Hendriksen, *Bible Survey*, Grand Rapids, 1961, p. 384 și R. H. Gundry, *The Use of the Old Testament in St. Matthew's Gospel*, p. xii, 181, 182.

¹⁰⁴ A. Deissmann, *Light from the Ancient East* (trad. din germană de L. R. M. Strachan), New York, 1922, p. 65.

mărturie că apostolul a scris în ebraică, așa cum fac unii învățați. Este, într-adevăr, aproape sigur faptul că Pantaenus [vezi Eusebiu, *op. cit.*, V. x. 1–4] a greșit atunci când a crezut că a găsit Evanghelia ebraică în India și că Ieronim s-a înșelat atunci când și-a imaginat că a tradus-o în Cezarea. Ceea ce au văzut ei a fost probabil o variantă alterată a manuscrisului ebraic cunoscut sub numele de «Evanghelia după evrei». Însă această posibilă greșeală nu invalidează cealaltă mărturie de sine stătătoare a lui Ieronim și pe cea a tuturor Părinților timpurii ai Bisericii, potrivit căreia Matei a scris Evanghelia în ebraică”.¹⁰⁵ Același autor sugerează că Evanghelia grecească a lui Matei a fost „o nouă recenzie a Evangheliei”.¹⁰⁶ Iar într-un studiu recent, C. S. Petrie ajunge la concluzia că mărturia lui Papias despre Evanghelia după Matei are o bază mai solidă decât cele mai bune presupuziții de astăzi.¹⁰⁷

Probabil că nu ar fi prea greu de adus contraargumente. Autorului cărții de față i se pare că nu există suficiente dovezi nici pentru a susține, nici pentru a infirma existența de odinioară a unei Evanghelii timpurii după Matei în limba ebraică. A scris oare Matei o Evanghelie semitică? Este oare Evanghelia grecească după Matei „o nouă recenzie”? Răspunsul meu este „Nu știu”. Că ea nu este o nouă *traducere* a unei Evanghelii scrise ebraice sau aramaice îmi este foarte clar. În rest, un singur lucru *știu*: Evanghelia grecească după Matei este ebraică în sensul deja explicat mai sus.

Evanghelizatoare, adică având un scop misionar.

Matei arată foarte clar faptul că acest Mesia al profeției este în relație cu întreaga lume. În Arborele său genealogic sunt menționați nu numai o mulțime de descendenți direcți ai lui Avraam, ci și mulți „străini”, ca Tamar, Rahab și Rut (1:3, 5). Magii au venit din Răsărit ca să I se închine Copilului și să Îi aducă daruri (cap. 2). Faptul că Evanghelia mântuirii se întinde până la cei aflați dincolo de granițele lui Israel reiese din cuvintele lui Cristos: „Vă spun că vor veni mulți de la răsărit și de la apus și vor sta la masă cu Avraam, Isaac și Iacov în Împărăția cerurilor. Iar fiii Împărăției vor fi aruncați în întunericul de afară” (8:11, 12). El este același Cristos care a vindecat robul centurionului (8:5–13), a lăudat credința unei canaanence și i-a vindecat fiica (15: 21–28). El este Cel care a spus: „Împărăția lui Dumnezeu va fi luată de la voi și va fi dată unui neam care va aduce roadele cuvenite” (21:43). El a mai spus: „Chemați la nuntă pe toți aceia pe care îi veți găsi... și odaia ospățului de nuntă s-a umplut de oaspeți” (22:9, 10). Probabil cea mai cuprinzătoare poruncă se află în ultimul capitol: „Duceți-vă și faceți ucenici din toate neamurile” (28:19, 20).

Se poate pune următoarea întrebare: „Cum de este oare posibil ca unul și același evanghelist – sau Cristos, sau evanghelia (vestea bună a mântuirii), sau Evanghelia după Matei – să aibă atât un caracter evreiesc, cât și unul evanghelistic?” Răspunsul se află în pasaje ca Fapte 13:46 și Romani 1:16.

¹⁰⁵ L. Berkhof, *New Testament Introduction*, p. 69, 70.

¹⁰⁶ Idem, p. 70. R. V. G. Tasker vorbește în mod similar în *The Gospel according to St. Matthew*, p. 13.

¹⁰⁷ C. S. Petrie, „The Authorship of ‘The Gospel according to Matthew’: a Reconsideration of the External Evidence,” *NTS* 14 (1, 1967), p. 15–32.

După Golgota, și întrezărindu-se chiar și cu puțin timp înainte, există o singură rasă aleasă, constând din toți cei care sunt „în Cristos”, indiferent ce rasă sau naționalitate ar avea. Distincțiile care au marcat epoca Vechiului Testament au dispărut complet (Romani 10:12; 1 Corinteni 7:19; Galateni 3:9, 28, 29; Efeseni 2:14, 18; Coloseni 3:11; 1 Petru 2:9; Apocalipsa 7:9; 22:17).

Scrisă de un om ale cărui calificări se potrivesc cu aceste caracteristici de mai sus. Cine a fost acest om? Această întrebare ne duce la următorul titlu:

II. Autorul, data și locul scrierii

Părerea multora este că autorul acestei cărți ce deschide calea spre trezoreria Noului Testament „cu siguranță nu a fost Matei, apostolul”.¹⁰⁸ Cât privește doctrina inspirației, nu pot exista obiecții la adresa acestei păreri. Autorul nu-și dezvăluie nicăieri identitatea. Ceea ce a scris el este și rămâne opera unui autor anonim. Altfel au stat lucrurile cu Pavel. Când i-a adresat o scrisoare lui Filimon, el a inclus următoarele cuvinte: „Eu, Pavel scriu cu mâna mea”. De fapt, chiar în primul verset al fiecărei epistole el se prezintă ca cel care o scrie. Mai mult, așa cum s-a arătat mai înainte, titlul, care, așa cum este el interpretat de obicei, dar nu la modul strict, îi atribuie cartea lui Matei, nu a fost adăugat până prin 125 d.Cr. Prin urmare, el nu i-a aparținut inițial cărții inspirate.

Trebuie admisă posibilitatea ca titlul Evangheliei să indice numele persoanei care, să presupunem acest lucru, era răspunzătoare pentru cel puțin o parte a conținutului ei. Unii erudiți conservatori de renume nu au nici o problemă cu titlul, deși resping ideea tradițională că fostul vameș, Matei, a scris întreaga Evanghelie. Așa cum văd ei această problemă, relația lui Matei cu Evanghelia atribuită lui trebuie înțeleasă în sensul că, pe lângă lucrurile pe care le are în comun cu celelalte Sinoptice, ea conține și multe elemente originale în materialul, structura și scopul ei. În această abordare

¹⁰⁸ A. H. McNeile, *The Gospel According to St. Matthew*, Londra, 1915, p. xxviii. Aceeași idee este exprimată și de B. M. Metzger, *The New Testament, Its Background, Growth, and Content*, p. 96, 97. E. J. Goodspeed, *op. cit.*, p. 20, admite că pentru multă vreme a fost și el de această părere. Însă cartea lui arată că a avut loc o schimbare completă a concepției sale. Este destul de populară părerea că, deși Matei nu a fost autorul lucrării terminate, el a avut totuși de-a face cu ea. El a furnizat structura de bază prin a schița logia Domnului, etc. Indiferent care a fost materialul scris de adevăratul Matei, el a fost apoi folosit, îmbogățit și rearanjat de un compilator sau editor al cărui nume s-a pierdut. Apoi lucrarea a căpătat numele de „Evanghelia după Matei”. După părerea unui autor, motivul pentru care această Evanghelie i-a fost atribuită lui Matei a fost că „ar fi existat o tendință irezistibilă de a-i conferi autoritate apostolică”, W. C. Allen, *A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel according to Matthew (International Critical Commentary)*, p. lxxxi. Acest motiv nu este foarte convingător. Dacă Evanghelia în cauză i-ar fi fost atribuită lui Matei numai pentru a i se „conferi autoritate apostolică”, de ce nu i-a fost atribuită mai bine cea mai lungă Evanghelie lui Pavel în locul lui Luca, iar cea mai scurtă apostolului Petru în locul lui Marcu? După părerea lui A. Plummer, autorul acestei Evanghelii „nu a fost Sf. Matei”, ci „un creștin de origine evreiască din perioada timpurie, nu suficient de important pentru ca numele lui să fie purtat de o Evanghelie”. Acest autor necunoscut s-a folosit de logia („colecție de fapte privitoare la Isus, constând mai ales din discursurile Lui și din împrejurările în care au fost roștite”) lui Matei de mai înainte ca de o sursă (*An Exegetical Commentary on the Gospel according to St. Matthew*, retipărită la Grand Rapids, 1953, p. viii-x).

proaspătă și independentă, ei discern influența care dăinuie a cuiva care a fost în mod categoric martor ocular, adică pe cea a lui Matei.¹⁰⁹

Cu toate acestea, în nici un caz nu este adevărat că toți erudiții sunt mulțumiți cu ideea că fostul vameș a fost autorul Evangheliei numai în sensul că era răspunzător pentru unele din materialele-sursă ale cărții. Mai degrabă, ei cred că el a fost cu adevărat autorul sau compozitorul întregii cărți, deși atunci când a scris-o, el s-a folosit din plin de anumite surse.¹¹⁰ Argumentele¹¹¹ celor care acceptă o relație mai îndepărtată a fostului vameș cu cartea atribuită lui sunt următoarele:

1. Apelul la tradiția timpurie făcut în sprijinul propunerii că Matei a fost el însuși autorul întregii prime Evanghelii canonice nu este justificat, căci tradiția timpurie vorbește despre o lucrare aramaică, iar Evanghelia greacă după Matei nu este nici măcar o traducere din aramaica scrisă.

Răspuns: Dacă exponenții tradiției timpurii considerau că Evanghelia grecească după Matei este o traducere liberă, astfel încât ei credeau că presupusul document aramaic original și noul document erau *o singură* carte pe care ei i-o atribuiau lui Matei, oare nu și-ar pierde forța acest argument? Dacă acești martori timpurii (Papias, Irineu, Origen, etc.) nu au privit-o astfel, nu ar trebui oare să ajungem la concluzia că unii dintre ei, deși citează adesea din Evanghelia grecească după Matei, nu discută niciodată despre paternitatea ei? În plus, oare *titlul* „după Matei” nu cuprinde tocmai această tradiție foarte timpurie? Pentru dovezi în favoarea unei datări foarte timpurii a titlului, vezi Goodspeed, *op. cit.*, p. 37, 38.

2. Este foarte incert faptul că Matei, ca martor ocular, s-ar fi folosit într-o măsură atât de mare de o Evanghelie scrisă de Marcu, o persoană care nici măcar nu făcea parte din Cei doisprezece.

Răspuns: S-a răspuns deja la acest argument; vezi p. 41, 42.

3. Prima Evanghelie canonică nu este la fel de plină de vitalitate cum ne-am fi așteptat să fie dacă ar fi fost scrisă de un martor ocular. De fapt, ea nu este nici măcar la fel de plină de vitalitate ca Evanghelia după Marcu (sau a lui Ioan).

¹⁰⁹ Astfel, de exemplu, H. N. Ridderbos, *Het Evangelie naar Mattheus (Korte Verklaring der Heilige Schrift)*, Kampen, 1952, p. 13–15. De acum încolo, când apare numele acestui autor însoțit de expresia *op. cit.*, se face referire la acest comentariu la Matei.

¹¹⁰ Așa cum crede A. T. Robertson, „Nu există un motiv real pentru care apostolul Matei să nu fi putut scrie atât Logia aramaică, cât și Evanghelia grecească după Matei, decât dacă cineva nu este dornic să creadă că el s-a folosit de lucrarea lui Marcu la fel ca de a sa” (*Word Pictures*, vol. I, p. xi). R. C. H. Lenski consideră că Matei este autorul întregii cărți în care el a inclus și anumite logia ebraice (*Interpretation of St. Matthew's Gospel*, Columbus, Ohio, 1932, p. 18). De acum încolo, când este pomenit numele acestui autor, însoțit de expresia *op. cit.*, se face referire la această lucrare.) S. Greijdanus consideră că Matei este autorul Evangheliei aramaice și crede că altcineva a tradus-o în greacă (*Bijbelsch Handboek*, Kampen, 1935, vol. II, p. 104). N. B. Stonehouse crede că „paternitatea apostolică a lui Matei este la fel de puternic atestată ca orice alt fapt al istoriei Bisericii Primare” (*Origins of the Synoptic Gospels*, p. 46, 47). Așa cum s-a afirmat mai înainte, acest lucru este în armonie cu ceea ce scrisese Goodspeed, deși nu toate motivele pe care și-a bazat el părerea au fost acceptate de Stonehouse. În cele din urmă, R. H. Gundry apără și el părerea că Matei a fost autorul lucrării atribuite lui (*op. cit.*, p. 181–185). La p. 182, el cântărește argumentele lui Goodspeed. Eu sunt complet de acord cu această analiză.

¹¹¹ Pentru aceste argumente, vezi mai ales H. N. Ridderbos, *op. cit.*, p. 13.

Răspuns: Este un fapt unanim acceptat că, printre Sinoptice, Evanghelia după Marcu este în general cea mai plină de viață, așa cum ne-am și așteptat din partea unei Evanghelii scrise de interpretul lui *Petru*. Totuși, pentru a explica o zugrăvire foarte fidelă a imaginilor, trebuie luată în considerare nu numai prezența scriitorului la fața locului, ci și caracterul și personalitatea sa. Petru a fost probabil un individ cu trăiri mult mai intense și vibrante decât Matei. Poate că Marcu i-a semănat lui Petru în unele privințe (vezi p. 37-39). Este posibil ca Matei să fi fost mult mai calm, mai hotărât. De asemenea, această diferență în ce privește vioiciunea nu trebuie exagerată. Evanghelia după Matei nu duce lipsă de scene dramatice: 1:20; cap. 2; 7:24-27; 8:23-27; 14:28-31; 20:1-16; 22:1-14; 23:1-39; cap. 25; 27:3-10, 19-21, 24, 25, 50-56, 62-66; 28:2-4, 11-15.

Fenomenul despre care am discutat acum reprezintă poziția conservatoare cu privire la paternitatea cărții cunoscute sub numele de „Evanghelia după Matei”. Conservatorii sunt de acord cu faptul că, dintr-un motiv sau altul, titlul este corect. Ei sunt de acord și în privința faptului că această carte face parte din Cuvântul inspirat al lui Dumnezeu. Diferențele dintre concepțiile lor vizează un aspect relativ minor. Cu toate acestea, nici un conservator adevărat nu va fi în stare să îmbrățișeze concepția erudiților radicali referitoare la paternitatea, caracterul și conținutul acestei Evanghelii. Din moment ce această concepție este de fapt un atac la adresa caracterului demn de încredere al Evangheliilor, o temă care a fost deja tratată pe larg (vezi p. 49-70), prea puține lucruri mai trebuie adăugate aici.

Un exemplu tipic de concepție radicală referitoare la Evanghelia după Matei poate fi găsit într-un articol scris de H. H. Koester de la Harvard Divinity School.¹¹² Acest autor crede că unele materiale conținute de această Evanghelie sunt legende, neagă sec că un ucenic direct al Domnului Isus ar fi putut scrie cartea și își exprimă părerea că 22:6,7 vorbește despre căderea Ierusalimului ca și cum ar fi avut loc deja. De asemenea, el este sigur că formulările cristologice, doctrinare și liturgice dovedesc faptul că ea a fost scrisă de un om din cea de-a treia generație, nu mai devreme de 75-100 d.Cr.

Înșă respingerea unei narațiuni – de exemplu, nașterea din fecioară – nu dovedește că evenimentul indicat nu s-a întâmplat niciodată. Argumentul bazat pe 22:6, 7 este foarte slab, așa cum s-a arătat deja (vezi p. 20). Iar o gândire consecventă ar cere ca, în cazul în care avem de gând să respingem posibilitatea existenței unor formulări cristologice, doctrinare și liturgice elaborate apărute înainte de 75 d.Cr., să negăm autenticitatea tuturor epistolelor lui Pavel (și, de fapt, a unei mari părți din Noul Testament) în același timp!

*Argumente în apărarea atribuirii
„Evangheliei după Matei” lui
Matei, unul dintre Cei doisprezece*

1. Matei (Matei 9:9; 10:3; Marcu 3:18; Luca 6:15; Fapte 1:13), numit și Levi (Marcu 2:14; Luca 5:27, 29), a fost, așa cum arată și numele său, un evreu.¹¹³ Acest lucru poate fi o explicație în favoarea caracterului evreiesc al Evangheliei sale.

¹¹² „Matthew, Gospel according to Saint,” *Encyclopaedia Britannica*, Chicago, Londra, etc., ed. din 1969, vol. XIV, p. 1117-1118.

¹¹³ Numele tatălui său era Alfeu (Marcu 2:14). Acesta era și numele tatălui lui Iacov cel Mic și al lui

2. Când Matei a primit chemarea de a-l urma pe Isus, el era vameș în Capernaum, adică, unul care adună impozitele. Cel mai probabil că era în serviciul lui Irod Antipa. Din moment ce lucra „în Galilea neamurilor”, era probabil familiarizat cu greaca și cu aramaica.¹¹⁴ Evanghelia după Matei arată că autorul ei a cunoscut într-adevăr mai mult de o singură limbă. Astfel, citatele din ea sunt adesea un fel de parafrază în cadrul căreia elemente din Septuaginta grecească sunt combinate cu cuvinte aramaice sau expresii derivate din ebraică.¹¹⁵

Din nou, ca vameș Matei era obligat să consemneze în scris sumele primite. Poate că știa să și stenografieze.¹¹⁶ De aceea, era logic ca el să fie persoana care a notat cuvintele și faptele lui Cristos.

3. Nu numai că Matei a fost un evreu inteligent; el era și profund religios, așa cum reiese din faptul că atunci când a fost chemat de Isus, el a ascultat imediat. Așadar, noi putem foarte bine să credem că el a fost pe deplin familiarizat cu Vechiul Testament ebraic, cât și cu traducerea Septuaginta. Cu siguranță că era versat în folosirea Scripturilor. Prin urmare, era genul de om care, călăuzit de Duhul, era în stare să interpreteze pasajele vechi-testamentale într-o asemenea manieră încât să le poată aplica la noile situații. Evanghelia după Matei este în armonie cu această abilitate a lui Matei. Scriitorii celorlalte Evanghelii, după cum putem presupune, puteau să se folosească de notițele lui Matei. El, în schimb, se putea folosi de Evanghelia după Marcu.

4. Tradiția este unanimă în a-l indica pe Matei ca autor. Ea nu a menționat niciodată pe altcineva:

La începutul secolului al IV-lea, Eusebiu a scris următoarele:

„După ce mai întâi le-a predicat evreilor, atunci când a fost pe punctul de a pleca la alții, Matei a lăsat în scris, în limba sa maternă, Evanghelia după Matei și a compensat astfel prin scris absența sa” (*op. cit.*, III.xxiv.6).

Iose (Matei 10:3, Marcu 15:40). Goodspeed îl identifică pe acest din urmă Alfeu cu tatăl lui Matei. După părerea lui, mama din această familie era una dintre Marii și era de fapt mama vitregă a lui Matei. El sugerează chiar că prezența lui Matei în această familie remarcabilă a fost probabil motivul chemării dramatice la ucenicie, de care a avut parte (*op. cit.*, p. 2, 6, 7). Toate acestea sună puțin fantezist. Nu pot găsi nici un text în Scriptură care să vină în sprijinul acestei afirmații. Din moment ce Evangheliile nu indică nici un fel de rudenie între Matei și Iacov cel Mic (ca în cazul lui Iacov și Ioan și al lui Petru și Andrei), nu este oare mult mai probabil să nu fi existat o asemenea legătură? De aceea, după toate probabilitățile, așa cum Biblia vorbește despre mai mulți oameni cu numele de Goliat, Irod, Iacov, Ieroboam, Ioan, Iosua, Iuda, Noe, Filip, Simon, etc., așa recunoaște și existența mai multor bărbați cu numele Alfeu. Eu găsesc că în unele privințe cartea lui Goodspeed, *Matthew, Apostle and Evangelist*, este una care stimulează și informează, însă în altele se repetă și este fantezistă.

¹¹⁴ Vezi E. Schürer, *Geschichte des jüdischen Volkes in Zeitalter Jesu Christi*, Leipzig, 1901–1909, vol. I, p. 57 și urm.; 84 și urm.

¹¹⁵ Acest lucru este arătat clar de către R. H. Gundry, *The Use of the Old Testament in St. Matthew's Gospel*, p. 174–178.

¹¹⁶ Goodspeed aruncă o lumină prețioasă asupra acestui subiect, pe baza unor papirusuri descoperite, *op. cit.*, p. 57–76. Cu privire la stenografierea antică, vezi și G. Milligan, *The N.T. Documents*, Londra, 1913, p. 241–247. Că stenografierea era binecunoscută și larg răspândită chiar înainte ca Matei să se fi născut este confirmat și de faptul că deja în 63 î.Cr. Marcus Tullius Tiro, prieten al lui Cicero, a inventat un sistem de scriere rapidă care era predat în foarte multe dintre școlile Imperiului și folosit de către *notarii* din Senatul roman pentru a consemna discursurile oratorilor. Nici lumea greacă nu a rămas cu mult în urmă în această privință, așa cum au arătat Milligan și ceilalți.

Puțin mai devreme, Origen (fl.210–250) s-a pronunțat în mod similar, iar și mai devreme (prin 182–188) a făcut-o la fel și Irineu (vezi mai sus notele de subsol 41b și, respectiv, 41a, de la p. 41). Primul dintre toți (cândva prin 125 și 140) din această serie de martori este Papias, a cărei referire la Matei și la Evanghelia sa a fost de asemenea citată și analizată (p. 80–82). Papias a fost descris de Irineu ca unul care l-a auzit vorbind pe [apostolul] Ioan și care a fost un tovarăș al lui Policarp.

Folosirea acestei Evanghelii în cele mai timpurii scrieri patristice care ni s-au păstrat (cele atribuite lui Barnaba, Clement al Romei, Ignățiu și Policarp) este atestată din belșug. Didahiile își adaugă și ele mărturia. De fapt, se poate spune fără exagerare că dovezile externe în favoarea utilizării timpurii a acestei Evanghelii și a atribuirii sale lui Matei, din momentul în care s-a început atribuirea sa, sunt unanime.

5. Ar fi greu de explicat cum de, într-o perioadă de poate șaiszeci de ani din clipa în care această Evanghelia a fost scrisă, numele autorului ei adevărat s-a pierdut și a fost înlocuit de un nume fictiv.

6. Autorul unei cărți bazate pe un plan așa de frumos, având un stil atât de coerent și un conținut atât de măreț cu greu ar fi putut fi pierdut din vedere.

7. Faptul că această Evanghelia i-a fost atribuită unuia dintre cei mai discreți apostoli dintre Cei doisprezece, un om despre care abia dacă știm ceva, constituie un alt argument în favoarea corectitudinii acestei atribuirii.

Cât despre data apariției și locul de origine al cărții, multe lucruri sunt incerte. Faptul că Matei cunoștea Vechiul Testament ebraic și că a avut acces la sursele evreiești pare să indice o *dată* la care ruptura cu sinagoga, unde erau ținute asemenea surse, nu era încă completă și Palestina ca *locul sau regiunea* în care a apărut cartea. În sprijinul acesteia din urmă vin și multe referiri la evenimente și situații din sau din jurul Ierusalimului, relatate exclusiv de Matei (2:3, 16; 21:10; 27:3–8, 24, 25, 52, 53, 62–66; 28:4, 11–15). Data nu poate fi mai târzie de 70 d.Cr., căci Ierusalimul și Templul nu au fost încă distruse (24:2, 15–28). Cu toate acestea, trebuia să fie suficient de târzie încât să-i permită lui Matei să citească și să folosească Evanghelia după Marcu. Însă noi nu știm exact când și-a scris Marcu lucrarea. Vezi însă p. 42. Afirmarea lui Irineu care a fost analizată și interpretată în diferite feluri (citată la p. 41), conform căreia Matei și-a publicat Evanghelia „în timp ce Petru și Pavel predicau la Roma și fondau biserica de acolo”¹¹⁷, pare să indice o dată cu puțin mai devreme de 63 d.Cr. și probabil înainte de Războiul Evreiesc. Eu cred că 63–66 d.Cr. nu este prea departe de adevăr. Nu putea fi cu *mult* mai devreme, fiindcă 27:8 și 28:15 sugerează că s-a scurs destul de mult timp de la Golgota.

¹¹⁷ Multe lucruri sunt încă neclare: a. Atunci când Irineu spune că această Evanghelia a fost scrisă „printre evrei în limba lor”, este oare aceasta părerea lui sau îl citează pe Papias? b. Când afirmă că acest lucru s-a întâmplat pe când „Petru și Pavel... fondau biserica de acolo”, este aceasta o greșală, având în vedere faptul că biserica din Roma nu a fost fondată de Pavel? Sau trebuie să se dea oare un sens figurat expresiei „fondau”, de exemplu, acela de „întăreau”? Vezi Filipeni 1:12–18. c. A fost oare Petru la Roma între prima și cea de-a doua întemnițare a lui Pavel de acolo? Vezi 1 Petru 5:13.

III. Scopul

În general, se poate spune că scopul acestei Evanghelii a fost în întregime acela de a-i câștiga pe evrei pentru Cristos; adică, de a-i atrage pe cei încă neconvertiți și de a-i întări pe cei deja convertiți. Caracterul evreiesc al Evangheliei după Matei, așa cum a fost el descris în paginile precedente, arată că acesta este scopul. Pentru a-l realiza, accentul este pus pretutindeni pe faptul că Isus este într-adevăr Mesia cel mult așteptat al Scripturilor ebraice.

Prin urmare, datorită călăuzirii providențiale a lui Dumnezeu, cărțile profetice ale Vechiului Testament sunt urmate imediat de cartea profețiilor împlinite, Matei. De asemenea, în armonie cu regula „întâi iudeului, apoi grecului” (Romani 1:16) și „Îmi veți fi martori în Ierusalim... și până la marginile pământului” (Fapte 1:8; cf. Luca 24:47), Evanghelia cea mai evreiască, cea scrisă de un evreu pentru evrei, este pusă prima. Ea este urmată de Evanghelia după Marcu, care, deși evreu, și-a scris cartea pentru romani. Luca, nici măcar evreu, urmează cu Evanghelia sa adresată grecilor. Deși în toate aceste Evanghelii Isus este prezentat ca singurul Răscumpărător al păcătoșului, adevărul sublim că acest Răscumpărător este „Mântuitorul lumii”, adică, al aleșilor lui Dumnezeu adunați din toate națiunile de sub cer, este accentuat în Evanghelia după Ioan (1:13; 3:16; 4:42; 10:16; 17:20, 21). Astfel, ordinea în care apar cărțile canonului nostru se derulează, foarte frumos, dinspre particular spre universal; cu toate acestea, particularul include deja universalul, iar universalul rămâne, într-un anumit sens, întotdeauna particular: Evanghelia este puterea lui Dumnezeu pentru mântuirea tuturor celor care cred, a tuturor, dar numai a acestora.

În Matei este subliniat în mod special faptul că Isus este într-adevăr Cristosul profeției, nu numai pentru că evreii care-L acceptă pe acest Fiul al lui David ca Mântuitor al lor pot avea viață în numele Lui, ci și pentru că ei se pot apăra de atacurile vrăjmașilor și le pot câștiga pe neamuri.

Când o persoană întreabă: „Care este scopul acestei Evanghelii?” ea poate descoperi cel mai bine răspunsul prin a citi și a reciti întreaga carte. În particular, acest răspuns este următorul:

1. *Transferarea* din împărăția întinericului în cea a luminii: convertirea acelor evrei care nu au avut încă parte de o transformare spirituală fundamentală. Acestora trebuie să li se aducă aminte de marile privilegii care li s-au dat și de consecințele îngrozitoare ale neascultării de chemarea lui Dumnezeu (10:5 și urm.; 11:25–29; 23:37–39).

2. *Transformarea*: o înnoire constantă a vieții celor dintre evrei (mai ales) care s-au predat deja prin puterea Duhului Sfânt lui Cristos. Acestora li se arată cum ar trebui să se poarte pentru a fi o binecuvântare pentru alții, spre slava Tatălui din ceruri (4:19; 5:16, 43–48; 6:19 și urm.; 7:1 și urm., 24–27, etc.).

3. *Protejarea* adevărului lui Dumnezeu de atacurile adversarilor înverșunați (5:17 și urm.; 6:2 și urm.; cap. 12; 13:10 și urm., 54–58; 15:1–20; 16:1–4; cap. 23, etc.).

4. *Evanghelizarea* tuturor popoarelor (8:5–13; 15:21–28; 28:16–20).

IV. Tema și schița cărții

Așa cum s-a arătat mai devreme, umblarea lui Isus pe pământ trebuie văzută în primul rând nu ca o serie de evenimente care I s-au întâmplat Lui, ci mai degrabă ca realizarea unei sarcini care I-a fost dată. Alți copii se nasc. Ei sunt complet pasivi la nașterea lor. Și El S-a născut, însă El a și *venit*. Mai mult, El a venit cu un scop: nu acela de a lua, ci acela de a da, de a-Și da sufletul ca răscumpărare în locul multora (Matei 20:28; Marcu 10:45), de a căuta și a mântui ce era pierdut (Luca 19:10).

Acest aspect al *planului* vieții pământești a lui Cristos este accentuat în toate cele patru Evanghelii: în Matei prin toate pasajele care vorbesc despre împlinirile profețiilor (vezi și 10:34–36; 20:22); în Marcu (10:38); în Luca (9:51; 12:50; 22:22, 42) și în Ioan (4:4, 34; 9:4; 17:4; 19:30). Prin urmare, o bună temă (vezi Ioan 17:4b) pentru istorisirea spusă de toate cele patru Evanghelii este:

Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă

Secțiunile mari, așa cum s-a arătat deja, vor fi identice pentru cele trei Sinoptice, anume, această lucrare (sau sarcină):

- I. Începută
- II. Continuată
- III. Realizată

Sau, într-un limbaj puțin diferit:

- I. Începutul sau inaugurarea ei
- II. Progresul sau continuarea ei
- III. Apogeul sau punctul ei culminant

Subdiviziunile de sub fiecare titlu vor fi în multe cazuri diferite pentru fiecare dintre aceste trei Evanghelii. Pentru o schiță mai detaliată, vezi Cuprinsul sau Schița de la începutul fiecărui capitol.¹¹⁸

¹¹⁸ Un plan general oarecum similar a fost urmat de autor și în C.N.T. la Evanghelia după Ioan; vezi vol. I, p. 66, 68; vol. II, p. 2, 134, 218, 260, 374 și 446.

COMENTARIU
LA
EVANGHELIA DUPĂ MATEI

Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă

ÎNCEPUTUL
SAU
INAUGURAREA EI

CAPITOLELE 1:1–4:11

Schița capitolului 1

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

1:1–17 Genealogia lui Isus Cristos

1:18–25 Nașterea lui Isus Cristos

CAPITOLUL I

M A T E I

1:1-17

1 1 Cartea neamului lui Isus Cristos, fiul lui David, fiul lui Avraam. 2 Avraam a născut¹¹⁹ pe Isaac; Isaac a născut pe Iacov; Iacov a născut pe Iuda și frații lui; 3 Iuda a născut pe Fares și Zara, din Tamar; Fares a născut pe Esrom; Esrom a născut pe Aram; 4 Aram a născut pe Aminadab; Aminadab a născut pe Naason; Naason a născut pe Salmon; 5 Salmon a născut pe Boaz, din Rahab; Boaz a născut pe Obed, din Rut; Obed a născut pe Iese; 6 Iese a născut pe împăratul David.

Împăratul David a născut pe Solomon, din văduva lui Urie; 7 Solomon a născut pe Roboam; Roboam a născut pe Abia; Abia a născut pe Asa; 8 Asa a născut pe Iosafat; Iosafat a născut pe Ioram; Ioram a născut pe Ozia; 9 Ozia a născut pe Ioatam; Ioatam a născut pe Ahaz; Ahaz a născut pe Ezechia; 10 Ezechia a născut pe Manase; Manase a născut pe Amon; Amon a născut pe Iosia; 11 Iosia a născut pe Iehonia și frații lui, pe vremea strămutării în Babilon.

12 După strămutarea în Babilon, Iehonia a născut pe Salatiel; Salatiel a născut pe Zorobabel; 13 Zorobabel a născut pe Abiud; Abiud a născut pe Eliachim; Eliachim a născut pe Azor; 14 Azor a născut pe Sadoc; Sadoc a născut pe Achim; Achim a născut pe Eliud; 15 Eliud a născut pe Eleazar; Eleazar a născut pe Matan; Matan a născut pe Iacov; 16 Iacov a născut pe Iosif, bărbatul Mariei, din care S-a născut Isus, care Se cheamă Cristos.

17 Deci, de la Avraam până la David sunt patrusprezece neamuri de toate; de la David până la strămutarea în Babilon sunt patrusprezece neamuri; și de la strămutarea din Babilon până la Cristos sunt patrusprezece neamuri.

1:1–17 *Genealogia lui Isus Cristos*

Cf. Luca 3:23–38

Evangelhia după Matei începe cu arborele genealogic al lui Isus. Astăzi, mulți cititori consideră că o asemenea listă cu nume este suficient de neinteresantă pentru a se putea sări peste ea. Totuși, ar trebui să ținem minte că Matei le scria în primul rând evreilor, așa cum s-a arătat deja. Acest lucru explică și faptul că el începe linia descendenței cu Avraam și nu merge înapoi cu ea până la Adam, așa cum face Luca.

¹¹⁹ Verbul se referă aici la dobândirea de urmași de către tată prin depozitarea seminței lui. Este indicată descendența *fizică*, fie că e vorba de o descendență din tată în fiu, ca în cazul tatălui Avraam și a fiului Isaac, fie că e vorba de o descendență din tată prin fiu la nepot sau la un urmaș și mai îndepărtat. Trebuie considerat deplorabil faptul că în engleza modernă elevată nu există un echivalent facil pentru verbul folosit în original (ἐγγέννησεν). Traducerea a *născut pe* (A.V.; A.R.V.) este categoric una arhaică. Traducerea a *fost tatăl lui* (Beck, Williams, Phillips, R.S.V., N.E.B. etc.) mută accentul de la relatarea unui *eveniment* din trecut, ca în original, la descrierea unei *stări* trecute. Germana oferă „Abraham zeugte Isaak”; daneza: „Abraham verwekte – sau gewon – Izak.” Poate că

Acum, pentru evrei, genealogiile nu au fost niciodată lipsite de semnificație. După cucerirea Canaanului, ele slujeau la stabilirea reședinței unei familii; căci, conform legii divine, ocuparea țării se făcuse pe triburi, familii și case (Numeri 26:52–56; 33:54). Dacă cineva se muta într-un teritoriu care nu-i aparținea, el putea fi declarat *fugar* (Judecători 12:4). În anumite circumstanțe transferul proprietății cerea o cunoaștere exactă a descendenței (Rut 3:9, 12, 13, 4:1–10). Mai târziu, în Iuda, succesiunea regală era legată de linia davidică (1 Regi 11:36; 15:4). La întoarcerea din Babilon, o persoană care solicita prerogative preoțești trebuia să-și dovedească descendența preoțească. Altminteri era exclusă din tagma preoților (Ezra 2:62). La începutul noii dispensații, îndeplinirea îndatoririlor cuiva legate de recensământul general sau de „înscrierea” descrisă în Luca 2:1–4 necesita cunoașterea datelor din arhivă.

Când luăm în considerare toate aceste lucruri, nu suntem surprinși de faptul că Scriptura abundă în materiale genealogice. În Vechiul Testament ele se află în capitole ca: Geneza 5, 10, 11, 22, 25, 29, 30, 35, 46; Exod 6; Numeri 1, 2, 7, 10, 13, 26, 34; Iosua 7, 13; Rut 4; 1 Samuel 1, 14; 2 Samuel 3, 5, 23; 1 Regi 4; 1 Cronici 1–9, 11, 12, 15, 23–27; 2 Cronici 23, 29; Ezra 2, 7, 8, 10; Neemia 3, 7, 10, 11, 12.

Cât despre Noul Testament, aici în Matei 1:1–17 găsim o genealogie *descendentă*, una care duce prin Iosif la Isus. În Luca 3:23–38 este prezentat un arbore genealogic *ascendent*. Când este urmat în sens invers, el ajunge la rândul lui la Isus; deși, după cum spun mulți, prin Maria, în loc de Iosif. Aceste secțiuni din Matei și Luca nu epuizează referirile nou-testamentale la genealogie. Oare Pavel nu a trebuit să avertizeze (1 Timotei 1:4; Tit 3:9) împotriva unui interes excesiv pentru asemenea lucruri, interes izvorât din greșeala de a minimaliza faptul că din clipa venirii lui Isus și a împlinirii misiunii Sale reglementările vechi-testamentale au fost abolite și profețiile au fost în cea mai mare parte a lor împlinite?

Genealogia prezentată în Matei 1:1–17 nu este doar un apendice, ci este strâns legată de substanța întregului capitol; într-un sens mai larg, chiar de conținutul întregii cărți.¹²⁰ Astfel, în titlul genealogiei (v. 1), Isus Cristos este numit „fiul lui David” (cf. v. 6). Această expresie apare din nou în versetul 20, unde este folosită cu referire la Iosif, „tatăl” lui Isus (cf. Luca 2:48). Însă observați modul atent în care este descrisă relația lui Iosif cu Isus în versetul 16. Din acest verset reiese clar că evanghelistul previne deliberat posibilitatea ca cititorul să poată crede că Iosif ar putea fi tatăl *fizic* al lui Isus. Ceea ce sugerează el deja în această genealogie este că deși Maria a fost într-adevăr mama lui Isus, Iosif era tatăl Lui nu în accepțiunea naturală, ci în cea legală. Și tocmai acest aspect este cel care e dezvoltat în relatarea frumoasă care urmează în versetele 18–25. De aceea, ni se arată că Cel care este Fiul omului este și Fiul lui Dumnezeu. El este

traducerile în engleză împotriva cărora ar trebui să se aducă cele mai puține obiecții, deși nici una dintre ele nu este complet satisfăcătoare, sunt următoarele:

„To Abraham was born Isaac” (N.A.S.)

„Abraham begot Isaac” (vezi, totuși, nota de subsol referitoare la acest lucru din traducerea lui Williams)

„Abraham became the father of Isaac,” favorizată de L.N.T. (A. și G.), „p. 154. Este greu să se aleagă una dintre aceste trei variante.

¹²⁰ Vezi și M. D. Johnson, *The Purpose of the Biblical Genealogies*, Cambridge, 1969.

adevărata sămânță a lui David și Avraam, împlinirea profeției. Numai El este Speranța lui Israel și a omenirii.

Mai mult, această idee centrală nu se limitează în nici un caz la capitolul 1. Mai degrabă, în întreaga sa Evanghelie autorul prezintă măreția lui Cristos, așa cum este descoperită în originea Sa măreață și în maniera minunată în care El Își împlinește misiunea încredințată Lui de Tatăl. De aceea, *fiul* lui David este în mod categoric și *Domnul* lui David (22:41–46)! Cu această idee în minte ne apropiem acum de versetul 1:

1. Cartea neamului lui Isus Cristos, fiul lui David, fiul lui Avraam.

Este clar că aici în versetul 1 avem de-a face cu *un titlu*. Este el conceput ca titlul întregii Evanghelii? În mod evident, el nu a fost astfel interpretat în perioada foarte timpurie când cărții i se dăduse un titlu diferit, așa cum se știe. Este oare el titlul întregului capitol întâi? Probabil că nu, din moment ce 1:18, deși înrudit de aproape cu 1:1–17, pare a fi un alt titlu. Mi se pare că cel mai bun procedeu ar fi să se considere că 1:1 este de fapt titlul întregii *genealogii* (1:2–17). El amintește cu putere de cele câteva titluri sau fraze introductive din cartea Geneza, dar mai ales de Geneza 5:1, care introduce și el o genealogie.

Prin urmare, ceea ce urmează în versetele 2–17 este numit în acest titlu *biblos geneleos* al lui Isus Cristos, fiul lui David, etc. Cuvântul *biblos* (cf. *Biblie*) poate fi o referire la o *carte*, ca în Josephus, papir, etc., la o *carte sfântă*; de exemplu, „Cartea vieții” (Filipeni 4:3; Apocalipsa 3:5). El se poate referi și la o scriere care este mai puțin decât ceea ce am considera noi că e o *carte*. În cazul de față, el se referă în mod clar la o *înregistrare* sau *listă* cu nume. Următorul cuvânt, *geneleos*, este genitivul cuvântului cu care este familiarizat orice cititor englez, anume, *geneză*; cu majusculă, *Geneza*, atunci când se referă la „cartea începutului” din *Biblie*. Întreaga expresie *biblos geneleos* înseamnă, de aceea, *înregistrarea începutului* sau a *originii* sau a *descendenței*.

Este vorba de înregistrarea descendenței Celui care este numit Isus Cristos. Cuvântul din engleză *Jesus* este de fapt forma latină a numelui grecesc foarte asemănător *Iesous*. Aceasta este, în schimb, forma elenizată a numelui evreiesc mai vechi *Jeshua*, forma scurtă a lui *Jehoshua* (Iosua 1:1; Zaharia 3:1). Acest nume din urmă înseamnă *leghova este mântuirea*. În forma sa mai scurtă, *Jeshua*, accentul cade pe verb; prin urmare, sensul este *El va mântui cu siguranță*. Acest lucru ne aduce aminte de Matei 1:21: „Îi vei pune numele Isus, pentru că El va mântui pe poporul Lui de păcatele sale”. Cf. și Matei 11:27–30; Ioan 14:6; Fapte 4:12. Pentru accentul pus pe verb, vezi și *Ecleziastul* 46:1.

Numelui personal *Isus* i se adaugă și numele oficial *Cristos*. Acesta este echivalentul grecesc al evreiescului *Mesia*. El indică faptul că Cel la care se referă a fost uns de Duhul Sfânt (ordinat, pus de-o parte și împuternicit) pentru a se achita de sarcina de a-Și mântui poporul. Cf. Isaia 61:1; Luca 4:18; Evrei 1:9. El a fost uns să fie principalul nostru profet (Deuteronom 18:15; Isaia 55:4; Fapte 3:22; 7:37); singurul mare preot (Psalmul 110:4; Evrei 10:12, 14) și împăratul etern (Psalmul 2:6; Zaharia 9:9; Matei 21:5; 28:18; Luca 1:33). Firește că numele Isus și Cristos, așa cum sunt folosite aici, sunt împreună. Ele constituie cu adevărat un singur nume glorios dat Mântuitorului nostru.

Acum, în această prefață genealogică, Isus Cristos este numit „fiul lui David, fiul lui Avraam”. Acest lucru ne aduce aminte de profeții. Interesul pentru genealogii era întărit mai ales de profețiile mesianice, conform cărora Izbăvitorul va fi din sămânța femeii (Gen. 3:15), sămânța lui Avraam (Gen. 22:18), a lui Iuda (Gen. 49:10) și a lui David (2 Sam. 7:12, 13).

Cât despre întrebarea dacă se cuvenea sau nu ca Isus să fie numit „sămânța lui Avraam”, pare să reiasă în mod clar din pasaje ca Ioan 8:56; Evrei 11:13, 17–19 că Avraam însuși nu se aștepta ca Isaac să fie Speranța omenirii. Mai degrabă, prietenul lui Dumnezeu (Iacov 2:23) știa că nașterea lui Isaac va pregăti calea pentru venirea lui Mesia. Conform celor spuse de Evanghelii și Epistole, acesta din urmă avea să fie „fiul lui Avraam *prin excelență*”, un adevăr subliniat în ciuda acuzațiilor ostile (Ioan 8:39–41; cf. Galateni 3:16); da, Unul cu mult mai mare decât Avraam (Ioan 8:58). El urma să fie Cel prin care Dumnezeu îi va binecuvânta pe toți cei care, prin har, au exercitat credința lui Avraam (Geneza 15:6; Romani 4:3; Galateni 3:6; cf. Ioan 3:16).

Cât despre profeția că Cel așteptat va fi „sămânța sau fiul lui David”, nu este oare clar încă de la prima vedere că cuvintele „voi întări pe vecie scaunul de domnie al împărăției lui” (2 Samuel 7:13) trebuie să se refere la Unul mai mare decât Solomon? Altfel spus, o referire la Solomon nu epuizează sensul pasajului. De aceea, nu este ceva surprinzător că, stând, cum ar veni, în pragul erei împlinirii mesianice, oamenii credincioși așteptau „mângâierea lui Israel” (Luca 2:25). Aici, în Matei 1:1, autorul arată că Isus Cristos este într-adevăr ceea ce înseamnă numele Său: Mântuitorul uns de Dumnezeu, împlinirea profeției, moștenitorul legitim al tronului lui David și, mergând și mai departe, adevărata sămânță a lui Avraam.

S-au făcut încercări de a se nega, cel puțin până la un punct, legătura dintre Isus și David. Lucru sigur însă, *Iosif* făcea parte din casa lui David (Matei 1:20; Luca 1:27; 2:4, 5), însă nu se știe cu certitudine dacă Maria a fost o fiică a lui David.¹²¹ Cu toate acestea, studierea atentă a lui 2 Samuel 7:12, 13; Luca 1:32, 69; Fapte 2:30; Romani 1:3; 2 Timotei 2:8 și Apocalipsa 5:5 nu ar trebui să lase loc îndoielii.

Structura de bază a genealogiei de aici din Matei Îl conectează pe Isus cu David. Ea constă din trei grupuri de câte paisprezece.¹²² În primul grup, ni se arată *originea* familiei lui David; în al doilea, *înălțarea și declinul ei*; în ultimul, *eclipsa ei*. Cu toate acestea, nici măcar o eclipsă nu trebuie să fie totală, nici nu înseamnă extincție. Sau, pentru a schimba ilustrația, un copac poate fi tăiat, însă rădăcina îi rămâne în pământ. În cazul de față, din această rădăcină iese un smochin, iar acest smochin devine un pom imens (cf. Isaia 11:1; Romani 15:12). În David, familia lui Avraam a primit titlul împărătesc (observați v. 6a: „împăratul David”). La deportarea în Babilon, această putere împărătească s-a pierdut. În Cristos, ea este restabilită, însă într-un sens mult mai glorios.

¹²¹ Cei care pun sub semnul întrebării acest lucru își bazează opinia pe ceea ce eu cred că este o explicare greșită a lui Luca 1:5, 36. Cf. criticii tăioase a lui Lenski (*Interpretation of Luke*, p. 49) la adresa poziției lui Zahn. Eu sunt de acord cu partea principală a acestei critici.

¹²² Este adevărat că, atunci când sunt adăugate, consoanele ebraice ale numelui *David* au o valoare numerică de paisprezece (4+6+4). Nu știm însă dacă acest lucru a fost cel avut în vedere de autor.

De aceea, conform părerii lui Matei, Isus este apogeul celor trei serii de câte paisprezece. Nu se poate nega faptul că aceste grupuri de câte paisprezece exprimă un anumit simbolism. După multe lecturi referitoare la acest subiect și recunoscând că le sunt îndatorat multor savanți care au încercat să rezolve această problemă, eu sugerez următoarea interpretare: Șapte este suma lui *trei* și *patru*, dintre care fiecare în felul lui sugerează *completitudinea*. *Trei*, atunci când este folosit simbolic, reprezintă ceva ce are un început, un mijloc și un sfârșit și este, de aceea, complet. În Scriptură este uneori asociat cu Dumnezeu, văzut în deplinătatea gloriei Sale, ca sursă a binecuvântării pentru om. Prin urmare, noi vorbim despre *întreita* binecuvântare aaronică (Numeri 6:24–26); despre Cel de trei ori sfânt din viziunea lui Isaia (Isaia 6:1–3); despre *triada* de binecuvântări pronunțată asupra poporului lui Dumnezeu la încheierea lui 2 Corinteni și despre favorurile care emană din Dumnezeul *Triunic*, prin care mângâie profetul din Patmos frățietatea (Apocalipsa 1:4, 5).

Folosit în mod simbolic, *patru* se referă uneori la deplinătatea cerului și/sau a pământului cu cele patru vânturi ale lor (Ieremia 49:36; Daniel 8:8; 11:4; Zaharia 2:6; Marcu 13:27; Apocalipsa 7:1).

Acum, dacă până și trei sau patru, luate în parte, pot exprima plinătatea, suma lor, *șapte*, atunci când apare la figurat, transmite această semnificație la fel de puternic. De fapt, nu numai evreii îi confereau o semnificație specială acestei cifre, sau cultura semitică în general, ci și vechii egipteni, greci și germani. Toți aceștia recunoșteau existența perioadelor de șapte zile ale celor patru faze ale lunii.

În Scriptură, cifra indică frecvent totalitatea rânduită de Dumnezeu. Cifra *paisprezece*, care este de două ori șapte, aduce și ea în prim-plan această idee. La fel, se pare, și de trei ori paisprezece = *patruzeci și doi*. Acesta este egal cu șase ori șapte și introduce imediat pe *al șaptelea șapte, completitudinea dublă, perfecțiunea*. Din moment ce, în genealogia oferită de Matei, Isus Cristos este menționat la încheierea întregii liste cu cele trei serii de câte paisprezece sau șase serii de câte șapte și din moment ce evanghelistul nu se oprește aici, ci continuă istoria minunată a Mântuitorului, nu greșim dacă spunem că el Îl zugrăvește ca Cel care nu numai că împlinește sau completează ceea ce este vechi, ci cu siguranță că inaugurează și ceea ce este nou (9:16, 17; 26:28, 29; cf. Ioan 3:34; 1 Corinteni 11:25; 2 Corinteni 3:6; 5:17; Evrei 9:15; 10:20; 12:24; Apocalipsa 21:5). În El se întâlnesc ceea ce este vechi și ceea ce este nou. El este Alfa și Omega, începutul și sfârșitul, inima și centrul oricărui lucru. În afara Lui nu există mântuire. El este Mesia. Adevăratul antetip al lui David. Iar în cursul istoriei răscumpărătoare, așa cum este el simbolizat în cele trei mari stadii ale ei, planul lui Dumnezeu din veșnicie s-a realizat în mod perfect.¹²³

În zilele lui Matei și mai târziu, dușmanii lui Cristos făceau în mod constant remarci defăimătoare despre originea Lui. Ei spuneau în esență că din cauza originii Sale modeste El nu putea fi ceea ce pretindea că este. Nu era El oare fiul tâmplarului? Oare

¹²³ Despre sensul lui *ἐπτά* și derivatele sale, vezi mai ales următoarele: I.S.B.E., p. 2157–2163; Th.D.N.T., vol. II, p. 627–635) și S.B.K., vol. I, p. 43; IV, p. 994, 995. Observați și ce s-a spus mai înainte despre atașamentul lui Matei pentru cifra șapte; p. 79 mai sus.

nu li cunoșteau ei tatăl, mama, frații și surorile (Matei 13:54–58; Marcu 6:3; Luca 4:22)? Unii spuneau: „Noi știm de unde este omul acesta; însă când va veni Cristosul, nimeni nu va ști de unde este” (Ioan 7:27). Alții au spus: „Cum, din Galilea are să vină Cristosul? Nu zice Scriptura că Cristosul are să vină din sămânța lui David și din satul Betleem, unde era David?” (Ioan 7:41–42). Uneori adversarii Lui poate că sugerau și faptul că era un fiu nelegitim. Ei spuneau: „Noi nu suntem copii născuți din curvie; avem un singur Tată: pe Dumnezeu” (Ioan 8:41), ca și cum ar fi zis: „Nu *noi*, ci *Tu* ești un copil născut din curvie. Cu privire la originea *noastră* nu există nici un dubiu, dar cu *Tine* lucrurile stau altfel”. Cu timpul aceastră insinuare sinistră s-a preschimbat într-o insultă fățișă, voită și răuvoitoare: „Nu zicem noi bine că ești samaritean și că ai drac?” (Ioan 8:48). Asemenea remarci antagonice, prin care era negată nu numai originea davidică a lui Isus, ci și faptul că era un copil legitim, fie prin sugestii, fie în mod deschis, au continuat să existe printre evrei.¹²⁴

De aceea, prin intermediul genealogiei sale și a continuării ei (relatarea nașterii din fecioară, v. 18–25), Matei dorește să arate că Isus, în conformitate cu natura Sa umană, este într-adevăr urmașul legitim al lui David, ca o împlinire a profeției. De la Iosif, tatăl Său după lege – și astfel din partea strămoșului lui Iosif, David – El primește dreptul la tronul lui David. De la Maria (v. 16) – și prin Maria și de la David – El primește trupul și sângele lui David.

Cu toate acestea, gloria nu este nici a lui Iosif, nici a Mariei. Iosif nu are nici un merit pentru că este un descendent al lui David și el este pe deplin conștient de faptul că nu are nimic de-a face cu conceperea lui Isus. În mod similar, Maria știe că ceea ce se întâmplă în pântecul ei este lucrarea Duhului Sfânt. Ea este dornică să devină „roaba Domnului” (Luca 1:34, 35, 38). *Gloria este numai a lui Dumnezeu!* Omul este mântuit prin har și prin credință, și acest lucru nu vine de la el, ci este un dar al lui Dumnezeu (cf. Efes. 2:8).

După ce a scris titlul, Matei prezintă acum genealogia propriu-zisă.¹²⁵

Cele trei serii de paisprezece

Așa cum sunt introduse în Matei		În 1 Cronici	Vezi de asemenea
Prima serie de paisprezece			
1. Avram	1:1, 2	1:27	Gen. 11:26
2. Isaac	1:2	1:28, 34	Gen. 21:1–5

¹²⁴ Vezi T.Walker, *Jewish Views of Jesus*, New York, 1931, mai ales p. 14–23. Cf. și Liabie, *Jesus Christus im Talmud*; Herford, *Christianity in Talmud and Midrash*; Krauss, *Das Leben Jesu nach Jüdischen Quellen*. Într-o colecție de legi orale care nu au fost consemnate în scris înainte, numită *Tosefta* (aparținând de literatura tannaitică a evreilor), apare o poveste în care Isus este numit „fiul lui Panthera”. Și filozofii păgâni își permiteau să se lase influențați de aceste bârfe. Vezi, mai ales, Origen, *Împotriva lui Celsus* lxxviii. Astăzi, H. J. Schonfield (*The Passover Plot*, p. 42, 48, 49, 241, 242) urmează exemplul celor care leagă povestea nașterii lui Isus din fecioară de numeroase legende păgâne; de exemplu, de cea despre zeul Jupiter Ammon, care s-a împreunat sub forma unui șarpe cu Olimpias, dând naștere lui Alexandru cel Mare; ca și cum aceste două nașteri (a lui Cristos și a lui Alexandru) ar avea în comun ceva esențial!

¹²⁵ În majoritatea cazurilor, felul în care scrie Matei numele este identic sau foarte asemănător cu

Așa cum sunt introduse în Matei		În 1 Cronici	Vezi de asemenea
3. Iacov	1:2	1:34, 2:1	Gen. 25:26
4. Iuda și frații săi	1:2	2:1, 2	Gen. 29:31–35, 30:1–24; 35:16–18; 49; Exod. 1:1–16
5. Fares și Zara	1:3	2:4	Gen. 38:24–30; Rut 4:18
6. Esrom	1:3	2:5	Gen. 46:12; Num. 26:21; Rut 4:18
7. Ram (greacă: Aram)	1:3	2:9, 25	Rut 4:19
8. Aminadab	1:4	2:10	Rut 4:19
9. Naason	1:4	2:10	Rut 4:20
10. Salmon	1:4	2:11	Rut 4:20
11. Boaz	1:5	2:11	Rut 4:13, 21
12. Obed	1:5	2:12	Rut 4:21
13. Iese	1:5	2:12	Rut 4:22
14. Împăratul David	1:1, 6	2:15	Rut 4:22; 1 Sam. 13:11–13
<i>A doua serie de paisprezece</i>			
1. Solomon	1:6	3:5	2 Sam. 12:24
2. Roboam	1:7	3:10	1 Regi 11:43
3. Abia	1:7	3:10	1 Regi 14:31
4. Asa (grecescul Asaf)	1:7	3:10	1 Regi 15:8
5. Iosafat	1:8	3:10	1 Regi 15:24
6. Ioram	1:8	3:11	1 Regi 22:50
7. Ozia	1:8	3:12	2 Regi 14:21; 15:1
8. Ioatam	1:9	3:12	2 Regi 15:32
9. Ahaz	1:9	3:12	2 Regi 16:1
10. Ezechia	1:9	3:12	2 Regi 18:1
11. Manase	1:10	3:13	2 Regi 20:21; 21:1
12. Amon (grecescul Amos)	1:10	3:14	2 Regi 21:18, 19
13. Iosia	1:10	3:14	2 Regi 21:24; 22:1
14. Iehonia și frații săi	1:11	3:16	2 Regi 24:6, 8, 12; Ier. 22:30

felul în care sunt ele scrise în LXX, 1 Cronici 1–3. În acest pasaj, acolo unde în ebraică este *Israel*, varianta LXX are *Iacov*. La fel și Matei (1:2). De asemenea, atât LXX (1 Cronici 3:17), cât și Matei (1:12) folosesc forma *Salatiel* acolo unde în ebraică este *Șealtiel*. De aceea, pare probabilă dependența de LXX, 1 Cronici 1–3, indiferent că este una directă sau indirectă. Aici urmează lista completă cu numele, așa cum este ea prezentată de Matei. Când forma grecească pe care o folosește el diferă mult de cea ebraică, varianta lui Matei apare în paranteză. Forma mai timpurie – adică cea ebraică (transliterată în engleză) este cea folosită și în acest Comentariu (ca, de exemplu, și în A.R.V.). În a doua coloană, nr. 5, grecescul *Ἰωσαφάτ*, se referă în mod firesc la Iosafat. La fel de evident, în aceeași coloană, nr. 7, grecescul *Οζίας*, se referă la Ozia (2 Regi 15:13, 30; 2 Cronici 26:1 și urm.), numit în altă parte Azaria (2 Regi 14:21; 1 Cronici 3:12, etc.). În final, Iehonia din Matei 1:11, 12; 1 Cronici 3:16, 17; Estera 2:6; Ieremia 24:1; 27:20; 28:4; 29:2 este Ioiachin din 2 Regi 24:6, 8, etc.; 2 Cronici 36:8, 9 și Ieremia 52:31; identic cu Ieonia din Ieremia 22:24, 28; 37:1.

Așa cum sunt introduse în Matei		În 1 Cronici	Vezi de asemenea
<i>A treia serie de paisprezece</i>			
1. Iehonia	1:12	3:17	2 Regi 25:27–30
(pentru repetarea acestui nume, vezi com. la v. 1:12)			
2. Salatiel	1:12	3:17	Ezra 3:2, 8; 5:2; Neem. 12:1; Hag. 1:1, 12, 14; 2:2–4, 20–23
3. Zorobabel	1:12	3:19	Ezra 3:2, 8; 5:2; Neem. 12:1; Hag. 1:1, 12, 14; 2:2–4; 20–23; Zah. 4:6–10
4. Abiud	1:13		
5. Eliachim	1:13		
6. Azor	1:13		
7. Sadoc	1:14		
8. Achim	1:14		
9. Eliud	1:14		
10. Eleazar	1:15		
11. Matan	1:15		
12. Iacov	1:15		
13. Iosif, soțul Mariei din care S-a născut	1:16		Matei 1:18–25; 2:13–15; Luca 2:4, 16, 33, 48
14. Isus, numit Cristosul	1:16		

2. Prima listă cu paisprezece nume începe astfel: **Avraam l-a născut pe Isaac; Isaac l-a născut pe Iacov; Iacov i-a născut pe Iuda și pe frații lui.**

S-a arătat deja că a fost firesc din partea lui Matei, care scria în primul rând pentru evrei, să înceapă cu Avraam. Faptul că Avraam l-a avut pe Isaac are două aspecte: unul supranatural și unul natural. Primul este subliniat de Pavel în Galateni 4:23; al doilea aici, de către Matei. Cât despre primul, Isaac s-a născut „prin promisiune”. Ca o recompensă pentru credința lui Avraam în împlinirea promisiunii, Dumnezeu a intervenit în mod miraculos, făcându-l în stare pe Avraam, „care îmbătrânise”, să conceapă și făcând posibil ca Sara, altminteri stearpă, să dea naștere unui copil (Romani 4:19; Evrei 11:11, 12). Este adevărat, de aceea, că arborele genealogic din Matei *începe* cu o naștere supranaturală, cea a lui Isaac, și *se încheie* cu alta, cea a lui Cristos. Cu toate acestea, cele două nu sunt în nici un caz identice, căci în cazul lui Isaac nu a existat o naștere din fecioară, ca în cazul lui Cristos. Cu privire la conceperea lui Isaac, în cazul lui a avut loc o fertilizare a ovulului de către un tată uman, așa cum s-a petrecut în toată această genealogie, de câte ori este folosit același verb. Cele două elemente de la conceperea lui Isaac – *a. intervenția supranaturală* care a restabilit virilitatea lui Avraam și *b. concepția naturală* ca rezultat al inseminării – nu trebuie confundate. Altfel Matei 1:2 s-ar bate cap în cap cu Galateni 4:23.

Ar trebui să se observe că numele lui Ismael nici măcar nu este menționat aici, deși și el a fost fiu al lui Avraam. Și Avraam a avut și alți urmași (Geneza 25:2). Matei merge strict pe linia mesianică. În cele câteva cazuri în care sunt menționate și rude colaterale (v. 2, 3, 11), a existat probabil un motiv special pentru acest lucru, deși nu știm întotdeauna care a fost acesta.

Isaac a devenit tatăl lui Iacov, iar acesta, în timp, a devenit tatăl lui Iuda și al fraților săi. Numele lui Iuda este scos în evidență dintre numele tuturor copiilor lui Iacov, căci prin el continuă linia mesianică. De ce s-a întâmplat acest lucru? Nu a fost oare Ruben primul născut? Nu au existat trei frați mai mari decât Iuda? Este clar că includerea în sau excluderea din linia de descendență nu este determinată de vârstă. Nici de meritul uman (vezi v. 8–10). Atunci de ce? Numai de voia și harul suveran al lui Dumnezeu care face alegerea (Romani 9:16). Cu toate acestea, chiar dacă linia mesianică trece prin Iuda, sunt adăugate cuvintele „și pe frații săi”. Menționarea acestor frați se poate să fi fost pricinuită de faptul că în timpul vechii dispensații Israelul ca întreg a format poporul lui Dumnezeu, separat de toate națiunile lumii, pentru a fi și, mai ales în Cristos, a deveni, o binecuvântare pentru toți (Exod 19:3–6; 1 Regi 8:41–43; Isaia 53, 54, 60). Prin urmare, toată națiunea a avut o semnificație mesianică.

3. Linia continuă după cum urmează: **Iuda i-a născut pe Fares și pe Zara, din Tamar; Fares i-a născut pe Esrom; Esrom i-a născut pe Aram.** Acesta este Iuda despre care este scris: „Tu vei primi laudele fraților tăi... toiagul de domnie nu se va depărta din Iuda... până va veni Șilo” (Geneza. 49:8–10); Iuda care, pentru a-și onora jurământul că îl va aduce înapoi pe Beniamin, a dat glas acelei pledoarii mișcătoare prin care s-a oferit să rămână sclav în Egipt în locul acestuia. Însă nu la asemenea referiri la Iuda se gândește Matei, ci mai degrabă la actul său imoral prin care a devenit tatăl lui Fares și Zara pe care i-a conceput *cu propria sa noră, Tamar*. Confundând-o cu o femeie de moravuri ușoare, căci ea purta vâl, el a lăsat-o însărcinată. După aceea, când a fost informat că Tamar a conceput în urma unui asemenea gest, a ordonat să fie arsă. Această poruncă a fost retrasă când Tamar a adus dovezi că socrul său este principalul vinovat pentru acest incident (Geneza. 38).

Prin acest canal al nelegiuirii – „Iuda... Fares... din Tamar” – a fost dispus să treacă Mântuitorul, prin natura Sa umană, pe drumul Său care ducea dinspre gloria cerului înspre întrupare și crucificare în locul poporului Său. Dacă acest lucru este recunoscut, chiar și studierea genealogiei poate deveni o binecuvântare pentru minte și inimă.

Noi nu știm de ce este menționat și Zara, fratele lui Fares. Oare pentru că frații erau gemeni și pentru că, *contrar așteptărilor umane*, Zara s-a născut ultimul, încât dreptul întâiului născut i s-a acordat lui Fares printr-o decizie neașteptată a providenței divine (Geneza 38:29, 30)?

Răspunsul la această soluție facilă este că și Iacov și Esau au fost gemeni și și în cazul lor Dumnezeu a poruncit să se întâmple lucrul neprevăzut de oameni – „Cel mai mare va sluji celui mai mic” (Geneza 25:23); cu toate acestea, numele lui Esau nu este menționat în genealogie!

Linia continuă: (Fares) Esrom, Aram. Cu excepția faptului că sunt amintiți în tabelele genealogice, noi nu știm nimic despre aceștia din urmă. Înseamnă oare acest lucru că numele acestea sunt fictive? O asemenea concluzie ar fi lipsită de orice suport. Sub călăuzirea Duhului Sfânt, Matei studiase cu atenție registrele. Informațiile pe care le-a adunat pot fi urmărite în mod direct sau indirect până la surse ca cele listate la p. 102-106. Mai mult, observați că lista: Fares, Esrom, Aram, Aminadab, Naason, Salmon, Boaz, Obed, Iese, David (Matei 1:3-5) este redată și în Rut 4:18-22, în exact aceeași ordine. În consecință, evanghelistul a avut surse excelente pe care să-și bazeze genealogia; anume, Geneza, Exodul, Numeri, Rut, 1 și 2 Regi și 1 și 2 Cronici, etc., și poate și tabele genealogice separate¹²⁶, transmise pe cale scrisă sau orală. Relatarea sa este în întregime demnă de încredere.

Esrom și Aram! Pentru noi acestea sunt doar niște simple nume. Nici măcar nu știm dacă au avut o reputație nepătată sau una proastă. Cu toate acestea, pentru Dumnezeu ei erau importanți din perspectiva realizării istorice a planului Său de a-L aduce pe Mesia în lume în vederea răscumpărării omului. Tot așa, și în biserici există mulți care nu apar niciodată în lumina rampei. Însă, deși sunt anonimi aici, ei sunt binecunoscuți acolo sus (2 Corinteni 6:9). Într-o zi va deveni evident faptul că „cei din urmă vor fi cei dintâi și cei dintâi vor fi cei din urmă” (Matei 20:16).

4. Pe măsură ce lista continuă, noi intrăm încă o dată pe un teritoriu oarecum familiar: **Aram l-a născut pe Aminadab; Aminadab l-a născut pe Naason; Naason l-a născut pe Salmon.** Așa cum indică textele paralele din Exodul și Numeri, noi am ajuns acum în perioada exodului din Egipt și a călătoriei în deșert. Aminadab a fost tatăl lui Elișeba, care s-a măritat cu Aaron (Exod 6:23). În timpul călătoriei prin pustie, Naason, fiul lui Aminadab (Numeri 1:7; 1 Cronici 2:10) a fost conducătorul tribului lui Iuda care era așezat „la răsărit” (Numeri 2:3). Când tabernacolul a fost terminat și ridicat, el a fost cel care, în calitate de reprezentant al tribului său, și-a adus primul darul (Numeri 7:12-17). Atunci când evreii se încolonau, tribul lui era cel care deschidea coloana (Numeri 10:14). Fiul lui Naason, Salmon, s-a căsătorit cu Rahab, care apare în povestea celor două iscoade trimise de Iosua „să cerceteze țara” Canaanului. Pentru această porțiune de informație genealogică noi vom citi verșele 5-6a:

5-6a. Salmon l-a născut pe Boaz, din Rahab; Boaz l-a născut pe Obed, din Rut; Obed l-a născut pe Iese; Iese l-a născut pe împăratul David. Cu aceste noi nume menționate aici sunt familiarizați toți cei care studiază Biblia. Cine dintre cei crescuți în cercuri creștine nu a fost încântat de istorisirile despre Rahab și iscoade (Iosua 2 și 6; Evrei 11:31; Iacov 2:25); despre Boaz, Rut și copilul lor Obed (Cartea lui Rut); Iese și fiii săi (1 Samuel 16) și, în cele din urmă, dar nu în ultimul rând, despre împăratul David (1 Samuel 17:31; 2 Samuel; 1 Regi 1:1-2:11)?

¹²⁶ Au existat probabil multe asemenea liste. O *genealogie a preoților* a fost găsită în Peștera nr. 6 a Manuscriselor de la Marea Moartă (M. Burrows, *More Light on the Dead Sea Scrolls*, New York, 1958, p. 407).

Cu toate acestea, scopul lui Matei nu este în primul rând acela de a ne aduce aminte de aceste istorisiri incitante, ci de a lista strămoșii, în așa fel încât, în armonie cu profeția, Isus Cristos să poată fi recunoscut ca fiul și Domnul lui David. Orice altceva *nu poate avea decât* o însemnătate colaterală, deși o are și pe aceasta.

Acest lucru mai înseamnă că lista nu trebuie folosită cu scopul de a trage concluzii privitoare la probleme cronologice; de exemplu, pentru a calcula lungimea perioadei de timp care s-a scurs de la Rahab și până la David. Dacă versetul 5 este folosit totuși cu acest scop, presupunându-se că nu a fost omisă nici o verigă mesianică, ar reieși că Rahab, care a trăit în perioada intrării lui Israel în Canaan (Iosua 2 și 6) a fost stră-străbunica lui David, deoarece succesiunea care este prezentată aici este Rahab (soția lui Salmon), Boaz, Obed, Iese, David. Acest rezultat ar fi foarte greu de armonizat cu 1 Regi 6:1, unde, chiar dacă sunt făcute scăderile necesare, este sugerată o perioadă mult mai lungă care s-a scurs de la Rahab la David. Evident că Matei nu a simțit că este necesar să includă un reprezentant pentru fiecare generație care s-a succedat. La fel și ceilalți scriitori biblici (cf. Ezra 7:3 cu 1 Cronici 6:7–9). În cazul lui Matei, acest lucru se vede clar și când este studiată cea de-a doua serie de câte paisprezece (v. 6b–11) și cea de-a treia (v. 12–16), așa cum se va arăta acest fapt. Evanghelistul este interesat de cristologie, nu de cronologie. El este mulțumit să arate că cele trei cataloage cu antecedentele mesianice, aranjate logic în armonie cu marile cotituri ale dinastiei davidice, își găsesc împlinirea în Cristos. Pentru a realiza acest țel, nici el, nici autorul inspirat al cărții Rut nu au găsit că este necesar să menționeze fiecare verigă din lanțul strămoșilor.

Originea casei lui David a fost stabilită. Următoarele paisprezece nume, de la Solomon la Iehonia, sunt reminiscențe ale gloriei și decăderii dinastiei. Ele ne arată că nici măcar Solomon în toată slava sa nu a fost în stare să mântuiască. Numai Cristos este Cel care mântuiește, El singur.

6b. David l-a născut pe Solomon, din văduva lui Urie. Printre comentatori există obiceiul de a se evidenția caracterul atotcuprinzător al genealogiei. Se spune, de exemplu, că contrar obiceiului iudaic, această listă cu cele trei serii ale sale de câte paisprezece strămoși conține și numele femeilor pe lângă cele ale bărbaților. De asemenea, ea îi include și pe neevrei – Tamar, Rahab și Rut¹²⁷ – și numele celor care, fie într-un sens mai larg, fie într-unul restrâns, au fost evrei. Se pune și un accent special pe faptul că este inclus nu numai binele, de exemplu, Avraam, Isaac, Iacov, ci și răul: Ioram, Ahaz, Amon, etc. Unii dintre acești strămoși au fost de o răutate fără pereche!

După cum văd eu lucrurile, aceste păreri sunt adevărate și duc la următoarele concluzii:

1. Lăudăroșenia evreiască privitoare la descendența din Avraam duce la o nejustificată complacere în lucrurile firii. Ea este nebuneacă și rea. Israelul nu avea motive să fie mândru de sine. Mântuirea nu este de jos, de la oameni; ea este de sus, de la Dumnezeu (cf. 2 Corintheni 11:17; Filipeni 3:1–8).

¹²⁷ Este clar faptul că Rahab nu a fost o israelită (Iosua 2:2–21), Rut a fost „o tânără moabită” (Rut 2:6). Geneza 38 nu afirmă în mod specific că Tamar a fost o canaanită; totuși, acest lucru este probabil sugerat în contextul din Geneza (vezi v. 1, 2, 6, 11–13). Cf. G. Ch. Aalders, *Genesis (Korte Verklaring)*; vol. 3, p. 94.

2. Isus este într-adevăr Cel așteptat de multă vreme, trimis de Dumnezeu în vederea răscumpărării omului; căci El este Cel care împlinește profeția privitoare la originea modestă a lui Mesia (Isaia 11:1; 53:2; cf. Matei 2:23; Ioan 1:46; 7:52).

3. Acest Isus Cristos este Mântuitorul *lumii* (Ioan 3:16; 4:42), nu numai al evreilor. Există într-adevăr „o lărgime a îndurării lui Dumnezeu”. Cei care au fost rânduiți să fie mântuiți prin credință urmau să vină din *fiecare* națiune.

Versetul 6 accentuează toate aceste lucruri. Cât despre punctul 1 (de mai sus), cititorilor li se aduce aminte aici de faptul că, dacă pot spune că ilustrul Împărat David le este strămoș sau fost suveran al poporului lor, acest lucru nu este un motiv de laudă, căci el a fost cel care a devenit tatăl următorului împărat de după el prin căsătoria cu *soția altuia*, o soție pe care o furase de la acesta după ce l-a trimis pe el la moarte. Primul urmaș născut din acest adulter a murit. Mai târziu, Solomon s-a născut din aceeași legătură. Citiți despre maniera scandaloasă în care a complotat David și a obținut moartea lui Urie, astfel încât să se poată căsători cu soția acestuia, Batșeba, cu care comisesse deja adulter (2 Samuel 11).

Tocmai aducerea aminte de acest episod din viața lui David întărește punctul 2. Atât în ceea ce-l privea pe „tatăl” Său (numai în sens legal), cât și pe mama Sa (vezi v. 16, 18–25 și genealogia lui Luca, 3:23–38), Isus provenea dintr-un păcătos ca David. În final, acest lucru subliniază și cele spuse la punctul 3. Chiar și pentru David a existat îndurare; prin urmare, există îndurare pentru toți care aleargă pentru adăpost la Antitipul lui David.

Așadar, atunci când studiem întreaga genealogie (v. 1–17), suntem impresionați de faptul că până și oamenii *buni* au avut nevoie de harul lui Dumnezeu; căci și ei erau păcătoși. Cu siguranță că multe lucruri bune sunt relatate și despre Avraam (Geneza 13:8, 9; 14:13–16; 15:6; 18:22–23; 22:1–19), dar și unele fapte rușinoase (Geneza 12:10–20; 16:1–6; 20). Același lucru este valabil și cu privire la Isaac: lucruri bune (Geneza 24:63, 67; 26:18–25); lucruri rele (25:28; 26:1–11). Nici cu Iacov lucrurile nu stau altfel: lucruri bune (28:18–22; 32:1, 2, 22–32; 35:1–7; 49:18); lucruri rele (Geneza 25:27–34; 27:18–24; 37:3). Și Iuda este un exemplu demn de urmat (43:8, 9; 44: 18–34) sau nedemn de urmat (Geneza 38). David este un om după inima lui Dumnezeu (1 Samuel 13:14; 17; 18:5; 24:1–7; 25:32–35, 39–42; 26; 2 Samuel 7:18–29; 9; 12:13; 18:5, 33; 23:5, Psalmul 51 și mulți alți psalmi); cu toate acestea este un mare păcătos (pe lângă 2 Samuel 11, despre care am vorbit deja, vezi și 1 Samuel 24:21, 22; 2 Samuel 5:13; 8:2; 12:31; 21:8; 9:24). Ca să menționăm numai încă un lucru, Ezechia „a făcut ce este plăcut înaintea Domnului, întocmai cum făcuse tatăl său David” (2 Regi 18:3, vezi și întregul capitol; de asemenea, 2 Regi 19:14–19; 20:2, 3; 2 Cronici 29:2 și întregul capitol; de asemenea, capitolele 30 și 31); însă nici el nu era fără pată (2 Regi 20:12–15; 2 Cronici 32:25).

Nici unul nu a fost în stare să se mântuiască. Toți, până și cei mai buni de pe listă, aveau nevoie de mântuire și de sângele Răscumpărătorului promis. Ei au și confirmat acest lucru prin mărturiile lor umile și mișcătoare (Geneza 49:18; 2 Samuel 23:5; 2 Regi 19:14–19; Psalmul 51; cf. Daniel 9:17–19; Luca 18:13; Romani 7:24, 25).

Continuarea: 7–11. Solomon l-a născut pe Roboam; Roboam l-a născut pe Abia; Abia l-a născut pe Asa; Asa l-a născut pe Iosafat; Iosafat l-a născut pe Ioram; Ioram l-a născut pe Ozia; Ozia l-a născut pe Ioatam; Ioatam l-a născut pe Ahaz; Ahaz l-a născut pe Ezechia; Ezechia l-a născut pe Manase; Manase l-a născut pe Amon; Amon l-a născut pe Iosia; Iosia i-a născut pe Iehonia și pe frații lui, pe vremea strămutării în Babilon.

Noi citim că Solomon „L-a iubit pe Domnul” (1 Regi 3:3a), dar puțin mai târziu se spune despre el că „a iubit multe femei străine”, care l-au făcut să se rătăcească de la calea închinării pure înaintea lui Iehova și l-au dus la idolatrie (1 Regi 11:1–14). Omul al cărui început a fost atât de promițător, a făcut mai târziu ceea ce era o urâciune înaintea Domnului. El nu s-a ridicat la statura spirituală a tatălui său, a cărui inimă a fost din nou și din nou umplută de o adâncă părere de rău pentru păcatele sale. Cât despre Solomon, trebuie să se caute cu multă răbdare după semnele unei pocăințe autentice în viața lui. Cu toate acestea, putem totuși spera că înainte de moartea sa s-a întors cu adevărat la Domnul. Această opinie ne este întărită de pasaje ca următoarele: 2 Samuel 12:24, 25; 1 Regi 3:5–15; 8:22–53; Neemia 13:26; Eclesiastul 2:1–11; 12:13, 14; cf. Ioan 10:28; Romani 8:29, 30 și Filipeni 1:6. Cu toate acestea, tradiția își aducea aminte de Solomon mai degrabă pentru marea prosperitate care i-a marcat domnia și pentru înțelepciunea sa, decât pentru evlavia sa mare. Când împărații de mai târziu erau măsurati după un standard spiritual, etalonul a fost întotdeauna viața lui David (2 Regi 16:2; 18:3; 2 Cronici 17:3; 28:1; 29:2, etc.), și nu a lui Solomon.¹²⁸ Vedem, de aceea, că la foarte scurt timp după ridicarea la putere a dinastiei lui David, ea a și început să dea semne ale declinului ei.

Mai mult, acest declin nu era numai unul spiritual, ci și politic și material. După moartea lui Solomon, împărăția s-a scindat. În consecință, tot restul numelor menționate aici de Matei sunt ale unor împărați care au domnit numai peste două din cele douăsprezece triburi. Au fost relatate multe lucruri bune despre Asa, Iosafat, Ozia, Iotam, Ezechia și Iosia. Lucrul opus este adevărat cu privire la ceilalți, deși este corect să se precizeze că Manase s-a pocăit în ultimele sale zile. În cele din urmă, o dată cu Iehonia (sau Ioiachin) s-a îndepărtat și ce a mai rămas din slava lui Iuda (vezi cele referitoare la v. 11).

Sare imediat în ochi faptul că între Ioram și Ozia¹²⁹ s-a sărit peste trei nume. Ele sunt ale lui Ahazia (2 Regi 8:25; 2 Cronici 22:1), Ioas (2 Regi 11:21; 12:1 în textul ebraic; 2 Cronici 24:1) și Amația (2 Regi 14:1; 2 Cronici 25:1). Motivul acestor omisiuni a fost deja arătat (vezi cele referitoare la v. 5, 6a). Matei nu ne dă o cronologie ci o mărturie că Isus este Cristosul.

S-a arătat că Matei a avut un material-sursă foarte abundent din care și-a putut extrage informațiile. Mai mult, așa cum arată întreaga sa carte, el era familiarizat până în cele mai mici detalii cu Scripturile Vechiului Testament. De aceea, pentru el numele de pe listă erau mai mult decât niște simple *nume*. Ele erau *persoane* pe care, prin intermediul Scripturii și al tradiției, el le cunoștea bine. Și chiar și astăzi, cineva care dorește să înțeleagă această genealogie în lumina scopului ei ar trebui să zăbovească asupra ei o vreme, în loc să considere că ea nu are nimic de spus. Așa va descoperi curând că, cu cât o studiază mai mult, cu atât va fi mai convins de faptul că ea indică, într-adevăr, în direcția nevoii venirii Răscumpărătorului. Calea pentru venirea Lui a fost pregătită.

A existat, înainte de toate, o pregătire *istorică*: călăuzirea lui Dumnezeu în mijlocul evenimentelor care au avut loc; în așa fel încât, de exemplu, împărăția lui Solomon a

¹²⁸ Unul dintre cele mai amănunțite și mai plăcute studii recente despre Solomon, pe care am avut plăcerea să îl citesc, este cel scris în olandeză, al lui J. Schoneveld, *Salomo*, Baarn, Olanda, s.d.

¹²⁹ Nu între Ozia și Iotam, cum spune Lenski, *op. cit.*, p. 30.

fost divizată, două triburi rămânând cu Roboam, zece cu Ieroboam. Cât de deplorabilă a fost această scindare! S-a dus unitatea politică și guvernarea puternic centralizată pe care David s-a străduit atât de mult să o consolideze. Dusă a fost și reforma religioasă – *un singur templu pentru toate triburile* – pe care a adăugat-o Solomon. Tronul și-a pierdut strălucirea. Slava s-a îndepărtat!

Acesta este un mod de a privi lucrurile. În timp ce subliniem elementul de adevăr din această perspectivă, noi nu trebuie să uităm de punctul de vedere *divin* asupra situației, așa cum apare el în 1 Regi 11:12, 13; 12:15, 24b și mai ales în 11:36. Noi citim: „Voi lăsa o seminție... lucrul acesta a fost cârmuit de *Domnul*... căci de la Mine s-a întâmplat lucrul acesta... pentru ca robul Meu David să aibă totdeauna o lumină [urmași, cf. 1 Regi 15:4] înaintea Mea la Ierusalim”.

Dumnezeu însuși a fost Cel care a rupt împărăția... pentru a putea mântui. Națiunea a fost „sfâșiată” pentru ca harul să poată „răzbate prin ea”. Avem aici un alt caz din seria de *separări* prin care Iehova alege pentru Sine o anumită minoritate ca s-o folosească în vederea realizării programului Său mesianic. Spiritul compromisului pe care l-a avut Solomon față de mulți dumnezei străini a început să-și exercite influența sinistă asupra poporului. De aceea, o separare a devenit din nou necesară, ca în cazul lui Avraam și din aceleași motive. Această separare a fost urmată, cu timpul, de captivitățile asiriană și babiloniană. Apoi Iuda urma să slujească unui singur Dumnezeu și să facă propagandă în favoarea închinării sale monoteiste printre neamuri. Pentru mulți dintre neamuri, calea mântuirii va duce de la politeism prin monoteism la creștinism.

A existat, de asemenea, și o pregătire *simbolică*. Oare nu arăta tot mobilierul Templului lui Solomon, clădirea care se afla în Ierusalim în aproape toată perioada lui timpurie, că „fără vărsare de sânge nu este iertare” (Evrei 9:22)? Însă, de asemenea, nu era oare clar pentru orice evreu evlavios și care gândea că sângele animalelor, și numai el în sine, nu ar putea constitui niciodată o răscumpărare adevărată pentru sufletele oamenilor (Psalmul 40:6-8)?

Apoi, a existat o pregătire *profetică*: lucrarea tuturor profeților adevărați care au activat în acea perioadă și care au arătat spre Salvatorul promis. Împărați evlavioși au lucrat mână în mână cu profeți înfocați și necruțători. Ezechia și Isaia au fost prieteni (2 Cronici 32:20); la fel și Iosia și Ieremia (2 Cronici 35:25). Printre multele profeții rostite în această lungă perioadă erau și următoarele: Isaia 7:14; 8:8; 9:1, 2, 6; 11:1-10; 42:1-7; 49:1-9; 50: 4-9; 52:13-53:12; 61:1-3; 62:11; Ieremia 23:5; 31:15; Osea 11:1 și Mica 5:2.

În final, nu trebuie uitată pregătirea *psihologică*. Un anumit adevăr a devenit din ce în ce mai clar: nimeni nu poate dobândi dreptatea înaintea lui Dumnezeu. Israelul eșuează, așa cum reiese din viețile împăraților și ale celor de rând. Nici măcar Legea, deși perfectă în sine, nu poate mântui. Omul dă greș. Numai Dumnezeu poate mântui. El va face acest lucru prin Mijlocitorul care urmează să vină.

Dacă lucrurile sunt luate astfel, este clar că, în Matei, caracterul mesianic al genealogiei lui Isus reiese nu numai din formula matematică – 3x14, așa cum s-a explicat deja, ci și din întregul context istoric reprezentat de numele pe care le menționează evanghelistul.

Cât despre lecțiile care decurg de aici, observați următoarele:

Numele regelui	Caracterul lui și/sau al domniei sale	Una dintre lecțiile care trebuie învățate din viața lui, așa cum este exprimat în	
		Biblie	restul literaturii
Roboam	„Tatăl meu v-a bătut cu bice, dar eu vă voi bate cu scorpioni” (1 Regi 12:14).	„Ca un leu care răcnește și ca un urs flămând, așa este cel rău care stăpânește peste un popor sărac” (Prov. 28:15; cf. 20:28).	„Regii își caută supușii buni, tiranii pe ai lor” (Herrick).
Abia și Amon	„A împărățit trei ani... și s-a dedat la toate păcatele pe care le făcuse tatăl său” (1 Regi 15:2, 3). „Amon... a domnit doi ani... a părăsit pe Domnul... și slujitorii lui... au uneltit împotriva [lui] și l-au omorât” (2 Regi 21:19–23).	„Tu-i pui în locuri alunecoase... Cum sunt nimiciți într-o clipă!” (Ps. 73:18, 19).	„Incomod doarme capul ce poartă o coroană” (Shakespeare).
Asa, Iosafat și Ezechia, reformatori și mijlocitori	„Asa a chemat pe Domnul, Dumnezeuul lui” (2 Cron. 14:11). „Iosafat... a zis: «...ochii noștri sunt îndreptați spre Tine»” (2 Cron. 20:5,12). „Ezechia s-a rugat: «Doamne, Dumnezeuul lui Israel... izbăvește-ne»” (2 Regi 19:15, 19).	„Cheamă-Mă în ziua necazului tău, și Eu te voi izbăvi, iar tu Mă vei proslăvi” (Ps. 50:15).	„Iar Satana tremură când îl vede și pe cel mai slab sfânt pe genunchi” (Cowper).
Ioram	„El a umblat în calea împăraților lui Israel, cum făcuse casa lui Ahab, căci avea de nevastă pe o fată a lui Ahab” (2 Cron. 21:6).	„O femeie cinstită este cununa bărbatului ei, dar cea care-i face rușine este ca putregaiul în oasele lui” (Prov. 12:4).	„Nu există un rău mai mare decât o femeie rea” (Euripide).

Numele regelui	Caracterul lui și/sau al domniei sale	Una dintre lecțiile care trebuie învățate din viața lui, așa cum este exprimat în	
		Biblie	restul literaturii
Ozia	„Dar când a ajuns puternic, inima i s-a înălțat... a intrat în Templul Domnului ca să ardă tămâie” (2 Cron. 26:16).	„Ascultarea face mai mult decât jertfele și păzirea Cuvântului Său face mai mult decât grăsimea berbecilor” (1Sam. 15:22) Vezi și Prov. 16-18.	„O! De ce ar trebui ca spiritul muritorilor să fie mândru?” (Knox).
Iotam	„Iotam a zidit poarta de sus a Casei Domnului și a făcut multe clădiri pe zidurile de pe deal. A zidit cetăți... și cetățui și turnuri” (2 Cron. 27:3, 4).	„Străbateți Sionul... numărați-i turnurile, priviți-i întăritura, și cercetați-i palatele...” (Ps. 48:12, 13).	„Ah, să construiești, să construiești! Aceasta este cea mai nobilă dintre toate artele” (Longfellow).
Ahaz	„Pe vremea aceea, chiar când era la strâmtoare, a păcătuit și mai mult împotriva Domnului, el, împăratul Ahaz.” (2 Cron. 28:22).	„Nu vă înșelați: Dumnezeu nu Se lasă să fie batjocorit. Ce seamănă omul, aceea va și secera.” (Gal. 6:7).	„Morile lui Dumnezeu macină încet dar sigur” (zicală atribuită sub diverse forme mai multor autori).
Manase	„Pentru că Manase... a săvârșit toate aceste urâciuni... voi aduce peste Ierusalim și peste Iuda nenorociri care vor asurzi urechile oricui care va auzi vorbindu-se de ele.” (2 Regi 21:11, 12).	„Dar adu-ți aminte de Făcătorul tău în zilele <i>tinereții tale</i> ” (Ecl. 12:1).	„Dintre toate cuvintele triste spuse sau scrise, cele mai triste sunt: «Ar fi putut fi»” (Whittier).

<i>Numele regelui</i>	<i>Caracterul lui și/sau al domniei sale</i>
Manase	„Când a fost la strâmtoare, s-a rugat Domnului, Dumnezeului lui, și s-a smerit adânc înaintea Dumnezeului părinților săi.” (2 Cron. 33:12).
Iosia	„El a făcut ce este bine înaintea Domnului.” (2 Regi 22:2).
Iehonia	„El a făcut ce este rău înaintea Domnului... Și împăratul Babilonului l-a luat... și l-a strămutat... la Babilon” (2 Regi 24:9, 12, 15).

*Una dintre lecțiile care trebuie învățate din viața lui,
așa cum este exprimat în*

Biblie

restul literaturii

M A T E I

1:7-11

„Voi cinsti pe cine Mă cinstește.”
(1 Sam. 2:30).

„...dar cei ce Mă disprețuiesc,
vor fi disprețuiți.” (1 Sam. 2:30).

„Viețile marilor oameni
ne aduc toate aminte că
noi putem să facem ca
viețile noastre să fie
sublime” (Longfellow).

„Spinii pe care i-am
secerat sunt din pomul pe
care l-am sădit – ei m-au
înțepat – și sângerez!
Trebuia să știu ce rod face
o asemenea sămânță”
(Byron).

La fel ca în versetul 8 de mai sus, unde numele a trei împărați au fost omise, tot așa se întâmplă și în versetul 11, între Iosia și Iehonia (sau Ioiachim), Ioiachim fiind lăsat pe din afară (vezi cele referitoare la versetele 5 și 6a). Citim că „Iosia i-a născut pe Iehonia și pe frații lui”. Cuvântul *a născut* este legat aici de bunic, nu de tată. Pentru dovezi, vezi 1 Cronici 3:15, 16, unde Iosia, fiul său Ioiachim și fiul acestuia, Iehonia sunt menționați în această ordine. De aceea, conform versetelor precedente, nu este greșit să se traducă astfel pasajul: „Iosia l-a născut pe, sau a devenit tatăl lui Iehonia”, fiindcă în Scripturi termenul *tată* are un sens foarte larg. El nu se referă întotdeauna la „strămoșul masculin *imediat*”, ci poate indica o verigă mai îndepărtată. Astfel, în 2 Regi 18:3 David este numit tatăl lui Ezechia; iar pentru Noul Testament vezi Matei 3:9; Luca 1:73; 16:24; Ioan 8:39, 53, 65, etc. Același lucru este valabil și în cazul cuvântului *frați* („Iehonia și frații lui”). Se poate evoca faptul că Avraam l-a numit pe Lot „fratele” lui (Geneza 14:14, 16), deși acesta a fost, de fapt, nepotul lui (Geneza 11:27). Este foarte posibil ca și aici în Matei 1:11 referirea să fie la rude mai îndepărtate; adică, la fiii lui Iosia; prin urmare, la frații trupești ai lui Ioiachim: Ioahaz (2 Cronici 36:2) și Zedechia (2 Cronici 36:10, 11; cf. 2 Regi 24:17), care au fost, în consecință, unchii lui Iehonia. Poate că s-a făcut această scurtă referire la ei pentru că și ei au domnit o vreme în Ierusalim; primul trei luni, al doilea unsprezece ani. Nu putem stabili pe baza Scripturii dacă Iehonia a avut mai mult de un frate în sensul literal al cuvântului.

Concomitent cu deportarea în Babilon, promisiunea lui Dumnezeu făcută casei lui David a intrat într-o eclipsă. Întunericul și disperarea au fost soarta lui Iehonia. Nu numai că nu avea urmași care să stea pe tronul lui David (Ieremia 22:30), ci și el însuși, doar un tinerel de optsprezece ani, a fost dus și întemnițat printre străini timp de nu mai puțin de treizeci și doi de ani groznici! (2 Regi 24:8–12; cf. 25:27).

Cât despre nobilii, preoții, meșteșugarii, etc., care l-au însoțit, și plecarea lor forțată a fost probabil dureroasă. Zedechia, al treilea fiu al lui Iosia, a fost ultimul rege al lui Iuda. Nedând importanță avertismentelor profeților Ieremia și Ezechiel și punându-și încrederea în Egipt, el s-a răzvrătit împotriva împăratului Babilonului. Înconsecință, armata caldeilor a venit și a distrus Ierusalimul, inclusiv frumosul Templu al lui Solomon. Sfârșitul tragic al lui Zedechia este descris foarte dramatic în 2 Regi 25:4–7. Oamenii, cu excepția celor foarte săraci, au fost duși în Babilon (2 Regi 25:11). Motivul principal al exilului babilonian este dat în 2 Cronici 36:44 și urm.; el este, într-un singur cuvânt, *impenitența*, sub forma unei desconsiderări fățișe și încăpățanate a oricărui avertisment profetic.

Întreaga perioadă a opresiunii babiloniene, începând cu deportarea care a avut loc prin 605 î.Cr., incluzând și întoarcerile de prin 597 și 586 î.Cr., și sfârșind în 536 î.Cr. – prin urmare „șaptezeci de ani” cu totul (Ieremia 25:11, 12; 29:10; Daniel 9:2) – poate fi caracterizată (în parte) după cum urmează:

În primul rând, au fost anii *falselor speranțe*. Primii exilați erau convinși că împrejurările se vor schimba și că ei se vor întoarce în curând în țara lor. Oare nu stătea încă în picioare Templul lui Iehova din Ierusalim? Ieremia le-a trimis o scrisoare acestor oameni rătăciți și le-a spus să nu-și pună speranțele în profeții lor mincinoși, ci să

construiască case și să planteze grădini; adică, să se pregătească pentru o lungă ședere în Babilon (Ieremia 29; cf. Ezechiel 17:11–24).

În al doilea rând, au existat ani *lipsiți de speranță*. Ierusalimul a căzut în anul 586, Templul a fost distrus, cea mai mare parte a națiunii a fost deportată. Au trecut mulți ani fără nici un semn că va exista vreodată o întoarcere sau o restaurare, ca și cum Iehova ar fi uitat de poporul Său. Psalmul 137 ne oferă o imagine vie cu privire la dispoziția națiunii.

Ce declin de la David la Iehonia! Cum mai trebuia să fi tânjit Iuda după izbăvire! – Cel puțin a sosit perioada *speranței renăscute*. Negura nu a durat o veșnicie. Deși noaptea era întunecată și înfricoșătoare, au existat licăriri de lumină până și în perioada Exilului. Sau, pentru a schimba figura de stil, deși soarele lui David era eclipsat, eclipsa nu era una totală. Acest lucru reiese din versetul 12, care introduce a treia serie de paisprezece, după cum urmează:

12. După strămutarea în Babilon, Iehonia l-a născut pe Salatiel; Salatiel l-a născut pe Zorobabel. Există un motiv temeinic pentru a crede că Iehonia trebuie numărat de două ori; prima dată, ca ultimul din a doua serie de paisprezece; apoi, ca primul din ultima serie. La prima vedere, decizia de a-l număra de două ori poate părea o metodă total neautorizată de a scăpa de o „discrepanță” din Evanghelie. Aceasta ar consta în faptul că, altminteri, a treia serie, care trebuie să conțină, ca și celelalte două, paisprezece nume (v. 17), ar avea numai treisprezece.¹³⁰ Cu toate acestea, un mic studiu privitor la lucrurile pe care le spune Scriptura despre Iehonia ne arată curând două imagini puternic contrastante despre experiențele acestui împărat. Totul este întunecat în 2 Regi 24:8–12, așa cum s-a arătat deja. Peste Iehonia este pronunțat blestemul de a rămâne fără copii (Ieremia 22:30). Însă în perioada întemnițării sale lucrurile se schimbă în bine: lui Iehonia, exilatul, i se nasc copii, dintre care prin unul va continua linia mesianică (1 Cronici 3:17, 18). Prin recitirea lui Ieremia 22:30, noi începem să înțelegem acum că precizarea referitoare la tânărul împărat

¹³⁰ Unii încearcă să rezolve problema lansând ipoteza că inițial (indiferent dacă este vorba de autograful grecesc sau de Evanghelia după Matei în aramaică mai timpurie, a cărei revizie se presupune că era varianta grecească mai târzie; vezi p. 80-84) versetul 11 suna astfel: „Iosia l-a născut pe Ioiachim” (în loc de „l-a născut pe Ioiachin”). Mai târziu, în versetul 12, numele Ioiachin a fost preschimbat în echivalentul său Iehonia; și, din moment ce Ioiachin seamănă atât de mult cu Ioiachim, acesta din urmă, care apărea inițial în versetul 11, a fost și el preschimbat în Iehonia. Dacă vrem să refacem acum textul original, numele Iehonia din versetul 11 trebuie înlocuit cu Ioiachim. Dacă acest amendament este adoptat, numele lui Iehonia nu va fi pomenit până în versetul 12. El va fi numărat numai o dată și această schimbare va avea ca rezultat trei serii a câte paisprezece nume. Acesta este argumentul. Oricât de tentantă ar părea această soluție, mai ales din cauza asemănării foarte mari dintre numele fiului și nepotului împărătesc al împăratului Iosia, ea ridică anumite dificultăți. În primul rând, cele mai bune dovezi textuale sprijină varianta existentă; adică, fără înlocuirea lui Iehonia cu Ioiachim în versetul 11. De asemenea, schimbarea propusă în versetul 11 ar necesita o schimbare mult mai mare; căci în toate cazurile precedente, începând cu Isaac, în versetul 2, și până la Iosia, în versetul 10 și 11, *fiecare nume este menționat de două ori*; prima dată ca fiu, apoi ca tată. Același lucru este valabil și în cazul listei care urmează în versetele 12–16, încheiându-se cu Iacov, tatăl lui Iosif. De aceea, pentru a fi consecvenți, în locul a ceea ce avem acum: „Iosia i-a născut pe Iehonia și pe frații lui”, textul „refăcut” (?) ar trebui să fie: „Iosia i-a născut pe Ioiachim și pe frații lui și Ioiachim l-a născut pe Iehonia.” Acest lucru nu ar implica doar schimbarea câtorva litere sau a unui cuvânt, ci mai degrabă adăugarea unei propoziții întregi. Se pare că justificarea unei schimbări atât de radicale lipsește cu desăvârșire.

că nu va avea urmași nu însemna decât că nici un urmaș al lui nu va mai ocupa tronul pământesc al lui David. Acum, această schimbare favorabilă, care l-a transformat pe Iehonia de *d'inainte* de deportare în Iehonia de *după* deportare, este probabil suficientă în sine pentru a justifica faptul că el este numărat de două ori. Dacă mai e nevoie de ceva, luați în considerare și pasajul din 2 Regi 25:27–30. Cf. Ieremia 52:31–34, Iehonia este eliberat din temniță, tratat bine la curtea lui Evil-Merodac, împăratul Babilonului, la masa căruia mănâncă regulat, și i se dă o rentă. El primește chiar un loc de cinste, căci împăratul „i-a așezat scaunul de domnie mai presus de scaunul de domnie al împăraților care erau cu el în Babilon”. Un contrast mai puternic nici nu poate fi imaginat. Firește că Matei știa despre toate aceste lucruri. De-a lungul Evangheliei sale, el dovedește în mod constant că este bine familiarizat cu sursele sale. De aceea, nu este oare firesc să se presupună că din cauza acestor două imagini puternic contrastante îl numără de două ori pe Iehonia?

Oare istoria Statelor Unite nu ne oferă un caz similar în care cineva a fost numărat de două ori? Nu-l numim noi oare pe Dl. Nixon „cel de-al treizeci și șaptelea președinte”? Cu toate acestea, dacă începem numărătoarea cu Washington, vom descoperi curând că au existat numai treizeci și șase de bărbați care au ocupat această poziție înaltă. Soluția este următoarea: noi îl numărăm pe Cleveland de două ori din cauza celor două mandate diferite ale sale (1885–1889; 1893–1897). Învins în alegeri după primul său mandat, el a fost reales mai târziu în această funcție. Situația sa s-a schimbat. Deși cele două cazuri nu sunt cu siguranță identice – de exemplu, Iehonia nu s-a mai întors pe tronul său în Iuda – totuși, în ambele cazuri succesiunea evenimentelor este următoarea: *poziție înaltă–înfrângere–poziție înaltă*.

Fiul lui Iehonia din linia mesianică a fost Salatiel. Acesta l-a avut ca „fiu” (nepot?; vezi 1 Cronici 3:17–19) pe Zorobabel (Ezra 3:2). Atât Matei, cât și Luca, îi includ pe Salatiel și pe Zorobabel în genealogiile lor (acesta din urmă, în 3:27). În acești doi oameni converg și se despart apoi din nou liniile strămoșești a lui Iosif (așa cum este redată de Matei) și a Mariei (așa cum este transmisă probabil de Luca).¹³¹

La scurt timp înainte de 536 î.Cr. Babilonul a căzut, iar Împériul persan l-a înlocuit pe cel babilonian. Noul legiuitor le-a permis exilaților evrei să se întoarcă în țara lor (Ezra 1). Când Cir și-a dat decretul, numai o rămășiță s-a întors (Ezra 2:64). Marele preot Iosua (sau Ieșua) era capul preoțimii. Zorobabel, chiar cel menționat de cele două genealogii din Noul Testament, a fost chemat să conducă administrația civilă; cu alte cuvinte, să fie *guvernator* și, ca atare, omul de contact dintre evrei și conducătorii lor persani. Sub conducerea acestor doi administratori minunați, cei întorși au înălțat un altar pentru ardere de tot și au pus bazele Templului (Ezra 3:1–6). Samaritenii geloși și aliații lor au întrerupt lucrările (Ezra 4). Însă în al doilea an al domniei lui Darius – adică prin 520 î.Cr. – profetul Hagai a îndemnat la reconstruirea Templului. Zaharia i s-a alăturat și a încurajat puternic constructorii prin profețiile sale mesianice minunate (3:6–10; 6:9–13; 9:9; 11:12, 13; 12:10). În una dintre acestea (6:9–13), noi vedem nu

¹³¹ Maniera precisă în care se întâmplă acest lucru în legătură cu Salatiel și Zorobabel este greu – dacă nu imposibil – de stabilit. Vezi R. D. Wilson, art. „Zerubbabel” din I.S.B.E., vol. V, p. 3147; la fel și lucrarea mea, *Bible Survey*, p. 136–138.

numai pregătirea *profetică*, ci și pe cea *tipologică* în vederea venirii lui Cristos; pentru că marele preot Iosua este în mod clar un antetip al Celui care merită să fie „încununat cu multe cununi”. Însă nu lipsește nici pregătirea *istorică*; fiindcă această călăuzire a conducătorilor persani, cu politica lor înțeleaptă privitoare la națiunile cucerite care le permitea să se întoarcă în țările lor, era de fapt decretul ferm al lui Dumnezeu, conform căruia Mesia urma să se nască în Betleemul din Iudea (Mica 5:2). Acest lucru explică necesitatea întoarcerii. Zorobabel, descendentul lui Iehonia, trebuie să se întoarcă acasă în țara din care au fost scoși strămoșii lui, pentru ca din sămânța lui și pe pământul sfânt să se poată naște Iosif și Maria.

13–16a. Zorobabel l-a născut pe Abiud; Abiud l-a născut pe Eliachim; Eliachim l-a născut pe Azor; Azor l-a născut pe Sadoc; Sadoc l-a născut pe Achim; Achim l-a născut pe Eliud; Eliud l-a născut pe Eleazar; Eleazar l-a născut pe Matan; Matan l-a născut pe Iacov; Iacov l-a născut pe Iosif.

Perioada Exilului babilonian a fost urmată de dominația medo-persană (536–333 î.Cr.), așa cum s-a arătat deja. În schimb, aceasta din urmă a fost urmată de suveranitatea greco-macedoniană și apoi de cea egipteană (333–200), după care a venit cea siriană și (după lupte înverșunate) hegemonia macabeiană (200–63). Apoi au venit romanii. Din moment ce cea mai mare parte a perioadei acoperite de v. 13–16 aparține istoriei intertestamentale, nu este deloc surprinzător faptul că persoanele ale căror nume sunt evocate aici, nu mai sunt menționate în altă parte în Scriptură. Ele au trăit în împrejurări dificile, sub conducători străini și printre vecini ostili. Uneori se confruntau cu o persecuție crudă, mai ales în perioada macabeică. Nu știm dacă toți strămoșii înșirați aici au rămas în credință. Nici măcar un nume frumos – ca, de exemplu, Eliud = „Dumnezeu este lauda mea”, sau Eleazar = „Dumnezeu este ajutorul meu” – nu indică întotdeauna în mod necesar că cel care îl purta ajungea să fie un om cu o credință veritabilă în Dumnezeu; deși în mod frecvent dădea glas probabil dorințelor evlavioase ale părinților pentru copiii lor nou-născuți. Cu toate acestea, noi *știm* că Zorobabel, menționat în versetele 12 și 13, este mult lăudat în Scriptură (Ezra 5:1, 2; Hagai 1:12–15; 2:20–23; Zaharia 4:1–10). Cuvintele: „În ziua aceea, zice Domnul oștirilor, pe tine, Zorobabele, fiul lui Șealtiel, robul Meu, – zice Domnul, – te voi lua și te voi păstra ca pe o pecete; căci Eu te-am ales, zice Domnul oștirilor” (Hagai 2:23), îl plasează pe acest guvernator cu frică de Dumnezeu sub protecția specială a lui Dumnezeu, astfel încât, atunci când în jur e agitație, el să fie păzit. Oare nu indică ele și faptul că acest slujitor ales al lui Dumnezeu este antetipul lui Mesia, Cel iubit de Tatăl?

Cât despre ultimul de pe listă, Iosif, Matei urmează să arate că soțul Mariei a fost într-adevăr un om cu un caracter veritabil, unul a cărui încredere era pusă în Domnul de care era întotdeauna gata să asculte.

După toate câte s-au spus mai devreme (vezi p. 107, 109), nu ne mai surprinde faptul că, pentru perioada care începe cu cel pe care Luca îl consideră tatăl lui Salatiel și se încheie cu Isus, acest evanghelist prezintă douăzeci și trei de nume; Matei, pe de altă parte, pentru aceeași (sau aproximativ aceeași) perioadă prezintă doar paisprezece. El sare din nou intenționat peste numele unora dintre strămoși. De asemenea, întrebarea:

„De unde și-a obținut Matei informațiile?” a căpătat deja un răspuns (vezi p. 102-106). S-ar mai putea adăuga și că unele dovezi suplimentare pentru păstrarea listelor cu genealogii (probabil că atât scrise, cât și orale) sunt oferite de faptul că Luca știa că Zaharia, tatăl lui Ioan Botezătorul, era „din ceata lui Abia” și că avea ca soție pe una „dintre fetele lui Aaron” (Luca 1:5). El mai știa și că Iosif era „din casa și din seminția lui David” (2:4); și că prorocița Ana era „din seminția lui Așer” (2:36). În mod similar, Pavel știa că el însuși provenea „din seminția lui Beniamin” (Romani 11:1; Filipeni 3:5). De aceea, în mod evident, cunoașterea distincțiilor dintre triburi continuă în perioada Noului Testament, iar oamenii știau cărei seminții și familii îi aparțineau. Preoții, și chiar și ceilalți, au ținut probabil registre care s-au transmis din generație în generație.¹³² Josephus a putut să-și schițeze propria genealogie. El ne spune că a găsit-o „în arhiva publică” (*Biografia* I.6). Vezi și lucrarea sa *Împotriva lui Apion* I.30.

16b. După cuvintele „Iacov l-a născut pe Iosif”, Matei adaugă: **bărbatul Mariei, din care S-a născut Isus care Se cheamă Cristos.**

Adevărul referitor la nașterea din fecioară a Mântuitorului este introdus într-un limbaj simplu și clar. El este mai degrabă *subînțeles* decât prezentat deschis. Nouă *nu* ni se spune acum că Iosif *a fost tatăl Lui* sau că *L-a născut pe Isus*. Contrastul puternic dintre seriile lungi cu a născut... a născut... a născut și omisiunea abruptă a acestui cuvânt aici în 1:16b aduce la lumină, atât de puternic pe cât ar fi putut să o facă orice alt lucru, faptul că în legătură cu nașterea fiului întâi născut al Mariei nu a existat o intervenție masculină care să i se poată atribui lui Iosif, sau altei ființe omenești de oriunde. Ni se aduce aminte de Geneza 5, unde, după o serie de „a murit”, începând din versetul 5, în care această expresie este repetată la fiecare al treilea verset, de șase ori cu totul, noi citim deodată despre Enoh că „nu s-a mai văzut, pentru că l-a luat Dumnezeu” (vers. 24).

Iosif este numit „bărbatul Mariei”. Modul în care a devenit soțul ei este relatat în versetele 18–25. Deocamdată este suficient să știm că Iosif, un tâmplar din Nazaret (Matei 13:55; Marcu 6:3), a fost într-adevăr soțul Mariei, însă nu a avut deloc de-a face cu conceperea lui Isus. În sens fizic, Isus S-a născut din „Maria”, însă nu „lui Iosif”. Iosif a fost „tatăl” copilului numai în sens legal. Însă și sensul legal este important. Prin Iosif, un urmaș al lui David, dreptul la tronul lui David îi era transmis copilului Mariei, *Isus*, numit astfel pentru că El urma să își mântuiască poporul de păcatele sale (1:21). Pentru a înfăptui acest lucru, El a fost pus de-o parte și împuternicit de Dumnezeu, fiind Unsul lui Dumnezeu, Cristosul (Isaia 61:1; cf. Luca 4:18–21; și vezi și comentariile la Matei 1:1).

17. Genealogia se încheie cu următoarele cuvinte: **Deci, de la Avraam până la David sunt patrusprezece neamuri (generații) de toate; de la David până la strămutarea în Babilon sunt patrusprezece neamuri; și de la strămutarea în Babilon până la Cristos sunt patrusprezece neamuri.** Din moment ce semnificația acestei triade de paisprezece generații a fost deja explicată, iar legitimitatea cifrei de *paisprezece* în

¹³² Păstrarea unor asemenea liste era un obicei foarte vechi, care nu exista numai la evrei. Asirienii aveau și ei listele lor cu regi, la fel și babilonienii; vezi C. W. Ceram, *Gods, Graves, and Scholars*, New York, 1936, p. 272; 314, 315.

locul lui treisprezece, chiar și când e vorba de al treilea grup, a fost arătată, rămân foarte puține lucruri de adăugat. De fapt, numai următorul: ca întotdeauna, așa și aici, cuvântul *toate* trebuie interpretat în lumina contextului său; prin urmare, sensul lui este: toate generațiile prezentate în această genealogie.

Aici, pentru prima dată în Matei, apare cuvântul „generație”. El reprezintă „un stadiu” în succesiunea descendenței naturale, un „set” de strămoși. „Suma totală a contemporanilor” este probabil sensul cel mai potrivit în 11:16; 12:39, 41, 42, 45; 16:4; 17:17; 23:36. De la acest sens, tranziția către expresia (iudaică) *națiune* sau *popor* (24:34) este foarte ușoară. La fel și cea spre *interval de timp acoperit de o generație*; vezi C.N.T. la Efeseni 3:20, 21.

1:18–25 *Nașterea lui Isus Cristos*

Cf. Luca 21:1–7

18 Iar nașterea lui Isus Cristos a fost așa: Maria, mama Lui, era logodită cu Iosif; și înainte ca să locuiască ei împreună, ea s-a aflat însărcinată de la Duhul Sfânt. 19 Iosif, bărbatul ei, era un om neprihănit și nu voia s-o facă de rușine înaintea lumii; de aceea și-a pus de gând s-o lase pe ascuns. 20 Dar pe când se gândea el la aceste lucruri, i s-a arătat în vis un înger al Domnului și i-a zis: „Iosife, fiul lui David, nu te teme să iei la tine pe Maria, nevastă-ta, căci ce s-a zămislit în ea este de la Duhul Sfânt.” 21 „Ea va naște un Fiu, și-I vei pune numele *Isus*, pentru că El va mântui pe poporul Său de păcatele sale.” 22 Toate aceste lucruri s-au întâmplat ca să se împlinească ce vestise Domnul prin prorocul care zice: 23 „Iată, fecioara va fi însărcinată, va naște un fiu și-I vor pune numele Emanuil”, care tâlmăcit înseamnă: «Dumnezeu este cu noi». 24 Când s-a trezit Iosif din somn, a făcut cum îi poruncise îngerul Domnului; și a luat la el pe nevastă-sa. 25 Dar n-a cunoscut-o, până ce ea a născut un fiu. Și el i-a pus numele Isus.

18. Ceea ce înainte a fost sugerat în genealogie, este acum învățat clar: **Iar nașterea lui Isus Cristos a fost așa: Maria, mama Lui, era logodită cu Iosif; și înainte ca să locuiască ei împreună, ea s-a aflat însărcinată de la Duhul Sfânt.**

Maria era „logodită” – promisă în mod solemn în vederea căsătoriei – cu Iosif. Nunta și mutatul împreună urmau să aibă loc mai târziu. Matei își ia ca punct de plecare în timp un moment survenit la scurtă vreme după logodnă. Logodna la evrei nu trebuie confundată cu cea din zilele noastre. Ea era mult mai serioasă și era o legătură mult mai puternică. Mirele și mireasa își rosteau jurămintele în fața unor martori. Într-un *sens restrâns*, acest gest reprezenta în esență cununia. La fel, aici, după ce vedem că Iosif este numit *bărbatul* Mariei (v. 19); Maria este numită și ea *nevasta* lui Iosif (v. 20). Conform reglementărilor Vechiului Testament, infidelitatea unei femei logodite trebuia pedepsită cu moartea (Deuteronom 22:23, 24). Cu toate acestea, deși cei doi erau acum „căsătoriți” legal, se considera că se cuvine ca cei doi să se mute și să trăiască împreună numai după o anumită perioadă de timp. Maria a descoperit că este însărcinată tocmai în această perioadă care a avut loc înainte ca Iosif și Maria să trăiască astfel împreună, ceea ce implica atât relații domestice, cât și sexuale. Ea era încă fecioară și „necăsătorită” în sensul *deplin* al termenului. Ea a știut imediat că la baza

stării ei se afla lucrarea puternică și dătătoare de viață a Duhului Sfânt. Ea a știut acest lucru pentru că îngerul Gavril i-a spus ce urmează să se întâmple (Luca 1:26–35). Știa că nu Iosif o lăsase gravidă.

Firește că Iosif a devenit conștient de starea Mariei. Reacția lui este descrisă astfel:

19. Iosif, bărbatul ei, era un om drept și nu voia s-o facă de rușine înaintea lumii; de aceea și-a pus de gând s-o lase pe ascuns. Necunoscând motivul stării Mariei și trăgând concluzia firească, anume, că Maria i-a fost necredincioasă, Iosif nu era pregătit să o ia la el acasă și să trăiască cu ea în obișnuita relație matrimonială. Oare nu-și încălcase ea jurământul solemn? În aceste împrejurări, cu siguranță că Iosif a fost frământat de întrebarea ce ar trebui să facă. El o iubea pe Maria și dorea să o aibă cu el ca soție, dar, mai presus de orice, el era o persoană dreaptă (cf. Iov 1:8; Luca 1:6), un om cu principii, unul care dorea din toată inima să trăiască în conformitate cu voia lui Dumnezeu, acel Dumnezeu care ia atât de în serios încălcarea jurământului matrimonial. Cu toate acestea, Iosif avea o inimă bună. După obiceiul vremii, avea două opțiuni: *a.* să pornească un proces împotriva Mariei și *b.* să-i dea o carte de despărțire, lăsând-o astfel să plece fără vâlvă, adică fără a o implica într-o procedură legală (vezi Deuteronom 24:1, 3 și Matei 5:32). Prima variantă, deși în practică nu mai implica uciderea cu pietre, deoarece legea fusese modificată prin atâtea amendamente omenești încât acest lucru nu mai reprezenta un pericol, ar fi expus-o cu toate acestea pe Maria oprobriului public și batjocurii, tocmai lucrul pe care Iosif dorea să-l evite. Prin urmare, el a ales a doua variantă, adică, pe cea de a o lăsa să plece fără vâlvă, deși nici măcar această alternativă nu era într-o armonie deplină cu sentimentele sale puternice pentru ea, așa cum se arată clar în versetul 20:

20. Dar pe când se gândea el la aceste lucruri¹³³, i s-a arătat în vis un înger al Domnului, care i-a zis: „Iosife, fiul lui David, nu te teme să iei la tine pe Maria, nevastă-ta, căci ce s-a zămislit în ea este de la Duhul Sfânt”.

Deși Iosif se decidese ce să facă, el descoperea acum că este imposibil să treacă de la decizie la faptă. În timp ce în minte i se învânteau aceste lucruri, el a adormit și a început să viseze. Dintr-o dată, a apărut în visul său un înger – numele lui nu este dat

¹³³ Cuvântul *ἰδοὺ* din original ridică o problemă. Multe traduceri moderne îl ignoră complet. Unii îl reproduc în engleză cu ajutorul lui „iată” sau „iată că”. *Folosirea foarte frecventă* a unei asemenea interjecții, considerată de mulți arhaică, nu este probabil cea mai bună soluție. Cu toate acestea, traducerea pierde ceva din vioiciunea textului original dacă ea este ignorată, mai ales când, ca aici în 1:20, apariția bruscă a unui înger dă naștere la o scenă plină de dramatism. Oare nu ar fi o procedură sigură ca acest *ἰδοὺ* să se traducă în diferite feluri, în funcție de dramatismul scenei? Traducerea mea în cazul acesta – metoda întrebării și a răspunsului – constituie o modalitate de a reține și a reproduce caracterul surprinzător al textului original. Această metodă lasă deschisă calea pentru o varietate de traduceri diferite în alte pasaje, incluzându-le pe „iată” și „iată că”. Alte posibilități: „priviți”, „vedeți”, „ascultați”, o ordine schimbată în frază, „dintr-o dată”, „deodată”, etc., sau aproape orice formulă care este menită să trezească interesul.

(Autorul prezintă următoarea variantă de traducere: „Dar pe când se gândea el la aceste lucruri, ce s-a întâmplat? Un înger al Domnului i s-a arătat în vis”. Observăm că traducerea Cornilescu pe care o folosim noi a ignorat pur și simplu cuvântul grecesc *ἰδοὺ*, poate tocmai din cauză că el apare foarte frecvent – n.tr.)

(nici în 2:13, 19); în contrast cu Luca 1:19, 26 – și i-a comunicat ceea ce i se spusese deja Mariei (Luca 1:35), anume, că ea a rămas însărcinată prin puterea Duhului Sfânt, și nu pe cale naturală. Pentru a-l întări și mângâia, îngerul i s-a adresat prin formula *fiul lui David*. În împlinirea promisiunii mesianice, Iosif, văzut ca moștenitor legitim al lui David și ca cel care îi transmite această onoare lui Isus, nu este lăsat deoparte, nici aici, nici în genealogia precedentă, care este într-un sens arborele genealogic al lui *Iosif*. Îngerul i-a spus lui Iosif că nu trebuie să ezite sau să se teamă să o ia pe Maria, soția lui, în casa lui. Oare cuvintele: „Nu te teme” nu arată că în inima lui Iosif era ceva ce dorea cu adevărat, dar nu îndrăznea să facă? Prin urmare, să nu mai ezite să îndeplinească dorința sa și a Mariei, căci singurul obstacol în calea ei a fost înlăturat: la urma urmei Maria nu fusese necredincioasă! Iosif își poate duce în siguranță soția în căminul lui, de fapt, chiar i se spune să o facă.

Conținutul acestei revelații angelice trebuie să fi fost:

a. *foarte surprinzătoare*, căci, în afară de revelația specială, ideea nașterii din fecioară nu se mai găsește nicăieri în literatura evreiască veche.¹³⁴ Cât despre Isaia 7:14, vezi p. 122-129. Evreii credeau cu tărie în căsătorie și familie, cu tot ce implică ele (Geneza 1:27, 28; 9:1; 24:60; 25:21; 30:1; Psalmul 127:3-5; Proverbe 5:18). Pentru noțiunea că nașterea din fecioară a fost împrumutată din surse păgâne, vezi p. 130. O asemenea idee nu este sprijinită de nici o dovadă solidă. Așadar, pentru Iosif, ideea că o fecioară va naște a fost complet nouă. Nu ar fi acceptat-o cu nici un chip dacă nu i-ar fi dat această veste un înger trimis de Dumnezeu.

b. *foarte reconfortantă*. El a fost probabil plin de bucurie, atât din cauza lui, cât și a Mariei. El a înțeles că poate deveni acum protectorul ei, împlinindu-i nevoile materiale și apărându-i onoarea de bârfe răuvoitoare. Și copilul urma să aibă acum un „tată”.

Însă în acest adevăr al nașterii din fecioară este implicată mai ales ideea garantării mântuirii pentru toți oamenii, căci fără acest gen de naștere este greu de înțeles cum ar putea deveni Cristos Mântuitorul lor. Vezi p. 131-132.

Mesajul îngerului continuă după cum urmează:

21. Ea va naște un Fiu, și-I vei pune numele *Isus*, pentru că El va mântui pe poporul Său de păcatele sale. Toți sunt preocupați de nașterea acestui copil: a. Duhul Sfânt, prin a cărui putere este conceput; b. Maria, care, fiind instrumentul doritor al Duhului, Îl concepe și îi dă naștere, devenind „binecuvântată printre femei” (cf. Matei 1:21 cu Luca 1:42); și c. Iosif, căruia, împreună cu Maria, i se spune să dea un nume copilului; însă nu orice fel de nume, ci numele *Isus*. Acest nume a fost deja explicat (vezi cele referitoare la 1:1), dar chiar și dacă nu ar fi fost, nu ar fi fost posibil să se dea o altă explicație mai adecvată decât cea a îngerului, anume, că „El va mântui”. Pe cine va mântui? Nu pe oricine, ci pe „poporul Lui” (cf. Ioan 3:16), pe „oile Lui” (Ioan 10:11).

Numai Dumnezeu, Dumnezeu singur, este Cel care în și prin Fiul Său, Își mântuiește poporul. În timp ce unii se încred în care iar alții în cai (Psalmul 20:7), în putere fizică,

¹³⁴ Cu privire la acest lucru, vezi S.B.K., vol. IV, p. 49.

cunoaștere, reputație, prestigiu, poziție, mașinărie magnifice și impresionante, prieteni influenți și generali îndrăzneți, nici unul dintre aceste lucruri, indiferent dacă este luat în sine sau împreună cu celelalte, nu este în stare să salveze omul din mâna dușmanului său principal, răul care îi distruge inima puțin câte puțin, adică, păcatul; sau, în cazul de față, *păcatele*, cele comise cu gândul, vorba și fapta; prin omisiune, comitere sau prin dispoziția lăuntrică: toate acele moduri variate prin care omul „își ratează ținta”, care este gloria lui Dumnezeu. E nevoie nu mai puțin decât de moartea ispășitoare a lui Isus și de puterea sfințitoare a Duhului Său pentru a purifica inimile și viețile.

Accentul puternic care este pus deja din Vechiul Testament pe faptul că Dumnezeu este suveran și că numai El poate mântui reiese cu putere din pasaje ca Geneza 49:18; 2 Regi 19:15–19; 2 Cronici 14:11; 20:5–12; Psalmul 3:8; 25:5; 37:39; 62:1; 81:1; Isaia 12:2; Ieremia 3:23; Plângeri 3:26; Daniel 4:35; Mica 7:7; Habacuc 3:18; Zaharia 4:6 și o mulțime de alte texte la fel de clare și de prețioase. În Noul Testament, acest accent este la fel de puternic, așa cum reiese din Matei 19:28; 28:18; Luca 12:32; 18:13, 27; Ioan 14:6; Fapte 4:12; Efeseni 2:8; Filipeni 2:12, 13; Apocalipsa 1:18; 3:7; 5:9; 19:1, 6, 16, etc.

A fi mântuit înseamnă *a*. a fi salvat de cel mai mare rău: vinovăția, pângărirea, puterea și pedeapsa păcatului; și *b*. a fi pus în posesia celui mai prețios bun. Deși în pasajul de față este prezentat numai aspectul negativ, anume, salvarea – *de păcat*, este implicat imediat și aspectul pozitiv. Cineva nu poate fi salvat *de la* ceva fără să fie salvat și *pentru* ceva: fericire adevărată, pacea lui Dumnezeu, care întrece orice pricepere, bucurie nespusă și plină de glorie, rugăciuni care capătă un răspuns, mărturisire eficientă, siguranța mântuirii, etc. Pentru conceptul de *mântuire*, vezi și C.N.T. la 1 Timotei 1:15. Prin urmare, promisiunea făcută de înger lui Iosif este aceasta: că acest copil trebuie să fie numit Isus – ceea ce înseamnă, pe scurt, Mântuitorul – pentru că în sensul cel mai deplin și mai glorios El își va mântui poporul de păcatele sale.

Mesajul îngerului s-a încheiat. Matei însuși își încheie relatarea, arătând că nașterea din fecioară a acestui copil glorios, care urmează să devină Mântuitorul, constituie împlinirea profeției. El spune:

22, 23. Toate aceste lucruri s-au întâmplat ca să se împlinescă ce vestise Domnul prin prorocul care zice: „Iată, fecioara va fi însărcinată, va naște un fiu și-I vor pune numele Emanuel”, care tâlmăcit înseamnă: «Dumnezeu este cu noi»”.

Aceasta este prima dintr-un lung șir de profeții pe care le evocă Matei pentru a arăta că Isus este cu adevărat Mesia cel de mult timp așteptat. Pentru întreaga listă, vezi p. 74-75. Așa cum s-a arătat mai înainte, scopul evanghelistului este acela de a readuce aceste preziceri în mințile cititorilor, evrei în cea mai mare parte a lor, pentru ca ei să se poată apropia de Isus cu o credință vie și să le poată proclama evreilor și neevreilor vestea bună a mântuirii prin acest Mijlocitor.

Formula introductivă: „Toate aceste lucruri s-au întâmplat ca să...” (v. 22) arată clar că, așa cum vede Matei prin inspirație, indiferent ce împliniri precedente ar fi avut aceste preziceri în vechea dispensație, ele își găsesc împlinirea finală în Isus Cristos și numai în El. Acest lucru nu înseamnă că toate aceste profeții au avut o împlinire

inițială, precum și una finală sau definitivă. În fiecare caz în parte va trebui să se decidă care este adevărul.

Formula introductivă mai arată și că profetia citată în continuare vine de la Dumnezeu însuși, nu din mintea profetului. De fapt, în cazul de față numele profetului nici măcar nu este menționat! Cuvintele au fost spuse de Dumnezeu prin intermediul profetului. Acesta din urmă a funcționat ca purtătorul de cuvânt al lui Dumnezeu.

Contextul din Isaia

Dacă ne îndreptăm atenția asupra citatului în sine (v. 23), vedem că el este luat în mod evident din Isaia 7:14.¹³⁵ Iată o scurtă trecere în revistă a cadrului istoric:

Cu puțin peste șapte secole înainte de nașterea lui Cristos, tronul lui Ahaz, împăratul lui Iuda, a fost amenințat de o coaliție între împăratul lui Israel (Pecah) și regele Siriei (Rețin). Amenințarea venită din partea acestor doi conducători era că vor distruge dinastia lui David și vor pune un împărat ales de ei, „pe fiul lui Tabeel” (Isaia 7:6). Ce se va alege oare de promisiunea glorioasă dacă acest complot va reuși? Dar de profetia mesianică din 2 Samuel 7:12, 13? Se va naște oare vreodată Răscumpărătorul promis ca fiu și succesor legitim al lui David? Toate acestea erau acum în joc (vezi Apocalipsa 12:4).

În acest moment critic, Isaia este trimis la Ahaz să îl îndemne să-și pună încrederea în Iehova și să ceară un semn al purtării Sale de grijă. El trebuia să ceară ca acest semn să apară fie în adâncuri, fie în înălțimi. Dar Ahaz cel destrăbălat, care își punea încrederea mai degrabă în Asiria decât în Iehova, a recurs la o scuză pioasă și cu o umilință prefăcută a refuzat semnul. Atunci profetul, dând glas indignării sale (7:13), a rostit oracolul Domnului: „De aceea, Domnul însuși vă¹³⁶ va da un semn: Iată ‘*almah*’¹³⁷ va rămâne însărcinată, etc.”

Printre cei care cred în nașterea din fecioară a lui Cristos există două grupuri principale de interpreți ai lui Isaia 7:14: *a.* cei care sprijină teoria *dublei referiri*, și *b.* cei care sunt adepți ai teoriei *unei singure referiri*. Conform celei dintâi, profetia face o referire *directă* numai la unele evenimente și circumstanțe din acea vreme, adică, la ceea ce s-a întâmplat pe vremea lui Ahaz și a lui Isaia. Cu toate acestea, ea a fost împlinită în mod *indirect* și *complet* o dată cu nașterea din fecioară a lui Cristos. În conformitate cu cea de-a

¹³⁵ Împreună cu LXX, Matei traduce *ha-almah*: ἡ παρθένος. În locul lui *καλέσεις*, „voi veți numi” din LXX, și *qara’th*, „ea va numi” (doar dacă nu este construit ca un participiu feminin), Matei scrie (în conformitate cu textul cel mai fidel) *καλέσουσιν*, „ei vor numi” = „va fi chemat [numele Lui]”. Evanghelistul realizează că nu numai după părerea Mariei, ci și după cea a tuturor credincioșilor, Isus este „Dumnezeu cu noi”. Maniera de a cita a lui Matei nu reprezintă o îndepărtare esențială de textul ebraic original; doar dacă nu este considerată o îndepărtare modul în care îl folosește el pe *καλέσουσιν*, lucru pe care eu nu îl cred deloc.

¹³⁶ Observați pluralul: semnul nu este numai pentru Ahaz, ci pentru toată „casa lui David” și, într-un anumit sens, pentru toți cei care aud sau citesc despre el.

¹³⁷ În ce măsură trebuie reprodus articolul în engleză, prezent atât în ebraică, cât și în traducerea greacă (atât greaca LXX din pasajul din Isaia 7:14, cât și din Matei 1:23) prin articolul hotărât „the” în locul celui nehotărât „a(n)”, este greu de stabilit, pentru că folosirea idiomatice nu este întotdeauna aceeași în engleză ca în ebraică sau greacă. Din întregul context din Isaia 7:14 și cu siguranță și din Matei 1:23 pare să reiasă că se face referire la o anumită ‘*almah*’, nu la oricare ‘*almah*’. De aceea, împreună cu alți câțiva traducători, eu aș alege „the”, fără însă a da o importanță decisivă acestui argument.

două – teoria unei singure referiri – pasajul are numai un singur sens: el se referă în mod direct și imediat la „nașterea din fecioară” a lui Cristos; mai precis, la conceperea Sa în pântecele Mariei în lipsa oricărui act sexual și la nașterea care a urmat aceleiași concepții.

*Enunțarea teoriei dublei referiri*¹³⁸

Conform acestei teorii, în contextul din Isaia nu se face nici o referire la vreo naștere miraculoasă sa „din fecioară”. Vorbind despre o *almah*, profetul se referea la o tânără care avea o vârstă la care se putea căsători și care, odată căsătorită, va concepe, va da naștere unui fiu și-i va pune numele Emanuel, adică, „Dumnezeu cu noi”. Numind astfel copilul, ea își va mărturisi încrederea în Dumnezeu. Ea va spune că este ferm convinsă că Domnul un-Și va părăsi poporul, ci se va îngriji de ei și-i va proteja împotriva dușmanilor lor chiar și în mijlocul unor vremuri tulburi. Este clar că, în conformitate cu acest punct de vedere, numele Emanuel nu-l descrie pe copil, ci pe mamă. El o caracterizează ca pe o femeie cu credință în Dumnezeu.

Totuși, continuă teoria, Matei a fost pe deplin justificat să aplice aceste cuvinte ale lui Isaia unui eveniment cu implicații mult mai mari, anume, nașterea miraculoasă a Celui care este El însuși Emanuel. Sau, pentru a folosi alte cuvinte, cu toate că Isaia 7:14 nu se referă în mod direct la concepția și nașterea lui Mesia, totuși, în sensul său cel mai profund, acest pasaj nu s-a împlinit deplin decât numai în El.

Argumente în sprijinul teoriei dublei referiri

1. Dacă intenția lui Isaia ar fi fost să sublinieze *virginitatea* mamei copilului, el ar fi folosit cuvântul *b^ethulah* în locul lui *'almah*. O *'almah* este o tânără de vârstă măritişului. Ne putem gândi la această tânără din Isaia 7:14 ca la o fată în primul rând nemăritată, care este sensul mai cunoscut al termenului; care mai apoi se mărită și dă naștere unui copil. Nicăieri nu o numește Isaia pe mamă o *b^ethulah* sau o *fecioară*.

2. Este adevărat că Matei, atunci când traduce Isaia 7:14, folosește cuvântul *fecioară*. Trebuie să se țină însă cont de faptul că evanghelistul se îndepărtează frecvent de traducerea literală atunci când citează profețiile Vechiului Testament sau se referă la ele. Comparați, de exemplu, Matei 4:15 cu Isaia 9:1, 2. Prin urmare, faptul că Matei folosește cuvântul *fecioară* nu dovedește că Isaia se gândea la o fecioară. Firește că Matei era perfect îndreptățit să folosească acest pasaj cu referire la nașterea din fecioară a lui Cristos. În Cristos, Isaia 7:14 își capătă împlinirea finală.

3. Este firesc să se presupună că numele Emanuel, așa cum este el folosit de Isaia, descrie gândirea sau dispoziția mamei și încrederea ei în Dumnezeu mai degrabă decât

¹³⁸ Dintre numeroșii autori ale căror nume ar putea fi înșirate – fiindcă aceasta este o teorie foarte populară – eu îi voi menționa numai pe următorii ca fiind reprezentativi. Cu toate acestea, ar trebui să se accentueze faptul că în mai multe privințe și acești autori prezintă diferite puncte de vedere. Charles R. Erdman, *Exposition of the Gospel according to Matthew*, Philadelphia, 1920, p. 26.

A. W. Evans, art. *Immanuel*, I.S.B.E., vol. III, p. 1457, 1458.

G. H. A. Ewald, *The Prophets of the Old Testament*, Londra, 1875–81, vol. II, p. 84 și urm.

J. Ridderbos, *Mattheus (Korte Verklaring)*, Kampen, 1954, vol. I, p. 35, 36.

R. V. G. Tasker, *The Gospel according to St. Matthew (Tyndale New Testament Commentaries)*, Grand Rapids, 1961.

caracterul sau rolul în viață al fiului ei. Nu se poate spune oare același lucru despre originea altor câteva nume ca Ruben, Simeon, Levi, Iuda (Geneza 29:31–35), Iosif (Geneza 30:24), Ben-Oni și Beniamin (Geneza 35:18), pentru a aminti doar câteva? În toate cazurile enumerate, numele descrie mai degrabă persoana care l-a dat, și nu pe cea care l-a primit. De aceea, este clar că nici în cazul lui Isaia 7:14 nu trebuie să considerăm că numele Emanuel descrie persoana care l-a primit, ca și cum Emanuel ar fi un sinonim al lui Mesia și ca și cum mama Lui ar fi fost fecioara Maria. Acesta nu putea fi sensul *original* al acestor termeni, ci este interpretarea sau aplicarea lor *de mai târziu*, anume, a lui Matei, și ca atare capătă o justificare deplină.

4. Versetul 16 arată că profeția lui Isaia nu se referă la viitorul îndepărtat, ci la vremea împăratului Ahaz. Ea prezice pustiirea acelor împărății sau ținuturi din acea perioadă de a căror conducători se temea Ahaz. Acum, de vreme ce versetul 16 (și la fel și 15) este strâns legat de versetul 14, cum s-ar putea referi versetul 14 la nașterea din fecioară a lui Cristos, un eveniment care a avut loc cu peste șapte secole mai târziu?

Teoria unei singure referiri

Această teorie nu neagă faptul că cuvintele din Isaia 7:14 s-au referit la zilele lui Ahaz. De fapt, ea chiar insistă asupra acestui lucru. Cu toate acestea, ea crede că până și în contextul din Isaia mama acelui copil este în mod categoric o fecioară, anume, Maria, și că fiul ei este Mesia.

„Această viziune a profetului are în vedere evenimente mult mai îndepărtate decât cele prezente... și el arată spre acest Fiul care urmează să se nască, acest copil care va fi dat – care nu poate fi altcineva decât Împăratul mesianic – certitudinea împlinirii promisiunilor date lui David și speranța viitorului lumii.”¹³⁹ „Dacă în Isaia 7:14 s-ar face referire la o femeie măritată, probabil că ar trebui să se folosească un alt cuvânt în locul lui *’almah*. ...De ce ar fi considerată o naștere obișnuită un *’semm*? ...Înșă nu numai folosirea acestui singur cuvânt [*semm*] ne face să ne așteptăm la un lucru miraculos în cele anunțate de profet. La fel de sugestiv este și modul elaborat în care este introdus *«semmul»*. Întregul pasaj este conceput astfel încât să-i inducă cititorului sentimentul că are de-a face cu un mister adânc, pe măsură ce află despre tână femeie și copilul ei.”¹⁴⁰

Pentru a-și sprijini poziția, această a doua teorie sau cea a unei singure referiri prezintă următoarele argumente:

Răspunsuri la argumentele aduse de Teoria dublei referiri

Răspunsul la punctul 1. În legătură cu *’almah* contra lui *ḇethulah*: adevărul este că, în timp ce acesta din urmă înseamnă *fecioară* în Geneza 24:16; Levitic 21:3; Judecători 21:12, în Ioel 1:8 el se referă probabil la o femeie care *nu este fecioară*, la o *văduvă*, care și-a pierdut soțul în primii ani ai căsătoriei ei, iar acum îl jeleşte.¹⁴¹ Pe de altă parte, o *’almah*

¹³⁹ James Orr, *The Virgin Birth of Christ*, New York, 1924, vezi p. 133–136.

¹⁴⁰ J. Gresham Machen, *The Virgin Birth of Christ*, New York și Londra, 1930, (Grand Rapids, 1965), vezi p. 288–291. Același argument bazat pe modul în care este utilizat cuvântul „*semm*” poate fi găsit și în *Dialogul cu Trifon* al lui Iustin Martirul, cap. 84, lucrare scrisă pe la mijlocul secolului al II-lea.

¹⁴¹ La fel crede și R. C. Foster, *Studies in the Life of Christ, Introduction and Early Ministry*, Grand

înseamnă *fecioară* în toate pasajele în care apare acest termen (Geneza 24:43; Exod 2:8; Psalmul 68:25; Proverbe 30:19; Cântarea Cântărilor 1:3; 6:8). El se referă la o *fată*, ca Rebeca, înainte de a-l fi văzut chiar pe Isaac, și ca Miriam, sora lui Moise. Deducția logică pare să fie că și aici în Isaia 7:14 sensul lui pare să fie același. Provocarea lui Luther stă încă în picioare: „Dacă un evreu sau creștin îmi poate dovedi că în vreun pasaj din Scriptură '*almah*' înseamnă o femeie măritată, eu îi voi da 100 de florini, deși numai Domnul știe de unde voi putea face rost de ei”.

Acum, faptul că o *fecioară* ajunge să fie însărcinată și să dea naștere unui copil este introdus aici în Isaia 7:11–14 ca un fapt minunat, fără precedent. Cititorii au fost încurajați să se aștepte la un anunț extraordinar. Cu siguranță că nimeni, interpretând Isaia 7:14, nu a ajuns la concluzia că această *fecioară* despre care se vorbește aici a conceput un copil printr-un act imoral.¹⁴² Concluzia este dincolo de orice dubiu aceea că ea a fost *fecioară* atunci când și-a conceput copilul: nu a contribuit nici un bărbat la acest act.

Pentru o confirmare a acestei poziții, poate fi adăugată părerea a doi cercetători în domeniul Vechiului Testament:

„Cuvântul '*almah*...' nu este folosit niciodată cu referire la o femeie căsătorită, nici în Biblie, nici în altă parte. Noile dovezi în acest sens de la Ras Shamra sunt nespuse de interesante”. Cu privire la *b^ethulah*, acest autor scrie: „Termenul în cauză este ambiguu. Desemnează el oare o *fecioară*, o *fecioară* logodită sau o femeie măritată? Eu sunt convins că poate să însemne oricare dintre aceste trei lucruri”. El continuă: „Isaia [în Isaia 7:14] a folosit acel cuvânt al limbii ebraice [*almah*] care nu este folosit niciodată pentru a desemna o femeie căsătorită”. Mai mult, „În limba engleză cuvântul '*almah*' poate fi tradus cel mai bine prin cuvintele *maid* sau *damsel* [Acestea înseamnă *fecioară* sau *domnișoară*, n.tr.]. Însă, cuvântul *fecioară* accentuează caracterul supranatural al nașterii, și de aceea este preferat. În nici un caz nu ar trebui tradus cuvântul din acest pasaj prin termenul vag și slab de *femeie tânără*”.¹⁴³

„Acum aș dori să stabilesc că traducerea *femeie tânără* (în cazul lui Isaia 7:14) trebuie respinsă.” Autorul care face această afirmație arată mai apoi că termenul '*almah*', indiferent în ce loc apare în Vechiul Testament, desemnează acele persoane de sex feminin care nu au intrat încă în genul de relații care sunt de obicei asociate cu căsătoria. El subliniază că pasaje cum ar fi titlul Psalmului 46 și 1 Corinzi 15:20 nu dovedesc nimic contrar, întrucât cuvântul folosit în ele „nu este suficient de clar” [Este vorba de termenul tradus de Cornilescu *alamot*, n.tr.]. El mai arată că argumentul că *b^ethulah* trebuie să însemne „*fecioară*” nu se potrivește cu faptele. În acest sens, el face referire la Ioel 1:8 (despre care am discutat deja; vezi mai sus, p. 125). El continuă: „Din

Rapids, 1966, p. 165. În literatura premozaică, cele două cuvinte sunt folosite uneori ca niște termeni interschimbabili. Vezi R. H. Gundry, *The Use of the Old Testament in St. Matthew's Gospel*, p. 227.

¹⁴² Deși până și acest lucru a fost sugerat, anume, de către Dr. Naegelsbach, în *Commentary on the Holy Scriptures* al lui Lange, New York, 1878, retipărită la Grand Rapids, s.d., volumul *Isaiah*, p. 123–125. El vorbește despre „o femeie căzută” și despre „un copil neligitim”. Combaterea acestei păreri este inutilă!

¹⁴³ Edward J. Young, articolul referitor la „The Virgin Birth” din *The Banner*, 15 aprilie, 1955. Cf. remarcile sale din *Studies in Isaiah*, Grand Rapids, 1954, p. 161–185.

aceste motive, este foarte precară folosirea noțiunii de *femeie tânără* în Isaia 7:14, ca traducere a lui *'almah'*.¹⁴⁴

Concluzie: Argumentul că „dacă intenția lui Isaia ar fi fost să sublinieze virginitatea, el ar fi folosit *ḥṯhulāh* în locul lui *'almah'*” nu este convingător. Traducerea „fecioară” se potrivește cel mai bine cu contextul.

Răspunsul la punctul 2. Cât despre referirea lui Matei la Isaia 7:14, dacă – așa cum s-a arătat în răspunsul precedent – Isaia a vorbit cu adevărat despre o fecioară, nu există nici un fel de discrepanțe între Isaia 7:14 și Matei 1:23. Pe de altă parte, dacă Isaia s-a gândit la o tânără măritată, care, cu ajutorul soțului ei, a conceput și a născut un copil, atunci e greu de înțeles cum de a putut considera Matei că nașterea lui Cristos „din fecioara Maria” este o *împlinire* a lui Isaia 7:14. Acea *'almah* care a fost menționată în Isaia 7:14 nu putea fi în același timp fecioară și ne-fecioară. Mai mult, este clar că ea concepe și naște copilul ca *'almah*.¹⁴⁵ Interpretul nu are dreptul să o prezinte mai întâi ca pe o tânără nemăritată, ca mai apoi, peste mână, cum ar veni, așa cum se și procedează uneori, să o mărite înainte ca ea să conceapă și să nască un fiu.

Este admis de bunăvoie faptul că, sub influența Duhului Sfânt, Matei și ceilalți scriitori ai Noului Testament au folosit uneori anumite pasaje în așa fel încât le-au schimbat intenția inițială, însă o asemenea aplicare proaspătă a unui pasaj la o nouă situație nu constituie niciodată o contradicție. – Cât despre Matei 4:15 (comparat cu Isaia 9:1), vezi cele referitoare la acest text.

Răspunsul la punctul 3. În ceea ce privește faptul că există o relație strânsă între un nume și a. dătorul lui, mai degrabă decât b. purtătorul lui, deși întâlnim adesea primul caz, există de asemenea multe situații în care ne confruntăm cu cel de-al doilea: Eva (Geneza 3:20), Noe (Geneza 5:29), Avram și Avraam (Geneza 17:5), Sarai și Sara (Geneza 17:15), Esau (Geneza 25:25), Iacov și Israel (Geneza 27:36; 32:28), Naomi și Mara (Rut 1:20), Nabal (1 Samuel 25:3, 25); Isus (Matei 1:21), Petru (Matei 16:18) și Barnaba (Fapte 4:36). Prin urmare, este legitimă întrebarea: „Căreia dintre aceste două categorii de nume¹⁴⁶ îi aparține Emanuel?” Evident că celei de a doua, așa cum arată conexiunea dintre Isaia 7:14; 8:8 și 9:6. Acest Emanuel din 7:14 și 8:8 este copilul care se naște, Fiul care este dat, pe ai căror umeri este pusă domnia și care este numit „Minunat, Sfetnic, Dumnezeu tare, Părintele veșnicilor, Domn al păcii” (9:6). Vezi și 11:1 și urm.

Există, de asemenea, o legătură strânsă între pasajele din Isaia și Mica 5:2 (compară Isaia 7:14 cu Mica 5:3), unde aceeași persoană este descrisă ca Cel „a cărui obârșie se

¹⁴⁴ G. Ch. Aalders, *GTT*, nr. 5 (1953), p. 132, 133. Vezi și R. D. Wilson, *PTR*, nr. 24 (1926), p. 308–316.

¹⁴⁵ La fel și R. H. Gundry, *op. cit.*, p. 226, 227.

¹⁴⁶ Cele două clase nu sunt nici pe departe singurele. Un anumit nume poate să aibă la origine un eveniment (I-Cabod), sau niște împrejurări legate de nașterea copilului care îl va purta (Saul însemnând *Cel cerut*, sau Elișama, Dumnezeu a auzit). Și patronimele sunt foarte frecvente (Bar-Isus). Au existat și matronime (Bet-Șua). De asemenea, multe nume exprimau o relație deosebită cu Iehova (Iosua, sau multe altele) sau cu Dumnezeu (Eli). În unele erau combinate El (Dumnezeu) și Iehova (Ilie: Iehova este Dumnezeu). În unele nume, motivele care stau la baza originii lor se întrepătrund. Acesta este un subiect foarte vast. Pentru mai multe detalii, vezi C.N.T. la Filipeni, p. 138–139. De asemenea, articolul lui J. D. Davis, *Names, Proper*, din I.S.B.E., vol. IV, p. 2113–2117; A. F. Key, „The Giving of Proper Names in the Old Testament”, *JBL*, (martie, 1964), p. 55–59.

suie până în vremuri străvechi, până în zilele veșniciei”, și unde este prezisă nașterea Lui în Betleem. *Este clar că numele Emanuel Îl descrie pe Cel care îl poartă, adică pe Mesia!*

„De-a lungul Scripturilor, numele sunt date adesea ca niște indicii ale caracterului și acest lucru se vede mai ales în legătura cu revelația lui Dumnezeu făcută oamenilor, iar descoperirea venirii lui Mesia, pe măsură ce se desfășoară, cu siguranță că nu face excepție de la regulă; de la «sămânța femeii» (Geneza 3:15) și până la «Domnul Isus» (Apocalipsa 22:20), Mesia este revelat constant prin numele care I se dau. Având în minte acest curs general al revelației și legătura lui 7:14 cu 9:6 și 8:8, împreună cu maniera în care este subliniată profeția, se poate constata că Emanuel, «Dumnezeu cu noi», se referă la caracterul copilului și este, în consecință, un alt nume care mărturisește despre dumnezeirea lui Mesia.”¹⁴⁷

Dacă este adevărat că numele Emanuel menționat în Isaia 7:14 se referă la Mesia, așa cum s-a stabilit, oare nu este la fel de adevărat și că fecioara care a conceput și a născut un copil prin puterea Duhului Sfânt este Maria?

Răspuns la punctul 4. Cât privește relația dintre versetele 14 și 16, se poate considera că Isaia spune: „Iată, fecioara va rămâne însărcinată, va naște un fiu. ...Dar înainte ca să știe copilul, *care înaintea ochiului meu profetic a și sosit deja*, să lepede răul și să aleagă binele – adică, *după foarte puțină vreme* – țara de ai cărei doi împărați te temi tu, va fi pustiită”.

„Noi credem că această interpretare nu este deloc una imposibilă... obiecțiile care îi sunt aduse sunt ușor de demolat atunci când citim limbajul înălțat al profetului așa cum se impune să fie el citit de fapt.”¹⁴⁸ Descrierea viitorului ca și cum ar fi deja prezent îi este specifică lui Isaia. Poate citi oare cineva Isaia 53 fără să fie izbit de faptul că profetul, prin inspirație divină, scrie ca și cum amănuntele umilirii lui Cristos și a înălțării Sale de după ea s-ar perinda sub ochii săi, da, ca și cum evenimentele ar fi avut loc deja?

Însă chiar dacă unora acest „Răspuns la punctul 4” nu li se pare convingător, trebuie să se aibă în vedere faptul că Matei nu citează Isaia 7:16, ci 7:14. Indiferent care ar fi explicația corectă a versetului 16, concluzia pare să fie inevitabil că Isaia 7:14 se referă în mod clar la Mesia: pasajele de care este legat în mod cert – Isaia 8:8; 9:6; 11:1–5; Mica 5:2 și urm. – în așa fel încât să formeze împreună un lanț ce nu poate fi rupt, sunt mult prea pronunțat mesianice pentru a se putea susține varianta opusă.

Profeția din Isaia 7:16 a fost împlinită. Tiglat Pileser a venit la foarte scurt timp după ce a fost ea rostită. El a târât în exil o parte din locuitorii ținutului lui Pecah și nu a obiectat deloc atunci când Pecah însuși a fost ucis de Osea (2 Regi 15:29, 30). El a înaintat de asemenea împotriva regatului lui Rețin, i-a cucerit capitala, Damascul, i-a deportat populația și l-a ucis pe Rețin (2 Regi 16:9).

Nu a fost oare această împlinire literală a profeției un *semm* clar și evident care le-a arătat lui Ahaz și întregii case a lui David că Domnul veghează asupra realizării propriului Său plan privitor la promisiunea mesianică? Oare nu a fost nereușita celor

¹⁴⁷ Earl S. Kalland, *The Deity of the Old Testament Messiah, with Special Reference to His Fulfilment in Jesus of Nazareth*, o teză de doctorat supusă atenției Facultății de Teologie și Misiune a Colegiului Gordon, 1942 (aflată printre dosarele Bibliotecii Seminarului Teologic Gordon-Conwell), p. 104.

¹⁴⁸ J. Gresham Machen, *The Virgin Birth*, p. 292. De asemenea, J. Orr, *op. cit.*, p. 135.

doi, Pecah și Rețin, de a distruge dinastia davidică un *semn* clar care arăta că vița davidică a lui Mesia este protejată, astfel încât profetia mesianică aflată în 2 Samuel 7:12, 13 și în altă parte să se poată împlini; adică, în așa fel încât Răscumpărătorul să Se poată naște într-adevăr ca fiul și moștenitorul legal al lui David? Când lucrurile sunt privite astfel, devine clar faptul că profetia din versetul 14 se potrivește în context foarte bine. Nu există deloc nevoia să se introducă în acest pasaj vreo referire la Abi, soția lui Ahaz, și la fiul ei, Ezechia (2 Regi 18:2); sau la soția lui Isaia și la vreunul dintre copiii ei; sau la orice altă persoană contemporană cu ei.¹⁴⁹ *Fecioara este Maria, Emanuel este Cristos.*

Modul în care citează Matei profetia din Isaia 7:14

Prin urmare, Matei are tot dreptul să facă apel la Isaia 7:14 și să afirme că sarcina Mariei, indusă prin puterea Duhului Sfânt și fără ajutorul lui Iosif, era o împlinire a acestei profetii. Faptul că numele acestui fiu va fi Emanuel, a fost și el inclus în profetia străveche și a fost reafirmat în esență în Isaia 9:6: „Căci un Copil ni s-a născut, un Fiu ni s-a dat... Îl vor numi... Dumnezeu tare”. Există o diferență foarte mică între sensul lui „ni [sau: pentru noi]s-a dat... Dumnezeu tare” și cel al expresiei „Dumnezeu cu noi”, care este traducerea literală a lui Emanuel.

De aceea, Iosif primește asigurarea că acest copil care a fost conceput în pântecul Mariei este *Dumnezeu*. „Sămânța Dumnezeirii înfășurată în carne.” El este Dumnezeu „arătat în trup” (1 Timotei 3:16). „În El locuiește trupește toată plinătatea Dumnezeirii” (Coloseni 2:9).

În Emanuel, Dumnezeu a venit să locuiască printre noi. „Și Cuvântul S-a făcut trup și a locuit printre noi, plin de har și de adevăr. Și noi am privit slava Lui, o slavă întocmai ca slava singurului născut din Tatăl” (Ioan 1:14). Nimeni nu va fi în stare vreodată să creioneze bogățiile acestui har prin care Dumnezeu, prin intermediul lui Emanuel, a venit să locuiască cu păcătoșii. Pentru a explica mai pe larg acest lucru, este poate mai bine să se ia informațiile chiar din Evanghelia după Matei. Ea spune că, prin Cristos, Dumnezeu a venit să locuiască

- cu cei bolnavi, pentru a-i vindeca (4:23)
- cu cei posedați de demoni, pentru a-i elibera (4:24)
- cu cei săraci în duh etc., pentru a-i binecuvânta (5:1–12)
- cu cei împovărați de griji, pentru a-i scăpa de griji (6:25–34)
- cu cei care judecă, pentru a-i avertiza (7:1–5)
- cu cei bolnavi de lepră, pentru a-i curăța (8:1–4)
- cu cei suferinzi, pentru a-i lecu (8:14–17)
- cu cei flămânzi, pentru a-i hrăni (14:13–21; 15:31)

¹⁴⁹ Nu numai că ar fi foarte greu să se arate că vreuna dintre ele poate fi numită în mod corect '*almah*', însă mai există și multe alte dificultăți pe care le întâmpină cineva care încearcă să o identifice pe '*almah*' din Isaia 7:14 cu orice contemporană de-a lui Ahaz și Isaia. Aceste obstacole au fost arătate clar de către J. G. Machen, *op. cit.*, p. 289–290; J. Orr, *op. cit.*, p. 135; și E. S. Kalland, *op. cit.*, p. 105–107. Este corect să se spună doar că în nici un caz nu este adevărat că toți susținătorii teoriei dublei referiri încearcă să o identifice pe această '*almah*' și/sau pe fiul ei. Cu toate acestea, unii o fac. O ilustrare recentă a acestei afirmații este R. V. G. Tasker, *op. cit.*, p. 34, care sugerează că acest fiu este Ezechia.

și, dincolo de orice altceva,
cu cei pierduți, pentru a-i căuta și a-i mântui (18:11).

Convingerea nobilă că, pentru a-i putea ajuta pe defavorizați, cineva ar trebui să fie dispus să trăiască și să lucreze printre ei și să le împărtășească soarta a determinat o mulțime de persoane miloase să facă sacrificii eroice. Oare nu acest lucru l-a împins pe Francisc de Assisi să meargă printre leproșii care i-au trezit repulsie prima dată? Pe William Booth să predice Evanghelia în suburbiile Londrei și să-i asiste pe locuitorii de acolo în toate problemele lor? Pe mai mulți misionari să devină efectiv robi pentru a câștiga robi pentru Cristos? Și pe Pavel să se facă totul pentru toți pentru ca să poată, prin orice mijloc, să-i câștige pe unii? Acești oameni merită toată admirația noastră. Cu toate acestea, nici unul dintre faptele lor de lepădare de sine nu se poate compara cu cel al lui Emanuel care, deși a fost infinit de bogat, a devenit sărac, Și-a asumat natura noastră umană, a intrat în atmosfera noastră poluată de păcat fără să fi comis vreun păcat vreodată, a luat asupra Sa vina noastră, ne-a purtat suferințele și durerile, a fost rănit pentru păcatele noastre și lovit pentru nelegiuirile noastre, S-a suit la cer pentru a ne pregăti un loc, ne-a trimis în inimi Duhul Său, domnește peste întregul univers în favoarea noastră și nu numai că mijlocește pentru noi, ci chiar „trăiește pururea ca să mijlocească” pentru noi (Evrei 7:25), și va veni din nou ca să ne ia nu numai „în cer”, ci, cu mult mai multă dragoste, „cu El” (Ioan 14:3). Cu adevărat, acesta este Cel care a devenit sărac pentru ca prin sărăcia Lui noi să putem deveni bogați. Acesta este Emanuel, Dumnezeu CU noi!

Proveniența ideii nașterii din fecioară

Acum, că a fost prezentat adevărul cu privire la nașterea lui Cristos din fecioară, se ridică întrebarea: „De unde vine această idee?” A fost deja subliniat faptul că este foarte improbabil ca ea să se fi născut printre evrei, în afara cadrului revelației speciale. Se poate pune întrebarea: „A fost ea extrasă poate din mitologia păgână?” Ni se spune că în zilele profeților și a apostolilor atmosfera era încărcată de povești despre nașteri din fecioare, astfel că includerea unei asemenea legende în Scrierile Sfinte nu ar trebui să fie considerată surprinzătoare. Cu toate acestea, așa cum au dovedit mai mulți scriitori, de la Tertulian și Origen până în prezent, între poveștile picante de acest gen ale păgânilor și narațiunile pure consemnate de Matei și Luca nu există asemănări semnificative. Primele sunt caracterizate de o indecență grosolană, de murdărie și lipsă de eleganță și de aspectul ca de povești cusută cu ață albă; cea din urmă de o demnitate fără pată, o delicatețe fermecătoare și de o rară simplitate; de reținere, și nu de opusul ei. Când un zeu, mânat de poftă, violează o fată sau comite adulter cu o femeie măritată, rezultatul, dacă este conceput un copil, nu este nașterea din fecioară. Dacă femeia a fost virgină înainte, cu siguranță că nu mai este după aceea. Pentru a face încă o dată referire – vezi p. 102 – la legenda așa-zisei nașteri din fecioară a lui Alexandru cel Mare, ni se spune că un șarpe a fost văzut în patul lui Olimpias, soția lui Filip al Macedoniei. (Trebuie să se știe că Zeus, principalul vinovat în asemenea cazuri, și de asemenea și alți zei, erau în stare să se transforme în reptile, păsări sau chiar în spuma mării.) Când Filip a descoperit reptila, apetitul lui sexual a dispărut. Prin

urmare, produsul ciudatei uniri, adică Alexandru, nu era fiul lui Filip, ci al lui Zeus. În acest punct, legenda se ramifică. Conform uneia dintre versiuni, când și-a trimis fiul în marea sa expediție, Olimpias i-ar fi dezvăluit acestuia secretul originii sale și l-a îndemnat să-și propună scopuri vrednice de obârșia sa. Conform altei versiuni, ei îi era rușine de această poveste murdară și o nega, spunând: „Alexandru trebuie să înceteze să mă vorbească de rău înaintea lui Hera [soția legitimă a lui Zeus]”.¹⁵⁰ Poate oare să creadă cineva în toate mințile – sau chiar să sugereze – că povestea curată și frumoasă a nașterii lui Cristos din fecioară s-ar trage din ceva așa de murdar ca această poveste prostească? Mai mult, pentru a pune capac, chiar dacă povestea lui Olimpias ar fi fost adevărată, ea nu a fost deloc o „fecioară” înainte de a-l concepe pe Alexandru și nu a putut deveni una nici după acest incident. Analogia este complet invalidată.

Care este, prin urmare, originea reală a narațiunii? Există un singur răspuns: Matei și Luca relatează această întâmplare *pentru că ea a avut loc cu adevărat*. Evangheliștii au primit informațiile corecte chiar de la Maria, în mod direct sau indirect, iar în acest al doilea caz, de la o persoană foarte apropiată de ea. Duhul Sfânt a asigurat transmiterea lor infailibilă și consemnarea lor infailibilă în două relatări aflate într-o armonie completă (Matei 1:18-23; Luca 1:26-38) și a generat faptul că în tot restul Noului Testament nu există nimic care să intre în conflict cu ele. Marcu Îl prezintă pe Isus Cristos ca pe „Fiul lui Dumnezeu” (1:1); Ioan, ca pe „Cuvântul... făcut trup” (care și-a asumat natura umană), ca pe „singurul născut din Tatăl... plin de har și de adevăr” (1:14), iar Pavel, ca pe „omul al doilea [care] este din cer” (1 Corinteni 15:47). Compară și Romani 8:3; Filipeni 2:7.¹⁵¹

A fost foarte firesc pentru Matei să descopere veriga dintre Isaia 7:14 și informațiile pe care le-a primit de la familia căreia i-a aparținut Isus. În timpul secolului al II-lea î.Cr., când a fost făcută cea mai timpurie traducere grecească existentă a cărților profetice ale Vechiului Testament, dintre care o parte importantă a ajuns să fie cunoscută sub numele de Septuaginta, cuvântul ebraic *ha-'almah* a fost redat prin ἡ παρθένος, adică, „fecioara”. Aceasta, menționăm în trecere, este singura traducere a cuvântului ebraic pe care o cunoaștem. A fost oare Matei influențat de traducerea LXX? Dacă da, acest lucru nu i se poate reproșa. Însă trebuie să se țină cont de faptul că tocmai acest evanghelist este cel care arată în foarte multe locuri că este complet dependent de LXX. El a fost în stare să citească originalul ebraic și a știut că în contextul dat *ha-'almah* înseamnă „fecioară”.

Semnificația doctrinară

Se spune uneori că doctrina nașterii din fecioară este neesențială, căci dacă Dumnezeu ar fi vrut, El ar fi putut să-L facă pe Fiul Său să se nască în orice alt mod. Răspuns: ce ar fi putut sau n-ar fi putut face Dumnezeu este o chestiune speculativă în care nu este necesar să se intre. Cu toate acestea, este un fapt real că Isus a fost „conceput de Duhul Sfânt și că S-a născut din fecioara Maria”. Așa cum s-a arătat, acest articol din Crezul apostolic este ferm înrădăcinat în Scriptură. Mai mult, el se

¹⁵⁰ Plutarh, *Viețile* (vol. VII din *Loeb Classical Library*), *Alexandru II* și III.1, 2.

¹⁵¹ Cu privire la Galateni 4:4, vezi C.N.T. referitor la acest pasaj.

împletește definitiv cu restul adevărului revelat. „Cristosul supranatural și mântuirea supranaturală atrag după ele ca o consecință inevitabilă nașterea supranaturală.”¹⁵² Și mai mult, dacă Cristos ar fi fost fiul lui Iosif și al Mariei, conceput în mod natural, oare nu ar fi fost El o ființă umană și ca atare părtaș la vina lui Adam; și, prin urmare, un păcătos, incapabil să Se salveze pe Sine, și de aceea nici pe alții, de păcat? Pentru a ne mântui, Răscumpărătorul trebuie să fie în același timp atât Dumnezeu, cât și om, în aceeași persoană, adică un om *fără păcat*. Această doctrină a nașterii din fecioară satisface ambele cerințe. Ea ni-L descoperă pe Isus Cristos, o persoană divină cu două naturi: *a.* una divină, *b.* una umană, fără păcat.

Ar fi greu, într-adevăr, să se explice toate *lucrările* minunate făcute de Isus fără să se presupună că El are o origine divină! Și apoi, a existat și întreaga Sa *viață* lipsită de păcat. Se spune că un necredincios i-a pus într-o zi unui creștin următoarea întrebare: „M-ai crede dacă ți-aș spune că în orașul acesta s-a născut un copil fără ajutorul unui tată?” Creștinul i-a răspuns: „Da, dacă el ar avea viața pe care a avut-o Isus”.

24, 25. Relatarea se încheie în felul următor: Când s-a trezit Iosif din somn, a făcut cum îi poruncise îngerul Domnului; și a luat la el pe nevastă-sa. Dar n-a cunoscut-o, până ce ea a născut un fiu. Și el i-a pus numele Isus.

Sensul expresiei „a luat la el pe nevastă-sa” devine clar când ea este comparată cu versetul 18: „înainte ca să locuiască ei împreună”. Vezi cele referitoare la acest verset și la versetul 20. Deși Iosif și Maria locuiau acum în același cămin, ei nu au avut relații sexuale unul cu celălalt până când Maria l-a dat naștere lui Isus. Nu ni se spune de ce. Putea fi oare motivată această decizie de înalta apreciere a cuplului pentru copilul conceput? Sau au făcut-o pentru a para orice aluzie că Iosif ar fi tatăl copilului? Oricare ar fi fost motivul acestei abținente, există toate motivele să se presupună că ea a încetat după nașterea copilului. Această concluzie nu poate fi bazată numai pe expresia „până ce”. Aceasta nu introduce *întotdeauna* un eveniment (în acest caz, faptul că ea a născut un fiu) în urma căruia situația precedentă (cuplul trăia în abțință) este răsturnată (ei au început acum să aibă relații sexuale).¹⁵³ Cu toate acestea, este de asemenea adevărat că în asemenea cazuri este sugerată *în mod frecvent* o completă răsturnare a situației. Fiecare caz trebuie luat în parte. În cazul de față, argumentele împotriva *virginității continue* a Mariei sunt următoarele: *a.* În conformitate cu Vechiul Testament, cât și cu Noul Testament, sexualitatea în cadrul cuplurilor căsătorite este aprobată de Dumnezeu (Geneza 1:28; 9:1; 24:60; Proverbe 5:18; Psalmul 127:3; 1 Corinteni 7:5, 9). Firește că și în acest domeniu, ca în oricare altul, trebuie exercitat autocontrolul. Desfrâul este categoric condamnat (1 Corinteni 7:5; Galateni 5:22, 23). Însă nici un fel de sfințenie specială nu este atașată de abțința totală sau de celibat. *b.* Ni se spune clar că Isus a avut frați și surori, care, împreună cu El, formau în mod evident aceeași familie (Matei 12:46, 47; Marcu 3:31, 32; 6:3; Luca 8:19, 20; Ioan 2:12; 7:3, 5, 10; Fapte. 1:14). *c.* Luca 2:7 ne

¹⁵² B. B. Warfield, *Christology and Criticism*, New York, 1929, p. 452.

¹⁵³ Cu privire la „până ce”, vezi, de asemenea, W. Hendriksen, *Israel and the Bible*, Grand Rapids, 1968, p. 27, 28.

informează că Isus a fost „primul născut” al Mariei. Deși în și prin sine acest al treilea argument nu este suficient pentru a demonstra că Isus a avut frați, luat împreună cu argumentul *a.* și *b.* constituie o dovadă concludivă. Povara dovedirii se odihnește în întregime pe umerii celor care *neagă* faptul că după nașterea lui Isus, Iosif și Maria și-au trăit plenar relația de cuplu căsătorit.

După ce s-a trezit din somn, Iosif a făcut exact ceea ce i-a spus îngerul să facă. Nu numai că a dus-o pe soția sa acasă la el, însă atunci când copilul s-a născut, l-a și pus numele Isus. Firește că în toate aceste lucruri, Iosif și Maria au acționat într-o armonie deplină (cf. Luca 1:31, 38).

Rezumatul capitolului 1

Acest capitol are două secțiuni: unul este pasajul din versetele 1–17 și celălalt este cel din versetele 18–25. Primul conține o prezentare a genealogiei lui Isus Cristos. El ne arată că Iosif, „tatăl” lui Isus numai sub aspect legal, a fost un descendent al lui David și al lui Avraam. Prin Iosif, „fiul lui David” (v. 20), dreptul la tronul lui David l-a fost transmis lui Isus, acest „Fiu al lui David” cu mult mai glorios decât el (v. 1).

Genealogia constă din trei serii a câte paisprezece generații. În prima serie de paisprezece ni se arată *originea* casei lui David și a gloriei ei împărătești; în a doua, *înălțarea și declinul* ei; în a treia, *eclipsa* ei. Însă această eclipsă nu este nici totală, nici pentru totdeauna. La capătul celei de-a treia serii de paisprezece soarele strălucește mult mai puternic decât a făcut-o vreodată, în persoana lui Isus Cristos, care este fiul, dar și Domnul lui David. Mântuitorul este zugrăvit aici ca Unul care nu numai că împlinește lucrurile vechi, dar le și inaugurează pe cele noi. El completează cele șase serii de câte șapte și o introduce pe cea de-a șaptea. El este încununarea speranței, dar și imboldul la acțiune.

În ciuda tuturor bârfelor, Matei ne arată, cu ajutorul acestui arbore genealogic, că Isus este într-adevăr urmașul *legitim* al lui David. Genealogia conține numele unor oameni din diverse categorii: femei și bărbați, păgâni și evrei prin naștere, unii care au făcut ce este plăcut înaintea lui Dumnezeu, iar alții care nu au făcut ce este plăcut înaintea Lui. Isus Cristos are însemnătate nu numai pentru evrei, ci și pentru întreaga rasă umană și pentru toate clasele, categoriile și subdiviziunile ei. El este cu adevărat „Mântuitorul lumii” (cf. Ioan 4:42; 1 Ioan 4:14), Cel care îi mântuiește pe toți cei care prin harul suveran își pun încrederea în El (Ioan 3:16; Efeseni 2:8).

Într-o perfectă armonie cu această genealogie, care evită cu multă grijă să-l numească pe Iosif *tatăl lui Isus în sens fizic*, a doua secțiune conține relatarea nașterii din fecioară a lui Cristos. Noi aflăm că, atunci când Iosif și Maria erau logodiți și Maria nu fusese încă luată în casa lui Iosif, ea a rămas „însărcinată de la Duhul Sfânt”. Iosif află că ea este însărcinată dar nu cunoaște motivul. Fiind un om drept, el este convins că această căsătorie, atât cât s-a realizat din ea, trebuie acum dizolvată. Însă fiind și un om cu o inimă bună, el respinge din start ideea unui demers legal îndreptat împotriva Mariei. De aceea, el decide să-i dea o scrisoare de despărțire, părăsind-o astfel în

particular și fără s-o expună oprobriului public. În timp ce cântărește aceste lucruri în mintea sa, el adoarme. În vis îi apare un înger cu vestea extraordinară că Maria a conceput acest copil prin puterea Duhului Sfânt și că el, Iosif, nu trebuie să ezite să o primească pe Maria în casa lui, iar copilul care se va naște trebuie să primească numele Isus, adică, Cel care va mântui poporul Lui de păcatele sale.

Călăuzit de Duhul, Matei vede această naștere din fecioară a lui Isus ca pe o împlinire a lui Isaia 7:14: „Iată, fecioara va rămâne însărcinată, va naște un fiu și-l va pune numele Emanuel”. În Isus Cristos, Dumnezeu locuiește într-adevăr cu poporul Său, dându-i bucuria mântuirii, împreună cu tot ceea ce presupune aceasta; vezi p. 129.

Trezindu-se din somn, Iosif face ceea ce i-a spus îngerul. El o ia pe Maria în casa lui, însă nu are relații sexuale cu ea până când ea naște copilul, căruia îi dă numele Isus.

Respingerea originii supranaturale a lui Cristos lasă nexplicate viața și faptele Sale supranaturale. Ea lasă de asemenea neexplicată chiar și posibilitatea mântuirii omului. Această mântuire este asigurată numai atunci când inițiativa este luată de Dumnezeu, nu de om!

Schița capitolului 2

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

2:1–12 Magii din Răsărit

2:13–15 Fuga în Egipt

2:16–18 Omorârea pruncilor

2:19–23 Întoarcerea din Egipt și stabilirea în Nazaret

CAPITOLUL II

M A T E I

2:1-12

2 1 După ce S-a născut Isus în Betleemul din Iudea, în zilele împăratului Irod, iată că au venit niște magi din Răsărit la Ierusalim 2 și au întrebat: „Unde este Împăratul de curând născut al iudeilor?” „Fiindcă I-am văzut steaua în Răsărit, și am venit să ne închinăm Lui.” 3 Când a auzit împăratul Irod acest lucru, s-a tulburat mult; și tot Ierusalimul s-a tulburat împreună cu el. 4 A adunat pe toți preoții cei mai de seamă și pe cărturarii norodului și a căutat să afle de la ei unde trebuia să se nască Cristosul. 5 „În Betleemul din Iudea,” i-au răspuns ei, „căci iată ce a fost scris prin prorocul:

6 «Și tu Betleeme, țara lui Iuda,
nu ești nicidecum cea mai neînsemnată
dintre căpeteniile lui Iuda;
căci din tine va ieși o Căpetenie,
care va fi Păstorul poporului Meu Israel.»”

7 Atunci Irod a chemat în ascuns pe magi și a aflat întocmai de la ei vremea în care se arătase steaua. 8 Apoi i-a trimis la Betleem și le-a zis: „Duceți-vă de cercetați cu deamănuntul despre Prunc: și când Îl veți găsi, dați-mi și mie de știre, ca să vin și eu să mă închin Lui.” 9 După ce au ascultat pe împăratul, magii au plecat. Și iată că steaua pe care o văzuseră în Răsărit mergea înaintea lor, până ce a venit și s-a oprit deasupra locului unde era Pruncul. 10 Când au văzut ei steaua, n-au mai putut de bucurie. 11 Au intrat în casă, au văzut Pruncul cu Maria, mama Lui, s-au aruncat cu fața la pământ, și I s-au închinat. Apoi și-au deschis vistieriile și I-au adus daruri: aur, tămâie și smirnă. 12 În urmă, au fost înștiințați de Dumnezeu în vis să nu mai dea pe la Irod, și s-au întors în țara lor pe un alt drum.

2:1-12 – Magii din Răsărit

În acord cu promisiunea lui Dumnezeu (2 Samuel 7:12, 13), Isus este moștenitorul de drept al tronului lui David. Capitolul 1 a arătat clar acest lucru. El este fiul al cărui tron va fi „întărit pe vecie” (compară 2 Samuel 7:13 cu Luca 1:32, 33). De aceea, se cuvine să I se dea cinstirea cuvenită unui împărat, și nu numai de către evrei, ci și de către neamuri, căci El este Domnul tuturor (Matei 28:16–20), iar chemarea Evangheliei le este adresată tuturor, indiferent de rasă sau naționalitate. Astfel, vedem că există o legătură strânsă între capitolele 1 și 2 din Evanghelia după Matei: capitolul 1 a arătat că Isus merită onoruri împărătești, iar capitolul 2 că le-a și primit. Capitolul doi începe astfel:

1. După ce S-a născut Isus în Betleemul din Iudea, în zilele împăratului Irod, iată că au venit niște magi din Răsărit la Ierusalim. Aici ne sunt prezentate două lucruri noi cu privire la nașterea lui Isus: *a.* că El S-a născut în Betleem și *b.* că acest eveniment a

avut loc în zilele domniei lui Irod. Specificarea că acest Betleem este cel din Iudea servește nu atât de mult la deosebirea lui de cel aflat la vest de Nazaretul tribului lui Zabulon (și prin urmare, în Galilea), cât la arătarea faptului că profeția lui Mica a fost într-adevăr împlinită prin nașterea lui Isus. Vezi cele referitoare la versetele 5 și 6. O comparație între 2:1 și 2:19 sprijină părerea că Isus s-a născut cu puțin timp înainte de moartea lui Irod. Din moment ce Irod a murit la scurtă vreme după o eclipsă de lună¹⁵⁴ de la sfârșitul lui martie sau începutul lui aprilie, în 4 î.Cr., sfârșitul anului 5 î.Cr. pare a fi o dată corectă pentru nașterea lui Isus.¹⁵⁵

La scurt timp după nașterea lui Isus, au venit la Ierusalim niște „magi”. Apariția lor neașteptată a trezit un interes considerabil, pe care Matei vrea să-l împărtășească cu cititorii săi; de aceea, el exclamă: „Iată că”.¹⁵⁶ De fapt, călătorii străini de departe sunt numiți în textul grecesc original *magoi* (sg. *magos*), din care vine și latinescul *magi* (sg. *magus*), termen care se regăsește în câteva traduceri englezești, adesea scris cu inițială mare. Cine erau, așadar, acești magi? De unde veneau ei? Expresia „din Răsărit” este mai degrabă nedefinită. Veneau ei din ținuturile locuite de mezi și perși, așa cum cred unii, sau din Babilon, așa cum insistă alții?

Cuvântul grecesc este de fapt o transliterare a expresiei iraniene originale. Când el apare pentru prima dată la Herodot, desemnează unul dintre triburile mezilor. S-ar părea că din cauza cunoștințelor dobândite de acest trib de pe urma studierii stelelor, numele de *magi* a început să le fie atribuit în curând la modul general tuturor castelor preoțești cu aceleași preocupări din sânul mezilor și perșilor. Magul era profund interesat de religie și de unele domenii înrudite, cum ar fi știința despre stele și despre presupusa lor influență asupra evenimentelor care privesc omenirea. Deși multe dintre teoriile magului ar fi considerate astăzi pe drept neștiințifice și înrudite cu superstiția și deși religia sa poate fi cu greu considerată măcar o umbră a creștinismului – în ea nu era loc pentru răscumpărarea din păcat printr-un sacrificiu ispășitor – el nu era totuși doar un ins care crede în prostii. El credea, în general, într-un singur Dumnezeu, în datoria omului de a face binele și a se feri de rău, în necesitatea rugăciunii și în noblețea muncii manuale, mai ales a agriculturii.

Însă este oare acesta și sensul cuvântului *mag* folosit aici în Matei? Unii spun că da. Ei cred că înțelepții care au venit la Ierusalim din Răsărit erau mezi sau perși. Pentru a-și susține crezul, ei arată nu numai că termenul *mag* sau *magi* are o origine iraniană, ci și că, așa cum s-a arătat în lucrările de artă creștine dintre cele mai timpurii care ni s-au păstrat, călătorii veniți de departe poartă robe persane. Mai mult, unii scriitori timpurii ca și Clement din Alexandria, Diodor din Tars, Hrisostom, Chiril al Alexandriei, Iuvencus, Prudențiu și alții sunt de acord cu faptul că magii au venit din Persia. Nu este

¹⁵⁴ Vezi Josephus Flavius, *Antichități* XVII.167.

¹⁵⁵ Alte argumente în sprijinul acestei date pot fi găsite în W. Hendriksen, *Bible Survey*, p. 59–62. Din moment ce calcularea anului nașterii lui Cristos și cel al crucificării Sale se află, într-o anumită măsură, într-o interdependență, vezi și articolul lui M. H. Shepherd, „Are Both the Synoptics and John Correct about the Date of Jesus' Death?”, *JBL* 80 (iunie, 1961), p. 123–132.

¹⁵⁶ Vezi nota de subsol nr. 133, de la p. 120.

oare adevărat că în numeroasele dispersii ale evreilor care au avut loc între secolele VIII–VI î.Cr. destul de mulți dintre ei au fost deportați „în cetățile mezilor” și în cele ale ținuturilor din jur (vezi 2 Regi 17:6; cf. 1 Cronici 5:26; Estera 1:1; 9:2; Fapte 2:9–11)? De aceea, nu este oare probabil ca acești monoteiști evrei să-și fi răspândit așteptările mesianice printre vecinii lor monoteiști și ei, cu rezultatul că atunci când a apărut steaua lui Mesia, câțiva dintre acești magi mezi și perși au pornit spre Iudea pentru a-L onora pe „Împăratul de curând născut al iudeilor”?

Aceasta este o teorie interesantă, cu un mare sprijin din partea tradiției, însă nu una universal acceptată. Origen credea că magii au venit din Caldeea. Mulți sunt de acord cu el. Un motiv pentru acest lucru este că acești caldeeni sau babilonienii și-au avut și ei „înțelepții” lor (Daniel 2:2, 10, 27, etc.). În urma influenței lui Daniel și a prietenilor săi (vezi Daniel 2:48; 5:11), acești înțelepți și tovarășii lor, indiferent că erau și ei înțelepți sau nu, au fost aduși în contact cu Dumnezeu cel viu și, firește, și cu așteptările mesianice. Deși o mare parte din știința acestor sfetnici ai împăratului Babilonului era fără valoare, așa cum arată clar cartea lui Daniel, și deși este adevărat că printre evrei exista chiar și o zicală: „Oricine învață ceva de la un mag este vrednic de moarte”,¹⁵⁷ totuși, cunoștințele despre stele ale astrologilor babilonieni – sau poate ar trebui să spunem *astronomi* – au fost cele care, deși greșite în multe privințe, au stat la baza descoperirii sistemului planetar, a calculării timpului și a calendarului.¹⁵⁸

Concluzie: Noi știm foarte puține despre înțelepții menționați în Matei 2. Cu toate acestea, știm că, așa cum sunt descrise aici acțiunile lor, tot ce fac ei îi îndreptățește să poarte numele de „înțelepți”. Cel mai bun lucru pentru noi pare să fie să nu ne îndepărtăm de text și să fim de acord cu faptul că acești magi au venit de la „Răsărit”, după toate probabilitățile fie din una, fie din cealaltă dintre zonele descrise.¹⁵⁹

Nu ni se spune câți înțelepți au fost. Faptul că ei l-au adus copilului trei daruri (2:11), a dat naștere teoriei că ar fi fost trei. Nu se știe dacă această deducție este justificată, deși este posibil să fi fost exact trei magi în grup. Noi pur și simplu nu știm care a fost numărul lor. Nu există nici un fel de bază, nici în Psalmul 72:10, nici în Isaia 60:3, pentru noțiunea că *acești* oameni erau „regi”. Versul „Suntem trei regi din Răsărit” aparține aceleiași mari colecții de legende de Crăciun din care provine și „Dar micul Domn Isus nu a plâns deloc” și multe alte lucruri fanteziste. Să mai adăugăm și numele mitice ale acestor înțelepți: Melchior, Baltazar și Caspar; crezul că unul a venit din India, unul din Egipt și unul din Grecia; că ei au fost botezați mai apoi de Toma și că oasele lor au fost descoperite de către Sfânta Elena, au fost ținute o vreme în Catedrala Sfânta Sofia din Constantinopol,

¹⁵⁷ S.BK., vol. I, p. 76.

¹⁵⁸ C. W. Ceram, *Gods, Graves, and Scholars*, p. 317.

¹⁵⁹ În sursele consultate nu am reușit să găsesc nici un sprijin în favoarea afirmației nefondate a lui Lenski (*op. cit.*, p. 58): „Medo-Persia este exclusă deoarece casta magilor din acest teritoriu nu se distinge prin studierea stelelor”, sau a afirmației sale categorice: „Acești magi au adus salutări din Babilon”. Am consultat toate paragrafele din *Herodot* la care se face referire în *Loeb Classical Library*; vezi *Herodot*, vol. I, Index p. 502; mai mult, cartea lui C. W. Ceram, care a fost menționată în nota de subsol anterioară; articolele despre *Zoroastru și zoroastrism* din S.H.E.R.K., vol. 12, p. 522–535, și din *Enc. Brit.*, ed. din 1969, vol. 23, p. 1011–1016, și, din aceeași lucrare, și articolul despre *Magi*, vol. 14, p. 469, 470.

transferate mai târziu la Milano și aduse în cele din urmă în marea catedrală din Colonia. Cineva trebuie să fie într-adevăr foarte credul pentru a înghiți toate acestea!

Înainte de a abandona subiectul, ar trebui să se arate că în original cuvântul *magos* (lat. – *us*) este folosit de asemenea cu un sens diferit, deși înrudit, anume, cu cel de *magician*, o persoană care practică *magia*. Relația acestor ultime două cuvinte cu limba greacă este evidentă. Cuvântul *magos* este folosit cu acest sens nefavorabil (magician) în Fapte 13:6, 8, cu referire la un profet fals, un evreu cu numele Bar-Isus. Rădăcina cuvântului iranian a cărui transliterare este grecescul *magos* înseamnă *mare*. El este înrudit cu grecescul *megas* și latinescul *magnus*, așa cum este el reflectat în câteva dintre cuvintele englezești, unul dintre ele fiind *megaphone* (megafon; n.tr.), aparatul care mărește amplitudinea vocii unui vorbitor. Cineva poate fi *mare* după propria sa părere și chiar după cea a admiratorilor săi induși în eroare. Un astfel de om era Bar-Isus. Cineva poate fi însă *cu adevărat mare*, adică mare în ochii lui Dumnezeu. Astfel de oameni au fost înțelepții a căror poveste este relatată în Matei 2 și despre care se spune acum:

2. și au întrebât: „Unde este Împăratul de curând născut al iudeilor?”

Dacă *apariția* bruscă a acestor străini i-a intrigat pe locuitorii Ierusalimului, *întrebările* lor repetate din nou și din nou au făcut-o și mai mult. Înțelepții nu s-au îndoit nici o clipă de *faptul* că Cel pe care-L numeau „Împăratul de curând născut al iudeilor” s-a născut într-adevăr. Pentru ei, nașterea era reală, iar titlul Său era unul adevărat. Ei cereau un răspuns la întrebarea „Unde este El?” Până nu vor primi această informație, ei nu vor putea să-și continue călătoria lungă și dificilă. Acest lucru reiese clar din ceea ce urmează: „Fiindcă I-am văzut steaua în Răsărit și am venit să ne închinăm Lui”. Există două întrebări care nu pot fi ocolite. Prima este: Care era natura exactă a acestei stele? A doua: Cum se face că magii au legat apariția ei de nașterea Împăratului iudeilor?

Cât despre prima, s-au dat variate răspunsuri la ea; anume, că a fost vorba *a.* despre o „stea” adevărată (în sensul în care și soarele este o stea) cu o strălucire extraordinară; *b.* despre planeta Jupiter, asociată adesea cu nașterea regilor și numită de aceea planeta regilor; *c.* despre conjunctura lui Jupiter și a lui Saturn în cadrul Semnului Peștelui; *d.* despre o cometă apărută la întâmplare; *e.* despre o lumină care a apărut la o mică înălțime pe boltă; și *f.* despre steaua destinului, a speranței, steaua călăuzitoare din inimă, etc.

Răspunsul *f.* poate fi eliminat din start, fiind clar că remarcabilul fenomen luminos era un obiect fizic care putea fi văzut și observat de ochiul uman (v. 2, 7, 9, 10). Nu era o proiecție subiectivă sau o iluzie optică. Cât despre răspunsurile *a.* – *e.*, împotriva fiecăruia pot fi aduse obiecții, însă ar trebui să fie suficientă afirmația generală că în text nu este indicată natura fenomenului astronomic. Prin urmare, noi nu știm despre ce este vorba. Nici măcar răspunsul *e.* „o lumină care a apărut la o mică înălțime pe boltă”, deși fiind cu siguranță într-o mai mare armonie cu versetul 9 decât răspunsurile *a.* – *d.*, nu este ușor de armonizat cu versetul 2, mai ales cu expresia grecească „răsărind” din original, care este termenul grecesc comun folosit pentru a descrie prima apariție a

unei stele pe boltă.¹⁶⁰ De aceea, cineva ar putea spune că, indiferent ce fenomen ni se spune în versetul 2 că au văzut magii, acesta s-a comportat așa cum ne-am așteptat din partea unei stele, însă, în versetul 9 (vezi cele referitoare la v. 9), a avut un comportament foarte diferit de al unei stele. Aici suntem lăsați în necunoștință și nu ar trebui să încercăm să găsim alte explicații privitoare la identitatea acestui fenomen ceresc. Este suficient să se spună că înțelepciunea și bunătatea lui Dumnezeu se văd clar prin faptul că El „le-a vorbit” acestor cercetători ai stelelor într-o limbă pe care ei o puteau înțelege, adică în limbajul „stelor”.

Nu stăm mai bine nici în privința celei de-a doua întrebări. Deși este corect să se presupună că înțelepții au fost învățați de evrei să aștepte venirea unui Salvator, o așteptare care era mai degrabă larg răspândită în acele vremuri și nu se limita în nici un caz la evrei (cf. Ioan 4:25)¹⁶¹, rămâne neexplicat faptul că ei au legat nașterea Lui de apariția unei anumite stele, pe care o numeau „steaua Lui”. Au primit ei oare anumite

¹⁶⁰ Observați că expresia ἐν τῇ ἀνατολῇ (v. 2), care poate fi tradusă prin „răsărind”, nu este identică cu ἀπὸ ἀνατολῶν (v. 1), însemnând „din Răsărit”. (Cu toate acestea, în traducerea Cornilescu avem „steaua în Răsărit” în v. 2, în loc de „steaua răsărind” – n. tr.)

¹⁶¹ Fapt este că, numeroasele profeții (Geneza 3:15; 9:26; 22:18; 49:10; Deuteronom 18:15-18; 2 Samuel 7:12, 13; Psalmul 72 și mulți alți psalmi; Isaia 7:14; 8:8; 9:6 și multe alte pasaje din Isaia și din celelalte cărți profetice) dovedesc că evreei îl așteptau cu adevărat pe Mesia (Matei 11:3; Luca 1:68-79; 2:25, 30, 38; 3:15; Ioan 7:42). Vezi și pasaje din scrierile pseudoepigrafe; de exemplu, Similitudinile lui Enoh, capitolele 37-71; Psalmii lui Solomon 14:2; 18:5, etc. (Cu toate acestea, unii consideră că prezicerile descriptive din Similitudini sunt interpolări creștine de mai târziu, însă acest lucru nu a fost dovedit deocamdată.)

Cât despre alte surse extrabiblice, vezi ce se spune despre speranța mesianică în lucrarea lui Josephus Flavius, *Războaiele* VI.312; Suetoniu, *Vespasian* IV; Tacit, *Istorii* V.13 și Virgiliu, *Egloge* IV. Toate aceste pasaje se pretează, cu toate acestea, la mai mult de o singură interpretare, iar autenticitatea unora este disputată. Pe de altă parte, se poate considera un fapt sigur că evreei nu au făcut un secret din așteptările lor mesianice. Printre populația neevreiască a lumii dinaintea și de la începutul noii dispensații speranța unor lucruri mai bune care vor fi aduse de un mare Salvator nu constituia numai apanajul samaritencei și a vecinilor ei. După toate probabilitățile, ea a fost una larg răspândită.

Cu toate acestea, nici printre evrei caracterul acestei speranțe nu era deloc același pentru toți. Pentru mulți, „fiul lui David” care era așteptat era în principal un Salvator de opresiunea pământească și de chinul de aici (cf. Luca 19:38, 41, 42). Totuși, alții așteptau iertarea păcatelor lor prin El (Luca 1:77).

Această ultimă observație duce la câteva remarci scurte cu privire la părerea Suluiilor de la Marea Moartă despre așteptarea mesianică. La scurt timp după descoperirea lor, mănăstirea de la Qumran, de unde proveneau ele, a fost proclamată sus și tare sursa religiei creștine. E. Wilson, în cartea sa *The Scrolls from the Dead Sea*, New York, 1955, p. 97, a afirmat: „această mănăstire... înseamnă poate mai mult decât Betleemul din Nazaret, leagănul creștinismului”. Cu toate acestea, alte păreri au fost mult mai prudente; vezi de exemplu, cartea lui Dupont-Sommer, *The Jewish Sect of Qumran and the Essenes, New Studies on the Dead Sea Scrolls* (tr. în lb. engl.), Londra, 1954, în care (la p. 161 și urm.) autorul are grijă să precizeze că el nu pune deloc semnul egalității între Isus Cristos și Învățătorul Dreptății (de la Qumran). De o mare valoare în această privință sunt și cărțile lui Millar Burrows, *The Dead Sea Scrolls*, New York, 1956, și *More Light on the Dead Sea Scrolls*, New York, 1958. La p. 60 și urm. a acesteia din urmă, autorul analizează teoria unei posibile legături dintre speranța mesianică a Societății de la Qumran și această speranță a lui Ioan Botezătorul.

Cât despre așteptarea mesianică de la Qumran, s-a arătat în mod clar că „Învățătorul Dreptății” nu este în nici un caz o descriere anticipativă a lui Cristos. E. J. Young a avut în întregime dreptate atunci când, în articolul său excelent, „The Teacher of Righteousness and Jesus Christ,” *WTJ* 18 (mai, 1956), p. 145, a afirmat: „Indiferent ce similarități superficiale ar exista între creștinism și Suluii sau între Cristos și Învățătorul Dreptății, există între ele unele diferențe atât de mari încât nu pot fi făcute să dispară pe calea explicației. Isus a vorbit cum nu a făcut-o nici un alt om din simplul motiv că El era

informații despre vremurile în care, conform modului în care a interpretat cineva Daniel 9:25, Cel pe care Îl așteptau evreii urma să Se nască; și a ușurat oare acest lucru pentru ei conectarea apariției unei stele remarcabile de împlinirea așteptării mesianice? A apărut oare steaua în acel sector specific al bolții cerești care era asociat cumva de ei cu evenimentele din Iudea? Au auzit ei oare de profeția lui Balaam: „O stea răsare din Iacov, un toiag de cârmuire se ridică din Israel” (Numeri 24:17)? Unii spun că acest pasaj, *dacă* magii au auzit de el, ceea ce nu se știe deocamdată, nu putea să-i influențeze în vreun fel, din moment ce cuvântul „stea” este folosit aici cu un sens metaforic, el referindu-se la o persoană, nu la un astru strălucitor. Este oare corect acest raționament? Ar trebui să se țină cont de faptul că expresiile a căror menire era să fie interpretate în sens figurat au fost interpretate adesea literal în cele din urmă. Noul Testament este plin de exemple de acest fel. Vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 125. Este posibil ca și magii, la rândul lor, să fi legat Numeri 24:17 de apariția efectivă a unei stele care să anunțe nașterea Împăratului iudeilor. Acest pasaj nu poate fi folosit în mod legitim nici în favoarea, nici împotriva acestui argument.

Din nou, conform legendei rabinice, în noaptea în care s-a născut Avraam, slujitorii lui Terah și înțelepții lui Nimrod au venit să-i sărbătorească nașterea. Când au plecat din casa lui Terah noaptea, au văzut pe cer o stea strălucitoare. În drumul ei pe boltă, aceasta a devorat patru alte stele. Văzând acest lucru, acești oameni au considerat că el înseamnă că nou-născutul va deveni puternic, etc.¹⁶² De aceea, unii vor spune că atunci când, peste multe secole, o stea similară le-a apărut unor oameni la fel de înțelepți, aceștia au văzut în acest astru strălucitor un semn cert că s-a născut o altă persoană măreață, anume, „Împăratul iudeilor”.

Cu toate acestea, este evident că toate aceste opinii despre cum și de ce au legat înțelepții apariția stelei de nașterea lui Mesia sunt doar simple presupuneri. Noi nu avem răspunsul. Suntem lăsați în întuneric.

Mai mult, tocmai acest lucru este ceea ce face ca relatarea lui Matei să fie atât de frumoasă și instructivă. *Orice altceva este lăsat afară din imaginea de ansamblu tocmai pentru ca accentul să fie pus în întregime pe următorul lucru: „Am venit să ne închinăm Lui”.* Nu ni se dă o descriere amănunțită a stelei. Nu ni se spune cum de au legat magii apariția ei de evenimentul nașterii. Nu ni se spune câți magi erau, cum au fost ei îmbrăcați, cum au murit mai târziu sau unde au fost îngropați. Toate aceste lucruri și încă multe altele au fost lăsate intenționat în umbră pentru ca pe acest fundal întunecos *lumina* să poată străluci și mai mult. Acești înțelepți, indiferent cine erau ei sau de unde veneau, au venit de fapt să *I se închine* pruncului! În cazul de față, așa cum reiese din versetul 11, acest lucru poate însemna doar că ei aveau intenția de a cădea cu fața la pământ înaintea Împăratului mesianic cu inima plină de adorație și umilință. Matei le spune tuturor

diferit de orice alt om”. La toate acestea trebuie adăugată concluzia la care a ajuns J. Jeremias. În articolul său (tradus din germană), „The Theological Significance of the Dead Sea Scrolls,” *CTM* 39 (aug., 1968), p. 557-571, el arată că principala diferență dintre învățătura Suluiilor, pe de o parte, și cea a lui Isus Cristos, pe de alta, este următoarea: conform acesteia din urmă, Dumnezeu este preocupat de soarta păcătoșilor, nu doar de a celor care caută să obțină justificarea prin mijloace omenești.

¹⁶² S. BK., vol. 1, p. 77, 78.

acelora care îi citesc relatarea sau care o aud că și ei trebuie să facă același lucru. Dacă până și lumea păgână îi aduce un omagiu, oare nu ar trebui să o facă și evreii – care au primit profețiile lui Dumnezeu? Iar pentru neamuri, există următoarea încurajare: Împăratul iudeilor dorește să fie și Împăratul vostru. – Cine ar îndrăzni să-l critice pe Rembrandt pentru contrastul său dintre întuneric și lumină (efectul „clar-obscur”) din capodopera cunoscută sub numele de *Rondul de noapte*? El a fost cel care a arătat în cele mai bune picturi ale sale că a prins cel mai bine spiritul scriitorilor inspirați ai Evangheliei!

Continuarea: 3. Când a auzit împăratul Irod acest lucru, s-a tulburat mult; și tot Ierusalimul s-a tulburat împreună cu el. Reiese clar din versetele 2 și 3 că înțelepții nu au mers direct la palatul lui Irod. Regele a auzit de la alții ce s-a întâmplat. I s-a raportat că niște străini veniți de departe se interesau despre locul în care poate fi găsit un anumit nou-născut, pe care ei îl numeau „Împăratul iudeilor”. Când a auzit Irod acest lucru, s-a înspăimântat. Verbul folosit în original este foarte descriptiv. În mod literal, în diateza activă, acest verb înseamnă a tremura, a se învoluta, a se tulbura, a se agita, ca în cazul în care s-a spus despre regele Egiptului că semăna cu un monstru care tulbura apele cu picioarele, întărâtând valurile (Ezechiel 32:2). La modul figurat, verbul se referă la supărare sau confuzie și alarmare a minții și/sau a inimii; aici, în Matei 2:2, sensul lui este, firește, a se supăra sau speria. Astfel, ucenicii s-au speriat când și-au închipuit că stau înaintea unei fantome (Matei 14:26); iar Zaharia atunci când a văzut un înger (Luca 1:12). Vezi și Ioan 14:1.

Nu este surprinzător faptul că un om cu firea și dispoziția lui Irod s-a alarmat la simpla menționare a unui Împărat al iudeilor, altul decât el însuși. Nu era oare el, Irod, singurul „împărat al iudeilor”? Nu primise oare el acest titlu chiar din partea Romei? Nu a durat oare luni de zile și chiar ani până când acest titlu a devenit o realitate pentru el? Prin urmare, era aceasta oare o altă tentativă de a-l detrona? Oare această veste despre un alt împărat al iudeilor urma să producă răskoale printre fanaticii care îl urau cu atâta patimă și care i-au făcut deja atâtea necazuri? Irod era agitat și furios. El era convins că dacă nu va lua măsuri radicale, cele mai negre temeri ale sale se vor adeveri. Dar era decis să nu înghită aceste minciuni. În mintea sa depravată a început să se contureze un plan nelegiuit.

Regele nu avea dreptate. Nu reiese din relatarea lui Matei că populația Ierusalimului ar fi devenit peste măsură de impresionată de întrebarea magilor. Nu se puneau la cale nici un fel de revoltă de tipul „Vom învinge cu orice preț”. Cu toate acestea, „tot Ierusalimul” era într-adevăr tulburat, căci oamenii învățaseră în urma unor experiențe de durată și de tristă amintire că mânia și răzbunarea unui Irod alarmat nu aveau limite. Oamenilor le era groază să se gândească la noile atrocități care li se pregăteau. Așa cum arată continuarea, ei aveau motive întemeiate să se teamă.

Poate că acesta este momentul potrivit pentru a răspunde la întrebarea: Ce fel de caracter avea acest om care, pentru a fi distins pentru marile talente pe care le poseda fără îndoială și pentru a fi deosebit de toți ceilalți care au purtat același nume, este pomenit adesea ca „Irod cel Mare”? S-a făcut deja referire la revolta Macabeilor (vezi p. 117). În anul 198 î.Cr., Palestina a fost supusă de Siria. Națiunea conducătoare, având anumite încurcături cu Roma și obligată de aceasta să plătească un bir excesiv de mare în urma încercării sale eșuate de a se amesteca în treburile orașului de pe Tibru, le-a

impus un tribut împovărător iudeilor. Când prin 175 î.Cr. Antiohus Epifanes a devenit rege, lucrurile s-au înrăutățit. În timp ce Antiohus conducea o expediție în direcția Egiptului, evreii s-au bucurat să audă anumite zvonuri că regele ar fi murit. Întors, Antiohus i-a masacrat cu miile, iar pe alții i-a vândut ca sclavi. După o altă încercare de a cucerii Alexandria, Antiohus a fost împiedicat de romani tocmai când credea că va obține victoria finală. El a decis din nou să-și verse mânia asupra evreilor. Generalul său, Apollonius, a așteptat în 168 î.Cr. până la venirea unei zile de Sabat, iar apoi a atacat Ierusalimul lipsit de apărare și l-a devastat, ucigându-i pe toți cei pe care i-a întâlnit în cale. Antiohus Epifanes și oamenii săi au decis să șteargă de pe fața pământului religia iudaică. Ei au luat diferite măsuri pentru a-și realiza planul. Ei au desacralizat altarul pentru arderi de tot al Templului prin sacrificarea unei scroafe și au distrus toate scrierile sacre pe care le-au găsit.

În aceste vremuri de necazuri dureroase și deznădejde, sfinții L-au implorat pe Iehova să-i ajute. Rugăciunea lor a fost ascultată. Revoluția a sosit. La Modein, nu departe de Ierusalim, trăia un preot bătrân pe nume Matatia. Când trimisul lui Antiohus a cerut să se ocieze o slujbă păgână, preotul nu numai că a refuzat, dar i-a și măcelărit pe acesta și pe un evreu apostat care era gata să accepte cererea. Acesta a fost începutul revoltei care a avut loc în acele vremuri.

După moartea lui Matatia, fiul său, Iuda, un copil umil al lui Dumnezeu și un geniu militar, a raportat niște victorii considerate clasice în domeniul strategiei militare. El se lupta mereu cu forțe superioare din punct de vedere numeric. Curajul său era cel al unui leu, iar iuțimea incredibilă. În urma triumfurilor sale, prin anul 165 î.Cr., Templul din Ierusalim, care fusese consacrat lui Zeus de către crudul Antiohus, a fost purificat și rededicat lui Iehova. Această rededicare a stat la baza „Sărbătorii Luminilor” (Hanuka) pe care o celebrează evreii de atunci încolo. Vezi C.N.T. la Ioan 10:22a. Evreii își recăstigasera libertatea religioasă. După moartea lui Iuda, fratele său Ionatan, la fel de curajos ca Iuda, a condus o vreme și a raportat victorii remarcabile. În încercarea lui de a-i învinge pe sirieni, a fost el însuși prins și executat.

A urmat o perioadă cu adevărat glorioasă, sub conducerea lui Simon, următorul fiu al lui Matatia, un administrator foarte înțelept. Vezi 1 Macabei, capitolul 14. Însă în anul 135 î.Cr., Simon a fost trădat de propriul său ginere și ucis. Conducătorii macabei care au urmat au impus spiritul elenist. Ei au dat o importanță mai mare lucrurilor seculare decât celor spirituale. Fiul lui Simon, Ioan Hircanus, a fost primul din seria acestor conducători. Deși a fost și mare preot și conducător civil, era și un luptător de primă mână. Spre nord, a cucerit Samaria și a distrus templul samaritean de pe Muntele Garizim. Spre sud, a supus Edomul.

Dacă Hircanus poate fi numit un conducător cu merite îndoielnice, fiul său Alexandru Ianneus (Ionatan) a fost și mai rău. Măinile sale au fost mânjite de sânge. Trebuie menționată o anumită întâmplare care a avut loc în timpul domniei sale, din cauza consecințelor pe termen lung pe care le-a avut. Peste ținutul Edom, cucerit, așa cum s-a spus, de către tatăl său, Alexandru a pus un guvernator, pe Antipa, al cărui fiu, Antipater, urma să joace un rol important în istoria evreilor. Acest lucru este și mai

adevărat cu privire la fiul lui Antipater, tocmai acel *Irod* menționat în Matei 2 și Luca 1 și nicăieri altundeva în Noul Testament.

După moartea lui Alexandru, văduva lui, Alexandra, a preluat conducerea. După moartea ei, fiii ei, Hircanus II și Aristobul s-au înfruntat pentru tron. Unii au trecut de partea celui dintâi, căci era cel mai vârstnic; alții de partea celui de-al doilea, care era cel mai puternic dintre cei doi. A existat și o a treia partidă formată din cei care doreau abolirea monarhiei și o formă de guvernământ în care țara să fie condusă de preoți, așa cum stipulează Legea lui Iehova. Cele trei partide au făcut apel la Roma.

Când Aristobul și-a pierdut răbdarea din cauză că Roma tot amâna să ia o decizie, el s-a hotărât să ia lucrurile în propriile sale mâini. Rezultatul a fost că Pompei a invadat Iudea și a cucerit Ierusalimul în anul 63 î.Cr. Când Hircanus II și Aristobul au pretins stăpânirea, Antipater, despre care am vorbit mai devreme și care era acum guvernator al Edomului, a profitat de situația tulbură. Atât Antipater, cât și fiul său, Irod, erau mari lingșitori. Ei îi făceau curte oricui care se nimerea să fie la conducere în Roma. Când se schimba persoana aflată la putere, ei își schimbau imediat preferințele și își orientau complimentele și darurile chiar spre cel cărui i se opuseseră „până atunci”. Și astfel s-a întâmplat cu timpul că, atunci când evreii nu au fost în stare să-și rezolve problemele între ei, edomitul Antipater a fost denumit de romani procurator al Iudeii și i s-a permis să-și înscăuneze fiul ca tetrarh al Galileii. Acest lucru a avut loc în anul 47 î.Cr. În 40 î.Cr., Palestina a fost invadată de parți, a izbucnit războiul civil și Irod a fugit la Roma. Mai apoi, el a fost numit de Senatul roman rege al Iudeii. I s-a dat o armată, ca să-și poată cuceri teritoriul cu sabia. Aceasta nu era o sarcină ușoară. Cu toate acestea, reprezenta marea sa ambiție. După ce a întâmpinat o opoziție puternică și neîntreruptă din partea celor de aproape și a celor de departe, el a triumfat în cele din urmă în anul 37 î.Cr. De vreme ce, așa cum spune Josephus, Irod avea șaptezeci de ani atunci când a murit (în 4 î.Cr.), el trebuie să se fi născut prin 74 î.Cr. Probabil că trecuse deja de aniversarea celor șazece și nouă de ani ai săi atunci când au venit magii, însă nu ne este cunoscută data exactă a sosirii lor în Ierusalim.

După anul 37 î.Cr., împăratul August a suplimentat teritoriul stăpânit de Irod până când acesta a ajuns să includă toată Palestina, chiar și regiunile de graniță a ținuturilor cunoscute astăzi ca Iordania, Siria și Liban. El a devenit într-adevăr „împăratul iudeilor”. Ducând lupte îndârjite și prelungite, el a ținut cu dinții de poziția sa până în ziua morții sale.

Ca rasă sau naționalitate, Irod nu era evreu, deși uneori, din motive politice egoiste, el a încurajat păreră, lansată de alții, că ar fi provenit din strămoși evrei bogați și de viță nobilă. Însă, așa cum s-a spus mai devreme, tatăl său, Antipater, a fost edomit. Iar mama sa, Cipros, a fost nabateană; adică, provenea dintr-un regat arab care se întindea din estul și până în sud-estul Palestinei. Când edomiții (sau idumeenii) au fost înfrânți de către Ioan Hircanus, religia iudaică le-a fost oarecum impusă cu forța. De aceea, nu este surprinzător faptul că s-a spus uneori că „Irod a practicat religia iudaică”. Dacă suntem dispuși să interpretăm această expresie, „religia iudaică”, într-un sens suficient de larg încât să includă și devotamentul profund față de cultura elenistă, atunci afirmația de mai sus ar fi probabil corectă.

Așa cum este descris de Josephus¹⁶³, Irod a fost *capabil, viclean și crud*. Faptul că a fost *capabil* este dincolo de orice îndoială. Iușimea cu care, deși era doar un guvernator foarte tânăr al Galileii, a distrus trupele de gherilă care hărțuiau locuitorii orașelor și jefuiau satele, eficiența cu care colecta birul pentru Roma, abilitățile oratorice de care a dat dovadă atunci când le vorbea detașamentelor aflate sub comanda sa sau locuitorilor Ierusalimului, diplomația sa subtilă și îndârjirea prin care preschimba o înfrângere în victorie erau unele dintre calitățile care au făcut din el genul de monarh pe care-l admira și împăratul roman.

El a fost de asemenea un mare constructor. În această calitate a dat Ierusalimului un teatru. La marginea orașului el a construit un amfiteatru și un hipodrom. La limita vestică a orașului și-a ridicat un palat luxos cu trei turnuri faimoase, numite Hipicus, Fasael și Mariamne. În cinstea binefăcătorului său, împăratul August, el a instituit și a prezidat Jocurile cincinale, căci iubea întrecerile sportive. Este adevărat că prin acest gest al său s-a făcut în mod cert urât de toți evreii. De fapt, entuziasmul său pentru activitățile atletice i-a înfuriat pe cei mai evlavioși dintre ei care considerau că aceasta este o expresie a unei gândiri lumești, un exemplu rău pentru tineri și o desacralizare flagrantă a religiei pure. După părerea lor, locul proeminent ocupat în amfiteatru de statuia împăratului, cât și multele trofee atârinate pe pereți, erau în conflict cu legea divină care interzice imaginile. A existat chiar o încercare de a-l asasina pe rege, însă ea a eșuat. Cei zece conspiratori au fost torturați și mai apoi executați.

Pentru a adăuga o mai mare strălucire numelui său și, dacă se putea, pentru a câștiga simpatia oamenilor, Irod a propus să reconstruiască, să lărgască în mod considerabil și să înfrumusețeze sanctuarul din Ierusalim, cel la care se face uneori referire ca „*al doilea*”, sau templul „lui Zorobabel”, construit în 516 î.Cr., la șaptezeci de ani după distrugerea *primului* (vezi Ezra 5:2 și urm.; Hagai 1:13–15). Într-un discurs elocvent adresat poporului, regele – dacă putem avea încredere în spusele lui Josephus – și-a divulgat planul „de a-l face o restituire plină de mulțumire lui Dumnezeu, în maniera cea mai pioasă, pentru binecuvântările primite de la El, care mi-a dat acest regat, și de a face acest lucru prin a întregi Templul Său după puterile mele”. El a început construirea Templului prin anul 19 î.Cr. Nici la multă vreme după moartea lui nu a fost terminat. Vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 126. Grandoarea și frumusețea acestui templu pe care l-a început Irod și cu construcția căruia a făcut

¹⁶³ Ca sursă referitoare la Irod, cineva ar trebui să citească lucrarea lui Josephus Flavius, *Războaiele evreilor*, cartea I; de asemenea, de același autor *Antichitățile iudaice*, cărțile XIV, XV, XVI și XVII. Pentru o adevărată înțelegere a lui Irod, operele lui Iosif sunt indispensabile, însă și greu de parcurs, mai ales din cauza multelor inconsecvențe și a înclinației autorului de a trage concluzii tendențioase. Vezi de asemenea S. H. Perowne, *The Life and Times of Herod the Great*, New York, 1956; G. J. D. Aalders, *Het Romeinsche Imperium en het Nieuwe Testament*, Kampen, 1936; S. Sandmel, *Herod, Profile of a Tyrant*, Philadelphia și New York, 1967. Deși cartea lui Sandmel aruncă lumină asupra mai multor subiecte și este ușor de citit și bine aranjată, este în mod firesc – autorul este evreu – opusă perspectivei creștine. Sandmel vorbește despre „defăimarea care era de așteptat dar totuși extravagantă a lui Irod de către învățătura creștină” (p. 270). Materiale bibliografice suplimentare pot fi găsite în această ultimă carte și la sfârșitul articolelor relevante din enciclopediile biblice, religioase și generale. Eu îmi arăt recunoștința față de toate aceste surse pentru rezumatul prezentat aici, mai ales față de operele lui Josephus Flavius.

progrese considerabile pot fi văzute în Matei 24:1, 2; Marcu 13:1, 2 și Luca 21:5, 6. Pentru mai multe amănunte, vezi 4:5; 21:12, 13, 23; 24:1–3.

Preocupările arhitecturale ale regelui nu se limitau însă la Ierusalim și la împrejurimile sale. El a restaurat și a înfrumusețat la scară mare străvechea cetate a Samariei, numind-o Sebaste, în cinstea împăratului. Templul ei, dedicat de asemenea împăratului și având în incinta lui statuia gigantică a lui August, domina înălțimile orașului. Pe porțiunea de țărm dintre Iope (acum Jaffa) și Haifa el a construit magnificul port numit Cezarea, care a devenit în scurt timp capitala Palestinei romane. Între granițele țării sale el a reconstruit și înfrumusețat multe alte orașe. În afara Palestinei, locuri ca Antiohia, Beirut, Damasc, Tir, Sidon, Rhodos și chiar Atena au beneficiat de pe urma dorinței și abilității sale de a construi și de a înfrumuseța.

Când vorbim despre cât de *capabil* a fost Irod ca și conducător este corect să menționăm doar un singur eveniment important care a avut loc în perioada dintre cel de-al treisprezecelea și al paisprezecelea an al domniei sale. Era o secetă permanentă care a afectat atât Iudea, cât și Siria, și a adus o foamete care a fost descrisă ca fiind cea mai mare din zilele lui Ahab încoace. Trezoreria regală era goală din cauză că banii fuseseră cheltuiți în cea mai mare parte a lor pe vastul program de construire al regelui. Cei mai mulți dintre oameni, care nu au fost nicicând foarte bogați, au pierdut tot ce avuseseră. Drept urmare, abilitatea și obligația lui Irod de a aduce ușurare au fost testate până la limită. Însă iată că din nou creativitatea lui se ridică la înălțimea situației. Josephus spune: „El a topit aurul și argintul din piesele luxoase de mobilier din palatul său și a trimis totul lui Petroniu care fusese numit de Cezar prefectul Egiptului”. Petroniu și Irod erau prieteni. Este remarcabil faptul că din nou ajutorul în vreme de foamete a venit din Egipt, ca înainte (cf. Geneza 41, 42). Regele a procurat hrană punând populației niște condiții pe care fiecare familie le putea îndeplini pentru a-și plăti datoria, făcând o înțeleaptă diferențiere între situația financiară a fiecăruia. Având în vedere că din cauza secetei au pierit multe oi și capre, astfel încât îmbrăcămintea de iarnă era greu de obținut, Irod a importat și a distribuit și piesele vestimentare necesare. Mai mult, s-a asigurat ca fermierii să aibă semințe. Firește că și el a beneficiat de pe urma acestui program pentru bunăstarea populației. Pentru o vreme a dobândit chiar o anumită popularitate. El a avut grijă ca oamenii să știe că ajutorul a venit „chiar de la el”! Nici nu ne-am fi așteptat din partea lui Irod la altceva.

Pe lângă faptul că era capabil, el mai era și *viclean*. Era alunecos, nedemn de încredere. Epitetul tăios folosit de Domnul pentru a-l descrie pe Irod Antipa, „vulpea aceea” (Luca 13:32), i s-ar fi putut aplica și tatălui său, Irod cel Mare. El știa că evreii îl considerau un străin, din moment ce, așa cum s-a arătat deja, nu era evreu. Era dureros de conștient de faptul că supușii săi ar fi dorit mai degrabă să fie conduși de un hasmonean, un descendent al Macabeilor. Așa că el considera că până și simpla existență a unuia dintre aceștia este o amenințare la adresa sa și a tronului său. El avea nu mai puțin de zece soții și peste o duzină de copii. Cea mai proeminentă dintre toate soțiile lui a fost Mariamne I (numită apoi doar Mariamne)¹⁶⁴, o adevărată hasmonee.

¹⁶⁴ Ea este numită Mariamne I pentru a putea fi deosebită de Mariamne II, cu care s-a căsătorit regele după moartea ei. Vezi figura de la p. 173.

multe lacrimi în public! – S-ar putea prezenta multe alte ilustrări ale purtării pline de viclenie a regelui. Viclenia făcea parte din însăși natura lui.

Uciderea fratelui lui Mariamne arată și cât de *crud* era Irod. Cruzimea lui era alimentată în mod constant de egoismul și îngâmfarea sa și de neîncrederea sa morbidă față de oricine care, așa cum credea el, ar fi putut aspira la înlocuirea sa pe tron. El știa că mulți dintre evrei îl urau. Ei îl considerau instrumentul folosit de o putere străină pentru a-i ține subjugati și a-i jefui de ființa lor națională. Ei au înțeles perfect că iudaismul lui era fals și că, cu mintea și inima, el era un păgân. El a iubit *puterea* mai mult decât orice altceva. De aceea, cea mai mică suspiciune că s-a ridicat cineva care ar putea dori să-i ia tronul îl făcea să reacționeze spunând: „Trebuie să moară!” Aceste trăsături întunecate și sinistre ale firii sale l-au copleșit pentru că nu s-a rugat pentru har și energie spirituală prin care să le poată zdrobi. Așa că, pe măsură ce îmbătrânea, înainta și într-o depravare mintală și spirituală care în cele din urmă l-a distrus complet.

E de înțeles că mânia sa era îndreptată în primul rând împotriva hasmoneilor, căci de la ei aștepta poporul, în mod deschis sau în secret, eliberarea. Având în fața noastră diagrama de la p. 148, să vedem ce s-a întâmplat cu arborele genealogic al familiei lui Mariamne:

Pornind din vârful listei și coborând pas cu pas spre baza ei, îl întâlnim prima dată pe Matatia (vezi p. 144). El a murit în anul 167 î.Cr. în urma revoltei pe care a inițiat-o într-un chip atât de nobil. Coborând cu o treaptă sau cu o generație, observăm că în 135 î.Cr., Simon, fiul lui Matatia, a fost ucis în mod mârșav de ginerele său. Și mai jos, Ioan Hircanus, după ce a domnit timp de aproape trei decenii, a murit în pace în 105 î.Cr. Fiul său, Alexandru Iannaeus, un om crud și însetat de sânge – a poruncit la un moment dat executarea a cincizeci de mii de oameni din poporul său – a murit în 78 î.Cr. în urma unei boli incurabile. Văduva sa, Alexandra, a domnit timp de nouă ani și a murit în 69 î.Cr. Urmează să coborâm până în zilele *Primului Triumvirat*. Crassus, Pompei și Iulius Cezar au împărțit între ei guvernarea Imperiului roman. Ei „s-au dus la fund” în următoarea ordine: mai întâi Crassus, apoi Pompei și în cele din urmă Iulius. În anul 49 î.Cr., Aristobul, unul dintre fiii lui Iannaeus, a fost otrăvit de partizanii lui Pompei. Alexandru, fiul lui Aristobul, a fost decapitat.

Acum apare pe scenă Irod. Acestea sunt zilele *Celui de-al doilea Triumvirat*: Lepidus, Antoniu și Octavian. În timpul luptelor surde pentru păstrarea Ierusalimului, Irod, în anul 37 î.Cr., după ce îi trimite un dar vechiului său prieten, Antoniu, se asigură că Antigonos, un alt hasmoneu, este executat. Acest Antigonos, fiul lui Aristobul, și-a mutilat unchiul (vezi schema), pe Hircanus al II-lea care era un mare preot lipsit de tărie, pentru ca acesta să nu mai poată îndeplini această funcție și pentru a curma orice fel de influență politică semnificativă pe care ar putea să o exercite sau pe care alții ar putea să o exercite în favoarea lui. Doar cu puțin timp mai târziu, în 35 î.Cr., Aristobul, fratele Mariamnei (de aceea, nu trebuie confundat cu fiul lui Alexandru Iannaeus) moare prin înec, așa cum s-a relatat mai sus (vezi p. 148) Ne putem închipui cum s-au simțit Alexandra și Mariamne în urma acestui incident. Avea oare Irod dreptul să se mire că ele nu mai aveau încredere în el?

Alexandra i-a scris o scrisoare reginei Cleopatra a Egiptului pentru a o informa cu privire la uciderea lui Aristobul. La rândul ei, Cleopatra i-a relatat totul lui Antoniu care i-a poruncit lui Irod să se înfățișeze înaintea lui și să dea socoteală de cele întâmplate. Înainte de plecare, Irod i-a poruncit lui Iosif, care era atât unchiul, cât și cumnatul său (soțul surorii lui Irod, Salomea), să o ucidă pe Mariamne dacă el nu se va mai întoarce în viață. La întoarcerea cu bine a lui Irod, Salomea, care a început să-și urască soțul, i-a spus fratelui ei că acesta a copleșit-o pe Mariamne cu atențiile sale. Irod l-a condamnat la moarte pe Iosif. Mariamne s-a declarat nevinovată și s-a împăcat cu soțul ei pentru o vreme. Însă împăcarea lor nu a fost una de durată.

În anul 30 î.Cr., Irod a considerat că bătrânul și mutilatul Hircanus II era o amenințare pentru tron și a poruncit să fie executat. În această perioadă, orice dragoste ar fi avut Mariamne pentru soțul ei, aceasta s-a transformat în ură, întrucât ea a văzut acum în el asasinul fratelui ei, Aristobul, și al bunicului ei, Hircanus II.

În anul 31 î.Cr. are loc bătălia navală istorică de la Actium. Antoniu, care a divorțat de sora lui Octavian, Octavia, în favoarea reginei egiptene amăgitoare, nelegiuite și acaparatoare, Cleopatra (fosta amantă a lui Iulius Cezar), cu care s-a și căsătorit, a fost învins. În anul următor, în luna august a anului 30 î.Cr., Antoniu și Cleopatra s-au sinucis. Vezi și/sau audiază drama realistă și plină de imaginație a lui Shakespeare, *Antoniu și Cleopatra*. Moartea celor doi a fost o lovitură puternică pe care a căpătat-o Irod, care luase constant partea lui Antoniu și se oferise chiar să-l ajute. Regele evreilor se temea că Octavian, acum Împăratul August, îi va lua tronul și poate îl va și executa. Așa că s-a pregătit să facă o călătorie în vederea înduplecării printr-un umil apel a celui căruia i s-a opus până atunci. Înainte de a pleca, el i-a poruncit unui om de încredere, Sohemus, să le ucidă atât pe Mariamne, cât și pe Alexandra în cazul în care el nu se va întoarce.¹⁶⁵ Înaintea lui August, Irod, într-un mod foarte înțelept, nu a încercat să minimizeze loialitatea sa față de Antoniu, ci chiar a accentuat-o, încheindu-și apelul prin cuvintele: „Și pentru tine voi fi un prieten la fel de loial”. Această strategie are succes. Triumfător, cu titlul său regal intact, el se întoarce, așteptându-se ca soția lui să-l aștepte cu brațele deschise. Însă, ea aflase între timp de porunca pe care a primit-o Sohemus cu privire la ea. Așa că Irod are parte de o primire lipsită de entuziasm. Căutând să descopere motivul răcelii ei, Irod aude că a existat o legătură intimă între Mariamne și Sohemus. Acesta din urmă este executat. După un proces sumar, în anul 29 î.Cr., Mariamne este condamnată pentru adulter. Este și ea executată. Patetica mustrare de conștiință ulterioară a lui Irod nu o readuce la viață. În anul următor, 28 î.Cr., mama lui Mariamne, Alexandra cea uneltitoare, este și ea executată. Așa că de pe figura de la p. 148, fiecare hasmoneu care, fie în realitate, fie doar în imaginația bolnavă a regelui, reprezenta o amenințare pentru acesta, a fost eliminat. Însă mai erau în viață doi fii ai regelui cu Mariamne, anume, Alexandru și Aristobul. Vezi figura de la p. 173.

¹⁶⁵ Observați asemănarea între acest incident și cel prezentat în paragraful precedent. Această paralelă se pare că a dus la o anumită confuzie în ceea ce a relatat Josephus Flavius despre aceste evenimente. Compară *Războaiele* I.441–444 cu *Antichități* XV.62–87. Vezi și S. Sandmel, *op. cit.*, p. 164, 165. Împreună cu Sandmel, eu am presupus că numai la plecarea sa pentru a se înfățișa înaintea împăratului August a aflat Mariamne despre instrucțiunile date de Irod ca ea să fie ucisă în cazul în care el nu se va mai întoarce.

Cu siguranță că Irod nu le-ar face rău propriilor săi copii! Ba da, el îi va elimina și pe ei dacă va crede că într-un fel sau altul îi amenință titlul de „împărat al iudeilor”. Și astfel, în anul 8 î.Cr., după multe uneltiri în familie și contrauneltiri, și acești doi fii sunt trimiși la moarte.¹⁶⁶ Și nici măcar acesta nu reprezintă sfârșitul ororilor. *Irod merge din rău în mai rău*. Pofta lui de putere, firea sa suspicioasă și dorința aproape nesănătoasă de a se răzbuna îl vor robi până când îl vor uide în cele din urmă. Cu cinci zile înainte de a muri își mai execută un fiu. Însă nu vom face acum altă referire la acest fapt în afară de precizarea că acest lucru s-a întâmplat *după* vizita magilor. Vezi p. 170.

Oare nu suntem noi nedrepti cu Irod atunci când îl descriem astfel ca pe un tiran crud, însetat de sânge, o persoană din ce în ce mai rea, pornită tot mai mult, cu trecerea anilor, să scape de oricine care, așa cum i se părea lui, ar dori să-l lipsească de puterea sa? Oare nu au existat circumstanțe atenuante? Nu s-ar putea spune oare din punct de vedere medical că, mai ales în ultimii săi ani, regele suferea de o îngroșare severă a arterelor? Oare nu reducerea fluxului sanguin care mergea spre creier făcea ca el să-și piardă din capacitatea de mai devreme de a-și controla pornirile rele? Din nou, nu este oare adevărat că Irod nu a urzit singur planurile sale distructive? Nu a fost el oare ațâțat în mod constant de sora sa la fel de rea, Salomea¹⁶⁷, o rezidentă a palatului său, cum era și soacra sa Alexandra, o altă făcătoare de rele? Oare nu era vinovată până și lacoma regină Cleopatra care a înrăutățit lucrurile prin intervenția ei neautorizată? Oare nu a fost fiul întâi născut al lui Irod, Antipater, un uneltitor de primă mână? Iar fii săi cu Mariamne nu erau făcuți și ei din același aluat? Oare nu era curtea regelui un adevărat cuib al uneltirilor? Presupunând că Irod a fost un mare păcătos, nu era el oare totodată și victima păcatelor altora?

Chiar dacă se acceptă toate aceste lucruri, nu înseamnă că ele elimină sau justifică responsabilitatea lui. Conform Scripturii, *stăpânirea de sine* este una dintre virtuțile cardinale, rodul muncii Duhului în inima omului (Proverbe 25:28; Fapte 24:25; Galateni 5:23; 2 Petru 1:6). Nespus de mișcătoare și pururea valabile sunt cuvintele din Romani 6:12: „Deci, păcatul să nu mai domnească [sau: să fie rege, să țină în stăpânire] în trupul vostru muritor și să nu mai ascultați de poftele lui”. Irod, care dorea cu înfocare să fie și să rămână rege, era de fapt un rob, și aceasta prin propria sa alegere!

Este probabil ultimul an din viața lui Irod. El este profund alarmat pentru că au sosit magii, întrebând: „Unde este Împăratul de curând născut al iudeilor? Fiindcă i-am văzut steaua în Răsărit și am venit să ne închinăm Lui”. Este ușor de înțeles că întregul Ierusalim s-a cutremurat plin de teamă. La auzirea veștilor proaste, bătrânul rege își adună energiile rămase și intră în acțiune. De fapt, el devine chiar foarte activ: el

¹⁶⁶ Cu toate acestea, este interesant de observat că, prin Aristobul, linia hasmoneană, acum amestecată cu cea irodiană, a ajuns înapoi la conducere, astfel că Irod cel Mare nu a izbutit așa de bine cum credea el. Vezi figura de la p. 173.

¹⁶⁷ Aceasta nu trebuie confundată cu strănepoata sa, fiica Irodiadei, la care se face referire în Matei 14:3-11; Marcu 6:17-28, dar care nu este menționată cu numele în Evanghelii. Vezi Josephus Flavius, *Antichități* XVIII.133. *Aceea* a fost Salomea care, drept răsplătă pentru dansul ei, a obținut capul lui Ioan Botezătorul. Pentru Salomea din urmă, vezi schema de la p. 173. A mai existat o altă Salomea, una care nu făcea deloc parte din acest cerc. Aceasta este una dintre sfintele femei care-L urmau pe Isus în Galilea și care-L slujeau (Marcu 16:1, 2; Vezi comentariul la Matei 27:56).

adună, caută să afle, cheamă, trimite, aude, se înfurie, ucide... și apoi moare! Vezi versetele 4, 7, 8, 16, 19 și 22. Se vede imediat că descrierea făcută aici se potrivește cu cea din sursele extra-canonice. De aceea, acestea din urmă trebuie să fie corecte în esență! Irod nu este zăbavnic. El este un ucigaș. *Eficiența* sa este egalată doar de mânia dezlănțuită al cărei produs este. Observați de asemenea *ipocrizia* sa: „ca să vin și eu să mă închin Lui” (v. 8) și *cruzimea* sa, manifestată prin uciderea pruncilor din Betleem (v. 16). Ținând cont de acest context, suntem acum gata pentru versetul 4:

4. I-a adunat pe toți preoții cei mai de seamă și pe cărturarii norodului și a căutat să afle de la ei unde trebuia să se nască Cristosul. Din moment ce Irod a trăit în vremuri în care speranța izbăvirii prin venirea și lucrarea lui Mesia cel promis era în inimile și pe buzele multora, el a realizat că „Împăratul iudeilor” și „Mesia” erau unul și același.

Prin întrebarea lor, înțelepții l-au tulburat foarte tare pe Irod. Însă era mult prea viclean pentru a nu înțelege că izgonirea sau uciderea acestor oameni L-ar fi lăsat pe Cel despre care credea că este un potențial pretendent la tron neeliminat și chiar nedescoperit. La urma urmei, nu magii sunt cei pe care Irod trebuia să îi distrugă, ci Mesia, Împăratul iudeilor. Pentru a face acest lucru, el trebuia să-L identifice înainte de toate pe acest individ misterios. Era suficient de bine familiarizat cu religia iudaică pentru a ști că undeva în oracolele străvechi exista o profeție directă cu privire la *locul* în care urma să se nască Mesia. Așa că Irod trebuia să afle care este acest loc, fiindcă această informație îi putea servi ca fundament pentru găsirea copilului și uciderea lui.

Irod a știut exact unde să meargă pentru informația dorită. El i-a adunat pe toți reprezentanții de frunte ai evreilor, „pe toți preoții cei mai de seamă și pe cărturarii norodului”, adică, probabil *tot Sanhedrinul*.¹⁶⁸ Aceasta era *Curtea Supremă* a evreilor. Atât timp cât nu încălca prerogativele guvernării romane, care de exemplu emitea decizia finală în cazul condamnărilor la moarte pe care le dădea această curte, ea era autoritatea ultimă atât în probleme strict religioase, cât și în cele civile și penale.¹⁶⁹

Preoții cei mai de seamă erau marele preot aflat în funcție, cei care au ocupat mai înainte această înaltă demnitate și alți demnitari din ale căror rânduri era de obicei ales marele preot. *Cărturarii* erau oamenii de litere, cei care studiau și predau Legea lui Dumnezeu, experții în religia iudaică. Acestor oameni, deci, Irod le pune întrebarea unde trebuie să se nască, conform Scripturii (se subînțelege), Cristosul.

5, 6. „În Betleemul din Iudea”, i-au răspuns ei, „căci iată ce a fost scris prin prorocul:

Și tu Betleeme, țara lui Iuda,

¹⁶⁸ Părerăa lui E. Johnson din *Interpreter's Bible*, New York și Nashville, 1951, vol. VII, *On Matthew and Mark*, p. 258, conform căreia Irod a stat de vorbă doar cu câțiva dintre membrii Sanhedrinului, nu stă în picioare. Dacă intenția lui Matei ar fi fost să transmită această idee, atunci cu siguranță că ar fi făcut-o (cf. Ioan 1:19, 24). Frazarea este una foarte oficială: s-ar părea că Irod, prin marele preot, a convocat Sanhedrinul într-o *sesiune plenară*. Observați cuvântul „toți”. Verbul este același ca în Ioan 11:47, unde preoții cei mai de seamă și fariseii *au adunat* (sau: chemat laolaltă) *Sanhedrinul*, menționat în mod specific.

¹⁶⁹ Vezi M. Wolff, „De Samenstelling en het Karakter van het groote oôfYānēēi te Jeruzalem voor het jaar 70 n. Chr.” *TT* 51 (1917), p. 299–320. Vezi și cele privitoare la 16:21.

**nu ești nicidecum cea mai neînsemnată
dintre căpeteniile lui Iuda;
căci din tine va ieși o Căpetenie,
care va fi Păstorul poporului Meu Israel”.**

Înaltul consiliu nu ezită nici o clipă. Printre evrei era un fapt binecunoscut că Mesia va veni din Betleem (Ioan 7:42). Cuvintele din Matei 2:6 sunt luate din Mica 5:2 (citată parțial).

Deși citatul din Mica 5:2 nu este reprodus *literă cu literă* – principala schimbare fiind înlocuirea lui „măcar că ești prea mic” cu „nu ești nicidecum cea mai neînsemnată” – totuși el este redat în *esența* lui, căci în ambele cazuri se dorește să se spună: „Deși tu, Betleeme, ești mic¹⁷⁰, totuși nu ești deloc ultimul, deoarece Conducătorul lui Israel va ieși din tine”. De aceea, așa cum a văzut Mica lucrurile, și așa cum interpretează acum autoritățile evreiești cuvintele lui împreună cu Matei, în cadrul adunărilor tribale unde fiecare oraș sau sat era reprezentat de conducătorul sau prințul său, Betleemul, deși cu o populație mică, este foarte important din cauză că marele Conducător al Israelului urmează să se nască acolo.

Ultimul rând din Matei 2:6 este foarte asemănător cu ceea ce se află în 2 Samuel 5:2. Conform contextului de acolo, triburile lui Israel vin la David cu cererea unanimă ca el să le fie împărat. Pentru a-și face mai convingător apelul, ei evocă cuvintele pe care i le-a spus Dumnezeu lui David mai înainte: „tu vei paște poporul Meu Israel”. De către Sanhedrin – și Matei este întrutotul de acord – aceste cuvinte îi sunt acum aplicate marelui Fiul și Domn al lui David, adică, lui Mesia. Conform Scripturii, David a fost în câteva moduri un antetip al lui Cristos, de exemplu, în ceea ce privește *a. nașterea în Betleem*: 1 Samuel 16:4, 12, 13; cf. Luca 2:4, 7; *b. fiind „preaiubit”*, care este tocmai sensul numelui „David”, vezi și 1 Samuel 13:14; cf. Matei 3:17; *c. fiind unsul Domnului*: 1 Samuel 16:13; cf. Psalmul 2:2; Isaia 61:1; Luca 4:18, 21; *d. primind poziția și cinstea împărătească*, lucru implicat deja prin ungere, vezi și 2 Samuel 7:13; cf. Luca 1:32, 33; și *e. drumul pe care a trebuit să-l urmeze cei doi de la umilință amară la o înălțare glorioasă*: 2 Samuel 15:23; 22:17–20; cf. Ioan 18:1; Matei 28:18 etc. De aceea, această aplicare a lui 2 Samuel 5:2 la Mesia a fost pe deplin justificată.

Ceea ce se trece adesea sub tăcere este faptul că nici regele Irod, nici Sanhedrinul evreiesc nu s-au îndoit vreo clipă că referirea din Mica 5:2 și referirea *ultimă* din 2 Samuel 5:2 se făceau la o *persoană* (nu la o națiune), anume, la Mesia. Când cineva citește asemenea pasaje prețioase din Vechiul Testament – și aceasta include și Geneza 3:15; 22:18; 49:10; 2 Samuel 7:12, 13; Isaia 7:14; 8:8; 9:6; și multe altele – fără să-L vadă pe Cristos în ele, nu le citește oare orbește? Vezi Luca 24:25–27, 32.

Este foarte frumos și mângâietor ceea ce se spune despre Messia=Cristos prin cuvintele: va „paște poporul Meu Israel”. Păstorul este aici Împăratul. Însă acest Împărat nu este un tiran crud. În ochii celor pe care Dumnezeu îi numește cu tandrețe „poporul Meu” (cf. Ioan 21:5–17), acest Împărat nu este numai *proeminent*, ci și *chibzuit*. Lor cuvântul „păstor” le sugerează nu numai *solemnitate*, ci și *solicitudine* (Isaia 40:11; Matei 18:12, 13; Luca 15:3–7; Ioan 10:11, 14, 27–29; Evrei 13:20; 1 Petru 2:25; 5:4; Apocalipsa 7:17).

¹⁷⁰ Chiar și în zilele lui Irod cel Mare, Betleemul era doar o aglomerare de mici gospodării. Vezi L. H. Grollenberg, *Atlas of the Bible*, New York, etc. 1956, p. 125.

Continuarea: 7. Atunci Irod i-a chemat în ascuns pe magi și a aflat întocmai de la ei vremea în care se arătase steaua. Prima întâlnire, cea dintre rege și Sanhedrin, prin natura ei, nu putea rămâne secretă. Însă convocarea unei a doua întâlniri *publice* după prima ar fi creat și mai multă suspiciune și teamă printre oameni. Acesta putea foarte bine să fie motivul pentru care Irod i-a chemat în secret pe înțelepți, acest lucru însemnând nu numai că porunca dată lor să se prezinte înaintea lui era secretă, ci și că întâlnirea care a avut loc a fost secretă. Pe baza punctului *a*. ceea ce a fost adus la lumină mai înainte despre duplicitatea regelui (vezi p. 148 și urm.) și a lui *b*. care ne arată o comparație între versetele 8 și 16, noi suntem pe deplin îndreptățiți să spunem că, în timpul întrevederii sale particulare cu magii, Irod și-a ascuns intențiile reale. El nu i-a întrebat: „Cât de mare credeți că este acum acest Copil?“, ci „Când a apărut pentru prima dată steaua?“ Pentru a-i păcăli pe înțelepți, el a arătat un adânc interes pentru specialitatea lor, stelele, în timp ce lui îi păsa de fapt de Copil, ca să vadă cum îl va putea distruge. Firește că cu cât urma să înțeleagă mai multe lucruri legate de acest potențial rival, așa cum îl vedea el, cu atât avea să-i fie mai ușor să-L identifice și să-L ucidă. El îi cunoștea deja *locul nașterii* (v. 4–6). Acum, pe baza momentului apariției stelei, el crede că este în stare să ghicească *vârsta* aproximativă a copilului.

8. Apoi i-a trimis la Betleem și le-a zis: „Duceți-vă de cercetați cu deamănuntul despre Prunc și, când îl veți găsi, dați-mi și mie de știre...” Regele i-a trimis acum pe magi la Betleem ca detectivii săi particulari, poruncindu-le: *a*. să caute bine Copilul și, presupunând că această căutare va fi una plină de succes, *b*. să-i raporteze rezultatele. Cu o viclenie diabolică, însă caracteristică lui, el adaugă: „ca să vin și eu să mă închin Lui”.

Narațiunea se întoarce acum înapoi la magi:

9. După ce l-au ascultat pe împărat, magii au plecat. Și iată că steaua pe care o văzuseră în Răsărit mergea înaintea lor. Deja din țara lor, magii au putut vedea această stea minunată răsărind (v. 2). Acum (v. 9) brusc, dramatic – observați exclamația „și iată!” – ei o zăresc din nou. Unde a fost steaua între *atunci* (v. 2) și *acum* (v. 9)? Nu ni se spune. Ne permitem să ne lăsăm imaginația să zboare atunci când spunem că prin reapariția ei în fiecare noapte steaua i-a condus pe acești oameni pe tot drumul lor din Răsărit și până la Ierusalim. Dacă acesta ar fi fost cazul, oare textul nu ar fi sunat astfel: „Și iată că steaua care i-a condus tot drumul spre Ierusalim”, în loc de „Și iată că steaua pe care o văzuseră în Răsărit”? [Autorul spune „o văzuseră răsărind”, conform traducerii folosite de el, însă în traducerea Cornilescu apare „o văzuseră în Răsărit”, n.tr.] Dacă se poate trage vreo concluzie validă, s-ar părea mai degrabă că steaua pe care au văzut-o răsărind reappare acum pentru *prima oară*.

Indiferent care ar fi cazul, un lucru este afirmat clar: această stea a mers acum înaintea lor. Astrul miraculos se mișca efectiv dinspre nord înspre sud, din Ierusalim spre Betleem! Ce comportament ciudat din partea unei stele. Cu toate acestea, este tocmai ceea ce spune Matei. Comentatorii interpretează în multe feluri această afirmație. După părerea unora, steaua nu a arătat de fapt drumul. Într-o manieră neștiințifică, Matei pur și simplu descrie impresia pe care ne-o creează stelele. Când

călătorim, ele par să călătorească împreună cu noi. Când ne oprim, și ele par a se opri. Nu steaua, ci Irod a arătat drumul spre Betleem.¹⁷¹ Alții au o părere complet opusă. R. C. H. Lenski scrie: „Steaua se mișca precum o călăuză, steaua a sosit, steaua a stat pe loc. Totul este perfect clar, absolut miraculos, spre deosebire de orice altă stea care a existat vreodată. Însă ce s-a întâmplat cu această stea? Ni se spune că nu s-a mișcat deloc... ea părea doar că stă nemișcată atunci când magii stăteau pe loc”.¹⁷²

În acest punct sunt întâmplător de acord cu Lenski. Este în întregime adevărat că regele Irod i-a trimis pe înțelepți la Betleem (v. 8), lucru la care poate fi adăugat faptul că Dumnezeu, prin Mica, așa cum a fost el citat de Sanhedrinul evreiesc, a îndreptat atenția lui Irod asupra Betleemului în calitate de loc al nașterii lui Mesia (v. 4-6). Însă în acest caz, ca în multe altele, Dumnezeu s-a folosit de două mijloace: revelația generală (steaua) și revelația specială (profeția din Mica 5:2). Când sunt prezente ambele, ele sunt întotdeauna de acord.

Mai mult, eu nu cred că în cazul magilor steaua s-a comportat exact așa cum se comportă stelele de obicei. Dacă numai acest lucru ar fi fost implicat, nu ar fi fost mai bine să se spună că înțelepții, prin călătoria lor, conduceau steaua? Nu putem explica acest lucru, însă această stea chiar *a mers înaintea magilor până ce a venit și s-a oprit deasupra locului unde era Pruncul*. Matei spune la propriu că „până când ei au ajuns, steaua a stat nemișcată deasupra locului în care era Pruncul”. Steaua a indicat și casa respectivă! De aceea, așa cum este descris în versetul 9, în acest moment, straniul și minunatul astru a atârnat probabil la joasă înălțime. A se spune că magii au descoperit în vreun alt fel locul în care era copilul¹⁷³ nu face dreptate textului, așa cum îl văd eu.

Continuare: 10. **Când au văzut ei steaua, n-au mai putut de bucurie.** Literal, „ei s-au bucurat peste măsură cu o mare bucurie”. Vezi Isaia 66:10; Ioan 3:29 și 1 Tesaloniceni 3:9 în vederea unor expresii similare. Paharul bucuriei lor era plin până la revărsare. Motive posibile ale acestei bucurii exuberante: *a.* ei și-au reîntâlnit „vechiul prieten”, chiar steaua pe care o văzuseră răsărind, cea care, după ce au interpretat-o corect, i-a făcut să pornească în această călătorie pentru a-L saluta pe Împăratul nou-născut; *b.* ei înțelegeau acum foarte clar că Dumnezeu îi călăuzea prin următoarele două mijloace: steaua și cuvântul profeției; *c.* ei șiau că foarte curând vor ajunge la destinație și I se vor putea închina lui Mesia, Împăratul *iudeilor*, a cărui venire era importantă și pentru *neamuri*.

Călătoria înțelepților își atinge punctul culminant în versetul 11. **Au intrat în casă, au văzut Pruncul cu Maria, mama Lui, s-au aruncat cu fața la pământ și I s-au închinat.** Scenele de după naștere descriu sosirea magilor. Cu toate acestea, ei sunt reprezentați adesea în picioare sau îngenuncheați în compania păstorilor, într-un grajd. Acest lucru este evident incorect. În conformitate cu spusele evanghelistului Luca, atunci când sosesc *păstorii*, copilul este încă „culcat în iesle” (Luca 2:16). Ei au venit imediat, chiar în noaptea aceea (Luca 2:8, 15). Micuța familie, Iosif, Maria și copilașul, continuă să trăiască într-o relativă sărăcie pentru cel puțin patruzeci de zile,

¹⁷¹ Cf. Herman Ridderbos, *op. cit.*, p. 42.

¹⁷² *Op. cit.*, p. 67, 68.

¹⁷³ Herman Ridderbos, *op. cit.*, p. 42. Și aici sunt de acord cu Lenski.

așa cum reiese din Luca 2:22–24; cf. Levitic 12:2–8. Dacă magii din Răsărit, aducând cu ei daruri prețioase, ar fi sosit înainte de încheierea acestei perioade de patruzeci de zile, atunci darul de purificare al Mariei ar fi constat probabil din ceva mai mult decât „o pereche de turturele sau doi pui de porumbei”. E clar că Iosif și familia sa au părăsit staulul hanului, poate la foarte puțin timp după nașterea copilului dar cu siguranță că înainte de sosirea magilor. Ei nu mai stăteau acum într-un adăpost pentru animale, ci într-o casă de locuit (cu niște rude?). În unanimitate covârșitoare, traducătorii sunt de acord cu traducerea, (magii) „au intrat în casă”,¹⁷⁴ sau ceva asemănător.¹⁷⁵

Intrând înăuntru, înțelepții văd „Pruncul cu Maria, mama Lui”. Observați că de fiecare dată când mama și copilul sunt menționați împreună (v. 11, 13, 14, 20 și 21), copilul este întotdeauna menționat primul. Asupra acestui mic copilăș se concentrează interesul. Așa cum ar și trebui, căci în acest micuț S-a întrupat Dumnezeu:

Îmbrăcăta în carne sămânța Dumnezeirii;
Trăiască Divinitatea întrupată.

(Charles Wesley)

Nu știm cât de mult au înțeles magii din acest adevăr. Cu toate acestea, știm că, atunci când L-au văzut pe Prunc, s-au aruncat cu fața la pământ și I s-au închinat; literal: „și căzând cu fața la pământ s-au proșternat înaintea lor”. Ei I-au arătat reverență în calitatea Lui de Mesia, Împăratul iudeilor.

Este adevărat că verbul folosit în original și tradus aici „s-au închinat” nu indică întotdeauna reverența arătată lui Dumnezeu, Creatorul și Răscumpărătorul. Uneori i se aduce un omagiu creaturii – lui Petru (Fapte 10:25); sau Bisericii din Filadelfia (Apocalipsa 3:9) – și nu lui Dumnezeu. Însă când este făcut acest lucru, obiectul acestui tratament este considerat a fi într-o relație foarte strânsă cu Dumnezeu, astfel încât El vorbește și acționează prin el. Însă, dacă în asemenea cazuri închinătorul nu reușește să facă această distincție și începe să privească un simplu om ca și când ar fi pe picior de egalitate cu Dumnezeu, el va primi o mustrare. Astfel, atunci când Corneliu se proșterne la picioarele lui Petru și i se închină, acesta îi spune: „Scoală-te, și eu sunt

¹⁷⁴ A. T. Robertson consideră că această „casă” ar fi fost *hanul*, spre deosebire de „staulul în care stăteau vitele și măgărușii, care se situa probabil mai jos de casă, în coasta dealului”, *Word Pictures*, vol. 1, p. 19. În acest caz, oare nu ar fi scris Matei „han” (așa cum a făcut Luca; vezi 2:7) în loc de „casă”?

¹⁷⁵ Cu toate acestea, s-a sugerat recent că cuvântul grecesc *oikia*, folosit aici în 2:11, ar trebui să se traducă prin „sat” în loc de „casă”. Vezi S. Bartina, „Casa o caserio? Los magos en Belen (Matei 2:11; 10:12–14)”, *EstBib* (martie-aprilie, 1966), p. 355–357. Nu pot accepta această nouă sugestie. Pare mult mai rezonabil să se presupună că Matei vrea să ne spună că magii L-au văzut pe Prunc cu Maria, mama Lui, atunci când au intrat în casă, și nu când au intrat în sat. De asemenea, omagiul adus copilului și deschiderea sipetelor cu comori sugerează atmosfera unui cămin și nu un eveniment petrecut în aer liber. Dacă cineva obiectează că intrarea în casă trebuie citită printre rânduri, astfel încât ideea este: „După ce au intrat în sat și s-au informat despre casa respectivă, ei s-au dus și au văzut...”, întrebarea mea este: „Oare ar interpreta astfel textul cititorul de rând? Dacă un scriitor așa de lucid și de capabil ca Matei ar fi dorit să transmită această idee, oare nu ar fi făcut-o? În plus, sensul obișnuit al lui *oikia* în Noul Testament este *casă*, văzută ca și *clădire* (Matei 7:24–27; 24:43; Marcu 10:29, 30; 13:34, etc.); *habitat* sau *locuință* (2 Corinteni 5:1); sau *familie* (Matei 12:25; Marcu 3:25; Ioan 4:53, etc.). Nu văd nici un motiv întemeiat pentru care să ne îndepărtăm în cazul de față de acest sens general și să adoptăm, mai degrabă, sensul de *sat*.”

om!” (Fapte 10:26). Când Ioan, autorul Apocalipsei, se proșterne înaintea îngerului său călăuzitor, el primește un avertisment similar (Apocalipsa 22:8, 9; cf. 19:10). Cu toate acestea, magilor nu li se spune să înceteze. Poate că ei au progresat în credința adevărată mai mult decât ne dăm noi seama. În conformitate cu Matei 2:12, Dumnezeu, care le vorbise înainte printr-o stea și (indirect) prin Mica, le vorbește și printr-un vis. În plus, așa cum s-a arătat mai înainte, acei credincioși care trăiau chiar în zorii noii dispensații le-au vorbit cu siguranță despre Mesia care trebuia să vină. Echipați cu toate aceste cunoștințe, cu inimile sfințite, așa cum reiese din întreaga relatare, ei pot fi considerați pe drept niște oameni care I-au oferit copilului Isus genul de închinare care este cu adevărat acceptată de Dumnezeu. În acest copil ei L-au văzut cumva pe Dumnezeu și I s-au închinat!

Ei au adus omagiul cuvenit. Acum oferă darurile potrivite pentru această ocazie (cf. Psalmul 72:10; cf. Isaia 60:3; Psalmul 87). Noi citim: „**Apoi și-au deschis vistieriile și I-au adus daruri: aur, tămâie și smirnă**”. Ei sunt prezentați aici nu numai ca niște oameni bogați, ci și ca oameni cu o inimă caldă și evlavioși. Acești oameni îi oferă *Lui* comorile lor: acestea sunt pentru cinstirea copilului.

În comentariile biblice expozitive i se dă uneori câte o *singură* întrebuintare fiecăruia dintre aceste daruri. Probabil că există un motiv temeinic pentru acest lucru. Cu toate acestea, poate că este bine să *începem* prin a arăta că în *general* Scriptura îi atribuie mai mult decât o întrebuintare fiecăruia dintre aceste articole.

De exemplu, *aurul* era folosit în mari cantități la construirea cortului întâlnirii și pentru mobilierul lui (Exod 25:31 35–40) și la construirea Templului și a tot ceea ce era în el (1 Regi 5–7; 2 Cronici 2–5). Cu toate acestea, el nu era limitat la o întrebuintare sacră. Se mai purta și sub forma brățărilor (Geneza 24:22), a lănțșoarelor (Numeri 31:50) și a cerceilor (Exod 32:2, 3). Noi citim despre „dumnezei de aur” (Exod 20:23), unul dintre ei fiind „vițelul de aur” pe care l-a făcut Aaron (Exod 32:4), deși el a negat că l-a „făcut”: a azvârlit doar aurul în foc și „a ieșit vițelul!” (Exod 32:24). Iacov le spune bogaților meschini că aurul și argintul lor au ruginit (5:3). Într-o viziune pe care a avut-o Ioan, aurul servea la scopul foarte nesfânt de a o împodobi pe marea prostituată (Apocalipsa 17:4, 5); în mod frecvent, cuvântul aur este folosit în comparații, pentru a-i învăța pe oameni că există lucruri care sunt cu mult mai prețioase decât aurul (Psalmul 19:10; 119:72, 127; Proverbe 8:10, 19).

Cât despre *tămâie* (literal *tămâie pură*), cuvântul vechi-testamental este derivat dintr-o rădăcină care înseamnă *alb*. Se face o incizie pe scoarța unui anumit copac din grupa *Boswellia*, care crește pe stâncile de calcar ale Arabiei Saudite și ale Somaliei (estul Africii). Sucul proaspăt care este obținut are o culoare albă sau este lăptos; de aici vine denumirea.¹⁷⁶ Acum, și tămâia are diferite întrebuintări. Ea este menționată în legătură cu darurile de mâncare (Levitic 2:1, 2, 15, 16) și cu procesiunile de nuntă (Cântarea Cântărilor 3:6). Apare de asemenea pe o listă cu articole ale comercianților (Apocalipsa 18:13).

¹⁷⁶ Rădăcina ebraică *lbn*, ca în *Laban* (unchiul și socrul lui Iacov) sau în Muntele *Libanului*, numit astfel pentru albeața zăpezii de pe piscul lui estic. Cuvântul grecesc este similar: *λίβανος* (Matei 2:11; Apocalipsa 18:13).

Smirna era extrasă probabil dintr-un mic pom cu lemn parfumat, anume, din Balsamodendronul din Arabia. Era folosită cu scopul de a parfuma un pat (Proverbe 7:17) sau o haină (Psalmul 45:8). Le era prescrisă anumitor domnițe tinere pentru a le face și mai râvnite (Eстера 2:12). Se mai folosea din belșug și în procesiunile maritale (Cântarea Cântărilor 3:6). Amestecată cu vin, servea ca anestezic (Marcu 15:23). În cele din urmă, folosea la pregătirea unui trup pentru înmormântare (Ioan 19:39, 40).

Așa cum arată orice concordanță, lista cu variatele întrebunțări este oarecum incompletă. Cu toate acestea, ea scoate în evidență ceea ce trebuie observat, adică, faptul că, în conformitate cu Scriptura (atât cu Vechiul, cât și cu Noul Testament), fiecare dintre aceste daruri aduse de magi servește la mai mult decât un singur scop. Acum, dacă acest lucru este adevărat, ce justificare a avut Origen când a spus că magii au adus: „aur, ca pentru un rege, smirnă, ca unui muritor, și tămâie, ca pentru Dumnezeu”?¹⁷⁷ Oare această reprezentare nu constituie o simplificare la maximum? În aparență, da. Cu toate acestea, o altă privire aruncată listei cu pasaje în care aceste trei lucruri sunt menționate dovedește că, pentru ca să nu spunem mai mult, există un element important de adevăr în observația lui Origen. Ca să începem cu *aurul*, este surprinzător de câte ori este asociat acest metal prețios în Scriptură cu regalitatea: cu regele, regina, cu regentul și prințul. Iosif, un vice-rege, poartă un lanț de aur la gât (Geneza 41:42). La fel și Daniel ca al treilea dregător (Daniel 5:7, 29). Regele Nebucadnețar, primul și cel mai mare de pe o listă de conducători pământești, este reprezentat printr-un cap de aur (Daniel 2:32, 38). Regele Rabei poartă o coroană de aur (2 Samuel 12:30). La fel și autorul Psalmului 21, identificat în subtitlu ca fiind David. Prinții posedă aur (Iov 3:15). Psalmul 45:9 vorbește despre „împărăteasa împodobită cu aur din Ofir”. Cel care se numește pe sine „împărat în Ierusalim” este posesorul unei mari cantități de aur și argint (Eclesiastul 2:8). Iar împăratul Ahașveros îi întinde sceptrul său de aur împărătesei Eстера (Eстера 4:11; 5:2; 8:4). Ca și cum toate acestea nu ar fi de ajuns, mai putem adăuga că împăratul Solomon nu numai că a băut din vase de aur și a stat pe un tron de fildeș împodobit cu aur, ci avea atâta aur încât în șapte versete care îi descriu bogăția, aurul apare de *zece ori*! Vedem, prin urmare, că oricui care este familiarizat cu Vechiul Testament aurul îi va sugera aproape imediat regalitatea.

Cât despre *tămâie*, în cele mai multe cazuri în care apare acest cuvânt în Vechiul Testament, el este menționat în legătură cu închinarea înaintea lui Iehova. Tămâia era depozitată în sanctuar (1 Cronici 9:29; Neemia 13:5) și este pomenită frecvent în legătură cu darurile de mâncare, ca un element în plus (Levitic 2:1, 2, 15, 16; 6:15). Conform textului din Exod 30:34, ea intra în compoziția celui amestec parfumat care nu era folosit pentru oameni, ci *numai pentru Iehova* (Exod 30:37). În Vechiul Testament, cuvântul *tămâie* apare de peste o sută de ori.¹⁷⁸ În Noul Testament, el se găsește în Luca

¹⁷⁷ *Împotriva lui Celsus* I.60.

¹⁷⁸ Cu toate acestea, cuvântul *l'bhonah*, pe care traducerea în engleză King James îl traduce prin „incense” în Isaia 43:23; 66:3; Ier. 6:20; 17:26; 41:5; este tradus corect ca „frankincense” în versiunile mai târzii.

1:9–11 și Apocalipsa 8:3, 4. De câte ori apare, are legătură cu închinarea înaintea lui Dumnezeu. Când se ardea tămâie, niște cărbuni încinși erau luați de pe altarul arderilor de tot și puși pe altarul tămâierii, un altar din aur care se afla în Locul Sfânt, chiar în fața Sfintei Sfințelor. Apoi tămâia era turnată pe acești cărbuni încinși. Fumul parfumat care se ridica spre cer simboliza rugăciunile și mulțumirile poporului și ale preoților. Tămâia era în mod categoric o jertfă adusă lui Dumnezeu (vezi Luca 1:9 și urm.; Apocalipsa 5:8; 8:3). De aceea, amestecul de tămâie și tămâia în general fac imediat referire la Dumnezeu. Îi aparțin Lui și *numai Lui*. Chiar și atunci când le este oferită idolilor, Dumnezeu tot o numește „tămâia Mea” (Ezechiel 16:18). De aceea, este clar că și *Dumnezeu și tămâia* merg împreună întocmai ca *regele și aurul*.

Cât despre *smirnă*, în cele peste zece cazuri în care apare cuvântul în Vechiul Testament, numai într-unul singur are legătură cu închinarea înaintea lui Iehova. Ea intră în compoziția uleiului parfumat (Exod 30:22–33). În restul cazurilor, așa cum s-a arătat deja, era folosită ca parfum de către și în interesul *omului muritor*, pentru ca viața lui să fie mai plăcută, durerea mai puțin groaznică și înmormântarea lui mai puțin respingătoare.

De aceea, s-a stabilit că Origen a avut un motiv întemeiat pentru a spune că magii au adus „aur, ca pentru un rege, smirnă, ca unui muritor, și tămâie, ca pentru Dumnezeu”.

Un poet faimos a spus:

Nu ceea ce dăm, ci ceea ce împărțim,—

Căci darul fără dătător e zadarnic.

(Lowell)

Aici, în Matei 2, noi avem un exemplu de dătători adevărați. Ei nu au ezitat să facă o călătorie lungă și anevoioasă (de poate peste o mie cinci sute de kilometri) pentru a-și aduce omagiul Celui care a fost privit de cei mai mulți probabil *doar* ca un copil mititel. Mai mult, El era un copil cu o origine modestă, aparținând unei nații care și-a pierdut libertatea. Cu toate acestea, acești oameni importanți nu numai că s-au prosternat înaintea Lui, ci l-au adus și daruri care nu erau numai generoase, ci și foarte potrivite; *aur*, căci El era și este într-adevăr rege – da, „Rege al regilor și Domn al domnilor” – *tămâie*, căci El este într-adevăr Dumnezeu – toată plinătatea Dumnezeirii locuiește în El – și *smirnă*, căci El este și om, destinat să moară, și aceasta prin proprie alegere.

Nu știm cât au înțeles magii din toate acestea. Să spunem doar că venirea lor, închinarea lor și darurile pe care le-au adus erau acceptabile în ochii lui Dumnezeu. Principala lecție a lui Matei pentru evreii care urmau să citească primii Evanghelia sa sau să o audă citită pentru ei, a fost probabil să le aducă aminte de faptul că mântuirea, deși începe de la evrei, nu se sfârșește cu ei. Și neamurile trebuie câștigate pentru Cristos. Venirea magilor a fost într-adevăr o lecție pentru evrei... și pentru oamenii de toate naționalitățile și rasele, o lecție la care toți trebuie să ia aminte: dacă până și magii, cu cunoștințele lor limitate, au făcut toate acestea pentru Cristos, atunci de ce am face noi, atât de privilegiați, mai puțin?

Continuarea: 12. În urmă, au fost înștiințați de Dumnezeu în vis să nu mai dea pe la Irod și s-au întors în țara lor pe un alt drum. Pentru oamenii complet onești

este uneori greu să îi înțeleagă pe ipocriți, iar pentru cei generoși să se lămurească în privința tertipurilor celor care umblă numai după propriile interese. Așa că nu este surprinzător faptul că magii nu au reușit să priceapă ce punea în realitate la cale Irod când a spus: „Dați-mi și mie de știre, ca să vin și eu să mă închin Lui”. Însă deși ochii înțelepților nu au fost suficient de ascuțiți ca să poată pătrunde dincolo de ipocrizia regelui, înaintea lui Dumnezeu nimic nu este ascuns (Evrei 4:13). El nu dorea ca magilor să li se întâmple vreun rău, nici ca viața Fiului Său să fie luată înainte ca acesta să-și încheie lucrarea pe care I-a dat-o Tatăl Lui. Astfel că magii a trebuit să fie anunțați (v. 12), și la fel și Iosif (v. 13). În ambele cazuri avertismentul vine în timpul somnului.

Fiind instruiți să nu se mai întoarcă la Irod, înțelepții s-au întors în țara lor pe un alt drum. Cel spre Ierihon și Iordan pare unul plauzibil, însă aceasta nu este decât o părere.

Relatarea lui Matei despre nașterea lui Isus menționează visele ca mijloace ale revelației divine *a.* date lui Iosif (în 1:20; 2:13, 19, 22) și *b.* magilor (în 2:12). Narațiunea Patimilor redă visul soției lui Pilat (27:19). Vechiul Testament relatează visele lui Abimelec (Geneza 20:3, 6, 7); Iacov (Geneza 28:10–17; 31:10, 11) Laban (31:24); Iosif, fratele lui Beniamin (37:5–11); al paharnicului și al brutarului (cap. 40); al lui faraon (cap. 41); al unui madianit (Judecători 7:13–15); al împăratului Solomon (1 Regi 3:5–15); al lui Nebucadnețar (Daniel 2, 4) și al lui Daniel (cap. 7).¹⁷⁹ Este adesea accentuat ceea ce a fost văzut în vis – adică, *viziunea*.

Având în vedere ceea ce știm despre vise, este oare rezonabil să se creadă că înțelepții au fost cu adevărat „avertizați” printr-un vis? Noi ne gândim de obicei la un vis ca la un lucru pentru care suntem noi înșine pe deplin responsabili; adică, visul reflectă, în general într-o manieră distorsionată, ce am avut noi în minte. Din senzații, imagini și gânduri care dăinuie, este construită o succesiune de experiențe onirice. Visul poate fi foarte realist, o experiență animată, indiferent că este una plăcută sau alarmantă. Se spune că cele mai multe vise apar imediat după ce am adormit sau chiar înainte de a ne trezi. Din moment ce gândirea conștientă din timpul zilei nu mai este în control, iar în această stare de conștiență suspendată și relaxare conducerea este preluată de jocurile imaginației și ale intuiției, diferitele senzații, imagini și gânduri adesea se combină și se recombina într-o manieră bizară. În multe cazuri visul, de scurtă durată, este uitat imediat.¹⁸⁰ Acest lucru nu trebuie să ne deranjeze. Nu susțin oare unii etimologi că cuvântul *träumen*, *a visa*, și *trügen* (a înșela) vin din aceeași rădăcină? Oare nu ne învață chiar și Scriptura că „este deșertăciune în mulțimea viselor” (Eclesiastul 5:7)? Dacă acest lucru a fost adevărat *atunci*, cu atât mai mult este și *acum*.

¹⁷⁹ Poate că ar trebui să fie adăugată și experiența lui Avraam din Geneza 15:12–16, însă unii ar prefera să nu o numească vis.

¹⁸⁰ Pentru a evidenția acest lucru, scriitorii se vor referi uneori la Daniel 2:8: „Vedeți că lucrul mi-a scăpat” (King James), interpretat ca: „Visul mi s-a dus din minte, l-am uitat”. O traducere mai bună ar fi: „Vedeți că decretul este hotărât ferm de mine, că dacă voi nu...”. Nicăieri în Daniel 2 nu este vreo dovadă care să ateste că Nebucadnețar și-a uitat visul.

Pentru a contracara această slabă apreciere a viselor, unii ne vor spune că unele dintre ele pot fi considerate adevărate premoniții. De exemplu, o femeie visează că fratele ei s-a sinucis. Noaptea târziu, ea și soțul ei se deplasează la locuința acestuia și descoperă corpul lui neînsuflețit.¹⁸¹ Au fost raportate numeroase cazuri similare. Cu toate acestea, înainte de a se putea trage vreo concluzie bazată pe ele, ar trebui să-și relateze experiențele și toți acei oameni care au avut vise asemănătoare, dar care nu au fost *conforme* cu realitatea. Cu siguranță că nu orice coșmar oglindește realitatea! Mai întâi trebuie stabilite criterii științifice care să nu se încline în nici una dintre aceste direcții pentru a putea eticheta asemenea relatări.

Se poate pune întrebarea: „Dar dacă visele au fost adesea semnificative în vremurile Biblice, de ce nu ar fi ele la fel și astăzi (sau într-un mod la fel de clar și de fără echivoc)?” Răspunsul este că, din moment ce noi avem astăzi revelația completă a lui Dumnezeu în Isus Cristos, visele ca mijloace ale revelației divine nu mai sunt necesare. Dumnezeu a vorbit în vechime într-o manieră fragmentară și în diferite moduri. Unul dintre aceste fragmente și modalități prin care S-a revelat El a fost visul. În aceste ultime zile, mai ales acum că revelația completă în Isus Cristos a fost înregistrată și Duhul Sfânt a fost turnat din belșug, Dumnezeu ne-a vorbit o dată pentru totdeauna prin Fiul Său (vezi Evrei 1:1, 2a). De aceea, este rezonabil să se creadă că magii mai puțin privilegiați au fost într-adevăr avertizați printr-un vis, însă că pentru noi visele și-au pierdut cea mai mare parte din însemnătatea pe care o aveau cândva.

La toate aceste lucruri mai trebuie adăugat încă un fapt. În majoritatea covârșitoare a relatărilor interesante menționate mai sus despre vise, Scriptura adaugă faptul că visul, departe de a fi doar o precipitare a experiențelor cuiva din timpul zilei, a fost un mesaj divin. Uneori cel care visează pare să fie conștient de acest lucru chiar și în timpul visului; alteori îl înțelege la trezire, iar în alte cazuri altcineva i-l spune atunci când îi interpretează visul. Astfel, noi nu doar că citim că Abimelec a visat, ci că *Dumnezeu a venit la Abimelec* în vis. Se mai spune și că El a venit la Laban. În visul său de la Betel, Iacov Îl aude pe Dumnezeu vorbindu-i și spunând: „Eu sunt Iehova...”. Prin intermediul visului lui faraon, Dumnezeu i-a revelat acestuia ce are de gând să facă. Iehova a apărut înaintea lui Solomon într-un vis, spunând: „Cere ce vrei să-ți dau”. În visul lui Nebucadnețar despre copac, acestuia îi era dezvăluită hotărârea Celui Prea Înalt. După toate probabilitățile, visul lui Daniel i-a fost interpretat acestuia de către un înger, arătând că nici în acest caz Daniel nu era *exclusiv* răspunzător pentru conținutul visului. În cele din urmă, în nu mai puțin de trei din cele patru cazuri în care este relatat un vis de-al lui Iosif, soțul Mariei, câte un înger i s-a adresat în vis. Astfel, și magii au fost avertizați de Dumnezeu în vis.

Dacă, în ciuda acestor considerații și în ciuda împlinirii acestor vise *biblice*, un sceptic încă mai insistă să le considerăm de aceeași natură cu visele noastre, responsabilitatea îi aparține în întregime. El și-a creat astfel o problemă care este imposibil de rezolvat atâta timp cât va rămâne un sceptic.

¹⁸¹ J. B. Rhine, *New Frontiers of the Mind*, New York și Toronto, 1937; vezi mai ales p. 10, 11, 255-159.

2:13-15 – *Fuga în Egipt*

13 După ce au plecat magii, un înger al Domnului se arată în vis lui Iosif, și-i zice: „Scoală-te, ia Pruncul și pe mama lui, fugi în Egipt și rămâi acolo până îți voi spune eu; căci Irod are să caute Pruncul, ca să-L omoare.” 14 Iosif s-a sculat, a luat Pruncul și pe mama Lui, noaptea, și a plecat în Egipt. 15 Acolo a rămas până la moartea lui Irod, ca să se împlinească ce fusese vestit de Domnul prin prorocul care zice: „am chemat pe Fiul Meu din Egipt.”

13. După ce au plecat magii¹⁸², un înger al Domnului se arată în vis lui Iosif și-i zice: „Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui, fugi în Egipt și rămâi acolo până îți voi spune eu; căci Irod are să caute Pruncul, ca să-L omoare”.

Probabil că Iosif și Maria au fost profund mângâiați de venirea magilor și de ceea ce au făcut ei. Aceasta era confirmarea tuturor lucrurilor minunate care se spusese înaintea cu privire la copil: lui Iosif de către un înger (Matei 1:20, 21), Mariei de către Îngerul Gavril (Luca 1:26–35) și Elisaveta (Luca 1:42), iar atât Mariei, cât și lui Iosif de către păstorii care le-au povestit ce le-au spus îngerii pe câmp lângă Betleem (Luca 2:8–19), și de către Simeon (Luca 2:25–33).

Însă Simeon a vorbit și despre o sabie care va străpunge sufletul Mariei (Luca 2:34, 35). Această sabie începea să străpungă deja de pe acum, căci, *într-un vis* (vezi cele referitoare la versetul precedent), Iosif aude vocea unui înger spunându-i să se scoale imediat și să fugă în Egipt cu Pruncul și cu mama Lui. Motivul: Irod se pregătea de un gest plin de cruzime, adică, să caute Copilul cu scopul de a-L distruge.

Prin această poruncă de a se scula în grabă și a fugi în Egipt sunt revelate *grija și protecția lui Dumnezeu, cruzimea lui Irod, și un nou stadiu al umilirii Copilului* – pentru stadiile mai timpurii, vezi Ioan 1:14; 2 Corinteni 8:9; Luca 2:7; 2:24. De ce trebuia ca fuga să fie *în Egipt*? Răspuns: *a*. Egiptul nu era prea departe, adică nu la fel de departe ca Babilonul sau Persia; *b*. mulți evrei trăiau acolo (Ieremia 43:7; 44:1; Fapte 2:10), așa că nu trebuia trecută cu vederea posibilitatea ca sfânta familie să locuiască printre cunoștințe; *c*. Egiptul era în afara sferei de influență a lui Irod; și *d*. astfel profeția din Osea 11:1 se putea împlini (vezi cele privitoare la versetul 15).

Poate fi adusă obiecția: „De ce nu a folosit Dumnezeu alte mijloace pentru dejucarea planului sinistru al lui Irod? De ce, de exemplu, nu l-a omorât pur și simplu pe Irod?” Răspunsul este: „Noi nu avem dreptul să punem sub semnul întrebării căile providenței suverane a lui Dumnezeu” (vezi Romani 9:19, 20; cf. Daniel 4:35; apoi din nou Romani 8:28).

14. Iosif s-a sculat, a luat Pruncul și pe mama Lui, noaptea, și a plecat în Egipt. Aici, din nou, ca în 1:24, Iosif „a făcut cum îi poruncise îngerul”. Probabil că nu i-a fost ușor să se scoale în toiul nopții și să pornească cu Copilul și cu mama Lui în direcția

¹⁸² În legătură cu *ιδου*, vezi nota de subsol nr. 133 de la p. 120. (Textul în lb. engl. sună astfel: „După ce au plecat ei, iată că un înger al Domnului...” În original există cuvântul *idou*, pe care Cornilescu a ales să nu-l mai reproducă, n.tr.)

unei țări străine, ca mai apoi să stea acolo până când îngerul își va face din nou apariția. Însă Iosif este un om care s-a obișnuit să asculte fără să pună întrebări. Așa că sub mantia întinericului, el a scăpat cu familia sa din Betleem, și au pornit spre Egipt. Continuarea: 15. **Acolo a rămas până la moartea lui Irod.** Nu ni se dau detaliile sosirii în Egipt, cele legate de găsirea unui adăpost, etc. Nici nu știm exact cât a stat acolo sfânta familie. Dintre toate părerile care au fost exprimate în legătură cu acest subiect, cea mai potrivită pare a fi cea conform căreia nașterea lui Isus a avut loc în timpul ultimului an din viața lui Irod¹⁸³, iar întoarcerea din Egipt la foarte scurt timp după moartea acestuia (acolo a rămas până la moartea lui Irod). Observați că relatarea măcelărării copiilor (v. 16–18), care s-a întâmplat probabil la foarte scurt timp după plecarea magilor, este urmată imediat de afirmația „După ce a murit Irod”.

Apoi urmează: ca să se îplinească ce fusese vestit de Domnul prin prorocul care zice: „L-am chemat pe Fiul Meu din Egipt”. Profeția lui Osea prezintă într-o manieră nespus de frumoasă dragostea minunată a lui Dumnezeu care revendică și restaurează. Ni se spune că profetul s-a căsătorit cu o femeie pe nume Gomera. Însă soția nu i-a fost fidelă. Ea a devenit „o nevastă curvă”. A mers după iubiții ei și a născut copii din curvie. Dacă „femeia” menționată în al treilea capitol din Osea este Gomera, ceea ce este o presupunere rezonabilă, atunci restul povestirii este după cum urmează. În loc să-și respingă complet soția necredincioasă, Osea se întoarce în locul rușinos, o răscumpără pe Gomera cu cincisprezece sicli de argint, un omer și jumătate de orz și o repune în poziția de cinste de care se bucurase înainte.

În profeția lui Osea, ideile principale ale poveștii lui Osea și Gomera îi sunt aplicate lui Israel. Întocmai cum Osea s-a căsătorit cu Gomera, și Iehova a devenit Soțul lui Israel. Așa cum Gomera i-a fost necredincioasă lui Osea, și Israel a devenit necredincios față de Iehova. Așa cum Gomera a fost înrobătă de iubiții ei, și Israel a fost înrobît tocmai de națiunile în care își pusese încrederea. La fel cum, prin iubirea sa tandră, Osea a recuperat-o pe Gomera, și Iehova urma să restaureze rămășița lui Israel.

Pentru a arăta mărimea dragostei Sale, Iehova, prin gura lui Osea, îi amintește lui Israel că deja de pe vremea când gema sub jugul Egiptului, El Și-a arătat iubirea pentru această națiune: „Când era tânăr Israel, îl iubeam, și l-am chemat pe fiul Meu din Egipt”. (Osea 11:1). Alte pasaje în care este exprimată în chip minunat această dragoste uimitoare sunt Deuteronom 32:8–14: „Căci partea Domnului este poporul Lui, Iacov este partea Lui de moștenire. El l-a găsit într-un ținut pustiu... l-a păzit ca lumina ochiului Lui”; și Isaia 63:9: „În toate necazurile lor n-au fost fără ajutor...” Poate că textul cel mai relevant în legătură cu Osea 11:1 și Matei 2:15 este Exod 4:22: „Israel este *fiul Meu*, întâiul Meu născut”; comparat și cu Ezechiel 16:8: „Am făcut legământ cu tine, zice Domnul Dumnezeu, *și ai fost a Mea!*”

Când Matei citează Osea 11:1 și l-o aplică lui Cristos, devine evident faptul că el consideră Israelul un prototip al lui Mesia. Și Isus Cristos este Fiul lui Dumnezeu. Acest lucru este adevărat în sensul cel mai adânc, trinitar, al termenului (cf. Ioan 1:14).

¹⁸³ Vezi Sandmel, *op. cit.*, p. 261.

Întocmai cum Faraon, domnitorul cel crud, a încercat să distrugă Israelul, și Irod, alt rege cel puțin la fel de crud, încerca să-L distrugă pe Cristos. Dar la fel cum în drumul spre Egipt, la șederea lor în acea casă a robiei și în timpul exodului său, Dumnezeu Și-a protejat poporul, El și-a protejat și Fiul, nu numai în drum spre Egipt și în timpul șederii Sale temporare acolo, ci și pe drumul de întoarcere. Mesia recapitula, cum ar fi, istoria poporului Său, Israel.

Cu toate acestea, este destul de greu să se afirme că Israel a fost un *prototip* al lui Cristos. Legătura dintre cei doi este mult mai strânsă decât ar putea sugera acest cuvânt „prototip”. Din Israel urma să iasă Cristosul după natura sa umană. Dacă Israelul ar fi fost distrus în Egipt, profețiile mesianice (Geneza 22:18; 26:4; 28:14; 49:10) nu s-ar fi împlinit. De aceea, este foarte adevărat că, atunci când Israelul a fost chemat efectiv să iasă din Egipt, și Cristos a fost chemat. Prin urmare, Matei are tot dreptul să spună: „ca să se îplinească ce fusese vestit de Domnul prin prorocul care zice: «L-am chemat pe Fiul Meu din Egipt»”. Printre pasajele evidente în care Cristos și poporul Lui sunt legați foarte strâns împreună este și Fapte 22:7: „Saule, Saule, pentru ce *Mă* prigonești?” Vezi și Matei 10:25; Marcu 13:13; Ioan 15:18–21; 2 Corinteni 1:5, 10; Galateni 6:17; Coloseni 1:24; Evrei 11:26 și Apocalipsa 3:12, 21; 4:4, cf. 14:14; 12:13; 14:1; 17:14; 19:11, cf. 19:14; 20:4.

2:16-18 – Omorârea pruncilor

16 Atunci Irod, când a văzut că fusese înșelat de magi, s-a mâniat foarte tare și a trimis să omoare pe toți pruncii de parte bărbătească de la doi ani în jos, care erau în Betleem și în toate împrejurimile lui, potrivit cu vremea pe care o aflase întocmai de la magi. 17 Atunci s-a împlinit ce fusese vestit prin prorocul Ieremia, care zice:

18 „Un țipăt s-a auzit în Rama,
plângere și bocet mult:
Rahela își jelea copiii,
și nu voia să fie mângâiată pentru că nu mai erau.”

După toate probabilitățile, nu i-a luat prea multe zile lui Irod să înțeleagă că nu-i va mai vedea pe magi. După plecarea lor, el a așteptat poate o zi sau două. Apoi a realizat că porunca lui „Când Îl veți găsi, dați-mi și mie de știre” nu a fost ascultată.

16. Atunci Irod, când a văzut că fusese înșelat de magi, s-a mâniat foarte tare și a trimis să omoare pe toți pruncii de parte bărbătească de la doi ani în jos, care erau în Betleem și în toate împrejurimile lui, potrivit cu vremea pe care o aflase întocmai de la magi. Irod a fost convins că fusese păcălit¹⁸⁴ de magi. Așa că s-a lăsat cuprins de furie. Pentru că nu și-a exercitat autocontrolul de atâția ani, el nu mai este în stare să-și

¹⁸⁴ În Evangheliile, cuvântul *ἐμπαίζω* are de obicei sensul de a-și bate joc, a se distra pe seama cuiva, a ridiculiza (Matei 27:29, 31; Marcu 10:34; 15:20; Luca 14:29; 22:63; 23:36). Cu toate acestea, și sensul de a înșela apare în traducerea LXX a lui Ieremia 10:15, unde chipurile idolești sunt numite „o lucrare înșelătoare”. Poate că ambele idei sunt combinate aici în Matei 2:16. Din moment ce cuvântul a înșela poate însemna atât păcălire, cât și bătaie de joc, reprezintă cea mai bună traducere.

controleze pornirile. Într-un acces de violență, el poruncește să fie uciși băieții din Betleem și din împrejurimi, toți cei de până la doi ani. Ordinul este executat. Soldații lui Irod pătrund în case și îi omoară cu săbiile lor ascuțite pe toți acești micuți.

În ce hal înrobește păcatul oamenii și cât de inconsecvenți devin ei! Irod ar fi trebuit să se înfurie *pe el însuși*, căci el fusese cel care a înșelat. Când a făcut-o, poate că a răs *pe înfundate* de naivitatea magilor, care, așa cum credea el, chiar au crezut că *el*, marele rege Irod, s-ar duce la Betleem să se închine înaintea unui pretendent la tron care este un copil evreu! Acum că păcăleala i s-a întors împotriva – faptul că magii nu au mai revenit, răbindu-i mândria – crudul tiran s-a înfuriat pe cei pe care el însuși a încercat să-i păcălească.

Cât de nechibzuiți îi face păcatul pe oameni! Oare Irod nu era în stare să înțeleagă că o Mână mai puternică mișcă piesele și figurile de pe tabla de șah a vieții? Oare nu și-a dat el seama că același Dumnezeu care i-a zădărnicit prima încercare (v. 8), astfel încât magii nu s-au mai întors la el, va face acest lucru și a doua oară (v. 16), pentru ca, în timp ce copiii din Betleem sunt măcelăriți, obiectul real al planurilor distructive ale lui Irod să fie deja în drum spre Egipt? Dacă regele a citit vreodată Psalmul 2, cu siguranță că nu a luat aminte la el niciodată. Vezi și Apocalipsa 17:14.

În legătură cu această relatare a Omorării pruncilor, nu trebuie lăsate pe dinafară câteva erori sau proceduri adesea dezbătute:

1. *Titluri chestionabile?* Titlul acestei secțiuni (Matei 2:16–18), așa cum apare în unele Biblii, este „Măcelărirea *inocenților*”. Când acest cuvânt „inocenți este luat în sensul lui cel mai larg, ca indicându-i pe cei fără vină (cf. Ioan 1:47) și fără pată, sau pe cei nevinovați de crima de care sunt acuzați, el este corect folosit. În acest sens relativ, adesea și noi vorbim în mod corect despre „copii nevinovați”, fără ca termenul să poată fi dezaprobat. Pe de altă parte, dacă el este folosit pentru a arăta că aceștia nu au nici un păcat sau nici o vină, acest lucru contravine învățăturii Scripturii. Și copiii sunt vinovați în Adam. Păcatul, atât cel ereditar, cât și cel comis îi caracterizează și pe ei (Iov 14:4; Psalmul 51:5; Romani 5:12, 18, 19; 1 Corinteni 15:22 și Efeseni 2:3). Când copiii sunt mântuiți, această mântuire le este asigurată nu pe baza presupusei lor inocențe, ci pe baza aplicării la viața lor a *meritelor* lui Cristos.¹⁸⁵ Prin urmare, din moment ce titlul „Măcelărirea *inocenților*” este mai degrabă ambiguu, nu ar fi oare mai corect să se înlocuiască *inocenți* cu *copii*? În timp ce primul titlu poate fi unul bun, oare nu este și mai bun cel de-al doilea?

Mai există un titlu care este vrednic de discutat, acela de „Măcelărirea primilor martiri”. Irineu spune: „Tot din acest motiv, El [Domnul] i-a luat într-o clipită la El pe copiii din casa lui David, a cărui soartă fericită a fost să se fi născut în acea vreme, pentru a-i trimite înainte în Împărăția Sa. Din moment ce El Însuși a fost copil, a aranjat în așa fel lucrurile încât niște copii ai oamenilor să devină martiri, măcelăriți, așa cum spune Scriptura, de dragul lui Cristos, care S-a născut în Betleemul din Iudea, cetatea lui David”.¹⁸⁶

¹⁸⁵ În legătură cu întrebarea suplimentară: „Sunt oare mântuiți cei care mor în copilărie?”, vezi cartea autorului cu titlul *The Bible on the Life Hereafter*, Grand Rapids, 1971 (broșură), p. 100–104.

¹⁸⁶ *Împotriva ereziilor* III.xvi.4.

De la o dată foarte timpurie, Biserica creștină a început să-i considere pe acești copii *primii martiri*. Așa a luat ființă *Sărbătoarea sfinților inocenți*, celebrată de Biserica Ortodoxă în 29 decembrie (O.S.), iar de Biserica Catolică în 28 decembrie. Cu toate acestea, noi ne gândim în general la *martiri* ca la niște oameni „care au suferit sau au murit pentru convingerile lor creștine”. Prin urmare, acest cuvânt poate fi cu greu aplicat unor copii.

2. *Concepție eronată.* În cursul istoriei au existat unii oameni care au susținut că Irod a omorât mii de copii. De fapt, oastea lor imensă a fost identificată chiar cu cei 144.000 menționați în Apocalipsa 14:1.¹⁸⁷ Nu există nici un element care să justifice această părere. Într-un orașel atât de mic cum era Betleemul în acea vreme, chiar dacă se adaugă și împrejurimile imediate, așa cum și trebuie (vezi 2:16), putea oare depăși numărul celor uciși cincisprezece sau douăzeci?

3. *Evaluare greșită.* A fost exprimată părerea că moartea acestor copii a fost o pedeapsă pentru părinții lor, fiindcă aceștia nu L-au cinstit pe Cristos. Obiecție: în text nu se găsește nici un cuvânt despre acest lucru.

4. *Deducție neautorizată.* Pe baza cuvintelor „de la doi ani în jos... potrivit cu vremea pe care o aflate întocmai de la magi” s-a tras concluzia că Isus a avut probabil cam doi ani atunci când a avut loc măcelul. Cu toate acestea, această concluzie poate fi pusă sub semnul întrebării. A. Edersheim spune: „Domnul nostru S-a născut *înainte* de moartea lui Irod și, așa cum putem vedea din relatarea Evangheliei, cu foarte scurt timp înainte de acest eveniment”.¹⁸⁸ Această afirmație este corectă, după toate probabilitățile, așa cum vor indica următoarele date. În Ioan 2:20 se spune că atunci când Isus a prăznuit primul Paște cu ucenicii Săi (2:13) și a curățit pentru prima dată Templul (2:14–16), acest edificiu era în construcție de patruzeci și șase de ani. De la Josephus aflăm că lucrările au început prin anul 19 î.Cr.¹⁸⁹ Acest lucru ar indica primăvara anului 27 d.Cr. ca dată a prăznuirii primului Paște. Însă botezul și prima apariție publică a lui Isus au avut loc cu puțin timp înainte (vezi Ioan 1:32–2:12), probabil prin luna decembrie a anului 26 d.Cr. Luca 3:23 ne informează că în acel moment Isus a avut treizeci de ani. De aceea, este posibil ca El să Se fi născut în luna decembrie a anului 5 î.Cr. Noi nu putem permite o marjă de eroare mai mare de un an. Mai mult, așa cum s-a spus mai devreme, impresia pe care o lasă Matei 2 este că nașterea lui Isus, venirea magilor, fuga în Egipt și uciderea pruncilor au avut loc la foarte scurt timp înainte de moartea lui Irod, în sau înainte de luna aprilie a anului 4 î.Cr.

Această prezentare nu trebuie construită ca o pledoarie în favoarea corectitudinii de necontestat a sărbătoririi Crăciunului în data de 25 decembrie.¹⁹⁰ Este un fapt binecunoscut că acest obicei nu a apărut până în secolele III-IV. Din câte știm, Isus putea să Se nască și într-o altă lună. Octombrie poate? Sau noiembrie? Nu știm. Pe de altă parte, nici sfârșitul lui decembrie nu trebuie scos din calcul pe motiv că în acea

¹⁸⁷ Vezi L. M. Sweet, articolul „Innocents, Massacre of the,” I.S.B.E., vol. III, p. 1471.

¹⁸⁸ *The Life and Times of Jesus the Messiah*, New York, Londra și Bombay, 1898, vol. II, p. 704.

¹⁸⁹ *Antichități* XV.380.

¹⁹⁰ Cu toate acestea, este interesantă apărarea acestei date făcută pe baza împărțirii preoților în douăzeci și patru de cete (1 Cronici 24) – Zaharia, tatăl lui Ioan Botezătorul făcând parte din cea de-a opta (Luca 1:5; cf. 1 Cronici 24:10) – și pe baza faptului că în conformitate cu Talmudul, distrugerea Templului a avut loc în 4/5 august, 70 d.Cr., tocmai în momentul încheierii unui ciclu sacerdotal de

perioadă a anului nu puteau fi „păstori care stăteau afară în câmp și făceau de strajă noaptea împrejurul turmei lor” (Luca 2:8).

Într-o scrisoare din 16 ianuarie, 1967, eruditul cercetător al Noului Testament, Dr. Harry Mulder din Olanda, scrie (traducerea din olandeză îmi aparține):

„În timpul scurtei noastre vacanțe de Crăciun, soția mea și cu mine am călătorit din Beirut [unde preda în acea vreme] spre Ierusalim. În legătură cu acest fapt, eu pot răspunde și la întrebarea dacă există oi în jurul Betleemului în luna decembrie. În Ajunul Crăciunului, în Câmpul Păstorilor s-a adunat o mare mulțime pentru a cânta colinde de Crăciun. Ne-am alăturat acestei mulțimi și am cântat și noi. Chiar în apropierea noastră era adăpostită o turmă de oi. Nici măcar mieii nu lipseau. A fost o priveliște mișcătoare. De aceea, categoric nu este imposibil ca Domnul Isus să Se fi născut în Decembrie. Însă este poate interesant de menționat în legătură cu acest fapt despre călugării coptici negri, ale căror locuințe umile se află în inima Orașului Vechi, că sărbătoresc Crăciunul în fiecare lună pe acoperișul Bisericii Sfântului Sepulcru, pentru că nu știm în ce lună S-a născut Domnul. Vremea a fost foarte bună în Ierusalim, de aceea și în Betleem. Noi am petrecut câteva ore în câmpiile Efrata fără să fim deranjați de frig sau de orice altceva de acest gen”.¹⁹¹

Acest lucru ne aduce înapoi la întrebarea: „Implică oare Matei 2:16 faptul că Isus a avut cam doi ani când a avut loc măcelărirea copiilor?” Poate că la această întrebare se poate răspunde mai bine printr-o altă întrebare: „Bazându-ne răspunsul pe ceea ce am învățat despre regele Irod (vezi p. 143-154), tiranul mândru, crud și gelos, care era oricând gata să distrugă pe oricine despre care credea că îi amenință puterea, care a fost muștrat adesea de guvernul roman pentru duritățile sale șocante și care chiar în acele clipe era livid de furie, care dintre următoarele două interpretări ale poruncii date de el soldaților exprimă mai bine ceea ce a vrut să spună?”

a. „Din moment ce am aflat de la magi că așa-zisul «Împărat al iudeilor» are în jur de doi ani, ucideți toți copiii de sex masculin de până la doi ani.”

sau

b. „Din moment ce am fost informat din sursă sigură că potențialul aspirant la tronul meu are vreo două luni, de aceea, pentru ca să fiu sigur că nu vă scapă, ucideți toți copiii de sex masculin de până la doi ani.”

Răspunsul este evident. Când venea vorba de crime, Irod își lăsa întotdeauna o mare marjă de eroare. Nu există, prin urmare, nimic în Matei 2:16 care să contrazică dovezile cronologice consistente adunate din restul lui Matei 2 și din Luca 3:23 și Ioan 2:20.¹⁹²

168 de zile (24x7). Vezi A. Fahling, *The Life of Christ*, St. Louis, 1936, p. 732. Însă poate că acest calcul se bazează pe una sau două presupuneri care nu pot fi dovedite.

¹⁹¹ La pagina 364 a interesantului său roman biografic, *Pontius Pilate*, Garden City, New York, 1968, o carte pe care este o bucurie să o citești, Paul L. Maier face apel la Luca 3:1, 2 pentru a contrazice cronologia pe care eu o susțin, împreună cu mulți alții. Cu toate acestea, o discuție detaliată pe marginea acestui pasaj ține de un Comentariu la Luca. Deocamdată trebuie să mă limitez la a face referire la propria mea încercare de a găsi o soluție; vezi *Bible Survey*, Grand Rapids, 1961, p. 415. Vezi de asemenea din aceeași carte p. 59–62.

¹⁹² Așa cum s-a spus mai devreme, trebuie să se lase o marjă de un an. Așadar cele „două luni” din

5. *Respingere de nescuzat*. Unii resping întreaga poveste. Ea este privită ca o reprezentare falsă a lui Irod, o expresie a sentimentului de ostilitate pe care l-a avut Biserica timpurie împotriva lui.¹⁹³

Cu toate acestea, așa cum a devenit probabil evident până acum, relatarea este în toate privințele în armonie cu imaginea de ansamblu a vieții lui Irod, mai ales cu înfricoșătoarea decădere mintală și morală care a marcat ultimele zile ale regelui. Cu siguranță că tiranul care i-a ucis pe unii dintre fiii săi atunci când a considerat că ar putea fi pretendenți la tronul său, nu ar fi ezitat deloc să-i ucidă pe copiii altora dacă ar fi crezut că în mijlocul lor există unul care, dacă nu este distrus, s-ar putea face vinovat de aceeași crimă într-o bună zi!

Pasajul se încheie cu un citat din Ieremia 31:15, după cum urmează:

17, 18. Atunci s-a împlinit ce fusese vestit prin prorocul Ieremia, care zice:

„Un țipăt s-a auzit în Rama,

plângere și bocet mult:

Rahela își jelea copiii,

și nu voia să fie mângâiată pentru că nu mai erau”.

Pentru a înțelege acest citat trebuie să se țină seama de faptul că în vremurile vechi-testamentale Rama (acum *er-Ram*) se afla la granița dintre cele două regate: Israel și Iuda (1 Regi 15:17; 2 Cronici 16:1). Era la cinci mile de Ierusalim. Era locul unde cuceritorii străini le porunceau mulțimilor învinse să se adune în vederea deportării în locuri îndepărtate. Din cauza locației sale, Rama putea reprezenta ambele regate.

Această ultimă afirmație se referă și la Rahela, soția iubită a lui Iacov. Și ea, care a dat naștere lui Iosif, tatăl lui Efraim și Manase, ar putea reprezenta *Israelul*, regatul celor zece triburi (numit uneori pur și simplu „Efraim”); iar pentru că tot ea l-a născut și pe Beniamin, poate simboliza și *Iuda*, regatul celor două triburi (Iuda și Beniamin).

În mod figurat, Rahela este prezentată aici în Ieremia 31:15 ca fiind încă în viață. Ea privește, cum ar veni, mulțimile nenorocite adunate la Rama. Ea le ascultă plânsetele până când și ea începe să plângă. Ea jelește cu amar fiindcă și ea este lipsită de copiii ei: mai întâi Israel se duce în robie (2 Regi 17:5, 6), apoi Iuda (2 Cronici 36:17 și 20). Ea care a fost atât de dornică să aibă copii – „Dă-mi copii, ori mor!” (Geneza 30:1) – vede că unii dintre ei sunt uciși iar alții izgoniți într-o țară străină. Cât de amare sunt lacrimile ei; cât de tare și neîntrerupt este bocetul ei. O putere luminează – mai întâi Asiria, apoi Babilonul – i-a smuls tot ce i-a fost mai drag.

Cu toate acestea, existau și motive de bucurie. De fapt, capitolul 31 din Ieremia din care citează Matei aceste cuvinte¹⁹⁴ este plin de cuvinte de mângâiere. Această

întrebarea *b.* pot fi schimbate într-un „an și două luni”. Nu văd cum s-ar putea accepta o marjă mai mare decât aceasta pe baza celorlalte date scripturale. Iar pe baza impresiei pe care mi-a făcut-o Matei 2, cât și a celei lăsate altora (vezi p. 166), și eu înclin spre „două luni”, și nu spre „un an și două luni”.

¹⁹³ La fel spune, de exemplu, și Sandmel, *op. cit.*, p. 261, 262.

¹⁹⁴ Citatul este identic aproape literă cu literă cu textul ebraic. Principala diferență este repetarea în original (Ieremia 31:14 în textul ebraic) a cuvintelor „pentru copiii ei”; prin urmare, el suna astfel: „Rahela jelea pentru copiii ei; ea nu voia să fie mângâiată pentru copiii ei”. Această diferență nu este una esențială, căci expresia respectivă este *subînțeleasă* în ultimul vers din Matei 2:18.

mângâiere este atât pentru Israel, cât și pentru Iuda (Ieremia 31:27, 31; cf. 33:14), adică pentru întreaga rămășiță (31:7). Iehova Și-a iubit poporul cu o iubire veșnică (31:3). Prin urmare, Cel care l-a împrăștiat, îl va și aduna (31:10). Rahela trebuie de aceea să se oprească din plâns (31:16). Nu este oare Efraim copilul ei scump (31:20)? Nu va face El oare un nou legământ cu poporul Său (31:31), iertându-i nelegiuirile și neținându-i în seamă păcatul (31:34)? Rămășița se va întoarce într-adevăr, și cu ce scop? Doar pentru a reconstrui orașele (31:38)? Nu, ci pentru a scoate la iveală „Odrasla dreptății”. El este Cel care va face judecată și dreptate în țară (33:14, 15).

Paralela pe care o face Matei este foarte clară. Din cauza măcelăririi copiilor din Betleem, el o înfățișează pe Rahela plângând încă o dată, în esență pentru același motiv. Nici acești copii nu mai sunt. De data aceasta, puterea luminează ce i-a distrus nu a fost Asiria sau Babilon, ci Edomul, reprezentat de crudul rege Irod. Copiii din Betleem de până la doi ani au fost uciși. Copilul care a fost principalul obiect al mâniei lui Irod a fost forțat să plece în exil. El fuge în Egipt. Însă și în cazul de față există motive temeinice de consolare, dacă cel nedreptățit vrea să ia aminte. Această mângâiere este din nou „Odrasla dreptății” despre care a vorbit Ieremia. El se va întoarce din Egipt pentru a-i mântui pe toți cei care își pun încrederea în El. Astfel, Rahela nu mai trebuie să se necăjească. După ce Se va întoarce, Conducătorul născut în Betleem va spune într-o bună zi cuvintele mângâietoare: „Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și Eu vă voi da odihnă” (Matei 11:28). El va mai spune: „Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci a unora ca ei este Împărăția lui Dumnezeu” (Matei 19:14).

2:19–23 Întoarcerea din Egipt și stabilirea la Nazaret

19 După ce a murit Irod, un înger al Domnului se arată în vis lui Iosif, în Egipt, 20 și-i zice: „Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și du-te în țara lui Israel, căci au murit cei ce căutau să ia viața Pruncului.” 21 Iosif s-a sculat, a luat Pruncul și pe mama Lui, și a venit în țara lui Israel. 22 Dar când a auzit că în Iudea împărățește Arhelau, în locul tatălui său Irod, s-a temut să se ducă acolo; și fiind înștiințat de Dumnezeu în vis, a plecat în părțile Galileii. 23 A venit acolo, și a locuit într-o cetate numită Nazaret, ca să se împlinească ce fusese vestit prin proroci: că El va fi chemat Nazarinean.

19, 20. După ce a murit Irod... S-ar părea că sfânta familie nu a stat prea mult în Egipt până la moartea lui Irod. Josephus Flavius relatează cu lux de amănunte evenimentele care au avut loc în timpul bolii care a dus la moartea regelui. De vreme ce în acea perioadă patologia și diagnosticarea își trăiau încă copilăria, ar fi mai degrabă riscant să se exprime cu ajutorul terminologiei moderne cauzele, sau mai degrabă *complicațiile* care au dus la moartea tiranului. Unii ne aduc aminte că el fusese un atlet plin de entuziasm și presupun că hipertensiunea sa arterială a avut un rol în decesul său. Într-o strânsă legătură cu acest lucru, alții au descris boala sa ca pe o arterioscleroză foarte avansată. Unii vorbesc de boală de inimă și hidropizie cauzată de proasta funcționare a rinichilor. S-a menționat și ciroza hepatică. Josephus,

enumerând simptomele, vorbește despre intestine ulcerate, scrot putrezit și găurit, respirație urât mirositoare, convulsii constante etc. Nici sfaturile medicilor, nici băile calde nu au dus la vindecare.

La scurt timp înainte de moartea sa, regele, înțelegând cât de intens era urât de evrei și că anunțul public al morții sale va fi întâmpinat cu urale, a poruncit ca „toți bărbații de frunte ai Israelului” să fie chemați la el. La semnul lui, toți câți au venit au fost întemnițați în hipodromul din Ierihon. Le-a spus apoi surorii sale turbulente și soțului ei, A'exas, că ce-l deranja cel mai mult era că va muri fără a fi jelit și că de aceea ei doi vor trebui să vegheze ca la moartea lui conducătorii întemnițați să fie uciși până la ultimul, astfel încât să existe totuși doliu, dacă nu *după* el, atunci măcar *la* moartea lui. Acest lucru a rămas stabilit. Cu toate acestea, o dată mort, puterea lui Irod de a implementa pactul a încetat, astfel încât masacrul nu a avut loc.

Antipater, fiul cel mai mare al lui Irod și al soției sale, Doris (vezi figura de la p. 173), i s-a plâns mamei sale că Irod trăiește atât de mult încât el, Antipater, va fi un moșneag pe când va ajunge la putere. În urma acestui fapt, s-au fabricat mărturii conform cărora Antipater a fost adânc implicat într-o uneltire care avea ca scop otrăvirea tatălui său. În cadrul procesului care s-a ținut, el a negat acuzațiile dar a fost totuși condamnat. Salomea îl îndemna pe fratele ei să îl execute pe Antipater. Roma și-a dat acordul. Toate acestea s-au întâmplat în timp ce Irod era pe moarte. În mijlocul problemelor familiei sale, a agoniei fizice și a torturilor mentale, Irod a amenințat dintr-o dată că se va sinucide cu cuțitul cu care curăța un măr. Un verișor care a fost pe fază, văzând ce este pe cale să se întâmple, a prevenit acest lucru. Țipătul puternic al acestuia care a răsunat în tot palatul a fost totuși interpretat greșit de unii, care au crezut că Irod a murit. Auzind veștile și crezând că sunt adevărate, Antipater a devenit îndrăzneț și a încercat să mituiască temnicerul ca să-i dea drumul, promițându-i o mare răsplată. Regele muribund a fost informat despre acest lucru și a ordonat executarea imediată a fiului său. Porunca i-a fost îndeplinită. Astfel, Irod a mai adăugat un nume la lista fiilor pe care i-a executat. După cinci zile a murit el însuși.

Arhelau, fiu al lui Irod și al Maltacei (vezi figura de la p. 173), s-a asigurat că tatăl lui va avea o înmormântare magnifică. Corpul acestuia a fost învăluit în purpură. Pe cap i-a fost pusă o coroană de aur, iar în mână un sceptru. Catafalcul pe care se odihnea corpul său era din aur curat, împodobit cu pietre prețioase. Cinci sute de sclavi purtau recipiente cu parfumuri. Pe drumul care duce prin deșert de la Betleem la Ierihon se mai poate vedea și astăzi ruina solitară a Herodeion-ului, cavoul în care a fost înmormântat.

Josephus însumează viața lui Irod în următoarele cuvinte: „El a fost un om care a manifestat o barbarie de nedescris în egală măsură față de toți oamenii și un sclav al pasiunii sale”.

Textul continuă: (După ce a murit Irod), un **înger al Domnului se arată în vis lui Iosif, în Egipt, și-i zice: „Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui. Până acum, cu excepția expresiei „în Egipt”, adăugată aici, propoziția este identică** cu cea din 2:13. În mijlocul celei dintâi fraze, îngerul îi promisese că el se va întoarce atunci când se va împlini vremea să părăsească Egiptul. Această promisiune este acum împlinită.

Cât despre vise ca mijloace ale revelației, vezi cele referitoare la 2:12. Apoi urmează: **și du-te în țara lui Israel, căci au murit cei ce căutau să ia viața Pruncului**". Irod era mort. Să-i considere Iosif morți și pe toți ceilalți care și-ar dori să ucidă Pruncul.¹⁹⁵ Observați caracterul foarte general al acestei porunci: lui Iosif nu i se spune *unde* anume să meargă în țara lui Israel. Revelația respectivă va veni puțin mai târziu (în versetul 22b). Continuarea:

21. Iosif s-a sculat, a luat Pruncul și pe mama Lui și a venit în țara lui Israel. Ca întotdeauna, Iosif ascultă. Sosit în țara lui Israel, el a dorit probabil să se stabilească la Betleem, unde a găsit probabil mulți prieteni și chiar rude înainte de a fugi în Egipt și probabil că și oportunități de lucru. Probabil că el și Maria au decis astfel și din cauza Copilului lor. Nu era oare aproape Ierusalimul, „orașul sfânt”, centrul vieții religioase iudaice, și nu se înălța acolo Templul? Cu toate acestea, se întâmplă ceva care schimbă planurile lui Iosif:

22. Dar când a auzit că în Iudea împărățește Arhelau, în locul tatălui său Irod, s-a temut să se ducă acolo; și fiind înștiințat de Dumnezeu în vis, a plecat în părțile Galileii.

Pentru a înțelege acest verset, trebuie să se țină seama de faptul că înaintea morții sale, regele Irod a făcut un testament pe care l-a schimbat de câteva ori. Guvernul roman a îngăduit să fie respectați termenii variantei finale. Astfel, a ieșit la iveală că la moartea lui Irod, Antipa, fiul lui Irod cu Maltace, a devenit *tetrarh* al Galileii și Pereii; Arhelau, alt fiu avut cu aceeași soție, a fost făcut *etnarh* al Iudeii, Samariei și Idumeii, iar Filip, fiul lui Irod cu Cleopatra (a nu se confunda cu mult mai celebra Cleopatră a Egiptului), a devenit *tetrarh* al teritoriilor nordice: Ituria, Trahonitis, Gaulanitis, Auranitis și Batanea. Titlurile de rege, *etnarh* și *tetrarh*, sunt în această propoziție menționate în ordinea descendentă a autorității și prestigiului.

Când Iosif a auzit că Arhelau domnea acum peste Iudea în locul tatălui său, el s-a temut să se stabilească acolo. Motivul temerilor sale va fi clarificat în cele ce urmează. În timpul vieții sale, Irod cel Mare a ordonat să fie înălțat un vultur mare de aur deasupra porții principale a Templului. Pentru evreii care își luau în serios religia acest lucru era abominabil, deoarece: *a.* era o violare a lui Exod 20:4, așa cum interpretau ei acest text; și *b.* era cu atât mai mult o urâciune pentru ei cu cât această pasăre era simbolul romanilor. Soldații romani purtau pe stindardele lor reprezentări ale vulturului imperial. Și în templele lor existau asemenea reprezentări. Pentru greci și romani de asemenea, nu exista oare o strânsă relație între Zeus=Jupiter și vultur, făcând ca acesta din urmă să împărtășească într-un anumit sens divinitatea cu primii?

Doi învățători evrei faimoși, Iuda și Matia, considerați de către toți evreii pioși experți în Legea Domnului, i-au încurajat pe elevii lor să distrugă acest vultur care trona deasupra porții Templului. Unii dintre acești tineri erau gata să o facă, indiferent

¹⁹⁵ Pluralul „cei ce căutau” în loc de „cel care căuta” este unul care ridică dificultăți. S-a sugerat că ar fi fost vorba de Irod și de soldații lui. Însă erau oare morți toți acei soldați? În Gram. N.T. (Bl-Debr), par. 141, este menționat termenul de „plural aluziv”. Poate că îngerul dorește să sublinieze că nu a mai rămas nimeni care încearcă să ucidă Copilul. Pentru sensul lui ψυχή („viață”), vezi cele referitoare la 6:25.

ce i-ar fi costat acest gest. La amiază ei s-au urcat pe acoperișul Templului și au început să dea jos vulturul, tăindu-l în bucăți cu topoarele lor. Ei au fost arestați și aduși înaintea lui Irod. Pentru a evita o insurecție în Ierusalim, regele suferind i-a trimis la Ierihon în vederea judecării. Acolo s-a dus apoi și el, chiar dacă era foarte bolnav. Tinerii au primit o sentință blândă, însă învățătorii lor au fost executați și înmormântați fără onoruri. Irod cel Mare a murit. Apoi, de Paște, a izbucnit o mare revoltă din cauza uciderii acestor doi învățători iubiți ai Legii. Arhelau, care domnea acum, părea să fi moștenit firea tatălui său. El a folosit o metodă foarte aspră de a reprima rebeliunea, omorând aproape trei mii de oameni, printre ei fiind numeroși pelerini veniți în vizită la Ierusalim pentru celebrarea Paștelui.

Înainte de a-l abandona pe Arhelau, trebuie să se menționeze faptul că și după retragerea lui Iosif în Galilea, acesta a continuat să fie un rege crud. Drept urmare, conducătorii din Iudea și din Samaria s-au plâns la Roma, iar etnarhul a fost detronat în al nouălea an al domniei sale (6 d.Cr.). În locul lui, Roma a pus mai apoi „guvernatori”. Cel mai cunoscut dintre aceștia a fost Pilat din Pont, cel care l-a condamnat pe Isus la moarte prin crucificare (Matei 27:2, 26).

Această cruzime a lui Arhelau explică de ce s-a răzgândit Iosif în privința stabilirii în Iudea. Cu toate acestea, așa cum s-a spus înainte, ideea de a locui la Betleem îl mai atrăgea încă. Probabil că i-a fost greu să adopte decizia finală. Ezitării lui îi pune capăt un vis. De data aceasta nu a existat un înger ca în cele trei cazuri precedente. În acest ultim vis el este instruit să meargă în Galilea. Iosif se supune.

Continuarea: 23. A venit acolo, și a locuit într-o cetate numită Nazaret, ca să se îplinească ce fusese vestit prin proroci: că El va fi chemat Nazarinean. Acest verset poate fi parafrazat după cum urmează: „Sosit în Galilea, Iosif, de bună voie, însă sub călăuzirea providenței divine, s-a întors în locul său de reședință dinainte, Nazaret (Luca 2:4), căci prin această locuire la Nazaret era împlinită o profeție din Vechiul Testament, anume, că Mesia va fi disprețuit și respins de oameni. Nazaretul era considerat de mică însemnătate, și la fel erau și locuitorii lui, nazarinenii”. Faptul că Vechiul Testament prezice într-adevăr condiția umilă a lui Mesia și respingerea Sa de către oameni reiese din câteva sau din toate pasajele următoare: Psalmul 22:6–8, 13; 69:8, 20, 21; Isaia 11:1; 49:7; 53:2, 3, 8; Daniel 9:26. Faptul că în timpul umblării Sale în lume Isus era cunoscut ca un om care provenea din Nazaretul cel disprețuit și nu din Betleem reiese clar din pasaje ca Ioan 1:45, 46; 7:42. El a fost într-adevăr „disprețuit și părăsit de oameni” (Matei 12:24; 27:21–23, 63; Luca 23:11; Ioan 1:11; 5:18; 6:66; 9:22, 24), așa cum erau și cei care Îl urmau, nazarinenii (Fapte 24:5).

De aceea, iată că aici apare o împlinire categorică a unei profeții; cu toate acestea nu a unui pasaj particular, ci a spuselor „profeților” în general.¹⁹⁶

¹⁹⁶ Părerii care cer o obiecție:

1. Matei se gândeste la un anumit pasaj, Isaia 11:1, care prin folosirea cuvântului *netser* face aluzie la Nazaret.

Răspuns: Nu poate fi arătată nici o legătură etimologică între acest cuvânt ebraic și termenul *Naʿazpér*. În plus, Matei nu spune „prorocul”, ci „proroci”. El nu adaugă expresia „care spune”, ca și cum ar fi gata să citeze un anumit pasaj. După toate probabilitățile, de aceea, *örti* nu trebuie reprodus aici în

MATEI

- 2:23**

Când comparăm relatarea nașterii din Matei cu cea din Luca, nu putem să nu remarcăm armonia sublimă dintre cele două narațiuni. Matei arată cum s-a întâmplat de a fost treptat uitată nașterea lui Cristos în Betleem. Gestul criminal al lui Irod a dus sfânta familie în Egipt și după aceea la Nazaret. Astfel că, Matei relatează că Isus, deși născut în Betleem (Matei 2:1), era numit *Nazarineanul* (Matei 2:23; 21:11; 26:71; Ioan 1:45, 46; 17:42). Luca, pe de altă parte, aduce la lumină faptul că Isus, deși a crescut în Nazaret (2:4, 51), S-a născut în *Betleem* (2:4, 7). Ambele locuri (Betleem și Nazaret) se combină pentru a arăta că Isus este într-adevăr Cristosul profeției (Matei 2:5, 6; 2:23).

Rezumatul capitolului 2

1. *Magii din Răsărit* (versetele 1–12)

Călătoria pe care o fac ei (versetul 1)

Magii din „Răsărit” (Medo-Persia? Babilon?) sosesc în Ierusalim. Nu știm câți erau la număr, nici cum erau îmbrăcați, ce nume purtau, ce au făcut după aceea, care a fost data morții lor sau locul în care sunt înmormântați.

Întrebarea pe care o pun (versetul 2)

Ei întreabă: „Unde este Împăratul de curând născut al iudeilor?” O „stea” extraordinară pe care ei au văzut-o răsărind pe boltă a fost corect interpretată de ei ca un semn care vestea nașterea lui Mesia, Împăratul iudeilor. Natura exactă a acestui astru rămâne necunoscută. Rămâne necunoscut și ce anume i-a făcut să lege apariția ei de nașterea lui Cristos. Singurul fapt important este că magii au venit de departe să I se închine Împăratului nou-născut. Pentru a I se închina, ei trebuie să-L găsească mai întâi.

Tulburarea pe care ei o provoacă (versetul 3)

Regele Irod, viclean, invidios, crud, suspicios, având pe conștiință un lung șir de crime, unul care, deși aflat la sfârșitul vieții, este încă cu ochii ațintiți spre cei care ar putea dori să-l detroneze și plin de intenții sinistre în ceea ce-i privește pe aceștia, se alarmează atunci când aude despre căutarea magilor. De asemenea, tot Ierusalimul este tulburat, întrebându-se cine și cum va cădea de data aceasta victimă furiei oarbe a regelui.

Adunările prilejuite de venirea lor (versetele 4–8)

Nu că ei ar fi aranjat vreo întâlnire, însă venirea lor și întrebările pe care le-au pus au avut ca și consecință aceste întâlniri. Ambele au fost inițiate de regele plin de o teamă bolnăvicioasă.

ghilimele sau tradus „că”, ci „pentru că”. Toate acestea nu înseamnă că Isaia 11:1 trebuie exclus de pe lista pasajelor la care se referă Matei. Acest pasaj ar trebui inclus, însă nu din cauza vreunei referiri directe presupuse la Nazaret; ci mai degrabă pentru că și el, împreună cu altele, vorbește despre originea modestă a lui Mesia. Cu toate acestea, ar trebui adăugat imediat că numirea lui Isus „nazarinean” sau „omul din Nazaret” nu implică în mod *necesar* dispreț. De fapt, în cele mai multe cazuri nu are o conotație nefavorabilă, indiferent dacă ia forma Ναζαρενός (Matei 26:71 etc.) sau pe cea de Ναζαρηνός (Marcu 1:24 etc.). Chiar și Isus folosește această poreclă pentru a vorbi despre Sine (Fapte. 22:8).

2. *Nazarinean*=nazircu, o persoană consacrată în mod special lui Dumnezeu. Vezi Numeri 6.

Răspuns: contextul leagă cuvântul *nazarinean* de Nazaret, fără vreo aluzie la consacrarea specială.

Prima este o întâlnire între rege și Curtea Supremă Iudaică, Sanhedrinul. De la această adunare, regele voia să afle unde trebuie, conform profeției, să Se nască Cristosul. – Pentru a-și putea ucide rivalul, Irod trebuia să știe unde Îl poate găsi! – Răspunsul dat este „În Betleem”. Este luat în serios de către rege și Sanhedrin, ca și de către Matei, faptul că pasajul din Vechiul Testament (Mica 5:2) se referă la o persoană concretă, care apare pe scena istoriei nu în zilele profetului, ci mult mai târziu.

Înarmat cu informația dorită, regele aranjează mai apoi o întâlnire secretă cu magii. Ascunzându-și adevăratele intenții, el îi întreabă pe magi când și-a făcut steaua prima apariție. – El vrea să știe vârsta Copilului, căci cu cât va ști mai multe despre El, cu atât va avea mai multe șanse să-L ucidă! – După ce a obținut datele necesare privitoare la loc și timp, Irod îi trimite pe magi la Betleem, adăugând fraza mincinoasă: „Duceți-vă de cercetați cu deamănuntul despre Prunc: și când Îl veți găsi, dați-mi și mie de știre, ca să vin să mă închin Lui”.

Călăuzirea pe care o experimentează ei (versetele 9, 10)

Pe drumul lor, magii redescoperă dintr-o dată steaua și se bucură. Ea îi conduce chiar la casa în care se află Copilul.

Omagiul pe care-l aduc ei (versetul 11)

După ce intră în casă, ei văd „Pruncul cu Maria, mama Lui”. – Observați ordinea: copilul este menționat primul. – Ei se aruncă la pământ, aducându-I omagiul lor. După aceea își deschid lăzile cu comori și Îi dăruiesc Copilului: „aur, ca unui rege, smirnă, ca unui muritor, și tămâie, ca lui Dumnezeu” (Origen). – Nu ni se descoperă în ce măsură au înțeles magii natura Celui căruia I s-au închinat și cât de potrivite au fost darurile lor. Fără îndoială că închinarea și darurile lor au fost acceptabile în ochii lui Dumnezeu.

Avertismentul pe care l-au primit ei (versetul 12)

Magii au fost instruiți într-un vis să nu se mai întoarcă la Irod. Ei au luat aminte la acest avertisment și s-au întors în țara lor pe un drum diferit (spre Ierihon și Iordan?). – Întrebare: Făcând acest lucru, nu și-au încălcat ei oare promisiunea făcută regelui? Răspuns: *a.* Nu poate fi dovedit faptul că ei ar fi făcut vreo promisiune în acest sens (vezi versetul. 9). *b.* Dacă au făcut una, este oare rău să încalci o promisiune greșită?

Lecția principală: Atât neamurile, cât și evreii, sunt incluși în planul de răscumpărare al lui Dumnezeu (Matei 8:11; 28:19; cf. Romani 10:12).

2. *Fugă în Egipt (versetele 13-15)*

Poruncită (versetul 13)

Sabia despre care a vorbit Simeon (Luca 2:34, 35) a și început deja să sfredelească inima Mariei, căci într-un vis un înger îi spune lui Iosif să se scoale imediat, să fugă în Egipt cu Copilul și cu mama Lui și să rămână acolo până va fi din nou anunțat. Motivul: Irod este decis să distrugă Copilul. – Egiptul nu era prea departe. Acolo trăiau mulți evrei. Era în afara sferei de influență a lui Irod. – În acest verset sunt revelate grija tandră a lui Dumnezeu, cruzimea tenebroasă a lui Irod și un stadiu al umilirii răscumpărătoare a Copilului.

Înfăptuită (versetul 14)

Relatarea nașterii îl descrie pe Iosif ca o persoană care este gata să asculte chiar și poruncile greu de îndeplinit. El se scoală în toiul nopții, fuge cu Copilul și cu mama Lui și se îndreaptă spre Egipt.

Explicată (versetul 15)

În fuga în Egipt și întoarcerea de mai apoi de acolo Matei vede o împlinire a lui Osea 11:1: „I-am chemat pe Fiul Meu din Egipt”. În perioada exodului, nu numai poporul Israel, ci și Mesia, a fost, într-un anumit sens, chemat afară din Egipt; căci dacă Israelul ar fi fost nimic: în Egipt, profețiile mesianice din Geneza 22:18, 26:4; 28:14 și 49:10 nu s-ar fi putut împlini. Prin întoarcerea lui Cristos din Egipt (Matei 2:20, 21), presupunând fuga în Egipt și scurta ședere în acea țară (versetele 13–15), se repeta istoria, acum cu referire la Cristosul Întrupat. Experiența din Egipt a lui Israel a fost recapitulată în Cristos.

Este foarte reconfortant de știut că în istoria răscumpărării totul se petrece în armonie cu planul etern al lui Dumnezeu. În consecință, mântuirea stă pe o temelie tare.

3. *Omorârea pruncilor (versetele 16–18)**Evenimentul în sine (versetul 16)*

Faptul că magii nu s-au întors l-a înfuriat pe Irod. La porunca lui sunt uciși toți copiii de sex masculin din Betleem și din împrejurimi, care au până la doi ani. Câtă cruzime! Cât de zadarnică, fiindcă obiectul principal al mâniei regelui a scăpat deja.

Unii resping istoricitatea acestei relatări, căci consideră că ea nu este altceva decât expresia atitudinii ostile a Bisericii Primare față de Irod. Cu toate acestea, narațiunea lui Matei este în armonie cu tot ce se știe despre viața regelui din alte surse.

Fapta văzută în lumina profeției (versetele 17, 18)

În acest măcel Matei vede o împlinire a lui Ieremia 31:15: Rahela plânge pentru copiii ei și nu vrea să se lase mângâiată. Vezi explicația de la p. 168, 169.

„Irod, Împăratul iudeilor” pus în contrast cu „Isus, Împăratul iudeilor”

<i>Irod</i>	<i>Isus</i>
egoist și indulgent cu sine	se leapădă de Sine și Se sacrifică (Matei 16:24; 20:28; cf. Ioan 10:11, 15)
ascultător de Satan	îl învinge pe Satan (Matei 4:1–11; cf. Ioan 12:31, 32)
distrugător	Mântuitor (Matei 1:21; cf. Luca 19:10; Ioan 3:16; 1 Timotei 1:15)
crud până și cu cei mici	bun până și cu cei mici (Matei 15:32; 19:14; Luca 23:24)
pierde totul	în control peste toate (Matei 11:27; 28:18)

4. *Întoarcerea din Egipt și stabilirea la Nazaret (versetele 19–23)**Porunca de a se întoarce (versetele 19, 20)*

Conform promisiunii făcute, îngerul se întoarce și îl îndrumă pe Iosif să revină în Israel, căci Irod a murit.

Întoarcerea (versetul 21)

Iosif se întoarce în Iudea împreună cu familia sa și se îndreaptă probabil spre Betleem.

Stabilirea la Nazaret (versetele 22, 23)

El aude că Arhelau, la fel de crud ca și tatăl său, domnește acum în Iudea. Astfel, avertizat printr-un vis, el se retrage în Galilea, stabilindu-se în locul în care a trăit înainte. De aceea, Isus urmează să fie cunoscut ca locuitor al Nazaretului disprețuit („un Nazarinean”), ajungând să fie astfel „disprețuit și părăsit de oameni” (Isaia 53:3; cf. 11:1; Psalmul 22:6, 7, 13, etc.).

Schița capitolului 3

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

3:1–12 Lucrarea lui Ioan Botezătorul

3:13–17 Botezul lui Isus

CAPITOLUL III

M A T E I

3:1-12

3 1 În vremea aceea a venit Ioan Botezătorul, și propovăduia în pustia Iudeii. 2 El zicea: „Pocăiți-vă,¹⁹⁷ căci Împărăția cerurilor este aproape.” 3 Ioan acesta este acela care fusese vestit prin prorocul Isaia, când zice:

„Iată glasul celui ce strigă în pustie:

«Pregătiți calea Domnului,

neteziți-I cărările.»”

4 Ioan purta o haină de păr de cămilă și la mijloc era încins cu un brâu de curea. El se hrănea cu lăcuste și miere sălbatică. 5 Locuitorii din Ierusalim, din toată Iudea și din toate împrejurimile Iordanului au început să iasă la el. 6 Și, mărturisindu-și păcatele, erau botezați de el în râul Iordan. 7 Dar când a văzut pe mulți din farisei și saducheii că vin să primească botezul lui, le-a zis: „Pui de năpârci, cine v-a învățat să fugiți de mânia viitoare? 8 Faceți dar roade vrednice de pocăința voastră. 9. Și să nu credeți că puteți zice în voi înșivă: «Avem ca tată pe Avraam!» Căci vă spun că Dumnezeu din pietrele acestea poate să ridice fii lui Avraam. 10 Iată că securea a și fost înfiptă la rădăcina pomilor: deci orice pom care nu face roadă bună, va fi tăiat și aruncat în foc. 11 Cât despre mine, eu vă botez cu apă, spre pocăință; dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine și eu nu sunt vrednic să-I duc încălțăminte. El vă va boteza cu Duhul Sfânt și cu foc. 12 Acela Își are lopata în mână, Își va curăți cu desăvârșire aria și Își va strânge grâul în grânar; dar pleava o va arde într-un foc care nu se stinge.”

3:1-12 – *Lucrarea lui Ioan Botezătorul*

Cf. Marcu 1:3–8; Luca 3:4–18; Ioan 1:6–8, 15–28¹⁹⁸

În capitolele 1 și 2, Matei ne-a descoperit măreția lui Cristos, adevăratul Fiu al lui David, Cel căruia I s-au închinat până și magii din Răsărit. Se cuvine ca un rege, mai ales un asemenea rege, să aibă un purtător de cuvânt care să prezinte punctul lui de vedere. Acest purtător de cuvânt a fost Ioan Botezătorul.

1. În vremea aceea a venit Ioan Botezătorul și propovăduia în pustia Iudeii. Expresia „în vremea aceea” este foarte vagă, însemnând probabil „în vremea lucrării pământești a lui Cristos”. Pentru o notă cronologică mult mai precisă, vezi Luca 3:1, 2. Dacă Ioan, asemenea lui Isus (Luca 3:23), avea în jur de treizeci de ani când și-a făcut

¹⁹⁷ Sau: „Faceți o întoarcere completă în minte și inimă”. Vezi explicația.

¹⁹⁸ Aceste referiri la alte Evanghelii sunt făcute doar cu scopul de a se putea face o comparație. Ele nu transmit ideea că întregul conținut al lui Matei 3:1–12 are o paralelă în celelalte Evanghelii sau este reflectat de ele. Gradul sau dimensiunile asemănării nu sunt arătate.

prima apariție publică, atunci, din moment ce Ioan Botezătorul era cu vreo șase luni mai în vârstă decât Isus (Luca 1:26, 36) și din moment ce Isus Și-a început probabil lucrarea la sfârșitul anului 26 d.Cr. sau la începutul lui 27¹⁹⁹, atunci probabil că și Ioan și-a început-o pe a sa în timpul verii anului 26.

Tot ce era legat de Ioan era uimitor: brusca sa popularitate, modul în care se îmbrăca, ceea ce mânca, predicarea și botezul administrat de el. Evanghelistul Luca descrie mai întâi cu lux de amănunte (1:5–25, 41, 57–79) modul miraculos în care s-a născut Ioan în familia preotului Zaharia și a soției sale Elisaveta, și ea din neam de preoți. Apoi, printr-o scurtă notă, Luca acoperă întreaga perioadă dintre nașterea lui Ioan și începutul lucrării sale: „Iar pruncul creștea și se întărea în duh. Și a stat în locuri pustii până în ziua arătării lui înaintea lui Israel” (1:80). În acea zi a apărut brusc, ajuns la maturitate, stând în fața unei mari mulțimi, debutul lui uimitor amintindu-le oamenilor de Ilie (1 Regi 17:1).

El predica „în pustia Iudeii”, un termen care indica ținuturile sterpe și bolovănoase dintre zona de dealuri a Iudeii, dinspre vest, și Marea Moartă și partea de jos a Iordaniei, dinspre est, întinzându-se spre nord cam până în locul în care Iabocul se revarsă în Iordan. Este într-adevăr un loc dezolant, o întindere mare de pământ sterp și calcaros, acoperit cu bolovani, bucăți de stâncă și pietre.²⁰⁰ Ici colo apar desigur de spini, cu șerpi încolăciți sub ei (vezi v. 7). Cu toate acestea, din Matei 3:5 reiese (cf. Ioan 1:28) că teritoriul în care își desfășura Ioan activitatea se extindea până la malul estic al Iordanului. El includea *întregul ținut din jurul* – adică, ambele maluri ale acestei porțiuni ale – *Iordanului*.²⁰¹

2. El zicea: „Pocăiți-vă...”. Mesajul lui nu era unul lung, ci unul puternic, nu unul calmant, ci unul care cerceta sufletul, nu unul flatant, ci unul înfricoșător, cel puțin într-o bună măsură. El era un vestitor al condamnării iminente (vezi v. 7 și 10), a unei catastrofe care poate fi evitată numai printr-o întoarcere radicală a minții și inimii. Esența mesajului său este dată aici, în versetul 2. Cu toate acestea, multe din traduceri noastre care folosesc expresia „pocăiți-vă” nu sunt dintre cele mai fericite (A.V., A.R.V., R.S.V., etc.). Această variantă a fost numită *a.* „nefericită” (W. D. Chamberlain), *b.* una care „nu face dreptate originalului, pentru că dă o proeminență necuvenită elementului emoțional” (L. Berkhof), *c.* „o traducere greșită fără speranță” (A. T. Robertson) și chiar *d.* „cea mai proastă traducere din Noul Testament” (J. A. Broadus). Eu sunt de acord cu *a.* și *b.*, dar consider că criticile *c.* și *d.* sunt mult prea aspre. Traducerea aceasta nu este chiar atât de proastă! Ideea de *pocăință* este în mod categoric inclusă în admonestarea deslușită a lui Ioan Botezătorul. Regretul veritabil al păcatului și o decizie fermă de a o rupe cu trecutul rău sunt chiar accentuate (vezi mai ales 3:6 și Luca 3:13, 14). Însă pocăința, deși un element de bază, este doar o fațetă. Ea poate fi numită aspectul negativ. Cel pozitiv este

¹⁹⁹ Vezi p. 138.

²⁰⁰ Vezi L. H. Grollenberg, *op. cit.*, harta nr. 2, opusă p. 11; de asemenea, fig. 25 de la p. 16.

²⁰¹ Astfel în original apare: ἡ περιχωρος τοῦ Ἰορδάνου. Vezi și R. W. Funk, „The Wilderness”, *JBL* LXXVIII, partea a III-a (septembrie, 1959), p. 205–214.

rodnicia (Matei 3:8, 10). Cuvântul folosit în original²⁰² este unul orientat atât spre trecut, cât și spre viitor. De aceea, traducerea „convertiți-vă” este probabil mai bună decât „pocăiți-vă”. Mai mult, convertirea afectează nu numai emoțiile, ci și mintea și voința. În original, cuvântul folosit de Ioan Botezătorul indică o schimbare radicală a minții și a inimii, care duce la o schimbare completă a vieții.²⁰³ Cf. 2 Corinteni 7:8-10; 2 Timotei 2:25. Oare această insistență în favoarea pocăinței nu amintește de Ilie (1 Regi 18:18, 21, 37; Maleahi 4:5, 6; Matei 11:14; 17:12, 13; Marcu 9:11-13; Luca 1:17)?

Ar trebui să se sublinieze faptul că deși Ioan a acordat o importanță considerabilă botezului, i-a botezat pe mulți și era de aceea numit „Botezătorul”, el nu a considerat că acest rit ar avea vreo semnificație separat de schimbarea fundamentală a vieții pe care o cerea prin convertire. Pe aceasta din urmă a pus el cel mai mare accent (vezi mai ales v. 7-8).

La porunca „Pocăiți-vă”, Ioan adaugă următoarele: „căci Împărăția cerurilor este aproape”. Acest concept de „Împărăție a cerurilor” va fi discutat mai pe larg în legătură cu 4:23. Deocamdată ar trebui să fie suficient să punem că Ioan înțelegea prin aceste cuvinte că dispensația care era pe cale să fie inaugurată și în care, prin împlinirea promisiunilor mesianice (vezi p. 74, 75), Împărăția cerurilor (adică, a lui Dumnezeu) în inimile și viețile oamenilor va începe să se arate cu mult mai multă putere decât a făcut-o vreodată; a și sosit într-un anumit sens. Mari binecuvântări li se pregăteau celor care, prin harul suveran, își vor mărturisi și părăsi păcatele și vor începe să trăiască spre slava lui Dumnezeu. Pe de altă parte, cel nepocăit va pieri. Ca Domn suveran, Dumnezeu era pe cale să Se pronunțe răspicat atât în privința mântuirii, cât și în cea a condamnării. Ioan Botezătorul accentua acest al doilea aspect (v. 7, 8, 10-12), deși cu siguranță că nu îl omitea nici pe primul (v. 12). Pentru a scăpa de pedeapsă și a obține binecuvântarea, oamenii ar trebui să treacă prin schimbarea radicală descrisă deja.

Matei continuă:

3. Ioan acesta este acela care fusese vestit prin prorocul Isaia, când zice:

„Iată glasul celui ce strigă în pustie:

«Pregătiți calea Domnului,
neteziți-I cărările»”.²⁰⁴

²⁰² μεταοίετε, pers. a II-a, pl., imperativ prez. al lui μεταοίεω. Verbul apare de cinci ori în Matei (3:2; 4:17; 11:20, 21; 12:41), de două ori în Marcu, de nouă ori în Luca, de cinci ori în Fapte., o dată în 2 Corinteni (12:21) și de unsprezece ori în Apocalipsa. Substantivul înrudit μετανοια apare și el frecvent, începând cu Matei 3:8, 11.

²⁰³ Vezi W. D. Chamberlain, *The Meaning of Repentance*, Philadelphia, 1943, p. 22. B. B. Warfield definește μετανοια ca pe „schimbarea lăuntrică a minții pe care o provoacă regretul și care duce la o viață schimbată”, *Biblical and Theological Studies*, Philadelphia, 1952, p. 366.

²⁰⁴ Vezi și p. 31. În Evanghelii (Matei 3:3; Marcu 1:3; Luca 3:4) și în textul considerabil diferit al Septuagintei, expresia „în pustie” o modifică pe cea „celui ce strigă”, și nu pe „pregătiți”, așa cum se întâmplă în cazul accentuării masoretice a textului ebraic al lui Isaia 40:3, această din urmă construcție fiind de asemenea susținută de paralelismul: „pregătiți în pustie” și „neteziți în deșert”. Cu toate acestea, această diferență dintre Evanghelii și textul ebraic este nesemnificativă, căci este firesc să se presupună că cel care strigă în pustie, ca purtător de cuvânt al Celui care l-a trimis, dorește să se pregătească o cale în pustie.

Isaia 40:3-5 zugrăvește în chip simbolic perspectiva lui Iehova cu scopul de a conduce procesiunea evreilor care se întorc cu bucurie în țara lor după ani lungi de captivitate. În deșertul Siriei, între Babilon și Palestina, trebuie să fie pregătită calea pentru venirea Domnului. Astfel că, un vestitor strigă la oameni:

Pregătiți calea Domnului în pustie,

Neteziți în deșert un drum pentru Dumnezeu nostru.

Această figură a vestitorului îi este aplicată de către Matei lui Ioan, ca purtător de cuvânt al lui Cristos. Spunând „Eu sunt glasul”, Ioan Botezătorul arată că este de acord cu această interpretare (Ioan 1:23). La fel și Isus (Matei 11:10). Acest lucru arată că eliberarea acordată evreilor atunci când, în ultima parte a secolului al VI-lea î.Cr. și după aceea, ei s-au întors în țara lor, a fost doar un prototip al acelei eliberări mult mai glorioase care este pregătită pentru cei care Îl acceptă pe Cristos ca Mântuitorul și Domnul lor. Cu alte cuvinte, profeția lui Isaia cu privire la vocea care striga nu s-a împlinit *pe deplin* până când pe scena istoriei nu au sosit înaintemergătorul lui Mesia și Domnul Însuși.²⁰⁵

Caracterul potrivit al aplicării lui Isaia 40:3 lui Ioan Botezătorul reiese din următoarele: *a.* Ioan predica în pustie (v. 1); și *b.* sarcina pe care a primit-o el încă din copilărie (Luca 1:76, 77) și care i-a fost hărăzită chiar mai devreme (Luca 1:17; Maleahi 3:1) a fost tocmai aceea de a fi vestitorul lui Mesia sau cel care Îl va pregăti drumul. El urma să fie „glasul” Domnului pentru popor, *toate* cele de mai sus, dar *nu mai mult de atât* (cf. Ioan 3:22-30). Ca atare, el trebuia nu numai să anunțe venirea și prezența lui Cristos, ci și să îndemne poporul *să pregătească drumul* pentru Domnul, adică, să treacă printr-o schimbare completă a minții și a inimii (vezi v. 2) prin harul și puterea lui Dumnezeu. Acest lucru însemna că ei trebuia să *croiască drepte cărările Lui*, adică să-I ofere Domnului accesul liber în inimile și viețile lor. Ei trebuia să *îndrepte* tot ce era deformat sau *nu era în linie* cu voia sfântă a lui Dumnezeu. Ei erau îndemnați să înlăture toate obstacolele pe care le pusese în calea Lui; obstacole ca dreptatea proprie și complacerea rafinată în păcat („avem ca tată pe Avraam”, v. 9), pofta, cruzimea, vorbirea de rău, etc.

Este evident că, atât în predicarea lui Isaia, cât și în cea a lui Ioan, așa cum a fost ea înregistrată de Matei, „pustia” prin care trebuia să se croiască o cărare pentru Domnul este într-o ultimă analiză inima omului, înclinată spre toate relele. Deși sensul literal nu este absent, el este subsumat celui figurat. Ideea de bază este într-adevăr deșertul real. „Însă simpla vedere a pustiei [literale] a avut probabil un efect puternic asupra oamenilor proști și împietriți, făcându-i să priceapă că erau într-o stare de moarte spirituală și să accepte promisiunea mântuirii care li se oferea” (Jean Calvin despre Matei 3:3).

Modul de viață al lui Ioan Botezătorul este descris după cum urmează:

4. Ioan purta o haină de păr de cămilă și la mijloc era încins cu un brâu de cureauă. El se hrănea cu lăcuste și miere sălbatică. Haina lungă și largă a lui Ioan, țesută din

²⁰⁵ Faptul că ceea ce se spune despre Iehova în Vechiul Testament se spune despre Cristos în Noul nu ar trebui să ne surprindă. Pentru cazuri similare de tranziție de la Iehova la Cristos, vezi Exod 13:21, cf. 1 Corinteni 10:4; Isaia 6:1, cf. Ioan 12:41; Psalmul 68:18, cf. Efeseni 4:8 și Psalmul 102:25-27, cf. Evrei 1:10-12. În Emanuel, Iehova vine să locuiască cu poporul Său.

păr de cămilă, ne aduce aminte oarecum de mantaua lui Ilie, deși există și diferențe între cele două descrieri (compară Matei 3:4 cu 2 Regi 1:8). O asemenea vestimentație rudimentară era considerată probabil simbolică pentru slujba profetului. Zaharia 13:4 (cf. 1 Samuel 28:14) pare să indice acest lucru. În tot cazul, un asemenea veșmânt rudimentar era potrivit pentru deșert. Era durabil și economicos. Isus face o referire specială la faptul că Ioan nu purta haine fine (Matei 11:8). El nu a fost crescut ca Micul Lord Fauntleroy și nu a devenit nicidecum un filizon. Haina rudimentară a lui Ioan Botezătorul se potrivea cu mesajul său. Să ne imaginăm un om „îmbrăcat în haine moi” (Matei 11:8) care este „un predicator al pocăinței”!²⁰⁶ Ținuta rudimentară i se potrivea chiar acestui predicator auster. Brâul de piele prins la mijloc nu numai că împiedica haina largă să se desfacă, ci permitea și suflecarea ei pentru ușurarea mersului. În legătură cu toate acestea, vezi și C.N.T. la Efeseni 6:14.

Hrana lui Ioan era la fel de simplă ca și îmbrăcămintea. El supraviețuia mâncând lăcuste și miere sălbatică, evident că numai un asemenea meniu putea fi găsit în pustie. Mierea, cea care se găsește în pustie, nu prezintă probleme. Ea nu era doar un îndulcitor (zahărul, așa cum îl știm acum, era foarte rar), ci și un fel de mâncare. În pustie, ea putea fi găsită sub stânci sau în crăpăturile stâncilor (Deuteronom 32:13). Rolul pe care l-a jucat mierea sălbatică în povestea lui Samson (Judecători 14:8, 9, 18) și a lui Ionatan (1 Samuel 14:25, 26, 29) este mult prea cunoscut pentru a necesita o prezentare.

Dar *lăcuste!* Este foarte posibil ca unii să se îngrozească la gândul de a le *mânca*, după smulgerea picioarelor și a aripilor și după prăjirea trupurilor lor cu un pic de sare. Cu toate acestea, reiese clar din Levitic 11:22 că Domnul le *permitea* israeliților – și se subînțelege că astfel și *încuraja* acest lucru – să consume patru tipuri de insecte pe care noi în America de Nord le numim „lăcuste”. Chiar și în prezent anumite triburi arabe le consumă. Și de ce nu? Dictonul latin „*De gustibus non disputandum est*” („Gusturile nu se discută”) stă încă în picioare. Cei cărora le plac creveții, scoicile, stridiile și picioarele de broască nu ar trebui să ridice obiecții împotriva celor care mănâncă lăcuste. Vezi și p. 199.

Cu toate acestea, nu trebuie neapărat să se tragă concluzia că versetul 4 ne oferă o imagine completă a dietei lui Ioan Botezătorul. Principalul aspect este că prin modul lui de viață simplu, evident în ceea ce privește hrana și îmbrăcămintea, el reprezenta un protest viu împotriva tuturor formelor de egoism și de răsfăț și de aceea și față de acea frivolitate, nepăsare și autoînșelare cu care mulți oameni alergau spre pieirea lor, și acest lucru în iminența judecății (vezi v. 7, 10, 12; cf. Matei 24:37–39 și Luca 17:27–29).

Predicarea energică și curajoasă a lui Ioan era eficientă:

5. Locuitorii din Ierusalim, din toată Iudea și din toate împrejurimile Iordanului au început să iasă la el. Într-un număr foarte mare, locuitorii din Ierusalim, cei din Iudea în general și cei ce trăiau pe ambele maluri ale Iordanului (vezi cele referitoare la v. 1) veneau să-l vadă și să-l asculte. „Toată lumea” l-a luat drept un profet (Matei 21:26).

²⁰⁶ Pocăința, așa cum s-a arătat mai devreme (p. 181) era în mod cert inclusă în mesajul lui Ioan. Era chiar esențială.

Continuarea:

6. **Și, mărturisindu-și păcatele, erau botezați de el în râul Iordan.** Fără mărturisirea păcatelor nu este botez! Pentru cei care se pocăiau cu adevărat de starea lor păcătoasă și de conduita lor rea, botezul, nicidecum o charismă care operează în mod independent, era un semn vizibil și o pecete a harului invizibil (cf. Romani 4:11), harul iertării păcatelor și al adopției în familia lui Dumnezeu.

Contrar părerii unora²⁰⁷, care cred că nu exista vreo legătură între botezul prozeliților – adică botezul neevreilor convertiți la religia iudaică – și botezul lui Ioan, teoria opusă pare să aibă greutatea dovezilor de partea ei. Se poate spune cu încredere că Rabinul Hillel a trăit în intervalul format din ultima jumătate a secolului I î.Cr. și primul sfert al secolului I d.Cr. Rabinul Șamai a fost contemporanul său. Discipolii lor dădeau răspunsuri contradictorii la întrebarea „Este oare posibil ca un neevreu care a devenit prozelit în seara dinaintea Sărbătorii Paștelui să participe la masa pascală?” Școala lui Șamai a răspuns că un asemenea convertit „trebuie să facă o baie” și apoi poate participa. Școala lui Hillel nega acest lucru. Nu este oare rezonabil să se creadă că aceste răspunsuri contradictorii le pot fi atribuite celor doi învățători aflați în opoziție? De aceea, s-ar părea că botezul prozeliților a precedat botezul propus și administrat de Ioan Botezătorul. Mai există un motiv pentru care e greu de crezut că botezul lui Ioan și cel creștin care l-a urmat îndeaproape²⁰⁸, ambele simbolizând o schimbare o dată pentru totdeauna a vieții, au precedat din punct de vedere istoric botezul prozeliților. Se poate oare concepe că cel de-al doilea, ca ritual evreiesc, ar fi putut fi copiat de către evrei din ceva asemănător de la creștini, marii lor dușmani? Concluzie: botezul prozeliților trebuie să fi precedat botezul creștin”.²⁰⁹

Așa cum s-a sugerat deja, botezul prozeliților nu era un ritual care se repeta constant, ci un act legal care se petrecea o dată pentru totdeauna și prin care cineva era primit în părtășia religioasă a iudaismului. Prin urmare, când în mod similar Ioan Botezătorul îi îndemna pe evrei să se convertească și să se boteze ei au fost cu siguranță conștienți de faptul că un asemenea botez, atunci când era primit cum trebuie, va simboliza o renunțare publică bine definită la modul lor de viață anterior. Nou și uimitor pentru ascultătorii lui Ioan nu era actul botezului în sine, ca simbol al schimbării radicale, ci mai degrabă faptul că o asemenea transformare fundamentală și semnul și pecetea ei le erau cerute nu numai neamurilor care adoptau religia iudaică, ca în cazul botezului prozeliților, ci și copiilor lui Avraam! Și ei erau necurați! Și lor li se cerea să recunoască deschis acest lucru! Și ei aveau de trecut printr-o întoarcere radicală a minții și inimii!

Cu toate acestea, mulți își mărturiseau păcatele și erau botezați în râul Iordan. Cu siguranță că noi nu putem ști câți dintre ei au primit botezul cu o conștiință curată și câți au făcut-o fără o întristare veritabilă a inimii. Faptul că exista ipocrizie reiese din

²⁰⁷ De exemplu, Lenski, *op. cit.*, p. 99.

²⁰⁸ Pentru relația dintre botezul lui Ioan și botezul creștin, vezi L. Berkhof, *Systematic Theology*, p. 623, 624. În mod competent, F. F. Bruce îl numește pe unul al așteptării, pe celălalt, al împlinirii.

²⁰⁹ Pentru acest raționament, vezi Th.D.N.T., A. Oepke, art., βάπτω, vol. I, p. 535; K. G. Kuhn, art., προσηλυτος, vol. VI, p. 738, 739.

versetul 7. Dar când i-a văzut pe mulți dintre farisei și saduchei că vin să primească botezul lui²¹⁰, le-a zis: „Pui de năpârci”.

Fariseii și saduchei

Originea lor

Nu ne sunt cunoscute maniera și data exactă în care au apărut aceste partide. Cu toate acestea, avem motive să credem că fariseii au fost succesorii hasidimilor, adică, a Pioșilor sau Sfinților. Aceștia erau acei evrei care, în timpul și chiar înaintea revoltei Macabeilor (vezi p. 117, 144), s-au opus preluării culturii și obiceiurilor grecești. E de înțeles că atât timp cât Macabeii erau motivați în lupta lor eroică mai ales de principii religioase, ei aveau tot sprijinul mișcării hasidim; dar, atunci când, în special în zilele lui Ioan Hircan și a celor care l-au urmat, accentul conducătorilor evrei a fost mutat de pe sfera religioasă pe cea seculară, hasidimii își vor pierde interesul și se vor retrage sau se vor opune activ chiar descendenților acelor oameni pe care i-au sprijinit mai devreme. Fariseii, adică separatiștii, ar fi putut fi la origine mișcarea hasidim reformată sau reorganizată, sub un alt nume. Ei s-au separat nu numai de păgâni, ci și de vameși și de păcătoși, însă, în general, și de mulțimea evreilor indiferenți, pe care îi numeau în derâdere „norodul... care nu știe Legea” (Ioan 7:49). Ei se străduiau din răsuputeri să nu se contamineze sau să nu se murdărească în urma asocierii cu oricine sau orice care i-ar face să devină impuri din punct de vedere ceremonial.

Saduchei erau în multe privințe chiar opusul fariseilor. Ei erau oamenii compromisurilor, cei care, deși se agățau încă fătîș de Legea lui Dumnezeu, nu erau însă ostili răspândirii elenismului. Ei erau partidul sacerdotal, cel căruia îi aparțineau de obicei marii preoți. Nu este surprinzător faptul că a devenit o modă derivarea denumirii de saducheu de la Țadoc (LXX: Sadoc), o etimologie care poate fi corectă. Acest Țadoc a fost omul care a împărțit demnitatea de mare preot cu Abiatar în timpul domniei lui David (1 Samuel 8:17; 15:24; 1 Regi 1:35) și a fost pus apoi de către Solomon să fie mare preot de unul singur (1 Regi 2:35). Descendenții lui Țadoc au fost cei care au deținut acest rang până în zilele Macabeilor.

Opoziția lor mutuală

Un aspect important asupra căruia cele două partide aveau o dispută este adus în mod clar la lumină în Fapte 23:6-8:

„Pavel, ca unul care știa că o parte din adunare erau saduchei, iar alta farisei, a strigat în plin Sobor: «Fraților, eu sunt fariseu, fiu de fariseu; din pricina nădejdi în învierea morților sunt dat în judecată». Când a zis vorbele acestea, s-a stârnit o neînțelegere între farisei și saduchei, și adunarea s-a dezbinat. Căci saduchei zic că nu

²¹⁰ [Traducerea Cornilescu spune „să primească botezul lui”, pe când autorul folosește o traducere care spune simplu „să primească botezul”. De aceea el adaugă această notă care urmează, n.ed.] Sau: „botezul lui”, dar dovezile textuale pentru această variantă nu par a fi decisive. În esență, ele nu fac nici o diferență.

este înviere, nici înger, nici duh, pe când fariseii le măturisesc pe amândouă". De la Josephus Flavius aflăm că saduchei negau nemurirea sufletului și învierea trupului. Ei susțineau că sufletul piere atunci când moare trupul.

Un alt aspect care dezbină cele două grupuri avea de-a face cu canonul. Fariseii recunoșteau existența a două criterii sau standarde pentru doctrină și disciplină: Vechiul Testament scris și tradițiile orale. Cât despre acestea din urmă, ei credeau că și aceste adăugiri – însă în realitate niște interpretări mai degrabă ciudate – la Legea scrisă le-au fost date de Moise bătrânilor și au fost transmise de aceștia pe cale orală generațiilor de după ei. Ei prețuiau atât de mult aceste tradiții, încât adesea, prin modul în care le accentuau, „desființau Cuvântul lui Dumnezeu” (Matei 15:6; Marcu 7:13). Saduchei, din contră, nu acceptau nimic în afară de Scriptură. Ei considerau că Pentateuhul este mai important decât Profeții, etc.

În final, dacă putem avea încredere în Josephus, care li s-a alăturat fariseilor la vârsta de nouăsprezece ani, mai exista încă o diferență majoră: fariseii credeau nu numai în voința liberă și în responsabilitatea omului când este vorba de faptele lui, ci și în decretul lui Dumnezeu; saduchei respingeau decretul (Josephus, *Războaiele evreilor* II.162–166; *Antichități* XIII.171–173, 297, 298; XVIII.12–17).

Colaborarea lor

Deși erau atât de diferiți, mulți dintre acești farisei și saduchei se înțelegeau de minune, căci în cele din urmă ambele grupări încercau de fapt să obțină siguranță prin eforturi proprii: indiferent dacă această siguranță consta din posesiuni pământești *de dincoace* de mormânt, ca în cazul saducheor, dintre care mulți erau mari latifundiași și/sau beneficiari ai comerțului din curtea Templului; sau, *de dincolo* (sau cel puțin și de dincolo), ca în cazul fariseilor, care se luptau cu toată puterea să ajungă în cer. În cazul ambelor categorii, religia era doar o conformare *exterioară*, prin eforturi proprii, la anumite standarde.

De aceea nu ar trebui să ne surprindă faptul că, atunci când a apărut Isus pe scena istoriei cu accentul Său pus pe religia inimii și pe Dumnezeu ca singurul Autor al mântuirii, El a fost respins de ambele grupări: de către farisei pentru că El îi denunța pentru faptul că ei curățau doar în exterior paharul sau farfuria (Matei 23:25), și, în timp ce dădeau zeciuală din izmă, din mărar și din chimen, neglijau problemele mai însemnate ale Legii: „dreptatea, mila și credincioșia” (23:23); și de către saduchei, pentru că, prin curățarea Templului, El le-a scos la lumină mijloacele prin care adunau bani și probabil și pentru că ei considerau că pretențiile Lui reprezintă o amenințare pentru ordinea existentă la nivelul națiunii și de aceea și pentru poziția lor influentă. În plus, este de înțeles că atât fariseii, cât și saduchei Îl invidiau pe Isus (Matei 27:18).

Astfel că, în cele din urmă, fariseii și saduchei au cooperat în vederea obținerii condamnării Sale la moarte (16:1, 6, 11; 22:15, 23; 26:3, 4, 59; 27:20). Chiar și după aceea, ei au colaborat în încercarea lor de a preveni apariția credinței în învierea Sa (27:62). De aceea, nu este deloc ciudat că Isus condamna adesea în același discurs ambele grupări (16:6 și urm.).

În conformitate cu pasajul de care ne ocupăm (3:7), fariseii și saducheii se apropie de Ioan, cerându-i să-i boteze. Acest lucru poate părea straniu. Deși nu toți comentatorii sunt de acord, totuși, având în vedere tot ceea ce s-a spus despre cele două grupări, comportamentul lor în cazul de față poate fi cel mai bine explicat probabil prin egoismul lor. Ei nu voiau să-și piardă influența asupra mulțimilor care se îngrămădeau în jurul lui Ioan pentru a primi botezul. Dacă acesta era locul unde se petrecea acțiunea, voiau și ei să participe la ea ca, dacă era posibil, să preia chiar conducerea. Dar nu presupunea oare primirea botezului mărturisirea păcatelor? Ei bine, dacă era necesar, ei erau dispuși chiar să „se umilească pentru a cuceri”. Firește că ei nu erau sinceri, nici cu adevărat pocăiți, nici dornici să treacă printr-o schimbare radicală a inimii și a minții. Ei erau mincinoși și ipocriți. Cf. Matei 16:1; 22:15.

Acesta este contextul care ne va ajuta să înțelegem musturarea aspră a lui Ioan Botezătorul: „Pui de năpârci”. Ioan era obișnuit cu acești șerpi ai deșertului. Deși erau destul de mici, ei erau foarte înșelători. Uneori era foarte ușor să fie luați drept crengi uscate. Cu toate acestea, ei atacau brusc și rămăneau agățați de piele (cf. Fapte 28:3). De aceea, comparația era foarte nimerită.²¹¹ Nu este oare Satan mincinosul (Ioan 8:44), numit și *șarpe* (Apocalipsa 12:9; 20:2)? Nu sunt oare acestea armele lui?

Ioan adaugă: „Cine v-a învățat să fugiți de mânia viitoare?” În legătură cu acest verset, următoarele idei merită toată atenția:

În primul rând, această mânie sau indignare controlată este provocată de omul firesc neregnerat (Efeseni 2:3). Ea există și în prezent (Ioan 3:18, 36; Romani 1:18).

În al doilea rând, izbucnirea finală a acestei mâinii este lăsată pe viitor (Efeseni 5:6; Coloseni 3:6; 2 Tesaloniceni 1:8, 9; Apocalipsa 14:10).

În al treilea rând, această manifestare finală a mâniei (Țefania 1:15; 2:2) este legată de venirea (a doua a) lui Mesia (Maleahi 3:2, 3; 4:1, 5).

În al patrulea rând, fără o convertire veritabilă, omul nu poate scăpa de ea: „Cine v-a învățat să fugiți...?” Acest lucru înseamnă probabil: „Cine v-a înșelat că este posibil să scapi de Dumnezeu și v-a încurajat să o faceți?” Cf. Psalmul 139; Iona 1:3.

În al cincilea rând, pentru cel care se pocăiește cu adevărat există o cale de scăpare:

8. „Faceți dar roade vrednice de pocăința voastră”. Așa cum s-a arătat mai devreme (vezi cele referitoare la v. 2), pocăința, dacă este adevărată, trebuie să fie însoțită de rodnicie. Doar simpla mărturisire a păcatelor nu este suficientă. Simpla dorință de a fi botezat, ca și cum acest ritual ar fi o vrajă făcătoare de minuni, nu are valoare. Trebuie să existe acea schimbare lăuntrică ce se exprimă printr-o conduită care Îl glorifică pe Dumnezeu, o rodnicie în armonie cu convertirea. În conformitate cu Luca 3:10–14, această rodnicie trebuie să includă trăsături de caracter ca generozitatea, corectitudinea, considerația față de alții și mulțumirea; în conformitate cu Matei 23:23: dreptatea,

²¹¹ Ideea că acești farisei și saducheii au fost numiți „pui de năpârci” și nu năpârci, pentru că au stăruit în păcatele părinților lor (Lenski, *op. cit.*, p. 103) este probabil o găselniță. Expresia „pui de năpârci” poate fi în armonie cu alte expresii semitice similare; cum ar fi „fii ai profeților”, „fii ai lui Belial”, „fiice ale cântecului”, etc. Aici în 3:7, traducerea „șerpilor” (*Good News for Modern Man*) poate fi foarte potrivită.

îndurarea și credința; iar având în vedere felul foarte plastic în care li se adresează Ioan fariseilor și saducheilor („Pui de năpârcci”), ea trebuie să cuprindă și verticalitatea. Cu privire la rodnicie, vezi și Matei 5:20–23; 7:16–19; 12:33; 13:8, 23; 16:6, 11, 12; cap. 23; Luca 13:6–9; Ioan 15:1–16; Galateni 5:22, 23; Efeseni 5:9; Filipeni 1:22; 4:17; Coloseni 1:6; Evrei 12:11; 13:15 și Iacov 3:18.

Lipsa deplorabilă a rodnicii în cazul celor interpeleți reiese și din versetul 9. „Și să nu credeți că puteți zice în voi înșivă: «Îl avem ca tată pe Avraam!» Căci vă spun că Dumnezeu din pietrele acestea poate să ridice fii lui Avraam”. Motivul pentru care acești farisei și saducheii erau condamnați era că ei se bazau în vederea siguranței lor veșnice pe descendența lor din Avraam. Vezi Galateni 3:1–9 și consultă C.N.T. pe marginea acestor versete. Ioan Botezătorul era pe deplin conștient de faptul că descendența fizică din Avraam nu garanta calitatea de fiu adevărat al lui Avraam. El mai știa și că Dumnezeu poate să-i dea fii lui Avraam complet din afara acestei descendențe. Dumnezeu care a fost în stare să-l facă pe Adam din pământ era în stare să facă fii adevărați ai lui Avraam chiar și din pietrele din deșert spre care arăta probabil Ioan. Mesajul din spatele acestor cuvinte a fost probabil următorul: El poate schimba inimile de piatră în inimi ascultătoare (Ezechiel 36:26), indiferent de națiunea căreia îi aparțin aceste inimi de piatră.

În ceea ce privește mântuirea, vechile distincții începeau să dispară treptat. Acest lucru nu înseamnă că nu mai existau nici un fel de distincții în ordinea în care era proclamată această mântuire și în care era adunată Biserica. Succesiunea istorică, o reflectare a planului lui Dumnezeu din veșnicie, era cu siguranță: „întâi a iudeului, apoi a grecului” (Romani 1:16; cf. Fapte 13:46; Romani 3:1, 2; 9:1–5). Această ordine reiese clar și din Evanghelia după Matei (10:6; 15:24). Însă răsăreau zorii unei noi epoci, în care nu va mai fi „deosebire între iudeu și grec”. Vezi Matei 2:1–12; 8:11, 12; 22:1–14; 28:19, 20; Fapte 10:34–48; Romani 9:7, 8; 10:12, 13; 1 Corinteni 7:19; Galateni 3:7, 16, 17, 29; 4:21–31; 6:16, 16; Efeseni 2:14–18; Filipeni 3:2, 3; Coloseni 3:11 și Apocalipsa 7:9, 14, 15.

Cât despre nepocăiți, în versetul 10, Ioan Botezătorul continuă: **Iată că securea a și fost²¹² înfiptă la rădăcina pomilor.** Judecata este iminentă. Securea stă chiar în fața (πρός) sau, cum am spune noi, „la rădăcina” pomului, cu un scop sinistru, acela de a doborî un pom după altul. De aceea, momentul potrivit pentru pocăință și credință este *chiar acum*. În legătură cu acest fapt, vezi și Psalmul 95:7, 8; Isaia 55:6; Luca 13:7, 9; 17:32; Ioan 15:6; Romani 13:11; 2 Corintei 6:2; 1 Ioan 2:18; Apocalipsa 1:3. Continuarea: **...deci orice pom care nu face roadă bună va fi tăiat și aruncat în foc.** Se poate pune însă următoarea întrebare: „A fost oare atât de aproape ziua manifestării finale a mâniei lui Dumnezeu față de cei răi? Nu este oare adevărat că au trecut multe secole de când a rostit Ioan aceste cuvinte și Domnul tot nu S-a întors încă să judece?” Ar trebui să ne gândim la următoarele fapte:

În primul rând, Ioan le aduce aminte ascultătorilor săi de unul dintre profeții Vechiului Testament care, vorbind despre zilele din urmă sau despre epoca mesianică,

²¹² Observați faptul că în textul grecesc (și în traducerea în engleză; n.tr.) ῥῆς se află la începutul propoziției.

privea uneori spre viitor așa cum ar privi un călător spre un lanț muntos îndepărtat. Acesta credea că un vârf de munte se înalță imediat în spatele celui alt, când în realitate cele două piscuri se află la mulți kilometri distanță unul de celălalt. Cele două venituri ale lui Cristos sunt văzute ca una singură. Astfel, noi citim: „O Odraslă va ieși din tulpina lui Isai... și va lovi pământul” (Isaia 11:1–4). „Domnul M-a uns să aduc vești bune celor nenorociți: El M-a trimis să vindec pe cei cu inima zdrobită, să vestesc robilor slobozenia și prinșilor de război izbăvirea... și o zi de răzbunare a Dumnezeului nostru” (Isaia 61:1, 2). „După aceea, voi turna Duhul Meu peste orice făptură; fiii și fiicele voastre vor proroci, bătrânii voștri vor visa visuri și tinerii voștri vor avea vedenii... soarele se va prefăce în întuneric și luna în sânge, înainte de a veni ziua Domnului, ziua aceea mare și înfricoșată” (Ioel 2:28–31). Compară cu Maleahi 3:1, 2. Acest fenomen a fost numit „prescurtare profetică”.

În al doilea rând, căderea Ierusalimului (70 d.Cr.) era periculos de aproape și prefigura judecata finală.

În al treilea rând, nepocăința are efectul de a împietri o persoană, așa că ea rămâne adesea în această stare de pierzare. Fără o pocăință veritabilă, moartea și judecata sunt pentru ea irevocabile și „bat la ușă”.

În al patrulea rând, „pentru Domnul, o zi este ca o mie de ani și o mie de ani sunt ca o zi” (2 Petru 3:8).

În al cincilea rând, așa cum arată referințele de mai sus (p. 188, începând cu Psalmul 95:7, 8), Ioan nu era în nici un caz singurul care a accentuat iminența judecății și/sau nevoia convertirii imediate. De aceea, dacă vom considera că el a greșit făcând acest lucru, atunci trebuie să dăm vina și pe psalmiști, pe profeți, pe apostoli și chiar pe Domnul Însuși! Cu siguranță că nici un credincios adevărat nu va face acest lucru.

În al șaselea rând, toate acestea nu înseamnă neapărat că Ioan Botezătorul însuși a văzut întotdeauna prezentul și viitorul în perspectiva lor reală. Vezi cele referitoare la 11:1–3. Înseamnă doar că Duhul Sfânt l-a călăuzit în așa fel încât în această predică redată aici, el avea tot dreptul să spună ceea ce a spus.

„Focul” în care sunt aruncați pomii neroditori este evident un simbol al revărsării finale a mâniei lui Dumnezeu asupra celor răi. Vezi și Maleahi 4:1; Matei 13:40; Ioan 15:6. Isus a vorbit despre „focul Gheenei” (Matei 5:22, 29; 18:9; Marcu 9:47). Acest foc nu se stinge (Matei 3:12; 18:8; Marcu 9:43; Luca 3:17). Ideea nu este că în Gheenă arde mereu un foc, ci că Dumnezeu îi arde pe cei răi într-un foc care nu se stinge, focul care a fost pregătit pentru ei, precum și pentru Diavolul și îngerii lui (Matei 3:12; 25:41).²¹³

Se poate pune întrebarea: „Dacă Ioan Botezătorul a fost, într-o mare măsură, un predicator al iadului și al pierzării, cum se face că prin călăuzire divină el a fost numit «Ioan» (Luca 1:13), adică, «Iehova este *bun*»?” Răspuns: Oare avertizarea oamenilor că, dacă nu se pocăiesc și nu cred, condamnarea lor este iminentă și sigură nu este o faptă

²¹³ Alte întrebări referitoare la sensul cuvintelor Gheenă sau Hades, la anihilarea totală sau la pedeapsa veșnică, la cum trebuie interpretat acest foc: literal sau simbolic, la problema dacă Dumnezeu este prezent sau nu în Iad, etc., primesc răspuns din partea autorului în lucrarea *The Bible on the Life Hereafter*, p. 79–87; 195–199. Vezi și mai jos, cele referitoare la 3:12 și 5:22, 29.

plină de bunătate? Nu arată oare că Dumnezeu nu este crud, dornic să pedepsească, ci îndelung răbdător? Nu le-a arătat El această răbdare a Sa celor care au trăit înainte de potop (Geneza 6:3; 1 Petru 3:20); lui Lot (Geneza 19:12–22); lui David (2 Samuel 23:5); israeliților (Exod 33:12–17; Isaia 5:1, 2; 63:9; Ieremia 8:20; Ezechiel 10:19 – prezența tronului din carul cu heruvimi; 18:23; 33:11) și lui Simon Petru (Ioan 21:15–17)? Nu este oare acesta același atribut divin descoperit în Parabola smochinului neroditor (Luca 13:8, „mai lasă-l un an”); în 2 Petru 3:9 („Domnul... are o îndelungă răbdare pentru voi”); în Apocalipsa 2:21 („I-am dat vreme să se pocăiască”) și în Apocalipsa 8:1 („s-a făcut în cer o tăcere de aproape o jumătate de ceas”)?

Întorcându-se acum spre mulțime, Ioan continuă:

11. „Cât despre mine, eu vă botez cu apă, spre pocăință”. Dar nu este oare această expresie „spre pocăință” în contradicție cu ideea că cineva trebuie să se convertească înainte de a putea fi botezat, un adevăr clar implicat în versetele 6–10? Răspuns: Deloc, fiindcă prin botez, adevărata convertire este puternic stimulată și intensificată. O persoană care primește botezul într-o manieră potrivită – adică, făcând un jurământ în fața lui Dumnezeu, venit dintr-o conștiință curată (1 Petru 3:21) – și înțelegând sensul acestui semn exterior care este totodată și o pecete, se va lipi de Dumnezeu și mai mult, din recunoștință. Mai mult, cum ar putea oare meditația la harul lui Dumnezeu care adoptă, iartă și purifică, așa cum este el simbolizat prin semnul și pecetea care sunt botezul, să aibă un efect diferit? În cazul unei asemenea persoane, semnul și pecetea care sunt exterioare, aplicate trupului, merg împreună cu harul interior, aplicat inimii. Printre pasajele biblice care dovedesc acest fapt, sunt: „Vă voi stropi cu apă curată, și veți fi curățiți... vă voi da o inimă nouă și voi pune în voi un duh nou” (Ezechiel 36:25, 26); „Să ne apropiem cu o inimă curată, cu credință deplină, cu inimile stropite și curățite de un cuget rău și cu trupul spălat cu apă curată” (Evrei 10:22).

Acest aspect cu două fațete al convertirii, *a.* existența sa înaintea botezului, și *b.* ilustrarea lui prin botez, este de asemenea minunat exprimat în câteva dintre Regulile pentru botezul adulților, din care sunt citate următoarele cuvinte:

„El [botezul] devine un mijloc eficient al mântuirii, nu prin vreo virtute intrinsecă, sau care este administrată prin el, ci numai prin binecuvântarea lui Cristos și prin lucrarea Duhului Său în cei care îl primesc prin credință” (Constituția Bisericii Prezbiteriene din Statele Unite ale Americii, Philadelphia, 1941, p. 448).

Cu toate acestea, la o analiză finală vedem că acest rezultat minunat nu este obținut de persoana care administrează botezul, nici dacă numele ei este Ioan Botezătorul. Tot ce poate face Ioan este să îi facă pe ascultătorii săi să înțeleagă urgența convertirii. Cât despre botez, el poate da semnul, dar va fi nevoie de Unul mai mare decât Ioan care să dea lucrul semnificat de el. De aceea, după ce spune: „Cât despre mine, eu vă botez cu apă, spre pocăință”, el continuă: „dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine și eu nu sunt vrednic să-I duc încălțămintele. El vă va boteza cu Duhul Sfânt și cu foc”. A fost nevoie ca Ioan să prezinte acest contrast, fiindcă lumea se întreba deja dacă nu cumva era el Cristosul (Luca 3:15; cf. Ioan 1:19, 20; 3:25–36). De aceea, Ioan spune că deosebirea dintre el și Cel care urma să vină după el din punct de vedere

cronologic este atât de mare încât el, Ioan, nu este vrednic nici *să-l dezlege* (apare numai în Marcu 1:7 și Luca 3:16), *să-l dea jos și să-l ducă*²¹⁴ sandalele acestui Succesor al său; adică, Acesta este atât de mare încât el nu este vrednic nici să-l slujească așa cum ar face-o un sclav. Este adevărat că pe drumul vieții, nu numai când S-a născut, ci și când Și-a început lucrarea publică, Isus a venit după Ioan (Luca 1:26, 36; 3:23). Însă între Cristos și Ioan a existat o diferență calitativă ca cea dintre infinit și finit, veșnic și temporal, lumina originală a soarelui și lumina reflectată a lunii (cf. Ioan 1:15–17).

Ioan botează cu apă; Isus va boteza cu Duhul.²¹⁵ El va face ca Duhul Său și darurile acestuia să vină peste cei care Îl urmează (Fapte 1:8), să fie turnate peste ei (Fapte 2:17, 33), să cadă peste ei (Fapte. 10:44; 11:15).

Este adevărat că, ori de câte ori o persoană este adusă din întuneric în lumina minunată a lui Dumnezeu, ea este botezată cu Duhul Sfânt și cu foc. Astfel Calvin, în comentariile sale la Matei 3:11, face observația că Cristos este cel care dă Duhul regenerării, și că, precum focul, Duhul Său ne purifică prin îndepărtarea pângăririi noastre. Cu toate acestea, conform propriilor cuvinte ale lui Cristos (Fapte 1:5, 8), așa cum au fost ele evocate de Petru, (Fapte 11:16), această prezicere a fost împlinită *într-un sens special* în Ziua Cincizecimii și în era pe care a introdus-o ea. Acela a fost momentul în care, prin venirea Duhului, mințile ucenicilor lui Cristos au fost îmbogățite printr-o iluminare fără precedent (1 Ioan 2:20); voințele lor au fost întărite ca nicidecum înainte, printr-o animare contagioasă (Fapte 4:13, 19, 20, 33; 5:29); și inimile le-au fost inundate de o caldă afecțiune într-o măsură în care nu fuseseră niciodată până atunci (Fapte 2:44–47; 3:6; 4:32).

Menționarea *focului* („El vă va boteza cu Duhul Sfânt și cu foc”) face ca acest text să poată fi aplicat pentru Cincizecime, când „niște limbi ca de foc au fost văzute împărțindu-se printre ei, și s-au așezat câte una pe fiecare din ei” (Fapte 2:3). Focul iluminează. Focul purifică. Duhul le face pe amândouă. Cu toate acestea, va reieși din context (atât din cel anterior, cât și din cel de după; vezi v. 10 și 12) și din profeția lui Ioel despre Cincizecime (Ioel 2:30; cf. Fapte 2:19), luat în contextul *său* (vezi Ioel 2:31), că împlinirea ultimă a cuvintelor lui Ioan Botezătorul are de-a face cu întoarcerea glorioasă a lui Cristos în vederea purificării pământului prin foc (2 Petru 3:7, 12; cf. Maleahi 3:2; 2 Tesaloniceni 1:8).

Adesea în Scriptură focul simbolizează *mânia*.²¹⁶ Însă focul indică și lucrarea *harului* (Isaia 6:6, 7; Zaharia 13:9; Maleahi 3:3; 1 Petru 1:7). De aceea, nu este ciudat faptul că acest termen poate fi folosit atât într-un sens favorabil, pentru a indica binecuvântările Cincizecimii și noua dispensație, cât și într-un sens nefavorabil, pentru a indica terorii Zilei Judecării care va veni. Cristos este Cel care îi *purifică* pe cei dreapți și *purifică* pământul de necurăția lui, cei răi. Mai mult, dacă profeții Vechiului Testament, așa cum se va arăta (p. 420), combină adesea prin prescurtarea profetică evenimentele care țin

²¹⁴ Pentru diferitele moduri în care este folosit verbul βαρύνω, vezi C.N.T. la Galateni, p. 232, nota de subsol nr. 171.

²¹⁵ Literal, „cu Duh”. Cuvântul πνεύματι, ca și ὁδᾶτι, este nearticulat, pentru a arăta cât se poate de bine contrastul dintre *a.* ce făcea Ioan și *b.* ce va face Cristos prin Duhul, și pentru a accentua astfel calitatea incomparabilă a lucrării Duhului.

²¹⁶ Vezi pasaje enumerate la p. 193, începând cu Deuteronom 9:3.

de prima Venire a lui Cristos (luată în sens larg, pentru a include și Cincizecimea) cu cele care țin de a doua, de ce nu i se poate atribui aceeași trăsătură și stilului lui Ioan Botezătorul, care a semănat cu acești profeți în atât de multe privințe? De aceea, este clar că argumentarea în favoarea interpretării conform căreia cuvântul *foc* se referă aici în 3:11 atât la Cincizecime, cât și la judecata finală este una foarte puternică.²¹⁷

Caracterul rezonabil al explicației conform căreia botezul cu foc include și o trimitere la Judecata de apoi reiese și din versetul 12, care se referă și el la acea zi mare. „**Acela își are lopata în mână, își va curăți cu desăvârșire aria**”. Imaginea de fond este cea a unei arii unde are loc vânturarea grâului. Un asemenea proces se desfășoară fie pe o suprafață naturală, fie pe una artificială. Dacă are loc pe prima, atunci e vorba de suprafața unei pietre mari și plate din vârful dealului, aflată în bătaia vânturilor. Dacă are loc pe cea de-a doua, aceasta este o zonă expusă în mod similar, având un diametru între nouă și cincisprezece metri, obținută prin curățarea locului de pietre, umezirea solului și apoi prin bătucirea lui până când se face tare și drept, având o pantă ușoară, locul fiind înconjurat de o bordură formată din pietre care împiedică grâul să se împrăstie. În primul rând, snopii (de orz sau grâu) care erau puși în acest loc erau călcați de boi care trăgeau o cutie pe fundul căreia se așezau pietre și care făcea ca boabele să fie separate de paie. Cu toate acestea, pleava (ce mai rămâne din coaja tare a grăunțelor, praf, murdărie, mici particule vegetale) continua să stea lipită de boabe. Acum începea vânturatul, la care se referă versetul 12. Grămadă cu grămadă, boabele treierate erau aruncate în sus cu o lopată cu doi sau mai mulți dinți, lăsând vântul de după-amiază, care bate în general dinspre Marea Mediterană din mai și până în septembrie, să îndepărteze pleava. Boabele, mai grele, cădeau direct pe podeaua de treierat. *Astfel, grânele și pleava erau separate*. Vânturatul nu se încheia până când podeaua de treierat nu rămânea complet curată.

Astfel, și Cristos va curăța complet la întoarcerea Sa locul în care va avea loc judecata. Nimeni nu va scăpa neobservat. Chiar și acum, El este pe deplin echipat pentru a-i separa pe cei buni de cei răi.²¹⁸

Continuarea: „**Și își va strânge grâul în grânar; dar pleava o va arde într-un foc care nu se stinge**”. Întorcându-ne acum la imaginea de fond, grâul treierat și vânturat era adus în grânar; literal, în locul în care erau păstrate și depozitate lucrurile.

El era *păstrat* pentru că era considerat foarte prețios și valoros. Acum trecem de la această imagine la realitate. Chiar și *moartea credincioșilor* este descrisă în Scriptură în termeni foarte liniștitori. Ea este „scumpă înaintea lui Dumnezeu” (Psalmul 116:15);

²¹⁷ Cu privire la această întrebare, comentatorii sunt împărțiți în două mari grupe: *a.* cei care interpretează „focul” numai ca pe o referire la Judecata de apoi (de ex.: F. W. Grosheide); *b.* cei care îl leagă în exclusivitate de Cincizecime (de ex.: R. C. H. Lenski); și *c.* cei care îl leagă de ambele (de ex.: H. N. Ridderbos). Așa cum văd eu lucrurile, din motivele prezentate, această ultimă poziție este cea corectă.

²¹⁸ Unii comentatori atrag atenția asupra faptului că separarea nu are loc acum, ci la încheierea dispensației. Vezi Matei 13:30; Apocalipsa 14:14–20. Deși acest lucru este adevărat în sine, nu este totuși aspectul pe care pune accentul Ioan Botezătorul. El subliniază mai degrabă iminența judecății („Își are lopata în mână”), pentru ca oamenii să se poată pocăi și să poată crede.

o călătorie pe brațe „de îngeri în sânul lui Avraam” (Luca 16:22); o ședere „în rai” (Luca 23:43); o „plecare binecuvântată” (Filipeni 1:23); a fi „acasă cu Domnul” (2 Corintei 5:8); „un câștig” (Filipeni 1:21); „cu mult mai bine” (Filipeni 1:23); și o „adormire în Domnul” (Ioan 11:11; 1 Tesaloniceni 4:13). De aceea, cu siguranță că *stadiul final* al glorificării copiilor lui Dumnezeu, la care participă atât trupul, cât și sufletul, va fi nespus de prețios: o locuire în „casa cu multe locașuri” (Ioan 14:2), o primire în însăși prezența lui Cristos („Mă voi întoarce și vă voi lua cu Mine, ca acolo unde sunt Eu să fiți și voi”, Ioan 14:3), o viață veșnică în cerul nou și pe pământul nou care au fost curățite de orice urmă de păcat și blestem, unde locuiește dreptatea (2 Petru 3:13); unde „El va locui cu ei și ei vor fi poporul Lui și Dumnezeu Însuși va fi cu ei. El va șterge orice lacrimă din ochii lor etc.”. (Apocalipsa 21:1–5); și unde profeția din Isaia 11:6–9 („Lupul va locui cu mielul etc.”) și cea din Apocalipsa 21:9–22:5 (noul Ierusalim) vor avea parte de împlinirea lor *ultimă*.

Să ne întoarcem încă o dată la imaginea de bază. Acum ne vom ocupa de pleavă. Aceasta, după ce a căzut într-un alt loc, departe de grâu, este adunată și arsă. La fel și cei răi, după ce sunt separați de cei buni, vor fi aruncați în iad, în locul unde focul nu se stinge. Pedeapsa lor este veșnică. Ideea nu este numai că focul arde tot timpul în Gheenă, ci că cei răi sunt arși într-un foc veșnic, pregătit atât pentru ei, cât și pentru Diavolul și îngerii lui (Matei 25:41). Viermele lor nu moare (Marcu 9:48). Rușinea lor este veșnică (Daniel 12:2). La fel și lanțurile lor (Iuda 6, 7). Ei vor fi chinuiți cu foc și pucioasă... și fumul chinului lor se urcă la cer pe vecie, așa că nu au liniște nici ziua, nici noaptea (Apocalipsa 14:9–11; cf. 19:3; 20:10).

Cum trebuie înțeles acest „foc”? Răspuns: deși nu trebuie complet exclus sensul fizic al noțiunii de foc, cu toate acestea, conform Scripturii, sensul literal nu epuizează ideea acestui foc. Focul veșnic a fost pregătit pentru „Diavolul și îngerii lui”. Cu toate acestea, aceste *ființe spirituale* nu pot fi vătămate de un fenomen fizic. Mai mult, Scriptura însăși indică spre un sens simbolic; adică, spre *mânia* divină care atârână deasupra celor nepocăiți și, în consecință, spre zbuciumul lor (Deuteronom 9:3; 32:22; Psalmul 11:5, 6; 18:8; 21:9; 89:46; Isaia 5:24, 25; Ieremia 4:4; Naum 1:6; Maleahi 3:2; Matei 5:22; Evrei 10:27; 12:29; 2 Petru 3:7; Apocalipsa 14:10, 11; 15:2).

Avertismentul lui Ioan, pe cât pare de îngrozitor și de înfricoșător, este totuși împletit cu îndurare, așa cum s-a explicat deja (vezi p. 189)

3:13-17 – Botezul lui Isus

Cf. Marcu 1:9–11; Luca 3:21, 22; Ioan 1:32–34

13. Atunci a venit Isus din Galilea la Iordan, la Ioan, ca să fie botezat de el. 14 Dar Ioan căuta să-L oprească „Eu, zicea el, am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?” 15 Drept răspuns, Isus i-a zis: „Lasă-Mă acum, căci așa se cade să împlinim tot ce trebuie împlinit.” Atunci Ioan L-a lăsat. 16 De îndată ce a fost botezat, Isus a ieșit afară din apă. Și în clipa aceea cerurile s-au deschis și a văzut pe Duhul lui Dumnezeu pogorându-Se în chip de porumbel și venind peste El. 17 Și din ceruri s-a auzit un glas, care zicea: „Acesta este Fiul Meu preaiubit, în care Îmi găsesc plăcerea.”

13. Atunci a venit Isus din Galilea la Iordan, la Ioan, ca să fie botezat de el. Cât privește timpul și spațiul, Matei redă în mod neclar circumstanțele botezului lui Cristos: „Atunci... la Iordan”. În armonie cu contextul precedent (v. 1–12) și cu ceea ce reprezintă probabil interpretarea corectă a lui Luca 3:21, cuvântul „atunci” înseamnă probabil „în toial activității lui Ioan de a boteza”. Cât despre informațiile, dobândite din alte pasaje, referitoare la timpul la care facem referire aici, vezi p. 138, 180. Concluzia care se impune pe baza acestor pasaje este că evenimentul s-a petrecut probabil în a doua parte a anului 26 d.Cr. sau în primele zile ale anului 27 d.Cr.²¹⁹

Isus a venit „din Galilea” (spune Matei). Marcu este puțin mai explicit atunci când spune „din Nazaretul Galileii”. Ioan adaugă că în acea vreme Ioan boteza „în Betabara, dincolo de Iordan” (1:28), care nu se afla probabil lângă Marea Moartă, ci mai la nord. Vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. 1, p. 93.

Lucrarea publică a lui Isus începe aici, verbul „a venit” din 1:13 fiind identic cu cel folosit în legătură cu începutul lucrării lui Ioan (v. 1). El a venit la Iordan cu scopul precis de a fi botezat de acesta. Astfel, a pășit înainte, cerând prin cuvinte și/sau gesturi să fie botezat.

Versetul 14 redă reacția lui Ioan: **Dar Ioan căuta să-L oprească.** Ioan este șocat. El gândea probabil astfel: „Cum? Cineva atât de mareț și de sfânt să fie botezat? Însă cu siguranță că nu de către mine, o persoană cu atât mai mică în rang și în sfințenie. Nu se poate, nu trebuie să se întâmple acest lucru! Din contră, eu ar trebui să fiu botezat de El!” Așa că Ioan s-a întors spre Isus, spunând: „Eu, zicea el, am trebuință²²⁰ să fiu botezat de Tine, și tu vii la mine?” Ioan și Isus erau rude (Luca 1:36). Mama lui Ioan, Elisaveta, era bine informată cu privire la întâiul născut al Mariei, la care ea se referise prin cuvintele „Domnul meu” (Luca 1:42, 43). Este greu de crezut că ea nu ar fi transmis aceste cunoștințe fiului ei. Însuși faptul că Ioan presupunea că persoana care a pășit în față pentru a fi botezată este Mesia despre care el a vorbit deja (v. 11, 12) l-a făcut să protesteze atât de vehement.

Având în vedere toate acestea, cum putem explica cuvintele lui Ioan care urmează: „Eu nu-L cunoșteam” (Ioan 1:31)? Este suficient să se spună că este posibil ca Ioan Botezătorul, născut și crescut în Iudea și petrecând atât de mulți ani în pustie (Luca 1:80), să nu-L fi întâlnit niciodată înainte pe Isus, care a fost crescut în Galilea? Nu prea, fiindcă, deși acest fapt poate fi luat în considerare, Ioan 1:33 arată că atunci când Ioan a spus „Eu nu-L cunoșteam”, el se gândea la ceva mai înalt decât la o simplă cunoaștere fizică a cuiva. După toate probabilitățile, el dorea să spună că nu îi fusese descoperit încă în mod divin faptul că acea persoană era tocmai Cristosul. Cu toate acestea, el

²¹⁹ Totuși, unii cred că, pe baza interpretării pe care o dau ei lui Luca 3:21, pot furniza un detaliu homiletic suplimentar; anume, că Isus a stat răbdător și a așteptat până când toți ceilalți au fost botezați. El a ales dinadins să fie ultimul, dând astfel dovadă de umilința Sa, ca o lecție pentru toți. Ca și Biblia Phillips, ei traduc textul din Luca 3:21 astfel: „Când toți oamenii au fost botezați”. Totuși, acest lucru înseamnă să se atribuie aoristului infinitiv articular al lui Luca (ἐν τῷ βαπτισθῆναι) un sens pe care nu l-ar putea avea.

²²⁰ În original, „eu” se folosește în întregime ca un pronume cu totul separat și se află într-o poziție proeminentă, la începutul frazei; de aceea, trebuie tradus „Eu sunt cel care are trebuință”. Cât despre variantele „eu sunt cel care are trebuință” sau „eu am trebuință”, alegerea între ele ține de preferințele personale. Vezi B. și C. Evans, *A Dictionary of Contemporary American Usage*, New York, 1957, p. 23.

primise o promisiune, anume, „Acela peste care vei vedea Duhul Sfânt coborându-Se și oprindu-Se, este Cel ce botează cu Duhul Sfânt”.

În încercarea sa de a-L opri pe Isus, Ioan, gândind că cel mai mic trebuie să fie binecuvântat de cel mai mare (cf. Evrei 7:7), și nu invers, își exprimă conștiința nevoii de a fi botezat de Isus: „Eu am trebuință să fiu botezat de Tine”. Deși el a primit deja Duhul Sfânt (Luca 1:15), dorește totuși să aibă parte de umplerea și de darurile Lui într-o măsură și mai mare. Pe de altă parte, ce lucru ar fi pe care *Isus* să nu-l posede încă și pe care *El* l-ar putea primi de la Ioan: „și Tu vii la mine?”

15. Drept răspuns, Isus i-a zis: „Lasă-Mă acum, căci așa se cade să împlinim tot ce trebuie împlinit”.²²¹ Acest pasaj arată cum a biruit Isus scrupulele lui Ioan. Dar de ce a spus El: „Lasă-Mă acum” și „să împlinim tot ce trebuie împlinit”? Răspunsul nu ni s-a arătat în mod specific. Totuși, ținând cont de întregul context și de alte pasaje relevante, așa cum se va arăta, nu este oare posibil ca Isus să fi avut în minte ceva de genul acesta: „În general, ceea ce spui tu este adevărat, însă în acest moment specific din viețile noastre, când sunt pe cale să-Mi încep lucrarea publică, se cuvine ca prin intermediul botezului Eu să-Mi *reafirm* decizia (cf. Psalmul 40:6-8; Efeseni 1:4; Evrei 7:22; 1 Petru 1:20; Apocalipsa 13:8) «de a ridica păcatul lumii» (Ioan 1:29). În plus, promisiunea dată *ție* (Ioan 1:33) trebuie împlinită, ca să poți să *Mă proclam*i și mai persuasiv și adecvat oamenilor. Din aceste motive, se cuvine ca noi să împlinim *tot ce trebuie împlinit*; adică *reafirmarea* deciziei Mele și botezul și *proclamarea* făcute de tine”. Oare nu acestea erau lucrurile pe care le avea Domnul în minte?

Poate fi adusă obiecția că apa botezului simboliza îndepărtarea murdăriei, care este păcatul; și că, din moment ce Isus era fără păcat, El nu avea nevoie și nici nu putea fi botezat. Răspunsul este că El avea, în fond păcate, pe ale *noastre*. Acest răspuns este dat în pasaje ca Isaia 53:6 („Noi rătăceam cu toții ca niște oi, fiecare își vedea de drumul lui; dar Domnul a făcut să cadă asupra Lui nelegiuirea noastră a tuturor”); Matei 20:28; Marcu 10:45; Ioan 10:11; 2 Corinteni 5:21; și 1 Petru 3:18. Nu trebuie trecut cu vederea nici faptul că prin ceea ce era implicat prin botezul Lui (Ioan 1:29), Isus a validat botezul lui Ioan, căci acesta ar fi fost lipsit de semnificație fără acest gest.

Ioan a fost profund impresionat de măreția Vorbitorului. El a fost convins că Isus are dreptate. Obiecțiile lui au fost contracarate. Așa că iată ce urmează: **Atunci Ioan L-a lăsat.**

16. De îndată ce a fost botezat, Isus a ieșit afară din apă. Și în clipa aceea cerurile s-au deschis...!²²²

Nu este indicată modalitatea în care Isus a fost botezat, dacă a stat în Iordan în timp ce Ioan Îl stropea cu apă sau a turnat apă pe capul Lui, sau dacă tot trupul Lui a fost

²²¹ Literal: „să împlinim toată dreptatea”.

²²² Eu cred că există un motiv întemeiat pentru faptul că în original adverbul *εὐθύς*, deși din punct de vedere gramatical este legat de *ἀνέβη*, are legătură prin sensul lui cu deschiderea cerurilor. Motivele: *a.* Reiese atât din versetul acesta, cât și din următorul, la fel ca și din Luca 3:21, 22, că accentul nu mai cade aici pe botez, ci mai degrabă pe deschiderea cerurilor și pe evenimentele conexe; și *b.* ce rost ar avea să se spună că Isus a rămas doar puțină vreme în apă și că a ieșit imediat? Traducerea pe care am adoptat-o pentru acest pasaj corespunde cu cea a lui H. N. Ridderbos, *op. cit.*, p. 62-64. Cât despre traducerea „I s-au deschis”, este puțin probabil că acest „I” a existat în textul original.

cufundat în apă. Este firesc să se presupună că El a coborât de pe mal în apă. Versetul 16 ne informează că, fiind botezat, Isus a ieșit din nou din apă. Acestea sunt toate lucrurile pe care le știm. Duhul Sfânt nu a dorit să ne dea detalii specifice referitoare la modul în care se practica botezul în perioada Noului Testament.

Ceea ce *este* important, atât de important încât Matei ne atrage în mod special atenția în direcția aceea prin exclamația „iată” [Aceasta apare din nou în original, însă nu este evidențiată de Cornilescu, n.tr.], este că s-au deschis cerurile. Aceasta nu era doar o experiență subiectivă care a avut loc în inima lui Isus. A fost în mod categoric un miracol care avea loc înaintea tuturor celor care erau prezenți acolo cu Ioan și Isus. Oare nu a văzut și Ezechiel cerurile deschise (Ezechiel 1:1)? Dar Ștefan (Fapte 7:56)? Dar apostolul Ioan la Patmos (Apocalipsa 4:1; 11:19; 19:11; cf. Isaia 64:1; 2 Corinteni 12:1–4)? Continuarea: și [Ioan] a văzut pe Duhul lui Dumnezeu coborându-Se în chip de porumbel și venind peste El. Cf. Marcu 1:10; Luca 3:22; Ioan 1:32–34. Dintr-o dată cerurile „au crăpat în două” și Ioan L-a văzut pe Duhul lui Dumnezeu! Firește că Duhul nu are trup și nu poate fi văzut cu ochii fizici. Însă ni se spune în mod clar că a treia persoană a Trinității i S-a arătat lui Ioan sub înfățișarea unui porumbel. Ceea ce se putea vedea cu ochii fizici a fost o formă asemănătoare cu cea a unui porumbel. Această formă a fost văzută coborând deasupra lui Isus. Nu ne este clar de ce a ales Dumnezeu forma unui porumbel pentru a-L reprezenta pe Duhul Sfânt. Unii comentatori arată spre *puritatea*, blândețea și *grația* unui porumbel, proprietăți care Îl caracterizează și pe Duhul Sfânt la o scară infinită, și de aceea și pe Cristos (cf. Psalmul 68:14; Cântarea Cântărilor 2:14; 5:2; Matei 10:16). Astfel echipat și distins, El a putut duce la capăt sarcina foarte dificilă pe care I-a dat-o Tatăl. Pentru a ne mântui de păcat, El Însuși trebuia să fie *pur*. Pentru a îndura chinurile, a putea ierta nedreptățile sau a putea arăta răbdare în fața slăbiciunilor noastre, El avea nevoie de *blândețe*, *bunătate*, *har*. Pe toate acestea El le poseda din abundență și le-a spus discipolilor Săi că, prin harul și puterea lui Dumnezeu, și ei va trebui să le dobândească și să le exercite (Matei 11:29, 30; 12:19; 21:4, 5; Luca 23–34; 2 Corinteni 10:1; Filipeni 2:5–8; 1 Petru 1:19; 2:21–25; iar din Vechiul Testament: Isaia 40:11; 42:23; 53:7; și Zaharia 9:9). Ioan Botezătorul a observat că o formă ca a unui porumbel, simbolizând Duhul, a rămas pentru o vreme deasupra lui Isus (Ioan 1:32, 33). Ea nu a dispărut imediat. S-a întâmplat oare acest lucru pentru ca în mintea lui Ioan și a credincioșilor din toată Biserica din toate secolele să se fixeze nu numai faptul că Isus era Cristosul, ci și faptul că Duhul S-a odihnit deasupra Lui *îndelung* pentru a-L califica deplin în vederea sarcinii Sale celei mai dificile, însă totodată și mai glorioase? Ar trebui să se țină minte pentru totdeauna că, deși natura divină a lui Cristos nu avea nevoie să fie întărită și nici nu putea fi, nu același lucru era valabil pentru natura sa umană. Aceasta putea fi, și avea nevoie să fie întărită (Matei 14:23; 17:1–5; 26:36–46; cf. Marcu 14:36; Ioan 12:27, 28; și mai ales Evrei 5:8).²²³ Faptul că *ungerea* Duhului Sfânt (Psalmul 45:7; Isaia 61:1–3; Luca 3:22; 4:1, 18–21) I-a fost dată aici, nu intră în nici un fel în conflict cu *conceperea* Sa prin puterea aceluiași Duh (Matei 1:20; Luca 1:35). Cele două lucruri sunt într-o frumoasă armonie.

²²³ Adesea, se face referire în legătură cu acest lucru la Luca 22:42, 43. Cu toate acestea, acolo există o problemă textuală.

Am auzit până acum de cererea *Fiului* de a fi botezat și despre botezul Lui, care a reafirmat întreaga Sa disponibilitate de a lua asupra Lui și de a îndepărta „păcatul lumii” (Ioan 1:29); de asemenea, despre coborârea *Duhului* asupra Lui în vederea acestei sarcini atât de cutremurătoare și de sublime. Este cu totul potrivit să se adauge vocea *Tatălui* care exprima aprobarea Sa venită din toată inima și cu toată încântarea, astfel încât să devină clar că în lucrarea mântuirii păcătoșilor, ca în orice lucrare *divină*, Cei trei sunt una. De aceea, urmează versetul 17. **Și din ceruri s-a auzit un glas, care zicea: „Acesta este Fiul Meu preaiubit, în care Îmi găsesc plăcerea”.**

Cei trei sunt întotdeauna una; de exemplu, Fiul moare pentru „cei pe care” Tatăl i-a dat (Ioan 10:29); și aceștia sunt tocmai cei pe care Duhul îi aduce la slavă (Ioan 14:16, 17; 16:14; Romani 8:26–30). Prin urmare, și aici Cei trei sunt una. Cerurile trebuie să se deschidă, pentru ca Isus Însuși să audă vocea, așa cum se relatează în Marcu 1:11 și Luca 3:22 („*Tu ești Fiul Meu preaiubit*”), dar și pentru ca Ioan să o poată auzi (de aceea, „*Acesta este...*”), făcându-l să poată mărturisi mai bine despre lucrurile pe care le-a văzut și le-a auzit (cf. Ioan 1:33, 34). Așa cum s-a arătat deja, această voce a avut și rolul de a arăta *aprobarea plină de încântare* a Tatălui în urma reafirmării voluntare de către Fiul a dedicării Sale din toată inima în vederea realizării sarcinii de a duce o povară atât de grea.

A cui voce era de fapt? Vorbitorul nu este numit.²²⁴ Însă nici nu este necesar, fiindcă tocmai frazeologia este cea („*Fiul Meu preaiubit*”) care Îl identifică, firește, ca Tatăl. Mai mult, Isus este Preaiubitul Tatălui nu numai în calitatea Sa mesianică oficială, ci și ca Fiul prin eternă generare, Cel care împărtășește pe deplin esența divină împreună cu Tatăl și cu Duhul (Ioan 1:14; 3:16; 10:17; 17:23). Nu este posibilă o dragoste mai mare decât cea pe care o manifestă Tatăl față de Fiul Său. Conform adjectivului verbal (*agapetos*: preaiubit), folosit aici, această dragoste este adâncă, deplină, la fel de mare ca inima lui Dumnezeu Însuși. Ea este, de asemenea, la fel de inteligentă și de chibzuită ca mintea lui Dumnezeu. Este tandră, vastă, infinită!²²⁵

Și nu numai atât, ci această dragoste este și *eternă*; adică, este în afara timpului, aflată cu mult dincolo de orice limită temporală. Deși unii nu sunt de acord, traducerea „în care Îmi găsesc plăcerea” trebuie considerată corectă.²²⁶ În refugiul liniștit al infinitului, Fiul a fost obiectul încântării inepuizabile a Tatălui (cf. Proverbe 8:30). Reafirmarea de către primul, prin intermediul botezului, a scopului Său de a-Și vărsa sângele pentru o lume pierdută în păcat nu a făcut deloc ca această dragoste să scadă. Acesta este lucrul pe care Tatăl îl spune Fiului Său. Acest lucru îl spune și lui Ioan... și nouă tuturor.

Cât de plin de mângâiere este acest paragraf, mângâiere nu numai pentru Fiul și pentru Ioan, ci și pentru fiecare copil al lui Dumnezeu, căci el arată că *nu numai Fiul* Își

²²⁴ În legătură cu subiectul *bunei plăceri* a Domnului, acesta este cu siguranță singurul pasaj în care Cel care exercită această bună plăcere nu este numit; vezi, de exemplu, și Luca 2:14; Filipeni 2:13 și Coloseni 1:19. Efeseni 1:5 arată foarte clar despre a cui bună plăcere este vorba. La fel și contextul din fiecare dintre cazuri.

²²⁵ Despre diferența dintre *ἀγαπάω* și *φιλέω* și derivatele lor, vezi C.N.T. la Ioan, vol. II, p. 494–500.

²²⁶ Acesta este un exemplu excelent de aorist atemporal. Vezi Gram. N.T., p. 837; la fel și în Matei 17:5; Marcu 1:11; și Luca 3:22.

iubește discipolii suficient de mult ca să sufere chinul iadului pentru ei, ci că și Duhul cooperează pe deplin prin a-L întări pentru această sarcină și că și Tatăl, în loc să se încrunte la Cel care Și-o asumă, este atât de încântat de El, încât trebuie să crape cerul pentru ca glasul Său plin de o aprobare încântată să poată fi auzit pe pământ!²²⁷ Toți trei sunt în mod egal interesați de mântuirea noastră, și Cei trei sunt Una.

Rezumatul capitolului 3

Versetele 1–12 relatează apariția imediată, ca o împlinire a profeției din Isaia 40:3, a vestitorului sau deschizătorului de drumuri al lui Isus. Ioan este înfățișat predicând și botezând în pustia Iudeii. Din Iudea și din împrejurimi mari mulțimi se îndreaptă spre el pentru a-l vedea și asculta. Apariția stranie, modul de viață ascetic și mesajul lui Ioan despre judecata iminentă, judecată care poate fi evitată numai printr-o schimbare favorabilă și fundamentală a minții și a inimii („Pocăiți-vă...”), declanșează răspunsul multora, care sunt botezați în Iordan.

Printre cei care se prezintă în vederea botezului sunt și mulți farisei (legaliști înguști și care își afișează ostentativ crezul) și saducheii (preoți și latifundiați bogați și lumești). „Pui de năpârci!” – exclamă Ioan. Restul discursului său poate fi parafrizat după cum urmează: „Cine v-a indus în eroare ca să credeți că fără o schimbare adevărată a minții și a inimii veți putea scăpa de judecata lui Dumnezeu? De aceea, aduceți roade potrivite cu o convertire reală. Nu vă bazați pe descendența voastră fizică din Avraam, ca și cum acest lucru ar putea să vă salveze. Dacă Dumnezeu vrea *fii ai lui Avraam* vrednici de acest nume, El nu are nevoie de voi. El poate face copii ai lui Avraam chiar din aceste pietre de aici”.

Ioan Botezătorul subliniază că securea a și fost înfiptă la rădăcina pomului; adică, judecata este iminentă. Acțiunea divină de a realiza separarea dintre grâul prețios și pleava fără nici o valoare (cei pocăiți și cei nepocăiți) este pe cale de a se realiza. Grâul merge în grânar; pleava, în flăcări.

Pentru cei cu adevărat convertiți, „Împărăția cerurilor” cu nenumăratele ei binecuvântări este la îndemână. Lucru care înseamnă că domnia lui Dumnezeu, care operează în inimile și în viețile oamenilor și în tot ceea ce este influențat de acestea și care afectează chiar și existența fizică a omului, este pe cale să se arate cu și mai multă putere și glorie decât înainte. Cu toate acestea, trebuie să se înțeleagă că nici bucuria, nici necazul nu sunt la dispoziția personală a lui Ioan. Din contră, *tot* ce poate el să facă (pe lângă predicare) este să boteze *cu apă*. Unul cu mult mai vrednic este pe cale să apară pe scenă; într-un anumit sens, El a și venit. El este Cel care va boteza *cu Duhul Sfânt și cu foc*, o prezicere care include Cincizecimea și judecata finală într-o singură imagine de ansamblu.

²²⁷ Despre întregul subiect al botezului lui Isus, citește de asemenea și următoarele: A. B. Bruce, „The Baptism of Jesus”, *Exp*, a cincia predică, 7 (1898), p. 187–201; și W. E. Bundy, „The Meaning of Jesus’ Baptism”, *JR*, 7 (1927), p. 56–71.

Versetele 13–17 relatează că Isus Își face apariția în public în apogeul activității lui Ioan, cerându-i acestuia să-L boteze. Când vestitorul obiectează, spunând că este nevrednic și sugerând ca el să fie botezat de Cel a cărui venire o pregătea, Isus îi învinge scrupulele prin a spune: „Lasă-Mă acum, căci așa se cade să împlinim tot ce trebuie împlinit”. Se cuvenea ca El, care Își promisese sângele ca răscumpărare pentru mulți, să-Și ratifice această promisiune prin a Se lăsa botezat, reafirmând astfel dorința și decizia Sa de a lua asupra Lui și de a ridica păcatul lumii. Apa botezului semnifică și pecetluiește spălarea păcatelor, iar Isus, prin acest sacrament, Se revelează ca Purtătorul de păcate. Prin urmare, se cuvenea și ca Ioan, care își îndeplinea sarcina în ascultare de Domnul și împlinind profeția, să Îl boteze pe Isus.

Pentru îndeplinirea sarcinii sale infinit de laborioase, Mijlocitorul trebuia să fie uns de Duhul Sfânt, căci trebuie să se țină cont de faptul că Fiul lui Dumnezeu era totodată și Fiul *omului*. Cea de-a doua persoană a Trinității, fiind în întregime divină, a dobândit două naturi: una divină și una umană. Cea divină nu are nevoie de întărire, dar cea umană da. De aceea, toate calificările necesare Îi sunt date Mijlocitorului atunci când, la botezul Său, Duhul Sfânt, reprezentat prin forma unui porumbel, coboară asupra Lui *în deplinătatea Sa*.

Reafirmarea de către Fiul a dorinței Sale de a lua asupra Sa o sarcină atât de grea provoacă un răspuns imediat din partea Tatălui, un răspuns al dragostei din inimă, astfel că cerurile se deschid și un glas se aude spunând: „Acesta este Fiul Meu preaiubit în care Îmi găsesc plăcerea”. Nici nu poate fi imaginat un semn mai glorios al aprobării divine sau o pecete mai sublimă.

Astfel, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt cooperează pentru a realiza mântuirea omului.

O notă adițională referitoare la v. 4: „El se hrănea cu lăcuste...”. Aversiunea față de consumarea unor insecte pline de proteine poate fi doar un fenomen cultural. În alte țări, insectele fac parte din dieta obișnuită. În Mexico City pot fi cumpărate lăcuste prăjite și sărate. Alte insecte comestibile îi salvează pe aborigenii australieni de la moarte prin inaniție. Până și în Statele Unite există magazine de delicatese unde se pot cumpăra albine și furnici trase în ciocolată. Nu este oare posibil ca Ioan să fi fost de fapt mai modern decât noi, în sensul că lăcustele și alte insecte pot împlini nevoi apărute în viitor?

Schița capitolului 4:1–11

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

Ispitirea lui Isus în pustie

CAPITOLUL IV:1-11

M A T E I

4:1-11

4 1 Atunci Isus a fost dus de Duhul în pustie, ca să fie ispitit de Diavolul. 2 Acolo a postit patruzeci de zile și patruzeci de nopți; la urmă a flămânzit. 3 Ispititorul s-a apropiat de El, și I-a zis: „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, poruncește ca pietrele acestea să se facă pâini.” 4 Drept răspuns, Isus i-a zis: „Este scris: ‘Omul nu trăiește numai cu pâine, ci cu orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu.’” 5 Atunci diavolul L-a dus în sfânta cetate, L-a pus pe streășina Templului 6 și I-a zis: „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos; căci este scris: ‘El va porunci îngerilor Săi să vegheze asupra Ta, și ei Te vor lua pe mâini, ca nu cumva să Te lovești cu piciorul de vreo piatră.’” 7 „De asemenea, este scris,” a zis Isus: „Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău.” 8 Diavolul L-a dus apoi pe un munte foarte înalt, I-a arătat toate împărățiile lumii și strălucirea lor, și I-a zis: 9 „Toate aceste lucruri Ți le voi da Ție, dacă Te vei arunca cu fața la pământ și Te vei închina mie.” 10 „Pleacă, Satano,” i-a răspuns Isus. „Căci este scris: ‘Domnului, Dumnezeului tău să te închini și numai Lui să-I slujești.’” 11 Atunci diavolul L-a lăsat. Și deodată au venit la Isus niște îngeri și au început să-I slujească.

4:1-11 – Ispitirea lui Isus Cristos în pustie

Cf. Marcu 1:12, 13; Luca 4:1-13

Legătura pasajului cu cel precedent și cu cel de după el

În 1:1-3:12, a fost accentuată calitatea de împărat a lui Isus. Însă în 3:13 apare o nouă direcție: împăratul devine purtător al păcatelor. Prin intermediul botezului Său, El Își reafirmă decizia de a se oferi ca răscumpărare pentru mulți. Prin urmare, *acest împărat este și preot*. El este „preot în veci după rânduiala lui Melhisedec” (Psalmul 110:4; Evrei 6:17).

Faptul că Își oferă viața implică suferință. El are parte de o suferință compensatorie. Una dintre formele pe care le ia această suferință este ispitirea (4:1-11): „El însuși a fost ispitit prin ceea ce a suferit” (Evrei 2:18).

Cu toate acestea, ar trebui să se accentueze faptul că, deși accentul se mută de pe calitatea Sa de împărat pe cea de preot, această calitate de împărat nu este deloc ignorată sau uitată. În paragraful prezent, Isus apare nu numai ca un preot care a fost „ispitit prin ceea ce a suferit”, ci și ca un împărat care dă o bătălie împotriva principalului său dușman și îl învinge.

Nu este ignorată nici măcar calitatea de profet; căci, prin reacția Sa și mai ales prin faptul că citează de trei ori Scripturile, Isus acționează și ca profet. De fapt, tocmai în acest capitol accentul se mută treptat de pe un Cristos care vindecă pe unul care învață

și predică (v. 23); iar Predica de pe munte urmează imediat (cap. 5-7). S-a arătat deja că Evanghelia după Matei, mai mult ca oricare alta, pune accent pe Cristos ca profet (p. 76). De aceea, este imposibil să se separe cele trei funcții ale Domnului. Ele pot fi privite ca o singură funcție mesianică cu *trei fațete*.

1. Atunci Isus a fost dus de Duhul în pustie, ca să fie ispitit de Diavolul. Chiar și frazarea prezentului paragraf arată legătura strânsă pe care o are cu cel precedent:

Ioan a văzut „cerurile deschise și pe Duhul lui Dumnezeu coborându-Se în chip de porumbel și venind peste El” (3:16).

„Atunci Isus a fost dus de Duhul în pustie” (4:1).

„Și din ceruri s-a auzit un glas, care zicea: «Acesta este Fiul Meu preaiubit...»” (3:17).

„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu...” (4:3).

Isus a fost *condus* de la Iordan, în care S-a botezat, spre podișul de alături. Acest lucru s-a întâmplat prin călăuzirea Duhului Sfânt, același Duh care nu numai că știa că această experiență a ispitirii este necesară, ci și a cărui prezență plenară și activă L-a ajutat pe Isus să iasă victorios din ea. El a fost condus „în pustie” (vezi cele referitoare la 3:1), unde era împreună cu „fiarele sălbatice” (Marcu 1:13). În acest loc a fost El ispitit de *diabolos*; adică de Diavolul, însemnând, *Denigratorul, Acuzatorul* (Iov 1:9; Zaharia 3:1, 2; cf. Apocalipsa 12:9, 10) și (prin influența Septuagintei, care traduce prin *diabolos* termenul *Satan*) de asemenea *Adversar* (1 Petru 5:8).

Se vede clar că Matei a crezut în existența unui „prînt al răului”, care este o ființă personală. La fel și ceilalți apostoli și scriitori inspirați și la fel și Isus însuși. Pe lângă referirile din Matei 4:1, 5, 8; 13:39; 25:41; și celelalte texte care tocmai au fost menționate, vezi și Ioan 8:44; 13:2; Fapte 10:38; Efeseni 4:27; 6:11; Iacov 4:7; 1 Ioan 3:8, 10; Iuda 9, Apocalipsa 2:10; și 20:2.

Fiind alungat din cer, Diavolul este plin de mânie și invidie. Ura lui este direcționată împotriva lui Dumnezeu și a poporului Său; mai ales împotriva lui Dumnezeu *asa cum este El pe cale să Se descopere prin Isus Cristos în vederea mântuirii*. Scopul lui, prin urmare, este să-L înșele și să-L seducă pe marele lui Inamic, Mesia, pentru ca, împreună cu El să fie condamnată și Împărăția Lui (vezi 4:23). Metodele Diavolului sunt foarte meșteșugite (Efeseni 6:11). În legătură cu acest subiect, vezi și C.N.T. la Efeseni, p. 72.

Caracterul ispitirii

În legătură cu ispitirea lui Isus, sunt puse în mod constant anumite întrebări mai degrabă filozofice:

Prima: „Era oare posibil ca Mântuitorul să cedeze în fața ispitei?”

Răspunsul este: „Categoric nu”. El era fără păcat, nici măcar nu era în stare să păcătuiască (Isaia 53:9; Ioan 8:46; 2 Corinteni 5:21). De fapt, era plin până la refuz de o

bunătaie debordantă; precum sfințenia, dragostea iertătoare, dorința de a vindeca și de a împărtăși adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu, etc. (Isaia 53:5; Matei 5:43–48; 14:14; 15:2, 3; Luca 23:34; Fapte 10:38).

În al doilea rând: „Dacă El nu era în stare să păcătuiască, era oare reală tentația?”

Da, „în toate lucrurile (sau în toate privințele) El a fost ispitit ca și noi, dar fără păcat”; adică, fără să cadă în păcat (Evrei 4:15). El a experimentat diferitele tentații cu care se confruntă toți oamenii, chiar și credincioșii. În toate aceste experiențe El a fost îndemnat de Satan să creadă că ar putea primi un lucru bun prin comiterea unei fapte rele.

Cu toate acestea, Evrei 4:15 nu poate însemna că procesul psihologic implicat în ispitire era exact același în cazul lui Isus ca în cazul celorlalți oameni în general. Aceasta deoarece în cazul acestora din urmă, inclusiv în al credincioșilor, există mai întâi o voce lăuntrică sau șoapta lui Satan care îi îndeamnă să păcătuiască. Însă există de asemenea și dorința lăuntrică („pofa”) ce îl împinge pe cel ispitit să dea ascultare îndemnului lui Satan. Astfel omul, fiind „atras de pofa lui și momit” (Iacov 1:14), păcătuiește. Cu Cristos lucrurile au stat altfel. Stimulul venit din exterior – *din exterior* în sensul că nu a originat în sufletul Domnului, ci era vocea altcuiva – era acolo, însă impulsul *lăuntric* rău sau dorința de a coopera cu această voce din exterior nu exista. Cu toate acestea, tentația – adică, senzația unei nevoi, conștiința faptului că este îndemnat de Satan să îndeplinească această nevoie, cunoașterea faptului că trebuie să reziste în fața Ispititorului și bătălia la care a dat naștere acest lucru – a fost reală chiar și în cazul lui Cristos.

Sufletul Domnului nostru nu era tare ca piatra sau rece ca gheața. Era un suflet pe deplin uman, profund simțitor, afectat și lovit de suferințe de toate felurile. Cristos a fost Cel care a spus: „Am un botez cu care trebuie să fiu botezat și cât de mult doresc să se îndeplinească” (Luca 12:50). Isus era în stare să arate afecțiune (Matei 19:13, 14), simpatie (23:37; Ioan 11:35), compasiune (Matei 12:32), mânie (17:17), grațitudine (11:25) și dorința arzătoare de a-I mântui pe păcătoși (11:28; 23:37; Luca 15; 19:10; Ioan 7:37) spre slava Tatălui (Ioan 17:1–5). Fiind nu numai Dumnezeu, ci și *om*, El știa cum e să fii obosit (Ioan 4:6) și însetat (4:7; 19:28). De aceea, nu trebuie să ne surprindă că, după un post de patruzeci de zile, Îi era foarte foame și că propunerea de a preschimba pietrele în pâini reprezenta o reală tentație pentru El.

Cu toate acestea, se va pune întrebarea: „Dar oare nu a realizat imediat această minte foarte sensibilă și scrutaătoare a lui Cristos că cele trei propuneri (v. 3, 6 și 9), *venind din partea lui Satan*, erau rele?” Un autor se întreabă: „Cum de a putut să fie atractiv pentru El răul? Și dacă nu era atractiv, unde este ispitirea?” (A. Plummer). Trebuie să se admită că este imposibil să se răspundă la această întrebare în așa fel încât toate lucrurile să devină clare. Subiectul ispitirii unui Mântuitor perfect este învăluit în mister. Însă nu este adevărat acest lucru cu privire la orice doctrină în general? De fapt, „Misterul este elementul vital al dogmaticii. Adevărul pe care l-a descoperit Dumnezeu despre Sine în natură și în Scriptură depășește cu mult limitele înțelepciunii și înțelegerii umane”.²²⁸

²²⁸ H. Bavinck, *The Doctrine of God* (traducerea din olandeză îi aparține autorului cărții de față), Grand Rapids, 1955, p. 13.

Noi nu suntem în stare să analizăm amănunțit ce s-a întâmplat în inima lui Cristos când a fost ispitit. Însă nici nu știm cum de s-a iscat păcatul în inima fără păcat a lui Adam, cum e posibil ca vinovăția păcătosului să-I fie „imputată” Mântuitorului, cum e posibil ca dreptatea Lui să-i fie transferată celui care Îl urmează, cum de poate să fie Domnul nostru și omniscient (în ce privește natura Sa divină) și limitat în cunoaștere (după natura Sa umană), etc. De aceea, nu trebuie să ne surprindă faptul că ispitirea lui Cristos, fie că e cea de aici din pustie, fie cea de mai târziu, depășește înțelegerea noastră. Pe baza scrierilor inspirate, noi credem că a fost o experiență reală și intensă. Cât despre faptul că adevărurile adânci conținute în Scriptură transcend capacitatea noastră de a înțelege, nu este oare tocmai acesta lucrul la care trebuie să ne așteptăm în cazul în care Biblia este, într-adevăr, *Cuvântul lui Dumnezeu*?

Desfășurarea procesului ispitirii

Prima ispită

2. Acolo a postit patruzeci de zile și patruzeci de nopți; la urmă a flămânzit. Ne vin în minte imediat experiențele lui Moise de pe Muntele Horeb (Exod 34:2, 28; Deuteronom 9:9, 18) și a lui Ilie în drum spre același munte (1 Regi 19:8). Luca 4:2 arată că postul lui Isus a fost complet, nu parțial. Nu este oare rezonabil să credem că Domnul a folosit aceste patruzeci de zile pentru a Se pregăti prin rugăciune și meditație în vederea lucrării pe care I-a dat-o Tatăl și pe care El a acceptat-o de bunăvoie? Comentând pe marginea pasajului din 4:1, 2, Calvin spune următoarele: „Au existat două motive pentru care Isus S-a retras în pustie. Primul este că dorea să revină după o perioadă de patruzeci de zile de post ca un om nou, sau mai degrabă un om ceresc, pentru a-Și lua în primire slujba. Al doilea este că dorea să poată fi ispitit și să treacă prin ucenicia Sa înainte de a-Și lua în primire slujba atât de grea și de măreață”. Ne putem aduce aminte de Moise în fața tufișului în flăcări (Exod 3:1–4:17) și de retragerea lui Pavel în Arabia. Vezi C.N.T. la Galateni, p. 56.²²⁹

Din moment ce Isus, pe lângă faptul că era divin, era și pe deplin om, nu este deloc surprinzător faptul că la sfârșitul acestor patruzeci de zile a flămânzit. Diavolul a ales în mod firesc acest moment ca pe o oportunitate specială. Astfel că povestea continuă:

²²⁹ Pentru o concepție complet diferită, vezi Lenski, *op. cit.*, p. 136. El crede că Isus a fost tentat în timpul celor patruzeci de zile, că acest lucru L-a făcut să uite de hrană și că această perioadă nu a fost una de retragere în vederea părtășiei cu Dumnezeu. El își bazează concepția în mare măsură pe folosirea participiului prezent *πειραζόμενος* din Marcu 1:13 și Luca 4:2, interpretând acest lucru în sensul că Isus a fost ispitit în întreaga perioadă de patruzeci de zile, o părere care apare de asemenea în multe alte comentarii; de ex.: J. M. Gibson, *The Gospel of St. Matthew (The Expositor's Bible)*, Grand Rapids, 1943, vol. 4, p. 700; S. Greijdanus, *Het Heilig Evangelie naar de Beschrijving van Lucas (Kommentaar op het Nieuwe Testament)*, Amsterdam, 1940, vol. I, p. 193; și E. P. Groenewald, *Die Evangelie volgens Marcus*, p. 30. În timp ce această explicație a participiului este într-adevăr posibilă și ar indica faptul că „cele trei” ispitiri relatate au venit ca un fel de apogeu al unei serii mult mai lungi de ispitiri, ea nu este singura care există. Sensul mai poate fi și „...în pustie, unde a fost ispitit de Diavolul”. O interpretare rezonabilă a relatării prezentate în Evanghелиi (mult prescurtată în Marcu)

3. Ispititorul s-a apropiat de El și I-a zis: „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, poruncește ca pietrele acestea să se facă pâini”.²³⁰

Este clar că ispita a venit din exterior: „Ispititorul s-a apropiat de El”. Așa cum s-a arătat, numai în felul acesta ni se permite să ne gândim la ispitirea lui Isus. În 1 Tesaloniceni 3:5, de asemenea, prințul întinericului este numit „Ispititorul”, și la fel, într-un mod subînțeles, și în Matei 4:1; Marcu 1:13; Luca 4:2 și 1 Corinteni 7:5. Răutatea lui constă mai ales din faptul că mai întâi ispitește omul să păcătuiască. Apoi, când cel ispitit îi urmează sfatul, Ispititorul devine acuzator! Mai mult, el va continua să-l acuze pe cel căzut chiar și după ce păcatul lui a fost iertat (Zaharia 3:1–5; Apocalipsa 12:10).

Probabil că în derădere a spus el cuvintele: „Dacă²³¹ ești Fiul lui Dumnezeu...”. El voia probabil să spună: „Din moment ce așa Ți-a spus Tatăl la botez (3:17) și așa crezi, fă uz de puterea Ta divină și nu Te mai lăsa torturat de foame”. – *Fiul lui Dumnezeu... flămând*. Cât de ridicol! Dacă, prin urmare, ești Fiul lui Dumnezeu²³² spune-le acestor pietre să se transforme în pâine.²³³ Sau „pânișoare”. În original este folosit pluralul în ambele cazuri, așa că este foarte posibil ca Satan să fi avut în minte „pietre... pânișoare”. Formele lor chiar seamănă. Pe de altă parte, contextul pare să sugereze că accentul nu este atât de mult pe forma, cât pe substanța *pâinii*, care are rolul de a potoli foamea. De aceea, împreună cu mulți alți traducători, eu prefer totuși traducerea „pâini”. „Franzele” este o traducere incorectă, deoarece acest cuvânt are în general un sens care este cu totul străin de original.

poate fi următoarea: a. Isus este condus de Duhul în pustie cu scopul de a fi testat; b. El rămâne acolo timp de patruzeci de zile în care postește; c. la sfârșitul acestei perioade este foarte flămând; și d. Diavolul profită de această ocazie (starea fizică slăbită a lui Isus) pentru a-L ispiti.

Mie mi se pare că și această interpretare ar face o deplină dreptate sensului participiului prezent. Relatarea lui Matei, citită în sine, nu sugerează că Isus a fost ispitit în toată perioada de patruzeci de zile. Această din urmă teorie rezultă din una dintre cele două interpretări ale relatării din Marcu și din Luca și este apoi suprapusă peste relatarea din Matei. Din momentul în care acest lucru este făcut, sunt adăugate o mulțime de alte gânduri, cum ar fi cel că din cauza ispitirii constante, Isus nu a avut timp să Se gândească la mâncare sau la părtășia cu Dumnezeu în rugăciune.

²³⁰ Aceasta este o propoziție condițională din prima clasă (se presupune că condiția este adevărată): *ei* cu indicativul (aici prezentul) este în protază, iar imperativul *είπε* (folosit ca aorist 2 pentru *λέγω*) este în apodoză. Satan nu neagă că Isus este Fiul lui Dumnezeu, ci îl provoacă să o dovedească.

²³¹ *ei* în sens causal, așa cum apare frecvent (Matei 6:30; 7:11; cf. Luca 11:13; 12:28; Ioan 12:23; 10:35, etc.).

²³² Traducerea „al lui Dumnezeu Fiu” este cea a lui Beck și Williams. Este corectă și varianta „Fiul lui Dumnezeu” (A.V., A.R.V., N.A.S., R.S.V., N.E.B., etc.). Este adevărat că *υἱός* nu este precedat de articol, însă acest lucru nu înseamnă mare lucru, fiindcă a. chiar și fără articol expresia *υἱός τοῦ Θεοῦ*, considerată un titlu, este definită; și b. dacă, așa cum se presupune în general, Satan face aluzie la vocea Tatălui de la botez, el a avut probabil în minte sensul definit al expresiei, căci în 3:17 apare *ὁ υἱός*. De aceea, nu sunt de acord cu Lenski atunci când spune că, lăsând afară articolul, Satan „modifică cu viclenie spusele Tatălui” (*op. cit.*, p. 138).

²³³ Sau „pânișoare.” În original este folosit pluralul în ambele cazuri, așa că este foarte posibil ca Satan să fi avut în minte „pietre... pânișoare.” Formele lor chiar seamănă. Pe de altă parte, contextul pare să sugereze că accentul nu este atât de mult pe forma, cât pe substanța *pâinii*, care are rolul de a stăvili foamea. De aceea, împreună cu mulți alți traducători, eu prefer totuși traducerea „pâini”. „Franzele” este o traducere incorectă, deoarece acest cuvânt are în general un sens care este cu totul străin de original.

A fost cu siguranță o încercare răutăcioasă a. de a-L face pe „al doilea Adam” (1 Corinteni 15:45) să cadă exact așa cum a căzut și primul, în ambele cazuri prin consumarea unor mâncăruri. Oare nu acesta a fost motivul pentru care Duhul Sfânt a dorit ca Isus să fie testat exact în același mod, pentru ca, în calitate de Reprezentant și Mântuitor al întregului Său popor, El să iasă biruitor în locul lui asupra ispitei în loc să cedeze în fața ei, așa cum a făcut primul Adam? Mai mult, din partea Ispititorului aceasta a fost o încercare sinistră de b. a distruge încrederea Fiului în voia Tatălui Său și în puterea Sa de a-L susține. Ceea ce I-a cerut Satan a fost să nu aibă încredere în Tatăl Său și să ia lucrurile în întregime în mâna Sa.

Deși, așa cum s-a arătat, există anumite profunzimi la care nu avem acces, nu se poate nega faptul că această ispitire a fost una foarte reală pentru Isus. El știa că este înzestrat cu puterea de a face minuni. De asemenea, iată o ocazie de a-Și folosi puterea în scop propriu. El trebuie să fi fost foarte flămând în acele momente. Realitatea ispitirii și severitatea încercării pot deveni mai evidente poate atunci când situația *celui de-al doilea Adam* este comparată cu cea a *celui dintâi*. Ambii au fost ispițiți de Satan. Însă diferențele legate de gravitatea situației pot fi văzute în urma comparației în trei puncte care urmează:

a. Nicăieri în Geneza 3:1-7 nu citim că Adam din Vechiul Testament ar fi rămas fără hrană pentru o perioadă mai îndelungată. Din contră, Isus a postit timp de patruzeci de zile. El era înfometat.

b. Chiar și dacă părintelui omenirii i-ar fi fost foame, el s-ar fi putut sătura ușor, căci i s-a spus: „Poți să mănânci după plăcere din orice pom din grădină” (Geneza 2:17). În cazul lui Cristos nu existau asemenea resurse.

c. Soțul Evei a avut, cum ar veri, toate lucrurile în favoarea lui atunci când a fost ispitit, fiindcă el trăia în *rai*. Însă Isus a stat în perioada ispitirii lui în deșertul acela oribil!

Cu toate acestea, El a rezistat în fața ispitei: **4. Drept răspuns, Isus i-a zis: „Este scris: «Omul nu trăiește numai cu pâine, ci cu orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu»”.**

Observați expresia: „Este scris”, nu numai aici în versetul 4, ci și în versetele 7 și 10, făcând referire de fiecare dată la aceeași carte, Deuteronomul, pe care Isus o considera nu „o înșelăciune pioasă”, ci însuși Cuvântul lui Dumnezeu. Alte pasaje care dau glas părerii înalte pe care o avea Isus despre Scriptură sunt Luca 24:25-27, 44-47; Ioan 5:39 și 10:35. Pentru El, Vechiul Testament, așa cum îl interpreta El, a fost în mod evident piatra de căpătâi a adevărului referitor la viață și doctrină, curtea supremă de apel a rațiunii.

Primul citat este din Deuteronom 8:3. El îl reprezintă pe Moise aducându-I aminte lui Israel de grija tandră a lui Dumnezeu pentru poporul Său în timpul celor patruzeci de ani ai călătoriei prin pustiu. În mod particular, el arată cum Și-a hrănit Dumnezeu poporul cu mană, care le fusese până atunci complet necunoscută atât lor, cât și strămoșilor lor, pentru ca să-i poată învăța că „omul nu trăiește numai cu pâine, ci cu orice lucru care iese din gura Domnului trăiește omul”.

De aceea, ceea ce vrea să spună Isus poate fi parafrizat după cum urmează: „Ispititorule, tu te bazezi pe falsa presupunere că pentru un om, pentru a învinge

foamea și a rămâne în viață, *pâinea* îi este absolut necesară. Împotriva acestei idei eronate, Eu vin acum și declar că nu pâinea, ci puterea creatoare, energizantă și susținătoare a Tatălui Meu este singura sursă indispensabilă a vieții Mele și a oamenilor și a bunăstării noastre”.

Expresia: „orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu”²³⁴ se referă la cuvântul puterii Lui. Este vorba de omnipotența lui Dumnezeu exercitată la creație și prin păstrare. Este cuvântul *poruncii Sale efective*; de exemplu: !Dumnezeu a zis: «Să fie lumină!» Și a fost lumină” (Geneza 1:3); „Cerurile au fost făcute prin Cuvântul Domnului” (Psalmul 33:6).

Din partea lui Isus această replică la sfatul lui Satan a fost o expresie a încrederii Sale filiale în purtarea de grijă a Tatălui. Cu siguranță că Cel care, atunci când nu era pâine, a dat mană, și care a spus cu doar o clipă în urmă „Acesta este Fiul Meu preaiubit în care Îmi găsesc plăcerea”, nu Își va dezamăgi preaiubitul în aceste momente de ispitire!

A doua ispită

5, 6. „Deci ai încredere în Tatăl Tău?” Îl întreabă, cum ar fi, Ispititorul. „Ei bine, atunci dovedește-o”: **Atunci Diavolul L-a dus în sfânta cetate, L-a pus pe streșina Templului și I-a zis: „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos; căci este scris: «El va porunci îngerilor Săi să vegheze asupra Ta și ei Te vor lua pe mâini, ca nu cumva să Te lovești cu piciorul de vreo piatră»”.**

Unii văd o discrepanță între Evanghelia după Matei și cea după Luca, pentru că ordinea în care sunt relatate ultimele două ispite în Matei 4:5–10 este inversată în Luca 4:5–12. Răspunsul este că, în timp ce Matei pare într-adevăr să prezinte o anumită ordine istorică a evenimentelor, așa cum reiese clar nu numai din felul în care folosește cuvântul „atunci” în versetul 5 și în versetul 11: „Atunci Diavolul L-a lăsat”, ci și, așa cum s-a observat deja, din legătura lăuntrică dintre prima și a doua ispită; Luca, dimpotrivă, nu face nici o aluzie la o asemenea ordine. El leagă pur și simplu cele trei ispitiri prin intermediul conjuncției „și” (4:5, 9), dar nici nu spune, nici nu dă de înțeles că ele s-ar fi succedat în această ordine. Așa că nu este nici un fel de discrepanță.

Cuvintele „Diavolul L-a dus” se regăsesc și în versetul 8, unde ne vom ocupa de întrebarea cum trebuie înțeles acest lucru. Nu suntem surprinși de faptul că Matei, evreul, numește Ierusalimul „sfânta cetate” (cf. 27:53). El a fost construit în acest scop (Psalmul 46:4; 48:1–3, 9–14; 122; 137; Matei 5:35). Multe amintiri dragi sunt asociate cu Ierusalimul sau Sionul. Nu era oare orașul în care David, marele strămoș al lui Cristos,

²³⁴ Este în mod clar o traducere care reflectă Septuaginta. Este greu de decis dacă acest așa-numit text îmbogățit este de preferat celui mai scurt („orice cuvânt al lui Dumnezeu”). Codexul D conține textul mai scurt. Cf. Luca 4:4. De vreme ce este adevărat că textul apusean este caracterizat în general de adăugiri și nu de prescurtări, unii susțin că faptul că acesta preferă acum varianta mai scurtă în acest caz dovedește că textul autograf nu conținea varianta mai lungă. În *esență* sensul rămâne identic; căci „orice cuvânt al lui Dumnezeu”, „orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu” și „orice lucru care iese din gura Domnului” (textul ebraic) se referă toate la omnipotența lui Dumnezeu, care se manifestă activ prin crearea și păstrarea tuturor lucrurilor.

și-a așezat tronul? Nu a promis oare Dumnezeu că va locui acolo? Acolo era Templul cu „locul sfânt” și cu „sfânta sfintelor”. Acesta era orașul în care se duceau semințiile să îi aducă mulțumiri lui Iehova.

În acest oraș L-a adus Diavolul pe Isus cu permisiunea lui Dumnezeu și L-a așezat chiar pe streășina (literal *aripa*) zidului exterior al întregului complex. Nu ni se indică locul exact. Este posibil să fi fost marginea acoperișului porticului regal al lui Irod, care atârna deasupra Văii Chedronului la peste o sută cincizeci de metri înălțime, „o înălțime amețitoare”, așa cum arată Josephus (*Antichități* XV.412). Acest punct se afla la sud de curtea Templului, poate chiar în sau lângă locul din care a fost aruncat în gol Iacov, fratele Domnului, așa cum spune tradiția. Vezi relatarea foarte interesantă din *Istoria ecleziastică*, II.xxiii, a lui Eusebiu.²³⁵

„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, spune Ispititorul (exact ca în versetul 3), aruncă-Te jos”. El gândea probabil în felul următor: „Vei putea astfel să-Ți dovedești încrederea în protecția Tatălui Tău, o încredere pe care tocmai ai dat de înțeles că o ai (v. 4). În plus, dacă Scriptura, pe care o citezi cu atâta înverșunare, este adevărată, nu vei păți nimic, fiindcă este scris: «El le va da îngerilor Săi instrucțiuni privitoare la persoana Ta». Ei nu numai că vor împiedica căderea Ta. Nu, ei vor face mult mai mult. *Cu toată tandrețea*, ei te vor duce în brațe, ca nu cumva, purtând numai sandale, să te rănești la picioare când vei ajunge jos din cauza pietrelor cu muchii ascuțite care se află din abundență în abisul de jos”.

Pasajul citat este din Psalmul 91:11, 12. Așa cum este redat aici în Matei 4:6, el oglindește traducerea Septuaginta (Psalmul 90:11, 12). Însă așa cum este citat de Diavolul, el conține o omisiune pe care unii o consideră importantă, iar alții nu. În conformitate cu varianta ebraică, Psalmul 91:11 se încheie cu cuvintele „să te păzească în toate căile tale”. Matei 4:6 nu conține nimic care să corespundă cu această propoziție. În Luca 4:10 apare doar „să te păzească”. De aceea, în ambele Evanghelii despre care am vorbit mai sus, cuvintele „în toate căile tale” sunt omise. Când aceste cuvinte *sunt incluse*, Dumnezeu promite să îl protejeze pe omul drept pe toate căile sale drepte; căci acestea sunt căile omului care locuiește în locul secret al Celui Prea Înalt, rămâne în umbra Celui atotputernic și își găsește refugiul în Iehova pe care Îl iubește. Acestea sunt, prin urmare, căile sfinților (Proverbe 2:8), ale oamenilor buni (Proverbe 2:20). Unuia din această categorie i se adresează cuvintele: „El va porunci îngerilor Săi să te păzească în toate căile tale”. Când *sunt omise* cuvintele „în toate căile tale”, nu este oare mai ușor să se interpreteze pasajul ca pe o promisiune a lui Iehova de a-l proteja pe cel drept *indiferent ce face*? Astfel citit, pasajul pare să încurajeze ceea ce vrea Diavolul să-L determine pe Isus să facă.

Cu toate acestea, acest aspect are probabil o importanță minoră, din moment ce lucrurile pe care le omite Satan sunt mult mai multe decât aceste câteva cuvinte din citat. El omite orice fel de referire la adevărul scriptural că Dumnezeu nu permite, ci condamnă și pedepsește nechibzuința, joaca cu providența, alergarea cu impetuozitate

²³⁵ Fapte 12:2 se referă la moartea unui alt Iacov, anume, fratele lui Ioan. Vezi, cu toate acestea, Lenski, *op. cit.*, p. 144.

în brațele pericolului sau a imprevizibilului (Geneza 13:10, 11; Psalmul 19:13; Estera 5:14; 7:9, 10; Daniel 4:28–33; 5:22, 23; Romani 1:30; 2 Petru 2:10).

Acceptarea propunerii lui Satan a fost tentantă, căci care este omul care, atunci când i se cere să-și demonstreze punctul de vedere, nu simte nevoia să o facă imediat, în loc să se întrebe mai întâi: „Cu ce drept îmi cere cel care mă presează să dovedesc ceva?” Cu toate acestea, Isus nu a căzut în această capcană. El a înțeles că a face ceea ce îi cerea Satan ar fi însemnat să înlocuiască credința cu bravada și supunerea față de călăuzirea lui Dumnezeu cu obrăznicia. Nu ar fi însemnat altceva decât riscul de a Se autodistrage. *Falsa încredere* în Tatăl, pe care I-a cerut-o Satan lui Isus prin această a doua ispitire nu era cu nimic mai bună decât *lipsa de încredere* pe care I-a propus-o în prima.²³⁶ Ea ar fi însemnat să facă *experimente* pe Tatăl.

O zicală rabinică sună astfel: „Când Mesia, Împăratul, Se va revela, El va veni și va sta pe acoperișul locului sfânt”²³⁷. Pe baza acesteia, unii comentatori sunt de părere că Ispititorul încerca să sugereze că Isus, prin a Se arunca de pe streășina Templului, ar fi dovedit că este într-adevăr Mesia, căci, după o aterizare miraculoasă și sigură, mulțimea care ar fi privit căderea Sa cu răsuflarea tăiată, ar fi exclamat: „Priviți, este întreg. El trebuie să fie Mesia!” Pentru Isus, continuă argumentul, acesta ar fi fost modul facil de a izbuti să aibă succes. Crucea ar fi fost evitată, iar cununa obținută fără luptă sau agonie.

Este o teorie interesantă. Cu toate acestea, nu există nimic care să o sprijine. Nici măcar nu se menționează că ar fi existat spectatori în relatările din Evanghelii. Mai mult, în replica Sa, Isus nici nu Se referă la ceva de acest gen. De aceea, eu cred că această idee trebuie exclusă. Și textul din Luca 16:31 reprezintă un argument împotriva ei.

Motivul pentru care Isus respinge din fașă și definitiv propunerea Diavolului a fost prezentat deja. El este afirmat clar în versetul 7. „De asemenea, este scris”, a zis Isus: „**Să nu-L ispitești pe Domnul Dumnezeuul tău**”.²³⁸ Acesta este un citat din Deuteronom 6:16, care reflectă situația israeliților descriși în Exod 17:1–7, care într-un loc numit Masa și Meriba s-au răzvrătit împotriva lui Iehova și a lui Moise din cauza lipsei de apă. Ei L-au acuzat pe Moise că i-a scos pe ei, pe copiii lor și vitele lor din Egipt și i-a adus în mod crud în deșert ca să-i distrugă pe toți. Ei erau aproape gata să-l ucidă cu pietre și, în loc să-și facă cunoscute ca niște copii toate dorințele și nevoile înaintea tronului Tatălui, L-au provocat pe Dumnezeu cu insolență, spunând: „Este oare Domnul în mijlocul nostru, sau nu este?” Isus știa că un comportament prost similar din partea Sa, printr-o expunere nenecesară la pericole doar pentru a vedea care va fi reacția Tatălui Său sau dacă Acesta va fi sau nu cu El, ar însemna să comită un păcat grav. El știa că acest lucru nu are nimic în comun cu încrederea umilă în grija protectoare care a fost promisă în Psalmul 91. De aceea, el îi răspunde foarte potrivit Ispititorului prin a cita Deuteronom 6:16.

²³⁶ Vezi remarcă bună făcută de Lenski în acest sens, *op. cit.*, p. 146, în josul paginii.

²³⁷ S.BK., vol. I, p. 151.

²³⁸ După singularile din versetul 6, este foarte natural ca în versetul 7 verbul citat să fie tot la singular, în loc de plural, ca în Deuteronomul ebraic. În plus, și Septuaginta folosește singularul în pasajul din Deuteronom.

Viața de zi cu zi ne oferă suficiente ilustrări ale unei *false încrederi* similare cu cele pe care Îl îndemna Diavolul pe Isus să o exercite. Sunt persoane care Îl roagă înfocat pe Domnul să le dea binecuvântarea sănătății, în timp ce neglijează complet respectarea regulilor unei vieți sănătoase. Sau care Îl roagă pe Dumnezeu să le mântuiască sufletul, în timp ce nu se folosesc deloc de mijloacele harului, cum ar fi studiul Scripturii, frecventarea bisericii, sacramentele și trăirea unei vieți în beneficul celorlalți spre slava lui Dumnezeu. Din nou, unii vor mijloci înaintea Domnului pentru bunăstarea spirituală și materială a copiilor lor, în timp ce ei înșiși nu fac nimic pentru a-i crește în frica Domnului. Un membru al unei biserici, care a fost muștrat pentru că de la circ s-a grăbit plin de entuziasm la un spectacol deșucheat, s-a apărat spunând: „Nu pot să neg că am fost acolo, însă în timp ce eram acolo, mă rugam tot timpul: «Abate-mi ochii de la vederea lucrurilor deșarte» (Psalmul 119:37)”. Răspunsul la toate acestea este: „Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău”.

A treia ispită

Iar acum Diavolul își dă jos masca și, pentru că a eșuat lamentabil în primele două încercări de a-și birui inamicul, mizează totul pe o ultimă, brutală și disperată încercare de a-și atinge scopul: 8, 9. **Diavolul L-a dus apoi pe un munte foarte înalt, I-a arătat toate împărățiile lumii și strălucirea lor și I-a zis: „Toate aceste lucruri Ți le voi da Ție dacă Te vei arunca cu fața la pământ și Te vei închina Mie”.**

Cum trebuie înțeleasă afirmația că la a doua ispitire Diavolul *Îl duce pe Isus* în cetatea sfântă și Îl suie pe streșina Templului, iar acum, la a treia ispitire, Satan *Îl duce pe un munte foarte înalt*? Unii insistă că toate aceste lucruri trebuie luate literal: „Transferul lui Isus pe Templu era unul fizic...«L-a dus» și «L-a pus» arată că Diavolul a furnizat forța motrice”.²³⁹ Însă nu ne este explicat cum trebuie înțeles acest lucru. A luat oare Diavolul un trup fizic (Geneza 3:1; cf. Ioan 8:44) și au umblat oare cei doi, Isus și Diavolul, unul lângă altul prin pustie și prin Ierusalim, ca să urce mai apoi pe streșina Templului? Cum au ajuns ei la muntele de pe care Diavolul I-a putut arăta lui Isus „toate împărățiile lumii și strălucirea lor”? Ce munte s-ar putea găsi în vecinătatea Deșertului Iudeii sau a Ierusalimului? Au alunecat ei lin pe boltă, Diavolul funcționând ca un fel de motor? Au navigat ei împreună până la Muntele Everest? Însă chiar și așa, nu ar fi fost oare nevoie de un miracol care să-i permită Diavolului să-I arate de acolo lui Isus *toate* împărățiile lumii, și aceasta nu doar din depărtare, ci într-un mod foarte distinct, astfel încât „strălucirea lor” să poată fi văzută clar; și, din nou, nu puțin câte puțin, de-a lungul timpului, ci, așa cum adaugă Luca, „într-o clipă”?

Aici nu se pune problema de a crede sau nu Scriptura. Este vorba doar de cum să se *interpreteze* ceea ce acceptăm pe deplin. Autorul acestui comentariu nu a reușit să găsească o soluție care să-l satisfacă mai bine ca cea a lui Calvin. În Comentariul său, reflectând mai întâi asupra celei de-a doua și apoi a celei de-a treia ispitiri, el face următoarea remarcă:

²³⁹ Lenski, *op. cit.*, p. 143, 144; vezi și p. 149.

„Se pune întrebarea, a fost El cu adevărat dus în acest loc înalt, sau lucrul acesta s-a petrecut într-o viziune?... Ceea ce se adaugă, că *toate împărățiile lumii* puteau fi văzute de către Cristos... într-o singură clipită... se potrivește mai bine cu ideea unei viziuni decât cu orice altă teorie. Într-o problemă îndoielnică și în care ignoranța nu comportă nici un risc, eu aleg mai degrabă să-mi suspend judecata decât să le ofer oamenilor gâlcevitori o scuză pentru o dezbatere”.

Calvin este foarte grijuliu. Este clar că el preferă ideea viziunii. Pe de altă parte, el nu dorește să o impună, lăsând loc oricărei alte interpretări *rezonabile* pe care ar putea să o facă cineva. Eu aș dori să adaug doar că Scriptura conține două pasaje asemănătoare în care ni se spune că cineva este „dus” sau „purta” pe un munte înalt. Acestea sunt Ezechiel 40:2 și Apocalipsa 21:10.²⁴⁰ Ezechiel afirmă clar că acest lucru s-a întâmplat „în vedeniile Domnului”. Celui retras la Patmos i s-au arătat viziuni atunci când era „în Duhul” (Apocalipsa 1:10). „În Duhul” a fost el dus pe un munte mare și înalt. Prin urmare, concepția lui Calvin merită să fie luată foarte serios în considerare.²⁴¹ Obiecția că, dacă ispitirile (indiferent dacă numai a doua sau a treia, sau poate chiar toate trei) I S-au întâmplat lui Isus în timpul unor viziuni, atunci ele nu sunt la fel de reale este fără temei. Oare experiența lui Ezechiel nu era reală, chiar dacă a avut loc într-o viziune? Este oare lipsită de valoare descrierea făcută de Ioan Ierusalimului de aur pentru că și ea i-a parvenit într-o viziune? În plus, dacă până și *un vis* poate fi atât de real încât se spune că au existat cazuri în care unii oameni au murit după ce au visat anumite lucruri, ar trebui oare să spunem că realitatea experienței ispitirii lui Isus este diminuată pentru că Ispititorul a venit la El și I-a vorbit în timpul unor *viziuni*?

Această concepție nu trebuie amestecată cu cea conform căreia ispitirile erau doar de natură subiectivă. Nu, chiar dacă Diavolul a venit la Isus în timpul unor viziuni, marele Adversar era foarte real și *el*, nu Domnul, a fost cel care a spus: „poruncește ca pietrele acestea să se prefacă în pâini”, „aruncă-Te jos” și „închină-Te mie”. Dacă Domnul a fost îndemnat să facă lucrurile acestea într-o viziune, putem fi siguri că ceea ce s-a întâmplat în viziune a fost la fel de real ca și cum nu ar fi existat nici o viziune și totul ar fi avut loc așa cum s-a relatat.

Din vârful muntelui foarte înalt (indiferent dacă era într-o viziune sau nu) Diavolul îi arată lui Isus toate împărățiile lumii și (sau *în*) splendoarea lor. Toate acestea sunt desfășurate într-un mod foarte realist înaintea Lui; conform părerii lui Luca (așa cum am văzut deja) *într-o singură* clipă semnificativă! Pentru a avea idee ce a făcut parte din această panoramă care era desfășurată înaintea Domnului nostru, nu ar fi oare înțelept să citim cu atenție următoarele trei pasaje: 2 Cronici 9:9-28; Ecclesiastul 2:1-11 și Apocalipsa 18:12, 13? Toată bogăția aceasta este oferită de Satan lui Cristos, totul numai în schimbul unei singure genuflexiuni! Dacă Isus ar fi acceptat doar *să Se arunce cu fața la pământ și să se închine înaintea lui* (vezi cele referitoare la 2:11; cf. 2:2, 8), le-ar fi avut pe toate. Le-ar fi avut în posesie și sub autoritatea sa (cf. Luca 4:6).

²⁴⁰ Alte pasaje care vorbesc despre un munte înalt se dovedesc a fi, prin contextul lor, de o cu totul altă natură (Isaia 40:9; 57:7; Ieremia 3:6; Matei 17:1; Marcu 9:2).

²⁴¹ Vezi și excelentul material referitor la acest lucru al lui Ridderbos din *op. cit.*, p. 69-72.

S-a pus întrebarea dacă Satan a fost cu adevărat posesorul tuturor acestor lucruri și dacă le controla pe toate în așa măsură încât să le poată oferi cui dorea. Adesea se răspunde afirmativ la această întrebare, cu o referire la Efeseni 2:2, unde Satan este numit „domnul puterii văzduhului”; la 6:12, care vorbește despre „duhurile răutății care sunt în locurile cerești”; la 1 Ioan 5:19, unde se spune că „toată lumea (puterea ei) zace în cel rău”; și chiar la Luca 4:6, unde marele Adversar se împăunează cu titlul de proprietarul și stăpânitorul de drept al tuturor lucrurilor. Interpreții care susțin această variantă găsesc dovezi suplimentare în faptul că, în răspunsul Său, Isus (Matei 4:10) nu Se grăbește să nege pretențiile lui Satan.

Dovedesc oare aceste pasaje lucrurile pe care vor să le demonstreze cei care fac apel la ele? Eu nu cred că o fac. Primele trei dovedesc doar faptul că Satan exercită o influență negativă foarte puternică asupra vieților tuturor acelor oameni și spirite rele care îl consideră stăpânul lor. Însă asemenea referiri cu siguranță nu dovedesc că Diavolul este proprietarul și stăpânitorul ultim al popoarelor, cu dreptul și autoritatea de a dispune de ele și de bogățiile lor cum dorește el, astfel încât, Cristos Însuși, cel puțin în dispensația actuală, va trebui să ocupe scaunul din spatele lui. Adevărul este chiar opusul, așa cum s-a dovedit din plin de pasaje ca Geneza 3:15; Psalmul 2; Matei 11:27; 28:18; Romani 16:20; Efeseni 1:20–23; Coloseni 2:15 și Apocalipsa 12; 20:3, 4, 10. Dacă cineva aduce argumentul că aceste pasaje se referă la puterea dată lui Cristos la înălțarea Sa, răspunsul este că nici măcar în timpul umilirii Lui Satan nu a putut face mai mult decât L-a lăsat Isus să facă, așa cum atestă atât Matei 4:11, cât și Evangheliile în general (exorcizări; Matei 12:29; Luca 10:18; Ioan 12:31). Iar cât despre lăudăroșenia lui Satan (Luca 4:6), ea este prea absurdă pentru a merita un răspuns. Însă dacă s-ar cere un asemenea răspuns, acesta să fie Ioan 8:44.

De aceea, s-ar părea la prima vedere că a treia ispitire nu a fost deloc o ispitire pentru Isus. El știa că Diavolul mințea; adică, știa că prințul răului nu avea nici un regat fermecat pe care să-l ofere cadou. Fără nici o îndoială că Domnul a știut și că, dacă Satan le-ar fi posedat, el nu și-ar fi împlinit nici atunci promisiunea. În ce sens putem deci spune că și *a treia* încercare a lui Satan a fost o ispitire reală pentru Cristos? Așa cum văd eu lucrurile, numai în sensul că, deși forma specifică în care a fost făcută propunerea nu a conținut nimic care să o recomande minții și inimii Mântuitorului, sugestia că *ar trebui să obțină coroana fără să îndure crucea* a fost probabil în stare să trezească o frământare amară în El. Cu siguranță că nu a fost o luptă care L-a împins în păcat sau L-ar fi putut duce până în punctul de a păcătui, însă cu toate acestea a fost o stare de agonie. Cum altfel am putea explica cuvintele rostite în Ghetsimani: „Tată, dacă este cu putință, îndepărtează de la Mine paharul acesta! Totuși nu cum voiesc Eu, ci cum vrei Tu” (Matei 26:39)? Sau, cum putem să explicăm Luca 12:50? De aceea, este clar că pentru Cristos și *această* tentație a fost una foarte reală.

Satan a primit răspunsul pe care îl merita: 10. „Pleacă, Satano”, *ia răspuns Isus. „Căci este scris: «Domnului, Dumnezeului tău, să te închini și numai Lui să-I slujești»”.*

Expresia: „Pleacă Satano”, o poruncă ce a fost ascultată (vezi v. 11), arată nu numai repulsia lui Isus față de propunerea Diavolului, ci și supremația Lui peste el. Răspunsul

reflectă Deuteronom 6:3.²⁴² El descoperă de asemenea contrastul puternic dintre Cristos, care face întotdeauna ceea ce vrea Tatăl să facă (Ioan 5:30; 6:38), și Satan, al cărui scop este exact opusul (Geneza 2:17, cf. 3:4; Zaharia 3:1, 2; Ioan 8:44; 1 Tesaloniceni 2:18; 1 Petru 5:8; 1 Ioan 3:8; Apocalipsa 12; 20:8, 9); și care se potrivește cu sensul adevărat al numelui cu care i se adresează aici Isus, *Adversar*.

La porunca lui Isus, Satan, complet înfrânt, pleacă, așa cum se spune în versetul 11. **Atunci Diavolul L-a lăsat.** El nu L-a mai atacat deocamdată, așteptând până la apariția unei noi oportunități (Luca 4:13). Faptul că și-a reluat atacurile mai târziu reiese din pasaje ca Matei 16:23 și Luca 22:28. Vezi de asemenea și Matei 26:36–46; Marcu 3:21, 31; 8:32, 33, în lumina lui Evrei 2:18.

Viziunile – dacă ele au fost viziuni – s-au risipit. Isus e conștient că este în pustie. Continuarea: **Și deodată au venit la Isus niște îngeri și au început să-I slujească.** Nu ni se spune în ce a constatat slujirea lor. Acei comentatori care resping ideea viziunii spun că, printre altele, îngerii L-au ajutat pe Isus să coboare din vârful aceluși munte foarte înalt unde tocmai s-a încheiat cea de-a treia ispitire.²⁴³ Afirmatia generală că îngerii au fost trimiși de Tatăl pentru a împlini nevoile Fiului Său, indiferent care ar fi fost acestea, este poate cea mai potrivită. Faptul că acest lucru implică și hrănirea Lui ar constitui o deducție rezonabilă.

Lecțiile ispitirii

1. Să ne împotrivim Diavolului prin a face apel la Scriptură, așa cum a făcut Isus de trei ori consecutiv.
2. Să fim convinși de faptul că Isus, ca Reprezentantul poporului Său, a ascultat în mod compensator acolo unde Adam nu a fost în stare să asculte.
3. Să ne extragem mângâiere din faptul că avem un Mare Preot care, fiind El însuși ispitit, este în stare să ne ajute când suntem ispitiți (Evrei 4:14–16).
4. Să observăm că, în urma faptului că *nu* a ascultat de Diavolul, Isus a primit tocmai binecuvântările cu care Satan Îl îmbia. Cu toate acestea, să observăm că El a primit, într-un sens mult mai glorios și cu favoarea Tatălui odihnindu-se peste El, puterea de a îndura încercările fizice, slujirea îngerilor și autoritatea peste împărățiile lumii.

²⁴² Deși cuvintele lui Isus nu sunt o citare exactă a unui *singur* pasaj din ebraică sau din Septuaginta, ele sunt într-o armonie completă cu sensul a două, căci apare în ambele: „Să te temi de Domnul, Dumnezeuul tău, să-I slujești...” (Deuteronom 6:13), urmat de versetul 14: „Să nu vă duceți după alți dumnezei”; „Să nu te *închini* înaintea lor [a chipurilor cioplite] și să nu le *slujești*”; căci Eu, Domnul Dumnezeuul tău, sunt un Dumnezeu gelos (Deuteronom 5:9); la care se mai poate adăuga: „Și dacă de acolo Îl vei căuta pe Domnul, Dumnezeuul tău, Îl vei găsi, dacă-L vei căuta din toată inima ta și din tot sufletul tău” (Deuteronom 4:29). Deși în nici unul dintre aceste pasaje nu apare cuvântul *numai* (din Matei 4:10), cu toate acestea, în fiecare caz apare clar: „în inima ta... în sufletul tău”. Cuvântul „numai” apare totuși în 1 Samuel 7:13 („Slujește-I numai Lui”). Poate că și acest text a influențat Matei 4:10. Observați aceeași succesiune *închinare... slujire* în Matei 4:10, ca în Deuteronom 5:9. În plus, acel „Domnului, Dumnezeului tău, să te închini” rostit de Cristos este răspunsul direct la cererea lui Satan „dacă... Te vei închina mie”.

²⁴³ Lenski, *op. cit.*, p. 154.

Rezumatul capitolului 4:1-11

Când a fost ispitit, Adam a cedat. Prin urmare, și Cristos trebuia să fie acum ispitit, pentru ca prin victoria Sa asupra ispitei și asupra Ispititorului să poată elimina consecințele eșecului lui Adam pentru toți cei care cred în El. Așa că Duhul, care a coborât asupra Lui atunci când a fost botezat pentru a nu-L mai părăsi niciodată, L-a dus în pustie pentru a fi ispitit de Diavolul.

Cele trei ispitiri au avut loc la sfârșitul a patruzeci de zile de post, astfel încât Isus era foarte flămând. Satan I-a spus: „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu”, însemnând probabil: „Dacă asta Ți-a spus Tatăl la botez și dacă crezi acest lucru”, „spune-le acestor pietre (din deșert) să se transforme în pâine”. De ce ar trebui să Se mai încreadă El în Tatăl? De ce nu ar lua lucrurile în mâinile Sale, în calitatea Sa de Fiu al lui Dumnezeu înzestrat cu putere. Citând Deuteronom 8:3, Isus răspunde: „Omul nu trăiește numai cu pâine, ci cu orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu”. Viața nu depinde în primul rând de pâine, ci de puterea susținătoare a lui Dumnezeu și de dragostea Lui. Isus este propriul Fiu al lui Dumnezeu; de aceea, Tatăl Îi va da ce are nevoie și Îi va susține viața.

„Dovedește că ai încredere în El”, Îi spune Satan, cum ar fi, „prin a Te arunca de pe streășina Templului”. Pentru a-L încuraja să facă acest lucru, Diavolul citează din Psalmul 91:11, 12, ca și cum acest pasaj ar justifica nechibzuința și înlocuirea credinței cu îngâmfarea. Făcând apel la Deuteronom 6:16 – „De asemenea este scris... să nu-L ispitești pe Domnul, Dumnezeul Tău” – Isus parează atacul.

În cele din urmă, vine ceea ce a fost poate cea mai mare ispită dintre toate: Satan este gata să renunțe la stăpânirea lui, la influența lui puternică pe care o are asupra tuturor împărățiilor lumii, și să Îi înmâneze toate aceste împărății cu toată bogăția lor glorioasă lui Isus, ca să le posede și să le controleze El; cel puțin așa *spune* el. El va face acest lucru cu o singură condiție, anume, aceea ca El să Se arunce cu fața la pământ și să i se închine lui. Mesia nu va trebui să sufere deloc: nu e nevoie de cunună de spini, de cruce și de rușine. Răspunsul se întoarce ca o săgeată: „Pleacă, Satano... căci este scris: «Domnului, Dumnezeului tău, să te închini și numai Lui să-I slujești»”.

Apoi Diavolul pleacă pentru o vreme. Sosesc îngerii și Îl slujesc pe Cel victorios.

Lecțiile care pot fi învățate din această relatare a ispitirii sunt prezentate la p. 213

Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă

PROGRESUL
SAU
CONTINUAREA EI

CAPITOLELE 4:12–20:34

Schița capitolului 4:12-25

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

A. Marea lucrare din Galilea

- 4:12–17 Începutul ei
- 4:18–22 Chemarea celor patru pescari
- 4:23–25 Învățătura, predicarea și vindecările lui Isus

CAPITOLUL IV:12-25

M A T E I

4:12-17

4 12 Când a auzit Isus că Ioan fusese închis, a plecat în Galilea. 13 A părăsit Nazaretul și a venit de a locuit în Capernaum, lângă mare, în ținutul lui Zabulon și Neftali, 14 ca să se împlinească ce fusese vestit prin prorocul Isaia, care zice:

15 „Țara lui Zabulon și țara lui Neftali,
Înspre mare, dincolo de Iordan,
Galilea neamurilor,

16 Norodul acesta, care zăcea în întuneric,
A văzut o mare lumină;
Și peste cei ce zăceau în ținutul și în umbra morții,
A răsărit lumina.”

17. De atunci încolo, Isus a început să propovăduiască și să zică: „Pocăiți-vă, căci Împărăția cerurilor este aproape.”

4:12-17 *Începutul Marii lucrări din Galilea*

Versetele 13-16 sunt specifice lui Matei; vezi mai sus, p. 15. Pentru versetele 12-17, vezi și Matei 11:2; 14:3-5; Marcu 1:14, 15; 6:17-20; Luca 3:19, 20; 4:14, 15; și cf. Ioan 4:1-3, 43, 44.

12. Când a auzit Isus că Ioan fusese închis, a plecat în Galilea. Aici începe o secțiune nouă a Evangheliei după Matei. De aceea, ar fi foarte potrivită aici o împărțire a capitolului. Matei nu dă de înțeles că ar exista vreo legătură cronologică între acest verset și materialul precedent (relatarea botezului și a ispitirii). Este posibil ca între cele două secțiuni să fi existat un interval de timp de cam un an, vreme în care au avut loc evenimentele relatate în Ioan 1:19-4:42.²⁴⁴ Dacă este așa, data la care Isus a pornit spre Galilea pentru a începe Marea lucrare din Galilea era aproximativ luna decembrie a anului 27 d.Cr. sau puțin mai târziu.

Însă deși acest pasaj este separat astfel de evenimentele precedente, ceea ce urmează să ne spună Matei este strâns legat, în ceea ce privește conținutul, de acestea.

²⁴⁴ Mă bazez pe presupuziția că plecarea înspre și ajungerea în Galilea pentru inaugurarea Marii lucrări din Galilea, menționată aici în Matei, este aceeași cu cea la care se referă Ioan 4:3, 43. În Ioan, acest episod a fost urmat curând de ceea ce era probabil *al doilea* praznic al Paștelui din lucrarea publică a lui Isus (Ioan 5:1); de unde, Paștele din anul 28 d.Cr., precedat cu un an înainte de *primul* Paște, menționat în Ioan 2:13, 23. Vezi de asemenea p. 166, 180; C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 36, 173, 188, 189; și lucrarea mea, *Bible Survey*, p. 61, 62, 69.

Pregătirea și inaugurarea lucrării pe care I-a încredințat-o Tatăl lui Isus este încheiată. Începutul a și fost deja făcut. A fost deja stabilită identitatea lui Isus, Fiul lui David, care este în același timp și Domnul lui David (cap. 1). Din partea magilor El a primit cinstea cuvenită Unuia care este Împărat al împăraților și Domn al Domnilor (cap. 2). El le-a fost vestit oamenilor ca Împărat și prin botezul Lui Și-a confirmat decizia de a lua asupra Sa păcatul lumii (cap. 3). El S-a dovedit a fi vrednic, fiindcă în pustie a triumfat asupra Diavolului ca reprezentant al nostru, acolo unde Adam a fost învins. De aceea, nimic nu-L împiedică acum să îndeplinească sarcina care I-a fost dată și pe care Și-a asumat-o în mod voluntar.

În consecință, a sosit acum timpul ca Isus să Se retragă din Iudea spre Galilea. Acest lucru era o împlinire a unei profeții, așa cum este pe cale să ne arate Matei (v. 14-16). Însă, așa cum indică versetul 12, are de asemenea de a face și cu întemnițarea lui Ioan Botezătorul. Acesta din urmă, așa cum s-a arătat deja, și-a făcut apariția în public în vara anului 26 d.Cr. Iar acum, la optsprezece luni după acel moment, el a fost întemnițat din motivele arătate în 14:3, 4. Conducătorii evrei, mai ales cei din Ierusalim, care se umpluseră de gelozie în vremea marii popularități a lui Ioan și despre care Ioan a făcut niște remarci usturătoare (3:7), s-au bucurat probabil nespus. Însă această bucurie a fost una de scurtă durată, căci la urechile lor au ajuns alte vești; anume, că mulțimile care Îl înconjurau pe Isus erau și mai mari decât cele care îl urmaseră pe vestitor. De fapt, deja dinainte de întemnițarea lui Ioan Isus ajunsese mai popular decât el (Ioan 3:22-26). De aceea, din punctul de vedere al acestor conducători, lucrurile se înrăutățeau în loc să se îndrepte. Acum, când a auzit că Ioan a fost întemnițat (Matei 4:12) și că fariseii, cu cartierul general în Ierusalim, au aflat că El câștiga tot mai multă popularitate și că (prin ucenicii Săi) boteza mai mulți oameni decât Ioan (Ioan 4:1), Isus El a plecat din Iudea și a pornit spre Galilea. De ce a făcut acest lucru? Nu era oare Galilea condusă de Irod Antipa, tocmai tetrarhul care l-a întemnițat pe Ioan Botezătorul? Ba da, însă trebuie să se țină cont de faptul că această nedreptate s-a săvârșit dintr-un motiv special: noi nu citim că Isus l-ar fi muștrat personal pe Irod, așa cum a făcut-o Ioan. Când, după moartea crudă a lui Ioan, Irod ajunge să fie convins că Isus este „Ioan Botezătorul, înviat din morți”, și Isus Se va retrage într-o anumită măsură din sfera de influență imediată a acestui rege (Matei 14:1, 2, 13).

La momentul indicat în 4:12, nu de Irod Antipa trebuia să scape Isus, ci de conducătorii religioși evrei din Iudea. Cu toate acestea, se poate pune întrebarea: „Dar de ce a trebuit Isus să Se retragă? Îi era oare frică? Îi lipsea cumva curajul? Să piară chiar și gândul la așa ceva! Adevăratul motiv era următorul: El era foarte conștient de faptul că propria Sa mare „popularitate” din zona rurală a Iudeii va provoca asemenea resentimente puternice din partea liderilor religioși locali, încât ele vor duce în mod firesc la o *criză prematură*. Domnul știa că pentru fiecare eveniment din viața Sa exista un moment stabilit prin decret divin. Și mai știa și că momentul potrivit pentru moartea Sa nu a sosit încă. Imediat ce acest moment urma să sosească, El avea să Își dea viața de bunăvoie (Ioan 10:18; 13:1; 14:31). El urma să facă acest lucru *atunci*, dar nu mai înainte. Din acest motiv, El era acum nevoit să părăsească Iudea.

Oare unde urma să meargă Isus când avea să sosească în Galilea? Se va îndrepta El oare direct spre ceea ce fusese căminul Lui de până atunci, Nazaretul? Matei știa că acesta era lucrul la care se așteptau cititorii Evangheliei sale (2:23). Cu toate acestea, Domnul a făcut exact opusul. Deși, firește, El nu a uitat Nazaretul și urma să viziteze acest loc la momentul potrivit (13:53–58; Marcu 6:1–6; Luca 4:16–30), Nazaretul nu va fi cartierul Său general. El a încetat să mai fie reședința Lui. Acest lucru este indicat în versetul 13. **A părăsit Nazaretul și a venit de a locuit în Capernaum, lângă mare, în ținutul lui Zabulon și Neftali.** Capernaum poate însemna *ținutul lui Naum*. Chiar și așa, nu este deloc sigur că locul a fost numit după profetul din Vechiul Testament, care a prezis înfrângerea lui Ninive. Este posibil ca referirea să fie la un alt Naum. Sau, pentru că Naum înseamnă la rândul lui *plin de compasiune*, numele cetății poate fi interpretat și ca „cetatea compasiunii” sau „a consolării”. Nimeni nu știe sigur. Totuși, ceea ce este sigur e că Matei, autorul Evangheliei, și-a avut cândva biroul în acest loc. Așa cum s-a arătat (Matei 9:9), el a fost „vameș”, adică un funcționar care aduna impozitele.

În vecinătatea acestui orașel Și-a chemat Isus primii ucenici (Ioan 1:35–42). De asemenea, aici au fost invitați unul după altul Petru și Andrei, Iacov și Ioan să se facă „pescari de oameni” (Matei 4:18–22). Capernaumul a devenit centrul activităților lui Cristos, cartierul Său general în timpul Marii lucrări galileene. Aici Isus a făcut multe minuni (11:23; cf. 8:5–17; 9:1–8, 18:34; 12:9–13; 17:24–27; Luca 4:23, 31–37; 7:1–10), a mers regulat la sinagogă și a rostit câteva predici, inclusiv mesajul despre Pâinea Vieții (Ioan 6:24–65). Matei a numit Capernaumul chiar „cetatea lui” Cristos (9:1).

Au fost dezgropate ruinele unei sinagogi din Capernaum care a fost restaurată parțial. Această structură datează din secolul al II-lea sau al III-lea d.Cr. Se crede că un locaș de închinare mai vechi, probabil chiar cel care a fost ctitorit de centurionul care iubea poporul evreu (Matei 8:5, 6; Luca 7:5, 6) și unde a învățat Isus, se află sub fundația ei. Relatarea despre ofițerul din armata imperială, al cărui fiu a fost vindecat de Isus (Ioan 4:46–54), poate indica despre Capernaum că a fost și un centru al administrației politice.

În anul 1905, s-au început săpăturile la Tell Hum, pe malul nord-vestic al Mării Galileii. Ele au fost continuate de călugării franciscani, care au furnizat dovezi care să arate că Tell Hum este situl Capernaumului străvechi, situat la aproximativ două mile și jumătate mai la vest de locul în care Iordanul, venind dinspre nord, se revarsă în mare.

Pentru Isus și ucenicii Săi locația era una strategică, pentru că din acest punct al teritoriului (care fusese cândva al) lui Zabulon și Neftali, cele mai multe orașe și localități mai mici ale Galileii erau ușor accesibile. Ele puteau fi atinse fie pe uscat – deoarece Capernaumul era situat pe țărmul destul de populat și lângă drumul comercial care lega Damascul de Marea Mediterană – fie pe mare.

Din cauza faptului că, în ciuda tuturor lucrărilor pline de îndurare și putere pe care le-a făcut Isus aici și a tuturor cuvintelor pline de har pe care le-a rostit, locuitorii Capernaumului au rămas nepocăiți în cea mai mare parte a lor, Isus i-a prezis condamnare, așa cum se va explica mai încolo (vezi cele referitoare la Matei 11:23–24).

Cât despre distrugerea orașului, ceea ce s-a întâmplat aici a fost atât de șocant, încât secole de-a rândul până și situl Capernaumului a fost subiect de dispută.²⁴⁵

Prin călăuzirea Duhului, Matei, dându-ne versiunea proprie despre Isaia 9:1-2, vede stabilirea lui Cristos la Capernaum ca pe o altă împlinire a unei profeții; de data aceasta 14-16... ca să se îplinească ce fusese vestit prin prorocul Isaia, care zice:

„Țara lui Zabulon și țara lui Neftali,
înspre mare, dincolo de Iordan,
Galilea neamurilor,
norodul acesta, care zăcea în întuneric,
a văzut o mare lumină;
și peste cei ce zăceau în ținutul și în umbra morții
a răsărit lumina”.²⁴⁶

În varianta originală ebraică a lui Isaia 9:1, 2, primele două noțiuni, „țara lui Zabulon și țara lui Neftali” sunt separate de celelalte trei, „înspre mare, dincolo de Iordan, Galilea neamurilor”. Toate cele cinci sunt obiectul unor verbe: primele două „au fost acoperite cu ocară”, iar restul „acoperite cu slavă”, „onorate”. Cu toate acestea, în Matei cele cinci elemente formează un grup strâns legat. Probabil că aici toate cele cinci trebuie privite ca niște nominative în apozitie cu „norodul care zăcea în întuneric”, predicatul fiind „a văzut o mare lumină”. Ultimele două versuri, începând cu „și peste” sunt într-o relație paralelă. Aici, subiectul este „lumina”, iar predicatul este „a răsărit”. Rearanjarea lui Matei arată o foarte mică legătură cu traducerea mai degrabă sărăcăcioasă din Septuaginta. Matei, în modul lui original, a reprodus foarte bine gândurile lui Isaia. În esență, Isaia și Matei sunt într-o armonie perfectă: lumina răsare (sau *strălucește puternic*) peste cei care s-au aflat înainte în întuneric.

În harul Său suveran, Dumnezeu a făcut lucruri complet neașteptate. Nu numai pentru aristocrația din Ierusalim, ci mai ales pentru oamenii disprețuiți, aflați în suferințe și ignoranți ai Galileii, o populație amestecată, formată din evrei și neevrei, Și-a trimis El Fiul. În și în jurul Galileii Și-a petrecut Isus cea mai mare parte a vieții Sale pământești întrupate. Aici a crescut El; aici a călătorit din loc în loc în cadrul misiunilor Sale de salvare, împărțind mângâiere și vindecând și, mai presus de orice, încercând

²⁴⁵ Au fost consultate următoarele lucrări despre Capernaum: W.H.A.B., p. 86; G. E. Wright, *Biblical Archaeology*, Philadelphia, Londra, 1957, p. 237, cu o imagine a sinagogii descoperite din Capernaum; E. G. Kraeling, *Rand McNally Bible Atlas*, 1966; New York, Chicago, San Francisco, p. 373-379; L. H. Grollenberg, *op. cit.*, vezi Indexul, p. 146; W. Ewing, articolul despre Capernaum din I.S.B.E., vol. I, p. 566, 567; și J. S. Irvine, articolul despre Capernaum din *Encyclopaedia Britannica*, ediția din 1969, vol. IV, p. 826.

²⁴⁶ În varianta originală ebraică a lui Isaia 9:1, 2, primele două noțiuni, „țara lui Zabulon și țara lui Neftali” sunt separate de celelalte trei, „înspre mare, dincolo de Iordan, Galilea neamurilor”. Toate cele cinci sunt obiectul unor verbe: primele două „au fost acoperite cu ocară”, iar restul „acoperite cu slavă”, „onorate”. Cu toate acestea, în Matei cele cinci elemente formează un grup strâns legat. Aici este probabil cel mai bine să se privească toate cele cinci ca niște nominative în apozitie cu „norodul care zăcea în întuneric”, predicatul fiind „a văzut o mare lumină”. Ultimele două versuri, începând cu „și peste” sunt într-o relație paralelă. Aici, subiectul este „lumina” și „a răsărit” este predicatul. Rearanjarea lui Matei arată o foarte mică legătură cu traducerea mai degrabă sărăcăcioasă din Septuaginta. Matei, în modul lui original, a reprodus foarte bine gândurile lui Isaia. În esență Isaia și Matei sunt într-o armonie perfectă: lumina răsare (sau *strălucește puternic*) peste cei care s-au aflat înainte în întuneric.

să-i mântuiască pe cei pierduți. Aici S-a plimbat pe țărm și li S-a adresat mulțimilor. În acest ținut a adunat în jurul Lui un grup de ucenici. Din această porțiune nordică a Palestinei au fost purtate cuvintele Sale pline de viață și frumusețe, de mustrare și consolare, spre regiuni îndepărtate și transmise din tată în fiu.

După toate probabilitățile, cele cinci nume menționate în versetul 15 desemnează cinci porțiuni diferite ale Galileii Mari. Urmăriți o hartă biblică a acestor zone. *Ținutul lui Zabulon* era la vest de Marea Galileii și era mărginit spre nord de *Țara lui Neftali*. Regiunea *dinspre mare* se afla la vest de acestea și se întindea dinspre nord spre sud de-a lungul Mediteranei. *Dincolo de Iordan* indică teritoriul de la estul Iordanului. Regiunea care din cauza puternicului element păgân din componența populației sale este numită *Galilea neamurilor*, (*Galil* din Vechiul Testament) era fâșia cea mai nordică a ținutului numit de obicei Neftali. Unul dintre principalele sale orașe din timpul Vechiului Testament era Chedeș (Iosua 20:7; 21:32). Numele *Galil* (Isaia 9:1) a fost preschimbat în Galilea și astfel a început să desemneze întreaga provincie mare condusă de Irod Antipa.

Este evident că termenul „țară” din versetul 5 se referă în primul rând la oamenii care locuiau acolo. Cf. Ieremia 22:29, „Țară, țară, țară, ascultă glasul Domnului”. Acest lucru li se aplică și celorlalte trei ținuturi aflate „înspre mare...”. Întreaga populație a acestei părți nordice împărțite în cinci zone este descrisă ca „norodul acesta care zăcea în întuneric” și „cei ce zăceau în ținutul și în umbra morții”. De secole, cei care trăiau în aceste teritorii întinse au fost expuși agresiunilor politice și militare din nord (Siria, Asiria, etc.) și influențelor morale și religioase corozive ale mediului păgân din jur. Ei au fost atacați și puși în pericol mult mai mult decât oamenii din Ierusalim și din împrejurimile sale (vezi 2 Regi 15:29; Isaia 8:4). Fără nici o îndoială că multora dintre locuitorii Galileii li se puteau aplica cuvintele din 2 Regi 17:33, care se refereau în mod specific la samariteni: „se închinau Domnului, dar slujeau în același timp și dumnezeilor lor”.

Expresiile *în întuneric* și *în ținutul și în umbra morții* indică pericol, teamă și lipsă de speranță, o mare nenorocire, fără nici un ajutor în jur. În Scriptură, termenul *întuneric*, atunci când este folosit la figurat, se referă la una sau mai multe dintre următoarele caracteristici: autoînșelare (orbire a minții și inimii; cf. 2 Corinteni 4:4, 6; Efeseni 4:18); depravare (Fapte 26:18); și disperare (Isaia 9:2; vezi contextul, v. 3). Deși toate aceste trei caracteristici apar probabil aici, accentul este probabil pe ultima dintre ele (disperare, lipsă de speranță), așa cum s-a explicat deja.

Antonimul întunericului este *lumina*, care, prin urmare, simbolizează adevărata învățătură (cunoașterea adevărată a lui Dumnezeu, Psalmul 36:9), viața pentru gloria lui Dumnezeu (Efeseni 4:15, 24; 5:14) și fericirea (bucuria, Psalmul 97:11). Toate acestea trei pot fi foarte bine incluse, însă aici accentul cade probabil pe ultima dintre ele.

Prin urmare, sensul adevărat al citatului este acesta, că Isus Cristos, prin prezența, cuvintele și faptele Sale pline de îndurare și de putere, va umple inimile tuturor ucenicilor Săi galileeni cu bucuria mântuirii. Nu se vor mai ascunde în negură și disperare. Când Isus vine în Galilea și Își începe marea lucrare de aici, se adeveresc cuvintele cunoscutului imn:

Întreaga lume era pierdută în întunericul păcatului,
Lumina lumii este Isus.

Matei încheie acest paragraf prin cuvintele: **17. De atunci încolo, Isus a început să propovăduiască și să zică: „Pocăiți-vă, căci Împărăția cerurilor este aproape”.** Ar trebui observate următoarele aspecte:

a. În esență, deși nu în amănunt, mesajul lui Cristos este același cu cel al lui Ioan Botezătorul, ca mărturie stă faptul că proclamația din 3:2 a vestitorului suna la fel. De aceea, nu este necesar să se repete explicația dată deja; însă vezi cele referitoare la 4:23.

b. În legătură cu contextul precedent (4:13–16), sensul de aici din versetul 17 este că Isus începe acum să aducă această veste bună a Împărăției în regiuni în care Ioan nu pătrunsese încă în profunzime. Evanghelia începe să se răspândească pe teritorii mai mari. Porunca adresată oamenilor de a se pocăi este auzită în locuri în care nu a mai răsunat.

c. Faptul că venirea lui Cristos a adus într-adevăr o mare schimbare pe pământ, astfel încât milioane de oameni au trecut din împărăția întunericului în cea a luminii, arată că proclamația „Împărăția cerurilor este *la îndemână*” a fost pe deplin justificată.

d. Acest mesaj nu a fost vestit imediat în întreaga lume. De la bun început s-a intenționat ca răspândirea lui să fie una progresivă: el trebuia să meargă întâi la evrei (10:5, 6), apoi de asemenea, pas cu pas, la toate națiunile (24:14; 28:19; Fapte 13:46; Romani 1:16). De aceea, nu este surprinzător faptul că anunțul „Împărăția cerurilor este aproape”, venit mai întâi de pe buzele lui Ioan și confirmat mai apoi de Isus, a fost ulterior repetat de ucenici (Matei 10:7), cu intenția ca până la urmă să străbată întreaga lume: fiecare națiune. Apoi va veni sfârșitul.

4:18–22 *Chemarea celor patru pescari*

Cf. Marcu 1:16–20; iar pentru Matei 4:19b

și Marcu 1:17b vezi Luca 5:10b

18 Pe când trecea pe lângă marea Galileii, Isus a văzut doi frați: pe Simon, zis Petru, și pe fratele său Andrei, care aruncau o mreajă în mare; căci erau pescari. 19 El le-a zis: „Veniți după Mine, și vă voi face pescari de oameni.” 20 Îndată ei au lăsat mrejile, și au mers după El. 21 De acolo a mers mai departe, și a văzut pe alți doi frați: pe Iacov, fiul lui Zebedei, și pe Ioan, fratele lui, care erau într-o corabie cu tatăl lor Zebedei și își cârpeau mrejile. El i-a chemat. 22 Și îndată, ei au lăsat corabia și pe tatăl lor, și au mers după El.

18–20. Pe când trecea pe lângă marea Galileii, Isus a văzut doi frați: pe Simon, zis Petru, și pe fratele său Andrei, care aruncau o mreajă în mare; căci erau pescari. El le-a zis: „Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni”. Îndată ei au lăsat mrejele și au mers după El.

Așa cum este arătat în explicația dată în legătură cu versetul 17 (vezi mai ales punctul *d* de mai sus), minunata Evangheliie a Împărăției nu era dată numai pentru oamenii care au trăit în perioada lucrării pământești a lui Cristos. Ea a fost dată pentru toate secolele. De aceea, nu este deloc surprinzător faptul că de la începutul acestei

lucrări Isus a ales oameni care, atât prin mărturia lor orală, cât și prin cea scrisă, aveau să-I continue lucrarea și să Îi proclame mesajul. Nu era deloc nou ca un învățător să aibă nu numai o audiență generală, ci și un grup de *tovarăși apropiați* sau *ucenici*. Oare Socrate nu a avut ucenici? Ioan Botezătorul nu a avut și el? Dar fariseii? Dar rabinii? Ucenicii lui Isus aveau să devină verigile de legătură dintre El și Biserica Lui. Ei aveau să devină pietrele de temelie ale Ierusalimului de aur (Apocalipsa 21:19, 20). Să ne gândim, de exemplu, la importanța unor oameni ca Matei, Ioan și Petru pentru formarea Evangheliilor, care sunt principalele noastre surse de informație despre Isus Cristos. Prin urmare, în timp ce Se plimba de unul singur pe malul Mării Galileii, Isus a invitat anumiți oameni să vină la El.

Au existat câteva chemări la ucenicie și la apostolia care urma imediat după ea:

- a. Cea menționată în Ioan 1:35–51. Vezi C.N.T. la acele versete.
- b. Cea menționată aici (Matei 4:18–22; Marcu 1:16–20).
- c. Cea menționată în Luca 5:1–11.
- d. Cea menționată în Matei 9:9–13; Marcu 2:13–17; Luca 5:27–32.
- e. Cea menționată în Matei 10:1–4; Marcu 3:13–19; Luca 6:12–16.

Cele cinci invitații erau caracterizate de următoarele diferențe; luate după cum urmează (explicându-le de la *a.* la *e.*, așa cum sunt listate mai sus):

a. Prin luna februarie a anului 27 d.Cr., această chemare i-a fost adresată lui Andrei și unui ucenic al cărui nume nu este menționat, după toate probabilitățile Ioan, ei fiind invitați să-L accepte pe Isus din Nazaret ca Mesia și să devină discipolii Săi spirituali. Andrei l-a adus la Isus pe fratele său Simon (Petru). Probabil că și Ioan i-a făcut același serviciu fratelui său Iacov. Aproape imediat după aceea au venit și Filip și (prin el) Natanael. Deși Îl însoțeau uneori pe Isus în călătoriile Sale, ucenicii au continuat să-și vadă de ocupațiile lor seculare.

b. Acest eveniment s-a petrecut cam cu un an mai târziu, prin luna februarie a anului 28 d.Cr. Cei patru ucenici la care se face referire în Ioan 1:35–41 (Petru, Andrei, Iacov și Ioan) au devenit cei mai fideli tovarăși ai Domnului și erau mai conștienți ca oricând de faptul că erau pregătiți în vederea apostoliei, adică pentru a deveni „pescari de oameni”. Cu toate acestea, nici măcar acum nu poate fi interpretat cu ușurință Matei 4:20 și 22 în sensul că ei au spus adio ocupațiilor lor seculare de pescari. Într-o clipă vom spune mult mai multe despre punctul *b.*

c. Acest eveniment are loc puțin mai târziu. El include și povestea pescuirii minunate. Luca 5:10b seamănă cu Matei 4:19b; adică, expresia „pescar de oameni” apare în ambele cazuri, pasajele din Matei și Marcu punând accentul pe *efort*, iar pasajul din Luca pe *succes*. Dincolo de această asemănare însă, cele două relatări sunt complet diferite. În relatarea Matei-Marcu, Isus Se plimbă pe malul mării; în Luca, El stă în picioare pe țârm. În prima, Simon și Andrei, Iacov și Ioan sunt menționați toți cu numele. Isus îi vorbește de asemenea fiecăruia. În relatarea doctorului preaiubit, Isus se adresează numai lui Petru. Andrei nici măcar nu este menționat, deși este posibil să fi fost prezent. În prima relatare, Simon și Andrei își aruncă mrejele în mare, adică

pescuiesc, iar Iacov și Ioan își cârlesc mrejele. În relatarea lui Luca, pescarii își spală mrejele. În prima, Petru și Andrei își lasă mrejele și îl urmează pe Isus; în mod similar, Iacov și Ioan își lasă în urmă barca și tatăl și îl urmează pe Învățător. Însă în cartea lui Luca ucenicii *lasă totul*, luându-și rămas bun de la ocupația lor de pescari pe durata întregii perioade dinainte de crucificarea lui Isus, și îl urmează pe Isus permanent.

d. Aceasta era chemarea lui Matei (=Levi) vameșul, scriitorul acestei Evanghelii. A avut probabil loc la foarte scurt timp după c. Dovada: vezi Luca 5:11, 27. Atunci când L-a urmat pe Isus, și Matei „a lăsat totul”.

e. Această chemare era pentru întregul grup de doisprezece. Este chemarea oficială la ucenicie-apostolie pentru toți. Simon cel nestatornic trebuia să devină Petru stânca. Ceva similar era adevărat pentru ei toți. Atunci când îi întâlnim pentru prima dată pe acești oameni, și într-o anumită măsură și mai târziu, ei manifestă lipsa profunzimii spirituale (Matei 13:6; 15:33; 16:7–12, 22, 23; 17:10–13; 19:10–12, 23–30; 24:3), a unei simpatii calde (14:15, 16, 23; 19:13–15), a perseverenței în rugăciune (17:16–21) și a curajului care nu dă înapoi (26:56, 69–75). Cu toate acestea, le-a trebuit totuși ceva curaj ca să devină ucenicii lui Cristos și să se confrunte de aceea cu opoziția multora, inclusiv a conducătorilor religioși. Pentru mai multe amănunte despre Cei doisprezece, vezi cele referitoare la 10:1–4.

În legătură cu toate acestea, nu trebuie scăpat din vedere următorul fapt. Decizia lor de a-L urma pe Isus arată măreția Lui: puterea impunătoare a influenței Sale asupra minților și inimilor oamenilor, astfel încât atunci când El îi cheamă, ei vin imediat după El. Ne sunt arătate aici și efectele simpatiei Lui și mărimea puterii Lui. Nu este minunat că a fost dispus să ia asemenea oameni obișnuiți, patru pescari etc., indivizi needucați, și să-i transforme, în ciuda tuturor prejudecăților și superstițiilor lor, în instrumentul mântuirii multora; să-i prefacă în conducători care, prin mărturiile lor, vor răsturna cu susul în jos întreaga lume?

Cei patru care sunt menționați în versetele 18–22 sunt următorii:

Petru cel impetuos (Matei 14:28–33; 16:22, 23; 26:33–35; Ioan 18:10), care devine conducătorul celorlalți doisprezece și este menționat primul pe orice listă cu apostolii (Matei 10:2–4; Marcu 3:16–19; Luca 6:14–16 și Fapte 1:13).

Fratele lui Petru, Andrei, care aduce tot timpul oameni la Isus (Ioan 1:40–42; 6:8, 9, cf. Matei 14:18; Ioan 12:22).

Iacov, fiul lui Zebedei, primul dintre Cei doisprezece care a purtat cununa de martir (Fapte 12:1, 2).

Fratele lui, Ioan, care este numit „ucenicul pe care îl iubea Isus” (Ioan 13:23; 19:26, etc.). Cu siguranță că Domnul i-a iubit foarte intens pe toți „ai Lui” (Ioan 13:1, 2), însă între Isus și Ioan a existat cea mai tandră legătură și cea mai mare înțelegere reciprocă.²⁴⁷

Să vedem acum câteva detalii în plus cu privire la versetele 18–20. Petru și Andrei își aruncau mrejele în mare. Pentru *plasă* Matei folosește trei cuvinte diferite. Unul este *diktuon*, folosit în versetele 20 și 21. Acesta este cuvântul cu sensul cel mai larg și mai

²⁴⁷ Pot fi învățate multe lucruri de la A. B. Bruce, *The Training of the Twelve*, Garden City, New York, 1928; și de la C. E. Macartney, *Of Them He Chose Twelve*, Philadelphia, 1927.

general dintre toate, și se poate referi la orice fel de plasă, chiar și una de vânătoare sau pentru prins păsări. Cu toate acestea, în Noul Testament el se referă la plasele de pescuit de orice fel. *Sagene* este *năvodul* sau *mreaja*. Cuvântul este folosit foarte potrivit în Matei 13:47; vezi cele referitoare la acest verset. Al treilea cuvânt este cel folosit aici în 4:18 (și în Marcu 1:16), *amphiblestron*, adică, *plasă de aruncat*. Atunci când este aruncată cu îndemănare peste umăr, ea se va răspândi, formând un cerc atunci când cade în apă, iar apoi, din cauza greutatea care îi sunt atașate, se va scufunda cu repeziciune în apă, prinzând peștii de sub ea.²⁴⁸ Acesta era genul de plasă cu care pescuiau Petru și Andrei atunci când Isus, umblând pe malul mării, le-a spus: „Veniți, urmați-Mă, și Eu vă voi face pescari de oameni”. Domnul Își exercită suveranitatea peste acești oameni prin a nu le permite nici măcar să-și termine treaba. Ei trebuie să fie gata să-L urmeze imediat atunci când îi cheamă. Cf. 8:21, 22; 10:37.

Petru și Andrei au venit din Betsaida (Ioan 1:45), dar Petru se mutase recent în Capernaum (Matei 4:13; 8:5, 14, 15; Marcu 1:21, 29, 30; Luca 4:31, 33, 38). În acest moment acești bărbați ajunseseră să-L cunoască deja pe Isus, căci trecuse deja un an de la evenimentele de neuitat relatate în Ioan 1:35–42. Prin urmare, atunci când El le-a spus (Matei 4:19): „Veniți după Mine și Eu vă voi face pescari de oameni”, ei și-au lăsat într-o clipită plasele și L-au urmat, încurajați de promisiunea Domnului lor că îi va antrena în vederea unei sarcini mult superioare chiar și ocupației onorabile cu care se îndeletniceau acum. În loc să prindă pește pentru masă, ei prindeau acum oameni pentru Împărăție.

Nu trebuie să scăpăm din vedere faptul că prin intermediul acestei promisiuni: „Eu vă voi face pescari de oameni”, Isus Își pune pecetea aprobării peste cuvintele autorului inspirat al cărții Proverbe: „cel înțelept câștigă suflete” (Proverbe 11:30); confirmă Daniel 12:3: „Cei înțelepți vor străluci ca strălucirea cerului și cei ce vor învăța pe mulți să umele în dreptate vor străluci ca stelele în veac și în veci de veci”; adaugă autoritatea Sa la afirmația șocantă a lui Pavel: „M-am făcut tuturor totul ca, oricum, să mântuiesc pe unii din ei” (1 Corinteni 9:22); și anticipează propria Sa invitație glorioasă: „Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și Eu vă voi da odihnă” (Matei 11:28).

Altor doi ucenici ai lui Isus le-a fost dată aceeași poruncă și promisiune:

21, 22. De acolo a mers mai departe și a văzut pe alți doi frați: pe Iacov, fiul lui Zebedei, și pe Ioan, fratele lui, care erau într-o corabie cu tatăl lor Zebedei și își cârpeau mrejele. El i-a chemat. Și îndată, ei au lăsat corabia și pe tatăl lor și au mers după El. Aceștia doi nu pescuiau ca Petru și Andrei, ci își reparau plasele. Ei au primit aceeași chemare. Și ei au fost probabil gata deja să intre într-un nou gen de relație (stadiul *b*, p. 222, 223), adică, o tranziție de la *a*. o părtășie sporadică cu Cristos (stadiul din Ioan 1:39), la *c*. ucenicie permanentă cu abandonarea vocației seculare (stadiul din Luca 5:11). Chiar și acum ei trebuia să înceapă în forță să se pregătească deja pentru apostolie.

Iacov și Ioan au ascultat imediat. Ei au lăsat barca și pe tatăl lor. Ce s-a întâmplat cu afacerea lui Zebedei? Ea a rămas la fel. Zebedei nu era un om sărac. El avea slujitori care au continuat să-l ajute în munca lui, astfel încât, atunci când fiii săi nu puteau fi

²⁴⁸ Vezi R. C. Trench, *Synonyms of the New Testament*, Grand Rapids, 1948, p. lxiv.

cu el din cauza asocierii lor din ce în ce mai strânse cu Isus, aceștia erau întotdeauna gata să umple golul (Marcu 1:20). Există o soluție la îndemână pentru fiecare nevoie.

4:23-25 – *Învățătura, predicarea și vindecările lui Cristos*

Cf. Marcu 1:39; Luca 4:44

23 Isus străbătea toată Galilea, învățând pe norod în sinagogi, propovăduind Evanghelia Împărăției și tămăduind orice boală și orice neputință care era în norod. 24 I S-a dus vestea în toată Siria; și aduceau la El pe toți cei ce sufereau de felurite boli și chinuri: pe cei îndrăciți, pe cei lunatici și pe cei slăbănogi; și El îi vindeca. 25 După El au mers multe noroade din Galilea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudea și de dincolo de Iordan.

Tipul de lucrare pe care a făcut-o Isus în timpul Marii Sale lucrări din Galilea este trecută acum în revistă pe scurt. Ea nu se limita la Capernaum, fiindcă citim că:

23. Isus străbătea toată Galilea, învățând pe norod în sinagogi, propovăduind Evanghelia Împărăției și tămăduind orice boală și orice neputință care era în norod. Activitatea lui Isus se deosebea în câteva privințe de cea a lui Ioan: *a.* Ioan predica în aer liber; Isus și în sinagogi; *b.* Ioan predica; Isus dădea și învățătură; *c.* în cadrul predicării sale, Ioan accentua nevoia pocăinței din cauza judecății iminente; Isus, deși nu neglija nici acest lucru, puneă totuși un accent mai mare pe mesajul pozitiv: El proclama *Evanghelia* Împărăției (vezi C.N.T. la Filipeni, p. 81–85); *d.* „a venit Ioan, nici mâncând, nici bănd; a venit Fiul omului mâncând și bănd” (11:18, 19); și în cele din urmă, *e.* Ioan a predicat și a botezat; Isus a predicat și a făcut vindecări miraculoase. Există o diferență între predicare și învățătură, deși este adevărat că predicarea bună este și învățătură. Cu toate acestea, accentul nu este același. Cuvântul folosit în original pentru *predicare* înseamnă *vestire, anunțare, proclamare* (vezi C.N.T. la 1 și 2 Timotei și Tit, p. 310). Pe de altă parte, *învățătura* înseamnă oferirea unor informații mai detaliate cu privire la anunțul care a fost făcut. Isus Se folosea din plin de posibilitatea de a predica și învăța în sinagogă (13:53–58; Marcu 6:1–6; Luca 4:16–31).

Ce se înțelege prin Împărăție în expresia „Evanghelia Împărăției”? Nu este nevoie să se repete ceea ce s-a spus deja în legătură cu acest subiect (vezi p. 80, de asemenea cele referitoare la 3:2 și 4:17). În conotația sa cea mai largă, *expresia „Împărăția cerurilor”, „Împărăția lui Dumnezeu”, sau pur și simplu „Împărăția”* (când contextul arată clar că ceea ce se are în vedere este „Împărăția cerurilor sau a lui Dumnezeu”) *indică domnia, conducerea sau suveranitatea lui Dumnezeu recunoscută în inimile oamenilor, operativă în viețile celor care sunt ai Lui și ajutând la realizarea mântuirii lor depline, la constituirea lor în Biserică și în cele din urmă la răscumpărarea universului.* Observați mai ales cele patru concepte:

a. Domnia, stăpânirea sau suveranitatea recunoscută a lui Dumnezeu. Poate că acesta este sensul din Luca 17:21, „Împărăția lui Dumnezeu este în voi”, și din Matei 6:10, „Vie Împărăția Ta, facă-se voia Ta”.

b. Mântuire deplină, adică toate binecuvântările spirituale și materiale – anume, binecuvântări pentru suflet și trup – care rezultă în urma faptului că Dumnezeu este Împărat în inimile noastre, recunoscut și ascultat ca atare. Acesta este sensul, conform contextului, lui Marcu 10:25, 26: „Mai lesne este... decât să intre un om bogat în Împărăția lui Dumnezeu. Ucenicii... au zis: «Cine poate atunci să fie mântuit?»”

c. Biserica: comunitatea oamenilor în a căror inimă Dumnezeu este recunoscut ca Împărat. Împărăția lui Dumnezeu și Biserica, atunci când sunt luate cu acest sens, sunt aproape echivalente. Acesta este sensul din Matei 16:18, 19. „Și pe această piatră voi zidi Biserica Mea... Îți voi da cheile Împărăției cerurilor...”.

d. Universul răscumpărat: cerul nou și pământul nou cu toată slava lor; ceva care încă urmează să vină: realizarea finală a puterii mântuitoare a lui Dumnezeu. Astfel, în Matei 25:34 apare: „... moșteniți Împărăția care v-a fost pregătită...”.

Aceste patru sensuri nu sunt separate și neînrudite. Ele izvorăsc toate din ideea centrală a domniei lui Dumnezeu, a supremației Lui în sfera puterii mântuitoare. *Împărăția* sau *domnia* (cuvântul grecesc are ambele sensuri) cerurilor este ca o sămânță de muștar care se dezvoltă treptat; de aici, coexistența prezentului cu viitorul (Marcu 4:26–29). Ea este prezentă; studiază Matei 5:3; 12:28; 19:14; Marcu 10:15; 12:34; Luca 7:28; 17:20, 21; Ioan 3:3–5; 18:36. Ea este viitoare; studiază Matei 7:21, 22; 25:34; 26:29.

Isus a vorbit despre lucrarea de mântuire ca despre Împărăția sau domnia cerului pentru a indica originea, caracterul și scopul supranatural al mântuirii noastre. Mântuirea noastră începe în ceruri și ar trebui să contribuie la gloria Tatălui nostru din ceruri. De aceea, folosind acest termen, Cristos a apărut adevărul, atât de prețios pentru toți credincioșii, că orice lucru are ca scop glorificarea lui Dumnezeu.

Nu numai că Isus a predicat și a învățat; El a și vindecat. Nici o boală nu era prea grea pentru ca El să o poată vindeca, nici o infirmitate nu era prea mare pentru a o putea ușura; de aceea spune Matei „orice (fel de) boală și orice (fel de) neputință”.

Vindecările miraculoase ale lui Cristos aveau o triplă semnificație: a. ele îi confirmau mesajul (Ioan 14:11); b. ele arătau că El este într-adevăr acel Mesia despre care vorbește profeția (Isaia 35:5; 53:4, 5; 61:1; Matei 11:2–6); și c. ele dovedeau că într-un anumit sens Împărăția a și sosit, căci, așa cum s-a arătat, conceptul de „împărăție” include atât binecuvântări pentru trup, cât și pentru suflet. Evangheliile stabilesc pretutindeni o legătură foarte strânsă între conceptele *împărăție* și *miracole* (Matei 9:35; 10:7, 8; 12:28; Luca 9:1, 2; cf. de asemenea Fapte 8:6, 7, 12).

Caracterul universal al vindecărilor este evidențiat și prin faptul că Isus a parcurs întreaga Galilee, cu populația sa amestecată, formată din evrei și neamuri, și a vindecat „orice boală și orice neputință care era în norod”, fără să întrebe vreodată pe cineva care era bolnav: „Ești evreu sau dintre neamuri?” El i-a vindecat pe *toți*, indiferent de rasă sau naționalitate. El a fost și este cu adevărat „Mântuitorul lumii” (Ioan 4:42; 1 Ioan 4:14).

Rezultatul acestei întregi activități de vindecare din Galilea este indicat în versetul 24. I s-a dus vestea în toată Siria. Știrea a circulat repede, așa că toată Siria a auzit despre ea. Este clar că termenul „Siria” de aici nu putea însemna întreaga provincie romană, care includea și Palestina până în 70 d.Cr., ci mai degrabă regiunea

din nordul Galileii, spre Antiohia și Damasc. Mulți evrei se stabiliseră în aceste orașe nordice; unii benevol, alții prin mutările forțate dintr-o regiune în alta. Inimile acestora erau unite cu ale rudelor și prietenilor lor din Galilea și Iudea prin legături economice, sociale și religioase. Mai mult, între orașele lor existau drumuri foarte bune. Noi am văzut deja despre Capernaumul din Galilea că era situat pe drumul care cobora din Damasc. Și Antiohia și Damascul erau legate în mod similar. Și apoi mai exista și drumul care se întindea de-a lungul țărmului mării care venea dinspre Antiohia și trecea prin Tir, Galilea și Gaza și se îndrepta spre Egipt.²⁴⁹

De aceea, nu este deloc surprinzător faptul că de aproape și de departe, aceste regiuni nordice Își aduceau la Isus bolnavii, pentru ca El să îi poată vindeca: **și aduceau la El pe toți cei ce sufereau de felurite boli și chinuri: pe cei îndrăciți, pe cei lunatici și pe cei slăbănogi; și El îi vindeca.**

„Boli și chinuri” este termenul general, arătând că Isus era în stare să vindece orice boală, indiferent care ar fi fost ea. Durerile dispăreau la simpla Lui atingere sau doar la simpla rostire a cuvintelor Sale pline de putere. Sunt menționați în special trei grupuri: demonizații, epilepticii și paraliticii. Cu privire la subiectul posesiunii demonice, vezi cele referitoare la 9:32–34. Deocamdată este nevoie să se sublinieze doar faptul că *cei demonizați* erau în capul listei în mod foarte potrivit, fiindcă posesiunea demonică era considerată a fi cauza multor boli (9:33; 12:22; 17:15, 18; Marcu 9:25; Luca 13:10–12, 16).

Cuvântul pe care, în armonie cu mulți alți traducători și comentatori, eu l-am tradus *epileptici*, este legat din punct de vedere etimologic cu luna. Prin urmare, unii preferă traducerea „lunatici” [Așa este tradus și în Biblia Cornilescu, n.tr.] Cu toate acestea, 17:15, unde este folosit același cuvânt, iar boala este descrisă cu lux de amănunte, pare să dovedească faptul că se face referire la cei care au crize de epilepsie, așadar la epileptici. Deși etimologia cuvântului este importantă, ea nu ar trebui să fie mai importantă decât descrierea detaliată a unei boli. Ideea este că și persoanele din această categorie erau vindecate instantaneu de către Învățător, și încă o dată pentru totdeauna. Acesta era și cazul *paraliticilor*. Exemple șocante de asemenea vindecări sunt relate în 8:5–13 (cf. Luca 7:1–10) și în 9:1–8 (cf. Marcu 2:1–12 și Luca 5:17–26).

De aceea, este evident că Fiul lui Dumnezeu a pornit la război. El distrugea lucrările Diavolului, predicând, învățând, scoțând demoni și vindecând boli prin puterea Duhului, vindecând astfel atât sufletul, cât și trupul, și instaurând din ce în ce mai mult Împărăția lui Dumnezeu pe pământ (Matei 12:28).

Rezultatul final: **25. După El au mers multe noroade din Galilea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudea și de dincolo de Iordan.** Firește, din *Galilea*. Cu toate acestea, și din *Decapole*, adică, din regiunea *celor zece orașe*, o federație care se întindea în cea mai mare parte a ei la nord-estul Samariei și, într-o oarecare măsură, și în nord-estul Galileii și era formată din orașele: Damasc, Kanata, Dion, Hippos, Gadara, Abila, Scitopolis, Pella, Geresă și Filadelfia. S-a auzit și în Ierusalim, și de fapt în toată Iudea, ce se

²⁴⁹ Toate aceste drumuri, și multe altele, sunt descrise cu lux de amănunte și reprezentate pe hartă în lucrarea lui V. W. Von Hagen, *The Roads That Led to Rome*, Cleveland și New York, 1967, p. 18, 19; vezi mai ales harta de la p. 18, 19.

întâmplă în nord. Astfel că veneau și din sud oameni care îngroșau rândurile celor care Îl urmau pe Isus. Ei auzeau cuvintele Lui și vedeau – și în multe cazuri beneficiau chiar de – minunile Lui. Chiar și Perea, regiunea de la est de Iordan și la sud de Decapole, și-a trimis reprezentanții. Mulțimile au fost probabil imense!

Rezumatul capitolului 4:12–25

4:12:17. Acest scurt paragraf descrie începutul Marii lucrări din Galilea. La poate un an după evenimentele relatate în 3:13–4:11 (botezul și ispitirea), Isus „a plecat în Galilea”. El Și-a luat rămas bun de la Nazaret, care fusese căminul Lui până aproape la vârsta de treizeci de ani, și S-a stabilit la Capernaum, situat pe țărmul nord-vestic al Mării Galileii. El a făcut acest lucru spre împlinirea profeției din Isaia 9:1, 2.

De asemenea, Ioan Botezătorul fusese arestat și întemnițat, iar atenția populației din Iudea în mijlocul căreia lucra deja de ceva vreme Isus a fost concentrată în întregime asupra marelui Binefăcător pe care L-a prezentat chiar Ioan Botezătorul. Isus, în schimb, știa că dacă ar fi rămas în continuare în sud, cu fariseii și saducheii invidioși, acest lucru ar fi dus la declanșarea prematură a unei crize. Prin urmare, El a pornit spre Galilea. El nu trebuia să moară până la momentul potrivit.

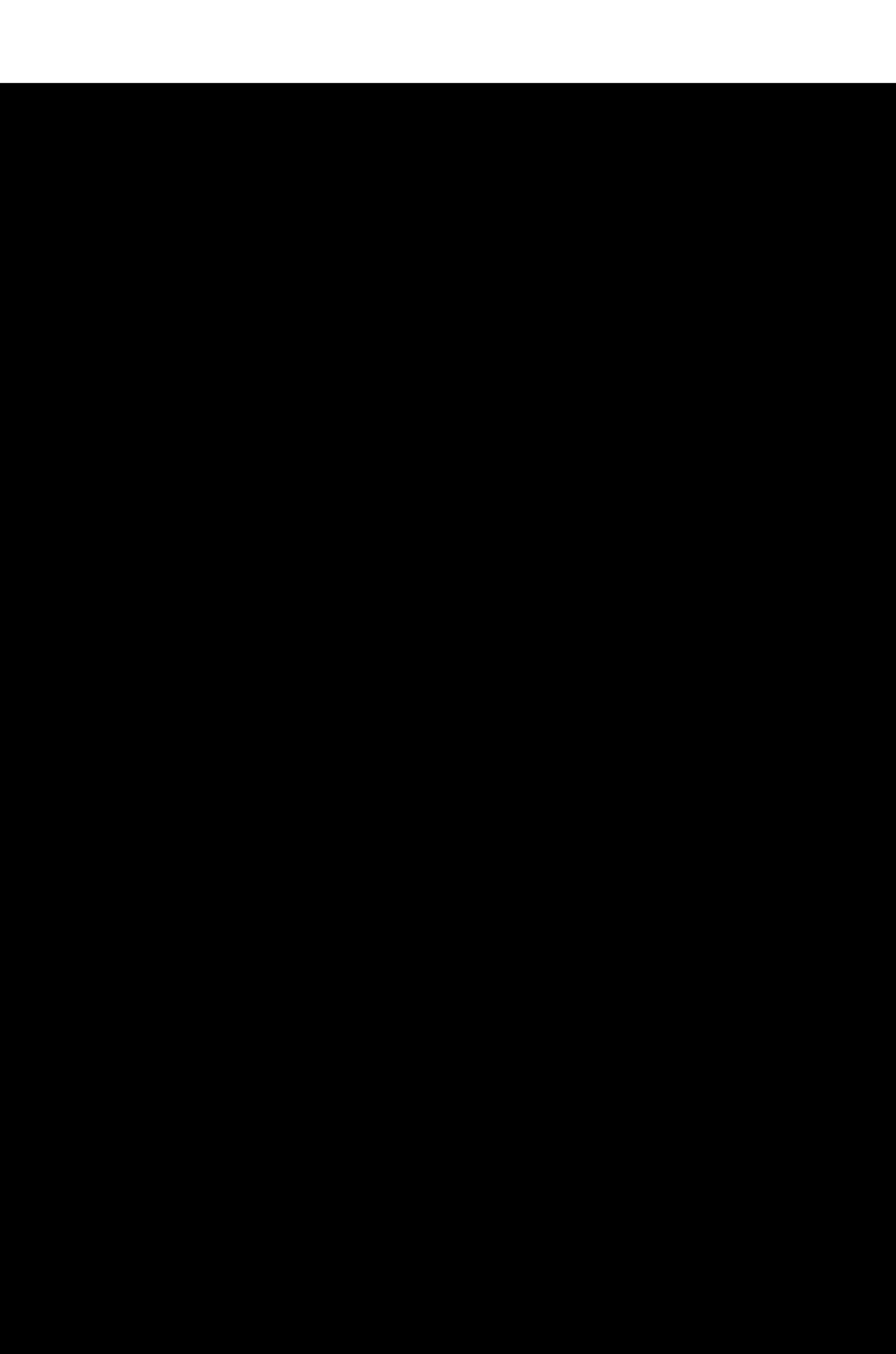
În Galilea, Și-a stabilit cartierul general la Capernaum, traversând de acolo întregul teritoriu nordic, învățând, predicând și vindecând, astfel încât lumina mântuirii a răsărit peste cei care locuiseră mai înainte în întunericul disperării, iar Împărăția lui Dumnezeu a început să prospere pe pământ.

4:18–22. În timp ce umbla pe țărmul Mării Galileii, Isus i-a chemat la Sine pe Petru și Andrei, care pescuiau atunci când L-au auzit pe Isus spunându-le: „Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni”. Ei au ascultat imediat. La fel și Iacov și Ioan, care au fost chemați în mod similar la scurtă vreme după ei în timp ce își dregeau mrejele. Aceștia patru Îl cunoșteau pe Isus de poate un an deja și își petrecuseră o parte din timpul lor în compania Lui. Cu toate acestea, acum ei au început să se pregătească din greu în vederea apostoliei, adică, pentru a fi trimiși de unii singuri să proclame vestea bună.

4:23–25. Vestea că Isus învață, predică și vindecă s-a răspândit până departe. Siria din nord, Decapole și Perea dinspre est, și chiar și Iudea dinspre sud au fost reprezentate în marea mulțime care Îl urma pe Isus pe durata călătoriilor Sale galileene. El i-a vindecat pe toți cei aflați în suferință, inclusiv pe cei posedați de demoni, epileptici și paralitici. El i-a vindecat într-o clipită și complet. Nu mai era necesar un al doilea tratament mai târziu. El i-a făcut bine pentru că le înțelegea necazul și îi iubea.

Printre multele reprezentări ale puterii vindecătoare a lui Isus, următoarele merită să fie menționate în mod special: pictura lui A. Deitrich, intitulată: „Cristoase, îndură-Te de noi” (apărută și descrisă în cartea lui Cynthia P. Maus, *Christ and the Fine Arts*, New York, 1959, p. 248–250); pictura lui J. M. F. H. Hofmann, „Cristos vindecând bolnavii” (copie și interpretare în lucrarea lui Albert E. Bailey, *The Gospel in Art*, Boston, 1946, p. 188–192); și,

în cele din urmă, dar nu în ultimul rând, centrată în jurul aceleiași teme, gravura superbă și de neuitat a lui Rembrandt van Rijn, numită „gravura de o sută de guldeni” (reproducere și note marginale explicative în lucrarea lui Robert Wallace și a editorilor colecției Time-Life Books, *The World of Rembrandt*, New York, 1968, p. 154–157).

Schița capitolelor 5–7

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

Predica de pe munte

Primul mare discurs

CAPITOLELE V-VII

M A T E I

5:1-24

5 1 Când a văzut Isus noroadele, S-a suit pe munte; și după ce a șezut jos, ucenicii Lui s-au apropiat de El. 2 Apoi a început să vorbească și să-i învețe astfel:

3 „Ferice de cei săraci în duh, căci a lor este Împărăția cerurilor!

4 Ferice de cei ce plâng, căci ei vor fi mângâiați!

5 Ferice de cei blânzi, căci ei vor moșteni pământul!

6 Ferice de cei flămânzi și însetați după neprihănire, căci ei vor fi saturați!

7 Ferice de cei milostivi, căci ei vor avea parte de milă!

8 Ferice de cei cu inima curată, căci ei vor vedea pe Dumnezeu!

9 Ferice de cei împăciuitori, căci ei vor fi chemați fii ai lui Dumnezeu!

10 Ferice de cei prigonți din pricina neprihănirii, căci a lor este Împărăția cerurilor!

11 Ferice va fi de voi, când din pricina Mea, oamenii vă vor ocări, vă vor prigonii, și vor spune tot felul de lucruri rele și neadevărate împotriva voastră!

12 Bucurați-vă și veseliți-vă, pentru că răsplata voastră este mare în ceruri; căci tot așa au prigonit pe prorocii care au fost înainte de voi.

15 Voi sunteți sarea pământului. Dar dacă sarea își pierde gustul, prin ce își va căpăta iarăși puterea de a sara? Atunci nu mai este bună la nimic, decât să fie lepădată afară și călcată în picioare de oameni.

14 Voi sunteți lumina lumii. O cetate așezată pe un munte, nu poate să rămână ascunsă. 15 Și oamenii n-aprind lumina ca s-o pună sub obroc, ci o pun în sfeșnic, și luminează tuturor celor din casă. 16 Tot așa să lumineze și lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre bune și să slăvească pe Tatăl vostru care este în ceruri.

17 Să nu credeți că am venit să stric Legea sau Prorocii; am venit nu să stric, ci să împlinesc. 18 Căci adevărat vă spun, câtă vreme nu va trece cerul și pământul, nu va trece o iotă sau o frântură de slovă din Lege, înainte să se fi întâmplat toate lucrurile. 19 Așa că, oricine va strica una din cele mai mici din aceste porunci și va învăța pe oameni așa, va fi chemat cel mai mic în Împărăția cerurilor; dar oricine le va păzi și va învăța pe alții să le păzească, va fi chemat mare în Împărăția cerurilor. 20 Căci vă spun că, dacă neprihănirea voastră nu va întrece neprihănirea cărturarilor și a fariseilor, cu nici un chip nu veți intra în Împărăția cerurilor.

21 Ați auzit că s-a zis celor din vechime: 'Să nu ucizi; oricine va ucide, va cădea sub pedeapsa judecății.' 22 Dar Eu vă spun că ori și cine se mânie pe fratele său, va cădea sub pedeapsa judecății; și ori și cine va zice fratelui său: 'Prostule!' va cădea sub pedeapsa Soborului; iar oricine-i va zice: 'Nebunule,' va cădea sub pedeapsa focului gheenei.²⁵⁰

23 Așa că, dacă îți aduci darul la altar și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva²⁵¹ împotriva ta, 24 lasă-ți darul acolo, înaintea altarului, și du-te întâi de împacă-te cu

²⁵⁰ La traducerea și explicarea versetului 21 și 22 am fost ajutat de articolul lui J. Jeremias despre *πακα*, Th.D.N.T., vol. VI, pag. 973-976. Cu toate acestea, o comparație va arăta că există unele diferențe.

²⁵¹ Literal, „are ceva împotriva ta”. Cu toate acestea, această traducere poate duce ușor la o

fratele tău; apoi vino de adu-ți darul. 25 Caută de te împacă degrabă cu pârașul tău, câtă vreme ești cu el pe drum²⁵²; ca nu cumva pârașul să te dea pe mâna judecătorului, judecătorul să te dea pe mâna temnicerului, și să fii aruncat în temniță. 26 Adevărat îți spun că nu vei ieși de acolo până nu vei plăti cel din urmă bănuț.

27 Ați auzit că s-a zis celor din vechime: 'Să nu preacurvești.' 28 Dar Eu vă spun că ori și cine se uită la o femeie ca s-o poftască, a și preacurvit cu ea în inima lui. 29 Dacă deci ochiul tău cel drept te face să cazi în păcat,²⁵³ scoate-l și leapădă-l de la tine; căci este spre folosul tău să piară unul din mădularele tale, și să nu-ți fie aruncat tot trupul în gheenă. 30 Dacă mâna ta cea dreaptă te face să cazi în păcat, taie-o și leapăd-o de la tine; căci este spre folosul tău să piară unul din mădularele tale, și să nu-ți fie aruncat tot trupul în gheenă.

31 S-a zis iarăși: 'Oricine își va lăsa nevasta, să-i dea o carte de despărțire.' 32 Dar Eu vă spun că ori și cine își va lăsa nevasta, afară numai de pricină de curvie,²⁵⁴ îi dă prilej să preacurvească; și cine va lua de nevastă pe cea lăsată de bărbat, preacurvește.

33 Ați mai auzit iarăși că s-a zis celor din vechime: 'Să nu juri strâmb; ci să împlinești față de Domnul jurămintele tale.' 34 Dar Eu vă spun: Să nu jurați nicidecum; nici pe cer, pentru că este scaunul de domnie al lui Dumnezeu; nici pe pământ, pentru că este așternutul picioarelor Lui; nici pe Ierusalim, pentru că este cetatea marelui Împărat. 36 Să nu juri nici pe capul tău, căci nu poți face un singur păr alb sau negru. 37 Felul vostru de vorbire să fie: 'Da, da; nu, nu'; ce trece peste aceste cuvinte, vine de la cel rău.

38 Ați auzit că s-a zis: 'Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte.' 39 Dar Eu vă spun: Să nu vă împotriviți celui ce vă face rău. Ci, oricui te lovește peste obrazul drept, întoarce-l și pe celălalt. 40 Oricui vrea să se judece cu tine, și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa. 41 Dacă te silește cineva să mergi cu el o milă de loc, mergi cu el două. 42 Celui ce-ți cere, dă-i; și nu întoarce spatele celui ce vrea să se împrumute de la tine.

43 Ați auzit că s-a zis: 'Să iubești pe aproapele tău, și să urăști pe vrăjmașul tău.' 44 Dar Eu vă spun: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă asupresc și vă prigonesc, ca să fiți fii ai Tatălui vostru care este în ceruri; căci El face să răsară soarele Său peste cei răi și peste cei buni, și dă ploaie peste cei dreپți și peste cei nedreپți. 46 Dacă iubiți numai pe cei ce vă iubesc, ce răsplată mai așteptați? Nu fac așa și vameșii? 47 Și dacă îmbrățișați cu dragoste numai pe frații voștri, ce lucru neobișnuit faceți? Oare păgânii nu fac la fel? 48 Voi fiți dar desăvârșiți, după cum și Tatăl vostru cel ceresc este desăvârșit.

6 1 Luați seama să nu vă îndepliniți neprihănirea voastră înaintea oamenilor, ca să fiți văzuți de ei; altminteri, nu veți avea răsplată de la Tatăl vostru care este în ceruri. 2 Tu, dar, când faci milostenie, nu suna cu trâmbița înaintea ta,²⁵⁵ cum fac fățarnicii, în sinagogi și în ulițe, pentru ca să fie slăviți de oameni. Adevărat vă spun, că și-au luat răsplata. 3 Ci tu, când faci milostenie, să nu știe stânga ta ce face dreapta, 4 pentru ca milostenia ta să fie făcută în ascuns; și Tatăl tău, care vede în ascuns, îți va răsplăti.

5 Când vă rugați, să nu fiți ca fățarnicii, cărora le place să se roage stând în picioare în sinagogi și la colturile ulițelor, pentru ca să fie văzuți de oameni. Adevărat vă spun că și-au luat răsplata. 6 Ci tu, când te rogi, intră în odăița ta, încuie-ți ușa, și roagă-te Tatălui tău, care este în ascuns; și Tatăl tău care vede în ascuns îți va răsplăti. 7 Când vă rugați, să nu bolborosiți aceleași vorbe, ca păgânii,²⁵⁶ cărora li se pare că, dacă spun o mulțime de vorbe, vor fi ascultați.

interpretare greșită. Vezi explicația dată cu privire la acest verset. De aceea, eu prefer traducerea pe care o adoptă și N.E.B.

²⁵² Literal, „cât ești pe drum cu el”, adică, înainte de a fi prea târziu.

²⁵³ Sau: „te momește”, și la fel și în versetul 30.

²⁵⁴ Sau: imoralitate sexuală.

²⁵⁵ Sau: „nu trâmbița”.

²⁵⁶ Sau: „așa cum fac neamurile”.

8 Să nu vă asemănați cu ei; căci Tatăl vostru știe de ce aveți trebuință mai înainte ca să-I cereți voi. 9 Iată cum trebuie să vă rugați:

- ‘Tatăl nostru care ești în ceruri!
Sfințească Numele Tău;
10 Vie Împărăția Ta;
Facă-se voia Ta,
Precum în cer, și pe pământ.
11 Pâinea noastră cea de toate zilele²⁵⁷
Dă-ne-o nouă astăzi
12 Și ne iartă nouă greșelile noastre,
Precum și noi iertăm greșiților noștri;
13 Și nu ne duce în ispită,
Ci izbăvește-ne de cel rău.²⁵⁸
[Căci a Ta este Împărăția
și puterea și slava în veci. Amin!]

14 Dacă iertați oamenilor greșelile lor, și Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta greșelile voastre. 15 Dar dacă nu iertați oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre.

16 Când postiți, să nu vă luați o înfățișare posomorâtă, ca fățarnicii, care își slutesc fețele ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărat vă spun că și-au luat răsplata. 17 Ci tu, când postești, unge-ți capul și spală-ți fața, 18 ca să te arăți că postești nu oamenilor, ci Tatălui tău care este în ascuns; și Tatăl tău, care vede în ascuns, îți va răsplăti.

19 Nu vă strângeți²⁵⁹ comori pe pământ, unde le mănâncă moliile și rugina, și unde la sapă și le fură hoții; 20 ci strângeți-vă comori în cer, unde nu le mănâncă moliile și rugina, și unde hoții nu le sapă, nici nu le fură. 21 Pentru că unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră.

22 Ochiul este lumina trupului. Dacă ochiul tău este sănătos, tot trupul tău va fi plin de lumină; 23 dar dacă ochiul tău este rău, tot trupul tău va fi plin de întuneric. Așa că, dacă lumina care este în tine este întuneric, cât de mare trebuie să fie întunericul acesta!

24 Nimeni nu poate sluji la doi stăpâni. Căci sau va urî pe unul și va iubi pe celălalt; sau va ține la unul, și va nesocoti pe celălalt: Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui Mamona.

25 De aceea, vă spun: Nu vă îngrijați²⁶⁰ de viața voastră, gândindu-vă ce veți mânca sau ce veți bea; nici de trupul vostru, gândindu-vă cu ce vă veți îmbrăca. Oare nu este viața mai mult decât hrana, și trupul mai mult decât îmbrăcămintea? 26 Uitați-vă la păsările cerului: ele nici nu seamănă, nici nu seceră, și nici nu strâng nimic în grânare; și totuși Tatăl vostru cel ceresc le hrănește. Oare nu sunteți voi cu mult mai de preț decât ele? 27 Și apoi cine dintre voi, chiar îngrijorându-se, poate să adauge măcar un cot la înălțimea lui? 28 Și de ce vă îngrijați de îmbrăcăminte? Uitați-vă cu băgare de seamă cum cresc crinii de pe câmp: ei nici nu torc, nici nu țes; 29 totuși vă spun că nici chiar Solomon, în toată slava lui, nu s-a îmbrăcat²⁶¹ ca unul din ei. 30 Așa că, dacă astfel îmbracă Dumnezeu iarba de pe câmp, care astăzi este, dar mâine va fi aruncată în cuptor, nu va va îmbrăca El cu mult mai mult pe voi, puțin credincioșilor? 31 Nu vă îngrijați dar, zicând: ‘Ce vom mânca?’ Sau: ‘Ce vom bea?’ Sau: ‘Cu ce ne vom îmbrăca?’ 32 Fiindcă toate aceste lucruri neamurile le caută. Tatăl vostru cel ceresc știe că aveți trebuință de ele. 33 Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și neprihânirea Lui, și toate aceste lucruri vi se vor da pe deasupra. 34 Nu vă îngrijați dar de ziua de mâine; căci ziua de mâine se va îngriji de ea însăși. Ajunge zilei necazul ei.

²⁵⁷ Sau: „dă-ne astăzi pâinea pentru azi”; sau: ... „pâinea de care avem nevoie”.

²⁵⁸ Sau: „de rău”.

²⁵⁹ Sau: „Încetați să adunați pentru voi înșivă”.

²⁶⁰ Sau: „Încetați să vă mai temeți”; sau: „Încetați să vă îngrijați”.

²⁶¹ Sau: „nu s-a îmbrăcat”.

7 1 Nu judecați, ca să nu fiți judecați. 2 Căci cu ce judecată judecați, veți fi judecați; și cu ce măsură măsurați, vi se va măsura. 3 De ce vezi tu paiul din ochiul fratelui tău, și nu te uiți cu băgare de seamă la bârna din ochiul tău? 4 Sau cum poți zice fratelui tău: 'Lasă-mă să scot paiul din ochiul tău,' și când colo, tu ai o bârnă într-al tău? 5 Fățarnicule, scoate întâi bârna din ochiul tău, și atunci vei vedea deslușit să scoți paiul din ochiul fratelui tău. 6 Să nu dați câinilor lucrurile sfinte, și să nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare, și să se întoarcă să vă rupă.

7 Cereți, și vi se va da; căutați, și veți găsi; bateți și vi se va deschide. 8 Căci ori și cine cere, capătă; cine caută, găsește; și celui ce bate, i se deschide. 9 Cine este omul acela dintre voi, care, dacă-i cere fiul său o pâine, să-i dea o piatră? 10 Sau, dacă-i cere un pește, să-i dea un șarpe? 11 Deci, dacă voi, care sunteți răi, știți să dați daruri bune copiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru care este în ceruri, va da lucruri bune celor ce Îl cer! 12 Tot ce voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi la fel; căci în aceasta este cuprinsă Legea și Prorocii.

13 Intrați pe poarta cea strâmtă. Căci largă este poarta, lată este calea care duce la pierzare, și mulți sunt cei ce intră pe ea. 14 Dar strâmtă este poarta, îngustă este calea care duce la viață, și puțini sunt cei ce o află.

15 Păziți-vă de proroci mincinoși. Ei vin la voi îmbrăcați în haine de oi, dar pe dinăuntru sunt niște lupi răpitori. 16 Îi veți cunoaște după roadele lor. Culeg oamenii struguri din spini, sau smochine din măcăciuni? 17 Tot așa, orice pom bun face roade bune, dar pomul rău face roade rele. 18 Pomul bun nu poate face roade rele, nici pomul rău nu poate face roade bune. 19 Orice pom care nu face roade bune, este tăiat și aruncat în foc. 20 Așa că după roadele lor îi veți cunoaște.

21 Nu ori și cine-Mi zice: 'Doamne, Doamne!' va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu care este în ceruri. 22 Mulți Îmi vor zice în ziua aceea: 'Doamne, Doamne! N-am prorocit noi în Numele Tău? N-am scos noi draci în Numele Tău? Și n-am făcut noi multe minuni în Numele Tău?' 23 Atunci le voi spune curat: 'Niciodată nu v-am cunoscut; depărtați-vă de la Mine, voi toți care lucrați fărădelege.'

24 De aceea, pe ori și cine aude aceste cuvinte ale Mele și le face, îl voi asemăna cu un om cu judecată, care și-a zidit casa pe stâncă. 25 A dat ploaia, au venit șuvoaiele, au suflat vânturile și au izbit în casa aceea: ea s-a prăbușit, și prăbușirea i-a fost mare."²⁶²

28 După ce a sfârșit Isus cuvântările acestea, noroadele au rămas uimite de învățătura Lui; 29 căci El îi învăța ca unul care avea putere, nu cum îi învățau cărturarii lor.

5:1-7:29 – Predica de pe munte

Cf. Luca 6:17-49

Așa cum s-a spus mai devreme (vezi p. 24-26), îi este caracteristic lui Matei să introducă un subiect și să îl dezvolte mai apoi. Râul se lărgeste și devine un lac. La fel și aici. Predicarea și vindecările lui Isus au fost introduse (în 4:12-17, 23a și în 4:23b, 24). Așa că acum este prezentată o mostră din această învățătură în 5:1-7:29; și din aceste vindecări, în 8:1-9:34.

Așadar, mai întâi Predica de pe munte. Ea a fost rostită probabil în primăvara anului 28, după ce Isus a petrecut o noapte în rugăciune (Luca 6:12). Rugăciunea a fost urmată de alegerea celor doisprezece ucenici (Marcu 3:13-19; Luca 6:13-16; în legătură cu Matei 10:1-4, vezi p. 404). Acest act a fost urmat în schimb de vindecarea multor bolnavi (Luca 6:17-19). Apoi a urmat predica (Luca 6:19, 20).

²⁶² Sau: „și căderea i-a fost mare”.

Introducerea la predică

Așa cum indică titlul binecunoscut, Isus a fost „pe munte” când a rostit această predică: 5:1, 2. Când a văzut Isus noroadele, S-a suit pe un munte; și după ce a șezut jos, ucenicii Lui s-au apropiat de El. Apoi a început să vorbească și să-i învețe astfel... Din Matei 8:5 și Luca 7:1 pare să reiasă că muntele la care se face referire este în vecinătatea orașului Capernaum. Articolul hotărât (care însoțește în original substantivul „munte” – n.tr.) arată probabil că este indicat un munte cunoscut. A fost el oare stânca numită *Coarnele lui Hattin*, care poartă această denumire pentru că cele două vârfuri ale sale seamănă cu două coarne atunci când sunt văzute de departe? Această înălțime se află la vreo patru mile spre vest de Marea Galileii și la vreo opt mile spre sud-vest de Capernaum. Sau a fost un loc și mai apropiat de Capernaum, în aceeași direcție? Dacă da, este posibil să fie vorba de dealul nu prea înalt și acoperit cu iarbă care se află imediat la vest de Tâbgha.²⁶³

În legătură cu locul unde a fost rostită predica mai există și o altă problemă, cea că în conformitate cu Evanghelia după Luca, ea a fost spusă „într-un podiș” (6:17), însă Matei spune că „pe munte”. Aparenta contradicție dispăre dacă presupunem că Isus Și-a rostit discursul pe un platou montan; sau că, după ce Și-a ales ucenicii pe un vârf de munte, a coborât cu ei pe un podiș, unde a vindecat bolnavii, ca mai apoi să Se întoarcă cu ucenicii pe pisc (vezi Marcu 3:13; Luca 6:17 și Matei 5:1, în această ordine). Dacă este adoptată această din urmă concepție, reiese că El a *stat în picioare* pe platou ca să vindece bolnavii, iar pe pisc a *stat jos*, conform obiceiului vremii (Marcu 4:1; 9:35; 13:3; Luca 4:20), pentru a rosti predica. Indiferent ce concepție adoptă cineva, este clar că nu se poate demonstra că ar exista un conflict între Matei și Luca.

Matei 5:1–7:29 și Luca 6:17–49 lasă în mod clar impresia că toate cuvântările conținute în aceste două secțiuni au fost spuse cu *aceeași* ocazie și constituie *o singură* predică. Întregul discurs este precedat de: „Apoi a început să vorbească și să-i învețe astfel” (Matei 5:2; cf. Luca 6:20) și se încheie prin cuvintele: „După ce a sfârșit Isus cuvântările acestea” (Matei 7:28; cf. Luca 7:1).

Este clar că predica redată de Matei și cea redată de Luca este una și aceeași. Cadrul istoric este identic în cazul ambelor; adică, în ambele Evanghelii predica este precedată de relatarea venirii unor mari mulțimi la Isus în vederea vindecării bolnavilor. Ea este urmată – fie imediat, ca în Luca, fie aproape imediat, ca în Matei – de povestea vindecării robului centurionului. De asemenea, linia gândirii este foarte asemănătoare în ambele: fericirile, supremația legii dragostei și parabola celor doi constructori. Compară Matei 5:3–12 cu Luca 6:20–23; Matei 5:43–48 cu Luca 6:27–38; și Matei 7:24–27 cu Luca 6:47–49. Cu toate acestea, se admite faptul că cele două relatări sunt fără îndoială identice. De fapt, materialul lui Matei este de peste trei ori mai lung decât cel al lui Luca. Acest lucru arată că evangheliștii nu au fost doar simpli copişti. Fiecare a scris în armonie cu trecutul, caracterul și înzestrările sale. Un lucru poate și mai

²⁶³ Vezi Howard La Fay, „Where Jesus Walked”, *National Geographic*, vol. 132, nr. 6 (Dec. 1967), p. 763.

important: fiecare a scris în armonie cu scopul său specific. Astfel, nu e surprinzător faptul că Matei include diferite teme care erau importante pentru cititorii săi *evrei* pe care încerca să-i câștige pentru Cristos (de exemplu, 5:17–42; 6:1–6, 16–18). De vreme ce Luca nu scria neapărat pentru evrei, el a omis aceste aspecte. Pe de altă parte, relatarea lui Luca conține materiale (6:24–26, 38–40) care nu se regăsesc într-o formă identică în Matei. (Chiar și aici apare uneori o anumită asemănare; compară Luca 6:38 cu Matei 7:2b.) Așa cum s-a arătat mai înainte (vezi p. 32), nu este numai posibil, ci și foarte probabil că multe dintre fragmentele care se găsesc în Predica de pe munte au fost repetate de Domnul atunci când a călătorit din loc în loc.

Muntele Fericiilor a fost comparat și pus adesea în contrast cu Muntele Horeb, unde Moise a primit Legea de la Dumnezeu. Pe de o parte, Muntele Horeb: rece, posomorât, pustiu, aproape inaccesibil, situat în mijlocul pustietății suierătoare pline de șerpi veninoși. Pe de altă parte, Muntele Fericiilor cu peisajele sale însoțite și cu coastele înverzite, ca și cum le-ar ura din inimă bun venit tuturor și ar provoca încântarea cu crinii, margaretele, zambilele și anemonele lui. La Horeb: Dumnezeu apărând în mijlocul tunetelor și fulgerelor și oamenii plini de groază. În Galilea: Emanuel, cu adevărul și harul curgându-l de pe buze, șezând în mijlocul ucenicilor Săi care Îl ascultă fără teamă sau groază. Cu toate acestea trebuie să fim atenți. Deși este adevărat că de pe Muntele Horeb Iehova Și-a arătat măreția și gloria, cu toate acestea *Legea a fost dată în contextul iubirii* (vezi Exod 20:2; Deuteronom 5:2, 3, 6, 28, 29, 32, 33; 6:3–5). De asemenea, ce a fost proclamat la Sinai nu este dat la o parte, ci capătă o interpretare profund spirituală din partea lui Isus Cristos (cf. Matei 5:17).

Unii pretind că atunci când Isus a rostit această predică El nu a avut în vedere în mod direct sau indirect Biserica de astăzi și că preceptele ei sunt cu neputință de pus în practică de către noi, „irelevante” pentru condițiile existente în această epocă modernă. Obiecție: Această concepție poate fi susținută doar dacă se dă o interpretare preponderent literală unor pasaje ca 5:29, 30, 34. Cu toate acestea, accentul principal al predicii este direcționat împotriva acestei greșeli de interpretare (vezi 5:21–48). Isus i S-a opus de-a lungul întregii Sale lucrări. Prieteni și dușmani laolaltă luau în mod constant în sens literal tocmai acele afirmații prețioase ale Învățătorului care fuseseră rostite cu intenția de a fi interpretate la modul figurat (Ioan 2:19, 20; 3:3, 4; 4:10, 11, 32, 33; 6:51, 52; 11:11–13; 14:4–6). În plus, nici măcar Isus Însuși nu a pus în practică toate aceste precepte; compară de exemplu, Matei 5:34 cu 26:63, 64, ceea ce arată că Domnul nu a obiectat împotriva jurămintelor în împrejurări potrivite. Este clar că variatele învățături prezentate aici trebuie interpretate în lumina contextului lor specific și în armonie cu scopul lor spiritual mai larg. Când acest lucru este făcut, va deveni evident faptul că Cristos abordează în acest discurs acele principii fundamentale de conduită care, conform mărturiei Sale, rămân valabile și identice în toate epocile (Matei 5:17, 18). Chiar și în rugăciunile Sale, Isus a refuzat să-și limiteze orizontul la oamenii care au trăit în perioada călătoriei Sale pământești (Ioan 17:20, 21).

Înțelepciunea lui Cristos este valabilă și azi cum a fost și ieri. *Acum*, ca și *atunci*, cei săraci în duh etc. sunt numiți binecuvântați (5:1–12). Și astăzi, cei care cred în Domnul Isus

Cristos sunt sarea pământului și lumina lumii (5:13, 14). De asemenea, și în vremurile de acum sunt posibile de pedeapsă în ochii lui Dumnezeu nu numai fapta concretă care este uciderea cuiva, ci și dispoziția interioară care este ura și care duce la ea (5:21, 22). Și acum, ca și atunci, adulterul nu ține numai de actul exterior, ci și de inima plină de poftă și de ochii care poftesc (5:23–26). Nu este adevărat că acest discurs are relevanță numai pentru o anumită epocă și nu pentru o alta, sau că poate fi aplicat numai unei anumite categorii de oameni – celor încă neconvertiți, de exemplu – dar nu și altora. Principiile enunțate aici pot fi aplicate oricând și de către toți. O persoană neconvertită ar trebui să asculte pentru a putea fi în stare să-și recunoască totala neputință în ceea ce privește respectarea acestor precepte și a putea alerga la Cristos pentru a-și găsi refugiu (Matei 11:28–30; Ioan 3:16). Credinciosul ar trebui să ia aminte la lecțiile care îi sunt predate aici pentru ca, prin puterea Domnului și prin harul Său, să poată începe să asculte motivat „de recunoștință”.

Subestimarea acestui discurs, ca și cum el li s-ar aplica doar anumitor grupuri sau anumitor oameni care au trăit sau trăiesc în anumite perioade ale istoriei, trebuie condamnată. La fel și *supraestimarea* lui. Ea sună astfel: „Noi nu credem în teologie; noi credem în Predica de pe munte. Ea conține tot ce avem nevoie pentru a putea trăi ca și creștini. Ea nu conține nici un fel de teologie a ispășirii, nici doctrină, ci numai etică”.

Răspuns: Este cu siguranță un procedeu arbitrar să se *accepte* Predica de pe munte, dar să se *respingă* acele cuvântări *ale aceluiași Isus* în care El cere credință în El ca actual Mântuitor și viitor Judecător (Matei 16:1–20; 22:42–45; 25:31–46; Ioan 14:1 și urm. etc.). În plus, nu declară oare chiar și Predica în sine măreția lui Cristos? Vezi mai ales 5:17; 7:21, 23, 28, 29. Motivul pentru care doctrina ispășirii nu este prezentată aici în mod specific *poate* fi că nici măcar ucenicii nu erau gata să o primească. Ea era pregătită pentru mai târziu.

Însă, indiferent care *ar fi fost* motivul, noi nu avem dreptul să selectăm și să alegem numai unele dintre învățăturile lui Isus, respingându-le pe unele și acceptându-le pe altele. În plus, calea descrisă aici și *calea crucii* nu se bat cap în cap, ci se împletesc frumos (compară Matei 5:3–5, 10–12 cu 16:24–26; Ioan 15:20). Ele sunt în esență același lucru.

Rezumatul predicii

Predica în sine este bine organizată. Acest lucru este adevărat cu privire la *toate* discursurile Domnului care au fost consemnate. Să ia aminte predicatorii la acest lucru atunci când își pregătesc predicile *lor*. Isus nu a bătut câmpii niciodată. El Și-a ales o *temă*. În cazul de față această temă este în mod evident „*evanghelia Împărăției*” (4:23). De-a lungul întregului discurs Împărăția este menționată din nou și din nou (5:3, 10, 19, 20; 6:10, 33; 7:21). Sensul acestui concept a fost deja indicat (vezi p. 226, 227).

Predica are de asemenea niște diviziuni sau „idei principale” bine definite. Acestea nu sunt țepene sau izolate unele de altele – „oasele nu ies prin piele” – ci organice, astfel încât o subdiviziune lasă loc treptat alteia, sau se împletește cu o alta.

Mai *întâi* Isus vorbește despre *cetățenii Împărăției* (5:2–16), descriindu-le *caracterul* și *starea binecuvântată* (v. 2–12) și relația lor cu lumea (v. 13–16). Ei sunt sarea pământului și lumina lumii.

În al doilea rând, Domnul prezintă *dreptatea Împărăției*, standardul înalt de viață cerut de Împărat (5:17–7:12). Ni se arată că această dreptate este într-o armonie deplină cu principiile morale enunțate în Vechiul Testament (5:17–19), însă nu este în acord cu *interpretarea și aplicarea* curentă rabinică a Legii sfinte a lui Dumnezeu (v. 20–48). Ea întrece dreptatea scribilor și a fariseilor din zilele lui Isus, cât și pe cea a vechilor interpreți evrei ai Cuvântului lui Dumnezeu. Acest contrast este pus în evidență cu referire la câteva dintre poruncile Vechiului Testament.

Esența dreptății Împărăției în ceea ce privește relația omului cu *Dumnezeu* este următoarea: „Iubește-L pe Dumnezeu mai presus de orice” (cap. 6). Este cerută o devoțiune secretă (lipsită de ostentație) față de Dumnezeu și o încredere nelimitată în El. Această devoțiune secretă și sinceră a inimii, în locul faptelor făcute de ochii lumii, pentru a atrage atenția oamenilor și a le câștiga admirația, trebuie să se arate în domenii ca dărnicia, rugăciunea și postul (v. 1–18). Cât despre încrederea nelimitată în Dumnezeu, ea este incompatibilă cu închinarea la Mamona și cu îngrijorarea și este bazată pe certitudinea că cei care caută mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui vor primi din belșug de la El toate lucrurile de care au nevoie (v. 19–34).

Esența dreptății Împărăției în ceea ce privește relația omului cu *omul* este următoarea: „Iubește-ți aproapele ca pe tine însuși” (7:1–12). Acest lucru implică absența cenzurării lui, a judecării lui discriminatorii. Înțelepciunea de a judeca corect, cât și orice alt lucru de care are nevoie cineva, sunt obținute prin rugăciune. Versetul 12 conține versiunea proprie a lui Cristos cu privire la „regula de aur”.

În al treilea rând, Isus Își încheie predica cu un puternic îndemn de a intra în Împărăție (v. 13–27). El descrie începutul drumului (v. 13 și 14), progresul pe cale (v. 15–20) și sfârșitul drumului: ce li se întâmplă celor care *împinesc* ceea ce au auzit (v. 21–23); sau celor care doar *aud*, dar nu *împinesc* (v. 24–27). Aceste ultime patru versete conțin parabola șocant de realistă a celor doi constructori: omul înțelept care și-a zidit casa pe stâncă, în contrast cu nechibzuitul care și-a zidit casa pe nisip. Efectul predicii asupra audienței este descris în v. 28 și 29.

Cadrul

În timpul mării lucrări din Galilea Isus li se adresa adesea mulțimilor. La fel și aici (5:1). Vederea mulțimilor Îi umplea mereu inima de simpatie, de dorința de a le fi de ajutor oamenilor în nevoile lor (9:36; 14:14; 15:32; Marcu 6:34; 8:2; Luca 9:13). Când erau flămânzi, El îi hrănea. Când Îi aduceau bolnavii lor, El îi vindeca pe toți cei aflați în suferință. La fel, când duceau, ca întotdeauna, lipsă de învățătură, El îi învăța. Pasajul pe care îl studiem face referire la „noradele” pe care le-a văzut El și la „ucenicii Lui” care s-au adunat în jurul Lui. Marcu vorbește despre „doisprezece” (3:14); Luca despre „mulți ucenici de-ai Lui” (6:17), (cf. v. 20). Poate că ni se permite să zugrăvim scena în felul următor: cei doisprezece formau un cerc în jurul Mântuitorului; mai încolo puțin stăteau o mulțime de alți ucenici; dincolo de ei marea mulțime a altor ascultători interesați și curioși.

Isus Își începe discursul cu acele fraze prețioase care aduc mângâiere și încurajare celor nenorociți din toate secolele și, din cauza repetării cuvântului „ferice”, au ajuns să fie cunoscute în general sub numele „Fericirile”.

Cetățenii Împărăției: Caracterul lor și starea lor binecuvântată

Relația lor cu lumea: Sare și lumină

Cei care Îl ascultau pe Isus vorbind în acea zi au fost probabil șocați de la bun început. Ei trebuie să fi fost contrariați deja de la prima frază, fiindcă Isus le spunea lucruri care păreau a fi absurde la prima vedere. El le explica că nu cei bogați, veseli, bine hrăniți și neoprimați erau considerați fericiți, ci mai degrabă cei săraci, cei care plâng, cei flămânzi și însetați și cei persecutați. Cu siguranță că aici în Matei, mai mult decât în Luca, unele dintre aceste descrieri au fost modificate. Prin urmare, sunt declarați binecuvântați/fericiți nu neapărat toți cei săraci, ci cei săraci în duh, și nu orice fel de flămânzi și însetați, ci cei care tânjesc *după dreptate*. Însă rămâne faptul că aici apărea o inversare a evaluărilor umane.

Natura paradoxală a acestor fraze devine și mai clară când este analizat sensul adjectivului predicativ „ferice”. Observați că el apare chiar la începutul propoziției și de nu mai puțin de nouă ori consecutiv, dând *nouă* sau *opt* fericiri, dacă versetele 10–12 sunt combinate din cauza similitudinilor ideilor pe care le conțin. De aici încolo, ele vor fi considerate un grup de *opt* fericiri.

Accentul marcat pus pe cuvântul *ferice* nu poate fi pus sub semnul întrebării. În spiritul psalmistului din Vechiul Testament, Domnul spune: „O, cât de binecuvântat este cel sărac cu duhul, cel care plânge, cel blând!” etc. Să ne gândim la exclamația exuberantă a lui David din Psalmul 32:1: „Ferice de cel cu fărâdelegea iertată și de cel cu păcatul acoperit!”

Cuvintele lui Matei 5:1–12 s-au prăvălit probabil de pe munte cu o mare forță emoțională. Ceea ce face Vorbitorul este următorul lucru: El afirmă că deși oricine poate considera că ucenicii Lui sunt dintre cei mai nenorociți oameni și cei mai dezavantajați, și deși nici ei înșiși nu sunt întotdeauna plini de optimism atunci când e vorba de condiția lor, din perspectiva cerului și după standardele Împărăției lui ei sunt cu adevărat fericiți; da, „fericiți” în sensul cel mai bun al termenului și, prin urmare, foarte binecuvântați.²⁶⁴

Acest lucru nu este adevărat numai din cauza binecuvântărilor care le sunt pregătite în viitor – deși sunt și ele subînțelese; vezi mai ales 5:12: „răsplata v o a s t r ă este mare în ceruri” – ci chiar și din cauza condiției lor prezente. Favoarea cerului se odihnește *deja* peste ei. Chiar în acest moment lumina fericirii lor viitoare începe să-i învaluiască deja. Chiar și acum, indiferent cât de disprețuiți ar putea fi, acest lucru este adevărat, fiindcă Duhul slavei și al lui Dumnezeu se odihnește peste ei (1 Petru 4:14).

Fiecare fericire are trei părți: *a.* o atribuire a stării de binecuvântare și fericire („Ferice”), *b.* o descriere a persoanei căreia îi este atribuită această stare, adică, a

²⁶⁴ Cf. Psalmul 1:1; 2:12; 32:2; 33:12; 34:8; 40:4; 41:4 etc. Este subliniat accentul pus asupra adjectivului predicativ care este foarte frumos exprimat în limba daneză (Statenvartaling), redând ideea de Welgelukyalig. Multe informații utile se găsesc în articolul care vorbește despre μακάριος, scris de F. Hauck, Th. D.N.T., Vol. IV, p. 367-370.

caracterului sau condiției ei („cei săraci în duh”, „cei ce plâng” etc.), și c. o afirmare a motivului acestei fericiri („căci a lor este Împărăția cerurilor”, „ei vor fi mângâiați...”).

Cei care caută întotdeauna contradicții și discrepanțe în Biblie văd un conflict între prezentarea fericirilor de către Matei și cea a lui Luca. Acum, este adevărat că există *diferențe*. Astfel Matei 5 consemnează (cel puțin) opt fericiri; Luca 6 numai patru, urmate de patru exclamații care încep cu „Vai”. De asemenea, în Matei, primele șapte fericiri sunt la persoana a treia singular, în Luca la a doua plural. În final, acolo unde Matei are *săraci în duh* (5:3), în Luca apare doar „săraci” (6:20; compară de asemenea Matei 5:6 cu Luca 6:21). De aceea, cineva ar putea spune că în versiunea lui Matei accentul este pus pe calitatea spirituală a cetățenilor Împărăției; în Luca este scos în evidență mai mult starea exterioară. – Însă sunt oare aceste diferențe o dovadă a contradicției? În nici un caz. Luca nu ne spune nicăieri că Isus a prezentat *doar* patru fericiri. Din nou, este foarte posibil ca El să fi folosit atât persoana a treia singular, cât și a doua plural; sau că, în timp ce folosea a treia persoană singular, să se fi uitat la ucenicii adunați în jurul Lui („Și-a ridicat ochii spre ucenicii Lui și a zis”, Luca 6:20), astfel încât gestul Lui a indicat că această mângâiere este în special pentru ei. În oricare din aceste cazuri, nu a fost oare Luca pe deplin justificat să folosească persoana a doua plural („v o i, care sunteți săraci”)? În cele din urmă, Isus nu a vrut cu siguranță să afirme și nici nu putea face acest lucru, și anume, că orice persoană care duce lipsă de bunuri pământești este din acest motiv considerată „binecuvântată”. Prin urmare, până și pasajului din Luca afirmă că, deși în ce privește posesiunile pământești oamenii pot fi săraci, totuși, din cauza credinței lor în „Fiul omului” (Luca 6:22), Împărăția cerurilor este a lor. Concluzia: nu există un conflict real. Vezi de asemenea ce s-a spus mai devreme despre așa-zisele contradicții și discrepanțe (p. 69, 70).

Nu este deloc necesar să se spună că atunci când Isus vorbește despre săraci în duh, cei ce plâng, cei blânzi etc., nu se referă la opt categorii diferite de oameni: unii săraci în duh, alții care plâng, iar alții blânzi etc., ci la unul și același grup. Mai mult, descriindu-i pe cei care îi aparțin acestui grup, El dă în același timp și o descriere a Împărăției din care fac parte aceștia, arătând că ea nu este o împărăție pământească, ci una cerească; nu una fizică, ci una spirituală prin excelență, în care este recunoscut și adorat ca Suveran singurul și adevăratul Dumnezeu, Tatăl lui Isus Cristos. Cf. Luca 17:21; Ioan 18:36; Romani 14:17.

S-a susținut că aceste calități menționate în fericiri sunt mult prea pasive și presupun prea multă renunțare la sine pentru a răspunde la cerințele epocii în care trăim. Oare nu se scufundă tot mai mult lumea în abisul degradării morale și spirituale? Oare progresul științific nu a lăsat mult în urmă avansarea religiei? De aceea, în locul vieții de privațiuni prezentată aici, nu este oare mai potrivită activitatea creștină intensă sau implicarea profundă în programe misionare și de reformă socială? Oare răspunsul real la problema noastră nu este activitatea energetică în locul sărăciei în duh care este ștearsă, incoloră și mai degrabă stupidă, a plânsului și a blândeții?

Răspuns: Și lumea în care a trăit Ilie a fost foarte stricată. Cu toate acestea, Iehova nu a fost în furtună, nici în cutremur, nici în foc, ci „într-un susur blând” (literal, în „sunetul tăcerii blânde”). Lui Zaharia i-a fost trimis mesajul: „Nici prin putere, nici prin tărie, ci prin Duhul Meu, spune Domnul oștirilor” (Zaharia 4:6). Prin Isaia ne vine

cuvântul Domnului care spune: „În seninătate și încredere va fi tăria v o a s t r ă” (Isaia 30:15). Cel care nu prețuește suficient aceste calități trebuie să fie consecvent cu sine însuși. Să nu mai vorbească o asemenea persoană despre „a te înclina pentru a cucerii”, „despre valoarea îndurării”, despre „binecuvântarea celui care îți dă și a celui care îți ia” și despre faptul că „penița este mai tare decât sabia”. De asemenea, să nu mai peroreze de acum cu entuziasm despre conținutul lui 1 Corinteni 13. Implicare în programe creștine de acțiune? Sigur că da, dacă scopul principal este glorificarea lui Dumnezeu (Matei 25:34–40; 2 Corinteni 8:1–9; Efeseni 2:10; Iacov 2:6, 8, 13; 5:1–6, pentru a menționa numai câteva de pe lungă listă a pasajelor în care asemenea eforturi sunt recomandate și chiar subliniate. Cu toate acestea, cerul le va răsplăti numai dacă „inima este bună”, adică, atunci când asemenea demersuri sunt făcute în beneficiul altora și astfel spre gloria lui Dumnezeu, și nu pentru a câștiga aprobarea oamenilor sau a tămăia ego-ul cuiva. În Predica de pe munte este condamnată ipocrizia, adică săvârșirea așa-ziselor *fapte* bune din motive (ulterioare) *rele* (vezi mai ales Matei 6:1–18). Este denunțată tocmai *predicarea* care nu este *practicată* (vezi Matei 23:4; Luca 11:46).

Noi nu ar trebui să uităm niciodată că atunci când Isus pronunță o binecuvântare asupra celor blânzi, o face ca Unul care a fost cel mai blând dintre toți oamenii (Matei 11:29; 12:17–21, cf. Isaia 42:1–4; Matei 21:5, cf. Zaharia 9:9). De asemenea, când celor milostivi li se promite că vor avea parte de milă, Cel mai milostiv dintre toți (Luca 23:34) este Cel care face această promisiune. Când cei cu inima curată primesc asigurarea că Îl vor vedea pe Dumnezeu, Cel care le spune acest lucru este și Cel care poate să întrebe: „Cine dintre voi Mă poate dovedi că am păcat?” (Ioan 8:46). Iar când cei împăciuitori sunt onorați cu titlul „fii ai lui Dumnezeu” acest titlu le este dat tocmai de către Cel mai mare împăciuitor (Isaia 9:6; Ioan 14:27; 20:19–21; Efeseni 2:14). Calitățile pe care Domnul le cere de la alții, El le posedă într-o măsură infinită. Acesta este unul din motivele pentru care învățătura Lui a fost și este așa de dinamică. Aspectul acesta este valabil și pentru creștinism. Un creștinism lipsit de calitățile enumerate în aceste fericiri nu are nici vitalitate. Pe de altă parte, un creștinism care ocrotește și afișează aceste haruri în tot ceea ce este și face este un canal al binecuvântării pentru omenire.

O ultimă întrebare cere un răspuns: Trebuie să înțelegem noi oare aceste binecuvântări ca pe niște fire de nisip separate sau sunt ele mai mult ca un lanț de evenimente în care fiecare verigă, sau cel puțin fiecare grup de verigi, este legată organic cu celelalte? Este oare ordinea în care se succed ele de așa natură încât cea cu numărul 8 ar putea foarte bine să aibă numărul 1, iar numărul 6 ar putea schimba locul cu numărul 2, sau există vreun aranjament care poate fi identificat? În unele comentarii, această problemă nu este nici măcar discutată. Acum, trebuie să se accepte faptul că ar putea exista o anumită întrepătrundere; comparați de exemplu „cei săraci în duh” cu „cei blânzi”. S-ar putea să fie într-adevăr imposibil de dovedit că există aici un progres făcut pas cu pas în așa fel încât fiecare fericire (de după prima) să indice un stadiu ascendent în dezvoltarea caracterului și/sau a experienței creștine. Deși *s-ar putea* să fie adevărat, este totuși imposibil de dovedit că milostiv, cu inima curată și împăciuitor sunt noțiuni care se succed în ordine crescândă. Cu toate acestea, nu este greu de detectat o tendință ascendentă în cazul fiecărui grup.

Astfel, observăm că atât aici în Matei, cât și în Luca este rostită *mai întâi* o binecuvântare asupra celui „sărac în duh” (în Matei) sau a celui „sărac” (Luca). De asemenea, în ambele Evanghelii de mai sus întreaga serie *se încheie* cu un îndemn adresat copiilor chinuți și persecutați ai lui Dumnezeu de a se bucura. Mai mult, și în altă parte, Domnul, în descrierea pe care o face stării și condiției omului, începe de unde încep și fericirile. Isus îl zugrăvește în mod constant pe păcătos ca fiind de la început mort prin natura sa (Matei 10:6; 15:24; 18:11; Luca 15:4, 6, 9, 24, 32; 19:10) și având nevoie nu numai de *reformare*, ci și de *naștere din nou* (Ioan 3:3, 5). El trebuie să se pocăiască (Matei 4:17; Luca 13:3, 5), în sensul pe care l-am explicat deja (vezi p. 180, 181). Este oare ciudat prin urmare că primele trei fericiri sunt cele în care este binecuvântat *acel* om care își recunoaște sărăcia și lipsa; așa cum a făcut, de exemplu, fiul risipitor din parabola cunoscută în general sub numele de Pilda fiului risipitor (vezi Luca 15, mai ales v. 17)? Apoi, când fiul risipitor își recunoaște starea nenorocită și inima i se umple de regrete la gândul că numai el este de vină pentru ea, nu este el oare însetat și infometat după ocazia de a spune: „Tată, am păcătuit împotriva cerului și împotriva Ta”? Nu este oare refacerea relației *corecte* cu Dumnezeu obiectul principal al acestei tângiri? Comparați a patra fericire cu această tângire după dreptate. Iar acum că a avut parte de îndurare, nu va fi el oare în replică plin de îndurare și astfel recipientul unei îndurări și mai mari decât a primit deja (Matei 5:44–48; 18:21–35; Luca 6:36)? Și nu va dori el, de asemenea, prin harul și puterea lui Dumnezeu, să aibă o inimă curată și să se încreadă în Dumnezeu cu toată ființa (Matei 6:22; Luca 11:34)? Apoi, după ce el însuși a primit pacea care întrece orice pricepere, nu va deveni el oare un pacificator, un împăciuator (Marcu 9:50; Luca 10:5, 6; Filipeni 2:1 și urm.)? Cu alte cuvinte, nu i se vor aplica fericirile a cincia, a șasea și a șaptea?

În cele din urmă, observați că binecuvântarea pronunțată asupra celor care îndură *persecuția* de dragul lui Cristos apare la *sfârșitul* întregii serii, ca a opta și ultima fericire. Nu este oare acest lucru în armonie cu realitatea? În general sunt persecutați nu cei care „își vin în fire”, ci cei care au și început să arate că sunt făpturi noi. Astfel și în pilda fiului risipitor atitudinea ostilă a fiului mai mare care se consideră îndreptățit față de cel pocăit este menționată spre sfârșitul istorisirii (Luca 15:30). În mod similar, discursul din camera de sus al lui Isus *se încheie* (chiar înaintea rugăciunii impresionant de frumoase de mare preot) prin cuvintele: „În lume veți avea necazuri; dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea” (Ioan 16:33). Cf. Matei 10:13b–42 după 10:1–13a.

De aceea, este clar că cel puțin în ceea ce privește tendința generală fericirile urmează chiar cursul real al dezvoltării noii vieți, și că, în mare, felul în care se succed ele aici merge în paralel cu ceea ce se află în altă parte în rostirile și discursurile Domnului. Însă, deși aceste rostiri descoperă începutul și progresul de mai târziu al credinței cetățenilor Împărăției și persecuția la care este supusă această credință, arătându-ne diversele trăsături ale caracterului creștin în (până la un punct) dezvoltarea lor succesivă, așa cum bobocul conține deja floarea, tot așa și harul inițial, conștiința sărăciei spirituale, conține deja toate celelalte haruri și nu se pierde niciodată, ci mai degrabă se îmbogățește în ceea ce privește frumusețea și atractivitatea sa prin amestecarea cu tot restul virtuților.

Prima fericire

3. **Ferice de cei săraci în duh, căci a lor este Împărăția cerurilor.** Lumea spune exact invers: „Ferice de cei bogați” etc. Isus spune: „Ferice de cei săraci, cei ce plâng, cei blânzi”. Motivul: indiferent cât de demnă de invidie ar fi starea exterioară a cuiva, în cele din urmă ea se risipește ca un vis. Dumnezeu nu a făcut niciodată vreun suflet atât de mic încât să-l satisfacă întreaga lume. Însă starea lăuntrică și caracterul sufletului dăinuie. Cf. Luca 12:15; 1 Corinteni 7:31.

Cu toate acestea, Isus nu-i declară binecuvântați pe acești oameni pentru că sunt săraci din punct de vedere material, deși în general ei sunt și astfel. Ei sunt numiți binecuvântați pentru că sunt săraci *în duh*, nu în domeniul spiritualității, ci „în ceea ce privește” duhul lor; adică, *ei sunt cei care au ajuns să fie convinși cu privire la sărăcia lor spirituală*. Ei au realizat în ce mizerie și lipsuri trăiesc. Vechea lor mândrie a fost frântă. Ei au început să strige: „Doamne, ai milă de mine, păcătosul” (Luca 18:13). Ei au un spirit mâhnit și tremură la auzirea cuvintelor lui Dumnezeu (Isaia 66:2; cf. 57:15).²⁶⁵ Ei își înțeleg situația deznădăjduită (Romani 7:24), nu se așteaptă la nimic din partea lor înșiși, ci la toate numai din partea lui Dumnezeu.

A lor, *numai* a lor, este chiar acum Împărăția cerurilor, adică mântuirea completă, totalitatea binecuvântărilor care vin în urma faptului că Dumnezeu este acceptat ca Împărat al inimii și vieții cuiva. Vezi definiția de la p. 226, de la punctul *b*. Ea este a lor chiar acum *în principiu*. De aceea, ei sunt numiți *binecuvântați*.

Apocalipsa conține două pasaje pline de viață care arată *a*. cum poate fi cineva sărac, deși se crede bogat, și *b*. cum poate fi bogat cineva chiar în mijlocul sărăciei sale. Vizitatorul înviat și înălțat al Bisericilor, Isus Cristos, i Se adresează adunării călduțe din Laodicea după cum urmează:

„Dar fiindcă ești căldicel, nici rece, nici în clocot, am să te vărs din gura Mea. Pentru că zici: «Sunt bogat, m-am îmbogățit și nu duc lipsă de nimic» și nu știi că ești ticălos, nenorocit, sărac [sau: ca un cerșetor], orb și gol” (3:16–17).

Însă El înveșelește Biserica din Smirna prin a spune:

„Știi necazul tău [sau: suferința ta] și sărăcia ta (dar ești bogat)” (2:9).

²⁶⁵ Dacă cuvântul folosit aici pentru *sărac* (πτωχός) este folosit cu sensul lui de bază sau inițial, așa cum și este poate cazul, el ar indica nu săracii, pe cei atât de lipsiți încât trebuie să muncească zilnic pentru pâinea lor (πένης), ci cerșetorii, pe cei care depind de alții în ceea ce privește supraviețuirea lor. Să ne gândim la Lazăr, din Pilda bogatului și a lui Lazăr (Luca 16:19–31; observați mai ales v. 20, 21). Cu privire la această distincție dintre πτωχός și πένης, vezi R. C. Trench, *op. cit.*, par. xxxvi. Cu toate acestea, posibila diferență în ceea ce privește sensul nu trebuie accentuată prea mult, din moment ce πτωχός poate însemna și doar *sărac* fără a da de înțeles că persoana astfel descrisă este un *cerșetor excesiv de sărac* (Matei 26:11; Marcu 14:7; Luca 14:13, 21 etc.). În plus, πένης apare numai o singură dată în întregul Nou Testament (2 Corinteni 9:9); πτωχός, pe de altă parte, de peste treisprezece ori. Acest lucru, *luat în sine*, nu ar furniza suficient material pe care să se bazeze o distincție în ceea ce privește semnificația. Pe de altă parte, din cauza perspectivei lui Cristos asupra păcătosului aflat în starea sa naturală (vezi mai sus, p. 243), este posibil la urma urmelor ca El să fi folosit aici (Matei 5:3) termenul πτωχός cu sensul său principal, acesta desemnând o persoană care este complet lipsită de toate lucrurile, în imposibilitatea de a se întreține, cu ideea adițională în cazul de față că aceasta este *conștientă* de starea sa. În sens spiritual (observați „sărac în duh”) această imagine se potrivește cu siguranță cu contextul.

Prin urmare, cum poate fi numit săracul bogat? Răspunsul se află în pasaje semnificative ca: „Am de toate” (Iacov către Esau, Geneza 33:11); și „Toate lucrurile lucrează împreună spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu” (Romani 8:28). Pentru o confirmare în plus a acestui adevăr glorios, vezi Psalmul 23; 63:1; 73:23–26; 81:10; 116; Proverbe 15:16; 16:8, 19; 19:1; Ioan 1:16; 14:1–3; 17:24; Romani 8:31–39; 1 Corinteni 3:21–23; 2 Corinteni 4:8; Efeseni 1:3; 1 Petru 1:3–9; 1 Ioan 5:4; Apocalipsa 7:9–17; 17:14; 21:1–7.

A doua fericire

4. Cei săraci în duh sunt cei ce plâng. Acest aspect al vieții și comportamentului lor este adus în prim-plan în cea de a doua fericire: **Ferice de cei ce plâng, căci ei vor fi mângâiați!** Binecuvântată este într-adevăr persoana care, după ce a zis: „Voi pieri de foame aici”, continuă prin a spune: „Tată, am păcătuit”. Oamenii plâng din multe motive: boală, durere, privațiuni, pierderi materiale, mândrie rănită etc. Totuși, în contextul de față se are în vedere un cu totul alt gen de plâns. Este plânsul celor care își recunosc falimentul spiritual (prima fericire) și sunt – sau urmează să fie – înfometați și însetați după dreptate (a patra fericire). Firește că atunci când cineva își plânge păcatul, deplânge și consecințele păcatului său (Apocalipsa 21:4). Nu trebuie exclusă nici una dintre multele neajunsuri ale vieții, nici măcar cele fizice. Însă ele sunt incluse numai prin caracterul lor de rezultate ale păcatului. Prin urmare, în nici un caz nu sunt numiți fericiți aici toți oamenii care plâng. Cf. 2 Corinteni 7:10.

Cu toate acestea, nu este nevoie să se limiteze acest plâns la lucrurile care se întâmplă din cauza păcatului personal al cuiva: cele prin care această persoană L-a îndurerat pe Dumnezeuul său. Acest tip de durere poate fi într-adevăr înțepătoare (Psalmul 51:4). Însă aici sunt incluse mult mai multe lucruri. Cei regenerați învață să Îl iubească pe Dumnezeu în așa măsură încât vor începe să plângă din cauza tuturor „faptelor nelegiuite pe care le-au făcut în chip nelegiuit ... acești păcătoși nelegiuiți” (Iuda 15). De aceea, plânsul lor Îl are în centru pe Dumnezeu nu pe om. Ei „suspina și gem” nu numai din cauza păcatelor lor, nici numai din cauza acestora și a puterii pe care o au cei răi de a-l oprima pe cel drept (Habacuc 1:4; 2 Timotei 3:12), ci „din pricina tuturor urâciunilor care se săvârșesc” (Ezechiel 9:4). Îl îndurerează faptul că Dumnezeu, *propriul* lor Dumnezeu pe care Îl iubesc, este dezonorat. Cf. Psalmul 139:21. Acest gen de durere „spre slava lui Dumnezeu” este exprimat cu putere și în Psalmul 119:136: „Ochii îmi varsă șiroaie de ape, pentru că Legea Ta nu este păzită”. Vezi și Ezra 10:6. Într-un capitol mișcător, Daniel, plângând din cauza păcatelor și mărturisindu-le, își unește păcatele sale cu cele ale poporului său (Daniel 9:1–20; vezi mai ales v. 20). Făcând acest lucru, el se roagă: „Ascultă, Doamne! Iartă, Doamne! Ia aminte, Doamne! Lucrează și nu zăbovi, din dragoste pentru Tine, Dumnezeul meu! Căci numele Tău este chemat peste cetatea Ta și peste poporul Tău” (v. 19).

Puternicul flux al emoțiilor care caracterizează cuvintele venite din inimă din Psalmul 119 și din Daniel 9 se potrivesc cu contextul prezent, fiindcă termenul folosit

pentru *plâns* din cea de-a doua fericire indică o durere care începe în inimă, ia în posesia ei întreaga persoană și apoi se manifestă în exterior.²⁶⁶

Starea binecuvântată a acestor oameni constă din faptul că *ei vor fi mângâiați*. Durerea după voia lui Dumnezeu întoarce sufletul spre Dumnezeu. El, în schimb, le promite mângâiere celor care caută ajutor la El. El este Cel care iartă, eliberează, întărește și reasigură pe cineva (Psalmul 30:5; 50:15; Isaia 55:6, 7; Mica 7:18-20; Matei 11:28-30). Astfel lacrimile, ca niște picături de ploaie, cad pe pământ și revin sub formă de flori (Psalmul 126:5; Eclesiastul 7:3; Ioan 14; vezi C.N.T. la acest capitol plin de mângâiere; 1 Corinteni 10:13; 2 Corinteni 1:3, 4; Apocalipsa 7:14-17; 21:4).

Uneori mângâierea constă din faptul că motivul suferinței este înlăturat (2 Cronici 20:1-30; 32:9-23; Psalmul 116; Isaia 38; Fapte 12:5 și urm. etc.). Cu toate acestea, suferința continuă adesea pentru o vreme, dar este contrabalansată de o greutate de slavă (2 Corinteni 4:17; 12:8, 9). Să ne gândim de asemenea la Romani 8:28; sau și mai bine, la 8:28-39. Această „mângâiere” este prezentată foarte frumos și în Catehismul de la Heidelberg, la Prima zi a Domnului:

„Întrebare: Care este singura ta mângâiere în viață și în moarte?”

„Răspuns: Faptul că eu, cu trupul și sufletul, atât în viață, cât și în moarte, nu îmi aparțin mie, ci Mântuitorului meu credincios Isus Cristos; care cu sângele Său prețios a făcut o ispășire deplină pentru toate păcatele mele și m-a eliberat de toată puterea diavolului; și astfel mă păstrează în așa fel încât fără voia Tatălui meu ceresc nici un fir de păr de-al meu să nu poată cădea de pe capul meu; da, în așa fel încât toate lucrurile să lucreze spre mântuirea mea, în timp ce prin Duhul Său cel Sfânt El mă asigură cu privire la viața veșnică și mă face dornic și gata să trăiesc în El”. Adăugați la aceasta 2 Timotei 1:12; 4:7, 8; Apocalipsa 17:14; 19:7.

A treia fericire

5. Ferice de cei blânzi, căci ei vor moșteni pământul. Există o diferență foarte mică între a fi „sărac în duh” și a fi „blând”. Cu toate acestea, există totuși o ușoară deosebire între ele, anume, că prima descrie omul așa cum este el în sine: cu inima frântă; în timp ce a doua îl reprezintă mai degrabă în relația sa cu Dumnezeu și cu aproapele său.

Ceea ce se spune aici despre omul blând este un ecou al Psalmului 37:11 (vezi de asemenea v. 22, 29, 34 ale aceluiași psalm). De aceea, pentru a afla ce se înțelege prin termenul „blând”, mai bine derivăm conținutul acestui concept din psalmul respectiv. El descrie o persoană care nu are resentimente. Un asemenea om nu urăște. Departe de a se lamenta din cauza rănilor primite, el își găsește refugiul în Domnul și își dedică în întregime Lui toate căile. El face acest lucru cu atât mai mult cu cât a murit față de orice fel de dreptate proprie. El știe că nu poate pretinde că are vreun merit înaintea lui Dumnezeu (cf. Psalmul 34:18; 51:17). Din moment ce favoarea lui Dumnezeu înseamnă totul pentru el, a învățat să ia cu bucurie răpirea averilor sale, știind că are în cer o avuție mai bună care dăinuie (Evrei 10:34). Cu toate acestea, *blândețea nu este*

²⁶⁶ Cu privire la *πενθήω*, vezi R. C. Trench, *op. cit.*, par. lxx.

slăbiciune. Blândețea nu este lipsa coloanei vertebrale, lucru care caracterizează persoana care este gata să se plece înaintea oricărei brize. Ea este supunere în fața provocării, dorința de a suferi mai degrabă decât a provoca suferință. Persoana blândă lasă totul în mâna Celui care iubește și poartă de grijă.

Binecuvântarea celor blânzi constă din faptul că „ei vor moșteni pământul”. Într-un fel, ei îl moștenesc chiar acum, și aceasta din mai multe motive: *a.* prin faptul că *nu* acordă o atenție necuvenită îmbogățirii lor, ci se concentrează mai degrabă asupra împlinirii datoriei lor față de Dumnezeu și a sarcinii lor pe pământ; cu alte cuvinte, asupra căutării mai întâi și mai presus de orice a Împărăției lui Dumnezeu și a dreptății Lui, și astfel, „toate aceste lucruri” (hrană, haine etc.) le sunt date în dar, pe deasupra, cum ar veni (Matei 6:33). Această lege a căutării indirecte a unor lucruri nu este în nici un caz doar literă moartă. *b.* Tocmai blândețea lor face ca ei să fie o binecuvântare pentru semenii lor, dintre care unii îi vor binecuvânta și ei la rândul lor (Marcu 10:30; Fapte 2:44, 45; 16:15; Filipeni 4:18). *c.* E posibil ca ei să posedă în prezent doar o mică parte a acestui pământ sau a bunurilor pământești, însă puține lucruri însoțite de binecuvântarea lui Dumnezeu reprezintă mai mult decât cele mai mari bogății fără binecuvântarea Lui.

Cu excepția unui sens formal sau legal, *posedă* oare bunurile sale pământești un om care are sufletul chinuit de frica judecății viitoare? Le posedă el în sensul de a se bucura de ele? Firește că nu! Nu el e cel care *le* are: *ele* îl au pe *el*! O comparație a două pasaje din Isaia arată cine sunt cu adevărat cei care moștenesc pământul:

„Celui cu inima tare, Tu-i cheazășuiești pacea; da, pacea, căci se încrede în tine” (26:3).

„Cei răi n-au pace, zice Domnul” (48:22). Nu oamenii din lume, ci cei blânzi sunt cei care știu că Romani 8:28 este adevărat. De aceea, ei și numai ei sunt cei care posedă pământul.

Însă cea mai completă împlinire a acestei promisiuni este rezervată pentru viitor, când la întoarcerea lui Cristos în slavă cei blânzi vor moșteni pământul și cerul nou, universul întinerit din care va fi îndepărtată orice urmă de păcat și orice rămășiță a blestemului și în care dreptatea va locui pe veci (Apocalipsa 21:1 și urm.).

Moștenirea pământului implică următoarele:

- Prin har, cetățeanul Împărăției are *un drept* asupra acestei posesiuni;
- El o va primi cu siguranță ca pe o comoară *inalienabilă*;
- El nu va trebui – nici *nu va putea* – să o *merite* el însuși.

A patra fericire

Din adâncimile sărăciei spirituale conștientizate, a deplângerii păcatelor și a blândeții spirituale, cetățenii Împărăției strigă spre Dumnezeu după împlinire, adică, după dreptate, satisfacerea completă a nevoii lor spirituale de bază. De aceea, cea de a patra fericire vine de la sine: **6. Ferice de cei flămânzi și însetați după neprihănire, căci ei vor fi săturați!** Această dreptate constă din conformarea deplină la Legea sfântă a lui Dumnezeu, adică la voia Lui. Ea este în primul rând o dreptate *prin imputare*: „Avraam a crezut pe Domnul, și Domnul i-a socotit lucrul acesta ca neprihănire (Geneza 15:6). Omul este incapabil să câștige acest drept înaintea lui Dumnezeu. Nici o cantitate de

fapte bune nu va putea ispăși vreodată păcatele sale. De fapt: „toate faptele noastre bune sunt ca o haină mănjită” (64:6). Păcatul nu poate fi îndepărtat de eforturi umane de nici un fel, de nici un fel de spălări, ceremoniale sau de alt fel: „Tu nu dorești nici jertfă, nici dar de mâncare ... nu ceri nici ardere de tot, nici jertfă de ispășire” (Psalmul 40:6). Nici o ființă umană nu poate ispăși pentru păcatele semenului ei: „Dar nu pot să se răscumpere unul pe altul, nici să dea lui Dumnezeu prețul răscumpărării” (Psalmul 49:7). De fapt, situația este complet disperată dacă este luat în considerare numai omul. Nevoia sa principală, de bază și de neîmplinit este să fie într-o armonie perfectă cu Dumnezeu; și acesta este tocmai și țelul pe care el nu îl poate atinge niciodată: „Cum ar putea omul să-și scoată dreptatea înaintea lui Dumnezeu?” (Iov 9:1).

În această situație disperată și înspăimântătoare a intrat Fiul lui Dumnezeu prin harul Său glorios și suveran. El a fost (împreună cu Tatăl și cu Duhul, singurul Dumnezeu adevărat) Cel care a venit în ajutorul omului atunci când toate celelalte mijloace au dat greș. „Atunci am zis: «Iată-mă că vin! – în sulul cărții este scris despre mine – vreau să fac voia Ta, Dumnezeule! Și Legea Ta este în fundul inimii mele»” (Psalmul 40:7–8). Maniera în care a fost realizată salvarea păcătoșului și a fost obținută mântuirea este descrisă clar în Isaia 53: „Dar El era străpuns pentru păcatele noastre, zdrobit pentru fărădelegile noastre. Pedepsa care ne dă pacea a căzut peste El, și prin rănilor Lui suntem tămăduiți. Noi rătăceam cu toți ca niște oi, fiecare își vedea de drumul lui; dar Domnul a făcut să cadă asupra Lui nelegiuirea noastră a tuturor” (v. 5 și 6). Și astfel Emanuel a fost rânduit să devină „Domnul, neprihănirea noastră” (Ier. 23:6). Prin El, ca jertfă de răscumpărare, păcatele poporului Său au fost iertate, astfel încât David a putut cânta: „Ferice de cel cu fărădelegea iertată și de cel cu păcatul acoperit” (Psalmul 32:1).

Firește că toate acestea l-au fost cunoscute lui Isus, când a spus: „Ferice de cei flămânzi și însetați după neprihănire”. Chiar și în perioada cât a umblat pe pământ, El a fost pe deplin conștient de funcția Sa de *Substitut*. Oare nu tocmai pentru a îndeplini acest lucru a părăsit El căminul Său din ceruri (2 Corinteni 8:9)? Vezi de asemenea și cele referitoare la Matei 20:28 (cf. Marcu 10:45). Și oare nu tocmai *pentru poporul Său* urma să-Și verse El sângele (Luca 22:19, 20; 1 Corinteni 11:24, 25; cf. Ioan 10:11, 28; Fapte 20:28; Efeseni 1:7, 14; Coloseni 1:14; Evrei 9:12; 1 Petru 1:19; Apocalipsa 5:9)? Mai mult, faptul că îndreptățirea omului se bazează pe îndurarea lui Dumnezeu și nu pe meritul uman sau pe faptele omului este un adevăr care nu trebuie să aștepte până când Pavel (Romani 4:3, 9; Galateni 3:6) îl descoperă. Nu numai că îl știau și Moise (Geneza 15:6) și David (Psalmul 32:1), ci cu siguranță că și Isus. El l-a învățat în mod clar în pilda de neuitat a vameșului și a vameșului (Luca 18:9–14; vezi mai ales v. 13 și 14). Este însă adevărat că învățătura Vechiului Testament și a lui Isus au pavat calea pentru expunerea mult mai amplă și mai detaliată a acestei doctrine de către apostolul neamurilor.

Faptul că aici în Matei 5:6 Cristos se referă cu toate acestea nu numai la o dreptate *imputată*, ci și la una *împărtășită*, nu numai una care ține de statutul legal, ci și de conduita etică, pare să reiasă clar din pasaje ca Matei 6:1: „Luați seama să nu vă îndepliniți dreptatea voastră înaintea oamenilor, ca să fiți văzuți de ei”, și vezi de asemenea Matei 5:10, 20–48. *Cele două sunt inseparabile*. Deși este imposibil ca cineva să

fie justificat prin fapte bune, este la fel de imposibil și ca o persoană justificată să trăiască fără să facă fapte bune. Termenul „dreptate” așa cum este el folosit de Cristos este de aceea foarte complet, cuprinzând și aspectul legal și pe cel etic.

Relația dintre „dreptatea” zugrăvită de Cristos și „dreptatea fariseilor” este următoarea: prima este interioară, a doua este în general exterioară; prima este adevărată, a doua este adesea contrafăcută. Cf. Matei 5:20–6:18.

„Căci ei vor fi săturați” (literal: „umpluți”).²⁶⁷

Observați, totuși, că sunt săturați nu cei care simt doar „că ceva nu este în regulă”, ci numai cei care sunt „flămânzi și însetați după dreptate”. Dreptatea imputată și împărtășită de Dumnezeu trebuie să fie obiectul unei dorințe intense, a unei aspirații înfocate și a unei căutări fără odihnă. Cf. Psalmul 42:1: „Cum dorește cerbul izvoarele de apă...” Cf. Isaia 55:1; Amos 8:11; Ioan 4:34; 6:35; 7:37; Apocalipsa 22:17.

Cum va fi pe deplin săturată această foame și sete după dreptate? Prin imputarea meritelor lui Cristos. Astfel noi obținem statutul unor îndreptățiți. Prin lucrarea sfințitoare a Duhului Sfânt. Astfel noi obținem o dreptate ca stare lăuntrică și conduită exterioară. Cf. Romani 8:3–5; 2 Corinteni 3:18; 2 Tesaloniceni 2:13. Acestea două sunt inseparabile: cei pentru care a murit Cristos sunt sfințiți de Duhul Sfânt. De aceea, cei ale căror păcate sunt iertate aduc jertfa mulțumirii.²⁶⁸

A cincia fericire

Cea de-a cincia, a șasea și a șaptea fericire descriu roadele lucrării pe care o face Dumnezeu prin Duhul Său în inimile copiilor Lui. Din acest motiv ele sunt foarte strâns legate de cele precedente. Cei care, în acord cu cea de-a patra fericire, au fost „saturați” sau „pe deplin satisfăcuți” în urma îndurării lui Dumnezeu arătate lor, exercită acum în replică îndurare față de alții (a cincia fericire). Cei care au experimentat influența purificatoare a Duhului Sfânt, au acum o inimă purificată (a șasea fericire). Și, bineînțeles, acești oameni, după ce au fost mântuiți de Prințul Păcii, sunt acum pacificatori (a șaptea fericire).

Așa cum s-a arătat mai devreme, este imposibil de dovedit că milostiv, cu inima curată și împăciuitor reprezintă o succesiune în ordine crescătoare sau sunt manifestări ale dezvoltării pas cu pas a vieții credincioșilor. Cu toate acestea, se poate presupune

²⁶⁷ Verbul *χοράζω* (aici pers. a III-a, pl., viitor, indic. pasiv: *χορασθήσονται*), deși folosit la început cu referire la hrănirea și îngrijirea animalelor (sens care are un ecou în propoziția: „și toate păsările s-au săturat din carnea lor”. Apocalipsa 19:21), și aplicat la oameni mai ales de către poeții comici, și-a pierdut treptat sensul depreciator și este folosit aici pur și simplu ca un sinonim pentru *a avea din belșug, a fi (deveni) pe deplin satisfăcut*. Cf. Matei 14:20; 15:33, 37; Marcu 6:42; 7:27; 8:4, 8; Luca 6:21; 9:17; 15:16; 16:21; Ioan 6:26; Filipeni 4:12; Iacov 2:16.

²⁶⁸ Alții definesc diferit dreptatea la care ne-am referit aici; de exemplu, ca pe „revelarea dreptului regal al lui Dumnezeu, care pune capăt oricărei puteri, nedreptăți și minciuni și îi răzbună pe cei oprimați” (H. N. Ridderbos, *op. cit.*, vol. I, p. 94). Remarca lui Lenski în acest sens este foarte pertinentă, cred eu: „«Neprihănirea» nu poate însemna aici puterea celui drept în lumea oamenilor, sau în general în treburile omenești; căci pasivul «vor fi săturați» denotă un dar al lui Dumnezeu făcut anumitor persoane pe care le face «drepte» în ochii Lui” (*op. cit.*, p. 184). Pe de altă parte, din motive pe care le-am indicat, eu nu merg atât de departe împreună cu Lenski încât să limitez această dreptate exclusiv la cea imputată.

că relația dintre ele este următoarea: cei care au devenit milostivi au ajuns să fie conștienți de faptul că mila lor este încă amestecată cu păcătoșenia și să tânjească astfel și mai mult după curăția inimii lor. De asemenea, este posibil ca împăciuirea să fie menționată imediat după ea, conform regulii stabilite de Iacov, că „înțelepciunea care vine de sus este, întâi, curată, apoi pașnică” (3:17). Cu toate acestea, așa cum a arătat A. Plummer, urmat de A. T. Robertson, ordinea în care Iacov le menționează pe acestea două este probabil mai mult logică decât cronologică.²⁶⁹

Prin urmare, din moment ce motivul pentru felul în care se succed fericirile 5–7 nu este clar, ele vor fi privite pur și simplu ca răspunsuri paralele la harul răscumpărător al lui Dumnezeu. Mai întâi, așadar, cea de-a cincia fericire:

7. Ferice de cei milostivi, căci ei vor avea parte de milă! Mila înseamnă dragoste pentru cei aflați în mizerie și un spirit iertător față de păcătos. Ea îi definește și pe cei care sunt plini de bunătate și pe cei care acționează cu bunătate. O vedem exemplificată în pilda samariteanului milostiv (Luca 10), și mai ales în Cristos, marele preot plin de îndurare (Evrei 2:17).

Deși ar fi nerealist să se nege că, datorită dispoziției pline de dragoste a lui Dumnezeu, acte de simpatie și bunătate ținute minte sau demult uitate există cu duimul în jurul nostru chiar și în lumea celor neregenerați (Fapte 28:2), îndurarea de care se vorbește în această fericire iese la iveală „din experimentarea personală a îndurării lui Dumnezeu” (Lenski). Ca atare, este o virtute specific creștină, lucru care este valabil și pentru celelalte caracteristici menționate în fericiri. Toate indică calități ale cetățenilor Împărăției. Din această cauză, nu ar trebui să se uite că în timp ce romanii vorbeau de patru virtuți cardinale – înțelepciune, dreptate, moderație și curaj – mila nu era printre ele. Și pentru a obține o perspectivă echilibrată asupra imaginii acestui har în lume în general, este corect să se pună în echilibru Fapte 28:2 cu Proverbe 12:10: „Îndurările pline de dragoste ale celui stricat sunt crude”.

Este demn de remarcat faptul că din nou și din nou Scriptura îi îndeamnă pe credincioși să arate milă din recunoștință față de îndurarea cu care au fost ei înșiși tratați. Parabola robului nemilostiv (Matei 18:23–25) este un exemplu izbitor. Vezi de asemenea și Matei 25:31–46; Romani 15:7, 25–27; 2 Corinteni 1:3, 4; Efeseni 4:32; 5:1; Coloseni 3:12–14. Această îndurare trebuie arătată „fraților în credință”, dar nu trebuie limitată la ei (Galateni 6:10). De fapt, ea trebuie arătată „tuturor oamenilor”, chiar și celor care urăsc și îi persecută pe credincioși (Matei 5:44–48). Reiese imediat că dacă implicațiile celei de-a cincia fericiri ar fi puse în practică cu un zel mai mare și cu mai multă consecvență, predicarea Evangheliei ar fi mult mai eficientă! Ce binecuvântare ar fi aceasta pentru omenire!

„Căci ei vor avea parte de milă”. Ei, numai ei, care exercită milostenia se pot aștepta să primească de la Dumnezeu răsplata îndurării, așa cum reiese din unele din pasajele menționate în paragraful precedent, dar și din 2 Samuel 22:26; Matei 6:14, 15 și Iacov 2:13. Când această sămânță de aur este semănată, secerișul este îmbelșugat (Matei 7:2; Luca 6:38).

²⁶⁹ A. T. Robertson, *Studies in the Epistle of James*, New York, 1915, p. 185.

*Cea de-a șasea fericire***8. Ferice de cei cu inima curată, căci ei vor vedea pe Dumnezeu!**

S-a spus adesea că cei cu inima curată sunt cei *sinceri* și *onești*, oamenii *integri*. O trimitere la Psalmul 24:3, 4 pare să confirme acest lucru:

Cine va putea să se suie la muntele Domnului?
Cine se va ridica până la locul Lui cel sfânt?
Cel ce are mâinile nevinovate și inima curată,
Cel ce nu-și dedă sufletul la minciună
Și nu jură ca să înșele.

Puritatea inimii este descrisă de asemenea în Psalmul 73:1. În mod similar, în 1 Timotei 1:5 *pur* este sinonim cu *neprefăcut*. Vezi și 2 Timotei 2:22 și 1 Petru 1:22. Toate acestea pot duce ușor la concluzia că oamenii care sunt declarați fericiți în cea de-a șasea fericire sunt cei sinceri, cei care spun ce gândesc și acționează fără ipocrizie, fără nici o altă calificare.

Acum, nu poate exista îndoială în privința faptului că sinceritatea, onestitatea, lipsa vicleniei sunt într-adevăr accentuate aici. În ciuda duplicității umane, fariseică sau de altă natură, Isus Își pronunță binecuvântarea asupra persoanelor a căror manifestare este în armonie cu dispoziția lor lăuntrică.

Cu toate acestea, studierea contextului fiecărei referințe pe care am prezentat-o mai înainte arată clar că mai trebuie adăugat ceva. Sinceritatea sau integritatea nu sunt suficiente în și prin sine. Un om poate fi *sincer și corect*, dar el poate fi și *greșit și sincer*. Fără îndoială că profeții lui Baal au fost foarte sinceri când săreau în jurul altarului de dimineată până seara, făcându-și tăieturi cu cuțitele și strigând tot timpul: „Baale, auzi-ne!” (1 Regi 18:26–28). Însă ei erau sinceri pe calea greșită pe care au apucat-o. De asemenea, într-un pasaj la care se face adesea referire atunci când este explicată cea de-a șasea fericire (Geneza 20:6), Iehova Însuși certifică faptul că Abimelec, a „lucrat cu inima curată” atunci când a luat-o pe Sara de la Avraam. Cu toate acestea, Domnul nu a aprobat ce făcuse acest rege, ci l-a amenințat cu moartea dacă nu o va trimite înapoi la soțul ei de drept (v. 7). În mod similar, cei „cu inima curată” din Psalmul 73:1 sunt cei care se lasă călăuziți cu toată sinceritatea de „sfatul Domnului” (v. 24). *Credința neprefăcută* din 1 Timotei 1:5 stă alături de „învățătura sănătoasă” (v. 10). Iar oamenii la care se referă Petru (1 Petru 1:22) sunt cei care și-au purificat sufletele „în ascultare de adevăr”.

Este clar, de aceea, că binecuvântarea celei de-a șasea fericiri nu este pronunțată fără vreo altă specificare asupra celor sinceri, ci mai degrabă asupra celor care, închinându-se adevăratului Dumnezeu în acord cu adevărul revelat în Cuvântul Său, tânjesc fără ipocrizie să-i fie pe plac și să-L glorifice pe El. Aceștia și numai aceștia sunt „cei cu inima curată”. Ei I se închină lui Dumnezeu „în duh și în adevăr” (Ioan 4:24) și iubesc și practică virtuțile menționate în 1 Corinteni 13; Galateni 5:22, 23; Efeseni 4:32; 5:1; Filipeni 2:1–4; 4:8, 9; Coloseni 3:1–17 etc. *Inima* lor, însuși izvorul dispozițiilor cât și a sentimentelor și gândurilor lor (Matei 15:19; 22:37; Efeseni 1:18; 3:17; Filipeni 1:7; 1 Timotei 1:5), este pe aceeași lungime de undă cu inima lui Dumnezeu.

Prin urmare, nu este cu adevărat surprinzător faptul că cei cu inima curată „Îl vor vedea pe Dumnezeu”, și că aceasta este esența binecuvântării lor. Omul a cărui plăcere nu este *cu adevărat* în lucrurile lui Dumnezeu nu este în stare să aprecieze iubirea lui Dumnezeu arătată prin Cristos păcătoșilor. *Asemănarea este condiția prealabilă indispensabilă a părtășiei personale și a înțelegerii.* Pentru a-L cunoaște pe Dumnezeu cineva trebuie să fie ca El. Așa cum pentru vânătorul lipsit de cunoștințe muzicale și care nu prețuia muzica, sunetul vântului care adia printre copaci nu însemna nimic altceva decât că un cerb ar fi putut fi speriat de zgomot și că ar fi putut ieși din ascunzătoarea sa, devenind o pradă ușoară, în timp ce pentru tovarășul său de drum, Mozart, același sunet puternic și profund însemna o melodie maiestuoasă cântată de imensa orgă a lui Dumnezeu, tot așa, pentru cei necurați, Dumnezeu rămâne necunoscut, însă li Se revelează celor care Îl „imită pe Dumnezeu ca niște copii preaiubiți și umblă în dragoste”.

Acum, frumusețea acestei viziuni a lui Dumnezeu, această percepție spirituală a ființei și a atributelor Lui și această încântare pricinuită de El este ceea ce transformă (2 Corinteni 3:18). Cu toate acestea, aici pe pământ „vedem ca într-o oglindă, în chip întunecat”, însă în cer și în universul înnoit, unde condițiile din cer se vor regăsi și pe pământ (Apocalipsa 21:10), astfel încât „pământul va fi plin de cunoștința Domnului, ca fundul mării de apele care îl acoperă” (Isaia 11:9), această viziune fericită va echivala cu părtășia fără păcat și neîntreruptă a sufletelor tuturor celor răscumparați cu Dumnezeu în Cristos, cu o întâlnire „față în față” (1 Corinteni 13:12).

Când în slavă în cele din urmă
Îți voi vedea fața glorioasă ,
Când noaptea lungă a trecut
Iar eu mă voi trezi cu Tine
Pentru a vedea gloria eternă
Abia atunci voi fi satisfăcut.

(F. F. Bullard, pe baza Psalmului 17:15)

Astfel se va împlini rugăciunea lui Isus: „Tată, vreau ca acolo unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat Tu, ca să vadă slava Mea, slavă pe care Mi-ai dat-o Tu; fiindcă Tu M-ai iubit înainte de întemeierea lumii”.

A șaptea fericire

9. Fericite de cei împăciuitori, căci ei vor fi chemați fii ai lui Dumnezeu! Aici se rostește o binecuvântare asupra tuturor acelor care, după ce ei înșiși au fost reconciliați cu Dumnezeu prin cruce, tânjesc acum prin mesajul și prin conduita lor să devină instrumente ale împărtășirii acestui dar și altora. Prin cuvânt și prin exemplul lor, acești pacificatori care Îl iubesc pe Dumnezeu, unii pe alții și chiar și pe dușmanii lor, promovează până și pacea între oameni.

Într-o lume a *violării* păcii, această fericire arată ce forță pe deplin „relevantă”, vitală și dinamică este de fapt creștinismul. „Biserica” este adesea defăimată, ca și cum influența

ei în acest domeniu ar fi jalnic de mică. Dacă atunci când se folosește cuvântul „biserică” se face referirea la o instituție în care predomină o ortodoxie moartă, acuzația este probabil valabilă. Pe de altă parte, dacă se face de fapt referire la „armata lui Cristos”, adică, la totalitatea soldaților creștini, la bărbații și femeile care au fost răscumpărați din toate generațiile, religiile și rasele care duc bătăliile Domnului *împotriva răului și pentru bine și adevăr*, replica, sub forma unei alte întrebări, este: „Fără influența acestei puternice armate, cu cât mai rea ar fi fost oare starea lumii astăzi?” Oare nu este Biserica tocmai pluta pe care lumea rămâne la suprafață (Geneza 18:26, 28–32)?

Adevărații făuritori ai păcii sunt toți acei al căror Conducător este Dumnezeuul păcii (1 Corinteni 14:33; Efeseni 6:15; 1 Tesaloniceni 5:23), care tânjesc după pace cu toți oamenii (Romani 12:18; Evrei 12:14), care proclamă Evanghelia păcii (Efeseni 6:15) și își modelează viața după cea a Prințului Păcii (Luca 19:10; Ioan 13:12–15; cf. Matei 10:8).

Cu toate acestea, Evanghelia păcii este în același timp și predicarea lui Cristos cel crucificat (1 Corinteni 1:18). Prin natura sa, omul, dorind să-și făurească propria dreptate, este înclinat să respingă această Evangheliie (1 Corinteni 1:23). De aceea, proclamarea ei duce la o luptă în inimile oamenilor. Dacă, prin harul lui Dumnezeu, păcătosul se predă în cele din urmă și îl acceptă pe Prințul Păcii ca pe propriul său Mântuitor și Domn, el se poate confrunța cu o altă bătălie, anume, cea din sânul familiei sale. Acesta este motivul pentru care Isus, care i-a numit binecuvântați pe făcătorii de pace, nu a fost inconsecvent atunci când a spus: „Să nu credeți că am venit să aduc pacea pe pământ; n-am venit să aduc pacea, ci sabia ... omul va avea de vrăjmași chiar pe cei din casa lui” (Matei 10:34–36). Cu toate acestea, această situație nu este din vina lui Cristos, ci din cea a omului. Dumnezeu în Cristos este Cel care continuă să îl îndemne pe om să găsească în El reconciliere și o pace durabilă (Matei 11:27–30; 2 Corinteni 5:20).

Mai mult, aceasta nu este o pace cu orice preț. Ea nu se realizează prin a face compromisuri în dauna adevărului, sub masca „dragostei”. Din contră, ea este o pace dragă inimilor tuturor acelor care spun *adevărul* în dragoste (Efeseni 4:15).

Cei care prin cuvânt și exemplu promovează această pace sunt numiți fericiti. Titlul lor este acela de „fii ai lui Dumnezeu”, el desemnând o mare onoare și demnitate și arătând că prin faptul că ei promovează pacea, au intrat chiar în sfera activității Tatălui lor. Ei sunt conlucrători cu El. Prin atitudinea lor încrezătoare și prin multe fapte bune, făcute din recunoștință și spre slava lui Dumnezeu, ei au devenit agenții Domnului lor care sunt angajați pretutindeni în afacerea de a scoate răul din inimile omenești prin a le umple pe acestea cu tot ce este bun și nobil (Romani 12:21; Filipeni 4:8, 9). Ei sunt, cum ar fi, „detașamentele de pace” ale lui Dumnezeu. Ei sunt *deja* fiii lui Dumnezeu (1 Ioan 3:1). În ziua judecății adopția lor glorioasă ca fii ai lui Dumnezeu va fi descoperită tuturor (Romani 8:23; 1 Ioan 3:2).

A opta fericire

10. Ferice de cei prizoniți din pricina neprihănirii, căci a lor este Împărăția cerurilor! Când credința copiilor lui Dumnezeu s-a dezvoltat suficient pentru a se manifesta în exterior, în așa fel încât cei care nu o împărtășesc încep să o observe,

urmează persecuția. Persecuția la care se referă Isus nu izvorăște din cauze pur sociale, rasiale, economice sau politice, ci din religie. Ea este în mod clar o persecuție „din pricina dreptății”. Ea vine din cauză că acești oameni la care s-a făcut referire doresc să fie și să trăiască în armonie cu voia sfântă a lui Dumnezeu, astfel încât ei îndură persecuția și rezistă sub ea indiferent ce li se întâmplă.²⁷⁰

Nu este nevoie să se schimbe definiția cuvântului „dreptate” aici: ea este aceeași ca în v. 6. Cei răi nu-i pot tolera pe cei socotiți „drepti” de Dumnezeu. Însuși caracterul este într-un protest constant împotriva caracterului oponentilor lor. Din acest motiv, „lumea” îi urăște pe copiii lui Dumnezeu (Matei 10:22; 24:9; Ioan 15:19; 1 Ioan 3:12, 13). Această ură stă la baza persecuției despre care vorbește v. 5:10.

Domnul Îi asigură pe cei persecutați că sunt *binecuvântați*. Prin faptul că am citit de multe ori această fericire și am memorat-o probabil din copilărie (indiferent în ce limbă), noi am devenit atât de obișnuiți cu acest text că și-a pierdut impactul original. Însă, probabil că impresia pe care le-a lăsat-o celor cărora li se adresa Isus a fost una cutremurătoare, fiindcă printre evrei era mai degrabă obișnuită ideea că orice fel de suferință, inclusiv persecuția (vezi Luca 13:1-5), indica nemulțumirea lui Dumnezeu și răutatea specială a celui care era astfel năpăstuit. Cristos inversează aici această concepție, dar numai cu privire la cei care au îndurat persecuția de dragul *dreptății* (v. 10), de dragul *Lui* („de dragul Meu”, v. 11) sau de dragul *Împărăției cerurilor* (19:12).

Noi am putea adăuga că semnificația acestei fericiri nu este pierdută nici pentru cei care *astăzi*, în timp ce este scris sau citit acest comentariu, sunt persecutați din cauza loialității lor față de Cristos. Fie să nu uităm să-i pomenim în rugăciunile noastre ca ei să beneficieze în orice fel de grija noastră! „A lor este Împărăția cerurilor”, spune Isus, întorcându-Se astfel la prima binecuvântare de la încheierea primei fericiri (v. 3). Tot harul și toată gloria care rezultă atunci când Dumnezeu în Cristos este recunoscut și ascultat în calitate de Suveran sunt ale lor chiar acum, și vor fi ale lor într-o măsură din ce în ce mai mare.

11, 12. Ferice va fi de voi când, din pricina Mea, oamenii vă vor ocări, vă vor prizoni, și vor spune tot felul de lucruri rele și neadevărate împotriva voastră! Bucurați-vă și veseliți-vă, pentru că răsplata voastră este mare în ceruri; căci tot așa au prizonit și pe prorocii care au fost înainte de voi. Observați schimbarea de la persoana a treia la persoana a doua care începe aici și continuă (fie cu tu sau cu voi) pentru cea mai mare parte din restul predicii. Cu toate acestea, prin substanța ei, această fericire este de fapt continuarea celei de-a opta. Nu numai că cei care suferă de pe urma credinței lor nestrămutate în Isus sunt numiți „binecuvântați/fericiți”, ci lor li se spune să se și bucure; și nu numai să se bucure, ci să fie plini (sau să sară în sus de bucurie) de o veselie nestăvilită (exuberantă).

Imperativul adăugat la „bucurați-vă” a fost bine tradus de către A. V.: „fiți nespuse de bucuroși”; de Phillips: „fiți peste măsură de bucuroși”; și de către Williams: „continuați să săriți în sus de bucurie”. Este genul de exultare pe care a manifestat-o David, conform prediciei lui Petru din Ziua Cincizecimii, din cauză că Iehova era mereu lângă mâna lui dreaptă (Fapte 2:26); bucurie pe care au manifestat-o temnicherul cu întreaga lui familie

²⁷⁰ În original apare *δεδιωγμένοι*, participiu perf. pas.: cei care au rezistat sub persecuție.

când L-au lăudat pe Dumnezeu după convertirea lor (Fapte 16:34); bucurie cu care a salutat Avraam vestea bună că va vedea ziua lui Cristos (Ioan 8:56); bucurie pe care Petru, contemplând harul și gloria lui Isus Cristos, *acum* nevăzut, le-o descria cititorilor săi, care împărtășeau cu el această contemplare, ca pe „o bucurie negrăită și strălucită” (1 Petru 1:8); bucurie cu care marea mulțime triumfătoare din ceruri va răspunde într-o zi la venirea Marelui pentru a-și lua mireasa cu Sine: „Să ne bucurăm, să ne veselim și să-I dăm slavă! Căci a venit nunta Mielului: soția lui s-a pregătit” (Apocalipsa 19:7).

Persecuția la care se face referire îmbracă diverse forme:

a. *Reproșul*: aruncarea unor insulte asupra celor credincioși; de exemplu: „Tu ești născut cu totul în păcat ... și vrei să ne înveți pe noi?” (Ioan 9:34). Cu siguranță că cei care nu au ezitat și I se adreseze lui Isus în felul următor: „Nu ziceam noi bine că ești samaritean și că ai drac?” nu ar fi pregetat să îngrămădească insulte și asupra ucenicilor Lui (cf. Ioan 15:20).

b. *Vorbirea de rău*: „din pricina Mea ... vor spune tot felul de lucruri rele și neadevărate împotriva voastră”. „Vor lepăda numele vostru ca ceva rău” (Luca 6:22). Despre cei care au fost adânc impresionați de cuvintele lui Isus și au avut curajul să admită acest lucru, fariseii au spus: „Dar norodul acesta, care nu știe Legea, este blestemat” (Ioan 7:49). În mod similar, puțin mai târziu, în timpul persecutării timpurii a Bisericii, creștinilor li s-a spus *atei* pentru că nu se închinau unui Dumnezeu vizibil; *imorali*, pentru că erau adesea nevoiți să se întâlnească în locuri secrete; și *lipsiți de patriotism*, pentru că își arătau loialitatea numai lui Cristos și refuzau să i se închine împăratului.

c. *Persecutarea prin fapte*. Deși aici nu se menționează acest lucru, vezi cele referitoare la 10:16-36.

Motive pentru care cei persecutați de dragul lui Cristos sunt îndemnați să se bucure tare mult:

a. Pentru că această persecuție indică adevăratul caracter al credinței lor: „căci tot așa au prigonit pe prorocii care au fost înainte de voi”. Cf. Luca 21:13; 1 Petru 4:13. Iustin Martirul, în *Dialogul cu Trifo*, i-a acuzat pe evrei că l-au tăiat în bucăți pe Isaia cu un fierăstrău. E posibil să se facă referire la acest lucru și în Evrei 11:37.²⁷¹

Ieremia a fost tratat rău de repetate ori (vezi Ieremia 12; 20; 26; 36; 37; 39; 43). Dacă putem avea încredere în tradiție, el a fost în cele din urmă omorât cu pietre de către cei care l-au obligat să plece în exil cu ei în Egipt.²⁷²

Ezechiel a dus-o puțin mai bine (vezi Ezechiel 2:6; 20:49; 33:31, 32). Lui Amos i s-a spus să fugă și să predice în altă parte (Amos 7:10-13). Eforturile lui Zaharia nu au fost corect apreciate (Zaharia 11:12). Asemenea respingeri ale profeților erau regula, nu excepția. Acest lucru reiese nu numai din cuvintele lui Isus de aici din 5:12, ci și din spusele Sale redate în Matei 23:31, 37; Luca 6:23; 11:49-51; 13:33, 34; Ioan 12:36-43 (cf. Isaia 53:1).²⁷³

²⁷¹ Vezi și TB *Yebamoth* 49b; *Sanhedrin* 103b; Tertulian, *Despre răbdare* 14: „Isaia este tăiat în bucăți și nu încetează să vorbească despre Domnul”.

²⁷² Tertulian, *Antidot pentru boldul scorpionului* 8.

²⁷³ Vezi Fapte 7:52 și C. C. Torrey, *Legendary Lives of the Prophets*, Philadelphia, 1946; și H. J. Schoeps, „Die jüdischen Prophetenmorde”, *Aus frühchristlicher Zeit* (Tübingen, 1950), pag. 126 și urm.

Și oare oameni ca Moise, Samuel, Ilie și Elisei nu au fost și ei profeți? Au fost ei tratați în mod diferit?

b. Deoarece caracterul creștinului este purificat și cizelat prin suferință (Romani 5:3, 5; Iacov 1:3, 4; Cartea lui Iov).

c. Pentru că persecuția este urmată de o mare răsplată în ceruri; nu de un salariu câștigat prin merite umane, ci o răsplată a harului. Această răsplată este în proporție cu sacrificiul, însă este mult mai mare decât el (Romani 8:18; 2 Corinteni 4:17, 18).

Când Isus a rostit cuvintele din versetele 11, 12, El a arătat clar că învățătura Sa nu contrazicea profețiile, ci era în linie cu ele. El nu a venit să distrugă sau să anuleze. El a venit să împlinească (5:17).

Sarea și lumina

În fericirile este descris caracterul și starea binecuvântată a cetățenilor Împărăției. Ultima fericire reprezintă o tranziție. Ea descrie atitudinea lumii față de cei care cred în Domnul Isus Cristos. Cele „două embleme” introduse aici, sarea și lumina, descriu fenomenul opus, adică, influența Împărăției asupra lumii, răspunsul urmașilor lui Cristos dat celor care îi persecută. Prin intermediul acestor două embleme sau metafore este revelat adevărul important că acei oameni pe care lumea – inclusiv cea a foarte pioșilor cărturari și farisei – îi urăște cel mai mult sunt tocmai cei cărora le datorează cel mai mult. *Sarea* pământului și *lumina* lumii sunt tocmai cetățenii Împărăției, indiferent cât de disprețuiți sunt și cât de nesemnificativi pot părea acum, *numai ei*, și nu cărturarii și fariseii.

Cuvintele din 5:13–16 arată cât sunt de diferiți credincioșii de lume și totuși cât sunt de legați de ea. Aici sunt condamnate atât gândirea lumească sau secularizarea, cât și retragerea și izolarea. Sarea este o binecuvântare atunci când rămâne cu adevărat sare; lumina la fel, atât timp cât este cu adevărat lumină. Însă sarea trebuie presărată peste carne, sau mai bine chiar făcută să pătrundă în ea. Luminii trebuie să i se permită să lumineze în întuneric. Ea nu trebuie acoperită.

Cât despre sare, Isus spune: **13. Voi sunteți sarea pământului.** Deși sarea are multe caracteristici: albeața, tăria, gustul, puterea de a conserva etc., accentul cade probabil pe aceasta din urmă, caracterul antiseptic al sării, faptul că previne și întârzie putrezirea, deși nu trebuie exclusă evident nici funcția sa subsidiară de a da gust (vezi Levitic 2:13; Iov 6:6; Coloseni 4:6).

Sarea, prin urmare, are o funcție *în special negativă*. Ea combate deteriorarea. În mod similar, creștinii, prin a se dovedi într-adevăr creștini, combat în mod constant decăderea morală și spirituală. De câte ori nu se întâmplă că atunci când un creștin intră brusc într-un loc în care sunt adunate persoane lumești, gluma picantă prin care cineva urma să își distreze tovarășii nu mai este spusă, înjurăturile sunt înghițite, iar planurile răutăcioase nu mai sunt puse în aplicare? Cu siguranță că lumea este depravată. Cu toate acestea, numai Dumnezeu știe cu cât *mai* coruptă ar fi fără exemplul restrictiv, viața și rugăciunile sfinților (Geneza 18:26–32; 2 Regi 12:2).

Sarea acționează *în secret*. Știm că ea combate putrezirea, dar nu o vedem lucrând. Cu toate acestea, influența ei este una reală.

Continuarea: **Dar dacă sarea își pierde gustul, prin ce își va căpăta iarăși puterea de a săra? Atunci nu mai este bună la nimic decât să fie lepădată afară și călcată în picioare de oameni.** Sarea din băltoacele și din lagunele sau de pe stâncile din apropierea Mării Moarte se alterează ușor sau capătă un gust alcalin din cauza faptului că se amestecă cu gips etc.²⁷⁴ Ea ajunge atunci să nu mai fie „bună la nimic” decât la a fi aruncată în stradă și călcată în picioare (cf. Ezechiel 47:11). Isus, în călătoria Sa pe pământ, a văzut o mulțime de farisei și cărturari, oameni care aveau o religie formală și legalistă în locul celei adevărate pe care o proclamaseră profeții din vechime în numele Domnului. Astfel, sarea și-a pierdut la scară mare gustul în viața religioasă a lui Israel. Mulți „fii ai Împărăției” aveau să fie aruncați afară (Matei 8:12).

Implicațiile sunt clare. Întocmai cum sarea care și-a pierdut gustul nu mai poate fi refăcută, nici cei care au fost crescuți în cunoașterea adevărului dar care s-au pus cu hotărâre de-a curmezișul în calea îndemnurilor Duhului Sfânt și s-au împietrit în opoziția lor nu vor fi înnoiți spre pocăință (Matei 12:32; Evrei 6:4-6). De aceea, ceea ce poartă numele de sare să fie într-adevăr sare! O mulțime de oameni care nu au citit niciodată Biblia ne citesc în mod constant pe noi! Dacă conduita noastră nu este în armonie cu chemarea noastră, cuvintele *noastre* vor avea prea puțină importanță.

Noi am văzut că în ansamblu sarea are o funcție negativă și acționează în secret. Lumina, pe de altă parte, are o funcție *pozitivă* și luminează în mod *vizibil*, public. De aceea, cele două metafore se completează. Cât despre lumină, Isus spune: **14a. Voi sunteți lumina lumii.** Lumina indică în Scriptură cunoașterea veritabilă a lui Dumnezeu (Psalmul 36:9; cf. Matei 6:22, 23); bunătatea, dreptatea și credincioșia

²⁷⁴ Această observație foarte comună este făcută de mulți, printre care sunt: Hauck, art. *ἀλας*, Th.D.N.T., vol. I, p. 228, 229; și A. Sizoo, care remarcă: „E rezonabil să se creadă că sarea era obținută și de la Marea Moartă. Însă aceasta era de o calitate inferioară și una care se altera mai repede decât cea din Marea Mediteraneană”. *De Antieke Wereld en Het Nieuwe Testament*, Kampen, 1948, p. 28. Vezi de asemenea art. *Salt*, W.D.B., p. 525.

Cu toate acestea, alții susțin că din moment ce clorura de sodiu pură nu se deteriorează, pasajul (Matei 5:13) conține o greșeală evidentă. Astfel suna afirmația unui anumit profesor de chimie, rostită la o întâlnire de la un club de știință pe care autorul îl frecventa cu mulți ani în urmă. Alții, deși nu sunt dispuși să admită că ar fi vorba de o greșeală, cred că Isus folosește dinadins „un exemplu de fenomen imposibil de regăsit în natură” (Astfel, Lenski, *op. cit.*, p. 194, exclamă: „Însăși ideea de sare care să-și piardă gustul sărat!”). J. Schniewind, *Das Evangelium nach Matthäus (Das Neue Testament Deutsch*, vol. II), Göttingen, 1960, p. 51, este de aceeași părere. F. W. Grosheide înclină spre această opinie (*op. cit.*, p. 51).

Eu îmi exprim cu tot respectul dezacordul. Motivele mele sunt următoarele:

a. Nu numai că este adevărat că din punct de vedere gramatical modificatorul „dacă sarea își pierde gustul” nu este opus stării de fapt, ci și diferă destul de mult de formulări ca: „Cine este omul acela dintre voi ...” (Matei 7:9), caz în care implicația „Nu există un asemenea om” devine imediat clară.

b. Concluzia: „Atunci nu mai este bună la nimic decât să fie lepădată afară și călcată în picioare de oameni” sună cu siguranță ca și cum tocmai acesta ar fi fost lucrul care se întâmpla de obicei în asemenea cazuri. Mai mult, în această ultimă expresie, anume „călcată în picioare de oameni,” se face în mod cert referire la sare. Este greu de imaginat ca referirea să fie în mod direct la oameni.

c. Așa cum s-a arătat (vezi articolele din Th.D.N.T. etc., la care s-a făcut referire mai sus) acea deteriorare a „sării” despre care vorbim aici este un fapt atestat. În mod cert, „sarea pură rămâne sare”, dar afirmația că sarea își pierde gustul are de-a face cu procesele de alterare, contaminare sau amestecare: sarea devine lipsită de gust pentru că se amestecă cu substanțe străine.

(Efeseni 5:8, 9); bucuria și veselia, adevărata fericire (Psalmul 97:11; Isaia 9:1-7; cf. 60:19). Ea simbolizează cele mai bune lucruri care pot fi găsite în învățătură, dragoste și râs, în contrast cu *întinericul*, adică, cu cele mai rele lucruri care pot fi găsite în prostie, depravare și disperare. Când este menționată lumina, este accentuată uneori o singură calitate a ei – de exemplu, cunoașterea căpătată prin descoperire – iar apoi o alta, în funcție de context în fiecare caz. În anumite situații, sensul cuvântului „lumină” poate fi chiar și mai larg decât ar putea indica oricare dintre calități *în sine*. El poate fi suficient de larg încât să includă toate binecuvântările „mântuirii” (cf. Psalmul 27:1; Luca 1:77-79). Poate că la fel se întâmplă și aici în 5:14.

Afirmația: „Voi sunteți lumina lumii” înseamnă probabil nu numai că cetățenii Împărăției au fost binecuvântați cu aceste înzestrări, ci sunt și mijloacele folosite de Dumnezeu pentru a le transmite oamenilor care îi înconjoară. Posesorii luminii devin transmițătorii ei. Creștinii aflați în colectivitate sunt „lumina”. Luați individual ei sunt „lumini” (astre, stele, Filipeni 2:15). Este posibil ca ambele idei să fi fost incluse în cuvintele lui Isus, deși accentul cade pe colectivitate.

Cu toate acestea, creștinii nu sunt niciodată o lumină în și prin sine. Ei sunt lumină „în Domnul” (Efeseni 5:8). Cristos este „lumina lumii” cea adevărată și originală (Ioan 8:12; 9:5; 12:35, 36, 46; 2 Corinteni 4:6; cf. Psalmul 27:1; 36:9; 43:3; Isaia 49:6; 60:1; Luca 1:78, 79; 2:32). Credincioșii sunt „lumina lumii” într-un sens secundar sau derivat. Cristos este „lumina care luminează” (Ioan 1:9). Ei sunt lumina aprinsă. El este soarele. Ei seamănă cu luna, care reflectă lumina soarelui. Fără Cristos ei nu pot lumina. Becul nu luminează de la sine. El dă lumină numai când este legat și aprins, astfel încât curentul electric de la centrală să îi fie transmis. La fel, atât timp cât discipolii lui Cristos rămân într-un contact viu cu lumina originală, ei sunt o lumină pentru alții (cf. Ioan 15:4, 5).

Acum, de vreme ce este treaba Bisericii să lumineze pentru Isus, ea nu ar trebui să îngăduie să fie abătută de la scopul ei. Nu cade în sarcina Bisericii să se specializeze și să facă tot felul de declarații privind problemele economice, sociale și politice. „Marea speranță a societății actuale ar fi numărul crescând al creștinilor individuali. Fie ca Biserica să se concentreze asupra acestui lucru și să nu-și piardă timpul și energia cu lucruri care nu sunt responsabilitatea ei”.²⁷⁵ Aceasta nu înseamnă că o anumită declarație eclesială ce oglindește poziția Evangheliei față de o anumită problemă nu neapărat teologică trebuie *întotdeauna* condamnată. Pot exista situații în care o asemenea mărturie publică iluminatoare devine recomandabilă sau chiar necesară, fiindcă Evanghelia trebuie proclamată „în toată plinătatea ei” și nu numai în mod îngust, limitată la mântuirea sufletelor. Însă sarcina *principală* a Bisericii rămâne răspândirea mesajului mântuirii, pentru ca cei răătăciți să poată fi găsiți (Luca 15:4; 1 Corinteni 9:16, 22; 10:33), cei găsiți să poată fi întăriți în credință (Efeseni 4:15; 1 Tesaloniceni 3:11-13; 1 Petru 2:2; 2 Petru 3:18), iar Dumnezeu să poată fi glorificat (Ioan 17:4; 1 Corinteni 10:31). Cei care, prin exemplul, mesajul și rugăciunile credincioșilor, s-au convertit, vor arăta adevăratul caracter al credinței și dragostei lor prin a-și exercita influența bună *în orice sferă* a vieții.

²⁷⁵ D. M. Lloyd-Jones, *Studies in the Sermon on the Mount*, Grand Rapids, Mich., 1959, vol. I, p. 158. Cele două volume ale acestei cărți excelente ar trebui să se afle în bibliotecile tuturor!

Continuarea: 14b-16. O cetate așezată pe un munte nu poate să rămână ascunsă. Și oamenii n-aprind lumina ca s-o pună sub obroc, ci o pun în sfeșnic, și luminează tuturor celor din casă. Tot așa să lumineze și lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre bune, și să slăvească pe Tatăl vostru care este în ceruri. În legătură cu simbolul luminii, două idei sunt combinate aici: Discipolii lui Cristos trebuie să fie atât vizibili, cât și luminoși. Ei trebuie să fie „în lumină” și trebuie să trimită și raze de lumină. Prima idee este transmisă de cetatea așezată pe un munte. O asemenea cetate, cu zidurile și turnurile sale, „nu poate să rămână ascunsă”. Este evident că ea este vizibilă pentru toată lumea.

Cea de-a doua idee este prezentată prin imaginea unui felinar așezat pe un suport pentru felinare (nu cea a unei „lumânări puse în sfeșnic”, A.V.). Un asemenea felinar „luminează”; el „strălucește”. Corpurile de iluminat din acea vreme pot fi văzute astăzi în orice muzeu mare sau în multe colecții particulare. Autorul privește chiar în acest moment la unul din aceste obiecte din lut ars de forma unei sosiere. El este de aproximativ 15 cm lungime, 10 cm lățime și de 4 cm înălțime. Are un mâner la un capăt, la celălalt capăt se subțiază și are un fel de bot cum este cel al ulcioarelor de pământ cu o gaură pentru fitil. În vârful capacului lămpii se află două găuri, una pentru introducerea uleiului, cealaltă pentru ca aerul să poată pătrunde.

Prin urmare, Isus spune următorul lucru: că nimeni nu ar fi atât de ignorant încât să aprindă o asemenea lampă – evident pentru iluminatul locului respectiv – pentru ca după aceea să o pună imediat sub obroc.²⁷⁶ Orice persoană cu judecată va pune, firește, lampa aprinsă pe un suport pentru lămpi. Un asemenea suport era în general un obiect foarte simplu. El putea fi o raft fixat pe stâlpul din centrul încăperii (stâlpul care susținea marea grindă centrală a tavanului), sau o piatră ieșită din zid, sau o bucată de fier prinsă în zid cu același scop. Ideea este că lampa, deja aprinsă și pusă pe suport, „luminează tuturor celor din casă”. Acest lucru poate fi înțeles și mai bine dacă se ține cont de faptul că casele săracilor, cei cărora li se adresa în acele momente Isus (Luca 6:20), aveau doar o singură încăpere.

Acum, ceea ce este lampa pentru o casă ar trebui să fie Isus pentru întreaga lume. Unei lămpi aprinse ar trebui să i se dea șansa să trimită raze în toate părțile. În mod similar, discipolii lui Cristos ar trebui să lase ca lumina lor „să lumineze ... înaintea oamenilor” pentru ca „ei să vadă faptele ... [lor] bune” și conduita lor. Tocmai pe aceste fapte bune, considerate produse ale credinței (vezi cele referitoare la versetul 17), pune Domnul accentul, fiindcă „faptele vorbesc mai bine decât cuvintele”.

Nu este deloc necesar, nici recomandabil, să se facă aici o separare între faptele făcute în ascultare de prima tablă a Legii și cele făcute în conformitate cu a doua. În învățătura lui Isus acestea merg împreună chiar dacă este adevărat că prima este cea de bază (Matei 22:34–40; Marcu 12:30, 31; Luca 10:25–28). Când sunt făcute asemenea fapte excelente, indiferent de natura lor, din recunoștință pentru mântuirea primită

²⁷⁶ Grecesul *μόδιος* vine din latinul *modius*, o unitate de măsură care conține aproximativ 16 sectarii, 8.75 litri sau aproape un obroc.

prin har, ele sunt pe placul lui Dumnezeu. Acest lucru este adevărat indiferent dacă ele constau din rugăciune (Matei 6:6; cf. Isaia 64:7), credință în Dumnezeu (Matei 6:24-34) sau ajutorarea celor aflați în nevoi (25:34-40) și iubirea până și a vrăjmașilor (5:44).

Este inevitabil ca unele dintre aceste fapte bune să fie văzute de către oameni. Chiar și cei necredincioși vor auzi uneori cântările de laudă cântate de copiii lui Dumnezeu. Cei lumești vor observa încrederea lipsită de ostentație în Dumnezeu manifestată de credincioși în vremuri de necaz și suferință. Ei vor fi uneori uluiți la vederea felului în care creștinii își lasă calea sigură și ies să le dea ajutor celor bolnavi sau pe moarte cu riscul expunerii la unele pericole și chiar de a muri. Tertulian (cca. 200 d.Cr.) a scris: „Însă tocmai faptele izvorâte dintr-o dragoste atât de nobilă îi fac pe mulți să pună eticheta asupra noastră. «Vezi, spun ei, cât de mult se iubesc ei [creștinii] unii pe alții?» Căci ei [necreștinii] se urăsc reciproc. «Vezi cum sunt gata să și moară unul pentru altul?» Căci ei s-ar omori mai degrabă între ei” (*Apologia* XXXIX).

Este un lucru bun că aceste fapte bune sunt văzute de oameni. Acesta este tocmai lucrul pe care îl dorește Isus. Dacă ne gândim bine, este tocmai lucrul pe care îl doresc și cei care le fac, însă nu pentru a dobândi onoruri pentru sine, în sensul din 6:1, 5, 16. Din contră, Isus spune: „... și să-L slăvească pe Tatăl vostru care este în ceruri”. De aceea, *scopul*, și până la un punct și *rezultatul* urmăririi acestor fapte bune va fi că oamenii, influențați de Duhul lui Dumnezeu, îi vor da lui Dumnezeu cinstea pe care o merită pentru că a făcut ca lumina să lumineze în viețile omenești (Isaia 24:15; 25:3; Psalmul 22-23; cf. 1 Corinteni 10:31).²⁷⁷

Trebuie să se spună câteva cuvinte despre această frază, în Evanghелиi apărând pentru prima dată formula „Tatăl vostru care este în ceruri”. Un autor foarte respectat scrie: Este într-adevăr adevărat că până și în Vechiul Testament lui Dumnezeu I se spune uneori Tată, însă nu pentru a exprima relația personală dintre Dumnezeu și credinciosul individual, ci pentru a indica relația dintre Dumnezeu și poporul legământului, Israel; vezi, de exemplu, Isaia 63:16”.²⁷⁸ Eu nu recunosc corectitudinea acestei afirmații. Chiar și în Vechiul Testament Dumnezeu este recunoscut nu numai ca Tată al națiunii (pe lângă Isaia 63, 16, vezi și 64:8; Maleahi 1:1, 6; și cf. Numeri 11:12), ci și ca al credincioșilor individuali, ținându-i în îmbrățișarea Lui tandră și având grijă de ei: „El este Tatăl orfanilor, Apărătorul văduvelor, El, Dumnezeu, care locuiește în locașul Lui cel sfânt” (Psalmul 68:5). „El îmi va zice: «Tu ești Tatăl meu, Dumnezeul meu și Stânca mântuirii mele» ... Îi voi păstra totdeauna bunătatea Mea” (Psalmul 89:26, 28). Deși este adevărat că în Psalmul 103:13 lui Dumnezeu nu I se spune în mod direct „Tată”, ideea că El este Tată în relație cu indivizii se subînțelege: „Cum se îndură un tată de copiii lui, așa Se îndură Domnul de cei ce se tem de El”. Pentru ei El este mai prețios decât orice tată pământesc: „Căci tatăl meu și mama mea mă părăsesc, dar Domnul mă primește” (Psalmul 27:10). Vezi de asemenea 2 Samuel 7:14, 15 (cf. 1 Cronici 28:6). Prin urmare, Isus construiește pe această temelie a Vechiului Testament – oare nu Duhul Său a fost Cel care a inspirat

²⁷⁷ Pentru conceptul de *glorie*, vezi C.N.T. la Filipeni, p. 62, 63, nota de subsol nr. 42.

²⁷⁸ H. N. Ridderbos, *op. cit.*, vol. I, p. 100.

această carte? El face ca în Evangheliile acest apelativ aplicat lui Dumnezeu să strălucească în toată *tandrețea* lui („Tată”) și în toată *măreția* lui („care este în ceruri”). Vezi și cele referitoare la Matei 6:9. Toți cei care sunt evrei sau L-au acceptat pe Isus ca Domnul și Mântuitorul lor, au privilegiul să-I poată spune „Tatăl nostru care ești în ceruri”.

Dreptatea Împărăției

Acum ne este prezentat standardul înalt de viață cerut de Împărat. În primul rând, ni se arată că

*Această dreptate este într-un acord deplin cu
princiipiile morale enunțate în Vechiul Testament*

Isus tocmai i-a îndemnat pe ascultătorii Săi ca prin faptele lor bune să lase ca lumina lor să lumineze spre slava Tatălui din ceruri. Aceste fapte sunt cele care sunt în armonie cu Legea sfântă a lui Dumnezeu. Cărturarii și fariseii erau cunoscuți ca gardieni ai Legii. Cu toate acestea, Isus era pe cale să demaște ipocrizia acestor oameni (5:20; 6:1, 2, 5, 16; vezi și 15:1–9; 16:1–4; 22:15–22; cap. 23). Însemna oare acest lucru că El a venit să submineze autoritatea Legii și a profeților care reafirmau importanța Legii? El răspunde: **17. Să nu credeți că am venit să stric Legea sau Prorocii; am venit nu să stric, ci să împlinesc.** Oponenții lui Cristos au început să-L privească de pe acum ca pe un revoluționar distructiv, un iconoclast care dorea să rupă orice legătură cu trecutul (Ioan 5:18). Această atitudine a lor față de Isus nu a dispărut niciodată, ci din contră, s-a adâncit și mai mult (Matei 26:59–61). Vezi Fapte 21:21 în legătură cu o atitudine similară față de Pavel.

Acești oponenți greșeau. Nu cereau oare fariseii și cărturarii fapte bune? La fel și Isus (5:16). Nu îl prețuiați ei foarte mult pe Moise? La fel și Isus (8:4; Marcu 7:10; Luca 16:31; 24:27, 44; Ioan 5:46). Dreptatea pe care o proclama El nu era o noutate. Ea era în armonie cu cea cerută de Vechiul Testament; adică, în „Lege și Prorocii” (cf. Luca 16:16).²⁷⁹ Cu toate acestea, aici în 5:17, pentru a scoate în evidență fiecare parte și importanța ei, termenul folosit este „Legea sau Prorocii”, Pentateuhul sau restul Vechiului Testament.

Prin urmare, Isus, atunci când începe să prezinte „dreptatea Împărăției”, risipește imediat acuzația inamicilor Săi că El ar proclama crezuri noi și arată că lucrarea Lui nu se bate cap în cap cu Vechiul Testament, ci este în armonie cu el; de fapt, că fără El, Vechiul Testament este incomplet, neîmplinit. Și Petru a interpretat la Rusalii lucrurile ciudate care se spuneau despre el ca pe o împlinire a profeției (Fapte 2). Iar Pavel a legat și el vechiul cu noul, arătând clar că doctrina sa despre justificarea prin credință prin intermediul

²⁷⁹ Un alt termen pentru „Vechiul Testament” este „Legea lui Moise, Prorocii și Psalmii” (Luca 24:44); și încă unul este „Moise și Prorocii” (Luca 16:29, 31; 24:27). Cel mai scurt dintre toți termenii și desemnând întregul Vechi Testament este „Legea” (vezi vers. următor, adică Matei 5:18; cf. Ioan 12:34). Unul similar este „Legea voastră”, care, în Ioan 10:34, deși acoperă la fel de mult material vechi-testamentar ca și denumirile precedente, se referă totuși în mod direct la Psalmul 82:6. În 1 Corinteni 14:21 expresia „Legea” se referă la Isaia 28:11 și urm. Iar în Romani 3:19 se face referire la o întreagă serie de citate din psalmi și din cărțile profetice. Aceste fapte dovedesc că termenul „Legea” este folosit în situații în care noi am spune „Vechiul Testament”.

harului nu este ceva complet nou, ci ceva ferm înrădăcinat în învățătura Noului Testament (Romani 3:21; cap. 4; 7:7 și urm.; cap. 9–11; Galateni 3:6–22; 4:21–31 etc.).

Calvin, comentând pe marginea lui Matei 5:17, formulează următoarea aplicație: „Dacă dorim să reformăm anumite lucruri care sunt într-o stare de dezordine, ar trebui să dăm întotdeauna dovadă de o prudență și o moderație care să-I convingă pe oameni că nu ne opunem Cuvântului etern al lui Dumnezeu sau că nu introducem noutăți care sunt contrare Scripturii. Noi trebuie să avem grijă ca nici un fel de suspiciune privitoare la un asemenea conflict să nu tulbure credința celor evlavioși, iar cei pripiți să nu fie îmboldiți de pretenția noutății”.

De fapt, cinstea pe care le-o dădea Isus „Legii și Prorocilor” era cu mult mai mare decât cea pe care le-o dădeau fariseii și cărturarii.

Ei îngropau profețiile divine sub mormanul tradițiilor și considerau că respectarea Legii constituie singurul mod în care se poate obține mântuirea. De aceea, în realitate ei erau cei care dădeau la o parte Vechiul Testament. Cu Isus lucrurile stăteau complet diferit. Când (5:16) cere fapte bune, El adresează acest îndemn celor care au fost mai înainte declarați „binecuvântați” (Matei 5:2–12; Luca 6:20–23). Conform Fericirilor, acești oameni, convingși de sărăcia lor spirituală, și-au mărturisit plângând păcatele și au primit de la Dumnezeu îndreptățirea prin imputare și împărtășire. Într-un astfel de context, „faptele bune” sunt fapte ale recunoștinței pentru mântuirea deja primită. Astfel Legea a fost în principiu împlinită, și la fel și Prorocii, care au reafirmat cerințele Legii. Este clar de aceea că Isus a fost cel care – nu și oponenții Săi – avea dreptul să afirme: „Am venit nu să stric, ci să împlinesc”. Scopul Lui a fost ca în *viețile adevăraților Săi discipoli* cerințele spirituale ale Vechiului Testament să capete locul lor cuvenit, adică, ca în aceste vieți vasul cerințelor Legii (și de asemenea al Profeților) să fie umplut până la revărsare.

Cu toate acestea, autorului nu i se pare că explicația dată până acum epuizează *complet* sensul pasajului. Lui îi vine greu să creadă că atunci când spunea: „Am venit nu să stric, ci să împlinesc”, Isus Se gândea *numai* la împlinirea Legii în *discipolii Săi*. S-ar părea mai degrabă că El se referea și la împlinirea Legii „în experiența Sa și din ce în ce mai mult și în experiența discipolilor Săi” (C. R. Erdman, *op. cit.*, p. 48). Observați: „în experiența Sa”. Acest lucru aduce pasajul în armonie cu acele rostiri ale lui Isus în care El se prezintă ca o împlinire a Vechiului Testament; nu numai cu cuvintele pe care le-a rostit mult mai târziu (Matei 26:56; Luca 18:31; 24:25–27, 44), ci mai ales și cu cele care au fost spuse chiar în anul în care a fost rostită această predică.

Este greu de crezut că El, care S-a descoperit foarte recent femeii din Samaria ca împlinirea speranței omenirii (Ioan 4:25, 26, 42), și care Se va descrie pe Sine după foarte puțin timp pentru Ioan Botezătorul și cei din Nazaret ca împlinirea profețiilor (respectiv Matei 11:1–6 și Luca 4:16–30), va fi în stare în această predică, fără să Se refere la vreo realizare a Sa, să vorbească despre împlinirea Vechiului Testament.

Acum, dacă această împlinire urma să fie și în legătură cu El Însuși, atunci acest lucru va avea de-a face *numai* cu învățătura Sa, care prezenta adevăratul sens al Legii și Îl revela pe El ca împlinirea tipurilor și profețiilor din Vechiul Testament, astfel încât El urma să Se contureze ca *Principalul profet* (Deuteronom 18:15, 18)? Sau *numai* cu suferința Sa pentru

alții și cu moartea Sa, prin care El urma să împlinească cerințele Legii printr-o ascultare activă și pasivă în calitate de *Mare preot simțitor* (Psalmul 40:6, 7; Ieremia 23:6)? Sau în mod *exclusiv* cu domnia Sa, prin care Își eliberează poporul de sub puterea dușmanului și le guvernează viața ca *Împărat veșnic* (Geneza 49:10; 2 Samuel 7:12, 13; Psalmul 72)? Dar de ce nu cu toate trei? Oare nu deschide tocmai Vechiul Testament însuși calea spre o interpretare mai largă a conceptului de „Împlinire mesianică” atunci când descriindu-L pe Răscumpărătorul care va veni el nu se limitează întotdeauna la o singură funcție a Sa? Vezi Psalmul 110:4; Isaia 53; Zaharia 6:13. Concluzia: Prin *tot* ce era și avea de gând să facă, El nu a venit să anuleze Vechiul Testament, ci să-l împlinească. Contextul nu cere – poate că nu este greșit să se spună că „nici nu permite” – vreo restricție a acestei afirmații mărețe (5:17). Mai mult, pasajul în sine, prin disjuncția „sau” („Legea *sau* Prorociei” în loc de „Legea și Prorociei”) accentuează un sens mai larg, făcând mintea să zăbovească puțin mai mult asupra celor două părți distincte și indicând probabil că Isus nu a venit nici să anuleze cerințele Legii, nici să invalideze cuvintele, inclusiv prezicerile, profeților. El a venit să le împlinească pe ambele.

„Am venit”, a spus Isus. Acest lucru sugerează că El era pe deplin conștient de misiunea Sa mesianică și, într-o strânsă legătură cu ea, de preexistența Sa. Această doctrină a preexistenței nu îi este de aceea specifică lui Ioan (1:1–14; 3:17; 5:36, 43; 6:38; 8:58; 16:28; 18:37) și lui Pavel (2 Corinteni 8:9; Galateni 4:4, 5; Efeseni 4:9, 10; Filipeni 2:5 și urm. etc.). Deși nu la fel de abundent, ea este totuși clar prezentată și în Sinoptice (Matei 5:17; Luca 12:49; 19:10).

Ceea ce urmează este mai ușor de înțeles pe baza explicației referitoare la v. 17:

18. Căci adevărat vă spun, câtă vreme nu va trece cerul și pământul, nu va trece o iotă sau o frântură de slovă din Lege, înainte să se fi întâmplat toate lucrurile. O traducere strict literală, care nu l-ar ajuta prea mult pe cititorul nefamiliarizat cu ebraica și greaca, ar fi următoarea: „Căci Amin vă spun vouă, până nu trece cerul și pământul, nici o iotă sau un apostrof nu va dispărea deloc din Lege, până la împlinirea tuturor lucrurilor”.

Cât despre „Amin”, în limba ebraică el se referă în general la ideile de *adevăr* și *credincioșie*. În forma sa simplă (Qal), verbul înseamnă *a fi credincios, sigur*. În *reflexivul simplu* (Nif'al): *a fi făcut ferm; a fi confirmat; stabilit*. În forma sa *cauzală* (Hif'il): *a sta ferm, a considera demn de încredere, a crede*. El apare în propoziții care afirmă sau confirmă un adevăr solemn. În Vechiul Testament singurul Amin se află în Numeri 5:22; Neemia 8:6; Psalmul 41:13; 72:19 și 89:52. În Noul Testament, cuvântul Amin, ca acuzativ adverbial, combină ideile de adevărat și solemn. Traducerea „întocmai” = „într-adevăr” din A.V. cu siguranță că nu a fost una rea, însă astăzi este considerată oarecum arhaică. Dacă „adevărat” (R.S.V., N.A.S.) transmite aceeași bogăție a sensului sau dacă, prin asociere cu expresii ca „vouă cu adevărat” formula și-a pierdut sau nu forța sau solemnitatea pe care se considera de obicei că le avea „întocmai” este o chestiune asupra căreia părerile diferă. În fiecare caz – cititorul să examineze acest lucru pentru sine cu ajutorul unei concordanțe – în care cuvântul acesta apare în Noul Testament, el introduce o afirmație care nu numai că exprimă un adevăr sau un fapt – cum, de exemplu, $2 \times 2 = 4$ ar fi un fapt – ci și un *fapt important, solemn*, unul care în multe cazuri diferă de opinia sau așteptarea

populară sau cel puțin provoacă o anumită surpriză. Acesta este motivul pentru care eu personal prefer traducerea „Declar solemn”²⁸⁰ față de varianta „Adevărat vă spun”.

Nu este clar motivul pentru care Ioan folosește întotdeauna în Evanghelia sa dublul Amin (grecescul „Amen, Amen”; A.V.: „întocmai, întocmai”), iar Sinopticele folosesc întotdeauna Amin simplu. Unii presupun că dublul Amin al lui Ioan reproduce literal ceea ce a spus Isus, care a vorbit în aramaică, iar Matei, Marcu și Luca, dând echivalentul grecesc, au considerat că un singur Amin este tot ceea ce trebuie pentru a reproduce solemnitatea cuvintelor lui Cristos. Atât timp cât ceea ce a vrut să spună Cristos este transmis cu succes – și acest lucru s-a întâmplat în fiecare caz! – acest aspect nu constituie o diferență semnificativă.

Așadar, legat de versetul imediat anterior, în care Isus a spus că El nu a venit să înlăture Legea sau Profetii, ci să le împlinească, El acum, contrazicând total ceea ce spun probabil oponenții Săi despre atitudinea Sa, Își reafirmă loialitatea deplină față de scrierile sfinte. Până când universul în forma sa actuală va dispărea (Psalmul 102:25, 26; Isaia 34:4; 51:6; Matei 24:35; Romani 8:21; Evrei 1:12; 2 Petru 3:7, 10–13; Apocalipsa 6:14; 21:1–3)²⁸¹, nu va rămâne neîmplinită nici cea mai mică particulă a Vechiului Testament care se cere împlinită. Fiecare tip va căpăta echivalentul său definitiv. Fiecare prezicere se va împlini. Cerințele Legii vor fi pe deplin respectate.

Nici măcar o *iota* (A.V. „iota”) sau un apostrof (A.V. „virguliță”) nu va dispărea din Lege, adică, din Vechiul Testament, până când misiunea sa nu a fost îndeplinită. Vechiul Testament a fost scris inițial cu caractere ebraice, dintre care cel mai mic era *iod*. În greacă, acesta era redat tot prin cea mai mică literă a alfabetului, prin *iota*. *Keraia* (apostroful) era un semn foarte mic, un micuț cârlig care distingea o anumită literă ebraică de o alta. Astfel, cea de-a doua literă a alfabetului ebraic, cea numită *bet*, echivalentă cu „b” sau „bh,” are o micuță codiță în colțul din dreapta de jos, pentru a se distinge de litera *kaf*, echivalentă cu „k” sau „kh.” *Bet* se scrie כ, iar *kaf* se scrie כּ. Sensul este prin urmare acesta, că nici în cel mai mic amănunt al său nu va rămâne neîmplinit Vechiul Testament. Este ca și cum am spune despre împlinirea lui că „nici un «t» nu va rămâne fără linioară și nici un «i» nu va rămâne fără punct”.

În momentul în care vorbea Isus, unele părți ale Vechiului Testament fuseseră împlinite deja, de exemplu, cele referitoare la întrupare. Altele erau în curs de împlinire. Și iarăși altele aveau să fie împlinite curând prin crucificare și înviere; sau mai târziu, prin înălțare, sau la Rusalii, sau la revenirea lui Cristos în glorie.

Pe pământul nou și în cerul nou, „Legea” sub formă de carte scrisă nu va mai fi necesară. De fapt, Biblia scrisă – Vechiul și Noul Testament – va fi de prisos. Cu toate acestea, până în acel moment, nimic nu va rămâne neîmplinit din ce este scris. Programul lui Dumnezeu pentru Cristos, Biserică, omenire în general și univers va fi împlinit în amănunt (Isaia 40:8).

²⁸⁰ Cf. Williams: „Vă spun în mod solemn”.

²⁸¹ Cerul și pământul nu „vor trece” ci vor fi transformate într-un mod glorios. Vezi cartea autorului *The Bible on the Life Hereafter*, Chap. 48, p. 205-207.

Reiese clar de aici că Domnul nostru prețuia foarte mult Legea lui Dumnezeu. De aceea, nu suntem surprinși când vedem că El continuă astfel: **19. Așa că, oricine va strica una din cele mai mici din aceste porunci și va învăța pe oameni așa, va fi chemat cel mai mic în Împărăția cerurilor; dar oricine le va păzi și va învăța pe alții să le păzească, va fi chemat mare în Împărăția cerurilor.** Deși totul este prin har și nimic nu este prin *meritul* cetățeanului Împărăției, rangul sau poziția sa vor depinde totuși de respectul pe care îl are față de Legea sfântă a lui Dumnezeu și se vor măsura în funcție de acest lucru. Rabinii au împărțit Legea în 613 porunci. Ei au considerat că 248 dintre acestea sunt pozitive, iar 365 sunt negative. Ei participau la dezbateri lungi privitoare la porunci mai grele și mai ușoare. Unii rabini credeau că Deuteronom 22:6 („să nu iei și pe mamă [pasărea] și pe puii ei”) este cea mai „ușoară” (mai puțin importantă) dintre toate poruncile.²⁸²

Cât despre cea mai grea sau mai mare poruncă, întrebarea referitoare la identitatea ei a căpătat răspuns din partea unui scrib (Luca 10:27). Faptul că Isus a fost de acord cu el reiese din răspunsul Său (Luca 10:28; cf. Matei 22:34–40; Marcu 12:28–34).

Acum, deși este în mod cert adevărat că învățătura lui Isus despre Lege era foarte departe de triviala despicare a firului de păr în patru, de legalismul arid și de scrupulozitatea chinuitoare a rabinilor, și El considera că unele cerințe sunt mai importante decât altele. Acest lucru reiese clar nu numai din v. 19, citat mai sus, și din ce a spus El cu privire la cea mai mare poruncă, ci și din afirmația Sa despre „cele mai însemnate lucruri din Lege: dreptatea, mila și credincioșia” (Matei 23:23). Cu toate acestea, El insista asupra faptului că *fiecare* poruncă a ceea ce este cu adevărat Legea lui Dumnezeu – chiar Legea despre care El urmează să discute pe larg în 5:21 și urm. – trebuie respectată. Nimic nu trebuie anulat sau eliminat.

Oricine care, indiferent cât de bun ar fi în alte privințe, desconsideră voit chiar și cea mai mică poruncă a Legii și îi învață și pe alții să-i urmeze exemplul, va fi cel mai mic „în Împărăția cerurilor” (vezi p. 226, 227); în timp ce, pe de altă parte, oricine practică și învață pe alții aceste porunci (așa cum sunt ele interpretate de Cristos) „va fi chemat” – implicând „și chiar va și fi” (cf. 1 Ioan 3:1) – mare în această Împărăție. Așa cum confirmă și Scriptura, acest principiu este valabil cu privire la domnia lui Cristos pe pământ (cf. Matei 18:1–4) și în cer. El este valabil astăzi și va fi și în ziua judecății și după aceea. Mântuirea nu este numai *prin intermediul* harului și *prin* credință, ea este și *după* fapte. Pentru mai multe detalii privitoare la ultimul punct, vezi Eclesiastul 12:14; Matei 25:35–45; Romani 2:16; 2 Corinteni 5:10 și Apocalipsa 20:12, 13. Copiii lui Dumnezeu diferă chiar și aici în ceea ce privește gradul credincioșiei lor. De aceea, ei vor fi diferiți în ceruri și la înviere și în ceea ce privește măsura de glorie pe care o vor avea (1 Corinteni 15:41, 42).

Din versetul 19 reiese că respectarea Legii și predarea ei altora în maniera în care ar trebui să fie ea învățată este foarte importantă. Acest lucru este arătat și în v. 20, conjuncția introductivă „căci” arătând că ceea ce urma să audă audiența lui Cristos confirma și elucida în continuare cele care tocmai fuseseră spuse.

²⁸² Vezi S.B.K. I, p. 249.

Cu toate acestea, deși există această conexiune între v. 19 și 20, există și o tranziție în acest punct spre un subiect nou, dar strâns legat de cel precedent. Isus a arătat că dreptatea Împărăției este într-o perfectă armonie cu principiile morale enunțate în Vechiul Testament. Acum El urmează să arate că

Această dreptate nu este în armonie cu interpretarea și aplicarea curentă și tradițională a Legii sfinte a lui Dumnezeu

Astfel, Isus a spus: 20. **Căci vă spun că, dacă neprihănirea voastră nu va întrece neprihănirea cărturarilor și a fariseilor, cu nici un chip nu veți intra în Împărăția cerurilor.** Observați introducerea răspicată: „Căci vă spun”. Isus este pe cale să facă o declarație foarte importantă cu privire la dreptatea condamabilă a cărturarilor și a fariseilor, pusă în contrast cu celălalt tip de dreptate, cea plăcută lui Dumnezeu. Imediat după ce face această afirmație, El devine foarte explicit. El urmează să arate cum a fost interpretată de către rabini porunca „Să nu uciți” și ce înseamnă ea de fapt; apoi, cum a fost explicată de către cei din vechime porunca „Să nu preacurvești”, explicație preluată de cărturari și farisei, și care era intenția originală și aplicația corectă a poruncii. Astfel continuă să pună El în contrast interpretarea falsă și pe cea adevărată a Legii, analizând unul câte unul jurământul, răzbunarea și dragostea față de aproapele. Această discuție va dura până la sfârșitul capitolului 5. Însă până și capitolele 6 și 7 vor reflecta acest contrast despre care am vorbit.

Prin urmare, afirmația făcută în v. 20 este în mod categoric fundamentul a tot ceea ce urmează. Dreptatea cerută de Isus nu este altceva decât o conformare *completă* la Legea sfântă a lui Dumnezeu (cf. Matei 22:34-38, mai ales v. 48) în tot ceea ce o persoană *este* și *face*. O asemenea dreptate înseamnă că inima, nu numai fapta vizibilă, este dreaptă, da, dreaptă așa cum o vede Dumnezeu cel sfânt. Mai mult, această dreptate este una dată de Dumnezeu, aici jos ca principiu, sus în cer în toată perfecțiunea. Din contră, scribii și fariseii se mulțumeau cu o dreptate exterioară și credeau sau pretindeau că ei cred că printr-un efort imens vor fi în stare să-și atingă scopul, și că erau de fapt pe cale de a realiza acest lucru.

Este firesc că Isus pune laolaltă *o profesie* (cărturarii) și *o sectă* (fariseii). Scribii erau cei care explicau și învățau în mod oficial lucrurile Vechiului Testament. Fariseii erau cei care încercau din răspuțeri să facă pe toată lumea să creadă că ei puneau în practică această învățătură.

Pe scurt, cele două tipuri de dreptate, așa cum sunt ele puse în contrast puternic de Evanghelii, pot fi descrise după cum urmează, dovezile coroborate fiind alăturate în fiecare caz:

a. **Dreptatea cărturarilor și fariseilor nu reușește să împlinească inima.** Ea este formală, externă și superficială. Ea este departe de perfecțiune. Cea poruncită de Isus *împlinește inima*. Ea este adevărată, lăuntrică și cu rădăcini adânci. Ea este completă.

„Ferice de cei cu inima curată, căci ei vor vedea pe Dumnezeu” (Matei 5:8).

„Voi căuțați să vă arătați neprihăniți înaintea oamenilor, dar Dumnezeu vă cunoaște inimile” (Luca 16:15).

„Vai de voi, cărturari și farisei fățarnici! Pentru că voi curățiți partea de afară a paharului și a blidului, dar înăuntru sunt pline de răpire și de necumpătare” (Matei 23:25).

b. Cea a cărturarilor și fariseilor *nu reușește să împlinească mintea*. Ea este bazată pe o gândire înșelătoare, care induce în eroare și pe simpla „istețime”, și vine dintr-o minte care este lipsită de pace. Cea poruncită de Isus *împlinește mintea*. Ea este conformă cu o gândire onestă, demnă de încredere și sănătoasă și vine dintr-o minte care a găsit sau este pe cale de a găsi odihnă.

„Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și Eu vă voi da odihnă” (Matei 11:28). Observați gândirea *sănătoasă* a „fiului risipitor” de după ce și-a venit în fire (Luca 15:17–19).

Un exemplu de gândire justă se află în Matei 15:3–5. Isus comentează: „Ați desființat astfel Cuvântul lui Dumnezeu în folosul datinii voastre” (15:6).

c. Cea a cărturarilor și fariseilor este *ticluită de ei înșiși*. Acești oameni aveau „o dreptate proprie”. Cea poruncită de Isus este *dată de Dumnezeu*.

„Ferice de cei flămânzi și însetați după neprihănire, căci ei vor fi săturați” (Matei 5:6).

„A mai spus și pilda aceasta pentru unii care se încredeau în ei înșiși că sunt neprihăniți și disprețuiau pe ceilalți: Doi oameni s-au suit la Templu să se roage; unul era fariseu, și altul vameș. Fariseul stătea în picioare și a început să se roage în sine astfel: «Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni ... Vameșul stătea departe ... și zicea: «Dumnezeule, ai milă de mine, păcătosul» ... Eu vă spun că mai degrabă omul acesta s-a pogorât acasă socotit neprihănit decât celălalt” (Luca 18:9–14, parțial).

d. Cea a cărturarilor și a fariseilor *glorifică sinele*. Ea este ostentativă și mândră. Cea poruncită de Isus *Îl glorifică pe Dumnezeu*. Ea este lipsită de pretenții și umilă. Și acest lucru reiese din pasajul citat (Luca 18:9–14). El este dovedit și de următoarele:

„Tot așa să lumineze și lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei ... să slăvească pe Tatăl vostru care este în ceruri” (Matei 5:16).

„Luați seama să nu vă îndepliniți neprihănirea voastră înaintea oamenilor, ca să fiți văzuți de ei; altminteri nu veți avea răsplătă de la Tatăl vostru care este în ceruri. Tu, dar, când faci milostenie, nu suna cu trâmbița înaintea ta, cum fac fățarnicii ...” (Matei 6:1, 2).

După ce a fost stabilit principiul de bază (v. 20: într-un sens și v. 17–20), acest adevăr de bază urmează să fie aplicat acum în cazul diferitelor porunci. Urmează ca Isus să pună în contrast de șase ori declarațiile Sale autoritare cu învățătura cărturarilor și fariseilor și, trecând dincolo de ei, chiar cu răstălmăcirile învățătorilor de-a lungul secolelor. El urmează să spună de șase ori: „Ați auzit că s-a zis ... Dar Eu vă spun” (5:21, 27, 31, 33, 38 și 43). Noi le putem numi pe acestea Cele șase antiteze.

Prima antiteză: Cea de-a șasea poruncă, uciderea

Se va vedea clar că Isus ascute muchia fiecărui precept. El face acest lucru prin a arăta și a condamna înclinațiile rele ale inimii care stau la rădăcina păcatului și opunându-le apoi porunca pozitivă. Acest lucru reiese imediat din modul în care interpretează El cea

de-a șasea poruncă. Introducerea este următoarea: **21. Ați auzit că s-a zis celor din vechime: „Să nu ucizi; oricine va ucide, va cădea sub pedeapsa judecății (la moarte)”**. Formula „Ați auzit că s-a zis” prezintă o anumită dificultate, deoarece expresia următoare, luată în sine, poate fi tradusă fie prin „celor din vechime” (R.S.V.: „oamenilor din vechime”), fie prin „de către cei din vechime”. Mulți traducători și comentatori preferă *celor*. Alții preferă *de către*.²⁸³ În conformitate cu prima variantă, Isus a vrut să spună că Moise le-a spus ceva strămoșilor în Lege, iar El „Își asumă acum un ton de superioritate față de reglementările mozaice” (A. T. Robertson, *Word Pictures*, vol. I, p. 44). J. Jeremias, în articolul la care s-a făcut referire la p. 233, nota de subsol nr. 250, exprimă aceeași concepție și mai răspicat atunci când afirmă că „Isus stabilește o nouă lege divină atunci când opune expresia Sa „Dar Eu vă spun” cuvântului Scripturii”.

Conform celei de-a doua concepții, Isus vrut să spună că *de către* cei din vechime, adică, de către învățătorii Legii, rabinii, i-a fost dată Legii o interpretare cu care El nu este de acord sau pe care o consideră periculos de incompletă, chiar dacă scribii și fariseii zilelor Sale erau de acord cu ea (așa cum reiese din v. 20).

Motive care stau la baza respingerii primei interpretări („celor”) și a acceptării celei de-a doua („de către”):

a. Ar fi foarte ciudat ca Isus, imediat după ce a spus răspicat că nu a venit să strice Legea sau Prorocii, să revină asupra spuselor Sale și să facă tocmai acest lucru.

b. Dacă Isus S-ar fi referit la ceea ce a poruncit Moise în Lege, El ar fi folosit cuvinte diferite; de exemplu, „Moise a poruncit” (Matei 8:4), sau „Este scris” (Matei 4:4, 7, 10; Luca 2:23; 4:4).

c. În scrierile ebraice mai târzii, rabinii faimoși ca Hillel și Șamai erau numiți „părinți ai antichității”.²⁸⁴ Prin urmare, expresia „cei din vechime” este o excelentă descriere a celor care au interpretat oral Vechiul Testament scris.

d. Expresia „s-a zis”, deși este posibil să se refere chiar la ceva scris, este asociată mai degrabă cu învățătura și tradiția orală decât cu documentele epocii respective.

e. Este clar că atunci când Isus spune: „Ați auzit ... dar Eu vă spun” (5:22, 28, 32, 34, 39, 44), El pune în contrast două poziții total opuse. Acest contrast este și mai vizibil când cele două propoziții sunt: „S-a spus *de către* cei din vechime ... dar Eu vă spun”, și nu „S-a spus *celor* din vechime ... dar Eu vă spun”, însemnând „Ei au auzit ... dar Eu vă spun”.

Prin urmare, interpreții din vechime, citând cea de-a șasea poruncă, au spus: „Să nu ucizi”. Ce era în neregulă cu acest lucru? Nu era această poruncă tocmai ceea ce a scris Dumnezeu în Legea Lui pe table de piatră (Exod 20:13; Deuteronom 5:17)? Ei au adăugat apoi: „Oricine va ucide, va cădea sub pedeapsa (cu moartea) judecății”. Și ce era în neregulă aici? Este adevărat că strict vorbind aceasta era o adăugire a lor. Ea nu poate fi găsită în Exod 20:13 sau în Deuteronom 5:17, însă esența acestei adăugiri sau interpretări se află cu siguranță în Geneza 9:6, A.V.: „Cine va vărsa sângele omului, de

²⁸³ „de către ei din vechime” (A.V.; în mod similar și F. W. Grosheide, *op. cit.*, p. 57; H. N. Ridderboss, *op. cit.*, vol. I, p. 107, 108; și D. M. Lloyd-Jones, *op. cit.*, vol. I, p. 211, 212).

²⁸⁴ Vezi, de exemplu, Mișna, Eduioth I.4. Vezi B. Pick, *The Talmud, What It Is*, New York, 1887, p. 23.

om va fi vărsat sângele lui ...” Din acest verset reiese de asemenea că pedeapsa la care se refereau cei din vechime era pedeapsa capitală.²⁸⁵

De aceea, s-ar părea la prima vedere că nu e nimic greșit în felul în care cei din vechime interpretau cea de-a șasea poruncă. În cazul de față greșit era nu ce se spusese, ci ce rămăsese nespus, sau cel puțin nesubliniat. Acest lucru era valabil și pentru cărturarii și fariseii din zilele lui Isus, căci, așa cum am arătat deja, ei respectau tradiția rămasă de la cei din vechime. Prin urmare, nici ei nu prezentau în întregime legea referitoare la ucidere. Interpretarea lor, deși corectă atâta cât era, nu mergea suficient de departe. Ea era jalnic de inadecvată. Imaginați-vă un predicator din zilele noastre, predicând despre această poruncă și avertizându-și ascultătorii să fie foarte atenți atunci când folosesc arme de foc, băte sau automobile. El ar putea chiar să-i avertizeze și cu privire la droguri. Oare nu este el paralel cu subiectul atât timp cât nu subliniază *cauzele spirituale care produc crima* și nu ne avertizează împotriva acestora? Oare Legea Domnului nu este altceva decât un cod penal?

Această lecție, anume că o persoană nu se poate aștepta la o apă curată dintr-o fântână poluată, însumează ceea ce învață Isus în vers. 22. **Dar Eu vă spun că oricine se mânie pe fratele său, va cădea sub pedeapsa judecății; și oricine va zice fratelui său: „Prostule!”, va cădea sub pedeapsa Soborului; iar oricine-i va zice: „Nebunule!”, va cădea sub pedeapsa focului gheenei.** Observați răsplatul și accentuatul *Eu* (ego) de la începutul fiecărei propoziții în care Isus contrazice interpretarea tradițională (vezi v. 22, 28, 32, 34, 39 și 44). Aici în v. 22, ceea ce vrea să spună Isus este *Principiis obsta*, adică, „Curmarea începutului”. Începutul actului exterior al uciderii este mânia păcătoasă, ura. Cf. Iacov 4:1. O asemenea atitudine rea și negativă față de un frate este de fapt o încălcare a poruncii a șasea, spune Isus, și merită să fie pedepsită (cu moartea). Când în acest spirit al disprețului și al dezgustului dus la extremă cineva îi spune fratelui său „Raca”, probabil o expresie aramaică, însemnând „Cap sec”, atunci acea persoană merită să fie condamnată la moarte de Sanhedrinul (evreiesc). În mod similar, când cu aceeași atitudine a minții și a inimii el spune „Idiotule” (sau „Nebunule”), el merită să moară. Mai mult, faptul că Domnul nu se gândește doar la moarte fizică, ci la una veșnică, reiese din cuvintele: „va cădea sub pedeapsa focului gheenei”. Pentru mai multe amănunte despre Gheenă, vezi cele referitoare la 10:28.

Dacă este adoptată această explicație a pasajului, totul devine foarte simplu. Isus predă aici doar o singură lecție, una foarte importantă. El spune că mânia păcătoasă – cea care duce la cuvinte usturătoare – este crimă în esență. Este ucidere comisă în inimă. Dacă nu se pocăiește, persoana cu acest gen de atitudine va primi pedeapsa veșnică în flăcările iadului. Indiferent cum ar părea ea în ochii oamenilor, înaintea lui Dumnezeu este condamnată și în drum spre moartea veșnică. Astfel, în timp ce cărturarii și fariseii puneau accentul pe fapta exterioară, ca și cum numai ea ar fi condamnată, Isus a găsit rădăcina ei în dispoziția păcătoasă a inimii care stă la baza ei.

²⁸⁵ La fel și în Iosif Flaviu, *Antichități* I.102, „Vă îndemn... să vă păziți de ucidere, pedepsindu-i pe cei care comit asemenea crime”, ceea ce se implică aici trebuind să fie, din moment ce se face din nou referire la Gen. 9:6, „pedeapsa cu moartea”.

Mai există, totuși, și o altă interpretare. În parte, ea se reduce la următoarele: Isus spune că atunci când cineva se înfurie pe fratele său, această persoană trebuie să fie condamnată de „un tribunal local”; pentru că a făcut ceva rău, anume, l-a numit pe fratele său cap sec sau bun de nimic, el trebuie judecat de Curtea Supremă; iar, și mai rău, dacă l-a numit idiot, el merită pedeapsa maximă, pierzarea veșnică.²⁸⁶

Obiecții:

a. Ar fi de înțeles faptul că rabinii ar fi putut recurge la unele distincții care despică firul de păr în patru între vina de a-l numi pe un om cap sec și cea de a-l face idiot; însă nu și ca Isus să facă apel la ceva de acest gen. Acest lucru este cu atât mai improbabil încât acesta este un discurs în care El critică sever interpretările celor din vechime și a discipolilor lor.

b. Concepția că grecescul *krisis*, ar însemna aici în v. 22 sau în 21 și 22 „tribunal local”²⁸⁷ este foarte probabil greșită.

O asemnarea definiție este împovărată nu numai de obiecția de la punctul c., ci și de faptul că, pe lângă 5:21, 22, în nici unul dintre cele peste patruzeci de cazuri în care apare peste tot în Noul Testament termenul nu poate căpăta acest sens. El indică adesea decizie, judecată, verdict. Uneori aceste lucruri sunt echivalente cu o decizie împotriva cuiva, prin urmare cu o condamnare, pedeapsă. Vezi C.N.T. la Ioan 3:17–19.

c. Ar fi greu de înțeles în ce fel ar putea aduce pe cineva înaintea unui „tribunal local” acea mânie împotriva unui frate care nu se manifestă prin cuvânt sau faptă.

d. Această teorie a celor „trei trepte ale păcatului și pedepsei” întunecă faptul că nu numai aici, în învățătura Sa despre crimă, ci și în ceea ce urmează în restul capitolului, Isus accentuează o singură lecție centrală, anume, că rădăcina răului este în inimă, unde ura și indiferența trebuie înlocuite cu dragoste, iar ipocrizia și egoismul cu sinceritatea.

Fariseii și cărturarii din zilele lui Isus nu aveau nici o scuză pentru că atunci când interpretau cea de-a șasea poruncă în acord cu cei din vechime omiteau lecția principală. „Moise” accentuase dragostea pentru Dumnezeu (Deuteronom 6:5) și pentru oameni (Levitic 19:18). Și nu numai aceasta, însă prima relatare a unei certe a arătat într-un mod impresionant că răul provocat de mânia izvorâtă din gelozie este rădăcina uciderii (Geneza 4:1–16; vezi mai ales v. 6 și 7). Aceeași lecție a fost din nou subliniată și în scrierile de mai târziu (Proverbe 14:17; 22:24; 25:23; Eclesiastul 7:9; Iov 5:2; Iona 4:4). Prin urmare, Isus, interpretând a șasea poruncă așa cum o face, departe de a o anula, arată ce se intenționa să se spună prin ea încă de la început.

Însă ce se întâmplă când în conduita zilnică a unui om acest principiu al iubirii nu-și găsește locul cuvenit? Ce trebuie să facă omul care nu trăiește în armonie cu fratele

²⁸⁶ F W Grosheide, *op. cit.*, p. 58, spune că Isus prezintă grade ale păcătuirii și că un nebul *Μωρε* este mai rău decât unul bun de nimic (cf. *ῥακά*). În mod similar, C. R. Erdman spune că „Isus sugerează trei expresii ale acestui rău și pentru fiecare dintre ele propune o pedeapsă din ce în ce mai severă” (*op. cit.*, p. 49). A. Plummer, *op. cit.*, p. 79, face o sugestie similară: „ura neexprimată, disprețul exprimat și abuzul fățîș”, însă nu este pe deplin satisfăcut de ea, și spune: „E posibil ca Cristos să imite ironic distincțiile situaționale făcute de rabinii...” Și Calvin, comentând pe marginea lui 5:22, spune că Cristos alocă trei trepte de condamnare.

²⁸⁷ O părere sprijinită și de L.N.T. (A. și G., p. 54).

său? Oare va afecta în vreun fel această relație strâmbă închinarea lui înaintea lui Dumnezeu? Sau avem de-a face aici cu două domenii separate? O întrebare foarte practică într-adevăr, și nu numai atunci, ci și în prezent! De câte ori nu auzim scuza: „Acest lucru (acțiune sau atitudine față de vecinul meu, familia mea, afacerea mea, țara mea etc.) nu are deloc de-a face cu religia mea”?

Fiind de o cu totul altă părere, Isus răspunde: 23, 24. Așa că, dacă îți aduci darul la altar, și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă-ți darul acolo înaintea altarului, și du-te întâi de împacă-te cu fratele tău; apoi vino de adu-ți darul. Aici există o schimbare importantă de la persoana a doua plural la persoana a doua singular, o schimbare semnalată și de A.V. (De la „voi” la „tu”) și de către traducerea prezentată mai sus, de la „voi” din „ați auzit” la „tu” din „dacă îți aduci darul etc.” Acele traduceri englezești moderne care nu țin seama de această trecere de la plural la singular pierd ceva din vioiciunea originalului. Când schimbarea este recunoscută, devine clar faptul că Isus trece acum la aspectele personale. El i Se adresează fiecărui individ în parte. Să-și examineze fiecare inima.

Însăși expresia „așa că” arată că ceea ce urmează să spună Domnul reiese în mod direct din ceea ce a afirmat mai înainte. Este o aplicație pozitivă a regulii că inima trebuie să fie mereu plină de dragoste, nu de mânie și ură. Mai arată și că dragostea față de Dumnezeu și darul adus Lui nu pot merge împreună cu ne-iubirea fratelui și nereconcilierea cu el. „Căci cine nu iubește pe fratele său, pe care-l vede, cum poate să-l iubească pe Dumnezeu, pe care nu-L vede?” (1 Ioan 4:20b).

Ilustrația pe care o prezintă Isus este una în care o persoană aduce, conform obiceiului evreiesc, un dar la altar (cf. Geneza 4:3-5; Exod 25:2; Levitic 1:2 și urm.; Psalmul 66:13). În mod firesc, dacă acest om face acest lucru așa cum se cuvine, atunci va medita la dragostea lui Dumnezeu față de el. În mijlocul gândurilor sale, îi vine în minte întrebarea: „Din moment ce Dumnezeu a fost atât de bun cu mine, cum ar trebui să mă port eu cu fratele meu?” Dintr-o dată este bombardat de următorul gând: „Fratele Ionatan (sau care este numele lui) și cu mine nu ne mai vorbim. Între el și mine există ceva despre care el consideră că este un motiv întemeiat ca să mă blameze. Ce aş putea face în această privință (dacă aş putea face ceva)?”

În această situație, Isus, într-o armonie deplină cu principiul pe care tocmai l-a prezentat, spune: „Nu îți termina închinarea. Lăsându-ți darul la altar, du-te imediat să-l vezi pe acest om care are o plângere împotriva ta. Între cei doi (*δία*) să se realizeze o altă relație, complet diferită și mai bună (*ἄλλος*); adică, *împacă-te*²⁸⁸ cu fratele tău. Apoi întoarce-te și termină de adus darul”.

Dacă ne luăm strict după original, Isus a spus: „Dacă ... îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta ...” Ce înseamnă „ceva?” Înseamnă oare că dacă știi pe cineva care în cele mai mici lucruri este nemulțumit de tine nu poți să îți aduci darul până nu ai reușit să îl faci pe acel om să te aprobe în tot ceea ce faci? Dacă acest lucru ar fi adevărat, cât de puțin ar fi actele de închinare și devoțiune! Eu nu cred că textul se referă la ceva atât de nepractic. Acel „ceva” trebuie să fie suficient de important încât să se poată numi o plângere.

²⁸⁸ διαλλάγηθι de la διαλλάσσομαι.

Următoarea întrebare este: „Trebuie să fie oare aceasta o plângere *justificată*, adică, trebuie ca acel om să aibă *dreptate* pentru ca să fii obligat să îți cheltuiești eforturile în vederea reconcilierii cu el?” Lenski poate fi luat ca reprezentantul celor care spun că da (*op. cit.*, p. 214); iar Ridderbos ca cel al grupului care dă un răspuns negativ (*op. cit.*, vol. I, p. 110). Eu înclin să îi dau dreptate lui Ridderbos. Dacă știu că fratele meu doar *crede* că are dreptul să fie nemulțumit de mine, nu ar trebui să caut să mă împac cu el? Cât de ușor este să se găsească un motiv (o scuză?) pentru a nu se face acest lucru!

Tot în legătură cu v. 23 și 24, Isus subliniază din nou adevăratul sens spiritual al poruncii. Vechiul Testament învață pe tot parcursul lui că în anumite condiții darurile *nu* îi sunt plăcute lui Dumnezeu (Geneza 4:5; 1 Samuel 15:22; Isaia 1:11; Ieremia 6:20; Amos 5:22; Mica 6:6, pentru a menționa doar câteva dintr-o serie mult mai lungă de pasaje). Darul își derivă valoarea din *inima* dătorului (Marcu 12:41–44; Luca 21:1–4; Evrei 11:4; cf. Ioan 3:16!).

Este oare mesajul ilustrației din v. 23, 24 că împăcarea poate aștepta până când o persoană își aduce darul la altar sau intră în biserică? Vremea împăcării este întotdeauna *chiar acum*. Măine poate fi prea târziu. Acest lucru reiese din v. 25, 26. **Caută de te împacă degrabă cu pârâșul tău, câtă vreme ești cu el pe drum; ca nu cumva pârâșul să te dea pe mâna judecătorului, judecătorul să te dea pe mâna temnicerului, și să fii aruncat în temniță. Adevărat îți spun că nu vei ieși de acolo până nu vei plăti cel din urmă bănuț.** Imaginea se schimbă puțin. În aplicarea precedentă a celei de-a șasea porunci (v. 23, 24) fratele cu care trebuia împăcat era unul care avea „ceva (o plângere) împotriva ta”. Aici (v. 25, 26) oponentul se pregătește, sau poate că a și început, să ia măsuri legale împotriva ta.²⁸⁹ Ca în cazul precedent, nu ni se arată dacă acest oponent are o justificare morală pentru atitudinea sa. Nici nu se precizează motivul disputei, deși v. 26 („până nu vei plăti cel din urmă bănuț”) poate indica că este vorba de o datorie. În fiecare din cazuri, „tu”, persoana căreia i se adresează Isus, trebuie să faci totui pentru a „te împăca” (literal) cu pârâșul tău. Trebuie să încerci să te împrietenești cu el. Trebuie să încerci din răputeri să rezolvi problema „în afara tribunalului”, cât încă mai poți rezolva ceva; deci în particular, fără implicarea judecătorului sau a completului de judecată. Dacă nu faci acest lucru, atunci când se dă verdictul hotărârea curții poate să îți fie potrivnică. Rezultatul poate fi că judecătorul te va preda autorităților care îi aplică decizia. Atunci vei fi aruncat în pușcărie și vei sta acolo până nu ai plătit și ultimul *bănuț*,²⁹⁰ adică, s-ar putea să nu mai ieși niciodată!

²⁸⁹ Pentru cuvântul *ἀντίδικος*, vezi și Luca 12:58; 18:3 și 1 Petru 5:8. *Conceptul* i se aplică și lui Satan (Iov 1:6 și urm.; Zaharia 3:1; 1 Petru 5:8; cf. Romani 8:31). Pentru mai multe informații despre el, vezi disertația mea, *The Meaning of the Preposition ἀντί in the New Testament*, Princeton Seminary, 1948, p. 67–69.

²⁹⁰ În original apare cuvântul *κοδράντης*, un derivat din latinescul *quadrant*. Un *quadrant* este un „sfert” dintr-un „as” sau „assarius”. Acesta din urmă valorează cât o șaisprezecime dintr-un denarius. Un denarius este salariul mediu al unui lucrător pe zi (Matei 18:28; 20:2, 9, 13; 22:19). Datorită valorilor monetare în continuă schimbare, este imposibil de arătat cu acuratețe cât ar valora asemenea monede în bani americani sau englezești. Dacă un denarius ar fi considerat echivalentul a 16–18 cenți americani, atunci un assarius ar valora cam un cent, iar *quadrantul* numai un sfert dintr-un

Este clar că cuvintele Domnului au un sens mai adânc. La o analiză finală reiese că El nu vorbește despre un judecător pământesc, ci despre Cel ceresc; nu despre o închisoare pământească, ci despre iad. Că lucrurile stau așa se vede nu numai în urma comparației cu v. 22, ci și cu 18:30 și 35. *Inima* este cea care trebuie să fie corectă. *Dispoziția lăuntrică* este cea care trebuie să fie una de dragoste față de alții. Acesta este singurul mod de a împlini porunca a șasea.

Pentru a face un scurt rezumat, în v. 25, 26 e ca și cum Isus ar fi spus: „Nu fiți surprinși de insistența poruncii Mele de a vă împăca; căci, de ar fi să plecați din această viață cu o inimă neîmpăcată cu fratele vostru, o stare pe care nici nu ați încercat să o remediați, acest rău va fi o mărturie împotriva voastră în ziua judecății. Mai mult, murind cu ura în inimile voastre, nu veți scăpa cu nici un chip din temnița iadului”.

Poate fi pusă întrebarea: Oare această povară este numai pe umerii mei, nu și pe ai persoanei care mi se opune? Sau, altfel spus: „Presupunând că eu sunt cel care a greșit – cel puțin așa mă consideră oponentul meu – nu este oare și datoria *lui* să ierte?” Răspunsul este dat în pasaje ca Matei 6:12, 14; 18:21–35. Aceste pasaje dau de înțeles și că atunci când eu am făcut tot ce îmi stătea în putere să realizez o împăcare, iar oponentul meu tot refuză să fie drept și să ierte dacă e nevoie, vina va cădea numai asupra lui în cele din urmă.

Prin urmare, cea de-a șasea poruncă este una care implică inima, nu numai actul exterior. Și așa este cu fiecare poruncă, și cu cea de-a șaptea; după cum arată titlul de mai jos.

A doua antiteză: Porunca a șaptea, adulterul

27, 28. Ați auzit că s-a zis celor din vechime: „Să nu preacurvești”. Dar Eu vă spun că ori și cine se uită la o femeie ca s-o poftască, a și preacurvit cu ea în inima lui. Cei din vechime, ca de altfel și fariseii și cărturarii din vremea lui Isus, citau cu siguranță în mod corect cea de-a șaptea poruncă. Însă aici, din nou, așa cum s-a arătat în cazul celei de-a șasea porunci, ei se opreau înainte de a prezenta pe larg problema. Ca în cazul precedent, nu Legea era incompletă, ci explicația rabinică.

Cea de-a șaptea poruncă ar fi trebuit să fie explicată în lumina celei de-a zecea: „Să nu poftesci nevasta aproapelui tău” (Exod 20:17; Deuteronom 5:18). Dacă acest lucru ar fi fost făcut, ar fi reieșit clar că „din inimă ies gândurile rele, uciderile, preacurviile, curviile ...” (Matei 15:19). Oponenții lui Cristos condamnau actul exterior. Cel puțin puneau accentul pe acesta. Când le convenea, puteau fi foarte severi cu cei care comiteau adulter (Ioan 8:1–11). Cu toate acestea, Isus, consideră că *pofta cea rea a inimii* este adulter, întocmai cum consideră că ura din inimă esteucidere.

Nu este nevoie să se adauge că ceea ce este valabil pentru bărbatul căsătorit este valabil și pentru *femeia* căsătorită. Infidelitatea în căsătorie este întotdeauna un lucru rău. Firește că acest lucru înseamnă și că tendința de a provoca o asemenea infidelitate

cent. Cu toate acestea, nu este nevoie să se estimeze care ar fi echivalentul modern exact. Ideea este următoarea: persoana care refuză să facă o încercare sinceră de reconciliere nu va fi în stare niciodată să își plătească datoria.

– de exemplu, încercarea unei persoane necăsătorite de a distruge o căsătorie – este tot un păcat împotriva celei de-a șasea porunci.

La o examinare mai atentă, observăm că nu există nici un strop de inocență la persoana descrisă în v. 28. Ea nu este una care, fără nici o intenție rea, vede din întâmplare o persoană de sex opus. Nu, ea *se uită*, privește, se holbează la o persoană de sex opus pentru ²⁹¹ a o pofti ²⁹², a o poseda, a o domina pe deplin și a o folosi pentru propria plăcere.

În mod cert, expresia „ori și cine se uită”, luată în sine, este complet neutră. Forma verbală folosită în original este foarte generală. Însă ce avem aici în v. 28 este o privire după cineva *pentru a pofti* acea persoană. Nu este nimic nevinovat în acest lucru. Este ceva egoist. Vezi Matei 7:12. În cadrul potrivit, sexul este un dar minunat din partea lui Dumnezeu. Cu toate acestea, nu există scuze pentru destrăbălare și vulgaritate. Ele sunt rele întotdeauna și oriunde, atât în cazul celor necăsătoriți, cât și în al celor căsătoriți.

Ce trebuie făcut așadar cu inima plină de poftă și cu ochiul pofcios? Răspunsul se află în vers. 29, 30. Dacă deci ochiul tău cel drept te face să cazi în păcat,²⁹³ scoate-l și leapădă-l de la tine; căci este spre folosul tău să piară unul din mădularele tale, și să nu-ți fie aruncat tot trupul în gheenă. Dacă mâna ta cea dreaptă te face să cazi în păcat, taie-o și leapăd-o de la tine; căci este spre folosul tău să piară unul din mădularele tale, și să nu-ți fie aruncat tot trupul în gheenă.

Această poruncă nu trebuie luată literal, căci și dacă o persoană și-ar scoate efectiv ochiul drept, tot ar mai fi în stare să poftască cu ochiul stâng. Isus Însuși ne-a furnizat cheia interpretării ei, anume, în Matei 18:7-9, unde ea este repetată într-o formă ușor diferită. Din acel pasaj reiese clar că ochiul și inima care duc la păcat o persoană simbolizează și reprezintă „prilejurile de păcătuire”, dacă cineva preferă astfel, *ocaziile de a face lucruri rele, momelile înșelătoare*. Prin urmare, sensul general al pasajului este următorul: „Adoptă măsuri drastice de eliminare a oricărui lucru care te va ispiti să păcătuiești dacă evenimentele își urmează cursul lor firesc”. În situația de față se are în vedere mai ales încălcarea celei de-a șaptea porunci.

Dacă intrăm în detalii, ni se va părea că aici ne sunt date următoarele lecții:

- a. Prezentul nu este singura noastră viață. Noi suntem făcuți pentru eternitate. Observați: „și să nu-ți fie aruncat – sau să nu ți se prăbușească – tot trupul în gheenă”.
- b. Nici unui lucru, indiferent cât de prețios ni s-ar putea părea în acel moment – să ne gândim numai la ochiul *drept* și la mâna *dreaptă* – nu ar trebui să s-I permitem să ne pună în pericol destinul glorios.

²⁹¹ Observați *πρὸς το* cu inf.

²⁹² Vezi studiul pe cuvânt în cazul lui *ἐπιθυμία* din C.N.T. la 1 și 2 Timotei și Tit, p. 271, 272, nota de subsol nr. 147. Ca în cazul substantivului *ἐπιθυμία*, și verbul *ἐπιθυμέω* poate avea un sens pozitiv: a dori (cu înfocare), a tânji după, a aspira la (Matei 3:17; Luca 22:15; 1 Timotei 3:1; Evrei 6:11; 1 Petru 1:12). Cu toate acestea, aici, în legătură cu „adulterul”, el înseamnă după toate probabilitățile „a pofti după”.

²⁹³ Grecescul *σκανδαλίζετε. σκάνδαλον* este bățul cu momeala din cursă sau capcană. Este bățul înșelător care încheie capcana; prin urmare, *momeală, ispită, tentație la păcat, prilej* (Matei 18:7; Luca 17:1); de asemenea, obiectul căderii, pricina de poticnire a crucii (1 Corinteni 1:23; Galateni 5:11). În mod similar, verbul înseamnă în esență a *înșăfura, a momi la păcat, a face să se rătăcească* (Matei 5:29; 18:6 etc.).

c. Păcatul, care este o forță extrem de distructivă, nu trebuie cocoloșit. El trebuie „dat la moarte” (Coloseni 3:5). Ispita ar trebui risipită *imediat și în mod decisiv*.²⁹⁴ Joaca cu păcatul este mortală. Jumătățile de măsură duc la pagube. *Operația trebuie să fie una radicală*. Chiar în acest moment și fără nici o ezitare cartea obscenă trebuie distrusă, poza scandaloasă trebuie distrusă, filmul devastator trebuie condamnat, legăturile sociale sinistre, cu toate acestea foarte intime trebuie rupte, iar obiceiul nociv trebuie să înceteze. În lupta împotriva păcatului credinciosul trebuie să lupte din greu. Bătaia cu umbrele nu va fi suficientă (1 Corinteni 9:27).

Firește că aceste acțiuni distructive și într-un sens negative nu vor avea niciodată izbândă fără acțiunea puternică de sfințire și transformare a Duhului lui Dumnezeu în inimă și viață. De aceea, de-a lungul predicii Isus accentuează aspectele pozitive. El tocmai a făcut-o (vezi v. 23–26), a făcut acest lucru și mai înainte în fericiri (5:1 și urm.), și va continua să îl facă (5:37, 39–42, 44–48 etc. Vezi și Luca 11:24–26). Pasajul minunat aflat în 2 Corinteni 6:17, 18, un citat combinat din Vechiul Testament, sună în felul următor:

„Ieșiți din mijlocul lor și despărțiți-vă de ei, zice Domnul; nu vă atingeți de ce este necurat, și vă voi primi. Eu vă voi fi Tată și voi Îmi veți fi fii și fiice, zice Domnul Cel Atotputernic”. (2 Corinteni 6:17, 18; vezi și v. 14–16).

Prin a spune: „este spre folosul tău să piară unul din măduarele tale”, Isus subliniază cu cât mai necesar și mai bine este să ne pregătim pentru veșnicie decât să ne bucurăm (?) de plăcerile păcătoase ale acestei vieți. Fără să încurajeze în nici un fel sau măcar să permită ca cineva să se mutilizeze, El spune de fapt că este mai bine să treci prin viața de acum ciung sau chior, decât cu trupul întreg și neatins dar aruncat în gheenă („iad”). Vezi și cele referitoare la 16:26.

„Căci ați fost cumpărați cu un preț. Proslăviți dar pe Dumnezeu în trupul și în duhul vostru” (1 Corinteni 6:20).

Continuându-și învățătura privitoare la cea de-a șaptea poruncă, Isus discută acum despre subiectul important al divorțului. El apără prin ceea ce spune într-un mod implicit inviolabilitatea legăturii căsniciei. Contracarând ceea ce a fost greșit în învățătura tradițională, Isus prezintă

A treia antiteză: Cea de-a șaptea poruncă, divorțul

31, 32. S-a zis iarăși: „Oricine își va lăsa nevasta, să-i dea o carte de despărțire”. Dar Eu vă spun că ori și cine își va lăsa nevasta, afară numai de pricină de curvie, îi dă prilej să preacurvească; și cine va lua de nevastă pe cea lăsată de bărbat, preacurvește. Iată că aici vedem cele două poziții aflate în contrast: prima, despre care scribii și fariseii, pe baza părerilor exprimate de oamenii din vechime, discutau și se contraziceau fără încetare, era aceasta: dacă cineva dorea să-și lase nevasta, trebuia să-i elibereze un certificat de divorț. Ca și cum o bucată de hârtie ar putea dizolva o căsnicie! A doua poziție era cea a lui Isus. El pune, cum ar veni, următoarea întrebare:

²⁹⁴ Observați verbele la aorist imperativ activ *ἔξελε, βάλε, ἔκκοψον*, care sunt nespuse de categorice.

„Și de ce divorț, la urma urmei?” El subliniază faptul că violarea contractului sfânt de căsătorie nu este altceva decât infidelitate și adulter.

Este clar că și aici, ca mai înainte, Isus se întoarce, dincolo de părerile rabinice, la intenția inițială a Legii (Geneza 2:24; 24:67; Exod 20:14; Deuteronom 5:18 și Maleahi 2:14–16). Comparați-le pe acestea cu Efeseni 5:31, 32 și Evrei 13:4. Acest lucru reiese și mai clar atunci când Matei 5:32 este studiat în legătură cu 19:3–9. Observați expresia „de la început” din 19:4, 8 și vedeți comentariile referitoare la acest întreg pasaj. Legea a explicat foarte clar faptul că în cadrul căsătoriei *un* bărbat se unește cu *o singură* femeie, implicația fiind că numai moartea îi poate despărți. Cf. Romani 7:2; 1 Corinteni 7:39. Excepția la care Se referă Isus în Matei 5:32 („afară numai din pricină de preacurvie”) permite divorțul numai în cazul în care unul dintre părțile contractuale, aici soția,²⁹⁵ prin intermediul infidelității maritale („imoralitate”) se răzvrătește împotriva esenței legăturii căsătoriei.

Cu toate acestea, se poate aduce obiecția: „Dar nu a lăsat loc Moise pentru exercitarea unei libertăți mai mari? Oare reglementările aflate în Deuteronom 24:1–4 nu înseamnă că: «Dacă vrei să divorțezi de soția ta, dă-i drumul, dar asigură-te că i-ai dat un certificat de divorț?»” Aceasta părea să fie opinia cărturarilor și fariseilor, deși nu toți credeau exact la fel, așa cum va arăta explicația pe marginea lui 19:3–9.

De fapt, Moise nu a încurajat deloc divorțul, însă, deși nu l-a interzis complet, l-a descurajat puternic. Într-adevăr, indiferent care ar fi sensul mult dezbătutei expresii ebraice *’erwath dābhār* („o oarecare necurăție”, astfel A.V., Deuteronom 24:1; vezi cele referitoare la Matei 19:3), Deuteronom 24:1–4, luat ca o unitate, descuraja în mod cert divorțul. Reglementările din primele patru versete ale acestui capitol pot fi rezumate în felul următor: „Soțule, mai bine te-ai gândi de două ori înainte de a-ți părăsi soția. Adu-ți aminte că dacă ai lăsat-o să plece și ea a devenit soția altuia, nu o vei mai putea lua înapoi niciodată; nici dacă și acel bărbat o lasă să plece sau dacă el a murit”. Moise a menționat „cartea de despărțire” (Deuteronom 24:1), dar numai în trecere, adică, ca pe o presupunere inclusă în acest avertisment. Cu toate acestea, cărturarii și fariseii, așa cum s-a arătat în Matei 5:31, puneau întregul accent pe acest certificat. Isus a pus accentul (v. 32) acolo unde trebuia. Ei au exagerat imens importanța *excepției*, cea care făcea posibil divorțul. În legătură cu aceasta, ei purtau dezbateri nesfârșite (cf. 19:3–9). El, pe de altă parte, accentuează *principiul*, anume, faptul că soțul și soția sunt și trebuie să rămână *una*.

Comentatorii nu sunt de acord cu privire la răspunsul lui Isus, mai ales cu privire la cuvintele traduse în general prin expresia „o face să preacurvească” (A.V.) sau „face din ea o adulteră” (A.R.V., cf. R.S.V.). Cititorul s-a întrebat probabil de multe ori în ce fel poate face divorțul soțului de soția lui *inocentă* o femeie adulterină! Ca și cum rușinea de a fi fost repudiată în mod nedrept de soțul ei și faptul că este obligată acum să facă față singură zbuciumului vieții nu ar fi fost de ajuns, va trebui ea să fie etichetată de acum încolo drept „adulteră”. În replică, se arată în general că afirmația citită astfel este

²⁹⁵ Matei le scria în primul rând evreilor, printre care repudierea soției de către soțul ei era bine-cunoscută, însă nu și reciprocă. Marcu, scriindu-le neamurilor, include ambele posibilități (10:11, 12). Însă în mod firesc, Matei 5:32 i se *aplică* și soției care „își părăsește” soțul, cât și soției care face acest lucru.

interpretată greșit. Ea trebuie citită ca o previziune: ea este numită adulteră pentru că poate deveni cu ușurință una. Oare cititorul de rând va interpreta astfel cuvintele „Oricine își va lăsa nevasta, afară numai de pricină de curvie, îi dă prilej să preacurvească?” Oare soluția reală nu este o traducere mai bună a originalului? Limba greacă, prin folosirea diazezei pasive a verbului, descrie nu ce devine sau face femeia, ci prin ce trece ea, ce suferă sau la ce este expusă. Ea *suferă* nedreptatea. Cu siguranță că și ea se poate face vinovată, dar nu acesta este cazul pe care Îl subliniază Isus. Cu mult mai bună, mi se pare mie, este de aceea traducerea: „Oricine divorțează de soția lui în afară de cazul în care ea este infidelă, o expune adulterului”, sau ceva de genul acesta.²⁹⁶

Prin urmare, ce spune Isus este cam așa ceva: Oricine divorțează de soția sa pe alte temeiuri decât infidelitatea trebuie să poarte principala responsabilitate pentru faptul că ea, ca o consecință, în starea ei distrusă, va ceda imediat în fața ispitei de a se căsători cu altcineva. Soțului care greșește ar trebui să i se dea șansa de a-și corecta greșeala, adică, de a se întoarce la soția lui. Acest lucru explică și propoziția care face încheierea, conform căreia oricine care se grăbește să se căsătorească cu cea părăsită se implică într-un – chiar comite – adulter. Astfel contracara Isus permisivitatea morală a zilelor Sale.

Cu cât studiem mai mult învățătura lui Cristos așa cum este ea prezentată în acest pasaj, cu atât mai mult vom începe să o apreciem. Aici, prin intermediul câtorva cuvinte simple, Isus descurajează divorțul, respinge interpretarea rabinică greșită a Legii, reafirmă adevăratul sens al Legii (cf. Matei 5:17, 18), critică partea vinovată, apără nevinovații și, prin toate acestea, subliniază sfințenia și inviolabilitatea legăturii căsătoriei, așa cum a fost ea dată de Dumnezeu!

A patra antiteză: Porunca referitoare la jurământ

33-37. Ați mai auzit iarăși că s-a zis celor din vechime: „Să nu juri strâmb; ci să împlinești față de Domnul jurămintele tale”. Dar Eu vă spun: Să nu jurați niciodată; nici pe cer, pentru că este scaunul de domnie al lui Dumnezeu; nici pe pământ, pentru că este așternutul picioarelor Lui; nici pe Ierusalim, pentru că este cetatea marelui Împărat. Să nu juri nici pe capul tău, căci nu poți face un singur păr alb sau negru. Felul vostru de vorbire să fie: „Da, da; nu, nu”; ce trece peste aceste cuvinte, vine de la cel rău. Aici din nou, ca mai înainte, ceea ce s-a spus de către cei din vechime nu era incorect. Însă era cel mult doar rezumatul a ceea ce spunea Legea privitoare la jurământ (Levitic 19:12; Numeri 30:2 și cf. Deuteronom 23:21). Numai că, din cuvintele lui Isus reiese clar că cei din vechime, și la fel și scribii și fariseii din zilele lui Isus, puneau greșit accentul. Așa cum reiese din context în fiecare caz, accentul era pus de Dumnezeu (observați italicile) în felul următor:

²⁹⁶ Cea mai bună versiune grecească este ποιῶν αὐτὴν μοιχευθῆναι. L.N.T., p. 417, la paragraful μοιχάω, comentează: „soția este descrisă prin diazeza pasivă, ea suferă adulterul, este coruptă, Matei 5:32a”. De aceeași natură, deși cu ușoare variațiuni, sunt traducerea sugerată de F. W. Grosheide și H. N. Ridderbos în comentariile lor. Și acestea indică faptul că este vorba de ce suferă această femeie, la ce este ea expusă. La fel și H. Bouwman, în articolul său *Echtscheiding* (Divorțul) din *Christelijke Encyclopaedie*, Kampen, 1925, vol. II, p. 4.

„Să nu jurați strâmb pe Numele Meu” (Levitic 19:12).

„Când un om va face o juruință Domnului sau un jurământ ... să nu-și calce cuvântul” (Numeri 30:2).

„Dacă faci o juruință Domnului, Dumnezeului tău, să nu pregeți s-o împlinești” (Deuteronom 23:21).

Sau, folosind frazeologia interpreților:

„Nu ar trebui să-ți încalci jurământul, însă ar trebui să le ții pe cele pe care I le-ai făcut Domnului”.

În fiecare caz, accentul este pus pe respectarea jurământului: o persoană ar trebui să-și respecte cuvântul atunci când își întărește promisiunea printr-un jurământ. Ea trebuie să fie serioasă. Ea mai trebuie să-și împlinească jurământul cu credincioșie: adică, trebuie să-și respecte întrutotul cuvântul dat. Chiar și în legătură cu promisiunile pe care le-a confirmat Dumnezeu prin jurământ este subliniată tot credincioșia: „Domnul a jurat lui David adevărul, și nu Se va întoarce de la ce a jurat” (Psalmul 132:11). Iar în legătură cu „cele două lucruri care nu se pot schimba” (promisiunea și jurământul) care pentru credincioși sunt o puternică încurajare (Evrei 6:18), este subliniat faptul că „este cu neputință ca Dumnezeu să mintă”.

Acum, acest accent pus pe credincioșia „inimii” sau „lăuntrică”, pe absența falsității și a înșelăciunii (Psalmul 15:2; 51:6, respectiv 24:4) apare este tot în Vechiul Testament. Pe lângă referințele date deja din Pentateuh și din Psalmi, vezi și Proverbe 8:7; 12:19; Ieremia 5:3; Osea 4:1; Zaharia 8:16; Maleahi 2:6 și cf. Mica 6:8.

Reiese clar din cuvintele lui Isus din Matei 5:34–36 că tradiționaliștii au mutat accentul, astfel încât pasajele din Pentateuh începeau să sune astfel:

„Să nu jurați strâmb pe numele vostru” (Levitic 19:12).

„Când un om face o juruință Domnului sau un jurământ ... să nu-și calce cuvântul” (Numeri 30:2).

„Dacă faci o juruință Domnului, Dumnezeului tău, să nu pregeți s-o împlinești” (Deuteronom 23:21).

Rezumat: „Nu ar trebui să-ți încalci jurămintele, dar să îți respecti juruințele pe care I le-ai făcut Domnului”.

Cu alte cuvinte, după părerea cărturarilor și a fariseilor și a predecesorilor lor, o juruință „făcută Domnului” trebuie ținută; din contră, un jurământ în legătură cu care numele Domnului nu a fost invocat în mod expres este de o mai mică importanță. Nu ar trebui ca oamenii să fie atât de conștiincioși în ceea ce privește jurămintele. Și astfel, în conversațiile zilnice jurămintele au început să se înmulțească și se făceau „pe cer”, „pe pământ” și „pe Ierusalim”, iar conform v. 23:16, 18, chiar și „pe Templu” și „pe altar”. Pentru a face impresie, o persoană putea rosti un asemenea jurământ, „dându-se mare” și făcând promisiuni uriașe. Dacă afirmația pe care a făcut-o era o minciună sau dacă promisiunea nu a fost făcută cu intenția de a fi respectată, lucrul acesta nu era așa de grav, atât timp cât ea nu a jurat „pe Domnul”.

Isus a interzis o asemenea ipocrizie. El a arătat că distincția subtilă, chiar chițibușară, pe care o făceau rabinii etc. între jurămintele care se cereau respectate, care nu erau atât de

stricte și care puteau fi încălcate, sau între orice alte categorii, era complet neîntemeiată. El le-a spus ascultătorilor Săi că un jurământ făcut „pe cer” trebuie să fie adevărat și trebuie să fie respectat, căci nu este oare cerul scaunul de domnie al lui Dumnezeu? Cel care jură astfel îl invocă de aceea pe *Dumnezeu*. La fel se întâmplă și în cazul jurământului făcut „pe pământ”; căci nu este oare pământul așternutul picioarelor Lui (Isaia 66:1)? Cât privește jurământul făcut „pe Ierusalim”, nu era Ierusalimul cetatea marelui Împărat (Psalmul 48:3)? Cu alte cuvinte, când se făceau jurăminte pe aceste lucruri, ele erau la fel de obligatorii ca și cum s-ar fi invocat în mod expres numele Domnului.

Mai erau și unii care jurau „pe capul lor”, vrând să spună: „Să-mi pierd capul – adică, să mor – dacă ce spun nu este adevărat sau dacă nu-mi împlinesc promisiunea”. Cu toate acestea, Isus subliniază că nimeni nu este în stare să-și schimbe cu adevărat culoarea inițială a părului său. Doar Dumnezeu, numai El singur, este cel care decide dacă la un moment dat un fir de păr va fi alb sau negru. Având în vedere că acest lucru este adevărat, chiar și jurământul făcut pe capul cuiva înseamnă un jurământ făcut pe Dumnezeu și este la fel de serios ca orice alt tip de jurământ.

Soluția reală a problemei este în inimă. În această inimă adevărul ar trebui să aibă locul suprem. De aceea, în conversațiile zilnice cu semenii, o persoană ar trebui să evite cu totul jurămintele. Mai degrabă, să devină atât de credibilă, atât de vrednică de încredere, încât cuvintele sale să fie crezute. Când vrea să afirme ceva, să spună doar atât: „Da”; iar când vrea să nege ceva, să spună doar „Nu”. Orice altceva „mai tare” de atât vine de la cel rău.

Este un lucru specific pentru anumiți indivizi care știu că reputația lor de oameni care spun adevărul nu este tocmai bună, că cu cât mint mai mult, cu atât mai mult susțin „sus și tare” că ceea ce spun este „literă de Evanghelie”. Ei au acest obicei de a-și presăra vorbirea cu jurăminte. Un asemenea comportament înșelător, spune Isus, vine „de la cel rău”, creatorul minciunilor (Geneza 3:1, 4; Iov 1:9–11; Matei 4:6, 10, 11; Ioan 8:44; Fapte 5:3 și 2 Tesaloniceni 2:9–11.²⁹⁷

Înseamnă oare însă că prin a spune: „Nu jurați deloc” Isus interzice chiar și acele jurăminte care sunt făcute la tribunal? Ne învață El oare că nu este loc nicăieri în cadrul

²⁹⁷ Este adevărat că ἐκ τοῦ ποιητοῦ poate fi și neutru și astfel poate însemna „vine din rău”. Cei care susțin o asemenea traducere, interpretează textul în felul următor: „ce trece peste aceste cuvinte, vine din rău” (A.V., și în mod similar A.R.V., R.S.V. și N.A.S.), făcându-l să însemne că jurămintele își au originea în rău, adică în minciună, prezentă la o scară atât de largă în societatea noastră. „Într-o lume fără păcat jurământul nu ar fi necesar, dar acum este necesar” (G. Brillenburg Wurth, *De Bergrede en Onze Tijd*, Kampen, 1933, p. 73). La fel spune și H. N. Ridderbos, *op. cit.*, vol. I, p. 115. Deși eu cred că această explicație a necesității jurământului este corectă și chiar importantă, mă întreb dacă în contextul de față este adecvată pentru propoziția în cauză. Mie mi se pare că propoziția astfel construită nu se potrivește cu contextul. În plus, în conștiința lui Cristos diavolul era cât se poate de real (vezi referirile la ispitire din Matei 4 și din pasajele paralele; Matei 12:27; 13:19, 39; 16:23; 25:41; Marcu 8:33; Luca 10:18; 11:18; 13:16; 22:31; Ioan 12:31; 14:30 și 16:11). În cele din urmă, așa cum s-a arătat, necredincioșia este o caracteristică foarte pregnantă a lui Satan, astfel încât este foarte firesc până la urmă ca jurămintele spuse cu prea mare ușurință și (în general) mincinoase să-l aibă pe diavol ca sursă a lor. Traducerea „cel rău” sau „diavolul” este preferată, printre altele, și de The Amplified New Testament, Beck, Berkeley, Goodspeed, N.E.B., Weymouth, Williams și de noua traducere olandeză (*Bijbel, Nieuwe Vertaling*).

relațiilor interumane pentru o invocare solemnă a numelui lui Dumnezeu în vederea întăririi unei afirmații importante sau a unei promisiuni? În nici un caz. O asemenea concepție ar fi contrară învățăturii Scripturii. Printr-un jurământ și-a confirmat Avraam promisiunea făcută regelui Sodomei și lui Abimelec (Geneza 14:22–24; 21:23, 24). El i-a cerut de asemenea un jurământ slujitorului său (24:3, 9). Jurământul este menționat și în legătură cu Isaac (26:31), Iacov (31:53; cf. 28:20–22), Iosif (47:31, 50:5), „căpeteniile adunării” (Iosua 9:15) și copiii lui Israel (Judecători 21:5). Vezi și Rut 1:16–18; 2 Samuel 15:21; 1 Regi 18:10 și 2 Cronici 15:14, 15.

În legătură cu jurămintele făcute de Dumnezeu, la referințele deja menționate (p. 279), pot fi adăugate și Geneza 22:16; 26:3; Psalmul 89:3, 49; 110:4; Ieremia 11:5 și Luca 1:73. În cele din urmă, Isus S-a declarat sub jurământ a fi Cristosul, Fiul lui Dumnezeu (Matei 26:63, 64). În această lume a necinstei și a înșelăciunii, jurământul este uneori necesar pentru a adăuga solemnitate și a garanta seriozitatea unei afirmații importante sau a unei promisiuni. Nimic de aici din Matei 5:33–37 sau din altă parte din Scriptură nu ne interzice acest lucru. Evrei 6:16 confirmă practica aceasta fără să o critice în vreun fel. Ce avem aici în Matei 5:33–37 (cf. Iacov 5:12) este condamnarea jurămintelor ușurate, injurioase, nenecesare și adesea ipocrite, folosite pentru a face impresie și a condimenta discuțiile de zi cu zi. Pentru a curma acest rău, Isus poruncește seriozitatea și credincioșia în gândire, vorbă și faptă.

A cincia antiteză: Porunca referitoare la răzbunare

38-42. Ați auzit că s-a zis: „Ochi pentru ochi, și dinte pentru dinte”. Dar Eu vă spun: Să nu vă împotriviți celui ce vă face rău. Ci, oricui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt. Orișicui vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa. Dacă te silește cineva să mergi cu el o milă de loc, mergi cu el două. Celui ce-ți cere, dă-i; și nu întoarce spatele celui ce vrea să se împrumute de la tine. În Exod 21:24, 25 citim: „... ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mână pentru mână, picior pentru picior, arsură pentru arsură, rană pentru rană, vânătaie pentru vânătaie”. Levitic 24:20 adaugă: „frântură pentru frântură”; iar Deuteronom 19:21: „viață pentru viață”. Aceasta era o lege pentru tribunalele de drept civil, stabilită cu scopul descurajării răzbunării personale. Pasajele vechi-testamentare nu spun: „Răzbunați-vă în particular de câte ori vi se face un rău”. Ele spun exact opusul: „Nu vă răzbunați singuri, ci lăsați să vi se facă dreptate în mod public”. Acest lucru reiese din Levitic 24:14: „Scoate din tabără pe cel ce a hulit; toți cei ce l-au auzit să-și pună mâinile pe capul lui și toată adunarea să-l ucidă cu pietre”. Cf. Deuteronom 19:15–21.

Cu toate acestea, fariseii făceau apel la această lege pentru a-și justifica răzbunarea personală. Ei citau această poruncă chiar pentru a-i nega scopul. Cf. Matei 15:3, 6. Vechiul Testament interzice în repetate rânduri răzbunarea personală: „Să nu te răzbuni și să nu ții neceaz pe copiii poporului tău. Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. Eu sunt Domnul”. (Levitic 19:18). „Nu zice: «Îi voi întoarce eu răul!» Nădăjduiește în Domnul, și El te va ajuta”. (Proverbe 20:22). „Nu zice: «Cum mi-a făcut el, așa am să-i fac și eu, îi voi răsplăti după faptele lui»” (Proverbe 24:29).

Ce voia așadar să spună Isus prin cuvintele: „Să nu vă împotriviți celui ce vă face rău etc.”? Când cuvintele lui Cristos (v. 39–42) sunt citite în lumina a ceea ce *urmează* imediat în v. 43–48 și când textul paralel din Luca 6:29, 30 este explicat pe baza a ceea ce îl *precede* în v. 27, 28, reiese clar faptul că pasajul cheie, identic în ambele Evanghelii, este „Iubiți pe vrăjmașii voștri” (Matei 5:44; Luca 6:27). Cu alte cuvinte, Isus condamnă lipsa de dragoste, ura, dorința de răzbunare. El spune: „Nu vă opuneți celor ce vă fac rău prin măsuri care vin dintr-o dispoziție lipsită de dragoste, de iertare, de necruțare și răzbunătoare.

Din clipa în care acest lucru este înțeles, devine evident faptul că „întoarcerea celui alt obraz” înseamnă să se arate prin atitudine, cuvânt și faptă că cineva este umplut nu de un duh de ranchiună, ci de iubire. Romani 12:19–21 reprezintă un comentariu excelent. Un lucru similar este valabil pentru cei care amenință că vor lua prin procese „cămașa” cuiva, piesa vestimentară purtată pe piele, în contul unei presupuse datorii. Observați că nu persoana căreia i s-a adresat Isus este cea care dă în judecată, ci oponentul ei (cf. 1 Corinteni 6:1). În loc să conștăți plin de *resentimente* acest proces, spune Isus, dă-i pârâșului și haina.* Această haină era considerată atât de indispensabilă, încât atunci când era oferită ca garanție, ea trebuia să fie returnată până la apusul soarelui, pentru că ea servea și ca învelitoare – adesea singura în cazul unui om sărac – în timpul somnului (Exod 22:26, 27; Deuteronom 24:12, 13; Ezechiel 18:7 și Amos 2:8). Prin urmare, nu avem dreptul să îl urâm pe cel care încearcă să ne despoaie de posesiunile noastre. Inimile noastre trebuie să fie umplute de dragoste până și față de o asemenea persoană, iar faptele noastre trebuie să arate acest lucru.

Primul verb din fraza „Dacă te silește cineva să mergi cu el o milă ...” se referă la autoritatea de a ridica, de a forța la slujire. Este un cuvânt împrumutat din persană, de unde a ajuns probabil, tot prin împrumut, din babiloniană. Faimoasa Poștă Imperială persană își autoriza curierii să oblige la muncă pe oricine în caz de nevoie și/sau vitele persoanei respective. Nu trebuia să existe nici o întârziere în executarea și vestirea poruncilor împăratului etc. Cf. Estera 3:13, 15; 8:10. Și aici s-a întâmplat ca de obicei că verbul a căpătat treptat sensul mult mai general de a *soma* pe cineva *să facă un anumit serviciu*. El este folosit în legătură cu Simon din Cirena, care a fost pus să ducă crucea lui Cristos (Matei 27:32; Marcu 15:21). Acum, ce spune Isus este că în loc să arătăm o atitudine plină de amărăciune sau de împotrivire față de cineva care ne forțează să purtăm o anumită povară, ar trebui să acceptăm acest lucru cu un zâmbet. Te-a somat cineva să mergi cu el purtându-i bagajele pe distanța de o milă?²⁹⁸ Atunci mergi cu el *două* mile!

În mod similar, când cineva aflat în necaz cere ajutor, nu ar trebui să rămânem surzi la solicitările sale. Din contră, spune Isus, să nu dăruim cu reticență sau cu strângere de inimă, ci cu generozitate; să nu împrumutăm în mod egoist, căutând foloase (Exod 22:25; Levitic 25:36, 37), ci cu bucurie, cu inimă largă. Să nu *arătăm*

* În versiunea Cornilescu este invers: dacă pârâșul vrea să ia *haina* cuiva, acesta este îndemnat să-i lase și *cămașa*. (n.tr.)

²⁹⁸ În original, *μίλιον*, un cuvânt împrumutat din latină (*mille*), însemnând literal o mie de pași=opt stadii, aproximativ o milă britanică sau americană etc.

numai bunătate, ci să *iubim* bunătatea (Mica 6:8; cf. Deuteronom 15:7, 8; Psalmul 37:26; 112:5; Proverbe 19:17; Fapte 4:36, 37; 2 Corinteni 8:8, 9).

Ilustrări biblice ale spiritului pe care ne poruncește aici Isus să îl avem:

- a. Avraam s-a grăbit să-și salveze „fratele”, pe Lot (Geneza 14:14 și urm.), deși acesta s-a dovedit a fi mai înainte un nepot mai degrabă avar (Geneza 13:1–13).
- b. Iosif și-a iertat cu mărinimie frații (Geneza 50:19–21), care nu se purtaseră prea bine cu el (37:18–28).
- c. David a cruțat de două ori viața Regelui Saul, care îl urmărea (1 Samuel 24 și 26).
- d. Elisei a pus pâine și vin înaintea invadatorilor sirieni (2 Regi 6).
- e. Ștefan s-a rugat pentru cei care îl omorau cu pietre (Fapte 7:60).
- f. După convertirea sa, Pavel a scris Romani 12:21; 1 Corinteni 4:12 și 1 Corinteni 13 și le-a pus în practică!
- g. Mai presus de orice, Isus Însuși S-a rugat: „Tată, iartă-i, căci nu știu ce fac” (Luca 23:24; cf. Isaia 53:12, ultima propoziție; Matei 11:29; 12:19 și 1 Petru 2:23).²⁹⁹

Acest lucru ne duce la

A șasea antiteză: Rezumatul celei de-a doua table a Legii

43-47. Ați auzit că s-a zis: „Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău”. Dar Eu vă spun: Iubiți pe vrăjmașii voștri,³⁰⁰ binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă asupresc și vă prigonesc, ca să fiți fii ai Tatălui vostru care este în ceruri; căci El face să răsară soarele Său peste cei răi și peste cei buni și dă ploaie peste cei dreapți și peste cei nedrepți. Dacă iubiți numai pe cei ce vă iubesc, ce răsplată mai așteptați? Nu fac așa și vameșii? Și dacă îmbrățișați cu dragoste numai pe frații voștri, ce lucru neobișnuit faceți? Oare păgânii nu fac la fel? „Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău” a fost probabil dictonul popular după care israelitul de rând din timpul lucrării lui Isus a rezumat cea de-a doua tablă a Legii și s-a raportat la prieteni și dușmani.³⁰¹

Probabil că el a învățat acest lucru de la cărturari și farisei, deși nu neapărat de la toți, fără nici o excepție. Știm cel puțin că acel *cărturar* al cărui rezumat este redat în Marcu 12:32, 33 și *avocatul* (expertul în Legea iudaică) din Luca 10:25–27 au fost atenți să nu omită cuvintele „ca pe tine însuși” atunci când au citat Levitic 19:18. Ceea ce era însă mai rău decât această omisiune (vezi 5:43) era adăugirea „și să urăști pe vrăjmașul tău”. Nicăieri în Vechiul Testament nu găsim nimic de genul acesta. De fapt, prin intermediul acestei adăugiri, accentul era din nou mutat de pe intenția originală a Legii, așa cum s-a întâmplat și în cazul poruncii cu privire la jurământ (vezi p. 279). Levitic 19:18: „Să nu te răzbuni și să nu ții necaz pe copiii poporului tău. Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. Eu sunt Domnul”, accentua *dragostea*, în contrast cu *răzburarea*. Pervertirea ei în

²⁹⁹ Oricare ar fi meritele textuale ale lui Luca 23:34, oare celelalte pasaje nu revelează același spirit?

³⁰⁰ Cuvintele „... binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc”, A.V., au fost luate probabil din Luca 6:27, 28, unde ele apar într-o ordine inversată.

³⁰¹ Cf. S.BK., vol. I, p. 353.

cadru al acestui rezumat popular a făcut să apară un contrast puternic între *semen* și *dușman*, ca și cum scopul poruncii ar fi fost ca primul să fie iubit, iar al doilea urât. Rezultatul a fost întrebarea: „Și cine este aproapele meu?” (Luca 10:29). Era el numai evreu? Sau era evreul și prozelitul? Vezi Levitic 19:34. Dar dacă lucrurile stăteau așa, care tip de prozelit, numai cel veritabil, adică neevreul care prin circumcizie și botez a devenit evreu în toate privințele, mai puțin prin originea lui, fiindcă nu era fiu al lui Avraam? Sau trebuie incluși și ceilalți prozeliti? Câteva din aceste întrebări fuseseră deja puse în perioada lucrării pământești a lui Cristos. Altele aveau să fie puse puțin mai târziu.³⁰²

Este clar că în urma acestei regretabile interpretări greșite a Legii s-a ridicat un zid de despărțire între evrei și neamuri; primii trebuia să fie iubiți, cei din urmă, urâți. Însă era greu ca cineva să se oprească aici. O altă baricadă trebuia ridicată între evreii *buni*, cum erau cărturarii și fariseii, și cei *răi*, cum erau cei renegați, vameșii (vezi v. 46) și în general tot norodul care nu cunoștea Legea (Ioan 7:49). Într-o asemenea atmosferă ura stătea mereu la pândă. Avea întotdeauna ce mistui.

În acest mediu îngust și intens exclusivist și intolerant Își făcea Isus lucrarea. În jurul Lui erau numai ziduri și garduri. El a venit tocmai cu scopul de a năruia aceste bariere, astfel încât dragostea – pură, caldă, divină și infinită – să poată să coboare direct din inima lui Dumnezeu, deci din inima minunată a lui Isus, în inimile oamenilor. Dragostea Sa a depășit toate granițele rasei, naționalității, partidelor, vârstei, sexului etc.

Când a zis: „Eu vă spun: Iubiți pe vrăjmașii voștri”, El i-a șocat probabil pe ascultătorii Lui, căci le spunea ceva ce probabil că nu a fost nicicând prezentat atât de succint, pozitiv și plin de putere. O cercetare amănunțită a tuturor surselor relevante a dus la următoarea afirmație: „Concluzia care se impune este că primul care a învățat omenirea să-și vadă *aproapele* în fiecare ființă umană, și de aceea să întâmpine cu dragoste orice ființă umană a fost Isus; vezi pilda bunului samaritean (literal: a samariteanului milostiv)”.³⁰³

Fără a nega în vreun fel această afirmație, cineva poate adăuga: Isus i-a învățat pe oameni că cineva nici nu trebuie să pună întrebarea „Și cine este aproapele meu?”, ci trebuie să se dovedească a fi aproapele omului aflat în nevoie, indiferent cine ar fi el (vezi Luca 10:36).

Deși sub forma prezentată aici („Iubiți pe vrăjmașii voștri”) învățătura lui Cristos era nouă, ea nu contrazicea Legea. Mai degrabă ea era rodul seminței semănate înai devreme. Așa cum s-a arătat, Vechiul testament interzicea răzbunarea. Însă el mergea chiar mai departe, învățând că ori de câte ori era nevoie, cineva trebuia să își ajute vrăjmașul:

„Dacă întâlnești boul vrăjmașului tău sau măgarul lui răătăcit, să i-l aduci acasă. Dacă vezi măgarul vrăjmașului tău căzut sub povara lui, să nu treci pe lângă el, ci să-l ajuți să ia povara de pe măgar” (Exod 23:4, 5).

De la „ajută-ți vrăjmașul” la „iubește-ți vrăjmașul” era numai un pas. Isus a făcut acel pas. El a adăugat: „Și rugați-vă pentru cei ce vă asupresc”. Cu privire la persecutarea credincioșilor, vezi 5:10–12. Isus nu le-a cerut imposibilul ucenicilor Săi. El nu le-a cerut să fie afectuoși cu persecutorii lor. Însă El a cerut în mod categoric ca cei

³⁰² Vezi discuția extinsă din S.BK., vol. I, pag. 553–568.

³⁰³ S.BK., *op. cit.*, vol. I, p. 354.

pentru care urma să moară în timp ce ei erau încă prin firea lor vrăjmași ai lui Dumnezeu (Romani 5:8-10) să se roage pentru mântuirea vrăjmașilor *lor*, adică, „pentru mântuirea celor care îi urăsc”.

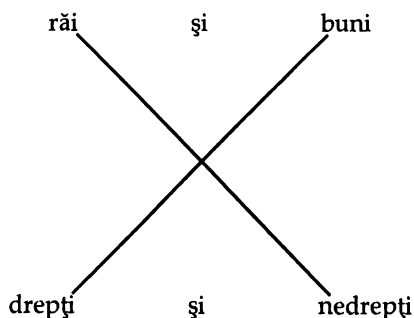
Prin iubirea vrăjmașilor și rugăciunile înălțate pentru ei, ucenicii lui Cristos își vor dovedi și le vor dovedi altora că sunt fii adevărați ai Tatălui ceresc. Este clar că prin a spune: „ca să fiți fii” etc., Isus nu a înțeles de fapt „ca să deveniți astfel fii sau să câștigați calitatea de fiu”. Prin har ei erau deja fii, însă comportamentul lor ca al unui fiu sau al unui copil urma să confirme acest fapt, căci copiii își imită părintele (Efeseni 5:1, 2). Acest lucru este valabil în cazul familiei cerești chiar mai mult decât în cazul celei pământești, căci în timp ce acest din urmă caz fiecare fiu primește neapărat „duhul” tatălui său, în cazul celei ținând fiecare „fiu” adevărat (mântuit prin har și prin credință, Efeseni 2:8) primește Duhul Tatălui. Acestui Duh îi datorează el nașterea sa din nou (Ioan 3:5), cât și creșterea în virtuțile creștine și în perfecțiunea sa finală.

Când Isus îi îndeamnă pe cei cărora le vorbește să-și dovedească rudenția cu „Tatăl ... care este în ceruri” (în legătură cu acest termen, vezi p. 295, 296) prin iubirea vrăjmașilor lor și prin rugăciunile lor înălțate pentru ei, El ilustrează dragostea implicită și primordială a Tatălui prin aducerea în prim-plan a faptului că „El face să răsară soarele Său și peste cei (oamenii) răi și peste cei buni, și dă ploaie peste cei dreپți și peste cei nedreپți”. Această afirmație este remarcabilă în mai mult decât o singură privință:

a. Este mult mai sugestiv să se spună „El face să răsară soarele Său” și „El dă ploaie” decât „soarele răsare” și „plouă”. Felul în care spune Isus aceste lucruri ne face să privim dincolo de aceste fenomene, la Cel care le cauzează, și de asemenea, dincolo de fapte în sine, la dragostea Tatălui pentru omenire.

b. Articolele hotărâte sunt omise (în varianta în limba engleză folosită de autor, n.tr.); de aceea, fraza *nu* sună ca în cele mai multe versiuni englezești: „și peste *cei* răi și peste *cei* buni ... peste *cei* dreپți și peste *cei* nedreپți”, ci în felul următor: „și peste răi și peste buni ... peste dreپți și peste nedreپți”. Astfel este pus un accent special asupra caracterului acestor oameni, ca și cum s-ar spune: „Deși Tatăl este Cel Sfânt și fără pată, cu toate acestea, El nu Se dă înapoi de la a turna binecuvântările Lui peste răi și buni”.

c. Pentru a face ca natura minunată a dragostei Tatălui să iasă în evidență și mai mult, cele două perechi de categorii sunt aranjate ca într-un chiasm (în formă de X), în care accentul nu cade nici pe cei răi, nici pe cei buni.

În prima pereche cei „răi” sunt menționați primii, în a doua, cei „drepti.” Razele de soare și ploaia coboară la fel peste toți, și făcând acest lucru descoperă dragostea lui Dumnezeu al cărei obiect sunt toți oamenii.

Acum, este cu siguranță adevărat că oamenii reacționează diferit la binecuvântările prin care Tatăl Își descoperă dragostea. Nu există o recunoștință comună. De aceea, este adevărat și faptul că cei care resping Evanghelia folosesc binecuvântările lui Dumnezeu spre condamnarea lor. Cu toate acestea, nimic din ce fac ei nu poate anula faptul că dragostea lui Dumnezeu pentru locuitorii pământului, buni sau răi, este arătată imparțial prin binecuvântarea soarelui și a ploii și prin toate efectele benefice ale acestora. Această dragoste a lui Dumnezeu pentru cei pe care i-a creat reiese și din Geneza 17:20; 39:5; Psalmul 36:6; 145:9, 15, 16; Iona 4:10, 11; Marcu 8:2; Luca 6:35, 36; Faptele 14:16, 17; Romani 2:4 și 1 Timotei 4:10. Pentru a evidenția doar unul singur dintre aceste pasaje, pe Iona 4:10, 11 – unde este arătată dragostea lui Dumnezeu pentru cei din Ninive, pentru copiii lor și chiar și pentru vitele lor –, cine ar putea citi aceste rânduri fără a se emoționa profund? Citiți ce spune G. C. Berkouwer despre acest subiect în *De Voorzienigheid Gods (Dogmatische Studien)*, Kampen, 1950, p. 97.

Nimic din aceste lucruri nu ar trebui să fie privit ca o respingere a faptului că există într-adevăr o dragoste a lui Dumnezeu care nu este împărtășită de toți. Pasaje ca Geneza 17:21; Psalmul 103:17, 18; 147:20; Matei 20:16; Luca 12:32; Romani 8:1, 28–39; și multe altele, dovedesc acest lucru dincolo de orice dubiu. Însă, așa cum un tată obișnuit, pe lângă faptul că își iubește în mod unic fiii și fiicele, are loc în inima sa și pentru copiii vecinilor, și chiar pentru toți copiii din lume, și Tatăl ceresc, pe lângă faptul că are o relație specială de grijă tandră și prietenie adâncă cu cei care prin harul Său sunt ai Lui, iubește și omenirea în general. Vezi C.N.T. la Ioan 3:16.

Pe de altă parte, cei care refuză să-i primească în dragostea lor și pe vrăjmașii și persecutorii lor, se pun pe aceeași treaptă morală și spirituală cu cei pe care îi disprețuiesc atât de mult, anume, cu vameșii și neamurile, în zilele lui Cristos. Matei, omul care relatează toate aceste lucruri, fiind el însuși inițial vameș (vezi p. 87-89 și cele referitoare la 9:9), nu era străin de ura intensă cu care îi priveau mai ales cărturarii și fariseii pe cei de teapa lui. Colectorii de taxe regionali erau oameni care au plătit guvernului roman o sumă fixată în schimbul privilegiului de a lua impozite pe exporturi și importuri sau pe mărfurile de orice fel care treceau prin regiunea lor. Principalele birouri de taxe erau la Cezarea, Capernaum și Ierihon. Ei își subînchiriau acest drept „mai marilor vameșilor” (Luca 19:2), care angajau „vameși” care să adune taxele. Aceștia calculau sumele care erau de plătit în vederea traficului cu mărfuri, niște sume imense. Astfel că „vameșii” aveau reputația unor vampiri. Dacă erau evrei, erau priviți ca niște trădători sau renegați, fiindcă erau în serviciul unui opresor străin. Disprețul arătat vameșilor poate fi văzut în pasaje ca Matei 9:10, 11; 11:19; 21:31, 32; Marcu 2:15, 16; Luca 5:30; 7:34; 15:1; 19:7. Vameșii și păcătoșii erau menționați laolaltă, cele două denumiri fiind considerate sinonime.

Dacă vameșii erau disprețuiți, la fel erau și neevreii. Însă lucrurile nu au stat întotdeauna așa. În vremurile vechi-testamentare, evreilor li se poruncise să-i iubească pe

„străini”, (Deuteronom 10:19) și să-și aducă aminte că și ei au fost străini în Egipt (Exod 23:9). Cu toate acestea, când în perioada Exilului evreii au avut parte de necazuri de nedescris din cauza asupritorilor lor și când mai târziu, în perioada inter-testamentară, Antiohus Epifanes amenința să stârpească religia lor din rădăcină, atitudinea lor față de neamuri s-a schimbat. În plus, nu erau oare neevreii idolatri? Și nu era oare idolatria tocmai acel rău care a făcut ca evreii să ajungă în captivitate? Oare romanii nu erau și ei dintre neamuri și niște asupritori străini? Nu încercau ei oare să ducă pe Israel în rătăcire din punct de vedere religios? În perioada nou-testamentară așadar, neamurile erau privite cu mult dispreț și cu antipatie. Neevreii erau considerați „necurați” (Ioan 18:28) de către evreii „pioși”, de fapt chiar niște „căini” (fapt reflectat în Matei 15:26, 27). Pentru un evreu era de neconceput să ia masa cu un păgân necircumcis (Fapte 11:2).

Este de înțeles că această ură era mutuală. Dacă evreii îi tratau batjocoritor pe neevreii, și ei la rândul lor erau tratați în mod similar (Ioan 18:35; Fapte 16:20; 18:2). Astfel, în afara câtorva excepții remarcabile, dintre care făcea parte și un neevreu care a arătat un interes profund față de religia Israelului (Luca 7:1–5), vameșii, neamurile și evreii formau grupuri diferite. La fel și samaritenii. Femeia samariteană a fost uluită de faptul că Isus, fiind evreu, a rugat-o să-I dea apă (Ioan 4:9; cf. Luca 9:52, 53; Ioan 8:48). Peste tot numai fragmentare. Ură în toate părțile! Iar dragostea unde era? Ei bine, vameșii îi iubeau pe vameși. Neamurile salutau cordial³⁰⁴ pe oricine care nu era evreu.

Acum înțelegem poate fundalul celor spuse (pe scurt) de Isus: „Dacă iubiți numai pe cei ce vă iubesc, ce răsplată mai așteptați? Nu fac așa și vameșii? Și dacă îmbrățișați numai pe frații voștri ... oare păgânii nu fac la fel?” Domnul le spune de aceea ascultătorilor Săi că prin a-i imita pe vameși și pe străini în exclusivismul lor, evreii arată doar că nici ei nu sunt mai buni decât cei pe care îi consideră mult mai prejos decât ei din punct de vedere spiritual și moral. Ei nu fac nimic excepțional, ieșit din comun sau extraordinar. Cu toate acestea, pentru a-și primi răsplata, dreptatea celor care doreau să devină ucenicii lui Cristos trebuia să o „întreacă” pe cea a cărturarilor și fariseilor (vezi v. 20).³⁰⁵

„Nu e nimic rău în ideea așteptării unei *răsplăți*, dacă se înțelege faptul că: a. lucrul făcut pentru Stăpân trebuie să fie spontan, în spiritul lui Matei 25:37, 38; b. că răsplata nu vine pe baza meritului, ci prin har” (Catehismul de la Heidelberg, A 24-a zi a Domnului). Vezi mai ales Matei 6:1, 4, 5, 6; Luca 17:10; 1 Corinteni 3:8; 4:7; 9:17; Filipeni 3:14 și Evrei 12:2.

Isus rezumă întregul paragraf de mai sus (v. 43–47) prin a spune: **48. Voi fiți dar desăvârșiți, după cum și Tatăl vostru cel ceresc este desăvârșit.** Și acest lucru era în armonie cu Legea: „Vorbește întregii adunări a copiilor lui Israel, și spune-le: Fiți sfinți, căci Eu sunt sfânt, Eu, Domnul, Dumnezeuul vostru” (Levitic 19:2). „Tu să te ții în totul totulului tot, numai de Domnul Dumnezeuul tău” (Deuteronom 18:13). Vezi de asemenea Levitic 11:44; 20:7, 26, 26; Efeseni 5:1 și 1 Petru 1:15, 16. Înseamnă oare acest lucru că Isus era perfecționist, în sensul că îi învăța pe oameni că pot atinge sfințenia fără păcat încă

³⁰⁴ Dovezi în favoarea faptului că *ἀσπάσθητε* înseamnă mai mult decât „voi salutați” (în versiunea Cornilescu „voi îmbrățișați”; n, tr.) sunt furnizate de L.N.T. (A. și G.), p. 116. Termenul înseamnă a cultiva relația cu, a fi apropiat de, sau în cazul de față: a aborda printr-un salut călduros pe cineva.

³⁰⁵ Verbele *περισσόν*, folosit aici în v. 47 și *περισσεύειν*, folosit în v. 20, sunt înrudite.

înainte de moarte? În nici un caz, așa cum arată în mod clar fericirile și cum confirmă rugăciunea pe care i-a învățat pe ucenicii Săi să o spună: „Și ne iartă nouă greșelile noastre” (Matei 6:12). El nu a făcut nici măcar vreo aluzie la faptul că ar putea exista o perioadă înainte de moarte în care această cerere ar trebui să fie omisă! Ca o înfirmare a perfecționismului înțeles în acest sens, vezi și 1 Regi 8:46; Iov 9:1; Psalmul 130:3, 4; Proverbe 20:3; Ecclesiastul 7:20; Romani 3:10; 7:7–26; Galateni 5:16–24; Iacov 3:2 și 1 Ioan 1:8.

Dacă ar fi să se pună întrebarea: „Atunci de ce să mai încercăm să devenim perfecți?”, răspunsul ar fi: „Pentru că ne-a poruncit-o Dumnezeu”, așa cum s-a arătat. De asemenea, un ucenic al lui Isus nu poate fi altfel. El, ca și Pavel, tânjește după perfecțiune (Filipeni 3:7–16). Deja de aici și acum el a primit dreptatea imputată. La fel și dreptatea împărtășită (vezi mai sus, p. 248–250), însă aceasta din urmă nu este completă în această viață. Nici osteneala pentru dobândirea perfecțiunii în acest din urmă sens nu va rămâne nerăsplătită. Vor primi răsplata tocmai cei care se zbat pentru ca victoria să fie asigurată. Când vor ajunge pe tărâmul glorios al veșniciei, idealul lor se va realiza. Acesta va fi darul lui Dumnezeu pentru ei (Psalmul 17:15; Filip. 1:6; 3:12b; 2 Timotei 4:7, 8; Apocalipsa 21:27, cf. 7:14).

Cu toate acestea, în contextul de față „desăvârșit” înseamnă „adus la perfecțiune, matur, căruia nu-i lipsește nimic”.³⁰⁶ Isus le spune celor din vremea aceea, cât și nouă celor de astăzi, că nimeni nu ar trebui să se mulțumească cu ascultarea pe jumătate față de legea dragostei, așa cum au făcut cărturarii și fariseii, care nu au pătruns niciodată în inima Legii. Deși într-un anumit sens Isus repetă aici îndemnul din v. 45 („ca să fiți fii ai Tatălui vostru care este în ceruri”), El arată acum (aici în v. 48) și mai clar că ar trebui să dorim să imităm *perfecțiunea* Tatălui; adică, o perfecțiune care aici este prezentată în mod specific (așa cum arată contextul precedent) ca una a dragostei pe care El le-o arată tuturor. Nu este El oare Cel care face ca soarele să răsară și peste cei răi și peste cei buni, și care trimite ploaie și peste cei drepti și peste cei nedrepți? Nu este El oare Cel care l-a mustrat cu blândețe pe Cain (Geneza 4:6, 7)? Cel care Și-a întins cât era ziua de lungă mâinile spre un popor neascultător și îndărătnic (Isaia 65:2; Romani 10:21)? De aceea, în mod similar, nici dragostea celor cărora li Se adresa nu trebuia să se dea în lături de la a se răsfrainge asupra tuturor, chiar și asupra dușmanilor și persecutorilor! Și nu numai atât, ci prin *calitatea și caracterul* ei, ea trebuia să fie de asemenea o dragoste modelată după cea a Tatălui; de exemplu, în ce privește răbdarea, căldura și gingășia ei.

Să se stabilească însă imediat faptul că până și dragostea celui mai matur credincios va rămâne mereu finită, în timp ce a lui Dumnezeu este infinită. Să adăugăm, de aceea, că o asemenea dragoste finită nu poate fi niciodată altceva decât o umbră a iubirii Sale minunate. Însă acest *gen* de dragoste finită este cu toate acestea la îndemâna noastră. De unde știm? Reiese tocmai din faptul că El este *Tatăl nostru ceresc*, care nu ne va refuza de aceea acest dar nouă, copiilor Săi.

Există o strânsă legătură între capitolele 5 și 6. Acest lucru este evidențiat mai ales de două fapte: *a*. Isus continuă să vorbească despre dreptatea Împărăției (cf. 5:6, 10, 20

³⁰⁶ Pentru sensul lui τέλειος în epistolele pauline, vezi C.N.T. la Filipeni, p. 176, nota de subsol nr. 156.

cu 6:1); și *b*. El continuă pentru o vreme să pună în contrast adevărata dreptate cu cea pe care o asociază cu cărturarii și fariseii (5:20), cu ipocriții (6:2, 5, 16).

Cu toate acestea, există și o trecere vizibilă spre o nouă subdiviziune. În capitolul 5, adevărata religie era pusă în contrast cu cea pe care o *învățau* cărturarii și fariseii și care era bazată pe tradiția rabinică; în 6:1–18, ea era pusă în contrast cu ceea ce ei *practicau*. Începând cu 6:19, ipocriții rămân în urmă. Deși ar fi probabil incorect să se spună că ei dispar cu totul din imagine, este cert faptul că în această predică nu mai sunt menționați.

De la 6:1 și continuând și în v. 7:12, Isus atrage atenția ascultătorilor Săi mai mult ca înainte asupra a ceea ce înseamnă dreptatea Împărăției. Pe scurt, trăirea unei vieți drepte constă din ascultarea spontană de regula: „Iubește-L pe Dumnezeu mai presus de orice, și pe aproapele tău ca pe tine însuți”. Observați cele două părți: *a*. iubește-L pe Dumnezeu; *b*. iubește-ți aproapele. Capitolul 6 tratează mai ales prima dintre aceste două porunci; 7:1–12, pe a doua. Cât despre capitolul 6, în el Isus cere dedicarea sinceră a inimii lui Dumnezeu (v. 1–18) și încrederea neîmpărțită în acest Tată ceresc în mijlocul oricăror împrejurări (v. 19–34); căci, dacă omul Îl iubește pe Dumnezeu cu toată sinceritatea, atunci Lui Îi va preda totul, și *de la El* va aștepta toate lucrurile.

Transferarea gradată a atenției dinspre farisei și cărturari spre „Tatăl vostru ceresc” reiese din faptul că în timp ce acest apelativ sau cel similar, „Tatăl vostru care este în ceruri”, apare numai de trei ori în capitolul 5 (v. 16, 45 și 48), în capitolul 6, care este considerabil mai scurt, Tatăl este menționat de nu mai puțin de doisprezece ori în moduri ușor diferite („Tatăl vostru”, „Tatăl tău” și „Tatăl nostru”). Vezi versetele 1, 4, 6, unde apare de două ori, 8, 9, 14, 15, 18, de două ori, și 26 și 32. Trecerea de la capitolul 5 la capitolul 6 este și în această privință gradată, așa cum arată 5:45, 48 și 6:1. Prin urmare, noii subdiviziuni (cap. 6) i se poate da titlul:

Esența acestei dreptății în raport cu relația omului cu Dumnezeu

Primul subiect este

Dedicarea sinceră a inimii (6:1–18)

Vorbind, prin urmare, despre dreptate în sens etic (inclus în 5:6), adică, despre practicarea adevăratei religii – exprimată aici în mod particular prin exercițiile religioase ale dărniceii, rugăciunii și postului – Isus spune: **6:1. Luați seama să nu vă îndepliniți neprihănirea³⁰⁷ voastră înaintea oamenilor, ca să fiți văzuți de ei; altminteri, nu veți avea răsplată de la Tatăl vostru care este în ceruri.** Însă acest îndemn nu este oare în conflict cu 5:16: „Tot așa să lumineze și lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre bune”? Nu este, căci scopul din 5:16 era obținerea de laude pentru „Tatăl... care este în ceruri” (vezi 5:16b). Pe de altă parte, scopul ipocriților, pomeniți în 6:1 și urm., este să obțină laude pentru sine. Ei își îndeplinesc obligațiile religioase pentru „a fi văzuți” de oameni,³⁰⁸ astfel încât aceștia să-i examineze cu atenție și de

³⁰⁷ Într-o altă traducere apare *ἐλεημοσύνην* (A.V. „milostenie”, cf. 6:3, 4). Însă *δικαιοσύνην* (dreptate, îndreptățire) are cel mai puternic sprijin textual.

³⁰⁸ Grecesul *θεαθῆναι*, aoristul inf. pasiv al lui *θεαμαι*, cu privire la care vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 85, inclusiv nota de subsol nr. 33.

aproape în timp ce dăruiesc în scopuri religioase, se roagă și/sau postesc. Ei speră ca spectatorii să spună apoi: „Cât de devotați și cât de remarcabil de pioși sunt acești farisei și cărturari!” – Firește că o afișare în public *astfel motivată* trebuie evitată.

Ideea din spatele afirmației: „nu veți avea răsplată de la Tatăl vostru care este în ceruri” este: „În acest caz *vă veți fi primit deja* răsplata, da *toată* răsplata voastră, anume, de la *oameni*, tocmai de la cei din partea cărora ați așteptat răsplata cinstei, admirației și a laudei. Din moment ce în ființa voastră lăuntrică nu ați dorit niciodată să fiți pe placul lui Dumnezeu și să-L gloriificați pe El, *nici El* nu vă va răsplăti. Acest lucru este cu atât mai adevărat cu cât asemenea exerciții religioase (?) sunt frauduloase. Dacă vă angajați în ele, încercați de fapt să vă ascundeți adevăratele motive. Voi jucați teatru. Disimulați, căci sub pretextul glorificării lui Dumnezeu, voi căutați propria voastră glorie, ca și cum ați putea să-L înșelați pe cel Atotștiutor”. În asemenea cazuri (v. 1, 2, 5 și 16), răsplata primită de la oameni o anulează pe cea a lui Dumnezeu. Pentru expresia „Tatăl vostru care este în ceruri”, vezi p. 261, 295; pentru „răsplată”, p. 287, 431.

Principiul general fiind enunțat (v. 1), cele trei expresii ale „dreptății” care sunt prezentate aici – dărnicia, rugăciunea și postul – sunt analizate acum una câte una.

Dărnicia

Cât despre aceasta, Isus spune: 2. **Tu, dar, când faci milostenie, nu suna cu trâmbița înaintea ta, cum fac fățarnicii, în sinagogi și în ulițe, pentru ca să fie slăviți de oameni.** Legea lui Dumnezeu poruncește dărnicia față de săraci (Exod 23:10, 11; 30:15; Levitic 19:10; Deuteronom 15:7–11), la fel și profeții (Ieremia 22:16; Daniel 4:27; Amos 2:6, 7), și învățătura lui Isus (Matei 7:12; Luca 6:36, 38; cf. 21:1–4; Ioan 13:29; Galateni 6:2). Ea este și expresia gratitudinii pentru beneficiile primite. Chiar în această predică, Isus a arătat deja că tocmai „cei milostivi ... vor avea parte de milă” (5:7). De aceea, nu suntem surprinși că El consideră de la sine înțeleasă milostenia aici în 6:2. El presupune că acest lucru se va face.

Dărnicia nu era numai apanajul ucenicilor lui Isus. Chiar și acei evrei care refuzau să Îl accepte pe Isus ca Domnul și Mântuitorul lor se mândreau cu ea. De fapt, în zilele lui Cristos „ușurarea” pentru cei săraci venea din partea comunității religioase, fiecare persoană fiind taxată după posibilitățile sale materiale.³⁰⁹ Aceste mijloace erau suplimentate prin daruri oferite de bunăvoie. Tocmai aceste contribuții erau anunțate în mod public în sinagogi și, așa cum se arată aici, chiar și pe ulițe, în locul în care obișnuiau să se adune nevoiașii de lângă adăposturile în care trăiau. Nu poate fi dovedit faptul că asemenea acte de caritate au fost anunțate efectiv prin sunet de trompetă. Pare improbabil ca un asemenea gest să fi fost permis în sinagogi. În plus, din moment ce Isus făcea adesea uz în predicile și discursurile Sale de limbajul figurat, este probabil că a făcut-o și în situația de față, și că S-a referit pur și simplu la faptul că fariseii și cărturarii făceau tot ce le stătea în putere pentru a-și trâmbița dărnicia. Domnul condamnă de fapt tocmai această practică. Nu e de mirare, căci era un gest de ipocrizie, iar cei ce se făceau vinovați de ea erau numiți pe drept cuvânt „ipocriți”. Ei erau ipocriți (cf. 15:1, 7; 23:1 și urm.) pentru că în timp ce *pretindeau că dau*, ei doreau de fapt să *primească*, în cazul de față, cinste din partea oamenilor.

³⁰⁹ S.BK., vol. I, p. 388.

Continuarea: **Adevărat vă spun, că și-au primit răsplata.** Nici o răsplată viitoare nu îi mai aștepta. Vezi cele referitoare la 6:1. Oamenii se așteaptă și acum cu faptele lor bune, indiferent că o fac mai îndrăzneț sau mai subtil, deprivându-se astfel de orice fel de răsplată reală.

Cu toate acestea, este greșit nu numai să se caute răsplata din partea altor oameni, ci și ca cineva să se laude pe sine: **3. Ci tu, când faci milostenie, să nu știe stânga ta ce face dreapta.** Cele două mâni acționează la unison aproape întotdeauna. Împreună ele ridică, poartă sau prind adesea unele lucruri. Ele sunt împreună la muncă și la joacă. Prin urmare se poate considera că sunt perfect familiarizate una cu cealaltă. O mână știe întotdeauna ce face cealaltă. De aceea, la modul figurat vorbind, când stânga *nu* știe ce face dreapta înseamnă o completă lipsă de cunoaștere, chiar ignoranță. Și, din moment ce mâinile sunt o parte a persoanei, expresia se referă probabil la faptul că, pe cât posibil, cineva trebuie să păstreze secretul în privința contribuției sale voluntare nu numai față de alții, ci și față de sine; adică, trebuie să uite de ea, în loc să spună în inima sa: „Ce bun sunt eu!” Această explicație capătă sprijin din partea pasajului 25:37–39, unde cei drepti sunt prezentați ca fiind complet neștiutori în ce privește vechile lor fapte bune.

Continuarea: **4. Pentru ca milostenia ta să fie făcută în ascuns; și Tatăl tău, care vede în ascuns, îți va răsplăti.**³¹⁰ Dumnezeu este Cel care ține socoteala. Nimic nu Îi scapă (Geneza 16:13; Psalmul 139; Evrei 4:13; cf. Ioan 21:17). El este Cel care promite să-i răsplătească în ziua judecății (Matei 25:34–36) pe făcătorii de bine surprinși. Și nu există deja de pe acum unele răsplăți care anticipează acest moment, cum ar fi o conștiință senină și împărtășirea bucuriei cu cel căruia i s-a făcut bine?

Cât privește gramatica, textul grecesc corect poate fi tradus astfel: „... și Tatăl tău, Cel care vede, te va răsplăti în ascuns”. Obiecții aduse împotriva acestei construcții: *a.* După introducere, care se referă la ipocriții care fac tot ce pot pentru ca oamenii să le admire faptele bune, și în care Isus îi îndeamnă pe ascultătorii Săi să facă aceste fapte în secret, nu să le trâmbițeze, noi ne-am aștepta mai degrabă la afirmația că faptele netrâmbițate vor fi, cu toate acestea, văzute și răsplătite de „Tatăl ... care vede în ascuns”. Brusca introducere a Tatălui ca „Cel care vede”, fără nici un alt element modificador, face ca propoziția să nu aibă sens aici. *b.* Scriptura proclamă peste tot că toate cuvintele și acțiunile oamenilor, inclusiv cele secrete, vor deveni publice (Eclesiastul 12:14; Matei 5:3–12; 10:26, 27; Marcu 4:22; Luca 8:17; 12:2, 3; Romani 2:16; 1 Corinteni 3:13; 14:25; Apocalipsa 20:12, 13). Ideea că faptele pline de bunătate făcute pentru săraci în secret vor rămâne secrete pentru totdeauna, în așa fel încât până și răsplata este dată în secret, se bate cap în cap cu această învățătură.

Rugăciunea în general

Abordând apoi subiectul rugăciunii (v. 4–15), Isus spune: **5. Când vă rugați, să nu fiți ca fățarnicii, cărora le place să se roage stând în picioare în sinagogi și la colțurile ulițelor, pentru ca să fie văzuți de oameni.** Aici se face referire la rugăciune în general,

³¹⁰ Adăugirea „pe față” (A.V.) se bazează pe un text grecesc inferior. La fel și în v. 6.

inclusiv rugăciunea de mulțumire, lauda, adorarea, mărturisirea păcatelor, cererea, mijlocirea pentru alții etc. Printre evrei, deși rugăciunile erau mereu binevenite, existau momente speciale dedicate lor, când se presupunea că cei pioși se vor duce la închinare. Așadar, existau momente de rugăciune dimineața, după-amiază și seara (Psalmul 55:17; Daniel 6:10; Fapte 3:1). Conform spuselor lui Josephus (*Antichități* XIV.65), jertfele, incluzând și rugăciunile, erau oferite la Templu „de două ori pe zi, în primele ore ale dimineții și la ceasul al nouălea din zi”. Mai exista și un serviciu de seară, la apusul soarelui.³¹¹ Firește că, dacă trăia sau locuia în sau lângă Ierusalim și putea ajunge la Templu din timp, acest loc putea părea pentru evreul pios cel mai bun pentru a se ruga (Luca 18:9, 10; Fapte 3:1). Dacă nu, mai era potrivită și sinagoga, sau chiar strada.

Acum, Scriptura nu condamnă nicăieri rugăciunea publică (2 Cronici 6:14–42; Neemia 9; Fapte 4:24–31), nici pe cea individuală înălțată într-un loc public. Nici fariseul, nici vameșul nu a păcătuit pentru că se ruga la Templu (Luca 18:9, 10). Ceea ce condamnă Domnul aici este *rugăciunea ostentativă*, adică, petrecerea timpului devoțional privat (?) în locurile cele mai publice, cu intenția de a fi văzut și cinstit de oameni. Tocmai acesta era lucrul pe care obișnuiau să-l facă ipocriții. Când fariseul din celebra parabolă a lui Isus (Luca 18:9–14) a intrat în Templu, el a avut grijă să *nu* stea în vreun colț sau în spate undeva, ca vameșul, ci în față, acolo unde oricine care intra putea să-l vadă bine. Ce se întâmpla în Templu, se întâmpla și în sinagogă. Și chiar la colț de stradă! Observați: în acest caz nu pe uliță, ca în 6:2, ci la colțurile celor mai aglomerate străzi. Oare ipocriții ajungeau din întâmplare în cele mai vizibile locuri tocmai la momentul potrivit? Indiferent cum se întâmplau lucrurile, motivul și scopul lor era „să fie văzuți de oameni” și să fie admirați de ei. Acesta este lucrul pe care îl condamnă Isus. – De aici reiese clar că în învățătura lui Isus contează de fapt dispoziția lăuntrică. Aprobarea divină este primită numai de inima care este cu adevărat și cu toată umilinta dedicată lui Dumnezeu (Ioan 4:24).

Cât despre ipocriți și modul în care se afixau ei, Isus repetă cuvintele spuse cu câteva clipe mai înainte (vezi cele referitoare la v. 2): **Adevărat vă spun, că și-au luat răsplata.**

Aspectul negativ al condamnării practicii greșite este urmat de cel pozitiv al îndemnului de a proceda corect, ca în v. 2 și 3 în legătură cu milostenia, iar în v. 16–18 în legătură cu postul. De la început și până la sfârșit, predica este aranjată într-o manieră foarte ordonată, sistematică și logică. **6. Ci tu, când te rogi, intră în odăița ta, încuie-ți ușa, și roagă-te Tatălui tău, care este în ascuns.** Ideea nu este că trebuie să existe o cameră separată numai pentru rugăciune. Așa cum s-a arătat mai devreme, casele multora dintre ascultători aveau doar o singură cameră. Sensul este următorul: dacă ai o cameră a ta,³¹² atunci folosește-o pentru rugăciunea ta privată; altminteri, alege cel mai ascuns colțșor.

³¹¹ E. Schürer, *History of the Jewish People in the Time of Jesus Christ*, tradusă în engleză Edinburg, 1892–1901, vol. II, p. 290 și urm.

³¹² Grecesul *ταμειον*, înrudit probabil cu verbul *τέμνω*: a tăia, a distribui. Substantive înrudite sunt: distribuitor, trezorier, trezorerie, depozit. Astfel de încăperi în care se păstrau obiecte prețioase se aflau în mod firesc în cele mai ascunse locuri. Astfel, de-a lungul timpului, substantivul *ταμειον* a început să fie folosit pentru a indica orice loc privat sau încăpere folosită în scopuri private.

Nu încerca să ieși în evidență. Accentul principal, cu toate acestea, nu este pus nici măcar pe *locul* în care este rostită rugăciunea, ci pe *atitudinea minții și a inimii*. Nu caracterul secret al rugăciunii este gândul principal, ci sinceritatea ei. Motivul menționării unui loc secret este că închinătorul sincer și umil, cel care nu este interesat de afișarea în public pentru mărirea prestigiului său, va căuta locșorul sau bârlogul secret pentru a se putea închina în liniște și fără întreruperi. Acolo el poate exclude lumea și poate fi singur cu Dumnezeu.

Închiderea ușii (cf. 2 Regi 4:33; Isaia 26:20) face ca locul secret să devină și mai secret. Cât despre Cel căruia ne rugăm, adică Tatăl, El nu numai că *vede* în ascuns (v. 4), ci și *este* în ascuns: El umple orice loc secret (cât și public) cu prezența Sa, însă transcende orice limitare spațială (1 Regi 8:27; Psalmul 139:7–10; Isaia 66:1; Ieremia 23:23, 24; Fapte 7:48, 49; 17:27, 28).

Aici din nou este necesar să se adauge că scopul intrării în cămăruța secretă și al închiderii ușii poate fi zădărnicit dacă cineva începe să facă reclamă acestei practici, așa cum obișnuiesc unii lucrători, când la începutul serviciului de închinare – uneori chiar în rugăciunea pastorală – ei îi asigură pe ascultătorii lor că înainte de a se apuca să pregătească predica, ei au închis ușa biroului lor și au petrecut multe minute în rugăciune stăruitoare!

Cel care se roagă cu dispoziția potrivită a inimii și a minții, este binecuvântat, ca în v. 4: **și Tatăl tău, care vede în ascuns, îți va răsplăti**. Omul care se va ruga astfel, va avea pace în inima și în mintea sa. El va ști că Tatăl, în dragostea Sa infinită, îi va da celui care se roagă ce este bine atât pentru el, cât și pentru toți cei pentru care mijlocește. El va mai ști că acest Tată „poate să facă nespus mai mult decât cerem sau gândim noi” (vezi C.N.T. La Efeseni 3:20, 21).

O rugăciune sinceră nu trebuie să fie lungă: **7. Când vă rugați, să nu bolborosiți aceleași vorbe, ca păgânii, cărora li se pare că, dacă spun o mulțime de vorbe, vor fi ascultați**. Este posibil ca, spunând acest lucru, Isus să Se fi gândit și la cărturari, care „faceau rugăciuni lungi de ochii oamenilor” (Marcu 12:40; Luca 20:47)? Oricum ar fi fost, Domnul condamnă această practică pe motiv că are un caracter păgân. Nu că o rugăciune lungă ar fi întotdeauna greșită. O asemenea poziție ar condamna imediat rugăciunile aflate în 2 Cronici 6:14–42; Neemia 9 și Psalmul 18, 89 și 119. *Motivația* este cea care trebuie urmărită. Păgânii se roagă la nesfârșit pentru că își imaginează că cu cât mai lung și mai tare se roagă, cu atât mai mari le vor fi șansele de reușită pentru a primi ce își doresc. Rugăciunea preoților lui Baal (1 Regi 18:25–29) este un exemplu izbitor: „Și au chemat numele lui Baal de dimineață până la amiază”. Un alt exemplu este roata rugăciunii care funcționează printre budiștii tibetani, un cilindru care se rotește pe un ax și pe care sunt scrise rugăciuni. Oare mătăniile, folosite de exemplu pentru a număra cinci cicluri de câte zece rugăciuni Ave Maria, fiecare precedat de un Tatăl nostru și urmat de un Glorie Ție, nu constituie și ele o altă ilustrație a acestui adevăr? Ca și cum acceptabilitatea rugăciunilor noastre ar depinde, măcar în parte, de numărul cuvintelor pe care le folosim sau de numărul rugăciunilor pe care le turuim!

Multe din cele mai remarcabile și mai fervente rugăciuni redată în Scriptură sunt scurte și concise; cum e cea a lui: Moise (Exod 32:31, 32), Solomon (pentru o inimă plină de pricepere, 1 Regi 3:6–9), Ilie (1 Regi 18:36, 37), Ezechia (2 Regi 19:14–19),

Iaebeț (1 Cronici 4:10), Agur (Proverbe 30:7-9), a vameșului (Luca 18:13), a tâlharului pe moarte (Luca 23:42), a lui Ștefan (Fapte 7:60) și a lui Pavel (pentru efeseni, Efeseni 3:14-19). Acestei categorii îi aparțin și multele rugăciuni formate dintr-o singură propoziție sau exclamație din Neemia (Neemia 4:4, 5; 5:19; 6:9; 13:14, 29, 31). Nici rugăciunea de mare preot sau de mijlocire a lui Cristos nu poate fi numită lungă (Ioan 17), iar rugăciunea Tatăl nostru pe care i-a învățat pe ucenicii Săi să o spună este cu siguranță caracterizată prin concizie (Matei 6:9-13; Luca 11:2-4). Continuarea:

8. **Să nu vă asemănați cu ei; căci Tatăl vostru știe de ce aveți trebuință mai înainte ca să-I cereți voi.** Isus vrea să spună următorul lucru: „Nu trebuie să vă apropiați de Tatăl vostru cu ideea că este prost informat, complet neștiutor în privința nevoilor voastre, astfel că voi trebuie să îi explicați cu lux de amănunte în ce situație vă aflați. Din contră, chiar înainte ca voi să începeți să vă rugați, Tatăl vostru știe deja de ce aveți nevoie”.

Unii ar putea obiecta: „Atunci de să ne mai rugăm?” Cu toate acestea, cel care pune această întrebare pierde din vedere ideea principală. Isus nu condamnă deschiderea inimii în fața lui Dumnezeu, nici măcar când o asemenea deschidere conține o scurtă descriere a anumitor fapte deja cunoscute de Domnul (vezi, de exemplu, mai mulți Psalmi). De fapt, tocmai pentru că un părinte pământesc înțelege atât de bine un copil și îi cunoaște nevoile mai bine decât orice străin, acesta va merge cu nevoile sale la el, ceea ce este exact ce doresc de la el niște părinți iubitori. La fel stau lucrurile, însă *cu atât mai mult*, și în cazul Tatălui ceresc (Psalmul 81:10; Matei 7:7, 8; Ioan 15:7; Evrei 4:14-16; Iacov 4:2). Ceea ce condamnă Cristos este atitudinea de frică și neîncredere, ce îi face pe păgâni, care nu-L recunosc pe *Tatăl* ceresc, să bolborosească la nesfârșit, crezând că altfel dumnezeii lor nu vor fi bine informați, nici suficient de bine pregătiți pentru a le putea da ceea ce ei le cer.

Rugăciunea (Tatăl nostru) model

Isus introduce această rugăciune după cum urmează: **9a. Iată dar cum trebuie să vă rugați.** Înainte de a intra în conținutul acestei rugăciuni, ar fi potrivite câteva remarci introductive:

a. Motivul pentru care Cristos Își învață ucenicii să spună această rugăciune

Literal, conform textului original, această propoziție sună astfel: „De aceea, astfel (sau în această manieră) ar trebui să vă rugați”. Unii accentuează faptul că verbul la persoana a doua plural imperativ este la prezent. Ei consideră că acest prezent are o forță continuatoare (voi ar trebui să continuați să vă rugați) și își bazează pe acest lucru concluzia că Isus vrea ca această rugăciune să fie repetată la nesfârșit. Acum, cu siguranță că nu este greșit ca această rugăciune să fie folosită frecvent dacă închinătorul este în stare să facă acest lucru cu inima și cu mintea. Pe de altă parte, o repetare *mult prea* frecventă poate duce la păcatul formalismului pe care Domnul îl condamnă. În plus, trebuie ținut minte faptul că Isus a spus: „Astfel” sau „În acest fel” sau „Iată *cum*”. El nu a spus: „Folosiți exact aceleași cuvinte, și nu altele”. Așa-numita „Rugăciune domnească” este de fapt o *rugăciune model*; acest lucru însemnând că ea ar trebui să fie un tipar pentru închinare. Caracteristicile ei ar trebui să fie și caracteristicile rugăciunilor noastre. Unele dintre aceste calități vor fi menționate acum:

b. *Scurtimea ei*

Rugăciunea constă din două părți: o invocare („Tatăl nostru care ești în ceruri”) și șase cereri; sau dacă se consideră că și concluzia („Căci a Ta este Împărăția etc.”) face parte din ea, atunci din trei părți, însumând aproximativ șaptezeci de cuvinte cu totul.

c. *Prioritățile pe care le subliniază*

În armonie cu faptul că, în conformitate cu Vechiul și cu Noul Testament, slava lui Dumnezeu este mai presus de orice, primele trei cereri au legătură cu numele, Împărăția și voia Tatălui. Nevoile *omenești* – pâinea, iertarea păcatelor și victoria asupra celui rău – sunt pe locul doi.

d. *Sfera sa de cuprindere*

În ea există șase cereri³¹³, după cum urmează:

Cereri care au de-a face cu

Dumnezeu

numele Lui	prima cerere ..	v. 9b
domnia Lui	a doua	v. 10a
voia Lui	a treia	v. 10b

Noi

pâinea noastră	a patra	v. 11
păcatele noastre	a cincia	v. 12
dușmanul nostru	a șasea	v. 13

Caracterul comprehensiv sau atotcuprinzător al acestor cereri reiese din faptul că ele fac referire nu numai la gloria lui Dumnezeu etc. (primele trei cereri), ci și la nevoile noastre (ultimele trei); nu numai la nevoile noastre fizice (a patra cerere), ci și la cele spirituale (a cincia și a șasea); nu numai la nevoile noastre prezente (a patra cerere), ci și la cele legate de trecutul nostru (a cincia) și chiar la nevoia noastră viitoare (a șasea). În cele din urmă, în această rugăciune închinătorul aduce înaintea tronului harului poveri care nu sunt numai ale lui, ci și ale fraților lui („nouă”, „noastre”). Toate aceste lucruri sunt incluse în cele șase cereri scurte. Acesta este într-adevăr tiparul perfect pentru rugăciunile noastre!

Invocația sau adresarea

9b. Tatăl nostru care ești în ceruri. Devine clar imediat faptul că nu oricine are privilegiul să I se adreseze astfel lui Dumnezeu. Aceasta este prerogativa exclusivă a celor care sunt „în Cristos” (Ioan 1:12; Romani 8:14–17; Galateni 4:6; 2 Corinteni 6:18; 1 Ioan 3:1, 2). Există în mod cert un sens în care Dumnezeu poate fi numit pe drept Tatăl tuturor oamenilor. El i-a creat pe toți și le poartă de grijă tuturor (Maleahi 2:10; Psalmul 36:6). Însă acesta nu este sensul obișnuit în care poate fi interpretat în

³¹³ Nu șapte. „Și nu ne duce pe noi în ispită ci ne izbăvește de cel rău” ar trebui privită ca o singură cerere. După cum văd eu lucrurile, ideea conform căreia primele trei cereri simbolizează Trinitatea, iar ultimele „patru” universul cu cele patru dimensiuni ale lui este un pic stranie.

Scriptură termenul „Tată”. Și în „Predica de pe munte”, acest termen este folosit în mod cert cu un sens răscumpărător sau soteriologic, un sens în care Dumnezeu *nu* este Tatăl tuturor (deși este bun cu toți, 5:45; Luca 6:35, 36), ci al unora. E este numit „Tatăl vostru”, de asemenea, „Tatăl tău” (5:16; 6:18 etc.), Tatăl celor împăciuitori (5:9) și al celor care-și iubesc și dușmanii (5:44, 45). În mod similar, conform învățaturii lui Cristos din altă parte, cei care Îl resping *nu* sunt ai lui Dumnezeu, ci ai diavolului (Ioan. 8:44; 1 Ioan 3:10).

Din clipa în care acest lucru este înțeles, devine clar faptul că această rugăciune model este pentru cei care cred în Domnul Isus Cristos și numai pentru ei. Mai reiese și faptul că obiecția celor care spun că „Tatăl nostru” nu este o rugăciune creștină pentru că nici măcar nu menționează numele lui Isus și/sau pentru că nu se încheie cu cuvintele „în numele lui Isus” este neîntemeiată. Atât numele, cât și lucrarea de ispășire a Domnului sunt subînțelese în cuvintele invocării. Fără Cristos nimeni nu poate veni la Tatăl (Ioan 14:6).

Cât despre cuvinte sau adresare, în primul rând vezi ce s-a spus mai devreme (p. 260, 261). Faptul izbitor, pe care nu ar trebui să-l pierdem nicicând din vedere, este că Cel care este Împăratul Împărăției cerurilor este în același timp și Tatăl cetățenilor ei. Cetățenii sunt copiii. Împărăția este familia Tatălui. Vezi C.N.T. la Efeseni 3:14, 15. Observați și combinația dintre imanență și transcendență, dintre condescendență și măreție. Formula „Tatăl nostru” indică apropierea Lui. El este aproape de toți copiii Lui, infinit de aproape. De aceea, ei se apropie cu încredere de tronul Tatălui pentru a-I face cunoscute toate nevoile și dorințele lor, adică pe toate acelea care sunt în armonie cu voia Sa revelată. Ei nu trebuie să se teamă, căci Dumnezeu este Tatăl lor care îi iubește. Cu toate acestea, El este Tatăl *din ceruri* (literal „în ceruri”). De aceea, trebuie să ne apropiem de El cu o reverență plină de evlavie și umilință. Camaraderia sau familiaritatea prea mare care caracterizează un anumit tip de „religie” contemporană este categoric antiscriturală. Cei care se complac în aceste obiceiuri proaste par a fi dintre cei care nu au citit niciodată Exod 3:5; Isaia 6:1–5 sau Fapte 4:24!

De asemenea, în timp ce cuvintele „Tatăl nostru” indică disponibilitatea lui Dumnezeu de a asculta laudele și cererile copiilor Săi, adăugarea „care ești în ceruri” arată puterea Lui și dreptul Lui suveran de a răspunde la cererile lor și a dispune de ele în conformitate cu ceea ce Îi dictează înțelepciunea Sa suverană. În final, reflectați din nou asupra cuvintelor: „Tatăl nostru ... *în ceruri*”. Ele îi fac pe copiii lui Dumnezeu să simtă că sunt călători aici jos și căminul lor real nu este aici, ci în cer. Este o mângâiere să știm că numai noi, copiii Lui, dorim să fim acolo unde este și Tatăl, ci și Tatăl dorește să fim cu El (Psalmul 73:23, 24; Ieremia 31:3; cf. Ioan 17:24). Copilul cântă Psalmul 42:1? Cu o mică schimbare („Copilul Meu” în loc de „Dumnezeule”), Ps. 42:1 poate fi (să spunem oare „este”?) cântat și de Dumnezeu Însuși. – Ideea unui Dumnezeu care cântă, bucurându-Se de mântuirea copiilor Săi, are suport scriptural (Țefania 3:17). – Apoi, în glorie, acești copii ai Săi I se vor adresa pe veci lui Dumnezeu ca Tatălui lor, dar nu vor mai fi nevoiți nicicând să adauge „care ești în ceruri”, fiindcă vor fi și ei cu El.

Prima cerere

9c. **Sfințească-se numele Tău.** În vremurile străvechi numele nu era privit în general doar ca un simplu apelativ care distinge o persoană de o alta, ci adesea mai degrabă ca o expresie a naturii persoanei pe care o desemna, sau a poziției sale etc. Acest lucru era adevărat într-o măsură atât de mare, încât adesea atunci când unele fapte privitoare la un om se schimbau semnificativ, el primea un nou nume. Vezi p. 121, 127. Numele era într-o anumită măsură identificat cu persoana. Acest lucru este adevărat cu privire la numele lui Dumnezeu. Numele lui Dumnezeu este *Dumnezeu* *Însuși așa cum este El revelat prin toate lucrările Sale*. Acest lucru nu este prea des de înțeles, fiindcă și printre noi este valabil același lucru cu privire la numele *Isus*, așa cum reiese din versurile: „Ce nume minunat, ce nume minunat, el ne scapă de păcat!” (din imnul „Ce nume minunat” al lui Jean Perry). Noi admitem imediat faptul că un simplu cuvânt nu poate elibera sau salva pe nimeni, însă o persoană poate – și o face chiar!

Acum, din moment ce numele lui Dumnezeu arată cine este El, este important să le cunoaștem. Mai mult, acest lucru este foarte benefic pentru noi. În Vechiul Testament, Ființa Supremă este numită *‘El*, adică Dumnezeu văzut ca Cel puternic. Acest nume apare în diferite combinații: *‘El-Şadai* este Dumnezeu Atotputernicul, sursa mântuirii poporului Său (Geneza 17:1; Exod 6:3). *‘Elohim* (Geneza 1:11) este un plural și se referă la Dumnezeu și la plinătatea puterii Sale. *‘Elion* Îl indică pe Cel Preaînalt (Numeri 24:16). *‘Adonai* Îl indică pe Dumnezeu Stăpânul (în mod corect, „Stăpânul meu”) sau Domnul; cf. „Ah! Doamne, eu nu sunt un om cu vorbirea ușoară” (Exod 4:10). Sensul numelui *Iehova* este explicat într-o anumită măsură în Exod 3:13, 14; cf. 6:2, 3. El este o formă a verbului *a fi*, și a fost interpretat ca „Eu sunt Cel ce sunt” sau „Eu voi fi ce voi fi”. În ebraica originală acest nume constă din patru litere, YHWH și este numit de aceea *tetragrama* (tonul). A venit un moment, cam prin 300 î.Cr., când evreii, motivați de *a.* reverența lor față de Dumnezeu, *b.* de modul în care interpretau ei Levitic 24:16 și *c.* de teama lor de a se face vinovați de păcatul hulirii, au încetat să mai pronunțe acest nume. Când citeau Scriptura, îl înlocuiau cu *‘Adonai* sau, mai puțin frecvent, cu *‘Elohim*. Masoreții, acei experți evrei în texte scripturale care au prosperat între momentul distrugerii Ierusalimului (70 d.Cr.) și până prin secolul al zecelea, însă a căror activitate mult mai generală a antedatat perioada macabeilor și s-a întins până prin 1425 d.Cr., au atașat la cele patru consoane (YHWH) vocalele lui *‘Adonai* (sau ale lui *‘Elohim*).³¹⁴ Reiese suficient de clar din pasaje ca Exod 6:2–4; 15:1–3; Ps. 83:18; Isaia 42:8; Osea 12:5 și Maleahi 3:6 că numele *Iehova*, indiferent cum ar fi vocalizat sau transliterat, accentuează credinșoșia Sa neschimbată față de poporul Său și legământul Său cu el.

³¹⁴ Inițial, la scrierea cuvintelor ebraice erau folosite numai consoane. Când cunoașterea limbii ebraice s-a împușinat, absența vocalelor a început să împiedice înțelegerea textului, deoarece inserarea mintală a unor vocale greșite putea duce la o interpretare greșită. Din acest motiv, au existat câteva încercări timpurii de inserare a unor vocale sau de vocalizare. Cea care a biruit în cele din urmă a fost cea a evreilor din școala masoretică din Tiberiada. Textul standard al Vechiului Testament a fost pregătit în prima jumătate a secolului al X-lea d.Cr. de către Aaron ben Moșe ben Așer. Binecunoscuta ediție R. Kittel a lui *Biblia Hebraica* a fost comparată cu o copie din Leningrad a acestui text al lui Așer.

Există mai multe combinații ale acestui nume. Probabil că cele mai familiare sunt „Domnul oștirilor” (Psalmul 46:7, 11) și „Domnul dreptatea noastră” (Ieremia 23:6). Alte combinații sunt „Domnul va purta de grijă” (Geneza 22:14), „Domnul (este) steagul meu” (Exod 17:15), „Domnul te vindecă” (Exod 15:26), „Domnul (este) pace” (Iudecători. 6:24) și „Domnul (este) păstorul meu” (Psalmul 23:1).

Sfințirea numelui lui Dumnezeu înseamnă apropierea de el cu reverență; prin urmare, apropierea cu reverență de *El*, cinstirea, glorificarea și înălțarea Lui. Acest lucru este cel care se cere, mult mai mult decât doar o cunoaștere intelectuală a sensului numelor divine. Sunt implicate în mod cert umilința spiritului, recunoștința inimii, studiul perseverent al lucrărilor lui Dumnezeu până în punctul în care observația se transformă într-o uimire de nedescris și în închinare. Cei care au compus psalmii cu siguranță că știau ce înseamnă acest lucru. Pretutindeni – în creație și în evenimentele istoriei – ei observau măreția lui Dumnezeu și petreceau timp ca să mediteze la ea. Ei Îl vedeau pe Dumnezeul lor ca pe Cel care i-a scăpat de dușmanii lor și i-a protejat constant. Ca atare, El era un Dumnezeu plin de mânie împotriva celor care Îl respingeau și care Îi persecutau poporul. Această mânie a fost, cum ar veni, dovada dragostei Sale fierbinți pentru ai Săi (Psalmul 3; 4; 5; 7; 11; 13; 14; 18; 48; 50; 63; 97; 135 etc.). Cât despre aceasta din urmă (dragostea fierbinte), psalmii sunt plini de ideea că pentru cei care își pun încrederea în El, Domnul este Cel care ascultă rugăciunile, refugiul în timpul furtunii, Cel care poartă de grijă zilnic, care iartă păcatele și nu Își părăsește nicicând copiii, nici măcar în momentul morții lor (Psalmul 16; 17; 23; 42; 73; 81; 89; 91; 92; 103; 111; 116; 118; 146; pentru a menționa doar câteva exemple).

De aceea, „sfințească-se numele Tău” înseamnă că cel care a fost adus la părtășie cu acest Tată plin de dragoste îndeamnă acum pe toată lumea să împărtășească cu el această experiență și să înalțe acest Dumnezeu glorios. Lucrul acesta înseamnă mult mai mult decât că cel ce se roagă astfel face tot ce poate pentru a se lupta împotriva înjurăturilor. Expresia are un conținut pozitiv. Cel care se roagă îndemnă întreaga creație și mai ales pe toți oamenii să-L laude pe Dumnezeul său. El exclamă, cum ar veni: „Înălțați pe Domnul împreună cu mine. Să lăudăm cu toții numele Lui” (Psalmul 34:3). El găsește pașii lui Dumnezeu prin istorie (Psalmul 76–80, mai ales 78; în continuare, 106; 107; 118; 124; 126; 136) și vrea ca copiii Săi și oricine să să-L adore și să-L glorifice pe Dumnezeu din cauza faptelor Sale minunate. El este de asemenea plin de recunoștință și uimire când vede înțelepciunea și bunătatea lui Dumnezeu în natură și dorește ca propriile sale observații șocante și impresii care dăinuie să fie împărtășite și de alții, astfel încât și aceștia să poată vedea reflectarea atributelor glorioase ale lui Dumnezeu pe cerul de sus și pe pământul dedesubt și să se poată bucura în Cel pe care el Îl numește „Dumnezeul meu” (Psalmul 8; 19; 29; 63; 65; 104; 139; 145; 147; 150).

La fel și astăzi, cel care știe ce înseamnă să te rogi „sfințească-se numele Tău” Îl va preamări plin de bucurie pe Domnul când va privi albastrul întunecat al cerului înstelat, plin de frumusețe și măreție tăcută, cu puzderia sa de stele pâlpâind ca tot atâtea picături de rouă în livezile celeste. El Îl laudă pe Dumnezeu când Îi vede slava reflectată în nuanțele ușor împletite ale curcubeului, în munții împăduriți, în pâcurile

de pomi plini de fructe, în pâraiele care murmură, în lacurile cristaline, în râurile șerpuitoare, la fel ca atunci când ascultă trilul bogat modulat și aproape neîntrerupt al sturzului. El se minunează când contemplă înțelepciunea lui Dumnezeu revelată în structura corpului uman (Psalmul 139:15, 16). Iar când urcă dinspre revelația generală spre cea specială și analizează implicațiile unor pasaje ca Isaia 53; Ioan 3:16; Romani 5:8–11; 8:31–39 și 1 Corinteni 8:9, mai e de mirare că se îndrăgostește de numele fără pereche al Celui care prin Cristos este Tatăl său și că va revărsa preaplinul inimii sale prin doxologii fervente (2 Corinteni 9:15; Efeseni 1:3 și urm.; 1 Petru 1:3 și urm.; Apocalipsa 19:16, 17) și îi va îndemna și pe alții la aceasta?

Stilul și elementele gramaticale ne vor ajuta să captăm spiritul acestei rugăciuni. Nu numai că există un contrast izbitor și plăcut între cele trei imperative pasive, toate la persoana *a treia*, din primele trei cereri (literal: „Să se sfințească numele Tău, să vină Împărăția Ta, să se facă voia Ta”) și verbele la persoana *a doua* din ultimele trei cereri, însă mai este adevărat și că aceste trei imperative răspicate la persoana *a treia* din partea introductivă, fiind la aorist și deschizând în fiecare caz cererea, accentuează o anumită urgență. În cazul celei dintâi cereri, acest lucru înseamnă că închinătorul este atât de plin de un zel nestăpânit pentru ca numele Tatălui să fie adorat, onorat și glorificat, încât nu mai poate aștepta nici o clipă în plus ca să-și comunice dorința sa mistuitoare ca acest nume să primească cinstea cuvenită din partea buzelor, a inimilor și a vieților tuturor.

Numele Tatălui nu va fi sfințit în toată lumea până când domnia Sa nu va fi acceptată. Acest lucru ne duce la

A doua cerere

10a. Vie Împărăția Ta. Pentru sensul conceptului de „Împărăție a cerurilor” sau „a lui Dumnezeu”, vezi p. 226, 227. A doua cerere implică următoarele lucruri:

1. Se poate aștepta o îmbunătățire adevărată și de durată a condițiilor individuale, din familie, sociale, naționale și internaționale numai atunci când Tatăl ceresc, pe baza ispășirii Fiului și prin operația Duhului Sfânt, domnește în inimile oamenilor (Psalmul 20:7; Zaharia 4:6).

2. Aceasta este o rugăciune. Istoria lucrărilor misionare a dovedit din nou și din nou că intrarea domniei lui Dumnezeu în inimile oamenilor cere rugăciuni pline de ardoare (Matei 7:7; Marcu 9:29; Fapte 4:31; 13:3).

3. Până în momentul celei de-a doua venituri există nevoia acestei rugăciuni; căci, deși Împărăția este deja aici (Luca 17:21), ea este încă absentă din multe inimi. De fapt, avem toate motivele să ne îndoim că progresul în domeniul evanghelizării ține pasul cu progresul în domeniul nedreptăților.

4. Este nevoie de harul și puterea transformatoare a lui Dumnezeu înainte ca un om să abandoneze dorința sa înfocată: „Să vină împărăția mea”, și lăudăroșenia sa: „Prin propriile mele eforturi sunt deja pe cale să realizez acest scop,” și să rostească cererea umilă: „Vie Împărăția Ta”. Cât despre lăudăroși și tovarășii lor, să ne gândim doar la Core și ai lui (Numeri 16), la Sanherib (Isaia 37:10–13, 37, 38), la Nebucadnețar (Daniel 4:30–33),

Edom (Obadia 1–4), Haman (Eстера 3–7; mai ales 5:11, 12), Irod Agripa I (Fapte 12:21–23) și la „nebunul bogat” din parabolă (Luca 12:18–20).

5. Rugăciunea pentru răspândirea domniei lui Cristos în inimile oamenilor nu exclude necesitatea efortului. Trebuie să existe predicare, vizite la oameni, traducere și distribuire de Biblii, ucenicizare etc. Cf. Fapte 20:17–38; 1 Tesaloniceni 2:9–12.

6. Este clar că „Vie Împărăția Ta” este o rugăciune pentru progresul activității misionare (Apocalipsa 6:2);

Isus va domni peste tot unde soarele
Își face rondul obișnuit;
Împărăția Sa se va întinde peste tot
Până când luna nu va mai păli niciodată.

(Isaac Watts)

7. Cu toate acestea, dorința celui care se roagă nu este numai ca Împărăția să se extindă, ci și ca ea să se și adâncească, iar el și ceilalți convertiți să-L poată cunoaște tot mai mult pe Dumnezeu în Cristos, ca Stăpânul lor suveran:

Umple-mi viața, o Doamne, Dumnezeuul meu
Și fiecare parte a ei cu laudă,
Ca toată ființa mea să poată vesti
Ființa Ta și felul Tău de a lucra.
Nu-ți cer doar buze care să Te laude,
Nici doar o inimă plină de laude,
Ci cer o viață făcută în întregime
Din laudă în fiecare parte a ei.

(Horatius Bonar)

Întocmai cum prima cerere o implică deja pe a doua, și cea de-a doua o atrage după sine pe a treia, căci Împărăția lui Dumnezeu nu va veni până când nu se va face voia Sa. Așadar, trecem la

A treia cerere

10b. Facă-se voia Ta, precum în cer, și pe pământ. Această voie a lui Dumnezeu la care se face referire este în mod clar voia Sa „revelată,” exprimată în legea Sa. Ea este aceea voie care se face în cer, însă nu și pe pământ într-o mare măsură. Pe de altă parte, „decretul lui Dumnezeu” sau „planul Lui din veșnicie” se realizează întotdeauna atât în cer, cât și pe pământ (Daniel 4:35; Efeseni 1:11), nu poate fi subiectul rugăciunii. (În mod incidental, afirmația că voia revelată a lui Dumnezeu este respectată perfect în ceruri – și nu numai de îngeri, ci și de oastea celor răscumpărați – implică faptul că în clipa în care un suflet este transferat de pe acest pământ păcătos în cer, el este eliberat de orice urmă de păcat.) Dorința înfocată a unei persoane care rostește cu toată sinceritatea rugăciunea Tatăl nostru este ca voia Tatălui să fie respectată la fel de *deplin, de prompt și cu aceeași însuflețire* pe pământ cum este respectată și de către toți locuitorii din ceruri.

Cât despre „deplin”, povestea împăratului Saul arată că ascultarea incompletă, în cadrul căreia omul își pune voia de-a curmezișul celei divine, nu este aprobată de

Dumnezeu și poate avea consecințe serioase (1 Samuel 15:1–3, 7–9, și observați în special v. 22 și 23). Cât despre „cu însuflețire”, observați cuvintele din Deuteronom 26:16 și Matei 22:37. Iar referitor la „prompt”, heruvimii din viziunea lui Ezechiel cu carul, dintre care fiecare avea patru fețe, carul în sine având chiar roți în roți, astfel încât „conducătorii” lui să fie gata să pornească cu el oriunde dorea Dumnezeu, furnizează o ilustrație a genului de ascultare de care se bucură cerul (Ezechiel 1; 10). Exemple de ascultare umană: Noe (Geneza 6:22), Avraam (Geneza 11:28–32, cf. Fapte 7:3; Geneza 12:1, cf. Evrei 11:8; Geneza 22:2 și urm., cf. Iacov 2:23); Iosua (Iosua 5:13–15; Samuel (1 Samuel 3:1–10); Simon (Petru) și Andrei (Matei 4:19, 20); Simon (Petru) încă o dată (Luca 5:5); Iacov și Ioan (Matei 4:21, 22; Petru și apostolii (Fapte 5:29; Maria din Betania (Ioan 11:28, 29); Pavel (Fapte 16:6–10; 26:19) și filipenii (Filipeni 2:12). Cel mai mare exemplu dintre toate este cel al lui Isus Cristos însuși (Luca 2:51, 52; Ioan 15:10; 17:4; Filipeni 2:5–8 și Evrei 5:8). El a fost Cel care a spus în grădină: „Nu voia Mea, ci voia Tată” (Matei 26:39). Cât despre felul în care este răsplătită ascultarea, dintr-o lungă listă de pasaje care ar putea fi prezentată, următoarele câteva ar trebui să fie suficiente: Iosua 1:8; Matei 7:7, 8; Ioan 7:17; 8:29; 14:21, 23; 15:10; Filipeni 2:9, 10; Evrei 12:1, 2 și Apocalipsa 3:20.

Urmează cererile pentru împlinirea nevoilor umane. Deși este adevărat că între cele trei cereri privitoare la Dumnezeu și ultimele trei, referitoare la problemele omenești, există o diviziune destul de abruptă, cele două părți nu trebuie privite ca două părți complet separate. Dacă credinciosul va lua parte în mod activ la sfințirea numelui lui Dumnezeu, la venirea Împărăției și executarea voii Lui – un asemenea rol activ fiind în mod cert implicat în primele trei cereri – el trebuie să aibă pâine (Luca 10:7, cf. 1 Timotei 5:18; Galateni 6:6; Efeseni 4:28; Filipeni 4:15, 16). Prin urmare, Isus nu uită de nevoile fizice ale ucenicilor Săi (vezi Matei 6:25–34; 25:34–40; Marcu 10:29, 30; cf. Fapte 24:17; 2 Corinteni 8:8 și urm.; Iacov 2:15, 16), pentru ca aceștia să poată trăi și să fie fericiți și ca să poată să susțină în forță cauzele Împărăției. Acest lucru introduce

A patra cerere

11. Pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi. Ce voia să spună Isus prin „cea de toate zilele”? În literatura greacă cuvântul tradus astfel este foarte rar; de fapt, atât de rar încât se credea că a fost inventat de evangheliști. În Scriptură apare numai în rugăciunea Tatăl nostru (aici și în Luca 11:3). Deși a devenit clar faptul că el nu a fost creat de scriitorii Evangheliilor, nu există o unanimitate când vine rândul explicării lui. S-au făcut tot felul de presupuneri în legătură cu el, printre ele fiind „continuă”, „supersubstanțială”, „la îndemână”, „pentru o folosire viitoare”, „pentru supraviețuire” etc. Explicația „suficientă pentru ziua următoare” a fost apărută cu putere.³¹⁵ După cum văd eu lucrurile, se pot aduce argumente bune în favoarea traducerii: *a. „Dă-ne astăzi*

³¹⁵ Este favorizată și de J. H. Thayer, L.N.T., paragraful *ἐπιούσιος*. Argumentul său că această poziție nu este în contradicție cu Matei 6:34 îmi face impresia mai degrabă că este unul ingenios, nu pe deplin convingător. Din diverse motive, A. T. Robertson, *Word Pictures*, vol. I, p. 53, apără și el această explicație.

pâinea noastră pentru (sau: aparținând) zilei de azi”,³¹⁶ și *b.* „Dă-ne azi pâinea de care avem nevoie”, adică, „pâinea necesară supraviețuirii”.³¹⁷ Cele două idei (*a.* și *b.*) se combină cu ușurință. În orice caz, trebuie să fim siguri că interpretarea noastră nu contrazice învățătura lui Isus din acest capitol (v. 31–34), avertismentul împotriva îngrijorării pentru hrană. Vezi mai ales v. 34. De aceea, eu personal nu văd nici un motiv de îndepărtare de traducerea cu care atât de mulți s-au obișnuit, anume, „cea de toate zilele”. Astfel, sensul ar fi: „Dă-ne astăzi porția de care e nevoie în orice zi”.³¹⁸

Cele spuse până acum arată că prin această cerere Isus îi învață pe ucenicii Săi să fie moderați în ceea ce privește dorințele și cererile lor. Acest lucru reiese și mai bine din original, unde cuvintele „pâinea noastră cea de toate zilele” apar chiar la începutul frazei;* de aceea, avem: „Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi”.

Ucenicii lui Cristos trebuie să ceară pâine, nu delicatețe. „Nu-mi da nici sărăcie, nici bogăție, dă-mi pâinea care-mi trebuie. Ca nu cumva, în belșug, să mă leapăd de Tine, și să zic: «Cine este Domnul?» Sau ca nu cumva, în sărăcie, să fur și să iau în deșert numele Dumnezeului meu”. (Proverbe 30:8, 9, din rugăciunea lui Agur). Este adevărat, firește, că termenul pâine nu ar trebui luat prea literal. Este desemnat aici tot ceea ce este necesar pentru susținerea vieții fizice.

Aici este predată nu numai *a. moderația*, ci și *b. încrederea* în Tatăl ceresc, care iubește și poartă de grijă, acea încredere copilărească exprimată atât de frumos în Psalmul 37:25. Cu toate acestea, aici este condamnată nu „strângerea de provizii pentru viitor” (Geneza 41:33–36; Proverbe 6:6–8), ci „îngrijorarea pentru viitor”, ca și cum nu ar exista un Tată ceresc. Iar convingerea că există *c. o dependență totală* trebuie să umple inimile tuturor, chiar și a celor mai bogați, care pentru a avea, a putea consuma și a se putea bucura de hrană depind de condițiile de sol, apă, vreme și sănătate a trupului. Mai mult, pentru a mânca, oamenii săraci și cu mijloace obișnuite trebuie să muncească pentru a-și câștiga pâinea. De aceea, toți oamenii depind de starea generală a economiei, împreună cu toți factorii care contribuie la ea, ecologici, sociali, politici etc., ceea ce înseamnă că în cele din urmă toți depind de Dumnezeu suveran care controlează universul. Apoi, mai este cerută și *d. umilința*; acest lucru reiese din expresia „dă-ne-o nouă”. Deși cel care face cererea își câștigă existența cu sudoarea frunții și în plus și-a plătit și cumpărăturile, el trebuie să accepte totuși că ceea ce este pe masă este un dar de la Dumnezeu, un produs al harului; căci nu numai că Dumnezeu este sursa ultimă a oricărei binecuvântări (Iacov 1:17), ci și că din cauză că a păcătuit, omul și-a pierdut toate drepturile! Mai este presupusă și *e. disponibilitatea de a munci*. Altminteri cum de ar avea cineva curajul să se roage pentru necesarul zilnic (cf. 2 Tesaloniceni 3:10)? La toate acestea, adăugați încă o calitate, anume, *f. generozitatea*; de aceea nu se spune: „dă-mi”, ci „dă-ne nouă”. Aici sunt incluse nevoile

³¹⁶ Acest lucru ar însemna o substantivizare a lui ἐν τῇ οὐρανῷ (ἡμέραν). Vezi paragraful ἐπιούσιος din L.N.T. (A. și G.). Acest paragraf furnizează și o bibliografie abundentă privitoare la acest subiect.

³¹⁷ Bazată pe teoria că ἐπιούσιος este derivat din ἐπί și οὐσία.

³¹⁸ La fel și H. N. Ridderbos, *op. cit.*, p. 124, 134 și 135, traduce „Geef ons heden ons dagelijks brood”.

* La fel și în traducerea Cornilescu a Bibliei (n.tr.).

credincioșilor din întreaga lume, căci împreună ei constituie o singură familie (Efeseni 3:14). Și, în spiritul lui Galateni 6:10, nu sunt oare orizonturile celui care face cererea aceasta extinse chiar dincolo de „tabăra sfinților, orașul preaiubit”?³¹⁹

Omul a fost înzestrat de Creator cu trup și suflet (Geneza 2:7). Așa că, de la cererea pentru împlinirea nevoilor trupului, rugăciunea continuă acum cu cererea pentru satisfacerea cerințelor sufletului, astfel încât ceea ce este spiritual să poată fi atât la început (vezi primele trei cereri), cât și la sfârșit (vezi ultimele două, sau ultimele două plus doxologia).

A cincia cerere

12. Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri. (Și ne iartă nouă datoriile noastre, precum și noi le-am iertat pe ale datornicilor noștri.) În legătură cu această cerere, care sună atât de simplu, există câteva întrebări:

1. Care este diferența dintre „datorii” (v. 12) și „greșeli” (v. 14, 15)?

Răspuns: vezi cele referitoare la v. 14.

2. De ce ar trebui să ne rugăm pentru iertare, din moment ce nu mai păcătuim?

Răspuns: Noi păcătuim încă zilnic. Vezi p. 287.

3. Presupunând că păcătuim, de ce mai trebuie să ne rugăm zilnic pentru iertare, din moment ce prin ispășirea lui Cristos noi suntem deja purificați (justificați) de orice păcat?

Răspuns: Este adevărat că baza iertării noastre zilnice a fost pusă o dată pentru totdeauna prin ispășirea lui Cristos. Nimic nu trebuie și nu poate să se mai adauge la acest lucru. Însă această purificare totală, obiectivă trebuie aplicată zilnic din simplul motiv că noi păcătuim zilnic. Este posibil ca un tată să îi lase o imensă moștenire unui fiu. Acum aceasta îi aparține în mod categoric acestuia. Cu toate acestea, acest lucru nu înseamnă că acesta poate să scoată imediat întreaga sumă enormă din bancă și poate să o cheltuiască într-o singură săptămână. Într-un mod foarte înțelept, tatăl a stipulat limitarea dreptului de a retrage bani la o anumită cantitate generoasă de bani pe lună. La fel și când cineva primește harul regenerării, acest lucru nu înseamnă că tot ceea ce Cristos a câștigat prin meritele Sale pentru el este și experimentat imediat de el. Dacă ar fi așa, nu ar depăși cu mult și ar zdrobi capacitățile sale? Mai degrabă, „Dumnezeu dă și dă și dă din nou”. Vezi și Ioan 13:10.

Rugăciunea pentru iertare implică faptul că cel care cere recunoaște că nu există o altă metodă prin care datoria să îi fie ștearsă. De aceea, ea este o pledoarie pentru har.

Cu toate acestea, se ridică o dificultate de o cu totul altă natură legată de expresia „iartă-ne nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri”. Este cert că acest lucru nu poate însemna că dispoziția noastră iertătoare dobândește iertarea lui Dumnezeu.

³¹⁹ Îndatoririle credinciosului ca cetățean creștin sunt și ele foarte importante aici. Națiunile înfometate ar trebui ajutate. Cu toate acestea, acest lucru trebuie făcut cu înțelepciune. În legătură cu acest subiect, multe pot fi învățate din cartea lui W. și P. Paddock, *Hungry Nations*, Boston și Toronto, 1964. Acești autori, experimentați în acest domeniu, arată că așa-zisul „ajutor” este adesea zadarnic, fiindcă cei însărcinați cu ajutorarea națiunilor înfometate uită că acestora trebuie să li se arate cum să se dezvolte singure cu ajutorul propriilor resurse.

Iertarea păcatelor noastre nu se bazează pe meritele noastre – cum am putea avea măcar unul? – ci pe meritele lui Cristos aplicate nouă. În consecință, din punctul nostru de vedere, iertarea se bazează pe favoarea nemeritată (nemeritată de noi) a lui Dumnezeu, adică, pe harul divin (Efeseni 1:7), pe compasiunea Lui (Matei 18:27) și pe îndurarea Lui (Luca 18:13). Cu toate acestea, este importantă și disponibilitatea noastră de a ierta. De fapt, fără ea, nici noi nu putem fi iertați. Pentru noi este condiția indispensabilă a primirii iertării de păcate. Acest fapt este afirmat clar în v. 14 și 15, care, împreună cu 18:21–35, constituie cea mai bună și mai simplă explicare a lui 6:12 pe care și-ar putea-o imagina cineva. Cu acest lucru este ca și cu mântuirea în general. Nu suntem mântuiți pe baza credinței noastre, ca și cum credința ar avea puterea de a câștiga ceva. Suntem mântuiți prin har (Efeseni 2:8). Cu toate acestea, credința trebuie să fie prezentă dacă dorim să fim mântuiți (de aceea, „prin har, prin intermediul credinței”). Credința și una din formele ei de manifestare, anume, dispoziția de a ierta, sunt condiții care trebuie întrunite și exercitate dacă se dorește să se primească mântuirea și componenta ei, iertarea. Noi trebuie să credem, noi trebuie să iertăm. Dumnezeu nu face lucrurile acestea pentru noi. Cu toate acestea, Dumnezeu este Cel care plantează în inimile noastre sămânța credinței și a disponibilității de a ierta. Mai mult, puterea de a crede și puterea de a ierta vin de la Dumnezeu. La fiecare pas – la începutul, la mijlocul și la sfârșitul drumului – Dumnezeu este prezent și activ. „Duceți până la capăt mântuirea voastră, cu frică și cutremur ... căci Dumnezeu este Acela care lucrează în voi, și vă dă după plăcerea Lui, și voința și înfăptuirea” (Filipeni 2:12, 13). Vezi și C.N.T. la Efeseni 2:8 și Filipeni 2:12, 13. Este exact cum observă Greijdanus, atunci când face comentarii pe marginea pasajului paralel din Luca 11:4 („Și iartă-ne păcatele, *căci* noi înșine iertăm la rândul nostru pe oricine care ne este dator”). El scrie: În ciuda lui *căci*, această propoziție nu indică temeiul pe care Dumnezeu ne dă iertarea, ci pe cel de care avem nevoie pentru a ne putea bucura de iertarea de către Dumnezeu a păcatelor noastre”.³²⁰

Pentru a fi veritabilă, această iertare pe care le-o dăm noi semenilor noștri trebuie să fie oferită cu bucurie, cu generozitate și să fie definitivă; nu de genul „Te iert, dar nu te uit”. Cea de-a 51-a zi a Domnului din Catehismul de la Heidelberg dă o explicație corectă, succintă și frumoasă a celei de-a cincia cereri: „Plăcerea Ta să fie, de dragul sângelui lui Cristos, să nu ne impuți nouă, păcătoșilor nenorociți, nici una din greșelile noastre, nici răul care stă mereu lipit de noi; așa cum găsim și noi această mărturie a harului Tău în noi, că scopul nostru este să ne iertăm din toată inima semenul”.

Trebuie să răspundem la o posibilă obiecție la această explicație: „Dar atunci nu înseamnă oare că gestul nostru de bunătate față de cel care ne-a făcut rău precede gestul de bunătate făcut de Cristos pentru noi?”

Răspuns: În cercul mântuirii începutul pleacă întotdeauna de la Dumnezeu, nu de la noi. Vezi 1 Ioan 4:19; cf. Ioan 13:15; Efeseni 4:32 și 1 Petru 2:21. Cu toate acestea, dragostea iertătoare a lui Cristos nu numai că precede, dar și însoțește și chiar urmează dragostea noastră pentru El și semenul nostru.

³²⁰ Het Heilige Evangelie naar de Beschrijving van Lucas (Kommentaar op het Nieuwe Testament, vol. I), p. 523.

Dorința noastră sinceră de a-i ierta pe cei care ne-au rănit și experiența noastră legată de dragostea și harul iertător al lui Dumnezeu în Cristos pot fi descrise prin următoarele considerații.

Extinde iertarea asupra altora, căci

1. Dumnezeu a poruncit acest lucru. Răzbunarea este a Lui, nu a noastră (Deuteronom 32:35; Romani 12:19).

2. Noi ar trebui să urmăm exemplul pe care ni l-a dat Cristos Însuși (Luca 23:34; Ioan 13:12-15; Efeseni 4:32; 5:1, 2; Coloseni 3:13).

3. Noi nu vom putea fi iertați până când nu iertăm, așa cum s-a arătat.

4. Cel care ne-a rănit are nevoie de simpatia și dragostea noastră. Noi îi datorăm această dragoste (Romani 13:8).

5. Arborarea supărării și plănuirea răzbunării nu este numai un lucru rău, ci și nebunesc, căci ne privează de puterea de care avem nevoie pentru a face lucrări eficiente. Noi ar trebui să privim spre viitor (Filipeni 2:13).

6. Iertarea altora ne va da pacea inimii și a minții, pacea care întrece orice pricepere (Filipeni 4:7, 9).

7. Astfel, și numai astfel, va fi glorificat Dumnezeu, ceea ce ar trebui să fie scopul nostru în tot ceea ce facem (1 Corinteni 10:31).

Cea de-a patra cerere este legată de a cincia, iar a cincia de a șasea, prin conjuncția *și*. Toate trei reprezintă nevoi umane și sunt legate una de alta. Legătura dintre a patra și a cincia cerere a fost deja arătată. Și relația dintre a cincia și a șasea cerere este foarte strânsă, și aceasta în următoarea privință cel puțin: noi avem nevoie nu numai de iertarea păcatelor trecute, ci și de grija protectoare a lui Dumnezeu pentru ca în viitor să nu cădem pradă uneltirilor lui Satan.

Între „Nu ne duce pe noi în ispită” și „ne izbăvește de cel rău” nu există conjuncția *și*. Din contră, conjuncția *ci* arată că cererea continuă pur și simplu, aspectul ei negativ fiind echilibrat de cel pozitiv. Acestea două sunt, cum ar veni, cele două fațete ale aceleiași monede. Prin urmare, eu sunt de acord cu cei care consideră că sunt șase cereri, nu șapte.³²¹

A șasea cerere

13. sau 13a.³²² Și nu ne duce în ispită, ci izbăvește-ne de cel rău.

Sensul probabil: „Dacă e și voia Tă, nu ne permite, slabi cum suntem prin natura noastră și înclinați spre păcat, să intrăm în situații care cu timpul ne vor expune la ispite și cădere (cf. 26:41), ci, indiferent ce ai avea de gând cu noi, scapă-ne de cel rău”. Deși este adevărat, ca mai înainte (5:37), că e posibil să avem de-a face aici fie cu neutru „de rău”, cât și cu masculinul „de cel rău”, și că, așa cum a arătat Calvin: „Nu e nevoie să se ște o dezbatere în acest punct, fiindcă sensul rămâne aproape același”, cu toate acestea, atât pentru că în conștiința lui Cristos diavolul era foarte real (vezi

³²¹ De aceea, în acest punct nu sunt de acord cu Lenski (*op. cit.*), ci cu Calvin. Vezi comentariul său pe marginea acestui verset.

³²² 13a, dacă încheierea („Căci a Tă este Împărăția ...”) este considerată autentică, așa cum face A.V.

dovada la p. 281), cât și pentru că oricine asociază în mod firesc *ispitirea*, menționată în această cerere, cu *ispititorul* (vezi mai ales 4:1), eu, împreună cu mulți alții,³²³ prefer traducerea „de cel rău”. Deși este adevărat că Dumnezeu Însuși nu ispitește niciodată omul să păcătuiască (Iacov 1:13), mai este adevărat și că există motive întemeiate să-L rugăm să nici nu permită ca noi să alergăm de bunăvoie spre o ispită; de exemplu, printr-o alianță periculos de strânsă cu lumea, „înjugându-ne la un jug nepotrivit” cu cei necredincioși (2 Corinteni 6:14–16); sau prin a merge în extrema cealaltă, retrăgându-ne în întregime din societate (contrar lui Matei 5:14; Filipeni 2:15); prin a ne lăsa în așa măsură absorbiți de treburile noastre zilnice încât atmosfera spirituală care ar trebui să ne caracterizeze căminele să fie complet neglijată; prin apartenența la atât de multe grupuri care luptă pentru cauze bune, încât unele lucruri și mai importante rămân nefăcute etc. Numai Dumnezeu singur știe câte teste ale credinței, și cât de dificile, poate îndura fiecare păcătos mântuit, în timp ce este atacat continuu de diavol (Efeseni 6:12; 1 Petru 5:8), de lume (Ioan 15:19) și de propria „fire” (adică, orice lucru din el care nu este rodul harului răscumpărător, Romani 7:23; Galateni 5:17). În loc să fie învins în această luptă, fie ca El să vegheze tot timpul și să triumfe în toate evenimentele pe deplin asupra celui rău (Romani 16:20; 1 Tesaloniceni 5:23). – Pentru mai multe detalii referitoare la Satan și la metodele sale viclene, vezi C.N.T. la Efeseni 2:2 și 6:11, 12.

Logica cererii este clară. O cerere asemănătoare ar fi: „Doamne, fă să fiu atât de atent în observarea regulilor de menținere a sănătății încât să nu mă îmbolnăvesc, iar dacă vine asupra mea orice lucru pe care l-ai permis Tu prin providența Ta, să mă păstrezi aproape de Tine, pentru ca credința mea să nu eșueze”. Cu toate acestea, și aici, „eu”, „al meu” și „pe mine” ar trebui înlocuite cu „noi”, „al nostru” și „pe noi”. Cel care face cererea include tot timpul și pe alții în rugăciunile sale.

Încheierea

13b. [Căci a Ta este Împărăția și puterea și slava în veci. Amin!] Se crede în general că, din moment ce aceste cuvinte sunt absente din principalele manuscrise, regulile dovezilor textuale nu favorizează includerea lor în rugăciunea Tatăl nostru. Fără să analizăm corectitudinea acestei concepții, este cu toate acestea corect să arătăm că, sub o formă sau alta, doxologia se regăsește în unele versiuni destul de vechi. Mai mult, *Didahiile* sau *Învățătura celor doisprezece apostoli* (VIII.2), lucrare despre care mulți cred că a apărut în prima jumătate a secolului al II-lea, conține forma prescurtată a încheierii: „Căci a Ta este puterea și slava în veci”. O apărare a autenticității cuvintelor grecești pe care se bazează forma din A.V. a încheierii se află în cartea lui E. F. Hill, *The King James Version Defended*, Des Moines, 1956, p. 97–102. Principalul său argument este că din cele mai vechi timpuri în închinarea Bisericii încheierea a fost separată de restul rugăciunii

³²³ A.R.V., The Amplified New Testament, Berkeley, Goodspeed, Grosheide, N.E.B., Ridderbos (H.N.), Weymouth, Williams și traduceri olandeze, atât cea veche (*Statenvertaling*), cât și cea nouă (*Bijbel, Nieuwe Vertaling*).

Tatăl nostru. Rugăciunea propriu-zisă era repetată de închinători, încheierea fără „Amin” de preot, după care toți enoriașii răspundeau prin „Amin”.³²⁴

Din cauza acestei separări liturgice, spune el, această încheiere „a început să fie privită de unii creștini ca un răspuns făcut de om și nu ca o parte a rugăciunii inițiale, așa cum a fost ea rostită de buzele lui Cristos”.

Acum, este adevărat că până și în timpul adunărilor pentru închinare, fie că erau generate de ocazii speciale sau erau obișnuite atât în Israelul antic, cât și în Biserica apostolică, atmosfera era mult mai însuflețită, mai neoficială, și se punea un accent mult mai mare pe participarea fiecăruia decât în cea mai mare parte a creștinismului de mai târziu (cu excepția tendințelor moderne). În mod cert, serviciile erau în general organizate. Când nu erau, membrii se expuneau la muștrări corespunzătoare (1 Corinteni 14:23–40). Controlul era cu siguranță în mâinile conducătorului. Existau, totuși, unele răspunsuri pe care le dădea congregația (Deuteronom 27:15–26; 1 Cronici 16:36; Neemia 5:13; 8:6; 1 Corinteni 14:16; cf. Apocalipsa 5:14). Cu toate acestea, este sub semnul întrebării dacă un argument de acest tip, bazat în mare parte pe practicile liturgice străvechi, este suficient de puternic pentru a suplini considerabila lipsă de susținere din partea manuscriselor a păstrării sau inserării cuvintelor în cauză („Căci a Ta este etc.). Redând rugăciunea Tatăl nostru, evanghelistul Luca omite orice menționare a doxologiei din încheiere.

Pe de altă parte, trebuie să se admită faptul că încheierea din A.V. reflectă atât spiritul Vechiului Testament (1 Cronici 29:11; Neemia 9:5; încheierile din Psalmul 145–150), cât și pe cel al Noului Testament (Ioan 8:50; 17:4; 1 Corinteni 10:31; 2 Timotei 4:18; Apocalipsa 1:6; 4:11; 5:12, 13; 19:1 și urm.). Ar fi o sarcină într-adevăr grea să se găsească o încheiere mai potrivită.³²⁵ Nu este oare foarte potrivit ca noi, cei care am rostit rugăciunea, după ce ne-am încheiat *cererile* umile să ne întoarcem, cum ar veni, privirile din nou spre cer (ca la începutul rugăciunii) în semn de adorare și să ne concentrăm inima și mintea asupra măreției și dragostei lui Dumnezeu, care constituie baza încrederii noastre în faptul că rugăciunea noastră va fi auzită?³²⁶

Considerând de aceea că cuvintele doxologiei sunt în orice caz într-o deplină armonie cu restul Bibliei și constituie o încheiere nespus de potrivită pentru această rugăciune, este la locul ei să adăugăm câteva cuvinte prin care să o interpretăm. Expresia „Căci a Ta este Împărăția” poate fi privită ca una care are legătură cu toate cererile precedente, ca și cum s-ar fi spus: „Sfințească-se numele Tău, căci a Ta este Împărăția”, adică, „Fiindcă este dreptul Tău suveran ca Împărat ca numele Tău să fie sfințit”; la fel, „Vie Împărăția Ta, căci a Ta este Împărăția”, adică, „Din moment ce este Tu ești Împăratul, voia Ta trebuie să fie împlinită de noi și de toată lumea”; și așa mai departe.

³²⁴ Dr. Hills își bazează această informație pe un volum al lui C. A. Swainson, *The Greek Liturgies*, Londra, 1884. Interesant și instructiv este și articolul „Liturgics” din S.H.E.R.K., vol. VI, p. 498–505; și vezi și articolele „Liturgical Movement” și „Liturgical Worship, Recent Trends In” din suplimentul *Twentieth Century* al S.H.E.R.K., p. 669–671.

³²⁵ La fel crede și H. N. Ridderbos, *op. cit.*, p. 136.

³²⁶ Vezi A. D. Schlatter, *Erläuterungen zum Neuen Testament*, Stuttgart, 1908, vol. I, p. 71.

Este recunoscut faptul că nu numai că Tatăl are *dreptul* să împlinească cererile, din moment ce este Împărat peste toți, ci El are și *puterea* să o facă („și puterea”), și acest lucru este și el de o importanță esențială pentru fiecare cerere în parte. Cei care rostesc această rugăciune recunosc că toată puterea îi aparține Tatălui nu numai puterea *asupra* întregului univers și a tot ce conține el, ci până și puterea care rezidă în fiecare lucru: care face soarele să strălucească, vântul să sufle, râurile să curgă, plantele să crească etc. Până și puterea exercitată de forțe malefice este a Lui, deși ele sunt răspunzătoare de folosirea ei greșită. Dacă nu ar fi a Lui, cum ar putea El să o folosească în scopuri bune în cele din urmă?

În încheiere, de vreme ce toate virtuțile lui Dumnezeu sunt reflectate în lucrarea Sa de creație și răscumpărare, în fiecare în conformitate cu natura fiecăreia, copiii acestui Tată ceresc, adânc impresionați de manifestările puterii Sale, a înțelepciunii și bunătății Sale, adaugă „și slava”,³²⁷ atribuindu-I cu bucurie Tatălui pe fiecare dintre aceste trei – Împărăția, puterea și slava – nu numai acum, ci și „în veci”. Ei încheie apoi rugăciunea cu un „Amin” plin de reverență pentru a atesta sinceritatea cuvintelor lor și convingerea lor că Tatăl va împlini nevoile lor.

Deși rugăciunea Tatăl nostru s-a încheiat, Isus consideră că e necesar să adauge o clarificare a celei de-a cincia cereri: „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșelilor noștri”. Pentru că am vorbit deja despre v. 14, 15, rămân puține de adăugat aici. **14, 15. Dacă iertați oamenilor greșelile lor, și Tatăl vostru Cel ceresc vă va ierta greșelile voastre. Dar dacă nu iertați oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre.** Deși atât în învățătura lui Pavel (Romani 3:24; Efeseni 2:8; Tit 3:5), cât și în mod cert în cea a lui Cristos (Matei 5:1–6; 18:27; Luca 18:13) mântuirea nu se bazează pe realizări umane, ci numai pe harul și îndurarea lui Dumnezeu, acest lucru nu înseamnă că cei care o primesc nu au nimic de făcut. Ei trebuie să creadă. În această credință este inclusă și disponibilitatea de a ierta. Dacă ascultătorii nu le vor ierta oamenilor greșelile lor și ei vor rămâne neiertăți.

În versetul 12 păcatele au fost numite *datorii*, adică, ceea ce datorăm și pentru care trebuie să suferim pedeapsa dacă nu plătim sau dăm satisfacție noi sau altcineva. Aici, în v. 14, 15, aceste păcate sunt numite *greșeli*, devieri de la calea adevărului și a dreptății.³²⁸ Acum, indiferent că aceste greșeli sunt mai ușoare, ca cele din Galateni 6:1 sau poate și din Romani 5:15, 17, 18, sau mai grave, ca în Efeseni 1:7; 2:1, ele trebuie iertate. Mai mult, atât cât este în puterea sa să o facă, un urmaș al lui Isus ar trebui să facă nu numai din frații săi în Domnul, ci și din oameni în general, obiectul dragostei sale iertătoare, așa cum reiese din faptul că termenul „oameni”, adică ființe umane, apare de două ori, anume în v. 14 și 15.

Se poate pune întrebarea: „Dar în procesul realizării iertării și reconcilierii nu se află întreaga povară a iertării pe umerii persoanei împotriva căreia s-a păcătuțit? Oare cel care a ofensat nu are și el o obligație?” Răspunsul este: „Într-adevăr, are”. El trebuie să se pocăiască și trebuie să îmbucure inima celui rănit cu mesajul acestei pocăințe (Luca 17:3, 4). Însă acest

³²⁷ Vezi nota de subsol 277 de la p. 261

³²⁸ Cu privire la *παράπτωμα*, vezi R. C. Trench, *op. cit.*, par. lxvi.

lucru nu îndepărtează obligația celui din urmă de a face tot ce îi stă în putere pentru a deschide larg ușa spre reconciliere. Dacă în acest caz nu există o cooperare din partea celui alt, vina va fi nu a persoanei ofensate, ci a celui care a greșit și a făcut un lucru rău.

Dintre cele trei manifestări ale „dreptății” care au fost prezentate aici, două au fost discutate: milostenia și rugăciunea. Mai rămâne

Postul

Rugăciunea și postul sunt adesea combinate (1 Samuel 7:5, 6; 2 Samuel 12:16, 21–23; 2 Cronici 20:3, 5 și urm.; Ezra 8:21–23; Neemia 1:4; 9:1 și urm.; Isaia 58:6, 9; Ieremia 14:12; Daniel 9:3; Luca 2:37; Fapte 13:2, 3; 14:23). **16. Când postești, să nu vă luați o înfățișare posomorâtă, ca fățarnicii, care își slutesc fețele ca să se arate oamenilor că postesc.** Postul, așa cum apare el aici, nu este ceva impus cuiva cu forța (2 Corinteni 6:5; 11:27), ci o abținere benevolă de la mâncare ca exercițiu religios. El era făcut cu mai multe scopuri, fie în sine, fie în anumite combinații. Astfel, putea fi o expresie a *umilinței*, adică a părerii de rău pentru păcate și cuplat cu mărturisirea lor (Levitic 16:29–34; 23:26–32; Numeri 29:7–11; Deuteronom 9:18; 1 Regi 21:27; Neemia 9:1 și urm.; Daniel 9:3, 4; Iona 3:5), sau a *lamentării* din cauza unui rău de care cineva a avut parte – înfrângerea în luptă (Judecători 20:26), o pierdere (1 Samuel 31:13; 1 Cronici 10:11, 12; 2 Samuel 1:12), primirea unor vești proaste (Neemia 1:4), o epidemie (Ioel 1:14; 2:12–15) – sau de care cineva este amenințat (2 Cronici 20:3, 5 și urm.; Estera 4:3; 9:31). În cazul lui David, când amenințarea morții copilului său a devenit o realitate, el a încetat să mai postească (2 Samuel 12:16, 21–23). Tipurile de post menționate până acum aveau o bază naturală, fiindcă durerea copleșitoare produce pierderea apetitului (cf. 1 Samuel 1:7).

Uneori era poruncit și/sau ținut un post pentru a promova *concentrarea* asupra unui act sau eveniment religios important, cum ar fi trimiterea misionarilor (Fapte 13:2, 3), sau alegerea bătrânilor (Fapte 14:23). Vezi și Exod 34:2, 28; Deuteronom 9:9, 18. În legătură cu acest subiect, merită o atenție specială ceea ce este probabil cel mai frumos capitol despre post din întreaga Biblie (Isaia 58, mai ales v. 6 - 12). Este foarte posibil ca aici în Matei 6:16–18 Isus să fi avut în minte tocmai acest capitol, așa cum va arăta o comparare a celor două texte. În ambele cazuri este condamnat postul greșit făcut (cf. 1 Regi 21:9, 11; Zaharia 7:3–5) și este poruncit postul corect.

Legea lui Dumnezeu sugerează că ar trebui să existe un singur post într-un an, anume, în ziua ispășirii (Levitic 16:29–34; 23:26–32; Numeri 29:7–11; cf. Fapte 27:9). Cu toate acestea, de-a lungul timpului, posturile (nu întotdeauna totale; vezi textul în fiecare caz) au început să se înmulțească, astfel încât citim despre apariția lor și cu alte ocazii: de la răsăritul soarelui până la apus (Judecători 20:26; 1 Samuel 14:24; 2 Samuel 1:12, 3:35); timp de șapte zile (1 Samuel 31:13); timp de trei săptămâni (Daniel 10:3); timp de patruzeci de zile (Exod 34:2, 28; Deuteronom 9:9, 18; 1 Regi 19:8); în luna a cincia și a șaptea (Zaharia 7:3–5); și chiar în a patra, a cincia, a șaptea și a zecea lună (Zaharia 8:19). Apogeul era postul de „două ori pe săptămână”,³²⁹ așa cum se lăudau fariseii că fac (Luca 18:12).

³²⁹ Lunea și joia, după cum spun *Didahiile* VIII.1.

Isus nu i-a încurajat pe ucenicii săi să folosească postul ca pe o expresie a *deplângerii* unor circumstanțe dureroase. Din contră, El dorea ca ei să se bucure de prezența Lui în mijlocul lor (Matei 9:14–17; Marcu 2:18–20; Luca 5:33–35). Așa cum s-a arătat deja, El însuși a ținut un post de lungă durată, având probabil scopul de a-L ajuta să Se concentreze asupra lucrării pe care I-a dat-o Tatăl și pe care El a luat-o de bunăvoie asupra Sa (vezi explicația referitoare la Matei 4:2).

Totuși, aici în Matei 6:16–18, se are în vedere postul ca expresie a *umilinței*, indiferent că este una mimată (v. 16) sau adevărată (v. 17 și 18). Ipocriții, adică cărturarii și fariseii (5:20; 15:1, 7; 23:13), își luau o înfățișare posomorâtă și își ascundeau fețele, ungându-le probabil cu cenușă (1 Regi 20:38), pentru ca celor din jur să li se pară că sunt zdrobiți de păcatele lor și deci plini de evlavie! Ei jucau teatru.

Isus continuă: **Adevărat vă spun, că și-au luat răsplată.** Pentru explicații, vezi cele referitoare la 6:1 și 2. Ei încercau din răputeri să pară mârniți pentru a impresiona mulțimile schimbătoare. Ei bine, ei și-au atins scopul! Este ca și cum Isus ar fi spus: „Cât de nespus de ridicolă este o asemenea răsplată!”³³⁰ Cât de absurd e ca cineva să o prefere în locul adevăratei răsplăți (6:1)!

Continuarea: 17. Ci tu, când postești, unge-ți capul și spală-ți fața. Isus nu spune că ucenicii lui trebuie să postească, nici nu le interzice să o facă dacă asta își doresc. El pare să considere că în anumite circumstanțe postul este foarte potrivit. Oare nu a postit și El, deși, așa cum s-a arătat, din motive complet diferite? Aspectul pe care îl subliniază Isus este că atunci când ucenicii Săi cred că ar trebui să postească, ei ar trebui, prin ungerea capului și spălarea feței lor, să facă din acest exercițiu religios o practică cât se poate de neostentativă. Acest îndemn este asemănător cu cel privitor la milostenie (6:2–4) și rugăciune (6:5, 6). Toate aceste practici ar trebui să se desfășoare „în secret”, adică, departe de ochii oamenilor. Ele ar trebui să fie acte sincere de devoțiune față de Dumnezeu, și numai față de El.

Încheierea: 18. ca să arăți că postești, nu oamenilor, ci Tatălui tău care este în ceruri; și Tatăl tău, care vede în ascuns, îți va răsplăti. (Pentru explicații, vezi cele referitoare la 6:4).

Din moment ce nu mai există o sărbătoare a zilei a ispășirii, postul nu mai este o cerință religioasă (Coloseni 2:14). Însă există oare niște lecții care sunt valabile și astăzi, așa cum au fost ieri? Eu sugerez următoarele:

1. Scriptura ne avertizează împotriva mâncatului excesiv. Vezi C.N.T. la 1 și 2 Timotei și Tit, p. 122. Oamenii mândacioși și leneși din Creta, gurmanzi trândavi și îmbătați de simțuri, nu rămân nemustrați (Tit 1:12). Un semn al dușmanilor crucii este că „dumnezeul lor este pântecele” (Filipeni 3:19; cf. Romani 16:18). În loc să se străduiască să-și țină apetitul sub control (Romani 8:13; 1 Corinteni 9:27), înțelegând că trupurile noastre sunt temple ale Duhului Sfânt în care Dumnezeu ar trebui să fie glorificat (1 Corinteni 6:19, 20), acești oameni au cedat în fața lăcomiei și a desfrăului. Ei s-au închinat senzualității lor. Biblia interzice acest lucru. În acest sens, este interesant de observat că avantajele evitării

³³⁰ Vezi E. Trueblood, *The Humor of Christ*, New York, Evanston și Londra, 1964, p. 15, 58.

consumului de grăsimi de origine animală nu constituie o descoperire medicală modernă (vezi Levitic 3:17; 7:22–25).³³¹

2. Cu toate acestea, Scriptura nu are în vedere mai ales efectele salutare ale postului moderat asupra bunăstării fizice a unei persoane. Este considerat important în special beneficiul spiritual. Așa cum s-a arătat deja, adesea postul a fost o expresie a întristării cauzate de păcate sau era ținut pentru ca mintea și inima să se poată concentra nu asupra problemelor materiale, ci numai asupra lui Dumnezeu și a sarcinilor primite de la El. Este larg recunoscut faptul că există o legătură strânsă între post, meditație spirituală și contemplare.

3. Cu toate acestea, trăsătura principală a întregii secțiuni este indispensabilitatea sincerității în închinare (6:1–18).

Cât despre relația lui 6:19–34 cu restul prediciei, și mai ales cu versetele precedente, 1–18, vezi p. 240, 288–289. Dreptatea în raport cu Dumnezeu cere nu numai devoțiunea sinceră a inimii față de Tatăl ceresc (6:1–18), ci și o încredere nelimitată în El în toate împrejurările. De aceea, ne îndreptăm atenția asupra temei latente:

Încredere nelimitată (6:19–34)

Acest adevăr reiese, în primul rând, din condamnarea opusului, anume, a lipsei de încredere în Dumnezeu, adică, a îngrijorării oarbe. Aceasta din urmă:

a duce cu sine idolatria,

fiindcă atașamentul față de Mamona care îi este specific constituie de fapt o detașare de Dumnezeu (v. 24);

b arează viziunea

fiindcă, prin preocuparea pentru adunarea unor bunuri materiale, întunecă scopul real al existenței noastre (v. 22, 23);

c onfundă valorile

fiindcă acordă cea mai mare importanță lucrurilor secundare, și invers, ca și cum hrana ar fi mai importantă decât viața și îmbrăcămintea decât trupul (v. 25); și

d isprețuiește rațiunea

fiindcă dă la o parte cerescul din cauza comorilor pământești, ceea ce este nepieritor, pentru ce pierе (v. 19–21); uită că nu se poate adăuga nici măcar cât un deget la lungimea vieții omului (v. 27); împrumută necazurile de mâine, ca și cum cele de azi nu ar fi destule (v. 34) și, lucrul cel mai rău dintre toate, refuză să ia seama la faptul că, dacă până și doar în calitate de *Creator*, Dumnezeu hrănește păsările și îmbracă crinii, cu atât mai mult va avea grijă de *copiii Săi* în calitate de *Tată ceresc* (v. 26, 28–32).

În al doilea rând, acest adevăr (nevoia unei încrederi nelimitate în Dumnezeu) este prezentat și în mod pozitiv; căci poruncilor negative („nu vă strângeți...”, „nu vă îngrijorați”) din v. 19, 25, 31 și 34, li se opun cele pozitive („ci strângeți-vă ... uitați-vă”) din v. 20, 26 și 28,

³³¹ Vezi S. I. McMillen, *None of These Diseases*, Westwood, New Jersey, 1963, p. 85–89.

culminând cu cuvintele puternice și mângâietoare din v. 33: „Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și neprihănirea Lui, și toate aceste lucruri vi se vor da de deasupra”.

19, 20. Nu vă strângeți comori pe pământ, unde le mănâncă moliile și rugina, și unde le sapă și le fură hoții; ci strângeți-vă comori în cer, unde nu le mănâncă moliile și rugina, și unde hoții nu le sapă, nici nu le fură. În primul rând este formulată porunca negativă, apoi cea pozitivă (cf. v. 5, 6; 7–9; 16, 17; 19, 20; 25, 26, 28; 31, 33 și 7:1, 5). Cât de absurd e, spune Isus, să se „strângă” „comori” pământești care pier în timp ce sunt pierdute comorile cerești care sunt veșnice! Comorile pământești sunt vulnerabile din cauză că se pot deteriora și se pot pierde.

Cât despre prima, deteriorarea, le mănâncă *moliile*. Moliile, lăcustele și fluturii aparțin marelui ordin al insectelor numit *Lepidoptera*, adică, cu aripi acoperite de solzi. Spre deosebire de fluturi, moliile *a.* constituie cea mai mare grupă a acestui ordin, *b.* sunt nocturne în cea mai mare parte a lor, și *c.* au niște antene care nu sunt în formă de măciucă.³³² Aici în 6:19–21 se face referire la mica insectă care își depune ouăle în hainele de lână. În stadiul de larvă, ea se hrănește cu lâna până când haina este ciuruită și se distruge (Isaia 51:8; Luca 12:33; Iacov 5:2). *Rugina* indică probabil coroziunea metalelor, ele fiind roase treptat de acțiunea factorilor chimici.

Totuși, după toate probabilitățile, termenii „moliile” și „rugina” reprezintă *toate* acele procese și *toți* acei agenți care duc la devalorizarea comorilor pământești, încetând astfel să își mai împlinească rolul. Astfel, pâinea se mucegăiește (Iosua 9:5), hainele se învechesc (Psalmul 102:26, pământurile (mai ales cele neglijate) devin părăginite (Proverbe 24:30), zidurile și gardurile se năruiesc (Proverbe 24:31, acoperișurile se surpă și plouă în casă (Eclesiastul 10:18), apar stricăciuni făcute de termite, uragane, taifunuri, tornade, cutremure, boli ale plantelor, eroziuni ale solului etc. Lista este aproape fără sfârșit.

Cât despre cea de-a doua, pierderile, hoții intră în case și fură. Prin zidurile de pământ la care Se gândea Isus hoții fac cu ușurință spărturi și fură comorile prost păzite. Inflația, impozitarea sălbatică, confiscările, falimentele bancare, căderile bursei de mărfuri, cheltuielile legate de boli prelungite, acestea și alte necazuri de acest gen au același efect. În plus, trupurile oamenilor, chiar și ale celor mai puternici, îmbătrânesc treptat (Psalmul 32:3; 39:4–7; 90:10; 103:15, 16; Eclesiastul 12:1–8). Când ei mor, toate comorile pământești în care și-au pus speranța pier odată cu ei.

Însă complet diferite sunt „comorile din cer” (cf. 19:21), adică, acele binecuvântări care ne sunt rezervate în cer (1 Petru 1:4), având un caracter ceresc, însă putând fi gustate de pe acum. Dacă începem, așa cum se și cuvine, cu enumerarea câtorva dintre ele așa cum le descrie Isus, ne vine în minte faptul că suntem pe deplin iertați de Dumnezeu (Matei 6:14), rugăciunile noastre capătă răspuns (7:7), numele ne sunt scrise în ceruri (Luca 10:20), Tatăl ne iubește (Ioan 16:27), suntem primiți nu numai în „locașurile” cerești, ci chiar în inima Mântuitorului (Ioan 14:2, 3), avem parte din belșug de pacea lui Cristos (Ioan 14:27), de

³³² Vezi articolul „Butterfly and Moth”, din ediția din 1969 a lui *Encyclopaedia Britannica*, vol. 4, p. 487–501.

bucuria Lui (Ioan 15:11), de victoria Sa (Ioan 16:33) și de locuirea permanentă a Duhului Sfânt în noi (Ioan 14:16, 26; 15:26). Vezi de asemenea toate binecuvântările spirituale menționate în fericiri (Matei 5:1–12). Pavel se gândește la aceleași comori și le descrie uneori în același fel, alteori în termeni proprii: „justificarea prin credință” (Romani 5:1), „rugăciuni ascultate” (2 Corinteni 12:8, 9), „dragostea lui Dumnezeu turnată în inimile noastre” (Romani 5:5), „cununa îndreptățirii” cu care ne va întâmpina Mântuitorul (2 Timotei 4:8), „pacea lui Dumnezeu care întrece orice pricepere” (Filipeni 4:7), „bucuria în Dumnezeu prin Domnul nostru Isus Cristos” (Romani 5:11), „biruința” (1 Corinteni 15:57) și „Duhul Său din omul lăuntric” (Efeseni 3:16; cf. Romani 8:14, 16, 26, 27). Enumerarea este doar una ilustrativă, nu exhaustivă.

Există o diferență în modul în care binecuvântările spirituale (în contrast cu cele materiale) sunt accentuate în Noul Testament față de Vechiul. O dată cu venirea lui Cristos, cerul, cum ar fi, atinge pământul. Vezi C.N.T. la Efeseni, p. 73.

Scriptura ne învață peste tot că acele comorile cerești sunt rezistente la molii, la rugină și la furturi (v. 20), cu alte cuvinte, că durează veșnic în toată strălucirea lor ca posesiuni de neconfiscat ale copiilor Tatălui ceresc, căci ea ne vorbește despre:

- o credințioșie care nu se va schimba niciodată (Psalmul 89:33; 138:8),
- o viață care nu se va sfârși (Ioan 3:16),
- un izvor de apă care nu va seca nicicând în cel care bea din el (Ioan 4:14),
- un dar care nu va fi nicicând pierdut (Ioan 6:37, 39),
- o mână din care oile Bunului Păstor nu vor fi nicicând smulse (Ioan 10:28),
- o legătură care nu va fi niciodată ruptă (Romani 8:29, 30),
- o dragoste de care nu vom fi nicicând despărțiți (Romani 8:39),
- o chemare care nu va fi revocată vreodată (Romani 11:29),
- o temelie care nu va fi distrusă în veci (2 Timotei 2:19),
- o moștenire neperisabilă (1 Petru 1:4, 5).

Cu toate acestea, pot fi puse următoarele întrebări: „Dar dacă este greșit să se adune comori pe pământ, înseamnă oare acest lucru că pregătirea unor provizii pentru nevoi materiale viitoare este întotdeauna și în mod absolut greșită?” „Trebuie să fie condamnat orice fel de negoț care aduce profit?” „Trebuie să se considere că toți bogații sunt nemernici?” La toate cele trei întrebările răspunsul este: „Nu”. Dumnezeu nu l-a condamnat pe Iosif fiindcă l-a sfătuit pe Faraon să adune provizii pentru viitor (Geneza 41:33–36). Nici Solomon și Agur nu au greșit când au dat furnica ca exemplu de înțelepciune arătată prin faptul că aduna în timpul verii pentru nevoile care apar iarna (Proverbe 6:6; 30:25). Nici Pavel nu a greșit atunci când a scris 2 Corinteni 12:14b și 1 Timotei 5:8. Afacerile și domeniul bancar sunt încurajate implicit de parabolele lui Cristos (Matei 25:14–30; Luca 19:11–23). Bogatul Avraam (Geneza 13:2) a fost prietenul lui Dumnezeu (Isaia 41:8; 2 Cronici 20:7; Iacov 2:23). Bogatul Zacheu a fost considerat vrednic de a fi numit „fiu al lui Avraam” (Luca 19:9); iar bogatul Iosif din Arimatea a fost un ucenic al Domnului (Matei 27:57).

Cu toate acestea, acumularea bogățiilor este împletită cu unele pericole spirituale (Matei 19:24; Luca 12:16–21; 1 Timotei 6:10). Bani pot constitui cu siguranță o mare

binecuvântare, dacă nu reprezintă un scop în sine, ci un mijloc pentru atingerea unui scop, anume, *a.* pentru a evita ca familia cuiva să devină o povară pentru alții (1 Timotei 5:8), *b.* pentru a-i ajuta pe cei în nevoie (Proverbe 14:21; 19:17; Fapte 4:36, 37; 11:27–30; 24:17; Romani 15:25; 2 Corinteni 8:4, 9; Galateni 2:10; 6:10; Efeseni 4:28) și *c.* pentru a încuraja lucrarea Evangheliei în țara de baștină și peste hotare (Marcu 15:41; Luca 8:2, 3; Fapte 16:15, 40; 1 Corinteni 10:31). Cu toate acestea, banii pot fi și o cursă (Marcu 14:11; Luca 22:5; Fapte 8:18, 20).

Firește că dacă adevărata comoară a unei persoane, scopul ei final pentru care se luptă, este din această lume – bani, faimă, popularitate, prestigiu, putere – atunci inima sa, centrul vieții sale (Proverbe 4:23), va fi complet absorbită de acest obiectiv lumesc. Toate activitățile sale, inclusiv cele așa-zis religioase, vor sluji acest scop. Pe de altă parte, dacă dintr-o recunoștință sinceră și umilă față de Dumnezeu, el a făcut din Împărăția lui Dumnezeu, adică, din recunoașterea cu bucurie a suveranității lui Dumnezeu în viața sa și în fiecare sferă a existenței, comoara sa, atunci, de asemenea, și inima lui va fi *acolo*. În acest caz, banii vor fi un ajutor, nu o piedică. Cel mai probabil că Isus a avut în minte tocmai ceva de genul acesta când a spus: **21. Pentru că unde este comoara vastră, acolo va fi și inima voastră.** „Inima” nu poate fi în două locuri deodată. Aceasta este o propoziție de tip sau-sau! Vezi v. 24.

Adunarea comorilor pământești întunecă viziunea (vezi punctul *b* de mai sus, la p. 311). Dacă se adaugă o figură de stil, ceea ce spune Isus echivalează aproape cu o parabolă:

22, 23. Ochiul este lumina trupului. Dacă ochiul tău este sănătos, tot trupul tău va fi plin de lumină; dar dacă ochiul tău este rău, tot trupul tău va fi plin de întuneric. Așa că, dacă lumina care este în tine este întuneric, cât de mare trebuie să fie întunericul acesta! Isus nu spune că ochiul este *sursa* luminii pentru trupul nostru, ci că este, cum ar veni, cel care aduce lumina, călăuza de care depinde tot trupul nostru pentru iluminare și instrucțiuni. Omul se poate folosi de lumină datorită ochilor săi. De aceea, în acest sens secundar, ochiul poate fi numit de asemenea lumina sau candelă trupului.

Cu toate acestea, acest lucru are ca implicație faptul că ochiul trebuie să fie *bun*, adică, în acest context, *fără vreo pată*, prin urmare, *sănătos*.³³³ El trebuie să poată vedea

³³³ Sensul de bază al adjectivului *ἀπλούς* este *simpliciter*, *singur*, *necompliat*. Cu toate acestea, așa cum stau lucrurile cu cuvintele în general, din acest sens primar se desprind variate nuanțe ale semnificației. Astfel, de exemplu, substantivul *ἀπλότης* din Efeseni 6:5 și Coloseni. 3:22 se referă la singularitatea inimii; prin urmare la *sinceritate*, *integritate*, *corectitudine* (cf. 1 Cronici 29:17). Vezi și 2 Corinteni 11:3: *devoțiune sinceră*. Nu este greu de înțeles că dispoziția „singulară” a inimii și a minții, în sensul că este neamestecată cu motivații secundare și egoiste, ar fi „generozitatea”. De aceea, în Romani 12:8; 2 Corinteni 8:2; 9:11, 13 sensul termenului este *generozitate*; iar în Iacov 1:15 adverbial *ἀπλῶς* înseamnă *cu generozitate*.

La fel, este ușor de înțeles și tranziția de la „simpliciter” sau „singur” la „fără defect”, „nepătat”, prin urmare, *clar*, *sănătos*, *bun*. Vezi L.N.T. (A. și G.), paragraful *ἀπλούς*, p. 85. Iar contradicția evidentă de aici (Matei 6:22, 23) dintre adjectivele *ἀπλούς* și *πονηρός* este probabil cel mai bine interpretat prin contrastul dintre *sănătos* și *în stare proastă* (*rău*). Cu toate acestea, Lenski insistă că este vorba despre „singur” în contrast cu „rău” și neagă faptul că aceste adjective ar caracteriza ochiul fizic (*op. cit.*, p. 269). Textul afirmă totuși în mod clar că este descris ochiul care este lumina trupului. Cuvântul *ὥμα*, însemnând „trup”, apare de nu mai puțin de trei ori în v. 22, 23. De aceea, eu sunt de acord cu cea mai mare parte a traducătorilor și comentatorilor, care traduc perechea antagonică de adjective după

clar. Dacă ochiul este bolnav, trupul va plin de întuneric și nu va putea funcționa în mod corespunzător. Este un fapt bine cunoscut că lipsa luminii suficiente de la soare, lună, stele sau corpuri de iluminat face dificilă zărirea obiectelor. Cu toate acestea, un ochi sănătos se obișnuiește repede cu întunericul. Însă dacă ochiul în sine, organul luminii (în sensul deja explicat), este în stare proastă, întunericul va fi într-adevăr mare. Într-un asemenea caz, nu este de nici un folos nici măcar strălucirea soarelui. În cel mai bun caz, s-ar vedea ceva încețoșat, cu neputință de distins.

Implicațiile v. 19–21: Întocmai cum o persoană își are ochiul fizic (acest *singur* ochi reprezintă aici ambii ochi) care îi luminează existența fizică și o aduce în contact cu mediul ei pământesc, ea are și un ochi spiritual, adică, mintea sa, care să îi lumineze viața lăuntrică și să o călăuzească din punct de vedere moral și spiritual și să o mențină în legătură cu Tatăl ceresc. Însă dacă „lumina” care este în cineva pălește – de exemplu, printr-o tânjire nefirească după comori pământești – atunci cât de mare va fi întunericul lui, în condițiile în care însuși organul recepționării luminii a fost întunecat de păcat. Ratând ceea ce trebuia să constituie ținta sa, anume, promovarea gloriei lui Dumnezeu, această persoană pierde totul!

Imposibilitatea combinării a două scopuri opuse (glorificarea lui Dumnezeu și satisfacerea poftelor cărnii) este arătată foarte clar și categoric în v. 24. **Nimeni nu poate sluji la doi stăpâni. Căci sau va urî pe unul și va iubi pe celălalt; sau va ține la unul, și va nesocoti pe celălalt: Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui Mamona.** Un om cu o *inimă* care nu este la locul potrivit (v. 21) și cu o *mintă* care este rătăcită (v. 22 și 23) suferă și de pe urma unei *voințe* greșit aliniate, adică, a unei voințe care nu este în linie cu voia lui Dumnezeu (v. 24). Este posibil ca el să își imagineze că poate fi loial ambelor scopuri, celui de a-L glorifica pe Dumnezeu și celui de a aduna bunuri materiale, însă se înșală. El fie că îl va iubi pe unul și îl va urî pe celălalt, fie invers. Prin „Dumnezeu” este înțeles Tatăl ceresc, reprezentând Trinitatea, așa cum ne este revelat de Isus Cristos. Prin „Mamona”, un cuvânt cu o origine incertă, este înțeleasă bogăția, proprietatea, așa cum arată în mod clar Luca 16:5, 9, 11. Să ne gândim la bani, bunuri imobile, provizii, haine etc. Aici în Matei 6:24, ca și în Luca 16:13, bogăția este personificată: ea este prezentată ca un stăpân căruia cineva îi este devotat și pe care îl iubește. Și astăzi se spune: „A devenit sclavul averilor sale”.

Dacă cineva îl iubește pe Dumnezeu, el va arăta acest lucru prin a-I fi devotat, prin a-I pune la dispoziție și în slujba Lui tot ce are – bani, timp, talente etc. De aceea, este clar că *a-L iubi* pe Dumnezeu nu este numai ceva ce ține de emoții, ci de inimă, suflet,

cum urmează: „clar ... rău” (N.A.S.), „sănătos ... bolnav” (Williams), „sănătos ... rău” (Beck), „sănătos ... nesănătos” (R.S.V.), „sănătos ... defect” (Berkeley), „sănătos ... rău” (N.E.B. și Ridderbos). Calvin, comentând pe marginea v. 6:22, 23, spune că ochiul este privit aici ca torța sau candela întregului trup. El continuă: „Dacă mâinile și picioarele sunt conduse prosteste sau necorespunzător, vina ... trebuie să le fie atribuită ochilor, care nu-și fac datoria”. El mai arată în mod clar că această referire la ochiul fizic este folosită aici ca o figură de stil: „Trebuie să-i aplicăm acum această comparație minții ...”. Așa cum văd eu lucrurile, împreună cu mulți alții, aceasta este singura interpretare rezonabilă. Descriind ochiul fizic, și numindu-l fie sănătos, fie rău, Isus lasă aplicația acestei ilustrații la latitudinea ascultătorilor. Având în vedere contextul, „ideea principală” era ușor de priceput.

minte și puiere (Matei 22:37; Marcu 12:30). A-L iubi pe Dumnezeu este ceva care cere slujire și chiar și sacrificiu (Matei 10:37–39). Descrisă astfel, devine și mai clar faptul că această loialitate supremă, jertfitoare de sine și plină de entuziasm nu poate fi față de două partide diferite. Oricine o manifestă devine un *închinător*, iar Cel care are parte de ea devine *Dumnezeul* său. Mai mult, din moment ce există numai un singur Dumnezeu adevărat, închinarea lui Mamona este idolatrie (vezi punctul a de la p. 311).

Tensiunea psihologică iscată în sufletul cuiva care crede că va putea iubi și servi pentru o vreme doi stăpâni devine atât de severă și de nesuportat încât el va începe să arate mai devreme sau mai târziu de partea căruia este de fapt. Fie unul, fie celălalt dintre stăpâni va câștiga, de fapt a fost „pe primul loc” tot timpul, deși poate că individul în cauză nu a fost conștient de acest lucru. În timpul crizei, sufletul agitat, motivat pentru dragostea pentru unul dintre stăpâni, va începe să arate că îl urăște pe celălalt, poate în așa măsură încât va fi gata să îl și trădeze. Să ne gândim numai la Iuda Iscarioteanul. Nu Mamona a fost cel care l-a făcut să-L dea pe Isus pe mâna dușmanilor Săi? Vezi Matei 26:14–16; Ioan 12:6. Iar pe de altă parte, să ne gândim la Pavel. A venit un moment în viața fostului persecutor în care a început să privească cu dispreț meritul personal, posesiunile pământești și prestigiul pe care l-a prețuit cândva atât de mult. Tot ce a fost un câștig pentru el, era acum o pierdere (Filipeni 3:7 și urm.).

Este adusă acum în prim-plan o altă idee, implicată în cea precedentă, anume, că persoana care, din cauza lipsei sale de încredere în Tatăl ceresc, își dedică timpul și talentele adunării unor comori pământești, prin urmare închinării lui Mamona, confundă valorile. Ea este complet „dată peste cap” în ce privește prioritățile. Ea dă o importanță majoră lucrurilor care au una secundară, și invers (vezi punctul c de la p. 311). Isus spune:

25. De aceea, vă spun: Nu vă îngrijați de viața voastră, gândindu-vă ce veți mânca sau ce veți bea; nici de trupul vostru, gândindu-vă cu ce vă veți îmbrăca. Oare nu este viața mai mult decât hrana și trupul mai mult decât îmbrăcămintea?

Expresia „de aceea” arată conexiunea cu cele precedente. Pe baza a ceea ce s-a spus mai devreme și a ceea ce urmează, sensul este probabil acesta: Din moment ce comorile pământești trecătoare nu ne împlinesc și concentrarea inimii asupra lor înseamnă pierderea plăcerilor veșnice ale cerului (v. 19–21), și din moment ce tânjirea după asemenea bogății pământești întunecă clarviziunea mintală și morală (v. 22, 23), iar în cele din urmă, pentru că trebuie făcută o alegere între Dumnezeu și Mamona (v. 24), nu continua să-ți alipești inima de acestea din urmă, adică de lucrurile pământești, cum ar fi mâncarea și băutura, pentru a rămâne în viață, sau hainele, pentru a fi îmbrăcat. La urma urmei, Tatăl tău ceresc este cel care ți-a dat viață și un trup, și El le va păstra. El care le-a dat pe cele mai valoroase, anume, viața și trupul, nu va da și ceea ce este mai puțin important, anume, hrana, băutura și hainele? Nu este oare viața³³⁴ mult mai importantă decât hrana, iar trupul mai important decât îmbrăcămintea? De aceea, nu confunda prioritățile!

³³⁴ În v. 25a și 25b cuvântul *ψυχή* are sensul de *viață*, de principiu care animă trupul (cf. 2:20; 16:26; Marcu 3:4; Luca 6:9). Alteori, așa cum este folosit în Evanghelii, se referă la suma totală a vieții de dincolo de cea fizică, mai ales la sediul activității *emoționale* (Matei 26:38; Marcu 12:30); sau poate indica sinele, persoana (Matei 11:29; 20:28; Marcu 8:36; 10:45).

De aceea, ce avem noi aici este un argument dinspre mai mare spre mai mic, ceva în genul lui Romani 8:32: „El, care n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său, ci L-a dat pentru noi toți, cum nu ne va da fără plată, împreună cu El, toate lucrurile?”

„Nu vă îngrijorați”, spune Isus. Pentru că aici este folosit imperativul prezent, sensul pare a fi: „Nu aveți acest prost obicei”. Mai poate însemna, totuși, și: „încetează să te mai îngrijezi”. Comparați cu v. 31, unde îndemnul este: „Nu deveniți îngrijorați”. Cuvântul folosit în original pentru „îngrijorat” are sensul de *distras*, cum era, de exemplu, Marta, a cărei atenție era *împărțită* în așa măsură încât ea a uitat pentru o vreme de acel „singur lucru care trebuie” (Luca 10:38–42; observați v. 41, „pentru multe lucruri te îngrijezi și te frământă tu”).

Îngrijorarea trebuie evitată și pentru că este irațională (vezi punctul d de la p. 311). Isus tocmai a atras atenția asupra unei îngrijorări nepotrivite pentru mijloacele de susținere a vieții, anume, mâncarea și băutura. Așa că, arătând în sus probabil, la o ceată de păsări, El continuă: **26. Uitați-vă la păsările cerului: ele nici nu seamănă, nici nu seceră, și nici nu strâng nimic în grânare; și totuși, Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește. Oare nu sunteți voi cu mult mai de preț decât ele?** Cerul de deasupra Palestinei și a țărilor înconjurătoare este plin de păsări. Scriptura menționează multe dintre ele. Pe parcursul a numai șapte versete (Levitic 11:13–19), sunt menționate nu mai puțin de douăzeci de soiuri: vulturul, gripsorul, vulturul de mare, șoricarul, șoimul, corbul, struțul, bufnița, pescărelul, coroiul, huhurezul, eretele, cocostârcul, lebăda, pelicanul, corbul de mare, barza, bătlanul, pupăza și liliacul.³³⁵ În vechea dispensație toate acestea au fost considerate „necurate”. Porumbelul și turturelele sunt menționate în Levitic 12:6 (cf. Luca 2:24); vrabia și rândunica în Psalmul 84:3; pentru cea dintâi, vezi și Matei 10:29, 31; Luca 12:6, 7. Pe lângă turturică și rândunică Ieremia 8:7 menționează și cocostârcul. În pasajul (Luca 12:24) paralel cu Matei 6:26, Isus atrage atenția ascultătorilor săi asupra corbilor (deja amintiți). Nu este neglijată nici curtea păsărilor cu păsările sale domestice, observați pasajul nespus de frumos despre cloșcă și puii ei (Matei 23:37) și rolul jucat de cocoș în relatarea dezicerii lui Petru de Cristos (Matei 26:34 și urm. și textele paralele). Vulturul, la care se face referire nu numai în Levitic 11, ci și în alte câteva pasaje vechi-testamentare (inclusiv unele bine cunoscute ca Deuteronom 32:11; Psalmul 103:5 și Ezechiel 17:3, 11) se întoarce în paginile Noului Testament (Matei 24:28; cf. Luca 17:37; Apocalipsa 4:7; 12:14). Noi am întâlnit deja porumbelul atunci când am studiat relatarea botezului lui Isus (vezi p. 196).

Pentru o listă completă și o descriere a păsărilor menționate în Scriptură ar trebui să consultăm interesanta lucrare a lui A. Parmalee, *All the Birds of the Bible*, New York, 1959. Acest autor numește țara în care a fost spusă Predica de pe Munte „răscrucea migrării păsărilor”.³³⁶ Oare chiar trecea un cârd de călători înaripați în momentul în care Domnul a rostit cuvintele din 6:26? Este foarte posibil.

Pentru o prezentare mai amănunțită a diferitelor sensuri ale lui *ψυχή* și *πνεῦμα* în Noul Testament și relația celor doi termeni unul cu celălalt (cât de bine pot fi distinse și în ce măsură se întrepătrund), vezi C.N.T. la 1 și 2 Tesaloniceni, p. 148 și 149; de asemenea, lucrarea autorului cu titlul *The Bible on the Life Hereafter*, p. 36–39.

³³⁵ Acestea sunt denumirile, conform traducerii R.S.V. Cu toate acestea, specialiștii în materie nu sunt în nici un caz de acord în privința corectitudinii unora dintre ele.

³³⁶ p. 168.

Ceea ce spune Isus aici este că păsările cerului nici nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în grânare, cu toate acestea, sunt hrânite și ținute în viață de Creatorul lor. Acest pasaj nu trebuie interpretat ca o încurajare la lenevie. Nici nu putea fi vorba despre așa ceva, fiindcă Domnul era conștient de faptul că ascultătorii Săi știau că păsările adulte nu sunt deloc leneșe. Ele muncesc pentru a-și câștiga existența. Ele nu se așează doar pe crengile unui smochin așteptând ca hrana să le cadă în cioc. Nu, ele sunt foarte ocupate. Ele adună insecte și răme, își pregătesc cuibul, au grijă de puii lor, îi învață să zboare etc. Li se poate atribui și o anumită „preocupare” față de condițiile atmosferice, mai ales celor migratoare; căci, așa cum dictează anotimpul, acestea pot călători spre regiuni mai calde sau mai reci. Cu toate acestea, trebuie să se țină minte două lucruri. În primul rând, păsările nu se fac vinovate de exagerarea unui lucru bun. Ele nu sunt ca și bogatul nebun din parabolă (Luca 12:16–21). În al doilea rând, când aceste păsări își fac cuibul, își antrenează puii, migrează etc., ele acționează „din instinct”. Atunci când spunem acest lucru, nu afirmăm de fapt că Cel care le-a creat, Creatorul lor, înzestrându-le cu aceste instincte, le poartă de fapt de grijă, în timp ce ele răspund doar la unui stimul?

Cu oamenii lucrurile stau cu totul altfel. Ei, și nu păsările, sunt cei care, nu numai că seamănă, seceră și adună în hambare, dar, în timp ce fac toate aceste lucruri, sunt umpluți adesea de temeri groaznice, ignorând în mare parte promisiunile lui Dumnezeu! În timp ce păsările sunt „lipsite de griji”, oamenii sunt „consumați de griji”.

Argumentul lui Cristos – de la mai mic la mai mare, în contrast cu v. 25 – este următorul: Dacă păsările, care nu pot să-și facă cu adevărat planuri pentru viitor, nu au motive de îngrijorare, atunci cu siguranță că nici voi, cei care Mă urmați și sunteți și înzestrați cu inteligență, astfel încât puteți să faceți planuri pentru viitor, nu ar trebui să fiți plini de griji. Din nou, dacă Dumnezeu le poartă de grijă până și acelor creaturi mai puțin valoroase, cu cât mai mult vă va purta de grijă vouă, care ați fost creați după chipul Său. Și, mai ales, dacă Cel care le hrănește pe ele este „Tatăl vostru ceresc” dar pentru ele numai Creatorul lor, atunci cât de irațională este îngrijorarea voastră. „Voi sunteți mai valoroși decât ele, nu-i așa?” pune Domnul o întrebare care este astfel formulată în original încât așteaptă un răspuns afirmativ.

Lipsa de sens a îngrijorării reiese și din următoarele cuvinte: 27. **Și apoi, cine dintre voi, chiar îngrijorându-se, poate să adauge măcar un cot la înălțimea lui?** Cuvântul tradus prin „înălțime” (grecescul *hēlikia*) se poate referi fie la *vârstă*, fie la *înălțime* sau *statură*. Astfel, Zacheu era mic de *statură* (Luca 19:3), însă Sara era cu mult trecută de *vârsta* concepției unui copil (Evrei 11:11). Omul născut orb, vindecăt de Cristos, a atins *vârsta* maturității legale (Ioan 9:21, 23). Aici în Matei 6:27 (cf. pasajului paralel, Luca 12:25) în A.V. apare „statură”. Însă în contextul de față acest lucru nu poate fi corect din două motive: *a.* adăugarea acestei cantități este prezentată ca fiind „un lucru neînsemnat” (Luca 12:26), însă a câștiga în înălțime aproape patruzeci și șase de centimetri nu prea poate fi considerată o realizare insignifiantă; și *b.* cine, în afară doar de o persoană anormal de scundă, și-ar dori cu nerăbdare să adauge această lungime la înălțimea sa?

Prin urmare, adevăratul sens este acesta: „Cine dintre voi este în stare, prin a se îngrijora, să-și prelungească drumul în viață măcar cu atât de puțin?” La o zi de

naștere, o persoană va spune uneori: „Am mai atins o bornă de kilometraj”. Să adaugi această lungime la peste o sută de kilometri, sau chiar la zece, ar fi cu adevărat un lucru care nici nu merită să fie menționat. Ar fi „un lucru neînsemnat”, însă nici un asemenea lucru neînsemnat, spune Isus, nu ar fi nimeni în stare să realizeze prin îngrijorare. Cineva s-ar putea eventual îngrijora până ar muri, însă nu ar fi în stare să-și prelungească prin aceasta viața câtuși de puțin. Vezi și Psalmul 39:4-6.

Domnul examinează acum un alt aspect din natură. Făcând o paralelă cu ceea ce spusese despre păsări (v. 26), El vorbește acum despre crini (v. 28-30). În acord cu învățătura Sa despre purtarea de grijă a lui Dumnezeu în privința hranei necesare pentru ca o persoană să poată supraviețui, El arată acum că Dumnezeu îi va da și haine acelei persoane, pentru ca trupul ei să fie acoperit. De aceea, se va observa că în v. 26-30, luate în ansamblul lor, noi avem o elucidare și o analiză ordonată a v. 25. Apoi Isus continuă să vorbească despre lipsa de sens a îngrijorării (vezi punctul *d* de la p. 311) și nevoia ca omul să-și pună întreaga încredere în Tatăl ceresc.

El spune: 28, 29. **Și de ce vă îngrijați de îmbrăcăminte? Uitați-vă cu băgare de seamă cum cresc crinii de pe câmp: ei nici nu torc, nici nu țes; totuși vă spun că nici chiar Solomon, în toată slava lui, nu s-a îmbrăcat ca unul din ei.**

„Uitați-vă cu băgare de seamă” – adică observați cu atenție, studiați cu grijă – „la crinii de pe câmp”, spune Isus după ce Își întreabă ascultătorii: „De ce vă îngrijați de îmbrăcăminte?” Nu se poate stabili exact la ce specie de flori Se referea Domnul când spunea „crinii de pe câmp”. Unele estimări ar fi: iriși, narcise, crini turcești,³³⁷ și gladiole. Goodspeed traduce „flori de câmp” („uitați-vă cum cresc florile de câmp”). Având în vedere contextul (observați „iarba de pe câmp”), este foarte probabil ca Isus, în loc să Se fi referit la vreun tip de floare anume, să Se fi gândit la toate florile frumoase care împodobeau cu splendoarea lor peisajul în acel moment al anului.

„Cum cresc” trebuie să însemne, așa cum indică și contextul: fără vreun efort din partea lor și fără nici o îngrijire din partea omului, „cât de ușor și liber și cu toate acestea cât de *splendid*”. Deși „crinii” nu țes deloc, nici măcar Solomon, în toată splendoarea lui – lucru la care s-a făcut deja o referire amănunțită; vezi p. 109, 158 – nu a fost împodobit ca vreunul dintre ei. Nu este oare lucrul acesta adevărat măcar în privința faptului că cele mai bune haine ale lui Solomon erau în cel mai bun caz doar o imitație și o copie a lucrurilor care în natură vin pline de prospețime din mâna lui Dumnezeu? *Frumusețea primitivă nu poate fi egalată!*

Cu toate acestea, explozia florală din fiecare primăvară dispare la fel de repede cum s-a produs: astăzi aceste flori sunt pline de viață și împodobesc câmpul; mâine această „iarbă de pe câmp”, adică această sumă a plantelor necultivate (în contrast cu cele cultivate) slujește doar ca și combustibil într-un cuptor pentru gătit, într-o țară în care combustibilul era destul de rar.

³³⁷ Mrs. W. Starr Dana, în fascinantă sa carte *How to Know the Wild Flowers*, New York, 1922, p. 260, 262, 263, leagă Matei 6:28, 29 de această plantă înaltă și foarte frumoasă, cu „boboci aplecați și radioși”, o creștere rapidă și prezență abundentă.

Lecția este următoarea: **30. Așa că, dacă astfel îmbracă Dumnezeu iarba de pe câmp, care astăzi este, dar mâine va fi aruncată în cuptor, nu vă va îmbrăca El cu mult mai mult pe voi, puțin credincioșilor?** Aici apare un argument dublu, care este următorul:

a. dinspre mai puțin spre mai mult: Dacă Dumnezeu îi poartă de grijă *ierbii* care trăiește atât de puțin, cu siguranță că le va purta de grijă și *copiilor Lui*, destinați pentru gloria veșnică.

b. dinspre mai mult spre mai puțin: Dacă Dumnezeu își îmbracă florile sălbatice cu *asemenea haine minunate*, cu siguranță că El le va da și copiilor Lui *hainele obișnuite* de care aceștia au nevoie.

Isus îi numește pe ucenicii Săi plini de îngrijorare „puțin credincioși”. Diferitele pasaje în care El folosește această descriere, în contextul lor, sunt următoarele:

Matei 6:30 și textul paralel, Luca 12:28 (îngrijorarea în privința hainelor)

Matei 8:26 (teamă ucenicilor că se vor îneca în timpul unei furtuni pe mare)

Matei 14:31 (teamă similară a lui Petru)

Matei 16:8 (ucenicii nu și-au adus aminte de lecția pe care au primit-o în legătură cu puterea miraculoasă a lui Isus).

Pe baza acestor pasaje, s-ar părea că descrierea s-a referit la faptul că cei astfel caracterizați nu au luat destul de în serios siguranța pe care ar fi trebuit să o aibă din prezența, promisiunile, puterea și dragostea lui Cristos.

În versetul 31. Isus face un rezumat al lecției privitoare la păcătoșenia și lipsa de sens a îngrijorării în privința hranei și a îmbrăcăminte: **31. Nu vă îngrijorați dar, zicând: „Ce vom mânca?” Sau: „Ce vom bea?” Sau: „Cu ce ne vom îmbrăca?”** Așa cum s-a observat mai devreme (vezi cele referitoare la v. 25), aici există o schimbare ușoară. Nu numai că trebuie evitat obiceiul îngrijorării, ci chiar și primul pas care duce la acest obicei; de aici: „Nu deveniți [sau nu ajungeți] îngrijorați”.³³⁸

În versetul 32, la îndemnul „Nu deveniți îngrijorați” sunt adăugate două motive.³³⁹ Ele sunt următoarele: **32. Fiindcă toate aceste lucruri neamurile le caută. Tatăl vostru Cel ceresc știe că aveți trebuință de ele.** Este firesc că neamurile, care nu recunosc nici un Tată ceresc și sunt neștiutori în ce privește promisiunea unor realități spirituale superioare (vezi Efeseni 1:3; 2:11, 12), își leagă inima de hrană și îmbrăcăminte și se îngrijorează din cauza lor. Lucrurile materiale sunt obiectul dorințelor lor mistuitoare.³⁴⁰ Din moment ce ucenicii lui Cristos sunt complet diferiți (Matei 6:7;

³³⁸ Forma *μεριμνήσῃτε* este aoristul subjonctiv, pers. a II-a plural al lui *μεριμνάω*.

³³⁹ Observați că *γάρ* introduce ambele propoziții; așadar, avem *πάντα γάρ ταῦτα* și *οὐδὲν γάρ*. Prin a-l traduce în ambele cazuri prin „căci” poate fi creată ușor impresia că a doua propoziție este cea care prezintă motivul pentru prima, ceea ce nu ar avea sens. De aceea, mi se pare că ar fi mai bine să se urmeze exemplul lui R.S.V., care în v. 32 îl traduce prin „căci ... și”. (Cornilescu îl traduce pe primul prin „fiindcă”, iar pe al doilea, în mod foarte înțelept, nu-l traduce deloc, așadar avem: *Fiindcă toate aceste lucruri neamurile le caută. [Însă, și, dar etc.] Tatăl vostru Cel ceresc știe că aveți trebuință de ele*. n.tr.) Eu obțin același rezultat cu „căci ... în plus”. Este binecunoscut faptul că nu fiecare *γάρ* trebuie tradus prin „căci”. Vezi H. E. Dana și J. R. Mantey, *A Manual Grammar of the Greek New Testament*, New York, 1950, p. 242–244. Vezi și C.N.T. la Galateni, p. 43, nota de subsol nr. 25.

³⁴⁰ Observați poziția proeminentă a lui *πάντα γάρ ταῦτα*, expresia deschizând propoziția.

Efeseni 4:17-24), ei trebuie să și urmeze un curs diferit: ei trebuie să fie altfel și să nu coboare la nivelul neamurilor. Ei trebuie să se încreadă și să nu se teamă.

Strâns legat de primul, este al doilea motiv dat de îndemnul „Nu deveniți îngrijorați”, anume, că „Tatăl vostru ceresc știe că aveți nevoie de toate acestea”, da, El știe acest lucru „chiar înainte să Îi cereți” (v. 8). Acest lucru e tot ce trebuie, fiindcă acest Tată este atât de iubitor față de copiii Lui încât simplul fapt că El *știe* care sunt nevoile lor este și garanția că le va împlini (cf. Efeseni 3:20).

Apoi o poruncă pozitivă culminantă întărește lecția că cineva ar trebui să-și pună toată încrederea în Tatăl ceresc: **33. Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și neprihănirea Lui, și toate aceste lucruri vi se vor da pe deasupra.** În contrast cu neamurile care umblă după hrană, băutură și haine etc., ucenicii lui Cristos sunt îndemnați să caute mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Sa. Verbul *a căuta* are sensul de a fi absorbit de căutare, descrie un efort perseverent și anevoios (cf. 13:45). Forma verbului permite și traducerea: „Căutați tot timpul” (cf. Coloseni 3:1). Observați: *căutați mai întâi*; adică, dați-I lui Dumnezeu întâietatea care I se cuvine (2 Corinteni 4:18).

Obiectul acestei căutări este „Împărăția și dreptatea Lui”. De aceea, ascultătorii sunt îndemnați să-L recunoască pe Dumnezeu ca Împărat în inimile și viețile lor și să facă tot ce le stă în putere ca acest lucru să se întâmple și în inimile și viețile celorlalți și în orice sferă: educație, guvernare, comerț, industrie, știință etc. Pentru conceptul de „Împărăție a cerurilor” vezi p. 226, 227. Este logic că atunci când Dumnezeu este recunoscut ca Împărat, biruie dreptatea. Pentru acest concept, vezi p. 249, 288. Acestea două (*Împărăție și dreptate*) merg împreună. De fapt, „Împărăția lui Dumnezeu ... este [înseamnă, implică] ... dreptate” (Romani 14:17), o dreptate atât imputată, cât și împărtășită, atât a statutului legal, cât și a conduitei etice.

Acum, este adevărat că Împărăția și dreptatea ei sunt ambele daruri, primite prin har. Ele sunt Împărăția *Lui* și dreptatea *Lui*.³⁴¹ Ele sunt, de asemenea, obiecte ale unei căutări continue și asidue; a unui efort continuu și anevoios. Aceste două lucruri nu sunt contradictorii. Un exemplu luat din natură va clarifica acest lucru. Un copac nu are putere să se mențină singur în viață. Rădăcinile lui sunt, cum ar veni, niște mâini întinse spre mediul lui. El este dependent de soare, de aer, de nori și de sol. El nici nu are măcar puterea de a absorbi hrana de care are nevoie. Soarele este sursa lui de energie. Însă înseamnă oare acest lucru că pomul este inactiv? În nici un caz. Rădăcinile și frunzele lui, deși pe deplin receptive, sunt foarte active. De exemplu, s-a estimat că volumul de muncă efectuat de un anumit copac mare într-o singură zi pentru a ridica apa și mineralele din sol până la frunze este egal cu energia cheltuită de o persoană care urcă trei sute de găleți pline cu apă, două câte două, pe o scară înaltă de trei metri. Și frunzele sunt adevărate fabrici. Și ele sunt deosebit de active.

Același lucru este valabil și pentru cetățenii Împărăției. Ei primesc Împărăția în dar. Cu toate acestea, după ce acest nou principiu al vieții a fost primit, recipienții devin foarte

³⁴¹ Poate că aici se face o aluzie și la dreptatea cărturarilor și a fariseilor; ca și cum s-ar spune: „dreptatea *Lui*, nu a *lor*”. Vezi 5:20.

activi. Ei lucrează din greu, nu prin puterea lor, ci prin cea care le este furnizată în mod constant de Duhul Domnului. Ei își „duc până la capăt mântuirea lor” și sunt în stare să facă acest lucru pentru că „Dumnezeu este Acela care lucrează ... și ... dă, după plăcerea Lui, și voințe și înfăptuirea” (Filipeni 2:12, 13. Vezi și Matei 7:13; cf. Luca 13:24; 16:16b). Ei se încred în promisiunile lui Dumnezeu, se roagă, răspândesc mesajul mântuirii și fac din recunoștință fapte bune în folosul oamenilor și spre slava lui Dumnezeu.

Răsplata harului: „Toate aceste lucruri vi se vor da pe deasupra”. În timp ce ei își concentrează atenția asupra Împărăției și a dreptății, darul lui Dumnezeu pentru ei este că *Tatăl ceresc* are grijă ca ei să aibă hrană, băutură și îmbrăcăminte. Pentru alte explicații, vezi 1 Regi 3:10–14; Marcu 10:29, 30 și 1 Timotei 4:8.

Concluzia bazată cele precedente este: **34. Nu vă îngrijorați dar de³⁴² ziua de mâine; căci ziua de mâine se va îngrijora de ea însăși. Ajunge zilei necazul ei.** Vezi punctul d. de la p. 311. Este una să *aduni pentru* ziua de mâine. Până într-un anumit punct acest lucru nu poate fi condamnat. Vezi Luca 16:8, 9, însă observați și v. 13. Este întotdeauna greșit să *te îngrijești* pentru ziua de mâine. Singurul mod corect de a strânge pentru mâine fără să ajungi în același timp îngrijorat este să ai grijă ca să fie ascultat *astăzi* îndemnul din v. 33 („Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și neprihănirea Lui”).

Isus a prezentat toate motivele care arată de ce este greșit și lipsit de sens să ne îngrijorăm pentru ziua de mâine. Vezi rezumatul de la p. 311. Ne-a fost dată nouă ziua de *astăzi*. De aceea, în această zi noi ar trebui să facem, din recunoștință, ceea ce pretinde Dumnezeu de la noi. „O! De ați asculta *azi* glasul Lui” (Psalmul 95:7). Cât despre ziua de mâine, personificată aici, să o lășăm să se odihnească. Să-i permitem să se îngrijească ea pentru sine, spune Isus, am putea oare spune că afirmă acest lucru „cu un strop de umor?” Când sosește ziua de mâine, vor veni noi necazuri, dar și o putere înnoită. Dumnezeu nu ne-a dat *astăzi* putere pentru greutatea de mâine. Când reflectăm asupra faptului că „ajunge zilei necazul ei” (sau: „Suficient îi este zilei răul din ea”, traducerea A.V. mult mai literală, redată și de A.R.V.), să ne aducem imediat aminte de Plângeri 3:22, 23: „Îndurările Lui nu sunt la capăt, ci se înnoiesc în fiecare *dimineață*. Și credinșia Ta este atât de mare!”

Cele zece porunci au fost scrise pe două table (Deuteronom 5:22). Isus a rezumat Legea în cuvintele familiare din Matei 22:37–39: „Să iubești pe Domnul, Dumnezeul tău, cu toată inima ta ... și pe aproapele tău ca pe tine însuți”. În mod similar, rugăciunea Tatăl nostru conține două seturi de cereri, primul set de trei cereri are de-a face cu Dumnezeu, al doilea cu oamenii. La fel stau lucrurile și cu Predica de pe munte luată în ansamblul ei. După ce a rezumat îndatoririle omului față de Dumnezeu (cap. 6), Isus stabilește obligațiile sale față de semenul său (7:1–12).

³⁴² Eu nu sunt de acord cu Lenski (*op. cit.*, p. 278) atunci când traduce: „De aceea, nu vă îngrijorați întru mâine”. Prepoziția grecească *elç* nu înseamnă întotdeauna *întru*, nici măcar în acest gen de context. Ea poate foarte bine să însemne „pentru”, așa cum arată L.N.T. (A. și G.), p. 228. Cf. Efeseni 4:30; Filipeni 2:16; Apocalipsa 9:15.

Cele două seturi de îndatoriri sunt înrudite, fiindcă omul este făcut după chipul lui Dumnezeu (Geneza 1:27).

Prin urmare, am ajuns acum la subdiviziunea care se ocupă de:

Esența acestei dreptăți în raport cu relația omului cu semenul său

Isus deschide această secțiune prin a spune: 7:1. **Nu judecați (pe alții) ...** Ca în 6:1, 19, 20; 7:7 etc., un anumit principiu este mai întâi prezentat, apoi explicat. Ce anume a vrut să spună oare Isus când a zis: „Nu judecați”? A înțeles El prin această afirmație că este interzisă orice fel de judecată, astfel încât nu ne este permis să ne formăm și/sau să exprimăm despre semenul nostru nici o părere, sau cel puțin să nu dăm glas niciodată unei opinii nefavorabile despre el? Având în vedere ceea ce a spus Isus Însuși tocmai în acest paragraf (v. 6), în Ioan 7:24; cf. 1 Corinteni 5:12; 6:1–5; Galateni 1:8, 9; Filipeni 3:2; 1 Tesaloniceni 2:14, 15; 1 Timotei 1:6, 7; Tit 3:2, 10; 1 Ioan 4:1; 2 Ioan 10; 3 Ioan 9 și într-o mulțime de alte pasaje care ar putea fi adăugate, este clar că nu avea intenția să rostească o asemenea condamnare absolută a formării unei opinii despre o persoană și a exprimării ei.

Isus Însuși a ajuns la anumite concluzii cu privire la cărturari și farisei, și nu a ezitat să le exprime (Matei 5:20; 6:2, 5, 16; 15:1 și urm.; 23:1 și urm.). Deși este adevărat că noi nu putem vedea ce este în inima semenului nostru, așa cum putea Isus (Ioan 3:24, 25), astfel încât judecata *noastră* trebuie să fie mult mai rezervată și niciodată definitivă, totuși nu este nimic în învățătura lui Cristos sau în cea a apostolilor de după El care să ne scutească de obligația de a ne forma opinii despre oameni și de a acționa pe baza acestor opinii, lucru care implică și faptul că uneori va fi de datoria noastră să emitem și judecăți. Matei 7:1 a fost folosit uneori ca o scuză pentru delăsarea în exercitarea disciplinei bisericești, însă în lumina contextului, și a pasajelor 18:15–18 și Ioan 20:23, o asemenea interpretare a acestui text nu are nici o justificare.

Așadar, ce a vrut să spună Isus? El spune (vezi v. 3–5) că este greșit ca cineva să-și concentreze atenția asupra paiului din ochiul fratelui său și, în timp ce este ocupat cu acest lucru, să ignore bârna din ochiul său. Domnul condamnă aici spiritul critic malițios, judecata aspră, care pornește de la premisa dreptății proprii, făcută fără îndurare și fără dragoste, așa cum arată și pasajul paralel (Luca 6:36, 37).

Este nevoie de discernământ și de spirit critic, însă ipocrizia este un păcat. Ar trebui să evităm să spunem lucruri care nu sunt adevărate (Exod 23:1), nu sunt necesare (Proverbe 11:13) și sunt lipsite de bunătate (Proverbe 18:8). Am găsit una dintre cele mai bune, și totodată mai interesante expuneri ale acestui adevăr în cartea lui L. B. Flynn, *Did I Say That?*, Nashville, 1959; vezi mai ales capitoul 3, care poartă titlul „A Keen Sense of Rumor”.

Faptul că păcatul condamnat aici era foarte comun reiese, de exemplu, din faptul că David l-a condamnat la moarte pe bogatul care, așa cum a fost făcut el să creadă, a furat și a ucis oița săracului, fără să realizeze că de fapt se condamna singur (2 Samuel 12:1–7)!

Această înclinație de a descoperi și a condamna cu severitate greșelile, reale sau imaginare, ale altora, în timp ce se treceau cu ușurință cu vederea frecvențele și chiar și mai lamentabilele încălcări proprii ale Legii sfinte a lui Dumnezeu, era ceva comun printre evrei (Romani 2:1 și urm.), mai ales printre farisei (Luca 18:9; Ioan 7:49) și este ceva comun mereu și pretutindeni. Conform cuvintelor lui Isus de aici din 7:1: **ca să nu fiți judecați**, vânătorul asiduu de greșeli care se consideră drept trebuie să-și aducă aminte de faptul că și el însuși se poate aștepta să fie condamnat, și nu numai de oameni, ci mai ales de Dumnezeu, așa cum 6:14, 15 a arătat deja. Cf. 18:23–35.

De dragul accentuării, gândul exprimat în 7:1b este repetat într-un fel oarecum diferit: 7:2. **Căci cu ce judecată judecați, veți fi judecați; și cu ce măsurați măsurați, vi se va măsura.** Sensul: standardul de judecată după care îi judeci pe alții ți se va aplica ție. Dacă judeci fără îndurare, vei fi judecat fără îndurare. În mod similar, dacă judeci cu bunătate, vei fi judecat și tratat cu bunătate. Atunci ți se va turna „cu o măsură bună, scuturată și clătinată”. Cu siguranță că atunci vei fi și tu judecat astfel și răsplătit de Dumnezeu (6:14, 15; cf. Romani 2:16, 3:6), însă agenții umani nu sunt excluși (Luca 6:34, 38).

O descriere figurativă a celor care critică cu asprime și totodată un avertisment pentru ei urmează în v. 3–5. **De ce vezi tu³⁴³ paiul din ochiul fratelui tău, și nu te uiți cu băgare de seamă la bârna din ochiul tău? Sau cum poți zice fratelui tău: „Lasă-mă să scot paiul din ochiul tău” și când colo, tu ai o bârnă într-al tău? Fățarnicule, scoate întâi bârna din ochiul tău, și atunci vei vedea deslușit să scoți paiul din ochiul fratelui tău.** Bârna este o bucată grea de lemn, potrivită pentru a fi folosită ca și căprior sau grindă a unei case. „Paiul” sau „așchia” este o mică bucățică de tulpină uscată sau de lemn, poate o mică frântură dintr-o creangă. Acum, în figura folosită de Isus, El întreabă ascultătorul de rând cum se face că se uită fix la un mic fir de praf din ochii semenului său, și că îi și cere permisiunea să-l scoată, în timp ce trece complet cu vederea bârna incomparabil mai mare din ochiul său. Cf. Ioan 8:7.

Întrebarea este: Cine e acest așa-zis oftalmolog? Răspuns: el este numit un „ipocrit”, un cuvânt folosit în general de Isus pentru a-i caracteriza pe cărturarii și fariseii zilelor Sale (5:20, ct. 6:2, 5, 16; 15:1, 7; 23:13), o categorie de indivizi pe care Luca o descrie prin cuvintele: „unii care se încredeau în ei înșiși că sunt drepti și disprețuiau pe ceilalți” (Luca 18:9). De aceea, este înțeleasă orice persoană cu o dispoziție fariseică. Din moment ce în inima fiecăruia locuiește un fariseu, până și în cea a ucenicilor lui Isus până când harul nu îi transformă complet, concluzia care se impune este că acest pasaj li se aplică tuturor, în sensul că toți trebuie să se examineze (1 Corinteni 11:28), fiindcă

³⁴³ Acest pasaj (v. 3-5) conține patru cuvinte diferite care aparțin domeniului general care ține de observație și contemplare. Acestea sunt după cum urmează:

a. βλέπεις sec. per. sg. prez. indic. Activ de la βλέπω, având aici o forță care continuă: *a privi insistent, sau a continua să privească la*. Este un verb foarte folosit (cf. 5:28; 6:4, 6, 18; etc.).

b. διαβλέπεις sec. per. sg. viit. indic. De la διαβλέπω, o extensie de la βλέπω; de aici *a vedea clar, a privi printre, a penetra*. Cf. Luca 6:24. În Marcu 8:25 înseamnă probabil: *a deschide cuiva ochii larg*.

c. ἰδοὺ, discutat la p. 120, nota de subsol cu numărul 133.

d. κατανοεῖς, sec. per. sg. prez. indic. de la κατανοέω; aici (în paralel cu Luca 6:41), *a băga de seamă, a observa*. Cf. Fapte 27:39.

dacă nu o fac vor avea tendința de a critica și de a-i corecta pe alții. Indiferent cât de bună ar părea o persoană în propriii ei ochi (cf. Luca 18:11, 12), totuși, dacă nu este și umilă, conform percepției Domnului, are o bârnă în ochiul ei, bârna dreptății proprii. Acest lucru o face un oftalmolog orb care încearcă să opereze ochiul altuia! Indiferent cât de gravă i s-ar fi putut părea greșeala celui alt ochiului așa-zisului doctor, nu este ea doar un „pai” în comparație cu propria sa atitudine de autosuficiență, un defect atât de mare în concepția lui Dumnezeu, încât este comparat cu o bârnă în ochiul criticului?

Când prin harul suveran această bârnă a fost îndepărtată, fostul vânător de greșeli va fi în stare să vadă suficient de bine încât să scoată paiul din ochiul semenului său; adică, va fi în stare „să ridice pe un asemenea om cu duhul blândeții” și, examinându-se pe sine în, să zicem, lumina lui 1 Corinteni 13, va avea grijă să nu fie și el ispitit (Galateni 6:1).

Reiese clar din ultima propoziție, în care este menționată scoaterea paiului din ochiul semenului, că scopul lui Isus în v. 3–5 nu a fost acela de a descuraja disciplinarea mutuală. Din contră, aici este încurajată atât disciplinarea mutuală, cât și autodisciplinarea. Mai mult, pentru a preveni instalarea ideii că denunțarea atitudinii pline de ipocrizie din v. 3–5 poate însemna că trebuie să se aibă o răbdare fără limite cu cei care stăruie în anumite greșeli, Domnul adaugă acum:

6. Să nu dați câinilor lucrurile sfinte, și să nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor ... „Frații” (vezi v. 3–5) și „câinii” sau „porcii” (v. 6) nu trebuie tratați în același fel. Credincioșii trebuie să discearnă cu atenție.

Pentru a înțelege această zicală este nevoie, înainte de toate, să se descopere ce se înțelege prin „câini” și prin „porci”. Printre evrei câinii străzii se bucurau de prea puțină prețuire. Aici se face referire nu la animalele de casă, ci la câinii mari, sălbatici și urâți care erau priviți ca niște paria. Ei puteau fi văzuți aproape oriunde, adulmecând gunoarele și resturile aruncate în stradă. Erau considerați necurați și mizerabili (Proverbe 26:11; cf. 2 Petru 2:22; Apocalipsa 22:15). Ei amenință (Psalmul 22:16, 20), urlă și mârâie (Psalmul 59:6), sunt lacomi și fără rușine (Isaia 56:11). Pe scurt, ei sunt vrednici de dispreț (1 Samuel 17:43; 24:14; 2 Samuel 9:8; 16:9; 2 Regi 8:13). A fi mâncat de câini era semnul blestemului special al lui Dumnezeu asupra unei persoane (1 Regi 14:11; 16:4; 21:24; cf. 1 Regi 21:19; 22:38).

Cât despre porci (în Matei 8:30–32 și în pasajele paralele, sunt refugiul demonilor), ei sunt văzuți ca fiind la fel de vrednici de dispreț și murdari. Vechiul Testament îi menționează printre animalele necurate (Levitic 11:7; Deuteronom 14:8). În Isaia 65:4; 66:3, 17 consumarea cărnii de porc este numită o urâciune. Faptul că fiul risipitor a fost pus să păzească porcii a adăugat la nenorocirea lui (Luca 15:15, 16). Câinii și porcii sunt menționați împreună nu numai aici în Matei 7:6, ci și în 2 Petru 2:22: „Câinele s-a întors la ce vărsase și scoafa spălată s-a întors să se tăvălească iarăși în mocirlă”.

Este clar că Isus folosește aici expresiile „lucrurile sfinte” – adică puse deoparte și scoase din sfera lucrurilor comune, stând într-o relație strânsă cu Dumnezeu și închinare Lui³⁴⁴ – și „mărgăritarele” sunt folosite aici ca sinonime.

³⁴⁴ Pentru o explicație mai amănunțită a conceptului „sfânt”, vezi C.N.T. la Filipeni, p. 46.

Cuvântul grecesc pentru *perle* este *margaritēs*, din care au fost derivate numele proprii Margareta și Reta (sau Rita). Perlele, obținute din Golful Persic sau din Oceanul Indian, aveau un preț fabulos, mult deasupra puterii de cumpărare a persoanelor de rând. Pentru a obține o perlă de mare preț, era posibil ca un negustor să fie nevoit să vândă tot ce are (Matei 13:46; cf. 1 Timotei 2:9; Apocalipsa 17:4; 18:12, 16; 21:21).

Combinând toate aceste elemente, putem trage acum concluzia că aici în 7:6 Isus spune că tot ce se află într-o relație specială cu Dumnezeu și este prin urmare foarte prețios ar trebui să fie tratat cu reverență și nu ar trebui să le fie încredințat celor care, din cauza firii lor nespuse de rele, vicioase și vrednice de dispreț, pot fi comparați cu câinii (vezi și Filipeni 3:2) și cu porcii. Acest lucru înseamnă, de exemplu, că ucenicii lui Cristos nu trebuie să continue până la nesfârșit să le pună înaintea mesajului Evangheliei celor care își bat joc de el. Cu siguranță că ei trebuie să aibă răbdare, însă există o limită. Vine un moment în care rezistența constantă față de chemarea plină de har trebuie pedepsită prin îndepărtarea mesagerilor care aduc vestea bună.

Celelalte rostiri ale lui Isus pe această temă și faptele Sale slujesc ca un comentariu la Matei 7:6. Cât de răbdător a fost El cu Toma (Ioan 20:24–29) și cu Petru (Ioan 21:24–29), însă pentru Irod Antipa, care a fost avertizat în multe rânduri (Marcu 6:20) dar nu a ținut seama de aceste avertismente, Isus nu a avut nici un cuvânt (Luca 23:9). El a rostit un blestem asupra Capernaumului, care nu a vrut să-I ia în serios mesajul și să-și însușească lecția dată lui prin faptele miraculoase ale lui Isus (Matei 11:23). El Și-a învățat ucenicii să nu rămână prea mult în locurile în care le era respinsă predicarea (Matei 10:14, 15, 23). În pilda smochinului neroditor (Luca 13:6–9), El a arătat că răbdarea lui Dumnezeu, deși de lungă durată, nu este fără sfârșit. Cf. Proverbe 29:1.

Apostolii au luat aminte la această lecție, așa cum vedem, de exemplu, în cazul lui Pavel (Fapte 13:45, 46; 18:5, 6; cf. Romani 16:17, 18; Tit 3:10). Statul la nesfârșit în compania celor care ridiculizează religia creștină nu este un lucru drept față de alte câmpuri care așteaptă lucrătorii, mai ales că secerișul este mare, dar lucrătorii sunt puțini (Matei 9:37; cf. Ioan 4:35). În plus, capacitatea ucenicilor de a îndura persecuția în condițiile în care ei trebuie să mai aibă suficientă vigoare pentru a continua lucrarea în altă parte este limitată; observați cuvintele Domnului (Nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor), **ca nu cumva să le calce în picioare și să se întoarcă să vă rupă**. În această ilustrație Isus îi înfățișează pe porci călcând în picioare perlele, tratându-le prin urmare cu mare dispreț. E posibil să fie corectă sugestia³⁴⁵ că, din moment ce perlele seamănă cu mazărea sau ghinda la formă, acești porci, după ce au gustat lacom câteva și au descoperit că nu le pot mânca, le calcă în picioare plini de furie și se întorc să-i sfâșie pe cei care au fluturat sub nasul lor asemenea lucruri necomestibile. „Să nu i se întâmple acest lucru mărgăritarului proclamării Evangheliei, nici vestitorilor ei”, spune, cum ar veni, Isus.

Cât despre sensul exact al termenilor „lucruri sfinte” și „mărgăritare”, acesta este mai curând nedefinit. Ei se referă cu siguranță și la alte lucruri în afară de mesajul Evangheliei. Slujba de lucrător, calitatea de prezbiter și diaconia nu trebuie să le fie

³⁴⁵ Vezi A.T. Robertson, *Word Pictures*, Vol. I., p. 61.

încredințate celor care nu se califică pentru ele. *Didahiile* sau *Învățătura celor doisprezece apostoli* (IX.5) mai face și o altă – cred eu că legitimă – aplicație, după cum urmează: „Însă să nu lăsați pe nimeni să bea sau să mănânce din euharistia voastră [Cina Domnului] în afară de cei care au fost botezați în Numele Domnului. Fiindcă și în legătură cu acest lucru a spus Domnul «Să nu dați câinilor lucrurile sfinte»”.

Isus continuă: 7, 8. **Cereți și vi se va da; căutați și veți găsi; bateți și vi se va deschide. Căci ori și cine cere, capătă; cine caută, găsește; și celui ce bate, i se deschide.** Există oare vreo legătură între versetele acestea și v. 1–6? Unui nu văd nici una. Însă acest lucru ar fi ciudat. În întreaga predică de până acum am fost martorii unei desfășurări foarte logice a ideilor și a unei tranziții foarte line între un paragraf și altul. Trebuie oare să presupunem că aici, în 7:7, ne confruntăm cu o bruscă frângere a continuității? Eu nu pot să cred așa ceva. În versetele precedente, Cristos a vorbit despre relația omului cu omul. În v. 12, El abordează din nou – ar trebui să întrebăm: „Încă?” – acest subiect. Nu este oare rezonabil să credem că și versetele intercalate (v. 7–11) se referă la o anumită fază a acestei teme?

Această conexiune, după cum văd eu lucrurile, nu este greu de stabilit. Domnul i-a îndemnat pe ascultătorii Săi se abțină să-i judece pe alții (v. 1–5), însă să judece totuși (v. 6); nu fiind hipercritici, însă totuși critici; să fie umili și răbdători, însă nu prea răbdători etc. După o examinare detaliată a întregului paragraf precedent (v. 1–6), nu poate fi evitată întrebarea: „Și cine este potrivit pentru aceste lucruri?” (2 Corinteni 2:16 A.V.). La această întrebare Isus răspunde prin sublinierea necesității perseverării în rugăciune însoțită de eforturi pline de zel. E cert că îndemnul întreit (cereți ... căutați ... bateți) este general. El are de-a face nu numai cu solicitarea înțelepciunii în problemele care au fost discutate mai înainte, ci cu toate lucrurile. De fapt, cu împlinirea tuturor nevoilor, mai ales a nevoilor *spirituale*. De aceea, acest îndemn întreit se repetă și într-un context diferit (Luca 11:9 și urm.). Și de ce nu? Cu siguranță că nu e nevoie de prea multă imaginație pentru a înțelege că un sfat autoritar, atât de prețios și pe deplin practic, nu a fost spus doar o dată, pentru a nu mai fi pomenit apoi. Oare vorbitorii de astăzi (inclusiv pastorii!) nu se repetă niciodată? Prin urmare, deși conținutul v. 7–11 este mult mai larg decât ar putea indica orice legătură cu cele precedente, este firesc să se presupună că v. 1–6 au fost cele care *au prilejuit* acest scurt paragraf minunat. Cu siguranță că ascultătorii lui Cristos, după ce au luat cu grijă aminte la îndemnul Lui de a abandona obiceiuri vechi și a adopta un mod de viață complet diferit, și după ce au observat apoi că lucrurile pe care El le cerea păreau aproape contradictorii, căutau o soluție pentru această problemă complicată. Domnul nu i-a dezamăgit.

Prin urmare, să examinăm mai întâi *îndemnul întreit*; apoi promisiunea care însoțește îndemnul și care arată că ascultarea noastră de poruncă nu va fi zadarnică. Cea mai simplă formă a poruncii este aceasta:

Cereți

Observați intensitatea crescândă care poate fi prezentată astfel: „Cereți, căutați, BATEȚI”. Cererea implică umilință și o recunoaștere a nevoii. Verbul este folosit cu referire la o petiție adresată de un inferior unui superior. Fariseul din parabolă (Luca 18:10–13) nu

cere nimic. El îi *spune* Domnului cât de bun este el. Vameșul *cere*, adică *imploră*: „Doamne, ai milă de mine, păcătosul”. A cere mai presupune și credință într-un Dumnezeu personal cu care omul poate avea părtășie. Când cineva cere, el se așteaptă la un răspuns. De aceea, acest lucru implică credință într-un Dumnezeu care poate, care face și care va răspunde, adică, o credință în Dumnezeu Tatăl. O asemenea credință face ca rugăciunea să fie caldă și personală. O asemenea persoană nu poate spune: „O, Doamne, dacă este un Dumnezeu, mântuiește-mi sufletul, dacă am un suflet!”

Căutați

Căutarea înseamnă *să ceri plus să acționezi*. Ea implică o cerere înfocată, însă acest lucru în sinc nu este de ajuns. O persoană trebuie să fie activă în încercarea de a obține împlinirea nevoilor sale. De exemplu, cineva ar trebui nu numai să se roage pentru o cunoaștere profundă a Bibliei, ci are trebui să și *cerceteze* cu răbdare și să *examineze* Scriptura (Ioan 5:39; Fapte 17:11), să frecventeze serviciile de închinare (Evrei 10:25) și mai presus de orice, să *trăiască* în armonie cu voia lui Dumnezeu (vezi tocmai această secțiune: Matei 7:21, 24, 25; cf. Ioan 7:17).

Bateți

Să bați înseamnă *să ceri plus să acționezi plus să perseverezi*. Cineva bate din nou și din nou până când ușa se deschide. Totuși, în realitate, perseverența este probabil implicată în toate cele trei imperative, din moment ce toate sunt la timpul prezent; așa că, o posibilă traducere ar fi „continuați să cereți, să căutați, să bateți”. Cu atât mai mult cu cât toate acestea sunt și mai vizibile în Luca 18:1, 7; cf. Romani 12:12; Efeseni 5:20; 6:18; Coloseni 4:2; 1 Tesaloniceni 5:17. Însă ceea ce este o probabilitate în cazul tuturor celor trei este o certitudine în cazul celei din urmă, însăși ideea biblică a bătutului implicând deja perseverență. Cineva continuă să bată la ușa palatului Împărăției până când Împăratul, care este în același timp și Tatăl, deschide ușa și îi oferă lucrurile de care acesta are nevoie (Luca 11:5-8).

Cât despre *promisiunea* care este împlinită atunci când porunca este ascultată, în fiecare caz porunca și promisiunea corespund cu exactitate: de aceea, *cereți* este urmat de *veți primi*; *căutați* de *veți găsi*; iar *bateți* de *vi se va deschide*. Observați că în v. 6 și 7 această promisiune, fie într-o formă, fie în alta, apare de nu mai puțin de șase ori. Primele trei promisiuni, cele din v. 7, sunt repetate în mod virtual în v. 8, și chiar întărite prin cuvântul introductiv *oricine*, al cărui caracter cuprinzător este subliniat din nou de expresiile *cel care* și *celui care*, ca și cum s-ar spune: dintre cei care ascultă de această poruncă nici unul nu va fi dezamăgit. Fiecărui urmaș al Domnului i se promite un răspuns la genul de rugăciune care este însoțit de căutare și de bătut.

Certitudinea că rugăciunea perseverentă însoțită de activitatea credinței va fi răsplătită este întărită și mai mult de un argument dinspre mai puțin spre mai mult, în versetele:

9-11. Cine este omul acela dintre voi, care, dacă-i cere fiul său o pâine, să-i dea o piatră? Sau dacă-i cere un pește, să-i dea un șarpe? Deci, dacă voi care sunteți răi știți să dați daruri bune copiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru, care este în ceruri, va da

lucruri bune celor ce I le cer! Sensul: Dacă până și un tată pământesc – observați cuvintele „cine este *omul*”; presupunerea este foarte generală – deși este rău (Psalmul 51:1-5; 130:3; Isaia 1:6; Ieremia 17:9; Ioan: 3:3, 5; Romani 3:10; Efeseni 2:1), va satisface cererile rezonabile ale copilului său, atunci cu siguranță Tatăl vostru ceresc, care este sursa oricărei bunătați, le va da lucruri bune celor care Îi adresează cererile lor umile.

Detalii ale interpretării:

1. Dacă fiul cere pâine (sursa vieții, hrana principală), tatăl lui nu îi va da o piatră, una care seamănă poate cu o pâine sau o prăjitură. El nu-și va înșela copilul. În mod similar, dacă fiul său îi va cere un pește, ca meniu secundar, lucru care ar fi foarte natural în *această* regiune unde peștii se găseau din abundență, tatăl lui nu-i va da un șarpe. Se gândea oare Isus la un țipar? În orice caz, pentru un tată adevărat o asemenea păcăleală ar fi de neconceput.

2. Cu atât mai mult, Tatăl *ceresc* nu Își va dezamăgi copiii. Însă acest lucru nu înseamnă că El le va da întotdeauna tot ceea ce Îi cer. El înseamnă că El nu le va da orice lucru care este rău pentru ei. El le va da „lucruri bune” celor care I le cer. Pe baza lui Luca 11:13 se poate trage concluzia că Tatăl ceresc le va da copiilor Săi Duhul Sfânt și toate beneficiile Sale. El va împlini toate nevoile lor.

3. Observați importanța rugăciunii în acest sens. Tatăl Își iubește copiii și le poartă de grijă, însă El vrea ca ei să-I *ceară* lucrurile de care au nevoie.

Ucenicii lui Cristos pot fi siguri că Tatăl le va da ca răspuns la rugăciuni și soluțiile de zi cu zi la problemele pe care le au în domeniul relațiilor cu ceilalți oameni, și la dificultățile care apar în urma încercării lor pline de zel de a urma instrucțiunile din v. 1-6. Cât privește contextul imediat următor, ar putea fi oare ceva mai potrivit ca o introducere la porunca de a ne trata aproapele așa cum ne-ar plăcea nouă să fim tratați decât îndemnul: „Cereți ... căutați ... bateți”? Nu este oare adevărat că în asemenea probleme este nevoie tot timpul de ajutorul lui Dumnezeu?

Ca o concluzie foarte potrivită nu numai la 7:1-11, ci și la întreaga secțiune mare care începe cu 5:17 (și vezi și 5:5, 7, 9, 13-16), Isus prezintă acum propria Sa versiune după

Regula de aur

12. Tot ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi la fel ...

Pentru ca cel credincios să fie gata pentru orice urgență, adică, pentru ca el să știe în orice moment cum să se poarte cu semenul său, Domnul dă aici în v. 12 o regulă care, constând din stabilirea îndatoririlor cuiva cu ajutorul dragostei sale față de sine, este, ca un briceag sau un liniar al tâmplarului, mereu la îndemână, chiar și în situații neprevăzute, când nu este timp să se ceară sfatul unui prieten sau să se consulte o carte. În ce fel se aseamănă această Regulă de aur cu alte reguli similare din afara creștinismului? Este oare adevărat, așa cum par unii să creadă, că Matei 7:12 furnizează terenul comun pe care credinciosul și necredinciosul își pot înălța împreună palatul lor de pace, prosperitate și frăție?

Unii se plâng că diferența dintre regula lui Cristos și cea a altora, de exemplu, cea stabilită de Confucius, constă doar în faptul că regula acestuia din urmă este negativă, în

timp ce a lui Cristos este pozitivă. Isus a spus: „Tot ce voiți să vă faceți vouă oamenii (alții), faceți-le și voi la fel”, dar Confucius a spus „Nu-i face semenului tău nimic din ce tu nu ai vrea să-ți facă el ție apoi” (*Mahabharata* XIII.5571). Totuși, așa cum văd eu lucrurile, diferența în această privință a fost exagerată. Cu siguranță că, atunci când i se dă cea mai rea interpretare acestei reguli negative, ca și cum ea nu ar însemna altceva decât: „Nu-ți ucide semenul și nu-i fura nevasta sau proprietatea, fiindcă nu ți-ar plăcea ca el să-ți facă ție aceste lucruri, așa că dă-i pace semenului tău”, atunci cu siguranță că regula pozitivă este mult mai bună. Însă cu siguranță că și regula negativă poate fi interpretată mult mai favorabil. Ea poate însemna și următoarele: „Nu-l trata pe semenul tău altfel decât cu dragoste adevărată, căci nici ție nu ți-ar plăcea să fii tratat altfel de el decât cu o dragoste adevărată”. Când regula este astfel formulată, negativul implică pozitivul. Și nu ar trebui să-i acordăm oare credit lui Confucius că ar fi avut cel puțin o parte din aceste aspecte pozitive în minte? Oare nu erau citate cuvintele lui după fraza: „Aceasta este suma întregii dreptăți, tratează-i pe alții așa cum ți-ar plăcea ție să fii tratat”? Ea este cu siguranță pozitivă.

În mod similar, Isus învață că Legea cu poruncile sale *negative* („să nu ucizi; să nu preacurvești” etc.) este împlinită prin ascultarea de regula *pozitivă*: „Iubește-l pe aproapele tău ca pe tine însuți” (Matei 5:21 și urm.; 19:19; 22:39). Romani 13:9 este decisiv din acest punct de vedere: „De fapt: «Să nu preacurvești, să nu furi, să nu faci nici o mărturisire mincinoasă, să nu poțestești», și orice altă poruncă mai poate fi, se cuprind în porunca aceasta: «Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți»”. Acum, este adevărat că în învățătura lui Isus accentul pus pe dragostea pentru semenii, nu doar pe tratarea lor cu bunătate, mai mult, pe o dragoste și față de dușman, capătă o amploare mult mai mare decât în afara creștinismului. Însă nu este corect să se spună că o regulă formulată negativ este, din cauza aceasta, neapărat inferioară uneia formulate pozitiv.

Cu toate acestea, există unele diferențe importante între Regula cu adevărat de aur a lui Cristos și regulile oarecum similare care ne-au provenit din religiile necreștine sau sunt favorizate de către liberalii religioși. Trebuie admis faptul că asemenea reguli au o valoare *relativă*. Într-un anumit sens și necredincioșii fac lucruri bune (1 Regi 21:27-29); Matei 5:46; Luca 6:33; Fapte 28:2; Romani 2:14). Cu toate acestea, există diferențe importante între Regula de aur a lui Cristos și orice altceva care îi seamănă. Aceste diferențe sunt următoarele:

1. Profetul religios necreștin consideră că regula sa este o cerință pe care omul este în stare să o îndeplinească prin puterea sa, sau în cel mai bun caz prin puterea altcuiva sau a altceva decât Dumnezeu adevărat care S-a revelat în Isus Cristos. Scriptura neagă răspicat că el are această putere (Ioan 3:3, 5; 2 Timotei 3:2; Tit 3:3 etc.). Fără operațiunea Duhului Sfânt în inimile și viețile copiilor lui Dumnezeu nu este posibilă (nici măcar în principiu) o ascultare aprobată de Dumnezeu (Romani 7:24; 8:3-8; Filipeni 2:12, 13; 2 Tesaloniceni 2:13).

2. Liberalul religios are tendința de a separa regula iubirii față de *om* de porunca iubirii față de *Dumnezeu*. El minimizează în general importanța acesteia din urmă. Conform concepției lui, Regula de aur este suma și substanța întregii etici. Singurul lucru important din viața lui, așa cum vede el lucrurile, este slujirea semenilor. În

sprijinul acestui obiectiv face apel la Regula de aur a lui Cristos. Însă un asemenea apel este nejustificat, fiindcă în predică Regula este precedată de un discurs lung în care Isus, prin implicație (cf. Matei 22:37), ne învață să-L iubim pe Dumnezeu mai presus de orice. Acest lucru, așa cum s-a arătat, implică dedicarea lăuntrică a inimii lui Dumnezeu și o încredere nedivizată în El în toate circumstanțele vieții. Acum, tocmai în lumina acestei atitudini față de Tatăl nostru Cel ceresc suntem îndemnați noi, copiii Lui, să ne iubim semenii, pe care Dumnezeu i-a creat după chipul Său. Cu siguranță că regula modernistului seamănă cu Regula de aur a lui Cristos. Muzica ei are aceeași tonalitate, dar nu și aceeași calitate, întocmai cum o notă cântată la pian diferă foarte mult de una cântată la orgă. Instrumentul muzical din spatele notei – adică fundalul – este diferit.

3. Aceiași oameni care comit greșeala arătată la punctul 2. obișnuiesc și să confunde scopul regulii, ca și cum ea ar însemna: „De aceea, orice vreți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi lor, *căci în cele din urmă va merita*”. Întocmai ca onestitatea, aceasta este „cea mai bună strategie”. În acest mod aurul regulii degenerază în zgura utilitarismului. Regula cu adevărat de aur a lui Cristos este diferită. Ea se încheie prin cuvintele: *căci în aceasta este cuprinsă Legea și Prorocii*. Așa este, într-adevăr, fiindcă rezumatul Legii și al Prorocilor (adică, a Vechiului Testament; vezi p. 262, inclusiv nota de subsol nr. 279) este *dragostea* (Matei 22:37–40); iar dragostea onestă și adevărată implică renunțare la sine și ieșire în întâmpinarea nevoilor altora, lucruri exprimate atât de frumos în pasaje ca Isaia 53:4–6, 12; Matei 20:28; Marcu 10:45; Ioan 3:16; 10:11; Romani 8:32; 2 Corinteni 8:9; Galateni 2:20; Efeseni 5:2; 1 Timotei 1:15, 16 (culminând cu doxologia din v. 17); și 1 Petru 2:24.

Observați din nou expresia „de aceea” de la începutul v. 12. (Cornilescu o omite din considerente necunoscute, n.tr.). Ea nu numai că leagă pasajul prezent de întreaga diviziune mare introdusă prin 5:17 – căci prin lucrarea lui Cristos în inimile omenesci „Legea și profeții”, menționați atât în 5:17, cât și aici în 7:12, își capătă împlinirea –, ci și de versetele imediat precedente; ca și cum s-ar spune: „Cu atât mai mult, Tatăl vostru ceresc le dă lucruri bune celor care I le cer. De aceea – adică din recunoștință pentru darurile neîntrerupte ale Tatălui – voi ar trebui să vă iubiți semenii întocmai cum doriți să vă iubească ei pe voi, pentru ca răul dragostei să curgă continuu spre cei care nu o merită, nu numai spre inimile *voastre*, ci și prin și din inimile voastre până când ajunge și cel mai nevrednic. Astfel, într-adevăr, voi veți fi fii ai Tatălui vostru care este în ceruri, care face ca soarele să răsară și peste cei răi și peste cei buni, și trimite ploaie și peste cei dreapți și peste cei nedrepți (5:45)”. Aceasta, într-adevăr, și numai aceasta este *Regula de aur*.

Îndemn la intrarea în Împărăție

Secțiunea finală propriu-zisă a predicii începe în acest punct. Mai întâi Isus spune ceva despre

*Începutul căii: Poarta strâmtă și calea îngustă
contra porții largi și a drumului lat*

Isus i-a descris pe cetățenii Împărăției, starea lor binecuvântată și relația lor cu lumea (5:1–16); de asemenea și dreptatea pe care le-o garantează și le-o cere Împăratul (5:17–7:12). Prin urmare, este natural că acum în această secțiune finală a predicii El îi

îndeamnă pe toți cei care au fost atinși de mesajul Lui, indiferent dacă atunci când a fost rostit sau mai târziu, să intre în Împărăție (7:13–27). Dacă ei au și făcut-o deja, atunci să intre în ea și mai deplin decât înainte, sau, pentru a schimba oarecum figura de stil, să se asigure că ei continuă să meargă pe calea pe care au luat-o intrând pe poartă. La momentul potrivit Domnul descrie începutul căii creștinilor, îndemnându-l pe ascultătorii Săi să o aleagă pe aceasta în locul bulevardului necredincioșilor (v. 13, 14); rostește câteva avertismente privitoare la înaintarea ucenicilor Săi pe această „cale” (v. 15–20); și în cele din urmă pune în contrast cele două destinații (v. 21–27).

Prin urmare, Isus spune: **13, 14. Intrați pe poarta cea strâmtă. Căci largă este poarta, lată este calea care duce la pierzare, și mulți sunt cei ce intră pe ea. Dar strâmtă este poarta, îngustă este calea care duce la viață, și puțini sunt cei ce o află.**

Trebuie să se observe că Isus a zugrăvit deja, prin sugestii, intrarea în Împărăția Sa ca fiind atât îmbietoare, cât și greu de accesat, adică, însoțită atât de circumstanțe favorabile, cât și nefavorabile. Favorabile, pentru că cei care intră sunt vizibil binecuvântați. Ei sunt posesorii Împărăției, au intrat în ea, sunt mângâiați, moștenesc pământul, vor fi săturați etc. Nefavorabile, pentru că vor fi persecutați, insultați și bârșiți; sunt împovărați de obligații grele; de exemplu, ei trebuie să umble în dreptatea care o întrece pe cea a fariseilor și cărturarilor; trebuie să își iubească până și dușmanii și să se roage pentru persecutorii lor; nu au voie să fie ipocriți, dar trebuie totuși să facă diferența între oameni etc. Aceste lucruri sunt „nefavorabile” în sensul că se bat cap în cap cu tendințele firești ale oamenilor.

De aceea, este clar că Domnul nostru nu folosește metoda câtorva așa-ziși predicatori ai trezirii spirituale, care vorbesc despre „a ajunge mântuit” ca și cum ar fi unul dintre cele mai ușoare lucruri din lume. Din contră, Isus descrie intrarea în Împărăție ca una care este, pe de o parte, foarte dezirabilă; însă cu toate acestea, pe de altă parte, deloc ușoară. Poarta de acces este strâmtă. Ea trebuie „găsită”. Iar drumul de dincolo de ea este „îngust”. Remarca lui J. M. Gibson este foarte nimerită: „apelul [lui Cristos] este făcut într-un asemenea mod încât să fie îmbietor nu gloatei fără căpătâi și egoiste, ci pentru cei ale căror inimi au fost atrase și ale căror conștiințe au fost atinse de descrierea binecuvântării care îi așteaptă și de neprihănirea care se așteaptă de la ei”.³⁴⁶ Nu este oare adevărat că evangheliștii cu adevărat mari – să ne gândim doar la Whitefield, Spurgeon și vrednicii lor urmași din prezent – au accentuat și accentuează acest adevăr? Nu era oare aceasta și lecția pe care Iosua se străduia să le-o predea israeliților (Iosua 24:14–28; vezi mai ales vers. 14–16; 19)? Cf. Fapte 14:22.

Pasajul vorbește despre *a.* două porți și două căi, *b.* două feluri de călători, și *c.* două destinații.

Să luăm mai întâi cele două porți și cele două căi. Din descriere reiese clar că acestea două – poarta și calea – ar trebui să fie combinate: poartă strâmtă și cale îngustă, poartă largă și cale lată. Care este prima, poarta sau calea? Oare o persoană intră mai întâi pe poartă pentru a putea fi admisă pe cale sau pornește pe cale pentru a ajunge la poartă

³⁴⁶ *The Gospel of Matthew (Expositor's Bible, vol. IV), p. 721.*

și a intra pe ea? Dacă ar fi adevărat că Isus, atunci când a menționat poarta, Se gândea la ce se întâmplă când cineva moare sau la a doua venire, atunci este evident că drumul precede poarta. Această reprezentare a devenit mai degrabă populară; de exemplu, pe baza Scripturii vorbim despre intrarea în Ierusalimul de aur prin poarta de mărgăritare (cf. Apocalipsa 21:21; 22:14). În legătură cu acest subiect cineva ar putea să facă referire și la Luca 13:23–30, unde intrarea pe „ușa” îngustă aduce pe cineva în „Împărăția lui Dumnezeu” în faza sa finală sau escatologică.

Cu toate acestea, pe de altă parte, Matei 7:13, 14 menționează în fiecare caz în primul rând poarta, apoi calea. De aceea, este legitimă întrebarea: Care este prima, calea³⁴⁷ sau poarta?

Anumiți comentatorii care s-au luptat cu această întrebare – unii nu au făcut-o în aparență, căci o ignoră – au adoptat următoarele poziții:

1. „Poate că preceptul lui Isus era pur și simplu «intrați prin poarta cea strâmtă»’ restul fiind doar maculatură”.³⁴⁸

Obiecție: Manuscrisele existente nu permit o asemenea eliminare radicală.

2. „Fiecare din cele două căi duce la și trec printr-o poartă”. Conform acestei concepții, calea este prima. La fel crede și R. V. G. Tasker.³⁴⁹ La fel și J. Jeremias, care face apel la Luca 13:23 și urm., pe care îl consideră un text paralel și care, așa cum îl vede el, „arată clar faptul că imaginea porților are un caracter escatologic”. Prin urmare, el vede succesiunea în felul următor: *a. poartă* și *b. cale* ca „un hysteron-proteron popular” (mai târziu-mai devreme), adică, o figură de stil în cadrul căreia ordinea reală este inversată, ca în „tunet-fulger”.³⁵⁰

Obiecție: Contextul, și într-o anumită măsură și alegerea cuvintelor din Luca 13:23 și urm., sunt atât de diferite de ceea ce se află în Matei 7:13, 14 încât este sub semnul întrebării dacă problema poate fi rezolvată prin acest apel. Mai mult, numirea figurii folosite de Isus în pasajul din Matei drept un hysteron-proteron face ca îndoiala în această privință să se adâncească și mai mult.

3. *Poartă* și *cale* înseamnă în esență același lucru, anume, ascultarea pretinsă de Cristos. Văzută ca o unitate, această ascultare poate fi numită o *poartă*; văzută în multiplicitatea ei, o *cale*. De aceea, cineva nici nu ar trebui să întrebe: „Ce vine mai întâi poarta sau calea?”³⁵¹

Comentariu. În măsura în care această soluție accentuează relația foarte strânsă dintre „poartă” și „cale”, eu sunt de acord cu ea, fiindcă textul este clar în această privință. Cu toate acestea, textul spune „poartă și cale”, nu „poartă sau cale”, și nu

³⁴⁷ În locul „căii” unii preferă traducerea „drumul”. Pot fi spuse multe lucruri în favoarea fiecărei variante. Nici una nu este greșită. Faptul că înclin să prefer „calea” are la bază ideea că ușurează puțin tranziția intenționată de la cele fizice la cele morale și spirituale, atât timp cât și noi vorbim despre o „cale a vieții”, „o cale a renunțării la sine și a sacrificiului”, „... a ascultării, ... a sfințirii” etc.

³⁴⁸ A. B. Bruce, *The Synoptic Gospels (The Expositor's Greek Testament, vol. I)*, Grand Rapids, fără dată, p. 132.

³⁴⁹ *The Gospel according to St. Matthew (The Tyndale New Testament Commentaries)*, p. 82.

³⁵⁰ Vezi paragraful πύλη din Th.D.N.T., vol. VI, mai ales p. 922, 923.

³⁵¹ H. N. Ridderbos, *op. cit.*, p. 154.

numai o dată, ci de două ori. Dacă acest lucru nu constituie cumva o hendiadă (poartă-cale), ar fi mai bine să se facă o – cât de mică – distincție între cele două.

4. „Poarta este prima. Ea este urmată de cale ... În aceste versete Isus nu Se gândește la moarte, ci la alegerea care trebuie făcută chiar acum, și ne îndeamnă să alegem, din moment ce numai printr-o alegere conștientă poate ajunge cineva pe calea cea bună”.³⁵²

Comentariu. Dacă ar trebui să se facă o selecție între teoriile 1, 2 și 3, eu aș alege fără îndoială teoria de la punctul 3. Cu toate acestea, personal prefer teoria cu numărul 4 foarte strâns înrudită cu ea, pe motiv că este cea mai naturală. Poarta este menționată prima, apoi vine calea. De asemenea, nu este oare adevărat că în aproape toate cazurile o „poartă” duce la o „cale”, indiferent că ea este o șosea, o cale de acces, o stradă, un bulevard sau o cărare? O poartă care nu duce nicăieri este foarte rară într-adevăr. Pe de altă parte, o „cale” sau un „drum” nu duc neapărat la o poartă. Ordinea „poartă-cale” este de aceea foarte naturală și logică, mai ales dacă se are în vedere sensul intenționat: o alegere corectă inițială (convertire), urmată de sfințire; sau invers, o alegere greșită inițială, urmată de o împietrire treptată.

Prima poartă este numită „îngustă”. Eu cred că pe drept a fost comparată ea cu o *ușă turnantă* care lasă să treacă doar o singură persoană.³⁵³ În Noul Testament cuvântul *îngust* cu referire la o poartă apare numai în Matei 7:13, 14. În Luca 13:24 același adjectiv este folosit cu referire la o „ușă” escatologică. Cf. Matei 25:10.

Pentru a intra pe poarta cea strâmtă cineva trebuie să se despoaie de multe lucruri, cum ar fi dorința pătimasă după bunuri pământești, un spirit neiertător, egoism și mai ales autosuficiență. Poarta cea strâmtă este de aceea poarta *renunțării la sine* și a ascultării. Pe de altă parte, pe „poarta cea largă” se poate intra cu toate bagajele. Vechea natură păcătoasă – cu întregul ei conținut și cu toate accesoriile – poate să mărșăluiească cu ușurință prin ea. Ea este poarta *complacerii*. Este atât de largă că poate intra pe ea deodată o mulțime enormă și zgomotoasă și va mai și rămâne loc. Prin urmare, „poarta” indică alegerea pe care o persoană o face aici în această viață, indiferent că este bună sau rea.

„Calea” spre care duce poarta cea strâmtă este „îngustă”, sau, așa cum am putea spune astăzi, „Ea este atât de limitată”.³⁵⁴ Cărarea pe care umblă credinciosul seamănă cu o trecătoare dificilă între două piscuri. Ea este tivită cu stânci pe ambele laturi. Așa că și în cazul cuiva care a intrat deja pe poarta cea strâmtă, ceea ce a mai rămas din vechea natură se răzvrătește împotriva lăsării afară a înclinațiilor și obiceiurilor rele. Această natură veche nu este biruită pe deplin până în momentul morții. Din această cauză se iscă o luptă înverșunată. Se poate citi despre ea în Romani 7:14–25. Însă victoria completă este asigurată, căci *poarta cea strâmtă* a fost găsită și lăsată în urmă, iar *calea* păcătoșilor a fost schimbată cu *calea dreptății* (vezi Psalmul 1); adică, s-a făcut o alegere conștientă, a fost luată o decizie *bună*. În schimb, convertirea inițială a devenit

³⁵² Grosheide, *op. cit.*, p. 91.

³⁵³ D. M. Lloyd-Jones, *op. cit.*, vol. II, p. 221.

³⁵⁴ Grecesul *τεθλιμμένη*, nom. sing. fem. perf. pas. participiu al lui *θλίβω*, înseamnă *a strânge, a aglomera*. De aceea, participiul folosit aici înseamnă *strâmtă*. În Romani 2:9 apare combinația *θλιψις και στενοχωρία*, adică, „necaz și strâmtorare”.

convertire zilnică sau, dacă cineva preferă, sfințire. Pe de altă parte, „calea” spre care duce poarta cea largă este lată și încăpătoare. Cineva ar putea s-o numească Broadway (Sau: „Cale largă”. Celebru bulevard din New York plin de teatre, săli de spectacol și caracterizat de o continuă efervescență. n.tr.). De-a lungul acestui bulevard larg sunt inscripții care sună în felul următor: „Bun venit fiecăruia dintre voi și tuturor prietenilor voștri, cu cât mai mulți, cu atât mai bine. Călătoriți cât de «iute» vreți. Nu există restricții”. Cu toate acestea, „Calea celor răi va pieri”.

Contrastul este în mod clar între „calea vieții” și „calea morții”. Prima cale a fost construită în conformitate cu indicațiile Arhitectului Suprem (Evrei 11:10). Instrucțiunile Sale se află în Legea Sa sfântă. Cealaltă „cale” a fost construită de diavol. Urmașii lui călătoresc pe ea.

Să luăm în al doilea rând cele două tipuri de călători. Cei care au ales poarta largă și alea lată sunt numiți „mulți”; cei care au intrat prin poarta strâmtă și merg pe calea îngustă sunt numiți „puțini”. Acest lucru este în acord cu Matei 22:14: „Mulți chemați, puțini aleși” și cu pasaje despre „rămășiță” cum e Romani 9:27; 11:5 etc.³⁵⁵ Cu toate acestea, grupul celor aleși este numit o oaste uriașă (Apocalipsa 7:9).

Din ce s-a spus în paginile precedente nu trebuie să se ajungă la concluzia că mulțimile imense care trec prin poarta largă și călătoresc acum pe Broadway sunt libere și fericite; în timp ce indivizii care au trecut prin poarta strâmtă și merg acum pe calea îngustă sunt vrednici de milă. În realitate această „libertate” și „fericire” a majorității este foarte superficială. „Oricine trăiește în păcat este rob al păcatului” (Ioan 8:34). El este la fel de bine înlanțuit cum e și deținutul cu cătușe la picioare care este legat cu lanțuri de un piron din zid. Fiecare păcat pe care îl comite strânge și mai tare lanțurile, până când în cele din urmă acestea îl zdrobesc complet. Din moment ce cei răi nu au pace interioară (Isaia 48:22), cum ar putea fi ei cu adevărat fericiți?

Pe de altă parte, „Multă pace au cei ce iubesc Legea Ta” (Psalmul 119:165; cf. Isaia 26:3; 43:2). Deși, așa cum s-a arătat, intrarea prin poarta strâmtă și mersul pe calea îngustă implică renunțare la sine, greutate și lupte, durere și necazuri, acest lucru este adevărat mai ales pentru că natura păcătoasă nu a fost încă pe deplin biruită. Fiindcă „omul nou” (natura regenerată) este plin de o bucurie de nedescris și de glorie (1 Petru 1:8; cf. Romani 7:22; Filipeni 2:17; 3:1; 4:4 etc.). Cei „puțini” care au intrat pe poarta cea strâmtă sunt „încolțiți ... dar nu la strâmtoare; în gheața cumpănă, dar nu deznădăjduiți” (2 Corinteni 4:8 și urm.), „întristați, și totdeauna ... veseli ... săraci, și totuși îmbogățiți pe mulți ... neavând nimic, și totuși stăpânind toate lucrurile” (2 Corinteni 6:10). Iar pe lângă comorile posedate deja de acum, aceștia știu că îi așteaptă bogății mult mai mari, căci „întristările noastre ușoare de o clipă lucrează pentru noi tot mai mult o greutate veșnică de slavă” (2 Corinteni. 4:17; cf. Romani 8:18).

Să luăm în al treilea rând cele două destinații. Cei care au intrat prin poarta largă și se plimbă acum pe Broadway merg spre pieire, adică, nu spre anihilare, ci spre pierzare veșnică (Daniel 12:2; Matei 3:12; 18:8; 25:41, 46; Marcu 9:43; Luca 3:17; 2 Tesaloniceni 1:9;

³⁵⁵ Am analizat această doctrină a „rămășiței” mai pe larg în cărțulia *Israel and the Bible*, p. 49, 50.

Iuda 6, 7; Apocalipsa 14:9–11; 19:3; 20:10). Din contră, „Calea crucii duce spre casă”. Calea renunțării la sine este cea care „duce la viață” în sensul deplin, escatologic al acesteia: *a.* la o părtășie cu Dumnezeu în Cristos, mai întâi în cer, mai apoi pe pământul nou; plus *b.* la toate binecuvântările care rezultă dintr-o asemenea părtășie. Pentru o descriere mai amănunțită examinați pasaje ca Psalmul 16:11; 17:15; 23:6; 73:23–36; Ioan 14:2, 3; 17:3, 24; 2 Corinteni 3:17, 18; 4:6; Filipeni 4:7, 9; 1 Petru 1:4, 8, 9; Apocalipsa 7:15–17; 15:2–4; 20:4, 6; 21:1–7 etc.³⁵⁶

Este oferit un motiv cu două fațete³⁵⁷ pentru îndemnul „Intrați pe poarta cea strâmtă”. Un motiv „cu două fațete” mai degrabă decât două motive separate, fiindcă la baza întregului argument din v. 13 și 14 se află următorul gând unificator: oamenii ar trebui să aleagă poarta și calea care duc la viață, adică, poarta cea strâmtă și calea îngustă, nu poarta și calea care duc la pieire, adică, poarta largă și calea lată. Având în minte în mod constant acest lucru, observați cele două argumente subordonate: *a.* Este firesc să se prefere ceea ce este larg, lat și ușor accesibil în defavoarea a ceea ce este îngust și strâmt; și *b.* Este firesc de asemenea să se urmeze mulțimea mai degrabă decât pe cei puțini. Luați aminte!

Îndemnul este o pledoarie înfocată, o invitație foarte tandră venită din cea mai iubitoare dintre toate inimile. Este în esență același ca cel din 4:17: „Pocăiți-vă, fiindcă Împărăția cerurilor este aproape”. El va fi repetat și în 11:28–30, Ioan 7:37 și 2 Corinteni 5:20, pentru a menționa doar câteva pasaje. A fost anticipat sau prevestit în Isaia 1:18; 55:1, 6, 7; Ezechiel 33:11; Osea 11:8 etc. și își atinge apogeul în Apocalipsa 22:17b. Iar inima mahnită din care a izvorât s-a descoperit și s-a arătat aici, în Matei 23:37, pe cruce, în timpul umblării pe pământ a lui Cristos și chiar și înaintea (2 Corinteni 8:9; cf. Ioan 1:14). Acea inimă mai bate încă!

Avertisment cu privire la umblarea credincioșilor pe cale

Acest avertisment se află în v. 15–20. Ca de obicei, principiul este enunțat primul:

15. Păziți-vă de prorocii mincinoși. Ei vin la voi în haine de oi, dar pe dinăuntru sunt niște lupi răpitori. Înseamnă oare că după intrarea prin poarta cea strâmtă și umblarea pe calea cea îngustă poate fi abandonată orice fel de precauție? În nici un caz. Cu siguranță că Dumnezeu îi păzește pe copiii Săi, însă El face acest lucru prin intermediul propriei lor perseverențe date de El. Dușmanii sunt mulți și vicleni. Ei sunt numiți „profeți mincinoși”.

Un profet adevărat este purtătorul de cuvânt al lui Dumnezeu. El a fost trimis de Dumnezeu și le transmite oamenilor mesajul lui Dumnezeu. Deccamdată ne putem gândi la un profet fals ca la o persoană unsă de sine și care, deși pretinde că vestește adevărul lui Dumnezeu, își proclamă de fapt propria minciună. O astfel de

³⁵⁶ Vezi cartea mea, *The Bible on the Life Hereafter*, p. 49–78; 205–217.

³⁵⁷ Adică, dacă, împreună cu A.V., A.R.V. (în text), R.S.V., Berkeley, N.A.S. și mulți alții, citim nu numai *ὅτι πλατεία ἡ πόλις* (v. 13), ci și *ὅτι στενὴ ἡ πόλις* (v. 14). Deși Noul Testament în greacă (A-B-M-W) își arată preferința pentru *τί* (în loc de *ὅτι*) în v. 14, ceea ce sugerează următoarea traducere a exclamației: „Cât de strâmtă este poarta și cât de îngustă este calea...!”, și trebuie acceptat faptul că este *posibil* ca acesta să fi fost textul original, dovezile textuale nu m-au convins că există o bază certă și solidă pentru această preferință. În plus, citirea lui *ὅτι* în ambele cazuri produce un plăcut echilibru al propozițiilor.

descriere sumară, deși incompletă, așa cum vor arăta v. 16–20 și mai ales v. 21–23, se potrivește cu cerințele v. 15–20.

Cuvântul folosit în original pentru „proroci mincinoși” este *pseudo-profeți* (cf. Matei 24:11, 24; Marcu 13:22; Luca 6:26; Fapte 13:6; 2 Petru 2:1; 1 Ioan 4:1; Apocalipsa 16:13; 19–20; 20:10). Ca formă este similar cu *pseudo-frați* (2 Corinteni 11:26; Galateni 2:4), *pseudo-apostoli* (2 Corinteni 11:13), *pseudo-învățători* (2 Petru 2:1), *pseudo-vorbitori* (mincinoși, 1 Timotei 4:2), *pseudo-martori* (Matei 26:60; 1 Corinteni 15:15) și *pseudo-cristoși* (Matei 24:24; Marcu 13:22). În fiecare caz, *pseudo* înseamnă fals sau contrafăcut.

Isus Își mustră ascultătorii: „Păziți-vă de – literal: Purtați-vă (mintea) departe de – falșii profeți”. Motivul: deși ei vin în haine de oaie, îmbrăcați în lână ca și cum ar fi oi, în interior sunt niște lupi sălbatici, rapace (cf. 10:16; Luca 10:3; Ioan 10:12; Fapte 20:29). Ei sunt evident niște imitatori, niște prefăcuți. Faptul că fariseii și cărturarii erau incluși în grupul celor despre care Isus gândea astfel este foarte sigur (cf. Matei 6:2, 5, 16; 15:7; cap. 23). Cu toate acestea, Matei 7:21 și urm. și Ioan 10:8, 12 arată clar că descrierea li se potrivește și altora. Ea li se aplică de fapt tuturor celor a căror influență îi duce în rătăcire pe copiii lui Dumnezeu, mai ales celor care induc în eroare din *egoism* și *malifiiozitate*. Evangheliile, Faptele apostolilor, Epistolele și Apocalipsa sunt pline de exemple de falși profeți (Matei 27:20; 28:12–15; Ioan 7:41, 42; 9:29; Fapte 2:13; 8:18, 19; 15:1; Romani 6:1; 16:17, 18; 1 Corinteni 15:12; 2 Corinteni 10:10; Galateni 1:6, 9; 3:1; 4:17; 5:2–4; Efeseni 5:3–14; Filipeni 3:2, 17–19; Coloseni 2:4, 8, 16–23; 2 Tesaloniceni 2:1, 2; 3:6, 14; 1 Timotei 1:3–7, 18–20; 4:1–5, 7; 6:20, 21; 2 Timotei 2:14–18; 3:1–9; 4:3, 4; Tit 1:10–16; 3:9, 10; Evrei 6:4–8; 10:26–28; Iacov 2:17; 2 Petru 2:1 și urm.; 3:3, 4; 1 Ioan 2:18; 4:1; 2 Ioan 10; 3 Ioan 9, 10; Iuda 4 și urm.; Apocalipsa 2:9, 14, 15, 20–24; 3:9). De fapt, unul dintre aliații dragonului (Satana) este „fiara din pământ” (Apocalipsa 13:11), care mai este numită și „prorocul mincinos” (16:13; 19:20; 20:10). Este vrednic de remarcat faptul că există o mare asemănare între descrierea făcută de Cristos falșilor profeți, cei care vin în haine de oaie dar sunt de fapt lupi răpitori, și imaginea prezentată în Apocalipsa 13:11, „fiara cu două coarne ca ale unui miel și care vorbea ca un balaur”. În ambele cazuri esența lăuntrică este în conflict cu manifestarea în exterior. Falșii profeți sunt reprezentanții puterii *întunericului* (Coloseni 1:13; cf. Luca 22:53; Fapte 26:18; Efeseni 6:12) care se deghizează în îngeri ai *luminii* (2 Corinteni 11:14).

Caracterizarea profetului mincinos ca persoana a cărei îi lipsește înputernicirea divină și aduce propriul ei mesaj, spunându-le în general oamenilor ceea ce le place să audă, este bazată pe Vechiul Testament (Isaia 30:10; Ieremia 6:13; 8:10; 23:21). Acesta este genul de profet care, atunci când înfrângerea este iminentă, va spune: „Ridică-te și biruie” (2 Cronici 18:11). El va striga „Pace, pace!” când nu este deloc pace (Ieremia 6:14; 8:11; Ezechiel 13:10). Cuvintele lui sunt „mai alunecoase decât untdelemnul” (Psalmul 55:21; cf. Ioan 10:1, 8).

Avertismentul lui Isus împotriva falșilor profeți este „relevant” și acum, așa cum a fost și atunci. Astăzi acești reprezentanți moderni ai cultului înșelăciunii folosesc următoarele sloganuri:

„Raiul și iadul sunt mituri”.

„Dumnezeul dragostei nu va îngădui ca cineva să fie pedepsit pe veci”.

„Satana este un mit”.

„Păcatul este boală. Nu are nimic de-a face cu vina. Scapă de complexul tău de vinovăție”.

„Un individ nu este răspunzător pentru așa-numitele sale păcate. Vina, dacă există vreuna, este a părinților sau a societății”.

„În multe situații, ceea ce era considerat de obicei *păcat* nu este deloc așa ceva”. Oare aceasta este „etica situațională”? Este el oare un dispozitiv la îndemâna oricui pentru iertarea sexualității extramaritale și a altor rele?

Intenția distructivă a operațiunilor acestor lucrători ai diavolului este indicată de termenul pe care Îl folosește Isus pentru a-i descrie: „lupi răpitori”. Lupii, cu fălcile lor puternice, colții ascuțiți și maniera vicleană și necruțătoare de a ataca, a apuca și a-și ucide prada. Adjectivul *răpitori* subliniază lăcomia și cruzimea lor. Este înrudit cu verbul *a apuca*, *a răpi* (cf. Ioan 10:12: „Și lupul le răpește”). Acest cuvânt „răpitor” sau „lacom”, folosit acum ca substantiv pentru a descrie indivizii rapace („extorționiști”), apare și în Luca 18:11; 1 Corinteni 5:10, 11 și 6:10. Biserica lui Isus Cristos din toate secolele ar trebui să se păzească de cei care distorsionează Cuvântul lui Dumnezeu pentru scopurile lor egoiste. Deși vorbele lor vor fi alunecoase și uleioase, ei constituie un real pericol împotriva căruia credincioșii trebuie să se înarmeze (Efeseni 6.10 și urm.).

Pentru a face acest lucru, trebuie să se știe mai întâi cine sunt ei. Prin urmare, Isus continuă:

16-20. Îi veți cunoaște după roadele lor. Culeg oamenii struguri din spini, sau smochine din măcăciuni? Tot așa, orice pom bun face roade bune, dar pomul rău face roade rele. Pomul bun nu poate face roade rele, nici pomul rău nu poate face roade bune. Orice pom care nu face roade bune este tăiat și aruncat în foc. Așa că după roadele lor îi veți cunoaște. Pe cât este de adevărat că strugurii (fructe nobile) nu se culeg din spini (buruieni), nici smochinele (foarte prețioase) din măcăciuni (o pacoste), atât de adevărat este și că ceea ce Îl glorifică pe Dumnezeu nu vine de la un fals profet. Fructele bune dovedesc că pomul din care vin este sănătos. Roadele fără valoare arată că pomul din care vin este bolnav. Acest lucru nu poate fi altfel. Ceea ce este un om în interiorul său se va ridica la suprafață, mai ales sub forma unor cuvinte și fapte. Luca spune (6:45) într-un context similar (vezi 6:44): „Omul bun scoate lucruri bune din vistieria bună a inimii lui, iar omul rău scoate lucruri rele din vistieria rea a inimii lui, căci din prisosul inimii vorbește gura”. *Caracterul se descoperă*. Cu siguranță că falsul profet poate înșela pentru o scurtă vreme și își poate ascunde fața în spatele unei măști formate din cuvinte și fapte aparent pioase. Acest lucru nu poate dura. „Nimic nu este mai dificil decât să se falsifice virtutea” (Calvin). Rodul va arăta adevăratul caracter al pomului.

Cu toate acestea, este pusă întrebarea: „Ce înseamnă mai exact acest *rod*? Se referă la ceea ce învață o persoană sau la cum se poartă”? Faptul că primul aspect este inclus reiese din pasajul tocmai citat („... vorbește gura”), cât și din alte pasaje cum ar fi Matei 15:9 (vezi cele referitoare la acest pasaj); Isaia 8:20; Tit 1:9-12; Evrei 13:9; 1 Ioan 4:1-3; 2 Ioan 9-11. E foarte posibil ca Jean Calvin să aibă dreptate atunci când spune că printre roade:

„maniera de a învăța ocupă primul loc”. Prin a compara cu răbdare Scriptura cu învățătura unui om care se prezintă ca profet va fi în general ușor să se depisteze dacă este un slujitor al Domnului sau al diavolului. Cf. Deuteronom 13:1–5. Cu toate acestea, termenul „roadă” include mai mult decât învățătura. Așa cum este folosit de Ioan Botezătorul, de Isus Însuși, de Pavel etc., ea indică și viața sau comportamentul unei persoane, așa cum va arăta o examinare atentă a următoarelor pasaje (Luca 3:8–14; Ioan 15:8–10; Galateni 5:22–24; Efeseni 5:9–12; Filipeni 1:11; Coloseni 1:10 și Iacov 3:17, 18).³⁵⁸

Din toate aceste pasaje noi aflăm că „orice pom care nu face roadă bună este tăiat și aruncat în foc”, un text care apare și în învățătura lui Ioan Botezătorul. Pentru explicații, vezi cele referitoare la Matei 3:10. Cf. Psalmul 1; 37:20; 73:18–20; Proverbe 29:1; Isaia 66:24; Ioan 15:6.

De dragul accentuării, Isus repetă afirmația importantă: „Din roadele lor îi veți cunoaște,” (v. 16 și 20), ca și cum ar spune: „Pe drumul vostru spre glorie, luați bine aminte la aceste roade, indiferent cum ar fi ele, ca să nu fiți înșelați și ca înaintarea voastră să fie neîntreruptă”.

*Sfârșitul drumului: Împlinatorii cu vorba
în contrast cu împlinatorii cu fapta*

Faptul că predica se apropie de încheiere reiese din faptul că Isus începe să vorbească despre „ziua aceea” (v. 22), o expresie care în contextul de față constituie o referire clară la marea zi a judecății finale. Cf. Isaia 2:11, 17; Țefania 1:15–18; Zaharia 14:6; Maleahi 3:17; Matei 24:36; Marcu 13:32; Luca 10:12; 21:34; 1 Tesaloniceni 5:4; 2 Tesaloniceni 2:3; 2 Timotei 1:12, 18; 4:8.

Secțiunea formată din v. 21–27 constă din două paragrafe scurte. Primul dintre ele (v. 21–23) pune în contrast categoria celor care *a.* sunt împlinatori doar *cu vorba* ai Cuvântului Domnului cu *b.* a celor care sunt împlinatori *cu fapta*. Împlinatorii cu vorba (prezențați în v. 21a) sunt cei care *spun*: „Doamne, Doamne”, fără a pune în practică voia Tatălui. Împlinatorii cu fapta (v. 21b) sunt cei care spun și fac ceea ce este plăcut lui Dumnezeu. Accentul este pus în mod clar pe mărturisitorii doar cu numele (descriși din nou în v. 22–23). Al doilea paragraf (v. 24–27) îndreaptă atenția spre aceleași două categorii, abordându-le de data aceasta în ordinea inversă și descriindu-i pe oamenii care fac parte din ele ca *împlinatori cu vorba* contra *împlinatorilor cu fapta*. Răspлата care îi așteaptă pe cei din urmă și dezastrul care planează asupra celor din prima categorie sunt zugrăvite cu ajutorul simbolismului dramatic al unei case zidite pe stâncă, în contrast cu una înălțată pe nisip.

Primul paragraf începe astfel: 21-23. Nu orișicine-Mi zice: „Doamne, Doamne!” va intra în Împărăția cerurilor ci cel ce face voia Tatălui Meu care este în ceruri. Mulți Îmi vor zice în ziua aceea: „Doamne, Doamne! N-am prorocit noi în numele Tău? N-am scos

³⁵⁸ În timp ce sunt de acord cu accentul lui Lenski pus pe învățatură, eu consider că această excludere virtuală a conduitei constituie oarecum o extremă (*op. cit.*, p. 293), părerea lui Calvin mi se pare mai echilibrată, așa cum pare să indice lista de pasaje la care mă refer.

noi draci în numele Tău? Și n-am făcut noi multe minuni în numele Tău?” Este clar faptul că există o legătură între aceste cuvinte și avertismentul precedent împotriva falșilor profeți (v. 15–20). Isus le-a spus ascultătorilor Săi să se păzească împotriva profeților mincinoși, a celor care, în timp ce spun minciuni, pretind că spun adevărul. Înseamnă acest lucru că atunci când un om proclamă adevărul se dovedește a fi un profet adevărat? „Nu neapărat”, spune Isus, cum ar veni. Un om care spune adevărul dar acționează conform minciunii este într-un sens tot un fals profet. De aceea, fiecare persoană să-și examineze nu numai semenul, ci și pe sine. Așa cum s-a arătat deja, „roadă” care arată dacă un om este vrednic de încredere sau nedemn de încredere are de-a face nu numai cu doctrina, ci și cu trăirea. Astfel, cu o putere imensă, mesajul este direcționat spre fiecare inimă.

Oamenii pe care Isus îi condamnă sunt prefăcuți sau falși pentru că în cazul lor viața și buzele nu sunt în armonie. Exclamația lor: „Doamne, Doamne” este înșelătoare. Prin intermediul ei, aceștia se prezintă în ziua Marii Judecăți ca niște slujitori loiali ai lui Cristos; cu toate acestea, în viața lor precedentă ei au pretins în mod constant prin faptele lor domnia pentru ei înșiși (Maleahi 1:6 și urm.; Luca 6:46). Însă în această zi a judecății finale ei descoperă că, indiferent cât de mare le-a fost pe pământ succesul în domeniul înșelării altora, și poate chiar și a *autoînșelării*, ei nu-L pot înșela pe Judecător. Ei sunt excluși din faza finală a Împărăției. – Lecția este clară: fiecare să se cerceteze pe sine! Ceea ce face ca introspecția să fie importantă este faptul că vor fi mulți „împlinitori cu vorba” care nu au fost și cu „fapta”. Isus spune că ei nu au făcut „voia Tatălui” Său. Vezi p. 197.

Ca în Matei 25:34–46 la fel și aici (7:22, 23), ce se întâmplă în ziua judecății este reprezentat sub forma unui dialog între cei care au refuzat să facă voia Tatălui, pe de o parte, și Isus Judecătorul, pe de altă parte. Chiar înainte ca verdictul să fie pronunțat, cei care vor fi condamnați realizează, așa cum reiese din cuvintele lor, că el nu le va fi favorabil. În legătură cu acest lucru trebuie ținut minte că, în ceea ce privește sufletul lor, marea majoritate a acestor oameni a petrecut deja un anumit timp în iad. Cf. Psalmul 73:12–19; Luca 16:23, 26; Fapte 1:25.³⁵⁹ Așa că acum că sunt prezentați înaintea Judecătorului cu trupul și cu sufletul, la ce altceva în afara condamnării se pot aștepta? În plus, chiar și modul în care s-au înfățișat ei aranjați în *ierarhii* înaintea Marelui Tribunal le confirmă temerile (25:32, 33). Cu toate acestea, ei se contrazic cu Judecătorul.

Ei I se adresează prin cuvintele „Doamne, Doamne”. Tremurând de frică, ei pronunță acest titlu cu groază și cu reverență, turnând în el un sens mult mai profund decât au făcut-o vreodată înainte de această criză de adâncă disperare. Cf. Psalmul 66:3; Mica 7:17; Filipeni 2:11.

De trei ori, și de fiecare dată chiar de la începutul propoziției, așa cum reiese din original și din traducerea mea, ei fac apel la *numele* lui Isus („în numele Tău”), ca și cum o unire veritabilă și intimă ar fi fost sursa conștientizată a predicării lor și a puterii lor de a face minuni. În *realitate*, ei au degradat acest nume prin faptul că l-au folosit doar ca pe o formulă magică. Însă acum ei recurg la vechiul lor mod de a-l folosi, sperând din răspuțeri că el va putea totuși dovedi că faptele și cuvintele lor precedente L-au glorificat pe Dumnezeu și le poate încă asigura un loc în Împărăția cerurilor. Cf. 25:11, 12.

³⁵⁹ Vezi lucrarea autorului, *The Bible on the Life Hereafter*, p. 79–82.

În pledcarea lor, acești falși profeți afirmă că în numele lui Isus ei au profețit, au scos demoni și au făcut o seamă de miracole. Isus nu neagă pretenția lor că ei s-au prezentat într-adevăr ca ambasadori ai Săi și că au făcut într-adevăr fapte uimitoare pomenind numele Lui. Întrebarea care îi împarte în tabere pe comentatori este: „Au fost oare aceste fapte produse autentice ale puterii supranaturale sau au fost niște contrafaceri”? 2 Tesaloniceni 2:9, 10 învață că la venirea „Celui nelegiuit” vor fi o mulțime de fapte pline de putere, semne și miracole, toate false. Fapte 19:13, 14 arată că atunci când cei șapte fii ai lui Sceva, un evreu, au încercat să imite faptele miraculoase ale lui Pavel, încercarea lor de a exorciza a sfârșit într-un eșec lamentabil. A mai existat și eșecul similar al magicienilor egipteni repurtat atunci când au încercat să reproducă cea de-a treia plagă, eșec care, așa cum văd mulți, pune sub semnul întrebării „succesele” lor anterioare (Exod 7:22; 8:7, 18, 19). Nu indică toate aceste lucruri înspre posibilitatea ca și exorcizările și celelalte minuni făcute de acești falși profeți din Matei 7:22 să nu fi fost decât niște falsuri? Oare nu au dovedit din nou și din nou investigațiile că printre profeții falși abundă iluziile, trucurile, iuțimea mâinilor și altele și că ceea ce este prezentat ca un lucru veritabil adesea nu este altceva decât înșelătorie? *Populus vult decipi* („Oamenii doresc să fie înșelați”).

Totuși, cu toate acestea nu trebuie să rămânem refractari la faptul că *prin permisiunea lui Dumnezeu* Satana exercită uneori o anumită influență asupra domeniului fizic (cât și asupra celui moral și spiritual), așa cum reiese din cartea lui Iov (1:12, 2:6, 7). Nu este oare posibil ca prin puterea și/sau permisiunea lui Dumnezeu magicienii Egiptului să fi fost în starc să preschimbe un toiag în șarpe (Exod 7:11, 12a)? Observați, cu toate acestea, că în ambele cazuri – cel din cartea lui Iov și cel descris în Exod – rezultatul final a fost o victorie a Domnului și a poporului Său (Exod 7:12b; Iov 19:23–27; 42:5, 6). Nu trebuie să se excludă posibilitatea ca printre lucrurile cu care se laudă acum falșii profeți să fi fost și unele făcute cu puteri supranaturale, fie divine, fie satanice. În mod similar, este foarte posibil – chiar *probabil* – ca oamenii pe care îi condamnă Isus să fi spus de fapt multe cuvinte adevărate atunci când au profețit în numele Lui. Nu este oare adevărat că uneori Domnul Se folosește de cei răi pentru a proclama adevăruri uimitoare (Numeri 23:8–10, 18–24; 24:5–9, 17; Apocalipsa 2:14; Fapte 16:16, 17)? Dima a rostit probabil multe predici bune (Coloseni 4:14; 2 Timotei 4:10). Și nu a fost oare și Iuda Iscarioteanul printre cei trimiși să vindece bolnavii și să scoată demoni (Matei 10:1)? Motivul pentru care unii sunt condamnați aici în Matei 7:22 nu este că predicarea lor era greșită și/sau miracolele lor false, ci că ei nu au trăit ceea ce predicau!

Acesta este motivul pentru care Domnul continuă: **23. Atunci le voi spune curat: „Niciodată nu v-am cunoscut; depărtați-vă de la Mine voi toți care lucrați fărădelege!”** „Niciodată” înseamnă nici o singură clipă. Ce vrea să spună oare Isus prin cuvintele „Niciodată ru v-am cunoscut”? Există o cunoaștere a minții. Faptul că prin natura Sa divină Isus posedă această cunoaștere într-o măsură nelimitată reiese clar din Ioan 1:47, 49; 2:24, 25; 21:17. Tocmai pentru că îi cunoștea atât de bine pe falșii profeți era El îndreptățit să îi condamne. Mai există, de asemenea, o cunoaștere a inimii, adică a dragostei care alege, o recunoaștere, prietenie și părtășie (Amos 3:2; Naum 1:7; Ioan 10:14; 1 Corinteni 8:3; Galateni 4:9 și 2 Timotei 2:19). Conexiunea arată clar că la această cunoaștere se face referire

în pasajul nostru. Profeții falși vorbesc ca și cum Isus le-ar fi fost prieten. Isus răspunde, cum ar veni, în felul următor: „Nici o singură clipă nu v-am recunoscut ca fiind ai Mei sau nu v-am considerat prieteni”. Când îi exilează pe veci acum pe cei ce disprețuiau Legea (literal: pe „lucrătorii fărădelegii”), El îi condamnă la distrugere veșnică, în trup și suflet, departe de prezența Lui plină de dragoste (Matei 25:46; Luca 13:27, 28; 2 Tesaloniceni 1:9).

Înainte de a părăsi acest mic paragraf (v. 21–23) trebuie atrasă atenția asupra onorurilor pe care le pretinde Isus. El este *Domnul* universului și a tuturor lucrurilor pe care le conține, legiuitorul suveran al tuturor oamenilor și lucrurilor (cf. 11:27; 28:18; Filipeni 2:11; Apocalipsa. 17:14). Deși în mod cert este o greșeală să se atribuie titlului „Doamne, Doamne”, rostit de falșii profeți în timpul umblării pe pământ a lui Cristos (v. 21) aceeași semnificație înaltă pe care i-o atașează ei în ziua judecării de apoi (v. 22), totuși, chiar și în primul caz el a implicat recunoașterea de pe buze a faptului că Isus a fost superiorul lor, Cel căruia îi datorau cinste și ascultare. Din nou, deși în timpul umblării pe pământ a lui Cristos termenul *kurios* (Domn), cu referire la El, nu putea să fi atins acea bogăție a sensului la care a ajuns când I-a fost aplicat de ucenicii loiali Celui care S-a înălțat la dreapta Tatălui în glorie (1 Corinteni 12:3), cu toate acestea, chiar și când acest apelativ era folosit de oamenii descriși în 7:21, el a însemnat cu siguranță mai mult decât doar „domnule” (sensul pe care îl are vocativul acestui titlu în Ioan 12:21, folosit cu referire la Filip). Când era folosit de ucenici adevărați, el însemna nu mai puțin decât că Isus era privit, într-o măsură tot mai mare, ca obiectul credinței, dragostei și devoțiunii lor.³⁶⁰

Isus pretinde de asemenea că este Cel care vine să judece toți oamenii. Observați: „Mulți Îmi vor zice în ziua aceea ... atunci le voi spune”. Cf. 25:31, 32; 26:64; 28:18; Ioan 5:22, 27; Filipeni 2:9, 10. Dumnezeu va fi prin Miel, Isus Cristos, Judecătorul (Apocalipsa 20:11–15). Deja aici în 5:21, 22 – de aceea, cam devreme în lucrarea lui Cristos – avem o mărturie clară despre faptul că Isus pretindea, nici mai mult, nici mai puțin, decât că este Cel în fața căruia toți oamenii, credincioși sau necredincioși, vor trebui să dea socoteală. Acest fapt cutremurător va fi prezentat mult mai pe larg în 25:31 și urm.

În cele din urmă, Isus pretinde că este într-un *sens unic* „Fiul lui Dumnezeu”. El spune „Tatăl Meu” (v. 21). Oare ce înțelege El prin acest lucru? În ce sens Se numește El, prin derivare, Fiul lui Dumnezeu? În același sens în care toți credincioșii pot spune „Tatăl nostru”? Răspuns: Însuși faptul că El nu Se include niciodată pe Sine când folosește expresia „Tatăl nostru” și, firește, niciodată nu include pe altcineva când spune „Tatăl Meu” sau „propriul Meu Tată”, arată că El se considera Fiul lui Dumnezeu într-un sens foarte special. El are o esență comună cu cea a Tatălui. Vezi Ioan 10:30; la fel și Matei 11:25–28; 14:33 (Isus a acceptat mărturia ucenicilor); Ioan 1:18 („singurul născut”, conform celei mai bune traduceri); 3:16; 5:18 (Isus L-a numit pe Dumnezeu „Tatăl Său”) etc. Acum, dacă, așa cum s-a demonstrat, Isus era conștient de calitatea Lui naturală de fiu, prin esență, divină și trinitariană, atunci nu este oare rezonabil să se creadă că, de câte ori folosea termenul „Tatăl Meu”, nu poate fi exclusă o referire, directă sau indirectă la această calitate divină de fiu? Vezi următoarele pasaje: Matei 7:21; 10:32; 12:50; 15:13;

³⁶⁰ Vezi J. C. Machen, *The Origin of Paul's Religion*, p. 293–317.

16:17; 18:10, 19; 20:23; 25:34; 26:39, 42, 53; Luca 10:22; 22:29; 24:49; Ioan 5:17, 43; 6:32; 8:19, 49, 54; 10:18, 29, 37; 14:7, 12, 20, 21, 28; 15:1, 8, 10, 15, 23, 24; 16:10; 18:11 și 20:17. Cu siguranță că Isus a fost Fiul lui Dumnezeu în patru sensuri: *a.* filiație etică, fiind „un copil al lui Dumnezeu”; *b.* filiație oficială, fiind Mesia; *c.* filiație prin naștere, fiind născut din fecioară, astfel că Dumnezeu este Tatăl naturii Sale umane; și *d.* filiație trinitariană, fiind generat etern de Tatăl și împărtaşind esența divină în mod egal cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Însă acestea trei nu sunt separate. Oare nu se bazează primele trei relații cu pe cea de-a patra? Pentru „Tatăl din ceruri”, vezi p. 261, 295.

*Sfârșitul drumului: Împlinitori contra ascultători
Parabola celor doi constructori*

În strânsă legătură cu micul paragraf precedent, așa cum s-a arătat deja, Isus Își încheie predica prin parabola³⁶¹ celor doi constructori. El a spus:

24-27. De aceea, pe orîșicine aude aceste cuvinte ale Mele și le face, îl voi asemăna cu un om cu judecată, care și-a zidit casa pe stîncă. A dat ploaia, au venit șuvoaiele, au suflat vînturile și au bătut în casa aceea, dar ea nu s-a prăbușit, pentru că avea temelia zidită pe stîncă. Însă orîșicine aude aceste cuvinte ale Mele și nu le face, va fi asemănat cu un om nechibzuit, care și-a zidit casa pe nisip. A dat ploaia, au venit șuvoaiele, au suflat vînturile și au izbit în casa aceea: ea s-a prăbușit, și prăbușirea i-a fost mare.

Ambii oameni menționați în această parabolă sunt *constructori*, fiindcă a trăi înseamnă a construi. Fiecare ambiție pe care o nutrește un om, fiecare gând pe care îl formulează, fiecare cuvânt e care-l spune, fiecare faptă pe care o face este, cum ar veni, o cărămidă. Treptat, structura vieții sale se înalță. Cu toate acestea, nu toți constructorii sunt identici. Unii sunt chibzuți, alții sunt necugetați.

Isus vorbește mai întâi despre felul în care își construiește casa omul chibzuit, anume, pe stîncă; mai apoi, despre testul la care este supusă casa lui; iar în cele din urmă despre rezultatele testului și despre motivele care stau la baza acestor rezultate. El urmează aceeași ordine și în cazul omului nechibzuit și a casei construite de el. Este vrednic de remarcat faptul că există numai două tipuri de constructori, nu trei, patru sau cinci; și că aceștia doi sunt într-un contrast izbitor. Domnul împarte în mod constant oamenii în două clase. La fel și în 6:22, 23; 7:13, 14; 7:17, 18; 10:39; 13:11, 12, 14-16, 19-23 (solul bun este pus în contrast cu tipurile solului care nu este bun, deși din diverse motive), 24-30, 36-42; 47-50; 22:1-14; 25:2, pentru a menționa doar câteva dintre exemplele cele mai proeminente.

Cu toate că cei doi constructori sunt foarte diferiți, ei au și foarte multe lucruri în comun. Fiecare construiește o casă. „Casele” despre care vorbea Isus nu erau făcute după cerințe atât de stricte cum sunt cele de astăzi. Hoții erau în stare să facă găuri în

³⁶¹ Deși cuvântul *parabolă* nu este folosit în textul din v. 24-27, noi nu ar trebui să ezităm să-l numim astfel. Când o parabolă este definită ca o „comparație extinsă” sau ca „o poveste ilustrativă în care se face o comparație și sunt incluse un cuvânt sau o expresie care indică această comparație (în acest caz îl voi asemăna cu)” sau pur și simplu ca „o poveste pămîntească cu un sens ceresc”, devine clar faptul că avem tot dreptul să numim acest text o *parabolă*. La fel și H. N. Ridderbos, *op. cit.*, p. 158.

zid (6:19). Acoperișul, făcut din pământ și paie, putea fi ușor „desfăcut” (Marcu 2:4; cf. Psalmul 129:6). De aceea, totul depindea de *fundație*! Acum, ambii constructori au avut în comun faptul că și-au ridicat casele într-o vale în care se afla albia unui râu. În anotimpul secetos această albie este uscată sau aproape uscată, având ca rezultat faptul că nici una dintre case nu pățește nimic. Până acum totul este în regulă. – Nu este oare adevărat că și între oameni, aici fiind incluși și cei care au auzit acest discurs al lui Cristos sau cei care îl citesc astăzi, există multe asemănări de suprafață?

Cu toate acestea, dacă ne uităm la esență, cât de mare este contrastul dintre cei doi constructori! Primul este chibzuit. El este prevăzător. El ia în calcul faptul că anotimpul secetos nu va dura. În curând cerul se va întuneca și vor sosi cohortele întunecate ale furtunii. Casa lui va fi potopită de ploi, bătută de vânturi și, dacă nu s-au luat măsuri de prevenire, va fi luată de valurile spumegânde din ce în ce mai înalte. Așa că omul ține seama de acest pericol iminent. Înainte de a-și înălța casa, el îndepărtează stratul superficial de sol, săpând până la stâncă.³⁶² – Omul nechibzuit nu face nimic din toate acestea. El își înălță casa pe aluviuni, ca și cum zilele frumoase și însorite nu se vor termina niciodată.

Când explică parabola, Isus arată că sensul figurativ al fundației este „aceste cuvinte ale Mele”, adică, întreaga Sa Predică de pe munte, și prin extinderea sensului, toate cuvintele care ies din gura Lui și le sunt adresate oamenilor. Din cauză că prin ceea ce spune și poruncește El Își descoperă inima Sa, însăși ființa Sa, este în mod cert corect să se spună și că, în ce privește interpretarea sau semnificația spirituală a parabolei, Cristos este Stânca (Isaia 28:16, cf. 1 Petru 2:6; Romani 9:33; 1 Corinteni 3:11; 10:4). Ceea ce se spune despre Dumnezeu ca Stâncă a credinciosului (Deuteronom 32:15, 18; Psalmul 18:2; 89:26 și Isaia 17:10) I Se poate aplica și lui Cristos. Vezi C.N.T. la Efeseni, p. 190. Conform învățăturii lui Isus de aici din v. 24 (cf. v. 26) *construirea casei cuiva pe stâncă nu înseamnă numai ascultarea cuvintelor Domnului, ci și punerea în practică a poruncilor Lui din recunoștință pentru mântuirea primită (lucru implicat în mod cert în 5:1-16)*. Omul chibzuit face acest lucru prin harul lui Dumnezeu. Cel nechibzuit, încrezându-se în sine și refuzând să se gândească la viitor, nu-l face. El este unul care doar ascultă, însă nu împlinește. El ascultă de îndemnurile propriei sale voințe păcătoase.

Ziua testării sosește. Ea vine pentru *ambele* case. Ploaia lovește neconținut în case, ea potopește *acoperișurile*. Este una dintre acele furtuni cumplite pe care vântul le aduce de la Marea Mediterană. O rupere de nori este urmată de altă rupere de nori. În urma acestui fapt albia râului nu mai este uscată. Ea începe să se umple de apă. Apare mai întâi un pârâu subțirel și timid; apoi un torent, adânc, iute și furios, amenințând însăși *fundația* zidurilor, indiferent din ce ar fi ea. Și dintr-o dată, vântul din apus biciuiește și lovește acoperișul și *zidurile*, mai ales pe cele din urmă.

³⁶² În Matei 7:24 apare τῇ πέτρᾳ. Cuvântul πέτρα se referă în acest context la un sol stâncos, o fundație de stâncă. Din cauza prezenței articolului, mulți preferă traducerea „stâncă” (A.R.V., N.A.S., R.S.V. etc.). Însă acest lucru poate duce cu ușurință la neînțelegeri, ca și cum ar fi fost vorba în ilustrație de o anumită stâncă. De aceea, traducerea „pe stâncă” (N.E.B.) sau „pe fundație de stâncă” (Williams) este probabil mult mai bună. Contrastul este între „stâncă” și „nisip”. În greacă avem probabil o folosire generică a articolului; de aceea, el poate fi omis la traducere: „pe stâncă”, „pe nisip”.

La fel și în cazul oricui care aude Evanghelia, indiferent că este înțelept sau nechibzuit, testul sau criza vine cu siguranță. Ea poate lua diferite forme: încercare (Geneza 22:1; Cartea lui Iov), ispită (Geneza 39:7-18; Matei 26:69-75), doliul (Geneza 42:36; Iov 1:18-22; Luca 7:11-17; Ioan 11:1 și urm.), moartea (Fapte 7:59, 60; 9:37), iar în contextul de față (observați v. 22: „în ziua aceea”) mai ales ziua judecății. Venirea ei nu poate fi împiedicată. Adesea sosește cu o bruschete plină de dramatism (Matei 24:43; 25: 6; 1 Tesaloniceni 5:2).

Care este rezultatul acestui test? Casa omului chibzuit nu s-a prăbușit. Observați jocul de cuvinte: „vânturile ... *au bătut* în casa aceea, dar ea nu s-a *prăbușit*”.* Apele învolburate care o amenințau nu erau în stare nici măcar să o clatine (Luca 6:48). Ea a rezistat cu brio la tumultuoasa rupere de nori. S-a opus forței enorme a potopului care a năvălit peste ea. A sfidat fiecare lovitură plină de furie. Când forța furtunii s-a epuizat complet, iară că această casă era pe locul ei, în ciuda elementelor naturii care se înverșunaseră împotriva ei. Motivul: ea a fost construită pe stâncă!

Pe de altă parte, nu i-a trebuit mult potopului furios să submineze zidurile celeilalte case și să ia cu el nisipul sau pietrișul pe care a fost ridicată. Mai mult, ploaia și vântul au terminat repede ceea ce valurile au lăsat nefăcut. Tot ce trebuia să facă vântul a fost să-i dea un mic brânci structurii slăbite.³⁶³ Apoi, cu un zgomet cumplit, ea s-a prăbușit în apă și a fost dusă de valuri, bucăți din ea plutind la suprafață pe o mare distanță. Prăbușirea ei a fost una completă.

Omul înțelept, care arată prin însuși faptele sale că a luat aminte la cuvintele lui Cristos și de aceea construiește pe stâncă, nu va fi făcut nicidecum de rușine. Vezi p. 284. Până și ziua judecății va fi pentru el o zi a biruinței (1 Tesaloniceni 2:19, 20; 3:13; 4:16, 17; 2 Tesaloniceni 7:10; 2 Timotei 4:8; Tit 2:13, 14):

Pe sufletul care s-a biziuit pe Isus pentru odihna sa,
Eu nu-l voi lăsa, nu-l voi lăsa nicidecum pe mâna dușmanilor săi;
Pe acel suflet, chiar de tot iadul ar încerca să-l doboare,
Eu nicidecum, nu, nicidecum, nu-l voi părăsi.

Strofă din imnul „Cât de puternică e temelie”, compus de „K”,
din lucrarea lui John Rippon, *Selection of Hymns*, 1787.

Teoria că Isus ne învață aici despre doctrina *faptelor* ca mijloc prin care poate fi obținută mântuirea este cu siguranță greșită, fiindcă ideea principală a parabolei este tocmai aceea că *temelia* bunăstării veșnice a omului nu este omul, ci Cristos și cuvintele

* În limba engleză, pentru cele două cuvinte în italice este folosit același verb: „vânturile ... *s-au prăbușit* peste casa aceea, dar ea nu *s-a prăbușit*”. (n.tr.)

³⁶³ Acest lucru reiese clar din întreaga povestire. Mai este posibil să se confirme acest fapt și prin diferența dintre verbele folosite în original pentru a descrie acțiunea vântului împotriva casei ridicate pe stâncă și cele folosite în cazul casei ridicate pe nisip. În primul caz, verbul folosit este *προσέπαι* (s-a prăbușit peste, a izbit în, a bătut cu mare putere în); în al doilea, este *προσέκοψαι* (a suflat împotriva; în Ioan 11:9, 10 s-a împiedicat în). Însuși faptul că descrierea diferitelor elemente ale furtunii în toată furia lor îndreptată împotriva acestor două case este identică în ambele cazuri cu excepția acestor două verbe care zugrăvesc acțiunea vântului pare să întărească ipoteza că este indicată o diferență în ceea ce privește sensul („a bătut cu mare putere în ea” în paralel cu „s-a împiedicat de ea”). Vezi și Lenski, *op. cit.*, p. 304.

Lui, așa cum s-a arătat. Pe această temelie trebuie să-și clădească omul viața, inclusiv speranța pentru veșnicie.

Prăbușirea care îi așteaptă pe cei care construiesc pe nisip este descrisă chiar în încheierea predicii, probabil tocmai pentru a le imprima ascultătorilor și celor care vor intra în contact mai târziu cu acest mesaj tranșant ideea că reacția lor la aceste cuvinte ale Domnului are o semnificație veșnică. De aceea, în realitate, anunțarea sfârșitului tragic al necredincioșilor constituie o manifestare a îndurării lui Cristos, o invitație intrinsecă la pocăință (cf. 4:17), făcută tuturor care trăiesc încă în perioada harului.

Matei folosește următoarele cuvinte pentru a descrie efectul predicii asupra audienței:

28, 29. După ce a sfârșit Isus cuvântările acestea, noroadele au rămas uimite de învățătura Lui; căci El îi învăța ca unul care avea putere, nu cum îi învățau cărturarii lor. Când Isus a încetat să vorbească, marea mulțime care asculta ca vrăjită a fost lăsată într-o stare de uimire. În engleză este foarte dificil, poate chiar imposibil, să se reproducă exact izul verbului pitoresc folosit în original pentru a descrie starea inimii și a minții oamenilor. Pe lângă „au fost încremeniți de uimire”, au mai fost oferite următoarele variante: „au fost îngroziți”. „uimiți”, „s-au umplut de uimire”, „au rămas fără cuvinte din cauza uimirii”, „șocați”. Amplified New Testament are „erau șocați și copleșiți de o imensă uimire”. Toate aceste traduceri sunt foarte folositoare. Sensul literal al originalului este „au fost loviți în moalele capului și ieșiți din fâgașul lor”. S-a sugerat „loviți și cu simțurile amorțite”. Comparați și cu expresia germană „ausser sich gebracht sein” (Lenski, *op. cit.*, p. 305) și cu idiomul olandez „uit het veld geslagen”. Timpul verbului³⁶⁴ arată că această stare de șoc nu era doar o experiență de moment, ci una care a durat ceva vreme.

Se poate pune pe drept întrebarea: Care au fost unele dintre motivele care au stat la baza acestui sentiment de uimire și șoc? Matei 13:54, 55 poate să ne furnizeze o parte din răspuns. Cu toate acestea, pe baza predicii în sine și a lui 7:28 („nu cum îi învățau cărturarii lor”) trebuie luate în considerare următoarele elemente:

a. El spunea adevărul (Ioan 14:6; 18:37). O argumentare greșită și evazivă marca predicile multora dintre *cărturari* (Matei 5:21 și urm.).

b. El prezenta subiecte de o mare importanță, care țineau de viață și de moarte și de eternitate (vezi întreaga predică). Ei își pierdeau adesea timpul cu fleacuri (Matei 23:23; Luca 11:42).

c. Predicarea Lui era una sistematică. Așa cum dovedește Talmudul, ei rățăceau adesea de colo-colo.

d. El stârnea curiozitatea printr-o folosirea din belșug a ilustrațiilor (5:13–16; 6:26–30; 7:24–27 etc. și a unor exemple concrete (5:21–6:24 etc.), așa cum arată predica de la început și până la sfârșit. Discursurile lor erau adesea uscate ca iasca.

e. El a vorbit ca un *Iubitor* de oameni, ca Cel preocupat de bunăstarea veșnică a ascultătorilor Săi, și a arătat spre Tatăl și spre iubirea Lui (5:44–48). Lipsa lor de dragoste reiese din pasaje ca 23:4, 13–15; Marcu 12:40 etc.

³⁶⁴ ἐξεπλήσσοιτο, pers. a III-a, pl. imperf. pas. al lui ἐκπλήσσω.

f. În final, și acesta este cel mai important lucru, fiindcă este specificat aici în v. 28, *El* a vorbit „cu autoritate” (Matei 5:18, 26 etc.), deoarece mesajul Lui venea direct din mintea și inima Tatălui (Ioan 8:26), de aceea, și din ființa Sa lăuntrică, și din Scriptură (5:17; 7:12; cf. 4:4, 7, 10). *Ei* împrumutau mereu material din surse failibile, un cărturar citându-l pe un alt cărturar. *Ei* încercau să tragă apă din rezervoare sparte. *El* se inspira din Sine, fiind „Izvorul apelor vii” (Ieremia 2:13).

Schița capitolelor 8–9

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

- 8:1–9:34 O serie de miracole timpurii. Urmați-Mă. Post contra sărbătoare
9:35–38 „Mare este secerișul, dar puțini sunt lucrătorii”

CAPITOLELE VIII-IX

M A T E I

8:1-9:34

8 1 Când S-a coborât Isus de pe munte, multe noroade au mers după El. 2. Și un leproș s-a apropiat de El, I s-a închinat și I-a zis: „Doamne, dacă vrei, poți să mă curățești.” 3 Isus a întins mâna, S-a atins de el, și a zis: „Da, vreau să fii curățit!” Îndată a fost curățită lepra lui. 4. Apoi Isus i-a zis: „Vezi să nu spui la nimeni; ci du-te de te arată preotului și adu darul pe care l-a rânduit Moise ca mărturie pentru ei.”

5 Pe când intra Isus în Capernaum, s-a apropiat de El un sutaș, care-L ruga 6 și-I zicea: „Doamne, robul meu zace în casă slăbănog și se chinuiește cumplit.” 7. Isus i-a zis: „Am să vin să-l tămăduiesc.” 8 „Doamne,” a răspuns sutașul, „nu sunt vrednic să intri sub acoperământul meu; ci zi numai un cuvânt, și robul meu va fi tămăduit. 9 Căci și eu sunt om sub stăpânire; am sub mine ostași, și zic unuia: ‘Du-te!’ și se duce; altuia: ‘Vino!’ și vine; și robului meu: ‘Fă cutare lucru!’ și-l face.” 10. Când a auzit Isus aceste vorbe, S-a mirat și a zis celor ce veneau după El: „Adevărat vă spun că nici în Israel n-am găsit o credință așa de mare. 11 Dar vă spun că vor veni mulți de la răsărit și de la apus și vor sta la masă cu Avraam, Isaac și Iacov în Împărăția cerurilor. 12 Iar fiii Împărăției vor fi aruncați în întunericul de afară, unde va fi plânsul și scrâșnirea dinților.” 13. Apoi a zis sutașului: „Du-te, și facă-și-se după credința ta.” Și robul lui s-a tămăduit chiar în ceasul acela.

14. Isus S-a dus apoi în casa lui Petru, și a văzut pe soacra acestuia zăcând în pat, prinsă de friguri. 15. S-a atins de mâna ei, și au lăsat-o frigurile; apoi ea s-a sculat și a început să-I slujească. 16. Seara, au adus la Isus pe mulți îndrăciți. El, prin cuvântul Lui, a scos din ei duhurile necurate și a tămăduit pe toți bolnavii, 17. ca să se împlinească ce fusese vestit prin prorocul Isaia, care zice:

„El a luat asupra Lui neputințele noastre
și a purtat bolile noastre.”

18. Isus a văzut multe noroade împrejurul Său și a poruncit să treacă de cealaltă parte. 19. Atunci s-a apropiat de El un cărturar, și I-a zis: „Învățătorule, vreau să Te urmez oriunde vei merge.” 20. Isus i-a răspuns: „Vulpile au vizuini și păsările cerului au cuiburi; dar Fiul omului n-are unde-Și odihni capul.” 21 Un altul, care era dintre ucenici, I-a zis: „Doamne, dă-mi voie să mă duc mai întâi să îngrop pe tatăl meu.” 22 „Vino după Mine,” i-a răspuns Isus, „și lasă morții să-și îngroape morții.”

23 Isus S-a suit într-o corabie și ucenicii Lui au mers după El. 24 Și deodată s-a stărnit pe mare o furtună atât de strașnică, încât corabia era acoperită de valuri. Și El dormea. 25 Ucenicii s-au apropiat de El și L-au deșteptat, strigând: „Doamne, scapă-ne, că pierim!” 26 El le-a zis: „De ce vă este frică, puțin credincioșilor?” Apoi S-a sculat, a certat vânturile și marea, și s-a făcut o liniște mare. 27 Oamenii aceia se mirau, și ziceau: „Ce fel de om este acesta, de-L ascultă până și vânturile și marea?”

28 Când a ajuns Isus de partea cealaltă, în ținutul Gadarenilor, L-au întâmpinat doi îndrăciți, care ieșeau din morminte. Erau așa de cumpliți că nimeni nu putea trece pe drumul

acela. 29 Și iată că au început să strige: „Ce legătură este între noi și Tine, Isuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici să ne chinuiești înaintea de vreme?” 30 Departe de ei era o turmă mare de porci, care pășteau. 31 Dracii rugau pe Isus și ziceau: „Dacă ne scoți afară din ei, dă-ne voie să ne ducem în turma aceea de porci.” 32 „Duceți-vă,” le-a zis El. Ei au ieșit și au intrat în porci. Și deodată toată turma s-a repezit de pe râpă în mare și a pierit în ape. 33 Porcarii au fugit și s-au dus în cetate de au povestit tot ce se petrecuse și cele întâmplare cu îndrăciii. 34 Și iată că toată cetatea a ieșit în întâmpinarea lui Isus; și, cum L-au văzut, L-au rugat să plece din ținutul lor.

9 1 Isus S-a suit într-o corabie, a trecut marea, și a venit în cetatea Sa. 2 Și iată că i-au adus un slăbănog care zăcea într-un pat. Isus le-a văzut credința, și a zis slăbănogului: „Îndrăznește, fiule! Păcatele îți sunt iertate!” 3 Și iată că unii din cărturari au zis în ei înșiși: „Omul acesta hulește! 4 Isus, care le cunoștea gândurile, a zis: „Pentru ce aveți gânduri rele în inimile voastre? 5 Căci ce este mai lesne? A zice: ‘Iertate îți sunt păcatele,’ sau a zice: ‘Scoală-te și umblă’? 6 Dar, ca să știți că Fiul omului are putere pe pământ să ierte păcatele, – Scoală-te,” a zis El slăbănogului, „ridică-ți patul, și du-te acasă.” 7 Slăbănogul s-a sculat și s-a dus acasă. 8 Când au văzut noroadele lucrul acesta, s-au spăimântat și au slăvit pe Dumnezeu care a dat oamenilor o astfel de putere.

9 De acolo, Isus a mers mai departe și a văzut pe un om, numit Matei, șezând la vamă. Și i-a zis: „Vino după Mine.” Omul acela s-a sculat și a mers după El. 10 Pe când ședea Isus la masă, în casă, iată că au venit o mulțime de vameși și păcătoși, și au șezut la masă cu El și cu ucenicii Lui. 11 Fariseii au văzut lucrul acesta, și au zis ucenicilor Lui: „Pentru ce mănâncă Învățătorul vostru cu vameșii și cu păcătoșii?” 12 Isus i-a auzit, și le-a zis: „Nu cei sănătoși au trebuință de doctor, ci cei bolnavi.” 13 Duceți-vă de învățați ce înseamnă:

‘Milă voiesc, iar nu jertfă!’

Căci n-am venit să chem la pocăință pe cei neprihăniți, ci pe cei păcătoși.”

14 Atunci, ucenicii lui Ioan au venit la Isus și I-au zis: „De ce noi și fariseii postim des, iar ucenicii Tăi nu postesc deloc?” 15 Isus le-a răspuns: „Se pot jeli nuntașii câtă vreme este mirele cu ei?” Vor veni zile când mirele va fi luat de la ei, și atunci vor posti. 16 Nimeni nu pune un petec de postav nou la o haină veche; pentru că și-ar lua umplutura din haină, și ruptura ar fi mai rea. 17 Nici nu pun oamenii vin nou în burdufuri vechi; altfel, burdufurile plesnesc, vinul se varsă, și burdufurile se prăpădesc; ci vinul nou îl pun în burdufuri noi, și se păstrează amândouă.”

18 Pe când le spunea Isus aceste vorbe, iată că a venit unul din frunțașii sinagogii, I s-a închinat, și I-a zis: „Fiica mea adineaori a murit, dar vino de pune-Ți mâinile peste ea, și va învia.” 19 Isus S-a sculat și a plecat după el împreună cu ucenicii Lui. 20 Și iată o femeie, care de doisrezece ani avea o scurgere de sânge, a venit pe dinapoi, și s-a atins de poala hainei Lui. 21 Căci își zicea ea: „Numai să mă pot atinge de haina Lui, și mă voi tămădui.” 22 Isus S-a întors, a văzut-o, și i-a zis: „Îndrăznește fiică! Credința ta te-a tămăduit.” Și s-a tămăduit femeia chiar din ceasul acela. 23 Când a ajuns Isus în casa frunțașului sinagogii și când a văzut pe cei ce cântau din fluier și gloata bocind, 24 le-a zis: „Dați-vă la o parte; căci fetița n-a murit, ci doarme!” Ei își băteau joc de El. 25 Dar după ce a fost scoasă gloata afară, Isus a intrat înăuntru, a luat pe fetița de mână, și fetița s-a sculat. 26 Și s-a dus vestea despre această minune în tot ținutul acela.

27 Când a plecat de acolo, s-au luat după Isus doi orbi, care strigau și ziceau: „Ai milă de noi, Fiul lui David!” 28 După ce a intrat în casă, orbii au venit la El. Și Isus le-a zis: „Credeti că pot face lucrul acesta?” „Da, Doamne,” I-au răspuns ei. 29 Atunci S-a atins de ochii lor și a zis: „Facă-vi-se după credința voastră!” 30 Și li s-au deschis ochii. Isus le-a poruncit cu tot dinadinsul, și le-a zis: „Vedeți să nu știți nimeni.” 31 Dar ei, cum au ieșit afară, au răspândit vestea despre El în tot ținutul acela.

32 Pe când plecau orbii aceștia, iată că au adus la Isus un mut îndrăcit. 33 După ce a fost scos dracul din el, mutul a vorbit. Și noroadele, mirate, ziceau: „Niciodată nu s-a văzut așa ceva în Israel!” 34 Dar fariseii ziceau: „Cu ajutorul domnului dracilor scoate El dracii!”

8:1–9:34 *O serie de miracole timpurii. Urmați-Mă. Post contra sărbătoare*
Cf.

Matei	Marcu	Luca
8:1; cf. 7:29		
8:2–4	1:40–45	5:12–16
8:5–13		7:1–10
8:14–17	1:29–34	4:38–41
8:18, 23–27	4:35–41	8:22–25
8:19–22		9:57–62
8:28–34; 9:1	5:1–20	8:26–39
9:2–26	2:1–22; 5:21–43	5:17–39; 8:40–56
subîmpărțit:	subîmpărțit:	subîmpărțit:
9:2–8	2:1–12	5:17–26
9:9–13	2:13–17	5:27–32
9:14–17	2:18–22	5:33–39
9:18–26	5:21–43	8:40–56
9:27–34		
subîmpărțit:		
9:27–31		
9:32–34		

Aranjarea materialului lui Matei în așa fel încât după o mostră din predicarea lui Isus (cap. 5–7) urmează aici un grup de relatări ale unor miracole, a fost deja examinată. Vezi p. 23–26. Prin urmare, aranjarea lui Matei este una topică mai degrabă decât cronologică. Trebuie însă luată în considerare și posibilitatea ca în timp ce 8:2–4; 8:14–17 și 9:2–13 se referă la evenimente care au precedat Predica de pe munte, 8:5–13; 8:18–19:1 și 9:14 și urm. să relateze ceea ce a urmat după ea.

Faptul că 4:16 este adevărat, astfel că cei care au stat în întuneric au văzut o mare lumină, a fost arătat în Predica de pe munte; și cf. 4:23a. Că această lumină a strălucit și în *fapte* a fost arătat în 4:23b–25 și va fi dovedit acum cu lux de amănunte.

Vindecarea unui lepros

Matei începe această secțiune după cum urmează: 8:1. **Când S-a coborât Isus de pe munte, multe noroade au mers după El.** Starea de uimire relatată în versetele imediat precedente (7:28, 29) explică faptul că oamenii nu L-au părăsit imediat pe Isus după încheierea predicii. Când El a coborât de pe munte, ei au continuat să-L urmeze și să-L înconjoare și li s-au alăturat probabil și alții care nu L-au auzit vorbind; observați

pluralul: „multe noroade”. El Se îndrepta acum spre Capernaum (5:1; cf. Luca 7:1). Totuși, momentul și locul *exact* în care a fost făcut miracolul pe care-l vom studia nu sunt precizate în Evanghelii, nici măcar în Marcu 1:40 sau în Luca 5:12. Pentru noi este suficient să știm că această faptă plină de milă și putere „nu a fost făcută într-un colț obscur” (cf. Ioan 11:47; Fapte. 4:16; 26:26). A fost văzută de o mulțime de martori oculari.

Continuarea: 2. **Și un leproș s-a apropiat de El, I s-a închinat și I-a zis: „Doamne, dacă vrei, poți să mă curățești”.** Boala pe care o cunoaștem azi sub denumirea de lepră începe în general cu dureri în anumite părți ale corpului. Urmează o imobilitate a acestora. Curând pielea din aceste locuri își pierde culoarea inițială. Ea începe să se îngroașe, devine strălucitoare și arată ca și cum ar fi acoperită de solzi. De fapt, boala se numește *lepră* pentru că face ca pielea să arate ca niște *solzi*, cuvântul grecesc *lepos* sau *lepis* însemnând *solzi*.³⁶⁵ Pe măsură ce boala progresează, porțiunile îngroșate devin răni care supurează și ulcerază, datorită proastei irigații cu sânge. Pielea, în special cea din jurul ochilor și urechilor, începe să se încrețească, apărând șanțuri adânci între umflături, astfel încât fața celui bolnav începe să semene cu cea a unui leu. Degetele de la mâini și de la picioare cad sau se resorb. Genele și sprâncenele cad. În această perioadă se poate deja *vedea* că persoana aflată în această stare jalnică este bolnavă de lepră. Prin atingerea pielii ei se poate și *simți* acest lucru. De asemenea, și *mirosul* contribuie la identificarea ei, pentru că cel bolnav de lepră are un miros foarte neplăcut. Mai mult, având în vedere că agentul care produce boala atinge în mod frecvent și laringele, vocea leproșului devine răgușită. „Gâtulejul îi devine iritat și acum nu numai că poți simți, vedea și mirosi leproșul, ci poți să-i auzi și vocea deformată. Și dacă petreci ceva timp în prezența lui, simți și un anumit gust specific în gură, probabil datorat mirosului. Toate simțurile unei persoane sănătoase contribuie la detectarea unui leproș”.³⁶⁶

Referirile vechi-testamentare la lepră pot fi rezumate după cum urmează:

Exod. 4:6, 7: Mâna lui Moise, pusă în sân, devine leproasă, lucru care poate fi văzut când o scoate. Când repetă acțiunea, lepra dispare. Acesta este un semn pentru egipteni.

Levitic 13: Descrierea metodei prin care preotul poate depista lepra. Porunca de a izola leproșii (Levitic 13:46; cf. Numeri 5:1-4; 2 Regi 15:5 și 2 Cronici 26:21).

Levitic 14: Jertfele prescrise în legătură cu curățarea leproșului.

Numeri 12:10: Neascultarea lui Miriam este pedepsită prin lepră. Vezi și 12:13-15.

Deuteronom 24:8, 9: Poruncile existente cu privire la lepră sunt întărite, cu o evocare a pedepsei lui Miriam.

³⁶⁵ În legătură cu Matei 6:19 s-a observat deja că un termen format parțial dintr-o rădăcină similară, anume termenul *lepidoptera*, indică acele insecte, inclusiv molia, care au aripi acoperite de solzi. Fapte 9:18 relatează că de ochii lui Pavel au căzut un fel de solzi (*λεπίδες*).

³⁶⁶ L. S. Huizenga, *Unclean! Unclean!*, Grand Rapids, 1927, p. 149. Îi aduc pe această cale mulțumiri Dr. Huizenga, după ce i-am citit cartea, am auzit unele dintre cursurile sale și am beneficiat de răspunsurile sale la întrebările mele. Am avut un contact personal oarecum similar cu un alt medic creștin celebru, anume, E. R. Kellersberger. Ambii medici misionari și-au împlinit la începutul carierei lor într-un mod remarcabil sarcina lor: „Propovăduiți ... vindecați pe bolnavi, curățați pe leproși”. Vezi articolul lui Kellersberger, „The Social Stigma of Leprosy”, retipărit sub forma unui pamflet, din *The Annals of the New York Academy of Sciences*, 54 (1951), p. 126-133. Adăugați la aceasta articolele despre lepră din diferite enciclopedii, inclusiv I.S.B.E. și Britannica (ediția din 1969); și S. I. McMillen, *op. cit.*, p. 11-14.

2 Samuel 3:29: Blestemul lui David asupra casei lui Ioab include stipularea: „Totdeauna să fie în casa lui Ioab cineva atins ... de lepră”.

2 Regi 5 (mai ales v. 14 și 27): Naaman este vindecat de lepră; Ghehazi este pedepsit cu ea.

2 Regi 7: Cei patru leproși din Samaria: situația lor neobișnuită, decizia lor curajoasă, descoperirea lor surprinzătoare și răspunsul lor exemplar la chemarea datoriei.

2 Cronici 26:19–23 (cf. 2 Regi 15:5): Ozia urmează exemplul lui Miriam și este pedepsit în mod similar.

Unii consideră că „lepra” menționată în Vechiul Testament nu este echivalentă cu ceea ce numim astăzi lepră. Alții nu sunt de acord cu acest punct de vedere. Dr. Huizenga, bazându-și concluzia pe un studiu detaliat al întregului material biblic pertinent și pe experiența sa cu leproșii, afirmă: „Eu cred că Moise descrie o boală bine definită – o boală care corespunde cu cea numită astăzi de noi lepră, deși este posibil ca simptomele să nu fie aceleași”.³⁶⁷

Referirile din Noul Testament sunt următoarele:

Pasajul de față, Matei 8:1–4 (cf. Marcu 1:40–45; Luca 5:12–16).

Matei 10:8: „Curățiți pe leproși”.

Matei 11:5: (cf. Luca 7:22): „Leproșii sunt curățiți”.

Luca 4:27: „Și mulți leproși erau în Israel ... nici unul din ei n-a fost curățit, afară de Naaman, Sirianul”.

Luca 17:11–19: Curățarea celor zece leproși din Samaria dintre care numai unul s-a întors ca să mulțumească.

Matei 26:6–13 (cf. Marcu 14:3–9): Isus este uns în casa lui Simon, fostul lepros.

Este oare lepra contagioasă? Autoritățile în materie pe care le-am consultat spun că *nu este* foarte contagioasă. Mulți misionari au lucrat printre leproși ani de zile și nu au fost infestați cu această boală groaznică. Totuși, există și excepții. Caracterul contagios al leprei este confirmat de *a.* fenomenul care se întâmplă frecvent în Japonia, că bebelușul dus într-o legătură pe spatele mamei în așa fel încât fruntea sa atinge ceafa mamei sale, „ia” boala de la aceasta, primele semne ale bolii apărând pe fruntea copilului; și *b.* răspândirea bine atestată a bolii după ce a apărut într-o anumită regiune. După cum arată Dr. McMillen, caracterul infecțios al leprei arată înțelepciunea regulilor din Levitic 13, care stipulau ca leproșii să fie excluși din comunitate.³⁶⁸

Cu toate acestea, nu caracterul contagios al leprei este cel accentuat în Scriptură, ci mai degrabă faptul că face ca persoana suferindă să fie pronunțată „necurată” din punct de vedere ceremonial și o exclude de la contactul social și religios cu poporul ei.

Poate să fie vindecată lepra? Faptul că în antichitate era privită ca o boală incurabilă este confirmat de următorul incident: Conducătorul Siriei i-a trimis o scrisoare împăratului lui Israel, în care a spus: „Acum, când vei primi scrisoarea aceasta, vei ști că îți trimit pe slujitorul meu Naaman, ca să-l vindeci de lepra lui.” Rezultatul? Împăratul lui Israel și-a sfâșiat hainele și a exclamat: „Oare sunt eu Dumnezeu, ca să

³⁶⁷ *op. cit.*, p. 145, 146; vezi întreaga sa argumentare, p. 143–147.

³⁶⁸ *op. cit.*, p. 12–14.

omor și să învie, de-mi spune să vindec pe un om de lepra lui?” (2 Regi 5:7). Deși astăzi specialiștii din acest domeniu admit că sunt cazuri sporadice de vindecare fără tratament, și deși în aceste vremuri sulfonul și alte medicamente mai noi au dat rezultate favorabile, este adevărat faptul că până nu demult lepra a fost privită în general ca o boală incurabilă. Rabinii considerau că vindecarea unui lepros este la fel de dificilă ca învierea unui mort. Cu toate acestea, Dumnezeu poate curăța un lepros, așa cum demonstrează în mod clar Numeri 12:13–15; 2 Regi 5:14; Matei 8:2–4 (și textele paralele); 11:5 și Luca 7:22; însă în momentul în care Isus a fost confruntat cu leprosul din pasajul nostru, Matei 8:2–4, vindecările din Noul Testament nu au avut încă loc și se știa că vindecările din Vechiul Testament au fost într-adevăr foarte puține. De aceea, toate ca toate, însă din punct de vedere uman șansele nu păreau deloc favorabile.

Și nu era numai acest lucru, ci și faptul că unui lepros i se putea părea respingătoare până și sugestia de a se apropia de cineva pentru a cere ajutor, fiindcă lepra era privită de cei mai mulți oameni cu o oroare superstițioasă, așa cum este și astăzi. „Există un element care face ca lepra să fie diferită de toate celelalte boli, și acesta este stigmatul social asociat cu ea ... Acest semn al infamiei și al rușinii ... își desparte victimele de toți ceilalți oameni. Am descoperit că acest lucru este un adevăr universal în timp ce călătoream în jurul lumii căutându-i în vizuinile lor pe acești nefericiți ... Peste tot stigmatul social al leprei este același.”³⁶⁹

Din Iov 4:7; 8:20; 11:6; 22:5–10; Luca 13:1–5 și Ioan 9:2 aflăm că noțiunea eronată dar aproape universală (cf. Fapte 28:4) conform căreia o persoană aflată într-o cumplită suferință este probabil nespuse de rea, o superstiție respinsă de Isus, predomina de asemenea printre evrei. De aceea, ne putem foarte bine imagina că dacă leprosul, menționat aici în Matei 8:2–4, ar fi încercat să se apropie de un evreu oarecare, acesta din urmă, nedorind să devină „necurat” din punct de vedere al legii ceremoniale sau să fie văzut lângă un individ despre care se credea că avea asupra lui blestemul groaznic al Celui Atotputernic, ar fi fugit să se adăpostească, în timp ce și-ar fi adunat poalele mantiei pentru a nu fi contaminate. Prin urmare, cei mai mulți leproși nu ar mai fi sperat vreodată să ajungă vindecați. Chiar și cei puțini care ar mai fi îndrăznit să spere „ar fi stat deoparte” (Luca 17:12) în timp ce strigau după ajutor.

Dar „iată că,”³⁷⁰ acest lepros vine chiar în fața lui Isus, cade în genunchi și, cu și mai multă umilință, se proșterne cu fața la pământ (Luca 5:12), punându-și tot sufletul în acest gest de reverență și adorare.³⁷¹ În timp ce făcea acest lucru, el a spus: „Doamne, dacă vrei, poți să mă curățești”.

El este sigur de *puterea* lui Cristos de a vindeca, de a vindeca chiar și un lepros, de fapt, un om *plin* de lepră (Luca 5:12), adică, suferind de o lepră aflată într-un stadiu foarte avansat! Cât despre *voia* Stăpânului de a-l vindeca, leprosul se supune complet acesteia. În fond, Isus știe cum e cel mai bine. Firește că el speră din toată inima ca Cel înaintea

³⁶⁹ Kellersberger, *op. cit.*, p. 126.

³⁷⁰ Vezi nota de subsol nr. 133 de la p. 120.

³⁷¹ Pentru προσκύνειω (aici προσεκύνει), vezi cele referitoare la Matei 2:2, 8, 11.

căruia s-a închinat îl va scăpa într-adevăr de această boală groaznică. Afirmatia sa, făcută sub forma unei mărturisiri de credință, implică o cerere care nu suportă amânare.

De unde a căpătat această încredere în Mântuitor? Nu este oare foarte probabil ca el să fi auzit de miracolele de mai înainte care au fost făcute de El în acest ținut (Matei 4:23, 24; Marcu 1:21-32, 39; Luca 4:31-41 și Ioan 2:1-11; 4:46-54)? Domnul a pus această cunoaștere pe seama inimii lui. Nu știm dacă acest leproș a văzut sau nu, indiferent cât de estompat, că prin intermediul cuvintelor lui Cristos și a minunilor Lui se împlineau profețiile mesianice. Pentru a-i onora amintirea ar trebui să fie suficient să se spună că încrederea lui înduioșătoare în puterea lui Isus de a-l vindeca până și pe el, a cărui stare a fost considerată probabil de oricine altcineva fără speranță, ar trebui să le servească tuturor ca model. Putem să fim siguri că atunci când acest om l-a numit pe Isus „Domn” (vezi cele referitoare la 7:21-23), el înțelegea prin această formulă mai mult decât „Domnule”.

Continuarea: 3. **Isus a întins mâna, S-a atins de el și a zis: „Da, vreau, fii curățit!”** Evangheliile vorbesc în repetate rânduri despre puterea vindecătoare a mâinii lui Cristos (la 8:3 adăugați 8:15; 9:18, 25, 29; 17:7; 20:34; Luca 7:14; 22:51). Uneori cei bolnavi îl atingeau ei înșiși pe Isus (Matei 9:20-22; 14:36). În ambele feluri cei bolnavi se vindecau. Evident că la un asemenea contact fizic puterea vindecătoare izvoră din Mântuitor și i se transmitea persoanei care avea nevoie de ea (Marcu 5:30; Luca 8:46). Însă acest lucru nu era totuși magie! Puterea vindecătoare nu a stat în degetele sau în hainele Sale. Ea a venit direct de la Isus cel divin și uman, din voința Lui atotputernică și din inima Lui infinit de simțitoare. A existat o putere vindecătoare în acea atingere pentru că El avea, și are, „milă de slăbiciunile noastre” (Evrei 4:15). Cititorului nu ar trebui să-i scape că, în conformitate cu Marcu 1:41, lui Isus „I s-a făcut milă” când Și-a întins mâna și l-a atins pe leproș. Nevoia și credința leproșului au găsit un răspuns imediat în disponibilitatea Mântuitorului de a-l ajuta. Și această disponibilitate a fost una în cadrul căreia puterea și dragostea Sa s-au unit.

Se spune uneori că între cuvintele leproșului și cele ale lui Isus există o corespondență perfectă. Acest lucru este adevărat în sensul că cele două afirmații nu se contrazic, ci sunt în deplină armonie, dând dovadă chiar de o identitate parțială a frazeologiei. Totuși, cineva ar putea spune de asemenea că cuvintele Domnului depășesc simpla „corespondență”. În mod cert, la afirmația leproșului „poți să mă curățești”, Isus a răspuns printr-un „Da” implicat în actul vindecării. Însă acel „dacă vrei” al leproșului este cu mult depășit de exclamația promptă și minunată a Învățătorului „Vreau!”. Aici *voința* se unește cu *puterea*, iar dispariția lui *dacă* cuplată cu apariția lui „fii curățit” transformă o stare de boală hidoasă într-una de sănătate debordantă. **Îndată a fost curățită lepra lui.** Restaurarea a fost imediată și completă. Fruntea, ochii cu genele și sprâncenele, pielea, mucoasa nazală și faringiană, degetele de la mâini și de la picioare și toate părțile corpului său care fuseseră afectate de bacilul leprei (*mycobacterium leprae*) au fost complet refăcute într-o clipă! Mai mult: ușa unei depline restaurări sociale, cultice și religioase a fost larg deschisă pentru acest om, așa

cum se arată în cele ce urmează, anume, versetul 4. Apoi Isus i-a zis: „Vezi să nu spui la nimeni; ci du-te de te arată preotului și adu darul pe care l-a rânduit Moise ca mărturie pentru ei.”

Care a fost motivul restricției impuse acestui om? Contextul nu-l arată clar. Ideea foarte speculativă a „secretului mesianic” a lui Wrede despre care am vorbit mai devreme (vezi p. 55, 56) și pe care am respins-o, poate fi lăsată de-o parte fără alte considerații pe marginea ei. Următoarele motive sugerate care ar fi putut sta la baza interdicției date omului vindecat de lepră de a povesti altora acest lucru merită să li se acorde atenție:

a. Omului i s-a poruncit să se grăbească la Templul din Ierusalim, astfel încât preoții să poată constata imediat că a fost vindecat, conform Legii lui Moise (Levitic 14, așa cum s-a observat mai sus), ca el să poată fi declarat vindecat de lepră și să se califice lucrurile în vederea aducerii jertfelor cerute în asemenea situații. Când se va descoperi mai apoi că Isus a fost Cel care l-a vindecat pe acest om, fiindu-i deja dat certificatul de sănătate, acest lucru va sluji ca mărturie cu privire la faptul că Cristos a respectat Legea lui Moise (cf. Matei 5:17) și că Și-a folosit dragostea și puterea în folosul celor aflați în nevoie. Prin această mărturie, preoții care Îl vor respinge totuși se vor condamna pe sine, fiindcă o asemenea respingere va fi în conflict cu dovezile bazate pe propria lor constatare. Acest lucru presupune, firește, că din clipa vindecării sale, leprosul trebuie să se ducă *imediat* la Ierusalim. El nu trebuie să zăbovească nici o clipă, fiindcă altminteri vestea că *Isus* a fost Cel care l-a vindecat va putea ajunge la preoți înaintea fostului lepros, având ca rezultat faptul că preoțimea din Ierusalim care Îl ura pe Isus va refuza probabil să declare omul vindecat. Prin urmare, leprosul nu trebuia să piardă nici o clipă pentru a le povesti mai întâi vecinilor etc. despre miracol.³⁷²

b. Isus nu trebuia să ajungă cunoscut mai ales ca făcător de minuni, ca „un simplu taumaturg”, ci mai degrabă ca Mântuitorul din păcate.³⁷³

c. O publicitate prea mare în jurul puterii miraculoase a lui Cristos ar fi alimentat atât de mult flăcările entuziasmului produs de ideea că El ar fi un potențial Eliberator de sub jugul roman, încât împotrivirea și invidia care ar fi fost trezite de o atenție atât de mare ar fi făcut ca lucrarea Sa publică să se încheie înainte de vreme.³⁷⁴

d. Nu ar fi fost un lucru potrivit pentru Isus să încurajeze o atenție atât de mare în timpul perioadei umilirii Sale.³⁷⁵

Motivul pentru care este atât de greu să se aleagă unul dintre aceste posibilități nu este că ele sunt atât de rele sau nerezonabile, ci exact opusul acestui lucru. Teoria *a.* arată ca o încercare ingenioasă de a respecta contextul. Teoria *b.* este în armonie cu faptul că Isus însuși a mustrat din nou și din nou dorința după semne și miracole (Matei 16:1 și urm.; Luca 4:23 și urm.; Ioan 4:48 etc.). Teoria *c.* este în acord cu faptul că Isus era într-adevăr foarte conștient de trimiterea Sa de către Tatăl în vederea realizării

³⁷² Pe această linie merge Lenski, *op. cit.*, p. 311, 312.

³⁷³ Cf. N. B. Stonehouse, *The Witness of Matthew and Marc to Christ*, Philadelphia, 1944, pag. 62.

³⁷⁴ Stonehouse, aceeași pagină.

³⁷⁵ Cf. H. N. Ridderbos, *op. cit.*, pag. 162. Același gând este exprimat mai mult de o singură dată în lucrarea sa *Zelfopenbaring en Zelfverberging*, Kampen, 1946; vezi mai ales p. 76.

lucrării pe care l-a dat-o Tatăl, în cadrul căreia fiecare detaliu a fost stabilit printr-un decret etern, astfel încât pentru fiecare lucru exista un moment stipulat (Ioan 2:4; 7:6, 8; 7:30; 8:20; 12:23; 13:1 și 17:1). Iar teoria *d.* poate să facă și chiar face apel la Matei 12:15–21. – Este posibil ca *oricare* dintre aceste considerații (*a.*, *b.*, *c.*, sau *d.*) să fi fost cea pe care o avea Isus în minte când a spus: „Vezi să nu spui la nimeni” etc. Nu este oare posibil și ca o anumită combinație a două sau mai multe dintre motivele date, și poate chiar și altele pe lângă ele, să-L fi făcut să spună aceste cuvinte?

Neascultarea omului de porunca primită, deși este de înțeles, totuși nu poate fi scuzată. Consecințele ei pentru Cristos pot fi văzute. Însă acesta este materialul lui Marcu (1:45; vezi însă și Luca 5:15) și nu se cere a fi discutat în cazul de față.

Vindecarea robului unui sutaș

Relatarea acestei minuni apare în Matei 8:5–13 și Luca 7:1–10. Ea nu ar trebui să fie confundată cu evenimentul istorisit în Ioan 4:46–54. *Acea* întâmplare are de-a face cu *fiul* unui ofițer imperial; *aceasta* cu *slujitorul* unui centurion. Ioan 4:46–54 îl plasează pe Isus în Cana; în Matei 8:5 și urm. El intră în Capernaum. Cel care face rugămintea în primul caz nu a putut înțelege imediat faptul că puterea lui Isus vindecă de la distanță; centurionul însă a luat el însuși inițiativa prin a declara că Isus are această putere.

Mai există de asemenea câteva diferențe importante între minunea relatată aici în Matei 8:5–13 și cea din paragraful precedent. Leprosul a fost în stare să vină la Isus, însă paralicul nu. Stăpânul lui mijlocește pentru el. În ambele cazuri atenția se focalizează asupra lui Isus, a ceea ce spune și face *El*. Cât privește focalizarea atenției, în prima relatare următorul punct de interes este bolnavul însuși, în a doua, stăpânul acestuia. Primul este evreu (vezi Matei 8:4). Al doilea, adică centurionul, era dintre neamuri ca rasă, un ofițer în armata romană de ocupație. Primul a fost vindecat de cuvântul lui Isus și atingerea mâinii Lui; slujitorul centurionului doar prin cuvântul puterii Lui. Nu putem spune că *tot* ce este relatat de Evanghelii cu privire la lepros este favorabil (vezi Marcu 1:45); centurionul, dimpotrivă, primește numai laude exuberante. În cele din urmă, versetele 2–4 se încheie cu o poruncă adresată leprosului vindecat; v. 5–13 cu o precizie a mântuirii multora dintre neamuri și a respingerii unei mari părți a evreilor și cu menționarea cuvântului și actului vindecării lui Isus.

Prezentul paragraf începe după cum urmează: **5, 6. Pe când intra Isus în Capernaum, s-a apropiat de El un sutaș, care-L ruga și-i zicea: „Doamne, robul meu zace în casă slăbănog și se chinuiește cumplit”.** Centurionul era un ofițer în slujba lui Irod Antipa, pe care l-am întâlnit mai devreme (vezi p. 173, 218). Acest ofițer a auzit ce a făcut Isus pentru alții (Luca 7:3). Așa că acum el se ruga ca aceeași îndurare să-i fie arătată și sclavului său (Luca 7:2), pe care îl numește cu afecțiune „băiatul meu.”³⁷⁶

³⁷⁶ Este adevărat că „băiat” (grecescul *παῖς*) nu era în sine o terminologie de excepție pentru „sclav” sau „slujitor” (*δοῦλος*). Cu toate acestea, contextul de față – observați îngrijorarea evidentă a centurionului de aici din Matei și expresia „la care ținea foarte mult” din Luca – arată că acest apelativ este folosit aici în cel mai favorabil sens, ca o formulă de alinare.

Starea acestuia din urmă era într-adevăr deplorabilă. Căzut la pat din cauza paraliziei, el „se chinuia cumplit” fiind „torturat înfricoșător.” A fost oare acesta un caz de paralizie progresivă cu spasme musculare care afectau în mod periculos sistemul respirator și îl aduceau în pragul morții, așa cum sugerează Luca?

Centurionul și-a pus toată inima în pledoaria sa, căci „ținea foarte mult” la băiat. Cuvintele ofițerului constituiau mai degrabă o *afirmație* decât o cerere. Era o afirmație care descria starea băiatului și îi lăsa cu încredere decizia lui Isus. Cu toate acestea, ea *implică* o solicitare a ajutorului: „s-a apropiat de El un sutaș care-L ruga”.³⁷⁷

Conform spuselor lui Matei, centurionul însuși l-a informat pe Isus cu privire la problema sa. Luca, pe de altă parte, spune că ofițerul a trimis la El câțiva bătrâni ai evreilor cu această rugămintă. Acest lucru nu aduce cu sine vreun fel de contradicții, căci prin acești bătrâni a fost adusă la cunoștința lui Isus cererea centurionului. Când Matei 27:26 relatează că Pilat l-a eliberat pe Barnaba* acest lucru nu înseamnă că i-a desfăcut cătușele cu mâinile lui. Chiar și astăzi noi folosim adesea asemenea forme de exprimare. Vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 206.

Cu toate acestea, conform relatării lui Luca (7:4, 5), bătrânii au fost mai mult decât niște simpli mesageri. Așa cum prin ei centurionul mijlocea pentru „băiatul” său, și bătrânii la rândul lor mijloceau pentru centurion. Ei spuneau: „Face să-i faci acest bine; căci iubește neamul nostru, și el ne-a zidit sinagoga”.

Răspunsul Domnului a fost tot ce și-ar fi putut dori cineva și mult mai mult decât ar fi îndrăznit centurionul să se aștepte să fie. El nu a fost: „De ce ați așteptat atât de mult?” Nici: „Din moment ce îi reprezentați pe opresori, nu pot face nimic pentru voi”. Nici măcar: „Voi vedea ce pot face”. El a fost asigurarea uimitoare, fără echivoc, concisă și pozitivă din versetul următor: 7. Isus i-a zis: „Am să vin să-l tămăduiesc”. Conform originalului, pronumele „Eu” este foarte puternic accentuat, ca și cum El ar fi spus: „Eu însumi”, „Chiar Eu, fără nici o îndoială”.

Continuarea: 8, 9. „Doamne,” a răspuns sutașul, „nu sunt vrednic să intri sub acoperământul meu; ci zi numai un cuvânt, și robul meu va fi tămăduit. Căci și eu sunt om sub stăpânire; am sub mine ostași, și zic unuia: «Du-te!» și se duce; altuia: «Vino!» și vine; și robului meu: «Fă cutare lucru!» și-l face”. „Este vrednic”, au spus despre el bătrânii. Dar centurionul, auzind răspunsul lui Cristos, devine copleșit de sentimentul nevredniciei sale. În fond, cine este *el* în comparație cu Cel Prea Înalt, această întrupare într-o singură persoană a autorității imperiale, a puterii atotcuprinzătoare și a dragostei pline de îndurare, o dragoste care se face pod peste orice fel de prăpastie și care trece peste orice obstacol al rasei, naționalității, clasei sociale și culturii? Cine este *el* ca să-L facă pe acest Învățător bun să facă un lucru care Îl va pune în conflict cu obiceiurile străvechi ale poporului Său, conform cărora un evreu nu intră în casa unui neevreu, căci

³⁷⁷ Pentru sensul lui παρακαλέω și παράκλητος, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 276, 277.

* Autorul dă ca exemplu aici faptul că în Matei 27:26 se spune că Pilat l-a bătut cu nuiiele pe Isus, când de fapt a ordonat soldaților să facă acest lucru, însă în traducerea Cornilescu a Bibliei apare: „Pilat ... a pus să-L bată cu nuiiele.” De aceea, noi am oferit un alt exemplu din același verset, care se potrivește aici. (n .tr.)

se spurge (Ioan 18:28; Fapte. 10:28; 11:2, 3)? De aceea, Isus să nu intre în casă, nici să nu Se apropie prea mult, ci să rostească doar cuvântul vindecării. Acesta este tot ce trebuie pentru ca vindecarea completă să se realizeze.

Motivele sutașului: Dacă, deși sunt doar un ofițer în armată cu o autoritate și o putere foarte limitate, un ofițer care trebuie să asculte el însuși de superiorii săi, până și ordinele *mele* sunt îndeplinite imediat, atât de soldați, cât și de sclavi, atunci cu siguranță că El, Cel Prea Înalt, care exercită o autoritate independentă și ține tot universul în mână Sa puternică, poate porunci, și ce dorește El se va face. Când El spune „Pleacă,” boala va pleca, iar când El spune „Vino” sănătatea va veni.

Aici din nou, faptul că după cele spuse de Luca acest mesaj nu l-a fost spus lui Isus direct, ci l-a fost transmis, atunci când El s-a apropiat, prin prietenii centurionului, poate fi explicat, împreună cu Augustin și cu mulți de după el, ca în cazul precedent; vezi mai sus, cele referitoare la v. 5 și 6; compară Matei 8:5 cu Luca 7:3, și apoi Matei 8:8 cu Luca 7:6. Suntem îndreptățiți, poate, să considerăm că centurionul, ieșind afară și văzându-l pe Isus apropiindu-se, și-a trimis prietenii în calea Lui. Mesajul a fost în tot cazul propriul răspuns al centurionului dat lui Isus, ceea ce spune atât Matei, cât și Luca.³⁷⁸

10. Când a auzit Isus aceste vorbe, S-a mirat și a zis celor ce veneau după El: „Adevărat vă spun că nici în Israel n-am găsit o credință așa de mare”. Isus a fost uimit, și dintr-un motiv opus celui din Marcu 6:6. Cuvintele „adevărat vă spun” (vezi cele referitoare la 5:18) sunt o introducere potrivită a expresiei uimirii Sale. Marii mulțimi care l-a însoțit (vezi v. 1), cuprinzându-i fără îndoială și pe prietenii centurionului care tocmai au sosit (Luca 7:6), El i-a descoperit faptul că credința acestui om de origine păgână a întrecut în mărime tot ce întâlnise El chiar și printre evrei, în ciuda privilegiilor speciale ale acestora. Cu siguranță că Isus a găsit credință și în Israel (Matei 4:18–22; 5:1–16; 7:24, 25), însă nu și o combinație într-o singură persoană a unei iubiri atât de calde, a unui bun-simț atât de prevăzător, a unei înțelegeri atât de profunde, a unei umilințe atât de deosebite și a unei încrederi atât de nelimitate. Oare nu găsea El în multe cazuri „puțină credință” (6:30)? Ofițerului curții a cărui poveste este relatată în Ioan 4:46–54 i-a trebuit mult timp să priceapă că Isus este în stare să vindece și de la distanță. Centurionul din Matei 8:5–13 a înțeles acest lucru imediat!

Așa cum vede Isus lucrurile, această credință a sutașului permite o prefigurare a evenimentelor care se vor petrece în lumea neamurilor, în contrast cu cele ce se vor petrece în Israel. El spune: 11, 12. **Dar vă spun că vor veni mulți de la răsărit și de la apus și vor sta la masă cu Avraam, Isaac și Iacov în Împărăția cerurilor. Iar fiii Împărăției vor fi aruncați în întunericul de afară.** Așa cum s-a arătat mai devreme (vezi p. 84, 85, 90, 175.), Evanghelia lui Matei are un scop misionar foarte larg. Unul dintre obiectivele sale este evanghelizarea tuturor națiunilor. Pasajul aflat în discuție se potrivește cu această schemă. Faptul că mulți vor veni de la răsărit și de la apus, adică, de pretutindeni, pentru a împărtăși binecuvântările mântuirii cu patriarhii, cu alte

³⁷⁸ Nu numai Matei, dar și Luca este de această părere. Vezi Luca 7:6 în original; observă part. prez. singular: λέγων („el spunând”).

cuvinte, că Biserica se va extinde printre neamuri, a fost prezis de profeți. Din nou și din nou, ei au zăbovit asupra acestei teme (Isaia 2:2, 3; 11:10; 45:6; 49:6, 12; 54:1-3; 59:19; Ieremia 3:18; 31:34; Osea 1:9, 10; 2:23; Amos 9:11 și urm.; Mica 4:1, 2 și Maleahi 1:11).

Bindecuvântările mântuirii de care se vor bucura toți cei care vor avea parte de ea sunt zugrăvite aici prin simbolismul statului comod pe canapele (conform obiceiului vremii) în jurul unei mese încărcate cu bucate, într-o dulce părtășie a musafirilor unii cu alții și cu gazda, într-o sală spațioasă pentru petreceri inundată de lumină. Vezi și Psalmul 23:5; Proverbe 9:1-5; Isaia 25:6; Matei 22:1 și urm.; 26:29; Marcu 14:25; Luca 14:15; Apocalipsa 3:20; 19:9, 17. Nu este surprinzător faptul că aici, ca în multe alte locuri din Scriptură, Avraam, Isaac și Iacov sunt menționați împreună, fiindcă lor le-au fost date promisiunile. Cf. Geneza 28:13; 32:9; 48:16; 50:24; Exod 3:16; 6:3; 32:13; Deuteronom 1:8; 9:5, 27; 29:13; 30:20; 1 Cronici 29:18; Matei 22:32; Marcu 12:26; Fapte 3:13; 7:32.

Această participare a neamurilor la bindecuvântările evreilor a început deja din perioada vechii dispensații (1 Regi 8:41-43; 10:9; Ieremia 38:7-12; 39:16-18), a avut loc la o scară mult mai mare în timpul întregii noi dispensații, și va deveni evidentă mai ales când mulțimile fără număr adunate din rândul tuturor popoarelor vor sta înaintea tronului (Apocalipsa 7:9).

Pe de altă parte, „fiii Împărăției,” adică evreii, numiți astfel din cauza multor privilegii ale Împărăției de care s-au bucurat (Psalmul 147:20; Isaia 63:8, 9; Amos 3:2; Romani 9:4; Efeseni 2:12), vor fi aruncați în întunericul *de afară*, adică, vorbind figurativ, departe de sala de banchet scăldată în lumină. Motivul: vezi Luca 12:47-48. *O(cazie) plus A(bilitate) = R(esponsabilitate)*. Respingerea în masă a lui Cristos de către evrei reiese clar din Scriptură (Matei 27:25; Ioan 1:11; 1 Tesaloniceni 2:14-16 și Apocalipsa 2:9). Acest lucru nu înseamnă că Dumnezeu a terminat-o cu evreii. Oare nu a fost făcută chiar și această precizare (Matei 8:11, 12) tocmai cu intenția de a-i câștiga și pe ei? Domnul Își are rămasășita aleasă și printre ei ca printre celelalte popoare și grupuri de oameni (Romani 11:1-5). Mântuirea este pentru *toți* cei care Îl acceptă pe Domnul Isus Cristos cu o credință vie și personală. Ea nu are deloc de-a face cu naționalitatea sau rasa. Următoarele pasaje sunt în armonie cu Matei 8:11, 12: Ioan 3:16; Romani 10:12, 13; 1 Corinteni 7:19; Galateni 3:9, 29; Efeseni 2:14, 18; Coloseni 3:11 și 1 Petru 2:9. Avraam este tatăl „tuturor credincioșilor.” Poporul din care face parte cineva nu contează (Romani 4:11, 12).³⁷⁹

Pedeapsa pentru cei privilegiați, care L-au respins pe Împărat și care aveau pretenții speciale cu privire la ei, este accentuată și mai mult de cuvintele: **unde va fi plânsul și scrâșnirea dinților**. Cât despre acest *plâns*: el nu este o vărsare a lacrimilor pricinuită de o părere sinceră de rău pentru păcatele comise de unii (Matei 26:75; Marcu 14:72; Luca 7:38; cf. 2 Cronici 34:27), sau pentru greșelile prin care alții L-au dezonorat pe Dumnezeu (Psalmul 119:136; 2 Corinteni 2:4; Filipeni 3:18). Nici nu este pricinuit de o despărțire iminentă de cei dragi (Fapte. 20:37, 38), sau din cauza unui tratament incorect din partea celorlalți (1 Samuel 1:7, 8). Nu este cauzat de o mândrie rănită din cauza faptului că cineva nu reușește să facă ceva (1 Regi 21:5-7). Plânsul despre care se vorbește aici nu este

³⁷⁹ Acest lucru este explicat cu lux de amănunte în cartea mea, *Israel and the Bible*.

provocat de vreo calamitate vremelnică (Geneza 27:38; Plângeri 1:16), de doliu (Deuteronom 34:8; 2 Samuel 1:17 și urm.; Matei 2:18), sau de o profundă compătimire sau simpatie (Geneza. 21:16, 17; 43:30). În ce îi privește pe cei din poporul lui Dumnezeu, va veni o zi în care orice lacrimă va fi ștersă (Isaia 65:19; Apocalipsa 7:17; 18:15, 19). Lacrimile despre care Isus vorbește aici în Matei 8:12 sunt cele ale unei stări mizerabile de neconsolat și fără sfârșit și a unei lipse de speranță veșnică. *Plânsul și scrâșnirea dinților* care o însoțesc (cf. 13:42, 50; 22:13; 24:51; 25:30; vezi mai ales textul foarte similar din Luca 13:28, care apare însă într-un context diferit) denotă o durere chinuitoare și o furie frenetică. Nici această scrâșnire a dinților nu va avea sfârșit sau nu va înceta (Daniel 12:2; Matei 3:12; 18:8; 25:46; Marcu 9:43, 48; Luca 3:17; Iuda 6, 7 și Apocalipsa 14:9–11).³⁸⁰

Cuvintele din v. 10–12 le erau adresate tuturor, nu numai centurionului, ci lui, prietenilor lui și întregii mulțimi care era de față, pentru ca toți să-și îndrepte atenția asupra unui lucru mult mai important decât vindecarea fizică, anume, pe mântuire și trăirea unei vieți spre gloria lui Dumnezeu. Ce urmează acum a fost spus în mod specific pentru centurion: **13. Apoi a zis sutașului: „Du-te, și făcă-ți-se după credința ta”**. Sutașul îi spusese lui Isus că nu este nevoie ca El să vină în casa lui. Ce a crezut el, se împlinește întocmai, adică, Isus nu intră în casa lui. Centurionului care, să presupunem acest lucru, l-a văzut pe Isus venind din fața casei lui, i se spune să intre, și la fel și prietenilor lui. **Și robul lui s-a tămăduit chiar în ceasul acela**. Literal, „din acel ceas,” însă, așa cum reiese din Luca 7:6, 10, celor din *fața casei* nu le-a luat o oră să se întoarcă în ea, iar la sosirea lor l-au găsit *deja* vindecat pe îndrăgitul slujitor! Un asemenea context justifică traducerea „chiar din acel moment”.

Vindecarea soacrei lui Petru și a mai multor bolnavi

Nu numai sutașul, ci și Petru trăia acum în Capernaum (vezi cele referitoare la 4:18–20). Minunea care a fost făcută în casa lui s-a întâmplat într-o zi de Sabat, după serviciul de închinare de la sinagogă (cf. Marcu 1:21, 29). Ne putem face impresia că ceea ce este relatat aici în Matei 8:14–17; Marcu 1:29–34 și Luca 4:38–41 (vindecarea soacrei lui Petru etc.) și ce este relatat în paragrafele imediat precedente, anume, în Matei 8:5–13 și Luca 7:1–10 (vindecarea sclavului centurionului) au fost evenimente care au avut loc cam în același interval de timp, însă vezi și p. 350, 351.

Matei scrie: **14. Isus S-a dus apoi în casa lui Petru, și a văzut pe soacra acestuia zăcând în pat, prinsă de friguri**. Petru era un om însurat. Mai târziu soția sa l-a urmat în călătoriile sale misionare (1 Cor. 9:5). În timpul lucrării pământești a lui Cristos, mama soției lui Petru trăia împreună cu fiica și ginerele ei. Fratele lui Petru, Andrei, trăia și el în aceeași casă, așa cum ne informează Marcu. Același evanghelist ne spune că și Iacov și Ioan erau împreună cu Isus când a intrat El în această casă. Au fost oare aceștia trei invitați cumva la cină?³⁸¹ Este posibil, deși nu se spune în text. În plus, nu

³⁸⁰ Pentru mai multe informații privitoare la starea ultimă a. a celor răi, vezi cartea mea, *The Bible on the Life Hereafter*, p. 195–204; b. a celor drepți, același titlu, p. 205–217.

³⁸¹ Cf. Lenski, *op. cit.*, p. 324.

este de asemenea posibil ca aceștia trei să fi dorit să viziteze bolnava (Luca 4:38) și/sau să le fi făcut o vizită de curtoazie unor prieteni apropiați? Matei 8:15b („a început să-I slujească”) nu exclude aceste posibilități, fiindcă ospitalitatea care se practica în aceste ținuturi și marea binecuvântare a vindecării ce urma să se facă ar explica în mod cert o asemenea atenție cordială, chiar dacă nu ar fi existat vreo invitație la cină.

Indiferent cum s-ar fi petrecut lucrurile, Isus a văzut că soacra lui Petru zăcea în pat cuprinsă de friguri. Deși Petru era un ucenic, și putem foarte bine să presupunem că toți cei care erau în casă făceau parte dintre prietenii Domnului (Andrei fiind și el unul dintre Cei doisprezece), necazului i-a fost permis totuși să intre în casă. Da, în providența lui Dumnezeu, și credincioșii se îmbolnăvesc (Elisei, 2 Regi 13:14; Ezechia, 2 Regi 20:1; Dorca, Fapte. 9:36, 37; Pavel, Galateni 4:13; Epafrodit, Filipeni 2:25-27; Timotei, 1 Timotei 5:23; Trofim, 2 Timotei 4:20). Ei mor chiar! Pasajul „Prin rănilor Lui suntem tămăduiți” nu înseamnă că cei care cred în Isus au fost scutiți de slăbiciunile trupului. Cu toate acestea, Domnul Își găsește adesea plăcerea în a-i vindeca, o binecuvântare care vine în mod frecvent ca răspuns la rugăciuni (Iacov 5:14, 15). Însă chiar și dacă voia lui Dumnezeu ar fi alta, ei au mângâierea unor pasaje ca Psalmul 23;27; 42; Ioan 14:1-3; Romani 8:35-39; Filipeni 4:4-7; 2 Timotei. 4:6-8; Evrei 4:16; 12:6, pentru a menționa doar câteva.

Având în vedere multele sacrificii și acte de lepădare de sine pe care le presupune slujirea creștină, așa cum afirmă Petru însuși (Matei 19:27), a fost probabil o adevărată mângâiere pentru soția lui Petru că mama ei stătea cu ea. Însă acum aceasta era bolnavă, *grav* bolnavă chiar. Luca, medicul, ne informează că ea „era prinsă în friguri mari.” Isus a văzut-o zăcând astfel, fiindcă I s-a cerut ajutorul (Marcu 1:30; Luca 4:38).

Continuarea: 15. S-a atins de mâna ei, și au lăsat-o frigurile; apoi ea s-a sculat și a început să-I slujească. O simplă atingere a mâinii a fost suficientă, însă ce putere și ce milă erau în acea atingere (vezi cele referitoare la 8:3)! Atât de imediată și de completă a fost revenirea ei, încât ea nu numai că s-a ridicat, ci a început să-L și slujească pe Vindecător. Ce binecuvântare și ce bucurie, nu numai pentru ea, ci și pentru toți cei de față!

După încheierea Sabatului, veștile despre vindecări, atât despre cele din sinagogă (Marcu 1:21-28), cât și despre cele din casă, s-au răspândit și oamenii au venit din împrejurimi să-L vadă pe Isus: 16. **Seara, au adus la Isus pe mulți îndrăciți. El, prin cuvântul Lui, a scos din ei duhurile necurate și a tămăduit pe toți bolnavii.** Acest lucru ne aduce aminte de 4:23, 24. Cei posedați de demoni erau curățați, duhurile rele care îi controlaseră fiind scoase prin cuvântul plin de autoritate al lui Cristos. Nu era oare acesta un semn care atesta că Împărăția lui Dumnezeu își afirma pretențiile într-un mod foarte special și că puterea lui Satan era limitată acum ca niciodată înainte, adică, „omul tare” era *legat*? Vezi Matei 12:29; Luca 10:18; Apocalipsa 20:2, 3. Observați și expresia *pe toți bolnavii*. Indiferent de ce boală sufereau ei și cât de gravă era ea, sau omeneste vorbind dacă era sau nu „incurabilă” ori „letală”, *toți* erau vindecați.

Prin această lucrare a scoaterii demonilor și a vindecării celor bolnavi, Matei, inspirat de Dumnezeu, vede o împlinire a lui Isaia 53:4, pe care îl citează nu după Septuaginta („a purtat păcatele noastre” etc.), ci într-un mod mai fidel, în conformitate

cu sensul textului ebraic original: 17. ca să se împlinească ce fusesc vestit prin prorocul Isaia, care zice:

„El a luat asupra Lui neputințele noastre
și a purtat bolile noastre”.

Isaia a fost ridicat pe culmile muntelui viziunii profetice și a rostit unele profeții care i-au depășit capacitatea de a înțelege. El a stat, cum ar veni, pe Golgota și a zugrăvit suferința lui Cristos în locul nostru ca și cum ea ar fi avut loc deja. Aceasta a fost o suferință *voluntar* asumată. Fără acest caracter voluntar, ea nu ar fi avut valoarea unei ispășiri. Așa că Isaia a spus: „Totuși, El suferințele noastre le-a purtat, și durerile [sau: necazurile] noastre le-a luat asupra Lui”. La prima vedere s-ar putea să ni se pară că Isaia și Matei au vorbit despre două lucruri diferite, fiindcă evanghelistul Noului Testament tocmai a vorbit despre Cristos ca despre Unul care i-a eliberat pe oameni de bolile și durerile lor; în timp ce, pe de altă parte, vestitorul imperial al Vechiului Testament Îl descrie pe Robul care suferă ca pe Unul care a luat asupra Sa aceste poveri. Totuși, în realitate nu este nici o diferență între cele două lucruri, pentru că tocmai prin intermediul celui din urmă este realizat cel dintâi.

Cu toate acestea, poate fi pusă întrebarea: „În ce sens este adevărat că Isus a luat asupra Sa infirmitățile și bolile, și i-a eliberat astfel pe cei cu care S-a împrietenit? Cu siguranță că nu în sensul că, de exemplu, atunci când i-a vindecat pe cei bolnavi a ajuns să sufere chiar El de boala respectivă. Răspunsul corect poate fi obținut numai prin examinarea a ceea ce spune însăși Scriptura despre acest subiect. Două lucruri ies în evidență: *a*. El a făcut toate acestea dintr-o *simpatie* și o *compasiune* adâncă, intrând astfel într-un contact deplin și personal cu suferințele celor pe care a venit să-i salveze. Acest fapt este menționat din nou și din nou. Isus vindeca pentru că Îi era milă. Vezi următoarele pasaje: Matei 9:36; 14:14; 20:34; Marcu 1:41; 5:19; cf. 6:34; Luca 7:13. Această notă de compasiune intră până și în parabolele Sale (Matei 18:27; Luca 10:33; 15:20–24, 31, 32). La fel de important este și *b*. El a făcut-o prin *suferința Sa ispășitoare pentru păcate* – păcate care, și El simțea și lucrul acesta foarte adânc – constituiau rădăcina oricărei boli și Îl dezonorau pe Tatăl Său. Astfel, de câte ori vedea boală și suferință, El a avut parte de un calvar, *propriul Său* Calvar, suferința Sa amară și răscumpărătoare care a durat pe toată perioada vieții Sale pe pământ, dar a fost și mai pregnantă pe cruce. Acesta este motivul pentru care *nu Îi venea ușor să vindece* (Marcu 2:9; Matei 9:5). Acest lucru explică și faptul că la mormântul lui Lazăr a fost adânc mișcat și tulburat în duh. În acest dublu sens a luat Domnul infirmitățile noastre asupra Sa și ne-a purtat bolile. Suferințele noastre fizice nu trebuie separate niciodată de lucrul fără de care ele nu ar fi apărut niciodată, anume, păcatele noastre. Observați cât de strâns le leagă pe acestea două contextul din Isaia 53:4, 5, fiindcă v. 4: „Totuși, El suferințele noastre le-a purtat ... „ este urmat imediat de fraza: „Dar El era străpuns pentru păcatele noastre, zdrobit pentru fărădelegile noastre”.

Implicațiile uceniciei

În acest punct apare o întrerupere a seriei miracolelor pe care o consemnase Matei. Cu toate acestea, ea nu seamănă cu interludiul scurt și fermecător dintre două acte ale unei drame, cu acel gen de intermezzo plăcut, făcut pentru a reduce tensiunea. Din contră,

tema suferinței și a lepădării de sine, deja implicată în v. 17, așa cum s-a arătat, apare și aici în 18–22. Deși Isus însuși este singurul care suferă pentru a face *ispășire*, și ucenicii Lui trebuie să sufere, din simplul motiv că ei se identifică cu El și cu cauza Lui (Ioan 15:20). Drumul lor nu este presărat cu petale de trandafiri, și acest lucru trebuie bine înțeles. De aceea, este clar că există o legătură materială mai degrabă strânsă între micul paragraf pe care suntem pe cale să-l studiem și pasajul precedent. Există de asemenea o legătură și între vers. 18–22, pe de o parte, și vers. 23, pe de alta, o legătură cronologică, fiindcă o comparație între v. 18 și 23 arată că evenimentele în care sunt implicați cărturarii (v. 19) și cele legate de ucenicii lui Isus (v. 21) precedă relatarea furtunii violente (v. 24 și urm.).

18. Isus a văzut multe noroade împrejurul Său și a poruncit să treacă de cealaltă parte. Din nou o mare mulțime Îl înconjoară pe Isus. Este seară, însă, așa cum arată contextul din Marcu 4:35, nu aceeași seară care a fost menționată în Matei 8:16. Din punct de vedere cronologic, Matei 8:18–22 este legat de pasajul următor, nu de cel precedent.

Isus a fost adesea înconjurat de mulțimi. Iar adesea, îi trimitea pe oameni la casele lor după o vreme. De ce făcea acest lucru? Fiind nu numai pe deplin divin, ci și pe deplin uman, El avea nevoie de timp pentru rugăciune, odihnă și somn. La fel și ucenicii Lui (8:24; cf. Marcu 6:31). În plus, entuziasmul mulțimilor nu trebuia să atingă culmi prea înalte prea devreme (vezi mai sus, cele referitoare la 8:4).

Ordinul de a trece pe malul celălalt le-a fost dat ucenicilor (Marcu 4:35). Însă la doar puțină vreme înainte de plecare, la Isus au venit doi bărbați.³⁸² Ei doreau să se alăture cercului restrâns al ucenicilor și să-L însoțească pe Învățător în toate călătoriile Sale. Cât despre primul dintre aceștia, noi citim: **19. Atunci s-a apropiat de El un cărturar, și I-a zis: „Învățătorule, vreau să Te urmez oriunde vei merge”.** O remarcabilă declarație, într-adevăr, mai ales din partea unui *cărturar*, membru al unui grup în general ostil lui Isus (5:20; 6:2, 5, 16; 15:1 și urm.; cap. 23). Mai mult, cărturarii erau ei înșiși învățători; cu toate acestea, acest învățător Îl recunoaște pe Isus ca Învățător *al său* și I se adresează ca atare. În final, sinceritatea lui nu poate fi pusă sub semnul întrebării. În acel moment specific când și-a rostit promisiunea, el chiar credea în ea: dorea să devină un urmaș constant al lui Isus.

Cuvintele: „Te voi urma oriunde vei merge” sunt foarte atrăgătoare. Cine poate să le citească fără să-și aducă aminte imediat de decizia glorioasă a lui Rut: „Încotro vei merge tu, voi merge și eu ... ” (Rut 1:16, 17)? Cu toate acestea, așa cum arată răspunsul lui Isus, intențiile acestui om nu erau cu totul onorabile. El a văzut mulțimi, minuni, entuziasm etc. Părea un lucru atât de bun să te asociezi cu Cel care era în centrul tuturor acestor lucruri. Așa că, el a vrut să devină ucenicul lui Cristos, însă nu a reușit să înțeleagă implicațiile uceniciei, anume, lepădarea de sine, sacrificiul, slujirea, suferința! **20. Isus i-a răspuns: „Vulpile au vizuini și păsările cerului au cuiburi; dar Fiul omului n-are unde-Și odihni capul”.** Erau multe vulpi în ținutul pe care îl străbătea Isus (Judec. 15:4; Neemia 4:3; Psalmul 63:10; Cântarea Cântărilor. 2:15; Plângeri 5:18; Ezechiel 13:4). Viziunile, cuiburile sau culcușurile lor se aflau adesea în niște găuri făcute în pământ. Din acest loc ieșeau adesea pentru a-și face rondul de

³⁸² De fapt, trei (Luca 9:57–62), dar acest lucru este omis de Matei.

noapte, nu numai în vederea vânării broaștelor, iepurilor, șoarecilor, găinilor și a păsărilor, ci și pentru a devora ouă, fructe etc. și a distruge culturile, livezile și văile. Aspectul pe care-l subliniază Isus este însă că aceste animale au niște locuri specifice în care stau, căminele lor la care se întorc din nou și din nou. Același lucru este adevărat și cu privire la păsări. Când condițiile de mediu permit (clima, hrana), ele își au cuiburile lor, adăposturile lor temporare, locurile unde, cum ar veni, își așează cortul.³⁸³ Dacă „inamicii” lor încearcă să le deranjeze, ele îi gonesc dacă pot.

Însă cu „Fiul omului” lucrurile stau complet altfel. În timp ce călătorește din loc în loc, El, pentru care nu s-a găsit loc la han, nu găsește un adăpost unde să-și petreacă noaptea. Pe măsură ce povestirea înaintează, Iudea Îl respinge (Ioan 5:18), Galilea Îl izgonește (Ioan 6:66), Gadara Îl imploră să plece din ținut (Matei 8:34), Samaria refuză să-L găzduiască (Luca 9:53), pământul nu-L suportă (Matei 27:23) și în cele din urmă până și cerul se dezice de El (Matei 27:46). De aceea, cărturarul să estimeze costurile înainte de a-și construi turnul. Să ia în calcul faptul că ucenicia permanentă înseamnă zbatere și război. – Se spune că în perioada Războiului Civil [din Statele Unite] au existat o mulțime de voluntari care se alăturau cu mult zel armatei, ca și cum a merge în război nu ar fi însemnat altceva decât a participa la parade, exerciții și treceri în revistă ale trupelor și a primi medalii și onoruri! În mod cert există răsplăți glorioase pentru toți ucenicii adevărați ai Domnului, însă numai drumul crucii este cel care duce acasă (Matei 10:24; Luca 14:26; Ioan 16:33; 2 Timotei 3:12; Evrei 13:13). – Nu s-a consemnat dacă acest cărturar a devenit sau nu un urmaș statornic al Domnului. În fond, acest lucru nu este la fel de important ca și lecția în sine.

Acesta este primul loc din Evanghelii unde apare termenul „Fiul omului”. Cărțile scrise pe acest subiect sunt foarte numeroase.³⁸⁴ Prima întrebare care se pune în general

³⁸³ Observați termenul din original: *κατασκήνωσεις*.

³⁸⁴ Vezi, de exemplu, următoarele titluri:

- Aalders, G. Ch., *Korte Verklaring, Daniel*, Kampen, 1928, p. 133–135.
 Bavinck, H., *Gereformeerde Dogmatiek*, Kampen, 1918, ed. a 3-a, vol. III, p. 259–264.
 Berkhof, L., *Systematic Theology*, Grand Rapids, Michigan, 1949, ed. a 4-a, p. 313, 314.
 Bouman, J., art. „Son of man,” din *ET* 59 (1948), p. 283 și urm.
 Burrows, M., *More Light on the Dead Sea Scrolls*, New York, 1958, p. 71, 72.
 Campbell, J. Y., „Son of man,” din *A Theological Word Book of the Bible* (ed. de A. Richardson), New York, 1952, p. 230–231.
 Colpe, C., despre același subiect, în *Th.D.N.T.*, vol. VIII, p. 400–477.
 DeBeus, C. H., „Achtergrond en inhoud van de uitdrukking ‘de Zoon des Menschen’ in de synoptische evangeliën,” *NedTT* 9 (1954–55), p. 272–295.
 DeBeus, C. H., „Het gebruik en de betekenis van de uitdrukking ‘De Zoon des Menschen’ in het Evangelie van Johannes,” *NedTT*, 10 (1955–56), p. 237–251.
 Greijdanus, S., *Het Evangelie naar de Beschrijving van Lukas*, Amsterdam, 1940, vol. I, p. 253 (și literatura indicată în această pagină).
 Parker, Pierson, „The Meaning of ‘Son of Man’,” *JBL*, 60 (1941), p. 151–157.
 Stalker, J., art. „Son of Man,” din *I.S.B.E.*
 Stevens, G. B., *The Theology of the New Testament*, New York, 1925, p. 41–53.
 Thompson, G. H. P., „The Son of Man: The Evidence of the Dead Sea Scrolls,” *ET*, 72 (1960–61), p. 125.
 Vos, G., *The Self-Disclosure of Jesus*, New York, 1926, p. 42–55; 228–256.
 Young, E. J., *The Prophecy of Daniel*, Grand Rapids, 1949, p. 154–156.

este: „De unde provine expresia?” În legătură cu acest subiect, următoarele puncte merită să fie comentate:

1. În Psalmul 8:4, termenul „fiul omului” înseamnă *om*, așa cum arată paralelismul:

„Ce este omul ca să Te gândești la el?
Și fiul omului, ca să-l bagi în seamă
[sau: să Îți pese de el]?”

Aici se face referire la om în toată slăbiciunea și dependența sa. Pentru a accentua aceleași trăsături, cum ar fi fragilitatea, lipsa de putere, starea umilă și dependența totală de Dumnezeu, Ezechiel este numit în repetate rânduri „fiu al omului” (Ezechiel 2:1, 3, 6, 8; 3:1, 3, 4, 10, 17, 25 etc.).

Într-un mod oarecum similar, expresia „fii ai răutății” (2 Samuel 3:34) înseamnă oameni răi; „fiul străinului” (Exod 12:43), străin; și „fiii tunetului” (Marcu 3:17), oameni caracterizați de un zel înflăcărat. Chiar și cuvântul „fiice” trebuie interpretat uneori în mod similar. Astfel, așa cum cred unii, expresia „fiicele muzicii”^{*} (Eclesiastul 12:4) indică notele muzicale.

În urma unor asemenea exemple, se poate formula opinia că atunci când Isus Se autointitulează „Fiul omului” El nu vrea să spună altceva decât că este doar un om, adică, este pe deplin uman; sau chiar, dacă cineva preferă, că El este „omul ideal”, așa cum a intenționat Creatorul să fie omul. *Evaluare:* Examinarea pasajelor în care apare termenul indică imediat că această concepție nu va sta în picioare. Cu siguranță că nu este rezonabil să se presupună că Isus a vrut să spună că omul *simpliciter* sau chiar și omul *ideal* este Domnul Sabatului, își dă viața ca răscumpărare pentru mulți, va învia din morți, își va trimite îngerii etc. Din cele peste optzeci de cazuri în care Noul Testament folosește termenul „Fiul omului” reiese clar că nu se face referire prin ea la om în general, ci întotdeauna la o persoană particulară, unică, anume, la Isus Cristos.

2. E posibil oare să se facă legătura între modul în care folosește Cristos termenul „Fiul omului” și literatura pseudoepigrafă; de exemplu, cu prima parte a Cărții lui Enoh? Trebuie să se admită că aici termenul este folosit într-adevăr cu referire la Mesia. Cu toate acestea, acest mod de utilizare nu este unul original, ci este bazat pe Daniel 7:9 și urm. În plus, lipsesc toate dovezile care să ateste că pe vremea când Și-a început Isus lucrarea, termenul „Fiul omului” Îl desemna în mod curent pe Mesia și era astfel înțeles în general de oameni.³⁸⁵ Cât despre posibilitatea ca Isus să-și fi derivat acest mod de utilizare a termenului din literatura de la Qumran, Millar Burrows susține că expresia „Fiul omului” nu apare deloc în această literatură și ideea nu a putut fi găsită în textele de la Qumran.³⁸⁶ Și nu poate fi aflată nici în textele ugaritice referitoare la Baal.

Pentru mai multe titluri din periodice despre „Fiul omului,” vezi Metzger, B. M., *Index to Periodical Literature on Christ and the Gospels*, p. 437–442; iar pentru titluri de cărți și jurnale, vezi exemplarele succesive ale lui *New Testament Abstracts*.

^{*} În Biblia Cornilescu apare aici termenul „cântărețe.” (n.tr.)

³⁸⁵ S.BK., vol. I, p. 486.

³⁸⁶ *More Light on the Dead Sea Scrolls*, p. 71, 72.

3. Adevărata sursă din care provine termenul este fără îndoială Daniel 7:13. Observați asemănările, subliniate aici:

Daniel 7:13: „M-am uitat în timpul vedeniilor mele de noapte, și iată că *pe norii cerurilor a venit unul ca un fiu al omului*; a înaintat spre Cel îmbătrânit de zile și a fost adus înaintea Lui”.

Matei 26:64: „Vă spun că de acum încolo veți vedea *pe Fiul omului șezând la dreapta puterii lui Dumnezeu și venind pe norii cerului*”.

Pe lângă asemănările care sar imediat în ochi, observați și similitudinile dintre „a înaintat spre Cel îmbătrânit de zile și a fost adus înaintea Lui” și „șezând la dreapta [unui preferă: Celui Atotputernic] puterii lui Dumnezeu”. Ideea domniei cerești, a gloriei și puterii care este implicată în această expresie (Matei 26:64) vine în mod clar din Daniel 7:14: „I S-a dat stăpânire, slavă și putere împărătească, pentru ca să-I slujească toate popoarele, neamurile și oamenii de toate limbile. Stăpânirea Lui este o stăpânire veșnică și nu va trece nicidecum, și Împărăția Lui [sau calitatea Lui de Împărat] nu va fi nimicită niciodată”.

Nu este adevărat că expresia „unul ca un fiu al omului” din Daniel reprezintă poporul evreu și că transferul titlului de la un trup colectiv („sfinții Celui Prea Înalt”) la un individ a fost mijlocit de literatura extracanonică (de ex.: Cartea lui Enoh). Cel *ca un fiu al omului* apare pe norii cerului, însă *sfinții Celui Prea Înalt* (Daniel 7:18, 21, 22, 25, 27) se află pe pământ. De asemenea, în viziunea lui Daniel, cel dintâi nu își face apariția până în ziua judecății, însă sfinții sunt contemporani cu cornul cel mic (v. 21 și 25).³⁸⁷

În plus, în Apocalipsa (1:13, 14:14), care folosește aceeași expresie („unul ca un fiu al omului”) se face referire în mod foarte clar la o singură persoană, anume, la Cristosul înălțat. Se accentuează adesea prea mult faptul că este scris „unul ca,” de parcă acest lucru ar însemna că individul în cauză nu este de fapt Fiul omului în persoană, ci vreo figură vagă, simbolică, reprezentativă. Adevărul este că acea figură care apare în viziune *seamănă* cu persoana respectivă din simplul motiv că *o reprezintă și o descrie*. Descrierea din Daniel devine *titlul* din Evanghelii (vezi și Fapte 7:56), însă este indicată în ambele cazuri *aceeași* persoană.

Pentru a se ajunge la sensul titlului „Fiul omului” din Matei, Marcu și Luca (Sinopticele), fiecare pasaj în care apare trebuie studiat în contextul său individual. Când este făcut acest lucru, se poate vedea că în câteva dintre aceste pasaje termenul indică *umilirea* Mântuitorului. El nu are un adăpost permanent pe pământ (Matei 8:20), urmează să treacă printr-o suferință amară (17:12), va fi trădat și dat morții (26:24) și va fi îngropat (12:40). Alte pasaje prezic la fel de clar *înălțarea* Sa. El va învia din morți (17:9); după ce a plecat de pe pământ, Se va întoarce în slava Tatălui Său însoțit de îngeri (16:27) și va sta pe tronul slavei Sale ca Judecător (25:31; vezi și câteva alte referiri din 24:27–44, adăugând 26:64).

³⁸⁷ Vezi toată argumentarea în operele lui G. C. Aalders și Young; pentru titluri și numerele paginilor, vezi mai sus, nota de subsol 384.

În următoarele coloane litera „U” indică faptul că referința biblică cu care este asociată vorbește despre *umilirea* lui Cristos. În mod similar, „Î” indică *înălțarea*, iar „UÎ”: *umilire urmată de înălțare* (cea din urmă apărând în contextul imediat al versetului respectiv). La fel, „ÎU” înseamnă *înălțare urmată de umilire*. Când nu este indicată în mod *clar* și *imediat* nici *înălțarea*, nici *umilirea*, referința este lăsată nemarcată. Este adevărat, firește, că deși de dragul clarității și a abordării facile a referințelor pasajele sunt listate în ordinea în care apar în cele trei Evanghelii separate, în câteva cazuri un anumit pasaj din una din Evanghelii are un text paralel într-o alta; de exemplu, Matei 8:20, cf. Luca 9:58; Matei 9:6, cf. Marcu 2:10 și Luca 5:24; Matei 12:8, cf. Marcu 2:28 și Luca 6:5; Matei 20:28, cf. Marcu 10:45; Matei 26:64, cf. Marcu 14:62 etc.

MATEI		MARCU	LUCA	
U 8:20	Î 19:28	Î 2:10	5:24	UÎ 18:31
9:6	U 20:28	2:28	6:5	19:10
Î 10:23	Î 24:27	UÎ 8:31	6:22	Î 21:27
11:19	Î 24:30a	Î 8:38	7:34	Î 21:36
12:8	Î 24:30b	Î 9:9	UÎ 9:22	U 22:22
12:32	Î 24:37	U 9:12	Î 9:26	U 22:48
U 12:40	Î 24:39	UÎ 9:31	U 9:44	Î 22:69
13:37	Î 24:44	UÎ 10:33	U 9:58	UÎ 24:7
Î 13:41	Î 25:31	U 10:45	11:30	*****
16:13	U 26:2	Î 13:26	Î 12:8	
Î 16:27	U 26:24a	U 14:21a	12:10	
Î 16:28	U 26:24b	U 14:21b	Î 12:40	
Î 17:9	U 26:45	U 14:41	Î 17:22	
U 17:12	Î 26:64	Î 14:62	ÎU 17:24	
UÎ 17:22	*****	*****	Î 17:26	
18:11 (A.V., probabil o interpolare din Luca 19:10)			Î 17:30	
			Î 18:8	

Umilirea este probabil elementul de bază al celor mai multe referințe nemarcate. Cu toate acestea, lucrurile nu sunt așa de simple. Câteva dintre pasaje nu sunt ușor de clasificat, fiindcă ele arată că până și în umilirea Sa Fiul omului a fost mai mult decât un simplu om. Dimpotrivă, El a fost Domnul Sabatului (Matei 12:8 și textele paralele), a avut autoritatea de a ierta păcatele (Matei 9:6 și textele paralele), „a venit” în lumea aceasta cu un scop precis, anume, acela de a-Și da viața ca răscumpărare pentru mulți și în schimbul multora (Matei 20:28; Marcu 10:45); și, în armonie cu acest scop, „a venit” să-i caute și să-i mântuiască pe cei pierduți (Luca 19:10). Vai de omul prin care acest Fiul al omului a fost trădat (Luca 22:22)! De aceea, Fiul omului este concomitent „om al durerii” și „Domnul slavei”!

Faptul că Isus, atunci când folosește termenul „Fiul omului” (în mod predicativ), dar nu declară niciodată „Eu sunt Fiul omului,” cu toate acestea, Se referă întotdeauna la

Sine, reiese clar din Matei 16:13–15, unde „Fiul omului” este în mod evident egalat cu „Eu”; din 26:62–64, unde acuzația de blasfemie ar fi fost altfel imposibil de susținut; și din faptul că titlul „Fiul omului” din Marcu 8:31 (cf. Luca 9:22) este înlocuit în Matei 16:21 cu formula simplă „El,” prin care se face referire la „Isus”. În realitate, în fiecare pasaj contextul arată clar că atunci când Isus întrebuințează acest titlu, El Se referă la *Sine*.

Folosind acest titlu atunci când le vorbea *evreilor*, Isus putea să Se descopere treptat, nu deodată. Dacă, în timp ce lucra printre ei, S-ar fi numit imediat Mesia, nu s-ar fi încheiat oare lucrarea Sa înainte de vreme? În plus, oare interpretarea carnală, materialistă și politică a rolului lui Mesia, genul de concepție pe care o aveau masele, nu ar fi dus la apariția unei erori? Este foarte posibil ca la început mulți dintre cei care erau printre ascultătorii lui Cristos să fi interpretat acest titlu ca și cum el nu ar fi însemnat mai mult decât *omul*, ca în Ezechiel. Cu toate acestea, treptat, pe măsură ce Isus continua să descrie ceea ce făcea, ce Îl aștepta și ce avea de gând ca *Fiu al omului*, aceștia au început să se mire și să întrebe: „Cine este acest Fiu al omului?” (Ioan 12:34, în Evanghelii este singurul pasaj în care altcineva în afară de Isus însuși folosește acest termen). Astfel, mințile ascultătorilor erau luminate treptat. Punctul culminant a venit atunci când, fără vreo altă precizare de orice fel, Isus S-a identificat pe *Sine* (Matei 26:62–64) în gloria Sa viitoare cu persona augustă care în profeția lui Daniel (7:13, 14) a fost adusă înaintea Celui îmbătrânit de zile!

Folosirea de către Isus a titlului „Fiul *omului*” a accentuat faptul că purtătorul lui nu a fost acel Mesia al așteptărilor naționaliste evreiești, ci (într-un anumit sens) „Mântuitorul lumii” (Ioan 4:42; cf. 1 Timotei 4:10). Invitația Sa bine intenționată la mântuire prin har și însușită prin credință este pentru toți oamenii. El însuși este unic printre oameni. Este *Fiul omului*. Este omul durerii, însă această cărare a suferinței duce la cunună, la glorie. Mai mult, această glorie este descoperită nu numai din punct de vedere escatologic, atunci când El va veni pe nori, ci se răsfrânge, cum ar veni, asupra întregii Sale vieți pe pământ și asupra fiecărui act răscumpărător. El este *întotdeauna* gloriosul Fiu al omului!³⁸⁸

Așa cum s-a arătat, cărturarul menționat în v. 19 și 20 era *prea pregătit* pentru a putea deveni un urmaș perseverent al lui Isus. Următorul individ care se înfățișează înaintea Lui înainte de imbarcare și plecare era, după cum s-ar părea, *prea nepregătit*. Citim:

21. Un altul, care era dintre ucenici,³⁸⁹ I-a zis: „Doamne, dă-mi voie să mă duc mai întâi să îngrop pe tatăl meu”. Acest om făcea parte în mod evident de acel grup numeros care a fost impresionat de cuvintele și faptele lui Isus. Acest aspirant putea fi găsit în mod frecvent în mijlocul auditoriului lui Cristos. Când își relata experiențele altora, el vorbea în mod favorabil și plin de entuziasm despre Isus. În sensul mai larg al termenului, el era de aceea un ucenic al lui Isus. El dorea să devină un ucenic în sensul mai îngust al

³⁸⁸ Pentru pasajele iohanine în care este folosit acest titlu, vezi C.N.T. la Ioan, vol. II, p. 205, 206, și rezumatul de la p. 207; de asemenea, comentariile pe marginea fiecărui pasaj care apar în cele două volume ale acestei lucrări.

³⁸⁹ Literal, conform traducerii care este probabil cea mai bună, „și un altul dintre ucenicii Lui”. Totuși, și aici trebuie să ținem seama de posibilitatea abrevierii expresiei. Contextul precedent, cel referitor la cărturar, care *nu* este numit ucenic al lui Isus (în Luca 9:57 el este numit „un om”), arată clar că sensul de aici din v. 21 este „altcineva, unul dintre ucenicii Lui”. Acest om este un ucenic, cărturarul nu era.

termenului, un urmaș perseverent care aparține cercului restrâns. Cu toate acestea, el nu pare tocmai pregătit să facă acest pas imediat. Deși nu își impune chiar termenii în care se poate alătura grupului, el totuși se interesează în legătură cu posibilitatea de a-și rezerva un loc mai târziu în cadrul lui. Tatăl său tocmai a murit. Așa că acest aspirant îi cere lui Isus să-i permită mai întâi să meargă acasă și să-și înmormânteze tatăl.³⁹⁰

Conform obiceiului, înmormântarea avea loc în general foarte curând după moarte (Ioan 11:1, 14, 17; Fapte 5:5, 6, 10). În Israel, o înmormântare onorabilă a mortului era considerată o datorie și un act de bunătate (Mica 6:8) care prețuia mult mai mult decât orice act de slujire. Pietatea filială obliga un fiu să fie prezent la înfăptuirea acestui act final de devoțiune. Cf. Geneza 25:9; 35:29; 49:28–50:3; 50:13, 14, 26; Iosua 24:29, 30 etc.³⁹¹

De aceea, nu este surprinzător faptul că Isus a fost rugat de acest om să-i permită să-și înmormânteze *mai întâi* tatăl. În aparență, cererea pentru amânare era rezonabilă.

La prima vedere, răspunsul pe care îl primește el vine oarecum ca o surpriză:

22. „Vino după Mine”, i-a răspuns Isus, „și lasă morții să-și îngroape morții”. Ceea ce spune Isus este destul de clar, anume, „Să meargă la înmormântare cei care sunt morți din punct de vedere spiritual și fac parte din aceeași categorie cu el”. Cu toate acestea, se poate pune întrebarea: „De ce nu a fost de acord Isus cu această rugămintă, mai ales că acest aspirant se putea întoarce la El imediat ce își va fi îndeplinit îndatoririle privitoare la înmormântarea tatălui său”? Ne trec prin minte diverse posibilități:

1. Așa cum erau ele oficiate în general, ceremoniile funerare nu duceau chiar la creștere spirituală și edificare. Ele erau zgomotoase, caracterizate adesea de bocete excesive și pline de ipocrizie. Vezi Matei 9:23, 24; Marcu 5:38–40; Luca 8:52, 53: vaietele puternice se transformă dintr-o dată într-un râs batjocoritor. Isus a vrut să-l scape pe acest om de o asemenea agonie. A vrut ca el să primească o binecuvântare pentru sine și să devină o binecuvântare pentru alții prin a petrece mult timp cu Mântuitorul, astfel încât, întărit în credința sa, acest „ucenic” să fie în stare să „vestească Împărăția lui Dumnezeu” (Luca 9:60).

2. Isus a dat deja poruncă să se plece (v. 18) și era pe cale să se îmbarce (v. 23). Dacă acest om dorea să fie în imediata apropiere a lui Cristos, el trebuia să-L urmeze imediat. Alții puteau merge la înmormântare.

3. Ideea că Isus este Domn suveran și că a-L urma pe El înseamnă să faci ceea ce poruncește el, fără vreo schimbare, condiție sau rezervă, trebuia adânc imprimată în mintea și inima acestui om (cf. Ioan 15:14). Isus știa că aspirantul era genul de individ care avea nevoie să i se aducă aminte în mod special de acest lucru.

4. Isus dorea să-l învețe că în Împărăția cerurilor legăturile din cadrul vieții de familie pământești sunt surclasate de cele care îi leagă pe membrii familiei cerești sau spirituale (cf. Matei 10:37; 12:46–50; și vezi C.N.T. la Efeseni 3:14, 15).

³⁹⁰ Sugestia că tatăl nu murise încă și că ceea ce voia să spună ucenicul era de fapt: „Lasă-mă să stau acasă cu tatăl meu până când moare și să mă ocup apoi de înmormântare,” nu mă impresionează și nu o consider prea valoroasă. În acel caz Isus ar fi dat de înțeles că în acel moment din viitor, cei a căror datorie ar fi fost să se ocupe de înmormântare ar fi fost încă morți din punct de vedere spiritual și că și tatăl ar fi murit în necredință etc. Însă cuvintele lui Isus se referă în mod clar la o situație *prezentă*.

³⁹¹ Cf. S.BK., vol. I, p. 487–489.

Menționarea acestor patru puncte nu înseamnă că ele cuprind toate posibilitățile! Noi nu știm care și câte dintre răspunsurile sugerate erau prezente în mintea lui Cristos când a spus: „Urmează-mă ...” E posibil să fi existat și alte motive. Cu toate acestea, eu am încredere în faptul că acest *marshal* (o remarcă învăluită care are o țintă) care este rostit aici, departe de a fi nerezonabil, este plin de înțelepciune. Așa cum a fost dat, s-a potrivit cu nevoile persoanei respective, așa cum, de exemplu, Matei 19:21 a fost răspunsul la nevoile „tânărului bogat”. Împrejurările și personalitățile diferă, de aceea este complet incorect să se tragă concluzia pe baza răspunsului dat de Isus că credincioșii nu trebuie să se ocupe de sau să participe la înmormântări ale necredincioșilor, nici la cele ale membrilor familiei lor. Acest lucru ar fi la fel de nejustificat ca și a se spune că Matei 6:34 (vezi cele referitoare la acest pasaj) condamnă orice jurământ. Însă, s-au spus destule pentru a se arăta că și acest pasaj (8:21, 22) este plin de sens și valoros pentru toate timpurile (vezi mai ales punctele 3 și 4 de mai sus).

Potolirea furtunii

Această relatare se află în Matei 8:23–27; Marcu 4:35–41 și Luca 8:22–25. În Matei începutul ei este legat în mod logic de v. 18: „a poruncit să treacă de cealaltă parte,” după care urmează: **23. Isus S-a suit într-o corabie și ucenicii Lui au mers după El.** Ucenicii, indiferent cât îi costa, Îl urmau pe Isus; comparați acest lucru cu atitudinea mintală a celor doi aspiranți (v. 19–22). În conformitate cu Marcu 4:37, și alte bărci au părăsit malul în același timp. **24. Și deodată s-a stărnit pe mare o furtună atât de strașnică, încât corabia era acoperită de valuri.** Literal: „Și iată că o mare agitație [sau: furtună] s-a iscat pe mare ...”. Cu privire la „iată,” vezi p. 120, nota de subsol cu nr. 133. Cuvântul care descrie furtuna este *seismos*; cf. „seismograf,” un aparat de măsurat care indică intensitatea cutremurului sau a unor vibrații (Matei 24:7; 27:54; Marcu 13:8 etc.). Cu toate acestea, în cazul de față el se referă la o furtună violentă pe mare, provocată de vânturile puternice. Marcu 4:37 și Luca 8:23 vorbesc despre un *lailaps*, adică despre niște vârtejuri de vânt sau o furtună care are izbucniri pline de furie.

Această furtună s-a dezlănțuit pe Marea Galileii. Ea se află în nordul văii Iordanului, are o lungime de peste 20 km și o lățime de peste 10 km. Se află la peste 200 m sub nivelul Mării Mediteraneene. Albia ei este o depresiune înconjurată de dealuri, mai ales în partea de est, unde se află chiar și câteva piscuri semețe. Este ușor de înțeles că atunci când curenții reci se prăvălesc de pe Muntele Hermon (de peste 3000 m) sau din altă parte și trecând prin strâmtele trecători dintre dealurile înalte intră în coliziune cu aerul încins de deasupra bazinului lacului, această ciocnire este una impetuoasă. Vânturile violente biciuiesc oglinda apei cu furie, ridicând valuri înalte care se năpustesc peste vasele ce se nimeresc a fi în larg. În cazul de față, mica barcă pescărească, măturată de imensele cantități de apă ce se ridicau ca niște turnuri pentru a se prăbuși peste ea, devenea jucăria elementelor înfuriate. **Și El dormea.** Timpul folosit în original Îl zugrăvește pe Isus dormind liniștit. El lucrase din greu și era foarte obosit. În plus, nu-I venea greu să cadă într-un somn adânc, fiindcă încrederea Sa în

Tatăl ceresc – *propriul Său Tată* – era nezdruincinată. Nici vuietul vântului, nici zgomotul valurilor, nici măcar clătinatul și scârțâitul bărcii nu erau în stare să-L trezească.

Pentru că furtuna se întetea, ucenicii care erau cu Isus în barcă, deși erau niște lupi de mare experimentați, s-au dus la Isus să-I ceară ajutorul. Fiind cu El de ceva vreme și având ocazia să vadă minunile Sale uimitoare, ei au început să-L perceapă ca fiind mai mult decât un simplu tâmplar. Cu toate acestea, ei nu erau încă pe deplin convingși că până și El ar putea face ceva împotriva unei asemenea furtuni (vezi v. 27). Credința lor era amestecată cu spaimă, aceasta din urmă predominând (Luca 8:25). Erau disperați de-a binelea, însă cu toate acestea au decis să încerce. S-au dus la cârma bărcii, lângă care dormea Isus pe un culcuș (Marcu 4:38). **25. Ucenicii s-au apropiat de El și L-au deșteptat, strigând: „Doamne, scapă-ne, că pierim!”**

Există unele mici diferențe în felul în care redau evangheliștii strigătele acestor oameni înspăimântați. Marcu spune: „Învățătorule, nu-Ți pasă că pierim?” Pe când Luca: „Învățătorule, Învățătorule, pierim”. Comentatorii atrag atenția asupra faptului că aceasta este una din multele dovezi care atestă independența autorilor; în unitatea esenței, există varietate motivată de factori personali. Este adevărat, și nu este la fel și faptul că într-o situație atât de înspăimântătoare un ucenic ar striga un lucru, iar altul un alt lucru? Cineva ar trebui să citească toate cele trei relatări pentru a avea o imagine de ansamblu.

Ceea ce elementele naturii nu erau în stare să facă, anume să-L trezească pe Isus, au realizat apelurile furibunde ale ucenicilor și propria Sa disponibilitate de a împlini nevoile umane. Trezit din somn: **26. El le-a zis: „De ce vă este frică, puțin credincioșilor?”** Isus le-a adus aminte că nu exista vreun motiv întemeiat pentru panica și șocul lor. Foarte recent, acești oameni fuseseră selectați pentru a deveni ucenicii lui Isus în vederea apostoliei (Marcu 3:13–19; Luca 6:12–16) și a tot ceea ce însemna acest lucru. Oare Cel care i-a ales ar fi îngăduit ca ei să piară în adâncurile învolburate? Nu era oare chiar și simpla Sa prezență una foarte liniștitoare?

Relatarea lui Matei este cea mai dramatică dintre cele trei (a lui Matei, Marcu și Luca). Așa cum prezintă el lucrurile, Isus nu a liniștit imediat furtuna. Din contră, în timp ce ea se înverșuna și barca era aruncată încoace și încolo de valuri, „liniștea mare” era înapoiată pe fruntea lui Cristos. În miezul acestui haos i-a întrebat El pe ucenici de ce sunt înspăimântați. În acele clipe, chiar înainte de a Se ridica, li S-a adresat El cu un calm și o seninătate perfecte prin formula „puțin credincioșilor,” însemnând oameni care nu au acordat suficientă importanță păcii pe care ar fi trebuit să o aibă din cauza prezenței, promisiunilor, puterii și dragostei Stăpânului lor (ca în 6:30; 14:31; 16:8).

Când se produce un incendiu într-o pădure, se întâmplă adesea că zile la rând ziarele raportează că holocaustul se răspândește în continuare. El nu se află încă „sub control”. În cele din urmă apare și știrea pe care o așteaptă cu toții: deși flăcările nu au fost încă complet stinse, focul este acum „sub control”. Pericolul la adresa vieților și a proprietăților a fost suficient de bine stăvilit încât să se poată prezenta un raport optimist. Pe de altă parte, așa cum zugrăvește Matei situația, Isus avea „sub control” această furtună chiar și în timp ce vântul buia încă și apele erau învolburate! Furtuna era instrumentul prin care întărea credința ucenicilor, așa cum reiese din v. 27.

Dumnezeu acționează în moduri misterioase
 Pentru a-Și realiza miracolele;
 El Se ancorează în mare
 Și încalecă furtuna.
 Voi sfinților plini de teamă, prindeți curaj;
 Norii de care vă temeți atât
 Sunt plini de îndurare și se vor răsfrânge
 În binecuvântări peste capetele voastre.

— William Cowper

Apoi S-a sculat, a certat vânturile și marea, și s-a făcut o liniște mare. Unii cred că verbul „a certat”³⁹² presupune o ființă însuflătită.

Ei spun că această deducție este întărită de Marcu 4:39, care este tradus în consecință în felul următor: „Liniște! Taci din gură!” Însă, ca să începem cu această ultimă expresie, un anumit cuvânt nu-și păstrează întotdeauna conotația de bază sau cea principală. „Liniște! [sau: Pace!] Tăcere!” este traducerea mult mai obișnuită și mai bună a lui Marcu 4:39. Cât despre expresia „El a certat”, ar trebui să se țină minte că Matei nu spune „Isus l-a mustrat pe diavol”, sau „demonii” sau „duhurile rele care erau în vânt și în mare”. De aceea, s-ar părea că acesta este un mod figurat sau poetic de a vorbi (cf. Psalmul 19:5; 98:8; Isaia 55:12 etc.). Este aceeași situație și în Luca 4:39, unde ni se spune că Isus „a certat frigurile” de care suferea soacra lui Petru. Faptul cu adevărat important transmis de expresia „El a certat vântul și marea” este că Isus Și-a impus într-o manieră foarte eficientă autoritatea asupra elementelor naturii, astfel că s-a făcut o liniște adâncă (literal „mare”). Surprinzător este faptul că nu numai vântul s-a potolit imediat, ci și valurile. În general, așa cum bine se știe, după ce vântul se oprește, valurile vor continua să se zbată o vreme, ca și cum nu ar dori să urmeze exemplul curenților de aer, acum supuși, care se află deasupra lor. Însă în *acest* caz vântul și valurile s-au sincronizat în simfonia sublimă a liniștii solemne. Este ceva comparabil cu liniștea bolții înstelate care se așterne peste ape. Dintr-o dată suprafața mării a devenit lucioasă ca o oglindă. Ne surprinde oare faptul că Isus Își mustră ucenicii din cauza slăbiciunii credinței lor chiar și *după* ce a avut loc minunea (Marcu 4:40 și Luca 8:25)? Nu era oare firesc ca El să revină asupra acestui subiect atât de important?

Faptul că credința acestor oameni a fost cu adevărat întărită reiese din versetul 27. Oamenii aceia se mirau și ziceau: „Ce fel de om este acesta, de-L ascultă până și vânturile și marea?” Presupun că expresia „oamenii aceia” se referă la ucenicii din *acea* barcă. În mod cert, și alte bărci au părăsit malul în același timp (Marcu 4:36). De asemenea, e posibil ca după ce Isus și ucenicii au ajuns la țărm, minunea să fi devenit „știrea zilei”. Însă aceste lucruri nu apar în contextul de față. Aici echivalentul prealabil al expresiei „oamenii aceia” este în mod clar „ucenicii” (v. 23, 25) și „puțin credincioșii” (v. 26). Acești oameni sunt înmărmuriți. Ei încep să înțeleagă că Isus este mult mai mare

³⁹² ἐπετίμῃσεν, pers. a III-a sing., aor. indicativ. al lui ἐπιτιμάω. Are sensul de a *mustra* în pasaje ca Matei 8:26; 16:22; 17:18; 19:13; Luca 4:39; 9:42, 55; 19:39; 23:40; însă în unele situații înseamnă a *avertiza* (Matei 12:16; 16:20; Marcu 3:12; Luca 9:21).

decât și-au imaginat ei până acum. El își exercită autoritatea nu numai asupra ascultătorilor, bolilor și a demonilor, ci și asupra vântului și a valorilor.

Se întâmplă adesea că cei care sunt mai apropiați de o persoană foarte cunoscută sau celebră manifestă mult mai puțin entuziasm în privința ei decât străinii, care povestesc despre ea cu mult zel și înflăcărare. Prietenii intimi sunt mai rezervați în laudele lor, fiindcă ei văd nu numai părțile tari, ci și slăbiciunile celebrității respective. Lucrurile stau însă altfel atunci când Isus este în centrul atenției. Cu cât devine cineva mai apropiat de El, cu atât îi crește admirația și uimirea. În legătură cu acest subiect, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 3 și 4.

O mare parte din răul din lume poate fi corectată. Există mame care șterg lacrimi, mecanici care repară mașini, chirurghi care îndepărtează țesuturile bolnave, consilieri care rezolvă probleme maritale etc. Dar să corectezi vremea? Firește că se discută despre acest lucru. Însă e nevoie ca cineva să fie Dumnezeu pentru a o face. Isus este Cel care poruncește vântului și mării, și ele îl ascultă!

În ținutul gadarenilor:

disponibilitatea de a ajuta contra indiferenței crase

Era deja seară când Domnul și ucenicii au traversat marea. Trebuie să se fi înnoptat însă de-a binelea când evenimentele relatate în Matei 8:28–34; Marcu 5:1–20 și Luca 8:26–39 au început să se deruleze. Acest lucru ne este dat de înțeles în Marcu 4:35; 5:1, 2. Nu este oare rezonabil să se presupună că în v. 33 sau 34 Matei relatează ce s-a întâmplat a doua zi?

Relatarea de față începe în felul următor: 28. Când a ajuns Isus de partea cealaltă, în ținutul Gadarenilor, L-au întâmpinat doi îndrăciți, care ieșeau din morminte. Originalul reprezentat de Grk.N.T. (A-B-M-W) are *Gadareni* în Matei 8:28; *Geraseni* în Marcu 5:1; și *Ghergheseni* în Luca 8:26. În fiecare dintre cazuri în notele de subsol sunt recunoscute diferitele variante existente. Când vrem să stabilim care a fost locul în care a acostat Isus, ne vin în ajutor descrierile din Evanghelii (Matei 8:28, 32; Marcu 5:2, 13 și Luca 8:27, 33). Aflăm din ele că era o regiune cu peșteri folosite ca morminte și că un deal abrupt cobora până pe malul apei. Această descriere nu se potrivea cu Gerasa, un orașel situat la aproximativ 50 km spre sud, sud-est de Marea Galileii. Se potrivește însă cu *Khera*, care putea fi foarte bine orașelul locuit de geraseni sau ghergheseni. Dacă se va presupune că orașul mai mare al Gadarei, aflat în principal la câțiva kilometri spre sud-est de mare, însă extinzându-se mult de-a lungul țărmului, era, cum ar veni, capitala întregului district căruia îi aparținea *Khera*, diversele repere geografice încep să capete sens. Mai mult, la *Khera*, localitate situată pe malul nord-estic, la vreo 10 km pe diagonală (peste mare) de Capernaum, există într-adevăr un deal care coboară abrupt pâna la linia apei. Mai există și o mulțime de peșteri – evident că și astăzi – potrivite pentru a fi folosite ca morminte.³⁹³

³⁹³ Vezi A. M. Ross, art. „Gadara, Gadarenes” din *Zondervan Pictorial Bible Dictionary*, Grand Rapids, 1963, p. 293; și L. H. Grollenberg, *Atlas of the Bible*, p. 116, harta 34.

Locul în care a acostat grupul aparținea predominant păgânilor. Vezi cele referitoare la Matei 4:12–16. Când Isus și ucenicii Săi au coborât pe țărm ei s-au confruntat brusc cu doi demonizați, care coborau dinspre morminte. Ei sunt descriși ca fiind violenți și feroce și probabil că au arătat aceste trăsături ale lor prin felul în care au năvălit la atac. Nu se știe de ce menționează Matei doi oameni posedați de demoni, în timp ce Marcu și Luca spun că a fost *unul*³⁹⁴, însă o asemenea diferență nu este una neobișnuită nici azi. S-a sugerat că omul posedat la care se referă Marcu și Luca ar fi fost conducătorul și purtătorul de cuvânt al demonizaților, însă aceasta este doar o presupunere. Totuși, ar trebui să se observe, că ceilalți evangheliști nu spun că *numai* un singur posedat s-a întâlnit cu Isus în acea zi. De aceea, nimeni cu are dreptul să vorbească despre o „contradicție” între Matei, pe de o parte, și Marcu și Luca, pe de alta.

Continuarea: **Erau așa de cumpliți că nimeni nu putea trece pe drumul acela.** Pentru o descriere mai amănunțită a sălbăticiiei și comportamentului acestor oameni, vezi ce se spune despre ei în Marcu 5:2–6 și Luca 8:27. Aceste epave umane vrednice de milă se aflau sub puterea unei legiuni întregi de demoni, care le controlau gândirea, vorbirea și manifestările. Oamenii din împrejurimi, având cunoștință de această situație periculoasă, ocoleau intenționat zona drumului care ducea spre acest ținut. Cât despre posedați – sau mai degrabă despre demonii care vorbeau *de fapt* prin ei – 29. **Și iată că au început să strige: „Ce legătură este între noi și Tine, Isuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici să ne chinuiești înaintea de vreme?”** Literal, ce strigau ei era: „Ce există între noi și Tine?” Acest lucru însemna: „Ce ai de-a face Tu cu noi?” și prin urmare: „De ce ne deranjezi?”³⁹⁵ Ei au recunoscut că Isus este Fiul lui Dumnezeu și știau că în ziua judecății libertatea lor relativă de a băntui pe pământ și în văzduh (vezi C.N.T. la Efeseni 2:2; 6:12) va trebui să înceteze pentru totdeauna și că pedeapsa lor finală și teribilă va începe din acele clipe. Ei păreau să simtă diferența dintre prima și a doua venire a lui Cristos, un fapt care nu era încă pe deplin recunoscut nici măcar de cei care Îl urmau pe Domnul (vezi cele referitoare la 11:1–6). Demonii știau că stau față în față cu marele lor Oponent, cu Cel căruia I-a fost încredințată judecata de pe urmă și se temeau ca nu cumva deja de pe acum – înainte de vremea stabilită³⁹⁶ – acesta să-i azvârle în „adânc” sau în „temnița” în care va fi aruncat Satan (cf. Apocalipsa 20:3). Ceea ce sporește și mai mult teama lor este faptul că aproape imediat după întâlnirea cu ei, Isus le-a poruncit demonilor să iasă din acești oameni (Marcu 5:8; Luca 8:29).

Continuarea: 30, 31. **Departa de ei era o turmă mare de porci, care pășteau. Dracii rugau pe Isus și ziceau: „Dacă ne scoți afară din ei, dă-ne voie să ne ducem în turma aceea de porci”.** Demonii erau dureros de conștienți de faptul că fără permisiunea lui Isus ei nu pot face nimic. Prezența unui mare număr de porci, „erau aproape două mii”

³⁹⁴ Compară și Matei 20:29 („doi orbi”) cu Marcu 10:6 și Luca 18:35.

³⁹⁵ Cu privire la *τί ἡμῖν καὶ σοί* vezi M. Smith, „Notes on Goodspeed's 'Problems of New Testament Translation,'” *JBL*, 64 (1945), p. 512, 513.

³⁹⁶ Observați *πρὸ καιροῦ*. Spre deosebire de *χρόνος*, timpul privit ca o succesiune dinspre trecut spre prezent și apoi spre viitor, *καιρός* indică momentul potrivit sau anotimpul pentru ca un anumit lucru sau altul să aibă loc; vezi Eclesiastul 3:1–8, unde LXX folosește *καιρός* în mod consecvent.

(Marcu 5:13), care pășteau pe panta dealului la o anumită distanță de locul în care a avut loc întâlnirea între Isus și demonizați, îi face pe demoni să ceară permisiunea să intre în acea turmă. Care era motivul acestei cereri? Doar dorința de a distruge? Dorința sinistră ca proprietarii turmei, văzând că proprietatea le-a fost astfel distrusă, să se umple de împotrivire față de Isus? Acest lucru este posibil, însă puteau avea și alte motive. Noi nu știm. Ceea ce știm este că Isus a fost de acord cu ce au cerut: **32. „Duceți-vă”, le-a zis El. Ei au ieșit și au intrat în porci. Și deodată toată turma s-a repezit de pe râpă în mare și a pierit în ape.** De ce a permis Isus acest lucru? Oare din cauză, așa cum s-a sugerat,³⁹⁷ că evreilor nu le era permis să consume carne de porc, așa că acești proprietari evrei au fost pedepsiți pentru că nu au ascultat de interdicția privitoare la animalele necurate?

Nici contextul, nici caracterul regiunii în care s-au întâmplat toate acestea (vezi cele referitoare la v. 28 și la 4:12–16) nu favorizează această explicație. Așa cum văd eu problema, motivele au fost următoarele: *a.* cel negativ: Isus știa că demonii aveau dreptate când spuneau că nu a venit încă momentul judecării lor și a trimiterii lor în iad; *b.* cel pozitiv: El mai știa și că exista o lecție pe care locuitorii acestei regiuni aveau nevoie să o învețe mai bine ca pe oricare alta, anume, că oamenii – în cazul de față cei doi oameni demonizați – sunt mult mai valoroși decât porcii, adică, valorile umane le surclasează cu mult pe cele materiale. Faptul că locuitorii acestui ținut aveau nevoie de această lecție este arătat de vers. 33, 34. **Porcarii au fugit și s-au dus în cetate de au povestit tot ce se petrecuse și cele întâmplate cu îndrăcîții. Și iată că toată cetatea a ieșit în întâmpinarea lui Isus; și, cum L-au văzut, L-au rugat să plece din ținutul lor.** În ce privește exclamația „iață că”, vezi p. 120, nota de subsol cu nr. 133. Acesta este unul dintre pasajele care transmite la fel de multe prin ceea ce omite să spună ca și prin ceea ce spune de fapt. Oamenii din această regiune erau lipsiți de inimă. Ei nu se bucurau cu cei ce se bucură. Ei nu L-au lăudat pe Isus pentru că le-a dat o binecuvântare de nedescris celor doi indivizi aflați în suferință. Ei nici măcar nu și-au adus bolnavii la Isus ca să-i poată vindeca, nici nu L-au rugat să le vindece sufletele. Ei erau în stare să se gândească doar la un singur lucru, anume, la pierderea porcilor acestora. Acest lucru îi umplea de o mare teamă. Așa că L-au rugat pe Isus „să plece din ținutul lor”. El a făcut-o: **9:1. Isus S-a suit într-o corabie, a trecut marea, și a venit în cetatea Sa.** (Capernaum, vezi p. 219).

Însă, așa cum relatează Marcu și Luca, dorința Domnului de a ajuta a triumfat asupra împietririi inimii oamenilor. El nu i-a lepădat cu totul. Chiar înainte de a pleca, El le-a lăsat un misionar! Vezi Marcu 5:18–20; Luca 8:38, 39.

Vindecarea unui paraltic

Povestea vindecării leprosului (vezi mai sus, Matei 8:1–4) este în Evanghelia după Marcu și cea a lui Luca urmată îndeaproape de cea a vindecării unui paraltic care a fost coborât de patru prieteni ai săi prin acoperișul casei în care învăța Isus. Compară Marcu 1:40–45 cu 2:1–12 și compară Luca 5:12–16 cu 5:17:26. Apoi urmează chemarea

³⁹⁷ Lenski, *op. cit.*, p. 342.

lui Levi (=Matei). După relatarea lui Marcu și Luca cineva rămâne cu impresia că această vindecare a paralizicului și chemarea lui Levi au avut loc înainte de rostirea Predicii de pe munte și a chemării celor doisprezece ucenici (Marcu 3:13–19; Luca 6:12 și urm.). Acum Matei, aici în 9:2 și urm., merge în paralel cu Marcu 2:1 și urm. și Luca 5:17 și urm., dar locul pe care îl ocupă materialul în Evanghelia sa, anume, capitolul *al nouălea*, atât de departe de capitolele *cinci–șapte*, în care apare Predica de pe munte, îl poate face pe cititorul neavizat să creadă că acest miracol și această chemare au avut loc la multă vreme după rostirea predicii. Cu toate acestea, din moment ce aranjamentul lui Matei este unul topic, mai degrabă decât cronologic, și din moment ce o chemarea a lui Matei care să fi avut loc după chemarea și trimiterea celor doisprezece, din grupul cărora a făcut și el parte, ar fi fost illogică, este cu siguranță rezonabil să urmărim în mare aranjarea istorică a materialului de către Marcu. Acest lucru nu implică nici un fel de contradicție, fiindcă relatarea lui Matei de aici din 9:2 și urm. nu este introdusă prin nici un fel de repere temporale. El spune doar atât: „Și iată că I-au adus ...”. Marcu și Luca, deși nu lasă să planeze nici un fel de îndoială asupra problemei analizate mai devreme, *a.* alegerea Celor doisprezece și rostirea predicii, sau *b.* vindecarea paralizicului și chemarea lui Levi, nu ne satisfac totuși curiozitatea privitoare la momentul *exact* în care a avut loc această vindecare etc. În Marcu apare: „după câteva zile”, iar în Luca: „în una dintre aceste zile”.

Înseamnă oare acest lucru că Matei, îndepărtându-se de ordinea istorică a evenimentelor, își prezintă materialul într-o ordine aleatorie, fără nici un fel de succesiune logică? În nici un caz. Atunci când relatează miracolele, Matei arată că el iubește varietatea și un gen de aranjament care duce la un punct culminant. Isus îl vindecă pe lepros printr-o simplă atingere a mâinii. Fără nici măcar o atingere, El vindecă robul centurionului. El izgonește frigurile, însă, ca și cum asemenea miracole vindecătoare nu ar fi suficiente pentru a-I arăta puterea și gloria, El oprește și vânturile și valurile. Mai mult, Își ridică sceptrul nu numai asupra universului material, ci și asupra demonilor. Și ei sunt obligați să asculte de voia Sa. Cu toate acestea, toate aceste binefaceri de care au parte copiii oamenilor sunt în mare parte de natură fizică. Așa cum sunt zădărnice, ele nu par, cel puțin nu în primul rând și nu la modul cel mai accentuat, să coboare până la rădăcinile stării mizerabile a omului: vinovăția și păcătoșenia umană, răul care îl separă pe om de Făcătorul lui. Păcatul neiertat este cel mai bun prieten al lui Satan și principalul inamic al omului. Secțiunea care urmează să fie studiată demonstrează că Marele Medic este Tămăduitorul și acestui domeniu. În timp ce îl scapă pe om de boala fizică, El are și puterea de a-l elibera de păcat, cel mai mare dintre toate relele: 2. **Și iată că i-au adus un slăbănog care zăcea într-un pat. Isus le-a văzut credința, și a zis slăbănogului: „Îndrăznește, fiule! Păcatele îți sunt iertate!”**

Înainte de a încerca să explicăm Matei 9:2–8, ar fi bine să oferim mai întâi o scurtă poveste armonizată, una care, pe lângă o cantitate minimă de comentarii, include toate trăsăturile principale ale celor trei relatări: Matei 9:2–8; Marcu 2:1–12 și Luca 5:17–26.

Isus a intrat într-o casă particulară din Capernaum. Vestea s-a răspândit cu repeziciune, astfel că locul în care era s-a supraaglomerat. În mulțime sunt și farisei și

cărturari (doctori în Lege) din fiecare oraș al Galileii și Iudeii. Unii au venit tocmai de la Ierusalim. Învățătorul a început să-și rostească mesajul.

Acum, vin patru oameni în direcția acestei case (rude, prieteni?), care aduc cu ei un paralytic. Ei doresc să îl aducă înaintea lui Isus ca El să îl vindece, însă căutarea lor după o cale normală de acces se dovedește a fi inutilă. Așa că, pe un „pat” sau un prici ei ridică omul pe acoperiș, scot câteva țigle, îl coboară și îl depun înaintea lui Isus. Acesta, văzându-le credința, îi spune paralyticului: „Îndrăznește, fiule! Păcatele îți sunt iertate”. În inimile lor cărturarii își spun acum: „Aceasta este blasfemie! Cine în afara lui Dumnezeu poate ierta păcatele?” Când Isus percepe în duhul său ce se întâmplă, El le spune oponentilor Săi: „De ce aveți gânduri rele în inimile voastre? Fiindcă ce este mai ușor de spus: «Păcatele îți sunt iertate» sau «Ridică-te și umblă»? Dar ca să știți că Fiul omului are puterea pe pământ de a ierta păcatele”, (El îi spune acum paralyticului) „Scoală-te, ridică-ți patul, și du-te acasă”. Omul se ridică în picioare, își ia priciul pe care a zăcut și pleacă spre casă. Toată lumea este înmărmurită de uimire. Toți – inclusiv omul care a fost vindecat – îl preamăresc pe Dumnezeu. Se aud din toate părțile exclamații de genul: „Am văzut lucruri neobișnuite azi”. „Niciodată nu am mai văzut așa ceva”.

Întorcându-ne acum la relatarea lui Matei, cea mai scurtă dintre cele trei, observăm mai întâi că el menționează doar că un paralytic a fost adus înaintea lui Isus. Nu ni se arată aici cum a ajuns el în fața lui Isus. În nici una dintre cele trei relatări nu este specificat gradul în care a fost el afectat sau severitatea bolii; puneți în contrast Matei 8:6 cu Luca 7:2. Faptul că era vorba de o afecțiune gravă reiese din împrejurarea că cel bolnav nu era în stare să se miște și trebuia să fie purtat de alții. El este descris ca unul care zăcea pe o rogojină sau pe un prici. Isus, pe baza a ceea ce putea observa cu ochii Lui, anume, că acest om l-a fost adus *Lui*, și pentru că avea puterea să deslușească secretele din inimile oamenilor (Ioan 2:25), „a văzut” credința acestui mic grup, adică, pe cea a paralyticului însuși și a celor care l-au adus. Prietenii sau rudele l-au adus la Isus. Bolnavul însuși a consimțit (poate a sugerat chiar?) să fie adus astfel. A existat un acord mutual care a fost dus la bun sfârșit. A constat oare credința acestor oameni doar din convingerea că Isus era dornic și în stare să realizeze o vindecare fizică? Sau a inclus și încrederea în faptul că Învățătorul îl va elibera pe paralytic și de povara vinovăției? Deși acest lucru din urmă nu poate fi dovedit cu certitudine, nu pare oare probabil faptul că, înainte de a face orice altceva, El să îl asigure pe bolnav de iertarea Lui?

Se întâmplă un lucru ciudat. În general, când Isus Se întâlnește cu o persoană bolnavă sau handicapată, aceasta din urmă este cea care începe discuția, sau prietenii sau rudele acesteia, cu rugămintea de a fi vindecată (8:2, 5; 9:18, 27; 15:21; 17:14, 15; 20:30; Marcu 1:30 etc.). Cu toate acestea, în cazul de față, nu ni se spune nimic de felul acesta. Ascultătorii stau în liniște. Oamenii care l-au adus pe paralytic în casă și l-au depus înaintea Lui sunt tăcuți, la fel și bolnavul. Primul lucru pe care i-l spune Isus este „Îndrăznește, fiule”. Cât despre „fiule” sau „copilul Meu” (oarecum mai literal), indiferent cum ar fi tradus, acest termen este o alintare. Combinat fiind cu îndemnul „îndrăznește”, vedem în el căldura și tandrețea Bunului Păstor. El risipește jena și tristețea bolnavului și îl îmbrățișează, cum ar veni, cu dragostea și grija Sa protectoare.

Așa cum s-a consemnat acest lucru, cu o singură excepție în întregul Nou Testament, singurul care spune „Îndrăznește” sau „Înveselește-te” (A.V.) este Isus. Pe lângă 9:2, vezi v. 22; 14:27; Marcu 6:50; 10:49 (acea unică excepție)³⁹⁸; Ioan 16:33 și Fapte. 23:11. Iar motivul veseliei? „Păcatele îți sunt iertate.” Ele sunt șterse, complet și pentru totdeauna.³⁹⁹ Pentru acest adevăr mângâietor vezi și Psalmul 103:12; Isaia 1:18; 55:6, 7; Ieremia 31:34; Mica 7:19 și 1 Ioan 1:9.

Pare pe deplin justificată deducția că lucrul de care era preocupat paralticul mai presus de orice nu era paralizia trupului său, ci starea deplorabilă a sufletului său. De aceea, înainte de a face orice altă afirmație, Isus îl absolvă de vină. Este oare justificată și următoarea deducție, anume că în cazul acestui om păcatul și boala se aflau în relație de cauză și efect, în sensul că o trăire păcătoasă a adus boala asupra lui? Se presupune în general că a existat acest tip de relație. Cu toate acestea, nu există nimic în text sau în contextul lui care să dovedească acest fapt. Tot ce știm este că cel bolnav era un paraltic profund preocupat de păcatele lui. Faptul că acest păcat ar fi avut ca rezultat boala sa nu este afirmat și probabil nici măcar subînțeles. Vezi și Luca 13:1–5; Ioan 9:1–3.⁴⁰⁰

Continuarea: 3. Și iată că unii din cărturari au zis în ei înșiși: Omul acesta hulește! „Cine poate ierta păcatele în afară de Dumnezeu?” se întrebau ei (Marcu 2:7; Luca 5:21). Numai El știe ce se petrece în inima omului, dacă s-a pocăit sau nu cu adevărat. De aceea, în esență, nimeni nu are dreptul și puterea să dea absolvirea. Cărturarii aveau dreptate atunci când considerau că iertarea păcatelor este o prerogativă divină (Psalmul 103:12; Isaia 1:18; 43:25; 55:6, 7; Ieremia 31:34; Mica 7:19). În mod cert există un sens în care și noi iertăm, anume, atunci când decidem să nu ne răzbunăm, ci să îl iubim pe cel care ne-a făcut rău, să urmărim bunăstarea lui și să nu mai evocăm trecutul (Matei 6:12, 15; 18:21; Luca 6:37; Efeseni 4:32; Coloseni 3:13). Însă *în esență*, așa cum s-a spus, numai Dumnezeu iartă. Numai El singur poate face să dispară vina și poate declara că acest lucru s-a întâmplat. Prin urmare, așa cum văd cărturarii lucrurile, prin a spune paralticului „Păcatele îți sunt iertate”, Isus pretinde pentru Sine prerogativele care îi aparțin numai lui Dumnezeu. Cărturarii aveau dreptate și în această privință. Însă acum gândurile lor ajung la o răscruce de drumuri, iar ei o iau pe drumul greșit. Fie că *a*. Isus este ceea ce pretinde că este prin implicațiile spuselor Lui, anume, Dumnezeu; fie că *b*. El hulește, în sensul că pretinde pe nedrept atributele și prerogativele Dumnezeirii. Cărturarii acceptă varianta *b*.

Nu numai că ei comit o eroare tragică, ci, așa cum arată contextul, ei ajung să o facă gândind în felul următor: „Îi vine ușor să spună «Păcatele îți sunt iertate», căci nimeni nu poate dovedi contrariul, din moment ce nimeni nu poate privi în inima aproapelui său sau în sala tronului Celui Atotputernic pentru a vedea deciziile Sale judiciare

³⁹⁸ Și nici chiar aceasta nu trebuie considerată o excepție, fiindcă este reacția prietenilor la porunca lui Isus ca orbul să fie chemat. Este aproape ca și cum Isus i-ar fi spus acestui orb prin intermediul acestor prieteni: „Îndrăznește”.

³⁹⁹ A. T. Robertson, *Word Pictures*, p. 71, numește indicativul prezent pasiv al lui ἀφίεται (textul preferat) un „aorist prezent”. Faptul că acesta este un gen de prezent-trecut, însemnând „erau, și de aceea, sunt și în acest moment și rămân, iertate”, pare să reiasă și din folosirea indicativului perfect pasiv ἀφένται în pasajul paralel, Luca 5:20.

⁴⁰⁰ Cât despre Ioan 5:14 vezi C.N.T. la acest pasaj.

privitoare la cine este sau nu este iertat". De aceea, așa cum văd ei lucrurile, Isus nu este numai hulitor ci și mincinos.

Prin ceea ce spune și face acum Isus, El anihilează ambele concluzii false: 4-6. Isus, care le cunoștea gândurile, a zis: „Pentru ce aveți gânduri rele în inimile voastre? Căci ce este mai lesne? A zice: «Iertate îți sunt păcatele», sau a zice: «Scoală-te și umblă»? Dar, ca să știți că Fiul omului are putere pe pământ să ierte păcatele, – Scoală-te”, a zis El slăbănogului, „ridică-ți patul, și du-te acasă”.

El le cunoștea gândurile (Ioan 2:25; 21:17). Dacă nu era Dumnezeu, El nu le-ar fi cunoscut (Psalmul 139). Prin a-i lua la întrebări pe cărturari, El i-a muștrat de fapt cu asprime. Logica lor era una rea, „căci” (elucidare) ei Îl acuzau în mod *fals*. Isus îi întreabă de ce fac acest lucru. Să-și cerceteze inimile. Oare nu au venit ei tocmai pentru a-I găsi greșeli, cu scopul final de a-L putea distruge (cf. 12:14; Marcu 3:6)? Cât despre întrebarea „Ce este mai ușor să spui, păcatele îți sunt iertate sau ridică-te ...” nu cer ambele lucruri în egală măsură omnipotența? De aceea, dacă Isus îl poate face pe unul, nu poate oare să-l facă și pe celălalt? Pentru ca ei să poată ști că El, umilul dar preaslăvitul Fiu al omului (vezi cele referitoare la 8:20), are dreptul și puterea divină pe pământ – de aceea, până când ușa harului nu se închide (25:10) – de a ierta păcatele – aici Matei adaugă în paranteză: „a zis El slăbănogului” – Isus rostește următoarele cuvinte: „Scoală-te, ridică-ți patul și umblă”. Primele două acțiuni indicate în poruncă fiind îndeplinite într-o clipă, cea de-a treia (mersul acasă) este zugrăvită ca una care a durat ceva timp, fiind înfăptuită pas cu pas.⁴⁰¹

Continuarea: 7. Slăbănogul s-a sculat și s-a dus acasă. Prin puterea și dragostea lui Isus s-a realizat imediat o vindecare completă, fiindcă, din cauza operării acestor atribute, omul a crezut că este în stare să facă ce i s-a spus să facă. Așa că el a acționat pe baza acestei credințe, a fost vindecat și a pornit la drum, ajungând în cele din urmă acasă.

Astfel, în sfera vizibilului, Isus a făcut o minune care a dovedit în mod simultan că El Și-a exercitat puterea și dragostea divină și în universul invizibil. El i-a dat acestui om un trup sănătos însă, și încă înainte de toate, și un suflet sănătos („Păcatele îți sunt iertate”). El a respins pe deplin acuzațiile dușmanilor Săi. Mai mult, cât privește acuzația că era ușor să spună că iartă păcatele, ei bine, El a fost într-adevăr în stare să o facă și chiar a și făcut-o, așa cum a dovedit aici acest lucru; însă cât privește întrebarea dacă era sau nu un lucru *ușor* pentru El, oare nu tocmai această iertare a fost cea care a cerut toată suferința pe care a îndurat-o în timpul vieții Sale pe pământ, culminând cu sudoarea înșănăgerată din Ghetsimani, biciuirea de la Gabata și crucea de pe Golgota? Și, cât privește asigurarea vindecării fizice, oare 8:17 nu se aplică și în acest caz? Vezi cele referitoare la acest pasaj.

Și-au recunoscut oare cărturarii înfrângerea? Au admis măcar că Isus S-a ridicat la înălțimea lucrurilor pe care le-a pretins? În legătură cu acest subiect Matei păstrează tăcerea. La fel și Marcu și Luca. Urmările par să indice că ei nu au admis nimic și că au

⁴⁰¹ În original sunt folosite două verbe la timpul aorist (ἐγερθεῖς, aor. part. pas, ridicându-se; și ἔποιε, aor. imper. activ, a luat); apoi ὑπάγε, imper. prez., pers. a II-a sg., du-te.

devenit din ce în ce mai ostili (Matei 9:11, 34; 12:2, 14, 24; Marcu 2:16, 24; 3:2, 5; 3:22; 7:1 și urm.; Luca 5:30; 6:2, 7, 11). Cât despre ceilalți oameni în general, reacția lor este descrisă după cum urmează: **8. Când au văzut noroadele lucrul acesta, s-au spăimântat și au slăvit pe Dumnezeu care a dat oamenilor o astfel de putere.** Conform spuselor lui Matei (sau celei mai bune variante de traducere), oamenii „s-au umplut de groază”, sau „au fost paralizați de groază”; Marcu spune că erau „înmărmuriți” sau „șocați”; Luca, „loviți de uimire ... și umpluți de groază”. Toți relatează că martorii evenimentului „L-au glorificat pe Dumnezeu”. Matei adaugă: „care a dat oamenilor o astfel de putere”. Nu este deloc potrivit să se interpreteze acest lucru în sensul că oamenii în general au înțeles acum că Isus este divin într-un fel unic și că ei, umpluți de sentimentul propriei lor păcătoșenii și nevrednicii în prezența Lui, au făcut acum ce se spune că a făcut Petru la un moment dat (Luca 5:8). Interpretarea corectă este probabil că ei I-au dat cinste și glorie lui Dumnezeu pentru că, așa cum vedeau ei lucrurile, a dat o asemenea putere unui membru al rasei umane din care făceau și ei parte. Este foarte posibil să avem aici un ecou al cuvintelor care tocmai au fost rostite de Isus, anume: „Ca să știți că Fiul omului are putere etc.” Observați cuvântul „putere” (sau „autoritate”) în ambele cazuri; de asemenea, comparați expresia „Fiul omului” cu „oamenilor”. Dacă această presupunere este corectă, ei egalau „fiul omului” cu „omul” (ca în Ezechiel) și făcând acest lucru, pierdeau din vedere sensul mai profund al expresiei. Cu siguranță că gloria lui Isus a scăpărat pentru o clipă înaintea conștiinței lor, însă ei au reținut doar o frântură din ea. Ei nu au reușit să-L vadă ca „strălucirea gloriei lui Dumnezeu și însăși imaginea substanței Lui” (Evrei 1:3, A.R.V.).

Chemarea lui Matei

În toate cele trei Evanghelii este relatată acum chemarea lui Matei (Matei 9:9-13; Marcu 2:13-17 și Luca 5:27-32). Mai mult, într-o manieră mai degrabă generală, s-a stabilit o conexiune în timp și spațiu între vindecarea paralizicului și această chemare. Ambele au avut loc în mod evident în Capernaum și, așa cum și-a adus aminte Matei, cele două evenimente s-au succedat îndeaproape în timp, fiindcă autorul spune: **9. De acolo, Isus a mers mai departe și a văzut pe un om, numit Matei, șezând la vamă. Și i-a zis: „Vino după Mine”.** O mare parte din informațiile privitoare la Matei – ocupația sa, locul în care trăia, chemarea la ucenicie, calificări, stil etc. – au fost deja prezentate; vezi p. 85-89, 219, 286, 287. Conform lui Marcu 2:13, Matei a fost chemat să devină ucenicul lui Isus pe malul mării. Viitorul evanghelist stătea în baraca sau biroul colectorului de taxe, locul în care erau colectate tarifele pentru traficul bunurilor care treceau pe drumul internațional care lega Siria de Egipt.

Isus i-a spus lui Matei: „Urmează-mă”. Omul acela s-a sculat și a mers după El. Astfel relatează această experiență, cu sobrietate și fără să-și asume vreun merit, omul care a fost cel mai profund preocupat de acest eveniment. Pentru mai multe detalii, punând accent pe mărimea sacrificiului său, noi trebuie să facem apel la Evanghelia după Luca, care ne informează că atunci când s-a ridicat să-L urmeze pe Isus, vameșul „a lăsat tot”. Este aproape sigur că Matei, care trăia și lucra în Capernaum, locul pe care

Isus îl alesese ca și cartier general, a avut contacte anterioare frecvente cu Învățătorul și că în clipa chemării Sale el avea deja inima predată Lui și cauzei Sale. Cu toate acestea, atunci când el o rupe definitiv cu ocupația sa din trecut și îl urmează pe Cel care l-a chemat, declarând lumii întregi că s-a dedicat fără rezerve lui Isus, el săvârșește un act devoțional al cărui caracter de jertfă nu trebuie minimalizat.

Ar trebui să se observe în treacăt că din moment ce Matei era doar un vameș mărunț, nu șeful vămii și cu siguranță nu persoana căreia îi fuseseră concesionate toate drepturile de a lua taxe, colectarea tarifului pentru tranzitul mărfurilor nu a încetat atunci când el a plecat să-L urmeze pe Isus.

Oare acesta a fost momentul în care omul pe care Marcu (2:14) și Luca (5:27) îl numesc *Levi* (pentru explicații legate de acest nume, vezi Geneza 29:34) a primit sau și-a luat numele *Matei*, însemnând „darul lui Iehova” (cf. Theodore: „darul lui Dumnezeu”)? Dacă da, atunci este posibil ca Isus Însuși să-i fi dat acest nume (cf. Marcu 3:16; Ioan 1:42). Mai e posibil și ca de la bun început cel care s-a alăturat acum micului grup al ucenicilor celor mai apropiați să fi avut două nume. Acest lucru nu era neobișnuit printre evrei: Toma se mai numea și Didimus (=Geamăn; Ioan 11:16); și, după toate probabilitățile, Bartolomeu (Matei 10:3; Marcu 3:18; Luca 6:14 și Fapte 1:13) este Natanael (Ioan 1:45–49; 21:2). Faptul că Levi este Matei nu se poate pune sub semnul întrebării, așa cum o dovedește imediat o comparare a celor trei relatări din Sinoptice despre chemarea lui. Mai mult, Luca îl numește pe Levi „vameș” (5:27), iar pe lista din prima Evangheliie din Bibliile noastre cu numele Celor doisprezece este menționat „Matei, vameșul” (Matei 10:2–4; Marcu 3:14–19; Luca 6:13–16; Fapte 1:13).

S-a arătat deja că în calitate de vameș, experimentat în scris și în păstrarea unor evidențe și cunoscător a cel puțin unei limbi străine, serviciile lui Matei au fost foarte valoroase pentru Isus și cauza Evangheliei. Pentru Mijlocitor acest om a fost într-adevăr un dar al lui Dumnezeu. El a fost destinat să scrie și să păstreze pentru contemporani și pentru posteritate o înregistrare a cuvintelor și faptelor lui Cristos. Mai mult, din cauza scurtimii relatării chemării sale și a omiterii oricărei menționări a costului personal pe care l-a plătit, noi rămânem cu impresia că Matei a fost un om modest și umil. E foarte posibil să nu fi fost foarte *vorbăreț*. Nicăieri în cele patru Evanghelii nu este consemnat vreun lucru spus de el. În această privință, el se aseamănă cu alți doi ucenici „obscuri”: Iacov cel Mic⁴⁰² și Simon Zelotul. Petru vorbește foarte des (Matei 14:28; 15:15; 16:16, 22; 17:4 etc.). Andrei, uneori (Marcu 13:3; Ioan 1:41; 6:8, 9; 12:22). La fel și frații Iacov (Marcu 10:35–39; Luca 9:54) și Ioan (Luca 9:54; Ioan 13:23–25). De asemenea, Filip (Ioan 1:45; 12:22), Toma (Ioan 11:16; 14:5; 20:24–29) și Iuda Trădătorul (Matei 26:14–16, 25; 27:3, 4; Ioan 12:4, 5). Nici măcar Natanael nu este complet tăcut (Ioan 1:46–49), nici Iuda, fiul lui Iacov (Ioan 14:22). Însă de pe buzele lui Matei nu auzim nici un cuvânt. Cu atât mai deplin strălucește lumina Lui în Evanghelia sa glorioasă!

Cu toate acestea ar însemna să-i facem o nedreptate dacă ne-am gândi la el numai ca la un scriitor. Vedem la el o combinație (să-i spunem *rară*?) de talent scriitoricesc și ospitalitate, în cazul lui ambele fiind produsul unei profunde spiritualități. Matei a

⁴⁰² Cât despre ideea că Matei și Iacov cel Mic au fost frați, vezi nota de subsol cu nr. 113 de la p. 87.

prins spiritul Învățătorului. El a știut că Isus a venit să locuiască printre oameni ca să-i caute și să-i mântuiască pe păcătoși, mai ales pe vameși! Așa că, după cum relatează Luca, însă Matei este împiedicat de modestia sa să o facă, acest vameș a fost cel care, fiind acum ucenic, „l-a făcut [lui Isus] un ospăț mare la el în casă”, un banchet la care i-a invitat pe prietenii săi, vameșii (Luca 5:29). Matei spune doar atât: **10. Pe când ședea Isus⁴⁰³ la masă,⁴⁰⁴ în casă, iată că⁴⁰⁵ au venit o mulțime de vameși și păcătoși, și au șezut la masă cu El și cu ucenicii Lui.** Acesta poate fi considerat un fel de banchet de adio, organizat de Matei în casa lui în onoarea lui Isus, prin care își lua rămas-bun de la viața lui anterioară și anunțând-o pe cea nouă îi îndemna pe toți să devină discipoli spirituali ai Domnului. Au venit mulți „vameși și păcătoși” și s-au așezat în jurul mesei cu Isus și acei ucenici care la acea vreme deveniseră deja urmașii Lui constanți.

Vameșii au fost descriși mai devreme (vezi cele referitoare la 5:46). Au fost discutate motivele pentru care ei erau disprețuiți, considerați necinstiți, lacomi și trădători de neam. Cu toate acestea, acești „vameși” aveau companie. Vezi Ioan 7:49; cf. 9:24. „Vameșii și păcătoșii” aveau în comun cel puțin faptul că nici unui nici altui nu dădeau o importanță prea mare regulilor și reglementărilor Legii lui Dumnezeu impuse de către rabini. Fariseii și cărturarii făceau totul mânați de aceste „tradiții.” Însă este adevărat faptul că până și Legea lui Dumnezeu era adesea încălcată în mod grosolan sau minimalizată de vameși și prietenii lor. Proasta reputație pe care o aveau în ochii conducătorilor religioși evrei și a urmașilor lor era parțial nemeritată, parțial meritată. Ideea principală este aceasta: Isus a venit să-i elibereze de păcatele lor și din starea lor mizerabilă. Matei a înțeles acest lucru. Fariseii nu. Ei erau prea mândri și se considerau prea drepti pentru a înțelege. Însă au luat cunoștință despre faptul că Isus Se purta familiar cu „asemenea personaje nefaste”: **11. Fariseii au văzut lucrul acesta, și au zis ucenicilor Lui: „Pentru ce mănâncă Învățătorul vostru cu vameșii și cu păcătoșii?”** După toate probabilitățile, s-a întâmplat după încheierea banchetului și după plecarea musafirilor că fariseii, mereu gata și dornici să se lege de Isus (12:2, 24; 15:1, 19:3 etc.), însă uneori lipsiți de curajul de a-L critica pe față, și-au vărsat veninul asupra ucenicilor care au ales o asemenea persoană ca să le fie învățător.

Obiectul real și final al dezgustului lor era, firește, Isus însuși. Cuvintele: „Pentru ce mănâncă Învățătorul vostru ...” sunt pline de un reproș înțepător, ca și cum ar fi spus: „Rușine să vă fie că ați acceptat ca un asemenea om să vă fie învățător!”

Meritau ei această acuzație prea puțin voalată, venită sub forma unei întrebări? Nu este oare adevărat că a mânca cu o persoană înseamnă prietenie și părtășie? Vezi cele referitoare la 8:11. Prin urmare, cum era posibil ca Isus să stea la masă în compania

⁴⁰³ Împreună cu cei mai mulți traducători și comentatori (dar în opoziție cu Lenski, *op. cit.*, p. 353), eu cred că primul *αὐτοῦ* (cât și ultimul) din v. 10 se referă la Isus, pe care Îl indică și cel precedent *αὐτῷ* (din expresia *ἡκολούθησεν αὐτῷ*). Acest lucru oferă o tranziție ușoară: „pe când ședea El [Isus] la masă . . . o mulțime de vameși și păcătoși au șezut la masă cu El [Isus] . . . Pentru ce mănâncă Învățătorul vostru cu vameșii și cu păcătoșii?” (Cornilescu este de aceeași părere, de aceea, el și înlocuiește primul *αὐτοῦ* din v. 10 cu numele lui Isus. n.tr.)

⁴⁰⁴ Literal: „Și s-a întâmplat că pe când ședea Isus la masă ...” Acest „s-a întâmplat ca” este o construcție care apare foarte frecvent în textul ebraic (*way'hî*) și în traducerea Septuaginta.

⁴⁰⁵ Cu privire la *ἰδοὺ*, vezi nota de subsol cu nr. 133 de la p. 120.

unor oameni cu o reputație atât de îndoielnică? Ceea ce fariseii, din cauza inimilor lor legaliste și lipsite de simpatie, nu reușeau să înțeleagă era că există momente și ocazii în care o asemenea părtaşie este pe deplin potrivită și justificată. Prin intermediul acestei asocieri strânse, Isus întâmpină o nevoie, așa cum declară El însuși acum:

12. Isus i-a auzit, și le-a zis: „Nu cei sănătoși au trebuință de doctor, ci cei bolnavi”.

Dojana fariseilor și jena ucenicilor au fost remarcate de Isus. El însuși, prin ceea ce era poate un proverb al vremii, le servește un răspuns care îi lasă fără replică. Atunci când Se apropie de oameni cu o reputație proastă, El nu o face ca un tovarăș de pahar și un urzitor de rele, după zicala „cine se aseamănă se adună”, ci ca un medic, unul care, fără a se contamina în vreun fel de bolile pacienților săi, trebuie să fie totuși foarte aproape de ei *pentru a-i putea vindeca!* Mai mult, mai ales fariseii ar trebui să fie în stare să înțeleagă acest lucru. Nu sunt ei tocmai oamenii care își pun încrederea în propria lor dreptate în timp ce îi disprețuiesc pe toți ceilalți (Luca 18:9)? Dacă, deci, vameșii și păcătoșii sunt atât de bolnavi după părerea fariseilor, nu ar trebui să fie vindecați? Medicul trebuie să-i vindece pe cei sănătoși, sau pe cei bolnavi? Firește că pe cei bolnavi.

Vedem, de aceea, că Isus le condamnă atitudinea și o justifică pe a Sa chiar pe baza propriului lor mod de a gândi. Implicație: s-ar putea oare ca fariseii să-și fi neglijat îndatoririle? Întind oare acești critici necruțători mâna vindecării și a bunătății spre cei care au nevoie de ea? Înțelegem acum de ce continuă Isus în felul următor:

13. Duceți-vă și învățați ce înseamnă: „Milă voiesc, iar nu jertfă”!

Aici, ca înainte (vezi cele referitoare la 2:15), avem un citat din profețiile lui Osea. Cu toate acestea însă, Isus însuși este cel care citează, nu evanghelistul. Cadrul și schița generală a acestei cărți din Vechiul Testament au fost prezentate în legătură cu citatul de mai devreme. Printre păcatele comise de națiunea adulteră erau, pe lângă nesocotirea primei table a Legii (Osea 6:7; 7:10, 11, 14; 8:1–7, 14 etc.), și urâciuni ca jaful și crima (6:9; 7:1, 7). Este ușor de înțeles că pe un asemenea fundal plin de silnicie, aducerea jertfelor era curată batjocură. Ceea ce dorea Dumnezeu mai degrabă era manifestarea „bunătății” față de El și oameni⁴⁰⁶, în locul arderile de tot. Aceasta este esența pasajului din Osea (6:6) citat aici în Matei 9:12. De câte ori I-au fost aduse jertfe fără o schimbare veritabilă a inimii și a conduitei, acest lucru a însemnat doar un ritual mort pentru Dumnezeu, un lucru respingător (8:13, 14). „Religia” fără bunătate este fără valoare. Isus le spune fariseilor să meargă să învețe această lecție, adică, să mediteze la ea și să o aprofundeze. Să analizeze și să-și aplice sieși lecția din Osea 6:6; Amos 5:21–24; Mica 6:8; cf. Matei 23:23–26. O religie care aduce zeciuială din mentă, izmă și mărar, dar lasă nefăcute lucrurile mult mai importante ale Legii: dreptatea, îndurarea și loialitatea, nu este altceva decât o jalnică distorsionare a acestei noțiuni.

La acest citat din Osea, Isus adaugă: **Căci n-am venit să chem la pocăință pe cei neprihăniți, ci pe cei păcătoși.** În esență, așa apare și în Marcu și Luca, deși „căci” se

⁴⁰⁶ După cum indică și construcția paralelă, termenul *hesedh* citat în Osea 6:6 nu se referă numai la dragostea față de aproape ci și la „cunoaștere” – de aici, părtaşie cu Dumnezeu. În Matei 9:13 se accentuează în mod voit *ἐλεος* care are legătură cu *primus sens* menționat mai sus : bunătate care se arată vameșilor și păcătoșilor.

găsește numai în Matei, iar în Luca fraza se încheie cu „la pocăință” (în originalul grecesc; n.tr.). Acel „căci” poate fi numit „explicativ” sau „continuativ”. În contextul de față, el înseamnă ceva de genul: „În armonie cu faptul că, în calitate de medic, am venit să împlinesc nevoi și să arăt îndurare – genul de îndurare de care ar trebui să dați dovadă și voi, fariseilor – este și faptul că n-am venit să-i chem pe cei drepti, ci pe cei păcătoși”. Că această chemare este „la pocăință”, deși este arătat explicit numai în Luca, este subînțeles în Matei și Marcu* (vezi Matei 3:2; 4:17; Marcu 1:4, 15).

Chemarea la care se face referire în aceste pasaje din Evangheliile (Matei 5:13; Marcu 2:17; Luca 5:32) este invitația calduroasă făcută păcătoșilor de a-L accepta pe Isus Cristos ca Domnul și Mântuitorul lor. Faptul că această chemare nu este întotdeauna eficientă reiese din Matei 22:14: „Căci mulți sunt chemați, dar puțini sunt aleși”. În epistole, pe de altă parte, chemarea este acel act al Duhului Sfânt prin care El le face în mod mântuitor invitația Evangheliei anumitor oameni din mulțimea tuturor celor cărora le-a parvenit această invitație în cursul istoriei (Romani 4:17; 8:30; 9:11, 24; Galateni 1:6, 15; Efeseni 1:18; 4:1, 4; Filipeni 3:14; 1 Tesaloniceni 2:12; 4:7; 2 Tesaloniceni 1:11; 2 Timotei 1:9). Înseamnă oare acest lucru că modalitatea de mântuire proclamată în Evangheliile diferă de cea prezentată în epistole, astfel încât, de exemplu, în cele dintâi, mântuirea depinde în cele din urmă de voința omului, iar în celelalte de harul lui Dumnezeu? În nici un caz, diferența este doar una de terminologie. Doctrina este aceeași în ambele cazuri. Conform Evangheliilor, de asemenea, păcătoșii sunt în stare să accepte invitația și împreună cu ea mântuirea care li se oferă numai prin harul și puterea lui Dumnezeu; așa cum reiese din Matei 7:7; 19:25, 26; Luca 11:13; 12:32; 22:31, 32; Ioan 3:3, 5; 6:44; 12:32; 15:5. Comparați cu toate aceste texte Iacov 1:17, 18; 1 Corinteni 4:7; Efeseni 2:8; Filipeni 2:12, 13 și 2 Tesaloniceni 2:13, 14.

Aici în Matei 9:13, scopul glorios al întrupării și lucrării lui Cristos capătă o expresie minunată. Pasajul arată clar că invitația la mântuire, deplină și gratuită, nu le este făcută celor care se consideră vrednici, ci celor care au o nevoie disperată de ea. Isus a venit să-i mântuiască pe cei păcătoși, pierduți, rătăciți, pe cerșetori, pe cei împovărați, flămânzi și însetați. Vezi și Matei 5:6; 11:28–30; 22:9, 10; Luca 14:21–23; cap. 15; 19:10; Ioan 7:37, 38. Acest lucru este în armonie cu tot restul revelației speciale, atât din Vechiul Testament, cât și din Noul (Isaia 1:18; 45:22; 55:1, 6, 7; Ieremia 35:15; Ezechiel 18:23; 33:11; Osea 6:1; 11:8; Romani 8:23, 24; 2 Corinteni 5:20; 1 Timotei 1:15; Apocalipsa 3:20; 22:17). Este un mesaj plin de mângâiere și „relevant” pentru fiecare epocă!

Întrebarea despre post

Unii susțin⁴⁰⁷ că incidentul relatat aici în 9:14–17 (cf. Marcu 2:18–22; Luca 5:33–39) s-a petrecut în preajma celui despre care tocmai am discutat (Matei 9:9–13).

* Autorul spune că acest fapt este arătat clar doar în Luca, în timp ce în Matei și Marcu este doar sugerat, afirmație pe care o face pe baza textului original grecesc. Însă în cazul variantei Cornilescu în limba română expresia „la pocăință” apare în toate cele trei texte paralele din Sinoptice unde este consemnată această frază. (n.tr.)

⁴⁰⁷ De exemplu, A. T. Robinson, *Harmony of the Gospels*, New York, 1922, nota de subsol de la p. 40; de asemenea H. N. Ridderbos, Lenski și Grosheide, în comentariile lor la acest pasaj din Matei.

Această opinie este bazată nu atât de mult pe cuvântul „apoi” de la începutul lui Matei 9:14 – acest termen este foarte vag și poate însemna „în acele zile” sau „în acel moment” sau „la scurt timp după aceea” – cât pe pasajul paralel din Marcu 2:18: „Acum, ucenicii lui Ioan și fariseii tocmai posteau, și ei au venit și I-au întrebat pe Isus: «De ce ucenicii lui Ioan și cei ai fariseilor postesc, iar ucenicii Tăi nu postesc?»” (trad. lit. din engleză). Când este acceptată această strânsă legătură temporală între cele două incidente, caracterul dramatic al relatării iese și mai mult în evidență: chiar în momentele în care Isus, ucenicii Lui și mulți vameși *petreceau* în casa lui Matei, ucenicii lui Ioan Botezătorul și fariseii cu discipolii lor *posteau*. Rezultatul imediat: întrebarea din Matei 9:14.

Cu toate acestea, nu este adevărat că această exegeză a fost acceptată de toți comentatorii. Chiar și printre cei care o preferă, apar rezerve în a afirma acest lucru. Unii interpreți nici măcar nu abordează această problemă.⁴⁰⁸ Fapt este că nici unul dintre evangheliști nu indică în mod clar când a fost pusă această întrebare referitoare la post.⁴⁰⁹ În plus, cei care acceptă apropierea cronologică a banchetului și a întrebării despre post pot întâmpina dificultăți atunci când ajung la Matei 9:18. Vezi cele referitoare la acel verset; mai ales nota de subsol cu nr. 413 de la p. 388.

Însă, deși e posibil să nu fi existat o legătură *cronologică* între cele două evenimente, putea fi foarte bine una *logică*. Întovărașirea cu vameșii și păcătoșii, și aceasta în mai multe rânduri (11:19; Luca 7:34; 15:1, 2; cf. 19:1–10), în timp ce ucenicii lui Ioan și fariseii se abțineau de la asemenea petreceri și adoptau chiar o măsură de austeritate, urma să ducă mai devreme sau mai târziu la ceea ce se relatează în vers. 14. **Atunci, ucenicii lui Ioan au venit la Isus și I-au zis: „De ce noi și fariseii postim des⁴¹⁰, iar ucenicii Tăi nu postesc deloc?”**

Reiese clar din această întrebare că chiar și după întemnițarea lui Ioan (vezi cele referitoare la 4:12), unii ucenici ai săi au continuat să formeze un grup distinct. Având în vedere pasajul din Ioan 3:25, 26, acest lucru nu este foarte surprinzător. Reiese din Ioan 3:30 că Botezătorul nu încurajase această mișcare separatistă și nu ar fi susținut ideea ca mișcările de tip „Ucenicii lui Ioan” să persiste peste secole. Încurajați probabil de faptul că în ciuda mărturiei lui Ioan că Isus este Cristosul (Matei 3:11; Ioan 1:29–36) și a multor lucruri pe care Isus și Ioan le aveau în comun existau totuși și unele diferențe mari (Matei 11:18, 19), acești „ucenici ai lui Ioan” întreabă cum se face că în timp ce ei și fariseii postesc adesea, ucenicii lui Isus nu postesc deloc. Trebuie spus în favoarea acestora că ei nu îl ocolesc pe Isus, ci îl abordează în mod direct și cu franchețe

⁴⁰⁸ Vezi comentariile la Matei 9:14 ale lui W. C. Allen (I.C.C.), A. B. Bruce (*Expositor's Greek Testament*), Jean Calvin, C. R. Erdman, S. E. Johnson (*Interpreter's Bible*) și R. V. G. Tasker (*Tyndale New Testament Commentaries*).

⁴⁰⁹ Imperfectul perifrastic ἦσαν ἡσπεύοντες (Marcu 2:18) nu decide deloc problema. El descrie sau zugrăvește ceva însă nu indică neapărat că ceea ce a fost descris coincide în timp cu evenimentul relatat în paragraful precedent. Pur și simplu este un fapt că în Evanghelia după Marcu, 2:18–22 este un pasaj căruia îi lipsește orice fel de reper specific în timp sau privitor la ordinea cronologică. Vezi și N. B. Stonehouse, *Origins of the Synoptic Gospels*, p. 66.

⁴¹⁰ Fie că citim πολλά sau πυκνά interpretarea termenului „des” este permisă în ambele cazuri. Vezi L.N.T. (A. și G.) p. 695 și 736. Există dovezi puternice pentru acea interpretare care omite folosirea adverbului. Vezi aparatul textual N.N.

(spre deosebire de farisei, v. 11), și de asemenea că întrebarea lor, deși poate că nu lipsită de o urmă de criticism, este probabil mai degrabă o solicitare onestă de informații decât o acuzație mascată dar veninoasă.

Totuși, în realitate nu exista o justificare pentru această întrebare. Dacă acești oameni ar fi cunoscut mai bine Scriptura, ei ar fi știut că *a.* singurul post care putea fi derivat printr-un efort al imaginației din Legea lui Dumnezeu era cel din Ziua Ispășirii (Levitic 23:27), și că, *b.* conform învățaturii din Isaia 58:6, 7 și Zaharia 7:1-10, Dumnezeu cerea nu un post literal, ci dragoste.

A existat un motiv important pentru care postul în discuție ar fi fost nepotrivit în cazul ucenicilor lui Isus: **15. Isus le-a răspuns:** „**Se pot jeli nuntașii câtă vreme este mirele cu ei?**” Întrebarea este în așa fel formulată încât răspunsul trebuie să fie „Nu”. Isus compară aici prezența Sa binecuvântată pe pământ cu o nuntă. Din nou și din nou Scriptura compară relația dintre Iehova și poporul Său, sau dintre Cristos și Biserica Sa, cu legătura de dragoste dintre mire și mireasă (Isaia 50:1 și urm.; 54:1 și urm.; 62:5; Ieremia 2:32; 31:32; Osea 2:1 și urm.; Matei 25:1 și urm.; Ioan 3:29; 2 Cor. 11:2; Efeseni 5:32; Apocalipsa 19:7; 21:9).⁴¹¹ Versetul 15 vorbește despre „fiii camerei nupțiale” (literal), însemnând „cavalerii de onoare ai mirelui”. Aceștia erau prieteni ai mirelui. Ei stăteau în jurul lui. Erau invitați la nuntă, răspundeau de toate aranjamentele și se presupunea că vor face tot ce le stă în putere pentru ca festivitățile să aibă succes.⁴¹²

Cavaleri de onoare care să postească în timp ce nunta e în toi! Cât de absurd ar fi, spune Isus, cum ar veni. Ucenici ai Domnului postind în timp ce Învățătorul lor face fapte pline de îndurare și în timp ce cuvintele vieții și frumuseții îi picură de pe buze, ce nepotrivire! Cu toate acestea, Isus adaugă: **Vor veni zile când mirele va fi luat de la ei, și atunci vor posti.** Aceasta este, firește, o prezicere timpurie a morții lui Cristos pe cruce. Faptul că doliul nu va fi unul de lungă durată este arătat în Ioan 16:16-22. El urma să fie înlocuit cu bucurie prin învierea lui Cristos.

Prin două ilustrații luate din viața de zi cu zi, Isus demonstrează cât de nepotrivit ar fi fost ca ucenicii să postească *în acele clipe*, ca și cum o dată cu venirea lui Cristos o mare calamitate ar fi coborât asupra lor. Principala lecție care a fost transmisă este că noua ordine a lucrurilor pe care a adus-o Isus prin venirea Sa, aducând vindecare celor bolnavi, eliberare celor posedați de demoni, liniște pentru cei îngrijorați, curățare pentru leproși, hrană pentru cei săraci, refacere pentru cei handicapați și, mai presus de orice, mântuire pentru cei morți în păcatele lor, nu se potrivește cu vechiul tipar al postului poruncit de om. Prima imagine pe care o folosește El este aceasta: **16. Nimeni nu pune un petec de postav nou la o haină veche; pentru că și-ar lua umplutura din haină, și ruptura ar fi mai rea.** Dacă este pus un petec din postav care nu a fost încă spălat pe o haină care a văzut zile mai bune, rezultatul va fi că atunci când acest petec se va uda, el

⁴¹¹ Pentru o descriere mai amănunțită a acestei relații, vezi lucrarea mea, *More Than Conquerors*, Grand Rapids, ed. a 17-a, 1970, p. 214-217.

⁴¹² Acești „cavaleri de onoare ai mirelui” nu trebuie confundați cu „prietenui ai mirelui” (Ioan 3:29), a cărui datorie era să îl aducă pe mire înaintea miresei și care se bucură când aude glasul mirelui în timp ce el își salută mireasa.

va intra la apă și va rupe din haina prost peticită. Petecul care trebuia să mascheze ruptura inițială va produce acum o ruptură și mai mare. Cea de-a doua figură o întărește pe prima: **17. Nici nu pun oamenii vin nou în burdufuri vechi; altfel, burdufurile plesnesc, vinul se varsă, și burdufurile se prăpădesc.** Burduful era făcut de obicei din pielea unei capre sau a unei oi. După ce pielea era jupuită de pe animal, era tăbăcită și după ce părul era ras de pe ea, pielea era întoarsă pe dos. Deschizătura de la gât devenea gura „sticlei”. Celelalte deschizături, de la picioare și coadă, erau strânse cu sfoară. În mod natural, un burduf vechi nu se potrivește pentru un vin nou, care fermentează încă, fiindcă un asemenea vin are tendința de a-l întinde prea mult. Un burduf nou ar fi suficient de elastic pentru a rezista acestei presiuni, însă în condiții similare, unul vechi, țeapăn și rigid, va plesni. Vinul s-ar vărsa și burduful nu ar mai fi bun de nimic. Continuarea: **ci vinul nou îl pun în burdufuri noi, și se păstrează amândouă.**

În nici un caz nu este corect să se spună că vinul nou reprezintă mântuirea prin har, iar burduful vechi simbolizează mântuirea prin faptele Legii. Ce învăța Isus despre Lege se află în pasaje ca 5:17–20 și 22:34–40. Aici nu era vorba despre Legea lui Dumnezeu ca atare, fiindcă, așa cum s-a spus mai devreme, postul frecvent era un lucru instituit de om. Ceea ce arăta de fapt Isus era că mântuirea pe care a adus-o El nu era în armonie cu acele posturi complet lipsite de orice notă de bucurie, și că acest lucru era adevărat mai ales în cazul ucenicilor, oamenii care se aflau în cea mai apropiată relație cu El. Noul vin al eliberării și bogăției pentru toți cei care erau gata să accepte aceste binecuvântări, inclusiv vameșii și păcătoșii, trebuie turnat în burdufurile noi ale gratitudinii, libertății și slujirii spontane spre slava lui Dumnezeu.

*Învierea fiicei fruntașului sinagogii
și vindecarea femeii care a atins hainele lui Isus*

18. Pe când le spunea Isus aceste vorbe ... După ce am explicat incidentul relatat în v. 14–17 ca unul care a avut loc după rostirea Predicii de pe munte, nu întâmpinăm greutăți cu această observație cronologică de la începutul v. 18.⁴¹³ Sensul evident este că, în timp ce Isus răspundea încă la întrebarea privitoare la post, **iată⁴¹⁴ că a venit unul**

⁴¹³ Atât Marcu, cât și Luca lasă impresia că cele două miracole îngemănate pe care urmează să le studiem au avut loc *după* rostirea Predicii de pe munte și chemarea și trimiterea Celor doisprezece (comp. Marcu 5:21–43 cu 3:13 și urm.; și Luca 8:40–56 cu 6:12 și urm.). Cei care acceptă această părere, însă nu subscriu la o datare mai timpurie a întrebării despre post întâmpină dificultăți, fiindcă Matei 9:18 leagă din punct de vedere cronologic versetele 14–17 de versetele 18–26. Să judece cititorul dacă încercările lor de a rezolva această problemă sunt încununate de succes. După părerea mea, nu sunt. F. W. Grosheide scapă de problema succesiunii în timp prin a traduce în felul următor v. 18a: La un moment dat, în timp ce învăța asemenea lucruri ...” *Vezi lucrarea sa: Kommentaar op het Nieuwe Testament*, p. 115. A. T. Robertson, în *sa Harmony*, p. 74, una dintre notele de subsol, remarcă: „Broadus a simțit că limbajul lui Matei 9:18 îi impunea să plaseze 9:18 după 9:17. Eu [Robertson] nu cred acest lucru, fiindcă «Pe când le spunea» poate fi o simplă expresie introductivă care deschide un nou paragraf”. O ilustrare șocantă a ceea ce se poate întâmpla când cineva refuză să ajungă la o decizie privitoare la datarea întrebării despre post este furnizată de Versiunea Berkeley, care atribuie două date diferite unui singur incident. Deasupra lui Matei 9:14 și urm., ea plasează data „toamna lui 28 d.Cr.”, iar deasupra textului paralel, Marcu 2:18 și urm., data „aprilie-mai, 28 d.Cr.”.

⁴¹⁴ Pentru *idou*, vezi p. 120, inclusiv nota de subsol cu nr. 133.

din frunțașii sinagogii⁴¹⁵, I s-a închinat, și I-a zis: „Fiica mea adineaori a murit, dar vino de pune-Ți mâinile peste ea, și va învia”.

Sinagoga era condusă de un comitet format din bătrâni. Una din responsabilitățile acestuia era să mențină ordinea la serviciile din sinagogă. Omul care a venit la Isus și căruia Matei nu-i menționează numele, dar pe care Marcu și Luca îl numesc Iair, era unul dintre membrii unui asemenea comitet. Din moment ce locuia la Capernaum, putem presupune că a auzit despre minunile făcute de Isus și poate că a și fost martor la câteva.

Relatarea lui Matei despre cele două minuni este foarte scurtă, nouă versete; a lui Luca conține șaptesprezece versete; a lui Marcu, douăzeci și trei. Probabil că avem dreptate dacă interpretăm comportamentul frunțașului (așa cum este relatat de Matei; cf. Marcu 5:21 și urm. și Luca 8:40 și urm.) ca pe expresia unui mare respect pentru Isus („I s-a închinat”), a unei mari apăsări („dar vino”) și a unei mari credințe („pune-Ți mâinile peste ea și va învia”). Conform spuselor lui Marcu și Luca, Iair L-a rugat mai întâi pe Isus să vină și să vindece copilul; apoi, după ce a fost anunțat că a murit, a fost îndemnat de Domnul să nu cadă în disperare, ci să creadă. Așa că atunci el și-a înnoit cererea, însă într-o formă modificată, anume, rugându-L pe Isus să vină și să își pună mâna peste fata moartă, „ca să trăiască”. Această convingere a frunțașului este cu atât mai remarcabilă cu cât Evangheliile nu relatează să fi avut loc până în acel moment vreo minune făcută de Isus prin care cineva să fie înviat. Cât despre expresia „pune-Ți mâinile peste ea”, vezi cele referitoare la 8:3.

Continuarea: 19. Isus S-a sculat și a plecat după el împreună cu ucenicii Lui. Traducerea „Isus S-a sculat și a plecat după el”, deși fidelă sensului de bază al participiului folosit în original,⁴¹⁶ produce confuzie. Ea poate sugera că Domnul stătea încă la masă în casa lui Matei atunci când tatăl îndurerat al copilului mort L-a rugat să vină cu el, sau că stătea jos pe marginea drumului. Având în vedere contextul precedent din Matei și relatările din celelalte Evanghelii, nici una dintre aceste variante nu pare să fie probabilă. O interpretare mult mai rezonabilă este că la cererea frunțașului, Isus a intrat în acțiune *imediat*. Comparați propoziția de față cu unele expresii colocviale ca „Hopa sus, și s-a căsătorit” sau „Hopa sus, și a și cumpărat”. Un asemenea „sus” verbal descrie o acțiune bruscă. La fel și aici. Fără nici o zăbavă, cum ar veni, Isus S-a pus în mers și l-a urmat pe frunțaș spre casa acestuia. La fel au făcut și ucenicii Săi. Cf. Marcu 5:31. Din Luca 8:51 aflăm că din numărul total al ucenicilor, Isus i-a luat cu El numai pe Petru, Iacov și Ioan atunci când a făcut această minune uimitoare. Cf. Marcu 5:37.

Apare o întrerupere bruscă: 20, 21. Și iată⁴¹⁷ o femeie, care de doisprezece ani avea o scurgere de sânge, a venit pe dinapoi, și s-a atins de poala* hainei Lui. Căci își zicea ea: „Numai să mă pot atinge de haina Lui, și mă voi tămădui”. Din nou și din nou de-a lungul lucrării Sale pământești, Isus a fost întrerupt; anume, în timp ce vorbea înaintea unei mulțimi (Marcu 2:1 și urm.), conversa cu ucenicii Săi (Matei 20:29 și urm.), dormea

⁴¹⁵ εἷς folosit nedefinit. Vezi Gram. N.T., p. 292.

⁴¹⁶ ἐγγεφθείς: ridicându-Se.

⁴¹⁷ Pentru ἵδου, vezi nota de subsol cu nr. 133, de la p. 120.

* În varianta pe care o are autorul, apare „ciucurul hainei Lui”. (n.tr.)

(Matei 8:24, 25) și Se ruga (Marcu 1:35 și urm.). Faptul că nici una dintre aceste întreruperi nu L-a derutat, în așa fel încât să Se afle în situația în care să nu mai știe ce să facă sau ce să spună, arată că avem de-a face cu Fiul omului care este și Fiul lui Dumnezeu! Ceea ce *noi* am numi o „întrerupere”, pentru El este o trambulină sau un punct de plecare pentru rostirea unei cuvântări sau a unei fraze memorabile sau ca aici, pentru înfăptuirea unei fapte minunate care să-I arate puterea, înțelepciunea și dragostea. Ceea ce pentru noi ar fi fost o exigență dureroasă, pentru El era o ocazie prețioasă.

O predică bazată pe relatarea lui Marcu sau Luca pe tema „Femeii care a atins poala hainei lui Cristos” ar putea avea următoarele puncte: Credința ei este ascunsă (Marcu 5:25–28; Luca 8:43, 44a), răsplătită (Marcu 5:29; Luca 8:44b) și descoperită (Marcu 5:30–34; Luca 8:45–48). Însă, așa cum s-a arătat deja, relatarea lui Matei nu conține tot acest material. Ea este foarte scurtă. Ni se dă de înțeles că această femeie avea un necaz foarte mare. Nici nu e de mirare, fiindcă ea suferea de pe urma unei hemoragii de doisprezece ani. Unii cred că frazarea versetului 20, mai ales dacă ținem cont de Marcu 5:29 și Luca 8:44, arată clar că scurgerea de sânge era continuă, fără nici un fel de întrerupere. O altă concepție ar fi că, timp de doisprezece ani, o pierdere excesivă și periodică de sânge a făcut-o să nu se simtă niciodată puternică și sănătoasă, și că în acest moment specific ea suferea din nou de pe urma uneia dintre aceste hemoragii. Marcu povestește că „ea suferise mult de la mulți doctori; cheltuisese tot ce avea și nu simțise nici o ușurare; ba încă îi era mult mai rău”. Fără a-l contrazice în vreun fel pe Marcu, nu este deloc surprinzător că Luca – *Dr. Luca*, să nu uităm! (Coloseni 4:14) – ne informează că ea *nu putea* fi vindecată de nici un medic. Doctorii nu au vindecat-o, fiindcă, omenește vorbind, boala ei era incurabilă! Indiferent că scurgerea ei de sânge era constantă sau nu, în ambele cazuri starea ei era acum de așa natură încât era considerată necurată din punct de vedere ceremonial și la fel era oricine s-ar fi atins de ea (Levitic 15:19 și urm.).

De aceea, nu ne surprinde faptul că i-a fost frică să iasă la lumină. Ea nu avea de gând să-L atingă pe Isus însuși. Dorea doar să-I atingă haina, și chiar și așa, numai unul dintre cei patru ciucuri de lână pe care fiecare evreu era obligat să îi aibă la colțurile mantiei pătrate pe care o purta deasupra (Numeri 15:38; cf. Deuteronom 22:12) pentru a-i aduce aminte de Legea lui Dumnezeu. Vezi de asemenea explicația dată pe marginea lui Matei 23:5.⁴¹⁸ Firește că cea mai simplă modalitate de a atinge haina cuiva și a trece totuși neobservat era să se vină din spate și să se atingă ciucurul care atârna liber pe la spate. Purtătorul hainei, credea femeia aceasta, nici măcar nu va băga de seamă ce s-a întâmplat.⁴¹⁹ Așa că, ea a venit din urmă și a atins ciucurul.

Mărimea credinței ei era dată de următorul fapt: ea a crezut că puterea lui Cristos de a vindeca era atât de uimitoare, încât chiar și o simplă atingere a hainei⁴²⁰ Sale ar duce la o vindecare imediată și completă. Că această credință nu era totuși una

⁴¹⁸ Cf. S.BK. IV, p. 277.

⁴¹⁹ În legătură cu acest pasaj, vezi A. Schlatter, *Erläuterungen zum Neuen Testament*, Stuttgart, 1908.

⁴²⁰ Prin a atinge ciucurul, ea atingea, firește, haina. Marcu 5:27, 28 nici nu menționează ciucurul, ci numai haina.

perfectă, reiese din faptul că ea credea că o asemenea atingere era necesară și că Isus nu va observa acest lucru. Însă El l-a observat, i-a lăudat credința, a încurajat-o și a vindecat-o: **22. Isus S-a întors, a văzut-o, și i-a zis: „Îndrăznește fiică! Credința ta te-a tămăduit”. Și s-a tămăduit femeia chiar din ceasul acela.** Prin urmare, ea nu a scăpat neobservată de Cristos (în legătură cu cunoașterea lui Cristos, vezi mai sus, cele referitoare la v. 4; cf. Ioan 1:48; 2:25; 21:17).

Isus Se întoarce și i Se adresează. O numește cu afecțiune „fiică” și o îndeamnă să aibă curaj (vezi cele referitoare la 9:2, 3). Când adaugă „Credința ta te-a tămăduit”, putem poate detecta aici trei scopuri îngemănate: *a.* acela de a răsplăti femeia pentru convingerea ei că o va vindeca instantaneu și complet; *b.* de a accentua faptul că răspunsul Său *personal* la *credința ei personală* în El a fost ceea ce a vindecat-o și de aceea de a îndepărta din mintea ei orice urmă, cât de mică, de superstiție, ca nu cumva să creadă că haina a contribuit în vreun fel la vindecarea ei; și *c.* să deschidă calea spre reintegrarea ei deplină în viața socială și religioasă și spre părtășia ei cu poporul din care făcea parte.

Vindecarea a fost una instantanee. Într-o singură clipită, hemoragia s-a oprit complet. Sănătatea și vigoarea s-au instalat în orice părțică a corpului ei. Marcu și Luca povestesc că, prin a o obliga să facă o mărturie publică, Isus S-a ocupat și de sufletul ei. Atunci când depunea mărturie, nu era ea o binecuvântare pentru alții?

După această întrerupere, Isus Își continuă drumul spre casa fruntașului sinagogii. Ceremoniile de înmormântare care predominau pe atunci erau în plină desfășurare: **23, 24. Când a ajuns Isus în casa fruntașului sinagogii și când a văzut pe cei ce cântau din fluier și gloata bocind, le-a zis: „Dați-vă la o parte ...”,** Atât Matei, cât și Marcu descriu gloata gălăgioasă și haotică din casa fruntașului sinagogii. Din moment ce, conform obiceiului, înmormântarea urma curând după survenirea morții, aceasta era singura oportunitate a mulțimii, și toată lumea, mai ales bocitorii de meserie (cf. Ieremia 9:17, 18), se întreceau pe ei înșiși, poate tocmai pentru că un fruntaș al sinagogii era un om foarte important! Așa că era o jale și un plâns de se cutremurau pereții.

Matei îi menționează pe cei care cântau la fluier. Din cauză că fluierile erau foarte ușor de făcut, și puteau fi confecționate dintr-o mare varietate de materiale – trestie, lemn, os etc. – ele erau foarte populare. Așa cum au arătat picturile antice, un asemenea cântat din fluier era adesea acompaniat de bătutul din palme. În Noul Testament, termenul care îi desemnează pe cei care cântă din fluier apare doar în acest loc și în Apocalipsa 18:22, în acest al doilea pasaj în legătură cu manifestarea bucuriei.

Isus, realizând că *a.* o mare parte din aceste manifestări de bucurie este nesinceră și de aceea nepotrivită și că *b.* în acest caz particular moartea nu va avea ultimul cuvânt, le-a poruncit celor care produceau gălăgia să părăsească încăperea în care se afla copilul mort. El le-a zis: **„Dați-vă la o parte; căci fetița n-a murit, ci doarme!”** Cei care L-au auzit spunând acest lucru, l-au interpretat literal, ca și cum Isus ar fi vrut să spună că sufletul și trupul nu s-au separat de fapt. Chiar și astăzi există interpreți care cred că este posibil ca fiica fruntașului sinagogii să fi fost doar în comă.⁴²¹ Însă Ioan 11:11-14 constituie o paralelă

⁴²¹ Astfel, de exemplu, R. V. G. Tasker, *op. cit.*, p. 100, afirmă că e posibil ca fetița să fi fost într-o comă

puternică. Când Isus le-a spus ucenicilor: „Lazăr, prietenul nostru, doarme”, ei au interpretat literal această afirmație a Sa. Ei ar fi trebuit să ia aminte mai bine la ceea ce le spusese Isus cu câteva clipe în urmă: „Boala aceasta nu este spre moarte ...”, adică, „Nu moartea va fi rezultatul final al acestei boli”. Din nou și din nou, Noul Testament prezintă ca pe o eroare tendința de a interpreta literal fiecare cuvânt al lui Isus (Ioan 2:20, 21; 3:3, 4; 4:14, 15, 32, 33; 6:51, 52; 7:34, 35; 8:51, 52; 11:11, 12, 23, 24; 14:4, 5). La fel și aici în Matei 9:24, ceea ce spune Isus nu trebuie interpretat literal, ci în sensul că moartea nu va avea ultimul cuvânt.

Matei redă reacția mulțimii după cum urmează: **Ei își băteau joc de El.** Textul grecesc spune: „Ei râdeau de El”. Este vorba probabil de izbucniri repetate de râs batjocoritor, spre umilirea Lui.⁴²² Se pare că aceste persoane îndoliate erau înzestrate cu darul dubios al trecerii (automate?) bruște de la jale disperată la o veselie zgomotoasă.

25. Dar, după ce a fost scoasă gloata afară, Isus a intrat înăuntru, a luat pe fetița de mână, și fetița s-a sculat. Isus a intrat în încăperea în care se afla trupul. Gălăgioșii au fost scoși afară. Pe lângă Domnul însuși și copilul mort mai erau de față și părinții și, așa cum s-a arătat deja, Petru, Iacov și Ioan. Întâmplarea uimitoare este relatată cu ajutorul unui limbaj simplu. Cu excepția învierii lui Isus însuși (28:6) și a celor care au fost înviați având legătură cu moartea și învierea Sa (27:52, 53), aceasta este singura înviere pe care o relatează Matei.

Fruntașul sinagogii îl rugase pe Isus să-și pună mâna peste fetița (vers. 18). Domnul face chiar mai mult: cu autoritate, putere și *dragoste*, El ia fetița de mână. Conform spuselor lui Marcu, în timp ce a făcut acest lucru, El a spus: „Talita cumi” („Fetițo, scoală-te,” cf. Luca 8:54; vezi pag. 42). Duhul ei s-a întors imediat în ea și s-a ridicat.

26. Și s-a dus vestea despre această minune în tot ținutul acela. Este clar că o dată cu relatarea acestei minuni Matei a atins un apogeu. Vezi mai sus, p. 376. El a mărturisit despre manifestarea supremă a puterii lui Cristos. Nu este de mirare că, în ciuda poruncii pe care a dat-o Isus părinților, vestea acestui miracol s-a răspândit prin tot ținutul sau toată regiunea.

Combinând relatările din cele trei Evanghelii, întreaga poveste poate fi rezumată prin următoarea temă și prin titlurile de mai jos:

Învierea fiicei lui Iair

Un cuvânt de încurajare: „Nu te teme, crede numai” (Marcu 5:36; Luca 8:50).

Un cuvânt al revelației: „N-a murit, ci doarme” (Matei 9:24; Marcu 5:39; Luca 8:52).

Un cuvânt al dragostei și puterii: „Fetițo, scoală-te” (Marcu 5:41; Luca 8:54).

Un cuvânt al preocupării tandre: „Dați-i ceva de mâncare” (Marcu 5:43; Luca 8:55).

profundă pe care rudele ei o considerau în mod firesc moarte. Este corect însă să se precizeze că el aduce argumente și în favoarea poziției opuse, anume, că fetița era moartă.

⁴²² Eu cred că această descriere îi face dreptate și imperfectului, și sensului verbului necompus (vezi Luca 6:21), și sensului prefixului. O formă verbală oarecum similară dar compusă apare și în germană: „*Sie lachten ihn aus*”, în olandeză: „*Zij lachten hem uit*” (ei râdeau de El). Este dificil, poate chiar imposibil de găsit un termen englezesc care să transmită același sens. „Ei râdeau de El” și „Ei îl ridiculizau” nu sunt adecvate. Așa cum văd eu lucrurile, cea mai bună expresie rămâne „Ei râdeau de El în batjocură” (A.V.), sau, cu păstrarea nuanței descriptive a imperfectului, „Ei îi râdeau în față”.

Vindecarea celor trei persoane cu deficiențe

27. Când a plecat de acolo, s-au luat după Isus doi orbi, care strigau și ziceau: „Ai milă de noi, Fiul lui David!” La lista miracolelor relatate în capitolele 8 și 9, Matei adaugă încă două, probabil pentru că ele au avut loc în aceeași zi cu cele descrise în 9:18–26. Ele rotunjesc imaginea acelei zile aglomerate. Prin prima minune, Isus le redă vederea la doi orbi, prin a doua, darul vorbirii unuia care nu o avea. Dacă s-ar părea că povestea lui Matei coboară astfel de pe culmile din vers. 25 și 26 într-o vale, adevărul e de fapt că autorul se pregătește pentru o a doua culme. După apogeul puterii miraculoase a lui Cristos, el, în v. 34, urmează să descrie apogeul ostilității fariseilor.

În timp ce Isus Se îndepărtează de casa fruntașului sinagogii, El este urmat de doi orbi care strigă într-una: „Ai milă [sau: îndură-Te] de noi, Fiul lui David”. Pe cât se știe din literatura precreștină, denumirea de „Fiu al lui David” ca titlu pentru Mesia apare numai în Psalmii pseudoepigrafi ai lui Solomon 17:21.⁴²³ Deși unii neagă că orbii din relatarea lui Matei folosesc termenul în sens mesianic, există totuși probabilitatea ca ei să o facă, deoarece reiese clar din Matei 21:9; 22:41–45 (vezi cele referitoare la aceste versete) că în timpul lucrării pământești a lui Cristos, „Fiul lui David” și „Mesia” au devenit termeni sinonimi. Altfel cum ar putea explica cineva într-un mod satisfăcător indignarea preoților și cărturarilor cei mai de seamă la auzirea faptului că copiii Îl cinstesc pe Isus cu titlul „Fiul lui David” (21:15, 16)?

În aparență, Isus nu dădea importanță strigătelor celor doi orbi. Reacția Sa, deși nu a fost consemnată, nu părea să fie una de încântare. Acest lucru nu este surprinzător, fiindcă pentru oameni în general, Mesia nu era altceva decât un eliberator pământesc, politic.

De aceea, nu ne mirăm că Isus face ceea ce spune Matei că a făcut: **28. După ce a intrat în casă ...** Așa cum cred unii, acest lucru înseamnă „în propria Sa casă din Capernaum”. Matei 4:13 este citat în general în sprijinul acestei păreri. Pentru a o infirma, se citează frecvent 8:20. Cu toate acestea, nici unul dintre pasaje de mai sus nu este decisiv. Primul nu înseamnă *neapărat* că Isus a avut sau a închiriat măcar o casă în Capernaum; acest lucru poate fi sugerat, însă nu este sigur că e așa. Este posibil ca prietenii Lui să-I fi oferit un loc unde să stea. Al doilea pasaj poate însemna pur și simplu că în timpul călătoriilor Sale din loc în loc Isus nu avea o reședință fixă, nici vreun loc stabil la care să Se poată gândi. Așa că și aici, în 9:28, e posibil să se facă referire la o casă pe care vreun simpatizant al Său i-a pus-o poate la dispoziție. Oare nu avem noi ceva similar în cazul casei Mariei și Martei de la Betania, la care se face uneori referire ca la „casa din Iudea a lui Cristos” (Matei 21:17; Marcu 11:11)?

Indiferent cum ar fi stat lucrurile – și dintre multele posibilități nici una nu ar trebui să fie exclusă din start –, atunci când Isus a intrat în casă, **orbii au venit la El. Și Isus le-a zis: „Credeți că pot face lucrul acesta?”** Printre concluziile care trebuie evitate se află și următoarele:

- a. Credința este necesară înainte ca Isus să poată face o minune.

⁴²³ S.BK. I, p. 525.

Răspuns: Matei 8:28 și urm.; 11:20–24 și Luca 17:17 dovedesc că acest lucru nu este adevărat.

b. Din moment ce orbirea acestor doi oameni era autoindusă – ei erau orbi din cauză că așa credeau – tot ceea ce aveau ei nevoie pentru a-și recăpăta vederea era credința.

Răspuns: Nu există nimic în text care să indice că această orbire nu avea cauze fizice. În plus, Isus nu numai că cere credință, ci cere o credință distinctă în El ca Vindecător.

S-a spus uneori că Isus pretindea credința în Tatăl, nu în El însuși. Din pasajul de față reiese clar că această teorie este contrazisă de fapte. S-a arătat deja că Evanghelia după Marcu nu-L zugrăvește astfel. Vezi p. 54, 55. Însă același lucru este adevărat și cu privire la cea a lui Matei. Așa cum arată acest pasaj, Isus fixează într-adevăr atenția oamenilor asupra Sa ca obiect al credinței. Vezi și 7:21 și urm.; 10:37, 38, 40; 11:25–30; 16:13–20; 19:28; 26:64; 28:18 și urm.

Când Isus i-a întrebat pe orbi dacă ei cred că El este în stare să-i vindece, ei au spus respectuos: „**Da, Doamne**”, I-au răspuns ei. Pentru sensul lui „Doamne”, vezi cele referitoare la 7:21 și 8:2. **29. Atunci S-a atins de ochii lor și a zis: „Facă-vi-se după credința voastră”**. Cu privire la această „atingere” minunată și tandră, vezi cele referitoare la 8:3. Gestul lui Isus este într-un acord deplin cu credința lor; cf. 8:13. Insuflarea credinței în El și păstrarea acestei credințe este însuși scopul minunilor. **30. Și li s-au deschis ochii**. La atingerea lui Cristos, ochii lor și-au recăpătat vederea, așa că au văzut totul distinct într-un singur moment glorios. **Isus le-a poruncit cu tot dinadinsul, și le-a zis: „Vedeți să nu știie nimeni”**. În original există doar trei cuvinte pe care le-a spus: „Vedeți aște nimeni”. Pentru „le-a poruncit cu tot dinadinsul”, vezi de asemenea Marcu 1:43; 14:5; Ioan 11:33, 38; mai ales Marcu 14:5, „Le era foarte necaz pe femeia aceea [sau: au certat-o]”. Având în vedere tot ce s-a spus deja (v. 27), nu e de mirare că Isus a rostit acest avertisment. În mod cert, miracolul nu putea rămâne secret. Rudele și prietenii nu puteau fi lăsați în neștiință. Însă nu este complet rezonabil ca Isus, știind că oamenii vor trage concluzii greșite cu privire la puterea Sa făcătoare de minuni, să le fi poruncit acestora doi să nu facă o mai mare și periculoasă publicitate întâmplării? Vezi și cele referitoare la 8:4. Au ascultat oamenii de porunca Lui? Răspunsul se află în vers. **31. Dar ei, cum au ieșit afară, au răspândit vestea despre El în tot ținutul acela**. Ce au făcut ei era în mod categoric rău, cu toate acestea, poate fi înțeles. Se pare că Isus nu a putut rămâne ascuns.

32. Pe când plecau orbii aceștia, iată că au adus la Isus un mut îndrăcit. Isus era foarte solicitat. Când un grup pleca, un altul intra pe scenă. De data aceasta l-a fost adus un posedat care nu putea vorbi.

*Posesiunea demonică*⁴²⁴

Ceea ce ne învață Noul Testament cu privire la acest subiect poate fi rezumat pe scurt în felul următor:

1. Nu este adevărat că scriitorii Noului Testament, la unison cu toți oamenii primitivi, puneau toate bolile *fizice* și anormalitățile pe seama prezenței și a acțiunii spiritelor rele. De

⁴²⁴ Pe lângă secțiunile referitoare la acest subiect în diferitele enciclopedii religioase și biblice, și sursele menționate în ele (vezi, de exemplu, S.H.E.R.K., vol. III, p. 401–403; I.S.B.E., vol. II, p. 827–829),

exemplu, Matei 4:24 distinge clar între demonizați și epileptici. Unele persoane suferinde sunt posedate de demoni, oarbe sau mute (Matei 12:22); altora le lipsește vederea sau capacitatea de a vorbi, însă nu sunt posedate (15:30). Alte pasaje care arată că scriitorii Evangheliilor fac o distincție atentă între bolile cauzate de demoni și celelalte boli sunt: Matei 8:16; 10:8; Marcu 1:32–34; 6:13; 16:17, 18; Luca 4:40, 41; 9:1; 13:32 și Fapte 19:12.

2. Nu este adevărat că posesiunea demonică este pur și simplu un alt nume dat *nebuniei*. Adevărul este că în numai două dintre numeroasele cazuri de posesiune demonică ce au fost relatate aceasta din urmă a afectat în mod categoric mintea cuiva (Matei 8:28 și urm. și textele paralele și Fapte. 19:14–16).

3. Deși există unele asemănări, nu este adevărat că posesiunea demonică este doar un alt nume dat personalității multiple sau disocierii (de exemplu, Dr. Jekyll și Mr. Hyde; sau tânăra femeie care avea trei personalități distincte: Sfânta, Realista și Sally). Diferențele dintre personalitatea multiplă și posesiunea demonică: *a*. Demonii sunt ființe spirituale care pot părăsi omul și pot intra în porci; *b*. ei sunt întotdeauna răi; și *c*. ei nu dispar în urma tratamentelor psihiatrice de mai lungă sau mai scurtă durată, ci prin puterea și cuvântul lui Cristos și instantaneu.

4. Termenul de posesiune demonică descrie o stare în care o personalitate distinctă și rea, străină de persoana posedată, a preluat controlul asupra unui individ. Această personalitate rea sau acest demon poate vorbi prin gura individului posedat și poate răspunde când este întrebată (Marcu 5:7–10; Luca 4:41; Fapte 16:18; 19:13–15).

5. Demonii sunt agenții lui Satan. Isus a venit pe pământ pentru a zdrobi puterea lui Satan. El a venit să-l lege pe „omul tare” (Matei 12:29; Luca 11:21, 22; cf. Apocalipsa 20:1–3) prin victoria Sa asupra lui în pustia ispitirii și prin exorcizările făcute, dar mai ales prin cruce (Coloseni 2:15). Această „legare a diavolului” indică spre înfrângerea ultimă și completă a acestuia la cea de a doua venire a lui Cristos (Apocalipsa 20:10; cf. Romani 16:20).

6. Nu au fost prezentate dovezi concludente în favoarea existenței unor cazuri de posesiune demonică în zilele noastre. În favoarea existenței influențelor demonice, da; a posesiunii demonice, nu neapărat.

Este clar că în cazul menționat aici în 9:32, posesiunea demonică a avut ca rezultat un handicap serios: pierderea capacității de a vorbi.

33. După ce a fost scos dracul din el, mutul a vorbit. Felul în care au fost afectați spectatorii de acest miracol este prezentat prin următoarele cuvinte: **Și noroadale, mirate, ziceau:** „Niciodată nu s-a văzut așa ceva în Israel!” Deși această expresie a uimirii este legată de acest miracol și este foarte potrivită în acest context – căci cine nu ar fi umplut de uimire dacă, chiar în prezența sa, o persoană cunoscută ca fiind mută ar începe brusc să vorbească – ea poate fi privită și ca reacția oamenilor la toate miracolele care au avut loc în acea zi (v. 18–33). Cuvintele și lucrările lui Isus au generat surprindere și mirare (Matei 7:28, 29; 9:8, 26; 15:31; Marcu 7:37; 4:41; Luca 4:15, 36, 37; 5:26 etc.).

eu doresc să atrag atenția asupra următoarelor: articolul lui Foerster în legătură cu *δαίμων* și cu cuvintele înrudite, Th.D.N.T., vol. II, p. 1–20; articolele lui J. D. Mulder cu tema: „Mental Disease and Demon Possession”, din *The Banner* (un săptămânal publicat de denominația creștină reformată, cu cartierul general în Grand Rapids, Mich., numerele din 24–31 martie, 7–14 aprilie, 1933); și în același săptămânal, numărul din 2 sept. 1921, articolul cu titlul „Demon Possession” al lui H. Schultze.

Faptul că reacțiile nu au fost toate favorabile reiese din vers. 34. **Dar fariseii ziceau: „Cu ajutorul domnului dracilor scoate El dracii!”** Trebuie să observăm că fariseii nu au încercat să nege realitatea acestor lucrări pline de putere. Cf. Fapte 4:16. Ei au făcut ceva și mai rău. Ei au atribuit puterea cu care făcea Isus minunile influenței lui Satan, prințul demonilor. Ostilitatea prezentată deja în v. 3 și 11 atinge o cotă foarte înaltă aici în v. 34. Din moment ce 12:24 se ocupă cu lux de amănunte de aceste acuzații ale fariseilor, vom amâna discuția pe marginea lor până când vom ajunge în acel loc.

Păcatul fariseilor era într-adevăr teribil. Ei ai fi trebuit să combine dovezile furnizate de minuni cu mărturia la fel de puternică a profețiilor mesianice care se împlineau înaintea ochilor lor. În legătură cu evenimentele consemnate în Matei 9:30, 33 („și li s-au deschis ochii”; „mutul a vorbit”) ei ar fi trebuit să se gândească la Isaia 35:5, 6 („Atunci se vor deschide ochii orbilor ... și limba mutului va cânta de bucurie”).

35. Isus străbătea toate cetățile și satele, învățând pe norod în sinagogi, propovăduind Evanghelia Împărăției, și vindecând orice fel de boală și orice fel de neputință, care era în norod. 36. Când a văzut gloatele, I s-a făcut milă de ele, pentru că erau necăjite și risipite, ca niște oi care n-au păstor. 37. Atunci a zis ucenicilor Săi: „Mare este secerișul, dar puțini sunt lucrătorii! 38. Rugați dar pe Domnul secerișului să scoată lucrători la secerișul Lui.”

9:35–38 „Mare este secerișul, dar puțini sunt lucrătorii”

Cf. Marcu 6:6, 34; Luca 10:2

35. Isus străbătea toate cetățile și satele, învățând pe norod în sinagogi, propovăduind Evanghelia Împărăției și vindecând orice fel de boală și orice fel de neputință care era în norod. Aici Matei face o pauză, cum ar veni. El privește înapoi și repetă aproape cuvânt cu cuvânt ce a scris mai înainte (comp. 9:35 cu 4:23), însă înlocuiește „toată Galilea” cu „toate cetățile și satele”, probabil pentru a accentua dimensiunile lucrării lui Cristos. În ceea ce privește restul, vezi cele referitoare la 4:23.

Cu toate acestea, în acest punct, caracterul narațiunii se schimbă oarecum. Locul rămâne același, Marea lucrare din Galilea continuă și va continua până în 15:2, însă în timp ce până acum accentul era pus pe cuvintele sapiențiale ale lui Cristos și pe minunile Sale, la care mulțimile răspund cu mare entuziasm, dar fariseii și cărturarii cu o împotrivire din ce în ce mai mare, din acest punct sunt mult mai bine definiți factorii emoționali adânci care îl motivau pe fiecare personaj al acestei drame a mântuirii. Așa că ni se spune acum, pentru prima dată în mod *specific* (acest lucru a fost deja *sugerat* în 8:17), că lucrările de ajutorare și vindecare ale lui Isus vin din simpatie sau compasiune; că acuzația dură a fariseilor – „Cu ajutorul domnului dracilor scoate El dracii”, 9:34 – nu va fi abandonată, ci va fi repetată (10:25; 12:24, 27), cu intenții criminale (12:14); și că entuziasmul oamenilor în legătură cu profetul din Nazaret este în mare parte de natură firească, astfel că atunci când așteptările lor pământești nu le sunt satisfăcute, ei se întorc împotriva Lui (11:20 și urm.). La fel și frații Săi (12:46 și urm.; cf. Marcu 3:21, 22) și concetățenii Săi (13:57).

În consecință, lucrarea lui Cristos devine o bătălie amară. Treptat se profilează crucea; atât pentru El într-un sens unic, cât și pentru ucenicii Lui într-un sens mai larg, din cauza legăturii lor cu El (10:25, 38).

În armonie cu aceste remarci introductive este vers. 36. **Când a văzut gloatele, I s-a făcut milă de ele, pentru că erau necăjite și risipite, ca niște oi care n-au păstor.** Ni-L putem poate imagina pe Isus stând într-un loc înalt. El vede o mulțime de oameni venind spre El. Unii caută poate vindecare pentru sine, în timp ce alții își aduc bolnavii la Isus. Un lucru este clar: foarte puțini, dacă este măcar unul, au găsit pacea care întrece orice pricepere. Cum o vor putea găsi când conducătorii lor îi împovărează tot timpul cu chițibușuri legaliste ținând de Sabat, posturi, filacterii și ciucuri? Acești oameni sărmani sunt oprimați prin poverile pe care le pun pe ei fariseii (Matei 11:28; 15:14; 23:4).

Isus, care pune accentul pe „cele mai însemnate lucruri din Lege: dreptatea, mila și credincioșia” (Matei 23:23), pune *la inimă* starea lor. El este profund mișcat de compasiune sau simpatie,⁴²⁵ ambele cuvinte având aceeași origine și referindu-se la „ceva – fie durere, fie bucurie, deși mai mult prima – ce simte cineva alături de o altă persoană”. Tristețile oamenilor sunt tristețile lui Cristos, fiindcă El îi iubește cu adevărat pe acești oameni împovărați. El are o simpatie adâncă pentru ei și este dornic să îi ajute. Cu privire la simpatia Domnului, vezi și 8:17; 14:14; 15:32; 18:27; 20:34; Marcu 1:41; 5:19; 6:34; Luca 7:13.

Isus îi vede așa cum numai El poate să îi vadă cu inima Sa plină de o simpatie minunată, anume, ca pe niște oi abandonate de păstorul lor și care pier de aceea într-o stepă pustie și bătută de vânturi. Asemenea oi sunt „necăjite și risipite”, „abandonate și părăsite”.⁴²⁶ Ele sunt complet epuizate și expuse înaintea fiarelor răpitoare, a vântului și vremii, foamei și setei. Ce animal domestic este mai dependent, de aceea, mai neajutorat atunci când este abandonat, decât o oaie? Oi neîngrijite, neprotejate și necăutate de nimeni, ce imagine a păcătoșilor lăsați de capul lor sau hărțuiți de rabinii acelor zile. Oamenii, ca oile, aveau nevoie de călăuze adevărate și păstori veritabili.

Această imagine a unor oi rămase fără păstor apare des în Scriptură. Pe lângă pasajele bazate pe Zaharia 13:7, adică, Matei 26:31 și Marcu 14:27, vezi și Numeri 27:17; 1 Regi 22:17; Ezechiel 34; Zaharia 10:2; 11:5 și Ioan 10:12. Pentru o situație mult mai favorabilă – păstorul care își caută oile pierdute și le găsește – vezi cele referitoare la Matei 18:12–14; cf. Luca 15:3–7. Pentru o discuție lungă pe marginea relației dintre Păstorul cel bun și oile Sale, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 97–132.

Ucenicii, care au fost aleși de Isus ca grup de douăsprezece persoane cam în perioada în care El a rostit Predica de pe munte, erau deja de ceva vreme cu El și au primit o educație elementară în vederea apostoliei. În felul lor mărunț, ei trebuie să împartă cu Învățătorul lor povara responsabilității legate de mântuirea omului spre slava lui Dumnezeu. De aceea, nu este de mirare că citim acum: 37, 38. **Atunci a zis ucenicilor Săi: „Mare este secerișul, dar puțini sunt lucrătorii! Rugați dar pe Domnul secerișului să scoată lucrători la**

⁴²⁵ Verbul este ἐσπλαγχνίσθη, pers. a III-a sg., aorist. ind. pas. al lui σπλαγχνίζομαι. Pentru o discuție pe marginea ideii de bază pe care o exprimă, mai ales în legătură cu numele înrudit σπλάγχνα, vezi C.N.T. la Filipeni, p. 58, nota de subsol cu nr. 39.

⁴²⁶ Observați similitudinile verbale: în original, fiecare dintre cele două cuvinte are zece litere, începe cu aceeași literă, se termină cu aceleași cinci litere, este un participiu perf. pas., și are patru silabe. Primul participiu ἐσकुλμένοι, de la σκύλλω, înseamnă de fapt *slab*, apoi *complet consumat*, *obosit*, *epuizat*. Al doilea, ἐρριμμένοι, de la ῥίπτω, înseamnă *trântit* (aici: la pământ), și de aceea, *zăcând într-o stare de completă neajutorare și părăsire*.

secerișul Lui". Isus știa că fiecare persoană copleșită de vinovăție din această mare mulțime se îndreaptă spre ziua morții sale și a judecății finale. Aceste mulțimi sugerează o lipsă deplorabilă și necesitatea eforturilor evanghelice care să compenseze această lipsă. Imaginea lor sugerează nevoia imperativă a ceva similar muncii grele care se cere atunci când recolta trebuie adunată fără amânare (cf. Iosua 24:15, „astăzi”). De aceea, mulțimile imense sunt numite pe drept „secerișul”, câmpul foarte mare care necesită o atenție imediată. Printr-o extindere legitimă a figurii, cineva poate spune că acest seceriș, așa cum este văzut el aici, constă din totalul „oilor pierdute ale casei lui Israel” (10:6). Aplicarea la condițiile de față (cele din secolul al XX-lea) ar lărgi spectrul interpretării fără să intre în contradicție cu ideea inițială, astfel încât referirea să se extindă asupra tuturor celor care pot fi aduși în contact cu Evanghelia (Matei 28:16–20; cf. Marcu 16:15, 16).

În esență, aceasta este explicația acceptată de cei mai mulți comentatori.⁴²⁷ Eu cred că aceasta este perspectiva corectă. Mai există însă și o explicație diferită. Unii limitează imaginea secerișului la cei care sunt „adunați în grânarul ceresc”, adică, la cei în cazul cărora „lucrarea harului izbutește”;⁴²⁸ sau, ca să folosim o expresie diferită, la „numărul limitat al celor aleși, care erau amestecați cu necredincioșii”.⁴²⁹ Însă a limita astfel imaginea din Matei 9:37 nu ar însemna deloc să se facă dreptate contextului, în care nu se menționează vreo separare între două grupuri: cei care vor fi în cele din urmă mântuiți și cei care vor pieri în cele din urmă. Matei 9 privește la mulțimile care se apropie, cu poverile și nevoile lor prezente, cele din clipa în care Isus le vede și este mișcat de compasiune față de ele. Evanghelia mântuirii trebuie dusă la toți acești oameni. Ce se va întâmpla la sfârșit, la întoarcerea lui Cristos, nu este accentuat acum. Este adevărat că la acel eveniment viitor înfricoșător va exista într-adevăr un dublu seceriș (Matei 13:24–30, 36–43; Apocalipsa 14:14–20; cf. Matei 3:12; 25:31 și urm.), însă nu acesta este contextul *de aici*. Aici „secerișul mare” din v. 37 indică *cel puțin* apropierea „mulțimilor”, „a gloatei” sau „a norodului” din v. 36.

Isus fixează atenția ucenicilor Săi asupra unui contrast puternic între numărul mare de oameni care constituie secerișul și a puținătății lucrătorilor care trebuie să adune recolta. Acesta este motivul pentru care îi îndeamnă să se roage acelui Dumnezeu care este „Domnul” – adică, Proprietarul și Conducătorul suprem – al secerișului, ca să trimită lucrători la secerișul Lui. În plus, încurajându-i să se roage astfel, nu accentuează oare Isus faptul că este în joc mai mult decât *numărul* lucrătorilor, adică, tocmai *calitatea* lor? Ei trebuie să fie trimiși de Dumnezeu, nu voluntari. Ei trebuie să fie oameni care Îl iubesc pe Dumnezeu și iubesc sufletele.

Este clar că dorința intensă a lui Cristos după lucrători și mai mulți lucrători care să poată fi trimis la secerișul sufletelor izvorăște din compasiunea Sa adâncă și infinită.

⁴²⁷ Vezi, de exemplu, remarcile lui C. R. Erdman, H. N. Ridderbos și A. T. Robertson din comentariile lor pe marginea acestui pasaj. Multe nume ar mai putea fi adăugate cu ușurință la această listă.

⁴²⁸ R. C. H. Lenski, *op. cit.*, p. 373, 374.

⁴²⁹ Calvin, *Commentary on a Harmony of the Evangelists, Matthew, Mark, and Luke*, trad. în engleză, vol. I, p. 421.

Versetele 37 și 38 nu trebuie separate de v. 36 (îi era „milă de ele”). Acest lucru arată cu siguranță că „cei care sunt chemați de Evanghelie, sunt chemați fără restricții. Fiindcă Dumnezeu a arătat răspicat și cu adevărat în Cuvântul Său ce este acceptabil în ochii Săi, anume, că cei care sunt chemați ar trebui să vină la El. El le promite soiemn odihna sufletului și viața veșnică tuturor celor care vin la El cu credință” (Canoanele din Dort, Paragrafele doctrinare III și IV, art. 8). Printre multele pasaje care sprijină această doctrină a prezentării bine intenționate a Evangheliei înaintea păcătoșilor și faptul că Dumnezeu Își găsește plăcerea în convertirea și mântuirea lor, sunt și următoarele: 1 Regi 8:41–43; Psalmul 72:8–15; 87; 95:6–8; Proverbe 11:30; Isaia 1:18, 5:1 și urm.; 55:1, 6, 7; 61:1–3; Ieremia 8:20; 35:15; Daniel 12:3; Osea 11:8; Mica 7:18–20; Maleahi 1:11; Matei 22:9; 23:37 și urm.; 28:19, 20; Luca 13:6–9; 15; 19:10; Ioan 3:16; 10:16; Fapte 2:38–40; 4:12; Romani 10:1, 12; 11:32; 1 Corinteni 9:22; 2 Corinteni 5:20, 21; 1 Timotei 1:15; Apocalipsa 3:20–22. Vezi și tratarea acestui subiect în legătură cu 18:14 și observă referințele adiționale care sunt menționate acolo. Pentru v. 36–38, vezi și C.N.T. la Ioan 4:35.

Rezumatul capitolelor 8 și 9

Aceste capitole se ocupă în principal de narațiunea unei serii de miracole făcute de Isus. Prin ele Domnul Își arată omnipotența. Printr-o simplă atingere a mâinii Sale (8:3, 15; 9:29), El vindecă imediat și complet. De fapt, o asemenea atingere nici măcar nu este necesară (8:8, 13). Puterea Sa de a vindeca acționează nu numai asupra trupului omului, ci și asupra sufletului său (9:2). El eliberează nu numai de bolile trupului, ci scoate și demoni (8:16, 28 și urm.; 9:32, 33). De fapt, puterea Sa de a restaura nu are limite (8:16; 9:35). El potolește și furtuna (8:26) și învie morții (9:25).

Prin aceste lucrări minunate El nu Își revelează numai puterea, ci și dragostea infinită. El ia bolile oamenilor prin a purta El însuși infirmitățile lor (vezi explicația dată în cazul lui 8:17). Compasiunea Sa tandră, sugerată deja în 8:17 și 9:13, capătă expresia sa deplină în 9:36. Simpatia Sa depășește limitele rasei și naționalității (8:10–12). El este prietenul vameșilor și păcătoșilor (9:10).

Cei care doresc să-L urmeze, trebuie să o facă fără rezerve, lecție pe care cei doi aspiranți (8:19–22) nu au învățat-o, însă la care Matei a luat aminte (9:9). Deși în ce privește natura slabă și păcătoasă a omului ucenicia înseamnă o dureroasă renunțare la sine, pentru cei care au parte de harul înnoirii, chiar și numai în faza sa inițială – să ne gândim numai la ucenicii lui Isus, „puțin credincioși” (8:26) – o asociere strânsă cu Domnul înseamnă bacurie. Prin urmare, de ce ar trebui ei să țină posturile făcute de om (9:15)?

Matei prezintă într-un contrast izbitor *a.* ura față de Domnul pe care au arătat-o într-o măsură din ce în ce mai mare fariseii (9:3, 11, 34) și *b.* dragostea Mântuitorului. Acesta din urmă a fost cuprins de compasiune atunci când, privind mulțimile care se apropiau, a realizat că conducătorii lor dintre farisei, făcând mare caz de lucrurile mici (23:23), au abandonat în realitate mulțimile ca pe niște oi fără păstor (9:35). În această situație, Isus le spune ucenicilor Săi: „Mare este secerișul, dar puțini sunt lucrătorii! Rugați dar pe Domnul secerișului să scoată lucrători la secerișul Lui”.

Capitolul 10

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

Trimiterea celor doisprezece apostoli

Al doilea mare discurs

CAPITOLUL X

M A T E I

10:1-42

10 1 Apoi Isus a chemat pe cei doisprezece ucenici ai Săi și le-a dat putere să scoată afară duhurile necurate și să tămăduiască orice fel de boală și orice fel de neputință.

2 Iată numele celor doisprezece apostoli:

Cel dintâi, Simon, zis Petru, și Andrei, fratele lui;

Iacov, fiul lui Zebedei, și Ioan, fratele lui;

3 Filip și Bartolomeu;

Toma și Matei, vameșul;

Iacov, fiul lui Alfeu,

și Levi, zis și Tadeu;

4 Simon Canaanitul, și Iuda Iscarioteanul, cel care a vândut pe Isus.

5 Aceștia sunt cei doisprezece pe care i-a trimis Isus, după ce le-a dat învățăturile următoare: „Să nu mergeți pe calea păgânilor, și să nu intrați în vreo cetate a samaritenilor; 6 ci să mergeți mai degrabă la oile pierdute ale casei lui Israel.” 7 Și pe drum, propovăduiți, și ziceți: „Împărăția cerurilor este aproape!” 8 Vindecați pe bolnavi, înviați pe morți, curățiți pe leproși, scoateți afară dracii. Fără plată ați primit, fără plată să dați.

9 Să nu luați nici aur, nici argint, nici aramă în brâiele voastre, 10 nici traistă pentru drum, nici două haine, nici încălțăminte, nici toiag, căci vrednic este lucrătorul de hrana lui.

11 În orice cetate sau sat veți intra, să cercetați cine este acolo vrednic și să rămâneți la el până veți pleca. 12 La intrarea voastră în casă, urați-i de bine; 13 și dacă este casa aceea vrednică, pacea voastră să vină peste ea; dar dacă nu este vrednică, pacea voastră să se întoarcă la voi. 14 Dacă nu vă va primi cineva, nici nu va asculta cuvintele voastre, să ieșiți din casa sau din cetatea aceea și să scuturați praful de pe picioarele voastre. 15 Adevărat vă spun că în ziua judecății va fi mai ușor pentru ținutul Sodomei și Gomorei, decât pentru cetatea aceea.

16 Iată, Eu vă trimit ca pe niște oi în mijlocul lupilor. Fiți dar înțelepți ca șerpii, și fără răutate ca porumbeii. 17 Păziți-vă de oameni; căci vă vor da în judecata soboarelor și vă vor bate în sinagogile lor. 18 Din pricina Mea, veți fi duși înaintea dregătorilor și înaintea împăraților, ca să slujiți ca mărturie înaintea lor și înaintea neamurilor. 19 Dar, când vă vor da în mâna lor, să nu vă îngrijorați, gândindu-vă cum sau ce veți spune; căci ce veți avea de spus vă va fi dat chiar în ceasul acela; 20 fiindcă nu voi veți vorbi, ci Duhul Tatălui vostru va vorbi în voi.

21 Fratele va da la moarte pe frate-său și tatăl pe copilul lui; copiii se vor scula împotriva părinților lor, și-i vor omori. 22 Veți fi urâți de toți, din pricina numelui Meu; dar cina va răbda până la sfârșit, va fi mântuit. 23 Când vă vor prizoni într-o cetate, să fugiți într-alta. Adevărat vă spun că nu veți isprăvi de străbătut cetățile lui Israel până va veni Fiul omului.

24 Ucenicul nu este mai presus de învățătorul său, nici robul mai presus de domnul său. 25 Ajunge ucenicului să fie ca învățătorul lui, și robului să fie ca domnul lui. Dacă pe Stăpânul casei L-au numit Beelzebul, cu cât mai mult vor numi așa pe cei din casa Lui?

26 Așa că să nu vă temeți de ei. Căci nu este nimic ascuns care nu va fi descoperit, și nimic tănuț care nu va fi cunoscut. 27 Ce vă spun Eu la întuneric, voi să spuneți la lumină;

și ce auziți șoptindu-se la ureche, să propovăduiți de pe acoperișul caselor. 28 Nu vă temeți de cei ceucid trupul, dar care nu pot ucide sufletul, ci temeți-vă mai degrabă de Cel ce poate să piardă și sufletul și trupul în gheenă.

29 Nu se vând oare două vrăbii la un ban? Totuși, nici una din ele nu cade pe pământ fără voia Tatălui vostru. 30 Cât despre voi, până și perii din cap, toți vă sunt numărați. 31 Deci să nu vă temeți; voi sunteți mai de preț decât multe vrăbii.

32 De aceea, pe orișicine Mă va mărturisi înaintea oamenilor, Îl voi mărturisi și Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri; dar de 33 oricine se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, Mă voi lepăda și Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri.

34 Să nu credeți că am venit s-aduc pacea pe pământ; n-am venit să aduc pacea, ci sabia. 35 Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mamă-sa și pe noră de soacră-sa. 36 Și omul va avea de vrăjmași chiar pe cei din casa lui.

37 Cine iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine; și cine iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine. 38 Cine nu-și ia crucea lui și nu vine după Mine, nu este vrednic de Mine. 39 Cine își va păstra viața, o va pierde; și cine își va pierde viața pentru Mine, o va câștiga.

40 Cine vă primește pe voi, Mă primește pe Mine; și cine Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine. 41 Cine primește un proroc în numele unui proroc, va primi răsplata unui proroc; și cine primește pe un om neprihănit, în numele unui om neprihănit, va primi răsplata unui om neprihănit. 42 Și oricine va da de băut numai un pahar de apă rece unuia din acești micuți în numele unui ucenic, adevărat vă spun că nu-și va pierde răsplata.

10:1–42 Trimiterea celor doisprezece apostoli

Cf. Marcu 3:13–19; 6:7–13; Luca 9:1–6

Acest capitol, de la versetul 5 și până la sfârșit, conține unul dintre discursurile introductive ale Domnului, pe cel de al doilea dintre cele șase existente. Pentru toate cele șase, vezi p. v, vi, 761, 762. Aici, ca și în capitolele precedente, se întrepătrund profund funcțiile profetică, preoțească și împărătească a lui Cristos, după cum urmează:

Atunci când îi trimite pe ucenici într-un tur misionar, Isus le arată cum ar trebui să se comporte. Prin urmare, El apare aici în ipostază de învățător sau profet, descoperitor al voii Tatălui. Însă titlul acesta de „profet” Lui I se aplică și în sensul mult mai restrâns de predicator al evenimentelor viitoare. O singură citire a relatării trimiterii ucenicilor arată că, mai ales din versetul 16 până la sfârșit, Cel care li se adresează Celor doisprezece prezice viitorul. El descrie lucruri care se vor întâmpla atunci când Biserica va duce mesajul celor pierduți în păcat.

Este prefigurată și funcția preoțească a Domnului, cu implicația suferinței Sale răscumpărătoare (vezi v. 38), deși încă foarte slab. Luându-și crucea, ucenicii trebuie să-și urmeze Stăpânul. Ei vor fi urâți pentru că și El este urât (cf. v. 22, 24, 25).

În cele din urmă, Isus Își trimite ambasadorii în lume în calitate de împărat – „Domn al domnilor și Rege al regilor” (Apocalipsa 17:14). El îi înarmează cu autoritate (10:1), pentru că El însuși deține autoritatea supremă.

Rezumat

Matei stabilește mai întâi cadrul discursului trimiterii ucenicilor. În realitate materialul care descrie fundalul începe din 9:35–38 (vezi cele referitoare la aceste versete). În 10:1,

evangelistul menționează chemarea ucenicilor și puterea pe care le-o delegă Isus. Apoi (v. 2-4), este prezentată lista cu Cei doisprezece. Urmează trimiterea lor (v. 5-42).

Așa cum a fost și în cazul Predicii de pe munte, nici aici în acest discurs în vederea Trimiterii Celor doisprezece nu se bat câmpii, ci există o desfășurare ordonată a liniei gândirii. Elementele specifice ale trimerii sunt date în ceea ce poate fi considerată prima parte a discursului (v. 5-15). „Ucenicilor”, care pot fi acum pe drept numiți „apostoli”, li se spune unde trebuie să se ducă, ce trebuie să proclame, ce trebuie să facă, în ce condiții trebuie să-și vadă de drum și la cine trebuie să locuiască. În ceea ce poate fi considerată a doua parte a discursului (v. 16-42), unde, deși încă mai continuă însărcinarea apostolilor, ea începe să se amestece cu discursul profetic, Isus descrie diferitele reacții din viitor ale oamenilor la misiunea apostolilor: unii o vor accepta; mulți o vor respinge. Pentru misionari această respingere va însemna persecuție amară, probabil deja implicată în v. 13b-15. Isus le arată cum ar trebui să răspundă ei la acest tratament, anume, cu curaj și cu încredere în Domnul care îi va răsplăti pentru loialitatea lor.

Citirea v. 13-16 pare să indice, totuși, că ceea ce poate fi considerată Partea I a discursului (v. 5-15) se contopește cu Partea a II-a (v. 16-42) atât de gradat și fin încât tot discursul trimerii (v. 5-42) poate fi tratat ca o unitate; de aceea, el se desfășoară verset după verset sau paragraf după paragraf fără nici un fel de paranteze. Rezultatul: o împărțire a *capitolului* în două părți: a. cadrul (v. 1-4); și b. însărcinarea propriu-zisă (v. 5-42).

Cu toate acestea, caracterul gradual al trecerii de la versetele 5-15 la versetele 16-42 nu este universal acceptat. Așa cum văd unii lucrurile, avertismentul lui Cristos că ucenicii nu vor fi pretutindeni bineveniți, ci vor fi respinși de mulți nu este o introducere adecvată la prezicerea persecuției care așteaptă Biserica. Astfel se ajunge la concluzia că ce se află în 10:5-42 nu este de fapt o unitate, ci o combinație. Isus, așa se spune, nu a rostit acum întregul discurs. Din contră, atunci când, la câțva timp după învierea lui Cristos, a început persecuția, evangelistul a combinat un discurs timpuriu al lui Isus cu unele din cuvintele Sale de mai târziu, mai ales cu cele găsite în discursul Său escatologic (comp. Matei 10:17-22 cu Marcu 13:9-13 și cu Luca 21:12-17). Conform acestei concepții, rezultatul combinației este ceea ce se află în Matei 10:5-42. Pentru a sprijini această teorie a combinației se arată în continuare că îngrozitoarea prezicere a martirajului (v. 21, 28) nu s-a împlinit în timpul primului tur misionar al apostolilor; ci s-a întâmplat chiar fenomenul opus (Luca 22:35). Însă, din moment ce primii cititori ai Evangheliilor au știut foarte bine că necazurile prezise nu au avut loc înainte de învierea lui Cristos, ci după, ei nu au avut dificultăți în a înțelege natura compozită a ceea ce este prezentat aici ca o singură trimitere.⁴³⁰

⁴³⁰ În acord cu acest lucru, H. N. Ridderbos, *op. cit.*, vol. I, p. 203. Este corect să se adauge că el acceptă posibilitatea corectitudinii poziției opuse. Pentru o concepție similară în unele privințe cu cea a lui Ridderbos, vezi W. C. Allen, *op. cit.*, p. 101. F. W. Grosheide, în rezumatul său preliminar al lui Matei 10:17-42, afirmă că suntem nevoiți să credem că Matei a combinat două fragmente de discurs care au fost rostit în momente diferite. R. V. G. Tasker prezintă un frumos rezumat al argumentelor care au fost înaintate în favoarea teoriei combinației. El însuși înclină în favoarea concepției unei singure unități, *op. cit.*, p. 104, 105. În cele din urmă, vezi discuția din D. J. Chapman, *Matthew, Mark and Luke*, Londra, 1937, p. 236-242.

Obiecții:

a. Discursul este prezentat ca și cum ar fi fost rostit ca o unitate. El este precedat de cuvintele: „Aceștia sunt cei doisprezece pe care i-a trimis Isus după ce le-a dat învățăturile următoare” [literal: „după ce le-a poruncit, spunând”] (10:5). Este urmat apoi de fraza: „După ce a isprăvit de dat învățăături la cei doisprezece ucenici ai Săi, Isus a plecat de acolo...” (11:1).

b. Isus S-a referit deja vag la propria Sa moarte care se apropia (9:15). De aceea, nu era oare natural ca și cu această ocazie să înceapă să le spună ucenicilor, și prin ei Bisericii, ce se va întâmpla după plecarea Sa? Deși înainte de învierea lui Cristos nici unul dintre ei nu a fost martirizat, este foarte probabil ca o puternică opoziție să se fi iscat imediat după rostirea cuvintelor lui Isus (10:14, 15, 23:25), iar martirajul a urmat puțin mai târziu (Ioan 21:18, 19; Fapte 12:1, 2; cf. Apocalipsa 6:9). Nu este clar de ce nu ar fi putut fi prezise în același timp ambele verigi din lanțul persecuției.

c. Chiar și în discursul Său escatologic (Matei 24, 25), Isus *însuși* (nu doar evanghelistul) contopește într-un *singur* discurs un eveniment escatologic îndepărtat din punct de vedere cronologic (a doua venire), o acțiune mai apropiată în timp și prelungită (predicarea Evangheliei la toate neamurile) și o tragedie iminentă (căderea Ierusalimului). Așa că de ce nu ar fi putut face ceva similar aici în Matei 10?

d. Așa cum s-a arătat deja mai înainte, nu este deloc neobișnuit ca vorbitorii să-și repete frazele sau remarcile importante pe care le-au spus mai înainte. De ce, de exemplu, ar fi nenatural în cazul lui Isus ca El să facă referire la Mica 7:6 atât aici în Matei 10:21, 35, cât și în Luca 21:16? În plus, diferențele dintre discursul din Matei 10 și oricare alt discurs al lui Cristos sunt mult mai multe decât similitudinile.

e. Faptul că alegerea cuvintelor în cazul propoziției: „vă vor bate în sinagogile lor” (10:17; cf. 23:34) îi este specifică numai Evangheliei după Matei pare să indice mai degrabă o origine timpurie, palestiniană, a acestei expresii, decât o vreme mai târzie a persecuției.⁴³¹

De aceea, voi acționa pe baza presupunerii că discursul consemnat în Matei 10:5–42 a fost rostit ca o unitate, așa cum indică Matei.

Cadrul

10:1. Apoi Isus a chemat pe cei doisprezece ucenici ai Săi și le-a dat putere să scoată afară duhurile necurate și să tămăduiască orice fel de boală și orice fel de neputință. Matei pare să considere de la sine înțeles faptul că cititorii Evangheliei știu deja că Cei doisprezece, ca grup, au fost aleși mai devreme, deși el însuși nu consemnează chemarea lor. Conform lui Luca 6:12, 13, 20, acest grup de doisprezece a fost chemat chiar înainte de rostirea Predicii de pe munte (cf. Marcu 3:13, 14). *Acum*, sau poate mai târziu (în timpul aceleiași veri, anume, a anului 28 d.Cr.), Isus i-a trimis pe acești oameni într-un tur misionar. Ei urmau să fie ambasadorii Săi oficiali sau „apostolii” Săi, investiți cu autoritatea de a-L reprezenta pe Cel care i-a trimis. Faptul că acești exact doisprezece

⁴³¹ Vezi articolul lui K. Schneider despre *μαστίγωω* și alte cuvinte înrudite, Th.D.N.T., vol. IV, p. 515–519.

oameni, nici mai mulți, nici mai puțini, au fost aleși pentru această sarcină trebuie să însemne că Domnul i-a desemnat pentru a fi nucleul noului Israel, fiindcă Israelul vechii dispensații a fost reprezentat de cei doisprezece patriarhi (Geneza 49:28).

Foarte interesant și cu siguranță instructiv este faptul că tocmai acei oameni care au fost îndemnați să se roage ca Domnul secerișului să trimită lucrători pentru secerișul Său (9:38) sunt puși chiar în fruntea acestor lucrători (cf. 18:18). Mai mult, lor li se dă autoritatea de a scoate „duhuri necurate” (cf. Apocalipsa 6:13), numite astfel probabil nu numai pentru că aceste duhuri sunt ele însele necurate, ci pentru că ele îi instigă pe oameni la gânduri, cuvinte și fapte necurate.⁴³²

Oare ce vrea să spună exact Matei atunci când zice că Isus le-a dat ucenicilor „autoritatea” [adică, *puterea plus dreptul* de a o exercita] „să scoată afară duhurile necurate și să tămăduiască orice fel de boală și orice fel de neputință”? Dorește el să spună că prin scoaterea acestor duhuri și ca rezultat al acestui lucru ucenicii au căpătat autoritatea de a vindeca orice boală și orice infirmitate? Dacă acesta este sensul, atunci aproape că pare că orice boală și infirmitate este cauzată în vreun fel de demoni. Acum, în legătură cu 9:32 s-a arătat deja: *a.* că în armonie cu Evanghelia, în unele cazuri bolile erau într-adevăr asociate cu posesiunea demonică, dar și *b.* că acest lucru nu era în nici un caz întotdeauna adevărat. Uneori o suferință fizică este pusă pe seama influenței satanice mai degrabă, decât pe cea a posesiunii demonice (Luca 13:16; cf. Iov 2:7). Adesea nici Satan, nici supușii săi nu sunt menționați măcar în legătură cu bolile omenești. Este adevărat că într-un mod foarte general și indirect orice formă a suferinței umane, fie că ea este de natură fizică sau spirituală, îi poate fi atribuită lui Satan, fiindcă dacă Adam ca și căpetenie a rasei umane ar fi rezistat ispitei, aceste rele nu ar fi existat acum (Geneza 2:16, 17; 3:3, 6, 19; Romani 5:17). Însă toate acestea nu justifică deloc concluzia că „atei 10:1 spune: *a.* că orice boală și infirmitate este cauzată în mod direct de demoni, și *b.* că ucenicii au primit puterea de a vindeca orice boală prin faptul că au căpătat autoritatea de a scoate demonii”.

Din punct de vedere gramatical, este complet legitim să interpretăm diferit 10:1, anume, în sensul că Isus le-a dat Celor doisprezece „autoritate peste duhurile necurate, astfel încât acești oameni au fost în stare și instruiți să le scoată afară, și le-a dat autoritatea de a vindeca orice boală și infirmitate”. Maniera prescurtată în care este exprimat acest lucru în 10:1, poate fi considerată unul din multele cazuri de discurs abreviat.⁴³³

Similitudinile dintre 10:1 și 4:23 sau 9:35 arată că îndeplinindu-și cu credincioșie îndatoririle, Cei doisprezece își reprezintă cu adevărat Stăpânul, fiindcă ei fac ceea ce face și El și ceea ce li s-a poruncit să facă.

2. Iată numele celor doisprezece apostoli:

Cel dintâi, Simon, zis Petru, și Andrei, fratele lui;

Iacov, fiul lui Zebedei, și Ioan, fratele lui;

⁴³² Faptul că sarcina dată acestor doisprezece oameni nu se limita la ceea ce este menționat aici în 10:1 reiese din v. 7, 8, 14, 19, 20, 27; cf. Luca 9:2a.

⁴³³ Vezi C.N.T. la Ioan 5:31.

**3. Filip și Bartolomeu;
Toma și Matei, vameșul;
Iacov, fiul lui Alfeu,
și Levi, zis și Tadeu;**

4. Simon Canaanitul, și Iuda Iscarioteanul, cel care a vândut pe Isus.

În Noul Testament, numele Celor doisprezece sunt listate de patru ori (Matei 10:2-4; Marcu 3:16-19; Luca 6:14-16; Fapte 1:13, 26). Fapte 1:15-26 relatează maniera în care Iuda Iscarioteanul a fost înlocuit cu Matia. Cât despre listele din Evanghелиi, fiecare începe cu Petru (la fel și Faptele apostolilor) și se încheie cu Iuda Iscarioteanul. Nici măcar ordinea nu diferă foarte mult în cazul celor patru liste. Teoretic, atunci când cele douăsprezece nume sunt văzute în fiecare caz ca trei grupe de patru, se obține următorul rezultat:

În rezumatul lui Matei, numele lui Andrei apare imediat după cel al fratelui său, Petru; apoi sunt menționați frații Iacov și Ioan. Acesta este primul grup de patru ucenici. Este posibil ca aceștia să fi fost primii ucenici ai lui Cristos (vezi C.N.T. la Ioan 1:35-42; și vezi mai sus cele referitoare la Matei 4:18-22). Al doilea grup începe cu Filip și Bartolomeu (=Natanael), chemați să fie ucenicii lui Cristos imediat după primul grup (Ioan 1:43-51); și se încheie cu Toma și Matei. În ultimul grup, primele trei nume sunt ale ucenicilor „obscuri”, adică ale celor despre care se știe prea puțin (Tadeu) sau aproape nimic (Iacov, fiul lui Alfeu și Simon Canaanitul); iar ultimul nume este cel al lui Iuda. Oare această obscuritate (într-un caz) și perversitate (în celălalt) este motivul pentru care acești patru ucenici sunt menționați ultimii? Sau ei sunt menționați ultimii pentru că au fost chemați ultimii? Nu știm.

În cazul listei lui Marcu, ordinea în cadrul primului grup este aceeași ca la Matei, cu singura excepție că aici numele lui Andrei este ultimul. În cazul celui de al doilea grup al lui Marcu, găsim „Matei și Toma”, în loc de „Toma și Matei”. Iar în ce privește ultimul grup de patru ucenici, cele două liste sunt identice.

Lista din *Evanghelia* după Luca o urmează pe cea a lui Matei în cazul primelor patru nume, și pe Marcu în cazul celui de al doilea grup de patru. În ce privește ultimul grup de patru nume, Luca adoptă o variantă proprie, inversând ordinea celor două nume care la Matei și Marcu apar la mijloc în cadrul grupului. În plus, el înlocuiește numele lui Tadeu cu cel al lui „Iuda, fiul [sau: fratele] lui Iacov”, având în minte fără îndoială una și aceeași persoană. Așadar, la Luca apare aici următoarea ordine: „pe Iacov, fiul lui Alfeu; pe Simon, numit Zilotul; pe Iuda, fiul lui Iacov; și pe Iuda Iscarioteanul, care s-a făcut vânzător”.

Lista lui Luca din *Faptele apostolilor* îi are în primul grup pe „Petrul, Iacov, Ioan, Andrei”; în al doilea grup pe „Filip, Toma, Bartolomeu, Matei”; iar în al treilea grup pe „Iacov, fiul lui Alfeu, Simon, Zilotul, și Iuda, fiul lui Iacov”. Numele lui Matia este adăugat în vers. 26.

De aceea, nu numai că cele patru liste conțin aceleași douăsprezece nume (cu excepția deja indicată: în capitolul 1 din Fapte cu Matia în locul lui Iuda Iscarioteanul), ci chiar și ordinea este aproape identică, apărând aceleași nume (din nou, cu excepția despre care s-a vorbit) în fiecare grup de câte patru.

În conformitate cu Marcu 6:7, Isus i-a trimis pe cei doisprezece „doi câte doi”. Și în Matei, așa cum indică „și” din cadrul fiecărei perechi și omiterea lui „și” din intervalul

dintre perechi, este făcută o repartizare pe perechi: „Filip și Bartolomeu; Toma și Matei” etc. Excepția: „și” apare și între primele două perechi, poate pentru că este vorba de două seturi de frați. Trebuie să se accepte posibilitatea ca Filip și Bartolomeu să fi călătorit într-adevăr împreună, la fel și Toma și Matei, Petru și Andrei etc. Cu toate acestea, nu există o certitudine absolută în această privință, cu atât mai mult cu cât aranjarea diferă întrucâtva în cazul celor patru liste, așa cum s-a arătat. În tot cazul, vechia poezioară ne ajută să reținem numele, și ne aduce aminte totodată de faptul că ucenicii au fost trimiși în misiunea lor doi câte doi.

Petru și Andrei, Iacov și Ioan,
 Filip și Bartolomeu,
 Matei apoi, și Toma după el,
 [sau: Toma apoi, și Matei după el],
 Iacov cel mic și Iuda cel mai mare,
 Simon Zilotul și Iuda Trădătorul.

Cât despre indivizii care au compus acest grup de doisprezece, nimeni nu este menționat mai des decât pitorescul și impetuosul *Petru*. Numele său original era Simon (sau Simeon). El era fiul lui Iona (sau Ioan). Prin meseria sa, el era pescar, locuind cu fratele său Andrei mai întâi la Betsaida, apoi la Capernaum. Isus, prin harul și influența căruia el s-a transformat treptat dintr-o persoană mai degrabă instabilă într-un martor credincios și demn de încredere, i-a schimbat în mod profetic numele din Simon în Chifa (aramaică), sau Petru (greacă: Petros), care însemna *Stâncă*. Pentru o descriere a caracterului și personalității lui Petru, vezi mai ales cele referitoare la 4:18–22; 26:58, 69–75 și C.N.T. la Ioan 13 6–9; 18:15–18, 25–27; cap. 21. Două cărți ale Noului Testament îi sunt atribuite prin tradiție lui Petru, anume, epistolele numite 1 și 2 Petru. Așa cum s-a arătat mai devreme (vezi p. 37, 38, 40, 48, 49), evanghelistul Marcu nu a fost numit pe nedrept „interpretul lui Petru”. Aici în Matei 10:2, numele acestui ucenic, care este numit când Simon, când Petru, când Chifa, este precedat de expresia „cel dintâi”. El era într-adevăr liderul grupului. În legătură cu acest lucru, vezi cele referitoare la 16:16–19. Este greu să se exagereze însemnătatea lui Petru pentru istoria Bisericii Primare.

Andrei, și el pescar, a fost cel care l-a adus la Isus pe fratele său Petru (vezi C.N.T. la Ioan 1:41, 42). Pentru alte amănunte privitoare la Andrei, vezi mai sus (cele referitoare la 4:18–22); de asemenea Marcu 1:16, 29; 13:3; Ioan 6:8, 9; 12:22. Vezi și cele de mai jos, referitoare la Filip.

Și *Iacov și Ioan* erau frați, fii ai lui Zebedei. Matei îi menționează pe acești doi pescari nu numai aici și în 4:21, 22 (vezi cele referitoare la acest pasaj), ci și mai târziu (17:1; și cf. 20:20, 21).⁴³⁴ Există câteva referiri la ei și în celelalte Evanghelii. Din cauza firii lor impulsive, Isus i-a numit pe Iacov și Ioan „fiii tunetului” (Marcu 3:17; cf. Luca 9:54–56). Iacov a fost primul apostol care a purtat cununa de martir (Fapte. 12:2). În timp ce el a fost primul care s-a dus în cer, fratele său, Ioan, a fost probabil ultimul care a rămas pe

⁴³⁴ Nu reușesc să înțeleg afirmația lui Lenski conform căreia pe lângă Iuda, Matei îl menționează numai pe Petru în restul Evangheliei sale; *op. cit.*, p. 378.

pământ. Cu privire la viața și caracterul lui Ioan, considerat de mulți (cred eu că pe drept) „ucenicul pe care îl iubea Isus” (Ioan 13:23; 19:26; 20:2; 21:7, 20), vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 18–21. Cinci cărți din Noul Testament i-au fost atribuite de tradiție lui Ioan: Evanghelia sa, trei epistole (1, 2 și 3 Ioan) și Apocalipsa.

Filip a fost, cel puțin pentru o vreme, un concetățean al lui Petru și Andrei, adică, și el a fost din Betsaida. După ce a răspuns chemării lui Isus, el l-a găsit pe Natanael și i-a spus: „Noi am găsit pe Acela despre care a scris Moise în Lege și prorocii: pe Isus din Nazaret, fiul lui Iosif” (Ioan 1:45). Când Isus era pe cale să-i hrănească pe cei cinci mii, El l-a întrebat pe Filip: „De unde avem să cumpărăm pâini ca să mănânce oamenii aceștia?” Filip i-a răspuns: „Pâinile pe care le-am putea cumpăra cu două sute de lei [grecește: dinari], n-ar ajunge ca fiecare să capete puțin din ele” (Ioan 6:5, 9). Filip a uitat în aparență că puterea lui Isus întrecea orice calcul. Dacă am deduce de pe urma acestui incident că Filip era o persoană care calcula la rece, mult mai mult decât ceilalți apostoli, ar însemna să ne bazăm prea mult pe prea puțin. În Evangheliile, Filip apare în general într-o lumină favorabilă. Astfel, când grecii s-au apropiat de el cu o cerere: „Domnule, am vrea să vedem pe Isus”, el s-a dus și i-a spus lui Andrei și aceștia doi, Andrei și Filip, i-au adus pe primii la Isus (Ioan 12:21, 22). Trebuie să se admită că Filip nu a înțeles întotdeauna imediat sensul cuvintelor profunde ale lui Cristos – oare ceilalți l-au înțeles? – însă trebuie să spunem spre lauda sa că el își recunoștea ignoranța cu o candoare perfectă și cerea mai multe informații, așa cum reiese din Ioan 14:8: „Doamne, arată-ne pe Tatăl, și ne este de ajuns”. El a primit răspunsul frumos și mângâietor: „... cine M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl” (Ioan 14:9).

Bartolomeu (însemnând: fiul lui Tolmai) este în mod clar *Natanael* din Evanghelia lui Ioan (1:45–49; 21:2). El a fost cel care i-a spus lui Filip: „Poate ieși ceva bun din Nazaret?” Filip i-a răspuns: „Vino și vezi”. Când Isus l-a văzut pe Natanael venind la El, i-a spus: „Iată cu adevărat un israelit în care nu este vicleșug”. Acest ucenic-apostol a fost unul dintre cele șapte persoane cărora le-a apărut Cristosul înviat la malul Mării Tiberiade. Dintre ceilalți șase sunt menționați numai Simon Petru, Toma și fiii lui Zebedei.

Referirile la *Toma* indică faptul că acest om era marcat de disperare și devoțiune. El era întotdeauna înspăimântat că l-ar putea pierde pe Învățătorul său iubit. Se aștepta la ce e mai rău, și îi venea greu să creadă veștile bune care îi erau aduse. Cu toate acestea, atunci când Mântuitorul înviat i s-a arătat în toată dragostea Sa tandră și atotcuprinzătoare, el a fost cel care a exclamat: „Domnul meu și Dumnezeuul meu!” Pentru mai multe informații despre Toma, vezi C.N.T. la Ioan 11:16; 14:5; 20:24–28; 21:2.

Despre *Matei* s-a vorbit deja cu lux de amănunte (vezi cele referitoare la 9:9).

Despre *Iacov, fiul lui Alfeu*, numit de Marcu (15:40) „Iacov cel mic”, ceea ce este interpretat de unii „Iacov cel tânăr”, însă de alții „Iacov cel scund”, nu avem alte informații. Cu toate acestea, este probabil ca el să fi fost același ucenic la care se face referire în Matei 27:56; Marcu 16:1 și Luca 24:10. Dacă acest lucru este corect, numele mamei sale era Maria, una dintre femeile care Îl însoțeau pe Isus și au stat lângă cruce. Vezi C.N.T. la Ioan 19:25. S-a arătat deja că acel Alfeu care a fost tatăl lui Matei nu ar trebui să fie identificat probabil cu Alfeu care a fost tatăl lui Iacov cel mic. Vezi mai sus, nota de subsol 113 de la p. 87.

Tadeu (numit *Levi* în anumite manuscrise ale lui Matei 10:3 și Marcu 3:18) este după toate probabilitățile „Iuda, nu Iscarioteanul” din Ioan 14:22 (vezi cele referitoare la acel pasaj); cf. Fapte 1:13. Din ce se spune despre el în Ioan 14, s-ar părea că el a dorit ca Isus să Se arate lumii, aceasta însemnând probabil: să iasă în lumina reflectoarelor.

Al doilea *Simon* este numit *Canaanitul*, acest al doilea nume fiind o poreclă aramaică însemnând entuziasat sau plin de zel (fanatic). De fapt, Luca îl numește „Simon Zilotul” (Luca 6:15; Fapte. 1:13). După toate probabilitățile, acest nume îi este dat aici din cauză că a aparținut mai întâi partidei zeloților care, în ura lor împotriva conducătorilor străini care cereau tribut, nu se dădeau înapoi de la a genera răscoale împotriva guvernului roman. Vezi Josephus Flavius, *Războaiele iudaice* II.117, 118; *Antichități* XVIII.1–10, 23. Cf. Fapte 5:37.

În cele din urmă, iată-l și pe Iuda Iscarioteanul, al doilea nume al său fiind interpretat ca „omul din Kerieth”, un loc din sudul Iudeii. Evangheliile vorbesc despre el din nou și din nou (Matei 26:14, 25, 47; 27:3; Marcu 14:10, 43; Luca 22:3, 47, 48; Ioan 6:71; 12:4; 13:2, 26, 29; 18:2–5). El este descris uneori ca „Iuda care L-a vândut”, „Iuda, unul dintre cei doisprezece”, „vânzătorul”, „Iuda, fiul lui Simon Iscarioteanul”, „Iuda Iscarioteanul, fiul lui Simon” sau pur și simplu „Iuda”. Probabil că nu e de nici un folos să se speculeze pe marginea motivelor care L-au determinat pe Isus să-L aleagă pe acest om ca unul din ucenicii Săi. Răspunsul de bază se află poate în pasaje ca Luca 22:22; Fapte. 2:23; cf. 4:28. Acest om, deși pe deplin responsabil pentru faptele sale rele, a fost un instrument al diavolului (Ioan 6:70, 71). În timp ce alții, când au simțit că nu mai sunt de acord cu învățăturile lui Cristos sau nu le mai pot tolera se disociau pur și simplu de El (Ioan 6:66), Iuda a rămas cu El, ca și cum ar fi fost pe deplin de acord cu El. Fiind o persoană foarte egoistă, el nu era în stare – sau să spunem „nu era dispus?” – să înțeleagă gestul altruist și frumos al Mariei din Betania, care L-a uns cu mir pe Isus (Ioan 12:1 și urm.). El nu a fost în stare și nici dispus să priceapă că limbajul firesc al iubirii este risipa. Diavolul a fost cel care l-a instigat pe Iuda să-L trădeze pe Isus, adică, să-L predea în mâna dușmanilor Săi. El era hot; cu toate acestea, i-a fost încredințată sarcina de a fi casierul micului grup, cu rezultate previzibile (Ioan 12:6). Atunci când, la instituirea Cinei Domnului, a sosit momentul dramatic – de-a pururi comemorat în Scriptură (Matei 26:20–25; Ioan 13:21–30) și înfățișat în artă (Leonardo da Vinci etc.) – în care Isus i-a surprins pe Cei doisprezece prin cuvintele: „Unul din voi Mă va vinde”, Iuda, deși primise de la preoții cei mai de seamă cei treizeci de arginți ca plată pentru fapta sa (Matei 26:14–16), a avut incredibila neobrăzare de a întreba: „Nu cumva sunt eu, Învățătorule?” Iuda a slujit ca și călăuză detașamentului de soldați și grupului din cadrul poliției Templului care L-au arestat pe Isus în grădina Ghetsimani. Acest trădător L-a indicat pe Isus celor care veniseră să-L prindă printr-un sărut perfid, ca și cum ar mai fi fost încă un ucenic loial (Matei 26:49, 50; Luca 22:47, 48). Cât despre sinuciderea lui Iuda, vezi cele referitoare la Matei 27:3–5; cf. Fapte 1:18. Ce l-a făcut pe acest ucenic privilegiat al lui Cristos să devină trădător? A fost oare mândria rănită, ambițiile înșelate, lăcomia adânc cuibărită în inima lui, frica de a fi dat afară din sinagogă (Ioan 9:22)? Fără îndoială că toate acestea au fost și ele implicate, însă nu e posibil ca cel mai important motiv să fi fost acesta: între inima profund egoistă a lui

Iuda și inima înfinit de altruistă și plină de bunătate a lui Isus a existat o prăpastie atât de mare, încât fie că Iuda ar fi trebuit să-L implore pe Domnul să-i dea harul regenerării și înnoirii complete, o cerere pe care trădătorul a refuzat cu răutate să o facă, fie că trebuia să-și ofere ajutorul pentru a scăpa de Isus? Un lucru este sigur: tragedia șocantă a vieții lui Iuda nu este o dovadă a lipsei de putere a lui Cristos, ci a lipsei de pocăință a trădătorului! Vai de omul acela!

Ceea ce arată măreția lui Cristos este faptul că El a luat *asemenea oameni* și i-a transformat într-o comunitate uimitor de influentă care s-a dovedit ulterior a fi nu numai o vrednică verigă de legătură cu trecutul lui Israel, ci și o fundație solidă pentru viitorul Bisericii. Da, El a realizat acest miracol multiplu cu oameni ca aceștia, cu toate greșelile și slăbiciunile lor, așa cum sunt descriși ei la p. 223, 224. Chiar și atunci când îl lăsăm la o parte pe Iuda Iscarioteanul și ne concentrăm numai asupra celorlalți, rămânem impresionați de măreția Mântuitorului, a cărui putere irezistibilă, înțelepciune incomparabilă și dragoste fără pereche erau atât de uimitoare încât El a fost în stare să adune în jurul Său și să unească într-o *singură* familie oameni care veneau din medii complet diferite, uneori chiar opuse și aveau și temperamente complet diferite. Din acest mic grup făcea parte Petru optimistul (Matei 14:28; 26:33, 35), dar și Toma, pesimistul (Ioan 11:16; 20:24, 25); Tadeu, fostul zelot, care ura impozitele și era dornic să răstoarne guvernul roman, dar și Matei, care-și oferise în mod voluntar serviciile guvernului roman în domeniul colectării impozitelor; Petru, Ioan și Matei, destinați să devină renumiți prin scrierile lor, dar și Iacov cel mic, care rămâne obscur, deși și-a îndeplinit cu siguranță misiunea.

Isus i-a atras la Sine cu funiile compasiunii Sale tandre care nu dădea greș niciodată. El i-a iubit până la capăt (Ioan 13:1), iar în noaptea dinaintea trădării și crucificării Sale i-a încredințat Tatălui Său, spunând:

„Am făcut cunoscut Numele Tău oamenilor pe care Mi i-ai dat din lume. Ai Tăi erau, și Tu Mi i-ai dat; și ei au păzit Cuvântul Tău... Sfinte Tată, păzește în Numele Tău pe aceia pe care Mi i-ai dat, pentru ca ei să fie una, cum suntem și noi. ...Nu Te rog să-i iei din lume, ci să-i păzești de cel rău. Ei nu sunt din lume, după cum nici Eu nu sunt din lume. Sfințește-i prin adevărul Tău: Cuvântul Tău este adevărul. Cum M-ai trimis Tu pe Mine în lume, așa i-am trimis și Eu pe ei în lume. Și Eu însumi Mă sfințesc pentru ei, ca și ei să fie sfințiți prin adevăr” (Ioan 17:6–19, parțial).

Trimiterea

5, 6. Aceștia sunt cei doisprezece pe care i-a trimis Isus, după ce le-a dat învățăturile următoare: „Să nu mergeți pe calea păgânilor, și să nu intrați în vreo cetate a samaritenilor; ci să mergeți mai degrabă la oile pierdute ale casei lui Israel”. Deși, așa cum tocmai s-a arătat, acest grup de doisprezece ucenici urma să fie trimis „în lume”, acest lucru nu s-a întâmplat imediat. Lor li s-a spus inițial să-și limiteze activitatea la „oile pierdute ale casei lui Israel” (vezi 9:36; 15:24; cf. Ieremia 50:6; Ezechiel 34:5, 6). Cu unele excepții importante, Isus însuși a urmat regula: „Întâi iudeului, apoi grecului” (Romani 1:16; 2:9, 10). Deși această învățătură nu se limita la

Templu și la sinagogă, cu toate acestea, pentru El și pentru lucrarea Sa, acestea aveau o importanță de bază (Matei 4:23; 13:53; Ioan 18:20). Faptul că Domnul nu le uita pe neamuri a fost arătat deja (vezi comentariile pe marginea capitolului 2; 4:23–25; 8:11, 12; cf. Ioan 10:16). Însă în planul lui Dumnezeu Evanghelia trebuia să se răspândească printre neamuri, pornind din Ierusalim (Geneza 12:3; 18:18; 22:18; 26:4, cf. Fapte 3:25; de asemenea, Isaia 49:6, cf. Fapte 13:47; apoi Isaia 54:1–3, cf. Galateni 4:27; și Amos 9:11, 12, cf. Fapte 15:16–18). Toate acestea nu anulează nici o iotă din faptul că în principiu, naționalismul Vechiului Testament (prin care răzbate frecvent internaționalismul) este distrus de cruce, astfel încât astăzi „Nu este nici o deosebire între iudeu și grec” (Romani 10:12; cf. Ioan 3:16; 1 Cor. 7:19; Galateni 3:9, 29; Efeseni 2:14, 18; Coloseni 3:11 și 1 Petru 2:9). Porunca dată în 10:5, 6 a fost o restricție temporară care mai târziu a fost ridicată, așa cum reiese din Matei 28:19, 20. Faptul că apostolii au ascultat de porunca privitoare la răspândirea în ordinea corectă a Evangheliei, reiese din Fapte 3:26; 13:46.

Așadar, deocamdată apostolilor li s-a spus să nu iasă din teritoriile evreiești nici măcar la samariteni, oameni cu o descendență și religie mixte (2 Regi 17:24; Ioan 4:22) și care trăiau între Galilea și Iudea. Consemnarea de către Matei a acestei restricții temporare adaugă forță unuia dintre principalele scopuri ale cărții, anume, acela de *a-i câștiga pe deplin pentru Cristos pe evrei* (vezi mai sus, p. 89). Este ca și cum evanghelistul (și prin el Dumnezeu) le-ar spune evreilor: „Gândiți-vă la toate privilegiile de care v-ați bucurat, de lucrarea care v-a fost încredințată de către profeți și preoți. În plus, atunci când a sosit Mesia ca împlinire a profețiilor și simbolurilor, El a avut grijă ca voi să fiți primii care să primiți vestea bună. S-a dus o muncă intensă printre voi mai întâi de a se face cunoscută mântuirea prin El. De aceea, acceptați-L pe El ca Domnul și Mântuitorul vostru”!

Isus continuă: **7. Și pe drum, propovăduiți, și ziceți: „Împărăția cerurilor este aproape!”** Această temă a Împărăției, proclamată mai întâi de Ioan Botezătorul, apoi de Isus, iar acum de ucenici, a fost deja explicată (vezi cele referitoare la 3:2; 4:17, 23). Pe scurt, ea însemna că apostolii trebuie să continue să proclame că dispensația care urma să înceapă atunci când prin împlinirea profeției mesianice Împărăția cerurilor (adică, a lui Dumnezeu) se va arăta cu mai multă putere în inimile și viețile oamenilor ca oricând înainte, a și sosit într-un anumit sens. Trimiterea continuă: **8. Vindecați pe bolnavi, înviați pe morți, curățiți pe leproși, scoateți afară dracii. Fără plată ați primit, fără plată să dați.** O comparație a lui 10:8 cu 4:23 și 9:35 arată că ceea ce vrea să spună Isus este: „Faceți și continuați să faceți ceea ce am făcut și fac Eu”. „Autoritatea” cu care să facă acest lucru le-a și fost dată (10:1). Prin harul lui Dumnezeu, ei trebuie să pună acum la lucru această putere.

Există din abundență dovezi care atestă că ceea ce a fost poruncit și prezis a și avut loc, în parte atunci imediat, în acea călătorie sau la scurt timp după, în parte mai târziu, la învierea lui Cristos; în parte prin lucrarea Celor doisprezece, prin conducătorul lor, Petru, sau prin Petru și Ioan, și în parte prin Pavel, care a fost cu siguranță considerat și el apostol (din moment ce vorbim despre „Cei doisprezece și Pavel”). Vezi următoarele pasaje: Marcu 6:13, 30; Luca 9:6–10; Fapte 3:1–10; 5:12–16; 9:32–43; 14:8–10; 19:11, 12; 20:7–12; 28:7–10. Mai mult, Isus îi învață pe Cei doisprezece să-și

ofere gratuit serviciile. Ceea ce au primit fără plată, trebuie să împartă gratuit și cu bucurie. Nu trebuie să existe nici un fel de simonie (Fapte 8:18-24).

Isus le-a spus apostolilor unde să meargă, ce să proclame și ce să facă. El le spune acum în ce fel să pornească la drum: **9, 10. Să nu luați nici aur, nici argint, nici aramă în brăiele voastre, nici traistă pentru drum, nici două haine, nici încălțăminte, nici toiaș...** În această călătorie trebuie luat numai strictul necesar. Prin urmare, Cei doisprezece nu trebuie să-și ia bani cu ei, fiindcă nu vor avea nevoie de ei. Nu trebuie să încerce să facă rost de monede cum sunt, de exemplu, aureusul de aur, dinarul de argint sau assarionul de aramă. Ei nu trebuie să-și umple brâul cu ele.

Unii au sugerat că banii se puneau în brâul de piele prin așezarea lor într-un mic portofel care, ca o teacă de sabie, era atârnat apoi la cingătoare. Alții subliniază că brâul nu era făcut întotdeauna și neapărat din piele (3:4), ci adesea din pânză sau postav, ca și tunica. Prin înfășurarea unui asemenea brâu de câteva ori în jurul trupului se obțineau niște așa-zise „buzunare” care serveau admirabil de bine ca locuri în care se puteau ține bani sau alte valori.⁴³⁵ Nu trebuia luată nici traistă sau desagă pentru drum (literal: geantă pentru drum sau călătorie) pentru căratul rezervelor de hrană și îmbrăcăminte.⁴³⁶ Se va pune întrebarea: „De ce toate aceste restricții”? Răspunsul care pare să se potrivească imediat ar putea fi: „Din cauză că Dumnezeu va purta de grijă de toate. Apostolii trebuie să-și pună toată încrederea în El”. Fără îndoială că acesta este într-adevăr răspunsul de bază. Vezi cele referitoare la 6:19-34, la care adaugă Luca 22:35. Cu toate acestea, în contextul de față este adăugat și un alt gând (în nici un caz nu unul fără legătură); anume, **căci vrednic este lucrătorul de hrana lui.**⁴³⁷ Cu siguranță că din partea apostolilor nu trebuie să vină nici un fel de lăcomie sau dorință de îmbogățire: ceea ce ei au primit fără plată, trebuie să dea mai departe pe gratis (v. 8). Totuși, acest lucru nu anulează în nici un caz obligațiile celor care primesc vestea bună. Ei au datoria să îndeplinească nevoile acestor doisprezece oameni. Acest lucru este în armonie cu tot ce spune Scriptura. Vezi mai ales pasajele următoare: Deuteronom 25:4; 1 Corinteni 9:7, 14 și C.N.T. la 1 Timotei 5:18. Fiecărui lucrător Dumnezeu i-a dat dreptul să beneficieze de roadele muncii lui. Acest lucru include și resursele materiale. Foarte interesantă este

⁴³⁵ A. Sizoo, *op. cit.*, p. 52.

⁴³⁶ Adăugirea „pentru drum” pare să indice că aici este vorba de ideea „unei genți care să conțină rezerve sau provizii de care credeți că aveți nevoie pentru călătorie”, nu de „o geantă pentru adunat bunuri primite de la cei care fac milostenie”. Prin urmare, ideea lui A. Deissmann (*op. cit.*, p. 109) că aici se face referire la „traista cerșetorului” ar trebui probabil respinsă. Mai mult, o singură tunică va fi de ajuns. Nu va fi nevoie de o alta, indiferent dacă este de schimb sau pentru o protecție suplimentară în caz de vreme rea (cf. Marcu 6:9). Acest avertisment împotriva luării unor lucruri „în plus” se răsfrânge probabil și asupra a ceea ce urmează. Dacă da, „să nu luați... nici încălțăminte” înseamnă: „Să nu luați o pereche de sandale în plus. Cele pe care le purtați vor fi de ajuns”. Nu numai că această interpretare pare să se potrivească cu contextul, ci și aduce pasajul în armonie cu Marcu 6:9. În plus, mersul în picioarele goale este asociat în Scriptură cu alte idei, cum ar fi reverența în prezența Divinității (Exod. 3:5), sărăcia extremă (Isaia 20:2; 15:22) și durerea (2 Samuel 15:30; cf. Ezechiel 24:17). Nu va fi necesar nici un nou toiaș care să-l înlocuiască pe cel vechi și nici nu este permis să se ia unul în plus (comp. pasajul din Matei cu Marcu 6:8).

⁴³⁷ Literal: „de mâncarea lui”, însă având în vedere cele precedente, probabil că este intenționat sensul oarecum mai larg.

în această privință poziția lui Pavel în legătură cu acest subiect. Vezi rezumatul în zece puncte din C.N.T. la 1 Tesaloniceni 2:9.

De aceea, a devenit clar faptul că Dumnezeu urmează să le poarte de grijă acestor oameni în călătoria lor, atât acum, cât și mai târziu, și că El Se va folosi de prietenii Evangheliei pentru a duce la îndeplinire acest plan al Său. Acest lucru însemna că apostolii, la rândul lor, aveau datoria de a selecta cu atenție familiile care îi vor găzdui. De aceea, nu este de mirare că Isus adaugă acum: **11. În orice cetate sau sat veți intra, să cercetați cine este acolo vrednic și să rămâneți la el până veți pleca.** Probabil că este legitim să se presupună că, după sosirea lor în orice cetate, indiferent de mărimea ei, misionarii vor predica mai întâi afară, la vreun colț de stradă, în piață (cf. Iona 3:4); sau, dacă sunt invitați, în sinagogă. În urma răspunsului pe care îl primesc, nu va fi greu de stabilit cine dintre ascultători este „vrednic” sau „merită” să îi găzduiască pe aducătorii veștii bune. Aceștia sunt probabil oameni care așteptau deja „mângâierea lui Israel” (Luca 2:25) sau „mântuirea Ierusalimului” (Luca 2:38). De la asemenea oameni ne putem aștepta să se bucure de ocazia de a-i găzdui pe mesagerii lui Dumnezeu. După ce își vor găsi un asemenea adăpost, ucenicii să îl considere cartierul lor general până când părăsesc orașul pentru a merge în alt loc. Din moment ce Cei doisprezece călătoreau doi câte doi, privilegiul de a ajuta cauza Evangheliei în acest fel putea fi extins asupra mai multora.

În vremurile și ținutul în care se întâmplau toate acestea exista o veche tradiție a ospitalității. Condițiile sociale erau de așa fel încât această practică era aproape o necesitate, având în vedere faptul că nu era ușor să călătorești în acea perioadă și nu se găseau prea ușor hanuri. De asemenea, familia care oferea acum adăpost, se putea afla foarte ușor în situația de a avea și ea nevoie de el peste puțin timp. În plus, trebuie să se observe că aceia dintre ascultători care erau versați în tradițiile evreiești – și având în vedere versetele 5 și 6, mulți dintre ei erau – știau că Scripturile încurajau în mod cert ospitalitatea prin intermediul unei lungi liste de exemple nobile. Printre cei care și-au demonstrat în vremurile străvechi ospitalitatea erau Avraam (Geneza 18:1-8), Rebeca (Geneza 24-25), Reuel (Exod. 2:20), Manoah (Judecători 13:15), femeia sunamită (2 Regi 4:8-10) și Iov (Iov 31:34). Această practică a continuat până în următoarea dispensație. De aceea, pentru perioada nou-testamentară să adăugăm numele unor persoane generoase ca Levi (=Matei; Matei 9:10; Luca 5:29), Zacheu (Luca 19:5, 10), Marta și Maria (Ioan 12:1, 2); Lidia (Fapte 16:14, 15), Acuilă și Priscila (Fapte 18:26; Romani 16:3, 4), Fivi (Romani 16:1, 2), Filimon (Filimon 7, 22), Onisifor (2 Timotei 1:16) și Gaiu (3 Ioan 5, 6). Biblia consideră că spiritul și practicarea ospitalității sunt câteva din calitățile indispensabile ale vieții creștine (Romani 12:13; 1 Timotei 3:2; 5:10; Tit 1:8; Evrei 13:2).⁴³⁸

Continuarea: **12, 13. La intrarea voastră în casă, urați-i de bine; și dacă este casa aceea vrednică, pacea voastră să vină peste ea; dar dacă nu este vrednică, pacea voastră să se întoarcă la voi.** După ce s-au stabilit în casa celor care erau vrednici, apostolii

⁴³⁸ Cu privire la subiectul ospitalității, vezi excelentul articol “Hospitality” al lui B. S. Easton, I.S.B.E., vol. III, p. 1432, 1433, în care apare și un paragraf care arată de ce nu ar fi înțelept ca misionarii în țări străine de astăzi să încerce să aplice literal și în detaliu metodele pe care le recomandă Isus Celor doisprezece.

trebuie să meargă acum din casă în casă, ducând Evanghelia. Când intră în orice casă, ei trebuie să pronunțe salutul lor peste ea. Prin urmare, ei vor folosi formula familiară „Pace vouă”. În acea vreme, ca și astăzi, acesta era salutul obișnuit (Geneza 43:23; Judecători 6:23; 19:20; 1 Samuel 25:6; 1 Cronici 12:18; Psalmul 122:8; Daniel 4:1; 6:25; 10:19; Luca 10:5; 24:36; Ioan 20:19, 21, 26). Cu toate acestea, contează foarte mult cine îl spune. În gura persoanei superficiale, el nu este altceva decât o formulă convențională. Printre prieteni, era și fără îndoială expresia unei dorințe sincere. Cu toate acestea, în cazul de față – și în pasaje ca Luca 24:36; Ioan 20:19 etc. – este mult mai mult decât o dorință. În numele Celui care i-a trimis, acești apostoli nu numai că *urează* pace, ei o și *aduc*. Tocmai ca în binecuvântarea lui Aaron (Numeri 6:24–26), unde numele lui Iehova *era pus* peste copiii lui Israel astfel încât să rezulte această binecuvântare, la fel se întâmplă și aici.⁴³⁹ Cu toate acestea, nu exista nimic magic în acest lucru. Binecuvântarea specială era pentru cei care prin har erau „vrednici” să o primească prin credință, nu pentru ceilalți. Dacă acea casă nu era vrednică, „pacea voastră să se întoarcă la voi”, spune Isus, adică, în acel caz ea nu va avea parte de binecuvântare. În legătură cu acest subiect, vezi explicarea celei de a patra fericiri (5:6). Continuarea: **14, 15. Dacă nu vă va primi cineva, nici nu va asculta cuvintele voastre, să ieșiți din casa sau din cetatea aceea și să scuturați praful de pe picioarele voastre. Adevărat vă spun că în ziua judecății va fi mai ușor pentru ținutul Sodomei și Gomorei, decât pentru cetatea aceea.** După ce călătoreau prin ținuturi păgâne, evreii aveau obiceiul de a scutura praful de pe sandalele și hainele lor înainte de a intra din nou în Țara Sfântă.⁴⁴⁰ Ei se temeau că altminteri și în țara lor obiectele curate din punct de vedere al legii ceremoniale ar putea deveni necurate. De aceea, ce spune de fapt Isus este că până și un loc evreiesc, fie că este o casă sau o cetate, care refuză să accepte Evanghelia trebuie considerat în mod similar necurat. Pavel și Barnaba au făcut exact acest lucru atunci când împotriva lor a fost organizată o persecuție în districtul evreiesc al Antiohiei din Pisidia (Fapte 13:50, 51). Asupra unui asemenea loc atârna o responsabilitate colosală, o mare povară a vinovăției. Isus spune că în ziua judecății pedeapsa care așteaptă ținutul⁴⁴¹ Sodomei și Gomorei, exemple clasice ale stricăciunii (Geneza 13:13; 18:20; Iuda 7), va fi mai ușoară decât cea pregătită pentru cetatea care respinge Evanghelia. Motivul pentru care acest lucru este adevărat este afirmat clar în Luca 12:47, 48.

Este dificil, dacă nu imposibil, să se citească versetele 14 și 15 și să nu se simtă că Domnul sugerează deja că proclamarea mesajului Împărăției va întâmpina o opoziție serioasă. În textul care urmează acum, natura acestei opoziții și formele pe care le va lua ea sunt mult mai bine definite și apostolilor li se arată cum trebuie să o scoată la capăt cu ea. **16. Iată⁴⁴², Eu vă trimit ca pe niște oi în mijlocul lupilor.** Cf. Luca 10:3. Trimiterea lor ca „niște oi” (Ioan 10:11, 14, 27, 28) este minunată, însă „în

⁴³⁹ Vezi C.N.T. la 1 și 2 Tesaloniceni, p. 43–45.

⁴⁴⁰ S.BK., I, p. 571.

⁴⁴¹ Ca în 4:15, cuvântul „ținut” indică oamenii care locuiesc acolo. La fel și cuvântul „cetate” de aici din versetul 15.

⁴⁴² Vezi nota de subsol 133 de la p. 120.

mijlocul lupilor” sau „printre” ei este un lucru crud și distructiv, reprezintă un mare pericol. Vezi cele referitoare la 9:36; cf. Ezechiel 22:27; Țefania 3:3 și Fapte 20:29. Cu toate acestea, în acest anunț există și mângâiere, anume că *El*, Isus însuși, este Cel care îi trimite. El a avut probabil scopurile Sale înțelepte atunci când a făcut acest lucru: *a.* ca ei să poată proclama acolo Evanghelia Împărăției; *b.* pentru ca, făcând astfel, să poată fi adunate și alte „oi” din mijlocul celor care sunt numiți acum încă „lupi”; *c.* ca astfel credința apostolilor să fie întărită; și *d.* ca toate acestea să fie spre gloria lui Dumnezeu. În plus, faptul că El însuși îi trimite înseamnă că este profund implicat în lucrarea lor, fiindcă expresia „Eu vă trimit” înseamnă „Eu însumi vă trimit să fiți apostolii Mei, adică, reprezentanții Mei oficiali”⁴⁴³, astfel încât Eu să fiu cel care lucrează prin voi”. Acest lucru înseamnă cu siguranță protecție. Fie ce o fi, ei sunt în grija Lui plină de dragoste. Dacă nu ar fi așa, ei ar fi neajutorați, fiindcă ce pot face oile când sunt în mijlocul lupilor?

Totuși, atunci când extinde asupra lor această grijă minunată a Sa, Isus nu-i scutește de responsabilitate. Astfel că El continuă: **Fiți dar înțelepți ca șerpii și fără răutate ca porumbeii.** Cât despre primul (cf. Luca 16:8), șarpele este văzut aici ca întruparea subtilității intelectuale și a istețimii (Geneza 3:1). Prudența și prevederea șarpelui au devenit proverbiale. Istețimea recomandată aici ca și calitate umană implică *înțelegerea* naturii împrejurărilor în care trăiește cineva, atât a factorilor sufletești, cât și a celor materiali, *circumspecție*, *bun-simț sfințit*, *înțelepciune* pentru a face lucrul potrivit la momentul, în locul și în maniera potrivită, o încercare serioasă de a descoperi întotdeauna cel mai bun mijloc pentru atingerea celui mai înalt scop, o căutare plină de zel și onestă după un răspuns la întrebări ca acestea: „Cum vor părea acest cuvânt al meu și această acțiune a mea «la sfârșit»?” „În ce fel va afecta acest lucru viitorul meu, pe cel al semenului meu, slava lui Dumnezeu?” „Este acesta cel mai bun mod de a rezolva problema sau există unul mai bun?” Vezi Efeseni 5:15.

Această istețime nu implică niciodată un compromis cu răul. Isus ne învață că este de datoria omului să fie nu numai isteț ca șarpele, dar și fără răutate sau inocent (Filipeni 2:15) ca porumbelul. Cât despre porumbei, vezi cele referitoare la Matei 3:16; cf. Cântarea Cântărilor 5:2, „porumbițo, neprihănită”.

Ca un exemplu excelent de persoană în care această istețime și inocență se îngemănează este apostolul Pavel, așa cum arată din abundență epistolele sale și cartea Faptele apostolilor. El este cu siguranță „totul pentru toți” (1 Corinteni 9:22), alegându-și cu atenție modul de abordare pentru a se potrivi cu fiecare situație diferită. Vezi, de exemplu, Fapte 17:22–31, în contrast cu Fapte 13:16–41. El este într-adevăr „isteț”. Ceea ce se relatează în Fapte 23:6–8 că face poate fi considerat chiar „strălucitor”. Cu toate acestea, el este fără vină (Fapte 24:16), și îi îndeamnă și pe cititorii săi să se abțină de la orice formă de rău (1 Tesaloniceni 5:22) și să trăiască vieți care sunt umplute de o bunătate activă (1 Tesaloniceni 5:14, 15).

⁴⁴³ Pentru „Eu vă trimit” Isus putea folosi verbul mai slab πέμνω, însă El îl folosește pe cel mai puternic, ἀποστέλλω (cf. ἀπόστολος), și face expresia și mai accentuată prin folosirea fără prescurtare a pronumelui personal la persoana I sg. „eu”. El spune ἐγὼ ἀποστέλλω: „Eu însumi vă trimit”.

Printre alții în care se combină această istețime cu inocența sunt David, în relația sa cu invidiosul rege Saul, care îl persecută (1 Samuel 24 și 26); Mardoheu, în reacția sa față de arogantul Haman (Estera 3:2–4; 4:12–14) și Abigail, „o femeie cu judecată”, lucru de care avea nevoie în relația cu soțul ei necugetat, Nabal (1 Samuel 25:3).

Legătura dintre versetele 16 și 17, departe de a fi una abruptă, așa cum ar crede unii, este în realitate foarte naturală. Isus a vorbit despre „lupi”, adică, oameni răi care ar încerca să le facă rău oilor. Așa că acum El continuă: **17. Păziți-vă de oameni...** Asemenea oameni răi erau deja prezenți înainte de moartea lui Cristos pe cruce și învierea Lui. Vezi 8:3; 9:22, 34. Mai mult, nu era oare Iuda Iscarioteanul unul dintre ucenicii lui Cristos și scopul lui nu urma să fie acela de a-L preda pe Isus autorităților? Și nu erau și cei care îi întindeau tot timpul capcane Mântuitorului pentru a-L putea acuza de ceva? Vezi Matei 12:10; 22:15; cf. Ioan 8:6. Oare ura împotriva lui Isus nu înseamnă și lipsă de prietenie față de ucenicii Săi? Vezi 5:10–12; 10:24; Ioan 15:20. De aceea, la baza avertismentului lui Cristos stătea prezentul, adică, condițiile care predominau chiar în acele clipe, în timpul lucrării pământești a lui Cristos.

În cazul ucenicilor lui Cristos, ura urma să continue și chiar să se intensifice în perioada de după înviere. Între persecuția care avea deja loc și a cărei țintă era în special Isus, și cea care urma să îi vizeze pe ucenicii Săi exista o legătură foarte strânsă, așa că predicția aflată aici în Matei 10:17 este de la sine înțeleasă.

Acesta este contextul în care Isus îi avertizează pe ucenicii Săi prin cuvintele „păziți-vă de”⁴⁴⁴ oameni. El vrea să spună: „Fiți pe fază împotriva” lor. Deși nu se poate determina exact ce avea în minte Domnul atunci când a spus acest lucru, intenția lui a fost probabil aceea ca ucenicii Săi să fie puși în gardă împotriva intențiilor rele ale oamenilor. Probabil că una sau două dintre ideile următoare poate fi pusă sub semnul acestei noțiuni generale: *a.* Să nu vă încredeți cu naivitate în oameni; *b.* Să nu îi înfuriați fără un motiv temeinic; *c.* Să nu cădeți în capcana întrebărilor lor viclene, ci să vă rugați pentru harul de a le putea da răspunsul potrivit; și/sau *d.* Să nu faceți nimic care să le permită să aducă împotriva voastră o acuzație validă (cf. 1 Petru 4:15, 16). Continuarea: **căci vă vor da în judecata soboarelor și vă vor bate în sinagogile lor.** Aceste soboare erau probabil tribunalele locale evreiești care culminau cu Curtea Supremă evreiască, Sanhedrinul (vezi cele referitoare la 2:4). În sinagogi erau biciuiți cei care erau condamnați de tribunal pentru unele delictе bine definite.⁴⁴⁵

Unele surse evreiești conțin reglementări detaliate privitoare la asemenea biciuiri. Unul din judecători citea un pasaj potrivit din Deuteronom sau din Psalmi, un al doilea număra loviturile (vezi Deuteronom 25:1–3), un al treilea dădea comanda

⁴⁴⁴ Verbul *προσέχω* (aici la pers. a II-a pl. imperativ prez., *προσέχετε*) are diferite sensuri. În esență, el înseamnă: a concentra (mintea) asupra, a lua seama la; și astfel a fi preocupat de (Fapte 20:28), a se ocupa de (1 Timotei 4:13), a fi dependent de (1 Timotei 3:8), a atârna de (1 Timotei 6:3) și de asemenea: a te păzi de (7:15, 10:17, 1:6, 11, 12; Luca 20:46; cf. Matei 6:1, „aveți grijă să nu”).

⁴⁴⁵ M. M., p. 604, paragraful *συνέδριον*, privește textul din Matei 10:17 ca unul care se referă la tribunalele locale evreiești de pe lângă sinagogă, și în cele din urmă la Marele Tribunal din Ierusalim, Sanhedrinul.

înaintea fiecăreia etc.⁴⁴⁶ Din Faptele apostolilor (22:19) aflăm că Saul (=Pavel) din Tars a făcut ca cei care credeau în Cristos să primească această pedeapsă cumplită. După convertirea sa, el însuși a fost torturat în mod similar. El urma să scrie: „De cinci ori am căpătat de la iudei patruzeci de lovituri fără una” (2 Corinteni 11:24). Îngrijitorul sinagogii (Luca 4:20) era cel însărcinat cu administrarea loviturilor.

Prezicerea capătă amploare când Isus continuă: **18. Din pricina Mea, veți fi duși înaintea dregătorilor și înaintea împăraților, ca să slujiți ca mărturie înaintea lor și înaintea neamurilor.** În ce îi privește pe dregători, să ne gândim numai la procuratori ca Pilat din Pont, Felix și Festus; în ce-i privește pe regi, la Irod Agripa I (Fapte 12:1) și la Agripa al II-lea (Fapte 25:13, 24, 26). Chiar și lui Irod Antipa, care tehnic nu era un rege, i s-a dat uneori acest titlu (Matei 14:9; Marcu 6:14). Pilat din Pont a fost cel care L-a condamnat pe Isus la moarte prin crucificare, după ce L-a trimis la „regele” Irod Antipa (Matei 27:26; Luca 23:6–12). Regele Irod Agripa I a fost cel care l-a ucis pe Iacov (fiul lui Zebedei și fratele apostolului Ioan). Vezi Fapte 12:1. Din Fapte 25:13 reiese că Pavel a fost adus înaintea regelui Agripa al II-lea și a procuratorului Festus. El a avut o mărturie minunată, ca înaintea lui Felix, mai devreme. Este ușor de înțeles că asemenea mărturii erau prezentate și înaintea altora dintre neamuri, anume, a celor care mai erau prezenți sau au auzit mai apoi ce s-a vorbit. Cf. Filipeni 1:12, 13; 4:22. Astfel vestea bună a continuat să se răspândească.

Așadar, *a.* împlinirea inițială a acestei profeții urma să aibă loc în viitorul apropiat, așa cum reiese din atitudinile și condițiile deja existente; și *b.* detaliile privitoare la împlinirea ei care a urmat sunt relatate în cartea Faptelor apostolilor și în epistole. Vezi și Apocalipsa 1:9; 2:8–11; 6:9–11; 12:6, 13–17 etc.

Ceea ce este mai important decât orice este faptul că Isus spune că aceste lucruri se vor întâmpla „din pricina Mea”. Când cineva îi persecută pe ucenicii lui Cristos, el Îl persecută pe Cristos însuși, un fapt care s-a gravat atât de puternic pe mintea și inima lui Pavel (și prin el, în conștiința lui Luca), încât, indiferent cât de diferite ar fi relatările convertirii lui Pavel, cuvintele „Saule, Saule, pentru ce *Mă* prigonești?” se află în toate trei (Fapte 9:4, 5; 22:7, 8; 26:14, 15). Acest lucru înseamnă că cel persecutat nu este niciodată separat de dragostea lui Cristos și de puterea și mângâierea pe care o dă ea.

Această mângâiere capătă o expresie minunată în versetele 19, 20. **Dar, când vă vor da în mâna lor, să nu vă îngrijorați, gândindu-vă cum sau ce veți spune; căci ce veți avea de spus vă va fi dat chiar în ceasul acela; fiindcă nu voi veți vorbi, ci Duhul Tatălui vostru va vorbi în voi.** Să fii dus înaintea tribunalului este un lucru serios. Întrebarea *cum* să te porți înaintea judecătorilor, inclusiv a guvernatorilor și regilor, mai ales cum să li te adresezi și *ce* să spui în apărarea ta îi putea umple pe acești oameni de frică și oroare. Într-o manieră șocantă, Isus spune: „nu vă îngrijorați” (vezi mai sus, cele referitoare la 6:31); adică, „De câte ori îngrijorarea își ridică capul, dați-i în cap imediat”. Aici, ca în Predica de pe munte, Isus interzice nu numai obiceiul îngrijorării, ci și începutul ei. Motivul: „vă va fi dat chiar în ceasul acela”. Acest lucru nu înseamnă că mintea apostolului persecutat

⁴⁴⁶ Pentru mai multe detalii privitoare la acest subiect, vezi articolul lui K. Schneider despre *μαστιγόω*, din Th.D.N.T., vol. IV, p. 515–519.

este *tabula rasa* (o tablă curată) și că Dumnezeu va începe să scrie mecanic niște cuvinte pe acel spațiu gol. Din contră, nici când acești martori sunt aduși la judecată, nici când ei scriu cărți sau epistole – să ne gândim, de exemplu, la Matei, Ioan și Petru – personalitatea lor nu este suprimată, nici educația lor apostolică pe care au primit-o de la Isus nu este anulată. Toate acestea vor fi îmborsărite și intensificate și ridicate într-un plan superior de activitate. În acest sens organic este adevărat că ceea ce vor trebui să spună le va fi dat în acel moment. Duhul Tatălui va vorbi prin ei, și chiar acel Duh, anume, Duhul Sfânt, a treia Persoană a Sfintei Treimi, le va „aduce aminte de tot” ce le-a spus Isus însuși (Ioan 14:26). Acel Duh a fost deja la lucru cu mult înainte de Rusalii (Psalmul 51:11). Însă la și după Rusalii El urma să fie „turnat” în toată plinătatea Lui.

Faptul că și această profeție s-a împlinit în mod glorios reiese din discursurile lui Petru, sau Petru și Ioan (Fapte 4:8–12, 19, 20, cu efecte asupra audienței care sunt descrise în 4:13, 14) și din cel al lui Pavel (Fapte 21:39–22:21; 23:1, 6; 24:10–21; 26:1–23).

Mărturisirea lui Isus va crea dezbinare nu numai între grupuri de oameni – de exemplu, între cei care îi primesc cu bucurie pe ucenici și mesajul lor și cei care îi resping cu mesajul lor cu tot – ci chiar și în sânul familiei: **21. Fratele va da la moarte pe frate-său și tatăl pe copilul lui; copiii se vor scula împotriva părinților lor, și-i vor omori.** Este adevărat că această ultimă propoziție poate fi îndulcită oarecum, traducând-o „și îi vor da să fie omorâți” (cf. 26:59; 27:1; Marcu 13:12; 14:55); însă, în esență, acest lucru nu îmbunătățește situația. Persoana care trimite la moarte pe nedrept pe cineva este la fel de vinovată ca și cum ar fi ucis cu mâna ei. Vezi 2 Samuel 11:15, cf. 12:9.

Așa cum arată și frazarea, versetul 21 este înrudit întrucâtva cu Mica 7:6. În acel pasaj profetul se plânge de lipsa loialității din sânul poporului său, fiindcă fiul își dezonoare tatăl, fiica se ridică împotriva mamei ei etc. Ce spune Isus aici, așa cum este redat de Matei, nu poate fi considerat cu toate acestea un „citat”. Spusele Lui ținesc mult mai adânc. Ele sunt o prezicere a unui măcel adevărat care va avea loc, din pricina *Lui*, în sânul familiilor în care un membru este împotriva lui Cristos, iar altul pentru El. Fiul care îl urăște pe Cristos își va da la moarte fratele; tatăl, pe copilul lui, copiii, pe părinții lor.

Recent au fost auzite cuvintele teribile: „Eu cred că copiii ar trebui să-și ucidă părinții”.⁴⁴⁷ Acum, dacă această frază înseamnă: „din cauză că acești părinți sunt egoiști, refractari la strigătele celor flămânzi și nedispuși să-și împărtășească substanța cu ei”, sentimentul astfel exprimat, deși cu siguranță unul condamnabil, nu este totuși la fel de rău ca și acțiunea prezisă și descrisă aici în 10:21. Așa cum arată contextul – „veți fi urâți” – sensul este *aici* următorul: „Copiii se vor ridica împotriva părinților lor și îi vor uide *din cauza* loialității acestora față de Cristos”. Acum, este adevărat că tot Isus ne învață și ce este în 10:37, 38. Însă este una să se exprime o preferință, și alta să se și facă ceva în acea direcție. Este cu totul altceva să ucidem pe cel de partea căruia nu am vrea să ne aflăm.

Uciderea prezisă și condamnată aici vine din ură: **22. Veți fi urâți de toți, din pricina numelui Meu...** Sensul este: „Veți fi urâți în continuare”.⁴⁴⁸ Forma expresiei

⁴⁴⁷ Citat din Princeton Seminary Bulletin, vol. LXII, nr. 3, toamna lui 1969, p. 59.

⁴⁴⁸ Un viitor pasiv perifrastic, probabil cu o forță durativă, ca și cum s-ar spune: acest lucru va continua de-a lungul veacurilor. În original apare *έσεσθε μισούμενοι*.

poate foarte bine să sugereze că Isus nu Se gândea numai la ce se va întâmpla cu cei doisprezece, ci și la persecuțiile pe care le vor îndura succesorii lor în anii care vor urma, de fapt, până la întoarcerea Sa. Vezi cele referitoare la versetul 23b. Ura despre care vorbește Isus aici este descrisă și de Ioan (1 Ioan 3:13). Cuvintele „de toți” nu trebuie luate literal, ca și cum s-ar referi la fiecare bărbat, femeie și copil de pe pământ, sau măcar la cei la care a ajuns Evanghelia. Când Domnul acuză Israelul că a curvit „sub fiecare copac verde” (Ieremia 3:6), noi înțelegem imediat că aceasta este o hiperbolă, o figură de stil perfect legitimă. Același lucru este valabil și în cazul pasajului: „În fiecare noapte îmi stropesc așternutul și-mi scald patul în lacrimi” (Psalmul 6:6). Expresia „urâți de toți” trebuie să însemne „de oameni în general, indiferent de rang, situație, rasă, naționalitate, sex sau vârstă”. Nu este oare adevărat același lucru și cu privire la folosirea lui „toți” în Marcu 1:37; 5:20; 11:32; Luca 3:15; Ioan 3:26; 1 Timotei 2:1 și Tit 2:11? Cuvintele „din pricina numelui Meu” (cf. „din pricina Mea”, v. 18) indică „din cauza Mea, așa cum apar Eu în ochii lumii prin cuvânt și faptă”. Pentru că lumea Îl urăște pe Cristos, ea îi urăște și pe reprezentanții Săi.

Cu toate acestea, există mângâiere în asigurarea **dar cine va răbda până la sfârșit, va fi mântuit**. Cel care îi rămâne loial lui Cristos de-a lungul perioadei de persecuție va intra în glorie. Pentru el această perioadă de persecuție va dura până când moartea îl va elibera din vâltoarea lumii (Ioan 16:33; 2 Timotei 3:12). Pentru Biserică în general ea va dura până la întoarcerea în slavă a lui Cristos (2 Tesaloniceni 1:7; Apocalipsa 11:10–12).

De aceea, ucenicii nu trebuie să dispere. Să lucreze până când este încă ziua, folosindu-și timpul cel mai bine cu putință. De aceea, Isus continuă: **23. Când vă vor prigoni într-o cetate, să fugiți într-alta**. Domnul stabilește un principiu aici. Această regulă trebuie pusă în practică de credincioși și de cei care îi urmează. Ce trebuie să facă aducătorii vestii bune atunci când un oraș îi respinge pe ei și Evanghelia lor? Cu siguranță că trebuie să fie răbdători. Vezi Isaia 5:1–7 și Luca 13:6–9. Cu toate acestea, aceste pasaje ne învață și că răbdarea lui Dumnezeu are o limită, lucru de care trebuie să țină cont și credincioșii. Nicăieri Biblia nu ne învață că un lucrător al Împărăției care, în timp ce lucrează într-o anumită localitate sau oraș este în permanentă hărțuit și al cărui mesaj este constant respins trebuie să rămână în acel loc an după an, până când moare. Oare nu ar fi risipite darurile sale? Ar fi oare corect lucrul acesta față de comunitățile care strigă după ajutor? Să se mute de acolo! Faptul că apostolii au aderat la acest principiu reiese din multe pasaje (Fapte 12:17; 13:46, 51; 14:6, 20; 16:40; 17:10, 14).

Cu privire la cuvintele care urmează există o mare diversitate de opinii printre comentatori: **Adevărat vă spun că nu veți isprăvi de străbătut cetățile lui Israel până va veni Fiul omului**. Printre multele explicații ale acestui pasaj există câteva pe care eu le resping categoric:

1. Din moment ce noi știm că a doua venire nu a avut loc, Isus a greșit probabil.

Răspuns: Dacă El a greșit în privința unui lucru atât de important, de unde știm că nu a greșit și în privința altora? Atât doctrina, cât și etica sunt astfel subminate și distruse.

2. Matei a pus într-un loc greșit acest pasaj.

Răspuns: Aceasta este o altă modalitate „facilă” de a scăpa de dificultăți. Nu există dovezi care să sprijine această teorie.

3. Sensul este: „înainte ca Fiul omului să vă ajungă din urmă”.

4. Aici se face referire la judecata teribilă care a căzut asupra evreilor în anii 66–70 d.Cr.

Răspuns la punctul 3 și 4: Nu există nimic în context care să reclame sau să sugereze în vreun fel o astfel de explicație.

Altceva trebuie să se țină minte. Aceste explicații ignoră faptul că în celelalte pasaje ale lui Matei în care este menționată și descrisă venirea Fiului omului, se face referire de obicei la cea de a doua venire. Ea este o venire „în slava Tatălui”, „cu îngerii Lui”, pentru a „răsplăti fiecăruia după faptele lui” (16:27, 28); o venire cu prilejul căreia Cristos va sta „pe scaunul de domnie al mării Sale” (19:28); una care „se vede” (24:27); bruscă și neașteptată (24:37, 39, 44); o venire „pe norii cerului cu putere și cu o mare slavă” (24:30; cf. 25:31; 26:64). De aceea, ar fi ciudat dacă din 10:23 s-ar exclude complet orice referire la înălțarea lui Cristos care își va atinge apogeul o dată cu cea de a doua venire. În plus, cât despre teoria cu nr. 4, ea este cu atât mai îndoielnică cu cât aici în 10:23 contextul (vezi v. 22b, 28–32) este categoric unul al mângâierii, nu al terorii. Distrugerea Ierusalimului este prezisă nu aici în capitolul 10, ci în 22:7; 23:38; vezi și 24:2, 15 și urm.

Totuși, chiar și așa, se poate foarte bine pune întrebarea: „Presupunând că o referire la venirea lui Cristos în glorie nu poate fi exclusă, se referă oare 10:23 la *a.* începutul acestui proces, sau *b.* la culminarea sa? Cu alte cuvinte, *a.* prezicea oare Isus maniera în care El, ca Domn înviat, li Se va revela primilor Săi ucenici (Ioan 20:19–29; vezi și Matei 28:16–20); și declara El oare în mod solemn că această întoarcere va avea loc înainte ca ei să fi terminat de străbătut orașele lui Israel; sau *b.* promitea El oare că până în clipa revenirii Sale glorioase pe norii cerului vestea bună a mântuirii se va răspândi nu numai printre celelalte națiuni, ci și printre evrei?”

Indiferent cu ce sens ar fi luată fraza *Sa*, ea este o asigurare care aduce mângâiere, și nu numai pentru misionari, fie că e vorba de Cei doisprezece, sau de urmașii lor, ci chiar și pentru evrei. Pentru ambasadorii lui Cristos, ea ar însemna: „Nu vă temeți, Mă voi întoarce la voi”. Pentru Israel, ar avea următorul sens: „Nu am terminat încă cu voi; rămășița va fi mântuită.”

În favoarea variantei *a.* este faptul că punctul de plecare al acestei declarații solemne pare să fie situația *de față*: ucenicii cărora li Se adresează Isus sunt trimiși aici și acum, și li se spune că dacă sunt persecutați într-un oraș, ei trebuie să fugă într-un altul, după care se adaugă imediat o propoziție explicativă care clarifică motivul care stă la baza acestui îndemn. Mai mult, oare nu sprijină și 10:28b acest raționament?⁴⁴⁹ – Pe de altă parte, așa

⁴⁴⁹ Împotriva acestei interpretări, conform căreia o fugă dintr-un oraș în altul ar fi putut avea loc deja înainte de Golgota și Muntele Măslinilor, s-a adus argumentul că ucenicii nu au fost persecutați până după învierea lui Cristos. Însă o asemenea poziție este greu de reconciliat cu pasaje ca următoarele: Ioan 7:13; 9:22, 34; 12:42; 15:20; cf. Matei 5:10–12; 9:11; 10:14, 16–22; 12:2; 15:1, 2; 19:27–29. Dacă ar fi adevărat că, dintr-un punct de vedere uman, asocierea cu Cristos înainte de învierea Sa nu ar fi comportat riscuri, atunci de ce s-a dezis Petru de Învățătorul lui?

cum s-a stabilit, tocmai menționarea „venirii Fiului omului”, o manieră escatologică de a vorbi, ar fi arătat în mod cert în direcția faptului că *b.* este interpretarea corectă.

Însă este oare aceasta o propoziție de tip sau-sau? Nu e posibil ca ambele variante să fie corecte? Nu este oare posibil ca Isus, Marele Profet, să descopere aici viitorul și să facă uz de bine cunoscuta și bine definita „prescurtare profetică”, prin intermediul căreia noi vedem ca *un singur* pisc vârfurile separate și îndepărtate a două evenimente istorice? Într-un anumit sens, nu *sunt* ele unul singur, căci nu sunt învierea și revenirea lui Cristos rezultatul uneia și aceleiași activități a Tatălui prin care El Îl glorifică și Îl înalță pe Fiul Său pentru a-L răsplăti pentru lucrarea Sa de mijlocire încheiată? De asemenea, dacă s-ar considera ca un lucru sigur faptul că în conformitate cu Matei 24 Isus se folosește de această vedere profetică atunci când descrie în culori vii împrumutate de la distrugerea Ierusalimului de către romani venirea Sa la sfârșitul istoriei, de ce nu am putea avea ceva similar aici, în 10:23? Dimineața de Paște și Rusalile sunt o parte a imaginii de ansamblu!

În versetul precedent, Isus a vorbit despre persecuția care va veni peste ucenicii Săi. Ei nu trebuie să fie surprinși în legătură cu acest lucru, ca și cum li s-ar întâmpla ceva ciudat (cf. Ioan 14:29; 1 Petru 4:12). Isus spune: 24, 25. Ucenicul nu este mai presus de învățătorul său, nici robul mai presus de domnul său. Ajunge ucenicului să fie ca învățătorul lui, și robului să fie ca domnul lui. Dacă pe Stăpânul casei L-au numit Beelzebul, cu cât mai mult vor numi așa pe cei din casa Lui? Așa cum este adevărat că un elev nu-și depășește în rang profesorul, nici sclavul pe stăpânul sau proprietarul lui, se întâmplă și cu cei doisprezece (sau cu toți urmașii lui Cristos) în relația lor cu Cristos, Învățătorul și Domnul lor. Dacă Isus nu este privit cu *reverență*, ucenicii Lui nu vor fi nici măcar *respectați*. De aceea, dacă inamicul îl tratează pe ucenic cu *același* dispreț pe care Îl arată și superiorului său, adică, dacă nu-l tratează pe cel inferior în rang mai rău, acesta să fie mulțumit.

În Matei 12:24–27 (cf. Marcu 3:22–27; Luca 11:15–20) fariseii Îl numesc pe Isus unealta lui Beelzebul. Ei spun că Beelzebul este sursa puterii și activității lui Cristos de a exorciza. În Ioan 8:48, ei spun că El este posedat de demoni. Aici în Matei 10:25 ni se relatează că ei au spus că El însuși era Beelzebul⁴⁵⁰, adică, era diavolul în persoană. Dacă dușmanii lui Cristos erau suficient de îndrăzneți încât să-L calomnieze în acest fel pe stăpânul casei (cf. Ioan 13:14; Efeseni 3:15; 4:15; Coloseni 1:18; 2:10), nu îi vor

⁴⁵⁰ Sub acest nume de Baal-zebub (2 Regi 1:2, 3, 6; LXX Βαλ μωιβ), adică de domn al muștelor de cadavru, și astfel și protector împotriva acestei plăgi, era adorat Baal la Ekron. Regele Ahazia, care a trimis mesageri pentru a se interesa la Baal-zebub în legătură cu starea sa, întrebând dacă își va reveni după accidentul său sau nu, a primit de la Ilie răspunsul că din cauza lipsei sale de loialitate față de Iehova va muri negreșit. Pasajele din Noul Testament înlocuiesc Baal cu Beel și zebub cu -zebul. Beelzebul înseamnă „domnul casei”. Motivul schimbării ortografiei nu este clar. Probabil că a fost vorba de mai mult decât de un accident de pronunțare populară. O altă explicație este că aici este vorba de un joc de cuvinte, fiindcă -zebul seamănă cu zebel: bălegar. Astfel, cei care îl disprețuiau pe Baal din Ekron puteau, cu ajutorul unei ușoare schimbări a pronunției, să-și bată joc de el, spunând că el nu este altceva decât „domnul bălegarului”. Însă, oricum ar fi stat lucrurile, în uzajul Noului Testament Beelzebul este categoric „prânțul demonilor”, așa cum dovedește o comparare a lui Matei 12:24–27 (și a pasajelor paralele) cu Matei 9:34. Beelzebul este Satana (comp. 12:26 cu 12:27).

bârfi și trata prost cu atât mai mult pe „cei din casa lui” (1 Corinteni 12:27; Efeseni 2:19, 20; 5:30), adică pe ucenicii Săi?

Cu toate acestea, pe ucenici ar trebui să-i încurajeze însuși faptul că sunt atât de apropiați de Cristos, legați „în mănunchiul celor vii la Domnul, Dumnezeu” lor (1 Samuel 25:29). Prin urmare, ei nu trebuie să se teamă de dușman, ci să mărturisească cu îndrăzneală.

*Trecere în revistă a motivelor
pentru o proclamare fără frică a Veștii Bune:*

1. Dușmanii voștri nu pot preveni faptul că vă veți primi revanșa în public, nici faptul că ei vor fi dați de rușine în public (v. 26, 27).
2. Ei nu vă pot ucide sufletul, numai trupul (v. 28).
3. Ei nu pot zădărnici nici voia Tatălui, nici grija Sa plină de dragoste (v. 29–31).
4. „Eu voi mărturisi pe oricine Mă va mărturisi și Mă voi lepăda de oricine se va lepăda de Mine” (v. 32, 33).

Începând cu primul motiv, Isus spune: **26, 27. Așa că să nu vă temeți de ei. Căci nu este nimic ascuns care nu va fi descoperit, și nimic tănuț care nu va fi cunoscut.** Într-o bună zi tot ce acum este ascuns, va fi descoperit: cine sunt acești dușmani, ce au făcut, pe cine au persecutat, cum vor fi pedepsiți etc. De asemenea, va fi descoperit cine sunt cei dreapți, ce au făcut, pe cine au cinstit, cât de prețioși sunt ei în ochii lui Dumnezeu, cum vor fi răsplătiți etc. Vezi Eclesiastul 12:14; Matei 12:36; 13:43; 16:27; Luca 8:17; 12:2; Romani 2:6; Coloseni 3:3, 4; Apocalipsa 2:6, 23; 20:12, 13. Faptul că în acea zi măreață urmașii lui Cristos vor străluci în toată gloria lor este un bun motiv pentru care ei nu trebuie nici măcar să înceapă să se teamă acum.⁴⁵¹ De aceea, continuarea este: **Ce vă spun Eu la întuneric, voi să spuneți la lumină; și ce auziți șoptindu-se la ureche, să propovăduiți de pe acoperișul caselor.** Fie ca ei să predice deschis, cu franchețe și curaj. Au existat unele lucruri de bază și foarte importante care le-au fost deja descoperite ucenicilor, de exemplu: „Pocăiți-vă, fiindcă Împărăția cerurilor este aproape”. Aceste lucruri ei trebuie să le proclame în *aceste* vremuri (v. 7). Nu exista pericolul ca în această primă călătorie ei să vorbească despre lucruri care nici nu fuseseră încă șoptite la urechile lor. Deși, așa cum aflăm din revelația mai târzie, moartea lui Cristos pe cruce a fost într-adevăr doar vag sugerată (9:15), ea nu a fost încă înțeleasă în perioada în care aceste cuvinte au fost rostite. Urmau să vină niște predicții mult mai clare (vezi cele referitoare la v. 38). Cu toate acestea, chiar și atunci, deși Isus a vorbit „deschis”, se întâmpla frecvent ca ceea ce spunea El să nu fie reținut (Matei 16:22; Marcu 8:32; Luca 9:45; 18:34), ca și cum ar fi fost șoptit foarte încet la ureche.

⁴⁵¹ Distincția dintre aoristul reflexiv subjonctiv *φοβηθήτε* din v. 26 și imperativul reflexiv prezent *φοβεῖσθε* din v. 28 amintește oarecum de cele două verbe care se concentrează asupra unei teme sinonime – cea a îngrijorării – din 6:25 și 6:31, unde succesiunea este inversă: prima dată apare imperativul, apoi aoristul subjonctiv.

În plus, existau multe lucruri care nu puteau nici măcar să fie revelate până la înviere și la turnarea Duhului Sfânt (Ioan 16:12, 13). Înainte ca aceste lucruri să fi avut loc, ucenicii nu erau pregătiți încă pentru ele. Nu este greu de înțeles acest lucru, fiindcă în mod natural *revelația* răscumpărătoare nu își poate atinge zenitul până când *evenimentele* răscumpărătoare – cum ar fi moartea lui Cristos pe cruce, înmormântarea Lui, învierea, înălțarea etc. – nu au avut loc. Acesta poate foarte bine să fie un motiv pentru care descoperirea a ceea ce s-a întâmplat pe Muntele Schimbării la față ar fi fost prematură (Matei 17:9).

Având în vedere toate acestea, devine clar faptul că atunci când ucenicilor li se spune să vestească la lumina zilei ceea ce Isus le-a spus pe întuneric și să proclame *pe* și *de pe* acoperișurile plate ale caselor ce au auzit „șoptindu-se la ureche”, ascultarea de această poruncă nu trebuie să aibă loc înainte de Paște și Rusalii. Cu siguranță că a existat o poveste de spus și în acele clipe, o poveste minunată într-adevăr, însoțită de faptele puterii și compasiunii. Însă mult mai multe lucruri trebuiau lăsate pe mai târziu, când acești oameni vor fi mai bine calificați. Atunci, într-adevăr, fie ca ei să strige în auzul cât mai multora (Matei 28:18–20) ceea ce înainte li s-a spus doar în șoaptă la ureche. Fie ca ei să nu se teamă, fiindcă adevărul relatării despre dragostea lui Dumnezeu va fi confirmat pe deplin, și așa vor fi și vestitorii lui. Acest adevăr va fi confirmat în viețile păcătoșilor transformați în sfinți; mai ales în ziua judecății, când toată opoziția rea împotriva Lui va fi demascată complet.

Al doilea motiv pentru care orice lucru care poate fi proclamat – unele acum, altele mai târziu – trebuie să fie vestit fără frică, este prezentat în vers. 28. **Nu vă temeți de cei ceucid trupul, dar care nu pot ucide sufletul...** Orice și-ar dori să facă dușmanii, există un singur lucru pe care nu îl pot face, anume, să ucidă *psuche*, adică sufletul, acea parte a omului care este imaterială și invizibilă.

Cât despre distincția din uzajul biblic dintre *psuche* (sufletul) și *pneuma* (duhul), din cartea mea *The Bible on the Life Hereafter*, Grand Rapids, 1959, p. 37–39, eu citez următoarele rânduri:

„Nicăieri nu învață Scriptura că omul este compus din trei părți. Citiți Geneza 2:7 și veți observa că în relatarea creării omului este afirmată clar natura sa *dublă*. Ar putea fi oferită o lungă listă de pasaje care indică faptul că autorii inspirați ai Bibliei erau dihotomiști. Lista ar include pasaje ca Eclesiastul 12:7; Matei 10:28; Romani 8:10; 1 Corinteni 5:5; 7:34; Coloseni 2:5 și Evrei 12:9⁴⁵² ...Există numai un singur element imaterial și invizibil, deși i se dau *cel puțin* două nume. Acum, este adevărat că atunci când Biblia se referă la acest element imaterial aflat în relație cu trupul, la procesele și senzațiile trupești și de fapt la această întreagă viață pământească, împreună cu sentimentele, afecțiunile, preferințele și refuzurile ei, ea folosește în *general* termenul *suflet* (*psuche*); de exemplu: «iudeii... au întăritat și au răzvrătit *sufletele* neamurilor» (Fapte 14:2). Este de asemenea adevărat că atunci când se face referire la același element imaterial considerat obiectul harului lui Dumnezeu și subiectul închinării, termenul *spirit* (*pneuma*) este folosit cel mai frecvent

⁴⁵² Nu face excepție de la această regulă nici 1 Tesaloniceni 5:23. Vezi C.N.T. cu privire la 1 și 2 Tesaloniceni, p. 141, 142; de asemenea de observat în această carte și nota de la p. 146-150.

(întotdeauna, la Pavel, când se are în vedere acest sens); de exemplu, «duhul meu se roagă» (1 Corinteni 14:14). Însă problema nu este în nici un caz atât de simplă. În câteva cazuri cei doi termeni *suflet* și *duh* sunt folosiți interschimbabil, fără nici o diferență (sau una foarte mică) de conotație. Să vă dau un exemplu clar. Este vorba de Luca 1:46, 47: «Sufletul (psuche) meu mărește pe Domnul, și mi se bucură duhul (pneuma) în Dumnezeu, Mântuitorul meu».

„Concluzia este de aceea următoarea: Când vorbim despre elementul invizibil și imaterial al omului, avem tot dreptul să-l numim fie *suflet*, fie *duh*. Și dacă oricine care vă vorbește susține că *sufletul* omului este substanța sa imaterială *inferioară*, nu la fel de valoroasă ca și *duhul* său, îl puteți întreba dacă crede sau nu în câștigarea *sufletelor*, sau dacă *sufletul* său este mântuit și dacă nu crede că ar fi mai bine pentru un om să piardă întreaga lume și să-și câștige *sufletul*. După ce v-ați spus clar argumentul, sugerați-i să cântați împreună imnul «O, *suflete*, binecuvântează-L pe Iehova!»”.

Pentru variatele nuanțe ale sensului în care este folosit cuvântul „suflet” în Evanghelia după Matei, vezi nota de subsol.⁴⁵³

Isus avertizează apoi împotriva greșelii tragice de a fi constant umplut de frică din cauza celor care pot ucide trupul, ca și cum trupul ar fi mai important decât sufletul. El continuă: **ci temeți-vă mai degrabă de Cel ce poate să piardă și sufletul și trupul în gheenă.** Nu este deloc necesar să se adauge că „cel” se referă la Dumnezeu. Prin omiterea numelui Său, este pus un accent mai mare pe caracterul și activitatea Sa, adică pe ce este El și ce poate face El. Cuvântul „a pierde” este folosit aici nu în sensul anihilării, ci în cel al pedepsirii veșnice a unei persoane (25:46; Marcu 9:47, 48; 2 Tesaloniceni 1:9). Cât despre termenul „gheenă”, care în original este *Gehenna* (și în 5:22, 29, 30; 18:9; 23:15, 33; Marcu 9:43–47; Luca 12:5; Iacov 3:6), el se referă în general la locul în care vor fi cei răi, cu trupul și sufletul, *după* ziua judecății. Când același loc este numit *Hades*, se face referire la perioada *dinaintea* zilei judecății, deși Hades are și alte sensuri în Scriptură.⁴⁵⁴

⁴⁵³ În această Evanghelie, termenul *ψυχή*, apare de șaisprezece ori. În 2:20 și de două ori în 6:25 este evident principiul animator al existenței fizice a omului și a bunăstării lui. În asemenea cazuri, traducerea „viață” este corectă. În pasajul nostru prezent (10:28, de două ori), el este în mod clar partea imaterială și invizibilă a omului, în contrast cu cea materială și vizibilă. În pasaje ca 10:39, de două ori; 11:29; 12:18; 16:25, de două ori; 16:26, de două ori; și 20:28, datorită influenței semitice, sensul de „sine” (de aceea, el însuși, tu însuși, voi însuși, sau chiar „eu”, conotația exactă depinzând de contextul specific în fiecare caz) merită să i se dea o atenție specială, mai ales în lumina paralelismului și a pasajelor paralele. În 22:37, *ψυχή*, se apropie ca sens de *πνεῦμα*. Este sufletul sau duhul omului în relație cu Dumnezeu. În cele din urmă, în 26:38 *ψυχή*, indică partea invizibilă a omului văzută ca principiul gândirii, voinței sau al dorinței. Dacă în asemenea cazuri există vreo distincție între *πνεῦμα* și *ψυχή*, ea ar fi aceea că *πνεῦμα* este folosit mult mai des în legătură cu activitatea mentală, iar *ψυχή*, cu cea emoțională. Astfel, *πνεῦμα* este partea care percepe (Marcu 2:8), plănuiește (Fapte 19:21) și cunoaște (1 Corinteni 2:11), iar lui *ψυχή*, îi pare rău (Matei 26:38). *πνεῦμα* se roagă (1 Cor. 14:14; *ψυχή*, iubește (Marcu 12:30). De asemenea, *ψυχή*, este adesea mult mai general, mai larg, indicând uneori totalitatea vieții care se ridică deasupra celei fizice; în timp ce *πνεῦμα* este mult mai restrânsă, indicând frecvent spiritul uman în relația sa cu Dumnezeu. În asemenea cazuri el descrie omul ca subiect în actele de închinare sau cele legate de închinare, cum ar fi rugăciunea, mărturisirea, slujirea lui Dumnezeu. Însă aceste distincții nu sunt rigide. Există o întrepătrundere a lor.

⁴⁵⁴ Vezi cartea mea, *The Bible on the Life Hereafter*; despre Hades, p. 83–86; despre Gehenna, p. 195–199.

Prin urmare, Isus spune că există un viitor veșnic atât al sufletului, cât și al trupului. Nici unul nu va fi anihilat. Însă „pieirea” veșnică este pentru cei care Îl resping pe El. Încercarea de a salva trupul pentru ca să poată continua să existe pentru o foarte scurtă perioadă acum și aici, în timp ce interesele veșnice ale întregii ființe, trup și suflet, sunt neglijate, este într-adevăr un lucru necugetat, ca și cum ar fi schimbarea unui pericol minor cu unul major. Vezi Luca 12:13–21. Prin proclamarea cu curaj a mesajului Împărăției, ucenicii vor primi asigurarea vieții veșnice spre gloria lui Dumnezeu. În plus, ei vor fi o binecuvântare pentru semenii lor. De aceea, fie ca ei să se teamă mai bine de Dumnezeu. Să aibă reverență față de Cel în ale cărui mâini ei înșiși, cu trupul și sufletul, sunt pe veci în siguranță. Să nu se teamă de oponenții de pe pământ care pot face atât de puține.

La cele două motive ale unei proclamări fără frică este adăugat acum și un al treilea, care în esență este acesta: „Dușmanii voștri nu pot anula nici voia Tatălui vostru, nici grija Lui plină de dragoste pentru voi”: 29-31. Nu se vând oare două vrăbii la un ban? Totuși, nici una din ele nu cade pe pământ fără voia Tatălui vostru. Cât despre voi, până și perii din cap, toți vă sunt numărați. Deci să nu vă temeți; voi sunteți mai de preț decât multe vrăbii. Vrăbiile, și multe alte păsări de talie mică, erau prinse, ucise, jumulate, prăjite și consumate. Ele erau considerate delicatese, așa cum se întâmplă încă în anumite țări. De aceea, nu este de mirare că ele au devenit un articol comercial, erau vândute și cumpărate. Prețul din vremea în care spunea Isus aceste cuvinte era „două pentru un as (sau: *assarion*)” (cf. 5:26), un bănuț roman care valora numai în jur de o șaisprezecime dintr-un dinar. Noi l-am numi un cent sau un penny; de aici vine expresia „două la un penny”. Pentru prețul de doi cenți se mai dădea în plus o vrăbie; de aici expresia „cinci vrăbii la doi cenți” (Luca 12:6).^{*} Însă chiar dacă, relativ vorbind, aceste vrăbii erau așa de ieftine, atât de ne semnificative în comparație cu lucrurile mult mai costisitoare, Isus îi asigură pe ucenicii Săi că „nici una din ele nu cade pe pământ fără Tatăl vostru”, însemnând probabil literal: „fără implicarea voii Tatălui vostru”. Observați că creatorul lor este „Tatăl vostru”. Isus declară cu emfază⁴⁵⁵ că nu numai sufletul și trupul (vezi v. 28) ucenicilor sunt importante pentru Tatăl lor ceresc, ci chiar și firele de păr de pe capul lor sunt numărate toate; și aceasta în sensul că atât că El știe câte sunt, cât și că dă atenție fiecărui fir în parte. Fiecare dintre aceste fire este valoros pentru El, din moment ce este părul unuia dintre copiii Lui. De aceea, nici măcar acestor fire de păr nu li se poate întâmpla nimic neîngăduit de grija Sa suverană și de inima Sa plină de dragoste. Aici providența generală a lui Dumnezeu față de toate creaturile și providența Sa specială față de toți oamenii fac loc grijii *foarte speciale* pe care o exercită El față de cei care sunt ai Lui nu numai prin creație, ci și prin răscumpărare. Nu sunt oare ei mult mai prețioși pentru El decât indiferent câte vrăbii? Dragostea Tatălui pentru cei aleși pentru Sine este unică, foarte specială. Pentru a aprecia profunzimea și căldura lui 10:31, el ar trebui să fie citit nu numai în contextul său, ci și în lumina altor asigurări la fel de frumoase, anume, cele din Psalmul 91:14–16; 116:15;

^{*} Un cent este a suta parte a unui dolar american. Un penny este a suta parte a unei lire. Cornilescu traduce „un ban” în Matei 10:29 și „doi bani” în Luca 12:6. (n. tr.)

⁴⁵⁵ Observă poziția lui *ὁμῶν* la începutul v. 30 și apoi imediat după *ὁμῶν* din propoziția care urmează.

Isaia 49:16; Osea 11:8; Matei 11:25, 26; Luca 12:32; Ioan 13:1; 14:3; 17:24; Romani 8:28; 1 Ioan 4:19 și Apocalipsa 3:21, pentru a menționa doar câteva.

Iar acum urmează al patrulea și ultimul motiv al poruncii ca ucenicii să vestească Evanghelia Împărăției fără frică: 32, 33. De aceea, pe orîșicine Mă va mărturisii înaintea oamenilor, Îl voi mărturisii și Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri; dar de orîșicine se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, Mă voi lepăda și Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri. Cei doisprezece au fost trimiși în lume să proclame mesajul Împăratului. Cu toate acestea, acest mesaj nu trebuie să fie unul rece și impersonal, nici doar o recitare a unor cuvinte memorate. Inimile ucenicilor trebuie să fie puse în mesajul lor, adică, ei trebuie să-și mărturisească credința în⁴⁵⁶ Cristos. Cf. Psalmului 66:16. A-L proclama – sau „mărturisii” – pe Cristos înseamnă să-L recunoști ca Domn al vieții tale și să acționezi în conformitate în văzul tuturor („înaintea oamenilor”), chiar și a celor care I se opun. A te dezice de El înseamnă să-L repudiezi, să refuzi să-L recunoști ca Domn, să te lepezi de El. În a doua secțiune a fiecărei părți care compune această bună ilustrație sau acest paralelism antitetice, adică v. 32b și 33b, Isus promite să mărturisească înaintea Tatălui Său din ceruri despre cei care L-au mărturisit pe El și să Se dezică înaintea Lui de cei care s-au dezis de El. Când Isus mărturisește despre o persoană, El o pretinde pentru Sine și îi pledează cauza. Faptul că această activitate de mediere pe care o face El ca Mijlocitor a început deja din timpul lucrării Sale pământești reiese din pasaje ca Luca 22:31, 32; Ioan 17:6–11, 15–26. Faptul că El continuă să o facă se poate vedea în 25:34–36, 40. Faptul că într-un sens, nu identic cu cel din 1Ioan 2:1, El nu încetează să facă niciodată această lucrare în folosul ucenicilor Săi, că nu numai că continuă să mijlocească, ci că „ trăiește pururea ca să mijlocească pentru ei”, este adevărul mângâietor exprimat în Evrei 7:25.⁴⁵⁷

Din contră, se vorbește în Matei 7:21–23; 25:41–43, 45 despre faptul că înaintea Tatălui din ceruri El îi va lepăda, dezmoșteni, repudia pe cei care au persistat în decizarea de El, și nu s-au pocăit niciodată de conduita lor rea. Pentru cei care se pocăiesc în perioada cât mai este har de păcatul lor există iertare și restaurare (Luca 22:62; Ioan 21:15–17).

Faptul că printre oameni vor exista unii care Îl vor mărturisii pe Isus și alții care Îl vor nega arată că venirea Lui a adus dezbinare (vezi v. 21). Acest gând este exprimat într-o manieră puternică de cuvintele lui Isus în versetele 34, 35. **Să nu credeți că am venit s-aduc pacea pe pământ; n-am venit să aduc pacea, ci sabia. Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mamă-sa și pe noră de soacră-sa. Noi avem aici un *mașal*; adică o frază paradoxală, una care pare de necrezut! Faptul că ea contravine opiniei curente este arătat de cuvintele de la începutul ei: „Să nu credeți că...” Cf. 3:9; 5:17; Ioan 5:45. Ceea ce spune Isus aici îl face pe ascultător să se dea înapoi de surpriză. Reacția naturală la această afirmație șocantă ar fi: „Cum de poate să fie adevărată această afirmație? Nu este oare**

⁴⁵⁶ În ambele propoziții care echilibrează v. 32, verbul pentru mărturisire (ὁμολογήσει în prima propoziție; ὁμολογήσω în a doua) este urmat de prepoziția evn. Acest lucru se datorează probabil influenței aramaice și dovedește că Isus vorbea în general în această limbă. Vezi Gram.N.T., p. 475.

⁴⁵⁷ Vezi în legătură cu acest întreg subiect cartea lui H. H. Meeter, *The Heavenly Highpriesthood of Christ* (dizertație de doctorat supusă atenției Universității Libere din Amsterdam), Grand Rapids (s.d.).

Cristos «Prințul păcii» (Isaia 9:10)? Nu este El oare Cel care rostește o binecuvântare peste împăciuitori (Matei 5:9)? Dacă El nu a venit să aducă pacea, atunci cum de pot fi adevărate următoarele pasaje: Psalmul. 72:3, 7; Luca 1:79; 2:14; 7:50; 8:48; Ioan 14:27; 16:33; 20:19, 21; Romani 5:1; 10:15; 14:17; Efeseni 2:14; Coloseni 1:20; Evrei 6:20-7:2? Oare nu Îl proclamă toate în cei mai puternici termeni pe Isus ca Aducător al păcii?”

Cu toate acestea, trebuie să ne aducem aminte că specificul multor asemenea paradoxuri (*mașal*) este tocmai să pună accent mai degrabă pe un aspect al adevărului decât pe o propoziție universal valabilă. Vezi cele referitoare la Matei 5:34: „Să nu jurați nicidcum”. Meritul unor asemenea aforisme este că ele șochează o persoană și o fac să gândească. La fel și aici. Puțină reflexie îl va convinge curând pe cercetătorul serios al Scripturii că există un sens în care venirea lui Cristos în această lume nu numai că a adus dezbinare, ci a și avut intenția să o facă. Dacă nu acesta ar fi fost scopul ei imediat nu ar fi fost oare pierduți *toți* oamenii (Ioan 3:3, 5; Romani 3:9-18)? Oare nu ar fi alergat *toți* spre pieire? În plus, chiar și în cazul vieților celor care sunt mântuiți în cele din urmă nu este oare adevărat că trebuie să intre în Împărăția lui Dumnezeu *prin multe necazuri* (Fapte 14:22)? Nu este oare viața credinciosului Sturm und Drang (furtună și avânt)? În mod cert, *la final totul este liniștit*, însă același Pavel care exclamă „Mulțumiri fie aduse lui Isus Cristos, Domnul nostru” se plânge și astfel „Nenorocitul de mine!” (Romani 7:24, 25).

În plus, vor exista dușmani înverșunați. Aici „pe pământ”, adică, în această dispensație, cei care Îl urmează pe Cristos trebuie să se aștepte la „sabie”. Acest cuvânt este folosit aici pentru a simboliza tocmai opusul păcii; așadar „dezbinarea” (Luca 12:51), culminează în persecuție. Astfel va deveni evident cine este de partea Domnului și cine nu este. Astfel „gândurile multor inimi vor fi arătate” (Iosua 5:13, 14; Matei 21:44; Luca 2:34, 35; 20:18). Venirea lui Cristos în această lume împarte în două tabere, separă, *despică în două* și, făcând acest lucru, „întoarce” o persoană *împotriva* alteia.⁴⁵⁸

Credința nu numai că duce la dezbinare între o rasă și alta, un popor și altul, o biserică și alta; ea produce rupturi chiar și în familie, de fapt, adesea chiar cele mai dramatice rupturi. În legătură cu acest lucru, Luca 12:52, 53 menționează „cinci” membri de familie, *toți* trăind sub același acoperiș; tată, mamă, fiică necăsătorită, fiu căsătorit și soția lui (nora părinților). Din cauza relațiilor pe care acești membri le au cu Cristos, există fricțiuni intense între ele. Aici în Matei cea mai bună interpretare pare să fie cea conform căreia mama, din cauza credinței ei în Cristos, este dușmănită de fiica ei nemăritată și de nora ei; la fel, tatăl credincios de fiul lui.

Împreună cu o aluzie la Mica 7:6 (vezi cele referitoare la v. 21), urmează un rezumat al versetelor 34 și 35 în versetul 36. **Și omul va avea de vrăjmași chiar pe cei din casa lui.** Printre ilustrațiile biblice ale credinței ca factor care divizează familiile sunt și cele care urmează (în fiecare pereche primul membru este cel care se opune credinței și el este de fapt dușmanul personal real și trebuie să poarte responsabilitatea pentru diviziune): Cain împotriva fratelui său Abel (Geneza 4:8; cf. 1 Ioan 3:12); Maaca s-a ridicat împotriva

⁴⁵⁸ Observați verbul *δixάσαι*, aorist activ infinitiv al lui *δixάζω*; urmat de trei ori de *κατα*, „împotriva”.

fiului ei, Asa (1 Regi 15:13); Nabal i se opunea soției sale, Abigail (1 Samuel 25:2, 3, 10, 11, 23–31). În ultimele două cazuri povestea accentuează mai degrabă *reacția* credinței decât acțiunea necredinței. Vezi și 2 Samuel 18:33; Psalmul 27:10 și 1 Corinteni 7:12–16.

Trebuie să se facă o alegere. Ea trebuie să fie alegerea corectă, chiar dacă acest lucru înseamnă înstrăinarea unui copil de părinții săi sau invers: **37. Cine iubește⁴⁵⁹ pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine; și cine iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine.** ...Apartenența la Cristos este un privilegiu atât de inestimabil încât nici o altă relație nu o poate înlocui. Este o datorie atât de imperativă încât nici o altă obligație nu este mai stringentă. Vezi Fapte 5:29. Dacă alegerea se face între un părinte și Cristos, atunci dorința părintelui, indiferent cât de arzătoare ar fi, trebuie respinsă; dacă se face între un copil sau Cristos, atunci dorința copilului, indiferent cât de vehementă ar fi ea, trebuie nesocotită. Acest lucru trebuie făcut dintr-o predominare a dragostei pentru Cristos. Cei care refuză această loialitate supremă față de Isus „nu sunt vrednici” de El, adică, nu merită să îi aparțină Lui și să fie onorați de El.

Disponibilitatea de a ne sacrifica pentru Cristos și cauza Lui trebuie să fie totală. De aceea, cuvintele „Cine iubește pe tată ori pe mamă... pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine” sunt urmate imediat de vers. **38. Cine nu-și ia crucea lui și nu vine după Mine, nu este vrednic de Mine.** Ilustrația care stă la baza acestei afirmații vine din acel obicei al vremii conform căruia un om condamnat la crucificare era pus să-și ducă crucea până în locul execuției (Ioan 19:17). Astfel, purtarea unei cruci pe urmele lui Isus a devenit simbolul disponibilității de a îndura durerea, rușinea și persecuția de dragul Său și al cauzei Sale. În legătură cu acest lucru, ar trebui să se accentueze faptul că expresia „purtarea crucii” nu este folosită în mod corect, adică în sensul biblic deplin, atunci când este făcută să însemne la modul general toate tipurile de necazuri pe care le are cineva în timpul vieții sale pământești; de exemplu, reumatismul sau surzirea.

Mai există o eroare oarecum similară de care trebuie să ne păzim. Când vorbim de purtarea crucii, ar trebui să fim atenți să nu privim suferința *lui Cristos* de valoarea și semnificația sa unică. Uneori se face acest lucru; de exemplu, atunci când sunt răstălmăcite versurile atribuite lui Thomas Shepherd (1665–1739):

Trebuie oare ca Isus să poarte crucea singur,
în timp ce toată lumea umblă liberă?
Nu, există o cruce pentru toți
Și există o cruce și pentru mine.

⁴⁵⁹ Observați participiul prezent *φιλέω* de la *φίλέω*; de aici, literal: „cel care iubește”, la fel și în v. 37b. Faptul că aici este folosit acest verb, și nu vreo formă a lui *ἀγαπάω*, nu are nici un fel de însemnătate. Este logic că în cadrul cercului familiei dragostea este o afecțiune spontană și naturală, în care emoția joacă adesea un rol mai proeminent decât cel al intelectului sau al voinței. Deși este adevărat că obiectul, „pe Mine”, adică Cristos, este guvernat de același verb, cu toate acestea punctul de la care pleacă comparația este dragostea din familie. În plus, între *φίλέω* și *ἀγαπάω* există o întrepătrundere a sensului. Pentru celelalte aspecte, vezi discuția amănunțită și analiza completă a acestor două verbe din C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, nota de subsol 306 de la p. 494–501.

Dacă acest text este explicat în sensul că agonia chinuitoare a lui Cristos a fost doar una dintre multe altele, ce mai rămâne din caracterul răscumpărător și din valoarea infinită a jertfei Lui? În lumina întregii revelații biblice aplicate credinciosului, purtarea crucii poate avea un singur sens, anume, purtarea cu supunere și într-un anumit sens chiar cu bucurie a „ocării Lui” (Evrei 13:13; cf. Fapte 5:41). Acest lucru este adevărat în ceea ce îi privește pe cei care, fie ce o fi, *merg* după El, se încred în sângele Lui răscumpărător, au mentalitatea Lui (Ioan 13:15; 2 Corinteni 8:7, 9; Efeseni 4:32–5:2; Filipeni 2:5; 1 Petru 2:21); și Îl proclamă pe El. Pentru „nu este vrednic de Mine” vezi cele referitoare la versetul precedent.

Oare ucenicii au înțeles deja în acele clipe, pe baza spuselor lui Isus relatate aici în versetul 38, că El urma să fie într-adevăr crucificat? Probabil că nu; fiindcă *a.* acest pasaj stabilește un principiu, el învață o lecție care are sens chiar și aparte de presupuziția crucii de pe Golgota; și *b.* dacă precizările clare de mai târziu ale lui Cristos cu privire la moartea Sa iminentă pe cruce (16:21; 17:22, 23; 20:17–19; și pasajele paralele din restul Evangheliilor) nu au fost înțelese de ei (vezi mai sus, cele referitoare la v. 27), este oare posibil ca în acest stadiu mai timpuriu ei să fi interpretat ceea ce se spune în v. 38 ca pe o referire de orice fel la Golgota? Pentru *noi* este foarte clară aluzia la Golgota.

Cine refuză să ia aminte la lecția din versetul 38 va suferi o pierdere totală. Pentru cei din tabăra opusă, există o răsplată bogată: versetul 39. **Cine își va păstra viața, o va pierde; și cine își va pierde viața pentru Mine, o va câștiga.** Ce înseamnă această „viață” în acest context?⁴⁶⁰ După toate probabilitățile, termenul, influențat de idiomul ebraic, înseamnă *sine*. Acest lucru reiese din pasaje în care termenii „viață” și „sine” sunt folosiți interschimbabil: „Fiul omului a venit să-și dea *viața* ca răscumpărare pentru mulți” (Matei 20:28; Marcu 10:45; vezi și Isaia 53:12 și Ioan 10:11). Să îl comparăm acum pe acesta cu „...care S-a dat pe *Sine* însuși ca preț de răscumpărare pentru toți” (1 Timotei 2:6). Ceea ce am afirmat reiese și mai bine din Luca 9:23, 24, care este mai aproape de ideea din Matei 10:39: „Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de *sine*, să-și ia crucea în fiecare zi și să Mă urmeze. Fiindcă cricine va voi să-și scape *viața*, o va pierde; dar oricine își va pierde *viața* pentru mine, o va mântui”.⁴⁶¹

Prin urmare, și în lumina pasajelor paralele, cuvintele lui Cristos ar putea fi parafrazate după cum urmează: „Persoana care, atunci când trebuie să aleagă între Mine și interesele sale, le alege pe acestea din urmă, crezând că procedând astfel se va «găsi» pe sine, adică își va asigura o viață mai bună, va fi dezamăgită cumplit. Ea va pierde mai degrabă, în loc să câștige. Fericirea și utilitatea sa se vor micșora și se vor atrofia în loc să crească. În cele din urmă, acest om va pieri pe veci. Pe de altă parte, cel care, atunci când se confruntă cu alegerea aceasta, renunță la sine, adică, se leapădă de sine din loialitate față de Mine, fiind dispus să plătească prețul suprem,

⁴⁶⁰ Pentru diversele nuanțe ale sensului cuvintelor *ψυχή*, și *πνεῦμα*, vezi C.N.T. la 1 și 2 Tesaloniceni, p. 148-150. Vezi de asemenea mai sus, cele referitoare la 10:28, inclusiv nota de subsol 453, de la p. 424.

⁴⁶¹ Eu nu sunt de acord cu raționamentul lui Lenski, *op. cit.*, p. 406. Pentru a ajunge la sensul lui *ψυχή*, nu depindem în exclusivitate de ebraică sau aramaică. Ar trebui să se trateze așa cum se cuvine și contextul și pasajele paralele.

dacă este nevoie, va reuși să se realizeze pe deplin. El va avea viață și o va avea din ce în ce mai abundent, până când în cele din urmă va împărtăși cu Mine gloria întoarcerii Mele și a cerului nou și a pământului nou". Printre pasajele în care este exprimată aceeași idee sau cel puțin una similară, și care aruncă lumină asupra sensului lui Matei 10:39, sunt (pe lângă Luca 9:23, 24): Matei 16:26; Marcu 8:34-38; Luca 17:32, 33 și Ioan 12:25, 26.

O ilustrare a celor două atitudini puse în contrast în versetul 39: *a.* lacul sau marea în care se scurg apele, dar din care nu mai ies, în contrast cu un lac sau o mare în care se varsă apele, dar din care și ies; *b.* torentul puternic înainte de a fi zăgăzuit, în contrast cu același torent după ce i s-a pus un zăgaz care produce un lac folositor și canale de irigație.

Din încurajările suplimentare din versetele care mai rămân devine evident faptul că de data aceasta, spre deosebire de Predica de pe munte (vezi 7:27), Isus urmează să-și încheie discursul într-o notă pozitivă: **40. Cine vă primește pe voi, Mă primește pe Mine; și cine Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine.** Aceasta este promisiunea pentru cei care, deși știu că vor fi disprețuiți și poate chiar și persecutați de semenii lor etc., îi primesc bine și continuă să îi primească bine pe ucenici și mesajul lor. Lor li se spune că atunci când îi acceptă pe acești oameni în adevărata lor calitate, ca reprezentanți pe deplin autorizați ai lui Cristos, Îl acceptă pe Cristos Însuși. Și nu numai atât, ci, pentru că Cristos a fost trimis de Tatăl (15:24; 21:37; Marcu 9:37; 12:6; Luca 4:18; 10:16; Ioan 3:17, 34; 5:23, 24, 40; 9.4, 7; 10:36; Galateni 4:4; 1 Ioan 4:9 etc.), adică, trimis din inima plină de dragoste a Acelui Tată care L-a autorizat pe Fiul Său să îi trimită pe acești ucenici (Matei 28:18-20; Ioan 17:28; 20:21), ei, cei care îi primesc, Îl acceptă pe Tatăl Însuși în inimile, viețile și casele lor. Este oare posibil să se imagineze o binecuvântare care să fie mai bogată decât aceasta?

Aceeași promisiune este rostită și mai categoric în vers. **41. Cine primește un proroc în numele unui proroc, va primi răsplata unui proroc.*** În original, apare astfel: „Cel care primește un profet în numele unui profet”. Însă din moment ce în engleză această traducere nu este foarte clară, și pentru că noi știm deja (vezi cele referitoare la 6:9, „sfințească-se numele Tău”) că în Scriptură „numele” indică persoana înșăși și descrie *ceea ce este ea* în relație cu mediul ei, cu semenii etc., noi suntem de acord cu mulți alți traducători⁴⁶² care traduc astfel pasajul: „Cel care primește un profet *pentru că el este profet...*”. Prin urmare, sensul este următorul: Cel care primește un profet – nu neapărat pe unul dintre cei doisprezece, ci pe oricine care are dreptul să proclame adevărul lui Dumnezeu – și face acest lucru nu numai din considerație sau politețe sau cordialitate, ci neapărat pentru că el consideră că acest mesager este într-adevăr un profet, și de aceea, primindu-l, el dorește să-L primească și pe Cel care l-a trimis, va primi aceeași răsplată ca și când el, cel care primește profetul, ar fi el însuși profet.

* În varianta folosită de autor, această propoziție sună astfel: „Cel care primește un profet pentru că este profet, va primi răsplata unui profet” (n. tr.).

⁴⁶² Beck, Berkeley, Norlie, Phillips, R.S.V., Ridderbos, Twentieth Century, Weymouth.

Ca să nu apară vreo neînțelegere, ca și cum răsplata harului și a gloriei le-ar fi promisă numai celor care au primit un mesager special, Isus adaugă: **și cine primește pe un om neprihănit, în numele unui om neprihănit, va primi răsplata unui om drept.*** Aici, din nou, în locul lui „pentru că el este” în original apare „în numele lui”. Explicația este similară. Răsplata este promisă pentru că în omul care bate la ușă cel care îl primește recunoaște „un om drept”, adică, unul care practică adevărata religie. Omului care își dedică viața sarcinii urgente, necesare și foarte nobile de a-i adăposti, ajuta și încuraja pe copiii lui Dumnezeu care călătoresc i se promite aceeași răsplată ca și prietenilor săi pe care îi primește.

Într-un mod minunat, Isus Își încheie discursul prin a spune: **42. Și oricine va da de băut numai un pahar de apă rece unuia din acești micuți în numele unui ucenic, adevărat vă spun că nu-și va pierde răsplata.*** Isus folosește o formulă de alintare, „unul din acești micuți”, atunci când vorbește despre cei care își recunosc dependența de El și își pun încrederea în El. Pentru lume, acest ucenic s-ar putea să fie un nimeni, o persoană nesemnificativă din punctul de vedere al faimei și averii sale. Cu toate acestea, orice lucru dat acestui ucenic este considerat de Isus un lucru dat Lui. Darul poate fi ceva la fel de ieftin ca un pahar cu apă rece. Nu contează darul în sine, ci mai degrabă motivul (25:35, 37, 40; cf. Evrei 6:10). Dacă îi este dat micuțului „pentru că el este ucenic”⁴⁶³, răsplata nu va lipsi.

Calitatea darului și a actului prin care este dat capătă un accent special. În conformitate cu ceea ce este probabil cea mai bună traducere, gestul de dragoste este descris ca „dăruirea unui simplu pahar cu apă rece”, însemnând „*chiar și numai un simplu pahar cu apă rece*”. Pentru „adevărat vă spun”, vezi cele referitoare la 5:18. Prin urmare, Isus spune: „Vă declar solemn că pentru un asemenea dar răsplata nu va lipsi”. De fapt, „el cu siguranță nu”⁴⁶⁴ își va pierde răsplata”. Care răsplată? Gândiți-vă la pacea căpătată acum (Matei 10:13), la recunoașterea publică de către Cristos însuși la revenirea Sa (25:34 și urm.), și după aceea la toate binecuvântările care sunt date prin har, după fapte (16:27).

* Din nou, în varianta englezească apare „Cine primește pe un om drept pentru că el este un om drept” (n. tr.).

* În varianta englezească folosită de autor apare: „unuia dintre acești micuți... pentru că el este ucenic” (n. tr.).

⁴⁶³ Încă o dată, așa cum s-a întâmplat de două ori în versetul precedent, apare „în numele”.

⁴⁶⁴ Foarte accentuat: *οὐ μὴ*.

Schița capitolului 11

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

- 11:1–19 Îndoiala lui Ioan Botezătorul și maniera în care a tratat-o Isus
- 11:20–24 Muștrarea cetăților nepocăite
- 11:25–30 Invitația tandră a Mântuitorului

CAPITOLUL XI

M A T E I

11:1-19

11 1 După ce a isprăvit de dat învățături la cei doisprezece ucenici ai Săi, Isus a plecat de acolo, ca să învețe pe oameni și să propovăduiască în cetățile lor.

2 Ioan a auzit din temniță despre lucrările lui Cristos 3 și a trimis să-L întrebe prin ucenicii săi: „Tu ești Acela care are să vină, sau să așteptăm pe altul?” 4 Drept răspuns, Isus le-a zis: „Duceți-vă de spuneți lui Ioan ce auziți și ce vedeți: 5 Orbii își capătă vederea, șchiopii umblă, leproșii sunt curățiți, surzii aud, morții înviază, și săracilor li se propovăduiește Evanghelia. 6 Ferice de acela pentru care Eu nu voi fi o pricină de poticnire.”

7 Pe când se duceau ei, Isus a început să vorbească noroadelor despre Ioan: „Ce ați ieșit să vedeți în pustie? O trestie clătinată de vânt?” 8 Dacă nu, atunci ce ați ieșit să vedeți? Un om îmbrăcat în haine moi? Iată că cei ce poartă haine moi sunt în casele împăraților. 9 Atunci ce ați ieșit să vedeți? Un proroc? Da, vă spun, și mai mult decât un proroc; 10 căci el este acela despre care s-a scris:

„Iată, trimit înaintea feței Tale pe solul Meu,
care Îți va pregăti calea înaintea Ta.”

11 Adevărat vă spun că, dintre cei născuți din femei, nu s-a sculat nici unul mai mare decât Ioan Botezătorul. Totuși, cel mai mic în Împărăția cerurilor este mai mare decât el. 12 Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum, Împărăția cerurilor se ia cu năvală, și cei ce dau năvală, pun mâna pe ea. 13 Căci până la Ioan au prorocit toți prorocii și Legea. 14 Și dacă vreți să înțelegeți, el este Ilie, care trebuia să vină. 15. Cine are urechi de auzit, să audă.

16 Cu cine voi asemana neamul acesta de oameni? Seamănă cu niște copilași care șed în piețe și strigă la tovarășii lor:

17 „V-am cântat din fluier, și n-ați jucat
v-am cântat de jale, și nu v-ați tânguit.”

18 Căci a venit Ioan, nici mâncând, nici bănd, și ei zic: „Are drac!” 19 A venit Fiul omului mâncând și bănd, și ei zic: „Iată un om mâncăcios și băutor de vin, un prieten al vameșilor și al păcătoșilor! Totuși, Înțelepciunea a fost îndreptățită din lucrările ei.”

11:1-19 *Îndoiala lui Ioan Botezătorul și maniera în care a tratat-o Isus*

Cf. Luca 7:18-35

Relatarea trimiterii celor doisprezece ca ambasadori ai Împărăției (cap. 10) este urmată aici în cap. 11 de o relatare a cuvintelor rostite de Isus ca tribut pentru vestitorul Împărăției, Ioan Botezătorul. De fapt, capitolul începe cu povestea îndoielii lui Ioan raportate lui Isus de ucenicii Botezătorului (11:1-3). Apoi este redat mesajul lui Cristos adresat lui Ioan (v. 4-6). După aceea, pentru a-i împiedica pe oameni să tragă concluzii greșite despre Ioan, cum că ar fi o persoană nestatornică, o mare porțiune (v. 7-19) se

ocupă de laudele pe care i le-a adus Domnul. Micul paragraf în care sunt mustrate cetățile nepocăite este de fapt o continuare a celui precedent, mult mai mare. Mulți dintre oameni nu au acceptat mărturia lui Ioan, cel puțin nu s-au pocăit cu adevărat. De fapt, unii l-au și numit pe Ioan „posedat de demoni”. Ei au respins și mărturia Fiului omului (v. 16–19). Prin urmare, acele orașe care au fost cele mai favorizate dar au respins cu toate acestea vestea bună sunt denunțate acum (v. 20–24). Acest denunț este însă unul mult mai necruțător decât mustrarea precedentă. Este și mai specific, fiind menționate cu numele centrele necredinței (Horazin, Betsaida, Capernaum). În cuvintele mișcătoare și de neuitat de la final (v. 25–30) blestemul este înlocuit de binecuvântare, iar acuzația de invitație.

De aceea, este clar că întregul capitol formează o unitate. El este ca o piramidă, cum ar veni, a cărei bază ar putea fi numită „Ioan Botezătorul, vestitorul Împărăției, reasigurat și lăudat”. Cele două unități mai mici – să ne gândim la porțiunea mai înaltă, mai apropiată de vârf – *a.* o tranziție naturală (v. 20–24) și *b.* un contrast izbitor (v. 25–30) – cu greu pot fi uitate.

Cu toate acestea, în esență, tema este una mult mai înaltă, fiindcă evanghelistul le arată peste tot cititorilor săi măreția lui Cristos. Chiar și atunci când acesta din urmă își rostea remarcabilele cuvinte: „Dintre cei născuți din femei, nu s-a sculat nici unul mai mare decât Ioan Botezătorul” (v. 11), nu dovedea oare El prin aceasta propria Sa măreție infinit superioară, care se manifesta prin faptul că Se purta atât de înțelept și de tandru cu ucenicul Său care se îndoia? Matei nici măcar nu raportează care a fost reacția lui Ioan la primirea mesajului. Și acest lucru confirmă ceea ce s-a spus mai înainte, anume, că în fond nu Ioan este subiectul relatării, ci Isus Cristos, și Dumnezeu prin El. Tema întregii cărți este „Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă”.

Concluzia cărții lui Ioan formează o paralelă interesantă. Nu ne-am întrebat noi oare adesea cum a reacționat profetul Iona la întrebarea scrutătoare a lui Dumnezeu (Iona 4:10, 11)? Acest lucru nu este consemnat, fiindcă accentul trebuie pus pe dragostea lui Dumnezeu, nu pe Iona. La fel se întâmplă și în Evanghelia după Matei și, de fapt, în toată Biblia.

Prin urmare, ne întoarcem mai întâi spre relatarea care descrie maniera în care S-a ocupat Isus de îndoielile lui Ioan. 11:1–3 După ce a isprăvit de dat învățături la cei doisprezece ucenici ai Săi, Isus a plecat de acolo, ca să învețe pe oameni și să propovăduiască în cetățile lor. Ioan a auzit din temniță despre lucrările* lui Cristos și a trimis să-L întrebe prin ucenicii săi: „Tu ești Acela care are să vină, sau să așteptăm pe altul?” La prima vedere ne-am putea simți înclinați să criticăm împărțirea acestui capitol. Nu ar fi fost mai bine oare să se includă versetul 1 în paragraful precedent? Nu ar constitui el o încheiere mai potrivită pentru trimiterea celor doisprezece? Ba da. Însă el și introduce în mod categoric capitolul 11, fiindcă tocmai relatarea activităților, învățăturii, predicării etc. a lui Cristos în cetăți a fost cea care a contribuit la îndoiala lui Ioan.

Dacă Matei ar fi fost un autor neinspirat, el ne-ar fi oferit fără îndoială o relatare amănunțită a „Experiențelor Celor doisprezece în prima lor călătorie misionară”. El ar fi

* În varianta folosită de autor apare „activitățile” în loc de „lucrările” (n. tr.).

inserat această poveste interesantă imediat după trimitere. Însă evanghelistul este mult mai interesat de Isus decât de ucenicii Lui, deși, firește, este interesat și de ei. Cu toate acestea, în ceea ce îi privește pe ei, el este sigur că cititorii vor trage concluzia corectă. Chiar și Marcu și Luca, aceștia doi care sunt la fel de inspirați ca Matei, spun foarte puține despre experiențele ucenicilor. Ei spun câte ceva (Marcu 6:12, 13; Luca 9:6), însă apoi continuă imediat cu povestea lui Isus și a dragostei Sale.

Apoi, Matei ne informează că după ce i-a trimis pe ucenicii Săi, Isus S-a dus în altă parte pentru a învăța și a predica. Distincția dintre „învățătură” și „predicare” a fost deja explicată (vezi cele referitoare la 4:23). „În cetățile lor”: prin urmare, marea lucrare din Galilea continuă. Deși în 11:1 sunt menționate doar „învățătura și predicarea”, reiese clar din versetul 5 că El a făcut și un mare număr de „fapte miraculoase”. Acesta este motivul pentru care, deși în versetul 2 traducerea „fapte” sau „lucrări” ar fi fost corectă, totuși, având în vedere contextul, cuvântul „activități” este și mai potrivit. El include învățătura, predicarea, cât și minunile.

În conformitate cu 4:12 și 14:3, 4 (vezi cele referitoare la aceste versete), Ioan Botezătorul fusese arestat din ordinul regelui Irod Antipa. El a fost întemnițat în înfricoșătoarea fortăreață Machaerus, actualmente Khirbet Mukâwer, aflată la vreo 8 km spre est de Marea Moartă și la vreo 27 km spre sud de capătul ei nordic. Această temniță era o aripă a unuiu dintre palatele irodien⁴⁶⁵, ceea ce explică posibilitatea acțiunii consemnate în Marcu 6:25-28. Deși întemnițarea sa a fost probabil o experiență foarte întunecată, lui Ioan i s-a permis totuși să primească vizitatori. De la aceștia, el a auzit de activitatea lui Isus, Cel despre care el spusese atâtea lucruri minunate (Matei 3:11; Ioan 1:15-18, 26, 27, 29-36; 3:28-30). Așa cum vedea Ioan lucrurile, cuvintele pline de bunătate venite de pe buzele Mântuitorului și miracolele pline de îndurare pe care El le-a făcut nu se armonizau cu maniera în care Îl zugrăvise Ioan pe Isus înaintea oamenilor. El L-a prezentat ca pe Unul care a venit să pedepsească și să distrugă (Matei 3:7, 10; Luca 3:7, 9). Așa cum s-a arătat mai devreme (vezi cele referitoare la 3:10), cuvântul lui Ioan fusese adevărat și inspirat, însuși „Cuvântul lui Dumnezeu” (Luca 1:76; 3:2). Cu toate acestea, ceea ce îi lipsea vestitorului lui Dumnezeu era următorul lucru: el nu reușea să înțeleagă că profeția sa despre judecată nu se va împlini acum, ci la a doua venire a lui Cristos. El nu a văzut prezentul și viitorul în perspectiva lor adevărată.

Ioan a luat o decizie foarte înțeleaptă când, în loc să-și țină secretă nedumerirea cu privire la Isus, sau să discute despre ea cu alții, dar nu cu persoana cu care trebuie, s-a adresat lui Isus. Datorită faptului că Ioan era întemnițat, așa că nu putea să meargă la Isus personal, el a trimis vorbă prin ucenicii săi.⁴⁶⁶ Însă acest lucru nu înseamnă totuși că acea interpretare conform căreia nu Ioan se îndoia, ci numai ucenicii săi, și că Ioan îi trimitea acum la Isus pentru ca Mântuitorul să le poată rezolva problemele, este corectă. Ea este categoric incorectă. De ce altceva ar fi spus atunci Isus: „Duceți-vă de

⁴⁶⁵ Josephus, *Războaiele iudaice* VII.175; cf. *Antichități* XVIII.119. Vezi și L. H. Grollenberg, *op. cit.*, medalionul 353 de la p. 124 și harta 34 de la p. 116.

⁴⁶⁶ Sprijinul textual în favoarea unui număr de „doi” ucenici (δύο în loc de δικά) este foarte slab. Vezi totuși Luca 7:18.

spuneți lui Ioan”? (v. 4). Nu încapă îndoială, Ioan însuși era cel care avea o problemă. El era cel care se întreba dacă Isus este sau nu „Cel care trebuia să vină”.⁴⁶⁷

4-6. Drept răspuns, Isus le-a zis: „Duceți-vă de spuneți lui Ioan ce auziți și ce vedeți: Orbii își capătă vederea, șchiopii umblă, leproșii sunt curățiți, surzii aud, morții înviază, și săracilor li se propovăduiește Evanghelia”. În ce fel era acest răspuns o reasigurare? Nu este oare adevărat că Ioan știa deja aceste lucruri (v. 2) și că tocmai faptul că știa contribuise în mod substanțial la îndoiala sa? Destul de adevărat, însă *frazarea* era una nouă... Oare chiar era? Era „nouă” în sensul că acei prieteni care îi relataseră lui Ioan despre activitățile lui Cristos nu folosiseră o asemenea formulare. Pe de altă parte, mesajul, *așa cum era el formulat* de Isus, suna familiar. El i-a amintit probabil lui Ioan de anumite profeții, anume, de Isaia 35:5, 6 și 61:1: „Atunci se vor deschide ochii orbilor, se vor deschide urechile surzilor; atunci șchiopul [sau: schilodul] va sări ca un cerb și limba mutului va cânta de bucurie... Duhul Domnului Dumnezeu este peste Mine, căci Domnul M-a uns să aduc vești bune celor nenorociți [sau: săraci]”. Este ca și cum Isus îi spunea cu dragoste lui Ioan: „Îți aduci aminte de aceste profeții? Și aceste lucruri au fost prezise despre Mesia. Și toate se împlinesc acum în Mine”. Isus urma să folosească Isaia 61 și cu un alt prilej, și din nou ca pe o profeție care se împlinea în persoana Lui (Luca 4:16-21).

În legătură cu aceste cuvinte profetice și împlinirea lor în Isus trebuie să se observe și alte două lucruri în plus: *a.* Isaia a vorbit și despre miracole și despre predicare; și mesajul lui Cristos pentru Ioan se referă la ambele; și *b.* împlinirea în Cristos era chiar mai bună decât prezicerea, fiindcă în aceasta din urmă nu s-a spus, nici măcar în șoaptă, vreun cuvânt despre învierea morților. Prezicerile vorbeau despre vindecare, curățare și predicarea veștilor bune. Împlinirea le includea pe toate acestea și *mult mai multe*, anume, învierea morților. Este interesant de observat că în Evanghelia după Luca relatarea învierii fiului văduvei din Nain (7:11-17) apare imediat înaintea relatării îndoielii lui Ioan și a felului în care S-a ocupat Isus de ea (7:18-23).

Mesajul adresat lui Ioan Botezătorul se încheie cu cuvintele: **Ferice de acela pentru care Eu nu voi fi un prilej de poticnire**, adică, de cel care nu va permite ca vreun lucru pe care Eu îl fac sau îl spun să-l facă să păcătuiască. Vezi cele referitoare la 5:29, 30. Deși este posibil ca părerea conform căreia prin aceste cuvinte Ioan să fi fost muștrat să fie corectă, chiar și așa este vorba de o muștrare făcută cu dragoste, una care nu eclipsează în nici un fel iubirea Învățătorului pentru unul din ucenicii lui care trece printr-o confuzie de moment. De fapt, văzută din perspectiva corectă, muștrarea conține o binecuvântare: „Ferice de...”. Domnul îl tratează pe Ioan cu aceeași gingășie cu care s-a ocupat de orbul din naștere, de femeia prinsă în preacurvie, de Petru, de Toma etc. Având în vedere faptul că Isus a început imediat să-l laude pe Ioan în public și să-i mustre pe cei care erau nemulțumiți atât de vestitorul Împărăției, cât și de Cel pe care Îl mărturisea el (v. 7-19), și ținând cont de pasaje ca Maleahi 3:1, 4:5, 6; Luca 1:15-17, 76, 80; Filipeni 1:6, trebuie să se ia ca un fapt sigur că mesajul a avut efectul dorit asupra lui Ioan. Însă înțelepciunea și

⁴⁶⁷ Cf. J. Sickenberger, „Das in die Welt Kommende Licht”, *ThG*, 33 (1941), p. 129-134. Vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 78, 79.

gingășia lui Isus sunt cele care apar în prim-plan, și aceasta atât în mesajul de reasigurare adresat lui Ioan, cât și în cuvintele spuse despre Ioan mulțimii prezente.

Următorul paragraf începe astfel: **7. Pe când se duceau ei, Isus a început să vorbească noroadelor despre Ioan: „Ce ați ieșit să vedeți în pustie? O trestie clătinată de vânt?”** Aici Isus corectează concluzia eronată pe care o puteau trage unii din cei de față despre Ioan din cauza întrebării prin care acesta și-a revelat îndoiala privitoare la Cel pe care el Îl prezentase ca Mesia, această concluzie fiind că Botezătorul era o persoană inconstantă, schimbătoare. În acest paragraf luat ca întreg, Învățătorul spune că este greșit să condamni pe cineva pe baza unei singure devieri de la drumul cel bun. Pentru a-ți forma o opinie corectă despre cineva, trebuie luată în considerare întreaga sa viață, atât trecutul, cât și prezentul. În cazul lui Ioan, acest trecut a fost unul glorios. Mulțimea ar trebui să reflecte la impactul cutremurător pe care l-a avut asupra ei Botezătorul în timpul apariției sale în pustia Iordanului. Este ca și cum Isus ar fi spus: „Ce v-a făcut să călătoriți prin toată Galileea până în pustia Iordanului? Oare dorința de a vedea un om care semăna cu o trestie ce se unduia [literal: era clătinată] în vânt pe malul Iordanului?” Bineînțeles că acesta nu putea fi motivul. Cel despre care vorbea toată lumea era ca un stejar puternic, nu ca o trestie tremurândă. Isus ia ca ceva sigur faptul că răspunsul la întrebarea pusă în versetul 7 este: „Nu, într-adevăr. Noi nu am ieșit în pustie ca să ne uităm la o trestie care se clătina în bătaia vântului”. Așa că El continuă: **8. Dacă nu, atunci ce ați ieșit să vedeți? Un om îmbrăcat în haine moi? Iată că cei ce poartă haine moi sunt în casele împăraților.** Cât despre hainele lui Ioan, vezi cele referitoare la 3:4. Cei care poartă haine „moi” sunt oamenii fără coloană vertebrală, sicofanții care sunt gata să îi lingusească pe cei aflați la putere și sunt răsplătiți cu funcții înalte la palatul regelui, poziții care le permit să poarte haine moi care să fie în armonie cu situația însemnată în viață pe care au dobândit-o. Oamenii cărora li Se adresează aici Isus știu foarte bine că Ioan a fost un individ complet diferit. În loc să-l flateze pe rege, el chiar l-a mustrat. Așa că acum, în loc să se bucure de viața plină de veselie da la palat, el era închis într-o temniță îngrozitoare. Mai mult, în vremea în care Botezătorul era încă liber și predica în pustie, oamenii nu se gândeau deloc că ar fi ceva greșit în legătură cu mesajul său sever și cu apariția sa rustică. În acea vreme, Ioan a fost un erou popular (3:5). Fără îndoială că și după aceea mulți continuau să-l aprecieze și să-l stimeze (14:5). Cu toate acestea, părerile au început să se schimbe. Ceea ce mulți au lăudat mai înainte la Ioan, modul lui de trai ascetic și avertismentele sale nelipsite, au început să critice acum. Acesta este motivul pentru care Isus îi ia la rost acum. Continuarea: **9, 10. Atunci ce ați ieșit să vedeți? Un proroc?** Domnul răspunde la propria Sa întrebare și, făcând acest lucru îl laudă pe drept pe Ioan: **Da, vă spun, și mai mult decât un proroc;** acest lucru însemnând: „Da, voi ați ieșit să vedeți un profet, și vă asigur că El este chiar mai mult decât un profet”.

„Mai mult decât un profet” fiindcă Ioan nu numai că a profețit (vezi, de exemplu, Matei 3:7-12), ci a fost el însuși un obiect al profețiilor. El însuși a fost înainte-mergătorul prezis al lui Mesia. De aceea, Isus continuă: **căci el este acela despre care s-a scris:**

**„Iată, trimit înaintea feței Tale pe solul Meu,
care îți va pregăti calea înaintea Ta”.⁴⁶⁸**

Că Maleahi 3:1 se referă într-adevăr la Ioan Botezătorul ca vestitor al lui Mesia reiese din faptul că acest deschizător de drum este în mod evident „profetul Ilie” din Maleahi 4:5, care, la rândul lui, este Ioan Botezătorul, conform cuvintelor lui Isus însuși, așa cum sunt ele redată în Matei 11:14. De aceea, suntem justificați să spunem că aceasta este propria interpretare a lui Cristos dată lui Maleahi 3:1. Interpretat astfel, sensul, redat pe scurt, din Maleahi 3:1 trebuie să fie următorul:

„Ia aminte, Eu, Iehova, Îmi trimit mesagerul, pe Ioan Botezătorul, să fie înainte-mergătorul Tău, Mesia. Sarcina înainte-mergătorului este să pregătească totul – mai ales inimile oamenilor (Maleahi 4:6) – pentru venirea Ta”. Sensul este acela de „a pava drumul” pentru *prima* venire a lui Mesia, însă având în vedere faptul că prima venire și a doua venire sunt, cum ar veni, două etape în care Dumnezeu vine la poporul său prin Emanuel, de aceea, și pentru *a doua* venire. Atunci când este luat cu acest al doilea sens, apelativul „mesagerul Meu” capătă o semnificație mai largă din care nu pot fi excluși nici Ioan Botezătorul, nici apostolii lui Cristos, nici succesorii lor din noua dispensație. Deși este adevărat că contextul imediat al lui Maleahi 3:1 indică spre judecata finală (vezi mai ales v. 2 și 3), Matei aplică în mod legitim, așa cum s-a explicat deja, profeția mai ales la prima etapă a venirii, sau, și mai simplu, la prima venire.

Ioan Botezătorul s-a achitat într-un mod minunat de această sarcină de a-L vesti pe Cristos. Prin urmare, Isus putea continua astfel: **11. Adevărat vă spun că, dintre cei născuți din femei, nu s-a sculat nici unul mai mare decât Ioan Botezătorul ...** Așa cum s-a arătat deja, Ioan a fost mai mare pentru că el nu era numai un profet, ci unul a cărui apariție pe scena istoriei a fost profețită. Se poate pune însă întrebarea dacă aceasta este tot ce a vrut să spună Isus atunci când a făcut cutremurătoarea afirmație aflată aici în 11:11, introducând-o prin formula impresionantă: „Adevărat vă spun”, explicată în legătură cu 5:18. Nu este oare foarte probabil ca Domnul să Se fi gândit nu numai la simplul fapt că Ioan Botezătorul, vestitorul, a sosit ca împlinire a profeției, ci și la maniera minunată în care acest înainte-mergător și-a împlinit menirea? El a făcut exact ceea ce

⁴⁶⁸ Frazeologia de aici din Matei 11:10 ne amintește cu putere de traducerea LXX a lui Exod 23:10, iar al doilea verset, de Maleahi 3:1 din ebraică. Acestea trei pot fi traduse după cum urmează:

Matei 11:10

Iată, Îmi trimit mesagerul înaintea feței Tale,
care va pregăti calea înaintea Ta.

Traducerea LXX a lui Exod. 23:10:

Și iată că Îmi trimit mesagerul înaintea feței Tale,
ca el să te păzească în drumul Tău.

Maleahi 3:1 în ebraică:

Iată, Îmi trimit mesagerul,
și el va pregăti calea înaintea Mea.

Cu toate acestea, așa cum s-a explicat în text, Isus Se gândea mai ales la Maleahi 3:1.

trebuia să facă un vestitor. În primul rând, el a anunțat foarte clar venirea lui Mesia, îndreptând atenția oamenilor asupra Celui Măreț: „Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii” (Ioan 1:29). În al doilea rând, el a accentuat necesitatea pocăinței ca singura cale pentru ca păcătosul să intre în Împărăția lui Mesia (Matei 3:2 și textele paralele; vezi și Luca 1:76, 77). Și în al treilea rând, din moment ce datoria vestitorului este să intre în planul al doilea atunci când cel pe care l-a anunțat își face apariția pe scenă, și Ioan a rezistat tentației de a atrage atenția asupra sa. Mai degrabă, plin de umilință, el a spus: „Trebuie ca El să crească, iar eu să mă micșorez” (Ioan 3:30). Acum, având în vedere faptul că Isus însuși descrie întotdeauna natura adevăratei măreții legând-o cu umilința (Matei 8:8, 10, cf. Luca 7:6, 9; Matei 18:1–5, cf. Marcu 9:33–37 și Luca 9:46–48; Matei 20:26, 27, cf. Marcu 10:43–45; Matei 23:11; și vezi și Matei 15:27, 28), nu este oare foarte probabil ca El să facă acest lucru și în cazul de față? Această umilință, în schimb, trebuie văzută ca un dar pe care Ioan l-a primit de la Duhul Sfânt. Astfel se împlinea cuvântul îngerului adresat lui Zaharia: „Căci va fi mare ... și se va umple de Duhul Sfânt încă din pântecul maicii sale” (Luca 1:15). În mod cert, *toate* acestea – *a.* că Ioan era nu numai „prorocul celui Prea Înalt”, ci și că în persoana lui se împlinea o profeție, *b.* că era umplut de Duhul Sfânt încă din pântecul mamei sale – trebuie luate în considerare pentru a se face dreptate sensului complet al lui Matei 11:11. Când se va face acest lucru, se va vedea că afirmația de aici nu este în nici un caz o exagerare.

La aceasta Isus adaugă: **Totuși, cel mai mic în Împărăția cerurilor este mai mare decât el.** Afirmația Lui nu poate însemna că Ioan, în fond, nu a fost un om mântuit. Să piară până și gândul acesta! Mai degrabă, afirmația trebuie explicată în lumina lui 13:16, 17: „Dar ferice de ochii voștri că văd; și de urechile voastre că aud! Adevărat vă spun că mulți proroci și oameni drepecți au dorit să vadă lucrurile pe care le vedeți voi, și nu le-au văzut; și să audă lucrurile pe care le auziți voi, și nu le-au auzit. Cel mai mic în Împărăție era mai mare decât Ioan în sensul că el era mai privilegiat, fiindcă Ioan, aflat în temniță, nu era atât de aproape de Isus cum era acesta. Și oare nu tocmai această împrejurare era cea care a contribuit și ea la confuzia vestitorului în privința întrebării dacă Isus era sau nu cu adevărat Mesia? Chiar în clipa în care mesagerii trimiși de Ioan au supus această întrebare atenției lui Isus, acesta din urmă era ocupat cu vindecările și cu restaurarea (Luca 7:20, 21). Nu este oare adevărat că vederea acestor lucruri putea mult mai bine să amintească cuiva de Isaia 35:5, 6; 61:1 și urm. decât atmosfera apăsătoare din închisoare, care nu-i dădea prizonierului nici măcar ocazia de a-L vedea pe Isus, darămite pe cea de a vorbi cu Cel la care se gândea el? Da, într-un sens Împărăția a și sosit: cei suferinzi erau eliberați de bolile lor, morții erau înviați, iar cuvintele vieții și frumuseții curgeau din inima și de pe buzele Învățătorului. Dar în providența Sa suverană, pe care nimeni nu are dreptul să o conteste, Ioan nu era un participant direct sau măcar un martor ocular. El nu urma să apuce nici Golgota, nici Rusaliile. Cu toate acestea, el nu era uitat sau neglijat. Mesajul trimis lui de Isus (11:4–6) era suficient pentru a-l reasigura de acest lucru.

Însă chiar dacă Ioan Botezătorul era departe acum de scena acțiunii, prin accentul său pus mai devreme pe nevoia pocăinței adevărate și prin faptul că a indicat spre Isus

ca Mântuitorul omului din păcat, el a fost folosit de Dumnezeu ca un instrument în vederea pavării drumului pentru binecuvântările care urmau să vină, astfel că Isus a făcut o altă referire favorabilă la el: 12. Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum, Împărăția cerurilor se ia cu năvală*, și cei ce dau năvală, pun mâna pe ea.⁴⁶⁹ Cu adevărat lucrarea lui Ioan Botezătorul nu a fost degeaba. El nu a arătat spre sine, ci spre Isus, iar mulțimile L-au urmat pe Isus (Ioan 3:26). Nu a fost oare un act de bunătate și de mărinimie din partea Domnului să-i acorde credit lui Ioan pentru ce făcuse el înainte și mai ales să-l laude astfel tocmai în clipele în care acesta dădea glas îndoielilor sale cu privire la Isus? Este adevărat că puterea de atracție a lui Isus nu depindea de Ioan, nici în cea mai mică măsură. Cu toate acestea, în providența lui Dumnezeu și ca o împlinire a profeției predicarea lui Ioan a contribuit la pavarea drumului pentru Cristos.

Împărăția, spune Isus, înainteașă viguros, cu putere, deja de la prima apariție a lui Ioan pe scena istoriei. La fel se întâmplă și acum, așa cum reiese din faptul că bolnavii sunt vindecați, leproșii curățați, morții înviați, păcătoșii convertiți la viață veșnică, toate acestea într-un fel în care nu au fost făcute niciodată. Totuși, în nici un caz nu intră oricine în Împărăție. Mulți, foarte mulți chiar și acum, i se opun. Însă cei viguroși și plini de putere, oameni care îndrăznesc să o rupă cu tradiția omenească greșită și să se

* În varianta autorului: „Împărăția înainteașă cu putere”. Vezi nota de subsol 469. (n. tr.)

⁴⁶⁹ Acest pasaj a dat naștere la multe discuții și la multe diferențe de interpretare. Dificultățile apar mai ales în jurul verbului *βιάζεται* și a substantivului înrudit *βίασται*. Primul este indicativul prezent la persoana a III-a singular a lui *βιάζω* și poate fi pasiv sau mediu. În Noul Testament apare numai aici și în pasajul paralel din Luca 16:16. În diateza pasivă și într-un sens nefavorabil el ar putea însemna „suportă violență”. Atunci întregul pasaj ar suna cam în felul următor: „...Împărăția suportă violența și cei violenți pun mâna pe ea”. Pe această linie, cu variațiunile de rigoare, vezi A.V., A.R.V., N.A.S., Beck, Weymouth, R.S.V., N.E.B. (text). Nu există nimic în context care să sugereze acest sens, care ar trebui respins de aceea în mod categoric. Construit tot ca un verb pasiv, dar acum unul cu sens favorabil, el ar putea însemna „este apucată cu entuziasm” sau „este luată cu asalt”, urmată de „și cei ce o apucă cu entuziasm, pun mâna pe ea”, sau „intră cu forța în ea”. Vezi, de exemplu, traduceri Phillips și Williams. Această variantă este mult mai bună. Cu toate acestea, nu este pe de-a întregul satisfăcătoare, din moment ce interpretată astfel, al doilea rând repetă de fapt ce s-a spus în primul. Dacă luăm verbul în diateza medie și îl traducem „înainteașă viguros”, ajungem la un sens pentru întregul pasaj care este asemănător cu cel din varianta mea, susținută sub o formă sau alta, printre alții, de Lenski, Ridderbos, și notele e subsol din N.E.B. Cele două rânduri exprimă două idei, prima în legătură cu Împărăția, a doua cu oamenii care o apucă cu entuziasm. Cu toate acestea, există o legătură strânsă între ele. Mie mi se pare că acest context sprijină pe deplin această interpretare.

Cât despre al doilea verb, anume, *ἀρπάζουσιν*, acesta este indicativul prezent la persoana a III-a plural al lui *ἀρπάζω*. El apare de câteva ori în Noul Testament, întotdeauna cu sensul de a *apuca* sau *vreuna* din variante. În mod natural, sensul rezultat poate fi nefavorabil; de exemplu, înhățarea proprietății cuiva (Ioan 10:28, 29). Nu numai ființele umane, ci și lupii pot fi hoți răpitori (Ioan 10:12). Cu toate acestea, intenția de a apuca ceva sau pe cineva nu trebuie să fie întotdeauna neprietenoasă (vezi Ioan 6:15, unde acțiunea indicată era greșită dar nu și neprietenoasă). Sau, din nou, Duhul poate „răpi” sau „înălța” pe cineva (Fapte 8:39, cu care comparați 2 Corinteni 12:2, 4; 1 Tesaloniceni 4:17; Apocalipsa 12:5). În cele din urmă, poate exista o apucare cu scopul de a salva (Fapte 23:10; Iuda 23). Reiese clar din toate acestea că sensul exact al acestui verb, fie că este unul favorabil, fie că este nefavorabil, depinde de contextul în care apare. Din moment ce s-a stabilit deja că primul verb, *βιάζεται*, este folosit aici cu un sens favorabil, concluzia trebuie să fie că și al doilea este folosit astfel. Același lucru este adevărat și în cazul substantivului *βίασται*, care apare numai aici în Noul Testament. În contextul de față el nu poate însemna „cei violenți”, ci trebuie să însemne „cei puternici sau viguroși”, cei curajoși, plini de tărie, hotărâți.

întoarce la Cuvânt în toată puritatea sa, indiferent cât îi va costa, asemenea indivizi iau în posesie cu entuziasm Împărăția; adică, în inimile și viețile lor este inaugurată această domnie și guvernare a lui Dumnezeu și a lui Cristos.

Ceea ce accentuează Isus aici este că nu poți dormi tot drumul până în Împărăție. Din contră, intrarea în Împărăție cere un comportament plin de elan, energie nescăpată, un efort istovitor. Vezi și Luca 13:24; 16:16; Ioan 16:33; Fapte 14:22. Acest lucru este adevărat din cauză că Satan este puternic, are la dispoziție o mare armată de ajutoare, demonii, a învățat să folosească metode meșteșugite (vezi C.N.T. la Efeseni 6:11) și primește ajutor și sprijin din partea acelei fortărețe pe care o are în inima omului (1 Ioan 2:16). De aceea, este nevoie de oameni viguroși, oameni care sunt gata să se lupte și să biruie, pentru a-l învinge pe Satan și a lua în posesie Împărăția și toate binecuvântările mântuirii. Prin urmare, Împărăția nu este pentru cei slabi, cei șovăielnici sau cei care iubesc compromisul. Ea nu este pentru Balaam (2 Petru 2:15), pentru tânărul bogat (Matei 19:22), Pilat (Ioan 19:12, 13) și Dima (2 Timotei 4:10). Ea nu poate fi câștigată prin rugăciuni amânate, promisiuni neîmplinite, decizii încălcate și mărturii ezitante. Ea este pentru oameni puternici și încăpățânați ca Iosif (Geneza 39:9), Natan (2 Samuel 12:7), Ilie (1 Regi 18:21), Daniel și prietenii lui (Daniel 1:8; 3:16-18), Mardoheu (Estera 3:4), Petru cel din Fapte 4:20, Ștefan (Fapte 6:8; 7:51) și Pavel (Filipeni 3:13, 14). Și să nu uităm de femei curajoase ca Rut (Rut 1:16-18), Debora (Judecători 4:9), Estera (Estera 4:16) și Lidia (Fapte 16:15, 40).

Cuvintele lui Isus redată în versetul 12 înseamnă că o dată cu Ioan a început o nouă perioadă, în care Împărăția a început să înainteze cu putere. Acest gând este confirmat în versetele 13, 14. **Căci până la Ioan au prorocit toți prorocii și Legea. Și dacă vreți să înțelegeți, el este Ilie, care trebuia să vină.** „Toți prorocii și Legea” indică „întregul Vechi Testament”, în cazul în care se face referire la toți profeții care au scris cărți până la Maleahi, în a cărui carte a fost prezisă venirea lui Cristos și a vestitorului Său. După aceea profețiile au tăcut timp de peste patru sute de ani. La sfârșitul lor a venit împlinirea profeției în Isus Cristos, însă (cronologic vorbind) mai întâi în Ioan Botezătorul. Prin urmare, în el, profeția a început să se îplinească. El a fost cel care a legat între ele vechea și noua dispensație. Și, un fapt cel puțin la fel de important, el a fost cel al cărui îndemn inspirat, dacă ar fi fost ascultat, ar fi rezolvat problema prăpastiei dintre generații, fiindcă prin credința în Cristosul pe care îl proclama el, inimile părinților s-ar fi întors spre copii, și ale copiilor spre părinții lor (Maleahi 4:5, 6). Acest Ioan Botezătorul, predicator al pocăinței și credinței, a fost prin urmare Ilie care trebuia să vină. Ca Ilie din vechime, și Ioan a fost un predicator al pocăinței. Cei doi se asemănau și prin felul brusc în care au apărut, prin incisivitatea mesajului lor și prin simplitatea modului lor de viață. Vezi cele referitoare la 3:3. Este adevărat că Ioan nu era literal Ilie (Ioan 1:21), însă lăuntric era cu adevărat, fiindcă a umblat „în duhul și puterea lui Ilie” (Luca 1:17) și a fost numit astfel chiar de Isus însuși (Matei 17:12). „Dacă vreți să înțelegeți”, spune Isus, căci El știa că acceptarea acestui adevăr depindea nu numai de minte, ci și de voință. Dacă oamenii erau dispuși să-l accepte pe Ioan ca fiind cu adevărat profetul Celui Prea Înalt, atunci exista speranță pentru ei. De aceea,

Isus adaugă: **15. Cine are urechi de auzit, să audă.** Să asculte cu atenție la mesajul mântuirii, mântuire care este răsplata plină de har a lui Dumnezeu pentru pocăință și credință. Să găsească pacea și bucuria în Cel care a fost descris de Ioan ca persoana care ridică păcatul lumii. În toată învățătura lui Cristos, atât cea de pe pământ, cât și cea din cer, ar fi fost greu de descoperit vreun îndemn pe care El să-l fi repetat mai des, sub o formă sau alta, ca cel din vers. 15 (13:9, 43; Marcu 4:9, 23; Luca 8:8; 14:35; Apocalipsa 2:7, 11, 17, 29; 3:6, 13, 22; 13:9; cf. 8:18 din Marcu și din Luca). Nu e de mirare, fiindcă nu este oare lipsa receptivității tocmai cea care, dacă se persistă în ea, duce direct la păcatul de neiertat? Pentru mai multe amănunte legate de această lipsă de receptivitate sau lipsă a disponibilității de a asculta vezi 13:3–9, 18–23. În situația de față, este evident că atunci când Isus spune: „Cine are urechi de auzit, să audă”, El se gândea cu siguranță nu numai la ce a spus în versetul 14, anume, că Ioan era Ilie care trebuia să vină, ci și la întregul conținut al versetele. 7–14. În ciuda schimbării treptate de atitudine din partea multora față de Ioan, Isus l-a lăudat. Nu Ioan era schimbător, ci mai degrabă marea masă a oamenilor care s-au lăsat duși în rătăcire de farisei (Luca 7:30), în așa fel încât tot entuziasmul lor zgomotos de mai înainte în legătură cu Ioan s-a răcit, de fapt, s-a transformat într-o atitudine critică plină de ostilitate. Atât Ioan, cât și Isus au devenit ținta remarcilor lor insolente și defăimătoare (vezi v. 18, 19). Așa că Isus continuă: **16–19. Cu cine voi asemena neamul acesta de oameni? Seamănă cu niște copilași care șed în piețe și strigă la tovarășii lor:**

**„V-am cântat din fluier, și n-ați jucat
v-am cântat de jale, și nu v-ați tânguit”.**

Căci a venit Ioan, nici mâncând, nici bând, și ei zic: „Are drac!” A venit Fiul omului mâncând și bând, și ei zic: „Iată un om mâncăcios și băutor de vin, un prieten al vameșilor și al păcătoșilor!”

Este clar că Isus acuză aici acești critici de faptul că sunt copilăroși. Există o diferență între a fi ca un copil și a fi copilăros. Domnul recomandă prima atitudine (18:1–5 și pasajele paralele). El o condamnă pe a doua. Imaginea pe care o zugrăvește este cea a unor copii care se adună în zilele în care nu se face negoț în piață pentru a se juca. Totuși, astăzi se pare că nimic nu merge. Unii copii încep să cânte din fluier, dar nu de jale (9:23), ci pentru a-i distra pe ceilalți (cf. Apocalipsa 18:22). Ei vor să cânte melodii care se cântă la nunți. Alții obiectează. Atunci cântăreții își pun de-o parte fluierul și încep să se lamenteze amar și/sau să cânte o cântare de jale, așa cum i-au auzit pe bătrâni sau pe bocitorii profesioniști făcând. Nici această idee nu găsește sprijin. Din disperare, ei își ceartă tovarășii de joacă (literal: pe ceilalți) pentru că sunt atât de necooperanți, o acuzație pe care ceilalți o întorc (Luca 7:32).

Ne putem imagina cu ușurință ceva de genul acesta întâmplându-se astăzi. „Să ne jucăm de-a nunta”, spune un copil. Alții se alătură. „Să fie Mary mireasa și Ruth domnișoara de onoare. Eu voi fi mirele. Bert poate fi cavalerul de onoare, iar Jack se va descurca de minune să fie preotul”. „Da, să ne jucăm”, spun alții, și încep să fluiera un marș nupțial. Însă multe voci răspund cu dispreț: „Nu prostia asta. Nu ni se potrivește”. „Atunci să ne jucăm de-a înmormântarea”, spune băiatul care a propus primul jocul

de-a nunta, și adaugă: „Eu voi fi reprezentantul de la pompele funebre, cei care duc sicriul să fie Ioan, Bert, Peter și Larry. Mike poate fi mortul”. Vorbitorul și alți câțiva intonează grav un marș funebru. Însă vocile lor sunt acoperite de proteste puternice: „Terminați. Nu vrem prostia asta tristă. Așa că începe o cearță copilăroasă, fiindcă cei care au propus jocurile strigă la tovarășii lor de joacă: „Voi nu sunteți niciodată mulțumiți. Nu vreți să vă jucați de-a nunta și nici de-a înmormântarea. De-a ce *vreți* să vă jucați?” Cei vizați strigă înapoi acuzații similare.⁴⁷⁰ Toți sunt nefericiți, nemulțumiți, dezamăgiți. Nunțile sunt prea prosteste, prea vesele; înmormântările sunt prea grave, prea triste. Nu numai că copiii sunt prea morocănoși și certăreți, ei sunt și schimbători, inconsecvenți: disprețuiesc acum ceea ce îi entuziasma mai demult.

Apoi, Isus spune: „Așa vă purtați voi fariseilor și cei care vă urmează. Voi sunteți copilăroși. Sunteți frivoli și vă purtați iresponsabil și cu inconsecvență. Nu sunteți niciodată mulțumiți. Ați fost plini de entuziasm în ce-l privea pe Ioan; cel puțin stăteați cu reverență înaintea lui și nu vă poticneai de austeritatea lui și de chemarea lui la pocăință. Dar acum voi spuneți: «El e prea dur și nesociabil, mesajul lui este prea sever. Cu siguranță că este posedat». Dar vă întoarceți și împotriva Mea, Fiul omului.⁴⁷¹ Mă arătați cu degetul și spuneți: «Deși le cere altora renunțare la sine, El însuși este un mâncăcios și un bețiv, un prieten al vameșilor și păcătoșilor. Este mult prea sociabil»”.

Isus subliniază că în cele din urmă o astfel de atitudine critică nedreaptă și plină de resentimente și o asemenea intoleranță nu duc nicăieri. Victoria este de partea adevărului. El spune: **Totuși, înțelepciunea a fost îndreptățită⁴⁷² din lucrările ei.** Înțelepciunea lui Ioan Botezătorul, când el insista în favoarea pocăinței, și cea a lui Isus, când le-a vorbit despre speranța mântuirii chiar și celor cu care mulți din Israel nu voiau să aibă de a face, a fost arătată ca una pe deplin justificată prin ceea ce a realizat ea de fapt în inimile și viețile celor care, prin harul suveran, le-au dat răspunsul potrivit acestor doi predicatori. Ioan și Isus au avut fiecare misiunea sa. Fiecare și-a dus la bun sfârșit lucrarea. De către Isus, care în persoana Sa a fost „înțelepciunea lui Dumnezeu” (1 Corinteni 1:30), această lucrare a fost realizată ireproșabil; de Ioan, superb. Copiii înțelepciunii (Luca 7:35) sunt toți cei care au fost suficient de înțelepți încât să ia aminte la mesajul lui Ioan și a lui Isus. Între Ioan și Isus a existat următoarea asemănare: ambii au proclamat Evanghelia. Nici măcar mesajul lui Ioan nu a fost complet lipsit de elementul speranței (vezi mai ales Ioan 1:29). Chiar și atunci când pune accentul pe

⁴⁷⁰ Din cauza lui Luca 7:32, unde se afirmă clar că copiii au strigat „unii la alții”, eu nu mă pot alătura acelor comentatori care fac un fel de alegorie din această ilustrație și, după ce îi împart pe copii în două grupe, în cei care se pâng și cei împotriva cărora se plâng ei, trec apoi la identificarea celor dintâi (cei care au cântat din fluiet și de jale) cu cei care erau *dezamăgiți* de Ioan Botezătorul și de Isus; și a celor din urmă cu Ioan Botezătorul și Isus. Vezi de exemplu Lenski, *op. cit.*, p. 429. Eu sunt de acord cu Tasker, *op. cit.*, p. 116, atunci când spune: „Isus atrage atenția asupra caracteristicilor generale ale copiilor care se joacă”. La fel și H. N. Ridderbos, *op. cit.*, p. 22. – Pentru sensul cuvântului „neam” (11:16), vezi cele referitoare la 1:17.

⁴⁷¹ Referitor la acest titlu, vezi mai sus, p. 365-369.

⁴⁷² În acord cu A. B. Bruce, *The Expositor's Greek Testament*, vol. I, p. 176, eu consider că verbul *evdikaiw*, qe este un aorist „gnomic”, unul care exprimă ceea ce se întâmplă de obicei. El a fost numit și aoristul „proverbial” sau aoristul „experienței.”

pocăință, îndemnul lui inspira speranță. Vezi Matei 3:7–11. Cu toate acestea, între Ioan și Isus a existat și un contrast, nu numai cel arătat aici în 11:18, 19, ci și următorul: în timp ce Ioan a *proclamat* vestea bună, Isus nu numai că a proclamat-o, ci a și venit în lume ca să existe o veste bună de proclamat!

Astăzi noi știm că în mare parte înțelepciunea a și fost îndreptățită. De exemplu, oare nu a devenit denumirea „prieten al vameșilor și păcătoșilor”, care inițial a fost spusă ca o poreclă plină de dispreț, unul din titlurile Mântuitorului care dau cea mai multă speranță și care răscolesc cel mai mult sufletul? Nu este oare „îndreptățit” acest titlu de miile de vieți care au fost schimbate de el? Și nu va veni oare deplina și finala îndreptățire în ziua consumării tuturor lucrurilor și în toată veșnicia de după ea?

20 Atunci Isus a început să mustre cetățile în care fuseseră făcute cele mai multe din minunile Lui, pentru că nu se pocăiseră. 21 „Vai de tine Horazine!” a zis El. „Vai de tine Betsaido!” Căci, dacă ar fi fost făcute în Tir și Sidon minunile care au fost făcute în voi, de mult s-ar fi pocăit, cu sac și cenușă. 22 De aceea vă spun că, în ziua judecății va fi mai ușor pentru Tir și Sidon decât pentru voi. 23 Și tu, Capernaume, vei fi înălțat oare până la cer? Vei fi pogorât până la Locuința morților; căci dacă ar fi fost făcute în Sodoma minunile care au fost făcute în tine, ea ar fi rămas în picioare până în ziua de astăzi. 24 De aceea, vă spun că în ziua judecății va fi mai ușor pentru ținutul Sodomei decât pentru tine.

11:20–24 *Mustrea cetăților nepocăite*

Cf. Luca 10:13–15

Relația dintre această secțiune și cea precedentă (v. 1–19) a fost deja indicată (p. 434). **20. Atunci Isus a început să mustre cetățile în care fuseseră făcute cele mai multe din minunile Lui, pentru că nu se pocăiseră.** Momentul exact la care se face aluzie prin „atunci” nu este dat. Conținutul paragrafului arată cu toate acestea că multe minuni au fost făcute deja în Capernaum și în orașele învecinate. Acest lucru poate indica spre sfârșitul marii lucrări din Galilea. Cu toate acestea, dacă reflectăm asupra faptului că de la începutul acestei lucrări Isus a ales imediat Capernumul ca și cartier general și a început foarte curând să-și arate puterea vindecătoare în acest oraș și în împrejurimile sale (4:13 și urm.), ajungem la concluzia că o asemenea datare târzie nici măcar nu este necesară: probabil că este indicat mijlocul ultimei părți a acestei lucrări.

Prin urmare, Isus a început să le facă reproșuri orașelor în care au fost făcute lucrările Sale minunate. Verbul „a reproșa” este folosit aici într-un sens oarecum diferit de cel din 5:11. Acolo se referea la o acțiune de nejustificat, aceea de a-i insulta pe ucenicii lui Cristos; aici indică denunțarea justificată de către Domnul a celor care s-au împietrit în păcat. Noi citim că Isus a mustrat *cetățile*. Aici din nou, ca în 10:15, termenul „cetate” se referă înainte de toate și mai ales la locuitori. Vezi cele referitoare la 4:15; de asemenea, nota de subsol 441, de la p. 414. E imposibil ca o simplă entitate topografică – străzi, clădiri, un zid – să „se pocăiască”, ea nu este considerată răspunzătoare de vreo faptă și nu intră sub judecată. Cu toate acestea, este adevărat că ceea ce s-a făcut de către cetățeni afectează locul în care ei trăiesc (vezi v. 23; cf. Geneza 19:13, 24).

Aceste „cetăți” au văzut faptele pline de putere ale lui Isus, așa cum sunt numite aici minunile Lui. Aceste lucrări ar fi trebuit să îi facă să reflecteze la căile lor și să se întoarcă la Dumnezeu cu o adevărată părere de rău pentru păcatele lor, însă nu acesta a fost efectul (cf. Apocalipsa 9:20, 21). Așa că Isus continuă: 21. „Vai de tine Horazine!” a zis El. „Vai de tine Betsaido!” Căci, dacă ar fi fost făcute în Tir și Sidon minunile care au fost făcute în voi, de mult s-ar fi pocăit, cu sac și cenușă. Probabil că Horazin și Betsaida erau situate foarte aproape de Capernaum, care este menționat ultimul, anume, în v. 23. Ruinele orașului actual Kerazeh, la nord-vest de Marea Galileii și la vreo 4 km nord de ceea ce a fost Capernaumul, sunt tot ce a mai rămas din Horazinul antic. Betsaida menționată aici putea fi sau Betsaida Iulias, la sud-est de punctul în care Râul Iordan, venind dinspre nord, curge în Marea Galileii, sau o altă Betsaidă, situată mai aproape de Capernaum.⁴⁷³ Având în vedere că sunt pomenite o dată cu ea și Horazin și Capernaum, a doua variantă pare a fi mai probabilă. Dacă este așa, atunci e vorba de acea Betsaida care se află în câmpia Ghenezaret (Marcu 6:53), care se întinde la nord-vest de Marea Galileii. Ea era orașul de baștină a lui Filip, locul de unde au venit și Andrei și Petru (Ioan 1:44). Este ușor de înțeles că având Capernaumul ca și cartier general, minunile lui Isus au fost făcute nu numai în acest oraș, ci și în Horazin și Betsaida, aflate în apropiere. Isus spune că dacă lucrările puternice făcute în aceste ultime două orașe ar fi fost făcute în Tir și Sidon, atunci aceste orașe feniciene, situate mai la nord, de-a lungul coastei estice a Mării Mediteraneene, s-ar fi pocăit de multă vreme. Cu toate acestea, impresia pe care ne-o facem din Isaia 23 și Ezechiel 26–28 este că negustorii și coloniștii care locuiau în aceste orașe erau îngâmfăți, iubitori de bani și cruzi. Amos i-a denunțat pe cei din Tir pentru că i-au vândut pe evrei ca sclavi la edomiți (Amos 1:9). De asemenea, fenicienii i-au dat pe „copiii lui Iuda și ai Ierusalimului” pe mâna grecilor (Ioel 3:6). În descrierea făcută „Babilonului” înnebunit după plăceri, arogant, semeț în Apocalipsa 17–19 există multe elemente care ne aduc aminte de centrul păgân al stricăciunii și seducției, Tirul. De aceea, afirmația că dacă Tirul și Sidonul ar fi fost la fel de favorite ca Horazin și Betsaida locuitorii acestor orașe feniciene s-ar fi pocăit demult⁴⁷⁴ arată cu câtă indignare îi privea Domnul pe cei care, deși au fost mult mai privilegiați, nu s-au pocăit. Muștrarea care le-a fost făcută echivala cu un blestem.

Isus spune că Tirul și Sidonul s-ar fi pocăit „cu sac și cenușă”. Pentru că materialul din care era făcut sacul era unul grosolan și închis la culoare („negru ca un sac de păr”,

⁴⁷³ Pentru argumente în favoarea celor două orașe Betsaida vezi C.N.T. al Evangheliei după Ioan, vol. I, p. 216–218.

⁴⁷⁴ La întrebarea „Dacă lucrurile stau așa, atunci de ce nu s-a arătat o asemenea favoare Tirului și Sidonului?” eu aș da următorul răspuns: a. Se pare că aici se face referire la Tirul și Sidonul tradițional, cel descris de profeți. În acea vreme Cristosul făcător de minuni nu Se întrupase încă. b. Cât despre răspunsul dat de aceste orașe feniciene lui Isus și apostolilor vezi cele referitoare la Matei 4:24 și 15:21–28 (Marcu 7:25–30). Vezi și Marcu 3:8; Luca 6:17; Fapte 21:3–6. Observați profețiile (Psalmul 45:12; 87:4). În secolul al II-lea d.Cr. a fost așezat un episcop în Tir, pentru acest oraș și împrejurimile sale. Eruditul creștin Origen a fost înmormântat în bazilica creștină din Tir. c. La ce mai rămâne fără răspuns din întrebarea „De ce nu s-a arătat o asemenea favoare Tirului și Sidonului?” răspunsul este probabil în Deuteronom 29:29. Matei 11:21 nu a fost scris pentru a încuraja întrebările speculative, ci mai degrabă pentru a accentua faptul că responsabilitățile celor care au fost privilegiați în mod specific sunt mult mai mari decât cele ale oamenilor care s-au bucurat de asemenea favoruri.

Apocalipsa 6:12), era foarte potrivit ca simbol al doliului. De fapt, sacul purtat de cei îndoliați era un fel de cămașă, cu deschizături pentru gât și brațe, despicat în față și croit să se potrivească în jurul șalelor. El putea fi purtat deasupra hainelor (Iona 3:6) sau direct pe piele (1 Regi 21:27; 2 Regi 6:30; Iov 16:15; Isaia 32:11). Această referire simbolică la durere este întărită chiar prin adăugarea lui „și cenușă”. Continuarea: **22. De aceea vă spun că, în ziua judecății va fi mai ușor pentru Tir și Sidon decât pentru voi.** Pentru explicații, vezi cele referitoare la 10:15.

Domnul Se adresează acum sediului și centrului activității Sale, anume, Capernaumului: **23, 24. Și tu, Capernaume, vei fi înălțat oare până la cer? Vei fi pogorât până la Locuința morților*** S-a discutat deja despre acest oraș și despre minunile pe care le-a făcut Domnul în el; vezi cele referitoare la 4:13. Ideea principală este acum următoarea: în mare, populația din Capernaum nu s-a rămas pocăit, în ciuda trudei și a dragostei pe care le-a investit Isus în ea. Acesta este motivul pentru care El Se adresează acestui centru al activității Sale în termeni care amintesc de Isaia 14:13, 15, unde împăratul Babilonului este reprezentat lăudându-se că va urca la cer, însă ajunge de fapt să coboare, cum ar veni, până în fundul Șeolului. Prin urmare, Isus pune o întrebare dramatică: „Și tu, Capernaume, vei fi înălțat oare până la cer?” Cu alte cuvinte, „Doar nu te aștepti să fii înălțat până la cer, nu-i așa?” În ce privește forma, întrebarea este astfel formulată încât presupune un răspuns negativ.⁴⁷⁵ Aceasta este o ironie, fiindcă Capernaumul se aștepta tocmai la o asemenea înălțare. Iute ca o săgeată trasă cu arcul vine răspunsul: „În Hades vei fi coborât.” Observați poziția lui Hades (înaintea verbului) în acest răspuns, făcând ca această predicție plină de blestem să fie și mai accentuată, o accentuare care se pierde în multe traduceri. Aici (și în textul paralel, Luca 10:15), ca probabil peste tot în *Evangelii*, însă nu în întregul Nou Testament, Hades înseamnă „iad.” Observați cât de puternic este contrastul obținut între el și „cer.” Hades este aici locul chinurilor și al flăcărilor (Luca 16:23, 24). Vezi și cele referitoare la Matei 16:18.⁴⁷⁶ Este clar faptul că pieirea care le-a fost prezisă locuitorilor din Capernaum însemna și distrugerea orașului lor. În mod similar, pedeapsa care a căzut peste cei din Sodoma și Gomora și a inclus și nimicirea orașelor lor. Cu toate acestea, în ambele cazuri primează blestemul rostit asupra *oamenilor*. Orașul este distrus și el în urma păcatelor lor, și nu invers. Într-o manieră similară cu cea din versetul 21, 22 și 10:15, astfel încât nici nu mai e necesară vreo explicație, Isus încheie astfel acest paragraf: **căci dacă ar fi fost făcute în Sodoma minunile care au fost făcute în tine, ea ar fi rămas în picioare până în ziua de astăzi. De aceea, vă spun că în ziua judecății va fi mai ușor pentru ținutul Sodomei decât pentru tine.**

* În varianta autorului apare „În Hades vei fi coborât” (n. tr.).

⁴⁷⁵ Observați μή ὑψώθησιν în Gram. N.T., p. 917.

⁴⁷⁶ Vezi discuția mult mai detaliată din cartea mea *The Bible on the Life Hereafter*, Capitolul 17: „What is meant by Sheol and Hades?”, p. 83–87.

25 În vremea aceea, Isus a luat cuvântul și a zis: „Te laud, Tată, Doamne al cerului și al pământului, pentru că ai ascuns aceste lucruri de cei înțelepți și pricepuți, și le-ai descoperit pruncilor. 26 Da, Tată, Te laud, pentru că așa ai găsit Tu cu cale!” 27 Toate lucrurile Mi-au fost date în mâini de Tatăl Meu; și nimeni nu cunoaște deplin pe Fiul afară de Tatăl; tot astfel, nimeni nu cunoaște deplin pe Tatăl, afară de Fiul, și acela căruia vrea Fiul să i-L descopere. 28. Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și Eu vă voi da odihnă. 29. Luați jugul Meu asupra voastră, și învățați de la Mine, căci Eu sunt blând și smerit cu inima; și veți găsi odihnă pentru sufletele voastre. 30. Căci jugul Meu este bun, și sarcina Mea este ușoară.

11:25–30 *Invitația plină de bunătate a Mântuitorului*

Cf. Luca 10:21, 22

Acest paragraf des citat, drag inimii oricărui credincios adevărat, este într-un contrast puternic cu cel precedent. Acolo o confruntare plină de severitate, aici o invitație tandră; acolo blestemul, aici binecuvântarea: 25, 26. În vremea aceea, Isus a luat cuvântul și a zis... Apare expresia „în vremea aceea”, însă Matei nu ne spune când au izvorât aceste cuvinte de adorare, revelație și invitație din inima și de pe buzele Mântuitorului. Însă Luca o face (10:1, 17, 21, 22). Ele au fost rostite după întoarcerea celor șaptezeci de oameni pe care i-a trimis Isus doi câte doi în fiecare loc în care urma să meargă și El. Firește că nici măcar această indicație nu constituie un reper temporal categoric. Însă furnizează totuși un cadru pentru prețiosul discurs aflat în Matei 11:25–30 și în parte și în Luca 10:21, 22. În mod cert cei șaptezeci au avut multe de relatat (Luca 10:17), deși, așa cum s-a remarcat mai devreme, ceea ce au relatat *ei* nu era nici pe departe la fel de important ca ceea ce a spus Domnul în replică. Evangheliștii atrag atenția, fiecare în felul lui, asupra acestei reacții din partea lui Isus. Vezi Luca 10:18–22 și compară cu Matei 11:25–30. De fapt, așa cum arată adesea însăși expresia „a luat cuvântul și a zis”, aici este indicată o reacție sau o replică la o situație, mai degrabă decât un răspuns la o întrebare. În cazul de față, reacția lui Cristos se transformă într-o invitație plină de bunătate. Din moment ce tot ce apare în versetele 25–27 poate fi văzut ca o pregătire pentru invitația din versetele 28–30, această lucruri sugerează existența următoarelor subdiviziuni:

Mulțumirea care precede invitația

Relatările entuziaste despre demonii scoși (Luca 10:17), dar mai ales probabil cele despre sufletele convertite (cf. Marcu 6:12), Îl fac pe Isus să dea glas recunoștinței Sale. Acest pasaj face însă legătura nu numai cu evenimentele precedente, ci și cu ceea ce urmează în versetele 27–30. Urmează să se facă o invitație plină de bunătate. Cei împovărați urmează să fie îndemnați să vină la Isus. Cu toate acestea, nimeni nu poate veni până când nu îi este arătată calea (v. 25–26). Nici nu ar avea nici un rost ca ei să vină dacă Cel care le face invitația nu ar ști de ce au ei nevoie și dacă El nu ar avea ceea ce trebuie pentru ca nevoia lor să fie împlinită (v. 27). Așadar, cu un sentiment de încredere plină de seninătate în Tatăl, o atitudine a minții și a inimii care i-a fost atribuită și cu o altă ocazie răscolitoare (Ioan 11:41), Mijlocitorul între Dumnezeu și om, El însuși om (1 Timotei 2:5), ridicându-Și probabil ochii spre cer (cf. Ioan 17:1), spune

următoarele: Te laud⁴⁷⁷, Tată, Doamne al cerului și al pământului, pentru că ai ascuns aceste lucruri de cei înțelepți și pricepuți, și le-ai descoperit pruncilor. Isus nu spune „Tatăl nostru,” forma care apare în rugăciunea pe care Și-a învățat ucenicii să o spună. El spune „Tată” (cf. Marcu 14:36; Luca 10:21; 22:42; 23:34; Ioan 11:41). Uneori El este citat spunând „(O) Tatăl Meu” (Matei 26:39, 42), sau folosind această expresie („Tatăl Meu”) atunci când vorbește despre Tatăl Lui (Matei 6:17; 10:32, 33; 11:27; 12:50; 18:10 etc.; Luca 10:22; 22:29; 24:49; Ioan 5:17; 6:32, 65; 8:19, 28, 38, 49, 54; 10:30 etc.). Chiar și dușmanii Săi au interpretat acest lucru în sensul că El pretindea că este egal cu Dumnezeu (Ioan 5:18), și interpretarea lor era corectă (Ioan 10:30, 38). În situația de față, termenul era potrivit și dintr-un alt motiv: Tatăl *Său* este în același timp, într-un sens unic, trinitar și mesianic (sau mediatorial), deși într-un fel diferit – numit uneori „religios sau spiritual” – și Tatăl tuturor copiilor Săi adoptați, al creștinilor adevărați, desemnați aici prin formula de alinare „prunci”.

Foarte potrivită este și următoarea formulă de adresare, anume, „Doamne al cerului și al pământului”. În această calitate, Tatăl este Conducătorul suprem, ale cărui

⁴⁷⁷ Verbul este ἐξομολογῶμαι, indicativ prezent mediu la persoana a I-a singular al lui ἐξομολογέω. Deși aceasta este o formă verbală compusă, un ὁμολογέω întărit, forma compusă păstrând probabil o parte din forța sa „perfectivă”, trebuie să se țină minte că o folosire frecventă a unui asemenea verb compus tinde să facă mai obscură ideea adverbială adăugată. Vezi Gram. N.T., p. 563.

Forma simplă (sau „simplex”) ὁμολογέω are sensul de „eu spun același lucru”, de aceea, „sunt de acord” sau „recunosc”, „consimt” sau „admit”. Cf. Luca 22:6 (a fost de acord, a consimțit). În uzajul grecesc secular noi găsim același sens de bază „sunt de acord” sau „consimt”. Astfel, în *Anabasis* (I.vi.7), Xenofon îl reprezintă pe Cir spunându-i lui Orontas: „...așa cum admiti și tu însuși”. Acest sens de bază s-a dezvoltat în idei ca „a mărturisi”, „a declara solemn”, „a te pune în slujba respectării unei înțelegeri”, prin urmare, „a promite”. În Noul Testament Ioan Botezătorul „a recunoscut” sau „a mărturisit”: „Nu sunt eu Cristosul” (Ioan 1:20). Vezi și Fapte 24:14. În mod similar, eroii credinței „au admis” (sau „au mărturisit”) că ei sunt străini și călători pe pământ” (Evrei 11:13). Pentru acest sens „a mărturisi” sau „a recunoaște”, vezi și cele referitoare la Matei 10:32. În acest pasaj și în Luca 12:8 recunoașterea de către Cristos a credinciosului este reversul recunoașterii lui Cristos de către credincios. Deși în Apocalipsa 3:5 frazeologia este diferită, ideea este identică. „Mărturisirea” sau „recunoașterea” lui Isus – cu sau fără adăugarea lui „ca și Cristosul” sau „Fiul lui Dumnezeu” sau „Domnul” sau „Cel întrupat” – este și sensul din Ioan 9:22; 12:42; Romani 10:9; 1 Ioan 2:23; 4:2, 3, 15 și 2 Ioan 7. În mod similar, 1 Timotei 6:12 vorbește despre „mărturisirea mărturiei bune” (literal). Într-un context diferit, „a mărturisi” sau „a recunoaște” este și sensul din Fapte 23:8. Mărturisirea mai poate fi văzută și ca „a spune (sau „a declara”) deschis” (vezi cele referitoare la Matei 7:23). O altă idee înrudită este „mărturisirea păcatelor cuiva” (1 Ioan 1:9). Când cineva „este de acord” să facă ceva pentru cineva, el „face o promisiune” (Matei 14:7; cf. Fapte 7:17). Nu este greu de văzut cum de „mărturisirea” entuziasmată și dusă până la capăt prin care cineva își arată cu bucurie loialitatea față de altcineva, ar putea duce la sensul de „a lăuda” (Evrei 13:15).

Cât despre forma compusă ἐξομολογέω, mai obișnuită decât cea simplă din LXX, sensul de „a mărturisi păcatele” din Noul Testament a fost deja indicat (vezi cele referitoare la 3:6; cf. Marcu 1:5; Iacov 5:16). Deși în Fapte 19:18 obiectul „păcatele” nu este adăugat, se pare că el, sau un sinonim al termenului, este subînțeles. „Mărturisirea” în sensul de „recunoaștere” este ideea din Filipeni 2:11. În cele din urmă, poate în maniera deja sugerată pentru forma simplă, verbul compus atinge sensul de „a lăuda” sau „a aduce laude”. Verbul are acest sens nu numai aici în Matei 11:25 și în pasajul paralel, Luca 10:21, ci și în Romani 15:9 și probabil în 14:11. În LXX, de asemenea, acest sens este amplu ilustrat.

Ar fi imposibil de susținut că schimbările semantice de la o nuanță a sensului la o alta au fost astfel corect și pe deplin explicate. Tot ce se poate afirma în mod cert este că nu este foarte greu de înțeles cum de a fost posibil ca un verb să aibă ceea ce la prima vedere par a fi atâtea sensuri complet diferite. De fapt, aceste sensuri nu sunt foarte departe unul de celălalt.

decizii și dispoziții – de exemplu, că El ascunde intenționat anumite lucruri de oamenii înțelepți și învățați – nu trebuie criticate.

Se pune întrebarea: „Dar cum a putut Isus să-L laude pe Tatăl nu numai pentru că le *descoperea* lucruri privitoare la mântuire unora, ci și pentru că le *ascundea* de alții?” Nu este pe deplin satisfăcător să se răspundă: „Isus a vrut să spună că mântuirea transcende înțelegerea umană, dar poate fi pricepută de inima umilă”. Prin recitarea întrebării devine evident că dacă acest răspuns este intenționat să devină singurul, el este oarecum insuficient. El încearcă să ocolească dificultatea de care avem parte atunci când ne gândim la bunul și afectuosul Mântuitor laudându-L pe Tatăl pentru că *ascunde* de unii indivizi cunoașterea esențială pentru mântuirea lor. Poate că un mod mult mai satisfăcător de a aborda această întrebare ar fi: *a*. Să se admită că stadiul actual al cunoștințelor noastre nu permite un răspuns complet. Nu este oare Dumnezeu „Domnul cerului și al pământului”? Nu pot fi aplicate aici pasaje ca Deuteronom 29:29; Iov 11:7, 8; Daniel 4:35 și Romani 9:20? *b*. În măsura în care este posibil să se dea un răspuns *parțial*, se poate considera că această laudă adusă Tatălui este recunoașterea plină de mulțumire a dreptății Lui care se arată prin pedepsirea celor care sunt „înțelepți în ochii lor” (Proverbe 26:5; Romani 11:25; 12:16), tocmai opusul „pruncilor”

Problema devine mai ușoară atunci când luăm în considerare următoarea propoziție, anume, „... și le-ai descoperit pruncilor”. Vorbind sub aspect fizic, „pruncii” sunt „sugari” (Matei 21:16). Ei se hrănesc cu lapte, nu cu hrană solidă (1 Corinteni 3:1; Evrei 5:13) și nu vorbesc încă bine (1 Corinteni 13:11). De aceea, este clar că „pruncii” sunt cei care sunt conștienți de dependența lor extremă de alții. Așadar, din punct de vedere spiritual, pruncii sunt cei care își mărturisesc cu umilință nimicnicia, goliciunea și neajutorarea și care, fiind complet conștienți de dependența lor de puterea și îndurarea Tatălui ceresc, se refugiază la El, încrezători că de la El vor primi tot ceea ce e nevoie pentru ca, bucurându-se de o mântuire deplină și gratuită, să poată trăi vieți pline de recunoștință spre slava Lui. Probabil că a devenit clar deja că contrastul dintre *a*. „înțelepți și pricepuți” și *b*. „prunci” nu este unul între oameni educați și needucați. El este între *a*. Cei care își imaginează că din cauza „înțelepciunii” lor practice sau a „inteluctului” lor superior se pot mântui pe sine, cel puțin într-o oarecare măsură – să ne gândim la farisei și cărturari cu doctrina lor despre faptele bune merituoase – și *b*. cei care își dau seama că trebuie să fie mântuiți numai prin har (Efeseni 2:8). Dacă acest lucru este înțeles, va deveni clar faptul că un individ cu o educație înaltă poate fi „prunc” și că o persoană complet needucată se poate afla în compania indezirabilă a celor „înțelepți și pricepuți”.

Faptul că Isus îl lauda pe Tatăl pentru că a descoperit aceste lucruri pruncilor este de înțeles. În contextul de față, „aceste lucruri” trebuie să însemne lucrurile privitoare la Împărăția lui Dumnezeu (Matei 11:12; cf. Luca 10:9, 17), Evanghelia (Luca 9:6) pocăinței, prin urmare, a mântuirii (Marcu 6:12). O astfel de laudă este de aceea ușor de înțeles, fiindcă, dacă pentru a intra în Împărăție sau a obține mântuirea calea care trebuie străbătută este să nu te mai uiți la tine, ci să te lași în brațele veșnice ale lui Dumnezeu, atunci ea este la îndemâna celor educați și a celor needucați, a celor deosebit de talentați și a celor retardați mintal, a celor bogați și a celor săraci, a celor tineri și a celor bătrâni,

a bărbaților și a femeilor, a sclavilor și a celor liberi. Cu adevărat, Domnul cerului și al pământului a oferit o soluție glorioasă la problema păcatului și a stării deplorabile a omului. Nu este oare vrednic de o laudă veșnică faptul că Conducătorul suveran, care Își este sieși suficient și nu are nevoie de om, este cu toate acestea dispus să-i arate acestuia calea mântuirii; da unor oameni umili de toate rangurile și pozițiile? „Căci așa vorbește Cel Prea Înalt, a cărui locuință este veșnică și al cărui Nume este sfânt. «Eu locuiesc în locuri înalte și în sfîntenie; dar sunt cu omul zdrobit și smerit, ca să înviorez duhurile smerite și să îmbărbătez inimile zdrobite»” (Isaia 57:15).

Este ca și cum Mijlocitorul ar dori să zăbovească puțin asupra acestui gând liniștitor, fiindcă El continuă acum plin de reverență și adorație: **Da, Tată, Te laud, pentru că⁴⁷⁸ așa ai găsit Tu cu cale.** Este relaxant să se observe că de-a lungul Noului Testament, buna plăcere sau plăcerea Tatălui, atunci când este exprimată în mod pozitiv, Îl are ca obiect în toate celelalte locuri pe Cristos și/sau lucrarea mântuirii pe care o face El.⁴⁷⁹ De aceea, pare logic să credem că și aici (în Matei 11:26 și în pasajul paralel, Luca 10:21) gândul pozitiv de a le descoperi copiilor lucrurile care țin de mântuire este cel care predomină în mintea lui Cristos atunci când vorbește despre buna plăcere a lui Dumnezeu. H. Bavinck spune: „Într-un anumit sens, căderea, păcatul și pedeapsa veșnică sunt incluse în decretul lui Dumnezeu și sunt dorite de El. Însă acest lucru este adevărat numai într-un anumit sens, și nu în același sens ca harul și mântuirea. Acestea sunt obiectele plăcerii sale; însă Dumnezeu nu-Și găsește plăcerea în păcat, nici nu se bucură când trebuie să pedepsească”⁴⁸⁰. Cf. Ezechiel 18:23, 32; 33:11.

Pretenția care dă sens invitației

S-a arătat care este *calea* care duce la mântuire (v. 25–26). Ea este calea încrederii umile în Dumnezeu, sau dacă preferă cineva, în Isus Cristos. Acum însă trebuie să răspundem la o altă întrebare: „Oare *are* Cel care face această invitație de a accepta mântuirea ceea ce îi trebuie păcătosului, sau măcar *știe* El de ce are acesta nevoie?” Răspunsul este sugerat în versetul 27. **Toate lucrurile Mi-au fost date în mâini de Tatăl Meu...**

⁴⁷⁸ Sau, cu o foarte mică diferență în ceea ce privește sensul, „(Da, Tată, Te laud) *fiindcă* așa ai găsit Tu cu cale”.

⁴⁷⁹ Uneori substantivul *euvdoki*, a este folosit pentru a descrie plăcerea sau încântarea, bunăvoința, sau decizia umană (Romani 10:1; Filipeni 1:15; 2 Tesaloniceni 1:11). La fel stau lucrurile și în cazul verbului *euvdokeo*, w (Romani 15:26, 27; 2 Corinteni 5:8; 1 Tesaloniceni 2:8; 3:1; 2 Tesaloniceni 2:12). Când substantivul descrie buna plăcere sau încântarea lui Dumnezeu, contextul este următorul: Cei în care Dumnezeu Își găsește plăcerea (literal: „oameni pe placul lui Dumnezeu”, Luca 2:14); încântarea pe care o simte Dumnezeu când Își alege oameni pentru Sine (Efeseni 1:5, 9) și când credincioșii Își duc până la capăt mântuirea prin puterea Lui (Filipeni 2:13). Cât despre verb, în cazul în care are un sens pozitiv, referirile sunt la plăcerea pe care o găsește Tatăl în Fiul (Matei 3:17; 12:18; 17:5; Marcu 1:11; Luca 3:22; 2 Petru 1:17), la faptul că El le dă după buna Sa plăcere *a.* copiilor Săi Împărăția (Luca 12:32), *b.* mântuirea prin predicarea Evangheliei (1 Corinteni 1:21), *c.* că Își găsește plăcerea în a-Și revela Fiul prin Pavel (Galateni 1:15) și *d.* prin decizia ca în Cristos să locuiască toată plinătatea Sa (Coloseni 1:19). Referiri negative: Dumnezeu *nu* Își găsește plăcerea în cei necredincioși (1 Corinteni 10:5), nici în ardenile de tot (Evrei 10:6–8), sau în cei care dau înapoi (Evrei 10:38).

⁴⁸⁰ *The Doctrine of God*, traducerea pe care am făcut-o cărții *Gereformeerde Dogmatiek*, vol. II, Capitolul IV, Over God), Grand Rapids, 1955, p. 390.

Prin urmare, înainte de toate, El *are* ceea ce îi trebuie păcătosului. „Toate lucrurile” (cf. Ioan 3:35; 13:3) necesare pentru realizarea lucrării de mijlocire l-au fost date Fiului de către Tatăl. Care lucruri? Din capitolele precedente s-a putut vedea deja că Isus, Fiul Tatălui, a primit autoritate peste Satan (4:1–11) și demoni (8:28–32); peste bolile și infirmitățile omenești (9:20–22; 9:1–8), peste vânturi și valuri (8:23–27), peste trup și suflet (9:1–8), viață și moarte (9:18, 19, 23–26), peste ucenicii Săi și toți ceilalți (cap. 10), autoritatea de a-i mântui (9:13) și de a-i judeca (7:22–23). Din 28:18 noi aflăm că l s-a dat toată puterea în cer și pe pământ. Din celelalte părți ale Scripturii reiese că în calitate de Mijlocitor El era înzestrat cu Duhul lui Iehova, adică, cu Duhul înțelepciunii și al priceperii, al călăuzirii și al tăriei, al cunoștinței și al fricii de Domnul (Isaia 11:1, 2). În inima Mijlocitorului este pace (Ioan 14:27; 20:21, 26), lumină, viață, dragoste (Ioan 1:4, 17, 26) și bucurie (Ioan 15:11; 16:24; 17:23). Toate aceste calități spirituale l-au fost încredințate ⁴⁸¹ de Tatăl pentru ca să poată curge din El, Izvorul, spre ceilalți (Ioan 1:16, 17; 3:16; 6:51; și alte pasaje deja menționate). De aceea, este foarte clar că Mijlocitorul *are* tot ceea ce îi trebuie unui om ca să fie cu adevărat binecuvântat.

El *știe* de asemenea de ce are nevoie păcătosul. Acest lucru se poate deduce din faptul că El poate să adauge: **și nimeni nu cunoaște ⁴⁸² deplin* pe Fiul, afară de Tatăl...** Atât de măreață și de glorioasă este inima acestui Mijlocitor, încât numai

⁴⁸¹ După părerea lui Lenski, verbul la aorist *παρεδόθη* („dat” sau „încredințat”) se referă la întrupare (*op. cit.*, p. 440, 441). Cu toate acestea, timpul în sine nu spune nimic despre lungimea perioadei cât a durat acțiunea, nici când a avut ea loc. Cu toate acestea, în contextul imediat precedent (v. 26), a existat o referire la *buna plăcere* suverană a Tatălui (*εὐδοκία*) privind revelarea mântuirii pruncilor. Această *bună plăcere* (indicată prin același cuvânt în original), desemnând același lucru, este legată de Pavel de alegerea și predestinarea „în Cristos,” care a avut loc „înainte de întemeierea lumii” (Efeseni 1:4, 5). Ceea ce s-a decis înainte de toată veșnicia s-a realizat în timp (Efeseni 1:7 și urm.). De aceea, se pare că nici aici în Matei 11:27 nu este necesar sau măcar recomandabil să se lege acțiunea indicată prin *παρεδόθη* cu un anumit moment din existența lui Cristos, de exemplu, de întrupare. Verbul poate indica întregul proces – ceea ce s-a întâmplat în veșnicie, la întrupare, la botez, și chiar mai târziu. Folosirea aoristului nu este un obstacol. Vezi și C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 125, nota de subsol 64.

⁴⁸² Întrebarea este în ce măsură ar trebui să se interpreteze verbul compus *ἐπιγινώσκει***, care apare de două ori în acest verset, într-un mod intensiv („cunoaște cu adevărat”, însemnând „o cunoaștere pătrunzătoare”, Lenski, *op. cit.*, p. 440, 441; „cunoaște pe deplin”, A. T. Robertson, *Word Pictures*, vol. I, p. 91). În ceea ce privește contextul, există ceva ce se poate spune în favoarea acestei interpretări intensive: tot ce este cunoscut de Tatăl sau de Fiul este cunoscut pe deplin. De asemenea, verbul compus pare să aibă acest sens intensiv în alte pasaje, dintre care cel mai clar este 1 Corinteni 13:12, unde *γινώσκω ἐκ μέρους* este pus în contrast cu *ἐπιγινώσκει***. Lexicoanele nu ne ajută prea mult în această problemă. L.N.T., pag. 237 optează pentru sensul intensiv; L.N.T. (A. și G.), p. 291, pentru sensul simplu, adică, fără accentul pus pe prepoziție, având în vedere faptul că în pasajul paralel (Luca 10:22) este folosit *γινώσκει*, nu *ἐπιγινώσκει*. Acest argument poate să nu fie unul pe deplin convingător. Motivul pentru care am decis, după o anumită ezitare, în favoarea simplului „cunoaște” este că atunci când este acceptat sensul intensiv, pasajul nu spune numai că Fiul îl cunoaște pe deplin pe Tatăl, ci și că o asemenea cunoaștere *profundă* este posedată și de credincios. De asemenea, sensul simplu este preferat de cele mai multe traduceri: Wiclif, Tyndale, Geneva, Cranmer, Rheims, A.V. și cele moderne. Excepții: Williams („cunoaște perfect”) și Rotherham („cunoaște întru totul”). – Celelalte sensuri ale verbului *ἐπιγινώσκω* (a admite, a recunoaște, a învăța, a afla, a constata) nu intră în discuție în situația de față.

* Traducerea Cornilescu, pe care o folosim noi, redă verbul la modul intensiv: „cunoaște deplin” (n. tr.).

Tatăl poate să-i aprecieze bogățiile cunoașterii, înțelepciunii și dragostei. Însuși faptul că este folosit acum cuvântul „Fiul” – nu expresia „pe Mine” – arată că ceea ce este revelat aici este relația lăuntrică dintre Tatăl și Fiul, o relație care există din veșnicie. Când *Pavel* vorbește despre „comorile înțelepciunii și ale științei” ascunse în Cristos (Coloseni 2:3) și despre „plinătatea Dumnezeirii” care locuiește în El (2:9), el și face imediat aplicația practică a acestei teme prin adăugarea următoarelor cuvinte: „voi aveți totul deplin în El” (2:10). Probabil că o implicație similară se are în vedere și aici în Matei 11:27, ca și cum s-ar spune: Cei trudiți și împovărați sunt îndemnați să-și refacă proviziile dintr-o sursă atât de inepuizabilă încât numai Tatăl îi cunoaște amplexarea.

Acest scop practic devine și mai evident, s-ar părea, o dată cu adăugarea acelei propoziții care este reversul celei dintâi: **tot astfel, nimeni nu cunoaște deplin pe Tatăl, afară de Fiul...** Ființa lăuntrică a păcătosului și de aceea nevoile sale îi sunt cunoscute numai lui Dumnezeu (Psalmul 139; Ieremia 17:9, 10). Înaintea Lui orice creatură este descoperită (Evrei 4:13). A cunoaște cu adevărat pe cineva înseamnă de aceea a fii în stare să vezi acea persoană așa cum o vede Tatăl. De aceea, cine îl cunoaște pe Tatăl, îl cunoaște și pe păcătos și nevoile sale. Numai Fiul îl cunoaște pe Tatăl, El și numai El, și de aceea îl cunoaște și pe omul păcătos cu nevoile sale.

Din moment ce Fiul îl cunoaște pe Tatăl, El și numai El îl poate revela și îl și revelează (Ioan 1:18; 6:46; 14:8–11). Din acest motiv, la cuvintele „nimeni nu cunoaște deplin pe Tatăl, afară de Fiul” se adaugă: **și acela căruia vrea Fiul să i-L descopere.** Acest lucru nu trebuie interpretat în sensul că Fiul nu este dornic să-L reveleze pe Tatăl, fiindcă doar cu puțin timp în urmă (v. 25) îl laudase pe Tatăl pentru că le-a descoperit pruncilor mântuirea. Cuvintele de mai sus indică faptul că mântuirea copiilor lui Dumnezeu nu depinde deloc de om, ci doar de revelație, iar această revelație se bazează la rândul ei numai pe voia și plăcerea Tatălui și a Fiului, fiindcă cei doi sunt una nu numai în ceea ce privește esența lor, ci și scopul lor (Ioan 10:30). De aceea, de la început și până la sfârșit mântuirea se bazează pe harul suveran. Cf. Efeseni 2:8.

Conținutul care încurajează acceptarea invitației

Fiul are și El știe, iar acum El și oferă și dă ceea ce le trebuie celor trudiți și împovărați: **28-30. Veniți⁴⁸³ la Mine, toți cei trudiți și împovărați...** Ce înseamnă să vii la Isus este descris clar în Ioan 6:35: „Cine vine la Mine, nu va flămânzi niciodată și cine crede în Mine, nu va înseta niciodată”. Reiese clar din acest pasaj că „venirea” la Isus înseamnă „să crezi” în El. O asemenea credință este cunoaștere, consimțire și încredere totodată. Mai mult, credința, fiind darul Duhului Sfânt, produce roada Duhului Sfânt: dragoste, bucurie, pace, îndelungă răbdare, bunătate, credincioșie, blândețe și cumpătare (Galateni 5:22; cf. Ioan 14:15; 15:1–17; 1 Ioan 2:3). Ea duce la săvârșirea faptelor grațitudinii, făcute ca gesturi venite dintr-o ascultare spontană de Cristos.

⁴⁸³ Cuvântul folosit aici este *δευτε* (*deupo*: încoace, aici, și *ιτε*: veniți), adică, „veniți aici”, sau doar „veniți” cu „aici” subînțeles.

Invitația le este făcută celor trudiți⁴⁸⁴ și împovărați⁴⁸⁵.

Ei, ei *toți*, sunt cei îndemnați să vină la Isus. Oare pe cine are în vedere Isus în mod specific? Matei 23:4 ne dă răspunsul. Aici se face referire la *toți* cei apăsăți de povara grea a regulilor și legilor puse pe umerii lor de cărturari și farisei, ca și cum cineva ar putea fi mântuit doar atunci când respectarea tuturor acestor tradiții contrabalansează actele sale de neascultare. Când în mintea și inima cuiva s-a înstăpânit crezul că în acest fel, și *numai* în acest fel, își poate câștiga omul viața veșnică, atunci rezultatul era în cel mai bun caz nesiguranța dureroasă; însă cel mai adesea ceva și mai rău: frica paralizantă, neliniștea devoratoare, lipsa totală a speranței (cf. Romani 8:15a).

Este de înțeles că invitația stăruitoare a lui Isus adresată unor asemenea oameni trudiți și împovărați este la fel de relevantă și astăzi cum era în vremea în care umbla El pe pământ. Ea are în vedere pe oricine care, din indiferent ce motive, încearcă să obțină pe deplin sau în parte mântuirea prin eforturi proprii. Și nu este oare adevărat că în inima fiecărui păcătos, chiar și în cea a celui născut din nou dar care trăiește încă aici pe pământ, locuiește un fariseu, măcar din când în când?

Promisiunea făcută aici este: și **Eu vă voi da odihnă**.⁴⁸⁶ O asemenea odihnă constă nu numai din aspectul negativ al absenței nesiguranței, fricii, îngrijorării și disperării, ci și din cel pozitiv al păcii minții și inimii (Psalmul 125:1; Isaia 26:3; 43:2; Ioan 14:27; 16:33; Romani 5:1); al siguranței mântuirii (2 Corinteni 5:1; 2 Timotei 1:12; 4:7, 8; 2 Petru 1:10, 11). Continuarea: **Luați jugul Meu**⁴⁸⁷ **asupra voastră și învățați**⁴⁸⁸ **de la Mine...** În literatura iudaică un „jug” reprezintă totalul obligațiilor pe care, conform *învățăturii* rabinilor, o persoană trebuie să și le asume. Această definiție explică termeni ca „jugul Torei”, „jugul poruncilor”, „jugul Împărăției cerurilor” etc. S-a arătat deja că din cauza interpretărilor greșite și a alterării Cuvântului sfânt al lui Dumnezeu și a adăugirilor la el, jugul pe care învățătorii lui Israel îl puneau pe umerii oamenilor era cel al unui

⁴⁸⁴ κοπιῶντες, nominativ, plural, masculin, participiu, prezent al lui κοπιᾶω. Vezi cele referitoare la 6:28; de asemenea, C.N.T. la 1 și 2 Tesaloniceni, p. 134; cf. Galateni 4:11; Efeseni 4:28; Filipeni 2:16. „Isus, ostenit de călătorie (obosit după parcurgerea unui drum lung), ședea lângă fântână” (Ioan 4:6).

⁴⁸⁵ πεφορτισμένοι, nominativ, plural, masculin, participiu, perfect, pasiv al lui φορτίζω; cf. Luca 11:46.

⁴⁸⁶ ἀναπαύσω, persoana I, singular, viitor, activ, indicativ al lui ἀναπαύω. Vezi și cele referitoare la 26:45. Cf. Marcu 6:31; 14:41; Luca 12:19; 1 Corinteni 16:8; 2 Corinteni 7:13; 1 Petru 4:14; Apocalipsa 6:11. Observați Filimon 7: „inimile sfinților au fost înviorate” sau „împrosăpate”. Observați combinația dintre ἀναπαύσονται și κόπων din Apocalipsa 14:13.

⁴⁸⁷ Vezi S.BK., vol. I, p. 608–610; de asemenea, articolul lui Rengstorf despre ζυγός în N.T. (Th.D.N.T., vol. II, p. 898–901).

⁴⁸⁸ μάθετε, pers. a II-a, plural, aorist, imperativ al lui μαρθάνω. Învățarea se poate face prin instruire sau prin experimentare; aici accentul pare să cadă pe primul aspect („învățați de la Mine”), deși nu este eliminat nici al doilea. Vezi de asemenea cele referitoare la 9:13 și 24:32. Greaca modernă recunoaște ambele verbe, atât pe μαρθάνω, cât și pe μαθαίνω. Rădăcina unor cuvinte ca acestea și a altora similare, atât în greacă, cât și în limbile înrudite, inclusiv în engleză, este MAN: a gândi. Astfel, în Noul Testament în greacă apare (pe lângă μαρθάνω): ἀμαθής, ignorant; καταμάθω, eu cântăresc (cu grijă); μαθητής, învățăcel, ucenic; μαθήτρια, ucenică; μαθητεύω, eu devin ucenic, eu fac un ucenic; și συμμαθητής, tovarăș ucenic. În limba engleză apare: man, om (care a fost numit „un animal care cugetă”); mind, minte; mental, mintal; monition, avertisment; monster, monstru; monument, monument; medicine, medicină; mathematics, matematică; și multe altele. Vezi și cele referitoare la 13:52 și 28:19.

legalism complet lipsit de legitimitate. Sistemul lor de *învățătură* era cel care accentua mântuirea prin respectarea cu strictețe a unui mare număr de reguli și reglementări. Acum, aici în 11:29, Isus opune învățătura Sa celei cu care oamenii erau obișnuiți. Când spune: „Luați jugul Meu asupra voastră și învățați de la Mine”, sau „și deveniți ucenicii Me”, El înțelege prin aceasta: „Acceptați învățătura Mea, anume, pe cea care afirmă că o persoană este mântuită doar prin credință în Mine”. Continuarea: **căci Eu sunt blând și smerit cu inima**⁴⁸⁹... Atunci când era explicat cuvântul „blând”, așa cum apare el în 5:5, se arată că persoana blândă este cea care „își găsește adăpostul în Domnul, își dedică întreaga viață Lui și lasă totul în mâna Celui care iubește și poartă de grijă”. Vezi și cele referitoare la 12:19, 20. Este clar că persoana blândă este plină de pace și iubește pacea. De aceea, nu este de mirare că în Noul Testament Siriatic (Peshitta) apare: „Veniți la Mine ... și Eu vă voi odihni ... fiindcă Eu sunt *plin de odihnă* și veți găsi *odihnă* pentru voi”. Poate că Isus a spus tocmai asta sau ceva asemănător, fiindcă aramaica se aseamănă mult cu siriaca, înaintea mulțimilor cu conștiința mișcată.⁴⁹⁰ Sinonimul lui „blând” este „umil”, opusul lui mândru” (cf. 1 Petru 5:5).

Rezultatul luării jugului lui Cristos și urmării Lui ca ucenic este următorul: **și veți găsi odihnă pentru sufletele voastre**⁴⁹¹ (sau „pentru voi”). „A găsi” înseamnă „a obține”. Observați paralelismul: „Eu vă voi da odihnă” (v. 28) și „veți găsi odihnă” (v. 29). Oamenii nu pot obține până când Cristos nu dă. Ei nu vor descoperi niciodată ceea ce El nu a descoperit. Încheierea: **30. Căci jugul Meu este bun, și sarcina Mea este ușoară**. Nu ar trebui să se uite cu nici un chip că un jug, literal un cadru din lemn, era pus pe umerii unei persoane pentru a face ca povara sau bagajul ei să fie mai ușor de dus, prin distribuirea corectă a greutatei ei. Cu toate acestea, nu exista nici o garanție că jugul va fi de folos în cazul în care povara s-ar fi dovedit a fi prea grea. Prin urmare, chiar și jugul putea fi numit *greu* (Fapte 15:10). De aceea, pentru ca purtarea poverilor să fie o încântare, jugul trebuie să fie nu numai corect așezat pe umeri, echilibrat, ci și *povara* trebuie să fie potrivit de grea. Vorbind la modul figurat, Isus îi asigură aici pe cei cărora le vorbea, atât atunci, cât și acum, că *jugul* Său, adică cel la care El îl îmbeie, este unul bun⁴⁹² și sarcina Lui, adică ceea ce cere El de la noi, este ușoară.

Ceea ce spune de fapt este că încrederea simplă în El și ascultarea de poruncile Lui din recunoștință pentru mântuirea deja primită în El sunt lucruri plăcute. Ele aduc pace și bucurie. Cel care trăiește acest gen de viață nu mai este rob. El a devenit liber. Îl slujește pe Domnul de bunăvoie, cu ardoare și entuziasm. Face ceea ce dorește el („omul nou” din el). Cf. Romani 7:22. Din contră, încercarea cuiva de a se mântui pe sine prin intermediul respectării cu scrupulozitate a tuturor regulilor și reglementărilor

⁴⁸⁹ Inima (*καρδία*) este miezul și centrul ființei umane, sursa dispozițiilor, cât și a sentimentelor și gândurilor sale. Este însuși axul roții existenței umane, butucul de la care pornesc toate spițele (Proverbe 4:23; cf. 1 Samuel 16:7). Toate aceste lucruri i se aplică și naturii umane a lui Cristos.

⁴⁹⁰ Vezi W. Jennings, *Lexicon to the Syriac New Testament*, revizuit de U. Gantillon, Oxford, 1926, p. 6.

⁴⁹¹ Pentru *ψυχή*, vezi nota de subsol 453 de la p. 424.

⁴⁹² Grecesul *χαριστός*; cf. Luca 6:35. În *The New Testament in Modern Greek*, Londra, 1943, apare *καλός*, însemnând în greaca modernă *bun* și putând fi comparat cu una din conotațiile sale din greaca clasică, cea a lui Homer, și din greaca koine.

arbitrare adăugate la Lege de către cărturari și farisei (23:4) înseamnă robie. Ea produce eșec și disperare. De aceea, Domnul spune: „*Veniți la Mine*”.

Când se studiază acest pasaj minunat (v. 28–30), se trece cu vederea în general următorul lucru: sfatul plin de autoritate pe care îl dă Isus este benefic nu numai pentru suflet; atunci când este ascultat, el este de mare folos și trupului. Odihna – pacea inimii și a minții – pe care o oferă aici Isus este tocmai opusul stresului accentuat care trimite atâția oameni la medici, în spitale și la moarte. Absența păcii, indiferent dacă ia forma îngrijorării sau a resentimentelor și dorinței de răzbunare (obsesia de „a fi chit” cu cineva), poate duce la ulcere, colite, hipertensiune arterială, atacuri de cord etc. Dacă se acceptă învățătura lui Cristos, ea are un efect curativ asupra întregii persoane, cu trup și suflet.⁴⁹³ El este un Mântuitor complet!

Rezumatul capitolului 11

După descoperirea Manuscriselor de la Marea Moartă, mulți au încercat să-l lege pe Ioan Botezătorul de mișcarea de la Qumran. Vezi, de exemplu, *Bibliografia generală*, la W. H. Brownlee și J. Daniélou. Printre asemănările care au fost arătate în multe cărți și articole sunt și următoarele: ei (Ioan Botezătorul și comunitatea din Qumran) erau asociați cu deșertul din vecinătatea Mării Moarte. Duceau un trai auster. Accentuau nevoia pocăinței și a botezului. Aveau la origine preoția (tatăl lui Ioan a fost preot). Au reacționat vehement împotriva „puterii,” adică a autorității acceptate a fariseilor și saduchelilor etc.

Acestea sunt asemănări exterioare, și trebuie să se admită că este posibil ca Botezătorul să fi fost familiarizat cu comunitatea din Qumran. Cu toate acestea, el era diferit în anumite privințe mai mult sau mai puțin importante. El nu încerca să țină secrete doctrinele sale, ci a considerat că toată lumea este binevenită. Au venit să-l asculte nu numai bărbații, ci și femeile, și se converteau și ele (Matei 21:31, 32). Ucenicii lui nu constituiau un grup foarte bine organizat, ținut sub control cu ajutorul unor reguli și porunci stricte și după un cod rigid al disciplinei. Mai presus de orice, Ioan L-a proclamat pe Mesia care a sosit deja. El a spus: „Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii”. „Eu vă botez cu apă, spre pocăință, dar Cel care vine după mine este mai mare decât mine ...”.

Însă, deși Ioan vorbea plin de o convingere profundă despre Isus, a venit un moment în care el a început să se îndoiască. Vezi Matei 11:1–19. Așa că a trimis câțiva ucenici ai săi la Isus cu întrebarea: „Tu ești Acela care are să vină sau să așteptăm pe altul?” Motivele probabile ale îndoielii sale erau: *a.* El se afla într-o temniță întunecată și înfricoșătoare și nimeni nu îi venea în ajutor; *b.* Activitățile lui Isus, relatate lui Ioan Botezătorul, nu păreau să se armonizeze cu felul în care L-a descris pe Mesia.

Ioan a zăgrăvit judecata iminentă (securăa înfiptă deja la rădăcina pomilor), însă de pe buzele lui Isus picurau cuvintele harului și El făcea lucrările îndurării. Cu toate

⁴⁹³ Vezi S. I. McMillen, *op. cit.*, p. 60, 62, 67, 70–75, 86. La pag. 99, autorul se referă tocmai la acest pasaj. El citează v. 28, 29.

acestea, tot ce spusese Ioan era corect, bazat pe profeție. El însă nu era în stare să facă deosebirea între prima și a doua venire a lui Cristos. Așa că se aștepta la împlinirea unor preziceri referitoare la a doua venire chiar în timpul primei veniri. Isus S-a purtat cu multă blândețe cu el. El i-a atras atenția asupra acelor aspecte ale profețiilor din Vechiul Testament – promisiuni de vindecare, eliberare și restaurare – care se refereau la prima venire, și l-a reasigurat prin a-i arăta că aceste vești bune se împlineau chiar în acea perioadă în mod glorios. În același timp El l-a apărât pe Ioan înaintea mulțimilor, vorbind aprobator despre lucrarea făcută de el ca vestitor al Său. Ioan nu a fost o trestie îndoită de orice adiere, nici un lingușitor. Dacă ar fi fost un lingușitor, locul lui ar fi fost acum în *palatul* și nu în *temnița* regelui. De aceea, oamenii ar trebui să ia aminte la mesajul lui Ioan despre pocăință. Ei nu ar trebui să fie ca niște copii care se joacă în piață, condamnând grabnic ceea ce aplaudaseră înainte, fie că era vorba de Ioan, fie de Fiul omului.

În cea de-a doua secțiune (v. 20–24), Isus denunța orașele în care au fost făcute cele mai multe din minunile Sale pentru că nu se pocăiseră. Morala: judecata va fi aspră în cazul impenitenților care au fost privilegiați.

În cea de-a treia secțiune (v. 25–30) denunțul aspru este înlocuit de o invitație blândă. Întoarcerea misionarilor cu rapoarte pline de entuziasm reprezintă pentru Isus prilejul pentru rostirea unei mulțumiri mișcătoare. El încheie cu o invitație plină de bunătate: „Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și Eu vă voi da odihnă...”.

Schița capitolului 12

Tema: Lucrarea pe care Tu l-ai dat-o să o facă

- 12:1–14 Fiul omului este Domn al Sabatului
- 12:15–21 Isus, Robul Domnului
- 12:22–37 Minunile lui Isus: Dovezi ale puterii lui Beelzebul sau ale înfrângerii sale?
- 12:38–45 Osândirea solicitării unor semne
- 12:46–50 Mama și frații lui Isus

CAPITOLUL XII

M A T E I

12:1-14

12 1. În vremea aceea, Isus trecea prin lanurile de grâu, într-o zi de Sabat. Ucenicii Lui, care erau flămânzi, au început să smulgă spice de grâu și să le mănânce. 2. Fariseii, când au văzut lucrul acesta, I-au zis: „Uite că ucenicii Tăi fac ce nu este îngăduit să facă în ziua Sabatului.” 3. Dar Isus le-a răspuns: „Oare n-ați citit ce a făcut David, când a flămânzit, el și cei ce erau împreună cu el? 4. Cum a intrat în Casa lui Dumnezeu, și a mâncat pâinile pentru punerea înaintea Domnului, pe care nu-i era îngăduit să le mănânce nici lui, nici celor ce erau cu el, ci numai preoților? 5. Sau n-ați citit în Lege că, în zilele de Sabat, preoții calcă Sabatul în Templu, și totuși sunt nevinovați? 6. Dar Eu vă spun că aici este Unul mai mare decât Templul. 7. Dacă ați fi știut ce înseamnă „Milă voiesc, iar nu jertfe”, n-ați fi osândit pe niște nevinovați. 8. Căci Fiul omului este Domn și al Sabatului.”

9. Isus a plecat de acolo, și a intrat în sinagogă. 10. Și iată că în sinagogă era un om care avea o mână uscată. Ei, ca să poată învinui pe Isus, L-au întrebat: „Este îngăduit a vindeca în zilele de Sabat?” 11. El le-a răspuns: „Cine este omul acela dintre voi care, dacă are o oaie, și-i cade într-o groapă în ziua Sabatului, să n-o apuce și s-o scoată afară? 12. Cu cât mai de preț este deci un om decât o oaie? De aceea este îngăduit a face bine în zilele de Sabat.” 13. Atunci, a zis omului acelui: „Întinde-ți mâna!” El a întins-o, și mâna s-a făcut sănătoasă ca și cealaltă. 14. Fariseii au ieșit afară, și s-au sfătuit cum să omoare pe Isus.

12:1-14 Fiul omului este Domn al Sabatului

Cf. Marcu 2:23-3:6; Luca 6:1-11

Există o dublă legătură între încheierea capitolului 11 și începutul capitolului 12. În primul rând, expresia „în vremea aceea” din 12:1 amintește de 11:25. Deși aceste două expresii sunt mai degrabă vagi, ele arată că evenimentele pe care le introduc nu puteau fi prea îndepărtate în timp unele de altele.⁴⁹⁴ Și, în al doilea rând, în ceea ce privește conținutul material, „povara” legalismului de care a promis Isus că îi va scăpa pe toți

⁴⁹⁴ Acest lucru ar fi adevărat și dacă ceea ce se relatează în 12:1-21 ar fi avut loc la scurt timp înainte de rostirea Predicii de pe munte. De exemplu, dacă controversele referitoare la Sabat care sunt descrise în Ioan 5 și Matei 12:1-14 s-au succedat la scurt timp și au avut loc în aprilie și la începutul lui mai, și dacă rostirea predicii și evenimentele consemnate în capitolul 11 au avut loc pe la sfârșitul lui iulie, Matei tot ar fi fost pe deplin îndreptățit să scrie că toate aceste evenimente s-au întâmplat „în vremea aceea”. Este foarte posibil ca el să facă referire la „primăvara și prima parte a verii din anul 28 d.Cr.”. Vezi și A. T. Robertson, *Harmony of the Gospels*, p. 42-55. Și vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 188, 189. În privința acestei datări pot fi stabilite cu certitudine foarte puține lucruri. În favoarea ei pledează însă următoarele fapte: a. Ioan 5:1, 16 sugerează că prima dintre cele trei

cei care vor veni la El (11:28–30) capătă o dublă ilustrare în 12:1–14, pasaj care sugerează că pe umerii oamenilor a fost pusă de către farisei și cărturari sarcina grea a regulilor și reglementărilor privitoare la Sabat.

1. **În vremea aceea, Isus trecea prin lanurile de grâu*, într-o zi de Sabat.** Era în mod clar perioada în care se cocea grâul. Acest proces, în funcție de altitudine, avea loc din primăvara anului și până pe la mijlocul verii. În clima caldă din Palestina, orzul plantat în Valea Iordanului se coace prin aprilie; în Transiordania și în regiunile din estul Mării Galileii, grâul se seacă în august. Textul nu ne arată momentul *exact* în care Isus și ucenicii Săi au trecut prin lanurile de grâu. Locul este încă și mai vag decât momentul. Sugestia lui A. T. Robertson că evenimentul a avut loc „probabil în Galilea, pe drumul de întoarcere dinspre Ierusalim” poate fi o teorie la fel de bună ca oricare alta.⁴⁹⁵ Însă ea nu este altceva decât o părere.

Traducerea „prin lanurile de grâu” se bazează foarte mult pe context pentru a-și găsi justificarea. Din punct de vedere literal și etimologic, se face referire doar la „semănături”. Cu toate acestea, contextul arată că, atunci când a avut loc călătoria pe drumul care ducea prin culturile de cereale, era deja vremea secerișului sau urmă să sosească foarte curând.

Ucenicii Lui, care erau flămânzi... Acest amănunt este relatat numai în Matei, deși este sugerat și de către Marcu (2:25) și Luca (6:3). Nemaifiind angajați cu regularitate în ocupațiile lor anterioare, nu este deloc surprinzător faptul că uneori ucenicii – nu se spune de data aceasta câți dintre ei – erau (sau „deveneau”) flămânzi. Isus, la rândul Lui, a suferit și El nu numai de sete (Ioan 4:6, 7), ci și de foame (Matei 21:18). Acest mic grup era sărac, în lipsuri, și acum și flămând.

Pentru oamenii în starea lor, Legea avea unele prevederi (Deuteronom 23:25): „Dacă intri în holdele aproapelui tău, vei putea să culegi spice cu mâna, dar seceră în holdele aproapelui tău să n-o pui”.

Ceea ce au făcut ucenicii ca să-și astâmpere foamea este relatat în diverse moduri în Sinoptice. Marcu afirmă doar că ei au început să culegă spice; Matei, că: **au început să smulgă spice de grâu și să le mănânce.** Faptul că se hrăneau cu ele este *sugerat* și de Marcu (2:26). Luca, dând mai multe detalii aici decât oricare dintre evangheliști, spune: „Ucenicii Lui smulgeau spice de grâu, le frecau cu mâinile, și le mâncau”.

Cât despre aceste „spice”, unii preferă „...de grâu”.⁴⁹⁶ Din moment ce noi considerăm în general că grâul este mai aproape de „toiagul pâinii”, ne gândim în primul rând la el în legătură cu potolirea foamei, iar pentru ca evenimentul relatat să

controverse privitoare la Sabat a avut loc după „o sărbătoare” (probabil un Paște, și dacă este așa, atunci nu este primul Paște din lucrarea lui Cristos, pentru care vezi Ioan 2:23); *b.* Luca 6:11, 12 sugerează că *ultima* dintre cele trei controverse a fost urmată de rostirea Predicii de pe munte; și *c.* Matei 12:1 arată că *a doua* controversă legată de Sabat a avut loc în vremea coacerii grâului.

* În original nu se menționează despre ce fel de cereale este vorba. Este evident că Cornilescu optează pentru grâu (aici și în următoarea propoziție din v. 1). Vezi discuția pe marginea acestui subiect care urmează. (n.tr.)

⁴⁹⁵ *Harmony of the Gospels*, p. 44.

⁴⁹⁶ Și A. T. Robertson, *Word Pictures*, vol. I, p. 93; vezi și lucrarea scrisă de același autor, *A Translation*

nu fie datat prea devreme în cursul anului (orzul se coace înainte de grâu), nu e greu de înțeles că unii preferă traducerea „grâu”. Acest lucru poate fi corect. Cu toate acestea, se cuvine să se adauge că A. T. Robertson, în *Word Pictures* (vezi nota de subsol de mai înainte) admite și *posibilitatea* ca spicele la care se face referire să fi fost de orz. Vezi Ioan 6:9, 13. Cf. Rut 1:22; 2:17, 23; 3:2, 15, 17. Dacă am fi știut mai exact unde și când a avut loc evenimentul relatat în Matei 12:1, 2, ne-ar fi fost mai ușor să stabilim despre ce fel de cereale este vorba.

Pentru a-și astâmpăra foamea și în deplină armonie cu ceea ce se spune în Deuteronom, așa cum s-a arătat deja, ucenicii au început să culegă spice, să le frece în palmă, și scoțând boabele, să le mănânce. Cei care Îl urau pe Cristos și încercau să găsească vreun pretext pentru ca să-L condamne, au reacționat imediat, așa cum reiese din vers. 2. **Fariseii, când au văzut lucrul acesta, I-au zis: „Uite că ucenicii Tăi fac ce nu este îngăduit să facă în ziua Sabatului”.** Cu privire la atitudinea ostilă a fariseilor față de Isus, vezi ce s-a spus mai devreme, în legătură cu 3:7; 5:17–20; 9:11, 34. Prin legalismul lor care despica firul de păr în patru, acești oameni îngropau în mod constant Legea lui Dumnezeu sub povara grea a tradițiilor lor, așa cum a reieșit din explicația dată în cazul pasajului 5:21–48; vezi și cele referitoare la 15:1–11 și la cap. 23. Plini de invidie, ei Îl pândeau tot timpul pe Isus ca să vadă dacă ceva din ce a spus sau a făcut poate fi folosit pentru a-L acuza și a-L distruge. Cu privire la fariseii despre care se vorbește aici, indiferent dacă au venit de departe – suflându-l în ceafă tot drumul din Iudea sau poate Galilea, cum cred unii – sau erau din împrejurimi, un lucru este cert: intențiile lor nu erau onorabile. În inima lor erau niște ucigași. Vezi v. 14. Cf. Ioan 5:18; 7:19; 8:40.

Brusc, ei Îl confruntă pe Isus, învinuindu-L că le-a permis ucenicilor Săi să profaneze Sabatul. Nu era oare interzisă munca în cea de-a șaptea zi (Exod 20:8–11; 34:21; Deuteronom 5:12–15)? Nu au creat oare rabinii un catalog care cuprindea treizeci și nouă de munci principale, împărțite într-o mulțime de categorii mai mici, astfel încât, de exemplu, culegerea spicelor era considerată *secerat*, iar scoaterea boabelor de grâu din spic *treierat*?⁴⁹⁷ Și iată-i pe ucenici, angajați tocmai în aceste activități, și chiar profitând de pe urma păcatului lor: ei *mâncău* aceste grăunțe interzise! Și Isus nu făcea nimic în această privință. Conform pasajului de față (cf. Marcu 2:24), acuzația Îi era adusă chiar lui Isus. În Luca 6:2, ucenicii sunt cei acuzați. Din moment ce erau implicați cu toții, nu există o discrepantă reală aici (vezi și Matei 10:24, 25; Ioan 15:20).

În răspunsul Său, Isus, care a dat în altă parte interpretarea spirituală a primelor două porunci din Lege (Exod 20:1–6; cf. Matei 22:37, 38, unde se rezumă prima tablă a Legii), a celei de a treia și a celei de a noua (Exod 20:13; cf. Matei 5:21–26, 38–42), a celei de a șaptea (Exod 20:14; cf. Matei 5:27–32; 19:3–12) și a celei de a zecea porunci (Exod 20:17; cf. Luca 12:13–21; 16:14, 19–31; vezi și Matei 22:39, în care se rezumă cea de a doua tablă

of *Luke's Gospel*, New York, 1923, p. 40. Williams, în *Noul Testament tradus de el*, are „spice de grâu”, la fel și L.N.T. (A. și G.), p. 773.

⁴⁹⁷ După Mișna, se face vinovat de profanarea Sabatului cel care culege în această zi „o cantitate de spice egală cu cât ar încăpea în gura unui miel” (Sabat 7:4; cf. 7:2). Vezi și S.BK., vol. I, p. 615–618; și A. T. Robertson, *The Pharisees and Jesus*, New York, 1920, p. 87, 88.

a Legii), o dă acum pe cea a celei de a patra porunci (Exod 20:8-11). În interpretarea dată de El este sugerată, însă prin puține cuvinte, o condamnare a falsei explicații pe care i-o dădeau rabinii acestei porunci și care era larg răspândită în zilele umblării pe pământ a lui Isus de către cărturari și farisei. Ei fie că ignorau complet, fie că marginalizau în învățătura lor următoarele adevăruri, care de asemenea rezumă învățătura lui Isus, așa cum a fost ea prezentată acum.

- a. *Necesitatea nu este limitată de Lege* (Matei 12:3 și 4)
- b. *Fiecare regulă își are excepțiile ei* (v. 5 și 6)
- c. *Este întotdeauna corect să arăți îndurare* (v. 7 și 11)
- d. *Sabatul a fost făcut pentru om, și nu invers* (Marcu 2:27); și
- e. *Fiul omului este Domn suveran peste toate lucrurile, inclusiv peste Sabat* (Matei 12:8; cf. v. 6).

a. Necesitatea nu este limitată de Lege

3, 4. Dar Isus le-a răspuns: „Oare n-ați citit ce a făcut David, când a flămânzit, el și cei ce erau împreună cu el? Cum a intrat în Casa lui Dumnezeu și a mâncat pâinile pentru punerea înaintea Domnului, pe care nu-i era îngăduit să le mănânce, nici lui, nici celor ce erau cu el, ci numai preoților?” „N-ați citit?” Este ca și cum ar fi spus: „Vă mândriți că sunteți oamenii care cinstesc Legea și vă considerați atât de versați în ea încât îi învățați pe alții; cu toate acestea nu sunteți familiarizați cu faptul că până și această Lege a permis ca restricțiile ei ceremoniale să fie ignorate în caz de forță majoră? Nu ați citit despre David și despre pâini?” Aici se face referire la pâinea consacrată, închinată, literal „pâinea prezenței”, la cele douăsprezece pâini înșirate pe două rânduri și așezate pe „masa punerii înaintea” Domnului. Cele douăsprezece pâini reprezentau cele douăsprezece triburi ale lui Israel și simbolizau părtășia constantă a oamenilor cu Dumnezeul lor, care își primesc pâinea de la El, mănâncă cu El, îi sunt închinați Lui și recunosc cu bucurie prin acest dar că Lui îi datorează hrana lor.

Aceste pâini erau schimbate cu altele proaspete în fiecare zi de Sabat. Cele vechi erau consumate de preoți (Exod 25:30; 1 Samuel 21:6). Regula era că această pâine „sfântă” era pentru „Aaron și fiii săi”, adică, pentru preoțime, nu pentru toată lumea (Levitic 24:9). Cu toate acestea, când Abimelec, de pe vremea marelui preot Abiatar (1 Samuel 21:1-6; Marcu 2:26), a înțeles că David și oamenii lui erau flămânzi și s-a convins că omul pe care îl unsese Dumnezeu ca să fie împărat peste Israel (1 Samuel 16:12, 13) îndeplinea o misiune sacră (1 Samuel 21:5), i-a dat pâinea de care aveau nevoie acest viitor împărat și însoțitorii săi. După ce a intrat în „Casa lui Dumnezeu”, adică în tabernacolul din Nob (1 Samuel 21:1; 22:9), a mâncat această pâine. Dacă David avea atunci dreptul să ignore o regulă ceremonială poruncită de Dumnezeu fiindcă nevoia o cerea – deoarece unsul lui Iehova avea în mod cert dreptul și datoria să se păstreze în viață, și la fel și slujitorii săi! – atunci marele Antetip al lui David, anume, Isus, Unsul lui Dumnezeu într-un sens mult mai înalt, nu avea oare și El dreptul să încalce o regulă privitoare la Sabat care era complet nelegitimă și fusese făcută de oameni? Faptul că acest apel la o întâmplare istorică a fost foarte potrivit reiese și mai clar atunci când se observă că se face o paralelă între David și însoțitorii săi, pe de o parte, și Isus și ucenicii Lui, pe de alta. Deși, în mod cert, în timpul

vechii dispensații legile ceremoniale au fost instituite pentru a fi respectate, ar fi totuși greu de dovedit că, până și în acele vremuri, o lege mai înaltă – în cazul de față principiul că viața și sănătatea umană trebuie păstrate (Exod 20:13; Matei 22:39b; 1 Corinteni 6:19) – nu ar fi putut invalida în anumite împrejurări sau măcar modifica o poruncă de o mai mică importanță. *Cu atât mai* temeinice au fost motivele lui Isus și ale ucenicilor Lui de a ignora niște reglementări pur rabinice privitoare la Sabat care nu se bazau pe ceva mai solid decât simpla răstălmăcire și aplicare greșită a Legii sfinte a lui Dumnezeu.

b. Fiecare regulă își are excepțiile ei

Principiul enunțat în versetele 3 și 4 se aplică întotdeauna, fie că este Sabat, fie că nu este. Ceea ce a făcut David atunci când a mâncat pâinile consacrate a fost corect și necesar, indiferent că a fost făcut în zi de Sabat sau într-o altă zi a săptămânii. Ocupându-se acum în mod specific de poruncile lui Dumnezeu privitoare la Sabat, Isus a continuat: **5, 6. Sau n-ați citit în Lege că în zilele de Sabat preoții calcă Sabatul în Templu, și totuși sunt nevinovați?** În zi de Sabat, preoții erau foarte ocupați (Levitic 24:8, 9; Numeri 28:9, 10; 1 Cronici 9:32; 23:31; 2 Cronici 8:12–14; 23:4; 31:2, 3), în ciuda poruncii referitoare la Sabat din Exod 20:8–11; Deuteronom 5:12–15. Ce se întâmplă într-un asemenea caz este că o lege mai înaltă, care pretinde să se facă tot posibilul pentru ca oamenii să I se poată închina lui Dumnezeu, modifică și restrânge interpretarea prea literală a reglementărilor privitoare la odihna de Sabat. La fel și azi, nimeni în toate mințile nu va învinui un preot pentru că predică și/sau administrează sacramentele în Ziua Domnului. Problema cu fariseii când i-au acuzat pe Isus și ucenicii Săi este că ei nu numai că au pus tradiția rabinică pe picior de egalitate cu Legea scrisă a lui Dumnezeu, ceea ce în practică însemna că o ridicau deasupra Legii scrise, ci și că în plus ei confereau o valoare absolută unor tradiții specifice. Nici măcar legea divină consemnată în Decalog, spune, cum ar veni, Isus, nu trebuie aplicată cu o asemenea rigiditate. Altminteri cum și-ar fi putut face preoții treaba în zi de Sabat?

S-a auzit remarca: „Orice regulă are excepțiile ei. Aceasta este o regulă. De aceea, are și ea excepția ei”. Excepția din cazul de față este, firește, *principiul de bază* exprimat de Isus în Matei 22:37–40; Marcu 12:29–31; Luca 10:27, indiferent cum ar fi el formulat. Acest principiu fundamental se aplică întotdeauna și peste tot.

Într-o manieră autoritară, Isus adaugă: **Dar Eu vă spun că aici este Unul mai mare decât Templul.** Sensul: Dacă până și un templu pământesc, care era doar o icoană, avea nevoie de modificarea poruncii a patra interpretată literal, nu avea oare dreptul cu atât mai mult Corespondentul său superior, anume, Isus Cristos, care le vorbea acum și aici fariseilor și în care „locuiește trupește toată plinătatea Dumnezeirii” (Coloseni 2:9; cf. Ioan 10:30), să ridice o pretenție similară? Cu siguranță că lor le vorbea ceva mult mai mare decât Templul, o comoară mult mai prețioasă, un dar ceresc infinit mai valoros, o autoritate înzestrată cu drepturi mult mai mari.

c. Este întotdeauna corect să arăți îndurare

Repetând ce a mai spus și cu altă ocazie – prin urmare, pentru sensul acestui pasaj vezi cele referitoare la 9:13 – Domnul continuă: **7. Dacă ați fi știut ce înseamnă: „Milă**

voiesc, iar nu jertfe”, n-ați fi osândit pe niște nevinovați. Tocmai acesta era necazul cu acești farisei: le lipsea mila. Ei nu iubeau bunătatea. De aceea, foamea care îi rodea pe ucenicii lui Isus nu reușea să declanșeze în inimile criticilor lor nici un fel de sentimente de bunătațe sau dorință de a ajuta. În schimb, ei îi condamnau pe ucenici. Cât despre Isus, nu numai că Îl condamnau, ci se și bucurau în secret că au descoperit un alt motiv, după cum credeau ei, pentru care să Îi pricinuiască pierirea.

În privința faptului că culegeau spice, ucenicii flămânzi „nu aveau nici o vină”. Ei nu încălcau în nici un fel vreo poruncă divină. Cu toate acestea, fariseii, acești ipocriți cu inimi de ucigași, îi condamnau. Da, „pe ei”, dar mai ales pe Învățătorul lor (cf. Iacov 5:6). Dacă ar fi luat aminte doar la cuvintele din Osea 6:6, ar fi știut că este corect să arăți milă în orice zi a săptămânii, mai ales de Sabat!

d. Sabatul a fost făcut pentru om, și nu invers

Această afirmație a Domnului nostru, rostită tot în apărarea ucenicilor Săi, se află și în Marcu 2:27, unde introduce cuvintele: „Așa că Fiul omului este Domn chiar și al Sabatului”, care apar și în Matei 12:8. Sabatul a fost instituit ca o binecuvântare pentru om: ca el să rămână sănătos, să îl facă fericit și să devină sfânt. Omul nu a fost creat să devină sclavul Sabatului.

e. Fiul omului este Domn suveran peste toate lucrurile, inclusiv peste Sabat

În armonie cu ceea ce se spune în versetul 6 („aici este Unul mai mare decât Templul”), Isus încheie această controversă legată de Sabat din mijlocul câmpului prin a spune: **8. Căci Fiul omului este Domn și al Sabatului.** Conjuncția „căci” nu este greu de înțeles. Isus tocmai i-a declarat „nevinovați” pe ucenici. Ei nu aveau nici o vină în ceea ce privește acuzația care le-a fost adusă de farisei, „căci”, atunci când culegeau spice (din care scoteau boabele) și se hrăneau cu ele făceau ceea ce le-a permis Isus și a dorit El să facă. Ei recunoșteau mai degrabă domnia „Lui” decât domnia fariseilor și a tradițiilor lor adesea prostești. Ucenicii aveau dreptate atunci când procedau astfel, „căci” Fiul omului este într-adevăr Domn al Sabatului. Aveau dreptate atunci când puneau ascultarea de El mai presus de respectarea cu strictețe a unui ritual sabatic arbitrar, făcut de om. Nu este oare Fiul omului – termen pentru care vezi cele referitoare la 8:20 – Domn peste toate lucrurile (11:27; 28:18)? Prin urmare nu este El și Domnul Sabatului? *Vinovați* sunt cei care își imaginează că pot onora Sabatul în timp ce Îi dezonorează Domnul.

Isus, ca Domn al Sabatului, îl onora nu numai prin a merge regulat la sinagogă în această zi, ci și prin a-Și asuma uneori un rol conducător (Luca 4:16–27). Iarăși, El îl onora prin fapte ale îndurării și prin vindecări săvârșite în această zi (12:9–14; Luca 13:10–17; 14:1–6; Ioan 5:9; 7:23; 9:14). De asemenea, prin rămânerea Sa în mormânt în acea zi, sfințind astfel mormântul pentru cei care Îl urmau (Matei 27:57–60; Marcu 15:42, 46; 16:1; Luca 23:53, 54; 24:1). Mai mult, El i-a făcut dreptate Sabatului prin împlinirea sensului său simbolic.

În timpul vechii dispensații, săptămâna începea cu șapte zile de MUNCĂ. Acestea erau urmate de o zi de ODIHNĂ. Mai târziu, prin truda suferinței Sale răscumpărătoare, Cristos, Marele Preot însemnat, a obținut pentru „poporul lui Dumnezeu” „o odihnă ca cea de Sabat” care este veșnică (Evrei 4:8, 9, 14). Prin credința în El, credincioșii intră chiar

și acum (în principiu!) în această ODIHNĂ, care este apoi urmată în mod constant de MUNCA dragostei lor, adică, de faptele lor făcute din recunoștință pentru mântuirea deja primită ca un dar fără plată. Ordinea MUNCĂ–ODIHNĂ a fost de aceea preschimbată în ODIHNĂ–MUNCĂ: săptămâna *începe* acum într-un mod foarte potrivit cu ziua de ODIHNĂ. Prin urmare, Isus Și-a afirmat autoritatea asupra Sabatului prin a-l interpreta prin cuvânt și faptă ca pe o zi a adevăratei libertăți, a bucuriei și a slujirii din dragoste a celorlalți, și, în și prin toate acestea, a slujirii lui Dumnezeu mai presus de orice!

Adevărurile menționate mai sus, la punctul *b, c, d, și e*, se aplică și următoarele controverse pe marginea Sabatului. Nu neapărat și la punctul *a*, fiindcă nu sărea în ochi imediat că omul cu mâna uscată *avea nevoie* de vindecare chiar în *zi de Sabat*. Vorbind din punct de vedere omenesc, s-ar fi putut spune că o asemenea vindecare a mâinii paralizate ar fi putut aștepta până în ziua următoare. Aici, așadar, fariseii par să pășească pe un teren mai sigur. Ei se avântă la atac, fără să aștepte măcar ca Isus să ia inițiativa. Observați nerăbdarea lor: 9, 10. Isus a plecat de acolo și a intrat în sinagogă. Și iată că în sinagogă era un om care avea o mână uscată. Ei, ca să poată învinui pe Isus, L-au întrebat: „Este îngăduit a vindeca în zilele de Sabat?” Din lan, scena acțiunii se mută acum în sinagogă. Este Sabat. Intră un om cu o mână paralizată. Mai mult, este vorba de mâna lui dreaptă (Luca 6:6). Evanghelia apocrifă după evrei afirmă că omul era un zidar în piatră care L-a implorat pe Isus să-l vindece pentru ca să nu trebuiască să cerșească tot restul vieții sale. Indiferent cum ar fi stat lucrurile, ideea este că era zi de Sabat, și chiar dacă este posibil să fi fost vreo diferență de opinie între ucenicii lui Șamai, cu modul lor mai strict de a interpreta regulile respectării Sabatului, și cei ai lui Hillel, cu concepția lor mai permisivă – poziția mai rigidă predominând în Ierusalim, iar cea mai permisivă în Galilea –, toți erau de acord cu regula că este permis ca cineva să fie vindecat în zi de Sabat numai dacă viața îi este în pericol.⁴⁹⁸ Va îndrăzni oare Isus să se opună acestei reguli, care era privită de farisei ca un principiu bine stabilit și fundamental care nu trebuie violat?

Oponenții Lui sperau în secret că El va nesocoti prin faptă și/sau cuvânt regula lor de conduită. Având aceste motivații josnice (vezi v. 14) L-au întrebat: „E corect să vindeci în zi de Sabat?” Scopul lor era acela de a-L „putea învinui”. Nu au realizat oare că motivația lor stricată este cea mai grosolană nerespectare a Sabatului cu putință, un păcat atât de grav încât în ochii Celui Atotputernic constituie cea mai copleșitoare acuzație împotriva lor? De asemenea, nu pricepeau că Isus le cunoștea gândurile (Luca 6:8)?

Domnul Sabatului (v. 8) îi poruncește omului să se ridice înaintea întregii adunări (Marcu 3:3; Luca 6:8), ca și cum le-ar spune tuturor: „Priviți-l; studiați-i mâna și gândiți-vă la ce înseamnă pentru el starea lui. Nu vă trezește simpatia?” Apoi, Isus le răspunde criticilor Săi. El o face, cum ar veni, prin a le întoarce provocarea. Prin intermediul unei alte întrebări, El îi face pe acești farisei să răspundă la propria întrebare: 11, 12. El le-a răspuns: „Cine este omul acela dintre voi care, dacă are o⁴⁹⁹ oaie, și-i cade într-o groapă în ziua Sabatului, să n-o apuce și s-o scoată afară? Cu cât mai de preț este deci un om

⁴⁹⁸ Vezi S.BK., vol. I, p. 622–629.

⁴⁹⁹ Acesta poate fi foarte bine un exemplu de εἷς (aici în mod natural ἓν) având puterea unui articol nehotărât. Înțelesul nu trebuie să fie cel de „numai o singură oaie” sau „una față de multe altele” sau

decât o oaie?” Nu este greșit să se deducă din întrebarea lui Isus cel puțin faptul că în acele vremuri și în acel loc nu se considera un lucru greșit să se salveze o oaie care a suferit un asemenea accident, indiferent dacă el a avut loc în zi de Sabat sau în orice altă zi. Astfel stând lucrurile, nu este oare o ființă umană mult mai valoroasă decât o oaie? Dacă este permis să i se facă bine unui animal în zi de Sabat, atunci cu atât mai mult este corect și potrivit să se arate bunătate în această zi unui om care poartă chipul lui Dumnezeu!

Trebuie să se ofere un asemenea ajutor numai atunci când viața cuiva este în pericol? Isus nici măcar nu Se ocupă direct de această întrebare, ci doar prin sugestie. Această sugestie este foarte clară: este întotdeauna *corect* să arăți îndurare (vezi mai sus, p. 462, punctul c.). Conduita etică este mult mai importantă decât obediența față de legile ceremoniale. Dacă fariseii ar fi studiat mai pe îndelete și cu mai multă sinceritate scrierile lor sacre (vezi de exemplu Mica 6:6-8), ar fi știut acest lucru! Cu siguranță, pentru că un om este mult mai valoros decât o oaie, **de aceea este îngăduit a face bine în zilele de Sabat**, adică de a fi o binecuvântare pentru ceilalți și a nu rămâne insensibil la nevoile lor. Pentru acest gen de argument, vezi și 6:26, 30; 10:29, 31 (cf. Luca 12:6, 7).

Aceste cuvinte: „De aceea, este îngăduit a face bine în zilele de Sabat”, au fost spuse probabil cu o mare seriozitate. Ele au fost rostite poate atât ca o afirmație (la Matei), cât și ca o întrebare: „Este îngăduit în ziua Sabatului să faci bine sau să faci rău? Să scapi viața cuiva sau să o pierzi?” (Marcu 3:4; cf. Luca 6:9). Însă dacă a fost folosită numai forma interogativă, nu sugera ea afirmația lui Cristos că este într-adevăr corect să faci binele de Sabat? De aceea, nu poate fi dovedită existența unui conflict real între scriitorii Evangheliilor. Isus însuși era Cel care urma să îi facă bine acestui om. Pe de altă parte, criticii Săi aveau gânduri întunecate, ei plănuiau să-L ucidă pe Binefăcător (v. 14). Care dintre aceste două atitudini era cea mai bună?

Privind în jur, Isus studiază fețele oponentilor Săi și le citește gândurile tainice (Luca 6:8, 10). Obraji îi ard de o indignare sfântă. El este îndurerat de împietrirea inimii lor (Marcu 3:5). Nimeni nu este în stare să îi răspundă. Fariseii nu pot nega în mod corespunzător că a face bine de Sabat este corect și potrivit. Însă admiterea acestui lucru ar fi însemnat ca ei să se predea. Așa că printre ei domnește o tăcere plină de jenă, ca de gheață (Marcu 3:4). Ceilalți oameni privesc cu răsuflarea tăiată, întrebându-se ce se va întâmpla acum. Atmosfera din sinagogă este încărcată de stânjeneală, pe de o parte, și nerăbdare, pe de alta. Omul cu mâna „uscată” tot mai stă în picioare printre ceilalți, în văzul întregii audiențe.

Isus este pe cale să facă minunea cerută de această situație. El trebuie să acționeze *acum*, nu mai târziu. A aștepta până în ziua următoare ar fi însemnat în cazul Lui să admită că este greșit să vindecî în zi de Sabat. Prin urmare, o asemenea amânare nu ar fi fost corectă. Nu trebuie să se întâmple astfel. Acum este momentul. Așa că, după ce a aruncat o privire scrutătoare în jur, Învățătorul Și-a concentrat atenția asupra infirmului. **13. Atunci a zis omului aceluia: „Întinde-ți mâna!”** El a întins-o, și mâna s-a făcut sănătoasă⁵⁰⁰ ca și cealaltă. Vindecarea a fost instantanee și completă. Nu era nevoie de tratamente sau măcar

„o singură oaie” (Lenski, *op. cit.*, p.455), ci pur și simplu „o”. Vezi Gram. N. T., p. 674, 675. totuși, înțelesul de „o oaie” poate fi corect.

⁵⁰⁰ ἀπεκατέσθη, persoana a III-a singular, aorist, indicativ, pasiv al lui ἀποκαθίστημι. Verbul se referă

consultații ulterioare. Mâna dreaptă era acum la fel de sănătoasă ca și stânga. Trebuie să se accentueze faptul că vindecarea a avut loc în strânsă legătură cu ascultarea omului. Cu toate acestea, pentru miracol în sine trebuie să-i dăm toată cinstea și gloria lui Isus, și numai Lui. El nu a atins omul. De fapt, el nu a poruncit prin nici o silabă ca mâna să fie vindecată (puneți în contrast cu Marcu 7:34). El i-a cerut omului doar să-și întindă mâna și ea s-a vindecat. Mântuitorul și-a concentrat gândurile asupra infirmității acestui om sărman, S-a umplut de compasiune într-un mod mult prea misterios ca vreun muritor să-l poată înțelege, iar sub ochii tuturor celor prezenți, a decis și a înfăptuit vindecarea lui!

Oare i-a convins această faptă plină de putere și de îndurare pe farisei că nu au avut dreptate? Și-au recunoscut acum vina? În nici un caz. L-au urât pe Isus și mai mult din cauza a ceea ce a făcut în zi de Sabat. Așa cum vedeau ei lucrurile, să oferi vindecare și fericire unui om prin îndepărtarea handicapului său era o crimă dacă se făcea în zi de Sabat, însă urzirea unor planuri mârșave împotriva Vindecătorului în aceeași zi reprezenta o faptă merituoasă. **14. Fariseii au ieșit afară și s-au sfătuit cum să omoare pe Isus.** Dacă ar fi fost posibil, s-ar fi bucurat să-L poată ucide pe Isus chiar în acele clipe, fiindcă fierbeau de mânie (Luca 6:11). Existau însă două obstacole care îi împiedicau să-și ducă la îndeplinire imediat planul plin de răutate: *a.* guvernarea romană (Ioan 18:3) și *b.* mulțimile. Audiența profund impresionată din sinagogă nu ar fi tolerat deocamdată vreo acțiune drastică împotriva lui Isus. Ce se putea face oare în această situație? Pentru a găsi o soluție la problema lor, fariseii, care își trâmbeau tot timpul sfințenia extraordinară, ducându-și uneori păreri înalte despre sine chiar și înaintea tronului lui Dumnezeu (Luca 18:11, 12), acum se sfătuiesc tocmai cu... irodienii (Marcu 3:6), o partidă politică ce sprijinea dinastia lui Irod! Mizeria duce la tovarășii ciudate, mai ales când se unește cu invidia. Cele două grupuri complotază acum împreună pentru a-L zdrobi pe Isus. Vezi și cele referitoare la 3:7 și 22:16 (cf. Marcu 12:13). Acești dușmani înrâncenați ai Domnului ar fi trebuit să citească Psalmul 2 și să ia aminte la el.

15. Dar Isus, ca unul care știa lucrul acesta, a plecat de acolo. După El au mers multe noroade. El a tămăduit pe toți bolnavii, 16. și le-a poruncit cu tot dinadinsul să nu-L facă cunoscut, 17. ca să se împlinească ce fusese vestit prin proorocul Isaia, care zice: 18. „Iată Robul Meu, pe care L-am ales, Prea iubitul Meu, în care sufletul Meu își găsește plăcerea. Voi pune Duhul Meu peste El, și va vesti Neamurilor judecata. 19. El nu Se va lua la ceartă, nici nu va striga. Și nimeni nu-l va auzi glasul pe ulițe. 20. Nu va frânge o trestie ruptă, și nici nu va stinge un fitil care fumegă până va face să biruie judecata. 21. Și Neamurile vor nădăjdui în Numele Lui.”

12:15–21 *Isus Robul Domnului*

Cf. Marcu 3:7–12

Din moment ce Isus era pe deplin conștient de intențiile criminale ale dușmanilor Săi, și din moment ce știa că încă nu a sosit clipa plecării Sale de pe pământ, nu ne surprinde faptul

la acțiunea prin care ceva este *pus* (τοῦνι) *jos* (κατά) sau *restabilit* prin eliberarea *din* (ἀπό) starea sa dereglată. În contextul de față (cf. Marcu 3:5; Luca 6:10), ἀπεκατεστάθη înseamnă „a fost refăcută”, „a fost vindecată”, sau „a fost însănoșită”. Într-un fel oarecum diferit, „refăcut” este și sensul din Evrei 13:19. Vezi de asemenea cele referitoare la Matei 17:11 (cf. Marcu 9:12).

că citim următoarele: **15. Dar Isus, ca unul care știa lucrul acesta, a plecat de acolo.** Însă chiar și plecând El nu Se gândea doar la Sine, ci la cei din alte părți pentru care putea fi o binecuvântare: **După El au mers multe noroade. El a tămăduit pe toți bolnavii.** Ca explicație, vezi cele referitoare la 4:23–25; 9:35 și 11:5. El a făcut toate acestea pentru niște oameni dintre care mulți aveau să-L respingă. Cf. 11:20–24; Ioan 6:66. Cât despre **16. Și le-a poruncit cu tot dinadinsul să nu-L facă cunoscut**, vezi explicarea cu lux de amănunte a lui 8:4, mai ales punctele *b,c* și *d*. Vezi de asemenea cele referitoare la 9:30.

Isus nu căuta celebritatea. El nu dorea să fie cunoscut ca un făcător de minuni. Afișarea fără rost și gloria lumească nu constituiau motivele întrupării și umblării Sale printre oameni. Ele erau într-un dezacord complet cu umilul „Rob al Domnului” din profețiile lui Isaia. Acest lucru explică vers. 17. **Ca să se împlinească ce fusese spus prin prorocul Isaia, care zice ...** Pentru a arăta firea nepretențioasă, blândă și retrasă a lui Cristos, ar fi fost de ajuns probabil o referire la Isaia 42:2, 3, însă Matei a dorit să citeze și contextul precedent și pe cel de după acest text, pentru ca gloria lui Mesia să poată fi cu atât mai evidentă, iar răutatea oponentilor Lui să se vadă și mai mult, prin contrast. Prin urmare, ni se oferă aici în 12:18–21 textul din Isaia 42:1–4, așa cum este interpretat de apostolul pe deplin inspirat al lui Cristos, Matei. Acesta nu este un citat fidel, ci rezultatul unei reflecții profund mișcate. Iar o comparație atentă a originalului ebraic cu versiunea lui Matei nu lasă nici o urmă de îndoială în privința faptului că fostul vameș a prins într-adevăr sensul descrierii răpitor de frumoase a Cristosului care urmează să vină.⁵⁰¹

Isaia 42:1–4 este prima din cele patru profeții privitoare la „Robul Domnului”. Celelalte sunt Isaia 49:1–9a; 50:4–9 și 52:13–53:12 (de asemenea, cf. Isaia 61:1 și urm.). Versiunea lui Matei începe astfel:

**18. Iată Robul Meu pe care L-am ales,
Preaiubitul Meu, în care sufletul Meu își găsește plăcerea.
Voi pune Duhul Meu peste El,
Și va vesti neamurilor judecata.**

Întregul context arată clar că atunci când Matei citează în felul său Isaia 42:1–4, el face ca această profeție să se refere direct la Isus Cristos, fiul preaiubit al lui Dumnezeu, Mijlocitorul între Dumnezeu și om. Matei interpretează Isaia 42 așa cum au interpretat evanghelistul Filip și apostolii Ioan și Petru Isaia 53 (Fapte 8:26–35; Ioan 12:37–43; 1 Petru 2:24). De fapt, Isaia 42 nu poate fi separat de Isaia 53. Din cauza lui 42:6, 7 (cf. 9:2, 6), este pur și simplu imposibil să se interpreteze Isaia 42:1–4 în mod inteligibil, cu excepția situației în care se consideră că este o referire la Cristos și că se împlinește în El. Mai mult, în ceea ce privește lucrurile minunate spuse despre „Robul Domnului” în Isaia 49:6; 53 (întregul capitol) și 55:3–5, la cine s-ar putea referi aceste afirmații în afară

⁵⁰¹ Tradus literal din originalul ebraic, Isaia 42:1–4 sună astfel:

42:1 „Iată robul Meu pe care îl înalt,
Alesul Meu, în care sufletul Meu își găsește plăcerea,
Mi-am pus Duhul Meu peste el,
El va aduce dreptatea printre neamuri.
2 El nu va striga, nici nu-și va ridica vocea,

de Fiul lui Dumnezeu, care este și Fiul omului? Cei care îi aplică asemenea pasaje lui Israel, uită că 53:6 face o distincție clară între *a.* poporul care s-a rățacit, și *b.* Robul peste care pune Domnul povara nelegiurii (vezi și v. 4, 5, 8 și 12).

Apoi Matei prezintă contrastul puternic dintre *a.* oponenții plini de răutate ai lui Cristos, în cazul de față fariseii, care încearcă să-L distrugă (12:14) și *b.* Cristos, însuși, Fiul Preaiubit al lui Dumnezeu (Matei 3:17; Luca 9:35; Col. 1:13; 2 Petru 1:17, 18; cf. Psalmul 2:6–12), întotdeauna dornic să facă voia Celui ce L-a trimis (Ioan 4:34; 5:30, 36; 17:4).

Peste acest Răscumpărător care este om și Dumnezeu Își toarnă Tatăl Duhul, și „nu cu măsură” (Matei 3:16; Ioan 3:34, 35; cf. Psalmul 45:7; Isaia 11:2; 61:1 și urm.). Drept rezultat (Luca 4:18), Mijlocitorul Își duce la bun sfârșit activitatea profetică, anume, aceea de a proclama „judecata”, adică ceea ce este corect și în armonie cu voia lui Dumnezeu: ca păcătoșii să se pocăiască, să vină la (adică, să creadă în) Mântuitorul, să găsească la El mântuirea și să trăiască spre gloria Binefăcătorului lor din recunoștința pe care I-o poartă. Vezi mai multe detalii la analizarea versetului 21.

Acum este arătată, în strânsă legătură cu versetul 16, atitudinea Mijlocitorului umplut de Duhul între Dumnezeu și om. Atitudinea minții și a inimii Lui este complet opusă celei pe care o au dușmanii Lui:

19. El nu Se va lua la ceartă, nici nu va striga.

Și nimeni nu-I va auzi glasul pe ulițe.

Strigătul menționat aici nu este cel al bucuriei pline de evlavie (Psalmul 5:11; 32:11; Isaia 12:6; Zaharia 9:9 etc.), nici al bătăliei sau al victoriei (Exod 32:18; Amos 1:14; cf. Iosua 6:20). El seamănă mai degrabă cu „strigătele unuia care stăpânește între nebuni”,

Nici nu se va face auzit pe stradă,
3 O trestie frântă nu va rupe,
Și mukul care mai fumegă nu-l va stinge;
El va face dreptate în adevăr.
4 El nu va slăbi și nu va fi frânt,
Până când nu a adus dreptate pe pământ.
Și ostroavele vor aștepta după legea lui”.

Observați următoarele:

a. În Isaia 42:1a, cf. Matei 12:18a, deși „robul Meu pe care îl înalță” nu a fost reprodus literal de Matei, rândurile: „Robul Meu pe care îl înalță, alesul Meu în care sufletul Meu își găsește plăcerea” îi dau lui Matei tot dreptul să spună: „Preaiubitul Meu, în care sufletul Meu își găsește plăcerea” (sau „Preaiubitul Meu care Mă încântă”).

b. Cât despre Isaia 42:2b, cf. Matei 12:19b, cu siguranță că nu există o diferență esențială între ce a spus Isaia: „Nu-și va ridica glasul și nu-l va face să se audă pe ulițe” și ce a spus Matei: „Și nimeni nu-I va auzi glasul pe ulițe”.

c. O clipă de reflecție va arăta că Isaia 42:3b, 4a îi permite lui Matei să spună (12:20b): „până va face să biruie judecata”.

d. „Ostroavele” din Isaia 42:4b reprezintă cele mai îndepărtate regiuni, adică, neamurile din afara lui Israel; de aceea, Matei spune în mod corect (12:21) „neamurile”. Iar „nădăjduirea” din textul ebraic este „nădăjduirea”, așteptarea *plină de speranță*, din Matei (12:21).

Matei urmează traducerea LXX atunci când folosește în versetul 18 cuvântul *παῖς* în locul lui *δοῦλος*. Acest lucru însă nu constituie o diferență semnificativă, din moment ce *παῖς* înseamnă adesea „servitor”. Vezi cele referitoare la Matei 8:6. Cu toate acestea, trebuie să se observe că Matei evită să folosească cuvintele „Robul Meu *Iacov*... Alesul Meu, *Israel*” (LXX) și îi aplică în mod corect Isaia 42:1–4 direct lui Cristos.

puse în contrast cu „cuvintele înțelepților”, rostite și primite într-o atmosferă de liniște binecuvântată (Eclesiastul 9:17). El este ca și răcnetul destrăbălat pe care crezul popular îl atribuie satirului (Isaia 34:14). El este, așa cum arată clar pasajul (Matei 12:19), genul de țipăt care este asociat cu cearta. Gândiți-vă la scandalurile publice vulgare dintre cei care tocmai au pierdut la un joc, la țipetele stridente ale demagogului care întărește oamenii pe străzi, la fanfaronada și la certurile zgomotoase ale paradei bahice (vezi C.N.T. la Galateni 5:21) etc. Complet diferit este Mântuitorul blând și plin de bunătate. Vezi (pe lângă Isaia 42:1–4) Isaia 57:15; Zaharia 9:9; 1 Regi 19:11, 12; Matei 5:7–9; 21:5; Luca 23:34. Continuarea:

20. Nu va frânge o trestie ruptă,

Și nici nu va stinge un fitil care fumează.⁵⁰²

Este clar că într-un context care vorbește despre dreptate proclamată neamurilor și despre faptul că Neamurile și-au pus nădejdea în numele Lui, termenii *trestie*⁵⁰³ *ruptă*⁵⁰⁴ și *fitil*⁵⁰⁵ care *fumează*⁵⁰⁶ trebuie luați la modul figurat, ca o referire la cei de departe, la cei slabi și neajutorați, cei cu o credință mică etc.

Ce contrast între cruzimea fariseilor și bunătatea lui Isus, între îngâmfarea lor și modestia Lui, între dorința lor de a se afișa și blândețea Lui. *Ei* pun la cale o crimă (12:14) și sunt înversunați, indiferenți la suferința infirmului (12:10). „Este îngăduit? Este îngăduit?” e întrebarea lor constantă; niciodată „Este oare un gest plin de bunătate?” *El* este complet diferit. De fapt, atât de diferit încât ar fi incorect să se interpreteze cuvintele din versetul 20 într-o manieră pur negativă, ca și cum ele ar indica doar ceea ce *El nu* le-ar face celor care se tem că credința lor nu va fi suficientă sau că ispititorul îi va învinge. Din contră, aceste expresii se încadrează în categoria figurilor de stil numite „litote”, prin care un adevăr pozitiv este transmis prin negarea opusului său. Semnificația reală a „trestiei frânge” pe care *El nu o va rupe* și a „fitilului care fumează” pe care *nu-l va stinge* este de aceea că *El* va trata cu o simpatie reală și profundă, cu o grijă plină de bunătate tot ce este pe cale de a se epuiza. *El* le va da putere celor slabi, tuturor celor care îi cer ajutorul în timp ce se retrag. *El* îi va vindeca pe cei bolnavi (4:23–25; 9:35; 11:5; 12:15), îi va căuta și mântui pe vameși și pe păcătoși (9:9, 10), îi va mângâia pe cei îndoliați (5:4), îi va încuraja pe cei temători (14:13–21), îi va întări pe cei care se îndoiesc (11:2–6), îi va hrăni pe cei flămânzi (14:13–21) și îi va ierta pe cei care se pocăiesc de păcatele lor (9:2). *El* este adevăratul Emanuel (vezi mai sus, cele referitoare la 1:23).

El nu va înceta să facă toate aceste lucruri până va face să biruie judecata, adică, până când în cele din urmă, la sfârșitul zilelor, păcatul și toate consecințele lui vor fi izgonite pe vecie din universul răscumpărat al lui Dumnezeu. Atunci dreptatea lui

⁵⁰² Vezi P. Van Dyk, „Het gekrookte riet en de rookende vlaswiek”, GTT, 23 (1923), p. 155, 172.

⁵⁰³ Grecescul κάλαμος (accentuat -on), ca latinescul *calamus*.

⁵⁰⁴ Grecescul συντετριμμένον, accentuat, singular, masculin, perfect, pasiv, participiu al lui συντρίβω: a frânge, a rupe.

⁵⁰⁵ Grecescul λίνον: in, pânză; de asemenea, orice lucru confecționat din aceste materiale (cf. Apocalipsa 15:6), în cazul de față, un fitil de lampă.

⁵⁰⁶ Grecescul τυφόμενον, prezent, pasiv, participiu al lui τύφω: a stinge, a înăbuși.

Dumnezeu (vezi mai sus, cele referitoare la v. 18) va triumfa complet, fiindcă „pământul va fi plin de cunoștința Domnului, ca fundul mării de apele care-l acoperă” (Isaia 11:9; cf. 61:2, 3, 11; Ieremia 31:34).

De aceea, nu este surprinzător că în conformitate cu planul divin, va veni vremea în care porunca de a nu-L face cunoscut pe Isus (12:16) va fi retrasă. Mântuitorul lui Israel trebuie să devină „Mântuitorul lumii” (Ioan 4:42; 1 Ioan 4:14). De aceea, continuarea este naturală: **21. Și neamurile vor nădăjdui în numele Lui**, adică în „Cristosul descoperit” lumii. Ei își vor pune încrederea ferm ancorată (cf. Evrei 6:19) în Domnul Isus Cristos. Vremea secretelor (Matei 12:16) va fi treptat înlocuită de cea a vestirii în toată lumea, când Biserica își va împlini misiunea printre neamuri.⁵⁰⁷ O idee despre această eră a proclamării Evangheliei și a mântuirii pentru neamuri ca și pentru evrei, prezisă, dar încă neinaugurată pe deplin în perioada vechii dispensații (Geneza 22:15–18; Psalmul 72:8–11; 87; Isaia 54:1–3; 60:3; Maleahi 1:11) ni se dă în Matei 2:1, 2, 11; 8:10–12; 15:21–28; Luca 2:32a; Ioan 3:16; cap. 4; 10:16. Pentru o măsură și mai mare a arătării acestei ere, vezi Matei 28:18–20; Fapte 22:21; Efeseni 2:11–22. Pentru „victoria” ei finală, vezi Apocalipsa 7:9–17.

22. Atunci I-au adus un înderăcit orb și mut, și Isus l-a tămăduit, așa că mutul vorbea și vedea. 23. Toate noroadale, mirate, ziceau: Nu cumva este acesta Fiul lui David?” 24. Când au auzit Fariseii lucrul acesta, au zis: „Omul acesta nu scoate dracii decât cu Beelzebul, domnul dracilor!” 25. Isus, care le cunoștea gândurile le-a zis: „Orice împărăție dezbinată împotriva ei însăși, este pustită; și orice cetate sau casă, dezbinată împotriva ei însăși, nu poate dăinui. 26. Dacă Satana scoate afară pe Satana, este dezbinat; deci, cum poate dăinui împărăția lui? 27. Și dacă Eu scot afară dracii cu ajutorul lui Beelzebul, fiii voștri cu cine-i scot? De aceea, ei vor fi judecătorii voștri. 28. Dar dacă Eu scot afară dracii cu Duhul lui Dumnezeu, atunci împărăția lui Dumnezeu a venit peste voi. 29. Sau cum poate cineva să intre în casa celui tare, și să-i jefuiască gospodăria, dacă n-a legat mai întâi pe cel tare? Numai atunci îi va jefui casa. 30. Cine nu este cu Mine, este împotriva Mea, și cine nu strânge cu Mine, risipește. 31. De aceea, vă spun: Orice păcat și orice hulă vor fi iertate oamenilor; dar hula împotriva Duhului Sfânt nu le va fi iertată. 32. Oricine va vorbi împotriva Fiului omului, va fi iertat; dar oricine va vorbi împotriva Duhului Sfânt, nu va fi iertat nici în veacul acesta, nici în cel viitor. 33. Ori faceți pomul bun și rodul lui bun, ori faceți pomul rău și rodul lui rău: căci pomul se cunoaște după rodul lui. 34. Pui de năpârci, cum ați putea voi să spuneți lucruri bune, când voi sunteți răi? Căci din prisosul inimii vorbește gura. 35. Omul bun scoate lucruri bune din vistieria bună a inimii lui; dar omul rău scoate lucruri rele din vistieria rea a inimii lui. 36. Vă spun că, în ziua judecății, oamenii vor da socoteală de orice cuvânt nefolositor, pe care-l vor fi rostit. 37. Căci din cuvintele tale vei fi scos fără vină, și din cuvintele tale vei fi osândit.”

12:22–37 Minunile lui Cristos:

Dovezi ale puterii lui Beelzebul sau ale înfrângerii sale?

Pentru 12:22–32, vezi Marcu 3:19–30; Luca 11:14–23; 12:10.

Pentru 12:33–37, vezi Luca 6:43–45

22. Atunci I-au adus un înderăcit orb și mut. Adverbul „atunci” este din nou foarte nedefinit. Ca în 12:2, 10 și 14, și aici Isus este în compania oponentilor Săi. Îi este adus

⁵⁰⁷ Cf. G. W. Barker, W. L. Lane și J. R. Michaels, *The New Testament Speaks*, New York, 1969, p. 269.

un om posedat de demon care și-a pierdut vederea și capacitatea de a vorbi. Pentru posesiune demonică în general și pentru relația dintre acest fenomen și afecțiunile fizice, vezi cele referitoare la 9:32. **Și Isus l-a tămăduit, așa că mutul vorbea și vedea.** Isus l-a vindecat instantaneu și complet, așa că omul care a fost atât de dureros afectat nu mai era acum nici posedat, nici orb, nici mut. Efectul asupra spectatorilor: **23. Toate noroadele, mirate, ziceau: „Nu cumva este acesta Fiul lui David?”** Oamenii care au fost martori la acest eveniment au rămas șocați. Au încercat un sentiment de uimire, unit, firește, cu o anumită frică simțită în prezența Celui care a făcut această ispravă nemaipomenită. Poate că dacă expresia nu ar fi prea colocvială, am putea spune că „Au fost ca loviți cu măciuca în cap”. Această expresie sau una de acest gen redă cel mai bine atmosfera textului original. Faptul că atenția audienței s-a mutat de la omul care a beneficiat de această triplă binecuvântare și s-a concentrat asupra marelui Binefăcător reiese din întrebarea dacă El nu este cumva Fiul lui David. Pentru semnificația acestui titlu, vezi cele referitoare la 9:27. Întrebarea era în așa fel formulată încât presupunea un răspuns negativ modificat, ceva de genul: „Nu, probabil că El nu este Fiul lui David... însă cine altcineva ar putea fi, din moment ce face o asemenea minune?” Importantă întrebare, într-adevăr! Poate că gândurile oamenilor din acel moment pot fi descrise cel mai bine astfel: caracterul uimitor al miracolului i-a convins că acest Isus ar putea fi foarte bine Mesia, însă ei nu îndrăzneau să exprime în cuvinte această idee, mai ales din cauza prezenței oponenților înversunați ai lui Cristos, fariseii. Întrebarea lor ar putea fi tradusă și astfel: „Ar putea fi acesta Fiul lui David?” Deși este exprimată cu multă ezitare această posibilitate ca Isus să fie Mesia, totuși acest lucru este mai bun decât întrebarea mai mult sau mai puțin neutră: „Ce fel de om este acesta?” (8:27).

Însă, deși ar trebui să ne păzim împotriva atașării unei semnificații prea mici acestei întrebări, trebuie să ne abținem în egală măsură și de la a pune prea multe în ea. Trebuie să ținem seama de faptul că și dacă ar fi fost adevărat că acești oameni, cel puțin unii dintre ei, L-au văzut în Isus pe Mesia, tot ar mai fi rămas o altă întrebare: „Ce fel de Mesia? Numai un eliberator de grijile pământești, cum ar fi bolile și infirmitățile, chiar și demonii, poate că și jugul roman, de aceea, de degradare și oprimare, de toate acestea... *dar nu și de păcat?* Nu și de răul care stă la baza tuturor celorlalte mizerii, anume înstrăinarea de Dumnezeu?” Concepția mesianică a celor mai mulți, inclusiv a ucenicilor lui Isus până la un punct, era materialistă, pământească, specifică iudaismului (Matei 20:21; 23:37–39; Luca 19:41, 42; Fapte 1:6; Ioan 6:15, 35–42).

Chiar și numai sugerarea posibilității, indiferent cât de imperfect sau de vag ar fi fost ea concepută sau prezentată, că Isus ar putea fi Cel de multă vreme așteptat, era otrăvă pentru farisei; dar mai ales pentru cărturari, care au bătut cale lungă de la Ierusalim (Marcu 3:22), fără îndoială pentru a-L prinde pe Isus cu ajutorul cuvintelor și/sau acțiunilor Sale. Continuarea: **24. Când au auzit fariseii lucrul acesta, au zis: „Omul acesta nu scote dracii decât cu Beelzebul, domnul dracilor!”** De data aceasta, nu ca în 12:2, 10, oponenții nu l s-au adresat direct lui Isus, ci L-au vorbit de rău pe la spate. Ei au pus în mod mârșav exorcizările făcute de El pe seama puterii lui Beelzebul, prințul demonilor. Pentru o discuție pe marginea titlului Beelzebul (=Satan), vezi cele referitoare la 10:25,

inclusiv nota de subsol 450. Vezi și cele spuse în legătură cu 9:34. Acuzația adusă lui Isus de către farisei și cărturari era una plină de răutate. Ea venea din invidie. Cf. Matei 27:18. Ei simțeau că încep să-și piardă simpatizanții și nu puteau îndura acest lucru. Cât de diferită a fost atitudinea lui Ioan Botezătorul (Ioan 3:26, 30). Caracterul rușinos al acuzației reiese și din faptul că Beelzebul nu era privit ca un spirit malefic care își exercita influența sinistră asupra lui Isus din exterior; nu, ci Satan era văzut în interiorul sufletului lui Isus. S-a spus despre El că *are* un duh necurat (Marcu 3:30; cf. Ioan 8:48); de fapt, că este Beelzebul însuși (Matei 10:25).

În replică la acuzația că El scoate demonii prin puterea lui Beelzebul, Isus arată că: *a.* ea este *absurdă* (v. 25, 26); *b.* este și o dovadă de *inconsecvență* (v. 27); *c.* ea *mușamalizează* situația reală (v. 28–30); *d.* este de *neiertat* (v. 31, 32) și *e.* ea *demască* răutatea celor care o fac, arătând ai cui fii sunt acești hulitori de fapt, la fel cum faptele bune și atitudinile celorlalți arată ce fel de persoane sunt acești oameni buni în interiorul lor (v. 33–37).

Deci, înainte de toate, acuzația este *absurdă*.

25, 26. Isus, care le cunoștea gândurile, le-a zis: „Orice împărăție dezbinată împotriva ei însăși este pustiită; și orice cetate sau casă, dezbinată împotriva ei însăși, nu poate dăinui. Dacă Satana scoate afară pe Satana, este dezbinat; deci cum poate dăinui împărăția lui?” Acuzația este ridicolă, complet nerezonabilă, fiindcă dacă ar fi adevărată, atunci Satan i s-ar împotrivi lui Satan. El și-ar distruge propria lucrare. Mai întâi, el și-ar trimite solii, pe demoni, pentru a face stricăciuni în inimile și viețile oamenilor. După aceea, într-un acces de ingratitudine mârșavă și de nebulie autodistructivă, el ar furniza tocmai puterea de care este nevoie pentru expulzarea propriilor slujitori ascultători! Astfel, el și-ar distruge propria împărăție. Nici o împărăție, cetate sau casă astfel dezbinată nu poate să dăinuie.

În al doilea rând, acuzația este o dovadă de *inconsecvență*.

27. Și dacă Eu scot afară dracii cu ajutorul lui Beelzebul, fiii voștri cu cine-i scot? De aceea, ei vor fi judecătorii voștri. Pe lângă Isus și ucenicii Săi mai existau și alții care pretindeau că posedă puterea de a scote demonii din oameni. Nu trebuie să se conteste faptul că s-au făcut uneori asemenea exorcizări încununată de succes de către „fiii” sau ucenicii fariseilor. Vezi cele referitoare la 7:22. Oricum, nu e nevoie nici să se dovedească, nici să se infirme acest fapt. Ideea este următoarea: unui prieten și învățăcel ai fariseilor au pretins că au această putere și, din motive adecvate sau inadecvate, această pretenție a fost acceptată. Firește că *învățătorii* acestor exorcisti reputați erau încântați să-și asume o parte din acest merit, adică, să se scalde în această lumină care se reflecta și asupra lor. Însă dacă ei aveau tot dreptul să facă acest lucru, cum ar fi putut să l se împotrivescă lui Isus pentru aceleași activități, fără să renunțe complet la pretențiile lor la orice fel de consecvență? Să decidă așadar acești „fii” dacă ceea ce au spus învățătorii lor despre puterea lui Isus de a scoate dracii este sau nu corect. Prin urmare, dacă discipolii vor decide că acuzația este întemeiată și că El scote dracii cu puterea demonilor, ei se vor condamna pe sine. Pe de altă parte, dacă ei consideră că acuzația este falsă, își vor condamna învățătorii și Îl vor reabilita pe Isus. Indiferent cum ar decide, verdictul ar fi unul stânenitor pentru oponenții lui Cristos.

Un alt caz în care Învățătorul Se folosește de această metodă de argumentare în urma căreia adversarii Săi pierd, indiferent care ar fi răspunsul lor, este relatat în 21:23–27. Pe de altă parte, atunci când *ei* – în acest caz fariseii susținuți de irodieni – aduc înaintea lui Isus o dilemă pentru a-L confrunța, El nu numai că le evită capcana, ci făcând acest lucru, îi și învață o lecție la care atât ei, cât și toți oamenii de pretutindeni, ar trebui să ia aminte (22:15–22). Isus este Stăpân peste orice fel de situație. Atât de mareț este El!

În al treilea rând, acuzația lor este o *mușamalizare*.

Această denigrare din partea oponentilor Săi nu reprezenta o ușoară deviere de la prezentarea faptelor, ci o distragere răutăcioasă a atenției oamenilor. Era tocmai opusul adevărului, fiindcă Isus scotea demonii nu cu puterea unui spirit malefic, ci cu puterea Duhului lui Dumnezeu. Cum ar fi putut fi altfel? **28. Dar dacă Eu scot afară dracii cu Duhul lui Dumnezeu, atunci Împărăția lui Dumnezeu a venit peste voi.** Acest „dacă” înseamnă „dacă, așa cum și este de fapt”. Însuși fenomenul că împărăția lui Satan se dovedește a fi vulnerabilă – fiindcă solii lui sunt scoși din inimile și viețile oamenilor – arată că Împărăția lui Dumnezeu (vezi cele referitoare la 4:23) își face simțită prezența. Ea este pe cale să câștige bătălia împotriva împărăției lui Satan. Reiese foarte bine din pasaj că termenul „Împărăția lui Dumnezeu” (Matei o numește în general „a cerurilor”, vezi mai sus, la p. 80.) indică o realitate care nu este numai viitoare, ci și prezentă. Ea este o realitate crescândă, o entitate în plină desfășurare, fiecare dintre binecuvântările ei prevestind o binecuvântare și mai mare care e pe cale să sosească, până când este atins apogeul ei fără sfârșit la consumarea tuturor evenimentelor, și chiar și atunci „perfectiunea” va fi într-un anumit sens progresivă.⁵⁰⁸ Chiar și acum, în timpul lucrării pământești a lui Cristos, bolnavii sunt vindecați, morții înviați, leproșii curățiți, demonii scoși, păcatele iertate, adevărul răspândit și minciuna demascată. În loc să se opună și să se lupte împotriva acestei Împărății, fie ca oamenii de pretutindeni să intre în ea (7:13, 14; 11:28–30; 23:37; Ioan 7:39).

Puterea lui Cristos se manifestă astfel în lume „prin Duhul lui Dumnezeu”. Pentru expresia „Duhul lui Dumnezeu”, vezi de asemenea 3:16; Romani 8:9b, 14; 1 Corinteni 2:11b (cf. 2:12b); 2:14; 3:16; 6:11; 7:40; 12:3; 2 Cor. 3:3 („Duhul Dumnezeului Cel viu”); 1 Petru 4:14; 1 Ioan 4:2a. Paralelismul din 1 Corinteni 12:3 dovedește că acest „Duh al lui Dumnezeu” este a treia persoană a Sfintei Treimi, „Duhul Sfânt”. Așa reiese și de aici, cum arată și compararea lui 12:28 cu 12:32.

Faptul că această explicație a sursei puterii lui Cristos este singura logică, este arătat în versetul 29. **Sau cum poate cineva să intre în casa celui tare, și să-i jefuiască gospodăria, dacă n-a legat mai întâi pe cel tare? Numai atunci îi va jefui casa.** În viața de toate zilele, spărgătorul nu primește ajutor din partea proprietarului casei. Din contră, pentru a obține ce dorește, spărgătorul trebuie să îl imobilizeze mai întâi pe acesta. Apoi va putea jefui în voie. Prin cuvânt și faptă, Isus îl depozitează pe Satan de acele valori pe care le consideră ale sale și peste care își exercită controlul sinistru (Luca 13:16). Domnul îi scoate afară pe slujitorii lui Beelzebul, demonii, și reface stricăciunile pricinuite de Satan prin agenții săi sufletelor și trupurilor oamenilor. Isus face toate aceste

⁵⁰⁸ Vezi cartea autorului, *The Bible on the Life Hereafter*, p. 75–78.

lucruri din cauză că prin întruparea Sa, prin victoria asupra diavolului în pustia ispitirii, prin cuvintele pline de autoritate adresate demonilor și prin întreaga activitate, a început să-l lege pe Beelzebul, un proces de legare și de dezmembrare care urma să capete și mai multă vigoare prin victoria Lui asupra lui Satan pe cruce (Coloseni 2:15) și prin învierea, înălțarea și încoronarea Sa (Apocalipsa 12:5, 9–12). El a făcut, face și va face acest lucru cu siguranță nu prin puterea lui Beelzebul însuși, ci prin cea a Duhului Sfânt, așa cum tocmai a spus (v. 28). Da, diavolul este, și urmează să fie și mai mult, deposedat de „mobila” sa, adică, de sufletele și trupurile oamenilor, și aceasta nu numai prin vindecări, ci și prin intermediul unui program misionar puternic, care îi are în vedere mai întâi pe evrei și apoi toate națiunile în general (Ioan 12:31, 32; Romani 1:16). Nu este oare aceasta cheia înțelegerii textului din Apocalipsa 20:3?⁵⁰⁹ Observați cum și în Luca 10:17, 18, căderea lui Satan „ca un fulger din cer” este relatată în legătură cu întoarcerea și raportul dat de cei șaptezeci de misionari.

În lupta dintre Cristos și Satan nu poate exista neutralitate (Marcu 9:40; Luca 9:50), așa cum se arată în versetul 30. **Cine nu este cu Mine, este împotriva Mea.** Motivul: există numai două mari împărțiri: *a.* cea a lui Dumnezeu sau a cerului, avându-L pe Cristos ca și Cap, și *b.* cea a lui Satan. Cineva îi aparține fie celei dintâi, fie celei de a doua. Prin urmare, cine nu este asociat într-un mod intim *cu* Cristos, este *contra* Lui⁵¹⁰, adică, *împotriva* Lui. A fi „cu” Isus înseamnă să aduni; a fi împotriva Lui, să împrăștii: **și cine nu strânge cu Mine, risipește.**

A fi „cu” Isus înseamnă să contribui la adunarea oamenilor ca urmași ai Săi (Proverbe 11:30; Daniel 12:3; Matei 9:37, 38; Luca 19:10; Ioan 4:35, 36; 1 Corinteni 9:22). A fi „împotriva” Lui înseamnă să nu fi dispus să-L urmezi în lucrarea Lui de adunare a celor pierduți. Înseamnă să-i lași în starea lor de risipire, fără păstor, ca o pradă ușoară pentru Satan (vezi cele referitoare la 9:36; cf. Ioan 10:12).

În al patrulea rând, acuzația fariseilor este *de neiertat*.

Isus continuă: **31, 32. De aceea, vă spun: Orice păcat și orice hulă vor fi iertate oamenilor; dar hula împotriva Duhului Sfânt nu le va fi iertată. Oricine va vorbi împotriva Fiului omului, va fi iertat; dar oricine va vorbi împotriva Duhului Sfânt, nu va fi iertat nici în veacul acesta, nici în cel viitor.**

Orice păcat de care oamenii se pocăiesc sincer va fi iertat (Marcu 3:28; Luca 12:10). În nici unul dintre aceste pasaje nu este menționată condiția pocăinței. Însă faptul că ea a fost sugerată reiese din context (12:41), din 4:17, și într-un mod poate și mai specific din Luca 17:3, 4. Vezi și Psalmul 32:1, 5; Proverbe 28:13; Iacov 5:16; 1 Ioan 1:9. Regula este valabilă și în cazul celui păcat odios numit blasfemie. Însă trebuie să fim atenți aici, fiindcă Scriptura folosește uneori termenul cu un sens mai larg decât cel pe care i-l atribuim noi. Printre noi, „blasfemia” este definită ca „lipsă de reverență sau dispreț”. În acest sens, noi ne gândim, de exemplu, la crime ca a-L blestema pe Dumnezeu sau pe regele care domnește prin harul lui Dumnezeu, la degradarea voită a unor lucruri

⁵⁰⁹ Vezi cartea mea, *More Than Conquerors, An Interpretation of the Book of Revelation*, p. 223–229.

⁵¹⁰ În greacă, cele două prepoziții sunt *μετά* și *κατά*.

considerate sfinte, la secularizarea lor, sau la atribuirea respectului care I se cuvine numai lui Dumnezeu unor lucruri seculare sau pur umane. Cu toate acestea, în limba greacă i se dădea un sens mult mai general termenului „blasfemie”, anume folosirea unui limbaj insolent îndreptat împotriva omului sau a lui Dumnezeu, defăimarea, ocărârea, aducerea de injurii (Efeseni 4:31; Coloseni 3:8; 1 Timotei 6.4). Prin urmare, când Isus ne asigură că „orice (sau orice tip de) hulă va fi iertată”, El folosește termenul „hulă” în sensul cel mai general. Și totuși, când face o excepție – „dar hula împotriva Duhului Sfânt nu le va fi iertată” – El Se referă la un păcat care până și în engleza pe care o folosim ar fi considerat „blasfemie”. Vezi de asemenea cele referitoare la 9:3. Cf. Marcu 2:7; Luca 5:21; Ioan 10:30, 33; Apocalipsa. 13:1, 5, 6; 16:9, 11; 17:3.

Cu toate acestea, există iertare și pentru actele făcute din lipsă de reverență, cu excepția unuia, așa cum reiese din ce spune Isus: „Oricine va vorbi împotriva Fiului omului, va fi iertat”. Dacă lucrul acesta nu ar fi fost adevărat, cum ar fi putut fi iertat păcatul lui Petru (Marcu 14:71) și cum ar fi putut fi reconfirmat el în slujba de apostol (Ioan 21:15–17)? Cum ar fi putut fi iertat Saul (=Pavel) din Tars (1 Timotei. 1:12–17)? Pe de altă parte, pentru „hula împotriva Duhului Sfânt”, adică, pentru „vorbirea împotriva Duhului Sfânt” se spune că nu există iertare, nici acum, nici „în veacul viitor”.

Ar trebui să se arate în treacăt că aceste cuvinte implică, fără un efort al imaginației, că va exista iertare pentru anumite păcate în viața de apoi. Însă ele nu susțin în nici un fel doctrina purgatoriului. Expresia înseamnă doar că păcatul indicat nu va fi iertat *niciodată*. Cât despre doctrina purgatoriului, presupusul loc unde sufletele celor care nu sunt pierduți pe vecie își plătesc restul datoriilor prin suportarea pedepsei pentru păcatele comise în timpul vieții pământești, ea este contrazisă în mod clar de Scriptură, care învață că „Isus le-a plătit pe toate” (Evrei 5:9; 9:12, 26; 10:14; 1 Ioan 1:7; Apocalipsa 1:5; 7:14).

Rămâne însă întrebarea: „Cum poate fi înțeles faptul că blasfemia împotriva Duhului Sfânt este de neiertată?” Cât despre celelalte păcate, indiferent cât de respingătoare sau mârșave ar fi, ele pot fi iertate. Există iertare pentru adulterul, nesinceritatea și crima lui David (2 Samuel 12:13; Psalmul 51; cf. Psalmul 32); pentru „multele” păcate ale femeii din Luca 7; pentru traiul destrăbălat al fiului risipitor (Luca 15:13, 21–24); pentru tripla lepădare a lui Petru și pentru înjurăturile pe care le-a rostit (Matei 26:74, 75; Luca 22:31, 32; Ioan 18:15–18, 25–27; 21:15–17) și pentru persecutarea fără milă declanșată de Pavel împotriva creștinilor înaintea convertirii sale (Fapte 9:1; 22:4; 26:9–11; 1 Corinteni 15:9; Efeseni 3:8; Filipeni 3:6). Însă pentru omul care „va vorbi împotriva Duhului Sfânt”, nu există iertare.

De ce nu? Aici, ca în toate cazurile în care textul în sine nu este clar la prima vedere, contextul este cel care trebuie să ne călăuzească. Din el, noi aflăm că fariseii pun pe seama lui Satan ceea ce realizează Duhul Sfânt prin Cristos. Mai mult, ei fac acest lucru în mod deliberat și conștient. În ciuda tuturor dovezilor care arată contrariul, ei afirmă totuși că Isus scoate demoni cu puterea lui Beelzebul. Și nu doar atât, ci ei se și adâncesc în păcatul lor, așa cum arată clar o comparare a lui 9:11; 12:2 și 12:14. Acum, așa cum s-a arătat deja, iertarea implică pocăința celui păcătos. Printre fariseii care au fost descriși aici lipsește cu desăvârșire o asemenea părere de rău pentru păcatele lor. În loc de pocăință, dau dovadă de împietrire, în loc să-și mărturisească păcatele, ei completează. Astfel, se osândesc

singuri prin îndârjirea lor criminală și de nescuzat. Păcatul lor este de neiertat fiindcă nu sunt dispuși să apuce pe calea spre iertare. Pentru un hoț, o persoană care comite adulter sau pentru un criminal există speranță. Este posibil ca mesajul Evangheliei să-l facă să strige: „Doamne, ai milă de mine, păcătosul”. Însă atunci când un om se împietrește prin faptul că s-a decis să nu dea atenție îndemnurilor Duhului, nici măcar glasului Său care îl îndeamnă sau îl avertizează, el a pornit pe drumul spre pierzare. El a comis „păcatul care duce la moarte” (1 Ioan 5:16; vezi și Evrei 6:4-8).

Nu există motiv de disperare în cazul cuiva care se pocăiește cu adevărat, indiferent cât de rușinos ar fi fost păcatul său (Psalmul 103:12; Isaia 1:18; 44:22; 55:6, 7; Mica 7:18-20; 1 Ioan 1:9). Pe de altă parte, nu există o scuză pentru indiferență, ca și cum subiectul păcatului de neiertat nu l-ar privi deloc pe enoriașul obișnuit. Hula împotriva Duhului Sfânt este rezultatul stăruirii în păcat. Întristarea Duhului (Efeseni 4:30), dacă cineva nu se pocăiește, duce la împotrivire față de Duhul Sfânt (Fapte 7:51), lucru care, dacă se persistă în el, duce la stingerea Duhului (1 Tesaloniceni 5:19). Soluția adevărată se află în Psalmul 95:7b, 8a, „O! De ați asculta azi glasul Lui! Nu vă împietriți inima!” Cf. Evrei 3:7, 8a.

În cele din urmă, această acuzație *demască*.

Ea aduce la lumină răutatea celor care o fac. Ea arată ai cui fii sunt hulitorii de fapt. În mod similar, faptele și atitudinile bune ale adevăraților copii ai lui Dumnezeu dovedesc ce fel de indivizi sunt acești oameni în interiorul lor. Reiese clar din versetul 34 („pui de năpârci”) că și în paragraful scurt pe care îl studiem (v. 33-37) Isus îi are în minte tot pe farisei. Cu toate acestea, este clar și faptul că dinspre particular Se îndreaptă spre general, adică, de la un grup particular de oameni, El face o trecere spre „cei răi”, indiferent că sunt farisei sau nu, pe care îi pune în contrast cu „omul bun”, indiferent cine ar fi el (v. 35). El încheie cu un serios cuvânt de avertizare, adresat direct fiecărui individ; observați schimbarea de la „voi” („vă spun”, v. 36) la „tu” („căci din cuvintele tale”, v. 37).

Paragraful începe în felul următor: **33. Ori faceți pomul bun și rodul lui bun, ori faceți pomul rău și rodul lui rău: căci pomul se cunoaște după rodul lui.** De aceea, nu are sens să se spună că, în timp ce faptele lui Isus sunt bune, cum ar fi scoaterea demonilor, vindecările etc., El însuși este cu toate acestea rău, o unealtă a lui Beelzebul. Cine *este* Isus trebuie să se stabilească pe baza a ceea ce *face* El: un pom este judecat după roadele lui. Originalul spune: „ori *faceți* pomul bun și rodul lui bun, ori *faceți* pomul rău și rodul lui rău”, unde „faceți” înseamnă „considerați că este”. Vezi și Ioan 5:18; 8:53; 10:33. Uzajul englezesc este asemănător, de exemplu: „El nu e așa de genial cum îl fac unii să pară”, adică, „cum îl consideră unii”. Pentru restul versetului, vezi cele referitoare la 7:16-20.

Rodul rău dovedește că ceva nu este în regulă cu pomul. Fariseii au produs roade rele: blasfemie (vezi v. 24). Nu ne putem aștepta la ceva mai bun de la niște pomi răi, adică inimi rele: **34. Pui de năpârci, cum ați putea voi să spuneți lucruri bune, când voi sunteți răi?** Din moment ce butucul din care pornesc toate spițele vieții lor este rău, din moment ce este rău însuși izvorul gândirii, simțirii și voinței lor, cum ar fi posibil ca gurile lor să spună altceva decât ceva rău? **Căci din prisosul inimii vorbește gura.** Literal: „din preaplînul”, surplusul sau excesul. Așa cum o populație crescândă se va revărsa spre teritoriile învecinate, iar o cisternă plină în conductele atașate ei, la fel,

preaplinul inimii se va revărsa în vorbire, așa cum s-a și întâmplat în cazul fariseilor depravați. Este adevărat și opusul: când inima este plină de intenții bune și nobile, vorbirea omului bun va fi o dovadă în favoarea acestui lucru. Regula potrivit căreia indiferent ce este în inima omului, astfel încât umple centrul și miezul ființei sale, va ieși la iveală mai devreme sau mai târziu în vorbirea lui, este valabilă atât în cazul lucrurilor bune, cât și în cazul celor rele: **35. Omul bun scoate lucruri bune din vistieria bună a inimii lui; dar omul rău scoate lucruri rele din vistieria rea a inimii lui.** Inima omului este un rezervor, o magazie sau, așa cum spune originalul, *o vistierie*. Compară acest text cu Matei 2:11, unde acest cuvânt este folosit pentru a indica cutia din care magii au scos aurul, tămâia și smirna.⁵¹¹ Ce scoate omul din magazinele sale lăuntrice, indiferent că este bun sau rău, prețios sau ieftin, depinde de ceea ce are în ele.

Cu toate acestea, o asemenea concepție nu oferă o scuză pentru o viziune fatalistă asupra vieții. Ea nu face să fie corect ca un om să spună despre sine: „Nu eu m-am creat, nu-i așa? Ce pot să fac dacă sunt ceea ce sunt și gândesc, vorbesc și acționez așa cum o fac?” Din contră, Isus spune: **36. Vă spun că, în ziua judecății, oamenii vor da socoteală**⁵¹² de orice cuvânt nefolositor pe care-l vor fi rostit. Orice om este pe deplin răspunzător pentru ceea ce este, gândește, vorbește și face, fiindcă este adevărat că nu își poate schimba inima, dar este la fel de adevărat și că, prin puterea căpătată de la Dumnezeu, poate fugi la Cel care înnoiește inimile și viețile. Domnul este tot timpul dispus și dornic să-i ofere omului ceea ce cere de la El. Dacă oamenii nu vor să primească ce le oferă, este vina lor, nu a lui Dumnezeu. (Psalmul 81:10; Isaia 45:22; 55:6, 7; Matei 7:7; 11:28–30; Luca 22:22; Ioan 7:37; Fapte 2:23; Iacov 4:2b; Apocalipsa 3:18; 22:17b).

Acum, dacă oamenii vor fi trași la răspundere în ziua judecății pentru orice cuvânt „nefolositor” – potrivit originalului, pentru „vorbele” care *nu produc* nimic (folositor) și de aceea nu duc la rezultate bune – oare nu vor fi chemați să dea socoteală pentru cuvintele lor mincinoase sau care rănesc sau hulesc, cum sunt cele consemnate în 12:24? Pentru caracterul atotcuprinzător al judecății finale, vezi lista de pasaje menționate la p. 422, în legătură cu explicarea lui 10:26.

Adresându-Se răspicat fiecărei persoane din rândurile ascultătorilor, ca și cum ea nu ar mai face parte din grup, ci ar sta singură față în față cu Domnul, Isus, folosind acum persoana a II-a singular, Își încheie discursul prin următoarele cuvinte: **37. Căci din cuvintele tale vei fi scos fără vină, și din cuvintele tale vei fi osândit.** Judecata rostită peste individ în ziua de apoi (vezi v. 36) se va face „din”, în sensul de „în conformitate cu”, „în acord cu”, „în armonie cu” cuvintele lui, considerate oglinda inimii sale. Aceste cuvinte vor arăta dacă a fost credincios declarat sau necredincios; în cazul în care se declara credincios, dacă credința lui era una adevărată sau falsă. Cu siguranță că un om este mântuit numai prin har, prin intermediul credinței, fără fapte despre care să se considere că au vreo putere de a dobândi merite pentru el. Cu toate

⁵¹¹ Același cuvânt se poate referi și la o comoară (Matei 6:19–21; 13:44; Evrei 11:26; Coloseni 2:3).

⁵¹² Literal: „...pentru fiecare cuvânt neatent pe care oamenii îl vor rosti, vor da socoteală etc.”. Un asemenea anacolut, dacă dorește cineva să-l numească astfel, poate fi ușor înțeles. Vezi Gram. N.T., p. 718. El apare în greacă și este frecvent în ebraică.

acestea, faptele sale – ele includ și cuvintele – furnizează dovezile necesare pentru a arăta dacă el a fost sau nu un copil al lui Dumnezeu. Mai mult, dacă această judecată este favorabilă, acele cuvinte care arată gradul de loialitate față de Creatorul sau Răscumpărătorul său, ajută la determinarea dimensiunilor gloriei de care va avea parte. La fel, ele folosesc și la stabilirea pedepsei pentru cei care merg la pierzanie. Isus vrea ca fiecare individ să mediteze la acest adevăr important, pentru ca el să fie justificat (declarat îndreptățit în ochii lui Dumnezeu), și nu condamnat.

38. Atunci, unii din cărturari și din Farisei au luat cuvântul, și I-au zis: „Învățătorule, am vrea să vedem un semn de la Tine!” 39. Drept răspuns, El le-a zis: „Un neam viclean și preacurvar cere un semn, dar nu i se va da alt semn, decât semnul proorocului Iona. 40. Căci, după cum Iona a stat trei zile și trei nopți în pânțelele chitului, tot așa și Fiul omului va sta trei zile și trei nopți în inima pământului. 41. Bărbați din Ninive se vor scula alături de neamul acesta, în ziua judecății, și-l vor osândi, pentru că ei s-au pocăit la propovăduirea lui Iona, și iată că aici este Unul mai mare decât Iona. 42. Împărăteasa de la Miază-zi se va scula alături de neamul acesta, în ziua judecății, și-l va osândi, pentru că ea a venit de la marginile pământului, ca să audă înțelepciunea lui Solomon; și iată că aici este Unul mai mare decât Solomon. 43. Duhul necurat, când a ieșit dintr-un om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă, și n-o găsește. 44. Atunci, zice: „Mă voi întoarce în casa mea, de unde am ieșit. Și, când vine în ea, o găsește goală, măturată și împodobită. 45. Atunci se duce și ia cu el alte șapte duhuri mai rele decât el: intră în casă, locuiesc acolo, și starea din urmă a omului acestuia ajunge mai rea decât cea dintâi. Tocmai așa se va întâmpla și cu acest neam viclean.

12:38–45 *Osândirea solicitării unor semne*

Pentru 12:38–42 cf. Marcu 8:11, 12; Luca 11:29–32.

Pentru 12:43–45 cf. Luca 11:24–26.

38. Atunci, unii din cărturari și din farisei au luat cuvântul, și I-au zis: „Învățătorule, am vrea să vedem un semn de la Tine!” Probabil că fariseii erau plini de ciudă din cauză că au fost învinși. Isus a arătat că raportul pe care ei îl răspândiseră despre El (vezi 12:24) era plin de răutate și absurd. De asemenea, El i-a numit „pui de năpârci”. Așa că acum fariseii, care se aliaseră mai devreme cu irodienii (Marcu 3:5), le-au cerut ajutorul celor pe care îi admirau atât de mult (sau cel puțin așa pretindeau), anume cărturarilor, exponenții și învățătorii recunoscuți ai Vechiului Testament și ai tradițiilor care au ajuns să îi fie asociate. Pentru mai multe detalii despre secta fariseilor și despre profesia cărturarilor, vezi cele referitoare la 3:7; 5:20 și 7:29.

Împreună, fariseii și cărturarii, vin la Isus și îi spun că vor să vadă un semn din partea Lui. Cât de caracteristic este pentru iudaism (1 Corinteni 1:22)! Atunci când își prezintă cererea, o fac prin respectarea regulilor exterioare ale politeții și respectului.⁵¹³ Însă politețea lor era doar de suprafață. Acești oameni îl urau pe Isus (cf. Luca 11:16). Ce spuneau ei de

⁵¹³ Există semne de întrebare legate de corectitudinea teoriei conform căreia folosirea indicativului θέλωμεν arată că cererea a fost una abruptă – „noi vrem de la Tine” (Lenski), „noi vrem să vedem” (N.A.S.) – astfel încât ea echivalează cu o poruncă. Având în vedere că acești oameni i s-au adresat respectuos lui Isus, prin formula „Învățătorule”, pare mult mai probabil că cererea lor era una respectuoasă în ceea ce privește forma ei: „am dori să vedem” (A.V. și A.S.V.), „dorim să vedem” (R.S.V.),

fapt era că nici una din vindecările miraculoase pe care le făcuse până atunci Isus, inclusiv cea descrisă în versetul 22, nu era suficientă pentru a arăta că El le-a făcut prin puterea Duhului Sfânt. Ei aveau o explicație diferită (12:24). De aceea, cererea lor era în esență insultătoare și obraznică. Au fost deja oferite toate dovezile care atestau pretenția lui Isus. Ele au fost date prin miracole în care eficiența și simpatia își dădeau mâna. Da, și simpatia, dragostea și harul pentru sărmanii păcătoși pierduți. Însă dușmanilor Lui nu le păsa de simpatie, ci de spectaculozitate, nici de vindecări, ci de ceea ce făcea apel la simțuri. Semnul trebuia să fie diferit de tot ce se făcuse până atunci. El trebuia să fie formidabil, spectaculos, senzațional. Ei bine, ce *voiau* ei de fapt? Voiau oare ca Isus să schimbe locul constelațiilor din zodiac? Voiau ca Taurul (Taurus) să-l ajungă din urmă pe Marele Vânător (Orion)? Trebuia oare să-și scrie numele pe cer cu litere enorme de aur? Se aștepta oare lumea de la El să facă să apară pe cer o viziune a arhanghelului Mihail care își părăsește brusc locașul ceresc pentru a veni să-i elibereze pe evrei de sub jugul roman? Cererea lor era plină de răutate, fiindcă pe lângă faptul că era o insultă și o obraznicie, era și ipocrită, deoarece ei erau siguri că Isus nu ar putea face oricum ceea ce li cereau.

Continuarea: 39, 40. **Drept răspuns, El le-a zis: Un neam viclean și preacurvar cere un semn; dar nu i se va da alt semn decât semnul prorocului Iona.** Căci după cum Iona a stat trei zile și trei nopți în pântecul chitului, tot așa și Fiul omului va sta trei zile și trei nopți în inima pământului. Departe de a Se lăsa înșelat de curtoazia aparentă pe care I-o arătau adversarii, Isus le-a înțeles adevăratele motive, și anume dorința de a-I anihila influența asupra oamenilor și de a-L distruge ca pe un fals aspirant la drepturile și prerogativele mesianice, după ce vor fi scos la iveală ceea ce ei vor fi considerat un eșec și un semn al neputinței Sale (12:14).

Reiese clar din cuvintele „un neam viclean și preacurvar” că Domnul nu li Se adresa numai fariseilor și cărturarilor, ci și ucenicilor lor. El îi numește pe acești contemporani „vicleni”, cu alte cuvinte, corupți din punct de vedere moral, și „preacurvari”, infideli Soțului lor legitim, Iehova (Isaia 50:1 și urm.; Ieremia 3:8; 13:27; 31:32; Ezechiel 16:32, 35 și urm., Osea 2:1 și urm.). Vezi și cele referitoare la Matei 9:15. Conform unei păreri evreiești generale, Mesia urma să I se arate tocmai unei asemenea generații adultere.⁵¹⁴ De aceea, nu este surprinzător faptul că Isus a refuzat să le dea acestor dușmani, fariseii, cărturarii și aderenții lor, semnul pe care ei îl cereau. Împreună cu Tatăl Lui, urma să le dea propriul lor semn, unul prin care El va triumfa complet asupra lor, spre groaza lor veșnică, și anume semnul profetului Iona, revenirea acestuia după „trei zile și trei nopți” petrecute în burta peștelui. Vezi Iona 1:17–2:1 (în originalul ebraic – 2:10). Este clar că Isus acceptă această relatare vechi-testamentară ca pe o consemnare a unui fapt istoric. Acum Domnul spune că, în mod similar, Fiul omului – pentru acest titlu vezi cele referitoare la 8:20 – va sta în inima pământului, mormântul, trei zile și trei nopți. Ideea este că, așa cum Iona a fost înghițit de chit, și Isus va fi înghițit de pământ; și așa cum Iona a fost eliberat din temnița lui, și marele Antetip al lui Iona va învia din mormânt.

„ne-ar plăcea să vedem” (Williams), traduceri care cu siguranță nu sunt în contradicție cu folosirea indicativului verbului ὅλω. Vezi L.N.T. (A. și G.), p. 355.

⁵¹⁴ S.BK. vol. I, p. 641.

Scriptura nu ne arată cum anume au fost socotite în cazul lui *Iona* cele trei zile și trei nopți. A stat el oare în burta „peștelui” trei zile și trei nopți întregi, adică șaptezeci și două de ore cu totul, sau a fost vorba de câte un fragment din două zile și o zi întreagă? Nu știm. Știm însă că în *Estera* 4:16 a treia zi nu putea fi o zi întreagă (vezi 5:1, „a treia zi”, nu „după a treia zi”). Vezi de asemenea cartea apocrifă *Tobit* 3:12, 13. De aceea, este nerezonabil să se spună că, pentru a se face dreptate lui *Matei* 12:40, Isus ar fi trebuit să stea în mormânt trei zile întregi și trei nopți întregi. Acest lucru este contrar uzajului evreiesc al unor expresii de acest gen.

Cu toate acestea, din nou și din nou – uneori în mici pamflete – este exprimată opinia că în conformitate cu *Matei* 12:40 Isus a murit probabil și a fost îngropat joia. Însă acest lucru este categoric greșit, fiindcă relatările inspirate ne spun că aceste evenimente au avut loc vinerea, adică în ziua de *Paraskeuș*, acest cuvânt fiind folosit și în prezent în greaca modernă pentru a indica vinerea (*Marcu* 15:42, 43; *Luca* 23:46, 54; *Ioan* 19:14, 30, 42). De asemenea, dacă cei care propun teoria potrivit căreia „Isus a fost îngropat joi după-amiază” pretind că „trei zile” înseamnă trei zile întregi, teoria lor tot va mai lăsa de dorit; și, pe de altă parte, dacă, așa cum văd ei lucrurile, o parte a unei zile trebuie privită ca o zi, rezultatul este: prea multe zile!

Nici nu este *pe deplin* satisfăcător să se spună că, în timp ce Isus a murit într-adevăr vinerea și a înviat duminica dimineața, soluția acestei dileme poate fi găsită în faptul că, așa cum s-a arătat deja, evreii socoteau o parte a unei zile ca pe o zi întreagă, iar o parte dintr-o noapte ca pe o noapte întreagă. În ce privește „zilele”, aceasta ar putea fi o explicație suficient de bună, însă tot ne-ar lăsa doar cu două nopți în loc de trei.

Ce este de făcut? Unii, disperați să găsească o soluție, susțin că aceste cuvinte ale Lui, deși au figurat în *Evangelhie* de la început, nu sunt autentice, ele nefiind rostite de Isus vreodată. Totuși, nu există motive întemeiate să se taie astfel nodul gordian*.

Soluția reală se află probabil într-o direcție diferită. Când noi spunem „universul”, anticii ar spune probabil „cerul și pământul”. La fel, oare expresia lor „o zi și o noapte” nu ar trebui interpretată și în sensul că reprezintă o unitate de timp, o perioadă diurnă⁵¹⁵, o parte a unei asemenea perioade fiind luată ca întreg? El a fost într-adevăr în inima pământului trei „zile și trei nopți”, adică pe o perioadă de trei asemenea unități de timp.

În pasajul de față, profeția lui Cristos cu privire la învierea Sa rămâne încă mai degrabă una neclară. Prin urmare, profeția urmează să fie reluată și clarificată (cf. 16:21; 20:17–19; *Marcu* 9:31; *Luca* 9:22; 18:31–33).

Evenimentul măreț al învierii glorioase a lui Cristos ar trebui să-i facă pe toți oamenii să se pocăiască. O vor face ei? De la mulți dintre ei, cei care s-au împietrit complet (12:24, 31, 32), Isus nu Se aștepta deloc la așa ceva, fiindcă acești oameni erau

* Nodul gordian – expresia a ajuns să însemne „dilemă, paradox” și provine din istoria antichității. Se spune că Alexandru cel Mare a rezolvat problema nodului gordian, un nod foarte complex și greu de dezlegat, prin a-l tăia pur și simplu cu sabia. De aceea, „tăierea nodului gordian” înseamnă o rezolvare tranșantă a unei probleme, bazată pe autoritate, nu pe datele problemei. (n.tr.)

⁵¹⁵ Vezi termenul olandez „etmaal”.

mult mai răi decât cei din Ninive care au fost chemați la pocăință de către Iona: **41. Bărbații* din Ninive se vor scula alături de neamul acesta în ziua judecății, și-l vor osândi, pentru că ei s-au pocăit la propovăduirea lui Iona. Dacă până și ninivenii⁵¹⁶ s-au pocăit, oare nu ar fi trebuit să o facă și evreii?**

O comparație între cei cărora li Se adresează Isus și niniveni

Referitor la farisei și ucenicii lor:

- a. Fiul lui Dumnezeu însuși este Cel care li se adresează din nou și din nou și îi îndeamnă să se pocăiască (Matei 4:17; 7:28-30; 11:28-30; 23-37).
- b. Acest Cristos este fără păcat (12:17-21; Ioan 8:46), plin de înțelepciune, și compasiune (Matei 11:27-30; 15:32; 1 Cor. 1:24).
- c. El prezintă mesajul harului și iertării, al mântuirii depline și primite în dar (Matei 9:2; 11:28-30; Luca 19:10; Ioan 7:37).
- d. Acest mesaj este întărit prin miracole care sunt împliniri ale unor profeții (Matei 11:5; Luca 4:16-21; cf. Isaia 35:5, 6; 61:1-3; Ioan 13:37).
- e. El le este adus unor oameni care s-au putut bucura de atât de multe avantaje spirituale (Deuteronom 4, 7, 8; 19:4; Psalmul 147:19, 20; Isaia 5:1-4; Amos 3:2a; Romani 3:1, 2; 9:4, 5).

Referitor la niniveni:

- a. Cel care le-a predicat a fost un profet minor.
- b. Acest profet era o persoană păcătoasă nehibzuită și rebelă (Iona 1:3; 4:1-3, 9b).
- c. Mesajul său era unul al condamnării. Deși era implicată și o chemare la pocăință, accentul era pus pe „Încă patruzeci de zile, și Ninive va fi nimicită” (Iona 3:4).
- d. Nu au existat minuni sau alte semne autentificatoare care să confirme mesajul lui Iona.
- e. Mesajul lui Iona le-a fost adresat unor oameni care nu au beneficiat de nici unul din avantajele pe care le-au avut fariseii, cărturarii și cei care îi urmau.

Cu toate acestea, ninivenii s-au pocăit, iar majoritatea evreilor nu (Ioan 1:11; 12:37). Oameni mai puțin luminați au ascultat în urma unei predici mai puțin luminate, însă cei mai luminați au refuzat să asculte de Lumina lumii. Se pune întrebarea: „Dar a fost oare pocăința celor din Ninive una reală, adică una care duce la mântuire?” Răspunsul care se dă adesea este că nu a fost, altminteri Ninive nu ar fi fost distrusă. Obiecție: distrugerea acestui mare oraș a avut loc în anul 612 î.Cr., adică după un secol și

* Cornilescu traduce cu forma articulată substantivul la plural „bărbați”. Autorul are în traducerea pe care o folosește varianta nearticulată. (n.tr.)

⁵¹⁶ Nu „bărbați” din Ninive, ca și cum toți s-ar fi pocăit, ci „bărbați din Ninive”. La fel și în Luca 11:32. Probabil că tocmai omiterea articolului accentuează natura sau caracterul acestor oameni, în comparație cu evreii, ca și cum s-ar spune: „Gândiți-vă numai, niște simpli niniveni s-au pocăit, oare voi nu ar fi trebuit să o faceți?”

jumătate de la predicarea lui Iona. De aceea, este nedrept să se pună pe socoteala generațiilor din vremea lui Iona păcatele unor oameni care au trăit mult mai târziu.⁵¹⁷ Scriptura nu pretinde nicăieri că pocăința *tuturor* ninivenilor a fost una autentică, însă nici nu lasă impresia că nici unul dintre ei nu era mântuit; din contră. Faptul că au existat într-adevăr convertiri reale în Ninive, poate chiar foarte multe, pare să fie sugerat atât în cartea lui Iona, cât și aici în Matei 12:41. Ideea că pocăința ninivenilor nu a fost reală, că ea a fost doar de la viciu la virtute întâmpină alte trei obiecții: *a.* dacă atunci când vorbea despre necesitatea pocăinței (Matei 1:17), Isus avea în minte o părere de rău autentică pentru păcate, atunci de ce nu și aici în 12:41?; *b.* în 11:20–24 (cf. Luca 10:13–15; 11:30), Ninive nu este inclusă pe lista orașelor din Vechiul Testament care nu s-au pocăit; și *c.* dacă pocăința la care se face referire în Matei 12:41 nu este una autentică, este greu de explicat următoarea afirmație: „Bărbații din Ninive se vor scula alături de neamul acesta în ziua judecății și-l vor osândi”. Ar trebui să se observe că despre acești „bărbați din Ninive” nu se spune, ca în cazul Sodomei și Gomorei, sau al Tirului și Sidonului, că judecata va fi „mai ușoară” pentru ei (10:15; 11:22, 24), ci că, asemenea împărătesei de la miazăzi (12:42), ei se vor ridica la judecată și vor condamna „neamul acesta”, adică generația fariseilor și a cărturarilor și a celor care îi urmează. Din moment ce Scriptura ne învață (Daniel 7:22; Matei 19:28; 1 Corinteni 6:2; Apocalipsa 15:3, 4; 20:4) că fiii lui Dumnezeu vor participa la judecata de apoi (de exemplu, prin a-L lăuda pe Dumnezeu în Cristos pentru judecățile Sale?), afirmația lui Isus în legătură cu rolul anumitor niniveni la acest mare eveniment poate fi înțeleasă dacă se admite că pocăința lor a fost una autentică.

Din nou, prin cuvinte similare cu cele din 12:6 (vezi cele referitoare la acest pasaj), fariseilor și cărturarilor li se aduce aminte de gravitatea păcatului lor de a-L respinge și blasfemia pe Cristos: **și iată că aici este Unul mai mare decât Iona.** Această diferență dintre Isus și Iona este explicată mai sus; vezi comparația de la punctele *a, b, c* și *d*, p.

Având aceeași poziție cu ninivenii, ca un exemplu care ar trebui să-l facă de rușine pe farisei, este și „împărăteasa de la miazăzi”, adică „împărăteasa din Seba”. Vezi 1 Regi 10:1–13 (=2 Cronici 9:1–9). **42. Împărăteasa de la Miazăzi se va scula alături de neamul acesta în ziua judecății, și-l va osândi, pentru că ea a venit de la marginile pământului, ca să audă înțelepciunea lui Solomon; și iată că aici este Unul mai mare decât Solomon.** Din vremuri străvechi, au circulat multe anecdote interesante despre această împărăteasă. Să judece cel care le investighează dacă există sau nu vreo fărâmbă de adevăr în ele. Punctul de plecare al acestor povești este un fapt real. Această împărăteasă a venit într-adevăr de la o distanță foarte mare ca să se convingă de înțelepciunea lui Solomon, să-l testeze prin a-i pune întrebări foarte grele și a-i spune ghicitori (1 Regi 10:1).

Conform uneia dintre legende, Solomon s-a îndrăgostit de ea, însă ea îi refuza avansurile. Ea îi spunea chiar împăratului că dacă nu îi sunt respectate dorințele în această privință nu va veni la banchetul de adio care urma să fie dat în cinstea ei. Ea

⁵¹⁷ De aceea, eu sunt perfect de acord cu opinia lui F. E. Gaebelin în această privință. Vezi cartea sa, *Four Minor Prophets*, Chicago, 1970, p. 109. Pentru poziția opusă, vezi Lenski, *op. cit.*, p. 433, 481.

I-a făcut să jure că nu va mai fi deranjată de insistențele lui. La rândul lui, Solomon a pus-o să jure că nu va lua din palat nimic din ce nu îi va fi dat. Ea a fost de acord cu faptul că dacă își va încălca jurământul, Solomon va putea face ce va dori cu ea. Banchetul a avut loc și împărăteasa a participat, deși, conform obiceiului, ea nu a mâncat la un loc cu bărbații. Însă bucatele de la masa ei au fost condimentate din abundență, în așa fel încât să-i provoace o sete puternică.

După banchet, s-a retras în camera ei, însă a fost trezită din somn de o sete arzătoare. A băut în grabă dintr-un pocal de aur din apropierea ei. Totuși, el nu i-a fost oferit în mod expres! Dintr-o dată, a auzit o voce: „Ți-ai încălcat jurământul”. Ea a admis după o scurtă împotrivire că a făcut într-adevăr ceva nepermis. Prin urmare, a fost nevoită să-l dezlege pe Solomon de jurământul lui... După o vreme, întoarsă în țara ei, a dat naștere unui fiu, căruia i-a pus numele Ebna El Hakim (fiul înțeleptului).

S-a pus întrebarea: „Este oare posibil ca acesta să fie motivul pentru care în Etiopia a existat un trib străvechi de evrei cu o origine necunoscută?” Se poate pune însă problema și invers: „Oare nu tocmai prezența acestor evrei a dat naștere legendei?”⁵¹⁸

S-au pus și alte întrebări; de exemplu, a avut oare vreo legătură călătoria ei la Ierusalim cu dorința de a asigura protecția pentru exportarea acelor mărfuri din țara ei care în drumul lor spre Siria, Fenicia etc., treceau prin Israel? Cu toate acestea, suntem pe un teren sigur atunci când ne bazăm pe relatarea din Scripturile inspirate din locurile deja indicate. Curiozitatea împărătesei a fost trezită și ea era una de bun augur, fiindcă venea în urma faptului că auzise despre „faima lui Solomon, în ce privește slava Domnului”. Așa că a venit la Ierusalim cu o imensă caravană formată din cămile care aduceau condimente, mult aur și pietre prețioase. Solomon a dat un răspuns satisfăcător la toate întrebările ei. Când i-a văzut marea înțelepciune, palatul pe care-l construise, locuințele slujitorilor săi, felul în care erau îmbrăcați etc., „uimită, a zis împăratului: «Deci era adevărat ce am auzit în țara mea despre faptele și înțelepciunea ta! Dar nu credeam, până n-am venit și n-am văzut cu ochii mei. Și iată că nici pe jumătate nu mi s-a spus.»”. Împărăteasa l-a copleșit pe Solomon cu daruri din aur și pietre prețioase și cu mirodenii. La rândul ei, și el i-a făcut daruri costisitoare.

Acum, una dintre cele mai remarcabile fraze ale acestei împărătese, care este în armonie cu scopul cu călătoriei ei (vezi 1 Regi 10:1), a fost exclamația redată spre sfârșitul relatării: „Binecuvântat să fie Domnul, Dumnezeuul tău, care a binevoit să te pună pe scaunul de domnie al lui Israel! Pentru că Domnul iubește pentru totdeauna pe Israel, de aceea te-a pus împărat, ca să judeci și să faci dreptate”.

Datorită acestor lucruri, nu suntem surprinși când citim în Matei 12:42 că Isus declară că la judecata de apoi și această împărăteasă se va ridica și îi va condamna pe contemporanii Săi depravați. În ce fel i-a făcut ea de rușine pe acești evrei? Observați următoarele:

⁵¹⁸ Pentru această legendă și altele – de exemplu, despre inventarea de către Solomon a aeroplanului, și despre cum și-a dovedit Ebna El Hakim înțelepciunea remarcabilă prin faptul că și-a recunoscut tatăl la prima vedere, deși Solomon, pentru a-l testa, s-a îmbrăcat cu hainele unui cerșetor – vezi S. Bergsma, *Rainbow Empire*, Grand Rapids, 1932, p. 194–198, 200, 244.

Cărturarii, fariseii și simpatizanții lor:

Împărăteasa de la Miazăzi:

a. Pentru ei adevărul este la îndemână (Matei 26:55). b. Ei au acces la Unul mult mai înțelept și mai mare decât Solomon. c. Ei <i>nu dau nimic</i>, ci conspiră ca să ia <i>până și viața</i> lui Isus. d. Ei au avut parte de o mulțime de avantaje religioase. e. Ei au fost invitați, chiar îndemnați să-L accepte pe Isus și adevărul Lui (Matei 11:28-30; cf. 22:1-5).	a. Ea a înfruntat greutatea unei călătorii lungi printr-un ținut greu de parcurs. Ea a venit probabil din ceea ce este Yemenul de astăzi, în partea de sud-vest a Peninsulei Arabe, pe malul asiatic al Mării Roșii, opus Etiopiei (Africa). Ea a străbătut probabil cel puțin 2000 de km. b. Ea a venit să vadă înțelepciunea lui Solomon în legătură cu „numele Domnului”, chiar dacă adevărul despre Dumnezeu se reflecta într-un mod slab în Solomon. c. Ea <i>i-a dat</i> lui Solomon din comorile ei daruri de o valoare imensă (1 Regi 10:10). d. Ea auzise doar zvonuri. e. Nu ni se spune că ea ar fi primit vreo invitație.

Cu toate acestea, *ea* a venit, dar *ei* au refuzat să o facă.

Ce fel de „religie” au pus fariseii aceștia și cei care îi urmau în locul celei pe care au respins-o? Una care este în mod categoric cea a poruncilor negative; cum ar fi: „Ai grijă, să *nu* te asociezi cu vameșii și păcătoșii și să *nu* încalci un jurământ făcut Domnului. De Sabat, să *nu* culegi spice, să *nu* scoți boabele din ele și să *nu* le mănânci. În această zi să *nu* vindeci pe nimeni care nu este în pericolul de a nu mai apuca ziua de mâine. Să *nu* mănânci un ou făcut de găină în zi de Sabat decât dacă ai de gând să ucizi găina”. Etc.

A existat o vreme în care nota mult mai pozitivă: „Pocăiți-vă”, a lui Ioan Botezătorul a atins o mulțime de oameni (Matei 3:5). Peste puțin timp, același îndemn venit de pe buzele lui Isus (4:17), împreună cu alte învățături pozitive, a fost salutat cu entuziasm (Ioan 3:26). Se părea pentru o vreme că a fost ca și cum s-ar fi scos un demon dintr-un om, acesta reprezentând Israelul din acele vremuri. Însă totul se schimba cu repeziciune sub influența fariseilor și cărturarilor, niște oameni plini de invidie. Chiar în momentele despre care vorbim, acești conducători plini de răutate completează în vederea distrugerii lui Cristos (Matei 12:14). Iar în cele din urmă, poporul evreu va striga în fața crucii: „Răstignește-L, răstignește-L!” (27:20-23). El va face acest lucru la îndemnul conducătorilor săi (Ioan 19:6, 15, 16). Demonul scos se va întoarce cu alți șapte. Cf. 11:7-19.

Când este înțeleasă în felul acesta, ilustrația folosită de Isus acum devine foarte clară: 43-45. Duhul necurat, când a ieșit dintr-un om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă, și n-o găsește. Atunci zice: „Mă voi întoarce în casa mea, de unde am ieșit”. Și când vine în ea, o găsește goală, măturată și împodobită. Atunci se duce și ia cu el alte șapte duhuri mai rele decât el: intră în casă, locuiesc acolo, și starea din urmă a omului acestuia ajunge mai rea decât cea dintâi. Tocmai așa se va întâmpla și cu acest neam viclean.

Imediat se iscă o mulțime de întrebări; de exemplu, „De ce este descris acest demon rătăcind în locuri fără apă, sau în deșert?” „Cum se face că nu găsește odihnă acolo?” „Ce se înțelege de fapt prin aceste alte șapte duhuri mai rele decât el?” Etc. Trebuie însă să se țină cont de trei lucruri: *a*. Scriptura ne spune foarte puține despre particularitățile și obiceiurile demonilor, și nu ne-ar fi de nici un folos să emitem speculații prezumțioase pe marginea acestui subiect; *b*. Domnul nu ne ține un curs de demonologie. El nu vrea să ne gândim atât de mult la demoni, cât la „acest neam viclean” (v. 45, cf. v. 39), simbolizat de omul care a fost posedat mai întâi de un demon, apoi eliberat, și mai apoi luat din nou în stăpânire de opt demoni; *c*. Dacă această ilustrație are natura unei parabole, așa cum se prea poate să aibă, ar fi greșit să se accentueze fiecare detaliu, ca și cum el ar putea fi interpretat separat și literal. În cazul Pildei bogatului și a lui Lazăr (Luca 16:19-31a), stăruința neabătută în a lua fiecare detaliu separat și a-i atașa un sens figurat poate să ducă la absurdități. Având ca linii călăuzitoare aceste principii, putem reproduce mesajul pasajului după cum urmează:

Satan este nerăbdător să-și trimită demonii în inimi umane, pentru ca ei să preia controlul asupra lor și să le supună prințului întunericului. Pentru un demon este dureros să locuiască în afara atmosferei pământului și mai ales în afara unei inimi omenești unde își poate duce la bun sfârșit planurile rele, fiindcă el este un torționar înveterat.

Cât despre „locurile fără apă” sau deșerturi (vezi și Isaia 13:21; 34:14; Matei 4:1; Apocalipsa 18:2), doar atât: dacă suntem obișnuiți să asociem îngerii buni cu locurile în care domnește ordinea, frumusețea și plinătatea vieții, nu pare oare natural să legăm îngerii căzuți de niște ținuturi în care domină dezordinea, dezolarea și moartea?

Eliberarea de sub puterea unui demon este o binecuvântare. Așa cum s-a arătat, această eliberare poate foarte bine să caracterizeze Israelul din zilele lucrării lui Ioan Botezătorul și la scurt timp după. Însă în și prin sine acest lucru nu este suficient. Nu este suficient ca unuia să-i fie frică de iad, chiar până în punctul în care își va recunoaște păcatele și acceptă botezul. Acest lucru nu ar face altceva decât să lase sufletul gol: „neocupat, măturat și împodobit”. O asemenea stare nu poate împlini nevoile cele mai adânci ale inimii omului. A fi inofensiv nu înseamnă a fi sfânt. Abținerea de la rău este departe ca cerul de pământ de la a deveni o binecuvântare. Ceea ce cere Isus este întreaga devoțiune a inimii, în așa fel încât ea să-i aducă mulțumiri în mod spontan lui Dumnezeu și să devină de dragul Lui o binecuvântare pentru semenii. Nimic mai puțin de atât nu poate fi acceptat. Un smochin care produce numai frunze este blestemat chiar dacă nu are fructe stricate pe el (Matei 21:19). Omul care își îngroapă talantul este respins (25:18, 26-28). Cei care nu au făcut în timpul vieții

lor pământești nimic pentru cei flămânzi, însetați etc. nu vor intra niciodată în sălile de banchet ale gloriei (25:41–46). Cf. Iacov 4:16. Ceea ce vrea Isus este ca noi să avem viață din belșug, fiind o binecuvântare pentru alții, din recunoștință pentru mântuirea primită numai prin har. El nu acceptă mai puțin de atât.

Acesta este motivul pentru care urma să aibă loc o ciocnire între Isus și farisei. Majoritatea fariseilor, ascultând de regulile stabilite de cărturari, accentuau aspectul negativ al Legii, nu pe cel pozitiv. Isus era complet diferit. Așa că bunătatea a început să se ciocnească cu răceala, lipsa de prejudecăți cu spiritul de partidă, dragostea cu egoismul, accentul pus pe sensul mai adânc al Legii cu insistența în favoarea literei ei. Aceștia – Isus și bigoții – nu pot conlocui în unitate. Mai mult, fariseii aveau o mulțime de simpatizanți în rândul oamenilor în general. Dar nu îi avea și Isus pe ai Săi? Ba da, într-adevăr! Însă în ochii fariseilor plini de invidie acest fapt înrăutățește și mai mult lucrurile. Finalul este așa cum s-a observat deja.

Referirea la „acest neam viclean” din versetul 45, oglindire a unei descrieri similare a contemporanilor ostili ai lui Cristos din versetul 39, arată că întreaga secțiune (v. 38–45; într-un anumit sens chiar și v. 22–45; vezi v. 24) constituie o unitate, având aceeași temă. Fariseii L-au acuzat pe Isus de asociere cu Satan (v. 24)? Isus le răspunde că ei și urmașii lor seamănă cu un om care este luat în stăpânire de nu mai puțin de opt demoni! Cu toate acestea, nu putem să ne împiedicăm să detectăm chiar și aici o chemare la convertire (vezi mai ales v. 28, 35a, 41, 42).

46. Pe când vorbea încă Isus noroadelor, iată că mama și frații Lui stăteau afară și căutau să vorbească cu El. 47. Atunci, cineva l-a zis: „Iată, mama Ta și frații Tăi stau afară, și caută să vorbească cu Tine.” 48. Dar Isus a răspuns celui ce-l adusesse știrea aceasta: „Cine este mama Mea, și care sunt frații Mei?” 49. Apoi Și-a întins mâna spre ucenicii Săi, și a zis: „Iată mama Mea și frații Mei! 50. Căci oricine face voia Tatălui Meu care este în ceruri, acela Îmi este frate, soră și mamă.”

12:46–50 *Mama și frații lui Isus*

Cf. Marcu 3:31–35; Luca 8:19–21

46. Pe când vorbea încă Isus noroadelor, iată că mama și frații Lui stăteau afară și căutau să vorbească cu El. Nu se arată de ce au venit mama și frații lui Isus și ce doreau să discute cu El. E posibil ca Marcu 3:21, 22 să arunce o oarecare lumină asupra acestui incident. Dacă da, atunci mai e posibil și ca remarcile tulburătoare despre Isus – de exemplu, faptul că oponenții Îl considerau posedat de demoni și chiar și prietenii Lui credeau că Și-a ieșit din minți – să-i fi făcut ca, motivați de o afecțiune firească pentru El, să încerce să-L ducă departe de ochii spectatorilor și să-I ofere un adăpost unde să se odihnească și să-Și poată reveni. Chiar dacă se acceptă această idee, nu îi permite nimănui să spună, așa cum fac unii comentatori, că Maria și ceilalți copii ai ei au împărtășit părerile „prietenilor” Lui și credeau că persoana care le era atât de dragă a suferit un dezechilibru mintal.

Cât despre identitatea fraților lui Isus, acest lucru a fost discutat în legătură cu 1:25. Numele fraților Săi sunt date în 13:55; cf. Marcu 6:3.

Faptul că Maria și frații lui Isus „stăteau afară” pare să indice că Cel pe care încercau să-L contacteze era într-o casă, cel puțin pe perioada evenimentelor relatate în a doua parte a capitolului 12 (de la v. 38 încolo?), dacă nu chiar și mai înainte. Vezi și Marcu 3:19b. Această idee pare să fie sprijinită și de Matei 13:1, care spune că Isus a „ieșit din casă”.⁵¹⁹

Acest lucru explică situația descrisă în vers. 47. **Atunci cineva I-a zis: „Iată, mama Ta și frații Tăi stau afară și caută să vorbească cu Tine”**.⁵²⁰ De vreme ce noilor veniți le era imposibil să ajungă la El din cauza mulțimilor (Luca 8:19) – casa era atât de plină – cineva care stătea lângă ușa I-a transmis lui Isus vestea sosirii lor.

Iată, din nou, una dintre acele întreruperi despre care s-a vorbit mai înainte. Vezi cele referitoare la 9:20. Și această ocazie, ca întotdeauna, departe de a-L face să Se simtă jenat în vreun fel, constituie pentru Isus o oportunitate pentru unele învățături spirituale: **48. Dar Isus a răspuns celui ce-I adusese știrea aceasta: „Cine este mama Mea și care sunt frații Mei?”** El dorește să arate că nici Maria, nici acești frați nu au voie să-L abată de la misiunea Lui. Cf. 10:37; Luca 2:49; Ioan 2:4; 7:6.

Isus pune o întrebare. Așa cum arată versetele 49 și 50, ce voia El să spună era: „Cine sunt cei care îi aparțin familiei Mele spirituale sau casei lui Dumnezeu sau comunității credinței?” El arată că legăturile spirituale sunt mult mai importante decât cele de sânge. Pentru alte referiri la această familie spirituală, vezi Ioan 1:13; Galateni 6:10; Efeseni 2:19 și C.N.T. la Efeseni 3:15.

Isus răspunde la propria întrebare. Răspunsul este scurt și minunat, mai presus de orice mângâiere: **49. Apoi Și-a întins mâna spre ucenicii Săi, și a zis: „Iată mama Mea și frații Mei!”** Spre acest cerc lăuntric al ucenicilor Și-a întins El mâna plină de dragoste. Lor le-a conferit titlul de onoare „mama Mea și frații Mei”; da, și „surorile Mele” de asemenea (vezi v. 50 și comp. cu Marcu 3:35), fiindcă în familia spirituală de maximă importanță sexul cuiva nu contează în nici un fel. Acest răspuns, însoțit de gestul semnificativ, nu numai că a dovedit care dintre relații era mai importantă pentru Isus, cea fizică sau cea spirituală, ci și că dragostea Lui avea un caracter altruist, uimitor, fiindcă și dacă presupunem că El se referea numai la cei care erau *adevărații* Lui ucenici, adică la cei care făceau voia Tatălui Său din ceruri (v. 50) – de aceea, nu și la Iuda Iscarioteanul! –, cine erau totuși acești oameni? Este cert că *ei au lăsat totul și L-au urmat!* Cu toate acestea, ei erau „puțin credincioși”, slabi în multe privințe, așa cum s-a arătat în legătură cu 10:2-4. Însă Lui nu-I era rușine să-i numească „frați” (Evrei 2:11; cf. Romani 8:17, 29). Ce comentariu furnizează aici Isus pentru o secțiune din Sfânta Scriptură care urma să fie scrisă de unul din viitorii Săi ambasadori, apostolul Pavel (1 Corinteni 13:4-8a)!

⁵¹⁹ O altă părere este cea a lui Lenski, care interpretează „casa” din 13:1 în sensul de locuință a mamei și fraților lui Cristos, și crede că expresia „stăteau afară” din 12:46 înseamnă „în afara mulțimii”. Deși aceasta mi se pare teoria cea mai forțată dintre cele două, diferența dintre ele nu este una foarte importantă.

⁵²⁰ Este oare autentic acest verset? Dovezile textuale nu sunt concludente. Totuși, ceea ce s-a spus în versetul 47 este probabil tocmai ceea ce s-a și întâmplat, fiindcă furnizează o explicație foarte firească a manierei în care lui Isus I-a parvenit informația privitoare la mama și frații Săi.

Încheierea: 50. Căci oricine face voia Tatălui Meu care este în ceruri, acela îmi este frate, soră și mamă. Cuvântul „căci” indică o legătură cu cele precedente în genul următor: „Acești ucenici fac parte din familia Mea pentru că aparțin celui grup mai numeros format din toți cei care fac voia Tatălui Meu din ceruri”. Pentru această expresie din urmă („Tatăl Meu care este în ceruri”), vezi cele referitoare la 7:21-23.

Observați caracterul inclusiv al lui „oricine”. El se referă la albi sau negri, bărbați sau femei, tineri sau bătrâni, săraci sau bogați, robi sau liberi, educați sau analfabeți, evrei sau neevrei. Însă observați și caracterul său exclusiv: cel, dar *numai* cel care face voia Tatălui!

Pentru Isus este foarte natural să spună „voia Tatălui Meu”, fiindcă El are o relație aparte cu Tatăl Său, fiind Fiul Său prin natura Sa, și astfel Mijlocitorul între Dumnezeu și om.

„Voia” Tatălui la care se face referire aici este, firește, voia Sa revelată, acea „voie” care poate fi „făcută” de om prin harul divin care îl face în stare de aceasta. Pe scurt, această voie poate fi rezumată în felul următor: *a.* dorința ca omul să se pocăiască de păcatele lui; *b.* să Îl accepte pe Isus ca Mântuitorul și Domnul Său; și *c.* să trăiască prin Duhul și motivat de recunoștință spre gloria lui Dumnezeu.

Câteva din multele pasaje în care este descrisă mai amănunțit această voie a Tatălui sunt: Matei 3:2; 4:17; cap. 5-7; 10:7, 32; 11:28-30; cap. 13; cap. 18; 19:4, 5, 9, 14; 22:37-40; 24:42-44; 25:13; textele paralele din celelalte Sinoptice; Ioan 3:16; 6:29, 40, 47, 48; 13:12-20, 34; 14:1 și urm.; 15:4, 12, 16, 17, 27; 16:1 și urm. La acestea se pot adăuga pasaje din celelalte cărți ale Noului Testament ca Fapte 2:38, 39; 4:12; 16:31; Romani 12-15; 1 Corinteni 13; 2 Corinteni 6:14-18; 8:7, 8; Galateni 5; Efeseni 4-6; Filipeni 2:12-18; Coloseni 3; 1 Timotei 2:4; Evrei 4:14-16; toate capitolele din Iacov; 1 Petru 2:9, 21-25; 2 Petru 3:9.

Deși trebuie să se admită, firește, că împărțirea pe capitole nu este în nici un caz inspirată în mod infailibil, nu este oare surprinzător de câte ori se întâmplă ca unele capitole din această Evanghelie să se încheie cu un apogeu mișcător? Vezi capitolele 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 18, 19, 22, 25, 26, 27 și 28.

Rezumatul Capitolului 12

Tuturor celor care vor *veni* la El, adică, celor care Îl vor accepta prin credință, Isus (11:28-30) le-a promis odihnă, inclusiv eliberarea de povara legalismului impus de farisei și cărturari. Așadar, în prima secțiune a acestui capitol (12:1-14), El arată în ce fel oamenii vor fi eliberați de jugul regulilor sabatice făcute de om în urma acceptării Lui și a învățăturilor Lui. Când într-o anumită zi de Sabat, ucenicii Lui flămânzi care treceau pe un câmp au cules câteva spice, din care au scos grăunțele și le-au mâncat, fariseii L-au acuzat pe Isus că le permite să încalce regulile Sabatului. Însă El, printr-o respingere în cinci puncte a acuzațiilor lor (vezi p. 462-465), le demolează criticile și Se declară Domnul Sabatului. El chiar vindecă în zi de Sabat un om cu mâna paralizată. Acest lucru are loc în sinagogă, în ciuda faptului că omul nu era în pericol de a-și pierde viața. Regula lui *Cristos* este următoarea: „Este corect să faci bine în zi de Sabat”. Dacă era un lucru potrivit să salvezi în zi de Sabat o *oale* care a căzut într-o groapă, cu atât mai mult trebuie să i se arate bunătate unui *om* care are nevoie de ajutor. Reacția fariseilor: ei s-au sfătuit cum să-L omoare.

Chiar dacă Isus a făcut o mare minune și, la plecare, încă multe minuni în plus, El nu dorea să fie considerat în primul rând un făcător de minuni. Scopul Lui nu era să dobândească faimă în lume. Mai degrabă, așa cum arată următoarea secțiune (v. 15–21), El era „Robul ales de Domnul” din Isaia 42:1–4, fără pretenții, plin de bunătate și retras.

În următoarea secțiune (v. 22–37), este adus la Isus un alt om cu o nevoie stringentă. Această persoană dureros afectată era posedată de demon și nu putea nici vedea, nici vorbi. Isus a înfăptuit un triplu miracol în viața lui, astfel încât oamenii au ajuns să se întrebe dacă nu cumva este Fiul lui David, Mesia. Acest lucru i-a înfuriat pe farisei, care au spus mai apoi că El scoate dracii cu puterea lui Beelzebul (Satan), prințul dracilor. Isus arată că această acuzație este absurdă, inconsecventă, întunecă adevărul și una care, dacă se persistă în ea, este de neiertat și demască răutatea celor care o fac. Defăimătorii sunt „pui de năpârci” și vor fi nevoiți să dea socoteală de răutatea lor la judecata de apoi.

Așa cum arată următoarea secțiune (v. 38–45), fariseii s-au înfuriat și mai mult din cauza acestei demascări tranșante. Împreună cu cărturarii, ei l-au cerut lui Isus să le arate un semn, ca și cum minunile pe care le-a făcut deja nu ar fi însemnat nimic. Domnul le spune că singurul semn la care se pot aștepta este cel al profetului Iona, adică învierea Sa [a lui Cristos] din morți în a treia zi, un semn prin care El va triumfa pe deplin asupra lor. El spune că în ziua judecății de apoi, unui bărbat din Ninive îi vor condamna pe acești farisei și cărturari, fiindcă ei s-au pocăit la predicarea mult mai puțin luminată a lui Iona, pe când ei resping Lumina lumii. Dintr-un motiv similar, împărăteasa de la miazăzi va condamna și ea această generație.

Sub conducerea cărturarilor și a fariseilor, evreii merg din rău în mai rău, ca un om care, posedat fiind de un duh rău, este mai întâi eliberat de acesta, însă ulterior este luat din nou în posesiune de el și de încă șapte duhuri mai puternice.

Așa cum arată ultimul paragraf (v. 46–50), în acest moment apar mama și frații lui Isus. Intenția lor pare să fie aceea de a-L îndepărta pe Isus pentru o vreme din mijlocul mulțimilor. Când El, aflat în acel moment într-o casă, este informat că rudele Sale sunt afară și doresc să-L vadă, El arată spre ucenicii Săi și spune: „Iată cine este mama Mea și frații Mei”. El subliniază astfel faptul că legăturile spirituale sunt mai importante decât cele fizice.

Schița capitolului 13

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

Cele șapte parabole ale Împărăției

Al treilea mare discurs

CAPITOLUL XIII

M A T E I

13:1-58

13 1. În aceeași zi, Isus a ieșit din casă, și ședea lângă mare. 2. O mulțime de noroade s-au strâns la El, așa că a trebuit să Se suie să șadă într-o corabie, iar tot norodul stătea pe țărm. 3. El le-a vorbit despre multe lucruri în pilde, și le-a zis:

„Iată, semănătorul a ieșit să semene. 4. Pe când semăna el, o parte din sămânță a căzut lângă drum, și au venit păsările și au mâncat-o. 5. O altă parte a căzut pe locuri stâncoase, unde n-avea pământ mult: a răsărit îndată, pentru că n-a găsit un pământ adânc. 6. Dar, când a răsărit soarele, s-a pălit; și, pentru că n-avea rădăcini, s-a uscat. 7. O altă parte a căzut între spini: spinii au crescut, și au înecat-o. 8. O altă parte a căzut în pământ bun, și a dat roadă: un grăunte a dat o sută, altul șazece, și altul treizeci. 9. Cine are urechi de auzit, să audă.”

10. Ucenicii s-au apropiat de El, și I-au zis: „De ce le vorbești în pilde?” 11. Isus le-a răspuns: „Pentru că vouă v-a fost dat să cunoașteți tainele Împărăției cerurilor, iar lor nu le-a fost dat. 12. Căci celui ce are, i se va da, și va avea de prisos; iar de la cel ce n-are, se va lua chiar și ce are. 13. De aceea le vorbesc în pilde, pentru că ei, măcar că văd, nu văd, și măcar că aud, nu aud, nici nu înțeleg. 14. Și cu privire la ei se împlinește proorocia lui Isaia, care zice:

„Veți auzi cu urechile voastre, și nu veți înțelege;

veți privi cu ochii voștri, și nu veți vedea.

15. Căci inima acestui popor s-a împietrit,

au ajuns tari de urechi, și-au închis ochii,

ca nu cumva să vadă cu ochii,

să audă cu urechile,

să înțeleagă cu inima,

să se întoarcă la Dumnezeu, și să-i vindec.”

16. Dar ferice de ochii voștri că văd; și de urechile voastre că aud! 17. Adevărat vă spun că mulți prooroci și oameni neprihăniți au dorit să vadă lucrurile pe care le vedeți voi, și nu le-au văzut; și să audă lucrurile pe care le auziți voi, și nu le-au auzit.

18. Ascultați dar ce înseamnă pilda semănătorului. 19. Când un om aude Cuvântul privitor la Împărăție, și nu-l înțelege, vine Cel rău și răpește ce a fost semănat în inima lui. Acesta este sămânța căzută lângă drum. 20. Sămânța căzută în locuri stâncoase, este cel ce aude Cuvântul, și-l primește îndată cu bucurie; 21. dar n-are rădăcină în el, ci ține până la o vreme; și, cum vine un necaz sau o prigonire din pricina Cuvântului, se leapădă îndată de el. 22. Sămânța căzută între spini, este cel ce aude Cuvântul; dar îngrijorările veacului acestuia și înșelăciunea bogățiilor înecă acest Cuvânt, și ajunge neroditor. 23. Iar sămânța căzută în pământ bun, este cel ce aude Cuvântul și-l înțelege; el aduce roadă; un grăunte dă o sută, altul șazece, altul treizeci.”

24. Isus le-a pus înainte o altă pildă, și le-a zis: „Împărăția cerurilor se aseamănă cu un om care a semănat o sămânță bună în țarina lui. 25. Dar, pe când dormeau oamenii, a venit vrăjmașul lui, a semănat neghină între grâu, și a plecat. 26. Când au răsărit firele de grâu și au făcut rod, a ieșit la iveală și neghina. 27. Robii stăpânului casei au venit și i-au zis: „Doamne, n-ai semănat sămânță bună în țarina ta? De unde are dar neghină?” 28. El le-a răspuns: „Un vrăjmaș

a făcut lucrul acesta." Și robii i-au zis: „Vrei dar să mergem s-o smulgem?” 29. „Nu”, le-a zis el, „ca nu cumva smulgând neghina, să smulgeți și grâul împreună cu ea. 30. Lăsați-le să crească amândouă împreună până la seceriș, și la vremea secerișului, voi spune secerătorilor: „Smulgeți întâi neghina, și legați-o în snopi, ca s-o ardem, iar grâul strângeți-l în grânarul meu.”

31. Isus le-a pus înainte o altă pildă, și le-a zis: „Împărăția cerurilor se aseamănă cu un grăunte de muștar, pe care l-a luat un om și l-a semănat în țarina sa. 32. Grăuntele acesta, în adevăr, este cea mai mică dintre toate semințele; dar, după ce a crescut, este mai mare decât zarzavaturile și se face un copac, așa că păsările cerului vin și își fac cuiburi în ramurile lui.”

33. Le-a spus o altă pildă, și anume: „Împărăția cerurilor se aseamănă cu un aluat, pe care l-a luat o femeie și l-a pus în trei măsuri de făină de grâu până s-a dospit toată plămădeala.”

34. Isus a spus noroadelor toate aceste lucruri în pilde; și nu le vorbea deloc fără pildă, 35. ca să se împlinească ce fusese vestit prin proorocul, care zice:

„Voi vorbi în pilde, voi spune lucruri ascunse de la facerea lumii.”

36. Atunci Isus a dat drumul noroadelor, și a intrat în casă. Ucenicii Lui s-au apropiat de El, și I-au zis: „Tâlcuiește-ne pilda cu neghina din țarină.” 37. El le-a răspuns: „Cel ce seamănă sămânța bună, este Fiul omului. 38. Țarina este lumea, sămânța bună sunt fiii Împărăției; neghina sunt fiii Celui rău. 39. Vrăjmașul care a semănat-o, este Diavolul; secerișul, este sfârșitul veacului; secerătorii, sunt îngerii. 40. Deci, cum se smulge neghina și se arde în foc, așa va fi și la sfârșitul veacului. 41. Fiul omului va trimite pe Îngerii Săi, și ei vor smulge din Împărăția Lui toate lucrurile, care sunt pricină de păcătuire și pe cei ce săvârșesc fărădelegea, 42. și-i vor arunca în cuptorul aprins; acolo vor fi plânsul și scrâșnirea dinților. 43. Atunci cei neprihăniți vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui lor. Cine are urechi de auzit, să audă.

44. Împărăția cerurilor se mai aseamănă cu o comoară ascunsă într-o țarină. Omul care o găsește, o ascunde; și, de bucuria ei, se duce și vinde tot ce are, și cumpără țarina aceea.

45. Împărăția cerurilor se mai aseamănă cu un negustor care caută mărgăritare frumoase. 46. Și, când găsește un mărgăritar de mare preț, se duce de vinde tot ce are, și-l cumpără.

47. Împărăția cerurilor se mai aseamănă cu un năvod aruncat în mare, care prinde tot felul de pești. 48. După ce s-a umplut, pescarii îl scot la mal, șed jos, aleg în vase ce este bun, și aruncă afară ce este rău. 49. Tot așa va fi și la sfârșitul veacului. Îngerii vor ieși, vor despărți pe cei răi din mijlocul celor buni, 50. și-i vor arunca în cuptorul aprins; acolo vor fi plânsul și scrâșnirea dinților.”

51. „Ați înțeles voi toate aceste lucruri?” i-a întrebat Isus. „Da, Doamne”, I-au răspuns ei. 52. Și El le-a zis: „De aceea, orice cărturar care a învățat ce trebuie despre Împărăția cerurilor, se aseamănă cu un gospodar, care scoate din vistieria lui lucruri noi și lucruri vechi.”

53. După ce a isprăvit Isus pildele acestea, a plecat de acolo. 54. A venit în patria Sa, și a început să învețe pe oameni în sinagogă; așa că cei ce-L auzeau, se mirau și ziceau: „De unde are El înțelepciunea și minunile acestea? 55. Oare nu este El fiul tâmplarului? Nu este Maria mama Lui? Și Iacov, Iosif, Simon și Iuda, nu sunt ei frații Lui? 56. Și surorile Lui nu sunt toate printre noi? Atunci de unde are El toate lucrurile acestea?” 57. Și găseau astfel în El o pricină de poticnire. Dar Isus le-a zis: „Nicăieri nu este prețuit un prooroc mai puțin decât în patria și în casa Lui.” 58. Și n-a făcut multe minuni în locul acela, din pricina necredinței lor.

13:1-58 *Cele șapte parabole ale Împărăției*

Pentru 13:1-23, vezi Marcu 4:1-20; Luca 8:4-15.

Pentru 13:31-33, vezi Marcu 4:30-32; Luca 13:18-21.

Pentru 13:34, 35, vezi Marcu 4:33, 34.

Pentru 13:53-58, vezi Marcu 6:1-6; Luca 4:16-31.

Introducere

S-a discutat deja despre numărul și distribuirea parabolilor și a fost deja descris caracterul lor. Vezi p. 18-23. Scopul lor era *a.* să descopere, și *b.* să ascundă. Printre

ascultătorii lui Cristos erau și unii cărora harul lui Dumnezeu le-a dat o încredere atât de mare în Cristos încât credeau nu numai ceea ce puteau înțelege, ci și ceea ce le era încă ascuns. Mai erau și unii care își împietriseră inima prin refuzul constant de a-L primi. Viața lui Isus, incluzând atât cuvintele, cât și faptele Lui, a arătat clar că El era cu adevărat Cel pe care L-au vestit profeții și că atunci când dădea învățătură, spunea adevărul. Însă oponenții Lui respingeau deliberat ceea ce era evident. Așa că acum Isus, mai mult ca oricând⁵²¹, a început să vorbească în parabole, pentru ca *a. să descopere în continuare pentru cei care au acceptat ceea ce este misterios*, și *b. să ascundă de cei care au respins ceea ce era evident*, ambele scopuri fiind clar indicate în 13:10-17.

În Matei 13, Domnul ne învață unele adevăruri prețioase cu privire la *Împărăție*. Pentru sensul nu întotdeauna identic al acestui termen, vezi mai sus, la p. 226, 227. În alte parabole, El se ocupă mai mult de caracterul *Împăratului însuși*, de felul în care Se poartă El cu supușii Săi; așa cum reiese din Pilda lucrătorilor viei (Matei 20:1-16), din Pilda nunții fiului de împărat (22:1-14) și din Pilda talanților (25:14-30). În altele El descrie caracterul pe care trebuie să-l aibă *supușii Împăratului*, cum ar fi: Pilda bunului samaritean (Luca 10:29-37) și Pilda judecătorului nedrept (Luca 18:1-8). Aceste trei elemente – *Împărăția*, *Împăratul* și *supușii Împăratului* – se amestecă adesea. Așa că, de exemplu, se poate susține că toate cele trei teme sunt tratate în Pilda neghinei (Matei 13:24-30): aici ni se prezintă caracterul sincretic din prezent al *Împărăției* și consumarea ei în viitor în puritate și splendoare, ca și ordinul dat îngerilor de către *Împărat* și datoria *supușilor Împăratului* de a fi răbdători și încrezători în modul în care va rezolva El toate lucrurile.

Rezumat

Împărăția

- a. Cum este primit mesajul ei: Pilda semănătorului (v. 3-9), explicarea ei (v. 18-23).
- b. Caracterul sincretic din prezent și consumarea ei viitoare în puritate și splendoare: Pilda neghinei (v. 24-30), explicarea ei (v. 36-43); Pilda năvodului (v. 47-50).
- c. Creșterea și dezvoltarea înspre exterior: Pilda grăuntelui de muștar (v. 31, 32); și în interior: Pilda aluatului (v. 33).
- d. Cât de prețioasă este: Pilda comorii ascunse (v. 44); Pilda mărgăritarului de mare preț (v. 45, 46).

În total, acest material acoperă treizeci și opt de versete, adică, în jur de două treimi din întregul capitol. Cele douăzeci de versete care rămân acoperă introducerea (v. 1 și 2; strict vorbind, 1-3a); prezentarea scopului și rostului parabolelor (v. 10-17, 34, 35); o descriere a adevăratului cârturar (v. 51, 52); și o scurtă încheiere (v. 53-58) care descrie respingerea lui Isus la Nazaret și arată opoziția înverșunată și irațională care s-a dezvoltat împotriva Lui. Aceasta a stat la baza unuia dintre cele două motive principale (motivul *b.* menționat mai sus, anume, să ascundă) care L-au determinat să folosească parabolele. Dacă privim astfel lucrurile, vom constata că întregul capitol formează o unitate.

⁵²¹ „Mai mult ca oricând”: Matei 7:24-27 conține deja o parabolă; vezi și 12:43-45. Însă folosirea extensivă a parabolelor începe aici în cap. 13.

Din 13:1, 2 și 36 reiese clar că Isus le-a spus mulțimilor primele patru parabole dintr-o barcă împinsă la o mică distanță de la țărm (Marcu 4:1) și că după aceea le-a dat drumul oamenilor să plece, a acostat și s-a dus într-o casă. Aici le-a explicat ucenicilor Pilda semănătorului și pe cea a neghinei (cu titlul întreg: Pilda neghinei din grâu) și le-a mai spus încă trei pilde.

Cuvintele din deschidere și Pilda semănătorului

13:1. În aceeași zi, Isus a ieșit din casă, și ședea lângă mare. Este clar că retragerea temporară (12:15) s-a încheiat. Mergând pe malul mării, Isus poate să intre în contact cu mai mulți oameni decât stând în casă. **2. O mulțime de noroade s-au strâns la El, așa că a trebuit să Se suie să șadă într-o corabie; iar tot norodul stătea pe țărm.** Mulți erau încă interesați de Isus. Ei erau le fel de nerăbdători să-L audă vorbind. Nu era oare profetul din Nazaret un om foarte interesant? Nu avea să devină El, dacă nu a și devenit deja, cel mai bun și mai fascinant povestitor? Așa că oamenii veneau de peste tot, „din felurite cetăți” (Luca 8:4).

Oamenii adunați erau atât de mulți, încât Isus, pentru a scăpa din înghesuială și de pericolul de a fi înbrâncit în timp ce încerca să li se adreseze, S-a urcat într-o barcă acostată la mal. Astfel, era în stare să-i vorbească pe îndelete unei mari mulțimi, stând față în față cu ea. În această regiune și în aceste vremuri era ceva obișnuit ca vorbitorul să stea așezat, iar ascultătorii să stea în picioare. Continuarea: **3. El le-a vorbit despre multe lucruri în pilde.** S-a arătat deja în rezumatul de mai sus care au fost aceste multe lucruri. Nu trebuie să se creadă că toate parabolele spuse în acea zi sunt redată aici (cf. 13:34; Ioan 21:25).

Iată, deci, prima din această serie de șapte parabole ale Împărăției redată de Matei. **Și le-a zis: „Iată semănătorul a ieșit să semene”;** literal: „iată că”, „uite că”, „priviți” etc. Pentru analiza acestui mic cuvânt grecesc (și a echivalentului său în ebraică), vezi cele referitoare la 1:20, nota de subsol 133. În cazul de față, accentul nu cădea pe faptul că semănătorul a ieșit să semene, lucru care era, în fond, un eveniment frecvent și constant, familiar oricărui om, mai ales fermierilor, ci pe întreaga poveste. Din moment ce printre noi formula introductivă „a fost odată, ca niciodată” trezește cam același interes ca cel pe care îl stârnea probabil printre antici expresia grecească mai sus menționată (sau echivalentul ei aramaic), s-a sugerat că această traducere propusă este un legitimă.⁵²² Continuarea: **4. Pe când semăna el, o parte din sămânță a căzut lângă drum...** De obicei, grâul sau orzul se arunca cu mâna pe pământul arat. Însă diferența o constituia felul în care era primită sămânța de sol. În timp ce acest om seamănă, în mod inevitabil o parte din sămânță cade pe cărarea bătătorită pe care a venit până aici. Din moment ce solul pe care a căzut nu a fost atins de plug și/sau a fost bătătorit de pașii celor care au trecut pe acolo, era prea tare pentru ca semințele să poată pătrunde „în” el. Așa că sămânța căzută în acest loc a rămas la suprafață, **și au venit păsările și au mâncat-o.** Creaturile cu pene au acționat cu repeziciune și cu lăcomie. Semințele au fost apucate una câte una, apoi s-au dus în jos pe tubul digestiv; de aici, literal: „ele

⁵²² Vezi J. A. Alexander, *The Gospel According to Matthew*, New York, 1867, p. 353.

(păsările) le-au înghițit". 5. **O altă parte a căzut pe locuri stâncoase, unde n-avea pământ mult: a răsărit îndată, pentru că n-a găsit un pământ adânc.** Este tipic pentru Palestina – acum „Israelul” și împrejurimile lui – că o mare parte din solul său arabil se află pe niște straturi stâncoase. Într-o asemenea situație, semințele, aflate în procesul încolțirii, au o singură direcție în care se pot dezvolta, mai precis, în sus. Astfel, în loc ca mai întâi să-și facă o rădăcină fermă, semințele descrise în această parte a parabolei, „răsar îndată”. 6. **Dar când a răsărit soarele, s-a pălit; și, pentru că n-avea rădăcini, s-a uscat.** Din cauză că semințele nu se aflau într-un sol adânc, ele nu-și puteau dezvolta o rădăcină; de aceea, când soarele încingea, micile plante se uscau, cum spun Matei și Marcu. Luca 8:6 ne dă și cauza intermediară a ofilirii lor: (din cauza lipsei rădăcinilor) aceste semințe „n-aveau umezeală”. Nu e de mirare că ele au pierit. 7. **O altă parte a căzut între spini: spinii au crescut și au înecat-o.** Acest sol era infestat cu rădăcinile unor buruieni. Din moment ce în general nimic nu crește mai repede decât o plantă nedorită și fiecare petec de pământ poate hrăni doar o cantitate bine definită de plante sănătoase, nu este surprinzător faptul că buruienile cu o creștere mai rapidă au ajuns curând să înăbușe firele de grâne nobile. 8. **O altă parte a căzut în pământ bun, și a dat roadă: un grăunte a dat o sută, altul șazeci și altul treizeci.** Acest sol era fertil. El nu era nici bătătorit, nici stâncos, nici „infestat,” ci bun în toate privințele, servindu-și în mod excelent scopul. Totuși, productivitatea nu a fost uniformă. În unele cazuri o sămânță producea o sută de boabe (cf. Geneza 26:12); în altele șazeci; în altele treizeci. – Acum este repetat îndemnul din 11:15 (vezi cele referitoare la acest pasaj). 9. **Cine are urechi de auzit, să audă.** Implicația: Aici e mai mult decât pare să fie la prima vedere. Lecția predată este una foarte importantă. Cei care au capacitatea spirituală de a o face, să mediteze la această parabolă și să aplice lecția transmisă în viețile lor.

Scopul parabolelor

10. **Ucenicii s-au apropiat de El, și I-au zis: „De ce le vorbești în pilde?”** Îndemnul „Cine are urechi de auzit, să audă” (v. 9) nu a rămas nevădat în seamă. Când patru din cele șapte parabole au fost spuse și Isus nu numai că era din nou pe mal, ci și întors „în casă” (13:36), cercul intim al ucenicilor, împreună cu alți simpatizanți loiali (Marcu 4:10), s-au apropiat de El și i-au pus următoarea întrebare: „De ce le vorbești în pilde?” De ce s-a îndepărtat Matei de ordinea cronologică pentru a insera această întrebare aici, în versetul 10? Răspunsul probabil: *a.* pentru că versetele 18–23, în care este explicată parabola (Pilda semănătorului) pe care tocmai a spus-o evanghelistul, sunt atât de strâns legate de răspunsul lui Cristos încât pot fi considerate chiar o parte a acestui răspuns; și *b.* din cauză că accentul din răspunsul imediat al lui Cristos (v. 11–17), și anume că Evanghelia este (vezi 2 Corinteni 2:16) fie „o mireasmă de la moarte spre moarte” (v. 13–15), fie „o mireasmă de la viață spre viață” (v. 16, 17), se armonizează de minune cu lecția centrală a acestei parabole (v. 4–7, puse în contrast cu v. 8).

Întrebarea ucenicilor nu trebuie interpretată în sensul că tipul de parabolă pe care o lua învățătura era o noutate pentru ei, ceva ce Isus introducea ici-colo, și nu a mai folosit niciodată înainte. Acest lucru ar contrazice dovezile furnizate de Judecători 9:7–15;

2 Samuel 12:1–14; 14:4–17. Pentru această metodă, sau altele înrudite, vezi de asemenea Ezechiel 17:1–10; 19:10–14; 23:1–29; 37:1–14. În plus, nu era chiar și Matei 7:24–27 o parabolă, și nu se apropia Isus cel puțin de parabolă și în 11:16, 17; 12:43–45? Însă El nu li S-a adresat mulțimilor până acum niciodată atât de mult și cu atâta deliberare în parabole cum o face acum. De ce oare?

11. Isus le-a răspuns: „Pentru că vouă v-a fost dat să cunoașteți tainele Împărăției cerurilor, iar lor nu le-a fost dat”. O „taină” este ceva ce ar fi rămas necunoscut dacă nu ar fi fost descoperit. Una dintre aceste taine care este descoperită acum este faptul că o dată cu apariția lui Isus pe scena istoriei, Împărăția a început să domnească pe pământ. O altă taină care era acum descoperită era natura realizării vizibile a acestei domnii, adică a acestei „Împărății”, sub o formă care era uneori (probabil ca în v. 24–30, 47–50) aproape echivalentă cu „Biserica”, de asemenea, caracterul ei sincretic actual, în contrast cu consumarea ei viitoare în splendoare și puritate. O simplă privire aruncată în direcția rezumatului parabolelor (mai sus, p. 495) va arăta imediat care au fost celelalte taine. Toate aceste lucruri sunt taine, pentru că nu pot fi percepute de o gândire omenească neasistată. „Dacă un om nu se naște din nou, nu poate vedea Împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3:3).

Ucenicilor *le-a fost dat* privilegiul de a discerne într-o anumită măsură aceste taine. Observați „le-a fost dat”. Era ceva ce ținea numai de har. În mod cert există și un factor uman care se are în vedere, așa cum se va vedea din versetele următoare, însă înțelegerea acestor taine este în esență întotdeauna o problemă care ține de har. (1 Corinteni 4:7; Efeseni 2:8). Unora le este dat acest har, altora nu. Vezi și cele referitoare la 25:15 și comp. cu Daniel 4:35; Romani 9:16, 18, 20, 21.

Însă, fără a se sări în nici un fel peste adevărul fundamental privitor la necesitatea primirii harului suveran atât pentru a se beneficia de mântuire, cât și pentru înțelegerea intelectuală și spirituală a lucrurilor privitoare la mântuire, este totuși corect să se adauge că în versetele următoare (mai ales v. 13 și 15) se accentuează responsabilitatea omului și felul în care se raportează la ea. Observați începutul acestei linii de gândire deja din versetul 12. **Căci celui ce are, i se va da, și va avea de prisos; iar de la cel ce n-are, se va lua chiar și ce are.** În domeniul spiritual este imposibil să stai nemișcat. Cineva ori câștigă, ori pierde; ori avansează, ori decade. Cine are, acela va primi. Ucenicii (cu excepția lui Iuda Iscarioteanul) Îl „primiseră pe Isus”. El I-a spus mai târziu Tatălui: „ei au păzit Cuvântul Tău” (Ioan 17:6) și „ei nu sunt din lume” (17:16). În mod cert, credința lor nu era neînsoțită de slăbiciuni, greșeli și neajunsuri. Însă începutul a fost făcut. De aceea, conform regulilor cerului, le era asigurat progresul și avansarea în cunoaștere, dragoste, sfințenie, bucurie etc. și în toate binecuvântările Împărăției cerurilor, fiindcă mântuirea este un șuvoi care își tot adâncește matca (Ezechiel 47:1–5). Fiecare binecuvântare este o garanție a următoarelor binecuvântări care urmează să vină (Ioan 1:16): „har după har”.

Pe de altă parte, de la cine nu are, se va lua și acea fărâma de cunoaștere, acea idee superficială despre cele spirituale pe care a avut-o cândva. Nu se poate face o analogie între aceste lucruri și domeniul cunoașterii aflate sub nivelul spiritual? Nu este oare

adevărat că cine a dobândit suficiente cunoștințe muzicale încât să poată cânta câteva melodii simple, însă nu destul de multe încât să poată spune: „Știu să cânt la cutare sau cutare instrument“, și nu continuă să exerseze, va descoperi în curând că și-a pierdut și puțină îndemânare pe care a avut-o cândva? Cel care refuză să-și folosească talentul în mod corespunzător îl va pierde (Matei 25:24-30).

Acum, dacă este greșită până și *neglijarea* lucrurilor de valoare, respingerea lor este și mai rea: **13. De aceea le vorbesc în pilde, pentru că ei, măcar că văd, nu văd, și măcar că aud, nu aud, nici nu înțeleg.** S-a vorbit deja despre ostilitatea crescândă a fariseilor, a cărturarilor și a simpatizanților lor împotriva lui Isus (9:11, 34; 12:2, 14, 24; cf. 11:20-24). Această împietrire umană nu poate fi lăsată nepedepsită. Când faraonul își împietrește inima (Exod 7:22; 8:15, 19, 32; 9:7), și Domnul îi împietrește inima (9:12, prezis deja în 7:3). „Un om care se împotrivesc tuturor muștrărilor, va fi zdrobit deodată și fără leac“ (Proverbe 29:1).⁵²³ „Măcar că văd, ei nu văd“ înseamnă că „Deși ei văd miracolele... nu pot pricepe ce spun despre Mine în lumina profețiilor aceste fapte plin de putere“. În mod similar, „măcar că aud, ei nu aud“ înseamnă „Deși sunetul vocii Mele este auzit de urechile lor și ei înțeleg suficient de mult din ceea ce le spun încât să Mi se împotrivesc, ei de fapt nu pricep, și cu siguranță nu iau aminte la instrucțiunile, avertismentele și invitațiile Mele și nu le pun la inimă“. De aceea, ar spune Isus, parabolele Mele vor duce la și mai multă împietrire. Aceasta este pedeapsa pe care o merită și o primesc acești oameni. Ei singuri și-au atras-o asupra lor!

O asemenea împietrire omenească urmată de o împietrire divină nu era ceva nou. Fariseii, cărturarii și simpatizanții lor recapitulau pur și simplu povestea Israelului de odinioară. Și atunci Domnul a îndemnat cu blândețe și seriozitate poporul să se pocăiască de căile sale rele. Și atunci, de multe ori, această îngrijorare a Duhului Sfânt era întâmpinată cu răceală. A urmat întotdeauna pedeapsa. Vezi Isaia 5:1-7; Ieremia 7:12-15, 25-34; 13:8-14; 29:19, 20; 35:16, 17.

Exilul întregului Israel, o pedeapsă pentru împietrirea inimii sale, a fost antetipul a ceea ce li se întâmpla acum oponenților înverșunați ai lui Cristos: **14, 15. Și cu privire la ei se împlinește prorocia lui Isaia, care zice:**

**Veți auzi cu urechile voastre, și nu veți înțelege;
Veți privi cu ochii voștri, și nu veți vedea.
Căci inima acestui popor s-a împietrit;
Au ajuns tari de urechi, și-au închis ochii,
Ca nu cumva să vadă cu ochii,
Să audă cu urechile,
Să înțeleagă cu inima,
Să se întoarcă la Dumnezeu,
Și să-i vindec.**

⁵²³ De aceea, faptul că în Matei apare *ori* (*pentru că*, în propoziția „pentru că ei, măcar că văd, nu văd“ etc.), în timp ce în Marcu 4:12 și Luca 8:10 apare *învă* (*pentru ca sau ca*), nu reprezintă o problemă reală. *Pentru că* cei care Îl respingeau voit nu doreau să vadă sau să audă, Isus le-a vorbit în parabole *ca*, măcar că vedeau și auzeau, să nu poată pricepe.

Citatul are legătură cu viziunea în care Isaia a fost chemat să devină profet. Această viziune, în care profetul a văzut gloria Domnului reflectată în venirea lui Cristos (Ioan 12:41), se află în capitolul 6 din Isaia, cuvintele citate aici, apărând în 6:9, 10. Vezi Ioan 12:40 pentru citarea lor parțială și Fapte 28:26, 27, unde sunt citate în întregime. Așa cum sunt citate de Isus în Matei, ele nu urmează fidel textul ebraic⁵²⁴, ci traducerea Septuaginta (grecească), fără vreo diferență esențială (așa cum am explicat în nota de subsol 524).

Maniera în care sunt introduse cuvintele citate este unică. Aici nu apare forma simplă „ca să se împlinească” (ca în 12:17, „ca să se împlinească ce fusese vestit prin prorocul Isaia” cf. 1:22; 2:15, 23; 4:14; 8:17; 13:35; 21:4), ci „se împlinește” sau „se adevărește”⁵²⁵ tocmai pentru a accentua că, de fapt, condamnarea lui Israel, realizată în parte pe vremea exilului, este făcută acum deplin în viețile tuturor celor care Îl resping pe Domnul. Nu este vina lui Dumnezeu că se întâmplă astfel. De fapt, se

⁵²⁴ Varianta în ebraică poate fi tradusă după cum urmează:

„Aud și aud, dar nu înțeleg,
 Și văd și văd, dar nu pricep
 [Sau: „Aud într-adevăr, dar de înțeles nu înțeleg,
 Și văd într-adevăr, dar de priceput nu pricep],
 Fă inima acestui popor să se îngreșe,
 Și urechile lor zăbavnice,
 Și închide-le ochii,
 Ca nu cumva să vadă cu ei,
 Și să audă cu urechile,
 Și să înțeleagă cu inima,
 Și să se întoarcă, și să fie vindecați”.

În esență, nu există vreo diferență între originalul ebraic și traducerea LXX, folosită aici de Domnul. Traducerea aduce profeția pe aceeași linie cu istoria. De aceea, imperativul, adresat direct lui Isaia, însă însemnând cu toate acestea că ceea ce este poruncit se va întâmpla, este înlocuit aici (în Matei) de viitor indicativ („veți auzi... veți vedea”) și de aoristul subjonctiv cu sens de viitor (întărită în ambele versuri de către οὐ μή, „dar nu veți înțelege”, „dar nu veți vedea”). Forța idiomului ebraic „aud și aud” este reprodusă în greacă de un substantiv la dat. sing. plus un verb (de aici, ἀκοή ἀκούετε); apoi pentru „văd și văd”, de un participiu prez. act. plus un verb (de aici, βλέποντες βλέψετε).

În mod similar, în următoarele trei versuri – amortirea inimii, surzirea urechilor și închiderea ochilor – imperativele din ebraică au fost înlocuite cu verbe la aorist indicativ, fiindcă ceea ce sugerase Isaia că se va întâmpla a devenit o realitate teribilă. Verbul folosit aici în Matei 13:15 în legătură cu inima înseamnă literal (în diateza activă) a îngreuia. Aici este folosit aoristul pasiv indicativ (ἐπαχύνθη). Adjectivul înrudit παχύς apare în cuvântul *pachiderm*, animal cu pielea groasă; de exemplu, elefantul și rinocerul. Versul sună astfel acolo unde se referă la ureche: „Și cu urechile lor aud greu”, adverbul βαρέως, cf. adj. βαρύς, aducându-ne aminte de barometru, un instrument care indică greutatea atmosferei la un moment dat și într-un anumit loc; fiind deci un dispozitiv care măsoară presiunea. Verbul folosit în legătură cu ochii este ἐκάμυσαν de la καμύω (=κατά și μύω, a închide).

Reiese clar atât din Isaia, mai ales când 6:9, 10 este luat, așa cum ar și trebui, în contextul capitolului precedent, cât și din Matei 13:13 („măcar că văd, nu văd...”), 13:15 („căci inima acestui popor s-a împietrit...”), că împietrirea de către Dumnezeu urmează după împietrirea omului. Aici în Matei 13:14, 15 apare un comentariu suplimentar pe marginea lui 12:31, 32, care ne spune cum este pedepsită hula împotriva Duhului Sfânt. Inimile oamenilor s-au împietrit sau s-au îngreuiat pentru că ei au vrut așa. Din cauza propriei reticențe au ajuns urechile lor să nu mai audă, ba mai mult, să fie lăsate fără auz. Și din cauză că și-au închis ochii în mod voit au fost lipsiți ochii lor de vedere. De aceea, nu există o diferență semnificativă între textul ebraic, luat în contextul său și acea versiune a sa care a fost spusă de Domnul și consemnată de Matei. În rest, vezi textul.

⁵²⁵ În celelalte pasaje listate aici (1:22 etc.), verbul folosit este πληρωθή; aici în 13:14 este ἀναπληροῦνται, un verb compus, care nu mai apare în altă parte în Evangheliile.

arată foarte clar că există iertare și vindecare pentru toți cei care se întorc la Domnul printr-o pocăință veritabilă. Observați cuvintele „să se întoarcă la Dumnezeu și să-i vindec”. Însă ideea este aceasta: fariseii și cărturarii invidioși, împreună cu simpatizanții lor, și-au amorțit inima, și-au astupat urechile și și-au închis ochii pentru ca să nu vadă lucrările Domnului și să nu-I audă cuvintele. Acum, *pentru că* ei au procedat astfel (v. 15; cf. v. 13), rezultatul va fi cel din versetul 14: „Veți auzi cu urechile voastre, și nu veți înțelege; veți privi cu ochii voștri, și nu veți vedea”. Așa cum s-a explicat deja în legătură cu versetul 13, există „o auzire” care abia dacă merită această denumire și o vedere care este doar o caricatură a celei reale.

Dacă ar fi să se aducă obiecția că Isus, atunci când Se referă la profeția lui Isaia, Se exprimă ca și cum *propriul scop* al celor răi, sub aspect negativ, ar fi „ca nu cumva să vadă cu ochii și să audă cu urechile...”, în timp ce, pe de altă parte, în profeția lui Isaia, *Dumnezeu însuși* este Cel care a decis să-i pedepsească, luându-le șansa acestor păcătoși înrăiți de a auzi, a înțelege, a se întoarce și a fi mântuiți, răspunsul este că cele două texte coincid perfect. Dumnezeu a decis să-i pedepsească pe acești oameni lăsând să se întâmple ce vor ei tocmai pentru că s-au hotărât să nu vadă, să nu audă etc. cu adevărat, ca și cum toate acestea ar fi lucruri îngrozitoare! Faptul că li s-a vorbit în parabole este tocmai mijlocul folosit în vederea realizării acestui scop.

Pentru adevărații ucenici ai lui Cristos este valabil tocmai opusul: **16. Dar ferice de ochii voștri că văd; și de urechile voastre că aud!** Într-o legătură strânsă cu 11a și 12a, sunt declarați *binecuvântați* cei care sunt receptivi la mesajul lui Cristos, acest cuvânt fiind folosit în același sens ca în cazul Fericirilor; vezi mai sus, p. 241, 242. Termenul nu are sensul limitat la „cum se simt” ei, dacă sunt sau nu plini de entuziasm. În cazul de față, el înseamnă că favoarea lui Dumnezeu se odihnește peste ei din cauză că văd și aud. Ei văd și aud cu organele credinței, de aici contrastul puternic dintre ei și criticii lui Cristos. Nu că ucenicii ar fi mai buni din fire ca și alții. Tot ce au, se datorează harului suveran.

Așadar, pentru ei parabolele sunt o mare binecuvântare. Fiind urmașii lui Cristos, ucenicii acordă o importanță maximă acestor povestiri. Ei meditează la ele. Însuși faptul că ele prezintă minții umane imagini pline de viață, întâmplări dinamice, reale, ușurează sarcina păstrării lor în memorie. De asemenea, pentru că L-au urmat din loc în loc pe Învățător, ei au avut nenumărate ocazii de a-l pune întrebări cu privire la lucrurile pe care nu le înțelegeau. Ei s-au și folosit de aceste ocazii. Astfel, L-au rugat să le explice Pilda semănătorului (Luca 8:9) și Pilda neghinei (Matei 13:36). Nici Isus nu aștepta uneori până când ei îl întrebau, ci le-a explicat în particular toate lucrurile (13:51, cf. Marcu 4:34).

Ce abundente erau materialele pe care acești oameni le-au văzut, auzit și crezut! Isus spune: **17. Adevărat vă spun că mulți proroci și oameni neprihăniți au dorit să vadă lucrurile pe care le vedeți voi, și nu le-au văzut; și să audă lucrurile pe care le auziți voi, și nu le-au auzit.** Vezi și cele referitoare la 11:11b. Pentru „adevărat vă spun” vezi comentariul la 5:18. Cât despre profeții vechi-testamentari – de exemplu, Samuel, Isaia – și despre (ceilalți) oameni dreți – Noe, Avraam etc. – ei așteptau cu nerăbdare venirea Răscumpărătorului (Evrei 11:13, 39, 40; 1 Petru 1:10, 11). Ei tânjeau și căutau, dar nu au ajuns mai departe de „O! De ai despica cerurile și ai pogori!” (Isaia 64:1).

În mod cert, până și sfinților din vechea dispensație li se dădeau uneori crâmpie din gloria care urma să vină, chiar cât erau încă pe pământ. Astfel, de exemplu, prin credință, Avraam a văzut în nașterea lui Isaac o garanție a împlinirii promisiunii mesianice (vezi C.N.T. la Ioan 8:56), și ce mare binecuvântare era aceasta! În mod similar, cu ochii credinței, o credință mult întărită de revelație, Isaia a văzut *într-o viziune* gloria lui Mesia și a vorbit cu El (Ioan 12:41). Acestea au fost într-adevăr privilegii inestimabile. „Mulți” așteptau cu nerăbdare. Însă nici unul dintre ei, în timpul cât a fost pe pământ, nu l-a *văzut* pe Cristosul întrupat. Nici unul nu l-a văzut minunile. Nici unul nu l-a *auzit* cuvintele. „În credință au murit toți aceștia, fără să fi căpătat lucrurile făgăduite” (Evrei 11:13, cf. 39). Acel lucru „mai bun” (cf. Evrei 11:40), împlinirea profeției mesianice, le-a fost rezervat credincioșilor care aveau să vină.

Explicarea Pildei semănătorului

În acest paragraf, Isus le explică urmașilor Săi loiali parabola din versetele 2b-9: **18. Ascultați dar ce însemnează pilda semănătorului.** Așa cum s-a arătat, parabola a fost mai întâi spusă și apoi explicată în urma cererii ucenicilor. Dacă se va aduce obiecția că până și la prima vedere, fără alte explicații, parabola este foarte clară și sensul ei este evident, astfel încât nu e nevoie de explicații, răspunsul va fi: *a.* că ucenicii nu aveau în acea vreme lumina pe care o avem noi acum; *b.* că semănatul și rodirea de mai târziu, ambele menționate în această parabolă, presupun o dezvoltare treptată și în timp a Împărăției, un proces la care ucenicii, cu nerăbdarea lor adesea manifestată, poate că nu s-au așteptat (mai ales dacă ținem cont de 3:11, 12); *c.* că prin cuvintele și lucrările sale mărețe, Isus li S-a descoperit acestor oameni ca un Împărat puternic, în timp ce în această parabolă El pare să Se identifice cu un „semănător” umil, însă poate fi aceeași persoană în ambele ipostaze?; și *d.* că în această povestire El pare să atribuie o mare măsură de responsabilitate pentru succesul în obținerea rezultatelor spirituale „pământului” pe care cade sămânța; oare a vorbit serios? La toate acestea se poate foarte bine adăuga că până și acum lipsește unanimitatea printre interpreții care au atăt parabola, cât și explicația infailibilă a lui Cristos. Cu toate acestea, nu din vina Celui care a spus-o și care acum o explică după cum urmează: **19. Când un om aude Cuvântul privitor la Împărăție, și nu-l înțelege, vine cel rău și răpește ce-a fost semănat în inima lui.** Deși nu se spune nicăieri în explicația dată *acestei* parabole, în Pilda neghinei Isus afirmă categoric că „Cel ce seamănă sămânța bună este Fiul omului” (v. 37). Cât despre sămânță, explicația lui Cristos se află în Luca 8:11: „sămânța este Cuvântul [sau mesajul] lui Dumnezeu”. Nu este oare implicat în mod clar acest lucru în pasajul de aici din Matei în propoziția: „când un om aude cuvântul privitor la Împărăție”? Vezi și 13:11, 17b. De aceea, pe baza acestor două lucruri putem fi siguri: *a.* că semănătorul este Fiul omului și, printr-o extindere legitimă a comparației (vezi Matei 10:40; Marcu 4:14), este oricine – lucrător creștin, misionar, evanghelist sau oricare dintre credincioși – care proclamă cu credincioșie mesajul Fiului omului; și *b.* sămânța este acest mesaj. Compararea „cuvântului” sau a „mesajului” lui Dumnezeu, sau a oricărui mesaj, cu o sămânță care este semănată sau plantată a devenit un idiom în literatura multor popoare. Nici în

Scriptură ea nu se limitează doar la această parabolă. Vezi, de exemplu, Ioan 4:36, 37; 1 Corinteni 3:6; 9:11. O îndepărtare de la această poziție de bază înseamnă să se meargă într-o direcție greșită cu explicarea acestei parabole.

La acești doi piloni de susținere se poate adăuga acum și un al treilea: c. „Pământul” sau „solul” pe care cade sămânța este în mod clar inima omului. Acest lucru ni se dă de înțeles în mod categoric aici în 19a: „ce-a fost semănat în inima lui”. În fiecare dintre cele patru cazuri prezentate în parabolă diferă acest „pământ” sau „sol”, adică, această „inimă”. S-ar putea vorbi despre *inima nereceptivă* (v. 19), *inima impulsivă* (v. 20, 21), *inima îngrijorată* (v. 22) și *inima bună, receptivă și bine pregătită* (v. 23). De aceea, este corect să se spună: „Care ar fi prin urmare lecția? Mântuitorul ne-a dat răspunsul în interpretarea dată de El parabolei. Sămânța este Cuvântul Domnului, sau Cuvântul Împărăției; iar solul este inima omului: așadar, învățătura parabolei, redusă la un principiu general, este că rezultatul auzirii Evangheliei depinde întotdeauna și peste tot de starea inimii celor cărora le este ea prezentată. Caracterul ascultătorului determină efectul Cuvântului asupra sa”.⁵²⁶

Versetul 19a vorbește despre inima nereceptivă, insensibilă, împietrită, inima unei persoane care, în urma refuzului constant de a umbla în lumină, s-a obișnuit să nici nu mai asculte mesajul, așa cum este el proclamat. Sub influența diavolului, acest om ignoră imediat orice aude, ca și cum mesajul nu ar conține nimic important pentru el. Poate că nu-l agreează pe vorbitor și/sau nu suportă să i se aducă aminte de o anumită slăbiciune pe care o are. În tot cazul, el nu se deranjează să reflecteze sau să mediteze la sensul mesajului. De aceea, el nu-l pricepe. Cel rău, care apare des în învățătura lui Isus (vezi nota de subsol 297 de la p. 280), fură repede sămânța semănată în inima acestui om.

Oare este posibil ca atunci când vorbea, Isus să îi fi avut în minte, printre alții, pe farisei și cărturari, care erau rău intenționați în ceea ce Îl privea și căutau mereu să vadă dacă Îl pot prinde prin ceea ce spunea, în așa fel încât să-L poată acuza de ceva? Însă cu siguranță că au existat și alții care au refuzat să cântărească cuvintele Învățătorului. Poate că unora li se părea că nu este convenabil pentru ei să ia aminte la mesajul Său; poată că se gândeau că o vor face altă dată, dar nu acum (Fapte 24:25). Oricine poate să adauge aici propriile sale ilustrații de ultimă oră.

Ultima propoziție pe care o spune Domnul în acest verset a dus la o mare diversitate de opinii printre traducători și comentatori. El a spus: **Acesta este sămânța căzută lângă drum**. Alte modalități legitime de a traduce cuvintele Lui sunt: „Acesta este cel, etc.”. (A.V., A.R.V.) sau „Acesta este omul, etc.” (T.C.N.T.). Există însă și câteva moduri de a trata această afirmație care pot fi puse sub semnul îndoielii:

a. Poate pentru că este greu să ne imaginăm o persoană care este semănată, traducătorii au făcut diverse încercări de a rezolva această dificultate. Una dintre ele este următoarea: „Acesta [sau: aceea] este ceea ce s-a semănat...” (Beck, Williams, R.S.V.). Cu toate acestea, în acest mod se ignoră faptul că aici se face referire la o persoană.⁵²⁷

⁵²⁶ W. M. Taylor, *The Parables of Our Savior, Expounded and Illustrated*, New York, 1886, p. 22.

⁵²⁷ Ceea ce vreau eu să spun este că oțtoç nu ar trebui să fie ignorat.

b. Poate pentru a evita această greșeală, o altă traducere sună astfel: „Acesta este cel în care s-a semănat sămânța” (N.A.S.). Cu respectul cuvenit pentru calitatea excelentă în general a lucrării la care facem referire, nu putem totuși pune întrebarea dacă în acest caz particular traducătorul a izbutit sau nu în misiunea sa. Sămânța semănată într-un om, ce poate să însemne acest lucru? În plus, oare chiar spune textul că sămânța a fost semănată într-un om?

c. A treia încercare de soluționare, în timp ce merită să fie apreciată pentru că este fidelă originalului, face greșeala de a *lua în sens literal* cuvintele parabolei: „El este cel care a fost semănat lângă drum”. Ni se spune că sămânța reprezintă într-adevăr pe „oameni care au auzit cuvântul”.⁵²⁸ Însă acest lucru nu numai că prezintă o imagine groaznică, ci, în plus, așa cum am văzut, nu reușește să facă dreptate afirmației clare a lui Cristos că sămânța este Cuvântul sau mesajul.

d. Poate fi considerată singura procedură rezonabilă cea care vede în aceste cuvinte ale lui Isus (v. 19b) o ilustrare a „exprimării abreviate”.⁵²⁹ Ideea completă ar fi ceva în genul următor (cu cuvintele lui Isus în italice): „*Acesta este omul care, prin reacția sa la mesaj, seamănă cu reacția solului la sămânța căzută lângă drum*”.⁵³⁰

În ambele cazuri, reacția este aceeași: bucata de pământ pe care cad aceste semințe nu face nimic în privința lor. Ea nu le vine în întâmpinare, nici nu le absoarbe. La fel, nici inima acestei persoane nu face nimic cu mesajul. Când este pusă întrebarea: „De ce nu a creionat mai bine Isus această idee, în loc să prezinte în această manieră comprimată de a vorbi?”, răspunsul este că pentru adevărații urmași ai lui Cristos cărora le-a dat El această explicație acest lucru ar fi fost necesar. Pentru cei care au auzit afirmația Învățătorului că sămânța reprezenta Cuvântul sau mesajul, versetul 19b era perfect clar.

20, 21. Sămânța căzută în locuri stâncoase este cel ce aude Cuvântul, și-l primește îndată cu bucurie; dar n-are rădăcină în el, ci ține până la o vreme; și, cum vine un necaz sau o prigonire din pricina Cuvântului, se leapădă îndată de el. Aici „sămânța căzută în locuri stâncoase” este persoana care, în reacția ei față de mesaj, se comportă ca un sol stâncos cu sămânța care cade pe el. S-a observat deja modul în care a fost primită sămânța de o asemenea peliculă subțire de pământ aflată pe un strat de stâncă (vezi cele referitoare la v. 5, 6). Micuța sămânță care nu a avut niciodată rădăcini corespunzătoare a încolțit repede, dar mai apoi soarele a uscat firicelul subțire. Isus spune că la fel stau lucrurile și cu persoana înfățișată aici. Ea primește imediat, cu nerăbdare și bucurie mesajul, aruncându-se asupra lui, cum ar veni, ca să îl accepte.

⁵²⁸ G. Campbell Morgan, *The Gospel according to Matthew*, Chicago, Londra, Edinburgh, 1929, p. 148.

⁵²⁹ Discutată într-o anumită măsură în C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 206.

⁵³⁰ J. A. Alexander, *op. cit.*, p. 361 (comentând v. 20, însă același lucru este valabil și pentru v. 19b), spune: „Orice cititor de rând înțelege fără îndrumări speciale că semănatul în locuri stâncoase îi desemnează pe cei a căror stare și al căror caracter sunt reprezentate de căderea seminței pe stâncă și că nu sămânța reprezintă persoana”. În mod similar, H.N. Ridderbos, comentând pe marginea acestui pasaj, *op. cit.*, p. 258, afirmă că noi avem aici de-a face cu „o expresie oarecum comprimată, care, dacă ar fi formulată cu mai multă acuratețe, ar suna cam în felul următor: acesta este cel în viața căruia Cuvântul are aceeași soartă ca și sămânța căzută lângă drum”. Și el este de părere că sensul propoziției este clar și fără nici o adăugire.

Este mișcată și entuziasmată, poate chiar suficient de afectată încât să verse o lacrimă. Din clipa în care vraja s-a risipit, ea pare să uite complet de el și se întoarce la viața ei păcătoasă de dinainte. Iată un exemplu modern, chiar recent, din viața de zi cu zi: O anumită doamnă a fost atât de afectată de o predică încât a leșinat la sfârșitul ei. Când predicatorul venit din altă parte, a sărit plin de îngrijorare în ajutorul ei, unul dintre prezbiteri, luându-l deoparte, i-a șoptit: „Ea recurge la acest mic truc destul de des. Între două leșinuri recade mereu în vechea ei viață”.

Pentru analogii biblice vezi 8:19, 20; 19:16–22; iar pentru apostazie după o perioadă mai lungă de loialitate aparentă, observați cazul lui Iuda Iscarioteanul (26:14–16) și a lui Dima (2 Timotei 4:10). Întâlnirile cu scop evanghelistic de astăzi, fără îndoială surse de binecuvântare pentru mulți, furnizează material ilustrativ. O observare atentă a dovedit că dintre cei care au decis sub influența momentului – mișcați din punct de vedere emoțional de mesaj și de apelul personal al evanghelistului, cât și de muzică și cuvintele vechilor imnuri familiare – să vină în față pentru a-și semnala decizia, nu toți rămân credincioși.

Identificând cauzele îngemănate ale acestei anomalii, Isus vorbește despre *necaz*, însemnând presiuni, probabil mai ales din exterior, într-un mediu necreștin, și *prigoniri*, suferințe provocate de dușman, toate din cauza mesajului. În urma unor asemenea fenomene, convertitul de vreme bună ajunge la apostazie. Literal, el „cade în capcană”, este „înfășurat”, „se abate” de la cale.⁵³¹ Convertitul de scurtă durată, *niciodată* un urmaș adevărat al lui Cristos, fiindcă mărturisirea lui nu vine dintr-o convingere lăuntrică, nu a luat în calcul faptul că adevărata ucenicie implică predare, renunțare la sine, sacrificiu, slujire și suferință. El a ignorat că drumul crucii este cel care duce în cer.

22. Sămânța căzută între spini este cel ce aude Cuvântul, dar îngrijorările veacului acestuia și înșelăciunea bogățiilor îneacă acest Cuvânt, și ajunge neroditor. Acest verset descrie cazul omului a cărui inimă seamănă cu solul infestat de rădăcinile buruienilor. Un asemenea sol „murdar” este o amenințare serioasă pentru orice plantă domestică. În mod similar, o inimă plină de îngrijorare cu privire la viața de zi cu zi și amăgită de vise legate de îmbogățire nimicește orice influență bună pe care o exercită asupra ei mesajul Împărăției. O asemenea inimă este preocupată. Nu este loc în ea pentru o meditare calmă și serioasă la Cuvântul Domnului. În cazul în care o asemenea dorință de studiu și reflecție reușește să intre în ea, aceasta va fi imediat înăbușită. Îngrijorarea constantă cu privire la lucrurile lumești umple mintea și inima unui asemenea om cu presimțiri sumbre. Când se întâmplă să fie sărac, el se amăgește cu gândul că dacă ar reuși să se îmbogățească, ar fi fericit. Când este bogat, reușește să se păcălească singur cu ideea că dacă ar fi mai bogat, ar fi mulțumit, ca și cum bogăția ar putea garanta sub o formă sau alta mulțumirea sufletească.

Persoana în cauză nu poate fi binecuvântată din abundență, nici nu poate deveni o binecuvântare. Cuvântul care îl atinge nu poate rodi. Nu e nimic rău cu semănătorul. De asemenea, nu e nimic rău cu sămânța. Însă cu omul nimic nu e bine. El ar trebui să-L roage pe Dumnezeu să-l scape de grijile copleșitoare și de visele înșelătoare, astfel încât

⁵³¹ În legătură cu verbul folosit în original, vezi mai sus, nota de subsol 293 de la p. 275.

mesajul Împărăției să poată începe să lucreze nestingherit în inima și viața lui. Apoi mintea, eliberată de fricile cumplite și de fanteziile mincinoase, va fi în stare să reflecteze într-un mod serios la pasaje prețioase ca Proverbe 30:7–9; Isaia 26:3; Matei 6:19–34; 19:23, 24; Luca 2:6, 7; 13–34; 1 Timotei 6:6–10 și Evrei 13:5, 6.

În cele din urmă, vine cazul inimii bine pregătite, genul de inimă care este simbolizat de solul cel bun: 23. Iar sămânța căzută în pământ bun este cel ce aude Cuvântul și-l înțelege; el aduce roadă: un grăunte dă o sută, altul șazeci, altul treizeci. În cazul acestui gen de persoane, mesajul Împărăției cade într-un sol bun, genul de sol care, vorbind sub aspect negativ, nu este nici tare, nici subțire, nici năpădit; iar sub aspect pozitiv, este receptiv și fertil.

Această persoană aude pentru că vrea să audă. Ea meditează asupra a ceea ce aude, fiindcă are încredere în vorbitor. Așa că ajunge la o măsură de înțelegere adevărată. Ea pune mesajul în practică și aduce roadă: convertire, credință, dragoste, bucurie, pace, îndelungă răbdare etc.

Importanța rodirii spirituale ca marcă a creștinului adevărat este accentuată chiar și în Vechiul Testament (Psalmul 1:1–3; 92:14; 104:13). Această linie de gândire este continuată în Evanghelii (Matei 3:10; 7:17–20; 12:33–35; Luca 3:8; Ioan 15) și în restul Noului Testament (Fapte 2:38; 16:31; Romani 7:4; Galateni 5:22; Efeseni 5:9; Filipeni 4:17; Coloseni 1:6; Evrei 12:11; 13:15; Iacov 3:17, 18).

Există, totuși, o diferență în ceea ce privește gradul de rodire. Nu toți sunt la fel de pocăiți, demni de încredere, loiali, curajoși, blânzi etc., de aceea, nu toți sunt la fel de prolifici în aducerea altor vieți la Cristos. În cazul unui anumit credincios, sămânța, adică, mesajul, produce o sută de boabe, în cazul altuia, șazeci, iar în al unui al treilea, treizeci.⁵³² Cu toate acestea, în fiecare caz sămânța a căzut într-un pământ bun și rodește spre gloria lui Dumnezeu.

Pilda neghinei din grâu

24. Isus le-a pus înaintea o altă pildă, și le-a zis: Împărăția cerurilor se aseamănă cu un om care a semănat o sămânță bună în țarina lui. Pilda semănătorului și cea a neghinei le-au fost probabil explicate ucenicilor chiar în această ordine (comp. Luca 8:9 cu Matei 13:36). Nu este improbabil ca ele să fi fost și spuse în această ordine, conținutul versetelor 1–9 fiind urmat imediat de cel al versetelor 24–30. Natura lor este în mare parte una similară: ambele vorbesc despre semănător, câmp, sămânță și rodire.

Există însă și unele diferențe semnificative. Deși cel rău apare în interpretarea ambelor (13:19, 39), el este văzut într-un mod diferit: în prima pildă, el fură sămânța; în

⁵³² În loc să se traducă „în cazul unuia... în al altuia... în al altuia”, acest modificador a fost corect tradus prin „unul... unul... unul” (A.V., A.R.V., N.A.S.). Vezi paragraful 6c, 7, 8 din L.N.T. (A. și G.), p. 589, la II.2. Obiecția adusă de Lenski, p. 506, că 6c este deja un singular și nu poate fi împărțit pe categorii nu îmi face impresia că ar fi valabilă, fiindcă oricine înțelege imediat că în fiecare dintre cazuri „sămânța căzută... el” reprezintă o clasă, și de aceea poate fi „împărțită”. De asemenea, poziția pe care o adoptă el în continuare că gramatica cere ca sensul să fie cel conform căruia unul și același individ face ca o anumită porțiune a Cuvântului să rodească o sută, alta, șazeci, și alta, treizeci etc. este sub semnul întrebării.

a doua, el este cel care seamănă neghina între grâu. Așa că, deși în prima toate semințele sunt bune, în a doua apare neghina în mijlocul grâului. În cele din urmă, în prima, accentul cade pe modul în care este primită sămânța de diferitele tipuri de sol; în a doua, pe semănător, adică pe porunca pe care le-o dă *a.* slujitorilor cu mult înainte de seceriș, și *b.* secerătorilor la seceriș.

„Împărăția cerurilor (literal: „a devenit ca”, de aceea) se aseamănă cu” este o expresie prescurtată. Împărăția în sine nu se aseamănă cu omul, ci cu situația din prezent de la ferma acestui om, în timp ce plantele încă se mai dezvoltă, și mai târziu, la vremea secerișului. Atât ferma (câmpul fermierului cu tot ce crește pe el), cât și Împărăția prezintă în această eră în care trăim un amalgam în care binele și răul sunt amestecate. La sfârșit, atât ferma, cât și Împărăția vor fi supuse unui proces de purificare sau sortare, care va avea următorul rezultat: puritate, frumusețe și glorie pentru ambele. Acesta este sensul în care „Împărăția cerurilor se aseamănă cu un om...”.

Acest om, în aparență un fermier bogat, unul care are mai multe „ajutoare” la ferma sa, seamănă sămânța bună pe pământul lui. Continuarea: **25. Dar, pe când dormeau oamenii, a venit vrăjmașul lui, a semănat neghină între grâu, și a plecat.** Gestul dușmanului este rău, crud, sadic și plin de lașitate. El așteaptă până când toată lumea adoarme, în așa fel încât să nu poată fi văzut și prins. Apoi, fără să-i pese deloc de eforturile celor care au muncit acel pământ și de cheltuielile fermierului, de speranțele lui, el umple câmpul de neghină. Prin acest termen este descrisă o buruiană foarte vătămătoare, care în primele faze ale creșterii seamănă foarte mult cu grâul. Denumirea tehnică a neghinei este *lolium temulentum*. Ea găzduiește o ciupercă extrem de nocivă pentru oameni și animale. S-ar putea pune întrebarea: „Ar putea fi cineva atât de josnic încât să comită o nelegiuire atât de mârșavă?” Răspunsul este că ceva foarte asemănător – în acest caz presărarea unor semințe de muștar de câmp peste grâul semănat – s-a întâmplat cu un teren care-i aparținea nestatornicului Dean Henry Alford, așa cum relatează el în cartea *Greek Testament* (Londra, 1849–61), când comentează această parabolă.⁵³³

26. Când au răsărit firele de grâu și au făcut rod, a ieșit la iveală și neghina. Diferența dintre grâu și neghină a devenit vizibilă numai când grâul a dat în spic. Slujitorii s-au alarmat. Este clar că relația dintre ei și stăpânul lor este una excelentă, fiindcă atunci când acesta din urmă suferă pagube, el poate conta pe simpatia lor. **27. Robii stăpânului casei au venit și i-au zis: Doamne, n-ai semănat sămânță bună în țarina ta?** Proporția dintre neghină și grâu trebuie să fi fost una neobișnuită. Altminteri acești slujitori nu ar fi trebuit să fie atât de surprinși, fiindcă nu era un lucru ieșit din comun să vezi neghină între firele de grâu. Însă ceea ce au văzut pe acest câmp era un fenomen diferit și care necesita explicații. Soluția *reală* nici nu le trece prin cap acestor ajutoare. Poate că pentru ei răspândirea neghinei prin culturile de grâu constituia un gest atât de mârșav și de inadmisibil, încât nici nu au luat în considerare această

⁵³³ Pentru alte întâmplări de acest soi, vezi R. C. Trench, *Notes on the Parables of Our Lord*, Grand Rapids, 1948, p. 35.

posibilitate. Cu siguranță că nimeni nu ar fi făcut un asemenea lucru, mai ales nu stăpânului lor! Atunci ce se întâmplase? Care *era* sursa acestui necaz? A fost oare contaminată sămânța din greșeală chiar înainte de a fi fost semănată? Nici acest lucru nu părea posibil, astfel că, așa cum sugerează textul original prin cuvintele folosite, la întrebarea: „Doamne, n-ai semănat sămânță bună în țarina ta?” ei se așteptau să primească răspunsul: „Ba da”. De aceea, complet încurcați, ei întreabă acum: „**De unde are dar neghină?**” Literal: „Atunci, de ce are neghină?” 28. El le-a răspuns: „**Un vrăjmaș a făcut lucrul acesta**”. Răspunsul este unul categoric. În mintea proprietarului nu există nici un fel de îndoială. Cu toate acestea, el nu dă numele răufăcătorului, ci se limitează în mod înțelept la a arăta că ceea ce s-a întâmplat nu a fost rezultatul unei infestări accidentale de la neghina de pe terenurile din vecinătate sau a semințelor „contaminate”. Nu, a fost fapta deliberată a unui dușman.

Și, în ce privește neghina, robii, întotdeauna dispuși să coopereze, i-au zis: „**Vrei dar să mergem s-o smulgem?**” Întrebarea nu era una nefirească. Reacția lor era următoarea: „Lasă-ne să smulgem neghina până nu face și mai mult rău”. 29. „Nu”, le-a zis el, „**ca nu cumva, smulgând neghina, să smulgeți și grâul împreună cu ea**”. Faptul că rădăcinile firelor de grâu și de neghină se împleteau făcea posibil acest lucru. Și dacă în *acest* moment, adică înainte ca grâul să fie copt, el ar fi fost smuls, ar fi pierit negreșit. De aceea, proprietarul continuă: 30. **Lăsați-le să crească amândouă împreună până la seceriș; și, la vremea secerișului, voi spune secerătorilor: „Smulgeți întâi neghina, și legați-o în snopi, ca s-o ardem, iar grâul strângeți-l în grânarul meu**”. Nu numai că la vremea secerișului se va vedea și mai mult diferența dintre grâu și neghină, însă atunci grâul, chiar smuls, își va putea împlini menirea nobilă. În plus, sarcina seceratului le va reveni atunci celor care sunt specialiști în acel tip de muncă, și anume secerătorilor. Atunci proprietarul le va porunci acestora să strângă mai întâi neghina pentru a o arde, iar mai apoi grâul, cu foarte mare atenție, pentru a fi pus în locul convenit, adică magazia, șoprol sau grânarul (cu privire la care vezi și 3:12; 6:26; cf. Luca 3:17).

Pentru explicarea acestei parabole, vezi cele referitoare la versetele 36–43.

Pilda seminței de muștar și a aluatului

31, 32. Isus le-a pus înainte o altă pildă, și le-a zis: „**Împărăția cerurilor se aseamănă cu un grăunte de muștar pe care l-a luat un om și l-a semănat în țarina sa. Grăuntele acesta, în adevăr, este cea mai mică dintre toate semințele; dar, după ce a crescut, este mai mare decât zarzavaturile și se face un copac, așa că păsările cerului vin și își fac cuiburi în ramurile lui**”. Așa cum am arătat în rezumatul de la p. 495, cele două parabole din versetele 31–33 (cea a seminței de muștar și cea a aluatului) formează o pereche, prima referindu-se la creșterea exterioară, a doua, la cea interioară a Împărăției cerurilor. Acestea două nu pot fi separate: s-ar putea spune că, din cauza acestui principiu inevitabil al vieții veșnice, plantată de Duhul Sfânt în inimile cetățenilor Împărăției și exercitându-și tot mai mult influența acolo, această Împărăție crește vizibil și în exterior, cucerind teritoriu după teritoriu.

Prin urmare, Isus vorbește mai întâi despre o sămânță de muștar⁵³⁴ (texte paralele Marcu 4:31 și Luca 13:19; vezi și Matei 17:20, cf. Luca 17:6). Un om îl plantează în grădina sa. Printre semințele care se semănau în grădină, era în general cea mai mică. În mod proverbial, indica ceva foarte mic la început. Însă, deși ne semnificativă la început, sămânța de muștar crește și crește până când devine un arbore atât de înalt încât păsările cerului își fac cuib (literal: „cort”) pe ramurile lui.⁵³⁵ Literatura rabinică avea cunoștință de mărimea pe care o atingeau uneori acest „arbore”.⁵³⁶ Chiar și astăzi muștarul are o creștere foarte viguroasă în Palestina. El atinge peste trei metri, uneori chiar cinci. Toamna, când ramurile sale se întăresc, păsări de mai multe soiuri găesc pe ele un adăpost în vreme de furtună, un loc de odihnă și un umbrar care le păzește de razele puternice ale soarelui⁵³⁷, toate într-un loc atât de minunat pentru cuibărit! „Împărăția cerurilor în manifestarea sa exterioară pe pământ este asemănătoare”, spune Isus. La început pare insignifiantă, însă din acest început mic ies rezultate mari.

Și aceasta era o „taină” (vezi cele referitoare la 13:11), una care trebuia clarificată, sau cel puțin accentuată din nou. Ucenicii, și alți aderenți mai puțin dedicați, erau adesea nerăbdători. Vorbind la modul relativ, grupul urmașilor *loiali* ai lui Cristos era atât de mic și de slab încât probabil că uneori componenții lui erau atinși de disperare. Ei așteptau schimbări revoluționare aici și acum (Matei 21:8, 9 și textele paralele; Luca 9:54; Ioan 6:15; Fapte 1:6). E posibil ca ei să se fi întrebat: „Oare Ioan Botezătorul nu a arătat în această direcție?” Vezi Matei 3:11, 12. „Nu conține oare Vechiul Testament unele profeții privitoare la înălțarea lui Israel, la expansiunea sa printre neamuri și la semnificația sa cosmică din era mesianică?” Vezi Geneza 22:17, 18; Psalmul 72:8–11; Isaia 54:2, 3; cap. 60–62; Ieremia 31:31–40; 32:36–44; Amos 9:11–15; Mica 2:12, 13; 4:1–8; cap. 5; Zaharia cap. 2; 8:18–23 etc. Însă în gândirea oamenilor aceste pasaje ori nu erau deloc cântărite, ori erau adesea scoase din contextul lor.

Mai există și ideea adițională că același Vechi Testament mărturisește despre adevărul că marile rezultate spirituale apar în general în urma unor începuturi *mic*i (Isaia 1:8, 9; 11:1; 53:2, 3; Daniel 2:35b; Ezechiel 17:22–24; Zaharia 4:10). S-ar părea că nici acest adevăr nu primește întotdeauna atenția respectuoasă pe care o merită. Cu toate acestea, el este reafirmat în Noul Testament (Luca 12:32; 1 Corinteni 1:26–31). *Legea harului* lui Cristos, indiferent cât de disprețuită și aparent ne semnificativă ar fi ea la început, este menită să înainteze „cucerind și pentru a cuceri”. „Din victorie în victorie Își va conduce El armata”.

⁵³⁴ Cuvântul σίναπτι este de origine egipteană. Greaca modernă folosește termenul σινάπτι ca pe unul dintre echivalentele sale, desemnând prin el muștarul sau sămânța de muștar. Ea îl folosește și pe ἀβυράκι și chiar pe μουσάρδα. Vezi paragraful σίναπτι din M.M., p. 575; de asemenea, *The National Herald English-Greek, Greek-English Dictionary*, paragraful „mustard”, p. 212.

⁵³⁵ După ὥστε, εἶθεῖν este un aorist infinitiv; κατασκηνοῦν este infinitiv prezent, de aceea, avem, literal, „astfel încât să vină și să își facă cuib...”. Rezultatul indicat este un fapt, nu doar o posibilitate. Cât despre κατασκηνοῦν, pentru substantivul înrudit κατασκήνωσις, vezi mai sus, referitor la 8:20.

⁵³⁶ S.BK., vol. I, p. 669.

⁵³⁷ Ele găesc și o hrană gustoasă – micuțele semințe negre – pe care o scot din păștiile pomului, însă acest aspect nu este inclus în parabolă. Pentru o descriere foarte interesantă a comportamentului păsărilor față de arborele de muștar, vezi A. Parmelee, *op. cit.*, p. 250.

Prin urmare, pentru cei care o aud pentru prima dată, această parabolă le spunea: „Aveți răbdare, exercitați-vă credința, continuați să vă rugați și să lucrați. Programul lui Dumnezeu nu poate da greș”. Ea le spune același lucru celor care au venit mai târziu. Doar că îl spune cu și mai multă putere astăzi, fiindcă ilustrația este de fapt o profecție, și această profecție a fost deja împlinită în parte! Cât despre împlinire, vezi comentariul la 24:24.

Acum, de câte ori legea lui Cristos intră în inimile omenești, acest lucru se întâmplă *prin implantare din exterior*. Aceasta este una dintre lecțiile importante pe care la învață primele trei parabole. Omul nu-și poate concepe singur sau câștiga prin vorbă sau faptă calea care duce în Împărăție. Poetul care a scris:

Prin noi înșine ne abatem de la rău,
Prin noi înșine devenim puri,
Nimeni nu ne mântuiește, în afară de noi

a greșit. Însă, o dată instalată legea lui Cristos prin operația Duhului Sfânt, ea începe să și acționeze *din interior spre exterior*. Această guvernare a Fiului omului penetrează din ce în ce mai deplin – deși linia progresului nu este întotdeauna dreaptă, ci adesea merge în sus pe diagonală și își are chiar și suișurile și coborâșurile ei – diferitele „facultăți” (dacă folosirea acestui termen este încă permisă) ale sufletului uman, cu rezultatul că persoana schimbată și aflată într-o schimbare constantă începe să își exercite influența bună nu numai în viața individuală și de familie, ci și în „toate sferile vieții”. Uneori ea devine o binecuvântare prin cuvintele pe care le rostește sau pe care le scrie sau prin gesturile pe care le face; alteori prin simpla sa prezență sau prin exemplul sau faptele ei bune. Uneori, dar în nici un caz întotdeauna, puterea care vine din ea operează în secret, în mod misterios. Lucrul important este că arta, știința, literatura, afacerile, industria, comerțul, guvernarea, acestea și toate celelalte departamente ale gândirii și preocupărilor umane încep să fie binecuvântate prin activitatea acestui om. Aluatul lucrează! Acesta pare să fie, pe scurt, sensul versetului 33. **Le-a spus o altă pildă, și anume: „Împărăția cerurilor se aseamănă cu un aluat, pe care l-a luat o femeie și l-a pus în trei măsurile de făină de grâu, până s-a dospit toată plămădeala”.**

Se consideră că „măsura”⁵³⁸ despre care se vorbește aici, deși nu întotdeauna și peste tot identică, era egală cu cca. 4 litri. De aceea, trei asemenea măsuri însemnau o cantitate enormă, nu mai puțin de o *efă*; s-ar putea spune că „mai mult decât o baniță”. Însă nu era deloc neobișnuit ca o femeie să facă atât de mult aluat. Sara a făcut (Geneza 18:6). O cantitate similară este menționată de asemenea în Judecători 6:19 și în 1 Samuel 1:24. Ideea principală a parabolei este că drojdia, o dată adăugată, își continuă procesul de fermentare până când crește tot aluatul. La fel, cetățeanul Împărăției pretinde ca fiecare sferă a vieții să-și dea tributul ei de slujire, cinstire și glorificare Celui care este „Regele regilor și Domnul domnilor” (Apocalipsa 19:16). Nu că într-o lume păcătoasă și înaintea întoarcerii lui Cristos această stare de perfecțiune ar putea deveni o realitate. Scriptura

⁵³⁸ Grecesul *οάρτα*, pluralul lui *οάρτον*; cf. cuvântului aramaic *šā'thā* = termenul ebraic *šē'āh*. Cât despre capacitatea sa, vezi S.BK.I, p. 669, 670.

ne arată clar că acest lucru nu se va întâmpla (Luca 17:25–30; 18:8; 2 Tesaloniceni 1:7–10; 2:8). Însă scopul credinciosului nu poate fi nimic mai puțin decât realizarea finală a acestui deziderat. El este mângâiat de profeția din Isaia 11:9: „Nu se va face nici un rău și nici o pagubă pe tot muntele Meu cel sfânt; căci pământul va fi plin de cunoștința Domnului ca fundul mării de apele care îl acoperă”.

Între timp, scopul lui nu este doar să ajungă în cer după moarte, sau să fie doar un instrument în mâna lui Dumnezeu în vederea ajungerii altora acolo, ci acela de a aduce pretutindeni orice gând la supunere înaintea gândului și voinței lui Cristos, și de aceea, în armonie cu acestea (vezi 2 Corinteni 10:5)⁵³⁹, adică, de a pretinde nu numai ca orice limbă să-L mărturisească pe El, ci și orice „domeniu al vieții”. De aceea, adevăratul ucenic al lui Cristos promovează activ cauze ca abolirea sclaviei, acordarea de drepturi femeilor, înlăturarea sărăciei, repatrierea, pe cât posibil, a celor alungați din țara lor (dacă nu este posibilă, atunci ajutorarea lor în alte moduri), educarea analfabeților, întoarcerea artei pe linia creștină etc. El promovează onestitatea printre cei care guvernează și cei care sunt guvernați, cât și în afaceri, industrie și comerț. El face toate aceste lucruri nu pe lângă evanghelizarea lumii, ci de fapt ca parte și domeniu al acestui proces. Faptul că această „drojdie” a legii lui Cristos din inimile și viețile omenesți și din *sferile* vieții a exercitat o influență sănătoasă în o mie de moduri, și că această influență continuă încă este clar pentru oricine are ochi să vadă. Tot ceea ce trebuie să facă cineva este să compare condițiile – de exemplu, modul în care sunt tratați prizonierii de război, femeile, lucrătorii, cei fără privilegii – din țările în care legea lui Cristos nu a fost făcută cunoscută mulțimilor cu cele din țările în care acest principiu a devenit operativ de ceva vreme la o scară largă.

Din explicația dată acestei parabole, așa cum a fost ea prezentată mai sus, a reieșit probabil că s-a făcut o încercare de a se evita o interpretare exagerată. (Acest lucru este valabil și în cazul altor parabole.) De exemplu, cei care au încercat să găsească în Comentariul acesta un răspuns la întrebarea „Ce simbolizează femeia care a pus drojdia în făină?” nu au avut parte de așa ceva.⁵⁴⁰ Nu s-a arătat nici un fel de simpatie nici față de acele interpretări care contrazic contextul; de exemplu, față de ideea că „aluatul” sau drojdia” simbolizează o influență nefastă care erodează părtășia cu Dumnezeu.⁵⁴¹ Argumentul avansat în favoarea acestei poziții din urmă, anume că peste tot în celelalte părți ale Scripturii aluatul indică ceva rău, este desființat imediat. Cineva ar putea spune, de exemplu, și că „șarpele” este asociat în general în Scriptură cu cel rău și/sau este un simbol al lui (Geneza 3:13; Psalmul 58:4; 140:3; Proverbe 23:32; Isaia 27:1; Matei 23:33; 2 Corinteni 11:3; Apocalipsa 12:9, 14, 15; 20:2). Dar ce ne vom face cu Numeri 21:8, cf. Ioan 3:14, unde șarpele Îl reprezintă în mod evident pe Fiul omului, și cu Matei 10:16, care ne îndeamnă să fim „înțelepți ca șerpii și fără răutate ca porumbeii”? Contextul este cel care trebuie să decidă în fiecare caz dacă există sau nu un sens figurat. În cazul de față, drojdia

⁵³⁹ Referitor la acest pasaj, vezi P. E. Hughes, *Paul's Second Epistle to the Corinthians (The New International Commentary on the New Testament)*, Grand Rapids, 1962, p. 353.

⁵⁴⁰ După părerea lui Lenski, ea reprezintă Biserica, *op. cit.*, p. 514.

⁵⁴¹ Pentru această idee, vezi G. C. Morgan, *op. cit.*, p. 160.

reprezintă în mod clar Împărăția cerurilor, adică legea lui Cristos acceptată cu bucurie în inimă și în viață, și acest lucru este într-adevăr unul foarte bun!

Folosirea de către Isus a parabolilor ca împlinire a profeției

34, 35. Isus a spus noroadelor toate aceste lucruri în pilde; și nu le vorbea deloc fără pildă, ca să se împlinească ce fusese vestit prin prorocul, care zice:

„Voi vorbi în pilde, voi spune lucruri ascunse de la facerea lumii”.

Aici ni se spune că în această perioadă specifică, Isus, descriindu-le mulțimilor tainele Împărăției (13:11), a folosit parabole. Despre motivul dublu pentru care S-a folosit de acest fel de a vorbi, anume acela de a le *revela* adevărurile privitoare la mântuire celor care erau dispuși să le accepte, și de a le *ascunde* de cei ale căror inimi împietrite le respingeau, s-a vorbit deja (13:10–17). Prin inspirația Duhului Sfânt, Matei vede în această folosire a parabolilor o împlinire a profeției, îndreptând din nou atenția asupra faptului că Isus este într-adevăr Mesia care trebuia să vină.

Pentru formula introductivă – „ca să se împlinească ce fusese vestit prin prorocul” – vezi comentariul la 1:22. Deși în cazul de față nu există expresia „ce vestise Domnul” (ca în 1:22; 2:15), nici vreo menționare a numelui profetului (ca în 2:17; 3:3; 4:14; 12:17)⁵⁴², faptul că „prorocul” era agentul prin care a vorbit Domnul era subînțeles.

Cât despre cuvintele citate, ele nu ridică vreo problemă reală. Sunt luate din Psalmul 78:2.⁵⁴³ Profetul la care se face referire era psalmistul Asaf, numit și „văzătorul” sau „prorocul” în 2 Cronici 29:30. „Taina” pe care el o explică printr-o mulțime de fraze pline de miez este că în istoria lui Israel, de la facerea sa, Dumnezeu Și-a realizat planul

⁵⁴² Dovezile textuale în favoarea expresiei „prin Isaia” sunt slabe.

⁵⁴³ Textul ebraic original poate fi tradus după cum urmează:

Îmi voi deschide gura cu o pildă [în sensul strict, mașal];

Voi spune taine [sau „ghicitori”] străvechi.

În primul vers, „Îmi voi deschide gura” nu prezintă probleme, deoarece greaca traduce aici perfect expresia ebraică. Matei, mergând pe urmele traducerii LXX, folosește pluralul „în pilde”. Dacă singularul din ebraică „cu o pildă” ar fi considerat reprezentativ, ceea ce este probabil corect, atunci s-ar potrivi bine atât o traducerea în greacă la singular, cât și una la plural. În cazul lui Matei, folosirea pluralului ar fi foarte potrivită, de vreme ce Isus a spus *multe* parabole.

În al doilea vers, verbul ἐρεῴμαι, cu sensul de bază „voi scuipa”, dar domolit aici și folosit în sensul de „voi spune”, se armonizează cu verbul ebraic pe care îl reprezintă. Din paralelism reiese că Asaf consideră că un mașal este o „tăină”. Cuvântul κερκυμέναι, perfect, pasiv, participiu plural al lui κρύπτω, de aici vine expresia „lucruri ascunse” a lui Matei, arată că evanghelistul, dar și psalmistul, se gândea la adevăruri care ar fi rămas necunoscute dacă nu ar fi fost descoperite. „Străvechi” este, firește, identic cu „din vechime”, care este de asemenea o bună traducere a lui ἀπὸ καταβολῆς; însemnând în sensul strict „de la întemeiere” sau „de la început”. Există destul de multe îndoieli legate aici de traducerea lui Matei, care adaugă κόσμου la καταβολῆς, și ajunge la „de la facerea lumii”. A fost oare aceasta o adăugare a scribilor, influențată poate de frecvența cu care apare expresia în cauză în Scriptură (25:34; Luca 11:50; Ioan 17:24; Efeseni 1:4; Evrei 4:3; 9:26; 1 Petru 1:20; Apocalipsa 13:8; 17:8)? Dacă expresia „a lumii” este autentică, sensul poate fi că tainele descoperite de Isus erau decise în planul lui Dumnezeu de la începutul lumii. Luat în sine, acest lucru este destul de adevărat (Efeseni 1:4, 11). Cu toate acestea, ideea nu este neapărat implicată în Psalmul 78:2, nici nu există vreo referire la el în altă parte în acest psalm. Psalmistul consemnează în mare istoria Israelului străvechi. El nu trece dincolo de începutul ei în timp, întorcându-se în eternitate sau chiar la creație.

și și-a revelat atributele Sale minunate. Pe parcursul psalmului, poetul vorbește despre manifestarea puterii lui Dumnezeu și despre lucrările Sale minunate. El zăbovește și asupra dragostei lui Dumnezeu care nu dă greș și care iartă (vezi v. 4-7, 12-16, 23-28, 38, 52-55). Oare nu a prezentat Isus într-o manieră memorabilă grija plină de bunătațe a Tatălui (Matei 5:45-48; 6:4, 6, 8, 26, 30-34; 7:7, 8, 11; 10:20, 28-32) și în plus și pe a Sa (Matei 8:3, 16, 17; 9:2, 12, 13, 22, 35-38; 11:25-30; 12:15-21, 48-50)?

Psalmistul ne mai arată și că, în ciuda acestei iubiri, mulți oameni Îl resping pe Dumnezeu (v. 8, 10, 11, 17-19, 32, 36, 37, 40-42, 56-58). Oare Isus nu le prezintă ascultătorilor Săi, în niște pasaje care vor dăinui veșnic, același fapt regretabil (10:16, 22; 11:16-24; 12:38-45; 13:1-7, 13-15)?

În al treilea rând, psalmul lui Asaf se încheie într-o notă înaltă, triumfătoare, arătând cum l-a ales Domnul pe David să fie păstorul lui Israel (Psalmul 78:68-72). Conform Evangheliei lui Matei, acest păstor a fost antetipul marelui Fiu și Domn al lui David, al lui Isus Cristos (9:36; 22:41-46; cf. Ioan 10:11, 14, 16, 28), care, prin calitatea Sa de „Bun Păstor”, L-a oglindit pe Tatăl (Matei 18:12-14; cf. Luca 15:3-7; Ioan 14:9).

În cele din urmă, chiar și prin felul Său de a vorbi, Isus a fost Cel prefigurat de poet, care, prin intermediul parabolilor pe care le-a folosit, așa cum se poate vedea aici în Matei 13 și în altă parte, a ridicat pe noi culmi limbajul figurat al lui Asaf (Psalmul 78:27, 50: metaforă; v. 45, 48: hiperbolă; v. 65: antropomorfism).

Explicarea Pildei neghinei din grâu

36. Atunci Isus a dat drumul noroadelor, și a intrat în casă. Nu mai este necesar să se adauge ceva cu privire la „casă”, după toate câte au fost spuse despre ea în comentariile pe marginea lui 9:28; 12:46 și 13:1. **Ucenicii Lui s-au apropiat de El, și I-au zis: „Tâlcuiește-ne pilda cu neghina din țarină”.** Vezi ce s-a spus mai înainte cu privire la faptul că ucenicii I-au cerut lui Isus să le explice parabolele (cele referitoare la 13:16, 18, 24). Motivul pentru care ei solicitau explicarea tocmai acestei parabole era probabil identic sau asemănător cu cel pentru care L-au rugat pe Învățător să le explice Pilda semănătorului. Este posibil și ca ceea ce a spus Ioan despre *iminența* judecății și despre *securarea* înfiptă la rădăcina pomilor (3:10-12) să li se fi părut în dezacord cu lunga așteptare până la secerarea treptată a grâului și a neghinei din Pilda neghinei. Oare nu a spus chiar și Isus că Împărăția cerurilor este „aproape” (4:17)?

Așa că Isus este decis să le spună acestor oameni că înainte de venirea judecății de apoi va exista o lungă perioadă de așteptare, în timpul căreia va fi nevoie ca ei să dea dovadă de răbdare. În mod cert, Împărăția cerurilor a intrat într-o nouă etapă o dată cu venirea Fiului omului (11:4, 5). Așa cum s-a arătat în explicația dată pe marginea lui 4:17, declarația „Împărăția cerurilor este aproape” era pe deplin justificată. Însă ucenicii trebuie să știe că acesta nu este încă actul final al dramei. Marele sfârșit este de domeniul viitorului.

37. El le-a răspuns: Cel ce seamănă sămânța bună este Fiul omului. Pentru o analiză amănunțită a titlului „Fiul omului”, vezi cele referitoare la 8:20. Să ne gândim numai la următorul lucru: misteriosul „Fiu al omului” din profeția lui Daniel (7:14),

căruia, conform viziunii lui Daniel, urma să I se dea „stăpânire, slavă și putere împărătească”, era acum un biet semănător! În această calitate, El seamănă constant sămânța cea bună, mesajul Împărăției despre mântuirea prin pocăință și credință.

38. Țarina este lumea. În armonie cu pasaje ca 11:27a; 13:31, 32; 24:14; 28:18, 19, cf. Ioan 3:16; 4:42, Evanghelia trebuie proclamată peste tot, însă în mod cert nu imediat (10:5, 6), ci progresiv. Trebuie atinse nu numai inimile și mințile oamenilor de orice rasă și naționalitate, ci și toate sferele vieții, care trebuie câștigate pentru El, Regele regilor și Domnul domnilor (vezi explicația la 13:33). Din afirmația „Țarina este lumea” nu ar trebui să se încerce să se scoată nimic. Continuarea: **sămânța bună sunt fiii Împărăției.** Aceasta înseamnă că fiii Împărăției, cei care Îl mărturisesc cu bucurie pe Isus ca Domnul și Împăratul lor, sunt cei în care sămânța bună a Evangheliei rodește (vezi cele referitoare la v. 19 și 23). În mod similar, **neghina sunt fiii celui rău**, acest lucru însemnând că fiii celui rău, copiii lui Satan și cei care îi urmează, sunt cei în care neghina semănată de prințul întunericului produce roada stricăciunii. Acest lucru este în armonie cu ceea ce urmează, anume cu **39. Vrăjmașul, care a semănat-o, este diavolul**, menționat din nou și din nou în învățătura lui Isus. Pentru explicații suplimentare, vezi comentariul la 4:1; 5:37b (mai ales nota de subsol 297 de la p. 280); și la 6:13b. Continuarea: **secerișul este sfârșitul veacului.** Slujitorii nu au voie să smulgă neghina acum. Nu trebuie să existe nerăbdare. Secerișul trebuie să aștepte până în ziua marii judecăți; **secerătorii sunt îngerii.** Pentru slujba pe care va trebui să o facă îngerii ca secerători vezi și 24:31; Apocalipsa 14:17–20. Deși este adevărat că în conformitate cu Apocalipsa 14:14–16 Fiul omului va aduna El însuși spicele (credincioșii), în timp ce în conformitate cu v. 17–20 al capitolului respectiv neghina (necredincioșii) va fi adunată de îngeri, aceste lucruri nu înseamnă că există un conflict între Matei 24:31 și Apocalipsa 14:14–16. De ce ar fi imposibil ca Fiul omului, în timp ce îi adună pe aleșii Săi, să le asigure o funcție subsidiară și îngerilor Săi? **40–42a. Deci, cum se smulge neghina și se arde în foc, așa va fi și la sfârșitul veacului. Fiul omului va trimite pe îngerii Săi, și ei vor smulge din Împărăția Lui toate lucrurile care sunt pricină de păcătuire și pe cei ce săvârșesc fărâdelegea, și-i vor arunca în cuptorul aprins. Focul din acest cuptor nu poate fi stins. Rușinea pe care o vor îndura „cei ce săvârșesc fărâdelegea”, adică, cei care sfidează Legea sfântă a lui Dumnezeu este fără sfârșit (Daniel 12:2). Lanțurile lor vor fi veșnice (Iuda 6, 7). Ei vor fi chinuiți cu foc și pucioasă... și fumul chinului lor se va înălța pe veci de veci, astfel încât nu vor avea odihnă nici ziua, nici noaptea (Apocalipsa 14:9–11). Da, zi și noapte, în veci de veci (Apocalipsa 20:10; cf. 19:3). Pasajele în care se vorbește despre doctrina pedepsei veșnice sunt atât de numeroase încât ne și mirăm că există oameni care susțin că acceptă Scriptura, însă resping totuși această doctrină. Poate că cel mai grăitor argument împotriva ideii că cei răi sunt pur și simplu anihilați, dar că cei drepți continuă să trăiască veșnic este faptul că în Matei 25:46 același cuvânt descrie atât durata pedepsei celor dintâi, cât și pe cea a stării binecuvântate a celor din urmă: cei răi au parte de o pedeapsă *veșnică*, iar cei buni de o viață *veșnică*.**

Aici în versetele 40–42a, ceea ce i se întâmplă neghinei este prezentat din punctul de vedere al *purificării Împărăției*. În ziua judecății – dar nu înainte!, acesta este accentul pus

aici – Împărăția va fi curățată de toate impuritățile. Cât despre *sferele* de activitate (vezi comentariul la 13:33), tot ce a fost jignitor sau o sursă de ispite în ele, și de aceea contrar Legii sfinte a lui Dumnezeu, va fi complet îndepărtat în universul transformat în mod glorios. Va exista și va dăinui pe veci o separare completă între cei care au perpetuat nelegiuirea dar, cu toate acestea, ca în 7:22, au pretenții la această Împărăție, și cei care ascultă de Legea lui Dumnezeu din recunoștință pentru mântuirea primită prin har.

Despre cuptorul aprins se spune că acolo va fi **plânsul și scrâșnirea dinților**. Pentru explicații, vezi cele referitoare la 8:12. **43. Atunci cei neprihăniți vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui.** Cei care primesc harul aici vor primi gloria acolo. În mod cert, chiar și aici li se dă o anumită măsură de glorie. Însă această glorie este în general ascunsă. Însă atunci se va împlini profeția din Daniel 12:3: „Cei înțelepți vor străluci ca strălucirea cerului; și cei ce vor învăța pe mulți să umble în neprihănire vor străluci ca stelele, în veac și în veci de veci”. Gloria lui Cristos – prin urmare și a Tatălui lor – se va reflecta în ei (1 Ioan 3:2, 3; Apocalipsa 3:12). Dacă 2 Corinteni 3:18 este adevărat chiar și aici și acum, nu se va împlini el și mai glorios acolo, în Împărăția Tatălui?

Ca un avertisment delicat și serios pentru toți cei care au ascultat această explicație, sunt adăugate următoarele cuvinte: **Cine are urechi de auzit, să audă.** Vezi comentariul la 11:15. Să ia aminte la sensul parabolei, nu numai prin a fi atent, răbdător, plin de speranță și de încredere, ci și prin a se examina, și aceasta nu numai prin a se întreba: „Sunt eu grâu sau neghină?”, ci și prin a-și pune întrebarea: „Am uitat eu oare, în nerăbdarea mea, că trebuie să le las pe ambele «să crească împreună până la seceriș», sau sunt dispus să aștept cu răbdare decizia Fiului omului de la seceriș?”

Ar trebui să se ia aminte la controversa care s-a iscat printre comentatori referitor la întrebarea: „Ce se înțelege în această parabolă prin amestecul dintre grâu și neghină ca simbol al «Împărăției cerurilor» în manifestarea ei pământească?” Se face oare referire la amestecul locuitorilor foarte diferiți ai pământului; de exemplu, Cain și Abel, Haman și Mardoheu, Irod cel Mare și Maria (mama lui Isus); sau la locuirea împreună, *în cadrul bisericii vizibile*, a creștinilor sinceri și a ipocriților?⁵⁴⁴

Dezacordul, deși real, s-ar putea să nu fie totuși atât de mare și de real cum pare la prima vedere. Termenii „Împărăția cerurilor” și „Biserică” nu se suprapun probabil niciodată în totalitate. Biserica este trupul credincioșilor vii. Ea este formată din oameni. Pe de altă parte, așa cum s-a arătat deja (vezi cele referitoare la 13:33), Împărăția, în manifestarea sa concretă, are în vedere toți acei oameni și toate acele sfere ale vieții în care este recunoscută domnia lui Cristos. Având în minte această distincție, se poate spune că în parabolă se face referire la Împărăție mai degrabă, decât la Biserică.

⁵⁴⁴ După părerea lui H. N. Ridderbos, *op. cit.*, p. 265, 266 (vezi lucrarea sa *De Komst van het Koninkrijk*, p. 298), referirea este la o amestecare în lume, nu în biserică. Totuși, el este singurul care susține această concepție. De o părere contrară celei a lui Ridderbos sunt W. M. Taylor, *op. cit.*, p. 42; R. C. Trench, *op. cit.*, p. 35; S. E. Johnson, *The Gospel according to Matthew (The Interpreter's Bible, vol. VII)*, p. 415; A. Fahling, *The Life of Christ*, St. Louis, 1936, p. 304; W. O. E. Oesterley, *The Gospel Parables in the Light of their Jewish Background*, Londra, 1938, p. 69; și C. Graafland, „Ingaan in het Rijk”, *Theologia Reformata XIII*, nr. 4 (dec. 1970), p. 239: „Concluzia noastră trebuie să fie aceea că Scriptura consideră că legătura dintre Împărăție și Biserică este mult mai strânsă decât cred mulți dintre teologii din vremea noastră”.

Cu toate acestea, este adevărat și faptul că în nici o altă parabolă nu se apropie atât de mult termenii „Biserică” și „Împărăție” ca aici și în Pilda năvodului. Ar trebui să se țină minte următoarele lucruri:

a. Dacă „grâul” îi simbolizează pe cei în ale căror inimi rodește sămânța cea bună, prin urmare, în general, pe toți credincioșii, iar „neghina” este semănată *printre* grâu, nu alături sau pe un câmp învecinat, atunci nu este oare natural să ne gândim la amestecarea credincioșilor falși cu cei adevărați în cadrul bisericii vizibile?

b. În aceste parabole, Isus aruncă lumina necesară asupra „tainelor” (13:11). Acum, faptul că un Cain și un Abel, un Haman și un Mardoheu etc., trăiesc pe același pământ și chiar au de-a face unul cu celălalt, un lucru pe care nu trebuie să încercăm să-l schimbăm în mod pripit, nu poate fi numit în nici un caz o taină. Ceea ce pare mult mai mult a fi o taină este că *în sânul bisericii vizibile* Dumnezeu permite conviețuirea creștinilor adevărați cu cei care doar își spun creștini și că, în limitele corespunzătoare ale unei discipline instituite în mod divin, noi trebuie să respectăm acest aranjament.

c. Ni se spune în mod clar că la încheierea vremii, Fiul omului va aduna „din Împărăția Sa” tot ce este o sursă de ispită și pe toți cei care perpetuează nelegiuirea. Parabola nu spune că aceștia vor fi expediați de pe pământ, ci că vor fi scoși din Împărăția Sa. Cum pot fi scoși ei dacă nu au fost mai înainte înăuntrul ei, în acest caz, în interiorul bisericii vizibile?

De aceea, s-ar părea că concluzia trebuie să fie, cu amendamentele pe care le-am făcut deja, că biserica vizibilă este într-adevăr implicată în această parabolă.

Lecția pe care o primim aici este întotdeauna binevenită. Ucenicii au avut nevoie în mod cert de ea, fiindcă erau prea nerăbdători să-i expedieze din compania lor pe unii dintre cei care nu aparțineau cercului urmașilor lui Cristos (Luca 9:49, 50), prea grăbiți să îi atace cu mânie și dintr-un duh de ceartă chiar și pe tovarășii lor, membri ai propriului grup de Doisprezece ucenici (Matei 20:24; Luca 22:24). Lecția a fost necesară pentru Biserică în toate vremurile. De câte ori nu au încercat chiar și oameni aflați în poziții ecleziastice sus-puse să îi scoată din biserică pe cei pe care, dintr-un motiv sau altul, nu îi puteau suferi, chiar dacă aceștia nu au greșit cu nimic. De câte ori nu au fost tratați unii membri „dificili” cu o lipsă de răbdare de nescuzat. Cu ceva vreme în urmă, când se cerea în vederea vreunei aniversări bisericesti un scurt rezumat al istoriei unei anumite congregații, arhivarul însărcinat cu această treabă dădea peste câte o însemnare laconică: „S-a decis să-i dăm surorii X suma de... pentru a putea lua trenul până în...; ca să putem scăpa de ea”. Nu contează de fapt dacă unele măsuri dure au fost luate împotriva unor grupuri sau a unor indivizi; principiul este cel important. Este exact așa cum a spus A. B. Bruce: „Cristos nu este aici ca să ne dea o regulă pentru practica eclesială, ci ca să ne inspire în vederea cultivării unui anumit duh, duhul înțelepciunii răbdătoare”.⁵⁴⁵ Conform învățaturii lui Cristos, „duhul” contează mai mult decât actul exterior (Matei 5:21, 22).

⁵⁴⁵ *The Parabolic Teaching of Christ*, Londra, 1882, p. 54.

Învățătura Scripturii cu privire la disciplină nu este eliminată aici. Din contră. Dacă este exercitat spiritul răbdării pline de dragoste, atunci disciplina personală (1 Corinteni 11:28), disciplina mutuală (Matei 18:15, 16; Galateni 6:1, 2) și disciplina bisericească (Matei 18:17, 18; Tit 3:10, 11; Apocalipsa 2:14–16) vor fi toate întărite și înnobite. Chiar și în cazul disciplinei bisericești, unul dintre obiective este ca „duhul... să fie mântuit” (1 Corinteni 5:5).

Înainte de a trece la analiza versetului 44, ar trebui să răspundem la o ultimă întrebare. Oare nu indică explicația dată de Cristos Pildei neghinei între grâu că este complet greșită binecunoscuta regulă a interpretării parabolilor conform căreia fiecare dintre aceste ilustrații are numai o *treime de comparație*, adică o singură lecție principală, și că nu ar trebui să atribuim o semnificație simbolică separată fiecărui element? Isus a spus: „Cel ce seamănă sămânța bună este...; țarina este...; sămânța bună sunt...; neghina sunt...; vrăjmașul... este...” etc. De aceea, nu suntem oare justificați ca, luând ca exemplu ceea ce a făcut Isus cu această parabolă, să atribuim semnificații simbolice separate fiecărui element din, de exemplu, Pilda bunului samaritean (Luca 10:30–37): omul care venea din Ierusalim și mergea spre Ierihon este Adam, tâlharii sunt diavolul și îngerii lui, preotul și levitul sunt Legea și Profeții, bunul samaritean este Cristos, hanul este Biserica etc. (Augustin)? Răspunsul este:

a. Pilda neghinei din grâu transmite într-adevăr o singură lecție principală, deja indicată (vezi mai sus, p. 515). Această lecție este sugerată limpede de versetele 29, 30, 41–43. La fel stau lucrurile și cu celelalte parabole. Fie parabola în sine, fie contextul ei istoric, fie cuvintele care o introduc, fie concluzia ei arată care este lecția care se desprinde din ea. Astfel, în Pilda bunului samaritean, cheia se află în Luca 10:25–29, 36, 37 (Nu vă întrebați „Cine este aproapele meu?”, ci dovediți-vă a fi un semen adevărat pentru fiecare persoană aflată în nevoie pe care o pune Domnul în mod providențial în calea voastră); în cazul celor trei parabole din Luca 15, ea se află în Luca 15:1, 2, 7, 22–24; în cazul Pildei smochinului neroditor, în Luca 13:1–5; în Pilda fariseului și a vameșului, în Luca 18:1, 7, 8 etc.

b. Faptul că în cazul Pildei neghinei (și a Pildei semănătorului) *Isus* a interpretat în mod individual anumite elemente nu ne dă dreptul să presupunem că și *noi* avem înțelepciunea de a face același lucru în cazul altora. De fapt, acest obicei greșit a dus la tot felul de așa-numite „interpretări” complet arbitrare și contradictorii.

Pilda comorii ascunse

Acum sunt redate cele trei pilde care încheie seria celor șapte. Locul lor în întregul grup, imediat după explicarea Pildei neghinei, o explicație dată ucenicilor (v. 36), însuși conținutul și încheierea lor din versetele 51–52 („Ați înțeles voi toate aceste lucruri?”), arată că ele le-au fost spuse ucenicilor, nu mulțimilor în general. Scopul lor, prin urmare, trebuie să fie acela de a „descoperi” (v. 10–12a, 16, 17), nu de a „ascunde” (v. 10–17).

44. Împărăția cerurilor se mai aseamănă cu o comoară ascunsă într-o țarină. Omul care o găsește, o ascunde; și, de bucuria ei, se duce și vinde tot ce are, și

cumpără țarina aceea. În această parabolă, atenția este îndreptată asupra unui om care, în timp ce sapă pe un teren, descoperă în mod neașteptat o comoară. Imaginea este fidelă realității. Datorită războaielor, atacurilor și dificultății de a găsi un loc sigur în care să se poată depozita lucrurile de preț în casă, care oferă un acces ușor spărgătorilor cu experiență (6:19), unii proprietari obișnuiesc să-și îngroape în pământ cele mai valoroase posesiuni rezistente la coroziune, sau cel puțin o parte din ele. În cazul descris aici, omul care și-a îngropat în pământ comoara, probabil într-o ladă, a murit poate înainte de a putea înștiința pe cineva cu privire la fapta sa. Bucata de pământ îi aparține acum altcuiva.

Așa că, cel care sapă, o găsește pe neașteptate. Nu ni se spune în parabolă în virtutea cărui drept săpa pe pământul altuia. Să presupunem că el căpătase acest drept. Una din posibilități e ca el să fi fost un arendaș. Corectitudinea sa (sau să spunem că frica de a nu putea scăpa de pedeapsă mai apoi?) l-a împiedicat să dezgroape toată comoara și să dispară cu ea. Așa că și-a îngropat la loc descoperirea. El a realizat că pentru a putea avea pretenții legale asupra comorii trebuie să posede mai întâi bucata de pământ. Așa că el a cumpărat pământul, chiar dacă pentru a o putea face a trebuit să vândă tot ce avea. Însă lui nu-i păsa câtuși de puțin de acest lucru, atât era de încântat că intră în posesiunea comorii.

Ideea centrală a parabolei este că Împărăția cerurilor, sau recunoașterea cu bucurie a domniei lui Dumnezeu peste inimă și viață, ceea ce include și mântuirea în prezent și viitor a sufletului și în final a trupului, marele privilegiu de a fi făcut astfel o binecuvântare pentru alții spre slava lui Dumnezeu – toate acestea reprezintă o comoară atât de nespus de prețioasă încât cel care o obține este dispus să predea în schimbul ei tot ce ar putea sta în calea intrării în posesiunea ei. Ea este comoara supremă, fiindcă satisface pe deplin nevoile inimii. Ea aduce pace și împlinire (Fapte 7:54-60).

Un comentariu excelent la această parabolă este experiența lui Pavel, consemnată în nota sa autobiografică: „Ba încă, și acum privesc toate aceste lucruri ca o pierdere, față de prețul nespus de mare al cunoașterii lui Cristos Isus, Domnul meu. Pentru El am pierdut toate, și le socotesc ca un gunoi, ca să câștig pe Cristos, și să fiu găsit în El” (Filipeni 3:8, 9a). Pavel a descoperit brusc, pe neașteptate, această comoară (Fapte 9:1-19). Mai mult, el nu citea Biblia când s-a întâmplat acest lucru. De aceea, trebuie abandonate toate ideile străine, cum ar fi cea că ogorul reprezintă Scriptura în această parabolă. Când Dumnezeu îl aduce pe păcătos la descoperirea care îl face să strige de bucurie, El folosește tot felul de procedee și metode. Să ne gândim numai la modul în care a procedat cu Natanael (Ioan 1:46-51), cu femeia din Samaria (Ioan 4:1-44), cu orbul din naștere (Ioan 9) etc. Firește că intrarea în posesia comorii presupune și dragoste pentru Cuvânt, însă în loc să încărcăm parabola cu sensuri alegorice subiective atribuite elementelor ei, noi ar trebui să pricepem lecția importantă pe care o învață: valoare inestimabilă a mântuirii pentru cei care o descoperă și intră în posesia ei *fără ca măcar să o fi căutat!*

De asemenea, ea este summum bonum (cel mai prețios bun) pentru cei care ajung să posede Împărăția *după o căutare stăruitoare*, așa cum reiese din:

Pilda mărgăritarului de mare preț

45, 46. Împărăția cerurilor se mai aseamănă cu un negustor care caută mărgăritare frumoase. Și, când găsește un mărgăritar de mare preț, se duce de vinde tot ce are, și-l cumpără. Perlele, obținute în general din Golful Persic sau din Oceanul Indian, aveau prețuri fabuloase, cu mult deasupra puterii de cumpărare a persoanelor de rând. Numai cei bogați și le puteau permite. Se spune că Lollia Paulina, soția împăratului Caligula, avea capul, părul, urechile, gâtul și degetele complet acoperite de perle! Pe lângă referirea la perle din acest pasaj, vezi și 7:6; 1 Timotei 2:9; Apocalipsa 17:4; 18:12, 16; 21:21.

În pasajul aflat în discuție, un comerciant en-gros⁵⁴⁶, nemulțumit de perlele pe care le-a putut obține până în prezent, pornește în căutarea celei mai valoroase perle. Căutarea lui are succes. Când vede această perlă, inima și mintea lui exclamă imediat: „Asta este!” Nu are nici un fel de ezitare. Mai mult, el o și cumpără, deși, ca în cazul parabolei precedente (vezi v. 44), pentru a face acest lucru, el trebuie să vândă tot ce are.

Aici, ca în versetul 44, lecția principală este tot disponibilitatea de a preda în schimbul premiului mult râvnit al recunoașterii cu bucurie a supremației lui Dumnezeu în inimă și viață tot ce ar putea să contravină acestui lucru. Banii nu vor putea cumpăra mântuirea. Ea este darul fără plată al lui Dumnezeu (Isaia 55:1). Noi o putem „cumpăra” numai în sensul că dobândim dreptul de a o avea. Facem acest lucru prin har, prin intermediul credinței în Domnul Isus Cristos, realizând că până și această credință este darul lui Dumnezeu (vezi C.N.T. la Efeseni 2:8).

În ce-i privește pe oamenii în cazul cărora descoperirea „unui mărgăritar de mare preț” a venit în urma unor căutări susținute, este necesar să se facă o precizare importantă, anume că viața umană este foarte complexă. De aceea, nu este ușor, poate nici măcar posibil, să se împartă toți credincioșii a căror poveste este relatată în Scriptură în două grupuri bine delimitate, și să se spună: „Cei din grupul A au găsit mântuirea fără să o caute măcar; iar cei din grupul B, după o căutare asiduă”. În unele cazuri fiecare dintre cele două parabole se potrivește până la un punct. Cu acest amendament, oferim următoarele exemple concrete, permițându-i cititorului să judece dacă și în ce măsură ele oglindesc în mod corespunzător Pilda mărgăritarului de mare preț, adică *descoperirea în urma unor căutări*: Cleopa și tovarășul său (Luca 24:29), famenul etiopian (Fapte 8:26–38), Corneliu (Fapte 10:1–8, 30–33), Lidia (Fapte 16:14), temnicerul (Fapte 16:29–34) și cei din Berea (Fapte 17:10–12).

Ultima din această serie de șapte parabole ale Împărăției este

Pilda năvodului

47–49. Împărăția cerurilor se mai aseamănă cu un năvod aruncat în mare, care prinde tot felul de pești. După ce s-a umplut, pescarii îl scot la mal, șed jos, aleg în

⁵⁴⁶ Grecesul ἑμπορος. Greaca modernă folosește încă același cuvânt; observați însă faptul că parabola ni se dezvăluie treptat: literal: „negustor” (A.V.) sau „om care este negustor” (A.R.V.). Cât despre ἑμπορος, din punct de vedere etimologic, cuvântul se referă la cineva care este „pe drum”. Noi

vase ce este bun și aruncă afară ce este rău. Tot așa va fi și la sfârșitul veacului. Îngerii vor ieși, vor despărți pe cei răi din mijlocul celor buni... La prima vedere și în ce privește interpretarea, această parabolă seamănă cu cea a neghinei. Întocmai cum pe câmp grâul și neghina sunt lăsate să crească împreună și nu sunt separate până la seceriș, nici peștii de diverse feluri, buni și răi, care sunt în năvod nu sunt separați în două categorii până când el nu este tras la mal. Cuvintele care fac interpretarea: „Tot așa va fi și la sfârșitul veacului”, apar în legătură cu fiecare parabolă (v. 40b, cf. 49a), funcția îngerilor este în esență aceeași în ambele cazuri (v. 41, cf. 49b), iar soarta celor răi este descrisă în versete identice (v. 42 și 50).

Cât despre năvod, pentru descrierea acestei plase și a altora de alt gen menționate de Matei, vezi cele referitoare la 4:18. Cei care Îl ascultau pe Isus când spunea această parabolă – unii dintre ei erau pescari – erau, firește, familiarizați cu aruncarea unui năvod atât de mare și prinderea unor pești de diverse soiuri în timp ce apa mării, plină de pești, trecea peste el. Ei știau ce înseamnă să tragi la mal o asemenea plasă, apoi să stai pe plajă și să sortezi peștii. Cei corespunzători și buni de vândut erau aruncați în găleți sau butoaie, ceilalți erau aruncați. În același fel, Evanghelia mântuirii asigurată de Dumnezeu prin credința în Cristos „pescuiește” tot timpul oameni (Luca 5:10). Cu toate acestea, nu toți care intră în forma vizibilă a Împărăției – din rațiuni practice, noi putem foarte bine să spunem că nu toți cei care intră în biserica vizibilă – sunt cu adevărat mântuiți. Acest lucru va deveni evident în marea zi a judecății, când îngerii îi vor separa pe cei răi de cei dreți.

S-a pus întrebarea: „De ce a adăugat Isus această parabolă?” Ne învață ea ceva distinct, ceva ce nu a fost atins în vreo altă parabolă, mai ales în Pilda neghinei din grâu? Căutarea după ceva „diferit” nu prea dă rezultate. Cineva ar putea evoca poate expresia „tot felul de pești” și ar putea arăta că cel puțin această trăsătură nu a fost menționată înainte și că în legătură cu ea ne-am putea gândi la Evanghelie ca la instrumentul lui Dumnezeu în vederea adunării unor oameni din toate națiunile, zonele geografice, vârstele, grupurile sociale, gradele de educație sau nivelurile de inteligență etc. Sau, din nou, cineva ar putea scoate în evidență faptul că spre deosebire de parabola geamănă, în care semănatul seminței bune îi este atribuit numai semănătorului, aici, pe de altă parte, Isus se gândește în mod clar la multele faze ale pescuitului și le și descrie cu un anumit lux de amănunte. Cu toate acestea, în explicația dată parabolei (v. 49, 50), Domnul nu se referă niciodată la ideea de „varietate”, ci numai la cele două categorii: cei buni și cei răi. Iar cât despre lucrarea pescarilor în fazele ei inițiale – aruncarea năvodului, tragerea lui la mal și statul pe mal – în explicație ea nu mai este reluată. Fazele finale ale activității lor – sortarea peștilor buni și aruncarea celor răi – sunt descrise de Învățător în mod simbolic prin activitatea îngerilor, întocmai ca munca secerătorilor din cealaltă parabolă. De aceea, onestitatea ne forțează să tragem concluzia că, deși figura folosită este, firește, foarte diferită, cu

vorbim despre *emporium*: piață. Cei care sunt familiarizați cu Legea corespondenței consonantice a lui Grimm vor vedea că termenul folosit în original este înrudit cu *ferry, fare* din engleză (însemnând *pod mobil*, respectiv *cursă*).

toate acestea, când se ajunge în punctul cel mai important, anume la întrebarea „Care este lecția importantă pe care o învățăm din parabolă?”, nu găsim nimic distinctiv, nimic care să nu se fi spus! De fapt, așa cum s-a arătat, versetul 50. ...și-i vor arunca în cuptorul aprins; acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților este un duplicat exact al versetului 42; pentru explicații, vezi cele referitoare la acest verset.

Însă nu este chiar această repetare a unei idei identice cu ajutorul unei alte simbolistici exact ceea ce ar trebui să admirăm cel mai mult? Nu înseamnă ea oare că Mântuitorul le imprimă ucenicilor Lui, atât pentru binele lor, cât și pentru binele celor cărora ei le vor duce mesajul, certitudinea absolută, caracterul decisiv al judecății viitoare, pentru ca, pe cât posibil, să prevină o disperare veșnică? Oare nu sprijină această concluzie faptul că plecând de la parabole despre semănători, semințe de muștar, drojdie, comori ascunse și perle, ilustrații cu care atât ei, cât și cei mai mulți erau familiarizați, El își încheie acum seria de pilde cu una din domeniul pescuitului, cu care ucenicii erau și mai obișnuiți? Nu le spune El oare: „Ceea ce voi ați făcut de multe ori sau i-ați văzut pe alții făcând, anume scoaterea a ceea ce este bun din mijlocul a ceea ce este rău și aruncarea celui din urmă, va fi făcut o dată pentru totdeauna de către îngeri la porunca Mea”? Nu sugerează El oare: „De aceea, îndemnați-i pe oamenii de pretutindeni să se pocăiască”? Și, având în vedere cele precedente (v. 44-46) nu adaugă El, cum ar veni: „Ținând cont de ireversibilitatea judecății care va veni, învățați-i pe oameni cât de prețioasă este Împărăția cerurilor și necesitatea intrării în posesia ei aici și acum”?

Această perspectivă asupra situației este în armonie cu accentul pus în repetate rânduri de Cristos pe finalitatea sentinței escatologice după ce a fost o dată pronunțată (8:12; 13:4, 50; 25:10, 30, 46; Luca 17:26-37). Ea este de asemenea în armonie cu îndemnul Lui ca oamenii de pretutindeni să se pocăiască (Matei 4:17; 9:13) și să vegheze tot timpul (25:13; Marcu 13:35-37; Luca 12:32). În cele din urmă, ea este în armonie cu ceea ce ne spune Evanghelia despre inima plină de simpatie a lui Cristos (Matei 9:35-38; 11:28-30; 14:13-18; 15:32; 23:37 etc.).

Faptul că Domnul Se gândea într-adevăr la ucenici și la însărcinarea lor reiese din cuvintele pe care le folosește acum pentru a-l descrie pe

Adevăratul cărturar

51. „Ați înțeles voi toate aceste lucruri?” i-a întrebat Isus. – „Da, Doamne”, I-au răspuns ei. Prin această întrebare, Isus le dă ucenicilor Săi ocazia de a cere mai multe informații despre Împărăție, în cazul în care mai existau lucruri neclare pentru ei. Răspunsul lor arată că, așa cum consideră ei, înțelegerea lor s-a adâncit nespun de mult.

Acum, este minunat să luăm la cunoștință faptul că mintea ne-a fost îmbogățită. Însă nu e destul. Ceea ce s-a primit, trebuie să se împartă și la alții. Aceasta este datoria și responsabilitatea unui cărturar adevărat, așa cum arată acum Învățătorul: 52. Și El le-a zis: „De aceea, orice cărturar care a învățat ce trebuie despre Împărăția cerurilor, se aseamănă cu un gospodar care scoate din vistieria lui lucruri noi și lucruri vechi”.

Lecția predată aici de Isus poate fi aplicată de orice lucrător al Împărăției. Nu este oare foarte potrivită la numirea în această funcție? De aceea, adevăratul cărturar trebuie să fie după cum urmează:

a. El trebuie să fie o persoană care a primit o educație adecvată

El trebuie să fie unul care a devenit ucenic sau învățăcel⁵⁴⁷ al Împărăției cerurilor. Cărturarul evreu din acele vremuri a fost deja descris (vezi cele referitoare la 2:4; 5:20). El era cercetătorul și învățătorul recunoscut al Vechiului Testament și al „tradițiilor” care au fost suprapuse asupra acestuia. S-a mai arătat și caracterul inadecvat al învățaturii sale, atât a conținutului, cât și a metodei (vezi comentariul la 7:28, 29).

Acum, „cărturarul” descris aici de Isus nu este deloc așa. El a fost educat pentru – și în privința unor lucruri care au de a face cu – Împărăția cerurilor, adică Împărăția mântuirii depline și primite în dar, Împărăția în care toți sunt invitați să intre și Împărăția harului și a gloriei.

b. În ochii lui Dumnezeu, acest cărturar al Împărăției este bogat și important

Nu este el oare cetățeanul Împărăției cerurilor, înzestrat cu toate drepturile și privilegiile unei asemenea cetățenii? De fapt, nu este chiar el însuși fiul Împăratului? Isus îl compară aici cu „un gospodar”.⁵⁴⁸

c. Acest lucru înseamnă că el are responsabilitatea de a-și întreține familia

Acest cărturar a fost dotat cu un adevărat „tezaur” (vezi cele referitoare la 2:11; 6:19–21; 12:35; 13:44; 19:21), cu o comoară, o mare cantitate de bunuri. Bunurile sale includ cunoașterea Scripturii; de aceea, a căii mântuirii; cunoașterea modului în care omul trebuie să trăiască spre slava lui Dumnezeu din recunoștință pentru El; cunoașterea modului în care cineva poate obține pacea care întrece orice pricepere, bucuria negrăită și gloria deplină etc. Nu ar fi oare o rușine dacă el nu ar împărtăși cu alții această cunoaștere, începând cu cei care fac parte din familia lui?

d. El trebuie să împartă cu alții „lucruri noi și lucruri vechi”

Problema cărturarilor evrei din zilele lui Cristos era că ei repetau la nesfârșit opiniile, fanteziile și ciudățeniile rabinilor din vremuri străvechi (vezi mai sus, comentariul la 7:28, 29). Ei se specializaseră în ceea ce era „vechi” și nu mai era în stare să trezească la viață sufletele oamenilor și să le îndeplinească nevoile cele mai adânci. Alții sunt mereu interesați de tot ce e „nou” (Fapte 17:21). De tot ce este de ultimă oră. Adevăratul cărturar este foarte bine familiarizat cu ceea ce este vechi și clădește pe aceste lucruri. El nu disprețuiește, ci iubește vechea Biblie, vechile doctrine etc., dar le aplică la situații noi, este mereu gata să primească o nouă lumină din orice sursă (numai să fie cu adevărat „lumină”) și, prin harul lui Dumnezeu, rămâne tot timpul proaspăt în abordarea sa, fiindcă bea din Izvorul Apelor Vie (Psalmul 46:4; Ier. 2:13; Ioan 4:14; Apocalipsa 22:1, 17b).

⁵⁴⁷ Grecesul μαθητεύειν, participiu aorist 1, pasiv, al lui μαθητεύω. În forma intransitivă, acest verb înseamnă a deveni ucenic sau elev; prin urmare, în diateza pasivă, el înseamnă a fi instruit, antrenat. Folosit la modul tranzitiv, sensul lui este a face un ucenic, a învăța, a instrui (Matei 28:19; Fapte 14:21). Cf. Matei 11:29.

⁵⁴⁸ Grecesul ἀνθρώπων οἰκοδεσπότης; observați folosirea pleonastică a lui ἄνθρωπος, ca în v. 45.

Respingerea lui Isus în Nazaret

S-a arătat deja de ce este întemeiat motivul pentru care s-a inclus acest paragraf într-un capitol care conține o serie de parabole ale Împărăției (vezi p. 495-496). 53. După ce a isprăvit Isus pildele acestea, a plecat de acolo. Noi L-am urmărit pe Isus din sinagoga din Capernaum (12:9) până la plecarea Sa temporară (12:15), am urmărit întoarcerea Sa (12:47), învățătura Sa dată dintr-o barcă de lângă mal (13:1, 2) și șederea Sa într-o casă din Capernaum (13:36). El părăsește acum acest loc. Continuarea: 54. A venit în patria Sa, și a început să învețe pe oameni în sinagogă; așa că cei ce-L auzeau se mirau... Orașul lui de baștină a fost Nazaret, locul în care a crescut (2:23; Luca 4:16). Conform spuselor lui Marcu 6:2 și Luca 4:16, era Sabat. Matei îl zugrăvește pe Isus învățându-i pe oameni în sinagogă: „a început să învețe pe oameni”. Rezultatul: uimirea (cf. 7:28, 29). Și ziceau: „De unde are El înțelepciunea și [puterea de a face] minunile acestea?” „Înțelepciunea din învățătura Sa era vizibilă chiar atunci și acolo. Cât despre minuni, ei avuseseră ocazia să audă despre ele, fiindcă multe fuseseră făcute în Galilea (vezi comentariul la 4:23–25; cap. 8; cap. 9; 11:4, 5, 20–23). Însă după părerea acestor oameni, Isus nu ar fi trebuit să dea dovadă de o asemenea înțelepciune și putere, fiindcă nu avusese parte de o educație „mai înaltă” și era doar unul dintre ei: 55, 56. Oare nu este El fiul tâmplarului? Nu este Maria mama Lui? Și Iacov, Iosif, Simon și Iuda, nu sunt ei frații Lui? Și surorile Lui nu sunt toate printre noi? Atunci de unde are El toate lucrurile acestea?

Însăși înțelepciunea de care dădea dovadă și lucrările Sale minunate despre care auzeau tot timpul ar fi trebuit să îi convingă că Isus era într-adevăr ceea ce pretindea că este, anume împlinirea glorioaselor profeții mesianice (Luca 4:17–21), însă meschinăria și probabil invidia lor îi împiedicau să admită adevărul. Așa că au început să înșire toate rubedeniile vorbitorului, ca și cum ar fi spus: „În fond, cine Se crede El? Nu este oare fiul tâmplarului?” (De aici s-a tras concluzia că Iosif nu mai trăia.) Ei își aduc aminte că și Isus a fost un simplu tâmplar (Marcu 6:3). Firește, ei o cunoșteau foarte bine pe Maria, și îi știau și pe frații lui Isus Iacov, Iosif, Simon și Iuda – care au trăit cu El în casa părintească. Cât despre surori, cel mai probabil căsătorite acum, ele trăiau încă în Nazaret cu soții lor. – La întrebarea „Erau aceștia frații și surorile lui Isus în sensul că s-au născut din același pântec?” noi am dat deja un răspuns. Vezi cele referitoare la 1:25.

Luca relatează cu mai multe amănunte această întâmplare (4:16–30). Matei rezumă cele întâmpliate după cum urmează: 57. Și găseau astfel în El o pricină de poticnire. Sau: „erau ofenșați de El”.⁵⁴⁹ Originea Lui umilă era pentru ei un motiv suficient pentru ca să-L respingă. Dar Isus le-a zis: „Nicăieri nu este prețuit un proroc mai puțin decât în patria și în casa lui”. Alte traduceri, ca cea că un profet este onorat pretutindeni, numai în patria sa nu, sau că numai în patria sa nu este onorat etc., sunt mai puțin precise. Isus nu a spus că un profet este respectat peste tot, numai în orașul sau familia

⁵⁴⁹ Pentru verbul *ἐκανδαλίζοντο* din *ἐκανδαλίζω*, vezi cele referitoare la 5:29, 30, mai ales nota de subsol 293; vezi și comentariul la 11:16.

Sa nu. Ceea ce a spus El a fost că oriunde s-ar întâmpla ca un profet să fie onorat, în mod cert acest loc nu este orașul lui de baștină sau familia lui.⁵⁵⁰ Cât despre referirea la familia Sa, în special la frații Săi, ea ar trebui interpretată în lumina unor pasaje ca 12:46–50, care însă nu este decisiv pentru stabilirea atitudinii fraților lui Isus față de El în această perioadă, mai ales dacă ținem seama da Ioan 7:5 și Fapte 1:14. Atunci vom vedea că prin harul lui Dumnezeu necredința lor era preschimbată treptat în credință.

Înainte de a părăsi acest pasaj, ar trebui să subliniem că Isus susținea aici în mod categoric că El este într-adevăr un profet, având dreptul de a fi onorat ca atare (cf. Deuteronom 18:15, 18; Matei 21:11; Luca 24:19; Ioan 9:17; Fapte 3:22; 7:37).

Rezultatul respingerii de la Nazaret a fost: **58. Și n-a făcut multe minuni în locul acela din pricina necredinței lor.** Din cauză că cei din Nazaret L-au respins, ei nu au venit în mare număr la El pentru a fi vindecați. Așa că cei necredincioși nu au fost vindecați. Unii au crezut și au fost vindecați. Nu trebuie să se meargă în extremă și să se spună că nimeni nu a fost vindecat în mod miraculos de Isus dacă nu a crezut din toată inima în El cu o credință desăvârșită (vezi, de exemplu, Luca 17:11–17). Pe de altă parte, ar fi un lucru la fel de nechibzuit să se nege că credința căpătată pe cale divină era de un mare ajutor (Matei 8:10; 9:22, 28, 29; Marcu 9:23) și că stăruința încăpățânată în necredință era o piedică semnificativă!

⁵⁵⁰ La fel crede și Ridderbos, *op. cit.*, p. 270, 271.

Schița capitolului 14

Tema: *Lucrarea pe care Tu l-ai dat-o să o facă*

- 14:1–12 Petrecerea dezmățată a sărbătoririi zilei de naștere a lui Irod și moartea sinistră a lui Ioan Botezătorul
- 14:13–21 Hrănirea celor cinci mii
- 14:22–33 Umblarea pe apă
- 14:34–36 Vindecări la Ghenezaret

CAPITOLUL XIV

M A T E I

14:1, 2

14 1 În vremea aceea, cârmuitorul Irod a auzit vorbindu-se despre Isus; 2 și a zis slujitorilor săi: „Acesta este Ioan Botezătorul! A înviat din morți și de aceea se fac minuni prin el.” 3 Căci Irod prinsese pe Ioan, îl legase și-l pusese în temniță, din pricina Irodiadei, nevasta fratelui său Filip; 4 pentru că Ioan îi zicea: „Nu-ți este îngăduit să o ai de nevastă.” 5 Irod ar fi vrut să-l omoare, dar se temea de norod, pentru că norodul privea pe Ioan ca pe un proroc.

6 Dar, când se prăznuia ziua nașterii lui Irod, fata Irodiadei a jucat înaintea oaspeților și a plăcut lui Irod. 7 De aceea, i-a făgăduit cu jurământ că îi va da orice va cere. 8 Îndemnată de mamă-sa, ea a zis: „Dă-mi aici, într-o farfurie, capul lui Ioan Botezătorul!” 9 Împăratul s-a întristat; dar din pricina jurămintelor sale, și de ochii celor ce ședeau la masă împreună cu el, a poruncit să i-l dea. 10 Și a trimis să taie capul lui Ioan în temniță. 11 Capul a fost adus într-o farfurie, și dat fetei, care l-a dus la mamă-sa. 12 Ucenicii lui Ioan au venit de i-au luat trupul, l-au îngropat, și s-au dus de au dat de știre lui Isus.

14:1–12 *Petrecerea dezmățată ocazionată de ziua de naștere a lui Irod
și moartea sinistră a lui Ioan Botezătorul*

Cf. Marcu 6:14–29; Luca 9:7–9

1, 2. În vremea aceea, cârmuitorul Irod a auzit vorbindu-se despre Isus; și a zis slujitorilor săi: „Acesta este Ioan Botezătorul! A înviat din morți și de aceea se fac minuni prin el.”

Expresia „în vremea aceea” este nedefinită. În combinație cu cuvintele „Ioan Botezătorul... a înviat din morți”, aluzia temporală trebuie să se refere la o perioadă de timp de după execuția lui Ioan, care a avut probabil loc la multe luni după întemnițarea lui. Nu este improbabil ca uciderea vestitorului lui Cristos să se fi petrecut la sau în apropierea începutului anului 29 d.Cr.⁵⁵¹

Un „tetrarh” (cârmuitor) a fost inițial un conducător al unei pătrimi a unei regiuni, însă mai târziu termenul a ajuns să fie folosit pentru a indica orice prinț sau guvernator mai mic în rang decât un rege (Irod cel Mare) sau un etnarh (Arhelau). Acel „Irod” la

⁵⁵¹ Pentru o discuție pe marginea datelor aproximative la care au avut loc diferitele evenimente ale lucrării lui Cristos, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 36, 188, 189; de asemenea, lucrarea *Bible Survey* a autorului, p. 59–62.

care se face referire aici și peste tot în Evangheliile în afară de Matei 2:1–19 și Luca 1:5, unde este vorba de „Irod cel Mare” sau „Irod I”, era în această perioadă conducătorul Galileii și Periei. El a ocupat această poziție din 4 până în 39 d.Cr., când a fost izgonit la Lyon în Gallia. Era fiul lui Irod cel Mare cu Malthace, samariteanca. Deși este numit doar „Irod” în Evangheliile (și în Fapte 4:27; 13:1), în altă parte (vezi, de exemplu, Josephus, *Războaiele iudaice* I.562) i se spune adesea „Antipa”. De aceea, putem considera că numele lui complet era „Irod Antipa”. Tocmai invers stau lucrurile cu omul care (conform celui mai bun text) este numit „Filip” aici în 14:3 („nevasta fratelui său Filip”), dar care este numit în altă parte „Irod” și era de aceea probabil „Irod Filip”. Pentru o mai bună înțelegere a lui 14:1–12 cu referire la Irod Antipa și Ioan Botezătorul ar trebui să se vadă ceea ce s-a spus mai devreme în legătură cu 2:22; 4:12 și 11:1–19. Vezi de asemenea tabelele de la p. 148, 173.

Pare oarecum ciudat faptul că Irod Antipa nu a știut nimic până în acel moment despre veștile sau relatările referitoare la Isus, mai ales că Domnul alesese tocmai regatul lui ca principală sferă a lucrării Sale (4:12–16; 11:20–24). Explicația lui 14:1 poate fi: *a.* că deși Irod Antipa a mai auzit de Isus, totuși vestea marii Sale faime câștigate prin cuvintele Sale de neuit și minunile Sale renumite nu a pătruns în palatul acestui conducător până acum; sau *b.* că palatul în care locuia acum Irod Antipa (Machaerus, descris mai devreme), fiind în Perea, deci mult spre sud, se afla la o distanță prea mare de Capernaum și împrejurările lui pentru ca veștile referitoare la Isus să fi ajuns la el mai devreme; sau *c.* o combinație a lui *a.* și *b.*

Când tetrarhul a fost informat despre Isus, el a fost cuprins de o mare neliniște. El a fost impresionat mai ales de relatările miracolelor lui Cristos, rezultatul marii energii care se manifesta prin El. Aceste *lucrări* ale lui Isus, chiar mai mult decât *cuvintele* Lui, l-au uimit în așa măsură încât în imaginația sa lipsită de odihnă, morbidă și înfierbântată el a văzut în Isus un „Ioan Botezătorul Redivivus” (readus la viață). Așa le-a spus el, ucigașul împovărat de vinovăție și superstițios, slujitorilor săi.

Ceea ce urmează în versetele 3 și urm. este o explicație a faptului, deja sugerat în versetul 2, că Ioan Botezătorul a murit. El nu a fost executat imediat, ci mai întâi arestat și întemnițat. Motivul care a stat la baza acestei acțiuni îndreptate împotriva lui Ioan și motivul pentru care conducătorul a ezitat să-l ucidă, ni se prezintă în relatarea care începe în versetele 3, 4. **Căci Irod prinsese pe Ioan, îl legase și-l pusese în temniță, din pricina Irodiadei, nevasta fratelui său Filip; pentru că Ioan îi zicea: „Nu-ți este îngăduit să o ai de nevastă”.** Irodiada, așa cum este arătat în tabelul din p. 173, era fiica lui Aristobul, care fusese fiul lui Irod cel Mare cu Mariamne I. Ea a fost căsătorită cu unchiul ei (fratele pe linie paternă a tatălui ei), Irod Filip, fiul lui Irod cel Mare cu Mariamne a II-a. Acestui Irod Filip ea i-a născut o fiică, despre care în 14:6 (cf. Marcu 6:22) se spune doar că este „fata Irodiadei”, însă despre care Iosif spune că purta numele de Salomea (*Antichități* XVIII.136). Mai târziu, această fiică se va căsători cu unchiul ei pe jumătate, tetrarhul Filip (Luca 3:1), devenind atât cumnata, cât și mătușa propriei sale mame! Trebuie să se observe și că mama lui Salomea, Irodiada, avea un frate care urma să devină regele Irod Agrippa I (vezi Fapte 12:1) și la care vom face referire mai târziu (vezi p. 531).

Acum, Irod Antipa, aflat în vizită la Irod Filip, s-a îndrăgostit de Irodiada. Cei doi amanți au căzut de acord să se separe de partenerii lor – Irodiada de Irod Filip; Irod Antipa de fiica lui Aretas, regele arabilor nabateeni – și să-și unească destinele. Zis și făcut. Când a auzit Ioan Botezătorul despre acest lucru, el l-a mustrat pe Irod Antipa în repetate rânduri.⁵⁵² Existau motive întemeiate pentru o asemenea mustrare, fiindcă o asemenea căsătorie era incestuoasă (Levitic 18:16; 20:21). Nu constituia oare și un adulter (Romani 7:2, 3)?

Firește că Irodiada știa foarte bine că muștrându-l pe tetrarh, Ioan o muștra implicit și pe ea. Așa că ea a insistat – poate printr-o săcăială constantă? – ca Ioan să fie executat. Cât despre Irod Antipa însuși, atitudinea sa față de acuzatorul său nu era în întregime una caracterizată de ură. De fapt, el admira chiar anumite calități ale lui Ioan. Vezi Marcu 6:20. Se datora oare admirația lui faptului că, într-un contrast izbitor cu lingușitorii care se află de obicei în jurul regilor, el era un om care îndrăznește să spună ce credea, cu alte cuvinte, unul care era drept și sfânt? Oare elocvența plină de franchețe a fost cea care îl făcea pe tetrarh să îl asculte cu bucurie? Oare conștiința domnitorului a fost cea care l-a ținut în viață pe Ioan? Pe de altă parte, Antipa trebuia să „o scoată la capăt” cu femeia pe care o considera acum soția lui, și a cărei inimă era plină de o dorință de răzbunare sălbatică și de nepotolit. I se părea imposibil să nu dea ascultare deloc dorințelor ei. Așa că el a făcut un compromis. L-a arestat pe Ioan, l-a pus în lanțuri și l-a închis într-o temniță teribilă, adâncă și fierbinte care era o parte din palatul Machaerus.⁵⁵³

Pe lângă vocea conștiinței asupra căreia atrage atenția sugestia din Marcu 6:20, exista și un alt motiv pentru care el nu l-a ucis imediat pe Ioan, așa că nici atunci când era gata să cedeze în fața presiunilor soției sale el nu și-a dus la bun sfârșit planul. Acest motiv este menționat de Matei prin următoarele cuvinte: **5. Irod ar fi vrut să-l omoare, dar se temea de norod, pentru că norodul privea pe Ioan ca pe un proroc.** Este bine să ne ferim de extreme atunci când analizăm atitudinea mulțimilor față de Ioan. La început ele i-au fost foarte favorabile (3:5, 6; 11:7–9), cu excepția conducătorilor religioși evrei din Ierusalim (Ioan 1:19–28). Probabil tocmai datorită influenței lor, entuziasmul zgomotos de la început față de Ioan s-a răcit, de fapt a fost înlocuit în cazul multora de o atitudine critică plină de ostilitate (Matei 11:16–18). Însă nici chiar această atitudine critică împotrivoitoare nu era unanimă. În plus, e posibil ca mai mulți factori să fi cooperat în vederea schimbării atitudinii mulțimilor față de Ioan din nou într-una mult mai favorabilă; de exemplu, *a.* printre cei care îl urmau pe Isus, înalta prețuire pe care i-o arăta El lui Ioan (Matei 11:9–11); *b.* printre ceilalți în general, simpatia trezită de întemnițarea sa crudă; și *c.* antipatia oamenilor față de Irod Antipa, omul care l-a întemnițat pe Ioan. Orice alt motiv ar mai fi existat, este un fapt că atitudinea favorabilă a mulțimilor față de Ioan, cel puțin până acolo încât îl considerau a fi (sau după moartea lui, a fi fost) un profet, este descrisă nu numai aici în 14:5, ci și în 21:26.

⁵⁵² Observați imperfectul: ἐλεγε.

⁵⁵³ Pe lângă sursele menționate în nota de subsol 465 de la p. 435, vezi și descrierea plină de vioiciune a acestei fortărețe și a temniței ei din A. Edersheim, *op. cit.*, vol. I, p. 658–660.

Atunci ce a dus la execuția lui Ioan Botezătorul la porunca lui Irod Antipa? Răspunsul este dat în versetele 6–10. Dar, când se prăznuia ziua nașterii lui Irod, fata Irodiadei a jucat înaintea oaspeților și a plăcut lui Irod. De aceea, i-a făgăduit cu jurământ că îi va da orice va cere. Îndemnată de mamă-sa, ea a zis: „Dă-mi aici, într-o farfurie, capul lui Ioan Botezătorul!” Împăratul s-a întristat; dar din pricina jurămintelor sale, și de ochii celor ce ședea la masă împreună cu el, a poruncit să i-l dea. Și a trimis să taie capul lui Ioan în temniță. A sosit ziua de naștere a lui Irod Antipa. Acest lucru i-a adus Irodiadei ocazia pe care o așteptase cu nerăbdare. S-a organizat, firește, un banchet. Era împotriva moravurilor vremii ca femeile să mănânce împreună cu bărbații (cf. Estera 1:9). Cu toate acestea, când bărbații trebuiau distrați, sexul frumos nu mai era deloc ignorat. Din povestea Esterei aflăm că împărăteasa Vasti a refuzat un asemenea tratament. Irodiada avea alte năravuri. Ea era dispusă să-și lase chiar și fiica să distreze mesenii. Regina era gata să folosească orice mijloc pentru a se răzbuna pe dușmanul ei, Ioan Botezătorul. Așa că, cu consimțământul bucurios al mamei ei, Salomea a dansat „în mijlocul” – a se traduce aici probabil „înaintea” – musafirilor de sex masculin. Oare a ghicit mama ei prin intuiția ei feminină ajutată de o bună cunoaștere a slăbiciunilor soțului ei ce se va întâmpla? Poate că ea însăși a și pus la cale totul? Indiferent cum ar fi stat lucrurile, cert este că atunci când totul a început să meargă așa cum dorea ea, era gata de atac. Este clar că fiica ei era într-un gând cu ea.

Nu ne trebuie prea multă imaginație pentru a ne da seama ce fel de oaspeți a invitat probabil Irod la un asemenea banchet. Vezi Marcu 6:21. Firește că pe unii pentru care plăcerile senzuale însemnau totul. Cf. Estera 1:3, 10; Daniel 5:1, 4, 23. Erau măcar trei când o priveau pe Salomea dansând ritmic și seducător? Înfățișarea ei fermecătoare și mișcările ei exotice l-au încântat atât de mult pe Irod încât, uitând complet de orice bună-cuviință și de demnitatea lui – dacă a avut vreodată! – și nebănuind că ceea ce avea să rostească poate avea consecințe serioase, a promis sub jurământ că îi va da lui Salomea tot ce îi va cere, „fie și jumătate din împărăția” lui (Marcu 6:23). Fata, instigată de mama ei, a răspuns: „Dă-mi aici, într-o farfurie, capul lui Ioan Botezătorul!” Mai mult, ea l-a vrut „îndată” (Marcu 6:25).⁵⁵⁴

Irod Antipa era în mod cert într-o încurcătură. „Regele” – titlul este folosit acum cu un sens vag, foarte general, fiindcă practic acest om nu era rege și nici nu avea să devină vreodată – s-a întristat. Conștiința îi spunea că este un lucru rău să dea ordin ca Ioan să fie executat. Este o crimă chiar. Probabil că a realizat și că făcând acest lucru va atrage asupra sa mânia celor care îl apreciau pe Ioan. Pe de altă parte,

Cerul nu are o furie ca cea a dragostei preschimbată în ură,

Nici iadul o mânie ca cea a unei femei care a fost batjocorită

— Congreve, *Mireasa îndoliată*, actul al III-lea.

⁵⁵⁴ Substantivul πλῆξ poate fi tradus „farfurie” sau „vas”; cf. „platou din lemn de brad”. În greaca modernă, πλῆξ înseamnă platou sau masă. Traducerea lui Marcu 6:25b din A.V. – „Voiesc ca tu să-mi dai în curând pe o farfurie mare capul lui Ioan Botezătorul” – era fără îndoială excelentă la vremea ei, însă nu este destul de clară astăzi.

Să ne imaginăm câtă batjocură ar fi trebuit să îndure Irod acum din partea Irodiadei dacă ar fi refuzat să îi facă pe plac! Însă ea nici nu este pomenită în acest punct. Și-a făcut partea ei și își putea permite să aștepte urmările. Cu toate acestea, textul menționează argumentul care a cântărit probabil cel mai greu în deliberarea mintală a „regelui”, anume jurământul său public, făcut probabil foarte răspicat. Cum ar putea viola el un asemenea jurământ?⁵⁵⁵

Se poate aduce argumentul că ar fi putut ieși din această situație spunându-i lui Salomea: „Ți-am promis că te voi răsplăti cu un *dar*; nu că voi comite o *crimă*”. Sau: „Eu ți-am promis *ție* un *dar*, nu mamei tale”. Însă cea mai bună soluție ar fi fost să spună: „Văd acum că am păcătuit când am făcut această promisiune, de aceea mi-o retrag”. Însă lui Irod îi lipsea curajul, umilința și poate chiar și limpezimea minții pentru a se gândi la asemenea răspunsuri.

De cea mai mare importanță pentru el erau jurămintele făcute înaintea oaspeților și dorința de a nu fi făcut de rușine în fața lor.

Așadar, ordinul a fost dat și Irod Antipa „a trimis să taie capul lui Ioan în temniță”⁵⁵⁶. Continuarea: **11. Capul a fost adus într-o farfurie, și dat fetei, care l-a dus la mamă-sa.** Se întâmplă în mod frecvent că de la un banchet le sunt aduse anumite bucate celor care nu pot participa la el. Aceasta a fost deci porția reginei pline de răutate. Cât de dulce i-a fost răzbunarea? Mai degrabă, cât de groaznică și plină de consecințe amare atât pentru „rege”, cât și pentru regină!

Cât despre rezultatele acțiunii tetrarhului luate în ansamblul lor (repudierea propriei soții, căsătoria cu Irodiada și uciderea lui Ioan), observați următoarele:

- a. *Mulți dintre iudei îl priveau cu o dezaprobare crescândă*
- b. *El a trezit mânia lui Aretas, tatăl primei sale soții.*

Aretas s-a supărat cumplit pentru ceea ce îi făcuse Irod fiicei sale. De aceea, el a pornit un război împotriva lui, „iar în bătălia care a urmat, a pierit toată armata lui Irod” (Josephus, *Antichități* XVIII.114, 116, pentru ambele puncte, a. și b.).

- c. *Izgonirea lui Irod*

Caius Cezar, cunoscut de noi ca împăratul Caligula, care a domnit peste Imperiul roman în perioada 37-41 d.Cr., l-a ridicat la scurt timp după urcarea sa pe tron pe fratele Irodiadei, anume pe Irod Agrippa I (vezi Fapte 12:1), la rangul de rege, dându-i toate onorurile și prerogativele legate de această poziție înaltă. Acest lucru a făcut ca Irodiada să devină foarte geloasă. Ea a refuzat să recunoască poziția fratelui ei și l-a îmboldit pe

⁵⁵⁵ Josephus menționează încă un factor care l-a influențat probabil pe Irod atunci când a luat decizia de a-l executa pe Ioan, anume că dacă el ar fi rămas în viață și popular, oamenii ar fi putut fi dispuși să-i urmeze sfatul chiar dacă i-ar fi îndemnat să înceapă o revoltă (*Antichități* XVIII.118, 119). Nimic de genul acesta nu este pomenit în Scriptură. E posibil însă să fi fost ceva adevăr în această idee. Ea nu este în conflict cu nimic din textul lui Matei sau a lui Marcu. Însă putem fi siguri că autorii inspirați, accentuând problema jurămintelor făcute înaintea oaspeților, scot în evidență ceea ce conta cu adevărat cel mai mult pentru Irod Antipa.

⁵⁵⁶ Deși atunci când traduc expresia πέμψας ἀπεκεφάλισεν cei mai mulți traducători folosesc două verbe („a trimis să taie”), nu este clar de ce e nevoie de acest lucru, mai ales că este binecunoscut faptul că în asemenea combinații ideea de „a trimite” rămâne în planul al doilea. De aceea, eu prefer împreună cu N.E.B. traducerea: „el i-a tăiat capul lui Ioan”. La fel și Biblia olandeză (Nieuwe Vertaling): „...en hij liet Johannes in de gevangenis onthoofden”.

soțul ei să plece la Roma pentru a obține un statut asemănător. Irod Antipa i s-a opus o vreme, dar în cele din urmă a cedat. Însă Irod Agrippa I, auzind despre acest lucru, l-a trimis pe libertul său Fortunatus la Roma cu anumite scrisori în care arăta că Irod Antipa era chiar și în acel moment aliat cu părți și conspira cu ei împotriva împăratului. Chiar în momentul în care îl întâmpina pe Irod Antipa, împăratul avea în mână și scrisorile lui Irod Agrippa. Din moment ce tetrarhul nu a putut dezminți dovezile pe care ele le aduceau împotriva lui, i-a fost luată toată puterea și a fost exilat pe viață la Lyon, în Gallia. Teritoriile lui au fost adăugate la cele peste care domnea Agrippa.

Ce s-a întâmplat oare cu Irodiada? Ea era împreună cu soțul ei atunci când s-a dat această sentință. Când a auzit împăratul că este sora lui Agrippa, din considerație pentru fratele ei, a scutit-o de pedeapsă și a permis să-și păstreze toate proprietățile personale. Pentru a-i face dreptate, trebuie spus că puțină virtute care i-a mai rămas s-a arătat în aceste clipe, fiindcă ea a decis să rămână cu soțul ei și să-l însoțească în exilul lui.⁵⁵⁷

Povestea lui Ioan Botezătorul se încheie astfel: **12. Ucenicii lui Ioan au venit de i-au luat trupul, l-au îngropat, și s-au dus de au dat de știre lui Isus.** Pentru „ucenicii lui Ioan”, vezi cele referitoare la 9:14; 11:1–3; de asemenea, C.N.T. la Ioan 3:25, 26. Având în vedere că lor li s-a permis să-l viziteze pe Ioan în temniță, nu este surprinzător faptul că li s-a dat voie să-i înmormânteze în mod onorabil trupul decapitat. Însuși faptul că acești ucenici, acum că învățătorul lor a fost decapitat, au venit la Isus ca să-I spună ce s-a întâmplat pare să indice că ei erau în termeni buni cu El; și nu numai atât, ci și că credeau în El. Oare nu pare să indice acest fapt și că răspunsul trimis de Isus lui Ioan (11:4) a fost unul pe care acesta l-a acceptat?⁵⁵⁸ Pentru mai multe informații privitoare la Ioan Botezătorul, vezi Rezumatul Capitolului 11, de la p. 455.

13 Isus, când a auzit vestea aceasta, a plecat de acolo într-o corabie, ca să Se ducă singur la o parte, într-un loc pustiu. Noroadale, când au auzit lucrul acesta, au ieșit din cetăți și s-au luat după El pe jos. 14 Când a ieșit din corabie, Isus a văzut o gloată mare, I s-a făcut milă de ea, și a vindecat pe cei bolnavi.

15 Când s-a înserat, ucenicii s-au apropiat de El, și I-au zis: „Locul acesta este pustiu, și vremea iată că a trecut; dă drumul noroadelor să se ducă prin sate să-și cumpere de mâncare.” 16 „N-au nevoie să plece,” le-a răspuns Isus; „dați-le voi să mănânce.” 17 Dar ei I-au zis: „N-avem aici decât cinci pâini și doi pești.” 18 Și El le-a zis: „Aduceți-i aici la Mine.” 19 Apoi a poruncit noroadelor să șadă pe iarbă, a luat cele cinci pâini și cei doi pești, Și-a ridicat ochii spre cer, a binecuvântat, a frânt pâinile și le-a dat ucenicilor, iar ei le-au împărțit noroadelor. 20 Toți au mâncat și s-au săturat. Și s-au ridicat douăsprezece coșuri pline cu rămășițele de fărmături. 21 Cei ce mâncaseră, erau ca la cinci mii de bărbați, afară de femei și de copii.

14:13–21 *Hrănirea celor cinci mii*

Cf. Marcu 6:30–44; Luca 9:10–17; Ioan 6:1–14

Reiese clar din Matei 14:1, 2, 12, 13; Marcu 6:29–32 și Luca 9:7–10, că cel puțin următoarele evenimente aparțin intervalului dintre execuția lui Ioan și retragerea lui

⁵⁵⁷ Vezi relatarea impresionantă a acestei încercări a lui Irod Antipa și a Irodiadei care a eșuat atât de lamentabil din lucrarea lui Josephus, *Antichități* XVIII.238–256.

⁵⁵⁸ R. C. H. Lenski, *op. cit.*, p. 544.

Isus într-un loc pustiu (Matei 14:13): *a.* înmormântarea lui Ioan, *b.* ucenicii lui Ioan îi relatează lui Isus moartea acestuia, *c.* Cei doisprezece îi dau raportul lui Isus cu privire la călătoria lor misionară, și *d.* veștile pe care le primește Irod Antipa despre lucrările lui Isus îl fac să exclame: „Acesta este Ioan Botezătorul; a înviat din morți; de aceea are aceste puteri miraculoase”. Toate aceste evenimente par să fi acoperit o perioadă de câteva săptămâni. De aceea, nu este surprinzător că hrănirea celor cinci mii, descrisă aici în 14:13–21, a avut loc în apropierea Paștelor, probabil în luna aprilie a anului 29 d.Cr., așa cum reiese din Ioan 6:4. Marea lucrare din Galilea, care a durat probabil din luna decembrie a lui 27 d.Cr. până în luna aprilie a anului 29 d.Cr., a ajuns la sfârșitul ei. Peste încă un an Mielul lui Dumnezeu va face ispășire pentru păcatele tuturor celor care cred în El prin moartea Sa pe cruce.

13. Isus, când a auzit vestea aceasta, a plecat de acolo într-o corabie, ca să Se ducă singur la o parte, într-un loc pustiu. Având în vedere cele precedente, este firesc să se presupună că ceea ce a auzit Isus era relatarea ucenicilor lui Ioan Botezătorul despre moartea și înmormântarea învățătorului lor și despre evenimentele care au dus la executarea lui. Vestea șocantă a morții crude a lui Ioan cerea o perioadă de reflecție și de meditare în liniște. În plus, ucenicii se întorseseră recent din călătoria lor misionară. Și ei au simțit probabil nevoia de a fi singuri cu Învățătorul lor pentru a-I povesti „tot” ce li s-a întâmplat. Pe litoralul vestic aglomerat – mai ales în dreptul orașului Capernaum – nu exista posibilitatea izolării și a relaxării. Acest aspect este menționat în mod specific de Marcu (6:30–32; cf. Luca 9:10, 11). De aceea, nu trebuie să se lege prea strâns această retragere de teroarea din inima lui Irod Antipa, ca și cum Isus, realizând că nu sosise încă momentul pentru a-Și da viața, ar fi fugit de el. Trebuie să se țină minte că retragerea despre care se vorbește aici era una temporară. De fapt, imediat după aceea, Isus Se întoarce pe țărmul vestic, la Ghenezaret (Matei 14:34; cf. Marcu 6:53), și puțin mai târziu, la sinagoga din Capernaum, unde rostește discursul despre Pâinea vieții (Ioan 6:59). De aceea, adevărata retragere din Lucrare nu începe aici, ci în Matei 15:21; Marcu 7:24; vezi mai sus, la p. 8, 9.

Afirmația că Isus S-a retras „singur” nu înseamnă că El a străbătut marea fără ucenicii Săi. Aceștia erau cu El (14:15–19, 22). În Ioan 6:3–14 unii sunt menționați chiar și cu numele. Însă afirmația din versetul 13 înseamnă că El voia să plece din mijlocul mulțimilor pentru a fi singur cu ucenicii Săi pentru o vreme. Locul pustiu sau liniștit spre care Se îndrepta Isus și micul Său grup era în vecinătatea Betsaidei (Luca 9:10), adică, a Betsaidei Iulia, după toate probabilitățile, care a fost inițial un sat de pescari de pe malul nord-estic al Mării Galileii. El a fost reconstruit, întărit și numit după fiica împăratului August.⁵⁵⁹

La mai puțin de doi km spre sud de acest oraș există o mică platformă cu un sol bogat. Un deal se înalță exact în spatele acestui loc. Isus S-a suit pe deal (Ioan 6:3; cf. Matei 14:23). Continuarea: **Noroadele, când au auzit lucrul acesta, au ieșit din cetăți și s-au luat după El pe jos.** Oamenii din diferitele orașe și sate, observând că Isus a urcat

⁵⁵⁹ Pentru argumentele care sprijină ipoteza că este vorba într-adevăr de Betsaida Iulia, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 216–218.

într-o barcă și Se îndrepta spre Betsaida Iulia, au mers de-a lungul țărmului nordic al lacului, pentru a putea fi cu El încă o dată. Ei fuseseră cu adevărat impresionați de acest Făcător de minuni (Ioan 6:2). Erau gata să înfrunte orice obstacol pentru a putea fi cu El.

14. Când a ieșit din corabie*, Isus a văzut o gloată mare, I s-a făcut milă de ea, și a vindecat pe cei bolnavi.

Când Isus a ieșit din locul de pe deal unde Se retrăsese (v. 13), El a văzut o mare mulțime. Ioan descrie scena astfel: „Isus S-a suit pe munte... Și-a ridicat ochii, și a văzut că o mare gloată vine spre El” (6:3, 5). Luca prezintă aceeași idee: „Noroadale... au mers după El. Isus le-a primit bine”.⁵⁶⁰ În loc să Se adreseze acestei mari mulțimi după cum urmează: „Am venit aici să Mă odihnesc și să meditez în liniște; așa că vă rog să plecați la casele voastre și ne vom vedea altă dată”, lui Isus „I s-a făcut milă de ea”. O altă traducere excelentă ar fi: „inima Lui L-a tras spre ei”.⁵⁶¹ Pentru o discuție mai amplă pe marginea acestei simpatii, vezi cele referitoare la 8:17 și 9:36. Nevoile oamenilor, bolnavi, ignoranți, nemângâiați și flămânzi (așa cum urmau să devină curând, v. 15, 16), însemnau mult mai mult pentru El decât bunăstarea și preferințele Lui. Așa că i-a vindecat pe bolnavi (cf. 4:23, 24; 8:16, 17; 9:35; 11:4, 5), în ciuda *a. propriei* oboseli și *b. a motivațiilor lor* pământești, materialiste (Ioan 6:2, 15, 26, 66). Nu trebuie să neglijăm faptul că făcând acest lucru în asemenea împrejurări El le dădea și un exemplu ucenicilor (10:8), și într-un fel și întregii Biserici din toate veacurile (Matei 5:43–48; Luca 6:27–36; Ioan 13:14, 15; Efeseni 4:32–5:2).

Isus nu numai că i-a vindecat pe bolnavi, ci le-a și dat anumite învățături oamenilor (Marcu 6:34). Toată această activitate a durat probabil destul de mult. Aproape imediat cum a ieșit din locul unde se retrăseseră pentru a merge la mulțimi, Isus l-a întrebat pe Filip, pentru a-l testa: „De unde vom lua pâine ca să-i hrănim pe oamenii aceștia?” Filip I-a răspuns: „Pâinea cumpărată în schimbul celor două sute de dinari pe care îi avem nu va fi destulă pentru ca fiecare să poată să guste măcar din ea”. Așadar, Filip se lupta cu această problemă; la fel și Andrei. Isus a știut tot timpul ce urma să facă (Ioan 6:5–9). Însă ucenicii nu știau ce e de făcut, în ciuda minunilor la care asistaseră. **15. Când s-a inserat, ucenicii s-au apropiat de El, și I-au zis: „Locul acesta este pustiu, și vremea iată că a trecut; dă drumul noroadelor să se ducă prin sate să-și cumpere de mâncare”.** Deși soarele nu apunea încă, se făcea totuși târziu. Prin minunile și învățatura Sa, Isus a captivat în așa măsură mulțimile mari de oameni, încât nici acum nu aveau de gând

* În textul autorului nu apare cuvântul „corabie”, probabil că acesta și este motivul pentru care el spune în cele ce urmează că Isus a ieșit din locul retras de pe deal. (n.tr.)

⁵⁶⁰ Vezi F. W. Grosheide, *Het Heilig Evangelie volgens Mattheus (Commentaar op het Nieuwe Testament)*, p. 233: „Din locul retras în care sosise Isus, El iese și întâmpină mulțimile”. Aceasta este și părerea lui Lenski, *op. cit.*, p. 545, 546. Ea pare să fie sprijinită în mod cert de Matei, Luca și Ioan, care spun toți că Isus a debarcat înainte de venirea mulțimilor. *Ele vin după El. El ajunge acolo primul, Se suie pe deal, apoi vede mulțimile sosind și vine să le salute. Atunci când trei din cele patru Evanghelii sunt de acord cu privire la acest aspect, așa cum se întâmplă aici, nu este înțelept să se ignore acest lucru și să se urmeze ce pare să spună Marcu 6:33b (care are multe variante textuale).*

⁵⁶¹ Verbul folosit este ἐπιλαχνίσθη. Cu privire la substantivul înrudit, vezi nota de subsol 58 din C.N.T. la Filipeni.

să plece. Dacă s-ar fi pregătit să plece, ele ar fi avut de străbătut un drum lung. Așa că ucenicii I-au adus aminte Învățătorului lor că se găsesc într-un loc pustiu și că e târziu.

„Locul acesta este pustiu”, ziceau ei. Cu alte cuvinte, nu suntem într-un oraș unde sunt tot felul de locuri de unde să se poată cumpăra hrană; acesta este un ținut părăsit. Mersul până în satele din împrejurimi ar lua timp. În plus, „vremea iată că a trecut”, se referă probabil la acele momente ale zilei când se poate cumpăra în general hrană. Prin urmare, ucenicii Îl sfătuiesc pe Isus să le dea drumul oamenilor acum, pentru ca ei să mai poată merge la fermele din împrejurimi pentru a-și putea cumpăra hrană.

Răspunsul lui Cristos a fost surprinzător: 16. **„N-au nevoie să plece”, le-a răspuns Isus; „dați-le voi să mănânce”.** Această poruncă îi năucește pe ucenici. Voia El să spună că resursele lor materiale foarte limitate ar fi de ajuns pentru a hrăni mulțimea cea mare? Cu siguranță că El nu ar fi putut spune așa ceva! Vezi Marcu 6:37; Luca 9:13.

Atunci ce voia să le spună Învățătorul ucenicilor când le poruncește să le dea de mâncare oamenilor? S-ar putea să fie imposibil să se dea un răspuns pe deplin mulțumitor la întrebarea aceasta. Totuși, pot fi subliniate câteva lucruri.

a. Isus vrea să spună că acești oameni nu trebuie să se eschiveze așa de ușor de anumite responsabilități. Ei erau adesea gata să procedeze astfel și să spună: „Dă drumul noroadelor” (aici în 14:15); „Dă-i drumul” (canaanencei, 15:23). Ei i-au „muștrat” chiar pe părinții care și-au adus copilașii la Isus ca să-i binecuvânteze (19:13). Vezi și Luca 9:49, 50. „Nu-L deranjați pe Învățător și nu ne deranjați pe noi”, era prea adesea sloganul lor. În lumina acestor evidențe, este corect să se spună că Isus vrea să le aducă aminte acestor oameni că încercarea de a scăpa pur și simplu de cei în nevoie nu este o soluție. În mod cert nu așa rezolvă Dumnezeu lucrurile (Matei 5:43–48; 11:25–30; Luca 6:27–38; Ioan 3:16).

b. El vrea ca ei să ceară, să caute, să bată (Matei 7:7, 8); cu alte cuvinte, să pretindă promisiunile lui Dumnezeu pentru sine și să meargă la El, care este în stare să împlinească orice fel de nevoie. El care a dat vin atunci când se terminase (Ioan 2:1–11) nu poate să dea oare și pâine?

c. Având în vedere că „pâinea”, așa cum este folosit acest termen în această relatare (vezi v. 17, 19), vorbește despre nevoile fizice, dar ne trimite și la descrierea lui Isus ca Pâine a vieții (Ioan 6:35, 48), nu le spune El oare acestor „pescari de oameni” că ei trebuie să fie unealta din mâna lui Dumnezeu prin care El împlinește nevoile *spirituale* ale mulțimilor?

17. **Dar ei I-au zis: „N-avem aici decât cinci pâini și doi pești”.** Isus însuși a fost Cel care le spusese ucenicilor să numere câte pâini au. Ei „au văzut câte pâini au, și au răspuns: «Cinci, și doi pești»” (Marcu 6:38). Evanghelia după Ioan ne dă și mai multe detalii: „Unul din ucenicii Săi, Andrei, fratele lui Simon Petru, I-a zis: «Este aici un băiețel care are cinci pâini de orz și doi pești, dar ce sunt acestea la atâția?»” (Ioan 6:8, 9). Pentru „pâine” originalul folosește un termen care nu ar trebui tradus prin „franzele”, din moment ce acest cuvânt are un sens care este complet străin de cel al originalului. Pâinea despre care era vorba era ceva asemănător cu clătitele de astăzi, era rotundă și plată. Uneori termenul folosit în original înseamnă pur și simplu *pâine*.

Ceea ce merită accentuat aici în versetul 17 este că acești oameni dădeau nu un răspuns al credinței, ci unul care era aproape al disperării: „N-avem aici decât...”; sau literal: „Nu avem nimic aici, cu excepția a cinci pâini și doi pești.” Este evident că ucenicii nu au reușit să priceapă sensul real al îndemnului „Dați-le *voi* să mănânce”. Domnul lor urmează să le întărească acum credința prin intermediul unui miracol de neuitat: 18, 19. Și El le-a zis: „Aduceți-i aici la Mine”. Apoi a poruncit noroadelor să șadă pe iarbă, a luat cele cinci pâini și cei doi pești, Și-a ridicat ochii spre cer, a binecuvântat, a frânt pâinile și le-a dat ucenicilor, iar ei le-au împărțit noroadelor. Dintre toți evangheliștii, Matei este singurul care reproduce ordinul lui Isus: „Aduceți-i aici la Mine”. Se subînțelege, firește, faptul că cele cinci pâini și cei doi pești au fost cumpărați de la băieții și aduși la Isus. Apoi Domnul dă un alt ordin, anume ca oamenii să stea jos pe iarbă. Această poruncă a fost ușor de împlinit, din moment ce în această perioadă a anului coastele dealului au fost probabil acoperite de iarbă. Așa că oamenii s-au așezat. Conform spuselor lui Marcu (6:40), ei au format grupuri de câte cincizeci și o sută de persoane.

Prin această grupare a oamenilor se obține o imagine încântătoare: „Și au șezut jos în cete”, sau chiar „în răzoare”, *dacă* mai răzbate sensul de bază al expresiei originale⁵⁶² din pasajul marcan, lucru care însă nu este sigur. S-ar putea să trebuiască să ne mulțumim cu sensul mai slab „în grupuri” sau „grupuri-grupulețe”. Cu toate acestea, a existat acest tablou viu colorat al unor oameni îmbrăcați în haine de diverse culori, șezând sub cupola albastră a cerului, pe covorul verde al ierbii și cu Marea Galileii alături.

Isus ia cele două pâini și cei doi pești. El Își înalță privirea spre cer. Pentru această înălțare a privirii în rugăciune, vezi și Psalmul 25:15; 121:1; 123:1, 2; 141:8; 145:15; Ioan 11:41; 17:1; 1 Timotei 2:8.⁵⁶³

Privind spre cer, Isus a „binecuvântat” (literal). Același verb se regăsește și în textele paralele din Sinoptice (Marcu 6:41; Luca 9:16). Ioan, pe de altă parte, spune că „a mulțumit” (6:11). Soluția: „a binecuvântat” înseamnă în acest caz „a mulțumit” și poate fi tradus astfel. Când o persoană Îl binecuvântează pe Dumnezeu sau Îl laudă nu Îi aduce ea oare mulțumiri?⁵⁶⁴ Era un obicei al evreilor să Îi mulțumească lui Dumnezeu înainte de a se așeza la masă. Cu toate acestea, din moment ce reiese cu putere din Evanghelii că Domnul nostru nu a vorbit niciodată în felul cărturarilor, deci cuvintele Lui erau caracterizate mereu de prospețime și originalitate (cf. Matei 7:29), noi putem foarte bine să credem că acest lucru era adevărat și în cazul de față.

Apoi El a început să rupă bucăți din pâini pe care le-a dat ucenicilor Săi să le pună în coșuri (adunate de la oameni?) și să le împartă la cei prezenți. În cazul peștilor, procedura este oarecum similară.

Frumusețea șocantă a relatării este sporită de faptul că sunt folosite doar câteva cuvinte simple pentru a relata minunea înmulțirii bucăților. S-ar putea spune chiar

⁵⁶² Expresia aceasta este *πρασιαὶ πρασιαί*.

⁵⁶³ Subiectul *Prayer postures* (Pozii în rugăciune) este tratat destul de amănunțit în C.N.T. la 1 și 2 Timotei și Tit, p. 103–104.

⁵⁶⁴ La timpul prezent, persoana întâi, singular, indicativ, cele două verbe sunt *εὐλογέω* și *εὐχαριστέω*.

că minunea este mai mult sugerată decât descrisă: **20. Toți au mâncat și s-au săturat.** Când anume s-au înmulțit pâinea și peștii? „În mâinile Sale?” Posibil, însă nici măcar acest lucru nu ni se spune. Tot ce știm de fapt este că a fost suficientă pâine – de fapt, suficientă și încă și în plus – pentru toată lumea: la un moment dat între frângerea pâinii și umplerea coșurilor cu fărâmituri s-a întâmplat după toate probabilitățile minunea. Toți – bărbați, femei, copii – au mâncat și „s-au săturat”, adică, „au mâncat cât au vrut”, „și-au potolit complet foamea”. Pentru sensul și istoria verbului folosit în original vezi nota de subsol 267 de la p. 250. **Și s-au ridicat douăsprezece coșuri pline cu rămășițele de fărâmituri.** Risipa este păcat. În plus, chiar rabinii au dat reguli precise privitoare la felul în care trebuie adunate rămășițele de la masă și folosite. Așa că oamenii erau familiarizați cu această idee. Mai erau și alții care aveau nevoie de hrană: băiatul de la care cumpăraseră merindele, dacă mai era prin preajmă, ucenicii, săracii care aveau să fie întâlniți a doua zi, Isus însuși. Probabil că unii au luat mai mult decât puteau mânca. Când ucenicii au revenit, echipați probabil cu coșuri de nuiiele, ei au adunat nu mai puțin de douăsprezece coșuri pline de rămășițe.

Pentru a accentua amploarea miracolului, este indicat acum numărul celor prezenți: **21. Cei ce mâncaseră, erau ca la cinci mii de bărbați, afară de femei și de copii.** Este foarte probabil că motivul pentru care numai bărbații au fost numărați – cel puțin unul dintre motive – a fost că ei constituiau marea majoritate. Ar fi greu de imaginat că ar fi venit multe femei care aveau în grijă copii mici tocmai de la Capernaum și din împrejurimile sale, până pe țărmul nord-estic al Mării Galileii. O parte din acest teren este accidentat și greu de parcurs. Fără a socoti femeile și copiii, au fost hrăniți în mod miraculos nu mai puțin de cinci mii de persoane. Probabil că numărătoarea a fost ușor de făcut, având în vedere că s-a stat în grupuri de cincizeci și o sută.

Este o nechibzuință să încercăm să explicăm cu ajutorul logicii ceea ce s-a întâmplat aici. Un exemplu de asemenea încercare este descris în C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 227.

Cât despre semnificația minunii, ar trebui observate următoarele:

a. Indică ceva ce se află dincolo de ea, adică trece de la dar la Dătător. Acest lucru reiese clar nu numai din Marcu 6:52 (cf. 8:17–21; Matei 16:8–11), ci și, mai ales, din discursul lui Cristos despre Pâinea vieții, aflat în capitolul 6 al Evangheliei după Ioan, vezi mai ales versetele 35 și 48. Isus este descris ca Mântuitorul perfect, Cel care Se îngrijește atât de trup, cât și de suflet.

b. Ea Îl indică pe Cristos și ca împlinirea profeției vechi-testamentare, ca Cel spre care arată profeții. Le-a dat Moise evreilor mană (Exod 16:15)? Aceasta a fost doar o umbră a Celui care era „adevărata pâine din cer” (Ioan 6:32). A fost folosit de Dumnezeu Ilie ca să aibă grijă să nu se termine niciodată făina și uleiul din vasul văduvei (1 Regi 17:16)? Și și-a adus aminte poporul cum au fost hrăniți prin Elisei o sută de oameni cu douăzeci de pâini de orz, în așa fel încât au mai rămas și resturi (2 Regi 4:43, 44)? Aici, cu Isus la Betsaida Iulia, erau peste cinci mii de oameni pentru care doi pâini și cinci pești erau mai mult decât de ajuns. Nu este de mirare că

oamenii au spus: „Cu adevărat, acesta este prorocul cel așteptat în lume” (Ioan 6:14; cf. Deuteronom 18:15–18).⁵⁶⁵

Da, mulțimea era plină de entuziasm – genul de fervoare care pune stăpânire pe evrei în preajma Paștelor. Ei erau gata să dea năvală la Ierusalim, avându-L în mijlocul lor pe *omul lor tare*, ca să-L încoroneze ca rege! Însă Cel al cărui regat nu este din această lume (Ioan 18:36) a trimis acasă mulțimile, la fel și pe ucenici, și S-a îndreptat spre vârful dealului ca să poată fi singur – doar cu Tatăl Său ceresc, așa cum se va arăta în următoarea secțiune.

22 Îndată după aceea, Isus a silit pe ucenicii Săi să intre în corabie și să treacă înaintea Lui de partea cealaltă, până va da drumul noroadelor. 23 După ce a dat drumul noroadelor, S-a suit pe munte să Se roage, singur, la o parte. Se înnoptase, și El era singur acolo. 24 În timpul acesta, corabia era învăluită de valuri în mijlocul mării; căci vântul era împotrivă. 25 Când se îngâna ziua cu noaptea, Isus a venit la ei, umblând pe mare. 26 Când L-au văzut ucenicii umblând pe mare, s-au spăimântat, și au zis: „Este o nălucă! Și de frică au țipat. 27 Isus le-a zis îndată: „Îndrăzniți, Eu sunt; nu vă temeți!” 28 „Doamne,” I-a răspuns Petru, „dacă ești Tu, poruncește-mi să vin la Tine pe ape.” 29 „Vino!” i-a zis Isus. Petru a coborât din corabie, și a început să umble pe ape ca să meargă la Isus. 30 Dar, când a văzut că vântul era tare, s-a temut; și fiindcă începea să se afunde, a strigat: „Doamne, scapă-mă!” 31 Îndată, Isus a întins mâna, l-a apucat, și i-a zis: „Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoi?” 32 Și după ce au intrat în corabie, a stat vântul. 33 Cei ce erau în corabie au venit de s-au închinat înaintea lui Isus și I-au zis: „Cu adevărat, Tu ești Fiul lui Dumnezeu!”

14:22–33 Umblarea pe apă

Cf. Marcu 6:45–52; Ioan 6:15–21

Această secțiune vorbește despre separare, furtună și îngrijorare (v. 22–24), spaimă (v. 25, 26), încurajare (v. 27), nehotărâre (v. 28–32) și adorare (v. 32, 33). Prima parte (v. 22–27) poate fi privită ca o istorisire cu tema: *Pe marea furtunoasă Cristos le vorbește ucenicilor Săi despre pace*. Văzut astfel, pasajul conține o descriere *a.* a ucenicilor fără Isus (v. 22–24); *b.* a ucenicilor cu un Isus neidentificat (v. 25, 26); și *c.* a ucenicilor cu Isus, pe care ei Îl recunosc acum fiindcă le vorbește despre pace (v. 27).

Descrierea ucenicilor fără Isus începe după cum urmează: 22. **Îndată după aceea, Isus a silit pe ucenicii Săi să intre în corabie și să treacă înaintea Lui de partea cealaltă, până va da drumul noroadelor.** De ce a dorit Isus să trimită mulțimile acasă? Un răspuns simplu ar fi acela că mulți dintre cei prezenți erau cu El deja de multă vreme și se aflau la o distanță considerabilă de casele lor; mai mult, pe baza versetului 14:15 se poate adăuga că în curând urma să se lase întunericul, sau poate că acest lucru s-a și întâmplat. Un alt răspuns foarte general și care se înțelege de la sine și poate fi aplicat în multe cazuri, este că era necesar ca oamenii să fie *trimiși* acasă pentru că, după ce tocmai au asistat la – mai degrabă *au experimentat* pe pielea lor – un miracol uimitor, nu erau deloc dispuși să se despartă de Făcătorul de minuni. Însă există și un motiv specific pentru care Isus a decis să trimită acasă mulțimile. El este dat în Ioan 6:15:

⁵⁶⁵ Vezi G. E. P. Cox, *The Gospel according to St. Matthew*, Londra, 1952, p. 103.

„fiindcă știa că au de gând să vină să-L ia cu sila ca să-L facă împărat”. Isus, a cărui Împărăție este una spirituală, a refuzat să se lase implicat în aceste planuri eminamente pământești și politice ale iudeilor.

Fiind pe deplin conștient de slăbiciunea ucenicilor Săi, pentru care colaborarea cu gloata în vederea punerii la cale a unor asemenea planuri politice lipsite de evlavie constituia o tentație reală (Matei 20:20; Fapte 1:6), Domnul i-a determinat mai întâi pe tovarășii Lui constanți să se îmbarce să o ia înainte spre malul celălalt. Această expresie „pe partea cealaltă” trebuie să însemne țărnul opus Betsaidei Iulia.

Prin urmare, după ce părăsesc țărnul nord-estic – cândva între orele 19:30 și 21:00? –, ucenicii încep să vâslească (Marcu 6:48; Ioan 6:19) spre orașul Betsaida de pe malul vestic (Marcu 6:45), din vecinătatea Capernaumului (Ioan 6:16, 17) și din câmpia Ghenezaret (Matei 14:34; Marcu 6:53).

Totuși, nu a fost menționat încă unul dintre motivele, poate cel mai important, al trimeriei ucenicilor și a dizolvării mulțimii: Isus voia să rămână singur. El voia să aibă părtaşie cu Tatăl Său, așa cum reiese din versetul 23. **După ce a dat drumul noroadelor, S-a suit pe munte să Se roage, singur, la o parte. Se înnoptase, și El era singur acolo.** Acestor cuvinte trebuie să li se atribuie mult mai multă importanță decât se face acest lucru de obicei. Pe parcursul umblării Sale pe pământ, Isus a petrecut mult timp în rugăciune. El Se ruga în locuri singuratic, pe dealuri, în Ghetsimani, dimineața, seara, uneori toată noaptea (Marcu 1:35; 6:46; Luca 5:15, 16; 6:12; 9:18; 22:41, 42; Evrei 5:7 etc.).

Nu numai pentru Sine se ruga El; rugăciunile consemnate de evangheliști dovedesc din plin că El Se ruga și pentru ceilalți. Cea mai lungă dintre aceste rugăciuni redată (Ioan 17) poate fi împărțită după cum urmează: rugăciune pentru Sine (v. 1–5), pentru apostoli (v. 6–19) și pentru Biserica universală (v. 20–26). Matei 11:25 consemnează o rugăciune de mulțumire pentru cei pe care El îi numește cu afecțiune „copilașii” Lui. El S-a rugat chiar și pentru tortionarii Săi (Luca 23:34, presupunând că acest pasaj este autentic). A mijlocit pentru Simon (Luca 22:31, 32) și pentru cei care au fost prezenți la învierea lui Lazăr (Ioan 11:41, 42). Chiar și în prezent, El nu numai că mijlocește, ci și trăiește pururea în ceruri tocmai pentru a mijloci (Evrei 7:25).

Prin urmare nu greșim dacă susținem că în liniștea serii despre care vorbește Matei 14:23, Isus, aflat într-o părtaşie intimă cu Tatăl, S-a rugat nu numai pentru Sine, ci și pentru ucenicii Săi.

Însă imaginea lui Isus pe deal, cufundat în rugăciune pentru Sine și ucenicii Săi, nu trebuie separată de cea a ucenicilor plutind pe marea involburată: **24. În timpul acesta, corabia era învăluită de valuri în mijlocul mării; căci vântul era împotrivă.** Evanghelia lui Ioan vorbește despre distanța de douăzeci și cinci sau treizeci de stadii, o asemenea unitate de măsură echivalând cam cu a cincia parte dintr-un kilometru. Așadar, barca parcursese deja o distanță de cam 5–6 km. Acum, dacă distanța dintre punctul din care au plecat și cel în care au acostat mai apoi a fost de vreo 10 km, așa cum pare probabil, atunci acești oameni se aflau acum într-adevăr „în mijlocul mării” (una din traduceri acceptate aici și în Marcu 6:47). Apoi, fiind încă întuneric, s-a iscat și o furtună. „Sufla un vânt puternic și marea era întăritată” (Ioan 6:18). Barca era „învăluită de valuri” sau

„clătinată”⁵⁶⁶ de ele, spune Matei. În plus, vântul bătea din direcția opusă; deci dinspre vest. Nu este de mirare că ucenicii nu înaintau deloc! Pentru o descriere mai amănunțită a unei asemenea furtuni pe Marea Galileii, vezi mai sus, cele referitoare la 8:24.

Dacă am fi avut numai versetul 24, situația ar fi fost într-adevăr sumbră: vântul violent din direcția opusă, întunericul, valurile furioase, absența lui Isus! Dar, așa cum s-a arătat deja, avem și versetul 23. O, dacă un artist ar reproduce această scenă combinată! Ucenicii văslind sub amenințarea aparentă a pericolului de a-și pierde viețile în marea înspumată, însă și Isus pe deal, mijlocind pentru ei și cerând printre altele în mod cert și ca ei să fie feriți de concepțiile mesianice eronate și să le fie cruțate viețile, pentru a-și putea duce la bun sfârșit misiunea. Dacă privim din acest unghi, nu ni se pare oare că acești oameni sunt în fond într-o siguranță perfectă? Și oare nu are această perspectivă combinată o mulțime de aplicații pentru astăzi și pentru orice perioadă de necaz și suferință?

Însă Isus avea de gând să facă mult mai multe pentru ucenici decât să Se roage pentru ei. **25. Când se îngâna ziua cu noaptea*, Isus a venit la ei, umblând pe mare.**

A patra strajă din noapte este între orele 3 și 6 dimineața (prima strajă fiind între orele 18 și 21, a doua între 21 și 24, iar a treia între 24 și 3 dimineața). Ucenicii au fost hărțuiți de elemente timp de mai multe ore (să spunem că între 6–9 ore) și erau totuși încă la o distanță mare de țarm. Acesta era momentul în care Isus a venit la ei umblând pe valurile care urcau și coborau. Ei au fost nevoiți să descopere că au un Mântuitor care nu numai că poate potoli valurile, ci care poate să-și facă și un drum din ele! Pentru El chiar și „legile naturii” sunt mijloace în vederea realizării scopurilor Sale. Vântul nu-L poate răsturna pe El. Nu este el mesagerul Său benevol? Valurile nu-L pot îneca. Nu sunt ele slugile Lui ascultătoare? Însă ucenicii erau alarmați de ceea ce li se părea că văd: **26. Când L-au văzut ucenicii umblând pe mare, s-au spăimântat, și au zis: Este o nălucă! Și de frică au țipat.** Barca fiind îndreptată spre sud-vest, văslașii erau probabil cu fața spre nord-est. La lumina slabă a nopții – venind probabil de la luna dinaintea sărbătorii Paștelor care se întrezărea din când în când printre norii negri – ei au văzut, poate nu prea departe de ei, un fel de siluetă omenească ce se îndrepta spre ei din direcția Betsaidei Iulia. Firește însă că nu putea fi vorba de un om, fiindcă oamenii nu pot umbla pe apă! Cu privire la acest lucru ocupanții bărcii erau siguri. Ei nu-și dădeau seama cât de mult se înșelau. Cuprinși de panică,⁵⁶⁷ ei strigau: „E o fantomă!” Ei priveau

⁵⁶⁶ Matei folosește βασιλιζόμενον, prezent, pasiv, participiu, nominativ, singular, neutru al lui βασιλιζω. Verbul ne aduce aminte de robul sutașului care „se chinuia cumplit” (Matei 8:6), de posedatăii care L-au întrebat pe Isus: „Ai venit aici să ne chinuiești înainte de vreme?” (8:29), de Lot, care „își chinuia sufletul” din cauza faptelor nelegiuite ale semenilor săi plini de răutate (2 Petru 2:8); la care se pot adăuga cazurile în care este folosit acest verb în Apocalipsa 9:5; 11:10; 12:2; 14:10; 20:10. Isus a venit să-i vindece pe cei ce „sufereau de felurite...chinuri” (Matei 4:24); substantivul βάσανος (care seamănă cu cuvântul englezesc „basanite”) indică a. prin sensul său de bază, o piatră de încercare folosită la testarea aurului sau a altor metale; b. un instrument de tortură prin care erau puși la încercare oamenii – de exemplu, sclavii –, adică forțați să spună adevărul; și c. ca în 4:24, unde este la plural, chinuri sau dureri acute.

* În varianta autorului apare „în a patra strajă din noapte.” (n.tr.)

⁵⁶⁷ Grecesul ἐκπᾶχθον, persoana a treia, plural, aorist, indicativ, pasiv al lui ταρασσω, un verb foarte interesant. Vezi comentariul la 2:3.

la Domnul și Mântuitorul lor însă credeau că văd un spectru infernal care îi urmărea; literal: „o fantasmă”, unul dintre sensurile acestui cuvânt fiind „fantomă”.

Și acest incident are multe aplicații, căci de câte ori nu pun credincioșii experiențele lor neplăcute pe seama mașinațiunilor unor puteri sinistre, când în realitate ele sunt manifestări ale grijii pline de dragoste a lui Cristos? De câte ori nu se întâmplă că ceea ce la prima vedere pare o piatră de poticnire se dovedește a fi mai apoi o treaptă spre glorie? Vezi Geneza 42:36; 50:20; Romani 8:28. Continuarea: 27. **Isus le-a zis îndată: „Îndrăzniți, Eu sunt; nu vă temeți [sau încetați să vă mai temeți]!”** Cuvintele încurajatoare „Îndrăzniți” sau „Nu vă temeți”, atât de reprezentative pentru Cristos, au fost analizate în legătură cu 9:2; vezi cele referitoare la acest pasaj.⁵⁶⁸ „Eu sunt”, adică, chiar Domnul care v-a ales să-I fiți ucenici, v-a îndrumat pas cu pas și v-a dat deja atâtea dovezi ale puterii și dragostei Sale. Așa că nu vă temeți.

Nu este oare încurajator că în Scriptură Dumnezeu – sau Isus Cristos – le spune de atâtea ori credincioșilor „Nu vă temeți”? O listă parțială cu pasaje în care apare acest îndemn este: Iosua 1:9; 11:6; 2 Regi 19:6; 2 Cronici 20:15; 32:7; Neemia 4:14; Psalmul 49:16 (cf. 27:1); 91:5; Isaia 10:24; 37:6; 44:8; Matei 17:7; 28:10; Marcu 5:36; Luca 12:4; Ioan 14:1, 27; Fapte 18:9; 1 Petru 3:14. Dacă până și noi cei de astăzi primim încurajare în urma citirii acestor asigurări, și suntem mișcați atunci când ascultăm lucrarea „Nu vă temeți” (din „Ilie”) a lui F. Mendelssohn, cât de prețioasă și de neuitat a putut fi mângâierea de care au avut parte ucenicii prin această scurtă poruncă rostită de Cel pe care Îl adorau, de au fost ridicați într-o clipită din teama lor zdrobitoare pe culmile unei bucurii pline de exuberanță! Mai mult, acest „Nu vă temeți” este bine fundamentat. El este ancorat într-o putere nelimitată și într-o dragoste infinită și personală până în străfundurile ei.

Acum sunt prezentate cu dramatism efectele cuvintelor lui Cristos asupra lui Petru: 28. **„Doamne”, I-a răspuns Petru, „dacă ești Tu, poruncește-mi să vin la Tine pe ape”.** Impulsivul Petru este imediat gata de acțiune. El se încrede în Domnul și Îl iubește, de aceea vrea să fie cu El. Această încredere a lui Petru merită admirația noastră din mai multe motive: *a.* ea este exact opusul fricii căreia ucenicii, și Petru, i-au dat glas cu câteva clipe în urmă, când au spus: „E o nălucă!” Acel „dacă” rostit de Petru („dacă ești Tu”) nu este unul al îndoielii, ci are valoarea lui „din moment ce”. *b.* Încrederea lui presupune realizarea dependenței totale de autoritatea și puterea lui Isus. Petru știe că fără permisiunea Învățătorului nu i se va permite să umble pe apă și că fără puterea lui Cristos el nu va putea să o facă. Așa că Îl roagă pe Isus să-i dea această permisiune și putere. De aceea, acțiunea lui Petru începe ca o faptă a credinței și devoțiunii. Lipsesc complet, sau cel puțin aproape complet, dovezile în favoarea ideii că acest gest ar fi fost o dovadă de neastâmpăr din partea lui (vezi, prin contrast, 4:5-7). De asemenea, și dovezile care să ateste că ar fi fost motivat de dorința de a brava. Îi facem o nedreptate acestui apostol atunci când îl acuzăm că a vrut „să se dea în spectacol” înaintea

⁵⁶⁸ Verbul folosit este *θαρσείτε*, persoana a II-a, plural, imperativ al lui *θαράω*. Un verb similar este *θαρρῶ*. În sensul în care acesta al doilea este sinonim cu cel folosit aici în Matei 14:27, el apare și în Evrei 13:6 (sub forma *θαρροῦντας*), unde a fi curajos este din nou strâns legat de prezența Domnului și de ajutorul pe care îl dă El.

celorlalți. c. Încrederea lui arată că Petru a priceput câte ceva din sensul învățaturii repetate constant de Cristos cu privire la relația foarte strânsă care există între Domnul și cei pe care îi numește ai Lui. Gândul în sine „Dacă Isus poate umbla pe apă, atunci cu putere de la El pot și eu”, este admirabil.

De aceea, noi nu suntem surprinși că Isus, fără un cuvânt potrivnic sau critic, i-a dat permisiunea: 29. „Vino!” i-a zis Isus. **Petru a coborât din corabie, și a început să umble pe ape ca să meargă la Isus.** El a umblat (literal) „pe ape”, plural idiomatic (cf. Geneza 1:2; Deuteronom 5:8; Iosua 3:13; Psalmul 107:23). Poate că acest plural vine din faptul că în asemenea cazuri accentul nu este atât de mult pe apă, elementul opus uscatului sau aerului sau focului, cât pe întinderea oglinzii ei și pe agitația produsă de valurile ei.

Nu pot găsi un sprijin în favoarea ideii că sub picioarele lui Petru apele erau liniștite.⁵⁶⁹ Potolirea furtunii nu a avut loc decât mai târziu (vezi v. 32). În plus, acest concept de „apă lină” este contrazis de versetul 30. **Dar, când a văzut că vântul era tare, s-a temut; și fiindcă începea să se afunde, a strigat: „Doamne, scapă-mă!”** Petru a văzut că „vântul era tare”, adică a văzut efectele vântului asupra valurilor. Atât timp cât își concentrase atenția asupra lui Isus, totul a mers bine. Însă în clipa în care a observat vântul puternic și apele învolburate, el s-a speriat. Fusesse oare el *întru câțva* prea încrezător? Indiferent cum ar fi stat lucrurile, credința lui, deși „puțină”, nu era „pierdută”, fiindcă atunci când a început să se scufunde⁵⁷⁰, el L-a strigat pe Isus ca să vină să-l ajute.

O persoană foarte interesantă acest Petru. El nu pare să facă nimic pe jumătate. Când este bun, este foarte bun, când este rău, este foarte rău, iar când se pocăiește, el plânge cu amar. El trece de la încredere la îndoială (14:28, 30), de la o mărturisire clară și fățișă a lui Isus ca Mesia, la mustrea a celuiiași Cristos (16:16, 22), de la o declarare vehementă a loialității, la o decizie crasă (26:33, 35, 74), de la „Niciodată nu-mi vei spăla picioarele”, la „nu numai picioarele, dar și mâinile și capul” (Ioan 13:8, 9). Vezi și Ioan 20:4, 6; Galateni 2:11, 12. Cu toate acestea, prin harul și puterea lui Dumnezeu, acest „Simon” a fost transformat într-un adevărat „Petru”.

Domnul nu Și-a dezamăgit ucenicul nestatornic, care în zbuciumul lui L-a strigat pe El ca să-i vină în ajutor: 31. **Îndată, Isus a întins mâna, l-a apucat, și i-a zis: „Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?”**

Strict vorbind, nu ar fi fost necesar ca Isus să întindă mâna ca să-l salveze pe Petru. O simplă poruncă ar fi fost de ajuns. Însă nu a fost foarte încurajatoare metoda pe care a folosit-o Domnul? Isus a vrut ca Petru să-I simtă dragostea și puterea. Vezi și cele referitoare la 8:3 și 9:25.

Domnul îl numește pe Petru „puțin credincios.” Pentru această expresie, vezi comentariul la 6:30. Îndoiala sau nestatornicia a intrat în inima lui Petru fiindcă a privit pentru o clipă în altă parte decât la Isus, adică nu și-a ținut ochii credinței ațintiți asupra Stăpânului său. El nu a luat aminte suficient de bine la confortul de care ar fi trebuit să beneficieze de pe urma prezenței, promisiunilor, puterii și dragostei lui Cristos.

⁵⁶⁹ R. C. H. Lenski, *op. cit.*, p. 556, 557.

⁵⁷⁰ Grecesul καταποντίζεσθαι; literal: „a se duce la fund în mare”, un termen foarte pitoresc.

32. Și după ce au intrat în corabie, a stat vântul. Isus tocmai a arătat că El Se poate folosi de elementele naturii. Acum El dovedește că e în stare să le și facă să înceteze să se mai agite. El a mai făcut acest lucru și înainte (8:23–27). Pe *atunci* furtuna era în toi în timp ce El era în barcă. A potolit-o. *Acum* o face să înceteze când urcă în barcă. În ambele situații El deține controlul deplin. La fel, prin credință, cei ce cred în El sunt mereu în siguranță. Ioan 6:21 relatează că „corabia a sosit îndată la locul spre care mergeau”.

Isus a umblat pe ape. El l-a ajutat chiar și pe Petru să facă acest lucru. L-a salvat pe Petru. A potolit furtuna. A făcut toate acestea și încă mult mai multe! A mers pe apă până la ei, ca să fie cu ei și să îi liniștească, să-i întărească în credința lor. Astfel puterea și dragostea Domnului lor s-au manifestat în mod glorios. Efectele sunt descrise în versetul 33. **Cei ce erau în corabie au venit de s-au închinat înaintea lui Isus și l-au zis: „Cu adevărat, Tu ești Fiul lui Dumnezeu!”** Ucenicii au căzut la picioarele Lui într-un gest de adorare umilă. Pentru sensul verbului „s-au închinat”, vezi comentariul la 2:11.⁵⁷¹ Prin recunoașterea faptului că Isus este „al lui Dumnezeu Fiul” sau „Fiul lui Dumnezeu”,⁵⁷² ei admit acum că ceea ce a declarat mai înainte Tatăl (3:17; cf. 17:5) și ceea ce au mărturisit până și demonii (8:29) este adevărat. Ei sunt copleșiți de puterea și dragostea infinită a lui Isus, adică de faptul că El era în stare să facă ceea ce tocmai a făcut, și era dispus să facă acest lucru – *pentru ei!*

34 După ce au trecut marea, au venit în ținutul Ghenezaretului. 35 Oamenii din locul acela, care cunoșteau pe Isus, au trimis să dea de știre în toate împrejurimile și au adus la El pe toți bolnavii. 36 Bolnavii Îl rugau să le dea voie numai să se atingă de poala hainei Lui. Și toți câți s-au atins, s-au vindecat.

14:34–36 Vindecări la Ghenezaret

Cf. Marcu 6:53–56

34. După ce au trecut marea, au venit în ținutul Ghenezaretului. Acesta este numele unei câmpii dens populate și fertile din sudul Capernaumului. Se întinde cam pe 5,5 km lungime de-a lungul Mării Galileii (numită și Lacul Ghenezaret, Luca 5:1), și pe o lățime de cca. 2 km. Conform spuselor lui Josephus, aici existau nuci, palmieri, smochini, măslini și vii. Așa cum s-a arătat mai înainte, din locul unde a acostat, Isus va merge spre Capernaum, dar nu înainte de a binecuvânta populația acestui ținut prin prezența Sa plină de har: 35, 36. Oamenii din locul acela, care cunoșteau pe Isus, au trimis să dea de știre în toate împrejurimile și au adus la El pe toți bolnavii. Bolnavii Îl rugau să le dea voie numai să se atingă de poala* hainei Lui. Și toți câți s-au atins, s-au vindecat.

⁵⁷¹ În Noul Testament, verbul *προσκυνέω* apare foarte frecvent în Evanghelia după Matei, în Ioan 4 și în Apocalipsa; în alte părți el apare mai rar.

⁵⁷² În cazul de față, oricare variantă este corectă. Titlurile pot fi articulate chiar și fără articolul hotărât, și ar fi greu de imaginat că acești monoteiști evrei L-ar fi putut privi pe Isus ca pe o zeitate dintre multe altele. Ei Îl văd acum pe singurul Dumnezeu adevărat manifestat în Isus.

* Din nou, în traducerea pe care o folosește autorul apare „ciucurii de la haina Lui.” (n.tr.)

Cei care călătoreau pe urmele lui Isus au fost mai degrabă bărbați, decât femei și copii (vezi și cele referitoare la 14:21). În călătoriile precedente pe care le-au făcut ei pe urmele lui Isus – poate la Capernaum – acești bărbați au ajuns să-L cunoască pe Isus. După toate probabilitățile, ei L-au văzut și făcând minuni (vezi 11:23). Așa că au răspândit vestea venirii Lui, iar localnicii au venit să Îi aducă pe bolnavii lor, exact ca în 4:24; 8:16. Cei ce și-au adus bolnavii L-au implorat pe Isus să le permită acestora să atingă doar ciucurii de la mantaua Lui (pentru acești ciucuri, vezi comentariul la 9:20, 21); atât de mare le era credința în Isus – ca Făcător de minuni! Toți cei care au făcut acest lucru erau vindecați. Înseamnă oare acest lucru că s-au vindecat numai cei care aveau ceea ce este numit în general „credință mântuitoare”? Nu neapărat. Aspectul *principal* al istorisirii nu este credința oamenilor – fie că este vorba de cea a bolnavilor, sau a celor care i-au adus –, ci puterea și dragostea lui Cristos, așa cum reiese și din 4:24; 8:16, 17; 9:13, 36; 12:7; 14:14.

Rezumatul Capitolului 14

Deși Isus nu a făcut multe minuni în Nazaret (13:58), El a realizat o mulțime în altă parte, astfel că vestea aceasta a pătruns până și în palatul regelui Irod Antipa, făcându-l să exclame: „Acesta este Ioan Botezătorul; a înviat din morți; de aceea are el aceste puteri miraculoase” (14:1, 2). Astfel începe secțiunea (v. 1–12) din deschiderea capitolului 14.

Regele era profund tulburat, fiindcă el îl ucisese pe Ioan. Acest lucru s-a întâmplat astfel: Cu ocazia unei vizite la Roma la fratele său din partea tatălui, Irod Filip, Irod Antipa s-a îndrăgostit de soția acestuia, Irodiada, cu care s-a căsătorit mai apoi. Când a auzit Ioan despre această căsătorie incestuoasă, el l-a muștrat în repetate rânduri pe rege, spunându-i: „Nu-ți este permis să te căsătorești cu ea”. Irodiada, dându-și seama că îi este pusă în pericol căsătoria, dorea ca soțul ei să-l execute pe Ioan. Cu toate acestea, regele se temea de popor, care avea o mare stimă pentru Ioan. Așa că face un compromis prin a-l întemnița pe Ioan. La banchetul de ziua regelui Salomea, fiica Irodiadei l-a fascinat atât de mult pe Irod cu dansul ei încât el i-a promis prin jurământ că îi va da orice îi va cere. Îndemnată de mama ei, Salomea îi cere capul lui Ioan Botezătorul. Așa că Ioan a fost decapitat în temniță. Ucenicii lui au venit după trupul său, pe care l-au înmormântat, după care s-au dus să-I relateze lui Isus cele întâmplate.

Următorul paragraf (v. 13–21) ne dă de înțeles că vestea șocantă a morții crude a lui Ioan Îl face pe Isus să caute un loc unde să poată medita în liniște și nestingherit de mulțimi. În plus, Cei doisprezece s-au întors tocmai în acel răstimp din călătoria lor misionară. Pentru a le da ocazia să Îi povestească tot ce li s-a întâmplat și să se odihnească după călătoria lor, Isus îi duce cu El la Betsaida Iulia, de pe malul nord-estic al Mării Galileii. După sosirea lor acolo, Isus, care privește în jos de pe un deal, vede o mare mulțime apropiindu-se. Plin de compasiune, El îi vindecă pe cei bolnavi și îi învață pe oameni. Spre seară, ucenicii Îi spun: „Locul este unul părăsit și este deja târziu; dă-le drumul oamenilor să plece, ca să se poată duce în satele din împrejurimi pentru a-și cumpăra hrană”. Isus le răspunde: „Nu trebuie să plece; dați-le *voi* să mănânce”. Spunând acest lucru, El vrea să-i conștientizeze pe ucenici cu privire la responsabilitățile

lor față de nevoile fizice și spirituale ale mulțimii. Apoi, cu ajutorul a cinci pâini și doi pești (care au fost cumpărați de la un băiat, Ioan 6:9), Isus, după ce le-a binecuvântat și le-a frânt, a hrănit în mod miraculos cinci mii de oameni, fără a se pune la socoteală femeile și copiii. Ucenicii au adunat resturile și au obținut douăsprezece coșuri pline.

Versetele 22–27 arată că Isus, după ce a trimis acasă mulțimile și i-a pus pe ucenici să se imbarce și să pornească spre malul vestic al lacului, rămâne singur pentru câteva ore în locul în care a făcut această mare minune. Aici El urcă pe un deal ca să Se roage, așa că atunci când se înserează, El este singur. Paragraful îi zugrăvește *a.* pe ucenici, înspăimântați de o furtună și fără Isus; *b.* pe ucenici în prezența unui Isus pe care nu Îl recunosc, adică în prezența „cuiva” care umblă pe ape și pe care ei îl cred o fantomă; și *c.* pe ucenici cu Isus, după ce L-au recunoscut în urma faptului că El le-a spus: „Îndrăzniți. Eu sunt. Nu vă temeți”. Aici urmează povestea umblării pe apă a lui Petru, a scufundării și a salvării lui de către Domnul. Când Isus și Petru intră în barcă, vântul încetează să mai bată. Cei din barcă I se închină lui Isus, recunoscând că El este Fiul lui Dumnezeu (vers. 28–33).

În ultimul paragraf (v. 34–36), puterea și dragostea Mântuitorului ies din nou în evidență în timp ce îi vindecă pe toți bolnavii care îi sunt aduși în Câmpia Ghenezaret, la sud de Capernaum.

Schița capitolului 15:1-20

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

Impuritatea ceremonială în contrast cu cea reală

CAPITOLUL XV:1-20

M A T E I

15:1, 2

15 1 Atunci niște farisei și niște cărturari din Ierusalim au venit la Isus, și I-au zis: 2 „Pentru ce calcă ucenicii Tăi datina bătrânilor? Căci nu-și spală mâinile când mănâncă.” 3 Drept răspuns, El le-a zis: „Dar voi de ce călcați porunca lui Dumnezeu în folosul datinei voastre?” 4 Căci Dumnezeu a zis: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta” și „Cine va grăi de rău pe tatăl său sau pe mama sa, să fie pedepsit negreșit cu moartea.” 5 Dar voi ziceți: „Cine va zice tatălui său sau mamei sale: ‘Ori cu ce te-aș putea ajuta, l-am închinat lui Dumnezeu,’ 6 nu mai este ținut să cinstească pe tatăl său sau pe mama sa.” Și ați desființat astfel Cuvântul lui Dumnezeu în folosul datinii voastre. 7 Fățarnicilor, bine a prorocit Isaia despre voi când a zis:

8 „Norodul acesta se apropie de Mine cu gura

Și Mă cinstește cu buzele,

Dar inima lui este departe de Mine.

9 Degeaba Mă cinstesc ei,

Învățând ca învățături niște porunci omenești.”

10 Isus a chemat mulțimea la Sine, și a zis: „Ascultați și înțelegeți: 11 Nu ce intră în gură spurcă pe om; ci ce iese din gură, aceea spurcă pe om.”

12 Atunci ucenicii Lui s-au apropiat și I-au zis: „Știi că fariseii au găsit pricină de poticnire în cuvintele pe care le-au auzit?” 13 Drept răspuns, El le-a zis: „Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel ceresc, va fi smuls din rădăcină. 14 Lăsați-i: sunt niște călăuze oarbe; și când un orb călăuzește pe un alt orb, vor cădea amândoi în groapă.” 15 Petru a luat cuvântul, și a zis: „Deslușește-ne pilda aceasta.” 16 Isus a zis: „Și voi tot fără pricepere sunteți?” 17 Nu înțelegeți că orice intră în gură merge în pântece, și apoi este aruncat afară în hazna? 18 Dar, ce iese din gură, vine din inimă, și de aceea spurcă pe om. 19 Căci din inimă ies gândurile rele, uciderile, preacurviile, curviile, furtişagurile, mărturiile mincinoase, hulele. 20 Iată lucrurile care spurcă pe om; dar a mânca cu mâinile nespălate nu spurcă pe om.”

15:1–20 Impuritatea ceremonială în contrast cu cea reală

Cf. Marcu 7:1–23

1, 2. Atunci niște farisei și niște cărturari din Ierusalim au venit la Isus, și I-au zis: „Pentru ce calcă ucenicii Tăi datina bătrânilor? Căci nu-și spală mâinile când mănâncă”. Termenul „atunci” este din nou foarte vag, neînsemnând altceva decât „cam în acea vreme”, sau „în zilele acelea”. Fariseii și cărturarii sunt menționați împreună. Pentru farisei, vezi comentariul la 3:7; pentru cărturari, pe cel la 2:4 și 7:28, 29; pentru cărturari și farisei, pe cel la 5:20. Este clar că opoziția împotriva lui Isus crește

simțitor. Nu-L mai atacă numai fariseii (ca în 9:11; 12:1), ci în 12:38, și aici în 15:1, atât ei, cât și cărturarii. Nu este clar dacă are vreo importanță faptul că în 15:1, contrar obiceiului său (5:20; 12:38; 23:2), Matei îi menționează pe farisei înaintea cărturarilor. Totuși, ceea ce este semnificativ e că acești „farisei și cărturari” au venit de la Ierusalim (cf. Marcu 7:1, 2). Lucrul acesta nu însemna că ei erau localnici care s-au mutat la Ierusalim, ci că erau din Ierusalim, erau experți în Lege și învățători etc., care, poate la cererea sau sugestia altor prieteni cu păreri ca ale lor, au fost de acord să călătorească până în nord pentru a-l pune piedici lui Isus.

Atacul devine pătimaș și organizat. Acești dușmani ai lui Isus au observat că ucenicii Lui nu urmează „datina bătrânilor”, adică în cazul de față regulile impuse de rabinii din vremuri străvechi și transmise generației actuale cu privire la curățarea rituală a mâinilor înainte și în timpul mesei.

A existat o mare masă de opinii și decizii care s-a transmis din trecut. Această „datină a bătrânilor” era considerată obligatorie ca și Legea lui Dumnezeu, din moment ce, după părerea cărturarilor și a fariseilor, ea arăta ce dorea să spună de fapt Legea, adică, cum ar trebui aplicată ea în viața de toate zilele. Însă necazul era că în multe cazuri – nu în toate; altfel Isus nu ar fi putut spune cuvintele din 23:2, 3a – aceste reguli erau *a.* cu mult dincolo de ceea ce cerea Legea lui Dumnezeu, sau *b.* nu reușeau deloc să facă dreptate adevăratelor cerințe ale acestei Legi. Pentru *b.* vezi cele referitoare la 5:20–48. Pentru *a.*, comentariul la 12:1–8. În general *a.* și *b.* se găseau în formă combinată.

Ce avem în 15:1, 2 este un alt caz în care „datina bătrânilor” cerea mult mai mult decât Legea.

Este un lucru cert că Legea lui Dumnezeu pretindea sfințenie (Levitic 19:2). Este foarte adevărat faptul că o asemenea sfințenie implica nu numai o înnoirea lăuntrică, ci trebuia să fie exprimată și în exterior, și nu numai prin conduita etică, ci și în sens ritual, astfel încât, de exemplu, *a.* oamenii trebuia să-și spele hainele când Domnul era pe cale să coboare pe Muntele Sinai (Exod 19:2); și *b.* preoții trebuia să facă baie înainte de a îndeplini anumite ritualuri sacre (Levitic 15:5–27; 16: 26, 28; 17:7, 8, 19). Este adevărat și că lui Aaron și „fiilor” lui li se poruncise să-și spele mâinile înainte de a-și face datoria la cortul întâlnirii (Exod 30:17–21) și că în anumite condiții specificate, Legea cerea curățarea mâinilor pentru oameni în general (Levitic 15:11; Deuteronom 21:6). Însă Legea lui Dumnezeu nu prescria nicăieri spălutul pe mâini pentru *toată lumea* și la *fiecare* masă. Aceasta era „o datină a bătrânilor”, nespusă de nici o poruncă divină. Însă fariseii, indiferent că erau sau nu și cărturari, au accentuat regula de mai sus (Marcu 7:3, 4).

Se poate foarte bine pune întrebarea: „De unde a apărut acest accent pus pe lucruri care nu apar nicăieri în Lege, atât de puternic încât avea ca efect neglijarea esenței Legii (Matei 22:37–40)?” Povestea, pe scurt, este următoarea. Distrugerea Templului și captivitatea babiloniană au șocat puternic poporul evreu. Cei cu frică de Dumnezeu din rândurile lui au realizat că ceea ce li s-a întâmplat a fost rezultatul îndepărtării de Iehova, Dumnezeul lor, și că singura șansă de reconciliere și restaurare era prin întoarcerea la El cu toată inima lor (Ieremia 29:13). Legea lui Dumnezeu, așa cum era ea descoperită în Pentateuh, trebuie respectată, pentru ca favoarea lui Dumnezeu să se

odihnească din nou peste poporul Lui. În timpul exilului, oameni ca Ezechiel și Daniel au fost niște călăuze în această direcție. La scurt timp după întoarcerea rămășiței, Ezra este descris ca „un cărturar iscusit în Legea lui Moise” (Ezra 7:6, 11). Condițiile noi păreau să ceară noi aplicații ale acestei Legi. Pentru o vreme, totul a mers bine. Însă cu timpul au apărut fariseii descriși mai devreme și cărturarii mai ales, care au făcut din promulgarea regulilor bazate în mod fățiș pe Lege specialitatea lor. Ei erau încântați de acest lucru și au făcut un hobby din el. Au început să facă reguli de dragul regulilor. Cei mai faimoși rabini sau învățători primeau cele mai mari onoruri. Ceea ce spuneau ei era transmis generațiilor următoare. Cărturarii nu numai că îi învățau pe copii să scrie în școlile de pe lângă sinagogi, folosind ca text Scripturile în ebraică, ci le predau și „ucenicilor” sau „învățăceilor” mai în vârstă, în sinagogi sau în încăperile anexe ale Templului, modul în care a fost interpretată Legea de rabinii faimoși din trecut.

Metoda de predare cel mai des folosită era „repetiția”. Materia care trebuia învățată îi era repetată elevului *de către* profesor, iar apoi profesorului *de către* elev. Pe măsură ce creștea numărul regulilor, creștea an de an, deceniu după deceniu, și materialul care trebuia memorat, până când a devenit atât de voluminos încât Rabinul Iehuda l-a consemnat în scris prin anul 200 d.Cr. sub numele de *Mișnah* sau *Mișna*, un cuvânt format dintr-un verb care înseamnă *a repeta*. Au mai existat și înainte anumite încercări în acest sens, însă lucrarea lui Iehuda a fost recunoscută imediat ca cea mai completă și mai reușită. Prin urmare, Mișna cuprinde întregul conținut al tradiției evreiești de primă importanță de până la sfârșitul lui 200 d.Cr. Rabinii palestinieni din primele două secole de după Cristos ale căror păreri privitoare la tradiția orală evreiască sunt redată în Mișna și în alte lucrări sunt numiți *tannaim* (din aramaicul *tenā*, a repeta, a învăța).

Bine cunoscut este și faptul că Mișna constă din *a.* deciziile înțelepților în multe cazuri particulare și din *b.* elucidarea textelor din Pentateuh. Toate aceste materiale sunt aranjate în șase Ordine, anume Semințiile, Sărbătorile stabilite, Femeile, Pagubele (sau Rănirile), Lucrurile sfințite (sau Consacrările) și Curățările (sau Purificările). Fiecare Ordin este împărțit la rândul lui în mai multe cărți sau tratate, acestea în capitole, iar ultimele în paragrafe. Așadar, de exemplu, unul dintre tratatele Ordinului „Purificărilor” vorbește despre spălarea mâinilor.

S-a descoperit însă curând că și Mișna are nevoie de explicații și expunere. Așa au apărut Comentariile la Mișna – mai întâi cele orale, apoi cele scrise. Adăugirea la Mișna se numește *Gemara*, un substantiv derivat din verbul care înseamnă *a completa*. Școala rabinică din Ierusalim, combinând Mișna cu Gemara ei, a produs Talmudul din Ierusalim sau cel palestinian. Acest cuvânt, *Talmud*, este înrudit cu un verb care înseamnă în forma sa cea mai simplă *a învăța*, iar în cea modificată (Pi’el), cea care ne interesează aici, *a preda*. Școala rabinică din Babilon a produs forma mai lungă (de patru ori mai voluminoasă) a Talmudului, cea despre care se crede în general că are mai multă autoritate, anume Talmudul babilonian. Atunci când se vorbește despre „Talmud” fără un adjectiv modifier se face referire de obicei la cel babilonian.

Limbajul folosit în Talmudul de la Ierusalim este ebraica talmudică; cel al Talmudului babilonian a fost descris ca „un amestec barbar de dialecte haldeice, ebraice

și de alt fel, combinate în ciuda tuturor regulilor de compoziție și gramaticale”.⁵⁷³ Pentru variante englezești ale Mișnei și Talmudului, vezi cele ce urmează.

Materialul din Mișna și Talmud nu are în nici un caz un caracter uniform. Trebuie să se facă distincția mai ales între *a. halakah*, pl. *halakoth*, un substantiv derivat dintr-un verb cu sensul de *a merge*, *a umbla*, substantivul referindu-se de aceea la modul în care cineva ar trebui să se poarte; de aceea, la varianta tradițională a Legii în forma sa categorică; și *b. haggadah*, pl. *haggadoth*, un substantiv derivat dintr-un verb cu una din forme (Hif'il) însemnând *a spune*, de aceea, substantivul indicând tot ce *s-a spus* ca ilustrație; adică orice material care nu este *halakah*. Printre *haggadoth* găsim legende, folclor, parabole, proverbe și unele remarci și texte care abordează domenii ca filozofia, medicina, științele naturale, astrologia, muzica etc. Fărămituri de înțelepciune sunt amestecate cu idei care multora li se par, probabil pe drept, absurdități. Cineva ar putea considera că citirea câtorva pagini din Talmud este o sarcină anostă. „Talmudul este una dintre cele mai ciudate Biblii ale omenirii . . . El se trage din caietele cu însemnările îndoielnice ale unor studenți cu talente și caractere foarte diferite în care ei au mângălit toate cuvintele înțelepte și neînțelepte, cu sens și fără sens care au fost rostite timp de secole în școli de către tot felul de rabini” (F. W. Farrar, *History of Interpretation*, p. 91 și urm.).

Atât aici, cât și în literatura ebraică apar în general multe explicații pe marginea unor pasaje biblice. Un asemenea comentariu este numit *midraš*, pl. *midrašim*, un substantiv derivat dintr-un verb care înseamnă *a căuta*, *a examina*, și astfel, *a elucida*. Însă un *midraš* poate să aibă lungimea unei cărți. Astfel, noi vorbim despre un Midraš al Genezei, însemnând un Comentariu la cartea Genezei. Asemenea *midrašim* au adesea un caracter homiletic.

De vreme ce nici măcar Mișna, fără Gemara, nu a apărut sub formă scrisă până prin 200 d. Cr., e clar că nu e întotdeauna posibil să se spună exact pe baza conținutului său care erau regulile și obiceiurile care predominau în zilele umblării pe pământ a lui Cristos. Este adevărat că menționarea rabinilor faimoși ale căror păreri sunt cunoscute și care au trăit în perioade care au putut fi identificate, sau măcar approximate, ne poate ajuta uneori să descriem cadrul narațiunii Evangheliei; însă nici măcar în acest caz, și nici dacă se consideră un lucru sigur că informațiile pe care le avem sunt corecte, nu este întotdeauna posibil să se decidă dacă – și în ce măsură – datele obținute au vreo legătură cu perioada specifică și cu acele regiuni ale Palestinei la care se face referire în Scriptură.⁵⁷⁴ Cu toate acestea, studiul acestei literaturi tannaitice nu este numai util, ci și necesar pentru înțelegerea Noului Testament. Acest lucru este adevărat și cu privire la Matei 15:1 și urm.

Având în vedere existența acestor surse literare ajutătoare, devin imediat clare următoarele idei:

⁵⁷³ B. Pick, *The Talmud, What It Is*, New York, 1887, p. 72.

⁵⁷⁴ Următoarele cărți sunt utile pentru subiectul Mișnei și Talmudului în general, și pentru cadrul iudaic al lui Matei 15:1 și urm. în particular:

Bacher, W., *Die Exegetische Terminologie der Jüdischen Traditionsliteratur*, Hildesheim, 1965.
Cohen, B., *Everyman's Talmud*, New York, 1949.

a. Criticile fariseilor și cărturarilor găsite în 15:1, 2 nu aveau nici o legătură cu igiena. Acești oameni nu sugerau că Isus le permitea ucenicilor Săi să mănânce cu mâinile „murdare”. Problema disputată avea legătură cu puritatea ceremonială, nu cu murdăria. Nu avea deloc de-a face cu microbii, despre care nici ucenicii, nici criticii lor nu știau nimic.

b. Traducerea „spală” din versetul 2 și „nеспălate” din versetul 20 nu este poate cea mai potrivită. „Conform ritului iudaic, mâinile nu erau spălate într-un vas, ci prin turnarea apei de sus peste mâini” (G. Dalman, *Jesus-Jeshua*, p. 117). „Ce doreau fariseii nu era spălatul obișnuit pe mâini, ci ritualul clătirii⁵⁷⁵ mâinilor în fiecare caz, chiar dacă erau curate” (F. W. Grosheide, *op. cit.*, p. 239).

c. Expresia „când mănâncă”, se referă la toate mesele.

Pe baza „datinei bătrânilor”, care pe atunci nu exista încă sub formă scrisă, dar a fost consemnată mai târziu, acești farisei și cărturari erau de părere că orice contact cu cei dintre neamuri, de exemplu o atingere accidentală pe stradă sau în piață, sau atingerea fără voie a vreunui obiect care le aparținea acestora, era un impediment în calea închinării celor dintâi în sinagogă sau la Templu. Acest lucru explică criticile lor. Acești oameni erau mult prea preocupați de „datina bătrânilor”, mult mai mult decât de Cuvântul lui Dumnezeu. Ei au pus legalismul cras în locul pietății adevărate,

Dalman, G., *Aramäisch-neuhebräisches Wörterbuch zu Targum, Talmud, und Midrasch*, Frankfurt, 1897–1901.

———, *Christentum und Judentum*, Leipzig, 1898; trad. în lb. engl., *Christianity and Judaism*, Oxford, 1901.

———, *Jesus-Jeshua*, trad. în lb. engl., New York, 1929.

Edersheim, A., *The Life and Times of Jesus the Messiah*, New York, 1897, 1898. Cu privire la Matei 15:1 și urm., vezi mai ales vol. II, p. 207–211.

Farrar, F. W., *The Life of Christ*, New York, 1875.

Finkelstein, L., *The Jews, Their History, Culture, and Religion*, New York, 1949.

Ginzberg, L., *A Commentary on the Palestinian Talmud*, New York, 1941, 1967.

Hauk, F., articolul $\nu\pi\tau\omega$, $\acute{\alpha}\nu\tau\iota\sigma$ din Th.D.N.T., vol. IV, p. 946–948.

Hertzberg, A., (editor), *Judaism*, New York, 1962.

Mishna, The, trad. în lb. engl. H. Danby, Londra, 1933.

Montefiore, C. G., *Rabbinic Literature and Gospel Teaching*, New York, 1970.

Moore, G. F., *Judaism in the First Centuries of the Christian Era*, Cambridge, 1927–1930.

Pick, B., pentru titlu, vezi mai sus, nota de subsol cu nr. 573.

Popma, K. J., *Eerst De Jood Maar Ook De Griek*, Franeker, 1950.

Robertson, A. T., *The Pharisees and Jesus*, New York, 1920. Pentru Matei 15:1 și urm., vezi pag. 96–97.

Schürer, E., *Geschichte des jüdischen Volkes im Zeitalter Jesu Christi*, Leipzig, 1886–1890; Trad. în engl.: *A History of the Jewish People in the Time of Jesus Christ*, Edinburg, 1890, 1891.

Strack, H. L., *Introduction to the Talmud and Midrash*, New York și Philadelphia, 1959.

S. BK., pentru titlu, vezi lista cu abrevierile de la p. vii.

Talmud, The Babylonian, trad. în lb. engl. M. L. Rodkinson, Boston, 1918.

Trattner, E. R., *Understanding the Talmud*, New York, 1955.

Walker, T., *Jewish Views of Jesus*, New York, 1931.

Yaffe, J., *The American Jews*, New York, 1969. Această carte oglindește influența Talmudului asupra vieții evreilor din America.

La această listă ar trebui să se adauge remarci din diverse comentarii la Matei 15:1 și urm., și articolele despre Mișna și Talmud din enciclopedia, incluzându-le pe cele din S.H.E.R.K., vol. XI, p. 255–264; din Extensia ei din sec. al XX-lea, p. 1089–1090; și articolul lui Zeitlin din Enc. Britannica, ediția din 1969, vol. 21, p. 639–645.

⁵⁷⁵ „ritueel afspolen”.

conformarea exterioară la cerințele tradiției în locul atitudinii inimii și a minții, și „o scrupulozitate chinuitoare în locul ascultării cu bucurie” (Farrar).

Faptul că era vorba tocmai despre acest gen de critici aduse de acești dușmani lui Isus reiese din ceea ce urmează în versetul 3. **Drept răspuns, El le-a zis: „Dar voi de ce călcați porunca lui Dumnezeu în folosul datinei voastre?”** Observați paralelismul dintre:

„Pentru ce calcă ucenicii Tăi datina bătrânilor...?”

și

„Dar voi de ce călcați porunca lui Dumnezeu...?”

De aceea, e ca și cum Domnul ar spune: „Tocmai *voi* vorbiți? Chiar dacă ucenicii Mei încalcă tradiția, voi înșivă încălcați ceva infinit mai important, și anume Legea sfântă a lui Dumnezeu, pe care voi o subordonați «tradiției voastre», o tradiție căreia îi acordați în mod eronat o importanță enormă”. Vezi comentariul la 5:20. Continuarea: 4. **Căci Dumnezeu a zis: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta” și „Cine va grăi de rău pe tatăl său sau pe mama sa, să fie pedepsit negreșit cu moartea”.** Cât despre porunca pozitivă de a cinsti pe tată și pe mamă, vezi Exod 20:12; Deuteronom 5:16; Proverbe 1:8; 6:20–22; cf. Maleahi 1:6; Matei 19:19; Marcu 7:10–13; 10:19; Efeseni 6:1; Coloseni 3:20. A-ți *cinsti* părinții înseamnă mai mult decât a *asculta* de ei, mai ales dacă această ascultare este interpretată doar într-un sens exterior. Atitudinea lăuntrică a copilului față de părinții lui este cea care este adusă în prim-plan în porunca de a-i *onora*. Este exclusă imediat orice fel de ascultare cu motivații egoiste sau ascultare parțială sau din frică. A onora înseamnă a iubi, a prețui, a arăta respect și considerație. Această atitudine trebuie arătată față de *ambii* părinți, fiindcă în ce privește copilul, aceștia au o autoritate egală.

În Exod 21:17 și Levitic 20:9 este pronunțată pedeapsa cu moartea asupra celor care își blestemă tatăl sau mama, însă vezi și Exod.21:15; Deuteronom 21:18–21 și Proverbe 30:17.

Ce au făcut fariseii și cărturarii cu această învățătură clară și specifică a Cuvântului lui Dumnezeu? Răspunsul ne este dat în versetele 5, 6. **Dar voi ziceți: „Cine va zice tatălui său sau mamei sale: «Ori cu ce te-aș putea ajuta, l-am închinat lui Dumnezeu», nu mai este ținut să cinstească pe tatăl său sau pe mama sa”.**⁵⁷⁶ Fariseii și cărturarii le spuneau copiilor că exista un mod de a scăpa de povara grea de a-i cinsti pe părinții lor prin a-i întreține. Dacă tatăl sau mama, observând că un fiu deține vreun lucru de care are nevoie acest părinte, i-l cere, tot ce trebuie să facă acest fiu este să spună: „Este *dōron* (un dar)” sau „*corbān* (o jertfă)”, Marcu 7:11. În ambele cazuri, indiferent dacă fiul folosește cuvântul grecesc *dōron* sau pe cel ebraic *corbān*, el spune de fapt: „Acest lucru este închinat Domnului”. Rostind această afirmație sau exclamație, el, conform învățaturii fariseice bazate pe tradiție⁵⁷⁷, s-a eliberat de obligația de a-și cinsti părinții – aici cuvântul „tată” o reprezintă și pe mamă – prin a le împlini nevoile specifice.

⁵⁷⁶ Acea împărțire pe versete care face ca „6” să vină înainte de „nu mai este ținut să cinstească” (A.R.V., Cornilescu – n.tr.) aduce confuzie. Un loc mai bun pentru acest „6” ar fi fost imediat înaintea lui „Și ați desființat astfel”.

⁵⁷⁷ Vezi S.BK., vol. I, p. 71 și urm.

Este posibil să fie corectă și o interpretare mai largă, favorizată de mulți. Dacă este așa, fiul ar putea spune: „Indiferent care este lucrul cu care te-aș putea ajuta, fie acum, fie în viitor, declar acum că el este o jertfă”. Oricare ar fi fost interpretarea, era un lucru rău ca părinții să fie privați de cinstea cuvenită. Mai mult, ceea ce le era refuzat astfel părinților nu li era oferit în mod necesar lui Dumnezeu. Cel care striga: „Acesta este un dar” sau „Este o jertfă” putea păstra pur și simplu lucrul respectiv pentru sine! Nu este surprinzător că Isus adaugă: **Și ați desființat astfel Cuvântul lui Dumnezeu în folosul datinii voastre.** Sau, așa cum afirmă pasajul paralel (Marcu 7:8), „Voi lăsați porunca lui Dumnezeu și țineți datina așezată de oameni”. Faptul că aceasta nu este o exagerare, reiese din următorul pasaj din Talmud: „Împotrivirea față de cuvântul cărturarilor este un lucru care trebuie pedepsit mai aspru decât împotrivirea față de cuvântul Bibliei”.⁵⁷⁸ Atitudinea lui Isus față de Legea sfântă a lui Dumnezeu era exact opusă (vezi comentariul la 5:17, 18).

Acum, când oamenii sunt suficient de decăzuți pentru a învăța generațiile mai tinere să scape de cerințele unei porunci foarte importante din Decalog, pretinzând în același timp că sunt foarte pioși și evlavioși, merită să fie numiți *ipocriți*. Acesta este exact lucrul pe care îl face Isus în versetele 7–9. **Fățarnicilor, bine a prorocit Isaia despre voi când a zis:**

„Norodul acesta se apropie de Mine cu gura
Și Mă cinstește cu buzele,
Dar inima lui este departe de Mine.
Degeaba Mă cinstesc ei,
Învățând ca învățături niște porunci omenești”.

Pe lângă ceea ce s-a spus deja despre acest pasaj (vezi mai sus, la p. 82), observați următoarele:

Mai întâi, Matei nu pretindea că Isaia a scris Isaia 29:13 cu gândul la acești farisei și cărturari. El voia să spună că ceea ce a scris profetul despre oamenii din zilele lui este încă foarte relevant, fiindcă și atunci, ca și acum, cei acuzați Îl onorau pe Dumnezeu cu buzele, în timp ce inima le era departe de El. Cu alte cuvinte, istoria se repeta.

În al doilea rând, descrierea este exactă: fariseii și cărturarii Îl onorau în mod constant pe Dumnezeu cu buzele, adică în mod vizibil, așa cum reiese din pasaje ca 6:5 și Luca 18:11, în timp ce erau corupți în interior, inimile lor fiind foarte departe de Cel pe care Îl laudau cu gura. Oare nu a dovedit Isus acest lucru tocmai în contextul precedent, în care era descrisă maniera în care învățau acești dușmani generațiile de după ei să ocolească cerințele poruncii privitoare la îndatoririle față de părinți?

În al treilea rând, denumirea de „ipocriți” (vezi de asemenea 6:2, 5, 16; 7:5; 22:18; 23:28 etc.) era foarte potrivită, fiindcă acești vrăjmași pretindeau că sunt ceea ce nu erau de fapt: ei susțineau că sunt foarte pioși, însă în realitate erau plini de răutate.

În al patrulea rând, închinarea lor era „zadarnică”, adică fără rost, fiindcă nici nu Îl onorau pe Dumnezeu, nici nu le aducea lor sau vreunui alt om vreun beneficiu.

În cele din urmă, când inima este înstrăinată de Dumnezeu, Cuvântul Lui este schimbat cu „învățături omenești”, cu „datini” pur omenești.

⁵⁷⁸ Citaț luat din Tamud de către A. T. Robertson, *The Pharisees and Jesus*, p. 130.

După ce i-a muștrat pe cărturari și farisei, Isus S-a întors spre mulțimi: **10. Isus a chemat mulțimea la Sine, și a zis: „Ascultați și înțelegeți...”**. Este clar că oamenii stăteau la o anumită distanță de ei, probabil din respect față de cei care au venit să-L ia la întrebări pe Isus cu privire la conduita ucenicilor Lui. Se pare că mulțimea voia să le asigure celor veniți de la Ierusalim toate oportunitățile de a-L interoga pe oponentul lor. Așa că Isus, întorcându-Se spre oameni, le-a spus să vină mai aproape. El avea să le spună ceva foarte important, ceva ce avea legătură cu însăși esența religiei și a eticii, pentru ca ei să nu se mai lase induși în eroare. Pentru a accentua importanța a ceea ce era pe cale să spună, El Și-a precedat spusele cu introducerea solemnă „Ascultați și înțelegeți”. El voia ca ei să asculte cu atenție și să cântărească bine spusele Lui, pentru ca să le poată înțelege corect. Continuarea: **11. Nu ce intră în gură spurcă pe om; ci ce iese din gură, aceea spurcă pe om**. Ceea ce spune Isus atât de simplu, de deslușit și de axiomatic are legătură cu întrebarea plină de dispreț a fariseilor și cărturarilor (vezi v. 2) în legătură cu ritualul clătirii mâinilor în timpul mesei. După părerea celor veniți de la Ierusalim pentru a-L ataca pe Isus, mâinile nespălate spurcau hrana și de aceea și pe cel care o consuma. Dacă nu era curat din punct de vedere ceremonial, omul era spurcat de orice lucru care îi intra în gură. Isus arată că este adevărat tocmai opusul: nu ce intră în gură, ci ce iese din gură spurcă pe un om [literal: omul!]. Cu alte cuvinte, necurăția vine din inimă (vezi v. 18, 19; cf. Marcu 7:19–23). Această magazie lăuntrică, conform principiului stabilit în 12:35, folosește gura ca un instrument pentru exprimarea tuturor acelor gânduri și sentimente care sunt necurate.

Isus pune accentul acolo unde trebuie, nu pe ceea ce este fizic, ci pe ceea ce este spiritual și care dăinuie, întocmai cum a făcut și mai înainte (vezi 5:3, 4, 6, 17; 9:13; 12:7, 50). În zilele și în epoca noastră, în care există în mod firesc atâtea avertismente împotriva poluării aerului și a apei, este în mod cert nevoie de avertismentul implicit al lui Cristos împotriva răului mult mai mare al poluării venite din gură și din inimă.

În acest moment, ucenicii lui Isus au revenit în prim-plan: **12. Atunci ucenicii Lui s-au apropiat și I-au zis: „Știi că fariseii au găsit pricină de poticnire în cuvintele pe care le-au auzit?”** Se referă oare acești ucenici la *a.* versetul precedent: „Nu ce intră în gură . . .”, o afirmație care le-a fost adresată oamenilor; sau *b.* la întregul conținut al versetelor 3–9, adresate fariseilor și cărturarilor? Unii preferă prima variantă.⁵⁷⁹ Stă însă sub semnul întrebării dacă oponentii înverșunați ai lui Cristos au auzit această remarcă mai degrabă scurtă care nici nu le-a fost adresată. Însă fie că au auzit-o, fie că nu, nu este oare mult mai rezonabil să se creadă că ei s-au supărat, sau s-au poticnit,⁵⁸⁰ din cauza muștrării pătrunzătoare la care au fost expuși când au fost numiți „călcători de Lege” și „fățarnici”? De aceea, eu prefer varianta *b.*

Aici se dă de înțeles că fariseii au dat glas indignării lor puternice în auzul ucenicilor. S-au speriat oare ucenicii? Erau oare cutremurați de o anumită groază în fața acestor oameni care erau considerați de mulți niște conducători venerabili? Se temeau oare de posibilele consecințe ale muștrării severe pe care le-a aplicat-o Învățătorul lor?

⁵⁷⁹ Așa, de exemplu, și R. C. H. Lenski, *op. cit.*, p. 571.

⁵⁸⁰ Din nou o formă a verbului σκανδαλίζω; vezi comentariul la 5:29, 30, mai ales nota de subsol 293 de la p. 275; vezi de asemenea cele referitoare la 11:6.

Indiferent care ar fi fost situația, următorul fapt iese în evidență: mânia conducătorilor religioși le-a lăsat o impresie adâncă ucenicilor. Acești farisei au fost probabil foarte indignați, și nu numai din motivul prezentat mai sus, anume acela că au fost numiți în public călcători de Lege și ipocriți, ci dintr-un altul: Dacă Cuvântul lui Dumnezeu era infinit mai prețios decât datina bătrânilor (vezi v. 3, 6 și 9) și dacă oamenii aveau să înceapă să vadă astfel lucrurile, acești farisei puteau să-și ia adio de la pozițiile lor. Nu au făcut ei tocmai din tradiția aceasta hobby-ul lor, specialitatea lor? Așa că erau ofensați și jigniți în așa măsură încât din cauza inimii lor rele au început să aibă gânduri și cuvinte rele împotriva lui Isus.

După ce au luat cunoștință despre amărăciunea și supărarea acestor conducători, ucenicii voiau ca și Isus să afle despre ele, ca în viitor să știe cum să se poarte cu ei. Ca și cum Domnul ar fi avut nevoie de sfatul lor!

13, 14. Drept răspuns, El le-a zis: „Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel ceresc, va fi smuls din rădăcină. Lăsați-i: sunt niște călăuze oarbe; și când un orb călăuzește pe un alt orb, vor cădea amândoi în groapă”. Imaginea folosită este cea a unui „răsad” sau a unei „plante”. Textul original nu folosește aici cuvântul utilizat în general pentru „plantă”. El spune „răsad”, un răsad de orice mărime de oriunde, fie într-o grădină, vie sau pădurice, într-un câmp, pe lângă un izvor, sau în orice altă parte.⁵⁸¹

Poporul lui Dumnezeu poate fi văzut ca o grădină bine udată (Isaia 58:11), ca și ogorul lui Dumnezeu (1 Corinteni 3:9), ca via Domnului (Isaia 5:7). Credinciosul este comparat uneori cu un pom luxuriant (Psalmul 1:3; 92:12). În spatele fiecăreia dintre aceste imagini este subliniat gândul că pentru ca un răsad să supraviețuiască, Cel care l-a plantat trebuie să fie Dumnezeu. Pentru ca o ființă umană să-și împlinească scopul spre slava lui Dumnezeu și să ajungă în cer, ea trebuie să fie atât de ferm înrădăcinată încât să fie „una cu Cristos”, „unită cu El”⁵⁸² în asemănarea morții și învierii Lui.

În pasajul de față, Isus vorbește însă de răsaduri pe care „Tatăl Său cel ceresc” (vezi comentariul la 11:25–27; cf. Ioan 5:17, 18) nu le-a plantat. Asemenea răsaduri ne amintesc de neghina semănată de diavol (Matei 13:25, 39). Ea urma să fie smulsă și aruncată în foc (13:30; cf. 3:10, 12; Luca 17:6; Ioan 15:5; Iuda 12). Acest lucru urmează să se întâmple la judecata de apoi. Criticii lui Cristos fac parte din acest grup. Cei care își pun încrederea în ei vor fi smulși împreună cu ei. Acest lucru explică îndemnul lui Cristos adresat ucenicilor: „Lăsați-i”. Cineva ar putea traduce astfel această poruncă: „Ignorați-i”, „Nu le dați atenție”, „disociați-vă complet de ei”.

Isus spune că urmarea acestor oameni duce la dezastru, fiindcă ei sunt niște „călăuze oarbe”. Mai mult, orbirea lor este una foarte tragică: *a.* ea este *autoimpusă*, rezultatul

⁵⁸¹ Aici în 15:13, în original apare φτεία, nu φυτόν. În sensul său cel mai larg, primul este mai cuprinzător decât al doilea, așa cum „răsad” este mai cuprinzător decât „plantă”. Deși nici una dintre traduceri nu poate fi considerată incorectă, atât modificatorul „orice”, cât și exprimarea la modul figurat a Scripturii, conform căreia Dumnezeu este văzut ca un gospodar care a plantat o grădină, o vie, a semănat un ogor etc., par să indice spre conotația mai largă. La fel și Ridderbos, *op. cit.*, p. 281, care traduce „ieder gewas”, adică, orice „răsad”.

⁵⁸² Pentru „una cu El” sau „unit cu El” Romani 6:5 folosește un cuvânt, pe σύμφυτοι, care are aceeași rădăcină cu φτεία și φυτόν.

împietririi inimii (Ioan 3:19). În această privință fariseii diferă de oamenii care suferă de o orbire fizică. *b.* Ea este *autoînșelătoare*, fiindcă aceste așa-zise călăuze își imaginează că ele și numai ele sunt capabile să vadă (Ioan 9:40, 41). Acest fapt deplorabil subliniază un alt contrast între ei și cei care sunt orbi din punct de vedere fizic.

Cât de tristă este soarta unui om care urmează un asemenea conducător. Conducătorul este orb, la fel și cel condus. Nu vor cădea oare amândoi într-un puț? Se gândea oare aici la un puț sau o groapă ca la un simbol al iadului? Nu putem spune altceva decât că e posibil ca acesta să fi fost cazul.

Isus li se adresa: *a.* fariseilor și cărturarilor (v. 3–9); *b.* oamenilor în general (v. 10, 11) și *c.* ucenicilor Săi (v. 12–14). El primește acum un răspuns: 15. **Petru a luat cuvântul, și a zis: „Deslușește-ne pilda aceasta”.** Termenul „pildă” este folosit aici în sensul de zicală cu tâlc, mașal, referitor la aforismul din versetul 11. Faptul că Petru se făcuse purtătorul de cuvânt al Celor doisprezece reiese din răspunsul lui Cristos: 16. **Isus a zis: „Și voi tot fără pricepere sunteți?”** El pare să spună: „Nu este de mirare că alții – de exemplu, fariseii și cărturarii, oamenii în general – nu pricep învățătura Mea (cf. v. 11), dar că nici voi, care sunteți de atât timp cu Mine și sunteți atât de apropiați de Mine, nu pricepeți *nici acum*⁵⁸³ sensul ei este de nescuzat”. Găsim ceva similar în Ioan 14:9: „De atâta vreme sunt cu voi, și nu M-ai recunoscut, Filipe?” Continuarea: 17, 18. **Nu înțelegeți că orice intră în gură merge în pânțe, și apoi este aruncat afară în hazna? Dar, ce iese din gură, vine din inimă, și de aceea spurcă pe om.** Nici măcar cele mai noi teorii științifice moderne nu pot găsi ceva greșit în afirmația lui Cristos cu privire la ce se întâmplă cu tot ceea ce intră în gură. În cele din urmă, tot ce intră în gură este eliminat, fie în mod direct, ca în cazul hranei care nu este asimilată de trup, adică nu intră în formarea unor celule noi, fie indirect, cum se întâmplă în cazul hranei asimilate, având în vedere că anabolismul este urmat totdeauna de catabolism. Nici unul dintre procese nu pângărește inima, și astfel persoana. Pe de altă parte, cuvintele care părăsesc buzele își au sursa în inimă, aceasta din urmă fiind miezul și centrul existenței omului, izvorul gândurilor, cuvintelor și acțiunilor sale (Proverbe 4:23). Toate aceste lucruri vin „dinăuntru” (Marcu 7:21). Cuvintele, dacă sunt rele, îl pângăresc pe om. Acest lucru este arătat și mai clar în versetul 19. **Căci din inimă ies gândurile rele, uciderile, preacurviile, curviile, furtisagurile, mărturiile mincinoase, hulele.** Cât despre „gândurile rele”, cuvântul folosit în original a stat la baza termenului *dialog*. Deși dialogul pe care îl are o persoană cu sine nu trebuie să fie unul sinistru – vezi Luca 2:35, unde deliberarea la care se face referire nu este neapărat rea – trebuie să observăm totuși că în aproape fiecare pasaj în care este folosit cuvântul, activitatea descrisă are în mod clar o natură păcătoasă (Luca 5:22; 6:8; 9:46, 47; Romani 1:21; 14:1; 1 Corinteni 3:20; Filipeni 2:14; 1 Timotei 2:8). În 1 Timotei 2:8 aceste deliberări sunt asociate cu „mânia”. Aici în Matei 15:19 ele sunt numite rele; de aici, „gânduri rele” sau „planuri rele”.

Planurile rele ies la suprafață prin cuvinte și fapte rele. Matei menționează câteva din ele, aranjându-le mai mult sau mai puțin după ordinea în care apar pe a doua tablă a Celor zece porunci. În nici un caz nu sunt toate asociate cu cuvintele, dar toate vin

⁵⁸³ Grecescul ἀκριν, acuzativ adverbial al lui ἀκρι (punct; cf. „acme”); de aceea, „nici până în acest punct (este vorba de timp)”.

din interior, din inimă. Acțiunea vine din interior spre exterior. Maniera în care fariseii și cărturarii învățau generațiile mai tinere să scape de responsabilitatea față de părinții lor (vezi v. 3–9) ne oferă un exemplu excelent de plan rău care lezează cea de a [unii ar spune „a patra”] cincina poruncă. Restul listei se explică pe sine. Lista lui Marcu (7:21, 22) este de două ori mai lungă. Ideea principală este aceeași în ambele Evanghelii, redată mai pe larg de către Matei prin cuvintele: **20. „Iată lucrurile care spurcă pe om; dar a mânca cu mâinile nespălate nu spurcă pe om”**. Acesta este un răspuns direct la acuzația făcută de dușmani (v. 1, 2). De aceea, să acorde atenție lucrurilor care contează cu adevărat, în loc să se complacă în trivialități ceremoniale. Să înceteze să mai anuleze și să zădărnicească ei Cuvântul lui Dumnezeu de dragul tradiției lor!

Rezumatul Capitolului 15:1–20

De vreme ce faima lui Isus se răspândește, ajungând și în palatul regal, și de vreme ce varietatea miracolelor crește, la multe vindecări adăugându-se acum și minunea hrănirii celor cinci mii, nu este de mirare că fariseii și cărturarii devin îngrijorați că își vor pierde influența asupra oamenilor. Așa că ei vin de la Ierusalim cu intenții rele. Ei găsesc curând un pretext. Apropiindu-se de Isus, Îi cer să le explice de ce le permite ucenicilor Săi să mănânce fără clătirea ceremonială a mâinilor. Ei nu vorbesc despre spălarea mâinilor de murdăria fizică, ca și cum ucenicii ar neglija acest lucru, ci despre „clătirea mâinilor”, indiferent că ele sunt sau nu murdare, în eventualitatea că au atins ceva sau pe cineva considerat „necurat”. Ei se referă la o „datină” omenească.

În răspunsul Lui, Isus arată că acești farisei și cărturari ar trebui să se abțină de la a critica („Cei care trăiesc în case de sticlă, mai bine să nu arunce cu pietre”), fiindcă ceea ce fac ei este cu adevărat rău, deoarece încalcă *nu regulile făcute de oameni*, ci *porunca lui Dumnezeu* de a onora părinții (Exod 20:12). „Voi le spuneți copiilor cum să scape de obligația de a-și întreține părinții. Voi le spuneți: «Dacă părintele tău dorește ceva de la tine, spune-i doar că orice ar vrea el de la tine este *un dar*, o jertfă închinată Domnului»”. Domnul continuă: „Voi ați anulat și ați zădărnicit Cuvântul lui Dumnezeu de dragul tradițiilor voastre”. El le arată criticilor Săi că descrierea de către Isaia a ipocriților din zilele lui li se aplică și lor:

„Acest popor Mă onorează cu buzele
Dar inima lui este departe de Mine.
Însă degeaba Mi se închină ei,
Învățând ca doctrine (ale lor) precepte omenești”.

Apoi Isus le pune în vedere că nu ceea ce intră în gură îl murdărește pe om, ci ceea ce iese din gură.

Când, speriați, ucenicii Îi spun Învățătorului lor: „Știi că fariseii și cărturarii s-au supărat când au auzit ce le-ai spus?”, El le răspunde: „Orice răsăd care nu a fost plantat de Tatăl Meu ceresc va fi smuls. Dați-le pace. Ei sunt niște călăuze oarbe etc.”. În cele din urmă, ca răspuns la cererea lui Petru: „Explică-ne pilda aceasta”, Isus aruncă mai multă lumină asupra faptului că nu ceea ce intră pe gură îl spurcă pe om, ci lucrurile rele care ies din gură și care vin din inima omului.

Schița capitolului 15:21-39

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

B. Lucrarea din retragere și lucrarea din Perea

15:21–28 Răsplătirea credinței canaanencei

15:29–31 Vindecarea mulțimilor

15:32–39 Hrănirea celor patru mii de oameni

CAPITOLUL XV:21-39

M A T E I

15:21, 22

21 Isus, după ce a plecat de acolo, S-a dus în părțile Tirului și ale Sidonului. 22 Și iată că o femeie canaaneancă a venit din ținuturile acelea și a început să strige către El: „Ai milă de mine, Doamne, Fiul lui David! Fiică-mea este muncită rău de un drac.” 23 El nu i-a răspuns nici un cuvânt. Și ucenicii Lui s-au apropiat și L-au rugat stăruitor: „Dă-i drumul, căci strigă după noi.” 24 Drept răspuns, El a zis: „Eu nu sunt trimis decât la oile pierdute ale casei lui Israel.” 25 Dar ea a venit și I s-a închinat, zicând: „Doamne, ajută-mi!” 26 Drept răspuns, El i-a zis: „Nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o arunci la câței!” 27 „Da, Doamne,” a zis ea, „dar și câțelei mănâncă fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor lor.” 28 Atunci Isus i-a zis: „O, femeie, mare ester credința ta; facă-ți-se cum voiești.” Și fiica ei s-a tămăduit chiar în ceasul acela.

15:21–28 Răsplătirea canaaneencei

Cf. Marcu 7:24–30

Putem considera că tema Sinopticelor, inclusiv a lui Matei este *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*. Primul subtitlu al acestei teme este *Începutul sau inaugurarea ei* (1:1–4:11). Al doilea este *Progresul sau continuarea ei* (4:12–20:34). Prima subdiviziune a acestei a doua părți, *Marea lucrare din Galilea* (4:12–15–20), a ajuns acum la sfârșitul ei. A doua subdiviziune, *Lucrarea din retragere și Lucrarea din Perea*, începe în acest punct (15:21) și continuă până în 20:34.⁵⁸⁴ Justificarea titlului acestei subdiviziuni și o scurtă caracterizare a conținutului ei se află la p. 8, 9. Datele *aproximative* (datarea certă este imposibilă) sunt următoarele: *Lucrarea din retragere* – 29 d.Cr., aprilie-octombrie; *Lucrarea din Perea* – din decembrie, 29 d.Cr. până în aprilie, 30 d.Cr. Pentru *Lucrarea de mai târziu din Iudea* care se intercalează – 29 d.Cr., octombrie-decembrie, vezi mai ales *Evangelia după Ioan* (7:2–10:39).

21. Isus, după ce a plecat de acolo, S-a dus în părțile Tirului și ale Sidonului. De data aceasta Isus Se retrage într-un teritoriu care era în mod categoric unul al neamurilor. Este clar că El a părăsit Israelul. De data aceasta nu vin „cei de afară” la El (4:24, 25), ci El însuși merge la ei. Însă această acțiune a ieșirii la ei nu începe imediat. Mai întâi, El a intrat într-o casă din dorința de a Se retrage temporar, însă „n-a putut să rămână ascuns” (Marcu 7:24). **22. Și iată că o femeie canaaneancă a venit din ținuturile acelea și a**

⁵⁸⁴ După ce am ajuns în mod independent la această împărțire, am descoperit că și F. W. Grosheide, *op. cit.*, p. 244, consideră că 15:21–20:34 este o unitate.

început să strige către El: „Ai milă de mine, Doamne, Fiul lui David! Fiică-mea este muncită rău de un drac”. Observați mai întâi *atitudinea ei plină de reverență față de Isus*. Ea îl numește pe Isus „Domn” (vezi comentariul la 7:21 și 8:2) și adaugă „Fiul lui David”, onorându-L ca pe unul care este într-adevăr Mesia cel promis, așa cum s-a arătat în legătură cu 9:27, unde apare același titlu (vezi și comentariul la 21:9, 15, 16; 22:41–45). Marele contrast dintre necredința iudeilor (vezi paragraful precedent: 15:1–20) și credința acestei femei, născută păgână, iese în evidență.

În al doilea rând, să ne gândim la *agonia* ei. Sensul textului grecesc este că ea strigă constant, sau „din nou și din nou”. Motivul disperării ei este că scumpa ei fetiță (Marcu 7:25) este posedată de demon. Pentru posesiunea demonică vezi mai sus, la p. 394, 395. Mai mult, suferința copilei este una foarte serioasă și gravă.

Care a fost reacția imediată a lui Isus? Ea este prezentată în versetul 23. El nu i-a răspuns nici un cuvânt. Exista o tăcere absolută din partea Lui. S-a purtat de parcă nici nu ar fi auzit-o. Puțin mai încolo vom vorbi mai pe larg despre această indiferență aparentă (niciodată reală!) a lui Isus. Continuarea: **Și ucenicii Lui s-au apropiat și L-au rugat stăruitor: „Dă-i drumul, căci strigă după noi”**. Teoria conform căreia ucenicii voiau să spună de fapt: „Fă-i pe plac ca să plece” nu este susținută de nici o dovadă serioasă. Este evident că acești oameni o considerau pe femeia aceasta care striga neîncetat după ei o pacoste insuportabilă (vezi comentariul la 14:15). **24. Drept răspuns, El a zis: „Eu nu sunt trimis decât la oile pierdute ale casei lui Israel”**. În legătură cu acest lucru, este important să se observe nu numai faptul că Isus pare să rămână constant în refuzul Lui de a o ajuta pe această femeie, ci și faptul că nu îndeplinește nici cererea stăruitoare a ucenicilor Săi. Acest amănunt este adesea uitat. Cu toate acestea, el este foarte important. S-ar putea spune chiar că refuzul Domnului de a asculta este îndreptat mai mult împotriva ucenicilor, decât a femeii. Deși cuvintele care îi sunt adresate ar putea părea aspre, El intră cel puțin în dialog cu ea. Își întrerupe tăcerea pentru a-i vorbi. Însă cât privește sugestia ucenicilor, el nici măcar nu o învrednicește de un răspuns! S-ar putea de asemenea spune: Presupunând că cuvintele Domnului de aici din versetul 24 au fost spuse pentru urechile ucenicilor – la urma urmei, nu era aceasta tocmai lucrarea în care Isus îi învăța într-un mod special? –, vedem că este adevărat că Isus, prin felul Lui de a Se comporta, respinge cererea lor imperativă! Însă El nu respinge cererea femeii, deși așa s-ar părea.

Isus vrea ca toată lumea să înțeleagă cât se poate de bine că deschiderea largă a porților Împărăției cerurilor înaintea neamurilor este de domeniul viitorului. Deocamdată, într-o armonie totală cu 10:5, 6 (vezi comentariul la acest pasaj), misiunea Lui este să meargă la cei pe care îi numește cu dragoste „oile pierdute (vezi cele referitoare la 9:36; 10:6) ale casei lui Israel”.

25. Dar ea a venit și I s-a închinat, zicând: „Doamne, ajută-mi!” a. Reverența și b. *agonia* dureroasă a femeii, ambele menționate în legătură cu versetul 22, reies și din versetul 25. Matei o zugrăvește în culori vii în timp ce se închină înaintea lui Isus, poate chiar când se pleacă în fața Lui din nou și din nou.⁵⁸⁵ Acum este adăugată și o a treia

⁵⁸⁵ Observați imperfectul de aici și din v. 22.

caracteristică la primele două, anume *dragostea pentru fiica ei*. În versetul 22 ea a vorbit despre „fiica” ei. În versetul 25, în timp ce imploră agonizând, ea spune: „Ajută-mi”. Ea și fiica ei sunt inseparabile. Acesta este sensul în care putem spune că ea se identifică cu copilul ei. Nu este aceasta una dintre caracteristicile principale ale rugăciunii de mijlocire eficiente, adică să te implici în încercările și suferințele altora de parcă ele ar fi ale tale? Nu l-a învățat oare Isus pe Saul (=Pavel) că persecutându-i pe ucenicii Lui Îl persecuta de fapt pe El? Vezi Fapte 9:4; 22:7; 26:14. Vezi și cele referitoare la Matei 8:17.

Deocamdată răspunsul Domnului era orice numai încurajator nu: **26. Drept răspuns, El i-a zis: „Nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o arunci la câței!”** Cuvântul folosit pentru „câini” nu este cel din 7:6 (cf. Filipeni 3:2). Aici nu e vorba de câinii mari, sălbatici și înfricoșători care adulmecă gunoarele aruncate în stradă, ci de niște câini ținuți în casă ca animale de companie. Isus i-a atras deja atenția femeii că el nu a fost trimis la cei din afara Israelului (v. 24). În aceeași notă, El adaugă acum că nu ar fi un lucru potrivit să se dea binecuvântările lui Israel – cele care le aparțin „copiilor” – unora care nu îi aparțin lui Israel. În fond, câinii, indiferent cât de dragi le-ar fi stăpânului, nu sunt copii și nu au dreptul să fie tratați ca niște copii.

Probabil că acesta este locul potrivit pentru ca să se pună întrebarea: „De ce a amânat Isus atât de mult ajutorul de care această femeie avea o nevoie disperată?” Răspunsurile care se dau la această întrebare sunt foarte diferite. Cel tradițional este: „Ca să-i testeze credința”. Dacă el este sau nu satisfăcător depinde de ce se înțelege prin testarea credinței. Un alt răspuns este că din moment ce Isus a fost dispus să o ajute abia la sfârșit, El S-a răzgândit probabil în ultima clipă; de aici amânarea. Acest răspuns este de neacceptat din următoarele motive: *a.* Dacă ar fi fost adevărat acest lucru, atunci de ce nu a dat curs cererii ucenicilor de a o expedia? De asemenea, *b.* nu s-a relatat nicăieri altundeva un caz în care Isus să-și fi refuzat ajutorul în urma unei cereri serioase, umile și sincere. Dacă ar fi intenționat din start să respingă pledoaria acestei femei El nu ar mai fi semănat cu acel Isus pe care Îl cunoaștem din Scripturi. În fond, El este Domnul care a rostit cuvintele din 7:7, 8; 11:28–30; Ioan 7:37.

Pentru a găsi răspunsul corect la întrebarea noastră este nevoie probabil să observăm mai întâi că „amânarea” lui Cristos – dacă o putem numi astfel – nu este unică. Acesta este unul din cazurile în care El nu dă un răspuns imediat la o cerere. Și Avraam și Sara au avut mult de așteptat până l-au primit pe Isaac (Geneza 21:1–5; Romani 4:18–21). Când „tatăl tuturor credincioșilor” (Romani 4:11) a primit porunca de a-și aduce fiul ca pe o ardere de tot oferită Domnului, a fost nevoie de un interval de timp care poate părea destul de lung până când el a înțeles că fiul său, pe care îl iubea intens (Geneza 22:2), nu avea să fie jertfit efectiv. Oare David nu a dat glas dezamăgirii sale pentru că Dumnezeu nu îi răspundea imediat la rugăciuni? Vezi Psalmul 22:2. Și, pentru a reveni în Noul Testament și a analiza doar câteva din multele cazuri de aici, nu ni s-a părut oare că Isus va ajunge prea târziu la casa lui Iair (Marcu 5.35)? Nu li s-a părut oare la început celor doi orbi că Domnul este indiferent la strigătul lor (Matei 9:27, 28)? Dacă Isus știa dinainte că avea să hrănească mulțimile – și Scriptura afirmă într-adevăr că știa – atunci de ce nu i-a spus imediat lui Filip acest lucru, în loc să-l întrebe: „De unde avem să

cumpărăm pâini ca să mănânce oamenii aceștia” (Ioan 6.5, 6)? Și de ce scrie: „Deci, când a auzit că Lazăr este bolnav, *a mai zăbovit două zile în locul în care era?*” (Ioan 11:6)

În unele cazuri, motivul este fie clar prezentat, fie măcar sugerat în context; de exemplu, Avraam a fost „întărit prin credința lui” (Romani 4:20). Lui Iair i s-a spus: „Nu te teme, crede numai!” (Marcu 5:36). În cazul lui Filip, citim următoarele: „Spunea lucrul acesta ca să-l încerce” (Ioan 6:6). Iar în legătură cu Lazăr, Domnul le spune ucenicilor Săi: „Și Mă bucur că n-am fost acolo, pentru voi, ca să credeți” (Ioan 11:15). Este evident că învierea unui Lazăr mort putea întări mult mai mult credința cuiva decât vindecarea unui bolnav.

După toate probabilitățile, este vorba de același motiv în cazul siro-feniciencei sau canaanitei. Isus Și-a amânat răspunsul la cererea ei pentru a-i testa credința, adică pentru a o purifica, așa cum este purificat argintul. El voia să dea credinței ei șansa de a se exprima într-un mod mai glorios. El dorea să o întărească tocmai prin răspunsurile date ei în versetul 24 și 26; fiindcă astfel ea începea să priceapă, mult mai bine decât dacă fiica i-ar fi fost vindecată imediat, de ce binecuvântare extraordinară avea parte.

Cu atât mai extraordinară este și expresia credinței femeii din vers. 27. „*Da, Doamne*”, a zis ea, „dar și căteii mănâncă fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor lor”. La cele trei lucruri spuse despre ea mai înainte, se poate adăuga și un al patrulea, anume *umiliința ei*. Ea nici măcar nu se supără pentru că este comparată cu un câine de companie, care este pus în contrast cu un copil. Își acceptă poziția inferioară.

În al cincilea rând, observați și *istețimea ei*. Ea face ca un cuvânt de aparent reproș să devină o sursă de optimism. Ea transformă o înfrângere iminentă într-o victorie răsunătoare. Este ca și cum ea ar spune: „Sunt comparată cu un câine de companie? Accept ce implică această comparație. Și nu numai că accept, ci mă și bucur din cauza ei, fiindcă stăpânii buni nu îngăduie în nici un caz ca animalele lor să moară de foame. Ei le dau voie să mănânce resturile care cad de la masă”.

Toate cuvintele și acțiunile ei au la bază, în al șaselea rând, *credința ei dată de Dumnezeu și de nestrămutat în Isus*, despre care mărturisește că este Domnul ei și Mesia.

În al șaptelea și ultimul rând, ne vom aduce mereu aminte de femeia aceasta din cauza *perseverenței ei*, o calitate care poate fi văzută în sine, sau în combinație cu credința ei (de aici, credința ei stăruitoare).

Cât despre această perseverență, ar trebui să se observe următoarele. S-a spus că Isus se îndepărtează aici de la principiul pe care l-a stabilit El însuși. El face o excepție – ca și cum ar fi ceva rău! – de la regula „Eu am fost trimis la oile lui Israel”. Ei bine, într-un anumit sens El făcea o excepție, una minunată într-adevăr (vezi p. 410, 411), fiindcă este clar că această femeie era greacă, dintre neamuri (Matei 15:22; Marcu 7:26). Cu toate acestea, într-un alt sens, aceasta nu era deloc o excepție, așa cum vom vedea dacă luăm în considerare că ea a triumfat în ciuda *a. tăcerii inițiale a lui Isus*, *b. a răcelii Sale aparente* (în nici un caz reale!) și a așa-ziselor Sale cuvinte de reproș și *c. a indifferenței ucenicilor* („Dă-i drumul”). Acum, oare nu o manifestare similară a perseverenței de neclintit în fața opoziției („Nu Te voi lăsa să pleci până nu mă vei binecuvânta”, Geneza 32:26) a fost cea care a preschimbat un „Iacov” într-un „Israel” (Geneza 32:28)? Așadar, această femeie era într-un anumit sens o adevărată fiică a lui Israel!

28. Atunci Isus i-a zis: „O, femeie, mare este credința ta; făcă-ți-se cum voiești”. Și fiica ei s-a tămăduit chiar în ceasul acela. Dragostea divină este atât de minunată și nelimitată încât ea laudă o ființă umană pentru că exercită un dar – în acest caz credința – cu care ea a fost înzestrată chiar de această dragoste divină, și care fără activitatea ei nu ar fi putut intra în acțiune deloc.

Lauda pe care o primește această femeie nu se poate să nu ne amintească de cea adresată sutașului (8:10). Oare aici, ca în 8:10, 11, nu este vorba de o prezicere a celei întâmpinări cu bucurie a neamurilor în Împărăția lui Dumnezeu care avea să se realizeze în curând?

Observați de asemenea că binecuvântarea rostită asupra acestei femei nu poate fi nici măcar concepută separat de cea pe care a primit-o fiica ei. Când femeia a primit ceea ce dorea, și fiica ei a primit ceea ce avea nevoie. Cea din urmă a fost vindecată imediat și complet! Mai mult, aceste binecuvântări nu i-au lipsit pe „copii” de „pâinea” lor.

29 Isus a plecat din locurile acelea și a venit lângă Marea Galileii. S-a suit pe un munte și a șezut jos acolo. 30 Atunci au venit la El multe noroade, având cu ele șchiopi, orbi, muți, ciungi, și mulți alți bolnavi. I-au pus la picioarele Lui și El i-a tămăduit; 31 așa că noroadele se mirau când au văzut că muții vorbesc, ciungii se însănătoșesc, șchiopii umblă și orbii văd.

15:29–31 *Vindecarea unor mari mulțimi*

Cf. Marcu 7:31, 37

29. Isus a plecat din locurile acelea și a venit lângă Marea Galileii. S-a suit pe un munte și a șezut jos acolo. Nici în Matei și nici în Luca nu există indicii temporale. Nu se știe cât timp a stat Isus în ținutul Tirului și al Sidonului. Este descris foarte vag chiar și locul în care Se afla acum Domnul. Tot ce ni se spune este că El „a venit lângă Marea Galileii”. El a petrecut cel puțin trei zile pe malul estic sau sud-estic al mării, cel mai puțin populat. Aceste lucruri reies din versetul 32 și din Marcu 8:2. Cf. Matei 4:25. Așadar, aici, lângă mare, Isus S-a urcat pe un deal⁵⁸⁶, pe care (nu neapărat în vârful lui) este înfățișat șezând. Continuarea: **30, 31. Atunci au venit la El multe noroade, având cu ele șchiopi, orbi, muți, ciungi, și mulți alți bolnavi.** Curând vestea sosirii lui Cristos a început să se răspândească prin întregul Decapole (Liga celor zece cetăți), descris în legătură cu 4:25. Așa cum s-a întâmplat și mai înainte, și acum au năvălit oamenii din întregul ținut ca să-și aducă rudele bolnave, prietenii și vecinii bolnavi la Isus. Mulțimile știau că Isus le putea ajuta în orice privință, nu conta dacă cei aduși erau doar bolnavi

⁵⁸⁶ Este adevărat faptul că aici în 15:29 la fel ca și în 5:1; 8:1 și Marcu 3:13 originalul folosește articolul hotărât și vorbește despre τὸ ὄρος. Totuși, există o deosebire. În cazul lui 5:1, etc. deși nu se indică exact locul, este definit mult mai exact decât în 15:29. Știm că dealul la care se face referire aici este cel din vecinătatea orașului Capernaum (vezi 8:5; cf. 7:1). În mod similar știm că „dealul” de unde Cristos a văzut mulțimile și de unde a mers în întâmpinarea lor hrănindu-le, după cum apare în Matei 14, Marcu 6, Luca 9 și Ioan 6 era în vecinătatea Betsabei (Luca 9:10). Totuși, aici, în 15:29 nimic nu este clar. Prin urmare, contează prea puțin faptul că în pasajul de față cineva ar vrea să acorde o mare importanță articolului hotărât și să traducă astfel: „dealul” sau pur și simplu „un deal”.

(14:35, 36), bolnavi și/sau posedați de demoni (4:24; 8:16) sau așa cum sunt catalogați aici în 15:30, 31, handicapați, adică, orbi, ciungi etc. Isus era dornic și în stare să îi vindece pe toți. **I-au pus la picioarele Lui și El i-a tămăduit.** Tocmai simplitatea relatării face ca ea să fie atât de mișcătoare. Nu ni se spune că s-ar fi pus problema dacă cineva este evreu sau dintre neamuri – acesta era un ținut al neamurilor. Nimic nu indică dacă individul bolnav l-a acceptat pe Isus ca Domnul și Mântuitorul său (ceea ce pare improbabil) sau dacă el și cel care l-a adus „credeau” în El numai în calitate de făcător de minuni. Tot ce conta era că un anumit bărbat sau copil sau o anumită femeie avea nevoie de ajutor, iar Isus era în stare și dornic să i-l dea – **asa că noroadele se mirau când au văzut că muții vorbesc, ciungii se însănătoșesc, șchiopii umblă și orbi văd.**

Totul s-a întâmplat dintr-o dată. Nu era vorba de *un singur* miracol uimitor; nu, ci de niște miracole care aveau loc peste tot, oriunde te-ai fi uitat. Faptul că mulți dintre acești oameni nu erau evrei este sugerat prin maniera în care sunt descrise mulțumirile și lauda lor: **și slăveau pe Dumnezeu lui Israel.** Acest lucru pare să însemne într-adevăr că ei îi dădeau cinste unui Dumnezeu care inițial nu fusese și al lor, ci al unui alt popor. Se întâmpla ceva cu adevărat minunat. A existat o vreme când mulți oameni din acest ținut au făcut o călătorie până în Galilea pentru a fi vindecați de Isus (4:23, 25). Dar acum Profetul din Galilea a venit mai aproape de ei. Ce binecuvântare!

În legătură cu acest lucru este cu siguranță de prisos să se formuleze argumente în apărarea manifestării de către Cristos a îndurării față de cei care erau în cea mai mare parte a lor păgâni din naștere. De exemplu, este cel puțin inutil să se spună că El avea dreptul să lucreze printre acești oameni pentru că Decapole era considerat o parte a Galileii și de aceea aparținea teritoriilor evreiești⁵⁸⁷, așa că făcându-și lucrarea plină de îndurare printre oamenii de aici, Domnul nu încălca de fapt principiul exprimat în 15:24.⁵⁸⁸ Oare includerea acestor oameni în grupul denumit „oile pierdute ale lui Israel” nu înseamnă să se lărgească sensul acestei expresii oarecum dincolo de limitele admise?

Când după o avalanșă în Alpi este trimisă o echipă de salvare pentru a salva viața unui schior, ordinul este dat echipei menționând *numai* acea persoană; iar după descinderea la locul catastrofei, ea îl salvează nu numai pe acesta, ci și alte trei persoane, nu sunt oare membrii ei lăudați pentru această ispravă? La fel, nici regula din 15:24 nu trebuie percepută ca o restricție atât de rigidă și obligatorie încât Isus să nu poată oferi prin cuvinte și fapte o mostră a intrării neamurilor în Împărăția lui Dumnezeu. Dacă lucrurile ar fi stat așa, El nu l-ar fi putut vindeca pe robul sutașului (8:5–13). Sau ar trebui să spunem mai degrabă că cererea sutașului a fost ascultată pentru că s-a întâmplat ca el să trăiască pe pământ evreiesc și de aceea făcea parte din „oile pierdute ale casei lui Israel”? Acest lucru ar fi imposibil. De fapt, în contextul în care apare, el este văzut ca un înainte-mergător al celor care vor veni de la răsărit și de

⁵⁸⁷ R. C. H. Lenski îi atribuie acest teritoriu lui Irod Antipa; R. V. G. Tasker (*op. cit.*, p. 152, 153) lui „Irod (!) Filip”. Această combinație a celor inițial zece cetăți, formând o alianță în scopuri comerciale și defensive, pare să se fi aflat în mare parte sub comanda directă a guvernatorului Siriei (Josephus, *Antichități* XIV.74–76).

⁵⁸⁸ Vezi pe această linie, Lenski, *op. cit.*, p. 583.

la apus, și nu ca unul care face parte din grupul „copiilor Împărăției”. Cu toate acestea, rugăciunea lui a fost ascultată!

Li s-au dat oare oamenilor din Decapole etc. învățături privitoare la calea vieții sau la tainele Împărăției? Acest lucru nu este consemnat. Însă eu m-aș alătura lui Lenski, care este de părere că nu ne-am putea imagina ca Domnul să fi petrecut trei zile (v. 32) cu aceste mulțimi fără să le învețe „despre Dumnezeu lui Israel și Împărăția mântuirii Sale”.⁵⁸⁹

Cuvintele lui E. H. Plumptre pot fi aplicate versetelor 29–31, cât și altor pasaje similare (mai ales lui 14:34–36):

Brațul Tău, O Doamne, în vechime
Vindeca și izbăvea cu putere;
El triumfa asupra bolii și morții,
Asupra întunericii și mormântului.
La Tine veneau: orbul și mutul,
Paraliticul și șchiopul,
Leprosul cu viața sa mizerabilă,
Bolnavul arzând de febră.

Și iată, atingerea Ta aducea viață și sănătate,
Dădea grai și putere și vedere;
Iată, tinerete refăcută și suferință alinată
Ți se datorau Ție, Domnului luminii.
Iar acum, O Doamne, fii aproape pentru a binecuvânta,
Atotputernic ca altădată,
Pe străzi aglomerate, lângă paturi de boală,
Ca pe malul Lacului Ghenezaret.

32 Isus a chemat pe ucenicii Săi, și le-a zis: „Mi-este milă de gloata aceasta; căci iată că de trei zile așteaptă lângă Mine, și n-au ce mânca. Nu vreau să le dau drumul flămânzi, ca nu cumva să leșine de foame pe drum.” 33 Ucenicii I-au zis: „De unde să luăm în pustia aceasta atâtea pâini ca să saturăm atâta gloată?” 34 „Câte pâini aveți?”, i-a întrebat Isus. „Șapte, I-au răspuns ei, și puțini peștișori.” 35 Atunci Isus a poruncit norodului să șadă pe pământ. 36 A luat cele șapte pâini și peștișorii și, după ce a mulțumit lui Dumnezeu, a frânt și a dat ucenicilor, iar ucenicii au împărțit (au continuat să împartă) norodului. 37 Au mâncat toți și s-au saturat; și s-au ridicat șapte coșnițe pline cu rămășițele de fărâmituri. 38 Cei ce mâncaseră erau patru mii de bărbați, afară de femei și de copii. 39 În urmă, Isus a dat drumul noroadelor, S-a suit în corabie, și a trecut în ținutul Magdalei.

15:32–39 *Hrănirea celor patru mii*

Cf. Marcu 8:1–10

32. Isus a chemat pe ucenicii Săi, și le-a zis: „Mi-este milă de gloata aceasta; căci iată că de trei zile așteaptă lângă Mine, și n-au ce mânca. Nu vreau să le dau drumul flămânzi, ca nu cumva să leșine de foame pe drum”. O ființă umană aflată la ananghie

⁵⁸⁹ *Op. cit.*, p. 583.

sau o mulțime în nevoie umpleau întotdeauna inima lui Isus de *compasiune* (referitor la care vezi nota de subsol 425 de la p. 397). Vezi, de exemplu, 9:36; 14:14; 20:34. De asemenea, El a dorit ca și ucenicii Săi să fie afectați la fel de aceste lucruri (cf. 14:16, 18, 19; cf. Ioan 6:5). Așa că i-a chemat și le-a arătat că inima Sa este mișcată de starea mulțimilor. În legătură cu acest fapt trebuie să se țină minte că, așa cum s-a arătat mai devreme, aceasta este tocmai lucrarea pe parcursul căreia Isus le-a dat instrucțiuni ucenicilor Săi într-un mod special.

Se întâmpla un lucru ciudat în acest ținut al neamurilor. Mulțimile erau cu Isus în orele dimineții și după-amiezii. Când venea vremea să se plece acasă, ele stăteau pe loc. Este clar că nu doreau să piardă nici una din faptele miraculoase ale lui Isus. În ziua următoare, ele se aflau tot acolo, și la fel și în cea care venea după ea. În cele din urmă, rezervele lor de hrană s-au epuizat. Dacă ar fi urmat să li se dea drumul să plece în aceste împrejurări, exista posibilitatea ca ei să leșine⁵⁹⁰ pe drum, așa că Domnul și-a pus în temă ucenicii. Acest lucru nu trebuie să se întâmple. Continuarea: **33. Ucenicii I-au zis:** „De unde să luăm în pustia aceasta atâtea pâini ca să săturăm atâta gloată?” Regiunea nelocuită, evident din estul sau sud-estul Mării Galileii, era un loc pustiu, un adevărat deșert (cf. Marcu 8:4; 2 Corinteni 11:26; Evrei 11:38). Pare oarecum nenatural să se afirme că ucenicii au vrut să spună „De unde am putea face *noi* rost de suficientă pâine pentru această mulțime, însă ceea ce *noi* nu putem, *Tu* poți”, dovedind astfel că au luat aminte la lecția hrănirii celor cinci mii de oameni, și merită de aceea laude pentru întrebarea lor. Interpretarea mult mai obișnuită, anume, că ei nu știau cum să procedeze în această situație, este cu siguranță mult mai mult în armonie cu prima impresie pe care i-o provoacă întrebarea lor cititorului de rând. În plus, această a doua interpretare este în armonie cu 16:8–10. **34. „Câte pâini aveți?”**, i-a întrebat Isus. **„Șapte, I-au răspuns ei, și puțini peștișori”**. Acest lucru ne evocă cu putere 14:17. A spune că ceea ce Se pregătea să facă de data aceasta Domnul este mult mai puțin important decât hrănirea celor cinci mii de oameni doar pentru că El avea acum mai multe pâini pentru mai puțini oameni este o eroare. Vorbind din punct de vedere omenesc este tot atât de imposibil să se înmulțească șapte pâini și câțiva pești în așa fel încât să le ajungă la patru mii de oameni ca și a înmulți cinci pâini și doi pești pentru a hrăni cinci mii de oameni. E nevoie de o minune pentru ambele.

Motivul pentru care a pus Isus întrebarea care solicita un răspuns detaliat a fost probabil următorul: ca o cunoaștere completă și exactă a mărimii (vorbind din punct de vedere omenesc) cantității de provizii total inadecvate să facă ca minunea să iasă în evidență și mai mult.

Este relatat acum miracolul în sine: **35, 36. Atunci Isus a poruncit norodului să șadă pe pământ. A luat cele șapte pâini și peștișorii și, după ce a mulțumit lui Dumnezeu, a frânt și a dat ucenicilor, iar ucenicii au împărțit (au continuat să împartă) norodului.** Cu câteva excepții minore, ceea ce se spune aici este identic cu ce se găsește în 14:19; de aceea,

⁵⁹⁰ ἐκλυθῶσι, persoana a III-a plural, aorist, subjonctiv, pasiv al lui ἐκλύω. La pasiv, verbul are ca sens *a-ți pierde puterile*; de aceea, *a ceda, a fi slăbit până în punctul epuizării extreme și astfel a leșina*.

vezi pentru explicații cele referitoare la acel pasaj. Excepții: *a.* Expresia „pe iarbă” este înlocuită cu „pe pământ”. Vremea a trecut. Iarba s-a uscat deja. *b.* Nu se mai menționează „privitul spre cer”, însă acest lucru se subînțelege deja. Se folosește acum un alt verb pentru descrierea acțiunii gazdei – în general tatăl de familie, însă în cazul de față Isus – de a invoca binecuvântarea asupra hranei, însă, așa cum s-a arătat mai devreme (vezi cele referitoare la 14:19), cele două verbe sunt sinonime. *d.* Înlocuirea cu „au continuat să împartă” a lui „au împărțit”⁵⁹¹ face ca relatarea de față să fie și mai plastică decât prima.

Amploarea miracolului este arătată în următoarele două versete. Pentru a arăta marea lor asemănare cu 14:20, 21 (pentru explicații, vezi cele referitoare la acel pasaj), cele două relatări vor fi prezentate în paralel:

14:20, 21

15:37, 38

Toți au mâncat și s-au săturat; și s-au ridicat douăsprezece coșuri pline cu rămășițele de fărâmituri. Cei ce mâncaseră, erau ca la cinci mii de bărbați, afară de femei și copii.

Au mâncat toți și s-au săturat; și s-au ridicat șapte coșnițe pline cu rămășițele de fărâmituri. Cei ce mâncaseră erau patru mii de bărbați, afară de femei și de copii.

Observați comparația dintre cele douăsprezece *coșuri* pline cu fărâmituri din primul caz și cele șapte *coșnițe* pline de resturi care au fost adunate acum.⁵⁹² Există, în fond, o diferență între „coș,” indiferent cât de mare ar fi el, și „o coșniță”. Putem duce cu ușurință un copil într-un coș, însă a fost nevoie de o coșniță ca Pavel să fie coborât de pe zid (Fapte 9:25). O dată ce această idee este înțeleasă, devine clar faptul că nu este deloc sigur că după hrănirea celor patru mii au fost adunate mai puține resturi decât după hrănirea celor cinci mii. Cele *șapte coșnițe* puteau conține mai multă pâine decât cele douăsprezece *coșuri*.

Este oare relatarea hrănirii celor patru mii o simplă repetare a minunii de mai devreme, astfel încât dacă ar fi fost complet omisă din Sfânta Scriptură acest lucru nu ne-ar fi sărăcit deloc? Categorie nu. Sunt clarificate acum două idei adiționale: *a.* Isus este în stare nu numai să *facă* o anumită minune, ci să *Își* și *repete* faptele pline de putere. El este întotdeauna gata să ajute; și *b.* simpatia Lui le este arătată nu numai celor din poporul legământului, ci și celor din afara lui.

Istorisirea se încheie prin cuvintele: 39. **În urmă, Isus a dat drumul noroadelor, S-a suit în corabie, și a trecut în ținutul Magdalei.** După ce au fost bine hrănite, mulțimile sunt trimise acasă. În plus, nu trebuia să li se da prilejul oamenilor să exprime în mod

⁵⁹¹ În versetul din Matei 14:19 este folosit timpul aorist ἔδωκεν; în 15:36 este folosit imperfectul ἐδίδου.

⁵⁹² În 14:20, apare în greacă pluralul substantivului κόφινος, coș de răchită. Compară pasajele paralele din Marcu 6:43; Luca 9:17 și Ioan 6:13. Același cuvânt este folosit și în Matei 16:9 („câte coșuri”) și în textul său paralel din Marcu 8:19. Distincția dintre acest cuvânt și σπορίς (sau σφυρίς) este menținută cu consecvență în Noul Testament. De aceea, atât Matei 15:37, cât și paralela sa, Marcu 8:7, folosesc pluralul cuvântului σπορίς, coșniță. Și (în contrast cu Matei 16:9; Marcu 8:19) atât Matei 16:10, cât și Marcu 8:20 se referă la coșnițe. „Coșniță” este de asemenea o bună traducere a termenului folosit în Fapte 9:25.

concret unele deducții eronate și periculoase (vezi Ioan 6:15, în legătură cu hrănirea celor cinci mii). Apoi Domnul a urcat în „corabie” – cea cu care venise pe coasta estică a mării, deși ea nu fusese menționată mai devreme – și a traversat lacul spre regiunea Magadan, sau, așa cum apare în alte variante, „Magdala” (cf. A.V.). În Marcu 8:10 apare „Dalmanuta”. Din moment ce trecerea trebuie să se fi făcut acum dinspre malul estic spre cel vestic al Mării Galileii, și din moment ce s-a descoperit o peșteră cu numele „Talmanuta” în sudul Câmpiei Ghenezaret, s-ar părea că Isus a acostat aici sau lângă acest loc de pe malul vestic al lacului. Această interpretare ne mai permite să obținem, fără mari dificultăți, o perspectivă inteligibilă asupra călătoriilor de mai târziu ale lui Isus, anume, traversarea din nou a mării Galileii spre malul nord-estic (adică, spre Betsaida Iulia) și descinderea din acest punct spre așezările Cezareii lui Filip (vezi Marcu 8:13, 22, 27).

Rezumatul capitolului 15:21–39

Pentru o lungă perioadă – poate de prin luna decembrie a anului 27 și până prin luna aprilie a anului 29 – Isus a lucrat în principal în Galilea și în regiunile din jur. Acum, în sfârșit, Marea lucrare din Galilea s-a încheiat. Isus Se retrage în ținutul Tirului și al Sidonului. A început Lucrarea din retragere. Ea va dura probabil până prin luna octombrie a aceluiași an. Prin urmare, Isus a intrat acum în mod categoric pe teritoriile neamurilor. Apoi (v. 21–28), iată că se apropie de El o canaaneancă. Ea strigă fără încetare: „Ai milă de mine, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea este muncită rău de un drac”. Din maniera în care I se adresează lui Isus se poate vedea că ea are o atitudine plină de reverență. Probabil că ea a auzit dinainte de El. Acum ea agonizează de durere din cauza suferinței cumplite a fiicei ei. Nu pare să se supere din cauza tăcerii inițiale a Învățătorului, a insistenței ucenicilor ca El să o alunge, a remarcii lui Isus: „Am fost trimis doar la oile pierdute ale casei lui Israel”, nici chiar din cauza remarcii Lui *aparent* ofensatoare: „Nu este potrivit să se ia pâinea de la copii să se dea la câinii de companie”. Umiliința ei trebuie admirată. La fel și dragostea ei intensă pentru fiica ei cu care se identifică complet, astfel că suferința copilei este suferința ei; iar nevoile ei sunt și ale femeii. Observați: „Doamne, ajută-mi”. În ciuda tuturor obstacolelor, ea perseverează, făcând tocmai din reproșul aparent un motiv de optimism: „Chiar și câinii de companie mănâncă bucățile care cad de la masa stăpânului lor”. Finalul este victoria, triumful credinței ei date de Dumnezeu. „Facă-ți-se după credința ta,” îi spune Isus. Iar fiica ei este vindecată chiar în clipa aceea. A venit Isus ca să caute oile pierdute ale lui Israel? Ei bine, iată o adevărată israelită! Vezi Geneza 32:26.

În următoarele versete (29–31) vedem că Isus a petrecut cel puțin trei zile (cf. v. 32) pe malul estic sau sud-estic al Mării Galileii. Din toate regiunile din jur oamenii și-au adus rudele bolnave, prietenii sau vecinii afectați de boli. Ei i-au pus la picioarele lui Isus. El i-a vindecat pe toți, indiferent că erau femei sau bărbați, tineri sau bătrâni, iudei sau păgâni. Mulțimile erau uimite și Îl laudau pe „Dumnezeul lui Israel”. Tocmai această expresie poate indica faptul că o mare parte din cei prezenți nu erau evrei.

Paragraful final (v. 32–39) istorisește hrănirea celor patru mii de oameni. Pe malul estic sau sud-estic al Mării Galileii, Isus, plin de simpatie față de o mare mulțime care

stătuse cu El timp de trei zile și rămăsese fără hrană, le spune ucenicilor Săi: „Nu vreau să le dau drumul oamenilor să plece nemâncăți, ca nu cumva să leșine pe drum”. Ucenicii, neștiind ce să facă în această situație – ei nu au luat aminte după câte se vede la lecția primită cu prilejul hrănirii celor cinci mii – Îi răspund: „De unde am putea găsi în pustiul acesta suficientă pâine ca să hrănim o asemenea mulțime?” Apoi Îi spun Învățătorului că dispun doar de șapte pâini și câțiva peștișori. Pentru mulțimea flămândă Isus face apoi o minune care seamănă în multe privințe cu cea a hrănirii celor cinci mii. După ce toată lumea s-a săturat, sunt adunate șapte coșnițe de resturi. Faptul în sine că Isus a putut să repete acest miracol arată măreția Lui. Însă faptul că, așa cum dovedește această a doua hrănire miraculoasă, El le arată și neamurilor aceeași simpatie pe care a manifestat-o față de evrei, adâncește semnificația minunii, dovedind că „dragostea lui Dumnezeu este mai largă decât măsura minții omului; iar inima Celui Veșnic este din cale afară de bună” (F. W. Faber).

Schița capitolului 16

Tema: *Lucrarea pe care Tu l-ai dat-o să o facă*

- 16:1–4 O nouă solicitare a unor semne și o nouă mustrare
- 16:5–12 Aluatul fariseilor și al saducheilor
- 16:13–20 Mărturisirea lui Petru și răspunsul lui Isus
- 16:21–28 Prima prezicere a patimilor și a învierii

CAPITOLUL XVI

M A T E I

16:1

16 1 Fariseii și saducheii s-au apropiat de Isus și, ca să-L ispitească, I-au cerut să le arate un semn din cer. 2 Drept răspuns, Isus le-a zis: „Când se înserează, voi ziceți: ‘Are să fie vreme frumoasă, căci cerul este roșu.’ 3 Și dimineața ziceți: ‘Astăzi are să fie furtună, căci cerul este roșu-posomorât.’ Fățarnicilor, fața cerului știți să o deosebiți, și semnele vremurilor nu le puteți deosebi?” 4 Un neam viclean și preacurvar cere un semn; nu i se va da alt semn decât semnul prorocului Iona. Apoi i-a lăsat și a plecat.

16:1–4 *O nouă solicitare o unor semne și o nouă muștrare*

Cf. Marcu 8:11–13; Luca 12:54–56

Acum, când Isus a ajuns încă o dată pe malul vestic, mult mai dens populat și mult mai „evreiesc” (deși tot „amestecat” din punct de vedere etnic) al Mării Galileii, nu ne surprinde faptul că are loc o nouă confruntare între El și oponenții Săi înverșunați. Au așteptat oare aceștia cu nerăbdare ca El să se întoarcă pentru ca să-și înceapă din nou atacul sinistru? Noi citim: **1. Fariseii și saducheii s-au apropiat de Isus și, ca să-L ispitească, I-au cerut să le arate un semn din cer.** Au auzit ei oare despre minunile Lui prin care a hrănit mulțimile înfometate și despre vindecările celor infirmi de pe malul estic al mării? Oare acesta era factorul care le exacerba din nou invidia mereu prezentă? Ca înainte (vezi cele referitoare la 12:38), și acum era pusă la îndoială calitatea de semn a minunilor lui Isus, era contestată însăși ideea că aceste lucrări miraculoase indicau că El a fost trimis de Dumnezeu.

Fariseii nu puteau nega cu succes puterile Sale extraordinare, însă ei încercau din răspuțuri să se convingă pe ei înșiși și să-i convingă și pe alții că ceea ce făcea El nu era altceva decât magie neagră, venită direct din iad. În plus, nu erau oare minunile Lui doar semne „pământești”? Ceea ce cereau ei din nou era „un semn *din cer*”. Să facă El să cadă din nou mană din cer, așa cum a făcut (după părerea lor) Moise (Exod 16; cf. Ioan 6:32). Sau, ca Iosua, să facă ca soarele și luna să stea nemișcate în urma rugăciunii Lui (Iosua 10:12–14). Sau, iarăși, să facă să se lupte stelele pentru Israel, ca în zilele lui Debora și Barac (Judec 5:20). Sau, imitându-l pe Samuel, să facă printr-o rugăciune ferventă ca o furtună cu tunete și trăsnete să-i împrăști pe „filistenii” zilelor lor, adică pe romani (1 Samuel 7:10). Sau măcar să nu Se lase mai prejos de Ilie, a cărui rugăciune

a adus instantaneu „foc din cer” (1 Regi 18:30–40). – Ca și cum, dacă ar fi făcut vreunul din aceste lucruri, sau orice altceva de o natură similară – vezi comentariul la 12:38, 39 – acești dușmani înveninați, mânați de invidie, nu ar fi atribuit și aceste lucrări lui Beelzebul! Vezi Luca 16:31.

Ni se spune în mod specific că de data aceasta (comparați cu 12:38, 39) scopul lor era să *Îl ispitească* pe Isus, să-L testeze, în speranța și cu așteptarea că va da greș și va fi astfel discreditat în mod public.

Mai există și o altă deosebire între 12:38, 39 și relatarea de față. De data aceasta, așa cum nu numai afirmă Matei, ci și repetă și subliniază (16:1, 6, 11, 12), fariseilor li se alătură și saduchei în eforturile lor de a-L face de rușine pe Isus și a-L discredita. Contrastul marcat dintre aceste două partide și motivul pentru care ele au putut să formeze totuși un front comun împotriva lui Isus a fost arătat deja; vezi p. 185-187. Tocmai această unire a forțelor arată că eforturile făcute pentru a-L distruge pe Cel pe care ei *Îl* considerau dușmanul lor se înteeau tot mai mult. Fariseii, singuri în cea mai mare parte a timpului (9:3, 11, 34; 12:2, 14, 24, 38; 15:1; însă vezi și 12:14; cf. Marcu 3:6), L-au atacat frecvent pe Isus. Însă acum îi vedem pe farisei și *saduchei* aliați împotriva Lui.

Atunci când cereau un semn din cer, acești oameni nu realizau că semnul din cer stătea chiar în fața lor? Vezi Matei 24:30; Luca 2:34. Nu a dat El deja suficiente dovezi ale caracterului adevărat al misiunii Sale? Vezi Matei 11:4–6.

2, 3. Drept răspuns, Isus le-a zis: „Când se înserează, voi ziceți: «Are să fie vreme frumoasă, căci cerul este roșu». Și dimineața ziceți: «Astăzi are să fie furtună, căci cerul este roșu-posomorât». Fățarnicilor, fața cerului știți să o deosebiți, și semnele vremurilor nu le puteți deosebi?»⁵⁹³ Isus îi mustră pe acești oameni pentru că ei dau mult mai multă atenție vremii mereu în schimbare decât evenimentelor care prefigurează schimbările istorice epocale. Oare nu a prezis tocmai căderea iudaismului legalist această venire în lumea noastră a Fiului omului, cu accentul ei pus pe puterea, harul și dragostea lui Dumnezeu – și nu pe regulile, adesea prostestii, pe care le-a făcut omul – și prin faptul că a prezentat o putere care biruie totul, chiar și boala, moartea, demonii și furtunile devastatoare? Nu a adus ea apariția Bisericii formate atât din iudei, cât și din cei dintre neamuri și constând din toți cei care au crezut în mântuirea prin har și prin intermediul credinței și într-o viață plină de grație față de Dumnezeu și de slujire a oamenilor? Nu a fost oare această venire și această manifestare a puterii și harului o prezicere clară atât a pieirii lui Satan, cât și a întăririi semnificative a Împărăției care nu poate fi distrusă nicidecum? Erau oare complet orbi acești critici? Nu erau în stare să citească scrisul mâinii de pe perete? Nu înțelegeau ei

⁵⁹³ Faptul că textele Vaticanus, Sinaiticus, în siriaca veche și în coptă omit aceste versete a fost explicat ca rezultatul asimilării mintale a frazeologiei unui pasaj cu al celui alt (acest celălalt fiind 12:38, 39; cf. Marcu 8:11, 12), o explicație care merită să fie luată în considerare. De asemenea, unii cred că textul din Egipt omite versetele 2 și 3 din cauză că un cer roșu dimineața nu vestește nici o ploaie acolo. Din moment ce este mai ușor să se explice absența acestor versete decât conținutul lor, se poate trage concluzia că ele erau probabil autentice. Omiterea lor ar fi avut ca rezultat faptul că ceea ce ar fi rămas (16:1, 4) nu ar fi fost altceva decât o repetare – cu excepția referirii la saduchei și la cuvintele „că să-L ispitească” – a lui 12:38, 39, ceea ce este o presupunere improbabilă.

că zilele lor și bălăielile lor despre lucruri neesențiale erau numărate deja și că Evanghelia proclamată de Profetul din Galilea, chiar Fiul lui Dumnezeu, va începe să se răspândească până când va acoperi tot pământul? Dar nu, semnele *vremurilor*⁵⁹⁴ nu păreau să îi intereseze. Ei preferau să se concentreze asupra vremii!

Împreună cu mulți alții care scrutau cerul, acești farisei și saducheii știau cum să facă diferența dintre diversele aspecte ale lui și cum să le interpreteze corect.⁵⁹⁵ Ei știau că în ținutul lor un cer de un roșu aprins seara⁵⁹⁶ indica adeseori vreme frumoasă a doua zi,⁵⁹⁷ având în vedere că norii și ceața au migrat spre vest. „Când apusul este senin, nu sunt motive de teamă.” Pe de altă parte, când, în timpul nopții, vântul din vest, adică dinspre Marea Mediterană, aduceau nori și aburi peste regiune, astfel încât dimineața cerul era de un roșu strălucitor amestecat cu fâșii amenințătoare de întuneric, ei știau că urmează probabil o zi ploioasă sau furtunoasă, fiindcă atunci „Când norii coboară și se întunecă, te poți aștepta la furtună.” Firește că toate aceste predicții sunt influențate de o mulțime de variabile: vizibilitatea poate fi redusă și distorsionată de nori de praf, vânturile se pot schimba (Ioan 3:8) etc., însă în mare previziunile fariseilor și ale saducheilor erau corecte. Cât de deplorabil este că acești oameni făceau atâta caz de niște lucruri minore!

Cât despre cererea lor, ca și cum nu ar fi primit nici un semn, Isus le răspunde:

4. Un neam viclean și preacurvar cere un semn; nu i se va da alt semn decât semnul prorocului Iona. Prin intermediul acestui semn, moartea ispășitoare a lui Cristos și învierea Sa glorioasă din morți, El urma să triumfe în mod desăvârșit asupra lor și Se va dovedi a fi Mesia (Romani 1:4). Acesta urma să fie „semnul” victoriei Sale complete asupra tuturor dușmanilor Săi (Matei 26:64; Marcu 14:62) și o prefigurare a întoarcerii Sale triumfătoare pe norii cerului (Filipeni 2:9–11; 3:20; Apocalipsa 1:5, 7). În ce privește restul, vezi explicațiile date pe marginea lui 12:39, unde se află aceleași cuvinte. – Pentru „neam”, vezi cele referitoare la 1:17. Ce semn va fi această moarte și înviere pentru farisei, care plănuiau tot timpul să-L ucidă pe Isus, fără teama că El va fi în stare să învie vreodată; și pentru saducheii, care nici măcar nu credeau în vreo înviere! **Apoi i-a lăsat și a plecat.** Ei sunt lăsați în seama destinului lor, a sortii pe care și-au ales-o ei singuri prin împietrirea inimii lor.

5 Ucenicii trecuseră de cealaltă parte, și uitaseră să ia pâini. 6 Isus le-a zis: „Luați seama, și păziți-vă de aluatul fariseilor și al saducheilor.” 7 Ucenicii se gândeau în ei, și ziceau: „Ne zice așa pentru că n-am luat pâini!” 8 Isus, care cunoștea lucrul acesta, le-a zis: „Puțin credincioșilor, pentru ce vă gândiți că nu ați luat pâini? 9 Tot nu înțelegeți? Și nici nu vă mai aduceți aminte de cele cinci pâini pentru cinci mii de oameni, și câte coșuri ați ridicat? 10 Nici

⁵⁹⁴ Observați *καίρων*. Isus vorbește despre acele perioade din istorie care se fac și nu despre timp văzut ca o schimbare a trecutului în prezent și în viitor. El nu se referea la durată pur și simplu. Vezi R. C. Trench, *Synonyms of the New Testament*, par. Ivii, *χρόνος* versus *καιρός*.

⁵⁹⁵ Observați *διακρίνειν*, prezent, activ, infinitiv al lui *διακρίνω*.

⁵⁹⁶ Adjectivul *ὀψιός*, α, ον înseamnă *târziu*. Aici avem *ὀψίας*, cu *ώρας* subînțeles; de aceea, *seara*. Cuvântul *πρωί* este un adverb de timp însemnând *devreme*.

⁵⁹⁷ Termenul *εὐδία*, „vreme frumoasă” este derivat din *εὖ* și *Ζεύς*, gen. *Διός*, Zeus fiind considerat stăpânul aerului și al cerului; de aceea, al vremii.

de cele șapte pâini pentru cei patru mii de oameni, și câte coșnițe ați ridicat? 11 Cum nu înțelegeți că nu v-am spus de pâini? Ci v-am spus să vă păziți de aluatul fariseilor și al saducheilor? 12 Atunci au înțeles ei că nu le zisese să se păzească de aluatul pâinii, ci de învățătura fariseilor și a saducheilor.

16:5–12 *Aluatul fariseilor și al saducheilor*

Cf. Marcu 8:14–21

5. **Ucenicii trecuseră de cealaltă parte, și uitaseră să ia pâini.** Isus și ucenicii Săi au petrecut puțin timp pe malul vestic al lacului (15:39). Acum ei traversează din nou apa, de această dată înapoi spre malul estic sau nord-estic. Când au „plecat”⁵⁹⁸ sau „au pornit în larg” (traducerea lui Beck), ei au uitat să ia pâine. O singură pâine era tot ce aveau cu ei în barcă (Marcu 8:14). Continuarea: 6. **Isus le-a zis: „Luați seama, și păziți-vă de aluatul fariseilor și al saducheilor”.** Învățătorul Se gândea încă la experiența Sa recentă cu cele două grupuri (v. 1–4). Din moment ce aceste două grupuri s-au unit pentru a-L ataca, El vorbea despre ei ca și cum nu erau două, ci unul singur, *un singur* articol hotărât precedând expresia „farisei și saducheii”. Ei bine, ei erau cu adevărat una, anume, în ceea ce privește principiul de bază care le guverna viața, așa cum reieșea el din eforturile lor de a obține „mântuirea” sau „securitatea” lor prin efort propriu. Religia în cazul ambelor categorii însemna o conformare exterioară la anumite standarde vizibile. Ei erau una în ce privește „neplăcerea pe care le-o provoca devotamentul nestrămutat față de adevăr și dreptate”.⁵⁹⁹ Prin urmare, ei erau una prin filozofia lor de viață, și de aceea și în învățătura lor. Astfel, deși fariseii pioși în exterior puteau fi puși în contrast cu saducheii cei lumești, totuși, atunci când primii îi învățau pe tineri cum să scape de cerința de a-și onora părinți (15:3–9), nu erau ei la fel de „lumești” ca și saducheii?

Împotriva acestei învățături a fariseilor și a saducheilor îi avertizează Isus pe ucenicii Săi. El o numește „aluat” sau drojdie, fiindcă ea influențează viața lor și pe a altora ca un principiu care penetrează treptat. Având în vedere faptul că ucenicii au auzit deja parabola aluatului „pe care l-a luat o femeie și l-a pus în trei măsurile de făină de grâu, până s-a dospit toată plămădeala” (13:33), nu exista vreun motiv pentru care ei să înțeleagă greșit ceea ce le spunea Isus.

Cu toate acestea, ei nu au priceput: 7. **Ucenicii se gândeau în ei, și ziceau: „Ne zice așa pentru că n-am luat pâini!”** Ei au interpretat „aluatul” la modul literal și s-au gândit că Isus îi avertiza să nu ia nici un fel de pâine de la farisei sau saducheii. Prin urmare, aici avem din nou un exemplu a ceea ce se întâmpla în mod repetat, anume, că mințile umane, superficiale prin natura lor, nu reușeau să priceapă sensul adânc și

⁵⁹⁸ Textul original folosește termenul ἐλθόντες (masculin, plural, aorist, participiu al lui ἐρχομαι), care poate însemna însă și „plecând” și „venind”. În contextul de față „au plecat” trebuie considerată totuși o traducere legitimă; cf. Marcu 8:13, „să treacă de cealaltă parte”. Vezi și Luca 15:20: „și a plecat la tatăl său”. Deși unii interpretează textul original în sensul că ucenicii au uitat să cumpere pâine după ce au sosit pe malul estic, merită să fie sprijinită concepția mult mai cunoscută, anume că atunci când au pornit de pe malul vestic, ei au uitat să cumpere pâine, din moment ce acest aliment indispensabil vieții era mai lesne de găsit pe malul vestic mult mai dens populat, decât pe cel estic.

⁵⁹⁹ A. B. Bruce, *The Synoptic Gospels*, p. 220.

adesea figurat al spuselor lui Cristos. Pentru alte exemple de interpretare literală eronată vezi Ioan 2:19, 20; 3:3, 4; 4:13–15, 52; 11:11, 12.

Atunci când se gândeau: „Ne spune acest lucru pentru că am uitat să luăm pâini”, ucenicii se făceau vinovați și de o altă greșeală, așa cum reiese din reacția lui Cristos, relatată în versetele care urmează. Ei credeau că Domnul era foarte nemulțumit de ei pentru că au uitat să cumpere pâine; cel puțin, ei erau îngrijorați de lipsa ei. Observați ce spune Isus în versetele 8–10 despre această îngrijorare iresponsabilă; iar în versetul 11, despre răstălmăcirea avertismentului Său. 8-10. **Isus, care cunoștea lucrul acesta, le-a zis: „Puțin credincioșilor, pentru ce vă gândiți că nu ați luat pâini? Tot nu înțelegeți? Și nici nu vă mai aduceți aminte de cele cinci pâini pentru cinci mii de oameni, și câte coșuri ați ridicat? Nici de cele șapte pâini pentru cei patru mii de oameni, și câte coșuri ați ridicat?”** Din nou, ca înainte – vezi cele referitoare la 6:30; 8:26; iar pentru singular, vezi 14:31 –, Isus îi numește pe ucenici „puțini credincioși”, adică, oameni care nu au luat aminte îndeajuns la confortul pe care ar fi trebuit să îl extragă din prezența, promisiunile, puterea și dragostea Învățătorului lor și nu aplicau la situația prezentă lecțiile primite în trecut. Domnul le aduce aminte de vremea în care cele cinci pâini au hrănit peste cinci mii de oameni și de ocazia în care șapte pâini au fost mai mult decât suficiente pentru patru mii de oameni. Își mai aduceau aminte oare ucenicii câte „coșuri” pline de resturi au adunat ei după prima minune și câte „coșuri” după a doua? Pentru diferența dintre „coșuri” și „coșuri” vezi nota de subsol 592 de la p. 567.

Incapacitatea ucenicilor de a aplica la situația prezentă lecția primită la înmulțirea pâinilor, și nu o dată, ci de două ori, era cu siguranță de nescuzat. Însă atunci când cineva susține, așa cum s-a și întâmplat, că această parte a istorisirii este atât de nefirească încât ne sugerează concluzia că e și neistorică, răspunsul este că un asemenea comportament, deși de nescuzat, nu este în fond complet inexplicabil. Ideea că un număr mic de pâini ajunge doar la câteva persoane este atât de adânc înrădăcinată în mintea umană încât prezența îngrijorării atunci când există doar una singură la îndemână nu trebuie privită ca imposibilă sau nenaturală. În plus, pentru o persoană care consideră că Cuvântul lui Dumnezeu este adevărat nu îi vine deloc greu să creadă că evenimentul relatat aici s-a întâmplat întocmai așa cum este povestit.

Cât despre înțelegerea greșită a avertismentului lui Isus, relatarea continuă astfel: 11. **Cum nu înțelegeți că nu v-am spus de pâini? Ci v-am spus să vă păziți de aluatul fariseilor și al saducheilor?** Dacă ucenicii s-ar fi gândit la faptul că îngrijorarea lor în legătură cu pâinea *pentru un mic grup*, deși poate fi înțeleasă, era totuși complet deplasată, dacă ținem cont de faptul că Isus a hrănit doar cu câteva pâini *mii* de oameni, rămânând din belșug și resturi din ele, gândurile lor s-ar fi orientat apoi într-o direcție diferită, ei putând încerca să priceapă avertismentul Învățătorului cu privire la „aluatul fariseilor și al saducheilor”. „Eu nu vă vorbeam despre pâine, spune Isus, ci vă spuneam să fiți cu băgare de seamă în privința aluatului fariseilor și al saducheilor”. Rezultatul explicației date de Cristos, una consemnată doar de Matei, a fost unul favorabil: 12. **Atunci au înțeles ei că nu le zisese să se păzească de aluatul pâinii, ci de învățătura**

fariseilor și a saducheilor. În cele din urmă, s-au luminat, așa că au înțeles⁶⁰⁰ că Isus îi avertiza cu privire la *învățătura* fariseilor și a saducheilor.

13 Isus a venit în părțile Cezareii lui Filip, și a întrebat pe ucenicii Săi: „Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul omului?” 14 Ei au răspuns: „Unii zic că ești Ioan Botezătorul; alții: Ilie; alții: Ieremia, sau unul din proroci.” 15 „Dar voi, le-a zis El, cine ziceți că sunt?” 16 Simon Petru, drept răspuns, l-a zis: „Tu ești Cristosul, Fiul Dumnezeului celui viu!” 17 Isus a luat din nou cuvântul, și i-a zis: „Ferice de tine, Simone, fiul lui Iona; fiindcă nu carnea și sângele ți-au descoperit lucrul acesta, ci Tatăl Meu care este în ceruri. 18 Și Eu îți spun: tu ești Petru, și pe această piatră voi zidi Biserica Mea, și porțile Locuinței morților nu o vor birui. 19 Îți voi da cheile Împărăției cerurilor, și orice vei lega pe pământ, va fi legat în ceruri, și orice vei dezlega pe pământ, va fi dezlegat în ceruri.” 20 Atunci a poruncit ucenicilor Săi să nu spună nimănui că El este Cristosul.

16:13–20 *Mărturisirea lui Petru și replica lui Cristos*

Cf. Marcu 8:27–30; Luca 9:18–21

Isus continuă să îi instruiască pe ucenici. Pe durata acestei lucrări din timpul retragerii lor, El i-a învățat deja *prin exemplul Său* să îi ajute pe cei aflați în nevoie, indiferent că sunt evrei sau dintre neamuri (15:21–39); și *prin viu grai*, să se ferească de învățătura fariseilor și a saducheilor (16:1–12). Firește că această învățătură era doar o continuare a celei de mai înainte, însă Învățătorul putea să o împartă cu mai multă putere, de vreme ce era mai mult timp singur cu ucenicii. Începând cu 16:13, El urmează să îi învețe anumite lucruri privitoare la Sine. Ca *Împărat*, El controlează în mod desăvârșit orice situație, așa cum a arătat-o tot timpul; ca *Profet*, El este pe cale să dovedească faptul că El este într-adevăr Mesia cel de multă vreme așteptat și în această calitate urmează să sufere, să fie dat la moarte și să învie ca împlinire a unor profeții, adevăruri care le-au fost prezentate mai înainte ucenicilor numai într-o manieră voalată (10:38; 12:40), însă urmau să le fie descoperite acum cu claritate. Acum era momentul potrivit, fiindcă în calitate de *Mare Preot*, Fiul omului Se va aduce curând pe Sine ca jertfă „pentru mulți” (20:28; Marcu 10:45).

Pentru a avea o atmosferă de liniște, seninătate și intimitate, Domnul decide să meargă cu ucenicii Săi „în părțile Cezareii lui Filip”: 13. **Isus a venit în părțile Cezareii lui Filip, și a întrebat pe ucenicii Săi:** „Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul omului?” Dacă „cealaltă parte” în care a ajuns micul grup mai înainte (16:5) era undeva în vecinătatea lui Betsaida Iulia, atunci de acolo, în linie aproape dreaptă spre nord, Cezarea lui Filip era la o distanță de aproximativ 40 km. Acest loc a fost lărgit și înfrumusețat de către tetrarhul Filip și a fost numit după Cezar August. Lângă el se afla un templu al zeului păgân Pan, de unde zonei Cezareii i s-a dat numele de *Paneas*.

⁶⁰⁰ Termenul *συνήκων* este aoristul activ, indicativ al lui *συνήμι*. Sensul lui este „a pune laolaltă”, de aceea, „a înțelege”. El ne aduce aminte de expresia din zilele noastre „a pricepe că doi și cu doi fac patru”. Cazuri în care acest verb este folosit în Noul Testament: în Matei mai este folosit și în 13:13, 14, 15, 19, 23; 15:10; 17:13. Apare în câteva situații și în Marcu. Luca îl folosește în ambele sale cărți. La fel și Pavel în Romani 3:11; 15:21; 2 Corinteni 10:12; Efeseni 5:17.

Numele *Pan* se reflectă și în prezent în denumirea *Bāniyās* pe care o poartă zona acum. Localitatea se află aproape de capătul nordic al acelei secțiuni mici din sud-vestul Siriei care este ocupată acum de Israel. Pentru a distinge această Cezaree din 16:13 de cealaltă, mult mai importantă, care este port la sud de Muntele Carmel, și pentru a arăta cine era fondatorul ei, ea era numită Cezarea *Filipi*.

Situată lângă unul din afluenții Iordanului, având ca fundal Muntele Hermon cu cei în jur de 3000 de metri ai săi și acoperit aproape tot timpul anului de zăpadă, Cezarea lui Filip se afla într-un cadru pitoresc de neuitat,⁶⁰¹ fiind un loc tocmai potrivit pentru scopul cu care dorea să-l folosească Isus, anume pentru rugăciune (Luca 9:18) și pentru învățatură.

Fiind întărit prin părăsirea cu Tatăl Său ceresc, Isus Își întreabă acum ucenicii: „Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul omului?” Pentru a analiza amănunțită a termenului „Fiul omului”, vezi comentariul la 8:20. Ucenicii știau că „Fiul omului”, era titlul pe care îl folosea Învățătorul lor când vorbea despre Sine, ceea ce explică de ce atât Marcu 8:27, cât și Luca 9:18 redau întrebarea sub forma „... că sunt *Eu*?” Isus știa deja că la momentul potrivit, adică după răspunsul ucenicilor, El va pune o întrebare și mai importantă, cea din v. 15. Ceea ce a fost voalat până acum, trebuie să iasă la lumină, dar nu în azul tuturor, ci doar pentru ca ucenicii să știe cine este de fapt acest Isus și ce se va întâmpla cu El. Apoi, când evenimentele dramatice vor avea loc efectiv, acești oameni nu vor fi atât de șocați pe cât ar fi fost dacă nu ar fi fost informați dinainte cu privire la ele (cf. Ioan 14:29; 16:1, 4, 33).

Continuarea: 14. **Ei au răspuns: „Unii zic că ești Ioan Botezătorul; alții: Ilie; alții: Ieremia, sau unul din proroci”.** Ei omit din politețe faptul că unii L-au identificat pe Isus cu Beelzebul (10:25). Această omisiune i se poate datora și faptului că Isus nu i-a întrebat ce cred despre El fariseii și cărturarii plini de invidie, ci oamenii în general. Răspunsul lor era că unii sunt de părere că El este Ioan Botezătorul, care a înviat (cf. 14:2). Alții Îl considerau Ilie. Acum, deși Ioan venise în duhul și cu puterea lui Ilie (Luca 1:17) și urma de aceea să fie chemat „Ilie” chiar și de Isus însuși, așa cum arată următorul capitol din Matei (17:12), el nu era totuși în mod efectiv Ilie, însă mulți evrei îl așteptau pe acest Ilie cel adevărat în persoană și îl confundau pe Isus cu el, în parte din cauza interpretării greșite pe care o dădeau lui Maleahi 4:5. Aceste prime două categorii de oameni păreau să Îl fi perceput pe Isus ca un înainte-mergător al lui Mesia.

Alții Îl identificau pe Isus cu Ieremia, poate ca un alt înainte-mergător? Își închipuiau ei oare că în persoana lui Isus Ieremia s-a întors pentru a aduce înapoi cortul întâlnirii, chivotul și altarul tămâierii pe care, conform unei legende relatate în 2 Macabei 2:4-8, acest profet le-a ascuns într-o peșteră? În cele din urmă, mai erau unii care credeau că Isus nu este nici Mesia, nici înainte-mergătorul lui, ci doar unul dintre profeți care „a înviat” din morți (Luca 9:19).

⁶⁰¹ Următoarele surse ne dau și mai multe informații pe această temă: H. La Fay, „Where Jesus Walked”, *National Geographic*, vol. 132, nr. 6 (decembrie, 1967), p. 739-781, cu suplimentul că hărți „The Lands of the Bible Today”; L. H. Grollenberg, *op. Cit.*, p. 389; W. Ewing, articolul „Hermon” din *I.S.B.E.*, vol. II, p. 1378; și Viewmaster Travelogue Reel Nr. 4015, cadrul 1, „Râul Iordan, Palestina”.

Iar acum vine întrebarea mult mai importantă: 15. „Dar voi, le-a zis El, cine ziceți că sunt?” Cu o altă ocazie (vezi cele referitoare la 14:33), ucenicii exclamaseră deja: „Cu adevărat, Tu ești Fiul lui Dumnezeu!” A fost oare aceasta doar o reacție de moment la un miracol extraordinar, exprimarea unei opinii care mai apoi a dispărut cu repeziciune? Sau a ajuns să fie adevărul că Isus era într-adevăr Mesia, însuși Fiul lui Dumnezeu, permanent ancorat în inimile și mințile lor?

În textul original se pune un accent foarte mare pe expresia „Dar voi”. Acest pronume personal, fiind la persoana a doua plural, este plasat chiar la începutul întrebării. El apare mai întâi ca un cuvânt în sine, iar mai apoi este inclus din nou în propoziție ca un element al verbului. Traducerea a încercat să redea acest accent puternic. Mântuirea este o problemă personală prin definiție. Cei din jurul nostru pot avea părerile lor despre Isus, însă ce credem *noi* despre El? Aceasta este întrebarea.

Trebuie să se țină minte faptul că această întrebare le-a fost pusă tuturor acestor bărbați, nu doar unuia dintre ei; de aici, „voi” nu „tu”. Prin urmare, când unul dintre Cei doisprezece răspunde la ea, el o face în calitate de purtător de cuvânt al întregului grup, iar răspunsul pe care i-l dă Isus trebuie privit și el semnificativ pentru tot grupul. 16. Simon Petru, drept răspuns, I-a zis: „Tu ești Cristosul, Fiul Dumnezeului celui viu!” Personalitatea lui Petru și poziția lui de conducător al grupului au primit și ele atenția cuvenită (vezi comentariul la 4:18–22; 10:2; 14:28, 29). În legătură cu pasajul de față, observați următoarele:

a. Probabil pentru a adăuga solemnitate și claritate relatării, aici este folosit numele complet al acestui ucenic: „Simon Petru”. Acest apelativ este cel folosit de obicei în Evanghelia după *Ioan*, dar nu și în Sinoptice. El apare în Luca 5:8, într-un context al emoțiilor adânci și al reverenței pline de umilință.

b. În Evanghelii și în Faptele apostolilor Petru îi reprezintă frecvent pe Cei doisprezece, așa cum se poate vedea nu numai în contextul de față, ci și, printre altele, în Matei 15:15, 16; 19:27, 28; 26:35, 40, 41; Luca 8:45; 9:32, 33; 12:41; 18:28; Ioan 6:67–69; Fapte 1:15; 2:14, 37, 38 și 5:29. Cu toate acestea, identitatea sa nu se pierde. Petru este cel care vorbește și Petru este cel căruia i se va răspunde în versetele 17–19.

c. Chiar și înainte de acest moment, Petru a făcut deja declarații tulburătoare despre Isus (Luca 5:8; Ioan 6:68, 69), însă mărturisirea de credință din acest caz este cea mai completă dintre ele.

d. Cât despre precizie, în această afirmație concisă care conține numai zece cuvinte,* în original apare articolul hotărât de nu mai puțin de patru ori.

e. Când Petru declară că Isus este „Cristosul”, el îl are în vedere prin aceasta pe Unsul mult așteptat, pe Cel care, în calitatea Sa de Mijlocitor, a fost pus deoparte sau ordinar de Tatăl Său și uns cu Duhul Sfânt ca să fie principalul Profet al poporului Său (Deuteronom 18:15, 18; Isaia 55:4; Luca 24:19; Fapte 3:22, 7:37); singurul său Mare Preot (Ps. 110:4; Rom. 8:34; Evrei 6:20; 7:24; 9:24); și eternul său Împărat (Psalmul 2:6; Zaharia 9:9; Matei 21:5; 28:18; Luca 1:33; Ioan 10:28; Efeseni 1:20–23; Apocalipsa 11:15; 12:10, 11; 17:14; 19:6).

* În varianta în limba română afirmația conține doar șapte cuvinte. (n.tr.)

f. Declarația lui Petru că Isus este „Fiului Dumnezeuului celui viu” poate însemna nici mai mult nici mai puțin decât că într-un sens unic, unul care nu se poate aplica nici unui muritor, Isus este, a fost și va fi mereu Fiul acelui Dumnezeu care nu numai că este singurul Viu, în contrast cu toți așa-ziii dumnezei morți ai păgânilor (Isaia 40:18–31), ci și singura sursă a vieții pentru toți cei vii.

Răspunsul lui Cristos la mărturisirea lui Petru este prompt, clar, călduros și apreciativ: 17. Isus a luat din nou cuvântul, și i-a zis: „Ferice de tine, Simone, fiul lui Iona; fiindcă nu carnea și sângele ți-au descoperit lucrul acesta, ci Tatăl Meu care este în ceruri”. Există o vastă literatură pe marginea interpretării lui 16:17–19, luat în ansamblu sau în parte.⁶⁰² Formula „Simon Bar-Iona”, adică „Simone, fiul lui Iona” (sau: „al lui Ioan”, Ioan 1:42), a fost pentru persoana vizată o evocare a faptului că era prin natura sa, doar un fiu omenesc al unui tată omenesc. El era doar un om care în sine nu ar fi putut avea vreo contribuție vrednică de luat în seamă, doar un om printre mulți alții. Această aluzie va fi urmată la scurt timp (v. 18) de o afirmare a ceea ce a devenit acest Simon Bar-Iona prin har, anume, un vrednic purtător al numelui „Chifa” (din aramaică) sau „Petru” (din greacă).

Isus îl declară pe acest „Simon Bar-Iona”, alias „Petru”, *fericit/binecuvântat*, punând în acest cuvânt toată bogăția sensului pe care îl are el în Fericiri (vezi cele referitoare la 5:1–3). Firește că toți cei care sunt de aceeași părere cu Petru sunt și ei binecuvântați.

În continuare, Isus subliniază că „sângele și carnea”, adică gândirea, cunoașterea, intuiția sau tradiția umană nu ar fi putut produce niciodată în mintea și inima acestui ucenic priceperea acestui adevăr sublim pe care tocmai l-a mărturisit în mod glorios. Cu privire la expresia „carnea și sângele” vezi și C.N.T. la Galateni 1:16 și la Efeseni 6:12. Isus spune: „Tatăl Meu care este în ceruri” a fost Cel care a descoperit acest adevăr lui Simon Bar-Iona și care l-a făcut în stare să-l exprime cu atâta ușurință. Acestui ucenic, și tuturor celor care gândeau la fel, El, acest Tată ceresc, le-a „descoperit” (11:25, 26); și aceasta nu neapărat în mod direct, prin a le șopti ceva la ureche, ci prin a le binecuvânta inimile prin mijloacele harului, unul dintre ele fiind lecția primită de ei prin cuvintele și faptele lui Isus.

Atunci când Isus vorbește despre Cel care L-a trimis (sau I Se adresează Lui), se poate vedea clar nu numai legătura eternă de esență dintre Ei, ci și căldura dragostei

⁶⁰² Printre articolele din periodice se află și următoarele, pentru a menționa doar câteva:

Allen, E. L., „On this Rock”, *JTS*, 5 (1954), p. 59–62.
 Dell, A., „Zur Erklärung von Matthäus 16:17–19”, *ZNW*, 17 (1916), p. 27–32.
 Easton, Burton S., „St. Matthew 16:17–19”, *ATR*, 4 (1921, 1922), p. 156–166; de asemenea, despre același subiect și în același periodic, 5 (1922, 1923), p. 116–126.
 Jansen, J., „Het Vraagstuk van de sleutelmacht”, *GTT*, II (1910), p. 308–322.
 Oulton, J. E. L., „An Interpretation of Matthew 16:18”, *ET*, 48 (1936–37), p. 525, 526.
 Seitz, O. J. F., „Upon this Rock: A Critical Re-examination of Matt. 16:17–19”, *R.E.*, *JBL*, 69 (1950), p. 329–340.
 Slotemaker de Bruine, J. R., „De Sleutelmacht”, *TS*, 22 (1904), p. 23–43.
 Soltau, W., „Wann ist Matt. 16:17–19 eingeschoben?” *TSK*, 89 (1916), p. 233–237.
 Tottenham, C. J., „The Gates of Hell’ (Matt. 16:18)”, *ET*, 29 (1917–18), p. 378, 379.
 Vardapet, E., „The Revelation of the Lord to Peter”, *ZNW*, 23 (1924), p. 8–17.
 Votaw, C. W., „Peter and the Keys of the Kingdom”, *BW*, 36 (1920), p. 8–25.
 Warren, J., „Was Simon Peter the Church’s Rock?” *EQ* 19 (1947), p. 196–210.

dintre persoanele Sfintei Treimi, prin faptul că El folosește cu precădere apelativul „Tatăl Meu”. În câteva pasaje este consemnată utilizarea acestei formule de către El (11:27; 20:23; 25:34; 26:39, 42, 53). În alte câteva cazuri este folosită formula mai lungă „Tatăl Meu care este în cer” (pe lângă 16:17, vezi și 7:21; 10:32, 33; 12:50; 18:10, 19), sau „Tatăl Meu ceresc” (15:13; 18:35).

Isus continuă: **18. Și Eu îți spun: tu ești Petru, și pe această piatră voi zidi Biserica Mea...** Interpretarea acestui pasaj variază mult. Așa cum văd eu lucrurile, primele trei dintre următoarele concepții trebuie respinse, a patra trebuie apreciată, iar a cincia adoptată:

1. Pasajul este neautentic. El a fost probabil intercalat „*eingeschoben*” (W. Soltau) mai târziu. El a fost scris, poate, pentru a mări autoritatea lui Petru. Este greu de crezut că Isus însuși ar fi spus aceste cuvinte. Nici Marcu și nici Luca nu le consemnează.

Răspuns. Din moment ce pasajul se află în cele mai timpurii și mai bune manuscrise, cât și în cele mai târzii, el nu poate fi nesocotit cu atâta ușurință. Nu era oare natural ca Isus, cu atât de puțin timp înainte de crucificare, să fi făcut anumite preziceri și să fi lăsat anumite porunci privitoare la viitorul Bisericii? Cât despre faptul că Marcu omite această laudă la adresa lui Petru din cauza mărturisirii sale, ar trebui să ținem cont de faptul că Marcu a fost, conform unor surse demne de încredere, „interpretul lui Petru” și că de aceea este rezonabil să presupunem că Petru, predicatorul plin de zel de după înviere, care a devenit un om foarte umil, nu a făcut caz de contribuția sa la memorabilul eveniment descris în 16:13–20 atunci când a relatat povestea lui Isus. Așadar, interpretul său, Marcu, a procedat la fel. Iar Luca a urmat relatarea lui Marcu, ca în atâtea alte rânduri.

2. Acest pasaj (mai ales 16:17–19) demonstrează că Petru a fost primul papă. „Papa este încoronat cu o coroană triplă, cea de împărat al cerului, al pământului și al iadului”. El deține „cele două săbii, pe cea spirituală și pe cea lumească”.⁶⁰³ „Biserica catolică învață că Domnul nostru i-a conferit Sfântului Petru primul loc în ce privește cinstea și autoritatea în fruntea întregii sale Biserici și că papii și episcopii Romei au deținut mereu o anumită autoritate spirituală în calitatea lor de succesori ai lui Petru. Prin urmare, pentru a fi urmași adevărați ai lui Cristos, toți creștinii, atât din rândul clerului, cât și al laicilor, trebuie să fie în comuniune cu Sfântul Scaun de la Roma, unde Petru domnește prin succesorii săi”.⁶⁰⁴

Răspuns. Pasajul nu sprijină nici un fel de înzestrare cu autoritatea absolută a unui singur om sau a succesorilor săi.

3. Expresia *această piatră* „nu se referă la apostolul Petru”, din moment ce „Isus nu mai vorbea în acel moment cu Petru”.⁶⁰⁵

Răspuns. Pe parcursul versetelor 17–19 Isus i se adresează cuiva prin folosirea persoanei a doua singular. Expresia „*ție*” (grecescul *σοί*) apare o dată în fiecare dintre

⁶⁰³ Aceste afirmații pot fi găsite în H. M. Riggle, *Roman Catholicism*, Anderson, Ind. și Kansas City, Mo., 1917, p. 51, 52, citate din surse catolice.

⁶⁰⁴ Cardinalul J. Gibbons, *The Faith of Our Fathers*, New York, 1871, p. 95.

⁶⁰⁵ R. C. H. Lenski, *op. cit.*, pag. 605.

cele trei versete, în armonie cu pronumele „tu” (οὐ) din versetul 18 („Tu ești Petru”), și cu folosirea verbului la persoana a doua singular în afirmațiile: „Ferice de tine” (v. 17), „Tu ești Petru” (v. 18) și „vei lega . . . vei dezlega” (v. 19). Conform versetului 17, această persoană este „Simon Bar-Iona”; conform versetului 18, ea este „Petru”. Este firesc să se considere că subiectul afirmației „vei lega . . . și vei dezlega” (v. 19) este tot Petru. De aceea, este greu de crezut că atunci când Isus a spus „Pe această piatră voi zidi Biserica Mea” (v. 18) El „nu mai vorbea în acel moment cu Petru”.

4. Isus folosește anume două cuvinte grecești care, deși nu sunt identice, sunt foarte apropiate în ce privește sensul lor. Ceea ce a spus El a fost: „Tu ești *petros*, și pe această *petra* Îmi voi zidi Biserica”, însemnând: „Tu ești o stâncă, și pe stânca (sau: piscul) lui Cristos, «Fiul Dumnezeului cel viu» care ți-a fost descoperit și pe care L-ai mărturisit, Îmi voi clădi Eu Biserica”. Dacă Isus ar fi avut intenția de a transmite adevărul că El Își va zidi Biserica pe Petru, El ar fi spus: „și pe tine Îmi voi zidi Biserica Mea”. Când se aduce argumentul că Domnul a rostit aceste cuvinte în aramaică și că în această limbă cele două cuvinte, *petros* și *petra* erau identice, răspunsul este că noi nu știm destule despre limba aramaică pentru a putea afirma așa ceva. Noi avem textul grecesc inspirat și trebuie să ne lăsăm călăuziți de acesta.⁶⁰⁶

Evaluare. Argumentul sună mai degrabă convingător și, de fapt, așa cum văd eu lucrurile, are anumite merite. Chiar presupunându-se că Isus vorbea în general în aramaică cu interlocutorii Săi, nu poate fi dovedit totuși dincolo de orice dubiu că în această limbă *petros* și *petra* erau reprezentate prin același cuvânt. Mai este adevărat și că în unele contexte *petra* poate avea un sens diferit de cel al lui *petros*. Ceea ce îmi place în mod special la această teorie este următorul lucru: că cei care o propun sunt profund îngrijorați cu privire la pericolul ca omul Petru, sau chiar și mărturisirea lui, văzută separat de revelația lui Dumnezeu, să fie considerați stânca pe care este construită Biserica.

Neputința mea de a o accepta în totalitatea ei se bazează pe următoarele:

a. Având în vedere ceea ce se știe despre aramaică, trebuie să se considere foarte probabil faptul că în ambele cazuri a fost folosit același cuvânt. Se va pune întrebarea: „Atunci de ce nu se folosește și în greacă același cuvânt?” Răspuns: pentru simplul motiv că *petra*, termenul obișnuit pentru *stâncă* sau *piatră*, este la feminin, și de aceea trebuie preschimbât într-un masculin – în *petros* – pentru a putea indica numele *unei persoane de sex masculin, Petru*. Cât despre ideea că *petros* și *petra* au sensuri diferite, acest lucru nu este întotdeauna adevărat. Un sens foarte frecvent al lui *petra* este *piatră* sau *stâncă*. Termenul nu înseamnă mereu „sol stâncos”, „muchie de stâncă” sau „pisc de stâncă”. Vezi paragraful *petra, petros* din L.N.T. (A. și G.), p. 660.

b. Chiar și în greacă, indiferent dacă cineva traduce *petra* ca *stâncă* sau ca *muchie de stâncă*, Isus spune: „Tu ești *Stâncă* și pe ACEASTĂ *stâncă* – sau *muchie de stâncă* – Îmi voi zidi Biserica”. Cuvântul ACEASTĂ poate face cu greu referire la orice altceva decât la

⁶⁰⁶ Pe această linie merg, cu unele diferențe individuale, R. C. H. Lenski (*op. cit.*, p. 605–607, în plus față de afirmația la care s-a făcut referire în nota de subsol de mai înainte și la care s-a răspuns la punctul 3, de mai sus); de asemenea, în general, L. Boettner, *Roman Catholicism*, Philadelphia, 1962, p. 105, 106; și F. W. Grosheide, *op. cit.*, p. 255, 256.

precedentul *petros*. În propoziția „Tu ești Margareta [însemnând *perlă*] și pe această perlă voi pune mare preț,” ar fi foarte greu de interpretat „această perlă” în orice alt mod decât referindu-se la Margareta, chiar dacă termenul „perlă” are mai multe sensuri. El indică o piatră prețioasă însă poate descrie un anumit gen de caractere tipografice. Ar fi de-a dreptul nenatural să se tragă concluzia că „această perlă” face referire la ceva ce i-a spus cineva lui Margareta sau i-a arătat, sau la ceva ce a spus ea mai înainte.

5. Sensul este următorul: *Tu ești Petru, adică, Stâncă, și pe această stâncă, adică, pe tine, Petre, Îmi voi clădi eu Biserica*. Domnul nostru, vorbind în aramaică, a spus probabil: „Adevărat îți spun, tu ești *Kefa*’ și pe această *Kefa*’ Îmi voi clădi Eu Biserica”.⁶⁰⁷ Așadar, Isus îi promite lui Petru că El își va zidi Biserica *pe el*! Eu accept această concepție.

Acestea fiind spuse, este necesar să se precizeze în legătură cu această interpretare următoarele lucruri. Isus promite să zidească Biserica Sa:

a. Nu pe Chifa, așa cum era el în mod firesc, ci pe el ca produs al harului. Prin natura lui acest om era, într-un sens, slab și foarte instabil, așa cum s-a arătat deja; vezi p. 542. Prin har el a devenit un martor plin de curaj, de entuziasm și eficient al adevărului pe care i l-a revelat Tatăl său despre Isus Cristos, Fiul Dumnezeuului cel viu. Acesta era sensul în care l-a folosit Isus pe Petru pentru a-și *zidi* – aduna și întări – Biserica.

b. Nu pe Chifa, luat singur, ci pe Chifa ca „primul (Matei 10:2) dintre egali”, adică, pe „Petru, așa cum a luat el poziție alături de ceilalți unsprezece” (Fapte 2:14). Autoritatea care îi este conferită în 16:19 lui Petru le este dată în 18:18 Celor doisprezece (vezi și Ioan 20:23). De fapt, congregația locală nu trebuie ignorată în exercitarea acestei autorități (18:17).

Când Domnul a rostit cuvintele consemnate aici în 16:18, 19, El nu a vrut să spună în nici un caz că Petru poate să înceapă acum să „domnească” peste ceilalți ucenici. Ceilalți nu au înțeles lucrul acesta astfel (18:1; 20:20–24), iar Isus a respins în mod categoric o astfel de interpretare (20:25–28; cf. Luca 22:24–30). Dacă Petru însuși și-a conceput autoritatea sau pe a celorlalți ca pe o dictatură, cum ar fi putut scrie el pasajul minunat din 1 Petru 5:3?

c. Nu pe Petru ca fundație. În sensul principal sau de bază a termenului există o singură fundație, iar aceasta nu este Petru, ci Isus Cristos însuși (1 Corinteni 3:11). Însă într-un sens secundar este complet legitim să se vorbească despre apostoli, inclusiv Petru, ca despre temelii Bisericii, fiindcă acești oameni nu arătau niciodată spre ei înșiși, ci spre Isus Cristos, ca singurul Mântuitor. Niște exemple proeminente ale acestui fapt se află în Fapte 3:12 și 4:12. În acest sens secundar, Scriptura însăși se referă la apostoli ca la temelii Bisericii (Efeseni 2:20; Apocalipsa 21:14).

În legătură cu acest lucru trebuie să se sublinieze și faptul că în pasajul analizat Isus vorbește despre Sine – nu despre Petru – ca despre Constructorul și Proprietarul Bisericii. El spune: „Eu voi zidi Biserica Mea”.

Imaginea unei clădiri care simbolizează Biserica apare și în pasaje ca 1 Corinteni 3:9; Efeseni 2:21, 22; 1 Petru 2:4, 5. Puțin câte puțin clădirea se înalță. Ea crește în putere, frumusețe și utilitate, membrii ei fiind considerați „pietre vii”. Când Își clădește Biserica, Isus Se folosește de Petru și de ceilalți apostoli. De fapt, El Se folosește de toți membrii vii ai Bisericii pentru a-Și realiza țelul acesta.

⁶⁰⁷ Cf. B. M. Metzger, *The New Testament, its background, growth, and content*, p. 139.

Expresia „Biserica Mea” se referă, firește, la Biserica universală, aici mai ales la întregul „trup al lui Cristos” sau la „suma tuturor credincioșilor” (cf. Fapte 9:31; 1 Corinteni 6:4; 12:28; Efeseni 1:22; 3:10, 21; 5:22–33; Coloseni 1:18; Filipeni 3:6). Este o mare mângâiere că Isus consideră că Biserica Sa este „a Lui”. Nu a venit El oare din cer pentru a cumpăra această Biserică „cu sângele Lui” (Fapte 20:28)?

Istoria Bisericii Primare, așa cum este ea relatată în primele douăsprezece capitole ale cărții Faptelor apostolilor dovedește din plin că profeția lui Cristos despre Petru s-a împlinit. Sau, cu alte cuvinte, ea confirmă interpretarea dată de noi.

În această secțiune mare din Faptele apostolilor numele lui Petru apare de peste cincizeci de ori. El este pretutindeni, mai puțin în capitolele 6 și 7, care conțin povestea lui Ștefan. Dați-mi voie să accentuez din nou că eu nu mă refer la Petru în sensul în care era el de unul singur și prin sine, ci la instrumentul folosit de Cristos în vederea constituirii Bisericii Sale în forma sa nou-testamentară și la Petru ocupându-și poziția printre Cei doisprezece.

În timpul acelei perioade de început (dinainte de venirea cu putere în prim-plan a lui Pavel, din Fapte 13–28), Petru a fost cea mai puternică și mai eficientă verigă umană între Isus și Biserică, cea mai influentă unealtă pentru creșterea lăuntrică și spre exterior a acesteia.

Petru a fost cel care a rostit predica din Ziua Cincizecimii, în urma căreia s-au convertit nu mai puțin de trei mii de oameni (Fapte 2:41). Din nou, s-a întâmplat în urma mărturiei lui Petru și a lui Ioan (3:11; 4:1), mai ales a lui Petru (3:12), că două mii de oameni s-au adăugat la Biserică (4:4). Alte evenimente în care Petru a avut un rol conducător erau: alegerea lui Matia în locul lui Iuda Iscarioteanul (Fapte 1:15–22), vindecarea cerșetorului infirm (Fapte 3:4–6) și proclamarea eroică a lui Isus Cristos înaintea Sanhedrinului (4:8–12, 29). Vezi și 5:15; 8:20 și capitolele 9 și 10.

S-a arătat mai devreme că la orice listare a Celor doisprezece numele lui Petru era primul.

În plus, conform unor surse demne de încredere, nu a fost oare Marcu „interpretul lui Petru”? Și nu a fost oare Evanghelia după Marcu, la rândul ei, una dintre principalele surse folosite de Matei și Luca atunci când și-au scris Evangheliile lor?

Să mai adăugăm și Epistolele lui Petru, în care prezintă atât de frumos sensul vieții și al morții lui Cristos (vezi mai ales 1 Petru 2:21–25). Profeția lui Cristos s-a împlinit prin eforturile lui Petru. Cel pe care Petru îl descrie ca pe „Păstorul și Episcopul sufletelor” noastre (1 Petru 2:25), „Păstorul cel mare” (1 Petru 5:4) îi spusese lui Petru: „Paște mieluşei Mei”, „Paște oițele Mele” și „Paște oile Mele” (Ioan 21:15, 16, 17). Faptul că mai existau și oi care nu erau din staulul evreiesc (Ioan 10:16) a fost imprimat cu putere în mintea lui Petru (Fapte 10:9–16, 34–48; 11:17, 18). Deși în viața acestui apostol a existat o tristă îndepărtare de moment de la implicațiile marelui principiu „toți să fie una” (Ioan 17:21), avem toate motivele să credem că Petru a luat în serios mustrarea lui Pavel (vezi C.N.T. la Galateni 2:11–21). El a lucrat cu credincioșie până când în cele din urmă Domnul l-a eliberat – conform lui Ioan 21:18, 19 și tradiției timpurii (1 Clement, cap. 5),

prin martiraj – de pe scena acestei lumi și i-a dat moștenirea promisă (1 Petru 1:4). Profeția lui Cristos: „Tu ești Petru și pe această piatră Îmi voi zidi Biserica”, a fost împlinită din plin prin mărturia lui.

Continuarea: **și porțile Locuinței morților nu o vor birui**. Pentru argumentul că în Evangheliu „Hades” înseamnă „iad”, vezi cele referitoare la 11:23, 24. În plus, cei care îi sunt favorabili sensului „tărâmul morților” întâmpină mari dificultăți atunci când încearcă să arate în ce sens încearcă porțile locuinței morților să biruie Biserica, însă eșuează în încercarea lor. Atunci când Hades este interpretat ca „iad”, asigurarea dată aici de Domnul poate fi ușor înțeleasă. „Porțile iadului” îi reprezintă prin metonimie pe Satan și legiunile lui ca și cum ar năvăli afară pe porțile iadului ca să atace și să distrugă Biserica. Ceea ce avem aici este o des repetată promisiune a victoriei⁶⁰⁸ Bisericii lui Cristos asupra forțelor răului. Vezi Ioan 16:33; Romani 16:20; Efeseni 6:10–13; Apocalipsa 12:13–16; 17:14; 20:7–10.

Acest pasaj este adesea folosit greșit, ca și cum Isus ar fi dorit să spună: „Nu vă îngrijorați cu privire la puritatea doctrinară a denominației sau congregației din care faceți parte. Nu v-am promis Eu oare că porțile locuinței morților nu vor birui niciodată Biserica?” Ca și cum Isus ar fi promis că o anumită *denominație* sau *congregație locală* nu își va pierde niciodată puritatea doctrinară! Adevăratul sens al termenului „biserica”, așa cum este folosit el aici, a fost deja indicat. Isus a promis că El va face ca poporul Său să triumfe întotdeauna asupra diavolului și a armatei sale. Această promisiune nu le este dată laodiceenilor căldicei, ci „soldaților creștini”. În tumultul bătăliei consolarea lor este:

Coroanele și tronurile pot pieri,
Împărățiile se ridică și apoi decad,
Însă Biserica lui Isus
Va dăinui tot timpul;
Porțile iadului nu pot niciodată
Să biruie Biserica;
Noi avem promisiunea lui Cristos,
Și aceasta nu poate da greș.
– Sabine Baring-Gould

Cuvintele adresate lui Petru ca reprezentant al grupului, continuă în versetul 19. **Îți voi da cheile Împărăției cerurilor...**

Cel care „are cheile” (cf. Apocalipsa 1:18; 3:7) Împărăției cerurilor decide cine ar trebui să fie admis în ea și cine nu. Cf. Isaia 22:22. Faptul că apostolii ca grup au exercitat acest drept reiese din toată cartea Faptelor apostolilor. *Toți* au avut aceeași autoritate (4:33): nu a existat vreun șef sau supraveghetor. Cu toate acestea, așa cum s-a arătat deja, influența lui Petru a fost deosebită. Prin *predicarea Evangheliei* el a deschis ușa pentru mulți (Fapte 2:38, 39; 3:16–20; 4:12; 10:34–43), închizând-o pentru alții (3:23).

⁶⁰⁸ Observați „nu o vor birui”. Această traducere face dreptate atât sensului real, cât și celui etimologic al verbului care apare aici la persoana a III-a, viitor, indicativ a lui *κατασχω*. În celelalte pasaje nou-testamentare în care apare (Luca 21:36; 23:23) sensul lui este ușor diferit.

Ca răspuns la întrebarea: „În ce fel este deschisă sau închisă ușa Împărăției prin predicarea Evangheliei?”, Catehismul de la Heidelberg (Ziua Domnului 31, Răspunsul la întrebarea cu nr. 84) afirmă: „Prin proclamarea și mărturisirea deschisă, după porunca lui Cristos, înaintea celor care cred, pentru ca, de câte ori primesc ei promisiunea Evangheliei cu o credință adevărată, toate păcatele să le fie iertate cu adevărat de Dumnezeu de dragul meritelor lui Cristos; și, din contră, prin proclamarea și mărturisirea înaintea celor care nu cred și nu se pocăiesc din toată inima, pentru ca mânia lui Dumnezeu și condamnarea veșnică să rămână asupra lor până când nu se vor converti. În conformitate cu această mărturie a Evangheliei, Dumnezeu va judeca, atât în viața aceasta, cât și în cea care va veni”.

Cei doisprezece au exercitat și *disciplinarea*, și aici din nou este accentuat rolul jucat de Petru (5:1–11). Ceva mai târziu, și Pavel a folosit foarte eficient ambele chei: predicarea Evangheliei și disciplinarea. Prima nu necesită dovezi, fiindcă reiese clar din toate epistolele sale, cât și din cap. 13–28 din Fapte că el a folosit această cheie. Cât despre a doua, disciplina, atât închiderea, cât și deschiderea sau uneori redeschiderea ușii sunt minunat ilustrate în 1 Corinteni 5:1–5 și 2 Corinteni 2:8. Așa cum indică primul pasaj, închiderea ușii a avut loc în vederea redeschiderii ei. Mai mult, Pavel nu a acționat fără consimțământul bisericii, ci împreună cu ea (1 Corinteni 5:3, 4).

Deși este posibil ca „biserica” din Matei 16:18 și „Împărăția” din versetul 19 să nu fie identice în ce privește sensul lor, cel de al doilea fiind probabil conceptul mai larg, cu toate acestea, întrebarea lui A. T. Robertson (*Word Pictures*, vol. I, p. 133, 134) dacă Isus nu cumva înțelege aici (v. 19) același lucru prin „Împărăție” pe care l-a înțeles prin „biserica” în v. 18, este totuși la locul ei. Este posibilă excomunicarea din biserica vizibilă (18:17; 1 Corinteni 5:5a; Tit 3:10); la fel și excluderea din Împărăție (8:12).

Din maniera în care, cu aprobarea divină, și-au făcut apostolii lucrarea și și-au afirmat autoritatea, pare să reiasă prin urmare, că teoria destul de populară conform căreia termenul „cheile Împărăției cerurilor” s-ar referi la predicarea Evangheliei și la exercitarea disciplinării, este corectă.

Din pasaje ca Matei 11:30; 15:19, 20; Fapte 15:10; Galateni 5:1; Coloseni 2:14, 16, 20–23; Apocalipsa 2:24, reiese că nu intra în vederile lui Isus și a apostolilor de după El să înlocuiască un anumit tip de despotism ierarhic (acela al legalismului chițibușar al evreilor) cu un altul. Cu toate acestea, era nevoie de stabilirea unor anumite principii de bază pentru conduită, pentru ca modul de viață creștin să poată fi ușor înțeles și disciplina să se poată exercita în mod corespunzător. În acest sens, Isus continuă: și orice vei lega pe pământ, va fi legat în ceruri, și orice vei dezlega pe pământ, va fi dezlegat în ceruri. Sare imediat în ochi faptul că aceste cuvinte îi sunt adresate tot lui Petru. „Este de netăgăduit faptul că Petru este descris ca unul care exercită *pe pământ* puterea cheilor Împărăției”.⁶⁰⁹ Însă observați și 18:18. Chiar și formularea – observați „orice”, nu „pe oricine” – arată că pasajul se referă la lucruri, în acest caz, crezuri și acțiuni, nu la oameni. *Legarea și dezlegarea* sunt termeni rabinici, însemnând *interzicerea* și *permiterea*. Firește că dacă o persoană continua să facă sau să creadă ceea ce era

⁶⁰⁹ N. B. Stonehouse, *The Witness of Matthew and Mark to Christ*, p. 235.

interzis, refuzând să se pocăiască, ea urma să fie disciplinată; și invers, dacă se pocăia de căile sale rele, ea urma să fie iertată: „anatema” era ridicată.⁶¹⁰ Prin urmare, în mod indirect, pasajul are implicații asupra comportamentului corect sau incorect al membrilor bisericii, așa cum indică o comparație a lui Matei 16:19 cu Ioan 20:23.

Se dă asigurarea că atunci când Petru, reprezentându-i pe Cei doisprezece (Matei 16:19), sau Cei doisprezece (Ioan 20:23), în fond, biserica (Matei 18:18), leagă ceva pe pământ, acel lucru va fi și va rămâne legat în cer; și în mod similar, când Petru (etc.) dezleagă ceva pe pământ, acel lucru va rămâne categoric legat în cer.⁶¹¹

Nici nu este nevoie să adăugăm că o asemenea autoritate asupra credinței și a moralității, și prin urmare și asupra membralității, poate fi exercitată numai atunci când acest lucru este într-o deplină armonie cu învățătura lui Isus, sau, ca să o spunem diferit, cu Cuvântul Domnului. Isus a condamnat în mod categoric orice legare sau dezlegare arbitrară și orice interzicere sau permitere, orice excludere, admitere sau readmitere care încalcă poruncile lui Dumnezeu (15:1–20; 23:13). Când o persoană este excomunicată pe nedrept Domnul o primește (Ioan 9:34–38).

Petru, în calitate de purtător de cuvânt al Celor doisprezece, a mărturisit că Isus este Cristosul (v. 16). Într-o relație logică cu toate acestea, se află avertismentul lui Cristos din versetul 20. **Atunci a poruncit ucenicilor Săi să nu spună nimănui că El este Cristosul.** Oamenii ar fi interpretat termenul „Mesia” = „Cristos” în sens politic (cf. Ioan 6:15). Acest fapt ar fi putut trezi un atât de mare entuziasm vizavi de persoana Lui, ca potențial Eliberator de sub jugul roman, încât opoziția și invidia provocate de o asemenea reacție a oamenilor ar fi putut pune capăt lucrării Sale publice înainte de vreme. Acest lucru nu trebuia să se întâmple. Atunci când va trebui să se facă în final un anunț către autoritățile evreiești, Isus însuși va fi Cel care îl va face (Matei 26:63, 64). Noi ar trebui să ținem minte și faptul că nu ar fi fost potrivit pentru Isus să încurajeze aclamațiile *publicului* în perioada umilirii Sale. Acest lucru trebuia amânat până după moartea și învierea Sa (Matei 17:9; Luca 9:21, 22). Vezi și cele referitoare la 8:4. Însuși faptul morții Sale, urmat de învierea și înălțarea Sa, urmau să arunce lumină asupra calității Sale de Mesia (Fapte 2:36; 1 Petru 1:3).

21 De atunci încolo, Isus a început să spună ucenicilor Săi că El trebuie să meargă la Ierusalim, să pătimească mult din partea bătrânilor, din partea preoților celor mai de seamă și din partea cărturarilor; că are să fie omorât, și că a treia zi are să învieze. 22 Petru L-a luat deoparte, și a început să-L mustre, zicând: „Să Te ferească Dumnezeu, Doamne! Să nu ți se întâmple așa ceva!” 23 Dar Isus S-a întors, și a zis lui Petru: „Înapoia Mea, Satano! Tu ești o piatră de poticnire pentru Mine! Căci gândurile tale nu sunt gândurile lui Dumnezeu, ci gânduri de ale oamenilor.” 24 Atunci Isus a zis ucenicilor Săi: „Dacă voințește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea, și să Mă urmeze. 25 Pentru că oricine va vrea să-și

⁶¹⁰ Vezi S.BK. *op. cit.*, I, p. 738, 739.

⁶¹¹ Observați folosirea participiilor perfecte pasive *δεδεμένον* și *λελυμένον*, după *ἔσται* în fiecare propoziție. A traduce aceste forme ca pe niște perifraze și a le interpreta apoi în sensul că asemenea creduri sau acțiuni (și persoanele care le îmbrățișează sau le resping) au fost „legate” sau „dezlegate” dinainte în ceruri este ceva foarte forțat și nenatural.

scape viața, o va pierde; dar oricine își va pierde viața pentru Mine, o va câștiga. 26 Și ce ar folosi unui om să câștige toată lumea, dacă și-ar pierde sufletul? Sau, ce ar da un om în schimb pentru sufletul său? 27 Căci Fiul omului are să vină în slava Tatălui Său cu îngerii Săi; și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele lui. 28 Adevărat vă spun că unii din cei ce stau aici nu vor gusta moartea până nu vor vedea pe Fiul omului venind în Împărăția Sa.”

16:21–28 *Prima prezicere a patimilor și a învierii*

Cf. Marcu 8:31–9:1; Luca 9:22–27

Mai înainte, prin cuvinte voalate, Isus a prezis moartea Sa (9:15), și chiar și moartea și învierea Sa (12:39, 40; 16:4). Acum urma să aibă loc o schimbare. Îl vedem pe Unsul Domnului în calitatea Sa de mare Profet, prezicând într-un limbaj simplu și nefigurat propriul sfârșit; ca Marele nostru Preot plin de îndurare, pregătindu-Se să-Și dea viața pentru ca să poată să „ridice păcatul lumii” (Ioan 1:29); și, prin toate acestea, ca Împăratul nostru veșnic, stăpânind complet orice situație, pentru ca planul Dumnezeului Triunic, făcut înainte de întemeierea lumii, să fie dus la bun sfârșit până la cel mai mic detaliu, însă într-o astfel de manieră încât toți agenții umani care iau parte la acest lucru – bătrânii, mai marii preoților, cărturarii, oamenii de rând, soldații, judecătorii, trădătorul etc. – să fie pe deplin răspunzători pentru faptele lor (Luca 22:22; Fapte 2:23).

21. De atunci încolo, Isus a început să spună ucenicilor Săi că El trebuie să meargă la Ierusalim, să pătimească mult din partea bătrânilor, din partea preoților celor mai de seamă și din partea cărturarilor; că are să fie omorât, și că a treia zi are să învie. „De atunci încolo”, pentru că Isus le-a spus acum ucenicilor că a acceptat faptul că mărturisirea lui Petru este un rezultat al descoperirii Tatălui. Prin urmare, le-a explicat Celor doisprezece că El este Mesia cel de multă vreme așteptat. De aceea, următoarea lecție era categoric binevenită. El trebuia să transmită acestui mic grup adevărul șocant, care părea de necrezut la început, și anume că *acest Mesia trebuie să sufere și să moară!* În mod cert, Isus a adăugat „și va învia a treia zi”, însă nu se știe dacă primul anunț al învierii s-a înregistrat măcar în mințile ucenicilor, atât de dureroasă și de neconceput li se părea vestea suferinței și a morții iminente a Învățătorului lor.

Lucru și mai ciudat, această suferință va culmina în Ierusalim, adică tocmai în locul cunoscut din vechime ca „cetatea sfântă”, „orașul Marelui Împărat” (4:5; 5:35).

Observați: El *trebuia* să meargă la Ierusalim pentru a suferi și a muri etc. El trebuia să îndeplinească cerințele Legii, adică trebuia să plătească prețul pentru păcatele poporului Său, în ascultare deplină de voia Tatălui Său și ca o împlinire a profețiilor (20:28; Marcu 10:45; Luca 12:50; 13:33; 22:37; 24:26, 27, 44; Ioan 1:29; 2 Cor. 5:21; 17:4; și în cele din urmă, dar nu în ultimul rând, Isaia 53). El „trebuia” să facă ceea ce El însuși voia să facă (Ioan 10:11; 2 Corinteni 8:9; Galateni 2:20).

Acolo în Ierusalim, locul spre care Isus Se va îndrepta curând, „trona” Sanhedrinul. Am făcut deja referire la acest for (vezi cele referitoare la 2:4), însă acum (16:21) sunt menționați nu numai preoții cei mai de seamă și cărturarii, ci și bătrânii, așa că avem acum lista completă a tuturor categoriilor care formau Tribunalul Suprem evreiesc. În Israelul antic „bătrânii” erau conducătorii semințiilor sau căpeteniile principalelor subdiviziuni ale

semințiilor. De fapt, fiecare oraș sau localitate a început să-și aibă bătrânii săi. Când a venit în ființă Sanhedrinul, cei mai proeminenți bătrâni locali au devenit membri ai acestui for august, laolaltă cu mai marii preoților și cu cărturarii. Prin urmare, Isus spune următorul lucru: că acești conducători ai Israelului, care ar fi trebuit să fie primii care să Îl onoreze pe Cristos și să I se închine, Îl vor persecuta și Îl vor trimite la moarte.

Observați de asemenea lipsa totală a amănuntelor pline de cruzime din această primă lecție privitoare la cruce. Tot ce spune Isus în această perioadă este că El va pătimi „mult”. El știa că micul grup a avut deja parte de un asemenea șoc încât nu poate suporta să audă acum mai multe (cf. Ioan 16:12). Pentru referirile la cele două lecții care urmau, vezi p. 9.

Domnul a adăugat: „a treia zi are să învie”. Deși pasajul de față nu menționează celelalte elemente care țin de înălțarea lui Cristos, versetul 27 vorbește despre glorioasa Sa revenire. Dacă acest lucru *implică* înălțarea și încoronarea (șederea la dreapta Tatălui), așa cum pare să o facă, atunci în acest paragraf (v. 21–28) Isus ne dă un rezumat complet al pașilor care aparțin înălțării Sale. Este clar că expresia „a treia zi” trebuie interpretată așa cum s-a arătat mai înainte (vezi cele referitoare la 12:40), o parte a unei zile fiind socotită o zi.

Faptul că ucenicii nu au priceput nici atunci, nici mai târziu ce voia să spună Isus atunci când afirma că va învia în „a treia zi” – sau dacă, de exemplu, această înviere făcea parte din învierea generală de la încheierea istoriei lumii – reiese din 17, 9, 10. Ar trebui să spunem prin urmare că aceste cuvinte ale lui Isus au fost zadarnice pentru că nu au fost înțelese? În nici un caz. A fost posibil ca îngerii și însuși Domnul înviați să facă apel la aceste predicții tocmai din cauza faptului că ucenicii le-au auzit deja, și nu o dată, ci de trei ori, sub o formă din ce în ce mai clară, în cadrul a trei lecții diferite despre cruce (Matei 28:6; Luca 24:6–8, 45, 46). Aceste recapitulări erau menite, cum ar fi, să tragă de sfoara care făcea să răsunе clopotele memoriei – o memorie adânc înrădăcinată în zona subconștientului – în așa fel încât credința să fie întărită (cf. Ioan 16:4).

22. Petru L-a luat deoparte, și a început să-L mustre, zicând: „Să Te ferească Dumnezeu, Doamne! Să nu ți se întâmple așa ceva!” Dacă în versetul 16 noi l-am văzut pe Petru la înălțime, dacă nu ar fi existat evenimentele relatate în 26:69–74, am putea spune acum că îl vedem aici în cea mai nefastă ipostază. Pentru o trecere în revistă a oscilărilor lui Petru, vezi cele referitoare la 14:30. Noi credem că Petru a mers pe urmele Învățătorului său. Acum însă el încearcă să-L tragă deoparte și începe să-L mustre.⁶¹² Isus nici nu S-a întors încă spre Petru când acesta a început să-L mustre: însă nu a ajuns prea departe. „Dumnezeu să Se îndure de Tine, Doamne” este o traducere cât se poate de fidelă a exclamației sale. Petru intenționa să spună: „Dumnezeu să fie plin de îndurare față de Tine, fiindcă acest lucru nu trebuie să se întâmple”. Pentru o

⁶¹² Grecescul *ἐπιτιμᾶν*, prezent, activ, infinitiv al lui *ἐπιτιμάω*. În 8:16 ni se vorbește despre muștrarea vântului și a mării; în 17:8 despre cea a unui demon; în 17:18 despre a unor părinți care încearcă să-și aducă micuții la Isus. Uneori cuvântul este folosit cu un sens ușor diferit, anume, acela de a interzice cu strictețe, de a avertiza cu privire la (12:16; 16:20; cf. 20:31). Sensul de bază al verbului este de a rosti o *τιμὴ* (pedeapsă) *ἐπὶ* (asupra) cuiva.

expresie oarecum similară, vezi 2 Samuel 20:20; 23:17; 1 Cronici 11:19 (Departa de mine...). Pentru Petru până și ideea calității de Mesia, pe care I-o atribuisese tocmai acum lui Isus, o excludea pe cea a suferinței și a morții, mai ales a uneia atât de violentă!

Reacția lui Isus la demersul nechibzuit, însă bine intenționat al lui Petru este descrisă în vers. 23. **Dar Isus S-a întors, și a zis lui Petru: „Înapoia Mea, Satano!”** Abia acum S-a întors Isus ca să stea față în față cu Petru. Acesta și-a rostit cuvintele în auzul tuturor. Versetele 24–28 par să sugereze că și răspunsul lui Isus a fost auzit de toți. Isus i-a spus ucenicului Său repezit următoarele: „Du-te înapoia Mea...”. Însă această traducere este destul de ambiguă și a fost interpretată chiar și în sensul că Domnul nu a făcut altceva decât să-i spună lui Petru că a fost nepoliticat atunci când L-a apucat pe Isus și a încercat să-L tragă deoparte, și că trebuie să-și ocupe din nou poziția anterioară și să stea în spatele lui Isus din nou. De asemenea, ar trebui să se țină seama de faptul că o expresie oarecum similară (4:10, în una din traduceri este chiar identică) este mult mai plină de putere decât ar putea să ne dea de înțeles o asemenea traducere literală. Interpretarea corectă, așa cum văd eu lucrurile împreună cu mulți alții, este că Domnul Își dă seama că Satana îl folosește pe Petru ca pe agentul său în încercarea lui de a-L convinge să încerce să obțină coroana fără să treacă pe la cruce (vezi cele referitoare la 4:8, 9). Așa că Isus, atunci când îi vorbește lui Petru, i se adresează de fapt lui Satan, sau, dacă preferă cineva, se adresează acelei părți a lui Petru care se lasă influențată de prințul întunericului. Prin urmare, aici este nevoie de o traducere ca aceasta: „Dispari, Satană”, sau „Piei din ochii Mei, Satană”.

Isus continuă: **Tu ești o piatră de poticnire pentru Mine! Căci gândurile tale nu sunt gândurile lui Dumnezeu, ci gânduri de ale oamenilor.** Isus recunoaște imediat „cursa”⁶¹³ pe care I-o întinde Satan. El nu acceptă nici măcar pentru o clipă sugestia diavolului. Știe că este confruntat de același ispititor care a încercat să-L înșele înainte cu o promisiune falsă (4:8, 9). Așa că El respinge categoric tentația implicită de a păcătui. Făcând acest lucru, El urmează sfatul pe care l-a dat altora, anume, de a nu sta la taifas cu păcatul, ci de a acționa drastic împotriva lui (5:29, 30).

Isus a spus de fapt: „Voi nu gândiți ca Dumnezeu, ci ca oamenii”. Din punctul de vedere al lui Dumnezeu, era necesar ca Mântuitorul să sufere, să moară, să învie etc., pentru a-Și mântui poporul. Din perspectivă omenească, cele două concepte, *Mesia* și *suferința*, erau complet incompatibile. Petru, atunci când i-a permis lui Satan să-l influențeze, vorbea dintr-o perspectivă omenească nechibzuită atunci când a spus: „Dumnezeu să Se îndure de Tine, Doamne, acest lucru să nu ți se întâmple niciodată”. El nu a realizat că solicita de fapt pieirea sa veșnică. Cât de repede a devenit „piatra” din versetele 16–18 o „piatră de poticnire”. Prin harul lui Dumnezeu, Petru nu a rămas așa, ci a deveni unul dintre cei mai eficienți predicatori ai acelei cruci pe care încerca aici să o exileze din conștiința sa și a Învățătorului său. Puterea transformatoare a Duhului Sfânt din inima și din viața lui Petru a produs asemenea rezultate remarcabile încât dintre toți scriitorii inspirați nu există nici unul care să prezinte mai târziu într-un

⁶¹³ Pentru *σκάνδαλον*, vezi nota de subsol 293 de la p. 275.

mod mai clar necesitatea predestinată a morții ispășitoare a lui Cristos. Vezi Fapte 2:23; 3:18; 4:11, 12; 1 Petru 1:11; 2:21–24 (cf. Isaia 53:4–8).

Isus Se întoarce acum spre întregul grupuleț al ucenicilor și le arată că legea inevitabilă a vieții creștine este că slujitorul nu este mi presus de stăpânul lui: deși ceea ce I se întâmplă este un fenomen într-adevăr unic, el trebuie să se reflecte totuși și în viețile ucenicilor Săi: **24. Atunci Isus a zis ucenicilor Săi: „Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea, și să Mă urmeze”**. Moartea lui Cristos va fi folosită numai pentru cei care sunt dispuși să moară față de sine și față de păcat. Din moment ce versetele 24 și 25 seamănă mult cu 10:38, 39, cititorul este trimis la explicația de acolo. Însă sunt potrivite încă câteva cuvinte adiționale. Făcând dreptate timpurilor verbale din original, versetul 24 poate fi parafrizat după cum urmează: „Dacă cineva vrea să fie (socotit) un urmaș al Meu, el trebuie să spună adio pentru totdeauna sinelui său, să accepte în mod hotărât suferința, rușinea, persecuția de dragul Meu și al cauzei Mele și trebuie să Mă urmeze și să continue să Mă urmeze ca ucenic al Meu”.

A renunța la sine înseamnă să se renunțe la vechiul sine, la cel care există independent de harul regenerator. O persoană care se leapădă de sine renunță să se bazeze pe tot ce este ea prin firea sa și depinde numai de Dumnezeu în ce privește mântuirea sa. Ea nu mai încearcă să-și promoveze interesele predominant egoiste, ci este prinsă de cauza promovării gloriei lui Dumnezeu în viața sa și a celorlalți și de asemenea în toate sferele vieții. Cel mai bun comentariu pe marginea lui Matei 16:24 este Galateni 2:20: „Am fost răstignit împreună cu Cristos, și trăiesc . . . dar nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine. Și viața pe care o trăiesc acum în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine”. Lepădarea de sine înseamnă supunerea la disciplina lui Cristos.

Expresia „să-și ia crucea” se referă la crucea de care avem parte prin unirea cu Cristos. Cineva Îl „urmează” pe Cristos prin a-și pune încrederea în El, prin a merge pe urmele pașilor Lui (1 Petru 2:21), prin ascultarea de poruncile Lui din recunoștință pentru mântuirea câpătată prin El, și prin disponibilitatea de a suferi chiar pentru cauza Lui. Numai atunci, când o persoană este dispusă și gata să facă acest lucru poate fi ea pe deplin ucenicul lui Cristos, discipolul Lui.

Continuarea: 25. Pentru că oricine va vrea să-și scape viața, o va pierde; dar oricine își va pierde viața pentru Mine, o va câștiga. Acesta este marele paradox al lui 10:39 și al pasajelor similare. Unii susțin că folosirea expresiei „să-și scape” de aici din 16:25, în locul lui „va păstra” din prima propoziție din 10:39 („Cine își va păstra viața, o va pierde”)⁶¹⁴ face ca pasajul de față să fie mai profund și mai plin de putere, ca și când, spre deosebire de încercarea de a-și „păstra” viața, adică de a se agăța de ceea ce consideră o viață mai bogată și mai fericită, omul descris în 16:25 nu precupește nici un efort pentru a-și „scăpa” viața, adică pentru a și-o mântui, iar după ce a făcut-o, pentru a o păzi prin orice mijloc care-i este la îndemână. Este discutabil dacă această

⁶¹⁴ O altă diferență este următoarea: 10:39 are două participii aoriste: „găsitorul” „pierzătorul”, în timp ce 16:25 are propoziții relative.

distincție poate fi susținută. Având în vedere faptul că în ambele pasaje opusul este „o va pierde” s-ar prea putea ca diferența dintre „a păstra” și „a scăpa” să fie una foarte mică. În orice caz, putem fi siguri că în ambele situații persoana care este condamnată este cea egoistă, este individul care e orientat spre sine, iar persoana lăudată este cea altruistă, cea care, de dragul iubirii pe care i-a arătat-o Cristos, Îl iubește acum la rândul ei pe Domnul și pe toți cei pe care El dorește să-i iubească. Aceasta este dispusă chiar și să suporte de dragul Lui niște necazuri foarte mari, și chiar moartea. Viața unei asemenea persoane va fi îmbogățită în mod minunat, spune Isus.

Iată câteva exemple de persoane condamnate aici: invidiosul Cain (Geneza 4:1–8; 1 Ioan 3:12), lacomii Ahab și Izabela (1 Regi 21), semețul Haman (Eстера 3:5; 5:9–14), răzbunătorul rege Irod I (Matei 2:3, 16), perfidul Iuda Iscarioteanul (Matei 26:14–16; Luca 22:47, 48). Vezi și povestea „tânărului bogat” (Matei 19:16–22).

Câteva exemple ale unora dintre cei lăudați: Iuda cel care renunța la sine (Geneza 44:18–34), nobilul Ionatan (1 Samuel 18–20), bunul samaritean din parabolă (Luca 10:29–37), oameni ca Epafrodit (Filipeni 2:25–30) și Onisifor (2 Timotei 1:16; 4:19), care era dispus să riște totul pentru cauza lui Cristos, și umilul și altruistul Pavel (Romani 9:3; Gal. 4:19, 20; 6:14). În toți aceștia s-a reflectat spiritul lui Cristos (2 Corinteni 8:9).

Făcând un apel serios la ucenici Săi, ca ei să fie mereu dispuși să-și piardă viețile de dragul cauzei lui Cristos, Isus continuă: **26. Și ce ar folosi unui om să câștige toată lumea, dacă și-ar pierde sufletul? Sau, ce ar da un om în schimb pentru sufletul său?** Reiese clar din versetele 25 și 26 că și dacă versetul 24 îl pune pe om în fața unei alegeri pe care trebuie să o facă el însuși și Dumnezeu nu o face în locul lui, cu toate acestea Domnul, în bunătatea și dragostea Lui infinită, îl încurajează să facă alegerea corectă. Cine se gândește numai sau în principal la propria sa bunăstare, popularitate, opulență sau la confortul și prestigiul său, duce lipsă de dragoste și de altruism. Dragostea este cea care face ca sufletul să se îmbogățească, cea care împarte bogății, bucurii și satisfacții și care îl face pe om folositor. Dragostea pentru Domnul face acest lucru, și dragostea pentru copiii Lui, cauzele Lui și Împărăția Lui; într-un anumit sens, chiar și dragostea pentru dușmani, dorința ca ei să fie mântuiți. Așa că, dacă o persoană ar câștiga întreaga lume – când a spus Isus acest lucru, Se gândea El oare la oferta pe care i-a făcut-o diavolul? (4:8, 9) – dar ar pierde în acest proces dreptul de a-și poseda viața sau sufletul, adică, „s-ar pierde *pe sine*” (Luca 9:25), ce lucru bun i-ar face acest schimb, căci „Ce ar da un om în schimb pentru⁶¹⁵ sufletul său?”

Faptul că *dragostea* înseamnă într-adevăr *viață*, reiese din pasaje ca 1 Corinteni 13; Galateni 4:19, 20; Filipeni 1:21 și 1 Tesaloniceni 3:8. Și este evident și faptul că nu există nimic ce să se poată da în schimbul vieții. Egoismul face ca sufletul să se chircească; dragostea îl face să se reverse, să se îmbogățească, să se umple până la refuz de siguranță, pace, bucurie etc. A ști că ești iubit și a iubi la rândul tău și a arăta că această dragoste nu recunoaște nici un fel de granițe printre oameni peste care ea să nu poată

⁶¹⁵ În greacă apare *ἀντάλλαγμα* (cf. Marcu 8:36, 37). Așa cum indică paralelismul, *ἀντί* întărește ideea unui *schimb*, ca și cum un lucru ar fi dat în schimbul altuia. Vezi dizertația de doctorat a autorului, având titlul *The Meaning of the Preposition ἀντί in the New Testament*, p. 76.

trece, aceasta este însăși viața. Isus, care a rostit cuvintele din 16:24–26 a știut că El era obiectul dragostei Tatălui Său (Matei 3:17; 17:5, 23, 24). El, în schimb, Își iubea Tatăl, Îi iubea pe ai Săi, iubea lumea și Se ruga până și pentru vrăjmașii Săi. Nu este de mirare că sufletul Lui era umplut de viață, pace, bucurie etc. El vrea ca ucenicii Lui și toți ceilalți să aleagă între dragoste și egoism, între viață și moarte. El vrea ca ei să adopte decizia *corectă*. Cf. Exod 32:26; Iosua 24:15; Rut 1:16, 17; 1 Regi 18:21; Evrei 11.25.

Între versetele 24–26, pe de o parte, și versetul 27, pe de alta, există o legătură mult mai strânsă decât se crede. Această legătură este cam în genul următor: Nu încerca să ai întreaga lume. Acest lucru înseamnă pierdere. Lasă problema primirii unei răsplăți în seama Fiului omului. El îl va răsplăti pe fiecare la venirea Lui după faptele sale: **27. Căci Fiul omului are să vină în slava Tatălui Său cu îngerii Săi; și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele lui.** Pentru „Fiul omului”, vezi cele referitoare la 8:20. Tatăl Îl va răsplăti pe acest Fiul al omului, pe Cel care din suferință va ajunge în slavă în timp ce obține mântuirea poporului Său. Tatăl Îi va da gloria Sa și pe îngerii Săi (cf. Daniel 7:10) ca să formeze suita Sa strălucitoare (Matei 25:31). Gloria Fiului omului este descoperită și prin faptul că el va fi Judecătorul care îi va judeca pe toți oamenii după faptele lor.

Admiterea sau excluderea cuiva din noul cer și de pe noul pământ vor depinde de întrebarea dacă este sau nu îmbrăcat în dreptatea lui Cristos. Fără Cristos nu există mântuire în nici o epocă (Fapte 4:12; cf. Ioan 3:16; 14:6; 1 Corinteni 3:11). Mântuirea este în întregime prin har și prin intermediul credinței (Efeseni 2:8).

Cu toate acestea, vor exista pedepse de diverse grade și vor exista diverse grade de glorie. Observați expresia „multe lovituri . . . puține lovituri” (Luca 12:47, 48), și Daniel 12:3; 1 Corinteni 3:12–14.

Nivelurile gloriei sau ale pedepsei vor depinde de două considerații:

- a. Ce cantitate de „lumină” (cunoaștere) a primit această persoană? (Romani 2:12).
- b. Cum a folosit ea lumina pe care a primit-o? (Luca 12:47, 48). A fost ea credincioasă? Și dacă da, în ce măsură? A fost ea lipsită de credință? Și dacă da, în ce măsură? Acest lucru se va vedea din *faptele* ei. Aceste fapte vor arăta dacă cineva *este sau nu* unul care crede cu adevărat în Cristos și în ce măsură s-a folosit sau a abuzat de lumina pe care a primit-o (Apocalipsa 20:13; apoi 1 Corinteni 3:12–14). De aceea spune pasajul analizat că El „va răsplăti fiecăruia după faptele lui”.

Isus Își încheie spusele cu următoarea prezicere solemnă: **28. Adevărat vă spun că unii din cei ce stau aici nu vor gusta moartea până nu vor vedea pe Fiul omului venind în Împărăția Sa*.**

Cât despre expresia „adevărat vă spun”, vezi cele referitoare la 5:18. Ea introduce o afirmație foarte importantă. Greutățile pe care le-au întâmpinat mulți în legătură cu acest pasaj pot fi evitate dacă ținem cont de faptul că Isus nu spune: „Unii dintre cei ce stau aici nu vor gusta moartea până când Fiul omului va veni în slava Tatălui Său, cu îngerii Săi”, ci „...până nu vor vedea pe Fiul omului venind în calitatea Sa de împărat”. „A gusta moartea” înseamnă a o experimenta, adică, a muri. Pentru termenul „Fiul

* În varianta autorului expresia „în Împărăția Sa” apare sub forma „în calitatea Sa de împărat”. (n.tr.)

omului”, vezi comentariul la 8:20. Faptul că venirea Fiului omului „în calitatea Sa de împărat” – o venire a cărei dată este atât de bine fixată în mintea lui Isus încât El este în stare să adauge că unii dintre cei cărora le vorbește o vor vedea înainte de a muri – nu se poate referi la a doua venire reiese clar din 24:36 (cf. Marcu 13:32), unde Isus declară în mod specific că data *acestei* veniri nu Îi este cunoscută nici Lui.

În mod cert, venirea „pentru a răsplăti fiecăruia după faptele lui” (v. 27) și „venirea în Împărăția Sa” sau literal „ca rege”⁶¹⁶ (v. 28) sunt strâns legate. Cu toate acestea, ele nu sunt identice. Aici în 16:27, 28, cât și în 10:23 (vezi p. 188 și 189, unde acest subiect este discutat mai pe larg). Isus se folosește de „perspectiva profetică”. El privește întreaga Sa stare de înălțare, de la învierea Sa și până la a doua Sa venire, ca pe o unitate. În versetul 27, El descrie consumarea acestui proces, iar aici, în versetul 28, începutul lui. Prin urmare, El spune aici că unii dintre cei cărora le vorbește vor fi martorii acestui început. Ei Îl vor vedea pe Fiul omului venind „în calitatea Sa de împărat”, adică venind ca Domn, ca să domnească. Nu este El oare Cel care a fost destinat să domnească în calitate de „Rege al regilor și Domn al domnilor” (Apocalipsa 19:16)? Aici în Matei 16:28, se face referire după toate probabilitățile la: *a.* învierea Sa glorioasă, *b.* la revenirea Sa în Duhul în Ziua Cincizecimii și, într-o strânsă legătură cu acest eveniment, *c.* la domnia Sa din poziția Sa din dreapta Tatălui, o domnie care va deveni evidentă în istoria Bisericii de după Rusalii, așa cum reiese din Faptele apostolilor.

Din nou și din nou, aceste evenimente mărețe (*a.*, *b.* și *c.*, tocmai menționate) sunt asociate în Scriptură cu ideea de putere, domnie, înălțare și încoronare, așa cum poate vedea oricine atunci când studiază pasaje ca Fapte 1:6–8; 2:32–36; Efeseni 1:19–23; Filipeni 2:9; Evrei 2:9; 1 Petru 1:3 și Apocalipsa 12:10.

În urma învierii lui Isus și a întoarcerii Sale în Duhul de Rusalii, au început să aibă loc schimbări atât de mari încât, așa cum credeau cei din afară, lumea urma să fie întoarsă „cu susul în jos” (Fapte 17:6). Aveau să se întâmple lucruri importante: „maturizarea Bisericii”, cu iluminarea spirituală, dragostea, unitatea și curajul care au predominat în rândurile ei ca niciodată altcândva; extinderea Bisericii printre neamuri, convertirea oamenilor cu miile, prezența și exercitarea multor daruri carismatice (Fapte 2:41; 4:4, 32–35; 5:12–16; 6:7; 19:10, 17–20; 1 Tesaloniceni 1:8–10). Toate aceste lucruri au justificat în mod cert prezicerea că Fiul omului va veni „în calitatea Sa de împărat”, adică „cu putere împărătească”.

Isus a prezis că acest lucru se va realiza deja din timpul vieții unora dintre cei cărora le vorbea acum. Și acest lucru s-a împlinit literal. Nu toți cei care Îl ascultau atunci pe Domnul făcând această prevestire au trăit sau au fost prezenți ca să vadă împlinirea ei. Iuda Iscarioteanul nu a apucat acest lucru. Toma nu a fost prezent cu ceilalți ucenici în acea după-amiază de duminică în care a avut loc învierea. Iacov, fratele lui Ioan, a apucat doar începutul perioadei minunate descrise în Faptele apostolilor (vezi Fapte 12:1). Unii dintre apostoli erau absenți când au avut loc unele evenimente importante

⁶¹⁶ Pe lângă „împărăție”, grecescul *basileia* are și sensul abstract de „domnie”, „domnie regală” sau „demnitate regală” indiferent care dintre ele s-ar potrivi mai bine în context (cf. Matei 6:10; Luca 17:21; 1 Corinteni 15:24).

(Ioan 21:2). Schimbarea la față (Matei 17:1–8), cu ocazia căreia „Domnul nostru Isus Cristos . . . a primit de la Dumnezeu Tatăl cinste și slavă” (2 Petru 1:17; și „mărire”, v. 16) este privită de unii ca făcând parte din predicția din 16:28. Ea a fost văzută doar de trei apostoli. Însă indiferent dacă este inclusă sau nu, au fost menționate suficiente alte dovezi care să arate că prezicerea lui Isus s-a împlinit în mod glorios și literal.

Rezumatul Capitolului 16

Cât despre versetele 1–4, după hrănirea miraculoasă a celor patru mii, Isus a traversat din nou lacul pentru a petrece câteva zile pe malul vestic. Din nou, ca înainte (12:38), lucrările Lui minunate sunt puse la încercare, chiar dacă numai indirect. Din nou, ca înainte, oponenții Lui cer ca El să facă un semn. Și de data aceasta li se spune că singurul semn la care se pot aștepta este cel al lui Iona (vezi cele referitoare la 12:39). Și de această dată, ca înainte, cei care cer un semn sunt numiți „un neam viclean și preacurvar”.

Iată care sunt diferențele: De această dată cei care lansează provocarea cer în mod specific „un semn din cer”, chiar dacă și înainte aceasta le-a fost probabil intenția. A doua diferență este că de data aceasta fariseii vin împreună cu *saduchei* atunci când cer un semn. În cele din urmă, de data aceasta Isus își mustră adversarii din cauză că ei știu cum să interpreteze semnele vremii, însă nu sunt în stare să interpreteze „semnele vremurilor”, care sunt mult mai importante.

O dată cu venirea lui Isus în lume, încep să apară mari schimbări: sunt scoși o mulțime de demoni; cei bolnavi sunt vindecați în mare număr; cei handicapați sunt eliberați de infirmitățile lor; legalismul este demascat; este propovăduită și acceptată mântuirea prin har; oamenii sunt primiți în Împărăția luminii și a dragostei; această dragoste – chiar și față de dușman – este propovăduită și exemplificată; Împărăția lui Dumnezeu dă năvală peste pământ. Cu toate acestea, inamicii adevărului se opun la toate aceste lucruri. Ei continuă să se lege de vechile lor obiceiuri și teorii.

În timp ce traversează din nou lacul pentru a ajunge pe malul estic sau nord-estic, ucenicii descoperă (v. 5–12) că au uitat să ia pâine cu ei. Isus le spune: „Feriți-vă de aluatul fariseilor și al saducheorilor”. Ei, interpretând literal aceste cuvinte, cred că El este nemulțumit fiindcă au uitat de pâine. Nu-și mai aduc oare aminte de cele două miracole prin care au fost hrănite mari mulțimi cu cinci pâini și apoi cu șapte pâini? Ucenicii înțeleg în cele din urmă că El nu le-a spus să se păzească împotriva aluatului folosit în pâine, ci împotriva învățăturii fariseilor și saducheorilor.

În paragraful următor (v. 13–20), care descrie ce s-a întâmplat în vecinătatea Cezareii lui Filip, Isus își întreabă ucenicii: „Cine cred oamenii că sunt Eu, Fiul omului?” Când ei răspund: „Ioan Botezătorul... Ilie... Ieremia... unul dintre profeți”, El îi întreabă: „Dar voi, cine ziceți că sunt?” Simon Petru răspunde: „Tu ești Cristosul, Fiul Dumnezeului cel viu”. Isus îl declară binecuvântat, adăugând: „Tu ești Petru, și pe această piatră Îmi voi zidi Biserica Mea, și porțile Locuinței morților nu o vor birui”. Pentru explicarea versetelor 17–20, vezi mai sus, la p. 579–586.

În prima Sa prezicere (în limbaj simplu) a suferinței Sale care se apropia, a morții și a învierii Sale (v. 21–28), Isus îi scutește pe ucenici de amănuntele îngrozitoare ale

încercării grele care Îl așteaptă, îl muștră pe cel care muștră (Petru), accentuează faptul că un ucenic adevărat este unul care nu își caută interesele sale, ci se leapădă de sine și subliniază faptul că drumul crucii duce la glorie. Gloria Fiului omului nu va deveni pe deplin vizibilă până în ziua celei de a doua veniri. Cu toate acestea, un început al descoperirii acestei glorii – să ne gândim la înviere, la Rusalii, la extinderea rapidă și viguroasă a Bisericii Primare – va fi văzut și de unii dintre cei cărora Isus le vorbea chiar acolo și atunci.

Schița capitolului 17

Tema: *Lucrarea pe care Tu l-ai dat-o să o facă*

- 17:1–13 Schimbarea la față a lui Isus pe un munte înalt
- 17:14–20 Vindecarea unui băiat epileptic
- 17:22, 23 A doua prezicere a patimilor și a învierii
- 17:24–27 Plătirea impozitului pentru Templu

CAPITOLUL XVII

M A T E I

17:1

17 1 După șase zile, Isus a luat cu El pe Petru, Iacov și Ioan, fratele lui, și i-a dus la o parte pe un munte înalt. 2 El S-a schimbat la față înaintea lor; fața Lui a strălucit ca soarele, și hainele I s-au făcut albe ca lumina. 4 Petru a luat cuvântul și a zis lui Isus: „Doamne, este bine să fim aici; dacă vrei, am să fac aici trei colibe: una pentru Tine, una pentru Moise și una pentru Ilie.” 5 Pe când vorbea el încă, iată că i-a acoperit un nor luminos cu umbra lui. Și din nor s-a auzit un glas care zicea: „Acesta este Fiul Meu preaiubit, în care Îmi găsesc plăcerea Mea; de El să ascultați!”

6 Când au auzit, ucenicii au căzut cu fețele la pământ și s-au înspăimântat foarte tare. 7 Dar Isus S-a apropiat, S-a atins de ei și le-a zis: „Sculăți-vă, nu vă temeți!” 8 Ei au ridicat ochii, și n-au văzut pe nimeni decât pe Isus singur.

9 Pe când se coborau din munte, Isus le-a dat porunca următoare: „Să nu spuneți nimănui de vedenia aceasta până va învia Fiul omului din morți.” 10 Ucenicii I-au pus întrebarea următoare: „Oare de ce zic cărturarii că întâi trebuie să vină Ilie?” 11 Drept răspuns, Isus le-a zis: „Este adevărat că trebuie să vină întâi Ilie și să așeze din nou toate lucrurile. 12 Dar vă spun că Ilie a și venit, și ei nu l-au cunoscut, ci au făcut cu el ce au vrut. Tot așa are să sufere și Fiul omului din partea lor.” 13 Ucenicii au înțeles atunci că le vorbise despre Ioan Botezătorul.

17:1–13 Schimbarea la față a lui Isus pe un munte înalt

Cf. Marcu 9:2–13; Luca 9:28–36

Înălțarea lui Isus, de la înviere la cea de a doua venire, este prefigurată de schimbarea la față, relatată aici în 17:1–13; mai ales în versetele 1–8. Această transfigurare servea două scopuri: *a.* pregătirea Mijlocitorului pentru a întâmpina cu curaj încercarea grea care urma să vină prin a-I aduce aminte de dragostea constantă a Tatălui (17:5) și de gloria care Îl va aștepta după suferința Sa (Evrei 12:2); și *b.* confirmarea credinței lui Petru, Iacov și Ioan – și indirect a întregii Biserici de mai târziu – în adevărul care a fost descoperit și a fost mărturisit de Simon Petru, în calitate de purtător de cuvânt al Celor doisprezece (Matei 16:16).

1. După șase zile, Isus a luat cu El pe Petru, Iacov și Ioan, fratele lui, și i-a dus la o parte pe un munte înalt. Expresia „după șase zile” nu este în conflict cu Luca 9:28, „cam la opt zile după cuvintele acestea”. E posibil ca Luca să fi inclus atât ziua mărturisirii lui Petru, cât și pe cea a schimbării la față a lui Cristos atunci când a dat

numărul zilelor; în plus, el nu are intenția de a fi precis, fiindcă el spune *cam* la opt zile". E posibil ca Matei și Marcu să fi calculat timpul excluzând zilele mărturisirii lui Petru și a transfigurării, numărându-le doar pe cele dintre cele două evenimente.

Cele mai multe evenimente din perioada umblării lui Isus pe pământ puteau fi urmărite fără probleme de toți cei doisprezece ucenici. Însă existau și unele care au avut loc numai în prezența acestora trei. Noi nu putem decât să presupunem motivul. A permis oare Isus intrarea a numai trei dintre ucenici în încăperea în care a avut loc învierea fiicei lui Iair (Marcu 5:37; Luca 8:51) pentru că prezența întregului grup nu ar fi fost potrivită cu situația în cauză și ar fi putut deruta copila atunci când și-a deschis ochii? A fost oare agonia din Ghetsimani a Învățătorului prea sacră pentru a fi fost văzută de toți mai mult decât trei ucenici (Matei 26:37; Marcu 14:33), și acesta să fi fost motivul pentru care chiar și aceștia trei „au asistat” doar la o parte din ea? Și este oare posibil ca la transfigurarea descrisă aici în Matei 17 și în textele paralele să fost de față doar trei ucenici (Matei 17:1; Marcu 9:2; Luca 9:28) pentru că altminteri interdicția dată în Matei 17:9 ar fi fost mult mai greu de respectat? Acestea pot fi unele dintre motive, însă noi nu știm nimic cu certitudine.

Nici nu știm sigur de cei tocmai Petru, Iacov și Ioan au fost cei aleși. Unii spun: „Din cauză că aceștia erau cei mai capabili să înțeleagă și să-și manifeste simpatia”.⁶¹⁷ Alții: „Pentru că ei erau printre primii ucenici ai lui Isus”.⁶¹⁸ Vezi cele referitoare la 4:18, 21; de asemenea, C.N.T. la Ioan 1:35–37, 40, 41. Ambele răspunsuri pot fi adevărate; cel puțin, pot conține un element de adevăr.

Faptul că Petru a fost printre cei trei nu ne surprinde, având în vedere pasajul din Matei 16:16–19. Este foarte posibil ca afinitatea lui Ioan cu Învățătorul lui – el era „ucenicul pe care îl iubea Isus” (Ioan 13:23; 19:26; 20:2; 21:7, 10) – să fi fost motivul acestei includeri a lui în acest cerc restrâns. Însă ce putem spune despre Iacov, fratele lui Ioan? Nu a fost frumos din partea Domnului că i-a acordat și lui privilegiul de a face parte din cercul acesta, având în vedere că mărturia lui urma să fie prima din mărturiile Celor doisprezece care a fost pecetluită cu sânge (Fapte 12:2)?

Acestea sunt niște considerații care ar putea foarte bine să fie luate în seamă atunci când se pune întrebarea: „De ce tocmai aceștia trei?” Cu toate acestea, trebuie să se admită în mod sincer că răspunsul la ea, ca și la cea anterioară, nu ne-a fost descoperit. Este mai ușor să se înțeleagă de ce a fost nevoie în primul rând de martori, anume, pentru ca, atunci când va veni momentul potrivit, ei să poată mărturisi înaintea Bisericii despre lucrurile pe care le-au văzut și le-au auzit. În plus, vezi Deuteronom 19:15; Matei 18:16; Ioan 8:17; 2 Cor. 13:1; 1 Timotei 5:19.

Este imposibil să se identifice cu certitudine „muntele înalt” pe care i-a dus Isus pe cei trei. Unii spun: „A fost Muntele Tabor”. Cu toate acestea, având în vedere faptul că în acea vreme exista o cetate ca o fortăreață în vârful lui, e greu de înțeles cum ar fi putut găsi acolo Isus împreună cu cei trei singurătatea pe care o căutau. Alții spun că ar fi fost vorba de Muntele Hermon. Cu toate acestea, atunci când Isus și cei trei au coborât de

⁶¹⁷ A. B. Bruce, *Synoptic Gospels*, p. 228.

⁶¹⁸ H. N. Ridderbos, *op. cit.*, p. 24.

pe munte, El a fost întâmpinat de o mare mulțime în care existau până și cărturari (Marcu 9:14). Acest lucru pare să indice că „Muntele Schimbării la Față”, așa cum poate fi numit fără probleme, nu se afla în nordul îndepărtat, populat mai ales de neamuri. Un loc mult mai logic este *Jebel Jermak* (sau... *Jermuk*) din Galilea de Sus, cea mai înaltă formă de relief din întreaga regiune ridicându-se cam la 1300 de metri deasupra Mării Mediteraneene și oferind o priveliște minunată în toate direcțiile. De la acest munte era o distanță relativ mică până la Capernaum, unde Isus pare să fi ajuns curând după aceea (17:24; Marcu 9:28, 33). Noi nu suntem, firește, siguri de faptul că acesta a fost „muntele înalt” la care se referă Matei, însă cel puțin corespunde tuturor cerințelor.⁶¹⁹

2. El S-a schimbat la față înaintea lor; fața Lui a strălucit ca soarele, și hainele I s-au făcut albe ca lumina. Unii sunt de părere că a avut loc o adevărată metamorfoză.⁶²⁰ Acum, metamorfozele au forme și grade diferite. Un exemplu ar fi cel al unei fete furioase care se preschimbă în privighetoare sau cel al unei femei lăudăroase care devine o piatră (ambele exemple sunt luate din *Metamorfozele* lui Ovidiu). Niște ilustrații mai blânde ar fi transformarea unei omizi în fluture, sau a unui mormoloc într-o broască. Contextul de aici din versetul 2 nu indică într-o asemenea direcție.

Cu toate acestea, este nevoie să ne păzim de extrema opusă,⁶²¹ aceea de a susține că înfățișarea schimbată a lui Isus se datora pur și simplu unei stări de înălțare lăuntrică, și că Moise și Ilie au apărut numai într-o viziune (făcându-se apel la v. 9, însă vezi cele referitoare la acel pasaj).

Tot ceea ce ne spune de fapt pasajul examinat este că în timp ce micul grup se afla pe munte, ucenicii, care adormiseră, însă s-au trezit (Luca 9:32) au văzut clar că Isus Și-a schimbat înfățișarea, astfel încât nu numai fața a început să-I strălucească ca soarele, ci chiar și hainele i-au devenit albe și emanau o lumină orbitoare. Sursa acestei străluciri bruște și extraordinare nu este indicată. Unii își imaginează că ea se datora soarelui care

⁶¹⁹ Această locație este preferată și de W. Ewing în articolul său *Transfiguration, Mount of*, din I.S.B.E., vol. V, p. 3006; și de E. G. Kraeling, *op. cit.*, p. 390. El menționează și *Jebel Kan'an*, la nord de Capernaum, ca pe o altă posibilitate.

⁶²⁰ Verbul *μετεμορφώθη*, tradus în general „s-a schimbat la față”, este cel din care este derivat cuvântul „metamorfoză”. Ni se spune că elementul *morfe* din cuvântul grecesc „denotă întotdeauna forma esențială” și că de aceea în cazul de față această formă esențială s-a schimbat. Prin urmare, Isus a trecut printr-o metamorfoză: natura lui umană a început să se folosească de atributele sale divine. „Pentru puțină vreme întregului trup al lui Isus i s-a permis să strălucească cu lumina și razele divinității Sale cerești” (R. C. H. Lenski, *op. cit.*, p. 632–634). Acum, este adevărat că în anumite contexte *morfe* sau *formă* se referă într-adevăr la natura lăuntrică, la esența și la natura care dăinuie a unei persoane sau a unui lucru, în timp ce *schema* sau *înfățișarea* indică aspectul ei exterior sau accidental; și că mai ales când, ca în Filipeni 2:6, 8; Romani 12:2, acestea sunt folosite alăturat, facem bine dacă marcăm această distincție. Vezi C.N.T. la Filipeni 2:6, 7a. Acest lucru nu înseamnă însă că în orice context un verb care este bazat pe rădăcina *morfe* trebuie să se refere la o schimbare a substanței, la o metamorfoză. Cuvintele au povestea lor, ele devin acceptabile în tot felul de situații și nu există vreun motiv pentru ca în cazul de față acest verb să nu poată indica *schimbarea înfățișării* mai degrabă, decât schimbarea naturii sau a esenței. În plus, contextul – „fața Lui a strălucit ca soarele și hainele I s-au făcut albe ca lumina” – nu dovedește că a avut loc o schimbare a esenței sau a naturii, deși este adevărat că *e posibil* ca această schimbare a înfățișării care ne este indicată aici să se fi datorat gloriei *din interior* care iradia întreaga ființă a lui Cristos.

⁶²¹ Vezi A. B. Bruce, *Synoptic Gospels*, p. 228–230.

apunea (caz în care ucenicii trebuie să fi căzut pradă somnului cam devreme!); alții, că era un rezultat al gloriei divine care ieșea din interiorul Lui; și iarăși alții, că era consecința stării de înălțare launtrică a lui Cristos cauzată de faptul că El a fost în comuniune cu Tatăl Său ceresc (Luca 9:29). Se scapă însă din vedere că și hainele i-au devenit strălucitoare sau acest lucru este pus pe seama soarelui. Din moment ce nu se dau explicații în text, este probabil mai bine să se evite speculațiile și să se amâne explicațiile până când vom ajunge la versetul 5. Continuarea: **3. Și iată că li s-a arătat Moise și Ilie, stând de vorbă cu El.** Aceasta a fost o apariție vizibilă, obiectivă a acestor doi oameni. Pentru manifestări comparabile, perceptibile prin simțuri, vezi Geneza 18:1, 2; 19:1; Judecători 13:3 etc.

De unde știau ucenicii că acești doi vizitatori din cealaltă lume care au apărut brusc pe scenă erau Moise și Ilie? S-au prezentat ei oare? Sau au aflat ei aceste informații din cuvintele rostite de fiecare în cadrul conversației avute cu Isus? Le-a fost oare transmisă ucenicilor înfățișarea lor prin tradiția orală sau scrisă, astfel că le era ușor să îi recunoască? Le-a fost oare revelat acest lucru pe cale divină? L-au știut intuitiv? Sau, în cele din urmă, dar nu lipsită de fantezie, apare și varianta ca Moise să fi purtat în mâini o copie a Legii, iar Ilie să fi coborât în carul său de foc. Tot ce știm și trebuie să știm este că într-o manieră care nu ne-a fost revelată, cei trei ucenici i-au recunoscut pe cei doi vizitatori.

Cât despre Moise, noi știm că el a murit și a fost îngropat (Deuteronom 34:5, 6). A fost oare deshumat trupul său și dus în cer mai apoi, și sprijină oare Iuda 9 această teorie? Sau trupul lui era încă îngropat, iar Dumnezeu i-a echipat sufletul cu un alt trup, folosit numai cu această ocazie? Cât despre Ilie, noi știm că el nu a murit niciodată, ci a fost înălțat la cer cu trupul (2 Regi 2:11).

Așadar, iată-i: Moise și Ilie, apărând „în slavă”, însemnând probabil, „înconjurați de o strălucire cerească” și vorbind cu Isus despre „exodul” sau plecarea Sa spre Ierusalim (Luca 9:31). Faptul că expresia „sfârșitul Lui” din Luca se referă la suferința amară a Domnului și mai ales la moartea Lui nu mai trebuie dovedit. Vezi și 2 Petru 1:15. S-a pus întrebarea: „Includea ea și învierea?” Aceasta nu este însă prea importantă, fiindcă și dacă expresia în sine nu ar fi atât de largă și de cuprinzătoare, s-ar putea concepe oare ca vizitatorii cerești să fi vorbit cu Isus despre moartea Lui fără să menționeze măcar victoria Sa asupra morții? Însă Matei nu atinge subiectul conversației dintre Isus și cei doi. El afirmă doar că ei stăteau de vorbă cu Domnul sau vorbeau cu El.

De ce doar aceștia doi? Lăsând la o parte toate speculațiile nefolositoare, cel mai simplu și mai bun răspuns pare a fi că Moise și Ilie reprezentau Legea și Profeții, pe care Isus a venit să le împlinească (Matei 5:17; Luca 24:27, 44).

4. Petru a luat cuvântul și a zis lui Isus: „Doamne, este bine să fim aici; dacă vrei, am să fac aici trei colibe: una pentru Tine, una pentru Moise și una pentru Ilie”. Problema lui Petru era că prea adesea el vorbea mai întâi și gândea după aceea, dacă o mai făcea. La fel și aici. Cu toate acestea, noi nu trebuie să fim prea aspri cu el, fiindcă nu s-a trezit încă de-a binelea din somn și nu știa ce spune (Luca 9:32, 33). De asemenea, e clar că nu dădea dovadă de egoism: el voia să construiască *trei* adăposturi, nu patru (dintre care unul să fie pentru el) sau șase (câte unul și pentru Iacov și Ioan).

Cu toate acestea, sugestia lui era prostească. Ca și cum Isus și cei doi vizitatori nu ar fi avut alte mijloace de a se proteja de frig. În plus, oare crengile și paiele – să presupunem că ele s-ar fi putut găsi imediat – ar fi putut oferi o protecție suficientă în caz că ar fi fost nevoie?

S-ar putea spune în favoarea lui Petru că el cel puțin supune sugestia lui părerii Domnului, pentru ca acesta să poată decide. Pe de altă parte, tocmai dorința acestui apostol de a prelungi scena plină de glorie arată că el nu a luat aminte nici acum cu adevărat la ceea ce îl învățase Isus (vezi cele referitoare la 16:23–25). De suferință, de cruce, indiferent că este pentru Isus sau pentru sine, el dorește să stea cât se poate de departe.

Întrebarea lui Petru nici măcar nu a primit un răspuns; fie că s-a întâmplat așa, fie că răspunsul a fost inclus în acțiunea relatată în versetul 5. **Pe când vorbea el încă, iată că i-a acoperit un nor luminos cu umbra lui...** În Scriptură prezența lui Dumnezeu este indicată adesea prin menționarea unui nor. În câteva cazuri, ca și aici, el este un nor strălucitor, alb, luminos (cf. Exod 13:21; 16:10; 40:35; 1 Regi 8:10, 11; Neemia 9:19; Psalmul 78:14; Ezechiel 1:4; Apocalipsa 14:14–16). Ucenicii au văzut că acest nor de o lumină difuză i-a acoperit pe Isus, pe Moise și pe Ilie. Continuarea: **Și din nor s-a auzit un glas care zicea: „Acesta este Fiul Meu preaiubit, în care Îmi găsesc plăcerea Mea; de El să ascultați!”** Explicația în acest caz este identică cu cea din comentariul la 3:17, fiindcă, cu excepția lui „de El să ascultați”, aceleași cuvinte au fost spuse și la botezul lui Isus. Cu acea ocazie cuvintele au fost auzite de Isus și de Ioan Botezătorul; nu se spune dacă și de alții. Aici, la schimbarea la față, aceste cuvinte au fost auzite de Isus și de cei trei ucenici: Petru, Iacov și Ioan, care au fost îndemnați să continue să asculte de cuvintele preaiubitului Fiu al lui Dumnezeu și să ia aminte la ele.

S-a arătat mai înainte, în legătură cu versetele 1 și 2, că multe întrebări despre schimbarea la față a lui Isus rămân fără răspuns. Cu toate acestea, *un singur* lucru este clar. Când punem cap la cap tot ce s-a descoperit – cum ar fi figura strălucitoare a lui Isus, hainele Sale albe, vizitatorii plini de strălucire, norul luminos și vocea care vorbea despre dragostea lui Dumnezeu – impresia de ansamblu este exact cea pe care Petru, inspirat de Duhul Sfânt, a descris-o prin cuvintele: „Ca unii care am văzut noi înșine cu ochii noștri mărirea Lui... El a primit de la Dumnezeu Tatăl cinste și slavă” (2 Petru 1:16, 17). De aceea, în cele din urmă vedem că schimbarea la față a lui Isus a fost atât pentru El, cât și pentru ucenicii care au asistat la ea o experiență categoric pozitivă, încurajatoare și glorioasă. Tatăl a fost Cel care, în marea Sa dragoste pentru Fiul, L-a îmbrăcat cu glorie și L-a încurajat cu reafirmarea faptului că-și găsește plăcerea în El, pentru ca acest lucru să-L poată întări în suferința care se apropia cu repeziciune. Acesta a fost același Tată care i-a întărit în mod simultan pe Petru, pe Iacov și pe Ioan în credința lor, făcându-i în stare să devină niște martori vrednici și exuberanți.⁶²²

⁶²² Interpretarea dată de teologul și filozoful K. Schilder – *Christ in his Suffering* (traducere din olandeză), Grand Rapids, 1938, p. 26-34 – este diferită. Acest autor este de părere că Isus l-a luat cu El pe munte pe Satan și că acolo a avut loc o ispitire a Mijlocitorului, o altă verigă din lanțul umilirii Sale. Isus a fost învăluit în aureola strălucirii lui Moise și a lui Ilie. El a strălucit din cauza luminii lor. În timp ce lucrarea lui Schilder constituie un material vrednic de a fi citit, eu cred că 2 Petru 1:16, 17 arată în direcția opusă și că teoria ispitirii nu poate fi dovedită.

Pe moment însă vocea din nor i-a speriat pe ucenici: **6. Când au auzit, ucenicii au căzut cu fețele la pământ și s-au înspăimântat foarte tare.** Noaptea, norul luminos – manifestarea vizibilă a prezenței lui Dumnezeu – vocea care s-a auzit brusc din nor, toate acestea s-au combinat pentru a umple inimile și mințile acestor trei oameni cu frică și cutremur. În prezența a ceea ce este sfânt și măreț oamenii păcătoși sunt umpluți de groază (Geneza 3:10; Judecători 6:22; 13:22; Isaia 6.5; Daniel 8:17; 10:9; Habacuc 3:16; Apocalipsa 1:17a). Comentând pe marginea acestui verset, Calvin spune: „Dumnezeu a dorit ca ucenicii să fie cuprinși de teroare, pentru ca să poată să le imprime cât mai bine amintirea acestei viziuni”. Continuarea: **7. Dar Isus S-a apropiat, S-a atins de ei și le-a zis: „Sculați-vă, nu vă temeți!”** Isus îi iubea pe acești oameni. Așa că, pentru a-i liniști, El a venit la ei și i-a atins cu dragoste (vezi cele referitoare la 8:3 și comp. Apocalipsa 1:17). El le-a spus să se ridice și să înceteze să se mai teamă.

Cuvintele „Nu vă temeți” se regăsesc sub o formă sau alta în întreaga Scriptură, arătând că Dumnezeu este dragoste (Exod 14:13–15; Iosua 1:5–7; 11:6; 2 Regi 19:6; Neemia 4:14; Isaia 40:9; 43:1–7; Matei 14:27; 28:10; Marcu 5:36; Fapte 18:9; Apocalipsa 1:17b, 18). Această expresie sub formă *negativă*, „Nu vă temeți” ne aduce aminte de cea *afirmativă*, „Îndrăzniți” (pentru care vezi cele referitoare la 9:2). Asemenea îndemnuri sunt fie goale, fie pline de sens, fie exuberante, fie pline de putere. Când sunt rostite de El care este dornic și capabil să împartă tot ceea ce avem nevoie în orice împrejurare a vieții, ele ne sunt cu adevărat de mare ajutor! **8. Ei au ridicat ochii, și n-au văzut pe nimeni decât pe Isus singur.** Domnul nu numai că le spune acestor oameni să nu se mai teamă, ci și îndepărtează sursa fricii lor. El are grijă ca scena stranie, strălucitoare și maiestuoasă să nu dureze mai multă vreme decât pot ei suporta. Rezultatul: când Petru, Iacov și Ioan și-au revenit și și-au ridicat privirile norul luminos împreună cu vizitatorii cerești a dispărut, astfel încât ei nu l-au văzut decât pe Isus. Nici măcar El nu îi mai speria, fiindcă strălucirea nemaipomenită l-a părăsit. Evenimentul a luat sfârșit. Rămâne amintirea lui.

Scena s-a schimbat: **9. Pe când se coborau din munte, Isus le-a dat porunca următoare: „Să nu spuneți nimănui de vedenia aceasta până va învia Fiul omului din morți”.** Motivul de la baza acestui avertisment a fost dat deja (vezi comentariul la 16:20). Interdicția „să nu spuneți *nimănui*” însemna în mod firesc „nici măcar celorlalți nouă ucenici”. Trebuia evitat orice pericol al unei proclamații publice premature. Când va veni vremea corespunzătoare, adică după învierea Fiului omului, povestea schimbării la față poate fi, va fi și trebuie să fie proclamată. Tocmai faptul învierii va arunca lumina necesară asupra ei.

Isus a spus: „să nu spuneți nimănui despre *ceea ce ați văzut*”. În contextul de față aceasta este o traducere mult mai bună decât „să nu spuneți nimănui de *vedenia aceasta*”. (A.V. și alte câteva traduceri). Această a doua traducere este foarte ambiguă: ea sugerează că schimbarea la față ar putea fi neistorică; că poate nu s-a întâmplat cu adevărat decât în mintea ucenicilor. În cazul de față nu ar corespunde nici măcar o vedenie obiectivă, una care nu este produsul imaginației, ci al revelației divine, așa cum au fost viziunile pe care urma să le aibă apostolul Ioan pe Insula Patmos. Afirmția: „El

[Isus]S-a schimbat la față” (v. 2) și comentariul lui Petru (2 Petru 1:16, 17) exclud ideea „viziunii” sub orice formă. Ceea ce au văzut ei trei era la fel de real ca vocea pe care au auzit-o. Mai mult, deși este adevărat că termenul folosit în original are adesea sensul de „viziune” (Fapte 9:10; 10:3, 17, 19; 11:5; 12:9; 16:9, 10; 18:9), acest lucru nu se întâmplă întotdeauna. Pentru mai multe informații despre acest lucru, vezi nota de subsol.⁶²³

Interdicția lui Cristos a produs următoarea reacție: **10. Ucenicii I-au pus întrebarea următoare: „Oare de ce zic cărturarii că întâi trebuie să vină Ilie?”** Există câteva interpretări ale acestei întrebări. Având în vedere cele precedente, cea mai simplă ar putea fi următoarea: Isus tocmai a vorbit despre învierea Sa din morți, lucru care sugera moartea Sa iminentă. Însă ucenicilor nu li se părea straniu doar faptul că Mesia va trebui să moară (cf. 16:22), ci și că o asemenea moarte va lăsa, așa cum vedeau ei lucrurile, neîmplinite profețiile mesianice. Nu spuneau oare cărturarii tot timpul că în conformitate cu Maleahi 4:5, 6 (3:23, 24 în Biblia în ebraică) venirea lui Mesia va fi precedată de cea a lui Ilie? Ei foloseau probabil această profeție chiar și pentru a dovedi că Isus nu putea fi Mesia, fiindcă Ilie nu a revenit încă. Acum ucenicii, prin purtătorul lor de cuvânt, au mărturisit deja că Isus este Cristosul (16:16), însă erau contrariați de faptul că nu se împlinea profeția privitoare la ordinea celor două venituri – prima dată Ilie, apoi Cristos; fiindcă chiar dacă Tișbitul (1 Regi 17:1) nu a reapărut încă în mod evident pe scena istoriei, „întorcând inima părinților spre copii și inima copiilor spre părinți”, Isus, Mesia sau Cristosul, nu numai că a venit deja, ci a și declarat că urmează să moară. Cum e posibil așa ceva, dacă ne gândim la profeția lui Maleahi?⁶²⁴

Răspunzând la întrebarea ucenicilor și rezolvând problema lor, Isus declară mai întâi că au avut dreptate cărturarii când au susținut că venirea lui Ilie o va precede pe cea a lui Cristos: **11, 12a. Drept răspuns, Isus le-a zis: „Este adevărat că trebuie să vină întâi Ilie și să așeze din nou toate lucrurile”.** Deși Isus îi denunța uneori pe cărturari cu asprime și tăios (5:20; 12:39; 15:3, 7; 23:13 etc.: cele șapte exclamații „Vai”), El nu a ajuns niciodată în extrema de a condamna toate învățăturile lor (vezi comentariul la 23:2, 3a). Aici El spune că această concepție a cărturarilor despre ordinea celor două venituri – mai întâi cea a lui Ilie, apoi a lui Mesia – era corectă; ca și teoria lor că Ilie a fost chemat pentru a

⁶²³ Faptul că în cazul de față τὸ ὅραμα înseamnă „ceea ce s-a văzut” sau „ceea ce ați văzut” este confirmat și de formele verbale din celelalte Evanghelii (vezi Marcu 9:9: „le-a poruncit să nu spună nimănui ce au văzut”; cf. Luca 9:36). În plus, Fapte 7:31 folosește același substantiv, ὅραμα, însă nu poate însemna că Moise a avut doar o viziune la tufișul în flăcări. Din contră, „el se minuna de privesc [de spectacol, de ceea ce a văzut.]” L.N.T. (A. și G.), paragraful ὅραμα, p. 580, nu ne ajută aici. Sunt de preferat L.N.T. (Th.) și H. G. Liddell și R. Scott în acest caz particular.

⁶²⁴ Alte explicații: Există, mai întâi, cea avansată de C. R. Erdman, *op. cit.*, p. 139, și de A. T. Robertson, *Word Pictures*, vol. I, p. 141. Așa cum văd ei lucrurile, ucenicii se gândeau la venirea lui Ilie pe muntele schimbării la față, și ei spun de fapt: „Cum se face că Isus a venit înaintea lui Ilie, în timp ce profeția spune că Ilie ar fi trebuit să vină mai întâi?” Obiecție: Această foarte scurtă apariție a Tișbitului cu greu ar fi putut fi considerată de acești oameni o împlinire a profeției lui Maleahi.

W. C. Allen, *op. cit.*, p. 186, crede că ucenicii întreabă în fond: „De ce e nevoie de moarte în vederea lucrării de restaurare a unui înainte-mergător?” Evaluare: Aceasta poate să constituie foarte bine o parte din explicație, însă face aceasta dreptate dificultății cu care se confruntau cei trei, conform versetului 10, aceasta ținând de ordinea în care trebuia să aibă loc cele două venituri conform profeției din Maleahi?

restaura; cât și convingerea lor că venirea lui Ilie este un imperativ divin, din cauză că face parte din planul etern al lui Dumnezeu și a fost prezisă de profetul lui Dumnezeu.

Cu toate acestea, cărturarii făceau o greșeală, și la fel și acești trei ucenici, fiindcă ei așteptau întoarcerea în carne și oase a lui Ilie Tișbitul. Așa că, în al doilea rând, Isus le îndreaptă ucenicilor atenția spre acel „Ilie” la care se referea de fapt Maleahi și care a și venit: **Dar vă spun că Ilie a și venit...** Isus Se gândea la Ioan Botezătorul, a cărui venire a precedat-o pe a Sa și care a fost vrednicul Său înainte-mergător, pregătind calea pentru lucrarea Lui.

Pentru a înțelege sensul în care Ioan nu era Ilie, cât și sensul în care el era cu adevărat Ilie, trebuie să se combine următoarele trei afirmații:

a. „Când iudeii au trimis din Ierusalim pe niște preoți și leviți să-l întrebe [pe Ioan Botezătorul]: ...«Ești Ilie?» ...el a zis: «Nu sunt!»” (Ioan 1:19, 21).

b. Isus a zis: „Și dacă vreți să înțelegeți, el [adică Ioan Botezătorul] este Ilie care trebuia să vină” (Matei 11:14; cf. 11:10).

c. „Va merge [copilul promis; deci Ioan Botezătorul] înaintea lui Dumnezeu în duhul și puterea lui Ilie” (Luca 1:17; cf. 7:27).

Rezumat: Profeția lui Maleahi s-a împlinit, însă nu literal, ci în sens figurat, anume, în Ioan Botezătorul, care, pentru că a venit în duhul și puterea lui Ilie, a putut să fie numit „Ilie”.

Mai există însă o mică dificultate care trebuie înlăturată. Se poate pune întrebarea: „Însă este oare adevărat că Ioan Botezătorul a realizat o restaurare suficient de importantă încât să satisfacă cerințele din Maleahi 4:6 și Matei 17:11”?⁶²⁵ Răspunzând la această întrebare trebuie să se sublinieze mai întâi că numărul celor pentru care, prin harul lui Dumnezeu, Ioan a devenit o mare binecuvântare trebuie să fi fost considerabil (vezi Matei 3:5, 6; 14:5; Fapte 19:3). Cu toate acestea, așa cum indică Matei 17:12b, accentul nu trebuie pus pe numărul sau mulțimea oamenilor afectați, ci pe caracterul complet al schimbării pe care Ioan, ca slujitor al lui Dumnezeu, o cerea și o instrumenta; o schimbare a inimii, a minții și a vieții atât de radicală, încât pentru cei care o experimentau toate lucrurile, inclusiv relațiile dintre părinți și copii, deveneau noi. Văzute în această lumină, Maleahi 4:6 și Matei 17:11 nu mai prezintă dificultăți semnificative.

12b. Și ei nu l-au cunoscut, ci au făcut cu el ce au vrut. În general, oamenii nu au luat aminte la predicarea lui Ioan Botezătorul, nereușind să vadă că el era împlinirea profeției (Matei 11:16–18), deși continuau probabil să-l considere un mare om, „un proroc” (21:26). Conducătorii religioși ai evreilor s-au întors împotriva lui (21:25). Irod Antipa l-a omorât (14:3, 10). În loc să se întrebe „Cum ar dori Dumnezeu să-l tratăm pe Ioan Botezătorul?”, ei au făcut cu el ce au vrut ei. Isus adaugă: **Tot așa are să sufere și Fiul omului din partea lor.** Aceeași combinație – oamenii în general, conducătorii

⁶²⁵ Interpreții iudei din vechime au dat o varietate de interpretări restaurării (*apokatastasis*) pe care urma să o realizeze Ilie cel întors în carne și oase (așa cum credeau ei că va fi); de exemplu, el va promova pacea în familie (Maleahi 4:6a), va restabili armonia între Dumnezeu și om, va întregi triburile lui Israel etc. Pentru surse evreiești privitoare la acest aspect, vezi J. Jeremias, articolul *חל(ע)יֵאֵץ* din TD.N.T., vol. II, p. 933, 934.

religioși, cercurile politice – urma să-l provoace suferință și lui Isus și să-L ucidă. Gloata urma să exclaim: „Sângele Lui să fie asupra noastră și asupra copiilor noștri” (27:25). Cerând să fie răstignit, poporul urma să coopereze cu conducătorii săi (27:20–23). Din Ioan 19:11 reiese clar că și Pilat urma să se facă vinovat de moartea Lui, deși nu într-o măsură atât de mare ca și conducătorii evrei. La fel și Irod Antipa (Luca 23:11), omul care a poruncit execuția lui Ioan. Întreaga lume a necredinței avea să se coalizeze împotriva lui Cristos (Fapte 4:27, 28).⁶²⁶

Când Isus i-a asigurat pe cei trei că „Ilie” a și venit și că a fost respins și ucis, **13. Ucenicii au înțeles atunci că le vorbise despre Ioan Botezătorul.** Având în vedere că aceasta nu era prima ocazie în care Isus l-a identificat pe Ioan cu acel „Ilie” a cărui revenire a fost prezisă (vezi cele referitoare la 11:14), și că, așa cum s-a arătat mai înainte, cei doi – anume, Tișbitul și Ioan Botezătorul – semănau în multe privințe, cei trei au priceput în sfârșit că Învățătorul lor le vorbea despre Ioan Botezătorul. Cu excepția faptului că ei nu reușeau să înțeleagă încă de ce trebuia ca Mesia să sufere și să fie ucis și nu înțelegeau învierea, problema lor, cea menționată în versetul 10, era acum rezolvată.

14 Când au ajuns la norod, a venit un om, care a căzut în genunchi înaintea lui Isus și I-a zis: 15 „Doamne, ai milă de fiul meu, căci este lunatic și pătimește rău: de multe ori cade în foc și de multe ori cade în apă. 16 L-am adus la ucenicii Tăi, și n-au putut să-l vindece. 17 „O, neam necredincios și pornit la rău!” a răspuns Isus. „Până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi?” Aduceți-l aici la Mine. 18 Isus a certat dracul, care a ieșit afară din el. Și băiatul s-a tămăduit chiar în ceasul acela. 19 Atunci ucenicii au venit la Isus și I-au zis: „Noi de ce n-am putut să-l scoatem?” 20 „Din pricina puținii voastre credințe,” le-a spus Isus. „Adevărat vă spun că, dacă ați avea credință cât un grăunte de muștar, ați zice muntelui acestuia: ‘Mută-te de aici acolo,’ și s-ar muta; nimic nu v-ar fi cu neputință.”

17:14–20 Vindecarea unui băiat epileptic

Cf. Marcu 9:14–29; Luca 9:37–43a

Pictura lui Rafael, *Schimbarea la față*,⁶²⁷ la care celebrul artist a lucrat până la moartea sa, dramatizează contrastul dintre ceea ce s-a întâmplat în vârful muntelui și ce se petrecea la poalele lui. Numai că Rafael a unit cele două scene care au avut loc probabil la o distanță considerabilă una de alta și în două zile succesive (Luca 9:37). Însă aducând laolaltă cele două scene, Rafael a făcut un lucru cu adevărat important, accentuând exact ceea ce par să sublinieze și Sinopticele, anume contrastul izbitor dintre gloria de sus (reprezentată de jumătatea superioară a pânzei lui Rafael) și rușinea și confuzia de jos (jumătatea inferioară a capodoperei). Sus este lumina, jos sunt umbrele.

Cu toate acestea, există și similarități: pe culme Tatăl, cu ajutorul cuvintelor inteligibile pe care le-a rostit, și-a reafirmat dragostea pentru singurul Său Fiu preaiubit; la poalele muntelui, un tată mijlocește agonizând pentru singurul său fiu (Luca 9:38),

⁶²⁶ Pentru o discuție mai detaliată, vezi broșura mea, *Israel and the Bible*, cap. 1, „Who Killed Jesus?”, p. 7–15.

⁶²⁷ Vezi A. E. Bailey, *op. cit.*, p. 240–246; C. P. Maus, *op. cit.*, p. 250–252.

un fiu aflat într-o mare suferință. Ni se arată în ce fel marele și unicul Fiu, în dragostea Sa infinită, Și-a arătat puterea și compasiunea față de acest alt fiu unic și față de tatăl său, omul care a dat glas cutremurătorului strigăt din versetele 14, 15. **Când au ajuns la norod, a venit un om, care a căzut în genunchi înaintea lui Isus și i-a zis: „Doamne, ai milă de fiul meu, căci este lunatic și pătimește rău... Această întâmplare apare în toate cele trei Evanghelii sinoptice, însă Marcu este cel care ne oferă cea mai completă relatare a ei. Și Luca prezintă câteva detalii care nu pot fi găsite la ceilalți. Matei ne spune că atunci când Isus și cu cei trei ucenici au coborât de pe munte, ei au văzut a. o mulțime, b. un om care a ieșit din această mulțime și a îngenuncheat înaintea Lui, și c. (se subînțelege) pe fiul acestui om. În versetul 16 sunt aduși în prim-plan și cei nouă ucenici care au fost lăsați în urmă când Isus și cei trei au urcat pe munte. Marcu 9:14 îi adaugă și pe cărturari, care se contraziceau cu cei nouă ucenici, bătându-și probabil joc de ei pentru că nu fuseseră în stare să-l vindece pe băiat.**

Omul care stă în genunchi înaintea lui Isus cu reverență și adâncă umilință este într-o cumplită suferință, fiindcă singurul său copil este epileptic.⁶²⁸ Bietul copil „oropsit” suferea profund: **de multe ori cade în foc și de multe ori cade în apă.** El trebuia supravegheat tot timpul; chiar și așa, se întâmplau din nou și din nou accidente teribile, cum ar fi căderea în foc sau în apă, punându-i viața în pericol permanent. În celelalte Evanghelii sunt adăugate simptome ale epilepsiei, cum ar fi spume la gură, convulsiile și scrâșnirea dinților (Marcu 9:18, 20, 26; Luca 9:39). Starea lui însă era și mai gravă de atât, fiindcă pe lângă epilepsie, acest băiat era și surdo-mut (Marcu 9:25). Însă lucrul cel mai rău este că aceste boli erau cauzate de un „duh”, adică băiatul era posedat de un demon (așa cum arată în cele din urmă Matei în 17:18; iar ceilalți evangheliști mult mai devreme în cadrul relatărilor lor: Marcu 9:17, 18, repetă în versetul 20, 22, 25, 26, 28, 29; iar Luca 9:39, 40, 42). Am discutat despre posesiunea demonică în legătură cu 9:32.

Tatăl lovit de soartă a făcut apel la mila sau compasiunea Domnului. El nu se îndoia de faptul că Isus era într-adevăr plin de îndurare și de bunătate. De aceea se ruga el astfel: „Doamne, ai milă de fiul meu”. Pe de altă parte, credința omului în *puterea* lui Cristos trebuia întărită (Marcu 9:22-24).

Apoi, tatăl profund îndurerat l-a spus lui Isus: **16. L-am adus la ucenicii Tăi, și n-au putut să-l vindece.** Evident că el a adus băiatul la cei nouă ucenici în speranța că Isus este cu ei, fiindcă de la început planul lui fusese să caute ajutorul Mântuitorului, nu pe cel al ucenicilor (Marcu 9:17). Însă, după ce a observat că Isus nu era cu ei, el i-a rugat totuși pe ucenici să vindece copilul. În fond, acești oameni fuseseră trimiși de Învățător să scoată duhuri necurate și să vindece orice boală și orice infirmitate (Matei 10:11). Faptul că ei au și făcut aceste lucruri reiese din Marcu 6:13, 30 și Luca 9:6-10. De data aceasta însă, s-a întâmplat ceva ce nu se mai petrecuse înainte, după câte ni se relatează: ucenicii nu au fost în stare să vindece băiatul.

Iată și reacția lui Cristos: **17. „O, neam necredincios și pornit la rău!” a răspuns Isus. „Până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi?”** Când Isus a coborât din

⁶²⁸ Grecescul *σκληρίζεται*. Pentru o apărare a traducerii „este epileptic” în loc de „lunatic” vezi cele referitoare la 4:24.

splendoarea orbitoare a schimbării la față la situația de aici de jos, prin intermediul acestei exclamații, El a dat glas durerii și indignării Sale. Faptul că Se plângea de acest „neam” arată că nu Se gândea probabil numai la cei nouă ucenici care nu au reușit să rezolve această urgență. El era evident adânc nemulțumit de contemporanii Săi: de tată, căruia îi lipsea o mare parte din credința în puterea de vindecare a lui Cristos (Marcu 9:22–24); de cărturari, care în loc să arate compasiune, făceau după toate probabilitățile remarci usturătoare la adresa neputinței ucenicilor (Marcu 9:14); de gloată în general, care este descrisă în Evanghelii ca fiind mult mai preocupată de sine decât de alții (Ioan 6:26); și, în cele din urmă, dar nu în ultimul rând, de cei nouă ucenici, pentru că nu au reușit să-și exercite credința prin a se ruga din toată inima și a persevera în rugăciune (Marcu 9:29).

Într-o măsură mai mare sau mai mică toți erau lipsiți de credință, lipsindu-le capacitatea de a exercita o credință plină de căldură și durabilă, una care era eficientă. În cea mai mare parte a lor, mințile și inimile acestor oameni fuseseră „pervertite”, adică schimonosite și degenerate, întoarse într-o direcție greșită, departe de o încredere nedivizată în Dumnezeu. Când Isus a adăugat: „Până când voi fi cu voi; până când vă voi suferi?”, El a arătat că, având în vedere propria Sa încredere în Tatăl ceresc, o încredere care era desăvârșită, și dragostea Lui care era infinită și plină de bunătate, era dureros pentru El să „îi sufere” (sensul exact al originalului) pe cei cărora le lipseau aceste calități sau care nu exercitau aceste virtuți într-o măsură suficientă. Lucrarea Sa dura deja de aproape trei ani. El tânjea după încheierea ei.

Prin porunca pozitivă și încurajatoare: **Aduceți-l aici la Mine**, Isus a dat dovadă de un comportament decent în circumstanțe sâcâitoare și deranjante. Prin ceea ce era pe cale să facă, El Și-a descoperit nu numai puterea, ci de asemenea, ca întotdeauna, dragostea. Rezultatul a fost următorul: **Isus a certat dracul, care a ieșit afară din el. Și băiatul s-a tămăduit chiar în ceasul acela.** O relatare detaliată a furiei demonului, cauzată de porunca de a ieși din băiat, a rugăciunii tatălui de a i se mări credința, a spasmelor finale ale băiatului, urmate de o relaxare fizică completă și rigiditate aproape cadaverică și a modului în care Isus l-a apucat de mână și l-a ridicat, poate fi găsită în Marcu 9:20–27; la care Luca 9:43 adaugă o descriere a efectului vindecării asupra mulțimii: „Și toți au rămas uimiți de mărirea lui Dumnezeu”.

Peste puțin timp Domnul a intrat în casă (vezi cele referitoare la 9:28). **19. Atunci ucenicii au venit la Isus și I-au zis: „Noi de ce n-am putut să-l scoatem?”** Întrebarea era firească, fiindcă, așa cum am arătat mai devreme, ucenicii avuseseră succes în scoaterea demonilor; așa că de ce nu și cu acest demon? **20. „Din pricina puținii voastre credințe”, le-a spus Isus.**⁶²⁹ Ei nu luaseră aminte suficient de bine la odihna pe care ar fi trebuit să o capete pe baza asigurărilor date lor de Domnul (7:7–10; 10:8) și nu au stăruit în rugăciune. Când au văzut că demonul nu pleacă imediat, ei ar fi trebuit să continue să se roage. În privința puținii credințe, vezi și 6:30; 8:26; 14:31 și 16:8. Continuarea: **Adevărat vă spun că, dacă ați avea credință cât un grăunte de muștar, ați zice muntelui acestuia:**

⁶²⁹ Aceasta este traducerea care trebuie favorizată, având în vedere dovezile furnizate de manuscrise, nu varianta „Din pricina necredinței voastre”.

«Mută-te de aici acolo», și s-ar muta... Pentru „adevărat vă spun” vezi comentariul la 5:18. O sămânță de muștar (vezi 13:31, 32), deși este foarte mică la început, cu toate acestea, din cauza contactului ei vital și neîntrerupt cu mediul care o hrănește, crește și crește până când devine un copac atât de înalt încât păsările cerului vin să-și facă cuib pe ramurile ei. Prin urmare, „credința ca o sămânță de muștar” este genul de încredere în Dumnezeu care nu se spulberă imediat ce nu are parte de un succes imediat. Ea își păstrează contactul vital și neîntrerupt cu Dumnezeu și de aceea se revarsă în continuare în rugăciune ferventă știind că Dumnezeu va da binecuvântarea Sa la momentul stabilit de El și în felul Lui. O asemenea credință îl leagă pe posesorul ei de resursele inepuizabile și infinite ale puterii, înțelepciunii și dragostei lui Dumnezeu. Ea operează în armonie cu revelația lui Dumnezeu din Cuvântul Său. Prin urmare, rugăciunile unei persoane care are o asemenea credință nu sunt motivate de dorințe păcătoase și nu îl ispitesc pe Dumnezeu. De aceea, ea este capabilă să mute munții.

Acest lucru nu trebuie înțeles literal, ci în sens figurat, în armonie cu: *a.* folosirea foarte frecventă de către Isus a limbajului figurat, fenomen care a fost exemplificat în mod izbitor în capitolul precedent (16:6–12) și apoi în cel de față (17:12, 13); *b.* cu binecunoscuta figură de vorbire aflată în Zaharia 4:7: „Cine ești tu, munte mare, înaintea lui Zorobabel? Te vei preface într-un loc șes” și care se referă la muntele dificultăților care vor dispărea; și *c.* cu cuvintele care urmează aici în Matei 17:20: **nimic nu v-ar fi cu neputință**. Nici o sarcină încredințată de Domnul nu se va dovedi imposibilă când persoana care primește mandatul este și rămâne într-o legătură plină de încredere cu Domnul. În acest caz nici o povară nu va părea prea greu de purtat. „La Dumnezeu toate lucrurile sunt cu putință” (19:26). „Pot totul în Cristos, care mă întărește”, spune Pavel (Filipeni 4:13).

Cuvintele „Dar acest soi de draci nu iese decât cu rugăciune și cu post”, cf. **versetului 21** din A.V., lipsesc din cele mai bune manuscrise și au fost probabil copiate din Marcu 9:29.

22 Pe când stăteau în Galilea, Isus le-a zis: „Fiul omului trebuie să fie dat în mâinile oamenilor. 23 Ei Îl vor omori, dar a treia zi va învia.” Ucenicii s-au întristat foarte mult.

17:22, 23 *A doua prezicere a patimilor și a învierii*

Cf. Marcu 9:30–32; Luca 9:43b–45

22, 23a. Pe când stăteau* în Galilea, Isus le-a zis: „Fiul omului trebuie să fie dat în mâinile oamenilor”.

Aceasta este a doua prevestire a patimilor. Pentru toate cele trei, vezi p. 9. S-a arătat deja că schimbarea la față și vindecarea băiatului epileptic au avut loc probabil în Galilea. Aici, în versetul 22, ni se spune că a doua prevestire a suferinței iminente a lui Cristos a fost făcută în timp ce Isus și Cei doisprezece călătoreau împreună⁶³⁰ prin

* În varianta autorului apare „treceau împreună prin Galilea”. (n.tr.)

⁶³⁰ Dovezile textuale par să-l sprijine mai degrabă pe *συστρεφόμενοι* în loc de *ἀναστρεφόμενοι*.

Galilea. De aici reiese și că lucrarea din timpul retragerii lor, în timpul căreia Isus a petrecut mult timp împreună cu ucenicii Săi, învățându-i și departe de mulțimi, continuă: ei – Isus și Cei doisprezece – erau *împreună*; prin urmare, nu printre oameni; sau, așa cum arată pasajul paralel, Marcu 9:30, „Isus nu voia să știe nimeni că trece”.

Această a doua prevestire adaugă anumite detalii la cea aflată în 16:21:

a. Aici (în contrast cu 16:21) accentul nu este pus pe necesitatea, ci pe certitudinea patimilor viitoare.

b. Este accentuată umilința la care Îl va supune pe Isus experiența dureroasă care va urma: El care este Fiul glorios al omului (vezi cele referitoare la 8:20) va fi „dat” în mâna oamenilor; adică, Cel preaînalt va fi dat sau pasat de la unul la altul, ca și cum ar fi doar un lucru sau o jucărie. El va fi dat pe mâna celor menționați în prima prevestire: bătrâni, preoți și cărturari: Sanhedrinul, și de către ei în mâna lui Pilat. Observați contrastul dintre „Fiul omului... oamenilor”, simpli „oameni”, văzuți ca niște persoane căzute și corupte. Continuarea: **Ei Îl vor omorî...** Nimic nu-i va împiedica pe acești oameni răi să-și lichideze dușmanul.

Aici, ca în 16:21, învierea din a treia zi este menționată și ea: **23b. dar a treia zi va învia.** Vezi comentariul la 16:21. Ca mai înainte, așa și acum, ucenicii nu știu ce să se facă cu această prevestire. Ei nu au înțeles nici necesitatea, nici certitudinea patimilor, nici prevestirea învierii din a treia zi. Cf. Marcu 9:32a: „Dar ucenicii nu înțelegeau cuvintele acestea”. Reacția lor la cea de-a doua prevestire, luată în ansamblu (17:22, 23a), a fost: **Ucenicii s-au întristat foarte mult.** Din moment ce ei nu știau ce însemna învierea, această parte a prezicerii nu reușea să transforme tristețea lor în bucurie. Ei erau foarte, foarte abătuți. În plus, așa cum adaugă Marcu 9:32: „Ucenicii nu înțelegeau cuvintele acestea și se temeau să-L întrebe”. Vezi și Luca 9:45.

24 Când au ajuns în Capernaum, cei ce strâneau darea pentru Templu au venit la Petru și i-au zis: „Învățătorul vostru nu plătește darea?” 25 „Ba da,” a zis Petru. Și când a intrat în casă, Isus i-a luat-o înainte, și i-a zis: „Ce crezi, Simone? Împărații pământului de la cine iau dări sau biruri? De la fiii lor sau de la străini?” 26 Petru i-a răspuns: „De la străini.” Și Isus i-a zis: „Așadar fiii sunt scutiți. 27 Dar, ca să nu-i facem să păcătuiască, du-te la mare, aruncă undița și trage afară peștele care va veni întâi; deschide-i gura, și vei găsi în ea o rublă pe care ia-o și dă-le-o lor, pentru Mine și pentru tine.”

17:24–27 Plata taxei pentru Templu

24. Când au ajuns în Capernaum, cei ce strâneau darea pentru Templu au venit la Petru și i-au zis: „Învățătorul vostru nu plătește darea?” Isus și Cei doisprezece lipsiseră o lungă perioadă din Capernaum, fiindcă merseseră din loc în loc, departe de

Cuvântul *συστροφόμενοι* este genitivul, plural, participiu prezent, reflexiv al lui *συστέφω*. În diateza activă sensul lui este a aduna, a strânge, a reuni (Fapte 28:3); prin urmare, aici, în diateza medie, sensul lui este probabil „se reunesc”. Această nuanță, deși nu pe de-a întregul certă, se potrivește cu contextul și cu substantivul înrudit *συστροφή*: adunare, mulțime (ca în Fapte 19:40), aducând pasajul în armonie cu Marcu 9:30.

marile mulțimi formate din iudei, așa cum s-a arătat mai înainte. Ei au vizitat zona Tirului și a Sidonului și ținutul Cezareii lui Filip. Trei dintre ucenici au fost cu Isus pe Muntele Schimbării la față. Și nici chiar după coborârea de pe munte ei nu s-au întors imediat la Capernaum. Însă acum erau înapoi în locul în care Isus Își stabilise cartierul general și unde locuia și Petru. Așa că funcționarii care adunau taxa au și venit la ei!

Cu toate acestea, relatarea spusă de Matei – și numai de el – nu are nimic de-a face cu impozitele pretinse de Roma. Ea vorbește despre prețul răscumpărării – „răscumpărarea sufletului” – pe care fiecare israelit trecut de douăzeci de ani trebuia să-l plătească din porunca Domnului și care era folosit pentru întreținerea Templului (Exod 30:12–14; 38:26; 2 Cronici 24:6, 9; cf. Josephus, *Antichități* XVIII.312; *Războaiele iudaice* VII.213). Această taxă se ridica la jumătate de șechel, egal ca valoare cu *didrahma* sau *drahma dublă*. *Drahma*, o monedă grecească de argint, avea o valoare aproximativ egală cu dinarul roman (denarius). Ea constituia plata medie a unui lucrător pe o zi. Prin urmare, *drahma dublă* era în general plata pe două zile a unui om. Din moment ce această taxă pentru Templu se plătea în monede evreiești, schimbătorii de bani profitau de acest lucru prin a lua un mic comision la schimbarea banilor străini în bani evreiești.

Acum, era vorba despre această *drahmă dublă* pe care nu o plătiseră nici Isus, nici Petru, probabil din cauza absenței lor din Capernaum. Așa că funcționarii s-au apropiat de Petru. De ce nu s-au dus ei direct la Isus? E posibil să nu fi dorit să-L stânjenească pe Învățător. Poate că s-au apropiat de Petru în loc să abordeze vreun alt ucenic pentru că îl considerau conducătorul Celor doisprezece sau doar pentru că presupuneau că el va fi în stare să răspundă al întrebarea lor. Vorbind cu Petru, ei L-au numit pe Isus „Învățătorul vostru”, recunoscut ca atare de Cei doisprezece și de mulți alții. Nu era nimic ciudat în legătură cu acest titlu folosit cu referire la Isus (vezi și 8:19; 9:11). Cu siguranță că Domnul L-a meritat sub toate aspectele.

„Învățătorul vostru nu plătește darea?” Noi nu avem vreun temei să credem că ei ar fi avut intenții dușmănoase sau că ar fi fost critici. Acești funcționari știau probabil că în multe privințe – cum ar fi postul, respectarea Sabatului, spălarea ceremonială a mâinilor etc. – Isus și fariseii aveau păreri diferite. Ei nu făceau probabil o distincție categorică, așa cum făcea Isus, între lucrurile poruncite de Lege și regulile omenești forțate asupra Legii. Prin urmare, e posibil ca ei să fi fost de părere că dintr-un motiv sau altul Isus nu avea să plătească *drahma dublă* sau cele două jumătăți de șecheli.

25. „Ba da”, a zis Petru. El nu a ezitat nici o clipă. Poate că și-a amintit ce a spus Isus despre Legea lui Dumnezeu (5:17, 18). Poate că a fost de față la vreo altă ocazie în care Isus a plătit această taxă.

Conversația dintre Petru și colecatorii acestei taxe pare să fi avut loc pe stradă. Apoi Petru și-a văzut de drum, intenționând să îi relateze această întâmplare lui Isus și intrând de aceea în casa în care acesta din urmă stătea în această perioadă (pentru casa respectivă, vezi cele referitoare la 9:28). Cu siguranță că nu a fost pregătit pentru surpriza pe care i-a făcut-o Isus prin faptul că El însuși a deschis subiectul despre taxă și i-a arătat astfel că știa deja ce avea de gând să-I spună Petru. **Și când a intrat în casă, Isus i-a luat-o înainte, și i-a zis: „Ce crezi, Simone? Împărații pământului de la cine iau dări sau biruri? De la fiii**

lor sau de la străini?” Isus „i-a luat-o înainte”⁶³¹ lui Petru, a anticipat ce avea să-I spună. Acest apostol a avut parte de o surpriză asemănătoare cu cea pe care urma să o aibă Cleopa cu tovarășul său în duminica învierii (Luca 24:33, 34). În cazul acestora, „cei unsprezece...” erau cei care le-au luat-o înainte. Cât despre cunoașterea profundă a lui Cristos, vezi Ioan 1:47, 48; 2:25; 21:17. Cf. Psalmul 139; Evrei 4:13.

Prin a-l întreba pe Simon: „Împărații pământului de la cine iau dări sau biruri⁶³²? De la fiii lor sau de la străini?” Domnul dorea să clarifice faptul că, vorbind la modul strict, El nu era obligat în nici un fel să plătească această taxă. Membrii familiei regale nu sunt puși să plătească vreun bir, ci trăiesc din birurile plătite de alții. Adesea regii nu-și puneau la plată nici supușii, ci adunau tribut de la popoarele cucerite. **26. Petru i-a răspuns: „De la străini”. Și Isus i-a zis: „Așadar fiii sunt scutiți”**. Nu era oare Isus Fiul lui Dumnezeu prin natura Sa? Nu era oare Templul „casa Tatălui Său” (Luca 2:49; Ioan 2:16)? Nu era El de fapt „mai mare decât Templul” (Matei 12:6)? Cât despre Petru, nu era El un fiu prin adopție? Continuarea: **27. Dar, ca să nu-i facem să păcătuiască, du-te la mare, aruncă undița și trage afară peștele care va veni întâi; deschide-i gura, și vei găsi în ea o rublă pe care ia-o și dă-le-o lor, pentru Mine și pentru tine**. Isus voia să spună: „Noi nu trebuie să-i lăsăm pe alții să fie *în lăntuiți* de păcat”.⁶³³ În fond, plata acestei taxe nu era o regulă pur umană, ci fusese stipulată printr-o cerință divină. În plus, dacă El și Petru nu ar fi plătit-o, acest lucru s-ar fi interpretat ca o lipsă de interes și de respect față de Templu; poate chiar și ca lipsă de reverență. Acest lucru nu trebuia să se întâmple. Așa că Isus urma să ia suma de care era nevoie din imensele resurse ale Tatălui pentru a putea plăti taxa respectivă pentru El și pentru Petru.

Simon trebuia să meargă pe malul mării, însă nu pentru a arunca în apă vreo plasă; un simplu cârlig îi va fi de ajuns. Primul pește care se va prinde în el va avea în gură un *stater*, adică o monedă de *patru drahme*. Acest ban, valorând un șechel, va fi exact cât e taxa pentru Isus și Petru. Astfel cei doi vor scăpa de datorii – adică, de ceea ce putea fi considerată o datorie de către majoritatea oamenilor – în *schimbul* acestui ban.

Nu e nevoie să se spună că tocmai așa s-a și întâmplat totul. Suntem cuprinși de groază în fața acestui miracol. O citire atentă a relatării indică următoarele lucruri cu privire la Isus Cristos: avea o cunoaștere pătrunzătoare (v. 25a), conștiința calității Sale de Fiu (v. 25b), bun-simț (v. 27a), autoritate chiar și asupra mării și a făpturilor ei (v. 27b) și era generos (v. 27c).

Rezumatul Capitolului 17

„Adevărat vă spun că unii din cei ce stau aici nu vor gusta moartea până nu vor vedea pe Fiul omului venind în Împărăția Sa” (16:28). Unii cred că aceste cuvinte de la

⁶³¹ Verbul folosit este *προέφθασεν*, persoana a III-a, singular, aorist, indicativ al lui *προφθάνω* și acesta este singurul loc în care apare în Noul Testament. Vezi, cu toate acestea, II Clement 8:2.

⁶³² Cuvântul *τέλη* se referă la o taxare, impozitare sau vămuire indirectă, făcută în birouri de taxe și impozite de către *τελώναι*, „vameși”.

Cuvântul următor, *κῆνσος*, a fost împrumutat din latinescul „census”. Numele celor care erau obligați să plătească taxa erau scrise pe un sul; de aici vine „census”.

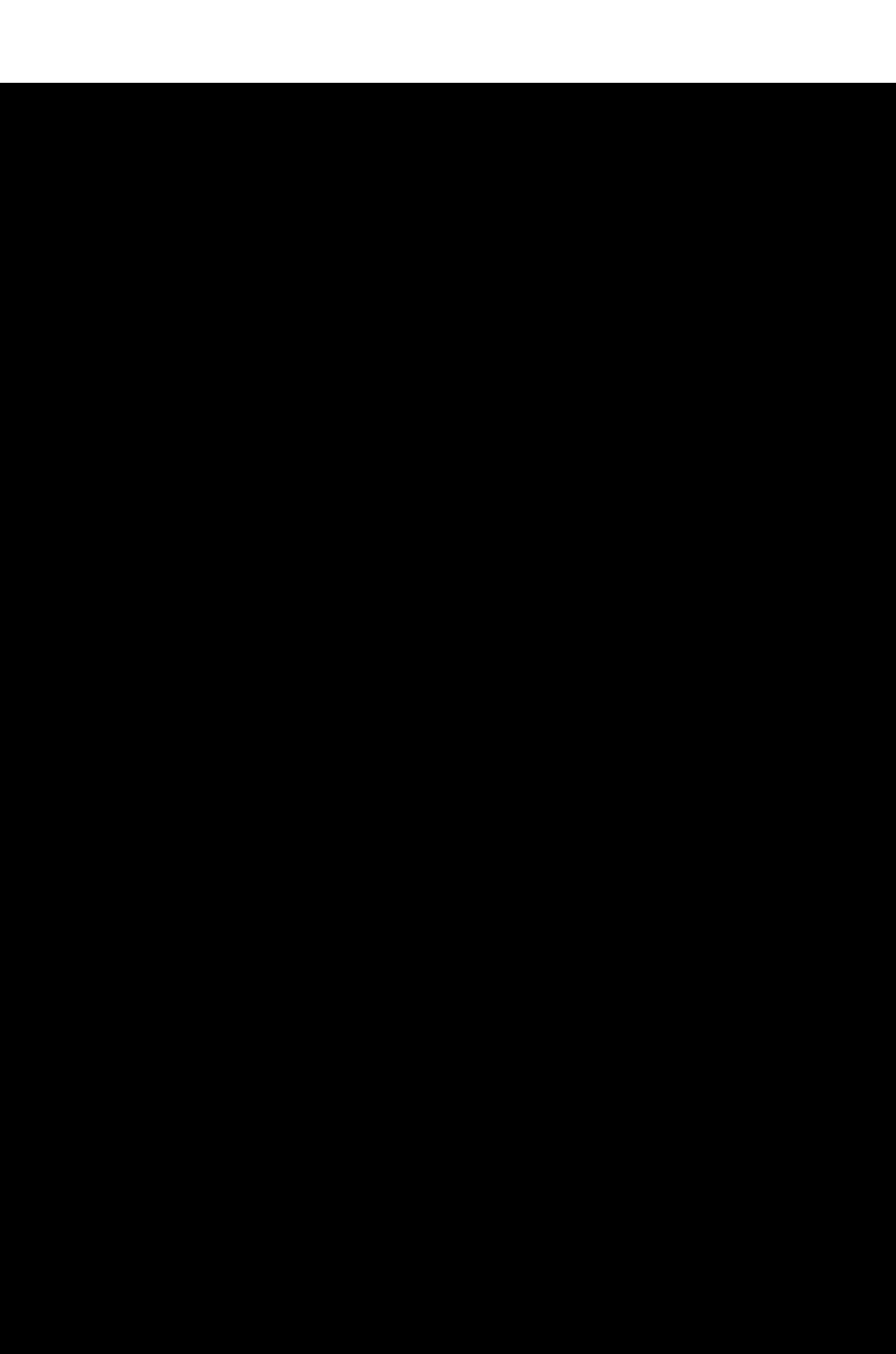
⁶³³ Cuvântul *σκανδαλίσωμεν* este persoana I, plural, aorist, subjunctiv, activ al lui *σκανδαλίζω*. Vezi nota de subsol 293 de la p. 275.

sfârșitul cap. 16 au început să se împlinească prin schimbarea la față relatată în cap. 17. Indiferent cum ar sta lucrurile, cert este că la șase zile după ce Petru își mărturisește în mod glorios credința că Isus este Mesia, acesta din urmă îi ia cu El pe Petru, Iacov și Ioan pe un munte înalt, pentru ca după învierea Sa (vezi 17:9) cei trei să poată să-și prezinte mărturia despre lucrurile pe care urmează să le vadă și să le audă cu acest prilej. În timp ce ei sunt pe acest munte, Isus Se transfigurează sub ochii lor, astfel încât fața îi devine strălucitoare ca soarele iar hainele îi sunt de un alb strălucitor. Dintr-o dată apar și Moise și Ilie, înconjurați de o lumină cerească – primul reprezentând probabil Legea, iar al doilea Prorociei. Ei vorbesc cu Isus despre plecarea Sa la Ierusalim, în acord cu Legea și cu profețiile (Luca 9:31). Impulsivul Petru, neștiind ce vorbește, sugerează să i se permită să facă trei colibe, una pentru Isus, una pentru Moise și una pentru Ilie. Dintr-o dată cei trei sunt acoperiți de un nor luminos. Ca la botezul lui Isus, și acum este auzită o voce din cer care spune: „Acesta este Fiul Meu preaiubit în care Îmi găsesc plăcerea Mea; de El să ascultați!” Ucenicii înspăimântați cad cu fețele la pământ, însă Isus îi scapă de teamă prin atingerea Sa și ei se ridică la porunca Sa. Când își ridică privirea, ei nu Îl văd decât pe Isus. În timpul coborârii de pe munte, Isus le explică faptul că Ioan Botezătorul a fost Ilie, a cărui venire, conformă cu profeția, a precedat-o pe a Lui.

Ce contrast (v. 14–20) între gloria din vârful muntelui și mizeria, rușinea și confuzia de la poalele lui! După ce coboară, Isus și cei trei ucenici sunt întâmpinați de un tată disperat căruia cei nouă ucenici rămași jos nu au reușit să îi vindece unicul fiu epileptic și demonizat din lipsa unei credințe perseverente și a stăruinței în rugăciune. Triumfând probabil din cauza eșecului ucenicilor, niște cărturari se contrazic cu cei nouă (Marcu 9:14). Ei sunt înconjurați de o mulțime de gură-cască. „O, neam necredincios și pornit la rău!... Până când vă voi suferi?” strigă Isus. El adaugă: „Aduceți-l aici la Mine” și vindecă instantaneu băiatul. Apoi le explică ucenicilor Săi de ce au eșuat ei, adăugând că dacă ar avea credință cât o sămânță de muștar ar putea duce la bun sfârșit orice însărcinare dată lor.

Versetele 22 și 23 conțin a doua precizare clară privitoare la patimile și învierea lui Cristos care sunt iminente, accentuând certitudinea și caracterul umilitor al suferinței care Îl așteaptă.

Isus și ucenicii fuseseră plecați pentru o lungă perioadă din Capernaum – un centru în care se adună impozite. Așa că Isus și Petru nu și-au plătit taxa pentru Templu. Funcționarii care adunau taxa l-au întrebat pe Petru dacă Învățătorul lui are de gând sau nu să-și plătească contribuția. Acesta a răspuns că Isus va plăti. Când era însă pe cale să-l relateze lui Isus această discuție, acesta i-a luat-o înainte, arătându-i că știe despre ce este vorba. El mai știa și unde pot fi găsiți banii pentru plata taxei pentru Sine și pentru Petru, anume în gura primului pește pe care Petru, căruia i se poruncește să meargă pe malul mării, îl va prinde. Pentru lumina pe care o aruncă asupra lui Isus versetele 24–27, vezi p. 611, 612.

Schița capitolului 18

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

Bunătate față de cei mici
și
un spirit iertător față de toți

Al patrulea mare discurs

CAPITOLUL XVIII

M A T E I

18:1-35

18 1 În clipa aceea, ucenicii s-au apropiat de Isus și L-au întrebat: „Cine este mai mare în Împărăția cerurilor?” 2 Isus a chemat la El un copilaș, l-a pus în mijlocul lor, 3 și le-a zis: „Adevărat vă spun că dacă nu vă veți întoarce la Dumnezeu și nu vă veți face ca niște copilași, cu nici un chip nu veți intra în Împărăția cerurilor. 4 De aceea, oricine se va smeri ca acest copilaș, va fi cel mai mare în Împărăția cerurilor. 5 Și oricine va primi un copilaș ca acesta în Numele Meu, Mă primește pe Mine.

6 Dar pentru oricine va face să păcătuiască pe unul din acești micuți care cred în Mine, ar fi mai de folos să-și atârne de gât o piatră mare de moară și să fie înecat în adâncul mării. 7 Vai de lume, din pricina prilejurilor de păcătuire!⁶³⁴ Fiindcă nu se poate să nu vină prilejuri de păcătuire; dar vai de omul acela prin care vine prilejul de păcătuire! 8 Acum, dacă mâna ta sau piciorul tău te face să cazi în păcat, taie-le și leapădă-le de la tine. Este mai bine pentru tine să intri în viață șchiop sau ciung, decât să ai două mâini sau două picioare și să fii aruncat în focul veșnic. 9 Și dacă ochiul tău te face să cazi în păcat, scoate-l și leapădă-l de la tine. Este mai bine pentru tine să intri în viață numai cu un ochi, decât să ai amândoi ochii, și să fii aruncat în focul gheenei.

10 Feriți-vă să nu defăimați nici măcar pe unul din acești micuți; căci vă spun că îngerii lor în ceruri văd pururea fața Tatălui Meu care este în ceruri. 11 Fiindcă Fiul omului a venit să mântuiască ce era pierdut. 12 Ce credeți? Dacă un om are o sută de oi, și se rătăcește una din ele, nu lasă el pe cele nouăzeci și nouă pe munți⁶³⁵ și se duce să caute pe cea rătăcită? 13 Și dacă i se întâmplă s-o găsească, adevărat vă spun că are mai multă bucurie de ea, decât de cele nouăzeci și nouă care nu se rătăciseră. 14 Tot așa, nu este voia Tatălui vostru celui din ceruri să piară unul măcar din acești micuți.

15 Dacă fratele tău a păcătuit împotriva ta, du-te și mustră-l între tine și el singur. Dacă te ascultă, ai câștigat pe fratele tău. 16 Dar dacă nu te ascultă, mai ia cu tine unul sau doi înși, pentru ca orice vorbă să fie sprijinită pe mărturia a doi sau trei martori. 17 Dacă nu vrea să asculte de ei, spune-l Bisericii; și dacă nu vrea să asculte nici de Biserică, să fie pentru tine ca un păgân și ca un vameș. 18 Adevărat vă spun, că orice veți lega pe pământ, va fi legat în cer; și orice veți dezlega pe pământ, va fi dezlegat în cer.⁶³⁶ 19 Vă mai spun iarăși, că, dacă doi dintre voi se învoiesc pe pământ să ceară un lucru oarecare, le va fi dat de Tatăl Meu care este în ceruri. 20 Căci acolo unde sunt doi sau trei adunați în Numele Meu, sunt și Eu în mijlocul lor.”

21 Atunci Petru s-a apropiat de El și l-a zis: „Doamne, de câte ori să iert pe fratele meu când va păcătui împotriva mea? Până la șapte ori?” 22 Isus i-a zis: „Eu nu-ți zic până la

⁶³⁴ Sau: ademenirile, momirile, capcanele, cursele, gropile ei.

⁶³⁵ Sau: pe deal.

⁶³⁶ Sau: în loc de „a lega” și „a dezlega” se poate traduce „interzice” sau „permite”, și la fel și în 16:19.

șapte ori, ci până la șaptezeci de ori câte șapte. 23 De aceea, Împărăția cerurilor se aseamănă cu un împărat care a vrut să se socotească cu robii săi. 24 A început să facă socoteala, și i-au adus pe unul care îi datora zece mii de galbeni. 25 Fiindcă el n-avea cu ce plăti, stăpânul lui a poruncit să-l vândă pe el, pe nevasta lui, pe copiii lui, și tot ce avea, și să se plătească datoria. 26 Robul s-a aruncat cu fața la pământ, i s-a închinat, și a zis: 'Doamne, mai îngăduiește-mă, și-ți voi plăti tot.' 27 Stăpânul robului aceluia, făcându-i-se milă de el, i-a dat drumul și i-a iertat datoria. 28. Robul acela, când a ieșit afară, a întâlnit pe unul din tovarășii lui de slujbă, care-l era dator o sută de lei. A pus mâna pe el, și-l strângea de gât, zicând: 'Plătește-mi ce-mi ești dator.' 29 Tovarășul lui s-a aruncat la pământ, îl ruga, și zicea: 'Mai îngăduiește-mă, și-ți voi plăti.' 30. Dar el n-a vrut, ci s-a dus și l-a aruncat în temniță până va plăti datoria. 31. Când au văzut tovarășii lui cele întâmplate, s-au întristat foarte mult, și s-au dus de au spus stăpânului lor toate cele petrecute. 32 Atunci stăpânul a chemat la el pe robul acesta și i-a zis: 'Rob viclean! Eu ți-am iertat toată datoria, fiindcă m-ai rugat. 33 Oare nu se cădea să ai și tu milă de tovarășul tău, cum am avut eu milă de tine?' 34 Și stăpânul s-a mâniat și l-a dat pe mâna chinuitorilor, până va plăti tot ce datora. 35 Tot așa vă va face și Tatăl Meu cel ceresc, dacă fiecare din voi nu iartă din toată inima pe fratele său."

18:1-35 *Bunătate față de cei mici și un spirit iertător față de toți*

Pentru 18:1-5 vezi Marcu 9:33-37; Luca 9:46-48.

Pentru 18:6-9 vezi Marcu 9:42-48; Luca 17:1, 2.

Pentru 18:10-14 vezi Luca 15:3-7.

Pentru 18:15-20 vezi Luca 17:3.

Pentru 18:21-35 vezi Luca 17:4.

Legătura

Faptul că există o legătură *temporală* strânsă între acest capitol și paragraful precedent (cel cu taxa pentru Templu) reiese din cuvintele „În clipa aceea” (literal, „în ora aceea”, 18:1). Este clar că lui Petru i s-au alăturat acum și ceilalți ucenici, iar ei erau adunați cu toții în jurul Mântuitorului în casa Lui sau în locul unde era găzduit (vezi cele referitoare la 9:28) în Capernaum (17:24; Marcu 9:33).

Mai există probabil și o legătură *materială* sau *ideatică*. În ultimele câteva capitole, Matei l-a menționat pe Petru mult mai des decât pe oricare dintre ceilalți ucenici (14:28, 29; 15:15; 16:16-18, 22, 23; 17:4, 24-27). Petru a fost cel care a umblat pe apă. El a fost cel care l-a rugat pe Isus să Își explice cuvintele referitoare la impuritatea ceremonială și cea reală. Lui Petru i-a adresat Isus cuvintele: „Tu ești Petru și pe această piatră Îmi voi zidi Biserica Mea”. Pe Muntele Schimbării la Față tot Petru a fost cel care a vorbit cel mai mult dintre cei trei ucenici. Funcționarii care adunau taxa pentru Templu l-au întrebat tot pe Petru dacă Învățătorul lui va plăti sau nu această dare, gândindu-se în mod evident că el ar putea fi cel care știe răspunsul. Și tot lui Petru i-a poruncit Domnul să prindă peștele care avea banul în gură. De fapt, în timp ce Matei îl menționează pe Petru doar de câteva ori în prima parte a Evangheliei sale, iar în partea de final doar în capitolul 26 (în principal atunci când relatează lepădarea lui Petru), în capitolele 14-19 numele lui (Petru, Simon Petru) apare cel puțin de zece ori. Mai mult, Matei relatea ceea

ce se întâmpla de fapt. De aceea, nu este de mirare că în mintea celorlalți ucenici urma să se nască întrebarea: „S-ar putea oare ca, în Împărăția lui Cristos, Petru să fie, sau să urmeze să fie, cea mai importantă persoană după Isus?”

Cu toate acestea, ei nu erau siguri că această întrebare va primi un răspuns afirmativ. Următoarele fapte contrazic importanța superioară a lui Petru: *a.* el a fost muștrat cu asprime de Isus (16:23); *b.* nu numai Petru, ci și Iacov și Ioan au fost cu Isus „pe Muntele Sfânt” (17:1); și *c.* sugestia lui Petru de a construi acolo trei colibe nici măcar nu a primit vreun răspuns (17:4, 5), așa cum știau foarte bine fiii lui Zebedei. Așadar, e posibil că Petru n-a fost, în fond, cel mai mare dintre ucenici. Dar dacă n-a fost Petru, atunci cine a fost?

Întrebarea acestor ucenici nu era în nici un caz una nevinovată. Trebuie să se accepte în favoarea lor faptul că întrebarea presupunea credința că Isus era într-adevăr Împărat și că Împărăția Lui – indiferent care ar fi fost natura ei – urma să se manifeste în mod glorios și public. Cu toate acestea, cei care discutau tot timpul despre problema rangului și a întâietății nu erau lipsiți de ambiții păcătoase. Altminteri de ce s-ar fi rușinat de comportamentul lor atunci când Isus i-a întrebat: „Despre ce vorbeai unul cu altul pe drum?” (Marcu 9:33, 34).

Acum, s-a întâmplat că, răspunzând la întrebarea „Cine este cel mai mare?”, Isus a spus: „Adevărat vă spun că, dacă nu vă veți întoarce la Dumnezeu și nu vă veți face ca niște copilași, cu nici un chip nu veți intra în Împărăția cerurilor” (18:3).

Cu toate acestea, Învățătorul îi învață aici pe ucenici Săi nu numai lecția unei încrederi pline de umilință. Dorința păcătoasă de a fi mai mare decât semenii și de a conduce peste ei nu este numai o atitudine pasivă. Ea este o tendință foarte activă. De aceea, nici opusul și nici antidotul ei nu pot fi mai puțin decât efortul la fel de activ de a-i iubi pe toți, adică, nu numai de a *deveni* ca niște copii, ci și a-i *iubi* și *proteja* pe toți ceilalți; într-adevăr, de a exercita această atitudine plină de dragoste față de toți, de a-i ierta pe toți.

Rezumat

Capitolul trebuie considerat o unitate.⁶³⁷

Sub titlul general de *Bunătate față de cei mici și un spirit iertător față de toți*, subunitățile cu învățătura lor principală pot fi rezumate după cum urmează:

Fiți buni cu cei mici:

Deveniți ca ei (v. 1–5).

Păziți-i, nelăsând să cădeți în ispită nici voi, nici ei (v. 6–9).

Prețuiți-i; și dacă se rătăcesc, mergeți de găsiți-i și aduceți-i acasă (v. 10–14).

⁶³⁷ Nu văd nici un motiv pentru care să adopt părerea lui H. W. Ridderbos, *op. cit.*, vol. II, p. 38, 39, conform căreia Matei a contopit într-un singur discurs câteva cuvântări ale lui Isus, rostite cu diferite ocazii. Nu s-au adus dovezi temeinice în favoarea acestei poziții. În cea mai mare parte a cuvântării, ideile se împletesc într-un mod foarte natural. Dacă în câteva cazuri legătura nu ni se va părea imediat evidentă, trebuie să se lase loc și posibilității ca evangheliștii să nu fi avut suficient spațiu pentru a relata toate amănunțele (Ioan 20:30; 21:25).

Arătați un spirit iertător față de toți:

Disciplina bisericească ar trebui să fie ultima voastră opțiune: „Dacă fratele tău a păcătuit împotriva ta, etc.” Pașii disciplinării (v. 15–20).

Parabola robului nemilostiv (v. 23–35) este un răspuns la întrebarea lui Petru: „Doamne, de câte ori să iert pe fratele meu când va păcătui împotriva mea? Până la șapte ori?

1. Fiți buni cu cei mici

a. Deveniți ca ei

1. În clipa aceea, ucenicii s-au apropiat de Isus și L-au întrebat: „Cine este mai mare în Împărăția cerurilor?” Având în vedere Marcu 9:33, 34, este evident că Matei prescurtează. După toate probabilitățile, ucenicii nu aveau intenția de a-l descoperi lui Isus despre ce discutaseră în drumul lor spre casa Lui. Însă Domnul știa ce vorbiseră și dorea ca și ei să recunoască. Pentru alte manifestări ale cunoașterii pătrunzătoare a lui Isus vezi 17:25; Ioan 1:47, 48; 2:25; 21:17; însă și Marcu 13:32; (cf. Matei 24:36). Deci Isus i-a întrebat: „Despre ce ați vorbit pe drum?” A urmat o tăcere jenantă. Apoi ei au adus la lumină totul: se „certaseră” (Luca 9:46) cu privire la rang sau statut, iar întrebarea lor fusese și era și acum: „Cine este cel mai mare⁶³⁸ în Împărăția cerurilor?”

Pare ciudat că aproape primul rezultat al celei de a doua prevestiri a lui Isus (17:22, 23a) despre plecarea Sa iminentă la Ierusalim a fost tocmai „cearta pentru poziția conducătoare”⁶³⁹ în Împărăție a ucenicilor. Cât de repede a făcut loc întristarea (17:23b) lor, pricinuită de prevestirea de către Cristos a umilinței Sale adânci, acestor vise de mărire! Cu toate acestea, Isus Și-a ales ca ucenici niște oameni ca ei! Pentru unii ca ei – vezi și p. 223 și urm. – El urma să-Și dea viața! Când ne gândim la acest lucru, vedem și mai clar măreția și caracterul suveran (complet nemeritat de către oameni) al dragostei lui Dumnezeu care alege. Cf. Psalmul 103:14; 115:1; Ezechiel 16:1–14; Daniel 9:7, 8; 1 Ioan 4:19 și C.N.T. la Efeseni 1:4.

2-4. Isus a chemat la El un copilăș, l-a pus în mijlocul lor... Ceea ce a făcut Isus cu această ocazie arată nu numai cât de bine înțelegea natura Împărăției și a modului în care se intră în ea, ci și bunătatea Sa față de cei mici. Ceea ce a spus El merita toată lauda care i-a fost atribuită, cât și mult mai mult de atât. Însă nu s-a arătat și gloria uimitoare a sufletului Mijlocitorului tocmai în ceea ce S-a abținut să facă sau să zică? El nici măcar nu și-a certat ucenicii pentru cerbicia lor, pentru insensibilitatea lor față de agonia Lui care se apropia, pentru cât de schimbătoare le era firea și cât de repede își schimbau

⁶³⁸ Aici adjectivul *μεῖζων*, deși literal înseamnă „mai mare”, are în mod clar valoarea și sensul unui superlativ, ca în 1 Corinteni 13:13: „cea mai mare dintre ele este dragostea”. Acest exemplu arată și că această formă comparativă nu trebuie să fie precedată întotdeauna de articolul hotărât pentru a avea forța unui superlativ. Despre substituirea în greaca koiné a unei forme comparative cu un superlativ, vezi Gram. N.T., p. 281 și 667.

⁶³⁹ Vezi A. Maclaren, *Expositions of Holy Scripture*, vol. III (despre capitolele 18–28), Cincinnati și New York (s.d.), p. 1.

direcția gândurilor de la El la ei înșiși, pentru egoismul lor. Pe toate acestea le-a trecut cu vederea și le-a răspuns direct la întrebare.

Este plăcut să se observe frecvența cu care este menționată în Evanghelii prezența copiilor din jurul lui Isus și/sau dragostea Lui pentru ei. Vezi Matei 14:21; 15:38; 18:3; 19:13, 14 (cf. Marcu 10:13, 14; Luca 18:15, 16); 21:15, 16; 23:37 (cf. Luca 13:34). Fără îndoială că aceștia se simțeau atrași de Isus și doreau să fie cu El. De câte ori El dorea prezența unui copil, era câte unul prezent, gata să vină la chemarea Lui. La fel și aici. Nu este nevoie să se speculeze al cui era acest copil. Ideea este că el era cu adevărat un copil, înzestrat cu toate acele calități favorabile și drăguțe care sunt asociate în general cu copilăria, indiferent de climă și de epocă.

Domnul îl cheamă pe acest mititel lângă El și îl pune „în mijlocul” tuturor acestor oameni „mari”, poate într-o poziție în care el îi putea vedea pe toți în timp ce ei se aflau într-un semicerc înaintea lui. Însă copilului nu îi era frică, fiindcă stătea chiar lângă Domnul (Luca 9:47), iar mai apoi a fost luat în brațe de El (Marcu 9:36), unde urma să se simtă într-o siguranță perfectă și în stare să privească la fața Lui.

Învățătorul S-a uitat la ucenicii Lui și le-a zis: **„Adevărat vă spun că dacă nu vă veți întoarce la Dumnezeu și nu vă veți face ca niște copilași, cu nici un chip nu veți intra în Împărăția cerurilor”**. Ceea ce voia să spună Isus era următorul lucru: „Voi v-ați certat cu privire la întrebarea cine va fi cel mai mare în Împărăția cerurilor, ca și cum ați fi deja siguri că sunteți în ea și sunteți destinați pentru manifestarea ei viitoare în slavă. Însă dacă rămâneți în starea actuală a minții și inimii voastre, fiecare dintre voi, dorindu-și să fie mai mare decât tovarășii lui și să domnească peste ei, veți fi excluși; cel mai sigur⁶⁴⁰ este că nici măcar nu veți intra în ea”.

Isus le cere ucenicilor Săi să se „întoarcă la Dumnezeu”, adică să se lepede de ambiția lor lumească și de egoismul lor cras. Firește că ei nu pot face acest lucru prin puterea lor. Ei trebuie să rostească rugăciunea din Ieremia 31:18: „Întoarce-mă Tu și mă voi întoarce, căci Tu ești Domnul, Dumnezeul meu!” Numai după ce a avut loc actul divin al nașterii din nou (naștere „de sus”) a unei persoane devine posibilă chiar și convertirea, ca act la care contribuie și omul (Ioan 3:3, 5).

Faptul că această întoarcere – de la sine la Dumnezeu, de la păcat la har – implică a deveni „ca niște copilași” reiese din juxtapunerea cuvintelor, fiindcă Isus a spus: „dacă nu vă veți întoarce la Dumnezeu și nu vă veți face ca niște copilași, etc.” Acest lucru ridică întrebarea: „Ce voia El să spună atunci când a declarat în mod solemn (vezi cele referitoare la 5:18) că, dacă vor să intre în *Împărăția cerurilor* (vezi comentariul la 4:23; 13:43), ucenicii trebuie să devină ca niște copilași?”

Printre calitățile favorabile pe care le atribuim în general copiilor, cele care urmează sunt probabil remarcabile: simplitatea, franchețea, ascultarea, lipsa de pretenții, umilința, încrederea. Faptul că ei sunt slabi, foarte limitați în ceea ce privește puterea și cunoașterea lor, și că nu neagă acest lucru, ne face să ne fie dragi. E posibil ca toate aceste trăsături să fi fost prezente în mintea Mântuitorului atunci când le-a spus

⁶⁴⁰ Observați *οὐ μή*, întărind negația.

ucenicilor că, dacă vor să intre în Împărăția cerurilor, trebuie să devină ca niște copii. Cu toate acestea, Mântuitorul accentuează în pasajul de față mai ales *umilința*, sau dacă cineva preferă, *încrederea umilă* (vezi v. 6: „care cred în Mine”). Acest lucru reiese mai întâi din contextul precedent, care cere ca ucenicii ce doresc să fie cei mai mari să fie dispuși să ajungă cei mai mici; apoi și din pasajul imediat următor (v. 4); observați cuvintele „oricine se va smeri ca acest copilaș”; și, în cele din urmă, din pasaje paralele ca 20:20–28; 23:11, 12; Marcu 9:35, 42; Luca 18:14; 22:24–30. Vezi și Ioan 13:1–20 și 1 Petru 5:5, 6. Mântuirea, indiferent că este vorba de stadiul ei inițial, de continuarea ei sau de cel final, trebuie acceptată întotdeauna ca un dar nemeritat, chiar și credința prin care este acceptată fiind un dar. Vezi C.N.T. la Efeseni 2:8. Astfel, este exclusă orice lăudăroșenie umană (Romani 3:27). Numai Dumnezeu primește slava.

Afirmația cu tentă negativă a lui Isus (v. 3) o implică pe cea într-o notă pozitivă: **De aceea, oricine se va smeri ca acest copilaș, va fi cel mai mare în Împărăția cerurilor.** Aceasta a fost o reafirmare a lecției pe care o predase tot timpul. El a învățat-o prin primele patru fericiri (vezi cele referitoare la 5:3–6). El a accentuat-o în legătură cu lauda la adresa sutașului (8:5–13) și a canaanencei (15:27, 28). El o predă în mod constant prin exemplul Lui (Matei 12:15–21; 20:28; 21:5; Luca 22:27; Ioan 13:1–20; cf. 2 Corinteni 8:9; Filipeni 2:5–8). Iar acum iată-l pe *acest* copilaș care se uita încrezător în ochii Învățătorului! Să devină deci ucenicii – da, să devină toată lumea (observați „oricine”) – ca acest copil. Fie ca ei să învețe că singurul mod de a urca este prin a coborî. Vrea cineva să devină mare? Atunci să se facă mic! Vrea cineva să se înalțe? Atunci să coboare! Vrea cineva să domnească? Atunci să slujească! Sau, așa cum spune o poezie olandeză (*Te worden als een kindeke*), a cărei traducere liberă o voi oferi aici:

Fă-mă, o, Doamne, din nou copil,
Bun, fragil și mic,
Neposedând nimic în sine,
Dar având totul în Tine.

O, Mântuitorule, fă-mă mic din nou,
Ca să pot crește coborând,
Și restaurează în inima mea
Credința de demult.

Fie ca să pot fi răstignit cu Tine –
Să nu mai trăiesc *eu* –
O, Mântuitorule, zdrobește-mi mândria rea
Prin harul care dă iertarea.

Fă-mă, o, Doamne, din nou copil,
Ascultător de chemarea Ta,
Neposedând nimic în sine,
Dar având totul în Tine.

5. **Și oricine va primi un copilaș ca acesta în Numele Meu, Mă primește pe Mine.** Faptul că adevărul exprimat aici nu se aplică numai la mieii turmei, ci și la toți cei care au devenit prin har ca ei reiese clar din 10:40 (vezi cele referitoare la acest pasaj). Prin a-l primi pe *oricare* dintre cei care îi aparțin lui Isus Cristos, indiferent cât de insignifiant ar părea ei în ochii celor din jur, noi Îl primim pe Isus Cristos Însuși, fiindcă este imposibil să-L separăm pe Domnul de cei pe care El îi consideră ai Lui (Fapte 9:4, 5; 22:7; 26:15; Romani 8:35–39).

b. *Păziți-i, având grijă să nu cădeți în ispită nici voi, nici ei*

Prin urmare, Isus continuă: 6. **Dar pentru oricine va face să păcătuiască pe unul din acești micuți care cred în Mine, ar fi mai de folos să-și atârne de gât o piatră mare de moară și să fie înecat în adâncul mării.** Aici Mântuitorul pune aspectul negativ (refuzul de a-i primi pe micuți și îndemnarea lor la păcătuire) în contrast cu cel pozitiv (primirea lor) din versetul precedent. Este clar că Domnul vorbește despre unele situații care pot apărea, și chiar apar, atunci când o persoană „lumească” (vezi v. 7), fie din biserica vizibilă, fie din afara ei, comite păcatul grav de a încerca să-l facă să se rătăcească pe unul dintre copiii adevărați ai lui Dumnezeu. El spune că și dacă păcatul este îndreptat împotriva *unuia singur* dintre acești micuți atât de prețioși în ochii lui Dumnezeu, pentru un asemenea ticluitor de rele, moartea – da, moartea cea mai îngrozitoare – ar fi de preferat.⁶⁴¹

Răul la care Se referă aici Isus, anume, provocarea la păcătuire a altcuiva, a unuia dintre copiii lui Dumnezeu, are în vedere în mod cert punerea în calea acestuia a unor prilejuri de păcătuire, a unor capcane și a unor momeli irezistibile⁶⁴², așa cum reiese din versetul 7.

Prin urmare, Isus spune că este de preferat pentru o asemenea persoană rea să i se atârne de gât o piatră grea (literal: *trasă de măgar*) de moară și să fie aruncată „în adâncul mării” (literal: „să fie împinsă în mare”⁶⁴³ în marea mării); adică, cu această piatră grea de moară prinsă de gât, făcând ca înecul să fie de două ori mai sigur, ea să fie dusă în locul unde apele involburate ale mării dezlănțuite sau ale oceanului sunt foarte adânci și să fie aruncată acolo în acest mormânt de ape de unde întoarcerea este absolut imposibilă.

Piatra de moară despre care vorbește Isus este piatra care se află deasupra celor două pietre între care este măcinat grâul. El nu se referea la o moară acționată manual, ci la o piatră mult mai grea, învârtită de măgar.⁶⁴⁴

⁶⁴¹ Verbul *συνφέρω* (aici *συνφέρει*: persoana a treia, singular, indicativ prezent) înseamnă în esență *a aduce laolaltă*; de aceea, a ajuta, a fi de folos sau avantajos. Când este asociat cu o alternativă – ca aici, alternativa fiind în acest caz *a.* abținerea de la a duce la bun sfârșit planul rău și a suferi o moarte fizică îngrozitoare (v. 6), sau *b.* ducerea la bun sfârșit a planului și suportarea din această cauză a pedepsei „focului veșnic” (v. 8), a „iadului de foc” (v. 9) –, atunci rezultă sensul *ar fi de preferat, ar fi mai bine*. Vezi și Matei 5:29; 19:10; Ioan 11:50; 18:14.

⁶⁴² În legătură cu verbul *σκανδαλίζω* (aici *σκανδαλίσω*, persoana a treia, singular, subjonctiv aorist, activ) vezi mai sus nota de subsol 293, de la p. 275

⁶⁴³ Pentru verbul *καταποντίζω* (aici *καταποντίσθῃ*, persoana a treia, singular, subjonctiv aorist, activ, așa cum este și *κρεμασθῇ*) vezi nota de subsol 570 de la p. 542.

⁶⁴⁴ Vezi A. Deissmann, *op. cit.*, p. 81.

În mijlocul acestei pietre care se află deasupra, indiferent că este vorba de o moară acționată manual sau de un măgar, există o gaură prin care se toarnă grâul care urmează să fie zdrobit între cele două pietre. Prezența acestei găuri explică expresia „*să i se atârne de gât o piatră mare de moară*”.⁶⁴⁵

Pentru a rezuma, ceea ce spune Isus în versetele 1-6 este că, în loc să încerce să devină cei mai mari în Împărăția lui Dumnezeu (v. 1), acest proces rănindu-i pe ceilalți în loc să îi protejeze (v. 6), ucenicii ar trebui să învețe mai degrabă să uite de sine și să-și concentreze atenția plină de dragoste asupra micuților lui Isus, a mieilor turmei și asupra tuturor celor care în încrederea lor umilă (sau umilința lor încrezătoare) seamănă cu acești miei. Prin a-i primi pe ei, ei Îl vor primi pe Domnul lor (v. 5). Ei vor învăța acest lucru numai când vor fi devenit ei înșiși ca niște copilași, chiar ca cel pe care Isus îl ținea acum în brațe. Aceasta este singura cale spre măreție în Împărăția lui Dumnezeu (v. 2-4).

Pe tema *a. rănirii celorlalți prin ispitirea lor* (v. 7, cf. v. 6), sau *b. a permiterii ducerii lor în rătăcire* (v. 8, 9) Isus continuă după cum urmează: **7. Vai de lume, din pricina prilejurilor de păcătuire!** Cei care îi ispitesc pe ceilalți și nu se pocăiesc de acest rău teribil arată că aparțin „lumii”, omenirii înstrăinate de viața lui Dumnezeu.⁶⁴⁶ Nu toți acești oameni asupra cărora este rostit blestemul profetic – tocmai opusul fericirilor (5:3-12) – trebuie neapărat considerați din start a fi din afara Împărăției, atunci când acest concept este luat în sensul lui cel mai larg. Chiar și ucenicii înșiși trebuie să se păzească, așa cum le-a arătat Isus tocmai acum (vezi v. 3, 6), ca nu cumva să se dovedească a fi din rândul „lumii” care se străduiește să-i momească pe copiii lui Dumnezeu la păcat. Seriozitatea acestui păcat reiese din faptul că păcatul a intrat în lume prin ispită (Geneza 3:1-6) și continuă să se răspândească încă (1 Timotei 6:9; Iacov 1:12). Ispita vine de la diavol, marele Ispititor (Matei 4:1; Ioan 8:44; 1 Petru 5:8), care pune la cale multe „uneltiri” (vezi C.N.T. la Efeseni 6:11). Substanța blestemului pronunțat asupra lumii este indicată în v. 8 („focul veșnic”) și v. 9 („focul gheenei”).

Cu toate acestea, este imposibil ca în această lume a păcatului să se pună capăt oricărei ispite, oricărui prilej de păcătuire: **Fiindcă nu se poate să nu vină prilejuri de păcătuire...** Este în natura păcatului să se răspândească. Ar fi mai ușor să se pună capăt răspândirii zambilelor de apă din Florida decât să se împiedice păcatul să se țină scai de rasa umană, inclusiv de biserică. Însă, deși este imposibil să se elimine total ispitele, prin harul Domnului este posibil ca cineva să nu se alăture grupului ispititorilor. De aceea, Isus adaugă: **dar vai de omul acela prin care vine prilejul de păcătuire, sau, mai exact, „prin care vine ispita”.** Nici poruncile veșnice ale Domnului, nici evenimentele istorice nu oferă o scuză pentru păcatul teribil al momirii cuiva să păcătuiască. Vezi Luca 22:22; Fapte 2:23.

Prin harul lui Dumnezeu mai este posibil și ca cineva să învingă ispitele din viața sa: **8, 9. Acum, dacă mâna ta sau piciorul tău te face să cazi în păcat, taie-le și leapădă-le de la tine. Este mai bine pentru tine să intri în viață șchiop sau ciung, decât să ai două mâini sau două picioare și să fii aruncat în focul veșnic. Și dacă ochiul tău te face să cazi în păcat, scoate-l și leapădă-l de la tine. Este mai bine pentru tine să intri în viață**

⁶⁴⁵ Vezi F. F. Bishop, *Jesus of Palestine*, Londra, 1955, p. 163.

⁶⁴⁶ Pentru diferitele sensuri ale cuvântului *κόσμος*, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, nota

numai cu un ochi, decât să ai amândoi ochii și să fii aruncat în focul gheenei. Îndemnul din 5:29, 30 este repetat aici cu mici diferențe; de exemplu, aici în 18:8, 9 referirea la mână și picior este urmată de cea la ochi; în 5:29, 30 este urmată ordinea inversă, piciorul nu este nici măcar menționat, iar în locul „ochiului” apare „ochiul drept”. La fel și aici în 18:8, 9, pedeapsa este descrisă ca fiind aruncarea în focul veșnic... în focul gheenei; în 5:29, 30, pedeapsa este prezentată ca fiind aruncarea sau ajungerea în gheenă (iad). În cele din urmă, aici în 18:8, 9, ni se arată clar că Gheena sau focul veșnic este opusul „vieții”, adică, „a vieții veșnice” cu Dumnezeu în cer (vezi contrastul zugrăvit în Matei 25:46). Însă noi trebuie să ne fixăm atenția nu asupra acestor detalii minore, ci asupra sensului de bază, care este același în ambele cazuri. Vezi de aceea explicația dată în cazul lui 5:29, 30.

Este necesară o acțiune drastică pentru a învinge ispita, făcută posibilă prin rugăciune (Matei 6:13; 26:41). Promisiunea victoriei apare în pasaje ca Matei 7:7; 1 Corinteni 10:13; Evrei 2:18; Iacov 1:12.

Ni s-ar putea părea că Isus S-a îndepărtat de subiectul păzirii „acestor micuți” și a feririi lor de păcat. Cu toate acestea, în realitate, El n-a făcut-o, fiindcă nu este oare acțiunea drastică împotriva ispitelor de care sunt asaltați chiar și ucenicii lui Isus una dintre cele mai bune metode de prevenire a ispitirii altora? Cât despre acești „micuți”, Isus îi îndeamnă în continuare pe ucenicii Lui:

*c. Să-i prețuiască și, dacă se rătăcesc,
să meargă să-i caute și să-i aducă acasă*

10. Feriți-vă să nu defăimați nici măcar pe unul dintre acești micuți; căci vă spun că îngerii lor în ceruri văd pururea fața Tatălui Meu care este în ceruri. La rădăcina înălțării de sine stă mândria păcătoasă, o desconsiderare a altora, sau, așa cum apare literal în limba greacă, o *gândire depreciativă* despre alții. Atitudinea potrivită este cea arătată atât de mișcător de Pavel: „în smerenie, fiecare să privească pe altul mai presus de el însuși” (Filipeni 2:3).

Cuvintele lui Isus sunt foarte răspicate. El îi avertizează în mod *constant* pe ucenici să aibă grijă să nu-l privească *pe nici unul* dintre cei pe care El îi consideră ai Săi ca pe un obiect al batjocurii sau al disprețului sau al condescendenței sale.

S-au scris multe despre cuvintele „căci vă spun că îngerii lor în ceruri...” Cât despre „căci”, acesta este explicat cu ușurință ca elementul care introduce motivul pentru care nimeni nu trebuie să disprețuiască pe nici unul dintre acești micuți. Iar cât privește cuvintele „vă spun”, acestea înseamnă probabil „vă declar cu toată autoritatea de care dispun. Eu afirm în mod solemn”.

Acum, să vedem ce este cu „zicala” în sine, pe baza căreia unii au afirmat că fiecare dintre copiii Domnului își are „îngerul său protector”, care rămâne cu el toată viața și îl păzește de rău, ajutându-l în diferite feluri.⁶⁴⁷ Cu toate acestea, în această formă

de subsol 26 de la p. 79. În Matei 18:7 este indicat probabil să se adopte sensul (4), sau poate chiar și sensul (6), strâns înrudit.

⁶⁴⁷ Vezi S.B.K. I, p. 781 și urm.; III, p. 48 și urm.; 437 și urm.; Th.D.N.T., vol. I, p. 82, 86.

precisă teoria nu are un suport scriptural solid. Acele pasaje la care s-a făcut apel nu confirmă de fapt teoria. Astfel, de exemplu, Geneza 48:16 nu se referă la un înger creat (vezi contextul, v. 15). Daniel 3:28 trebuie explicat în lumina lui 3:25. Atât cât privește textul și contextul lui, acest „înger” sau „fiu al dumnezeilor” care a fost trimis spre protecția și încurajarea prietenilor lui Daniel rămâne un mister sublim și tocmai din acest motiv nu poate fi de ajutor când e vorba de apărarea teoriei sus menționate. Despre „îngerul” care a fost cu Daniel în groapa cu lei (Daniel 6:22) se spune că a fost îngerul *Domnului* (un înger trimis de Dumnezeu), nu *al lui Daniel*, în sensul că rămânea cu profetul și avea grijă de el tot timpul. Iar cât despre Fapte 12:15, strigătul apostolilor – „Este îngerul lui” – la apariția lui Petru, care fusese întemnițat și păzit cu strășnicie, însă acum apărarea deodată înaintea lor în libertate, trebuie pus probabil pe seama unei uimiri copleșitoare cuplate cu o măsură de teamă superstițioasă.⁶⁴⁸

În Evrei 1:14, se vorbește în termeni foarte generali despre modul în care îi slujesc îngerii pe copiii lui Dumnezeu. Nu se spune nici un cuvânt despre faptul că fiecare credincios își are propriul înger păzitor. În cele din urmă, nici măcar cartea apocrifă Tobit (vezi mai ales 5:4 și urm.; 12:5), chiar dacă s-ar fi referit la Rafael ca la un „înger păzitor” în sensul definit mai sus, nu poate fi considerată ca o bază demnă de încredere pentru această doctrină. E posibil ca ea să reflecte un crez derivat din zoroastrism. Atât despre noțiunea de „înger păzitor”.

Alți interpreți ai lui Matei 18:10 susțin părerea că Isus spune că stima de care se bucură „cei mici” în ceruri este atât de mare, încât „cei mai înălțați îngeri” au fost trimiși de Tatăl să îi vegheze și să îi protejeze.⁶⁴⁹

În favoarea acestei păreri s-a adus argumentul că cuvintele „căci îngerii lor în ceruri văd pururea fața Tatălui Meu care este în ceruri” sunt bazate probabil pe un obicei care predomina la acea vreme pe la curțile răsăritene, unde oamenii despre care se spunea că „stau înaintea regelui” și „îi văd fața” (cf. 1 Regi 10:8; 2 Regi 25:19) erau demnitari care se bucurau de favoarea specială a suveranului, erau lângă el, aveau privilegiul de a se bucura de o relație apropiată cu el și așteptau tot timpul ordinele lui. Ei erau cei despre care se spune că „sunt primii în împărăție” (Estera 1:14). Dacă este urmată această linie de gândire, atunci Isus le spune ucenicilor Săi: „Nu-i considerați lipsiți de importanță pe cei care sunt prețuiți atât de mult de «Tatăl Meu din ceruri» – cu privire la această frază de o frumusețe mișcătoare și la altele similare, vezi p. 261, 295, 342, 489 – încât El i-a însărcinat pe cei mai iluștri îngeri ai săi, pe cei care stau lângă tronul Lui și se bucură în mod constant de prezența Lui, să vegheze asupra lor”.

Nu este pe deplin sigur că acest obicei răsăritean este ceea ce stă la baza cuvintelor lui Cristos. Înșă, indiferent cum ar sta lucrurile, diferența de sens nu este una substanțială. Cu toate acestea, trebuie să se aibă în minte două lucruri: *a.* sensul nu poate fi „numai îngerii Lui cei mai importanți”, fiindcă acesta ar duce la un conflict între

⁶⁴⁸ Cu privire la acest pasaj, vezi F. F. Bruce, *Commentary on the Book of the Acts (The New International Commentary on the New Testament)*, Grand Rapids, 1964.

⁶⁴⁹ Așa spune A. Maclaren, *op. cit.*, despre acest pasaj. Vezi și C. R. Erdman, *op. cit.*, p. 147, care crede în mod similar că îngerii care îi protejează pe cei mici sunt cei mai apropiați de tronul lui Dumnezeu.

acest pasaj și restul Scripturii, în care îngerii care se grăbesc să le vină în ajutor copiilor lui Dumnezeu și să-i mângâie nu sunt în nici un caz caracterizați ca fiind *numai* cei mai importanți (cf. Psalmul 91:11; Evrei 1:14); ci mai degrabă ca „îngerii Lui, *inclusiv* cei mai importanți” (cf. Daniel 12:1; Luca 1:26); și *b.* modificatorul „lor” (din expresia „îngerii lor”) nu trebuie explicat, cum fac unii interpreți⁶⁵⁰, în sensul că este vorba *numai* de îngerii copiilor, fiindcă această concepție nu face dreptate tranziției contextuale de la expresia „niște copilași” la „cei care devin ca niște copilași” (vezi mai ales v. 3 și 4). Cu siguranță că sunt *incluși* aici și copilașii!

Prin urmare, care interpretare poate fi considerată cea corectă? Eu nu am putut găsi vreo explicație mai bună a acestui pasaj decât cea oferită de Calvin în comentariul său la *O armonie a evangheliștilor Matei, Marcu și Luca*. El interpretează cuvintele lui Isus în sensul că „nu este un fleac să-i disprețuiești pe cei care au ca tovarăși și prieteni niște îngeri... De aceea, noi trebuie să ne ferim să le disprețuim mântuirea, pe care au fost trimiși să o ducă la bun sfârșit chiar îngerii... Grija pentru întreaga Biserică este lăsată în seama îngerilor care trebuie să-l asiste pe fiecare după cum o cer nevoile lui”.

La această observație A. Kuyper⁶⁵¹ adaugă alte două idei semnificative: *a.* Matei 18:10 nu subliniază că îngerii Îi vorbesc lui Dumnezeu în favoarea noastră, ci mai degrabă că ei au grijă de aleșii Lui; și *b.* cu toate acestea, purtarea de grijă și vegherea îngerilor asupra copiilor lui Dumnezeu nu are doar un caracter mecanic sau arbitrar.

Din contră, așa cum reiese din pasaje ca Luca 15:10 („este bucurie înaintea îngerilor lui Dumnezeu pentru un singur păcătos care se pocăiește”) și 16:22 („Lazăr... a fost dus de îngeri în sânul lui Avraam”), îngerii poartă pe inimă nevoile copiilor lui Dumnezeu, sunt profund interesați de ei și îi iubesc. La toate acestea, eu aș adăuga: Oare nu arată și pasaje ca Daniel 10:11; Luca 2:13, 14; 1 Petru 1:12 și Apocalipsa 5:11, 12 în aceeași direcție?

Conform Scripturii

ÎNGERII SUNT:

- A: însoțitorii lui Cristos (2 Tesaloniceni 1:7), Capul lor înălțat (Efeseni 1:21, 22; Col. 2:10)
- B: Aducătorii veștii bune privitoare la mântuirea noastră (vezi comentariul la Luca 2:14; 24:4; Fapte 1:11; 1 Timotei 3:16)
- C: Coriștii cerului (Luca 15:10; 1 Corinteni 13:1; Apocalipsa 5:11, 12)
- D: Apărătorii copiilor lui Dumnezeu (Psalmul 34:8; 91:11; Daniel 6:22; 10:10, 13, 20; Matei 18:10; Fapte 5:19; 2 Tesaloniceni 1:7–10; Apocalipsa 12:7), deși aceștia din urmă sunt mai mari în rang decât ei și îi vor judeca (1 Corinteni 6:3; Evrei 1:14)
- E: Exemple de ascultare (Matei 6:10; 1 Corinteni 11:10)
- F: Prieteni ai celor răscumpărați, veghind constant asupra lor, profund interesați de mântuirea lor și slujindu-i în toate modurile posibile, și executori ai judecății lui Dumnezeu asupra dușmanului (Matei 13:41; 25:31, 32; Luca 15:10; 16:22; 1 Corinteni 4:9; Galateni 3:19; 2 Tesaloniceni 1:7; 1 Petru 1:12; Evrei 1:14; Apocalipsa 20:1–3).

⁶⁵⁰ De ex., W. C. Allen, *op. cit.*, p. 196.

⁶⁵¹ Vezi cartea sa, *De Engelen Gods*, Kampen, 1923, p. 280, 281.

Cuvintele: **11. Fiindcă Fiul omului a venit să mântuiască ce era pierdut** (vezi v. 11 din A.V.) lipsesc din cele mai bune manuscrise și au fost luate probabil din Luca 19:10.

Faptul că Dumnezeu este într-adevăr un Tată iubitor, Unul care se îngrijește cu dragoste de turma Sa, folosind îngeri și alte mijloace pentru a-Și duce la bun sfârșit planurile bune, introduce parabola *Oii pierdute*. Această parabolă se află și în Luca 15:3–7, într-o formă mult mai extinsă. Aici, având în vedere introducerea care menționează cârtirea fariseilor și a cârturarilor din cauză că Isus i-a primit pe păcătoși și lecția adăugată din versetul 7, care pomeneste de cele „nouăzeci și nouă de persoane neprihănite”, devine clar că trebuie să se dea un sens figurat acestor nouăzeci și nouă. Lucrul acesta nu este dificil și este surprinzător că întrebarea: „Cine sunt cei nouăzeci și nouă?” a dus la o diferență de opinie atât de mare.

Cu toate acestea, în Matei 18 nu trebuie să facem față acestei întrebări, fiindcă aici *întregul* accent este pus pe acea *singură* oaie care s-a pierdut. Cele nouăzeci și nouă sunt pomenite doar ca un fel de fundal, făcând ca atenția dată acelei singure oi rătăcite să fie cu atât mai mare.

Isus spune: **12. Ce credeți?** Această întrebare poate fi privită ca una menită să capteze toată atenția ascultătorilor, obținând din partea lor aprobarea imediată și completă a ceea ce are de gând să spună Isus, anume: **Dacă un om are o sută de oi și se rătăcește una din ele, nu lasă el pe cele nouăzeci și nouă pe munți și se duce să caute pe cea rătăcită?**⁶⁵² Faptul că cel puțin unii dintre ascultători erau familiarizați cu ideea că Dumnezeu este Păstorul poporului Său (vezi mai ales Psalmul 23) a făcut probabil ca ei să înțeleagă imediat despre ce este vorba.

În legătură cu acest subiect general și de felul în care se referă la el Isus în altă parte, arătând că și în această privință Tatăl și El sunt una, vezi ce s-a spus anterior în legătură cu 9:36, cât și C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 97–132. Cu siguranță că păstorul își va lăsa cele nouăzeci și nouă de oi pe munți și se va duce după cea una care s-a

⁶⁵² Observați caracterul dramatic al scenei zugrăvite. Mai întâi, noi avem o propoziție condițională plină de vioiciune (din clasa a treia), care este introdusă în protază de *ἐάν*, urmat de *γένηται*, persoana a III-a, singular, aorist, subjonctiv al lui *γίνομαι* („Dacă un om are” sau „ar avea”) și de către *πλανηθή*, persoana a III-a aorist, subjonctiv, pasiv al lui *πλανάω* („Se rătăcește”; cf. „planetă”, stea rătăcitoare). Interesul este trezit și este mărit de întrebarea care solicită asentimentul publicului. Întâmplarea care urmează devine de domeniul prezentului în mintea ascultătorilor, care, cum ar veni, se identifică cu oia rătăcită. Ce e de făcut? Apodoză furnizează răspunsul, care este sugerat de întrebarea: „Nu lasă el pe cele nouăzeci și nouă pe munți?”

Este folosită acum negarea *οὐχί*, urmată în mod corespunzător de persoana a III-a, singular, viitor, indicativ, activ (*ἀφήσει*) al lui *ἀφίημι* („nu va lăsa el”). Ascultătorii pricep imediat că păstorul va pleca într-adevăr, lăsând în urmă cele nouăzeci și nouă de oi. „Plecând”, spune Isus (folosindu-l pe *πορεύεις*, aorist, participiu al lui *πορεύομαι*), se creează o altă situație care trebuie să ducă la o nouă acțiune, anume „să caute” (*ζητεί*, persoana a III-a singular, indicativ prezent, activ al lui *ζητέω*) pe cea rătăcită (*τὸ πλανώμενον*, acuzativ, singular, neutru, prezent, pasiv, participiu al lui *πλανάω*). Combinația dintre participiul aorist și participiul prezent are ca rezultat întrebarea: „Nu se duce el să caute pe cea rătăcită?” În versetul 13 apare o altă propoziție condițională plină de vioiciune la viitor, care începe într-un mod similar cu *ἐάν γένηται* în protază, urmat de această dată de *εἴρῃν* *αὐτό*; prin urmare: „Și dacă i se întâmplă s-o găsească” (literal) duce la o apodoză care nu este, ca în versetul 12, o întrebare pusă publicului, ci o afirmație foarte puternică și solemnă, așa cum ni se arată prin *ἀμὴν λέγω* („adevărat vă spun”), vezi cele referitoare la 5:18.

rătăcit. Aceasta este exact ceea ce face în mod constant Iehova. Oare nu a venit și Isus ca să facă tocmai acest lucru? Nu este și ceea ce trebuie să facă și ucenicii, în loc să-și concentreze atenția asupra măreției lor viitoare (v. 1)?

Continuarea: 13. **Și dacă i se întâmplă s-o găsească, adevărat vă spun că are mai multă bucurie de ea, decât de cele nouăzeci și nouă care nu se rătăciseră.** Isus spune „dacă”, fiindcă existe situații în care o oaie pierdută nu poate fi recuperată. E posibil ca ea să fi pierit sfâșiată de lupi sau din alte motive. În același fel, nu toți cei care i-au aparținut bisericii vizibile și au umblat pentru o vreme *în aparență* pe calea Domnului, arătând însă mai târziu că nu Îl iubesc pe Dumnezeu, pot fi recuperați. Pe de altă parte, dacă păstorul găsește în cele din urmă oaia pierdută, el se va bucura de ea mai mult decât de cele nouăzeci și nouă care nu se rătăciseră. El se bucură nu numai pentru că a găsit ce a pierdut. Pentru el nu se pune doar problema recuperării unei pierderi materiale. Departe de el așa ceva! Dacă are o inimă adevărată de păstor, atunci se va și bucura, mai ales de, bucuria oii.

Fraza rostită de Cristos nu este o întrebare, nici măcar o afirmație simplă; ea este o declarație foarte solemnă, introdusă prin „Amin (vezi comentariul la 5:18) vă spun vouă”. Bucuria regăsirii acelei oi este mai mare decât cea pricinuită de celelalte nouăzeci și nouă. Mulțumirea de a fi putut face un bine este mult mai mare decât cea de a fi un simplu proprietar!

Isus continuă: 14. **Tot așa, nu este voia Tatălui vostru celui din ceruri să piară unul măcar din acești micuți.** Într-o strânsă legătură cu versetele precedente, noi trebuie să tragem concluzia că ceea ce spune Isus atât de răspicat este că Tatăl din cer este categoric interesat de fiecare din oile Lui, da, chiar și de fiecare dintre cele care s-au rătăcit. Trimițându-Și Fiul în lume, El salvează oi rătăcite. Aceasta este *plăcerea* Lui. Vezi Luca 15:7, 20, 22–24. Și Fiul face același lucru. Vezi Matei 9:12, 13; Luca 19:10; Ioan 10:11, 14. Și ucenicii ar trebui să fie angajați în acest tip de lucrare. Vezi Matei 9:36–10:1; Ioan 4:35.

Aici este descoperit un adevăr foarte liniștitor. Faptul că voia lui Dumnezeu este ca nici unul să nu piară, ci toți să fie mântuiți, că acest lucru Îl *încântă* chiar, este doctrina care răzbate din întreaga Scriptură. În armonie cu acest lucru, vezi următoarele pasaje: Deuteronom 5:29; Psalmul 81:13; Isaia 45:22; 48:18; Ezechiel 18:23, 32; 33:11; Matei 11:28, 29; Ioan 7:37; 2 Petru 3:9; Apocalipsa 22:17. Vezi și cele referitoare la Matei 9:37, 38 și 23:37 (cf. Luca 13:34).⁶⁵³

Dragostea recuperatoare implică iertare. La fel și următorul subpunct:

2. *Arătați un spirit iertător față de toți*

a. *La disciplina bisericească trebuie să se recurgă doar în ultimă instanță: „Dacă fratele tău a păcătuit împotriva ta, du-te și mustră-l între tine și el singur...”. Pașii disciplinării.*

⁶⁵³ Un material excelent referitor la acest subiect poate fi găsit în J. Murray și N. B. Stonehouse, *The Free Offer of the Gospel*, Phillipsburg, 1948; și de asemenea în dizertația doctorală a lui A. C. De Jong; în *The Well-Meant Gospel Offer*, publicat în Franeker, s.d.; și în L. Berkhof, *Systematic Theology*, p. 397, 398. Eu nu sunt de acord cu afirmația lui Lenski (*op. cit.*, p. 676) că versetul 14 exclude ideea de respingere. Trebuie să se facă o distincție între voia secretă (decretivă) și cea revelată. Cu siguranță că rămân totuși o mulțime de mistere. Însă nu este tocmai faptul că Dumnezeu a prevăzut respingerea

15. Dacă fratele tău a păcătuit împotriva ta, du-te și mustră-l între tine și el singur. Isus și-a avertizat ucenicii împotriva răului de a-i ispiti pe alții să păcătuiască. În loc să devină cauza căderii cuiva, fiecare copil al lui Dumnezeu ar trebui să-și propună să caute oia care s-a rătăcit și s-o aducă înapoi la turmă. Însă să presupunem că pantoful este pe celălalt picior. Să presupunem că eu însumi nu sunt cel care a păcătuit, care l-a făcut pe altul să cadă în păcat, ci cel împotriva căruia s-a păcătuit, ce se întâmplă în acest caz? Răspunzând la această întrebare, Domnul începe prin a spune: „Dacă fratele tău a păcătuit împotriva ta...”.

S-au purtat multe discuții pe tema expresiei „împotriva ta”. A scris oare Matei acest lucru? A spus oare Isus așa ceva? Sau ar trebui oare ca expresia respectivă să fie omisă, având în vedere faptul că cele mai vechi și mai bune manuscrise o omit? Cei care sunt interesați de detalii, ar trebui să consulte nota de subsol.⁶⁵⁴ Părerea mea este următoarea: marea întrebare nu este dacă să se păstreze sau să se omită expresia. Chiar și atunci când cuvintele respective sunt omise, iar textul sună astfel: „Dacă fratele tău a păcătuit, du-te și mustră-l între tine și el singur”, oare îndemnul de a avea o înțelegere *privată* cu el nu favorizează cumva presupunerea că păcatul la care se face referire avea și el un caracter *privat*? Pasaje ca 1 Corinteni 5:1–5 și Galateni 2:11–14 (vezi C.N.T. la acest din urmă text) arată cum trebuie abordate păcatele care nu sunt de o natură strict privată. Compară cu 1 Timotei 5:20. De asemenea, oare contextul nu favorizează păstrarea expresiei „împotriva ta”, indiferent că apare în mod explicit, sau că e doar sugerată? Observați versetul 21: „Atunci Petru s-a apropiat de El și i-a zis: „Doamne, de câte ori să iert pe fratele meu când va păcătui împotriva mea? Până la șapte ori?” E ca și cum ar spune: „Știu ce am de făcut atunci când fratele meu păcătuiește împotriva mea, însă *cât de des* trebuie să fac acest lucru?” Ceea ce ar putea fi cel mai puternic argument, este derivat din pasajul paralel, Luca 17:3, 4. Aici, în versetul 3, expresia „împotriva ta” este omisă, însă, cu toate acestea, este puternic sugerată, așa cum indică versetul 4, unde ea apare. De aceea, eu cred că cuvintele „împotriva ta” puteau foarte bine să fie prezente în textul original, însă chiar dacă nu

cu obstinație (din partea multora) a dragostei Sale intense și pline de îndurare un factor care să explice, într-o cât de mică măsură, decretul respingerii? Vezi Isaia 5:1–7. Cu privire la respingere în sine, vezi Luca 22:22. Pentru alegere și respingere, vezi Romani 9. Cele mai bune pagini pe care le-am citit despre elucidarea, pe cât posibil, a doctrinei respingerii se află în cartea lui H. Bavinck, *The Doctrine of God*, Grand Rapids, 1955, p. 396, 397.

⁶⁵⁴ În mod firesc, A.V., bazându-se pe Textus Receptus, reține această expresie. În rest, Lenski scrie că expresia este „puternic atestată din punct de vedere textual” (*op. cit.*, p. 678), în timp ce F. W. Grosheide, în lucrarea sa *Commentaar op het Nieuwe Testament, Het Heilig Evangelie volgens Mattheus*, Kampen, 1954, p. 282, consideră că expresia „împotriva ta” nu face parte din text, spunând: „ea lipsește din Codex Sinaiticus și din Codex Vaticanus”. H. Ridderbos, *op. cit.*, p. 45, respinge expresia în comentariul său, însă adaugă o precizare într-o notă de subsol, anume, „dacă textul unor manuscrise – «dacă fratele tău a păcătuit împotriva ta» – nu este cel corect”. În traduceri englezești moderne, printre cei care păstrează expresia sunt Williams, Beck, R.S.V. și Phillips. Printre cele care o resping sunt N.A.S., N.E.B. și The Jerusalem Bible.

Dacă problema aceasta ar trebui să fie decisă numai pe baza criticii textuale externe, atunci probabil că expresia ar fi respinsă. Însă cu siguranță că aceasta nu ar fi o regulă bună de urmat. În mod înțelept, cred eu, Noul Testament în greacă (A-B-M-W) păstrează cuvintele respective, deși le pune în paranteze și arată astfel că există „o îndoială considerabilă” cu privire la autenticitatea lor.

erau, ele sunt subînțelese.⁶⁵⁵ Cu toate acestea, deși Isus vorbește aici despre ofense private, cerința de bază de a arăta dragoste și un spirit iertător față de toți face să fie rezonabil să se afirme că, de câte ori interesele Bisericii o cer sau o permit chiar, regula din Matei 18:15 ar trebui să se aplice și în cazul păcatelor publice. Însă specificarea „de câte ori interesele o cer” etc. este importantă! Galateni 2:11–14 nu trebuie ignorat! Vezi spusele lui Jean Calvin despre acest pasaj.

Cuvântul *păcat* („dacă fratele tău a păcătuit împotriva ta”) este de o natură foarte generală, așa că sensul întregii propoziții condiționale este următorul: „Dacă un membru al părtășiei creștine greșește în mod evident, astfel încât conduita sa față de tine este în mod clar în dezacord cu cerințele legii sfinte a lui Dumnezeu, așa cum este ea exprimată în 7:12; 22:39; Marcu 12:31...”.

Propoziția a doua, și totodată cea conclusivă, este următoarea: „Du-te și arată-i că a greșit...”.⁶⁵⁶ Isus vrea să spună că fratele ofensat trebuie să meargă în spiritul dragostei frățești și să-i arate celui alt cu ce a greșit, și acest lucru nu – cu siguranță în nici un caz – cu scopul de a primi satisfacție pentru o supărare personală, ci mai degrabă în interesul celui care l-a ofensat, pentru ca să se poată pocăi și să poată cere și obține iertarea. Nu se spune dacă fratele ofensat trebuie să facă o singură vizită sau mai multe, și acest lucru poate depinde de circumstanțe. Pentru a cruța onoarea fratelui care a greșit, Isus adaugă faptul că o asemenea întrevvedere trebuie să aibă loc „între tine și el singur”, adică, în particular. Trebuie să existe o confruntare frățească „privată”, un *tête à tête*. Olandezii și germanii folosesc adesea o expresie care vine tradusă în felul următor: „între patru ochi”.

Dacă te ascultă, l-ai câștigat pe fratele tău. Isus continuă într-o manieră la fel de afectuoasă. L-ai câștigat (sensul este *îl vei câștiga*) pe fratele tău: tu vei fi un instrument în mâna lui Dumnezeu în vederea salvării fratelui tău pentru Împărăție. Cf. Proverbe 11:30; 1 Corinteni 9:19–22; Galateni 6:1; 1 Petru 3:1.

Mustrea din versetul 15 este cu atât mai potrivită cu cât și cel împotriva căruia s-a greșit este în fond un păcătos, unul care ar trebui să se examineze mai întâi pe sine (7:3, 4; 1 Corinteni 11:28; cf. Psalmul 139:23, 24). *Autodisciplinarea*, care dacă este făcută corect duce întotdeauna la smerire, trebuie să preceadă și să acompanieze *disciplinarea mutuală*. *Disciplinarea de către biserică*, văzută sub aspect negativ, trebuie să rămână ultimul remediu. Obiecția adusă acestei linii exegetice ar putea fi că în Matei 18 Isus trece instantaneu la disciplinarea mutuală, fără măcar să fi menționat mai întâi autodisciplinarea. Însă este oare adevărat acest lucru? Vezi 18:8, 9; cineva ar putea spune chiar afirma asta, vezi 18:1–14. O predică bazată pe Matei 18:1–20 și având ca temă *Disciplinarea creștină*, iar ca „subpuncte” *autodisciplinarea*, *disciplinarea mutuală* și *disciplinarea bisericească* ar urma linia discursului lui Cristos.

Isus continuă: **16. Dar dacă nu te ascultă, mai ia cu tine unul sau doi inși...** „Dacă păcătosul refuză să admită că a greșit și să se pocăiască, nu renunța imediat”, ar spune

⁶⁵⁵ Vezi și W. C. Allen, *op. cit.*, p. 199, nota textuală excelentă despre Matei 18:15.

⁶⁵⁶ Pentru o discuție detaliată a sensului verbului *ἐλέγχο* (aici *ἐλέγξον*, persoana a II-a, singular, aorist, activ, imperativ) vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, nota de subsol 200, de la p. 324, 325 (cele referitoare la Ioan 16:8).

Isus, cum ar veni. De dragul lui, continuă să lucrezi cu el. Inima Celui care a rostit cuvintele din 23:37 și Pilda smochinului neroditor (vezi mai ales Luca 13:8) se arată din plin aici cu toată pledoaria sa plină de dragoste și răbdătoare.

Fratele ofensat este îndemnat să-l viziteze din nou pe cel care a greșit față de el. El trebuie să aleagă cu grijă o persoană sau două și să o ia cu el – hotărând el singur numărul. Cât de înțelept este acest îndemn! Domnul Isus Cristos, prevăzând evoluția viitoare a Bisericii, stipulează o procedură disciplinară care merită toată admirația și respectul nostru. Oricine care studiază acum aceste reguli în ansamblul lor (vezi mai ales v. 15-17), trebuie să fie șocat de caracterul lor înțelept și practic. De exemplu, un membru al unei biserici care este de părere că are o plângere împotriva unui frate, citind aceste reguli și observând că dacă eșuează în încercarea sa privată trebuie să implice o altă persoană sau mai multe care să meargă cu el, se va întreba probabil: „Este oare cazul meu atât de serios încât să merite să mai iau cu mine alte persoane cu o judecată sănătoasă, sau poate că fac un munte dintr-un mușuroi?”

Principalul motiv pentru care este necesar să se mai ia unul sau doi frați este cel prezentat în cuvintele citate din Deuteronom 19:15: **pentru ca orice vorbă⁶⁵⁷ să fie sprijinită pe mărturia a doi sau trei martori.**⁶⁵⁸ Cf. Ioan 8:17; 2 Corinteni 13:1; 1 Timotei 5:19; Evrei 10:28.

Trebuie să se pună întrebări și să se dea răspuns la ele. Dacă se consideră de către cei doi sau trei – persoana care pretinde că i s-a greșit plus martorii pe care i-a adus cu ea – că s-a comis într-adevăr un rău substanțial, trebuie să se facă din nou uz de o persuasiune fermă dar frățească pentru a convinge păcătosul de greșeala sa și pentru a-l aduce la pocăință și mărturisire. S-ar putea să fie mai ușor pentru două sau trei persoane să izbutească decât pentru una singură. Se înțelege de la sine că dacă eforturile vizitatorilor sunt încoronate de succes păcătosul va fi câștigat.

Însă, există totuși posibilitatea ca el să nu poată fi câștigat. În această situație, cazul trebuie raportat Bisericii. Atunci, cei care l-au însoțit pe fratele ofensat vor putea confirma că lucrurile stau chiar așa cum spune el: că s-au folosit metode ferme dar frățești în încercarea de a-l convinge pe cel greșit de păcatul lui și de a-l aduce la pocăință și mărturisire, însă că aceste eforturi au dat greș. Acest lucru arată de ce a fost nevoie ca vizita celor doi sau trei să urmeze după întrevvedere privată.

Prin urmare, dacă acești doi sau trei nu izbutesc, urmează din păcate al treilea pas, care a fost pregătit în mod corespunzător: **17. Dacă nu vrea să asculte de ei, spune-l Bisericii.** Termenul „biserică” trebuie luat aici cu sensul de „părtășie locală și organizată a credincioșilor”. Pe baza principiilor pe care le-a stabilit Isus însuși, Noul Testament evită cu atenție două extreme în care au căzut unii mai târziu. Pe de o parte, există

⁶⁵⁷ Deși sensul lui *ῥῆμα* este în esență „cuvânt spus”, „rostire” (Matei 12:36; 27:14), împreună cu echivalentul său eвреiesc dobândește sensul secundar de *lucru, chestiune, eveniment*.

⁶⁵⁸ Textul ebraic din Deuteronom 19:15 înseamnă literal: „Pe gura [adică, pe mărturia venită din gura; de aceea, pe dovezile] a doi sau trei martori să se bazeze lucrul”. Septuaginta inserează „tot” (*πᾶν ῥῆμα*: totul). Este clar că deosebirea ușoară pe care o face Matei nu este de natură materială. Regula exprimată în ebraică trebuia să se aplice în *fiecare* caz. Iar fraza lui Matei: „orice vorbă să fie sprijinită pe mărturia a doi sau trei martori” are același sens ca și cea în ebraică, mult mai completă.

extrema minimalizării slujbei și autorității apostolilor și a prezbiterilor. Vezi Matei 10:1, 40; Fapte 15:6; 20:28a; 1 Tesaloniceni 5:12, 13; 1 Timotei 5:17; Evrei 13:17. Pe de altă parte, suntem păziți de extrema micșorării poziției înalte pe care o are în ochii lui Dumnezeu întreaga congregație, ca și cum ea ar fi lipsită de maturitate; ca și cum trupul format din toți credincioșii, indiferent că este văzut ca organism *local* (ca aici în 18:17), sub aspect denominațional sau universal, nu ar avea vreun „cuvânt de spus” în chestiuni cum ar fi disciplina sau altele; și ca și cum ar fi privilegiul autorităților ecleziastice să domnească cu aroganță, ca niște „dumnezei de tinichea” (vezi 1 Petru 5:3 în traducerea Phillips; cf. III Ioan 9).

În legătură cu acest lucru, merită studiate cu atenție pasajele următoare: pe lângă 1 Petru 5:3 și Matei 18:1–4 (vezi explicația dată mai sus); 20:20–28; Fapte 15:22 („Atunci apostolii și prezbiterii și întreaga Biserică au găsit cu cale...”); 20:28b. Cu siguranță, „autoritățile” bisericești trebuie să aibă rolul conducător. Și aici (v. 18), apostolii – mai târziu bătrânii – trebuie informați despre problema disciplinară care nu a fost rezolvată până acum. Însă, la momentul potrivit, nu trebuie ei să ceară întregii adunări să se roage, împreună cu acești indivizi implicați, ca Domnul să le dea har și înțelepciune în această problemă atât de importantă? Nu este oare chiar posibil ca adunarea să se gândească la cineva din afara grupului lor, la o persoană foarte înțeleaptă, experimentată și evlavioasă din sânul Bisericii care ar putea să soluționeze cazul? Cu siguranță că nu *toată* înțelepciunea este în „bătrâni”, „sedințe”, „comitete”, „prezbiteri”, „clase”, „adunări speciale sau generale” sau cum ar mai putea fi numite. Fără a-și micșora în vreun fel responsabilitatea sau a-și lăsa deoparte autoritatea, nu ar trebui oare ca acești supraveghetori să recunoască autoritatea *întregului* trup al credincioșilor (aici organizați în adunare locală) în probleme importante? Nu este oare tocmai acesta sensul clar al expresiei: „spune-l Bisericii”?

Isus continuă: **Și dacă nu vrea să asculte nici de Biserică, să fie pentru tine ca un păgân și ca un vameș.** Nu că Isus ar fi disprețuit vameșii sau ar fi avut ceva cu ei. Cât despre atitudinea Sa față de neevrei, vezi 8:11; iar față de vameși, vezi 9:10–13. Însă așa cum păgânii și vameșii care sunt neconvertiți trebuie să fie considerați niște persoane care sunt în afara Împărăției lui Dumnezeu, la fel și această persoană nepocăită trebuie văzută ca una care aparține aceleiași categorii. Din cauza încăpățănării ei, și-a pierdut dreptul la apartenența la Biserică și a devenit acum datoria dureroasă a Bisericii să facă această declarație – pentru ca până și această măsură severă a excluderii să poată avea ca rezultat, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, convertirea sa (1 Corinteni 5:5; 2 Tesaloniceni 3:14, 15). Observați expresia „nici de Biserică”, indicând onoarea pe care i-a făcut-o Dumnezeu Bisericii (Matei 16:18 „Biserica Mea”, cf. Fapte 20:28b; Efeseni 1:23) și caracterul dureros al respingerii mustrării ei.

Lipsa de disciplină este un blestem pentru orice biserică. Trebuie să existe anumite reguli privitoare la credință și conduită. În mod cert, biserica nu are dreptul de a șabloniza viețile membrilor ei, astfel încât libertatea să fie azvârlită pe geam afară, fariseismul să reînvie, iar erezia din Colose (Coloseni 2:20, 21) să se repete. Însă există, în fond, câteva principii largi, clar afirmate în Scriptură și formulate în pasaje binecunoscute ca Matei

5:43-45; 10:32, 33; 11:28-30; 16:24, 25; 22:37-40; Ioan 13:34; Romani 10:9; 12:1, 2, 21; 13:14; 1 Corinteni 14:1a și multe altele; principii care, cum ar veni, rezumă totalitatea voii lui Dumnezeu pentru oameni. Este privilegiul și datoria bisericii să prezinte aceste principii și să pretindă ca membrii ei să se străduiască, cu ajutorul lui Dumnezeu, să le aplice în viața lor de zi cu zi și în gândirea lor. Încălările lor grosolane și repetate, neurmte de pocăință, nu pot fi tolerate. Este de datoria bisericii ca întreg, așa cum este ea reprezentată de cei pe care i-a chemat Domnul să o conducă, să *lege*, adică să *interzică* violarea acestor principii, și să *dezlege*, adică să *permită* tot ce este în armonie cu ele. Este subînțeles dreptul la *excludere* sau *excomunicare* din biserică și dreptul *reprimirii* în caz de pocăință. Acesta este motivul pentru care Isus, vorbind acum la plural și referându-se la apostoli ca și grup (aceștia reprezentând la rândul lor biserica), repetă acum ce i-a spus mai înainte (16:19) numai lui Petru. El spune: **18. Adevărat vă spun, că orice veți lega pe pământ, va fi legat în cer; și orice veți dezlega pe pământ, va fi dezlegat în cer.** Introducerea solemnă – vezi cele referitoare la 5:18 – indică faptul că Domnul privea și privește încă disciplina, așa cum este ea descrisă în 18:15-18, ca pe un lucru foarte important. Neglijarea ei înseamnă distrugerea completă a bisericii ca mijloc puternic de răspândire a luminii Evangheliei printre membrii ei și printre cei nemântuiți. Vezi Apocalipsa 2:5. Nu trebuie să existe nici o îndoială în privința faptului că, așa ca în Ioan 20:23 (observați expresia „ucenicii” din versetul 20 și „cei doisprezece” din versetul 24), aceste cuvinte le erau adresate ucenicilor sau apostolilor.

Continuarea: **19. Vă mai spun iarăși, că, dacă doi dintre voi se învoiesc pe pământ să ceară un lucru oarecare, le va fi dat de Tatăl Meu care este în ceruri.** Observați în versetul 18 și din nou în versetul 19 combinația „pământ... cer”. În ambele cazuri există o armonie perfectă între ceea ce se face pe pământ de către o biserică conștiințioasă și ceea ce are loc în cer, prima acțiune precedând-o pe a doua. Conform versetului 18, disciplina exercitată pe pământ este confirmată în cer; conform versetului 19, rugăciunea rostită pe pământ primește răspuns de la „Tatăl din ceruri” al lui Cristos. Cu privire la această expresie („Tatăl Meu...”) și altele similare, vezi p. 261, 295, 342, 489.

În armonie cu contextul precedent, cererea comună la care se referă versetul 19, deși acoperă un teritoriu vast – observați „*orice veți cere*” –, se referă mai ales la rugăciunea pentru înțelepciune în privința unor probleme de disciplină. Este dată asigurarea că și dacă într-un anumit loc părtășia credincioșilor se limitează la numai două persoane, atunci când ele sunt de acord una cu cealaltă, pot beneficia categoric de călăuzirea pe care au cerut-o. Nu mai trebuie adăugat că o asemenea rugăciune trebuie să fie în armonie cu caracteristicile rugăciunii adevărate pe care le prezintă Isus în altă parte. Ea trebuie să fie expresia unei credințe umile și ca a unui copil (7:11; 17:20; 18:3; cf. 21:22). Ea trebuie să fie caracterizată de sinceritate, absența unor motive ascunse (6:5), de perseverență (7:7) și de dragoste față de toți cei implicați (5:44). Ea trebuie să se supună voii suverane a lui Dumnezeu (6:10b), „nu cum voim noi, ci cum voiești Tu” (cf. 26:39). Ea trebuie să fie făcută în numele lui Cristos (vezi v. 20; cf. Ioan 15:16).

Ca o confirmare a cuvintelor din versetul 19 (observați „căci”), Isus continuă: **20. Căci acolo unde sunt doi sau trei adunați în Numele Meu, sunt și Eu în mijlocul**

lor. Expresia „doi sau trei” este o dezvoltare a lui „doi” din versetul precedent. Domnul îi asigură din nou pe ucenicii Săi că adunarea credincioșilor în vederea rugăciunii și a închinării nu trebuie să fie „o aglomerare de închinători”. Chiar și doi sau trei vor primi o binecuvântare atât timp cât se adună în numele Lui, adică într-o părtășie strânsă cu El; de aceea, având ca bază a apropierii lor de Dumnezeu lucrarea Sa de ispășire, adunându-se la îndemnul Lui, și în armonie cu ceea ce a revelat El despre Sine. Pentru conceptul „nume”, vezi și cele referitoare la 6:9; 7:22; 10:22, 41, 42; 12:21; 18:5.

Promisiunea este: „Sunt și Eu în mijlocul lor”. Expresia „Iehova («Dumnezeu» sau «Eu») în mijlocul vostru («ei», «nostru»)” este asociată în general în Scriptură cu dăruirea puterii, a călăuzirii, a protecției și a mângâierii: „pentru a ajuta, a mângâia și a binecuvânta”. Vezi pasaje ca Psalmul 46:5; Isaia 12:6; Ieremia 14:9; Osea 11:9; Țefania 3:5, 15, 17; Zaharia 2:10. Similară este expresia „Eu sunt («voi fi») cu voi” (Geneza 28:15; Deuteronom 31:6; Iosua 1:5; Judecători 6:16, etc. Noi putem de aceea foarte bine să tragem concluzia că în pasajul de față sensul este același. În acest sens favorabil este Isus prezent din punct de vedere spiritual în mijlocul poporului Său adunat pentru a se ruga și a se închina.

Foarte mângâietor este și faptul că Iehova – și acest lucru este adevărat și cu privire la Isus Cristos – deși mareț și infinit, coboară prin dragostea Sa plină de bunătate la ceea ce este mic, slab, umil și în general disprețuit de lume (Judecători 6:15, 16; 7:7; Psalmul 20:7; Isaia 1:8, 9; 57:15; Țefania 3:12; Matei 18:10; Luca 12:32; 1 Corinteni 4:11–13). Acest lucru explică afirmația „acolo unde sunt doi sau trei adunați, etc.” Vezi și cele referitoare la Matei 1:23, p.129, 130.

Pilda robului nemilostiv

1. Ocazia: Întrebarea lui Petru și răspunsul de tip rezumat al lui Cristos

21. Atunci Petru s-a apropiat de El și I-a zis: „Doamne, de câte ori să iert⁶⁵⁹ pe fratele meu când va păcătui⁶⁵⁹ împotriva mea? Până la șapte ori?” În contextul de față, adverbul „atunci” înseamnă probabil „la scurt timp după aceea”, de vreme ce pare să existe o legătură strânsă între problema prezentată în versetul 15 („Dacă fratele tău a păcătuț împotriva ta...”⁶⁶⁰) și întrebarea lui Petru („De câte ori să iert pe fratele meu când va păcătui împotriva mea...?”).⁶⁶⁰ Prin urmare, Petru realizează că trebuie să îl ierte pe fratele care a păcătuț împotriva sa, adică, trebuie să ia inițiativa realizării unei reconcilierii complete; însă *cât de des* trebuie să dea dovadă de această

⁶⁵⁹ Atât ἀμαρτήσῃ, persoana a III-a, singular al lui ἀμαρτάνω, și ἀφῆσω, persoana I, singular al lui ἀφίημι, sunt verbe la viitorul indicativ deliberativ. Observați αὐτῷ, dativul persoanei al cărei păcat este iertat. În greacă, la fel de des ca și în engleză, este sugerat acuzativul păcatului însuși.

⁶⁶⁰ Ar fi greu să se facă apel la adverbul τότε pentru a se sprijini ideea că aici începe un subiect complet nou. El are o mare varietate de sensuri, așa cum va arăta orice lexicon. Firește că acei comentatori care favorizează ideea că versetul 15 se referă la păcat în general (nu la păcatul „împotriva ta”) și care sunt de aceea și de părere că în fiecare caz păcatul public trebuie și el abordat după regula celor trei „pași” menționați în Matei 18, văd numai o legătură vagă între versetul 15 și versetul 21. Părerea opusă I se pare autorului lucrării de față mult mai naturală. Vezi și p. 627-629.

atitudine plină de îndurare, de această dispoziție de dulce rezonabilitate? Trebuie să ierte el de până la șapte ori?

Este posibil ca Petru să fi fost de părere că Isus îl va lăuda pentru mărinimia sa. Dacă da, așteptările sale nu au fost împlinite. Abordarea lui era una greșită. Ea venea din învățătura rabinică și suna de parcă un spirit iertător ar fi fost un bun care poate fi cântărit, măsurat și numărat; de parcă ar fi putut fi contabilizat puțin câte puțin până la o anumită limită bine determinată de unde împărțirea lui ar fi trebuit să înceteze.

22. Isus i-a zis: „Eu nu-ți zic până la șapte ori, ci până la șaptezeci de ori câte șapte. Isus, deși în ce privește maniera în care s-a exprimat părea a fi pe aceeași lungime de undă cu întrebarea privitoare la cantitate a lui Petru, a distrus complet presupuziția de bază a apostolului. El a luat cele două numere perfecte – zece și șapte – le-a înmulțit între ele și apoi a înmulțit încă o dată rezultatul cu șapte.⁶⁶¹

2. Pilda propriu-zisă

a. Un rege îi arată îndurare slujitorului său prin a-i anula datoria imensă

Isus continuă prin a spune o parabolă, o ilustrație: **23. De aceea, Împărăția cerurilor se aseamănă cu⁶⁶² un împărat⁶⁶³ care a vrut să se socotească⁶⁶⁴ cu robii săi.** Aici, „de aceea” înseamnă: din cauză că lucrurile stau așa cum s-a spus în versetul 22, pe tărâmul harului lui Dumnezeu prin Cristos, principiul că persoana iertată trebuie să fie *întotdeauna* gata la rândul ei să le arate un spirit iertător celorlalți este ilustrat după cum urmează. Pentru sensul termenului „Împărăția cerurilor”, vezi cele referitoare la 4:23; 13:43.

„Robii” cu care regele se pregătește să-și încheie socotelile au fost probabil persoane cu rang înalt, poate satrapi sau guvernatori ai unor provincii, a căror îndatorire era să colecteze impozitele regale pe teritoriile sau în domeniile lor și să expedieze aceste sume mari regelui la vremea potrivită. Ei nu puteau fi „sclavi”, deși cuvântul folosit în original are adesea acest sens. Unul câte unul slujitorii erau chemați înaintea regelui.

Continuarea: **24. A început să facă socoteala și i-au adus pe unul care îi datora zece mii de galbeni.** Un galben (talant attic) ca cei la care se face referire aici, valora nu mai puțin de șase mii de dinari. Având ca plată șase dinari pe săptămână (un dinar pentru

⁶⁶¹ Nu se poate determina dacă aici există sau nu vreo aluzie la Geneza 4:24, fie la varianta în ebraică, fie la cea din Septuaginta. El a făcut acest lucru ca să arate că spiritul adevăratei iertări nu cunoaște limite. El este o stare a inimii, nu un calcul. Cineva ar putea foarte bine să se întrebe: „De câte ori trebuie să-mi iubesc soția, soțul, copilul?”, decât să întrebe „De câte ori ar trebui să iubesc?” Toată lumea simte imediat că atunci când Isus a spus „până la șaptezeci de ori câte șapte”, El nu voia să spună de fapt „de exact patru sute nouăzeci de ori, însă nu și de patru sute nouăzeci și unu de ori”. Este clar că intenția Lui a fost să dea de înțeles următoarele: „Iartă fără să te oprești vreodată. Fii bun față de fratele tău... *întotdeauna*”.

⁶⁶² Grecesul *ὡμοιωθη*. Indiferent ce nume i s-ar da acestui aorist, sensul lui este „a devenit ca; prin urmare, este ca”. Vezi și cele referitoare la 13:24; 22:2.

⁶⁶³ În original apare *ἀνθρώπου βασιλεῖ*, o folosire pleonastică a lui *ἀνθρώπου*. Cf. 11:19; 13:45, 52; 21:33; 22:2.

⁶⁶⁴ Observați *συνάβραι*, aorist infinitiv al lui *συνάβρω*: a aborda împreună; de aceea, a aranja. Cuvântul *λόγος* (aici la acuzativ, *λόγουν*) este folosit cu sensul de *evidență, socoteală*; cf. 12:36; 25:19.

fiecare zi lucrătoare, cf. 20:2, 13), unui lucrător i-ar trebui o mie de săptămâni să câștige doar *un singur* talant. Să-l *câștige*! Dacă cineva ar dori să *pună deoparte* aceeași cantitate de bani pentru a plăti o datorie, i-ar lua, firește, mult mai mult timp. Însă, chiar dacă un lucrător ar fi în stare să economisească toți banii câștigați pe tot parcursul vieții sale, el nu ar putea acumula nici măcar zece talanți. Dacă un satrap câștiga de o sută de ori mai mult decât un simplu lucrător, *venitul* său total – nu economiile – din timpul întregii sale vieți s-ar ridica cu greu la o mie de talanți. Însă acest om îi datorează deja regelui zece mii de talanți! Cum a ajuns să datoreze el o asemenea sumă imensă? A golit el oare vistieria regelui, adică a luat banii rezultați din impozite care au fost adunați în provincia sa și trebuia să fie ținuti într-un loc sigur până când regele trimitea după ei? A folosit oare în scopuri proprii și a risipit mari cantități de bani adunați de-a lungul multor ani? Parabola nu răspunde la această întrebare. Ea este irelevantă. Ideea este următoarea: când a apărut înaintea regelui nu avea nici un sfânt; de fapt, era împovărat de o datorie de zece mii de talanți! Dacă valoarea unui talant s-ar estima la o sută de dolari – având în minte rata „inflației” din prezent, ar valora probabil mult mai mult – suma totală datorată s-ar ridica la zece milioane de dolari, o datorie imposibil de plătit. Continuarea: 25. **Fiindcă el n-avea cu ce plăti, stăpânul lui a poruncit să-l vândă pe el, pe nevasta lui, pe copiii lui și tot ce avea, și să se plătească datoria.** Ni se arată adesea de către comentatori că vinderea ca sclavi a datornicilor insolvabili nu era ceva neobișnuit în acele zile și *este chiar menționată în Scriptură*. Prima parte a acestei afirmații este adevărată și nu necesită comentarii suplimentare. În general, pentru a se dovedi ceea ce apare în italice, sunt enumerate următoarele pasaje: Exod 22:3; Levitic 25:39, 47; 2 Regi 4:1; Neemia 5:5; Isaia 50:1; Amos 2:6; 8:6. Aceste pasaje dovedesc într-adevăr acest lucru, presupunând însă că o asemenea *menționare* nu va fi confundată cu *aprobarea* fără rezerve a acestui fenomen. Faptele sunt următoarele: Exod 22:3 vorbește despre un om care s-a îndatorat în urma unui furt. Levitic 25:39 descrie o persoană care a sărăcit și se vinde de bunăvoie ca sclav. 2 Regi 4:1 nu aprobă sclavia, ci doar vorbește despre ea. În Neemia 5:5 (vezi și v. 6) este condamnată vinderea cuiva ca sclav în contul datoriilor sale. Isaia 50:1 arată că nu Dumnezeu l-a vândut pe Israel, ci Israel s-a vândut singur prin fărâdelegile pe care le-a făcut. În cele din urmă, Amos 2:6; 8:6 *condamnă* practica vinderii celor insolvabili.⁶⁶⁵ În afara granițelor Israelului, practica vinderii ca sclavi a celor care nu-și puteau plăti datoriile era comună, și la aceștia se referă parabola. Așadar, prin decret regal se stipulează vinderea acestei persoane oficiale, a familiei sale și a tuturor posesiunilor sale. Procedurile trebuie să aibă *ca scop* plata datoriei. Cuvintele folosite în original (a plăti, să se plătească) indică faptul că datornicul trebuie să „*dea înapoi*” ce datorează: el trebuie să „*restitue*” pe deplin datoria. Firește că acest lucru era de fapt imposibil. Suma care urma să fie pusă în trezoreria regelui după efectuarea vânzării nu ar fi fost decât o picătură din găleată. Atât de uriașă era datoria!

⁶⁶⁵ Pentru mai multe detalii despre acest subiect, vezi C.N.T. la Coloseni și Filimon. Apendicele „Scripture on Slavery”, p. 233–237.

Regele a pronunțat sentința, însă ea nu a fost executată încă. Ce s-a întâmplat mai apoi este relatat în versetul 26. **Robul s-a aruncat cu fața la pământ, i s-a închinat, și a zis...** Slujitorul a fost complet zdrobit de realizarea severității pedepsei iminente. El nu a negat că datora o sumă atât de mare, nici nu a încercat să explice cum a ajuns în această situație îngrozitoare. El era probabil conștient de faptul că scuzele nu ar folosi la nimic. Este important să se observe și că el nu se oferă să plătească măcar în rate. Implicația este în mod clar aceasta: el nu face o asemenea ofertă pentru simplul fapt că nu posedă nimic! După ce se aruncă cu fața la pământ (lit., vezi cele referitoare la 2:11) el imploră: **Doamne, mai îngăduiește-mă⁶⁶⁶, și-ți voi plăti tot.** El trebuia să știe că această promisiune nu poate fi împlinită în nici un caz. Ce nu ar face un om ca să scape dintr-o situație oribilă!

Rezultatul rugăminții de a i se arăta îndurare era următoarea: **27. Stăpânul robului aceluia, făcându-i-se milă de el, i-a dat drumul și i-a iertat datoria.** Pentru „făcându-i-se milă de el”, vezi cele referitoare la 9:36. Numai compasiunea a fost cea care l-a determinat pe stăpânul acesta să-i dea slujitorului său mai mult decât ceruse, anularea completă a datoriei sale imense⁶⁶⁷ și eliberarea sa de sub pedeapsă.

b. *Acest slujitor refuză să anuleze insignifianta datorie a unui alt slujitor*

Aici povestea ia o întorsătură interesantă. Atenția noastră nu mai este reținută de compasiunea regelui sau stăpânului, ci de cruzimea robului iertat a cărui datorie enormă a fost anulată și a cărui pedeapsă a fost suspendată: **28. Robul acela, când a ieșit afară, a întâlnit pe unul dintre tovarășii lui de slujbă, care-i era dator o sută de dinari.** Tocmai slujitorul căruia i s-a arătat o îndurare atât de minunată, după plecarea sa de la rege, se întâlnește cu un alt slujitor care îi datorează o sută de dinari. Comparativ cu suma imensă menționată mai devreme, aceasta era un fleac. Cei o sută de dinari echivalau cu o sumă de șase sute de mii de ori mai puțin față de suma pe care o datorase el. Acum, ce i-a făcut omul care a fost tratat cu atâta bunătate unui alt slujitor, tovarăș cu el? **A pus mâna pe el, și-l strângea de gât⁶⁶⁸, zicând...** Trebuie să se observe că el a început acest act de cruzime (strânsul de gât, etc.) chiar înainte de a vorbi cu tovarășul său. Apoi i-a zis: **Plătește-mi ce-mi ești dator⁶⁶⁹.**

⁶⁶⁶ Verbul folosit este *μακροθύμῃσιν*, persoana a II-a, singular, aorist, imperativ al lui *μακροθυμέω*. Cât despre substantivul cognatic și sinonimele sale, Scriptura vorbește despre *μακροθυμία*, îndelunga răbdare (răbdare manifestată față de alții) a lui *Dumnezeu* (Romani 2:4; 9:22; 1 Timotei 1:16; 1 Petru 3:20; 2 Petru 3:15) și a *oamenilor* (2 Corinteni 6:6; Galateni 5:22; Efeseni 4:2; Coloseni 3:12 etc.) Ea se referă și la *ἀνοχή* lui *Dumnezeu*; îndurare, clemență, suspendarea mâniei (Romani 2:4; 3:26); și la *ὑπομονή* a omului (nu a lui *Dumnezeu*), care înseamnă rezistență, încăpățănare, perseverență (tenacitate față de lucruri): Luca 21:19; Romani 5:3 și urm.; 2 Corinteni 6:4; 1 Tesaloniceni 1:3; 2 Tesaloniceni 1:4 etc. Despre distincția dintre aceste trei noțiuni, vezi și R. C. Trench, *op. cit.*, liii.

⁶⁶⁷ Literal, „a anulat datoria lui”, însă având în vedere contextul precedent, τὸ δάνειον ἀφείκεν *αὐτῷ* trebuie să însemne aici „l-a absolvit de datorie”.

⁶⁶⁸ Observați *ἐπιτελεῖν*, imperfect (probabil inceptiv sau incoativ) al lui *πρίγω* (compară *πρίω*, *πνεύμα* și alte cuvinte grecești referitoare la vânt sau aer).

⁶⁶⁹ Originalul nu este ușor de tradus. Observați *εἰ*, „plătește ce datorezi” nu este o formulă adecvată. Traducerea mult mai literală, „plătește, dacă datorezi ceva”, ar putea fi interpretată în sensul că primul slujitor nu era sigur dacă celălalt îi datora sau nu ceva, lucru care nu poate fi

Reacția celui alt slujitor a fost aproape – nu întocmai – identică cu cea pe care a avut-o mai înainte primul: **29. Tovarășul lui s-a aruncat la pământ, îl ruga și zicea: „Mai îngăduiește-mă, și-ți voi plăti”**. Atât de asemănătoare a fost această a doua pledoarie (v. 29) cu prima (v. 26) încât ar fi trebuit să-i aducă aminte omului care îl strângea pe celălalt de gât de ceea ce spusese și făcuse el cu câteva clipe în urmă. Există doar unele mici diferențe: *a.* înlocuirea expresiei „s-a aruncat la pământ, i s-a închinat și a zis” cu „s-a aruncat la pământ, îl ruga și zicea” și *b.* omiterea lui „tot” din primul caz, deoarece suma mică făcea să devină nepotrivit în această situație. La aceste două diferențe se poate adăuga o a treia, ținând nu de cuvinte, ci de situația schimbată: *c.* în primul caz, promisiunea „Și-ți voi plăti tot” era bombastică. Afirmatia „și-ți voi plăti” este mult mai realistă.

Departa de a permite ca ecoul cuvintelor sale să-l umple de milă, astfel încât să întâmpine acum cu bucurie oportunitatea de a-i trata pe alții așa cum a fost el tratat, primul slujitor a reacționat așa cum ni se relatează în versetul 30. **Dar el n-a vrut⁶⁷⁰, ci s-a dus și l-a aruncat în temniță⁶⁷¹ până va plăti datoria.**

Din cauza datoriei mici, lui nu îi era permis din punct de vedere legal să îl vândă ca sclav pe celălalt, însă avea dreptul să ceară condamnarea lui la închisoare și muncă forțată pentru a-și plăti datoriile.⁶⁷²

c. Rezultatul: În cazul acestui slujitor plin de cruzime, regele pronunță din nou vechea sentință, la care mai și adaugă.

31. Când au văzut tovarășii lui cele întâmplate, s-au întristat foarte mult... În ce privește întristarea, vezi cele referitoare la 17:23. În cazul de față, pentru cine s-au întristat acești tovarășii? Firește că pentru rege, a cărui mărinimie minunată a fost insultată cu atâta grosolanție și al cărui exemplu a fost tratat cu un asemenea dispreț. Și fără îndoială că și pentru celălalt slujitor a cărui pledoarie – probabil justificabilă sau cel puțin de înțeles – a fost respinsă atât de brutal și fără strop de îndurare. Continuarea: **și s-au dus de au spus stăpânului lor toate cele petrecute.** Ei erau convinși că e de datoria lor să meargă și să-i spună regelui toată povestea. Nu era în joc onoarea lui? În plus, nu trebuia pedepsită cum se cuvine ingratitudea și insensibilitatea primului slujitor?

Continuarea: **32, 33. Atunci stăpânul a chemat la el pe robul acesta și i-a zis: „Rob viclean! Eu ți-am iertat toată datoria, fiindcă m-ai rugat”**. Observați cât de dinamică este exclamația „Rob viclean!”, sau, așa cum am putea spune noi astăzi, „Ticălosule”, sau „Nemernicule”. Textul original este foarte răspicat. El pune expresia „toată datoria”

adevărat, pentru că tocmai ea sugerează: *a.* că primul slujitor știa foarte bine că al doilea îi datora ceva, și *b.* că e posibil ca el să nu fi știut exact cât îi datora celălalt. – O altă traducere posibilă ar fi: „Dacă datorezi ceva, ceea ce știi foarte bine, atunci plătește!”

⁶⁷⁰ Observați imperfectul *οὐκ ἠθέλει*, implicând că el nu numai că a refuzat acest lucru, ci a și persistat în refuzul său de a arăta îndurare.

⁶⁷¹ Aici, ceea ce este literal „s-a dus și l-a aruncat în temniță” este probabil un idiom al lui „l-a întemnițat”. Cf. nota de subsol 556 de la p. 531.

⁶⁷² Observați *ἀποδίδωμι*, persoana a III-a, singular, aorist futurist, subjonctiv al lui *ἀποδίδωμι*. În ce privește subiectul întemnițării în contul unor datorii, vezi A. Deissmann, *op. cit.*, p. 270, 330.

chiar la începutul propoziției. Acest lucru accentuează mai bine decât unele traduceri care nu țin cont de ordinea cuvintelor imensitatea datoriei, care astfel este scoasă în evidență. La fel și caracterul uimitor al generozității arătate și moșia refuzului primului slujitor de a permite acestui spirit nobil să-i guverneze acțiunile.

Isus continuă: **Oare nu se cădea să ai și tu milă de tovarășul tău cum am avut eu milă de tine?** „Oare nu se cădea...?” înseamnă „Nu ar fi fost aceasta *obligația ta?*”⁶⁷³ Era de datoria acestui om nu numai să fie plin de o recunoștință fără margini, ci și să facă în așa fel ca îndurarea stăpânului său, de care el, slujitorul, se bucurase, să devină și să rămână pentru el un tipar sau un exemplu pentru sentimentele și conduita lui față de aproapele său.

Caracterul șocant al portretului său este evidențiat și de folosirea în contrast a pronumelor personale; literal: „*Eu* te-am iertat când *tu* m-ai implorat pe *mine*. Nu ar fi trebuit ca și *tu* să te înduri de tovarășul *tău*, așa cum m-am îndurat *eu* de *tine?*” În original, ca și în traduceri, întrebarea este pusă în așa fel încât ne așteptăm să se răspundă cu „Ba da”.

Continuarea: **34. Și stăpânul s-a mâniat și l-a dat pe mâna chinuitorilor, până va plăti tot ce datora.** Cât despre mânia divină, vezi cele referitoare la 3:7; și C.N.T. la Ioan 3:36 și Efeseni 2:3. În privința mâniei omenesci și a sinonimului ei, „furie”, vezi C.N.T. la Efeseni 4:31.⁶⁷⁴ Auzind ce s-a întâmplat, regele, plin de o indignare dărză, și-a revocat actul anterior de clemență. Acum se execută pedeapsa stabilită în versetul 25. În plus, slujitorul lipsit de îndurare este dat pe mâna „chinuitorilor”, un cuvânt care apare numai aici în Noul Testament.⁶⁷⁵ Aceștia erau niște funcționari numiți de tribunale pentru a-i tortura pe cei care au comis crime atroce. Cf. Apocalipsa 9:5; 18:7. Cuvintele „până va plăti tot ce datora” sugerează în mod categoric ideea următoare: „Pe care nu va fi niciodată în stare să o plătească”.

Citind această poveste mișcătoare, cineva își poate da seama imediat că ea este o parabolă. Lecția „Cei care refuză să arate îndurare vor fi pedepsiți pe vecie” este doar ușor voalată. Ea este prezentată în versetul final, interpretativ: **35. Tot așa vă va face și Tatăl Meu cel ceresc, dacă fiecare din voi nu iartă din toată inima pe fratele său.** Pentru sensul versetului, vezi cele referitoare la 6:12b, 14, 15.⁶⁷⁶ Iată deci care era răspunsul la întrebarea lui Petru (18:21).

Prezentată sub aspect pozitiv, prima și singura lecție a parabolei este aceasta: **Îndemnat de recunoștință, păcătosul iertat trebuie să dorească să ierte pe oricine a greșit împotriva lui și trebuie să facă tot ce îi stă în putere pentru a realiza o reconciliere completă.**

Multe alte lecții secundare sunt sugerate, după cum urmează:

a. Noi toți suntem datornicii lui Dumnezeu (v. 23; cf. Romani 3:23).

⁶⁷³ Observați *ἐδελ*, imperfectul lui *δέλ*, impersonal; cf. *δέω*.

⁶⁷⁴ Aici în Matei 18:34 este folosită forma verbală *ὀργισθεῖς*, aorist, pasiv, participiu, al lui *ὀργίζω*.

⁶⁷⁵ Vezi, cu toate acestea, nota de subsol 566 de la p. 540 pentru forma de verb a termenului.

⁶⁷⁶ În 6:14, 15, observați „Tatăl vostru cel ceresc... Tatăl vostru”. Aici în 18:35, „Tatăl Meu cel ceresc”. Pentru această din urmă expresie și cele înrudite cu ea, vezi p. 261, 295, 342, 489, 579.

b. Nici unul dintre noi nu este în stare să plătească datoria sa sau pe a fratelui său (v. 25; cf. Psalmul 49:7; Romani 3:20).

c. Cu toate acestea, această datorie trebuie plătită (v. 23, 24; cf. Geneza 2:17; Romani 3:19; 5:18).

d. Prin intermediul jertfei de ispășire a lui Cristos datoria a fost plătită pentru toți cei care cred în El (v. 27; cf. 20:28; Romani 3:24; 2 Corinteni 5:21).

e. Numai atunci pot fi siguri oamenii că datoriile lor au fost anulate când ei înșiși anulează la rândul lor datoriile celor care le sunt datori; adică, numai atunci pot ei experimenta siguranța iertării dacă sunt dornici să ierte păcatele care au fost comise împotriva lor (v. 35; cf. 6:12, 14, 15; Efeseni 4:32).

f. Nu ar trebui să le fie prea greu celor care au fost iertați să ierte și ei, fiindcă ceea ce-I datorează ei lui Dumnezeu este infinit mai mult decât le datorează lor oamenii (v. 32, 33; cf. 2 Corinteni 9:15).

g. Persoana care nu iartă este destinată unei pedepse veșnice (v. 34, 35; cf. Romani 1:31, „nemilostiv”).

h. Când se pune întrebarea: „Cine trebuie să facă primul pas spre reconciliere, cel care a greșit față de celălalt sau cel căruia i s-a greșit?” răspunsul este „Ambii” (v. 35; Matei 5:23, 24; cf. Coloseni 3:12–14).

Lucrarea de retragere a lui Cristos se încheie o dată cu rostirea acestei parabole. Pentru Lucrarea mai târzie din Iudea (probabil în lunile octombrie – decembrie a anului 29 d.Cr.) vezi mai ales Ioan 7:2–10:39.

Schița capitolului 19

Tema: *Lucrarea pe care Tu l-ai dat-o să o facă*

19:1–12 Învățătura despre divorț

19:13–15 Isus și copilașii

19:16–30 Pericolul bogățiilor și răsplătirea sacrificiilor

CAPITOLUL XIX

M A T E I

19:1-12

19 1 După ce a sfârșit Isus cuvântările acestea, a plecat din Galilea și a venit în ținutul Iudeii, dincolo de Iordan.⁶⁷⁷ 2 După El au mers multe gloate; și acolo a vindecat pe cei bolnavi. 3 Fariseii au venit la El, și, ca să-L ispitească, l-au zis: „Oare este îngăduit unui bărbat să-și lase nevasta pentru orice pricină?” 4 Drept răspuns, El le-a zis: „Oare n-ați citit că Ziditorul, de la început, i-a făcut parte bărbătească și parte femeiască, 5 și a zis: ‘De aceea, v-a lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de nevastă-sa, și cei doi vor fi un singur trup’? 6 Așa că nu mai sunt doi, ci un singur trup. Deci, ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă. 7 „Pentru ce dar,” i-au zis ei, „a poruncit Moise ca bărbatul să dea nevastei o carte de despărțire și s-o lase?” 8 Isus le-a răspuns: „Din pricina împietririi inimilor voastre a îngăduit Moise să vă lăsați nevestele; dar de la început n-a fost așa.” 9 Eu însă vă spun că oricine își lasă nevasta, afară de pricină de curvie, și ia pe alta de nevastă, preacurvește. 10 Ucenicii Lui l-au zis: „Dacă astfel stă lucrul cu bărbatul și cu nevasta lui, nu este de folos să se însoare. 11 El le-a răspuns: „Nu toți pot primi cuvântul acesta, ci numai aceia cărora le este dat. 12 Fiindcă sunt fameni care s-au născut așa din pântecul maicii lor; sunt fameni care au fost făcuți fameni de oameni; și sunt fameni care singuri s-au făcut fameni pentru Împărăția cerurilor. Cine poate să primească lucrul acesta, să-l primească.”

19:1–12 *Învățătura despre divorț*

Cf. Marcu 10:1–12

Aici începe relatarea de către Matei a ceea ce poate fi numit *Lucrarea din Perea*. Ea acoperă capitolele 19 și 20. Ca perioadă aproximativă în care ea a avut loc noi sugerăm intervalul dintre luna decembrie a anului 29 și luna aprilie a anului 30. Nici Matei, nici vreun alt evanghelist nu ne dă o biografie completă. Vezi Ioan 20:30, 31; 21:25. De fapt, scrierea unei biografii a lui Isus nu era deloc scopul lor. Ei nu scriu un jurnal, nici nu încearcă să facă o cronică a evenimentelor zilnice (vezi mai sus, p. 9). Din multele incidente pe care le-ar fi putut relata, ei selectează numai câteva. Fiecare evanghelist alege în acord cu scopul său specific. Ar trebui să se țină seama și de faptul că în perioada activităților Sale de dincolo de Iordan, Domnul a făcut probabil mai multe călătorii spre malul vestic al râului, adică, poate spre Betania. În orice caz, este clar că, spre sfârșitul lucrării, noi descoperim că a traversat din nou Iordanul și este acum în regiunea Ierihonului (din Iudea) (20:29–34).

⁶⁷⁷ Sau: la granița Iudeii, dincolo de Iordan.

Indicațiile privitoare la dată din capitolele 19 și 20 sunt mai degrabă vagi; vezi 19:1; 20:17, 29. Orice încercare de a face o „armonie” perfectă, astfel încât să se poată vedea din prima clipă cu exactitate în ce ordine s-au succedat diversele evenimente din Matei, Marcu, Luca și Ioan, este sortită eșecului. Pe de altă parte, tendința sau direcția generală este destul de clară. Observați: „a plecat din Galilea” (19:1); „a venit în ținutul Iudeii, dincolo de Iordan” (același verset); „pe când Se suia Isus la Ierusalim” (20:17, 18); și „când au ieșit din Ierihon” (20:29). În secțiunea următoare, capitolul 20 și urm., evenimentele legate de Săptămâna patimilor sunt introduse de cuvintele „când s-au apropiat de Ierusalim” (21:1).

1. După ce a sfârșit Isus cuvântările acestea, a plecat din Galilea și a venit în ținutul Iudeii, dincolo de Iordan. Vezi celelalte traduceri sugerate în nota de subsol 677. Indiferent că cineva se gândește, împreună cu unii, la o *Iudee* care se întindea în acele zile sub aspect politic oarecum până dincolo (adică, la est) de Iordan; sau, împreună cu alții, consideră că evanghelistul spune că Isus a mers în ținuturile Pereii sau trans-iordaniene, „mărginite de Iudea”, în ambele cazuri noi nu Îl mai găsim pe Domnul împreună cu ucenicii Săi (v. 10) în nord – adică, în Galilea și în împrejurimile sale – unde au avut loc *Marea lucrare din Galilea* și *Lucrarea de retragere*, ci în ținutul de la estul Iordanului.

Textul nu spune că Isus, plecând din Capernaum (17:24), după ce a fost în Galilea, și-a început *imediat* lucrarea din Perea. Tot ce putem afirma în mod cert este *a.* că, la scurt timp după ce și-a încheiat discursul redat în capitolul 18, Isus a intrat în regiunea de la estul⁶⁷⁸ Iordanului⁶⁷⁹; și *b.* că evenimentele alese pentru a fi relatate de către Matei au dus direct din Galilea la Ierusalim și din Templul de la Ierusalim, prin variatele opriri ale *Săptămânii patimilor* (Muntele Măslinilor, Betania, Ghetsimani, casa lui Caiafa, Sala de judecată, Palatul lui Pilat, Golgota), la mormânt, de unde Domnul a înviat în mod glorios. Vezi 19:1; 20:17, 18, 29; 21:1, 10, 12, 18, 23; 23:37; 24:1, 3; 26:6, 36, 57; 27:3, 11, 27, 33, 60; 28:1 și urm. Nu este menționată nici un fel de întoarcere în Galilea – decât după înviere (28:16).

Cuvintele „după ce a sfârșit Isus cuvântările acestea” (18:1) se regăsesc fie sub această formă, fie ușor schimbate din cauza contextului care le precede, la încheierea fiecăruia dintre discursuri (vezi 7:28; 11:1; 13:53) și, din nou, la încheierea discursului final (vezi 26:1). Este nejustificată concluzia pe care au tras-o unii, anume, că Matei, imitându-l pe Moise care a scris cinci cărți, a vrut să-și împartă Evanghelia în cinci părți, sau chiar că a vrut să prezinte cinci – nici mai multe, nici mai puține – discursuri ale Domnului. Ea poate fi apărută numai dacă se presupune că rostitile strâns împletite și neîntrerupte numite *Cele șapte exclamații „Vai”* (cap. 23) fie că nu constituie deloc un discurs, fie trebuie legate de predica lui Cristos despre *Lucrurile de pe urmă* (cap. 24 și 25), cu care formează o unitate. Nu este clar în ce fel pot fi apărute cu succes aceste propuneri. Vezi în continuare cele referitoare la 24:1. Matei a avut cu siguranță alte metode prin care să arate că un discurs se încheia decât cea arătată aici în 19:1. El nu

⁶⁷⁸ Sunt cuvintele „la vest” din Lenski, *op. cit.*, de la mijlocul p. 706, o greșeală de tipărire?

⁶⁷⁹ Din moment ce Marcu 10:1 se pretează și el la cel puțin două interpretări diferite, nu ne poate fi de mare ajutor în stabilirea succesiunii exacte a evenimentelor.

avea nevoie să spună: „Acum, că Isus a terminat de spus aceste discursuri”. El ar fi putut spune de asemenea: „Și Isus a plecat din Templu” (24:1).

Continuarea: **2. După El au mers multe gloate; și acolo a vindecat pe cei bolnavi.** Aceasta este așadar a doua parte a ceea ce am numit noi *Lucrarea de retragere și Lucrarea din Perea*. Împreună cu *Lucrarea din Galilea*, aparține secțiunii căreia i-am dat numele: „*Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă. Desfășurarea sau continuarea ei*”. Vezi Schița de la p. 91.

Merită atenția faptul că prin caracterul ei general, această *Lucrare din Perea* (cap. 19, 20) seamănă în anumite privințe cu *Marea lucrare din Galilea* (4:12–15:20) mult mai bine decât cu *Lucrarea de retragere* (15:21–18:35). Isus nu Se mai izolează de mulțimi. De fapt, așa cum reiese din 19:2, 13; 20:29, 31 (cf. Marcu 10:1, 13, 46; Luca 18:15, 36, 43), s-au adunat mari mulțimi în jurul Lui ca să-L asculte. El le-a vindecat bolnavii, întocmai cum a făcut mai înainte în Galilea și în împrejurimi (4:23–25; cap. 8 și 9; 11:5, 6, 21, 23; 12:15, 22). Era întotdeauna gata să vindece, iar dragostea Sa depășea orice fel de granițe. Motivul care L-a făcut să-Și arate puterea și dragostea la atât de mulți oameni este afirmat într-un mod minunat în pasaje mișcătoare ca 8:17 și 9:35–38.

Cu toate acestea, existau și persoane ale căror inimi nu au fost topite de dragostea lui Cristos. S-ar putea să ni se pară că cu cât iubea El mai mult, cu atât urau ei mai mult. I-am întâlnit deja pe farisei (3:7; 5:20; 9:11, 34; 12:2, 14, 24, 38; 15:1; 16:1) și ne-am familiarizat cu caracteristicile și cu ostilitatea lor crescândă împotriva lui Isus. Așa că iată-i din nou. Nu este foarte important dacă Matei se referea la fariseii din Perea sau la cei din Iudea, care, auzind că Isus nu este prea departe, au venit în Perea. Accentul cade pe următorul lucru: indiferent cine erau, erau la fel de ostili ca întotdeauna. Observați propunerea lor sinistă: **3. Fariseii au venit la El, și, ca să-L ispitească, I-au zis: „Oare este îngăduit unui bărbat să-și lase nevasta pentru orice pricină?”** Această *ispitire* (cf. 16:1; 22:35) era adesea un fel de cursă. Fariseii erau convinși că, indiferent cum ar fi răspuns Isus, El S-ar fi aflat în dificultate. Situația stătea în felul următor: printre iudei existau păreri diferite cu privire la ce a învățat Moise despre divorț. El a scris: „Când cineva își va lua o nevastă și se va însura cu ea, și s-ar întâmpla ca ea să nu mai aibă trecere înaintea lui pentru că a descoperit *’erwath dābhār* la ea, să-i scrie o carte de despărțire...” (Deuteronom 24:1). Însă ce înseamnă *’erwath dābhār*?⁶⁸⁰ Înseamnă oare „un lucru scandalos”? Alte presupuneri sunt: „o anumită indecență”, „ceva nepotrivit”, „comportament indecent”, „ceva ofensator”, „un lucru rușinos” (LXX) etc. După părerea lui Șamai și a adepților săi, acest lucru însemna lipsa castității sau adulterul. Conform părerii lui Hillel și a discipolilor săi, sensul expresiei era mult mai larg. Ei accentuau cuvintele: „și s-ar întâmpla ca ea să nu mai aibă trecere înaintea lui”, și în consecință permiteau divorțul pentru cele mai puerile motive, astfel încât un bărbat își putea repudia nevasta dacă ea a ars puțin mâncarea sau dacă vorbea atât de tare încât o puteau auzi vecinii. Dacă Isus ar fi îmbrățișat interpretarea mai strictă a lui Șamai, El i-ar fi nemulțumit pe adepții lui Hillel. Mai mult, se pare că foarte puțini erau de acord

⁶⁸⁰ Termenul este derivat dintr-un verb care are ca sens de bază *a fi dezbrăcat, gol*. Conform lui Brown, Driver, Briggs, *Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*, Boston și New York, 1906, p. 789, sensul lui *’erwath dābhār* este după toate probabilitățile *indecență, comportament indecent*.

cu opinia „liberală” a lui Hillel. E posibil ca și ucenicii să fi fost de această părere; vezi v. 10.⁶⁸¹ În plus, dacă Domnul S-ar fi situat de partea lui Șamai, fariseii ar fi putut să-L acuze, deși pe nedrept, că nu a fost consecvent cu învățătura Sa atunci când a stat cu păcătoșii și a mâncat cu ei.

Pe de altă parte, dacă Isus ar fi îmbrățișat învățătura permisivă – de tip „orice poate servi ca motiv pentru divorț”, ce părere și-ar fi făcut discipolii lui Șamai despre el? Oare persoanele mai serioase și mai conștiințioase nu L-ar fi acuzat de faptul că tolerează permisivitatea morală? Și ce ar fi crezut partea de gen feminin a populației despre El?

Isus nu a evitat întrebarea. În versetul 9 ni se dă răspunsul Său specific. Întrebarea fusese: „Este îngăduit ca un bărbat să-și lase nevasta *pentru orice pricină*?” Răspunsul urma să fie: „Nu, nu pentru orice motiv, ci *numai din cauza infidelității conjugale*”. Cu toate acestea, înainte de a răspunde la întrebare, Isus arată că ea are un substrat greșit. De ce există toate aceste discuții despre posibilitatea divorțului, ca și cum s-ar spune: „Dacă această căsătorie nu merge, voi putea oricând divorța de soția mea”? De ce nu se merge înapoi, dincolo de Deuteronom 24, la ordonanța lui Dumnezeu despre căsătorie redată în pasaje ca Geneza 1:27 și 2:24? 4-6. **Drept răspuns, El le-a zis: „Oare n-ați citit că Ziditorul, de la început, i-a făcut parte bărbătească și parte femeiască, și a zis: «De aceea v-a lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de nevastă-sa, și cei doi vor fi un singur trup»?”⁶⁸² Așa că nu mai sunt doi, ci un singur trup.**

„Oare n-ați citit?” Ca și cum ar întreba: „Voi cei care vă lăudați mereu cu cunoștințele voastre despre Lege, nici măcar nu ați citit Geneza 1:27 și 2:24?” Ni se aduce aminte de Galateni 4:21. Vezi C.N.T. referitor la acel pasaj. Ei bine, dacă fariseii sunt familiarizați cu Geneza 1:27, ei trebuie să știe că, deși Adam a fost creat înaintea Evei, el a fost făcut de la început bărbat; adică, în vederea unirii intime cu Eva, care a fost creată mai târziu chiar din trupul său, însă ca femeie. Prin urmare, fiecare a fost făcut pentru celălalt, cu scopul precis de a se alătura unul celuilalt ca *un* bărbat pentru o femeie. Cei care sunt dornici să divorțeze ignoră acest lucru.

Să adăugăm la aceasta Geneza 2:24, unde Dumnezeu poruncește ca tocmai din acest motiv – adică, din cauză că uniunea dintre cei doi urma să fie atât de intimă și cei doi erau destinați unul pentru altul (vezi atât Geneza 1:27, cât și 2:23) – bărbatul își va lăsa tatăl și mama cu scopul de a avea o legătură mult mai intimă și mai durabilă, anume, „se va lipi de nevastă-sa, și cei doi vor fi un singur trup”, spune Isus.

⁶⁸¹ Vezi de asemenea, Josephus Flavius, *Antichități* IV.253.

⁶⁸² Citatul din Geneza 2:24: „De aceea...” nu este diferit în esență de textul ebraic original. Conform celor spuse de Matei (și Marcu 10:7), Isus a spus „cei doi” (la fel și LXX la Geneza 2:24), acolo unde textul ebraic are doar „ei”. Însă „ei” înseamnă „cei doi” în acest caz, așa cum indică în mod clar contextul. Mai mult, în LXX apare neprescurtat pronumele posesiv „lui” de după „tatăl” și „mama” (și este echivalentul exact al sufixului ebraic „lui” folosit și în cazul celor două substantive); în Marcu 10:7, „lui” apare doar după „tatăl”, iar Matei omite în întregime aceste pronume posesive. Nu sunt ele implicate deja în articolele hotărâte care apar sub formă de prefix? Atât Marcu, cât și LXX folosesc prepoziția *πρός* înainte de forma acuzativă *γυναικα*, unde Marcu spune același lucru prin a înlocui prepoziția și substantivul la acuzativ cu un substantiv la dativ. În cele din urmă, Septuaginta și Marcu folosesc forma compusă a verbului „se va lipi”, acolo unde Matei folosește forma simplă. Sensul este identic peste tot.

Este clar că Isus considera că Geneza 2:24 (în combinație cu Geneza 1:27) este o ordonanță divină, și nu o simplă descriere a ceea ce se întâmplă de obicei pe pământ. Și din moment ce cineva nu îi face nici o nedreptate originalului ebraic dacă scoate prin traducere din Geneza 2:24 ideea acestei instituții divine – de aceea, „bărbatul va lăsa... și se va lipi”, nu doar „un bărbat lasă și se lipește” – ce motiv valabil ar putea exista pentru neexprimarea ei? De aceea, traducerea de către A.V. și A.R.V. a acestui pasaj (Geneza 2:24) este de preferat față de unele versiuni mult mai moderne.

Faptul că Isus a privit într-adevăr astfel căsnicia, anume, ca pe o uniune indisolubilă, una care durează până la moarte, ca pe o instituție categoric de origine divină care nu trebuie nesocotită, reiese din următoarele: *a.* Altminteri argumentul Său și-ar pierde forța; *b.* nu era deloc nevoie să li se spună ascultătorilor că bărbații se însoară pentru că așa este obiceiul; și *c.* acest lucru este în armonie cu cuvintele imediat următoare, anume: **Deci, ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă.**

Acest lucru nu înseamnă că cineva păcătuiește dacă nu se căsătorește. Mai degrabă, înseamnă că cei care decid să se căsătorească trebuie să vadă căsătoria ca pe o instituție divină, o stare în care trebuie să se poarte în așa fel încât adevărata uniune – în mod cert sexuală; observați „se va lipi de nevastă-sa”, însă și intelectuală, morală și spirituală – nu numai să se stabilească, însă să se și cimenteze din ce în ce mai tare.

Dumnezeu a fost Cel care a făcut posibilă această uniune (Geneza 1:27); și tot El Cel care a dat porunca „Creșteți, înmulțiți-vă...” (Geneza 1:28). Din nou, El a fost Cel care a spus: „Nu este bine ca omul să fie singur; am să-i fac un ajutor potrivit pentru el” (Geneza 2:18). Tot Dumnezeu a fost Cel care i-a adus împreună pe Adam și Eva, pentru ca aceasta din urmă să fie soția lui Adam (Geneza 2:22). Într-adevăr, din orice unghi am privi lucrurile, Dumnezeu a fost Cel care a stabilit căsătoria ca instituție divină (Geneza 2:24; Matei 19:5, 6). De aceea, căsnicia este într-adevăr „un stabiliment onorabil”. De aceea, omul să nu despartă ceea ce a unit Dumnezeu!⁶⁸³

Așa de bine s-au obișnuit fariseii să vorbească despre divorț și să neglijeze porunca divină cu privire la căsătorie încât ei au refuzat chiar și acum să ia aminte la explicarea de către Cristos a textelor din Geneza 1:27 și 2:24. Ei au preferat mai degrabă să accentueze posibilitatea de a divorța: 7. **„Pentru ce dar”, i-au zis ei, „a poruncit Moise ca bărbatul să dea nevastei o carte de despărțire și s-o lase?”** Întrebarea lor se referă, firește, la Deuteronom 24:1–4. Vezi ce s-a spus în legătură cu acest verset când s-a discutat despre 5:32. 8. **Isus le-a răspuns: „Din pricina împietririi inimilor voastre a îngăduit Moise să vă lăsați nevestele; dar de la început n-a fost așa”.** Este una să-i spui unui bărbat: „Dacă nu-ți place nevasta pe care o ai, dă-i drumul și divorțează de ea”. Însă este cu totul altceva să spui: „Dacă ești convins că ai un motiv temeinic pentru care să-ți repudiezi nevasta, trebuie să-i lași măcar o carte de despărțire. În plus, mai bine gândește-te cu grijă la ce ești pe cale să faci; fiindcă dacă îți va părea rău mai târziu, va fi probabil imposibil să recâștigi ceea ce ai pierdut”. Așa cum s-a arătat mai devreme, Moise a făcut tot ce îi stătea în putere ca să descurajeze divorțul. Numai din cauza

⁶⁸³ Vezi și W. A. Maier, *For Better Not for Worse*, St. Louis, 1935, p. 80, 81; și C.N.T. la Efeseni 5:22–33.

încăpățânării poporului a făcut el această concesie! Fariseii erau mult mai interesați de această *concesie* din Deuteronom 24 decât de *instituția* din Geneza 1:27; 2:24. Așa că Isus a arătat din nou înapoi spre porunca inițială cu privire la căsătorie, adică, spre felul în care au stat lucrurile „de la început”. Vezi cele referitoare mai sus la versetele 4–6.

Isus declară acum că oricine divorțează de o soție fidelă și mai adaugă la păcatul său prin a se căsători apoi cu altcineva, făcând ca reconcilierea cu femeia părăsită să devină imposibilă, participă la – sau: comite – adulter. Forma afirmației din versetul 9 este de așa natură, încât ea este totodată și un răspuns la întrebarea din versetul 3: „Îi este îngăduit unui om să divorțeze de nevasta sa *pentru orice fel de pricină*?” Isus a spus: **9. Eu însă vă spun că oricine își lasă nevasta, afară de pricină de curvie⁶⁸⁴, și ia pe alta de nevastă, preacurvește.** O asemenea infidelitate maritală este un atac împotriva esenței înseși a legăturii maritale. În cazul de față, soția este cea care „desparte” ceea ce a unit Dumnezeu. Așa cum reiese din Scriptură, acesta este singurul temei menționat vreodată de Isus pe baza căruia să se dea persoanei inocente – în cazul de față soțul, dar vezi și nota de subsol 295 de la p. 277 – dreptul de a divorța de partener și de a se recăsători.

Fariseii au fost din nou înfrânți. Pe moment, ei fuseseră reduși la tăcere. Făcând apel la „Moise”, la care se referiseră ei (v. 7), Isus a dovedit că nu aveau dreptate. Ei au dispărut din scenă. Isus a intrat în casă, unde îl găsim în compania ucenicilor. Fariseii nu mai sunt menționați (Marcu 10:10). Acum a venit și rândul ucenicilor să vorbească. Ei nu au negat ceea ce a spus Isus, însă au dat de înțeles că se luptă cu anumite întrebări. Acești oameni par a fi fost atât de obișnuiți cu ideile vagi despre căsătorie care circulau în acea vreme, încât cuvintele lui Cristos despre căsătorie ca instituție divină care trebuie păstrată intactă le-au provocat un fel de surpriză, poate au fost chiar dezamăgiți. Isus îi iubea pe acești oameni și le aprecia disponibilitatea de a se sacrifica de dragul Lui (vezi v. 28). Cu toate acestea, în unele privințe ei erau încă slabi, departe de locul în care ar fi trebuit să fie (vezi p. 223 și urm.), așa cum reiese din versetul 10. Ucenicii Lui I-au zis: **„Dacă astfel stă lucrul⁶⁸⁵ cu bărbatul și cu nevasta lui, nu este de folos⁶⁸⁶ să se însoare.** [În varianta autorului apare: „Dacă acesta este cazul cu bărbatul și cu nevasta lui, atunci este mai bine să nu se însoare” (n.tr.)].

Da, „mai bine” sau „mai profitabil”. Ei, cât și mulți alții din acele vremuri și din acea epocă – și de astăzi! – păreau să fi fost obsedați de ideea: „Cu ce mă aleg *eu* din

⁶⁸⁴ Termenul *πορνεία* („curvie”) are un sens foarte larg. În sensul lui cel mai general, indică imoralitate sau păcat sexual (15:19; Galateni 5:19), relații ilicite (adesea clandestine) de orice fel, mai ales acte sexuale nelegiuite (Ioan 8:41). În epistolele pauline cuvântul apare des. Pe lângă Galateni 5:19, vezi și 1 Corinteni 5:1; 6:13, 18; 7:2; 2 Corinteni 12:21; Efeseni 5:3; Coloseni 3:5; 1 Tesalonicieni 4:3. Cuvântul apare de câteva ori în Faptele apostolilor și de câteva ori în Apocalipsa. În aceasta din urmă, ca și în Vechiul Testament (LXX), poate fi folosit uneori în sens figurat, pentru a indica îndepărtarea de Dumnezeu, care era considerat „soțul” poporului Său. De aceea, în aceste pasaje (vezi de exemplu: Osea 6:10 și Apocalipsa 19:2) a fost tradus uneori prin „spurcăciune”, „curvie” și chiar „idolatrie”. Din cauza contextului este clar că aici în Matei 19:9, ca în 5:32, se face referire la infidelitatea unei femei căsătorite. – Cât despre celălalt cuvânt, o formă a verbului *μοιχεύω*, vezi comentariul la 5:32, unde și verbul *μοιχεύω* este explicat în lumina contextului său.

⁶⁸⁵ Comparați *αἰτία* cu latinescul *causa* atunci când acest cuvânt este folosit în sensul de *caz* sau *relație*.

⁶⁸⁶ Vezi nota de subsol 641 de la p. 621.

căsătorie?” Întrebarea lor ar fi trebuit să fie: „În ce fel ar putea folosi un om această instituție minunată spre beneficiul soției sale, a sa, a copiilor pe care îi va avea, a semenilor săi și a Împărăției lui Dumnezeu?” Acești oameni nu au înțeles încă pe deplin că spiritul iubirii, al slujirii și sacrificiului, adică tocmai atitudinea Învățătorului lor (20:28; Luca 22:27), trebuie să caracterizeze *fiecare* relație din viața lor, chiar și pe cea din cadrul căsniciei lor. Vezi Efeseni 5:22–33.

11. El le-a răspuns: „Nu toți pot primi cuvântul acesta, ci numai aceia cărora le este dat. Printre comentatori există o diferență de opinie cu privire la conexiunea dintre idei. În versetele 11 și 12, face oare Isus un comentariu la propriile Sale cuvinte din versetele 4–6, 8, 9, sau Se referă la remarcă ucenicilor din versetul 10? Probabil că este vorba de ambele, adică El vorbește despre întreaga situație existentă. Domnul a citat și a explicat porunca divină referitoare la căsătorie. Ucenicii au replicat: „Dacă așa stau lucrurile... atunci e mai bine să nu te însori”. Așa că Isus arată acum că nu există motive de disperare. Cu siguranță că nu toți oamenii pot accepta afirmația Sa – cuvintele spuse, discuția, declarația; cf. 15:12; 19:22 – privitoare la căsătorie ca instituție divină de cea mai înaltă semnificație pentru om, una care nu trebuie violată în nici un fel. Pentru această învățătură nu toți oamenii *au loc*⁶⁸⁷ în inimile și în viețile lor. Împlinirea în mod corespunzător a responsabilităților căsătoriei cere har. Acest har este darul lui Dumnezeu. Fără acest ajutor divin, este imposibilă o căsătorie care să Îl glorifice pe Dumnezeu.

Ucenicii au sugerat că ar fi mai bine pentru cineva să nu se căsătorească. Mai degrabă, sugerează Isus, omul să solicite darul harului lui Dumnezeu pentru ca să fie în stare, motivat corespunzător, să intre în starea de om căsătorit. Cu toate acestea, dincolo de această idee, există totuși situații care fac să fie imposibil sau nerecomandabil ca cineva să se căsătorească. Măcar atât adevăr există în cuvintele ucenicilor.

Isus e pe cale să menționeze trei situații, dintre care fiecare are legătură cu un anumit grup special. Cele trei au în comun următorul element: abținerea de la relațiile asociate de obicei cu căsătoria. Este adevărat că ceea ce a spus Isus despre viața unui cuplu căsătorit nu li se poate aplica tuturor. **12. Fiindcă sunt fameni care s-au născut așa din pântecul maicii lor; sunt fameni care au fost făcuți fameni de oameni; și sunt fameni care singuri s-au făcut fameni pentru Împărăția cerurilor.** Primul grup este format din cei care sunt eunuci din cauza unui defect congenital. Al doilea este cel al bărbaților mutilați fizic. Această stare deplorabilă le-a fost provocată de alții. Vezi 2 Regi 20:18; Estera 2:14. Asemenea eunuci erau aleși în mod frecvent pentru a sluji ca paznici ai haremului. Faptul că uneori ajungeau în poziții importante reiese din Fapte 8:26–39. Al treilea grup poate fi și el numit al unor eunuci, deși acum acest termen este folosit în sens figurat. Acești bărbați nu sunt impotenți. Ei se pot căsători și își pot îndeplini toate responsabilitățile conjugale, dacă aleg să o facă. Faptul că nu se căsătoresc este unul voluntar asumat. Ei sunt eunuci sau celibatari „pentru Împărăția cerurilor”. Fiind pe deplin conștienți că pe parcursul răspândirii Evangheliei vor apărea situații caracterizate de necazuri uriașe și suferință cumplită,

⁶⁸⁷ Sensul de bază al lui *χωρίζω* este a avea loc pentru, a ține; cf. Ioan 2:6.

însă fiind totuși mânați de o dorință înfocată de a proclama mesajul mântuirii cât se poate de departe, acești bărbați, decid de bunăvoie – nu din cauza vreunui decret divin sau uman – să nu se căsătorească. Cf. 1 Corinteni 7:26. Acesta este privilegiul lor. Nu sunt înălțați din acest motiv pe o treaptă superioară a sfințirii, ca și cum în ochii lui Dumnezeu celibatul în sine le-ar conferi merite suplimentare. O asemenea doctrină este complet străină de Scriptură, care laudă peste tot căsătoria (Geneza 1:27, 28; 2:24; 9:7; 25:67; Psalmul 127:3, 4; 128:3, 8; Ioan 2:1–11; Efeseni 5:22–33; 1 Timotei 5:14) și o zugrăvește chiar ca pe un simbol al relației frumoase de dragoste dintre Cristos, Mirele, și Biserica, Mireasa Lui (Efeseni 5:32; Apocalipsa 19:7). Însă dacă Pavel dorește să rămână necăsătorit, să o facă. Dacă Chifa preferă să-și ia soția cu el în călătoriile sale (1 Corinteni 9:5), și el are dreptul să o facă.

După ce Și-a încheiat învățătura despre *a.* căsătorie (v. 4–6, 8, 9, și până la un punct 11) și despre *b.* refuzul de a se căsători (v. 12 și până la un punct v. 11), Isus a adăugat: **Cine poate să primească lucrul acesta, să-l primească.** Aici din nou, ca în versetul 11, când Isus vorbește despre „acceptarea” sau „primirea” spuselor Sale, El nu se referă doar la o înțelegere intelectuală, ci la ea și la a face loc acestei învățături în viață și în inimă. El îi îndeamnă pe ucenicii Săi să pună în practică cuvintele Sale!

13 Atunci i-au adus niște copilași, ca să-și pună mâinile peste ei și să Se roage pentru ei. Dar ucenicii îi certau. 14 Și Isus le-a zis: „Lăsați copilașii să vină la Mine, și nu-i opriți, căci Împărăția cerurilor este a celor ca ei.” 15 După ce Și-a pus mâinile peste ei, a plecat de acolo.

19:13–15 *Isus și copilași*

Cf. Marcu 10:13–16; Luca 18:15–17

13. Atunci i-au adus niște copilași, ca să-și pună mâinile peste ei și să Se roage pentru ei. Deși adverbul „atunci” nu înseamnă neapărat „imediat după”, legătura dintre *a. căsătorie*, descrisă în mod ideal de Isus în paragraful imediat precedent, și *b. copii*, este atât de strânsă, încât ne place să credem că pasajul de față prezintă un eveniment care a avut loc imediat după discuția despre căsătorie, în timp ce Isus era încă „în casă”.

Copiii! Cât de mult i-a iubit Isus! Vezi cele referitoare la 18:2–4. De aceea nu este deloc surprinzător faptul că anumiți adepți ai lui Isus și-au adus copilașii ca să-și pună mâinile peste ei, să-i binecuvânteze și să se roage pentru ei. Ce vârstă au avut acești micuți? Unii, bazându-se pe faptul că termenul folosit în original pentru „copilași” nu se limitează în nici un caz în Noul Testament doar la cei foarte mici (ca dovadă, vezi Ioan 21:5; 1 Ioan 2:18, 3:7), cred că cei care erau aduși la Isus erau copii de școală elementară sau și mai mari. Cu toate acestea, Luca 18:15 ne informează că acești „copilași” erau de fapt „bebeluși”. Vezi Luca 1:44 (un copil nenăscut încă). Cf. 1 Petru 2:2. Ei – sau cel puțin mulți dintre ei, au fost probabil „purtați” la Isus în brațele părinților lor.⁶⁸⁸

⁶⁸⁸ Probabil că aici este mai corect să se traducă „părinți” decât doar „mame”, deoarece dacă ar fi fost vorba de mame, ne-am fi așteptat ca la sfârșitul versetului 13 să apară mai degrabă *αὐταῖς* (ca în Filipeni 4:3), decât *αὐτοῖς*.

Continuarea: **Dar ucenicii îi certau.** Ei nu îi certau⁶⁸⁹ pe copii, firește, ci pe părinții lor, sau pe toți cei care i-au adus, probabil mai ales mame și tați; în câteva cazuri probabil și surori și doici. Au stat oare ucenicii la ușă, gonindu-i cu gesturi furioase pe toți cei care se apropiau de casă aducând copii în brațe? Gândeau ei în felul următor: „Isus nu trebuie deranjat; El are de făcut niște lucruri care sunt mult mai importante decât binecuvântarea copiilor”? 14. Și Isus le-a zis: „**Lăsați copilașii să vină la Mine și nu-i opriți**”⁶⁹⁰, **căci Împărăția cerurilor este a celor ca ei**”.

Reacția ucenicilor era una specifică lor, așa cum s-a arătat mai devreme (vezi cele referitoare la 14:15, 16). Cu toate acestea, această atitudine a fost una păcătoasă. Se va vedea că cei care și-au adus copiii la Isus erau corect motivați când au făcut acest lucru. Ei nu erau superstițioși, adică ei nu atribuiau vreo putere magică atingerii lui Isus. Dacă acesta ar fi fost cazul, Domnul i-ar fi muștrat. El nu a făcut nimic de acest gen. Este cert că era „indignat” (Marcu 10:14), însă nu din cauza părinților, ci a ucenicilor! Lor le spune: „Lăsați copilașii să vină la Mine”. Sensul verbului este de fapt „lăsați-i în pace”⁶⁹¹.

Motivul pentru care Isus le poruncește ucenicilor Săi să nu-i oprească pe copii este: „**căci a celor ca ei** – adică, a lor și a tuturor celor care se aseamănă cu ei în încrederea lor umilă (vezi cele referitoare la 18:2–4) – este Împărăția cerurilor”. Pentru „Împărăția cerurilor”, vezi cele referitoare la 4:23; 13:43. În cazul de față, versetul înseamnă că *în principiu* toate binecuvântările mântuirii le aparțin chiar și acum acestor micuți, un fapt care urma să se realizeze progresiv aici pe pământ și în mod perfect în viața de dincolo.

15. După ce Și-a pus mâinile peste ei, a plecat de acolo. Punerea mâinilor era actul simbolic care indica și acompania binecuvântarea efectivă care le era dată atunci și acolo acestor copii. Marcu 10:16 ne informează că Învățătorul i-a luat în brațe cu dragoste. Nu ni se spune că S-a rugat pentru ei, deși și aceasta a fost dorința părinților când i-au adus pe cei mici la Isus (v. 13). Pe baza acestei omisiuni unii au tras concluzia că Domnul, conștient fiind de egalitatea Sa cu Tatăl (Ioan 10:30), nu considera că trebuie să-L roage pe Tatăl să le dea binecuvântarea Sa acestor copilași. Putea foarte bine să îi binecuvânteze și El. Nu era însă rugăciunea, și chiar și mijlocirea, specifică Mântuitorului în starea Sa de umilință? Vezi Matei 11:25, 26; 14:19; 15:36; Luca 6:12; Ioan 11:41, 42; cap. 17. Și chiar și înălțat fiind, nu trăiește El pururea ca să mijlocească pentru ai Săi (Evrei 7:25)? Însă nu este necesar ca evanghelistul să descrie orice lucru cu lux de amănunte! Părinții și-au adus micuții la Isus ca să-Și pună mâinile peste ei și, rugându-Se pentru ei, să-i binecuvânteze. Noi credem că Isus le-a împlinit din plin dorința!

Faptul că Domnul îi considera pe acești micuți ca fiind deja „în” Împărăție și fiind membri în Biserica Sa nu trebuie să scape atenției noastre. În mod cert El nu îi vedea

⁶⁸⁹ ἐπετίμησαν; vezi nota de subsol 612 de la p. 588.

⁶⁹⁰ Deși nu este adevărat că în fiecare caz imperativul prezent negativ trebuie tradus prin „*opriți* (o anumită acțiune)”, în cazul de față, datorită contextului imediat precedent (ucenicii îi împiedicau cu adevărat pe cei mici să vină la Isus), „*nu-i opriți*” reproduce în mod adecvat sensul originalului. O altă traducere la fel de bună ar fi „...nu încercați să-i împiedicați”. Există o diferență ușoară între Matei 19:14 și textele paralele, Marcu 10:14 și Luca 18:16. În ultimele două cazuri, textul, corect tradus, sună astfel: „Lăsați copilașii să vină la Mine...”. Cu toate acestea, nu există vreo diferență esențială.

⁶⁹¹ Ἀφετε, persoana a II-a, plural, aorist, imperativ, activ al lui ἀφίημι; cf. 27:49.

ca pe niște „mici păgâni”, care trăiesc în afara mântuirii până în clipa în care, din voința lor, „se vor alătura Bisericii”. El îi considera ca pe „o seminție sfântă” (vezi 1 Corinteni 7:14). Trebuie să se țină minte că cei care i-au adus pe micuții lor la Isus au crezut probabil în El. Poate că această credință nu a fost foarte matură – a noastră este? – însă a fost suficient de matură încât acești oameni să creadă că Învățătorul era mult mai mult decât un Medic pentru cei care erau bolnavi. Noi nu rămânem cu impresia că acești copii erau bolnavi sau pe moarte. Cu toate acestea, ei erau aduși la Isus pentru ca El să-i poată binecuvânta. El a și făcut acest lucru, în armonie cu toate asigurările cu privire la favoarea divină pentru cei credincioși și *sămânța lor* (Geneza 17:7; Psalmul 103:17; 105:6–10; Isaia 59:21; Fapte 2:38, 39, ca să menționăm numai câteva).

În lucrarea mântuirii întotdeauna Dumnezeu este primul, nu omul. Vezi Ioan 3:3, 5; 6:37; 1 Ioan 4:19. Cât de minunat a fost că în anii care au urmat acei părinți le-au putut spune copiilor lor, ajunși acum la vârsta înțelegerii: „Gândește-te copilul meu la faptul că pe când erai doar un bebeluș Isus te-a luat în brațe și te-a binecuvântat. Deja de pe atunci erai obiectul dragostei pline de bunătate a lui Dumnezeu. Și El a fost cu tine deja de atunci. Așadar, care este răspunsul tău?” Pe baza unor pasaje ca Matei 19:13–15 (și textele paralele) – vezi și pe cele menționate la încheierea paragrafului precedent, la care adaugă Fapte 16:15, 33; 1 Corinteni 1:16; Coloseni 2:11, 12 – trebuie privit ca fiind bine fundamentat crezul că, din moment ce copiii credincioșilor aparțin Bisericii lui Dumnezeu și legământului Său, botezul, semnul și pecetea unei asemenea apartenențe, nu trebuie să le fie refuzat. În anii care vor urma, prin instruirea de către părinți, binecuvântarea divină primită mai devreme devine un imbold puternic spre o predare personală lui Cristos din toată inima. O asemenea dedicare individuală este, firește, necesară (Iosua 24:15; Matei 10:32, 33; 11:28–30). La invitația serioasă și provocatoare a lui Dumnezeu: „Dă-mi inima ta” (Proverbe 23:26), trebuie să se răspundă prin:

la viața mea și fă-o să fie
Dedicată, Doamne, Ție;
la-mi mâinile și fă-le să se miște
La imboldul dragostei Tale.

la-mi dragostea, Doamne,
Ți-o torn acum la picioare;
la-mă pe mine și voi fi
Totdeauna cu totul al Tău.

— Frances R. Havergal

Însăși interdicția „Nu împiedicați copiii să vină la Mine” înseamnă „Lăsați-i să vină la Mine”. Înseamnă: „Pe măsură ce copiii cresc, părinții lor să facă tot ce le stă în putere ca să îi aducă în punctul în care să-L accepte de bunăvoie pe marele lor Binefăcător, Isus Cristos, ca să fie Mântuitorul și Domnul lor”.

Se poate aduce obiecția: „Cum a fost posibil ca Isus să spună că acești sugari sunt niște cetățeni ai Împărăției Sale, moștenitori ai mântuirii? Nu știa El oare că cel puțin

unii dintre ei îi vor întoarce spatele mai târziu? De ce are El această abordare categoric *pozitivă*?” Răspunsul este că, așa cum nu se arată clar de multe dintre referințele date la p. 649 și 650, Domnul Își adună de regulă Biserica din rândul părinților credincioși și al copiilor lor. Așa cum Isus a spus multe lucruri minunate despre Cei doisprezece (10:29, 30, 40; 19:28 etc.), fără a adăuga imediat „Îl exclud pe Iuda”, la fel și aici (19:13–15) trebuie să se înțeleagă că acei copii care urmează să Îl respingă pe Domnul mai târziu și să persiste în această necredință nu sunt mântuiți.

După ce i-a binecuvântat pe copii, Isus a părăsit casa, poate chiar locul (satul sau orașul) în care era.

16 Atunci s-a apropiat de Isus un om și I-a zis: „Învățătorule, ce bine să fac ca să am viața veșnică?” 17 El i-a răspuns: „De ce Mă întrebi: Ce bine? Binele este Unul singur. Dacă vrei să intri în viață, păzește poruncile.” 18 „Care?” I-a zis el. Și Isus i-a răspuns: „Să nu ucizi: să nu preacurvești; să nu furi; să nu faci o mărturisire mincinoasă; 19 să cinstești pe tatăl tău și pe mama ta și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți.” 20 Tânărul I-a zis: „Toate aceste porunci le-am păzit cu grijă din tinerețea mea; ce-mi mai lipsește?” 21 „Dacă vrei să fii desăvârșit,” i-a zis Isus, „du-te de vinde ce ai, dă la săraci, și vei avea o comoară în cer! Apoi vino și urmează-Mă.” 22 Când a auzit tânărul vorba aceasta, a plecat foarte întristat; pentru că avea multe averi.

23 Isus a zis ucenicilor Săi: „Adevărat vă spun că greu va intra un bogat în Împărăția cerurilor. 24 Vă mai spun iarăși că este mai ușor să treacă o cămilă prin urechile acului, decât să intre un bogat în Împărăția lui Dumnezeu.” 25 Ucenicii, când au auzit lucrul acesta, au rămas uimiți de tot și au zis: „Cine poate atunci să fie mântuit?” 26 Isus S-a uitat țintă la ei, și a zis: „La oameni lucrul acesta este cu neputință, dar la Dumnezeu toate lucrurile sunt cu putință.”

27 Atunci Petru a luat cuvântul și I-a zis: „Iată că noi am lăsat tot și Te-am urmat; ce răsplată vom avea?” 28 Isus le-a răspuns: „Adevărat vă spun că, atunci când va sta Fiul omului pe scaunul de domnie al mării Sale la înnoirea tuturor lucrurilor, voi, care M-ați urmat, veți ședea și voi pe douăsprezece scaune de domnie și veți judeca pe cele douăsprezece seminții ale lui Israel. 29 Și ori și cine a lăsat case, sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau nevastă, sau feciori, sau holde pentru Numele Meu, va primi însutit, și va moșteni viața veșnică. 30 Dar mulți din cei dintâi vor fi cei din urmă, și mulți din cei din urmă vor fi cei dintâi.”

19:16–30 *Pericolul bogățiilor*

și

răsplata sacrificiului

Cf. Marcu 10:17–31; Luca 18:18–30

16. Atunci* s-a apropiat de Isus un om și I-a zis... Deși Matei este foarte vag în ce privește momentul în care s-a întâmplat evenimentul relatat în 19:16–30, relatarea paralelă din Marcu (vezi 10:16, 17) ne lasă impresia că el a survenit imediat – cel puțin foarte curând – după binecuvântarea copilașilor. Dacă da, atunci învățăturile lui Isus despre căsătorie, copii și bunurile materiale se succed într-o ordine care pare foarte logică. „Și iată”, spune Matei, îndreptând atenția cititorului spre ceva ce era într-adevăr remarcabil. Vezi nota de subsol 133 de la p. 120. Ce era acest lucru extraordinar? Faptul că, brusc, chiar pe drum, în timp ce Isus și ucenicii treceau prin Perea, a apărut un om

* În varianta autorului apare „Și iată că s-a apropiat...” (n.tr.)

înaintea Învățătorului cu o întrebare care îl măcina și la care dorea cu înfocare un răspuns. Era o întrebare foarte importantă care avea legătură cu mântuirea.

Cel care a venit la Isus avea o mulțime de calități:

Era bogat, tânăr și important;

Curat, ager și plin de reverență.

Era *bogat* (Matei 19:22), adică, în posesiuni materiale. Era *tânăr* (Matei 19:20), probabil sub patruzeci de ani (vezi C.N.T. la 1 Timotei 4:12). Era *important* (Luca 18:18), fiind numit „conducător”, probabil unul dintre responsabilii sinagogii locale (vezi cele referitoare la Matei 9:18), un om cu o foarte bună reputație. Acest lucru era cu atât mai adevărat cu cât era *curat* (Matei 19:20), un om cu o conduită excelentă, o persoană virtuoasă. El era *ager*, înfocat. Avea o problemă în inimă și în minte. Nu găsea ceea ce ar fi putut să dea odihnă sufletului său. Fiind nerăbdător să-și rezolve problema, el „a alergat” la Isus (Marcu 10:17). În cele din urmă, era *plin de reverență*, ceea ce se vede prin faptul că „a îngenuncheat înaintea” lui Isus, așa cum indică Evanghelia după Marcu.

El a întrebat: **Învățătorule, ce bine să fac ca să am viața veșnică?** În esență întrebarea este aceeași în toate cele trei Evanghelii. Micile diferențe – *a*. „Învățătorule” în Matei; „Bunule Învățător” în Marcu și Luca; *b*. „Ce bine” în Matei; „ce” în Marcu și Luca; și *c*. „ca să am” în Matei; „ca să moștenesc” în Marcu și Luca – nu schimbă fondul povestirii. Ele indică faptul că fiecare evanghelist avea stilul său. Un document poate fi pe deplin inspirat și inerant fără a fi de o precizie pedantă. Evangheliștii nu scriu o cronică. Fiecare dintre ei reproduce evenimentele în maniera sa specifică. Ar trebui să fim recunoscători pentru acest lucru. El face ca relatările combinate să fie mai interesante. În plus, cu siguranță că nu trebuie să se presupună că toate cuvintele rostite de Isus au fost consemnate în scris. Este foarte posibil ca în cursul conversației avute de Isus cu tânărul, acesta din urmă, adresându-I-se Domnului, să fi folosit ambele formule: „Învățătorule” și „Bunule Învățător”. Și la fel și în cazul celorlalte diferențe mici: un evanghelist are dreptul deplin de a folosi un sinonim în locul unui anumit cuvânt care a fost rostit, atât timp cât el transmite același sens.

Ceea ce *este* important e că acest tânăr a înțeles că nu are încă viața veșnică, nici măcar în principiu. Acest lucru îl făcea să se simtă neliniștit și în neregulă. Venind la Isus, el a venit la sursa cea bună. Nu știm însă cât de bine a înțeles tânărul natura „vieții veșnice”. Dacă „viață” înseamnă răspunsul activ al cuiva la mediul său, atunci viața veșnică trebuie să însemne un răspuns fără sfârșit și activ la cel mai bun mediu cu putință, anume, la cel ceresc. Ea este părtășie cu Dumnezeu (Ioan 17:3). Alte descrieri minunate sunt: „dragostea lui Dumnezeu... turnată în inimile noastre prin Duhul Sfânt” (Romani 5:5), „lumina cunoștinței slavei lui Dumnezeu pe fața lui Isus Cristos” (2 Corinteni 4:6), „pacea lui Dumnezeu care întrece orice pricepere” (Filipeni 4:7) și „bucurie negrăită și strălucită” (1 Petru 1:8). Viața veșnică este o altă denumire a „mântuirii”.

Acum, faptul că acest tânăr era în căutarea mântuirii trebuie apreciat. El nu era atât de împietrit de plăcerile pământești încât să nu îi mai pese de lucrurile care au legătură cu Dumnezeu. Cu toate acestea, făcea o greșală tragică. Reiese chiar din întrebarea sa

– „Ce bine să fac ca să...” – că el credea în mântuirea prin fapte. Acest lucru devine și mai clar când versetul 16 este citit în lumina versetului 20. Acum, din moment ce esența faptelor bune făcute spre slava lui Dumnezeu se află în Cele zece porunci, și din moment ce aceste porunci au stat la dispoziția tuturor, ca ei să le poată citi atât în forma lor completă (Exod 20; Deuteronom 5), cât și în cea prescurtată (Deuteronom 6:5; Levitic 19:18), nu ne miră să citim: 17. **El i-a răspuns: „De ce Mă întrebi: Ce bine? Binele este Unul singur. Dacă vrei să intri în viață, păzește poruncile”.** Cu siguranță că ceea ce cere Dumnezeu în Legea Lui este bun, fiindcă El este Binele Suprem. De ce să Îl întrebi pe Isus în legătură cu „binele”, când Dumnezeu Tatăl l-a arătat atât de clar. Dacă cel care întreabă crede că va fi în stare să obțină viața veșnică prin a face binele, atunci să respecte poruncile.⁶⁹²

Poruncile! Dar oare nu respecta tânărul fiecare poruncă în parte? Să-L lăsăm pe Învățător să Se explice: 18, 19. „Care?” I-a zis el. **Și Isus i-a răspuns: „Să nu ucizi; să nu preacurvești; să nu furi; să nu faci o mărturisire mincinoasă; să cinstești pe tatăl tău și pe mama ta și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți”.**⁶⁹³ Nu știm din ce cauză „cinstește pe tatăl tău și pe mama ta” este lăsată ultima dintre poruncile din Decalog. A existat oare vreun motiv special pentru care Isus a lăsat această poruncă pe ultimul loc (în afară de relatarea lui Matei, unde apare rezumatul)? Nu știm nici de ce a menționat Isus doar poruncile de pe a doua tablă a Legii. La multe păreri aș dori să adaug și eu una: Nu era necesar ca Isus să includă și poruncile referitoare la îndatoririle omului față de Dumnezeu, fiindcă neputința de a le respecta pe cele de pe a doua tablă însemna de fapt neputința de a le respecta pe cele de pe prima: „Căci cine nu-l iubește pe fratele său, pe care-l vede, cum poate să-L iubească pe Dumnezeu, pe care nu-L vede?” (1 Ioan 4:20).

⁶⁹² Cu referire la pasajul destul de diferit din Marcu (10:18: „Pentru ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun decât Unul singur: Dumnezeu”) despre care s-a scris foarte mult, eu i-aș pomeni mai ales pe N. B. Stonehouse, *Origins of the Synoptic Gospels*, cap. 5, „The Rich Young Ruler”, p. 93–112; și pe B. B. Warfield, *Christology and Criticism*, cap. 3, „Jesus Alleged Confession of Sin”, p. 97–145. La acuzația că Matei a schimbat intenționat narațiunea lui Marcu pentru că avea alte păreri doctrinare decât Marcu, ca și cum, conform celor relatate de el, Isus ar fi dat de înțeles că El nu este nici Dumnezeu, nici bun, pot fi aduse următoarele obiecții: a. Luca nu modifică narațiunea lui Marcu în acest punct, așa cum arată 18:19. Este clar că el nu considera că există dificultăți doctrinare în ea. b. Așa cum s-a arătat, vezi p. 53–55, Marcu îl descrie pe Isus ca fiind nu numai pe deplin om, ci și pe deplin Dumnezeu, face dreptate tuturor perfecțiunilor Sale morale și spirituale și nu spune nicăieri că ar avea vreun păcat. c. Relatarea lui Marcu despre tânărul bogat este oarecum mai detaliată decât cea a altor autori de evanghelii sinoptice. Nu trebuie să se presupună că vreunul dintre cei trei autori de Evanghelii care redau acest eveniment au reprodus *toate* cuvintele lui Isus. De aceea, varietatea nu ar trebui să ne surprindă. – Pentru sensul lui Marcu 10:18, vezi Comentariile la această Evanghelie.

⁶⁹³ Diferențele în care sunt redate aceste porunci în Matei, Marcu și Luca sunt minore. Numai Matei spune că la sfârșitul enumerării Isus a rezumat poruncile de pe a doua tablă. Luca inversează ordinea obișnuită (Exod 20:13, 14; Deuteronom 5:17, 18; Matei 19:18; Marcu 10:19) a poruncii a șasea și a șaptea, astfel încât Evanghelia sa sună astfel: „Să nu preacurvești, să nu ucizi”. Cf. Romani 13:9. Marcu include „să nu înșeli” între a noua poruncă („să nu faci o mărturisire mincinoasă”) și cea de-a cincia („să cinstești pe tatăl tău și pe mama ta”). Această adăugire poate fi considerată o combinație dintre ultimele două porunci ale Decalogului. De aceea, indiferent din ce motiv au omis acest element din cuvintele lui Cristos, Matei și Luca nu puteau avea o motivație doctrinară. „Să nu înșeli” reflectă cu adevărat Exod 20:16, 17.

Faptul că atitudinea tânărului față de respectarea poruncilor era una superficială, deloc în armonie cu interpretarea profund spirituală și pătrunzătoare a lui Cristos (pentru care vezi 5:21–48), reiese din reacția sa: **20. Tânărul I-a zis: „Toate aceste porunci le-am păzit cu grijă din tinerețea mea; ce-mi mai lipsește?”** Aici superficialitatea pompoasă se luptă cu nemulțumirea profundă. Acest tânăr încearcă să se convingă pe sine că totul este în regulă; cu toate acestea, el este perturbat până la patetism în interiorul lui. Și-a iubit el oare aproapele ca pe sine? De unde venea atunci această lipsă a păcii în mintea și în inima lui care l-a făcut să alerge în calea lui Isus cu întrebarea care trăda îngrijorare: „Ce-mi lipsește încă?” Oare nu se făcea conștiința lui ecoul adevărului exprimat în 5:20; cf. Romani 2:15b? Oare nu acesta era motivul pentru care, deși se chinuia din greu să creadă în virtutea și respectabilitatea sa, el se simțea de fapt inadecvat? El pare să spună: „Ce altă faptă bună mai trebuie să fac pe lângă nenumăratele fapte bune pe care le-am făcut deja, căci «din tinerețea mea» (Marcu 10:20; Luca 18:21) am împlinit Legea Domnului?”

Privindu-l, Isus l-a îndrăgit pe acest tânăr care stătea îngenuș înaintea Lui (Marcu 10:21). Nu numai că a apreciat faptul că „prețuia virtutea și o conduită bună” (Canoanele din Dort, A treia și a patra doctrină principală, articolul 4), ci probabil că l-a fost și milă de el din cauza zbuciumului de care avea parte (Matei 9:36–38; 11:28). Însă Isus mai știa și că ceva era complet greșit la acest tânăr bogat. Posesiunile sale materiale îl țineau prizonier (vezi v. 22, 23). Își iubea el oare aproapele *ca pe sine însuși*? Nu, nu o făcea. Era dispus el de fapt să meargă pe calea pe care îl trimitea Dumnezeu prin vocea lui Isus Cristos? Nu era, așa cum reiese din cele ce urmează: **21. „Dacă vrei să fii desăvârșit”, i-a zis Isus, „du-te de vinde ce ai, dă la săraci, și vei avea o comoară în cer!** Se poate pune întrebarea: „Însă prin a-l învăța astfel pe acest tânăr, nu reiterea Isus doctrina «mântuirii prin fapte bune»?” Nu ar fi trebuit El să îi spună mai degrabă: „Încrede-te în Mine”? Răspunsul este că „Încrede-te pe deplin în Mine” este tocmai ceea ce i-a spus de fapt Domnul, deoarece, fără o încredere deplină în El și o predare completă în mâna Celui care i-a dat porunca, tânărul bogat nu ar fi putut nici vinde tot ce avea (Luca 18:22) pentru a da banii rezultați din vânzare săracilor.

Voia oare cu adevărat acest om să fie „perfect”, pe deplin matur (vezi cele referitoare la 5:48; cf. C.N.T. la Filipeni 3:15)? Acesta era testul. Dacă l-ar fi trecut, el ar fi avut o „comoară în cer”. Aici se face referire la toate acele binecuvântări care sunt cerești prin caracterul lor, le sunt rezervate în cer copiilor lui Dumnezeu și pe care ei le gustă deja de pe acum. Pentru mai multe amănunte despre acest concept, vezi cele referitoare la 6:19, 20. Este important să se observe că Isus a adăugat: **Apoi vino și urmează-Mă.** O asemenea „urmare”, însoțită de mărturisire activă și în vederea pregătirii pentru ea, ar fi însemnat că tânărul trebuie să învețe să „se lepede de sine și să își ia crucea” (16:24) și că nu ar mai fi fost în stare să se dedice slujirii lui Mamona. Reacția lui a fost tragică: **22. Când a auzit tânărul vorba aceasta, a plecat foarte întristat; pentru că avea multe avuții.** El s-a „întristat” (cf. 14:9; 17:23; 18:31; 26:22, 37). Era „măhnit” (Marcu 10:22; cf. Geneza 4:6). Pus în fața alegerii de a se preda lui Isus sau a se agăța de bogățiile lui, el a ales a doua variantă.

Pretenția pe care a avut-o Isus de la acest om intrigat se potrivea cu împrejurările vieții sale și cu gândirea sa. Domnul nu îi cere fiecărei persoane înstărite – de exemplu, Avraam (Geneza 13:2), sau Iosif din Arimatea (Matei 27:57) – să facă același lucru. Există însă unii indivizi care duc o viață opulentă și care, ca s-o spunem pe șleau, trăiesc doar pentru ei înșiși. Lucrurile cu care contribuie la cauza celorlalți sunt infime față de cele pe care le păstrează pentru ei. Totuși, există și alte persoane înstărite care sunt dispuse să iasă în ajutorul celorlalți, chiar și a celor lipsiți de generozitate (Geneza 13:7–11; 14:14); și care, motivate de grațitudine, construiesc în mod constant altare și aduc jertfe lui Dumnezeu (Geneza 12:8; 13:18; 15:10:12; 22:13).

Conform Scripturii, la doi oameni li s-a cerut să facă sacrificii. Unul a fost Avraam (Geneza 22:1, 2); celălalt, tânărul bogat. De departe cel mai mare a fost sacrificiul cerut lui Avraam. Prin disponibilitatea sa de a face sacrificiul respectiv, Avraam a dovedit că credința sa era una adevărată. El „a crezut în Domnul, și Domnul i-a socotit lucrul acesta ca dreptate” (Geneza 15:6; cf. Iacov 2:21–23). Tânărul bogat, deși i s-a cerut un sacrificiu mult mai mic, a refuzat, dovedind prin aceasta că nu avea acea credință prin care se poate primi mântuirea ca dar fără plată al lui Dumnezeu. Avraam și-a pus încrederea în Dumnezeu; tânărul bogat în bogățiile lui. Aceasta era diferența. Vezi 1 Timotei 6:17.

Tânărul „avea multe avuții”. El le avea; ele îl aveau pe el, ținându-l cu putere în strânsoarea lor. În legătură cu acest lucru, observați continuarea: **23, 24. Isus a zis ucenicilor Săi: „Adevărat vă spun că greu va intra un bogat în Împărăția cerurilor. Vă mai spun iarăși că este mai ușor să treacă o cămilă prin urechile acului, decât să intre un bogat în Împărăția lui Dumnezeu”.** Pentru formula solemnă de introducere, vezi cele referitoare la 5:18; pentru sensul conceptului de „Împărăție a cerurilor” sau „a lui Dumnezeu”, vezi comentariul la 4:23; 13:43. O comparare a versetelor 23, 24 cu versetul 25 arată că ucenicii înțelegeau prin „intrarea în Împărăție” „mântuirea”. Un alt echivalent este, așa cum arată versetul 16, „primirea vieții veșnice”. De aceea, Isus spune răspicat că „cu greu va intra un bogat în Împărăția lui Dumnezeu” (literal). Cu greu? Da, atât de greu încât va fi chiar „imposibil”. Observați aranjarea apoteotică a acestei idei în versetelor 23, 24. Firește că este imposibil pentru o cămilă să treacă prin urechile unui ac. Cu toate acestea, deși acest lucru este imposibil de-a binelea, va fi totuși și mai greu pentru un bogat să ajungă în Împărăția lui Dumnezeu.⁶⁹⁴

Pentru a explica ce voia să spună Isus este fără folos și neîngăduit să se încerce să se schimbe „cămilă” în „cablu” – vezi cele referitoare la 23:24, unde se vorbește după toate probabilitățile despre o cămilă adevărată – sau să se definească „urechea acului” ca pe o porțiță îngustă în zidul cetății, o intrare, spune argumentul în continuare, prin care o cămilă poate trece doar în genunchi și după ce i-au fost luate poverile din spate. Asemenea „explicații” (?), pe lângă faptul că lasă de dorit din punct de vedere lingvistic, au tendința de a face posibil un lucru despre care Isus a spus că este imposibil. Domnul vrea să spună în mod clar și specific că este imposibil ca un bogat să reușească să-și

⁶⁹⁴ Observați „Împărăția lui Dumnezeu” din versetul 24; cf. 12:28. Denumirea mult mai des folosită de Matei este „Împărăția cerurilor”, ca în versetul 23. Vezi și p. 226 și urm. Aceeași noțiune este indicată prin ambele denumiri.

croiască drumul spre Împărăția lui Dumnezeu prin puterile sale. Atât de puternică este strânsoarea pe care o are bogăția asupra inimii omului firesc! El este ținut strâns de farmecele ei ametoare și este împiedicat astfel să obțină acea atitudine a minții și a inimii care este necesară pentru intrarea în Împărăția lui Dumnezeu. Vezi cele referitoare la 6:24; cf. 1 Timotei 6:10. Ar trebui să se remarce faptul că Isus vorbește dinadins în termeni absoluți. Cu o clipă în urmă, noi am folosit expresia „prin puterea sa”. Deși această descriere nu trebuie retractată, având în vedere ce spune versetul 26, cu toate acestea, ar trebui să se arate că aici în versetul 24 Isus nu-și descrie astfel afirmația. El vorbește în termeni absoluți pentru a imprima mai bine în mințile ucenicilor ideea că mântuirea, de la început la sfârșit, nu este „o realizare” umană. Faptul că „limitele omului sunt oportunitățile lui Dumnezeu” va fi analizat mai târziu (vezi v. 26).

Reacția ucenicilor a fost următoarea: 25. **Ucenicii, când au auzit lucrul acesta, au rămas uimiți de tot și au zis: „Cine poate atunci să fie mântuit?”** Uimirea ucenicilor, conform lui Marcu 10:24 deja prezentă după declarația lui Cristos din versetul 23 (adică, Matei 19:23; Marcu 10:23), crește până în punctul în care aceștia sunt de-a dreptul „înmărmuriți”; vezi cele referitoare la 7:28. Ca în 7:28, la fel și aici în 19:25, timpul verbului arată că starea lor de uimire ajunsă la paroxism nu era doar o experiență de moment, ci a durat o vreme. Ei au tras concluzia că dacă ceea ce a spus Isus este adevărat, atunci nimeni nu poate fi mântuit. Pentru a ajunge la această concluzie, ei s-au gândit probabil că deși nu toți oamenii sunt bogați, totuși chiar și cei săraci tânjesc să devină bogați; de aceea, toți oamenii, bogați și săraci la un loc, își pun încrederea în bogății; așadar, nu pot fi mântuiți.

Răspunsul frumos și liniștitor vine în versetul 26. **Isus S-a uitat țintă la ei și a zis: „La oameni lucrul acesta este cu neputință, dar la Dumnezeu toate lucrurile sunt cu putință”.** În acest moment dramatic, ochii lui Isus, fixați asupra ucenicilor, trebuie să fi fost însuflețiți de o mare seriozitate și o dragoste plină de bunătate. Când le spune: „La oameni lucrul acesta este imposibil”, El înțelegea chiar acest lucru. În fiecare punct, la începutul, în desfășurarea și la finalizarea mântuirii, omul depinde în mod desăvârșit de Dumnezeu. El nu poate face nimic prin sine. Dacă dorește să fie mântuit, el trebuie să se nască din nou, „de sus” (Ioan 3:3, 5). Chiar și când vine vorba de credință – Dumnezeu dă și credința! (Efeseni 2:8) – el apelează tot la Dumnezeu, însă pentru a face acest lucru, el trebuie făcut capabil și susținut în fiecare zi, oră, minut și secundă de harul omnipotent al lui Dumnezeu. Nu este loc aici pentru religia tânărului bogat (vezi v. 16, 20), care era religia obișnuită a evreilor din acele zile și acea epocă. Nu numai pelagianismul este condamnat aici, ci chiar și arminianismul.

Însă slavă lui Dumnezeu: există o soluție. Ceea ce este imposibil la oameni, este posibil la Dumnezeu, pentru care toate lucrurile sunt cu putință. El este Cel care, prin Cristos, este în stare să mântuiască în mod magistral (Evrei 7:25). Harul Său l-a cuprins până și pe persecutorul determinat și neobosit, Saul din Tars (Fapte 9:1; 26:9–11; 1 Corinteni 15:8–10; Galateni 1:15, 16; 1 Timotei 1:15). Isus a început să arate deja cum este realizată această mântuire (Matei 16:21; 17:22, 23). El va continua să o facă cu o claritate din ce în ce mai mare (vezi 20:17–19; mai ales 20:28; 26:26–29).

Petru se gândea încă la cuvintele pe care i le-a adresat Învățătorul tânărului bogat (vezi v. 21). Isus îi ceruse să vândă tot ce are și să dea banii din vânzare săracilor, promițând că dacă va face lucrul acesta, va avea o comoară în cer. Așa că Petru „răspunde”, adică reacționează la această afirmație (cererea plus promisiunea) a lui Isus, după cum urmează: **27. Atunci Petru a luat cuvântul și I-a zis: „Iată că noi am lăsat tot și Te-am urmat; ce răsplată vom avea?”** Nu au făcut oare Cei doisprezece tocmai ceea ce i-a cerut Isus tânărului să facă? Nu au „lăsat ei totul”, urmându-L pe Isus? Așa că răspunsul părea să fie evident, anume, că Cei doisprezece vor avea o comoară în cer. Cu toate acestea, Petru nu părea să fie foarte sigur de acest lucru, fiindcă Învățătorul a declarat că pentru oameni este imposibil să ajungă mântuiți și că numai Dumnezeu este Cel care dă mântuirea (v. 23, 24, 26).

Petru și ceilalți ucenici primesc un răspuns foarte liniștitor. El este în genul unei reasigurări (v. 28, 29) și este urmat de un avertisment (v. 30 și 20:1–16). **28. Isus le-a răspuns: „Adevărat vă spun că, atunci când va sta Fiul omului pe scaunul de domnie al mării Sale la înnoirea tuturor lucrurilor, voi, care M-ați urmat, veți ședea și voi pe douăsprezece scaune de domnie și veți judeca pe cele douăsprezece seminții ale lui Israel”.** Pentru introducerea solemnă, vezi cele referitoare la 5:18; pentru „Fiul omului”, vezi comentariul la 8:20, p. 365-369. Ce promisiune minunată este aceasta, mai ales dacă ne gândim cât de imperfecti erau oamenii cărora le era făcută. Vezi cele referitoare la 10:2–4. Isus îi asigură pe acești doisprezece ucenici – excluzându-l pe Iuda, însă din moment ce a fost înlocuit, cifra doisprezece rămâne valabilă – că în ciuda faptului că Dumnezeu este Autorul mântuirii lor, ei tot vor fi bogat răsplătiți pentru sacrificiile pe care le-au făcut și continuau să le facă. Faptul că Dumnezeu este încântat să le dea copiilor Săi răsplata harului este atestat din plin în Sfânta Scriptură (Geneza 22:15–18; Psalmul 25:12–15; Daniel 12:3; Matei 5:1–12; 10:32, 41, 42; 11:28–30; 25:34–40; Luca 12:32, 37, 43, 44; 19:17–19; 1 Corinteni 3:14; 9:17; Coloseni 2:18; 3:24; 2 Tesaloniceni 1:7–10; Evrei 10:35; 11:6, 26; 2 Ioan 8; Apocalipsa 2:7, 10, 17, 26–28; 3:5, 10–12, 21; 22:12). Ar putea fi adăugate cu ușurință o mulțime de pasaje atât din Vechiul, cât și din Noul Testament, fiindcă „Dumnezeu este dragoste” (1 Ioan 4:8).

Răsplata la care Se referă Isus în pasajul de față le-a fost promisă în mod clar Celor doisprezece. În versetul 29 urmează o promisiune mai largă, dată tuturor credincioșilor. Dacă ne concentrăm asupra celei dintâi dintre aceste promisiuni, trebuie să observăm că are legătură cu poziția Celor doisprezece în „regenerare”, adică, în ceea ce noi am numi „universul restaurat (sau înnoit)”, „cerul nou și pământul nou”, descrise în pasaje ca Isaia 65:17; 66:22; 2 Petru 3:13; Apocalipsa 21:1–5. Vremea împlinirii acestei promisiuni este indicată în mod clar ca fiind ziua în care „Fiul omului va ședea pe tronul Împărăției Sale”; cu alte cuvinte, se face referire în mod evident la perioada care începe cu ziua întoarcerii lui Cristos pentru judecată (vezi cele referitoare la 25:31–46; cf. Comentariul la 16:27, 28). Înșiruite, cum ar veni, în jurul aceluși tron (cf. Apocalipsa 4:4) vor fi douăsprezece alte scaune de domnie. Pe acestea vor sta Cei doisprezece, judecând – probabil în sensul de a domni peste, a străluci deasupra (cf. Daniel 12:3; Matei 20:21; Apocalipsa 3:21) – „celor douăsprezece seminții ale lui Israel”.

Ce se înțelege prin aceste „douăsprezece seminții ale lui Israel”? După toate probabilitățile, termenul se referă la Israelul restaurat. Dacă expresia ca atare indică numărul total al celor aleși din cele douăsprezece triburi ale evreilor de la început și până la sfârșitul istoriei lumii (cf. Romani 11:26), sau chiar *toți* aleșii dintre evrei și dintre neamuri (cf. Galateni 6:16), în fiecare caz ea trebuie să se refere la cei care au fost regenerați, căci în universul renăscut la care se referă 19:28 nu va intra nimic necurat vreodată (Apocalipsa 21:27). Cei doisprezece, care L-au urmat pe Isus aici și I-au rămas loiali în încercările Sale (Luca 22:28), urmează să primească răsplata specială de a reflecta cel mai puternic gloria Domnului și Mântuitorului lor dintre *toți* cei care aparțin noului Israel. Cei care au fost cei mai apropiați de El aici vor fi cei mai apropiați de El și acolo. Vezi și 2 Timotei 2:11, 12; Apocalipsa 3:21; 20:4.

Promisiunea generală, cea dată tuturor urmașilor adevărați ai Domnului, se află în versetul 29. **Și ori și cine a lăsat case, sau frați⁶⁹⁵, sau surori, sau tată, sau mamă, sau nevastă, sau feciori, sau holde pentru Numele Meu, va primi însutit, și va moșteni viața veșnică.** Comparați această promisiune cu 10:37. Ea este pentru *toți* cei care L-au ales în viață pe Cristos mai presus de oricine și orice altceva, chiar și mai presus de rudele lor cele mai apropiate și de cele mai prețuite bunuri ale lor. Ei au făcut acest sacrificiu, spune Isus, „pentru Numele Meu”, expresie explicată în Marcu 10:29 ca însemnând „de dragul Meu”. „Numele” lui Isus indică persoana lui Isus, așa cum S-a descoperit El. Vezi și cele referitoare la 6:9; 7:22; 10:22, 41, 42; 12:21.

Acești urmași loiali ai Domnului vor fi răsplătiți „însutit”, adică, vor primi mult mai mult” (Luca 18:30). Pentru „însutit”, vezi și Geneza 26:12 și Matei 13:8. Chiar și în ziua și epoca de astăzi (observați Marcu 10:30; Luca 18:30), adică, înainte de marea zi a judecării, și pentru fiecare credincios înaintea morții sale, acești credincioși loiali vor primi binecuvântările indicate în pasaje ca Proverbe 15:16; 16:8; Matei 7:7; Ioan 17:3; Romani 8:26–39; Filipeni 4:7; 1 Timotei 6:6; Evrei 6:19, 20; 10:34; 1 Petru 1:8. În ciuda persecuțiilor pe care le au de îndurat, ei vor fi chiar în stare să se bucure de posesiunile lor materiale („case... ogoare”, Marcu 10:30), mult mai mult decât se bucură cei lipsiți de evlavie de ale lor. Motivul? Vezi Isaia 26:3; în contrast cu 48:22. A devenit oare necesar ca de dragul lui Cristos cei care Îl urmează să-și părăsească rudele apropiate? Vor primi acum „rude” noi (Matei 12:46–50; Romani 16:13; 1 Corinteni 4:15), fiindcă ei aparțin acum „familiei lui Dumnezeu” (vezi C.N.T. la Efeseni 3:15).

Când Esau se laudă că are „destul” sau „mult”, Iacov – mai degrabă „Israel” – răspunde că el are „tot” sau „toate lucrurile” (Geneza 33:9–11 în originalul ebraic și în Septuaginta). Comparați cu acest lucru mărturia exuberantă a lui Pavel (1 Corinteni 3:22, 23). Aceste comori sunt reale. Altminteri, cum ne-am explica noi izbucnirea triumfătoare de optimism a lui Pavel (2 Corinteni 4:7–18; 12:9; Filipeni 4:10–13)?

Isus adaugă: „și va moșteni viața veșnică”. Așa cum este înțeleasă aici, această binecuvântare are în vedere „veacul care vine” (Marcu 10:30; Luca 18:30). Pentru conceptul de „viață veșnică”, vezi cele referitoare la versetul 16. Toate binecuvântările

⁶⁹⁵ În Luca 18:29 apare „casă sau soție”, dar în Matei 19:29 cuvintele „sau soție” (după „sau mamă”) nu sunt suficient susținute de manuscrise.

spirituale care le sunt date copiilor lui Dumnezeu în viața aceasta „în principiu” vor fi „pe deplin” ale lor în viața cealaltă. În și după ziua întoarcerii lui Cristos în slavă, la binecuvântările materiale vor fi adăugate și cele spirituale.⁶⁹⁶ Ei le vor *moșteni*, în contextul de față acest lucru presupunând că *a.* ele le vor fi date fără plată, nu le vor fi câștigat prin merit; *b.* darurile le vor fi date după dreptate: ele au fost câștigate *pentru* ei și de aceea vor fi ale lor de drept; *c.* ele vor fi ale lor pe veci.

Apostolilor și credincioșilor în general Isus le-a dat promisiuni bogate. Înseamnă acest lucru oare că binecuvântările promise vor fi ale lor indiferent cum se vor purta ei? Deloc. Bunurile promise le vor fi date copiilor lui Dumnezeu numai pe calea încrederii și a ascultării (Filipeni 2:12, 13; 2 Tesaloniceni 2:13).

Când Petru a spus: „Iată că noi am lăsat tot și Te-am urmat; ce răsplată vom avea?” (v. 27), era această întrebare produsul unei curiozități sfinte, sau, măcar într-o mică măsură, al unui spirit comercial? Diferența de opinie printre comentatori în încercarea lor de a răspunde la această întrebare este foarte interesantă. Unui, în zelul lor de a-l apăra pe Petru de orice acuzație, merg atât de departe încât spun că cei care se îndoiesc de motivele lui Petru îi judecă pe alții după standardele lor etice proprii. Alții merg în extrema opusă și consideră că spusele lui Cristos, cuvintele din versetul 30 și parabola de după ele (20:1–16) nu-și găsesc explicația dacă nu se ține seama de motivația lumească a lui Petru. S-ar putea ca următoarea procedură să nu fie cea mai bună: Un om este inocent până când vinovăția lui poate fi stabilită dincolo de orice dubiu rezonabil. Prin urmare, nu avem dreptul să-l acuzăm pe Petru de vreun lucru rău. Pe de altă parte, este la fel de adevărat că întrebarea lui, deși corect motivată, a stat totuși la baza avertismentului din versetul pe care suntem pe cale să-l analizăm. Este foarte posibil ca Isus să fi dorit să spună ceva de genul următor: „Petre, întrebarea ta: «Ce răsplată vom avea noi?» este corectă și la locul ei. Cu toate acestea, din moment ce este foarte ușor ca cineva să cadă în greșeala de a se aștepta la o răsplată bazată pe un presupus merit, Eu trebuie să te avertizez, în așa fel încât să nu rămâi neștiutor în această privință”. În plus, nu este oare posibil ca atitudinea fără îndoială comercială a tânărului bogat (v. 16) să-L fi făcut pe Isus să rostească acest avertisment necesar?

Nu ar trebui să scape atenției noastre că cuvintele din versetul 30. (cât și cele din versetele 28 și 29) nu îi sunt adresate numai lui Petru, ci tuturor ucenicilor: **Dar mulți din cei dintâi vor fi cei din urmă, și mulți din cei din urmă vor fi cei dintâi.** Ni se aduce aminte de cuvintele lui Iehova adresate lui Samuel: „Domnul nu se uită la ce se uită omul; omul se uită la ceea ce izbește ochii, dar Domnul se uită la inimă” (1 Samuel 16:7). „Cei dintâi” sunt cei care, din cauza bogăției, a educației, a poziției, prestigiului, talentelor lor etc. sunt foarte apreciați de oameni în general, uneori chiar și de copiii lui Dumnezeu. Însă de vreme ce Dumnezeu vede și cunoaște inimile, mulți dintre acești oameni vor fi puși de El în poziții mai modeste decât ale altora; de fapt, e foarte posibil ca unii dintre ei să fie chiar excluși din locul plin de slavă. Cf. Matei 7:21–23.

Nu pare să existe nici un motiv întemeiat ca să se spună că Isus a sugerat că *toți* cei care „vor fi cei din urmă” vor fi pierduți sau în afara Împărăției. Cert este că: nu numai

⁶⁹⁶ În legătură cu acest subiect, vezi lucrarea autorului, *The Bible on the Life Hereafter*, p. 49–78, 205–217.

în iad există diferite grade de suferință (Luca 12:47, 48), și în universul restaurat vor exista diverse grade de glorie (1 Corinteni 15:41, 42). Vor exista totuși și surprize. Nu numai că mulți dintre cei care sunt priviți acum ca niște stâlpi ai bisericii vor fi ultimii, ci și mulți dintre cei care nu au apărut niciodată în lumina reflectoarelor – să ne gândim numai la văduva săracă ce a dăruit doi bănuți (Marcu 12:42) și la Maria din Betania, al cărei gest plin de dragoste și dăruire a fost puternic criticat de ucenici (Matei 26:8) – vor fi primii în ziua judecării (Marcu 12:43, 44; Matei 26:10–13). Ucenicii, care se certau tot timpul pentru întâietate (18:1; 20:20; Luca 22:24) ar face bine să ia aminte!

Rezumatul capitolului 19

În Evanghelia după Matei, lucrarea lui Cristos „de dincolo de Iordan” (19:1), numită adesea lucrarea Sa din Perea, începe aici și continuă până la sfârșitul capitolului 20. Probabil că nu au trecut mai mult de trei luni între începutul ei și ziua crucificării. Capitolul 19 prezintă învățătura Domnului despre trei subiecte înrudite: *a.* căsătorie și divorț, *b.* copii și *c.* posesiuni materiale.

Cât despre căsătorie și divorț (v. 1–12 atât în Matei 19, cât și în Marcu 10), unii farisei L-au întrebat pe Isus: „Este îngăduit ca un bărbat să-și lase nevasta pentru orice fel de motiv?” Punând această întrebare – cu intenții rele, pentru a-L face pe Isus să cadă într-o capcană – ei își iau subiectul din *concesia mozaică* din Deuteronom 24. Cu toate acestea, Isus arată spre *instituția divină* a căsătoriei, așa cum este ea prezentată în Geneza 1:27; 2:24; și declară în consecință: „De aceea, ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă... Oricine își lasă nevasta din alt motiv decât infidelitatea ei și se căsătorește cu alta, comite adulter”. Când ucenicii Lui răspund: „Dacă astfel stau lucrurile cu bărbatul și cu nevasta lui, este mai bine să nu te căsătorești”, Isus le spune că e nevoie de har ca cineva să-și poată îndeplini responsabilitățile maritale: „Nu toți pot accepta această afirmație, ci numai cei cărora le este dată”. El adaugă că există într-adevăr situații care fac să fie imposibil sau inacceptabil ca cineva să se căsătorească. El menționează trei tipuri de eunuci: *a.* cei cu probleme congenitale; *b.* cei castrați; și *c.* cei care se abțin de bunăvoie (în interesul Împărăției cerurilor). În acest ultim caz termenul „eunuci” este folosit la modul figurat.

În scurtul paragraf despre Isus și copii (v. 13–15), Isus le spune ucenicilor care încercau să împiedice părinții să-și aducă micuții la Isus: „Lăsați copilașii să vină la Mine și nu-i împiedicați, fiindcă a unora ca ei este Împărăția cerurilor”. Aceasta a fost o lecție importantă nu numai pentru ucenici, ci și pentru părinți, educatori și copii (când vor fi ajuns la vârsta discernământului), atât pentru cei de atunci, cât și pentru cei de acum.

În secțiunea despre pericolul bogățiilor și răsplătirea sacrificiului (v. 16–30), un tânăr bogat îl întreabă pe Isus: „Învățătorule, ce lucru bun să fac ca să am viața veșnică?” Acest tânăr pare convins că el a împlinit deja întreaga Lege, însă se întreabă dacă există vreo faptă bună adițională pe care ar trebui să o facă pentru a fi mântuit. Modul lui de a înțelege ce înseamnă ascultarea de Legea Domnului este foarte superficial. Când Isus îi spune că în acest caz particular dragostea cerută pentru aproapele înseamnă că trebuie să-și vândă toate bunurile și să dea totul săracilor, el

pleacă, profund dezamăgit. El nu era dornic să se încredințeze pe sine și toate bunurile sale în mâna lui Isus. Acest lucru Îl face pe Învățător să le spună ucenicilor Săi: „Adevărat vă spun că va fi greu pentru un bogat să intre în Împărăția cerurilor...” Când ei întreabă: „Atunci cine poate fi mântuit?”, El răspunde: „La oameni lucrul acesta este imposibil, însă la Dumnezeu totul este posibil”. Ca răspuns la întrebarea lui Petru, Isus îi asigură pe ucenici că, din cauza sacrificiilor lor, îi așteaptă o mare comoară în universul restaurat; de fapt, o răsplată a harului, atât aici, cât și în viața de apoi, le este dată tuturor celor care au făcut sacrificii de dragul lui Cristos. Numai că ei trebuie să aibă grijă ca spiritul comercial să nu pună stăpânire asupra lor; căci „Mulți dintre cei dintâi vor fi cei din urmă, și mulți dintre cei din urmă vor fi cei dintâi”.

Schița capitolului 20

Tema: *Lucrarea pe care Tu l-ai dat-o să o facă*

- 20:1–16 Pilda lucrătorilor viei
- 20:17–19 A treia prezicere a patimilor și a învierii
- 20:20–28 Cererea mamei fiilor lui Zebedei
- 20:29–34 Vindecarea celor doi orbi la Ierihon

CAPITOLUL XX

M A T E I

20:1

20 1 Fiindcă Împărăția cerurilor se aseamănă cu un gospodar care a ieșit dis de dimineață să-și tocmească lucrători la vie. 2 S-a învoit cu lucrătorii cu câte un leu pe zi și i-a trimis la vie. 3 A ieșit pe la ceasul al treilea și a văzut pe alții stând în piață fără lucru. 4 „Duceți-vă și voi în via mea,” le-a zis el, „și vă voi da ce va fi cu dreptul.” Și s-au dus. 5 A ieșit iarăși pe la ceasul al șaselea și al nouălea, și a făcut la fel. 6 Când a ieșit pe la ceasul al unsprezecelea, a găsit pe alții stând în piață, și le-a zis: „De ce stați aici toată ziua fără lucru?” 7 Ei i-au răspuns: „Pentru că nu ne-a tocmnit nimeni.” „Duceți-vă și voi în via mea,” le-a zis el, „și veți primi ce va fi cu dreptul.” 8 Seara, stăpânul viei a zis ispravnicului său: „Cheamă pe lucrători și dă-le plata, începând de la cei de pe urmă, până la cei dintâi.” 9 Cei din ceasul al unsprezecelea au venit și au luat fiecare câte un leu. 10 Când au venit cei dintâi, socoteau că vor primi mai mult, dar au primit și ei tot câte un leu de fiecare. 11 După ce au primit banii, cârteau împotriva gospodarului, 12 și ziceau: „Aceștia de pe urmă n-au lucrat decât un ceas, și la plată i-ai făcut deopotrivă cu noi, care am suferit greul și zăduful zilei.” 13 Drept răspuns, el a zis unuia dintre ei: „Prietene, ție nu-ți fac nici o nedreptate; nu te-ai tocmnit cu mine cu un leu? 14 Ia-ți ce ți se cuvine și pleacă. Eu vreau să plătesc și acestuia din urmă ca și ție. 15 Nu pot să fac ce vreau cu ce-i al meu? Ori este ochiul tău rău, fiindcă eu sunt bun?” 16 Tot așa, cei din urmă vor fi cei dintâi, și cei dintâi vor fi cei din urmă.”

20:1–16 Pilda lucrătorilor viei

1. Fiindcă Împărăția cerurilor se aseamănă cu un gospodar care a ieșit dis de dimineață să-și tocmească lucrători la vie.

Folosirea lui „fiindcă” și repetarea în formă modificată a lui 19:30 aici în 20:16 arată că parabola care începe aici este spusă cu scopul de a se elucida regula precedentă: „Dar mulți din cei dintâi vor fi cei din urmă, și mulți din cei din urmă vor fi cei dintâi”. Cineva ar putea spune: „Nu ar fi trebuit să existe despărțirea pe capitole aici, între 19:30 și 20:1”. Când Isus spune: „Împărăția cerurilor este ca un gospodar...”, El înțelegea prin aceasta ceva de genul: „Ceea ce se întâmplă atunci când domnia lui Dumnezeu în faza sa finală – vezi cele referitoare la 4:23; 13:43 – se va descoperi în ziua judecății, poate fi comparat cu ceea ce s-a petrecut în următoarea ilustrație între un gospodar și angajații săi, atunci când aceștia și-au primit la sfârșitul zilei «răsplata» pentru munca pe care au prestat-o”.

„Gospodarul” este literal „un stăpân al unei case”.⁶⁹⁷ El este reprezentat aici ca un om înstărit, unul care posedă o gospodărie ce constă din casă, acareturi și o vie mare. Această

⁶⁹⁷ Și mai exact, „un bărbat, un stăpân al unei case”. Acesta este un alt caz de folosire pleonastică a lui ἄνθρωπος. Vezi nota de subsol 663 de la p. 634.

vie este obiectul grijii sale speciale. Ea presupune munca multor angajați. Simplul fapt că Isus leagă aici conceptul de „Împărăție a cerurilor” cu cel de „gospodar” sau „proprietar de terenuri” (cf. 13:27; 21:33; 24:43) arată că El atrage imediat atenția asupra faptului că Dumnezeu este „proprietarul” tuturor și de aceea și Rânduitorul suveran al destinelor oamenilor. Firește, până și termenul de „Împărăție a cerurilor” sau „a lui Dumnezeu” subliniază același gând: dreptul de a conduce îi aparține Lui, nu nouă. Mântuirea în toate fazele ei este darul Său fără plată. Ea nu este produsul efortului uman.

Acum, deși acest gospodar avea un „ispravnic” sau un „rândaș” (v. 8), căruia i-a dat în grijă via și supravegherea celor care lucrează în ea, el însuși este totuși atât de preocupat de soarta ei încât iese în zori să tocmească⁶⁹⁸ lucrători.

2. S-a învoit cu lucrătorii cu câte un leu pe zi și i-a trimis la vie. Ideea care trebuie punctată aici este că în aparență a avut loc o conversație între proprietar și acești posibili angajați. Parabola nu spune dacă a avut loc sau nu vreo tocmeală. Este foarte posibil ca atunci când proprietarul a propus „un dinar” pe zi, oamenii fără loc de muncă să fi consimțit imediat, realizând că aceasta este plata obișnuită pe o zi atât a soldatului, cât și a lucrătorului. Firește, e posibil ca unii să fi vrut să se tocmească. Însă un lucru e clar: acești oameni care au consimțit să meargă în vie ca să muncească lucrau în mod categoric pentru plată, nu și pentru bucuria de a lucra într-un loc atât de bun, pentru un proprietar atât de nobil și pentru un scop atât de ales. Singurul lucru menționat în legătură cu acești lucrători în versetul 2 este că proprietarul „s-a învoit” cu ei (cf. 18:19) și s-a înțeles cu oamenii în privința plății lor! Așa că, mânați de acest spirit mercantil, acești oameni au plecat să lucreze în vie.

Datorită fluctuării constante a valorii banilor – într-un anumit an dolarul sau lira sterlină au o putere de cumpărare mai mare ca în altul – este de-a dreptul imposibil să se spună cu exactitate cât ar valora astăzi un dinar. Unii spun că șaisprezece cenți (americani); alții că șaptesprezece cenți etc. Pentru înțelegerea parabolei este suficient să se știe că pentru acea epocă un dinar (ar trebui oare să spunem noi, împreună cu A.R.V., un „șiling”?) pe zi era considerată o plată bună. Mai mult, în cazul de față atât angajatorul, cât și angajatul au considerat-o probabil una corectă, fiindcă *au căzut de acord* în privința ei.

De vreme ce via era probabil mare și necesita o îngrijire permanentă și/sau pentru că în această perioadă anume era nevoie de mulți oameni care să se ocupe de ea, vedem, fără să ne mirăm de acest lucru, că proprietarul voia mai mulți lucrători: **3. A ieșit pe la ceasul al treilea și i-a văzut pe alții stând în piață fără lucru.** Pe la nouă dimineața el s-a dus – probabil „s-a întors” – în locul în care se adunau în general cei care căutau de lucru, anume în piață, și i-a văzut pe alții stând acolo „fără lucru”⁶⁹⁹ (literal). **4. „Duceți-vă și voi în via mea”, le-a zis el, „și vă voi da ce va fi cu dreptul”.** Și s-au dus. Ar trebui să se observe că acești oameni nu s-au tocmnit în nici un fel cu stăpânul viei. Ei au avut încredere în el și au fost pe deplin convinși că, atunci când le-a promis că le va da ce li se cuvine, a vorbit serios

⁶⁹⁸ Observați *μισθώσασθαι*, aorist infinitiv, reflexiv al lui *μισθόω*: literal „a angaja pentru *μισθός* (salariu)”.

⁶⁹⁹ În Noul Testament, anumite cuvântări excelente au ca punct de plecare termenul *ἐργον* (lucru). Vezi C.N.T. la 2 Tesaloniceni 3:11; 1 Timotei 5:13.

și că va împlini ce a spus. 5. **A ieșit iarăși pe la ceasul al șaselea și al nouălea și a făcut la fel.** Atât la amiază, cât și la ora 15.00 proprietarul s-a întors la piață și a mai angajat lucrători. Aceștia erau bucuroși că sunt angajați chiar și doar pentru restul zilei. Cu ei stăpânul viei „a făcut la fel”. Înseamnă oare acest lucru pur și simplu că și lor le-a spus: „Vă voi da ce va fi cu dreptul”? Oricum ar fi stat lucrurile, ei nu au obiectat. Nu au pus deloc întrebări, ci au pornit la treabă cu bucurie.

Ziua s-a scurs încet până când s-a făcut și ora 17.00, mai era o oră înainte de terminarea lucrului: 6, 7. **Când a ieșit pe la ceasul al unsprezecelea, i-a găsit pe alții stând în piață, și le-a zis: „De ce stați aici toată ziua fără lucru?”** Ei i-au răspuns: **„Pentru că nu ne-a tocmnit nimeni”.** „Duceți-vă și voi în via mea”, le-a zis el, **„și veți primi ce va fi cu dreptul”.** Ce om bun era acest proprietar. Este clar că lui îi păsa nu numai de via lui, ci și de cei neangajați. El i-a angajat chiar și atunci când ei, și oricine altcineva, s-ar fi gândit că pentru niște oameni ca ei nu mai e nici o speranță că vor putea lucra în vie. Ce lucru ciudat să angajezi oameni la ora 17.00, pentru doar o oră de lucru! Nu a existat vreo târguială. Oamenii au acceptat cu bucurie invitația de a lucra în vie. Oare nu i-au spus ei gospodaruului că singurul motiv pentru care încă mai erau în piață fără nici o treabă era că nimeni nu i-a angajat?

În cele din urmă a sosit și timpul încheierii lucrului. Atunci s-a întâmplat ceva și mai ciudat, așa cum se poate vedea din versetele 8–15. În aceste opt versete noi avem parte de o surpriză la sfârșitul versetului 8. **Seara, stăpânul viei a zis ispravnicului său: „Cheamă-i pe lucrători și dă-le plata, începând de la cei de pe urmă, până la cei dintâi”.** „Seara!” Aici răzbate deja lecția principală; fiindcă acest sfârșit al zilei indică în mod cert sfârșitul istoriei lumii și al Bisericii, marea zi a judecății de apoi și a manifestării Împărăției lui Dumnezeu în toată slava ei. Vezi contextul, 19:28. Deja începe să ni se spună ce se va întâmpla când va sosi acea zi.

Este tentant să te lași pradă alegorizării, și împreună cu unii comentatori, să vedem în porunca dată *ispravnicului* de către *gospodar*: „Cheamă lucrătorii și dă-le plata” o indicație simbolică a faptului că „Tatăl nici nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului” (Ioan 5:22). Prin urmare, *gospodarul* Îl va reprezenta pe Tatăl, iar *ispravnicul* pe Isus Cristos. Cu toate acestea această procedură este foarte îndoielnică, mai ales că din versetele 11–15 *ispravnicul* a ieșit în întregime din scenă! De aceea, este mult mai bine să se accepte faptul că această figură a *ispravnicului*, și multe altele pe lângă ea, aparține parabolei, nu și lecției pe care ne-o transmite ea. Ea face ca povestea să fie mai interesantă și mai realistă.

Plata se făcea de obicei atunci când ziua de lucru se încheia (vezi Levitic 19:13; Deuteronom 24:15). Însă ce e ciudat este că *ispravnicului* i se spune că atunci când îi adună pe oameni ca să îi plătească să îi cheme mai întâi pe cei care au venit ultimii, la ora 17.00; apoi pe cei care au început lucrul la ora 15.00, și așa mai departe, până când îi va plăti pe cei care au venit primii. Este clar că această poruncă surprinzătoare este în armonie cu regula stabilită în versetul 16 (cf. 19:30): cei dintâi vor fi cei din urmă și cei din urmă vor fi cei dintâi. În plus, celor care au venit primii trebuie să li se dea ocazia să vadă ce li se întâmplă la sfârșitul zilei celor care au venit mai târziu. Dacă ar fi fost

aplicată regula mult mai obișnuită „primul venit, primul servit”, aceștia care au venit primii și-ar fi luat banii și ar fi plecat acasă fără să fi văzut ce se întâmplă cu ceilalți.

Au fost oare dezamăgiți oamenii care au muncit din zori din cauză că au fost plătiți ultimii? Fără îndoială, însă ei au mai avut parte de o surpriză neplăcută: **9, 10. Cei din ceasul al unsprezecelea au venit și au luat fiecare câte un leu. Când au venit cei dintâi, socoteau că vor primi mai mult, dar au primit și ei tot câte un leu de fiecare.** Când cei întârziați au primit un dinar întreg pentru numai o oră de muncă, primii-veniți s-au așteptat să primească mai mult decât negociaseră cu gospodarul. Însă fiecare din ei a primit exact aceeași sumă ca și cei întârziați: un dinar. Astfel nu numai că au ajuns să fie plătiți ultimii, ci au și primit mai puțin decât s-au așteptat. Pe de o parte, cei care au muncit numai o oră au avut parte de o surpriză minunată: un dinar întreg pentru o oră de lucru! Nu se spune nimic despre cei care fuseseră angajați la nouă dimineața, la amiază și la ora 15.00. Putem presupune că ei au fost mulțumiți – poate mai mult decât mulțumiți – de ceea ce primiseră. Însă ei nu mai sunt menționați.

Oamenii dezamăgiți și-au luat banii și au dat glas sentimentelor lor: **11, 12. După ce au primit banii, cârteau împotriva gospodarului, și ziceau: „Aceștia de pe urmă n-au lucrat decât un ceas, și la plată i-ai făcut deopotrivă cu noi, care am suferit greul și zăduful zilei”.** Gospodarul era și el prezent la împărțirea banilor. Angajații au priceput că lui trebuie să-și adreseze plângerea, dacă aveau vreuna, nu ispravnicului. Și, într-adevăr, primii sosiți au o plângere. Ni se spune că ei „au început să cârtească” sau „cârteau”. Tocmai timpul verbului (imperfect) este cel care arată că accentul este fie pe începutul acțiunii lor, fie pe persistența ei. Cuvântul folosit în original⁷⁰⁰ este o onomatopee, adică o imitare a unui sunet, așa cum sunt și termenii noștri cu același sens: *a bombăni, a mormăi, a murmura, a cârți*.

Mai mult, natura cârțelilor lor arăta ce fel de oameni erau. Ei nu au spus: „Ne-ai tratat la fel ca pe ultimii veniți”, ci „I-ai tratat pe ultimii veniți ca pe noi”. Cu alte cuvinte, ei nu erau numai nemulțumiți de ceea ce au primit ei, ci și – sau poate *mai ales* – invidioși din cauza a ceea ce le-a fost dat altora!⁷⁰¹ Ei vorbeau de „greul zilei”⁷⁰² și de zăduful⁷⁰³ ei, pe care le-au suportat.

De aceea, nemulțumirea lor este următoarea: „În ciuda faptului că noi am muncit mult mai mult decât acești întârziați și ne-am chinuit în condiții care au fost mult mai grele, iată ce ai făcut *pentru ei*, cu câtă generozitate i-ai tratat *pe ei*”.

Principalul motiv al nemulțumirii lor posace era că alții, deși veniți ultimii, au fost făcuți primii, iar ei, care fuseseră primii, au fost făcuți ultimii. Însă numai ei erau de

⁷⁰⁰ ἐγόγγυζον.

⁷⁰¹ D. A. Schlatter, în lucrarea sa *Erläuterungen zum Neuen Testament*, Stuttgart, 1908, p. 223, afirmă, ca o explicație dată parabolei: „A arbora în inimă invidia din cauză că Dumnezeu le arată altora harul Său... ce adâncime a depravării ni se arată prin acest gen de dispoziție”.

⁷⁰² Conform contextului, acesta pare a fi echivalentul corect al lui βάρος (având aici sensul de bază de „povară”). Vezi și C.N.T. la Galateni atât pentru βάρος (nota de subsol 176, p. 234 din Comentariul respectiv), cât și pentru verbul βαρτάζω (nota de subsol 171, p. 232).

⁷⁰³ Substantivul καύσων se găsește și în Luca 12:55 („Are să fie zăduf”, adică, o zi foarte fierbinte) și în Iacov 1:11 („Răsare soarele cu căldura lui arzătoare.”) Comparați cu verbul καίω, a aprinde, a arde.

vină pentru nemulțumirea lor, păcatul lor fiind unul triplu: *a.* spiritul mercantil care i-a caracterizat de la început; *b.* neputința lor de a recunoaște drepturile proprietarului; și *c.* invidia crasă. Observați cum este demascată acum, exact în aceeași ordine, această rădăcină cu trei ramificații a nefericirii lor: 13-15. **Drept răspuns, el a zis unuia dintre ei: „Prietene, ție nu-ți fac nici o nedreptate; nu te-ai tocmnit cu mine cu un leu? Ia-ți ce ți se cuvine și pleacă. Eu vreau să plătesc și acestuia din urmă ca și ție. Nu pot să fac ce vreau cu ce-i al meu? Ori este ochiul tău rău,⁷⁰⁴ fiindcă eu sunt bun⁷⁰⁵?”** Această triplă demascare îmbracă aici forma unei abordări de la inimă la inimă – serioasă, dezaprobatoare, însă nu în întregime neprietenoasă – de către proprietar a unuia dintre reclamanți, probabil a celui care îi reprezenta pe ceilalți. Respingerea plângerii sale a fost completă și zdrobitoare. Tot ce mai putea face cârtitorul era să-și ia dinarul și să plece acasă.

În armonie cu explicația dată este posibil să se afirme acum că mesajul real al parabolei este sugerat în versetul 16. **Tot așa, cei din urmă vor fi cei dintâi, și cei dintâi vor fi cei din urmă.** Pentru că mulți sunt chemați, dar puțini sunt aleși.⁷⁰⁶

De aceea, „ideea centrală” sau lecția principală a parabolei este următoarea: *Nu fiți printre primii care devin ultimii.* Acest subiect poate fi subîmpărțit după cum urmează: *a.* Evită să cazi pradă unei mentalități de genul muncă pentru plată în domeniul spiritual (pe lângă 20:2, 13, vezi și contextul, 19:16:22, și ce s-a spus în legătură cu 19:27). *b.* Recunoaște suveranitatea lui Dumnezeu, dreptul Său de a distribui favorurile Sale după plac (pe lângă 20:14b, 15a vezi din nou contextul, 20:23). *c.* Îndepărtează-te de invidie (vezi nu numai 15b, ci și contextul general, 18:1; 20:20–28). Nu era oare dorința fiecărui ucenic de a fi mare învecinată cu invidia sumbră și distrugătoare de suflete?

În această parabolă Isus nu-și condamnă ascultătorii. El nu retrage nimic din promisiunea din 19:28, 29. Promisiunea din 19:28, 29, ca și celelalte de fapt, se împlinesc tocmai prin sfințire (2 Tesaloniceni 2:13), care include și luarea aminte la acest îndemn. Însă El nu infirmă nici mesajul din 19:30. Din contră, îl confirmă într-o formă care se potrivește cu parabola de față, așa că referirea la cel din urmă care va fi cel dintâi este menționată acum pentru prima dată, fiindcă tocmai generozitatea arătată celor din urmă a fost cea care a dat naștere la invidia celor care au făcut plângerea.⁷⁰⁷

⁷⁰⁴ Literal: „Este ochiul tău rău...”.

⁷⁰⁵ Reiese și din 1 Petru 2:18 (observați sinonimele) că uneori *ἀγαθός*; înseamnă *bun, generos*.

⁷⁰⁶ Adăugirea „pentru că mulți sunt chemați, dar puțini sunt aleși” (A.V.) nu apare în cele mai bune texte grecești.

⁷⁰⁷ Acum că a fost prezentată explicația parabolei, care este părerea autorului despre concepțiile altor comentatori? Pentru titlurile lucrărilor lor vezi Bibliografia de la sfârșitul acestui volum. În această notă (cu o excepție necesară) vor fi indicate numai *paginile* respective din lucrările lor.

John Calvin, p. 410–312, arată că în conformitate cu această pildă Dumnezeu cheamă pe cine vrea și pe cine dorește El și le promite celor chemați răsplata care I se pare potrivită Lui. Calvin respinge categoric ideea că cei chemați primii îi reprezintă pe evrei, iar cei chemați ultimii pe neamuri.

Tocmai această idee sau una foarte asemănătoare este susținută și de R. Knox, p. 43, care pretinde că orice interpretare care o ignoră devine intolerabil de redusă și aproape lipsită de sens. Din momente ce nu există nimic în text sau în context care să sugereze acest contrast evrei-neamuri, eu sunt de acord cu Calvin și mulți alții în acest punct. Este corect să se precizeze că Knox prezintă mult material valoros și este ușor de citit.

17. Pe când Se suia Isus la Ierusalim, pe drum, a luat deoparte pe cei doisprezece ucenici, și le-a zis: 18 „Iată că ne suim la Ierusalim, și Fiul omului va fi dat în mâinile preoților celor mai de seamă și cărturarilor. Ei Îl vor osândi la moarte 19 și-L vor da în mâinile neamurilor, ca să-L batjocorească, să-L bată și să-L răstignească; dar a treia zi va învia.”

20:17–19 *A treia prevestire a Patimilor și a Învierii*

Cf. Marcu 10:32–34; Luca 18:31–34

17. Pe când Se suia Isus la Ierusalim, pe drum, a luat deoparte pe cei doisprezece ucenici, și le-a zis... Aici avem a treia și ultima prezicere a Patimilor și a Învierii. Pentru prima, vezi 16:21; pentru a doua, 17:22, 23; pentru toate trei din Matei și pentru textele

Zahn, p. 605, 606, arată – în mod corect, cred eu – că, în armonie cu învățătura acestei parabole, cei care se laudă cu plata lor de parcă ar fi un drept al lor și care îi invidiază pe semenii lor nu rămân nepedepsiți. De asemenea, așa cum vede el lucrurile – iar eu sunt de acord din nou cu el –, parabola îi laudă pe cei care s-au dus la lucru pe deplin încrezători că proprietarul îi va răsplăti cu generozitate.

Schlatter – vezi și mai sus, nota de subsol 701, de la p. 666 – arată, la p. 223 a lucrării sale, că, în conformitate cu învățătura parabolei, numai aceia primesc harul care nu cârtesc împotriva faptului că și alții au parte de binecuvântarea lui. Consider că aceste comentariile ale lui – fiind prezentate într-un stil viu și multe dintre ele având o natură foarte practică – sunt foarte interesante și instructive.

J. A. C. Van Leeuwen, p. 138, în maniera sa unică, oferă niște observații foarte utile: *a.* despre 20:12: în invidia lor, cei care se plâng uită chiar și să i se adreseze politicoș angajatorului lor; *b.* despre 20:15: dacă cei care se plâng îl văd într-o lumină nepotrivită pe gospodar (sau se uită pieziș la el) din cauză că este generos cu ultimii veniți, cu atât mai rău pentru ei! Ce s-a spus despre Schlatter, poate fi spus pe drept și despre Van Leeuwen: stilul lui este scânteietor!

Deși consider că o mare parte din materialul lui Lenski este vrednic de aprobat din toată inima, totuși felul în care tratează această pildă nu mi se pare pe deplin satisfăcător. La p. 742–759 el alegorizează atât de abundent – ispravnicul este Cristos; dinarul înseamnă binecuvântările vremelnice; lucrătorii angajați la urmă de tot sunt niște leneși de nescuzat etc. – încât, din această cauză, lecția principală a parabolei nu iese în evidență cu suficientă claritate. De asemenea, afirmația lui, p. 750, că termenul „seara” (20:8) nu indică judecata de apoi sau sfârșitul vieții fiecărui om, nu va găsi probabil mulți susținători. Oare nu arată parabola exact ce se va întâmpla „la sfârșit”, anume, „când va sta Fiul omului pe scaunul de domnie al mării Sale” (19:28, strâns legat de 19:30, care, în schimb, introduce pasajul 20:1–16)? Vezi și 13:40–43, 49, 50; 25:31–46.

Așa cum văd eu lucrurile, punctul slab al abordării lui Lenski este punctul tare al interpretării lui H. N. Ridderbos, vol. II, p. 69–73. Acest autor evită o alegorizare nenecesară și, așa cum văd eu lucrurile, pune accentul acolo unde trebuie.

F. W. Grosheide, p. 300–303, în maniera sa succintă și strălucitoare, arată că parabola subliniază libertatea și suveranitatea lui Dumnezeu atunci când împarte răsplata harului, nimeni nefiind îndreptățit, din cauza a ceea ce a făcut sau a ceea ce crede că a făcut, să primească ceva de la El.

R. C. Trench, în *Notes on the Parables of Our Lord*, p. 61–66, comentând pe marginea lui Matei 20:15b – „Este ochiul tău rău, fiindcă eu sunt bun?” –, arată că Scriptura prezintă invidia așa cum este ea reprezentată de ochi (Deuteronom 15:9; 1Samuel 18:9). El mai arată în mod corect și că parabola învață că oamenii ar trebui să se ferească să se laude cu faptele lor, ca și cum acestea le-ar putea da dreptul de a avea pretenții la binecuvântările lui Dumnezeu.

W. M. Taylor, p. 104–120, are în mod cert dreptate atunci când, în abordarea foarte înviorătoare și valoroasă de către el a acestei parabole, arată, așa cum au făcut-o și alți interpreți, că ceea ce a făcut gospodarul când i-a plătit pe întârziați la fel ca pe primii veniți ar duce la un dezastru dacă s-ar aplica în câmpul muncii sau în industrie în general. El mai spune totuși că acest lucru reprezintă cu adevărat maniera lui Dumnezeu de a lucra cu oamenii. Așa cum vede el lucrurile, parabola condamnă mentalitatea angajatului – să ne gândim doar la fratele mai mare (Luca 15:25–30) – care încearcă să lucreze cu Dumnezeu pe baza dictonului „nici muncă fără pâine, nici pâine fără muncă”. Eu subscriu din inimă la toate aceste lucruri.

paralele din Marcu și Luca, vezi p. 9. Așa cum a doua prevestire a adăugat anumite aspecte particulare la prima, și această a treia prezicere este mai detaliată decât cele precedente. Noi aflăm acum că nu numai că Sanhedrinul Îl va face să sufere pe Isus, așa cum s-a spus deja în prima prevestire, și nu numai că El va fi trimis înaintea acestei curți, a cărei acțiune a fost deja arătată în a doua prezicere; ci și că *a.* acest Tribunal Suprem al evreilor, după ce-L va fi condamnat pe Isus la moarte, Îl va *b.* da pe mâna neamurilor, care *c.*, la rândul lor, Îl vor batjocori (în Marcu 10:34 apare „își vor bate joc de El...”, Îl vor scuipa”), Îl vor biciui și *d.* că moartea Sa va fi prin crucificare. Apogeul este glorios, tocmai ca în primele două prevestiri: „dar a treia zi va învia”.

Ar trebui să spunem oare de aceea că pe măsură ce Domnul Se apropia de Ierusalim detaliile patimilor Sale care se apropiau cu repeziciune începeau să se contureze tot mai bine în propria Sa conștiință umană? Ar trebui să adăugăm, cu toate acestea, că un alt motiv pentru care aceste anunțuri deveneau din ce în ce mai detaliate era că, în dragostea Sa infinită, Învățătorul dorea să-i protejeze pe ucenici, dându-le vestea buclă cu buclă, știind că ei nu vor fi în stare să îndure toată povestea dintr-o dată? Vezi Ioan 16:12. Probabil că există o anumită doză de adevăr în ambele sugestii de mai sus. Cât despre motivul pentru care au existat prevestiri, vezi Ioan 14:29; 16:4.

Indicațiile privitoare la timp și loc sunt foarte vagi: „pe când Se suia Isus la Ierusalim”. Combinând versetul 1 cu versetul 29, nu greșim probabil dacă presupunem că a treia prezicere a fost făcută atunci când Isus și ucenicii Săi erau pe drumul care ducea la Ierusalim dinspre Ierihon.

Dacă ținem cont de 19:2, nu ne vom mai mira că pe lângă ucenici au fost și alții care Îl urmau pe Isus. Din moment ce Domnul știa că nu ar fi înțelept să facă anunțul privitor la suferința și moartea Sa în auzul tuturor acestora (vezi cele referitoare la 16:20), El i-a luat deoparte pe Cei doisprezece, astfel încât să le poată da în cerc restrâns această informație amănunțită.

El le-a spus: 18, 19. **Iată că* ne suim la Ierusalim, și Fiul omului va fi dat în mâinile preoților celor mai de seamă și cărturarilor . Ei Îl vor osândi la moarte și-L vor da în mâinile neamurilor, ca să-L batjocorească, să-L bată și să-L răstignească; dar a treia zi va învia.** [* În varianta autorului apare „ascultați” în locul lui „iată că”, (n.tr.)]

Cât despre termenul „ascultați”, care arată că urmează un anunț important, vezi nota de subsol 133 de la p. 120.

Pentru explicarea termenului „Fiul omului”, formula pe care o folosea Cristos când vorbea despre Sine și prin care Se descria adesea ca Cel care, conform decretului lui Dumnezeu și a prevestirii profetice, de la un început umil Se îndrepta spre înălțarea la dreapta Tatălui și care, în realitate, era plin de slavă încă de la început, vezi cele referitoare la 8:20, p. 365-369.

Expresia „preoții cei mai de seamă și cărturarii” înlocuiește aici descrierea mai amănunțită din prima prevestire: „bătrânii, preoții cei mai de seamă și cărturarii” (16:21). În ambele cazuri se face referire la Sanhedrinul evreiesc.

Prezicerea că membrii acestei curți supreme Îl vor condamna pe Isus la moarte arată că va exista un proces și că la acest proces asupra lui Isus se va pronunța sentința

condamnării la moarte. Împlinirea prevestirii este descrisă în 26:57, 59–66; 27:1; Marcu 14:53–64; Luca 22:66–71.

Din moment ce romanii nu le permiteau evreilor să execute condamnările la moarte, autoritățile evreiești urmau să-L predea pe Isus neamurilor, adică, în cazul de față lui Pilat și celor care îi executau ordinele. Împlinirea: vezi 27:2; Marcu 15:1; Luca 23:1.

Isus a mai prezis că neamurile Își vor bate joc de El. Împlinirea: 27:31; Marcu 15:16–20. Pentru batjocura venită din partea lui Irod, vezi Luca 23:11.

Biciuirea de care vorbea Isus era într-o certă legătură cu crucificarea care urma, așa cum reiese din împlinirea prevestirii, pentru care vezi 27:26. Cu toate acestea, nu avea întotdeauna loc o biciuire înainte de crucificare. În legătură cu aceasta, vezi 10:17; Luca 22:16, 22; 2 Cor. 11:25; Evrei 11:36.

Precizarea, în toate cele trei cazuri, se sfârșește cu o notă de triumf: învierea din a treia zi. În legătură cu acest lucru, vezi cele referitoare la 12:39, 40. Împlinirea: Matei 28:1–10; Marcu 16:1–8; Luca 24:1–12; 1 Corinteni 15:1–20.

Marcu 10:32 descrie într-un limbaj plin de patos starea sufletească a ucenicilor în timp ce Îl urmau pe Isus în drumul Său spre Ierusalim și în timp ce ascultau această a treia precizare a suferinței, morții și învierii Sale care se apropia cu repeziciune. Acești oameni erau plini de uimire și îngrijorare. Luca 18:34 subliniază faptul că ei erau și complet bulversați, nefiind în stare să digere cuvintele spuse de Isus.

20 Atunci mama fiilor lui Zebedei s-a apropiat de Isus împreună cu fiii ei și I s-a închinat, vrând să-I facă o cerere. 21 El a întreat-o: „Ce vrei?” „Poruncește,” I-a zis ea, „ca în Împărăția Ta acești doi fii ai mei să șadă unul la dreapta și altul la stânga Ta.” 22 Drept răspuns, Isus a zis: „Nu știți ce cereți. Puteți voi să beți paharul pe care am să-L beau Eu și să fiți botezați cu botezul cu care am să fiu botezat Eu?” „Putem,” I-au zis ei. 23 Și El le-a răspuns: „Este adevărat că veți bea paharul Meu și veți fi botezați cu botezul cu care am să fiu botezat Eu: dar a ședea la dreapta și la stânga Mea, nu atârnă de Mine s-o dau, ci este păstrată pentru aceia pentru care a fost pregătită de Tatăl Meu.” 24 Cei zece, când au auzit, s-au mâniat pe cei doi frați. 25 Isus i-a chemat și le-a zis: „Știți că domnitorii Neamurilor domnesc peste ele și mai marii lor le poruncesc cu stăpânire.” 26 Între voi să nu fie așa. Ci oricare va vrea să fie mare între voi, să fie slujitorul vostru; 27 și oricare va vrea să fie cel dintâi între voi, să vă fie rob. 28 Pentru că nici Fiul omului n-a venit să I se slujească, ci El să slujească și să-Și dea viața ca răscumpărare pentru mulți.”

20:20–28 Cererea mamei fiilor lui Zebedei

Cf. Marcu 10:35–45

Isus a accentuat faptul că în Împărăția Sa măreția se măsoară prin umilință (18:1–4), că mântuirea este a celor mici și a celor care au devenit ca ei (19:14), că încrederea deplină în Domnul, urmată de lepădare de sine, și dăruirea în locul primirii sunt semnele adevăraților urmași ai Săi (19:21). El a învățat că seriozitatea în munca pentru Stăpân, fără să întrebi „Ce câștig eu de aici?” este caracteristica celor din urmă care în zilele de pe urmă vor deveni cei dintâi (19:30; 20:16). Iacov și Ioan, fiii lui Zebedei, au auzit toate acestea. Însă au luat ei aminte le ele?

Cineva ar putea fi tentat să întrebe: „Cum a fost posibil ca mama acestor doi ucenici să vină la Isus cu cei doi fii ai ei și să îi ceară să le dea alături de El cele mai importante două poziții în Împărăție, în ciuda tuturor acestor învățături despre umilință și slujire, învățatură întărită în mod constant prin exemplul lui Cristos însuși (12:15–21; Luca 22:27)? Însă nu este oare adevărat că, vorbind la modul general, nici peste o mie nouă sute de ani de proclamare a Evangheliei nu au izbutit să îi învețe pe oameni lecția lepădării de sine și a disponibilității de a fi ultimul în Împărăție? În plus, nu ar fi drept față de această mamă să presupunem că cererea ei nu era în nici o privință una care să-i facă cinste.

Povestea ei începe după cum urmează: **20. Atunci mama fiilor lui Zebedei s-a apropiat de Isus împreună cu fiii ei ...** Nu există nici un lucru precis în legătură cu „atunci“, nici Matei nu spune exact când a avut loc acest eveniment. Comparând totuși versetul 18 cu versetul 19 putem ajunge la concluzia, destul de nesigură, că s-a întâmplat pe drumul care duce din Ierihon în Ierusalim. Ce se poate spune despre momentul în care a avut loc? Cea de a treia și de departe cea mai detaliată prevestire a suferinței iminente a lui Cristos tocmai a fost relatată (v. 18, 19). Întâmplarea de față (v. 20–28) se încheie cu o altă referire foarte directă la cruce (v. 28). De aceea, s-ar părea că cererea acestei mame a fost făcută la scurtă vreme după cea de a treia lecție despre cruce care a fost dată la scurt timp înainte de săptămâna patimilor.

Cine a fost această „mamă a fiilor lui Zebedei“? De ce nu este numită ea pur și simplu „nevasta lui Zebedei“? Cât despre această ultimă întrebare, Zebedei, încă viu și activ în 4:21 (cf. Marcu 1:20), probabil a murit între timp. Mai este posibil și ca formula să vină în urma faptului că cererea acestei mame este pentru fiii ei, nu pentru soțul ei. Noi pur și simplu nu știm. Cât despre prima întrebare, deși nu se știe nimic cu certitudine, teoria că ea era Salomea, sora Mariei, mama lui Isus, și că era prin urmare mătușa lui Isus, astfel încât Iacov și Ioan, fiii ei, erau verișorii Lui, poate fi numită o deducție rezonabilă bazată pe compararea a trei referințe din Evanghelii (Matei 27:56; Marcu 15:40 și Ioan 19:25). Pentru mai multe amănunte, vezi comentariul la 27:56.

Din Marcu 10:35–41 reiese foarte clar că cererea pe care era pe cale să o facă această mamă este și cererea fiilor ei. De fapt, Marcu nici nu o menționează pe mamă, și chiar și Matei, deși ne spune că cererea a fost făcută de mamă, spune că Isus Și-a adresat răspunsul fiilor ei (v. 22, 23). A se trage de aici concluzia că Matei îl contrazice pe Marcu în această privință este complet nejustificat. Mama și fiii erau perfect de acord. Ei au venit împreună la Isus.

Continuarea: ... și I s-a închinat, vrând să-I facă o cerere. Literal: „(mama . . . a venit la El . . .) îngenunchind înaintea⁷⁰⁸ (Lui) și cerându-I ceva“. Ea a așteptat respectuos până când Isus a încurajat-o să-și precizeze cererea: **21. El a întrebat-o: „Ce vrei?“ „Poruncește“, I-a zis ea, „ca în Împărăția Ta acești doi fii ai mei să șadă⁷⁰⁹ unul la dreapta și altul la stânga Ta“.**

⁷⁰⁸ Pentru un studiu detaliat al verbului προσκυνέω, din care este derivat acest participiu prezent, nominativ, singular, feminin, προσκυνούσα, vezi p. 157, 354. El a fost tradus în diverse feluri prin expresiile „căzând în genunchi“, „îngenunchind“, „închinându-se“, urmate în fiecare caz de „înaintea Lui“.

⁷⁰⁹ καθίσωσι, persoana a III-a plural, aorist subjonctiv al lui καθίζω.

Cererea era o dovadă a credinței ei remarcabile. E posibil ca la baza ei să fi stat cuvintele lui Isus redată în 19:28, potrivit cărora El a promis că într-o zi ucenicii vor ședea în jurul tronului slavei Sale, fiecare pe câte un tron al său. Ea credea că acest lucru se va întâmpla într-adevăr. Era convinsă de acest lucru în ciuda faptului că în acel moment existau foarte puține elemente care să arate că lucrurile vor merge în această direcție.

Cu toate acestea, ea se făcea vinovată de confundarea realităților pământești cu cele cerești, ca și cum ceea ce se întâmplă în general pe pământ, unde cei care ajung sus după lupte atroce privesc la cei de sub ei cu o căutătură îngâmfată și disprețuitoare, s-ar întâmpla și în Împărăția cerurilor. Ea dorea ca fiii ei, și nu Andrei sau Filip – nici măcar Petru! – sau vreun altul în afară de Iacov și Ioan să ocupe cele două poziții de mare importanță. Ea ignora tot ce a spus mai înainte Isus atât de clar în 18:1-4 și 20:1-16. Noi ne putem imagina cu greu ca fii ei să nu îi fi relatat această învățătură. Însă sloganul ei era încă „La mai mare!”, chiar dacă nu în ce o privea pe ea, ci pe fiii ei cel puțin. Ea a crezut probabil că cererea ei trebuia făcută *chiar atunci*, fără amânare, fiindcă Împărăția lui Dumnezeu putea să se ivească în toată slava ei în orice clip (Luca 19:11). În plus, dacă presupunerea noastră că ea era mătușa lui Isus era corectă, atunci este probabil că a fost încurajată și de această legătură de rudenie. Însă chiar dacă nu era așa, cel puțin ea știa foarte bine că în cercul larg al ucenicilor lui Isus exista unul mai mic, anume, cel al Celor doisprezece; că mai era unul concentric și mai mic, anume, cel al Celor trei; și că, în cele din urmă, doi dintre aceștia trei erau fii ei: Iacov și Ioan. Acum, dacă domnia lui Dumnezeu în toată slava Sa se va instaura luna viitoare sau poate chiar în săptămâna care urma și Isus urma să fie întronat în toată măreția Sa, nu ar trebui oare ca fiii ei să stea în stânga și în dreapta Lui? Nu așa procedau oare regii și ceilalți demnitari? Vezi Exod 17:12; 2 Samuel 16:6; 1 Regi 22:19 (2 Cronici 18:18); Neemia 8:4.

Așa că e posibil ca modul ei de gândire să fi fost foarte logic și coerent. Însă, așa cum s-a arătat deja, era prea mult păcat, prea mult egoism în aceste gânduri ale ei. Ea a scăpat din vedere învățătura lui Isus cu privire la adevărata măreție; de asemenea, și pe cea cu privire la suveranitatea lui Dumnezeu (20:14b, 15a, 23b).

22. Drept răspuns, Isus a zis: „Nu știți ce cereți.”⁷¹⁰ Puteți voi să beți paharul pe care am să-L beau Eu și să fiți botezați cu botezul cu care am să fiu botezat Eu?” Așa cum indică originalul, și așa cum reiese și din A.V., însă nu și din majoritatea traducerilor moderne, care sunt foarte derutante în acest punct, aici Isus Se adresează mai multor persoane. El folosește pluralul, ceea ce înseamnă fie că le vorbește lui Iacov și Ioan (cf. Marcu 10:38), fie atât lor, cât și mamei lor. Din moment ce cei doi apostoli erau de acord cu mama lor, astfel încât o sprijineau în mod activ, făcând ca cererea ei să fie și a lor, și din moment ce ei erau cei vizați de ea, este de înțeles că Isus i-a avut în minte mai ales pe ei atunci când a răspuns. Așa că Isus le-a adus aminte de implicațiile cererii lor. Ei uitaseră că o rugăciune pentru glorie este o rugăciune pentru suferință; cu alte cuvinte, că numai drumul crucii este cel care duce acasă. Așa că i-a întrebat dacă sunt în stare să bea din paharul din care va bea El. În limbajul Vechiului Testament și a

⁷¹⁰ Vezi deosebirea dintre *αἰτοῦσα* activ (20:20) și *αἰτέισθε* reflexiv (20:22). Cu privire la această deosebire, vezi Gramatica N.T., p. 805.

literaturii vremii „a bea un pahar”, adică conținutul lui, înseamnă a te supune pe deplin unei experiențe, indiferent că este una pozitivă (Psalmul 16:5; 23:5; 116:13; Ieremia 16:7) sau negativă (Psalmul 11:6; 75:8; Isaia 51:17, 22; Ieremia 25:15; Plângeri 4:21; Ezechiel 23:32; Habacuc 2:16). Și Isus a vorbit despre acest pahar al suferinței amare (Matei 26:39, 42; Marcu 14:36; Luca 22:42). Iar pentru Noul Testament, vezi și Apocalipsa 14:10; 16:19; 17:4; 18:6. Prin urmare, sunt oare dispuși acești ucenici să-I împărtășească suferința, adică să sufere pentru numele Lui și pentru cauza Lui (10:16, 17, 38; 16:24; 2 Corinteni 1:5; 4:10; Galateni 6:17; Filipeni 3:10; Coloseni 1:24; 1 Petru 4:13; Apocalipsa 12:4, 13, 17)? „Putem”, I-au zis ei. În ce privește aspectul pozitiv al acestei situații, noi putem să-i admirăm cel puțin pentru loialitatea lor față de Învățătorul lor. Cu toate acestea, viitorul va dovedi că ei erau în aceste clipe mult prea încrezători în puterile lor. Vezi 26:31, 56.

Reacția lui Cristos la această afirmație pozitivă a celor doi oameni, și răspunsul Său final la cererea lor se află în versetul 23. **Și El le-a răspuns: „Este adevărat că veți bea paharul Meu și veți fi botezați cu botezul cu care am să fiu botezat Eu: dar a ședea la dreapta și la stânga Mea, nu atârnă de Mine s-o dau, ci este păstrată pentru aceia pentru care a fost pregătită de Tatăl Meu”.** Sunt prezise aici atât martirajul lui Iacov (Fapte. 12:2), cât și exilarea lui Ioan pe Insula Patmos (Apocalipsa 1:9). Aceste două evenimente viitoare făceau parte din acea suferință de dragul lui Cristos care urma să fie experimentată de acești ucenici. Cu toate acestea, în ce privește cererea însăși, Isus arată că gradele și pozițiile gloriei din Împărăția Sa au fost deja stabilite de Tatăl Său înainte de întemeierea lumii. Ele nu pot fi schimbate acum de către Mijlocitor. Vezi Matei 24:36; 25:34; Luca 12:32; Fapte 1:7; Efeseni 1:4, 11.

Care a fost reacția celorlalți zece ucenici când au auzit ce s-a întâmplat? **24. Cei zece, când au auzit, s-au mâniat**⁷¹¹ **pe cei doi frați.** Relatarea acestei întâmplări i-a umplut pe ceilalți ucenici de indignare. Ei au simțit probabil că Iacov și Ioan, solicitând aceste poziții importante, au complotat împotriva lor. Se pare că nici ei nu au luat aminte la lecția din 18:1 și urm. Probabil că ei doreau aceste poziții pentru ei înșiși. Acest lucru arată că atitudinea spirituală a acestor zece ucenici nu era mai bună decât a celor doi. Ce ușor este să condamnăm la alții ceea ce scuzăm la noi înșine. E nevoie de un Natan pentru ca să ne dăm seama de acest lucru (2 Samuel 12:1 și urm.). Cf. Romani 2:1.

Nu trebuie să scăpăm din vedere faptul că, chiar dacă atitudinea acestor doisprezece oameni l-a provocat probabil multă suferință Domnului, din moment ce ei arătau că nici măcar acum, în ciuda tuturor mesajelor Sale, ei nu au pus încă în practică această parte a învățăturii Sale, El a reacționat cu foarte multă blândețe. Nu este oare El Păstorul cel bun care Își iubește oile? Așa că mai întâi i-a chemat pe Cei doisprezece la Sine. Apoi i-a

⁷¹¹ Forma ἡγανάκτησαν este persoana a III-a, plural, aorist, indicativ al lui ἀγανακτέω. Pe lângă apariția ei aici în 20:24 (Marcu 10:41), se mai află și în 21:15, unde indică reacția conducătorilor evrei față de Isus; în 26:8 (Marcu 14:4), arătând atitudinea față de Maria din Betania; în Marcu 10:14, descriind mânia lui Isus când copiii nu erau lăsați să ajungă la El; și în Luca 13:14, unde conducătorul sinagogii se înfurie pentru că Isus a vindecat în zi de Sabat. Aceste referințe arată că în toate aceste cazuri, în afară de una, mânia era rezultatul păcatului. În cazul lui Isus era rezultatul dragostei Sale pentru cei mici. Vezi și C.N.T. la Efeseni 4:26.

muștră cu calm și seriozitate: **25. Isus i-a chemat și le-a zis: „Știți că domnitorii Neamurilor domnesc peste ele și mai marii lor le poruncesc cu stăpânire”.** Aceasta, spune Isus, este calea oamenilor pământești. Ei își cheltuiesc toată energia pentru a ajunge în vârf; și, din clipa în care au ajuns acolo, îi fac pe toți ceilalți să simtă povara autorității lor. Ar suna groaznic să se traducă astfel textul grecesc: „... conducătorii neamurilor domnesc *peste* ele și mai marii lor își prăvălesc puterea *peste* capul lor”, însă acesta este sensul acestei fraze. Acești conducători lumești, o dată „ajunși”, se gândesc adesea numai la ei și îi fac pe supușii lor să se chircească sub greutatea zdrobitoare a puterii lor. Cu alte cuvinte, domnia lor este una opresivă. Continuarea: **26, 27. Între voi să nu fie⁷¹² așa. Ci oricare va vrea să fie mare între voi, să fie slujitorul vostru; și oricare va vrea să fie cel dintâi între voi, să vă fie rob.** În esență aceasta este învățătura din 18:1 și urm. Vezi și 10:39; 16:24, 25; Luca 9:23, 24. Forma dată ei este nouă și înviorătoare. Este un paradox de neuitat. Isus spune că în Împărăția peste care domnește El măreția este obținută prin parcurgerea unui drum care este exact opusul celui urmat de lumea necredincioasă. Măreția constă din dăruire de sine, în slujirea altora, spre slava lui Dumnezeu. A fi mare înseamnă a iubi. Vezi Ioan 13:34; 1 Corinteni 13; Coloseni 3:14; 1 Ioan 3:14; 4:8; 1 Petru 4:8. Nu erau următorii – lista este incompletă – cu adevărat mari? Nu erau ei oare caracterizați de o credință ca a unui copil cuplată cu slujirea plină de dragoste a semenilor (conform regulii din Galateni 6:10)?

Avraam (Geneza 13:8, 9; 14:14–16; 15:6; 18:22–33; 22:15–18)

Moise (Exod 32:32)

Iosua (Iosua 24:14, 15)

Samuel (1 Samuel 7:5)

David (Psalmul 23; 103)

Ionatan (1 Samuel 23:16)

Neemia (Neemia 1:4 și urm.)

Sutașul lăudat (Matei 8:5–13)

Barnaba (Fapte 4:36; 11:22–26)

Ștefan (Fapte 6:8)

Pavel, Sila și Timotei (1 Tesaloniceni 1:1, 9; 2:1–12)

Epafrodit (Filipeni 2:25–30; 4:18)

Epafra (Coloseni 1:7, 8; 4:12, 13)

Luca (Coloseni 4:14)

Rut (Rut 1:16–18)

Ana (1 Samuel 1:27, 28)

Abigail (1 Samuel 25:18–42)

Sunamita (2 Regi 4:8–10)

Fetița din casa lui Naaman (2 Regi 5:1 și urm.)

Maria, mama lui Isus (Luca 1:38, 46–55; Fapte 1:14)

⁷¹² Varianta preferată, *ἔσται*, are forța unui imperativ: „să nu fie așa” „nu trebuie să fie așa”; de aceea, „să nu lăsați să fie așa”. Vezi Gram. N.T., p. 943.

Elisaveta (Luca 1:39–45)

Văduva darnică (Luca 21:1–4)

Maria și Marta (Ioan 11:1, 2; 12:1–8)

Dorca (Fapte 9:36–42)

Lidia (Fapte 16:14, 15, 40)

Priscila și Acuilă (Fapte 18:26)

Aceasta este o piramidă inversată, credinciosul fiind dedesubt – ca *slujitorul, robul umil*⁷¹³ al tuturor –, care simbolizează poziția creștinului pe măsură ce, cu o încredere simplă în Dumnezeu și cu dragoste pentru semenii, el își parcurge drumul spre locașurile cerești ale slavei. Făcând acest lucru, nu calcă el oare pe urmele Domnului și Mântuitorului Său? Vezi Luca 22:27; Ioan 13:34, 35.

De fapt, tocmai acesta este gândul pe care îl accentuează Isus, când continuă: **28 ... Pentru că nici Fiul omului n-a venit să I se slujească, ci El să slujească și să-Și dea viața ca răscumpărare pentru mulți.** Cf. Marcu 10:45. Aceasta a fost privită pe drept ca una din cele mai prețioase cuvântări a lui Cristos. Observați expresia „pentru că nici”, indicând în mod clar că umilirea lui Cristos în locul și în folosul celor care sunt ai Săi trebuie să fie atât exemplul lor, cât și motivația lor. El este „Fiul omului”, împlinirea profeției din Daniel 7:14. Pentru un studiu amănunțit al conceptului „Fiul omului”, vezi cele referitoare la 8:20; p. 365-369. În Sine și din toată veșnicia El este Cel glorios. Cu toate acestea, El S-a umilit. S-a întrupat, însă nu cu scopul de a fi slujit, ci pentru a sluji. Vezi și comentariul la 9:13. Studiază 2 Corinteni 8:9; Filipeni 2:5–8; și vezi C.N.T. la 1 Timotei 1:15.

Slujirea pe care voia să o facă Fiul omului este descrisă prin cuvintele „să-și dea viața ca răscumpărare pentru mulți”. „Pentru mulți” sau „în schimbul” trebuie considerate aici traducerea corectă.⁷¹⁴ Pasajul este o dovadă clară a ispășirii în locul nostru a lui Cristos. O *răscumpărare* era inițial prețul plătit pentru eliberarea unui sclav. Prin urmare, Isus spune că El a venit în lume să-și dea viața – adică, pe Sine (vezi 1 Timotei 2:6) – în locul multora. Concepția morții răscumpărătoare a lui Cristos pe cruce, prin care s-a plătit un preț mult mai mare decât aurul sau argintul, apare și în 1 Petru 1:18. Compară cu aceasta 1 Corinteni 6:20; 7:23.

Expresia „răscumpărare pentru mulți” este după toate probabilitățile un ecou al lui Isaia 53:11, așa cum pare să indice toată frazeologia contextului. Acum, în Isaia 53 predomină ideea substituției: vezi versetele 4, 5, 6, 8 și 12. Vezi și Matei 26:28. Este

⁷¹³ Este clar că în versetele 26, 27 cele două cuvinte, *διάκονος* și *δοῦλος*, sunt sinonime. Există ispită să se traducă acești termeni, împreună cu mulți alții, ca „slujitor” și „sclav”. Cu toate acestea, în cursul istoriei ideile de lipsă de libertate, slujire fără voie, tratament crud etc. au ajuns să fie atât de strâns asociate cu sclavia încât împreună cu alți traducători, și eu consider că este imposibil de acceptat că această traducere ar reprezenta ideea pe care a vrut să o transmită Isus în contextul de față. Așa că autorului lucrării de față i se pare că este mult mai bună traducerea (pentru perechea de cuvinte) „lucrător... slujitor” (A.V., A.R.V., Berkeley Version). Singurul motiv pentru care sugerez un alt echivalent este că astăzi termenul „lucrător” este înțeles foarte des în sensul tehnic de cleric. Pentru *διάκονος*, vezi și C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 119; și C.N.T. la 1 și 2 Timotei și la Tit, nota de subsol 67 de la p. 124; iar pentru *δοῦλος*, vezi C.N.T. la Filipeni, p. 44.

⁷¹⁴ Vezi dizertația de doctorat a autorului, *The Meaning of the Preposition ἀντί in the New Testament*, Princeton Seminary, 1948.

desigur perfect adevărat că această răscumpărare „pentru mulți” sau „în locul multora” implică faptul că mulți vor beneficia de pe urma ei. Cele două idei, „în locul” și „în folosul”, se întrepătrund. Cum am putea nutri chiar și pentru o clipă ideea că o răscumpărare „în locul” multora nu ar fi în folosul lor? În plus, tocmai contextul este cel care arată printr-o mulțime de cuvinte că prin intermediul acestei răscumpărări Fiul omului îi slujește pe mulți. El îi scapă de cel mai mare rău posibil, anume, blestemul lui Dumnezeu rostit asupra păcatului; și le dă cel mai mare bine, anume, binecuvântările eterne ale lui Dumnezeu pentru suflet și trup. Vezi Isaia 53:10; Romani 4:25; 2 Corinteni 5:20, 21; Tit 2:14; 1 Petru 1:18, 19.

Cine sunt cei „mulți” în locul cărora și în folosul cărora a venit Fiul omului să-și dea viața ca răscumpărare? Răspunsul este următorul:

„poporul Meu” (Isaia 53:8)

„Biserica” (Efeseni 5:25)

„poporul Lui” (Matei 1:21)

„Biserica lui Dumnezeu” (Fapte 20:28)

„oile” (Ioan 10:11, 15)

„aleșii Domnului” (Romani 8:32–35)

Cu toate acestea, există anumite pasaje care, dacă sunt scoase din contextul lor, par să învețe că Isus a venit pe pământ pentru a plăti răscumpărarea pentru fiecare individ de pe pământ din trecut, prezent și viitor. Însă în clipa în care aceste pasaje sunt interpretate în contextul lor, reiese că nu acesta este sensul lor. Mai degrabă, s-a lărgit matca harului. Biserica a devenit internațională și acesta este sensul în care s-a arătat „harul lui Dumnezeu care aduce mântuire pentru toți oamenii” (Tit 2:11; cf. 1 Timotei 2:6). Pentru mai multe amănunte, vezi C.N.T. la 1 și 2 Timotei și Tit, p. 93, 94. Bărbați și femei, bogați și săraci, tineri și bătrâni, evrei și neamuri, sclavi și oameni liberi, Domnul își adună Biserica din toate aceste categorii de oameni. El este cu adevărat „Mântuitorul lumii” (Ioan 4:42; 1 Ioan 4:14; cf. 1 Timotei 4:10).

Nu trebuie trecute cu vederea nici alte câteva aspecte. În primul rând, și în legătură directă cu cele precedente, este evident că Scriptura este perfect consecventă în ceea ce privește doctrina mântuirii. Nu există vreun conflict între Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Aceștia trei sunt cu adevărat Unul. Fiul a venit să-i răscumpere (Ioan 6:39; 10:11, 15) pe cei pe care i-a ales Tatăl, și nu numai (Efeseni 1:3, 4). Nimeni nu-i va smulge din mâna Lui (Ioan 10:28). Aceștia – nu mai mulți și nu mai puțini – sunt călăuziți și pecetluiti de Duhul Sfânt (Romani 8:14, 16; Efeseni 1:13). Astfel, doctrina Sfintei Treimi este pe deplin respectată.

Un alt aspect care trebuie accentuat este că însuși limbajul pasajului nostru (Matei 20:28), anume, cuvintele „să-și dea viața ca răscumpărare pentru mulți”, arată că moartea lui Cristos pentru ai Săi trebuie considerat *un sacrificiu de sine benevol*. Mijlocitorul nu a fost forțat să îl facă. El și-a dat viața de bunăvoie. Vezi din nou Ioan 10:11, 15. Acest fapt dă acestei morți valoare de ispășire.

În cele din urmă, răscumpărarea nu a fost plătită (așa cum susține Origen) lui Satan, ci lui Dumnezeu (Romani 3:23-25), care a făcut de asemenea, împreună cu Fiul și cu Duhul Sfânt, pregătirile necesare pentru mântuirea poporului Său (Ioan 3:16; 2 Corinteni 5:20, 21).⁷¹⁵

⁷¹⁵ O carte excelentă care tratează această temă este cea a lui L. Berkhof, *Vicarious Atonement through*

Nu trebuie trecut cu vederea nici contextul. Aici în Matei 20:28, Isus învață că disponibilitatea Lui de a Se umili până în punctul de a-Și da viața ca răscumpărare pentru mulți trebuie să se regăsească și la Cei doisprezece (vezi v. 20: cei doi fii ai lui Zebedei; și v. 24: cei zece); și, prin extensie, la toți cei care Îl urmează. În mod cert, jertfa lui Cristos este unică. Numai ea are puterea de a face ispășire. În consecință, ea nu poate fi reiterată. Însă în măsura sa mică și în maniera proprie, fiecare ucenic al lui Cristos trebuie să arate, prin harul lui Dumnezeu, aceeași dragoste față de alții. Cel care crede ce se spune în Ioan 3:16 nu trebuie să uite să pună în practică 1 Ioan 3:16b! Aceasta este legea Împărăției.

29 Când au ieșit din Ierihon, o mare gloată a mers după Isus. 30 Și doi orbi ședeau lângă drum. Ei au auzit că trece Isus și au început să strige: „Ai milă de noi, Doamne, Fiul lui David!” 31 Gloata îi certa să tacă. Dar ei mai tare strigau: „Ai milă de noi, Doamne, Fiul lui David!” 32 Isus S-a oprit, i-a chemat, și le-a zis: „Ce vreți să vă fac?” 33 „Doamne,” I-au zis ei, „să ni se deschidă ochii!” 34 Lui Isus I s-a făcut milă de ei, S-a atins de ochii lor, și îndată orbii și-au recăpătat vederea și au mers după El.

20:29–34 Vindecarea a doi orbi la Ierihon

Cf. Marcu 10:46–52; Luca 18:35–43

Ierihonul din zilele lui Isus, ca și ruinele sale din prezent, se afla mai la sud de Ierihonul din Vechiul Testament. Orașul pe care îl menționează Matei aici în 20:29 se afla la vreo 22 km spre nord-est de Ierusalim. Din moment ce Ierusalimul era la o altitudine cam cu 1000 m mai mare decât Ierihonul, acest fapt aruncă lumină asupra lui Luca 10:30: „un om *cobora* din Ierusalim la Ierihon”. Irod cel Mare, și mai târziu și Arhelau, fiul său, fortificaseră și înfrumusețaseră acest oraș, dăruindu-i un teatru, un amfiteatru, vile și băi. Chiar și înainte de domnia lui Irod era deja „un mic paradis”, cu palmierii și grădinile sale de trandafiri. Climatul său hibernal era nespus de plăcut, făcând din el o reședință de iarnă potrivită pentru un rege. Nu îl dăruise oare Marc Antoniu Cleopatrei, regina Egiptului, ca pe un simbol al afecțiunii sale? ⁷¹⁶

Însă Isus nu era preocupat în primul rând de frumusețea și splendorile Ierihonului, în timp ce călătorea cu micul Său grup din Perea spre sud-est, traversând Iordanul, și astfel prin Ierihon spre Ierusalim – și în final spre cruce. Deși inima Lui era apăsată de o povară nespus de grea (20:17–19; cf. Luca 12:50), El nu Și-a pierdut simpatia față de cei aflați în nevoi.

Înainte de a intra în exegeza versetelor 29–34, este necesar să se spună câteva cuvinte despre acest mic paragraf luat ca întreg. El s-a dovedit a fi o sărbătoare pentru *a. armonizatori*, pe de o parte; și *b. detractori*, pe de alta. Problema este că Matei vorbește despre doi orbi, în timp ce Marcu și Luca menționează numai *unul*, pe care Marcu îl

Christ, Grand Rapids, 1936. Pentru alte lucrări cu același subiect, vezi Select Literature de la p. 179 a lucrării lui Berkhof.

⁷¹⁶ Vezi mai sus: p. 146, 148, 149, 151; de asemenea, Josephus Flavius, *Antichități* XV.53, 96; XVI. 143, 145, 320; XVII. 160, 173, 194, 202, 254, 274, 340; XX. 248; și L. H. Grollenberg, *op. cit.*, Medalioanele 308–310 de la p. 110; de asemenea, Indexul de la p. 153, 154.

numește Bartimeu. De asemenea, conform spuselor lui Matei și Marcu, miracolul a avut loc pe când Isus și ucenicii Săi părăseau Ierihonul; iar după relatarea lui Luca, pe când se apropiau de Ierihon.

Cât despre prima dificultate, nu este oare posibil ca Marcu, care era interpretul lui Petru, să fi auzit numai despre povestea lui Bartimeu? Firește că aceasta nu este o soluție, ci doar o rezolvare de moment care pasează problema, aruncând-o din ograda lui Marcu (și Luca, care a citit probabil cele scrise de Marcu) în cea a lui Petru. Pe de altă parte, problema nu este deloc serioasă. Nu există vreo contradicție reală, fiindcă nici Marcu, nici Luca nu ne spun că Isus a vindecat *numai* un singur orb. În rest, trebuie să se admită că noi nu avem toate răspunsurile: nu știm de ce a scris Marcu – și de ce a vorbit, să presupunem, Petru – despre Bartimeu și nu și despre celălalt orb.

Cât despre a doua problemă, printre soluțiile care au fost oferite se află următoarele: *a.* Au existat două cetăți cu numele Ierihon: de aceea e posibil ca Isus să fi făcut minunea în timp ce o părăsea pe una și Se pregătea să intre în cealaltă; *b.* unul dintre orbi a fost vindecat în timp ce Isus intra în Ierihon, iar al doilea în timp ce pleca din el; *c.* Isus a intrat în cetate, a trecut prin ea și apoi a ieșit din ea. În timp ce *ieșea* din ea, El l-a văzut pe Zacheu în pom și l-a invitat pe micul vameș să coboare. Apoi, *a intrat din nou* cu el în cetate pentru a petrece noaptea în casa acestuia. Conform soluției propuse, minunea a avut loc în timpul acestei reveniri. De aceea, Matei și Marcu pot spune că s-a întâmplat în timp ce pleca, iar Luca poate raporta că s-a petrecut în timp ce intra în cetate.

Cu toate acestea, toate cele trei rezolvări pot fi contestate. Cât despre soluția *a*: ar fi într-adevăr foarte ciudat dacă în niște relatări care se aseamănă foarte mult – să comparăm de exemplu relatarea lui Marcu cu cea a lui Luca – denumirea „Ierihon” ar însemna două lucruri diferite. Cât despre varianta *b.*, ea nu rezolvă nimic, fiindcă Marcu și Luca vorbesc în mod clar despre același orb: „Bartimeu, fiul lui Timeu”. Cu toate acestea, conform spuselor lui Marcu, acest om a fost vindecat „pe când ieșea Isus din Ierihon”; iar conform spuselor lui Luca, „pe când Se apropia Isus de Ierihon”. Iar în ce privește varianta *c.*, ea nu ne explică de ce, așa cum presupune această teorie, expresia „a intrat din nou” nu ar putea însemna „a intrat din nou din partea cealaltă”. – Nici alte soluții nu sunt mai bune: de exemplu, cea care presupune că orbul care cerșea lângă drum atunci când Isus a intrat în cetate dinspre est L-a urmat pe acesta tot drumul până la ieșirea din cetate până când, în cele din urmă, Isus l-a vindecat când a părăsit acest loc. Cel mai bun răspuns este următorul: Da, există o soluție și pentru acest pasaj din Scriptură, fiindcă și el este inspirat. Însă *noi nu am găsit această soluție!*⁷¹⁷

Îndreptându-ne acum atenția spre relatare în sine, așa cum o prezintă Matei, observăm că materialul cuprins de tema indicată, anume Vindecarea a doi orbi la Ierihon, poate fi subîmpărțit astfel: 1. Starea lor deplorabilă (v. 29, 30); 2. Dificultățile lor

⁷¹⁷ S. V. McCasland, în articolul său „Matthew Twists the Scriptures”, *JBL* (iunie, 1961), p. 143, 148, afirmă (la p. 146, 147) că „după spusele lui Marcu a existat un singur orb; însă atunci când Matei relatează aceeași poveste, orbul devine «doi orbi»”. Această părere este evident nedreaptă. Marcu nu spune nicăieri că a existat *un singur orb*!

sporite (v. 31a); 3. Persistența lor lăudabilă (v. 31b); și 4. Minunata binecuvântare pe care le-a dat-o Isus (v. 32–34).

1. Starea lor deplorabilă

29, 30. Când au ieșit din Ierihon, o mare gloată a mers după Isus. Și doi orbi ședeau lângă drum. Ei au auzit că trece Isus și au început să strige: „Ai milă de noi, Doamne, Fiul lui David!” Deoarece se apropia Sărbătoarea Paștelui, nu ne miră faptul că Isus era urmat de mari mulțimi, probabil din Galilea și Perea. În afara orașului, Isus trecând dinspre est spre vest, ședeau doi orbi pe marginea drumului. Aceasta nu este prima dată când Matei relatează vindecarea a doi orbi (vezi comentariul la 9:27–31). Cu toate acestea, nu se poate vorbi despre o reiterare a poveștii precedente, fiindcă în *fiecare* verset din 20:29–34 există cel puțin un element prin care relatarea de aici diferă de cea din pasajul precedent, așa cum poate vedea orice cititor în urma unei simple comparări a celor două.

Deși orbi nu-L puteau vedea pe Isus, ei auzeau zgomotul mulțimii și după ce s-au interesat, au aflat că Isus trecea prin apropiere. Atunci ei au început să strige: „Doamne, Fiul lui David, ai milă de noi!” Din moment ce și acei doi orbi din 9:27–31 au scos același strigăt, eu mă voi referi pur și simplu la explicația dată acolo. Așa cum este explicat acolo, termenul „Fiul omului” trebuie luat în sens mesianic. Acest lucru nu înseamnă că acești oameni au înțeles deja de pe atunci pe deplin caracterul spiritual al mesianității lui Isus. În nici un caz. Însă el indică faptul că ei erau printre puținii care puteau da un răspuns mai potrivit la întrebarea „Cine spun oamenii că sunt Eu, Fiul omului?” decât cel pe care-l dădeau oamenii în general, conform pasajului 16:13, 14.

Prin urmare, acești doi orbi Îl implorau pe Isus să aibă milă de ei – adică să le arate îndurarea Sa. Situația lor era într-adevăr una deplorabilă. Nu numai că erau orbi, ci, dacă putem împrumuta informația din relatările lui Marcu și Luca, ei erau cerșetori. Ei depindeau în întregime de generozitatea mulțimilor.

2. Dificultățile lor sporite

31a. Gloata îi certa să tacă. Nu știm exact de ce făceau oamenii acest lucru. Răspunsuri posibile: *a.* Mulțimile se grăbeau să ajungă la Ierusalim și nu voiau ca Isus să fie oprit de acești cerșetori; *b.* ei considerau că aceste țipete lezau demnitatea persoanei vizate; *c.* ei nu erau încă gata să audă că „Isus este Fiul lui David, Mesia” cel proclamat în mod public ca atare (vezi comentariul la 8:27; 12:23); și *d.* ei știau că liderii lor religioși nu vor aprecia acest lucru.

3. Persistența lor lăudabilă

31b. Dar ei mai tare strigau: „Ai milă de noi, Doamne, Fiul lui David!”

Acest lucru le făcea cinste. Ei au înțeles că dacă vor primi ajutor de undeva, atunci îl vor primi de la Fiul lui David.

4. Minunata binecuvântare pe care le-a dat-o Isus

32-34. Isus S-a oprit, i-a chemat, și le-a zis: „Ce vreți să vă fac?” „Doamne”, I-au zis ei, „să ni se deschidă ochii!” Lui Isus I s-a făcut milă de ei, S-a atins de ochii lor, și îndată orbi și-au recăpătat vederea și au mers după El. A venit momentul în care Isus

nu a mai interzis aclamațiile publice la adresa Lui (în contrast cu 8:4; 9:30; 17:9). Doar în decurs de câteva zile El urma, prin suferința Sa de pe cruce, să arate tuturor dispuși să vadă acest lucru, în ce sens era El într-adevăr Fiul lui David. Caracterul funcției Sale mesianice – în limbaj simplu: felul în care mântuiește El – va deveni atunci evident, deși cei mai mulți vor refuza chiar și atunci să accepte adevărul.

Isus Se descoperă aici ca fiind nu numai atotputernic, ci și nespus de milostiv. El i-a întrebat cu o înfinită delicatețe pe acești oameni, în public, ce doresc de la El. Ei erau cerșetori. Cereau ei oare de pomană? Răspunsul lor era cel așteptat: „(Noi dorim) să ni se deschidă ochii”. Încă o dată suntem asigurați în mod specific că Isus nu le-a împlinit numai dorința, ci și că a făcut-o pentru că „I s-a făcut milă de ei”. El Și-a pus toată *inima* în această faptă a Sa. Pentru termenul „compasiune” vezi C.N.T. la Filipeni, nota de subsol 39 de la p. 58. În armonie cu această „compasiune” a Sa era și „atingerea” Lui delicată. Pentru acest lucru, vezi cele referitoare la 8:3, p. 354 și urm. Vederea le-a fost redată imediat și complet. Totul a fost inundat de lumină, și în mod cert nu numai din punct de vedere fizic – deși ce bucurie și bogăție este și acest lucru! – ci și, cel puțin într-o anumită măsură, și din punct de vedere spiritual. Încrederea lor în Isus a fost răsplătită.

Această minune a contribuit cu siguranță la entuziasmul cu care mulțimea Îl aclama pe Isus peste puțin timp cu ocazia intrării Sale triumfale în Ierusalim. Cu toate acestea, însă, acest fapt nu a însemnat că oamenii Îl acceptau acum ca pe *adevăratul* Mesia, cel din Isaia 53.

Astfel, într-o notă triumfătoare, se încheie a doua mare secțiune a Evangheliei după Matei.

Rezumatul capitolului 20

Parabola (v. 1-16) care începe aici este o elucidare a regulii precedente: „Mulți dintre cei dintâi vor fi cei din urmă și mulți dintre cei din urmă vor fi cei dintâi”. Proprietarul unei moșii merge dis de dimineată la piață pentru a angaja lucrători în via sa. El se înțelege cu ei să le dea un dinar pe zi și îi trimite în via sa. La ora 9 dimineată, la amiază și la ora 15.00 el mai iese pentru a angaja alți lucrători, cărora le promite: „Vă voi da ce vi se cuvine”, o asigurare pe care aceștia o acceptă fără să protesteze în vreun fel. El mai trimite în via sa alți lucrători chiar și la ora 17.00. Și ei sunt bucuroși să meargă, fără să mai pună întrebări. La plecare, gospodarul îi poruncește ispravnicului său să le dea oamenilor plata, însă adaugă în mod ciudat: „începând cu ultimii veniți”. Lucru și mai straniu: tuturor oamenilor trebuie să li se dea aceeași plată: un dinar. Cei care au fost angajați primii i se plâng proprietarului că, având în vedere cât au primit ultimii veniți, ei ar fi trebuit să capete mai mult. Ei i-au invidiat pe cei întârziați. Gospodarul le-a adus aminte că ei *fuseseră de acord* să lucreze în schimbul unui dinar pe zi. El i-a mustrat pentru spiritul lor mercantil, pentru faptul că nu recunoșteau că el are dreptul să facă ce dorește cu banii lui și pentru invidia lor dezgustătoare. Pentru lecțiile spirituale care trebuie luate din această parabolă, vezi p. 667.

Paragraful următor (v. 17-19) conține a treia prezicere a patimilor și a învierii iminente a lui Cristos. Aceasta este mult mai specifică decât cele precedente, descriind câteva detalii ale procesului îngrozitor prin care urmează să treacă Isus.

În ambele paragrafe (v. 1–16; v. 17–19) a fost accentuată slujirea plină de zel și disponibilitatea de a se sacrifica pe sine pentru alții, fără să se pună întrebarea: „Ce câștig eu de aici?” Cât de anevoie învață oamenii această lecție! Acest lucru reiese din paragraful (v. 20–28) care vorbește despre cererea mamei fiilor lui Zebedei. Ea îngenunchează înaintea lui Isus pentru a-I adresa cererea: „Fă ca acești doi fii ai mei să stea unul la dreapta Ta și altul la stânga Ta în Împărăția Ta”. Fiii ei, Iacov și Ioan, se alătură mamei lor atunci când solicită această favoare. Isus arată faptul că *a.* „măreția” după care tânjesc ei cere sacrificii; *b.* nu El, ci Tatăl Său ceresc este cel care decide care este cantitatea de slavă pe care o va primi fiecare din cei răscumparați; și *c.* numai prin a uita complet despre măreție și prin dedicarea vieții cuiva lui Dumnezeu printr-o slujire umilă a altora, după exemplul lui Cristos, poate ajunge cineva cu adevărat mare. Jertfa unică a lui Cristos este accentuată în pasajul plin de tâlc „Fiul omului nu a venit să I se slujească, ci să slujească și să-Și dea viața ca răscumpărare pentru mulți”.

Paragraful final (v. 29–34) descrie ce s-a întâmplat când Isus călătorea împreună cu ucenicii Săi dinspre Perea spre sud-vest, trecând Iordanul și îndreptându-Se prin Ierihon spre Ierusalim și spre cruce. Pe când ieșea din Ierihon, doi orbi care stăteau pe marginea drumului au strigat cu putere: „Ai milă de noi, Doamne, Fiul lui David!” Starea lor deplorabilă a constat din faptul că nu erau numai orbi, ci și cerșetori. Greutățile lor suplimentare au constat din faptul că marea mulțime care Îl urma pe Isus le-a interzis să mai strige. Persistența lor laudabilă a reieșit din faptul că în loc să tacă, au strigat cu și mai multă putere. În cele din urmă, binecuvântarea minunată pe care le-a dat-o Isus a devenit evidentă prin faptul că nu numai că au fost vindecați, ci au fost tratați și cu o bunătate și o compasiune minunate.

Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă

APOGEUL

SAU

PUNCTUL EI CULMINANT

CAPITOLELE 21:1–28:20

Schița capitolului 21

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

A. Săptămâna patimilor

- 21:1–11 Intrarea triumfală în Ierusalim
- 21:12–17 Curățarea Templului
- 21:18–22 Blestemarea smochinului
- 21:23–27 Autoritatea lui Cristos: Întrebare și întrebare la întrebare
- 21:28–32 Parabola celor doi fii
- 21:33–46 Parabola vierilor și urmarea ei

CAPITOLUL XXI

M A T E I

21:1-11

21 1 Când s-au apropiat de Ierusalim și au ajuns la Betfaghe, înspre Muntele Măslinilor, Isus a trimis doi ucenici, 2 și le-a zis: „Duceți-vă în satul dinaintea voastră: în el veți găsi îndată o măgăriță legată și un măgăruș împreună cu ea; dezlegați-i și aduceți-i la Mine. 3 Dacă vă va zice cineva ceva, să spuneți că Domnul are trebuință de ei. Și îndată îi va trimite.” 4 Dar toate aceste lucruri s-au întâmplat ca să se împlinească ce fusese vestit prin prorocul, care zice:

5 „Spuneți fiicei Sionului:
Iată, Împăratul tău vine la tine,
Blând și călare pe un măgar,
Pe un măgăruș, mânzul unei măgărițe.”

6 Ucenicii s-au dus și au făcut cum le poruncise Isus. 7 Au adus măgărița și măgărușul, și-au pus hainele peste ei, și El a șezut deasupra. 8 Cei mai mulți din norod își așterneau hainele pe drum; alții tăiau ramuri din copaci, și le presărau pe drum. 9 Noroadele care mergeau înaintea lui Isus și cele ce veneau în urmă strigau:

„Osana Fiul lui David!
Binecuvântat este Cel ce vine în Numele Domnului!
Osana în cerurile prea înalte!”

10 Când a intrat în Ierusalim, toată cetatea s-a pus în mișcare, și fiecare zicea: „Cine este acesta?” 11 „Este Isus, Prorocul din Nazaretul Galileii,” răspundeau noroadele.

21:1–11 Intrarea triumfală în Ierusalim

Cf. Marcu 11:1–11; Luca 19:28–38; Ioan 12:12–19

Săptămâna Patimilor, care a fost urmată de Înviere, începe de aici. Matei ne-a informat că Isus a părăsit Perea, trecând Iordanul, și a vindecat la Ierihon doi orbi. Din Ierihon micul grup s-a îndreptat spre Ierusalim, așa cum a relatat de asemenea Matei (20:17, 18). Se poate presupune pe baza unor motive rezonabile că el a ajuns la Betania – căminul lui Simon leprosul, al lui Lazăr, al Mariei și al Martei – vineri, înainte de apusul soarelui, că de Sabat (de vineri de la apusul soarelui și până sâmbăta la apusul soarelui) Isus S-a odihnit împreună cu prietenii Săi și că s-a dat o cină în cinstea Sabatului, sâmbătă seara, iar în următoarea zi, fiind duminică, a avut loc intrarea triumfală în Ierusalim.⁷¹⁸ Această Intrare triumfală a fost un eveniment remarcabil.

⁷¹⁸ Ca o dovadă a faptului că această cronologie este cel puțin una rezonabilă, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 171–173.

Observați următoarele:

1. Isus a permis ca ea să capete o tentă de demonstrație. El a înțeles pe deplin că în urma acestui fapt, entuziasmul maselor îi va înfuria pe conducătorii ostili de la Ierusalim, astfel încât ei vor dori mai mult ca oricând să-și pună în aplicare planurile împotriva Lui.

2. Isus i-a forțat pe membrii Sanhedrinului să-și schimbe orarul, astfel încât acesta să se armonizeze cu al Său (și al Tatălui Său). Entuziasmul gloatelor în ce-L privea pe Isus urma să grăbească declanșarea crizei.

3. Prin această Intrare triumfală, Isus împlinește profetia mesianică din Zaharia 9:9. Atunci când oamenii Îl ovaționează ca pe Fiul lui David, adică Mesia, El nu încearcă să-i oprească.

4. Cu toate acestea, El le arată mulțimilor și ce fel de Mesia este, anume, nu cel pământesc pe care l-a visat Israel, Cel care va porni războiul împotriva unor cotropitori pământești, ci Cel care a venit să promoveze și să aducă „lucrurile care pot da pacea” (Luca 19:42), o pace durabilă: reconcilierea dintre Dumnezeu și om și între om și semenii săi. Prin urmare, Isus intră în Ierusalim pe un măgăruș, mânzul unei măgărițe, un animal asociat nu cu rigorile războiului, ci cu condițiile de pace, fiindcă El este Prințul păcii (Isaia 9:6). Însă oamenii în general, cu mințile pline de idei pământești despre Cel care trebuie să vină, nu au înțeles sau nu au apreciat acest lucru. Aclamându-L ca Mesia, mulțimile aveau dreptate, iar fariseii, preoții cei mai de seamă și cărturarii (Matei 21:15, 16; Luca 19:39, 40) aveau păreri greșite. Însă atunci când se așteptau ca acest Mesia să Se descopere ca un conducător politic, pământesc, cei care strigau Osana comiteau o eroare la fel de mare ca și conducătorii lor. Cei care L-au respins pe Isus în orice ipostază comiteau o crimă, însă cei care L-au „acceptat” și ovaționat doar de ochii lumii Îi făceau și ei o mare nedreptate, fiindcă nu Îl primeau așa cum era El în realitate. Greșeala lor tragică a avut consecințe nefaste asupra vieții lor. De aceea, nu este de mirare că Luca ne înfățișează un Împărat care plânge în mijlocul unei mulțimi gălăgioase (19:39-44), nici că, puțin mai târziu, când gloata a început să priceapă că Isus nu este genul de Mesia pe care o aștepta, la îndemnul conducătorilor ei, ea a strigat: „Răstignește-L!”

Pentru a putea aprecia relatarea de către Matei a acestei Intrări triumfale și a evenimentelor imediat următoare (21:1-17) este probabil mai bine să se vadă mai întâi schița ei. Dacă punem laolaltă diferitele relatări (din Sinoptice și din Ioan) vom obține următorul rezumat:

Duminică

1. Matei 21:1-3, 6, 7a; Marcu 11:1-7a; Luca 19:28-35a; Ioan 12:2, 12:

La plecarea Sa din Betania, Isus trimite doi ucenici într-un mic sat, Betfaghe. El le spune cu lux de amănunte cum să meargă și să Îi aducă un măgăruș pe care intenționa să intre în Ierusalim. Matei arată că era vorba de două animale, un măgăruș și o măgăriță, însă se va vedea mai târziu că Isus S-a folosit numai de primul. Ucenicii îndeplinesc cu bine porunca lui Isus.

2. Matei 21:4, 5, 7b; Luca 19:35b; Ioan 12:14, 15:

Ucenicii și-au pus mantalele pe ambele animale, iar când Isus le-a spus că va călări pe măgăruș, L-au ajutat să încalece. Isus a pornit spre Ierusalim. Atât Matei, cât și Ioan văd în acest eveniment o împlinire a profeției din Zaharia 9:9.

3. Matei 21:8; Marcu 11:8; Luca 19:36:

Cei mai mulți oameni care L-au însoțit pe Isus din Betania și-au întins mantalele pe jos înaintea Lui. Alții au tăiat ramuri din pomii din jur și au acoperit drumul cu ele.

4. Ioan 12:1, 12, 13a, 18:

Între timp, caravana formată din pelerini care a ajuns la Ierusalim și a auzit că Isus care l-a vindecat pe Lazăr din morți Se îndrepta acum spre oraș și a ieșit pe poarta dinspre răsărit ca să-L întâmpine. Cu ramuri tăiate din palmieri, ei au ieșit în calea lui Mesia.

5. Matei 21:9; Marcu 11:9, 10; Luca 19:37, 38; Ioan 12:13b:

În clipa în care s-au întâlnit cele două mari grupuri, entuziasmul a crescut și mai mult. Mulțimile care Îl însoțeau pe Isus erau formate din Cei doisprezece, un grup din Betania, pelerinii veniți din Galilea și Perea și chiar și unii farisei ostili.

La coborârea pantei vestice a Muntelui Măslinilor și la apropierea de Ierusalim, toată lumea (cu excepția fariseilor ostili) a început să strige „Osana Fiul lui David...”.

6. Ioan 12:17:

Cei care au fost martori la învierea lui Lazăr au continuat să mărturisească despre acest lucru. Rezultatul: entuziasmul ajunge la apogeu.

7. Luca 19:39, 40:

Fariseii, cuprinși de invidie la auzul aclamațiilor, fac apel la Isus ca să le oprească: „Învățătorule, muștră-i pe ucenicii Tăi!” Isus răspunde: „Vă spun că dacă ei vor tăcea, chiar și pietrele vor striga”.

8. Luca 19:41–44:

Când, dintr-o dată, le apare în față orașul, Isus, realizând pe deplin că multe din laudele pe care le-a primit sunt superficiale și se bazează pe identificarea Sa cu un Mesia lumesc, politic, care era așteptat, a izbucnit într-un plâns sfâșietor. Înaintea ochilor Săi profetici s-a desfășurat viziunea Ierusalimului împresurat de legiunile romane. El Se lamentează: „Dacă ai fi cunoscut tu astăzi lucrurile care aduc pacea! Dar acum ele sunt ascunse de ochii tăi ...”.

9. Matei 21:10, 11; Marcu 11:11, 12:

Când Isus intră în Ierusalim, tot orașul este în fierbere. Toți cei de acolo întrebau când Îl vedeau venind pe măgăruș: „Cine este acesta?” Răspunsul pe care îl primeau era următorul: „Acesta este profetul Isus, din Nazaretul Galileii”. La lăsarea serii, Isus S-a întors în Betania cu ucenicii Săi.

Luni și mai târziu

10. Matei 21:12–14; Marcu 11:15–17; Luca 19:45–47:

Isus curăță Templul și (conform relatării lui Matei) îi vindecă pe orbi și schiopi.

11. Matei 21:15, 16:

Copiii de la Templu încep să strige: „Osana, Fiul lui David”. Preoții cei mai de seamă și cărturarii, în furia lor, Îl întreabă pe Isus: „Auzi ce strigă aceștia?” Isus răspunde: „Da, nu ați citit: «Din gura pruncilor și a sugarilor Ți-ai scos laudele?»”

12. Ioan 12:19:

Fariseii, plini de frustrare, invidie și furie, își spun unul altuia: „Vedeți că nu ați câștigat nimic. Iată, lumea S-a dus după El”.

13. Matei 21:17:

La căderea serii, Isus și Cei doisprezece se întorc din nou în Betania pe timpul nopții.

14. Ioan 12:16:

Ucenicii nu au priceput până după glorificarea lui Isus, când au evocat și au analizat toate aceste lucruri, că Intrarea triumfală în Ierusalim era împlinirea unei profeții.

Din cele paisprezece elemente care compun această relatare armonizată, Matei redă opt (1, 2, 3, 5, 9, 10, 11 și 13). Atunci când au fost listate aceste paisprezece elemente nu s-a pretins că ordinea în care au fost ele prezentate este neapărat cea cronologică. Cu toate acestea, ordinea de aici nu este probabil foarte diferită de succesiunea istorică a evenimentelor.

1, 2. (Vezi punctul 1 de la p. 686.) Când s-au apropiat de Ierusalim și au ajuns la Betfaghe, înspre Muntele Măslinilor, Isus a trimis doi ucenici, și le-a zis: „Duceți-vă în satul dinaintea voastră: în el veți găsi îndată o măgăriță legată și un măgăruș împreună cu ea; dezlegați-i și aduceți-i la Mine”. În această zi de duminică, pornind din Betania, un sat de la poalele estice ale Muntelui Măslinilor și aflat cam la 3,5 km spre este de Ierusalim (Ioan 11:18), Isus și ucenicii se îndreaptă spre Betfaghe („casa smochinelor necoapte”). Muntele Măslinilor este o creastă care înconjoară Ierusalimul dinspre nord-est. Cel mai înalt punct al său este la peste 8000 m deasupra nivelului mării, cu vreo 80 metri mai sus decât dealul Templului. „Muntele” sau „dealul” are patru piscuri, cunoscute sub numele de (de la nord la sud) Karem, Înălțării, Profeților și (Muntele) Atacului. Când al doilea și al treilea, despărțite doar de o ușoară adâncitură, sunt socotite ca unul singur, rămân trei vârfuri, dintre care al doilea, numărat astfel, este numit uneori „Muntele Măslinilor propriu-zis”. Între povârnișul vestic al Muntelui Măslinilor și oraș se află valea pârâului Chedron. Vezi C.N.T. la Ioan 18:1. Este foarte probabil ca Isus să-i fi trimis înainte pe cei doi ucenici ai Săi de la poalele vârfului Înălțării. Nu se mai știe unde se afla cu exactitate Betfaghe, însă trebuie să fi fost aproape (sau la nord-est?) de Betania, așa cum pare să indice o comparare a lui 21:1 cu Marcu 11:1 și Luca 19:29. „Duceți-vă în satul de dincolo de voi” poate fi interpretat fără nici o dificultate ca „duceți-vă în satul dinaintea voastră”.⁷¹⁹

⁷¹⁹ Pentru mai multe informații despre Muntele Măslinilor, Betfaghe și Betania, vezi M. C. Tenney (editor), *The Zondervan Pictorial Bible Dictionary*, articolele „Bethany” (p. 107), „Bethphage” (p. 112) și „Olives, Mount of” (p. 607–608); și L. H. Grollenberg, *op. cit.*, hărțile 24 (p. 96), 33 (p. 115) și 34 (p. 116), medalioanele 192 (p. 69) și 326 (p. 113).

Celor doi ucenici li s-a spus că la intrarea în sat (Marcu 11:2), prin urmare, imediat ce vor ajunge până la el, vor găsi o măgăriță legată și pe măgărușul ei. Având în vedere faptul că Marcu și Luca îl menționează numai pe acesta din urmă, criticii consideră că aici avem de-a face aici cu o altă „contradicție dintre Evangheliile”. Se spune că Matei a. a interpretat greșit profetia din Zaharia 9:9, ca și cum profetul ar fi spus „... pe o măgăriță și pe un măgăruș...”; și b. a schimbat relatarea lui Marcu, punând două animale, în loc de unul, și zugrăvind-L pe Isus călare pe doi măgari în același timp (Matei 21:7b), în armonie cu prezicerea. Răspuns: a. Matei, evreul, era probabil mai bine familiarizat cu paralelismul ebraic decât criticii săi. El știa că conjuncția din limba ebraică permite traducerea „și” ori „sau”. Nici nu era complet dependent de Evanghelia după Marcu. Nu era el oare unul dintre Cei doisprezece? Mai mult, nu ar fi fost un gest de bunătate față de mânz să fie separat de mama lui, și aceasta încă înainte de a fi călărit de Isus? Și b. versetul 7 se poate traduce literal: „Ei au adus măgărița și pe mânzul ei și și-au așternut peste ei mantalele, iar El S-a așezat peste ele”. „Ele” este mai aproape de „mantale” decât de „măgăriță și mânzul ei” și se acordă cu acestea dintâi. În plus, trebuie oare să presupunem că evanghelistul ar putut fi atât de necugetat încât să-L zugrăvească pe Isus călare pe două animale în același timp? Versetul 7b permite în mod cert traducerea următoare: „și și-au pus peste ei mantalele, pe care a șezut El”.⁷²⁰

Nu știm exact cum se face că Isus știa de cele două animale – dacă datorită unirii dintre natura Sa divină și cea umană, sau pur și simplu în urma unor informații primite pe cale naturală de la proprietar. Însă un lucru știm sigur, anume, că atunci când le-a poruncit celor doi ucenici să dezlege animalele și să le aducă la El, S-a folosit de dreptul Său de a rechiziționa tot ceea ce avea nevoie pentru realizarea sarcinii Sale de mediere.

Acest lucru este arătat și mai clar în versetul 3. (și este inclus și la punctul 1 de la p. 686). **Dacă vă va zice cineva ceva, să spuneți că Domnul are trebuință de ei. Și îndată îi va trimite.** Observați că mai ales faptul că Isus folosește aici titlul „Domnul” pentru a vorbi despre Sine (vezi Matei 11:27; 28:18). De aceea, este clar că acest epitet nu era o invenție a Bisericii Primare de după plecarea lui Cristos. Nu era ceva împrumutat dintr-o cultură necreștină. A venit chiar din gura lui Isus!⁷²¹

Observați de asemenea „Domnul”, nu doar „Domnul vostru”; mai degrabă Domnul tuturor, având dreptul să pretindă orice lucru spre folosință. Isus prezice că atunci când pretenția Sa va fi prezentată, proprietarul va lăsa imediat animalele să plece. Probabil că el era vreun prieten sau simpatizant al Domnului.

Înainte chiar ca Matei să-și informeze cititorii despre cum s-au descurcat cei doi ucenici, el a evidențiat faptul că acest eveniment constituie împlinirea unei profeții:

⁷²⁰ Pentru o definire a poziției celor care îl acuză pe Matei că ar fi răstălmăcit Scripturile, vezi S. V. McCasland, *op. cit.*, p. 145. Pentru o excelentă respingere a teoriei că Matei a alterat aici în mod deliberat narațiunea, vezi R. V. G. Tasker, *The Gospel according to St. Matthew*, Grand Rapids, 1961, p. 198.

⁷²¹ J. G. Machen, în *The Origin of Paul's Religion*, 1947, p. 296, 297, se folosește cum trebuie de acest argument pentru a-și sprijini poziția că „religia” lui Pavel venea direct de la Isus.

4, 5. (Punctul 2 de la p. 687.) Dar toate aceste lucruri s-au întâmplat ca să se împlinească ce fusese vestit prin prorocul, care zice:

„Spuneți fiicei Sionului:
Iată, Împăratul tău vine la tine,
Blând și călare pe un măgar,
Pe un măgăruș*, mânzul unei măgărițe”.⁷²²

Pentru „ca să se împlinească ce fusese vestit” vezi comentariul la 1:22, 23, de la p. 122.⁷²³ Fiica Sionului este Ierusalimul, adică Israelul, numai „adevăratul Israel” fiind în stare să înțeleagă semnificația acestei Intrări triumfale și chiar și acesta numai cu mult mai târziu. Cf. Ioan 12:16. „Iată, Împăratul tău vine la tine” este mesajul plin de bucurie adresat fiicei Sionului. Acest Împărat diferă în unele privințe importante de alți împărați:

a. El este Împăratul „tău”, numai al tău. El nu este un împărat străin sau unul decis să caute doar mărirea sa în dauna supușilor săi, ci Cel care a fost trimis să caute și să mântuiască. El „vine la tine”, adică în folosul tău.

b. În armonie cu acest lucru este și faptul că acest Împărat este blând, delicat, pacifist și bun. Vezi comentariul la 11:29; 12:19, 20; 20:25–28; Ioan 13:14, 15, 34, 35; 19:36, 37. Acest lucru explică și de ce vine El călare pe un măgăruș care nu mai fusese călărit (Marcu 11:2b), nu pe un roib pur-sânge antrenat pentru luptă sau pe un armăsar alb focos.

c. Acest Împărat nu este împlinirea viselor oamenilor, ci a unei profeții mesianice specifice: Zaharia 9:9. Vezi și Isaia 6:6. El este atât mareț, cât și umil, înălțat și totodată apropiat de oameni. El este Cel care călărește spre... moartea Sa, și astfel spre victorie, o victorie nu numai pentru Sine, ci și pentru adevăratul Său popor, pentru cei care cred în El.

* În varianta autorului apare „sau pe un măgăruș”, însă Cornilescu nu traduce în nici un fel conjuncția din greacă, considerând pe drept că virgula este suficientă pentru a arăta că aici avem de-a face cu paralelismul tipic pentru limbajul Bibliei și că măgarul este identic cu măgărușul din următorul vers, nefiind vorba de două animale, ci de unul singur. (n.tr.)

⁷²² Principalele diferențe față de ebraica din original (Zaharia 9:9) sunt:

a. Matei omite „drept și biruitor este El”. Ideea de a „galopa spre victorie” este implicată în mod cert în acest eveniment, fiindcă evanghelistul descrie „intrarea triumfală” a lui Cristos. Cf. Psalmul 45:4; Apocalipsa 6:2; 17:14. Cu toate acestea, accentul este pus pe maniera în care este obținută această victorie, anume, prin metode pașnice, fiindcă Călărețul este descris ca o persoană plină de blândețe. Explică oare acest fapt omisiunea?

b. În loc de „a galopa”, Matei urmează varianta LXX și scrie „călare”.

Pe de altă parte, Matei se apropie de textul ebraic mult mai mult decât o face varianta LXX, în următoarele privințe:

a. El descrie mai întâi animalul pe care l-a încălecat Isus ca pe „un măgăruș”, acolo unde LXX are „animal de povară” sau „animal pentru cărat”.

b. În ultimul dintre cele patru versuri, el, ca și textul ebraic, dar diferit de LXX, descrie animalele prin cuvintele „un măgăruș, mânzul unei măgărițe”.

Luat în întregimea lui (toate cele patru versuri), pasajul nu diferă esențialmente de originalul din Zaharia 9:9. Acest lucru este adevărat mai ales din cauză că conjuncția grecească (de la începutul celui de-al patrulea vers), ca și cea din ebraică, poate fi tradusă „sau” ori „și”. Firește că în cazul de față „sau” este o traducere corectă.

⁷²³ Pentru o scurtă trecere în revistă a profețiilor lui Zaharia, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 190; și lucrarea autorului cu titlul *Bible Survey*, p. 283–286.

6, 7. (Punctele 1 și 2 de la p. 686, 687.) Ucenicii s-au dus și au făcut cum le poruncise Isus. Au adus măgărița și măgărușul, și-au pus hainele peste ei, și El a șezut deasupra. Totul s-a întâmplat exact așa cum a prevestit Isus. Ucenicii au găsit măgărușul și pe mama lui în locul descris de Învățător. Când erau pe cale să-i dezlege, proprietarul a obiectat. Însă răspunsul lor: „Domnul are trebuință de ei” (v. 3; cf. Luca 19:31, 34) a avut ca rezultat acordul său imediat și din toată inima. Animalele au fost aduse la Isus. El a rezolvat problema lor – anume: „Pe care animal va încăleca Călărețul?” – prin a Se așeza, cu ajutorul ucenicilor (Luca 19:35), peste hainele care au fost puse *pe măgăruș*. El a început apoi să călărească. Nu se spune ce s-a întâmplat cu măgărița.

8. (Punctul 3 de la p. 687.) Cei mai mulți din norod își așterneau hainele pe drum; alții tăiau ramuri din copaci, și le presărau pe drum. Într-un fel, oamenii urmau exemplul ucenicilor. Dacă aceștia din urmă au considerat că este un lucru potrivit să-și dea jos mantalele pentru ca Isus să poată sta pe ele, de ce nu și-ar fi aruncat și cei din mulțime hainele și ramurile de finic înaintea animalului de povară? În plus, nu-L onorau ei oare pe Isus ca pe un Împărat? Dacă gesturi asemănătoare au fost făcute în cinstea împăratului Iehu (2 Regi 9:13), nu ar trebui făcute ele în mod cert și pentru a-L onora pe Împăratul Mesia?

9. (Punctul 5 de la p. 687.) Noroadele care mergeau înaintea lui Isus și cele ce veneau în urmă strigau:

„Osana Fiul lui David!

Binecuvântat este Cel ce vine în Numele Domnului!

Osana în cerurile prea înalte!”

Cât despre „*Osana Fiul lui David*”, ar trebui să se observe că „*Osana*” înseamnă „mântuiește acum” sau „mântuiește, te rugăm”. Atitudinea oamenilor față de Dumnezeu era poate următoarea: „Noi Te rugăm, O Doamne, mântuiește acum, asigură-ne victoria și prosperitatea în aceste vremuri, pentru că din cauza bunătății Tale a sosit momentul potrivit”. De aceea, în acest strigăt „*Osana*”, cele două elemente: cererea și adorarea, sau, dacă preferă cineva: rugăciunea și lauda, sunt combinate. Este clar că sursa lui 21:9 este Psalmul 118 (LXX Psalmul 117), care este plin de la început și până la sfârșit de rugăciune și laudă; vezi mai ales versetele 22–26a. Acesta este în esență un psalm Hallel, unul din seria Psalmul 113–118, cântat de Paște. Vezi C.N.T la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 121. Este de asemenea unul dintre cei șase psalmi citați sau evocați cel mai des în Noul Testament; ceilalți fiind Psalmul 2; 22; 69; 89 și 110. Psalmul 118 este în mod distinct mesianic. El vorbește despre piatra aruncată de zidari însă destinată să devină piatră unghiulară. Vezi comentariul la Matei 21:42; cf. Marcu 12:10; Luca 20:17; Fapte 4:11 și 1 Petru 2:7. Observați cuvintele care urmează imediat: „*Osana*”, respectiv, „*Fiul lui David*”, și comparați cu 2 Samuel 7:12, 13. Vezi în continuare comentariul la Matei 9:27–31; 12:23; 15:22; 22:42–45.

Au existat două mulțimi: una venită din Betania care Îl urma pe Isus; și una din Ierusalim care, venită aici mai ales din Galilea, și ieșită din cetate ca să-L întâmpine pe Isus, s-a întors mai apoi, pentru a merge înaintea Lui. În legătură cu Isus, aceste două mulțimi fac din Dumnezeu obiectul rugăciunii și laudelor lor.

Cât despre „*Binecuvântat este Cel ce vine în Numele Domnului*”, acesta este un citat din Psalmul 118:26. Combinat cu „*Fiul lui David*”, ca aici în Matei 21:9, el se referă în mod cert la Isus ca Mesia. Cu toate acestea, a fost deplorabil faptul că cei mai mulți dintre acești oameni nu au mers cu încă un pas mai departe: ei ar fi trebuit să combine Psalmul 118 cu Isaia 53 și cu Zaharia 9:9; 13:1. Atunci ei ar L-fi recunoscut în Isus pe Mesia care Își mântuiește poporul *de păcatele sale* (Matei 1:21).

În cele din urmă, în ce privește formula „*Osana în cerurile prea înalte*”, aceasta arată că Mesia a fost privit ca un dar de la Dumnezeu, Cel care locuiește în cer și este vrednic de rugăciunile și laudele tuturor, inclusiv ale îngerilor. Nu ne putem împiedica să ne gândim la Psalmul 148:1, 2 și la Luca 2:14.

10, 11. (Punctul 9 de la p. 687.) Când a intrat în Ierusalim, toată cetatea s-a pus în mișcare, și fiecare zicea: „*Cine este acesta?*” Când cei care rămăseseră în Ierusalim au zărit mulțimea care se apropia și au auzit osanalele pline de bucurie închinatе figurii din mijlocul ei, au devenit curioși. Entuziasmul lor a devenit contagios, până când întregul oraș a ajuns, cum ar veni, să fiarbă, sau, așa cum apare în greacă, *s-a zguduit*.⁷²⁴

„Cine este acesta?” întrebau oamenii. Acum, Isus nu era străin de Ierusalim și de Templu (Ioan 2:14; 5:14; 7:14, 28; 8:20, 59; 10:23; 18:20). Însă nimeni nu se aștepta ca El să apară călare în mijlocul unei mari mulțimi care Îl ridica în slăvi. Acest lucru explică întrebarea lor. Continuarea: „**Este Isus, Prorocul din Nazaretul Galileii**”, **răspundeau noroadеle**. Când cei care Îl însoțeau pe Isus dădeau din nou și din nou acest răspuns, toată lumea a aflat cine era Cel care intra în cetate; fiindcă înainte de toate Isus era cunoscut – și pe drept – ca un „profet”. Conform Noului Testament, El era denumit astfel de către oameni în general (Marcu 6:15; Luca 7:16; Ioan 6:14; 7:40); de femeia din Samaria (Ioan 4:19); de Petru (Fapte 3:22, 23, citând din Deuteronom 18:15); și de Ștefan (Fapte 7:37, citând și el din Deuteronom 18:15). Și El a folosit acest titlu cu referire la Sine (Matei 13:57; Luca 13:33; Ioan 4:44). Refuzul fariseilor de a-L onora cu acest titlu (Luca 7:39) nu pare să fi schimbat faptele. El a fost și este într-adevăr un profet, fiindcă le-a revelat și le revelează oamenilor voia lui Dumnezeu. Observați cum în cazul de față El este reprezentat atât ca împlinirea unor profeții (21:4, 5, 9), cât și fiind El însuși „profetul” (21:11).

Descrierea următoare a fost și ea foarte potrivită: „Isus din Nazaret” sau „Isus nazarineanul” era o denumire folosită, cu referire la Isus, de către un posedat (Marcu 1:24; Luca 4:34), de Bartimeu (Marcu 10:47; Luca 18:37), de o slujnică (Marcu 14:67; cf. Matei 26:71), un înger (Marcu 16:6), apostolul Filip (Luca 24:19), poliția templului (Ioan 18:5, 7), Pilat (Ioan 19:19), Petru (Fapte 2:22, 3:6; 4:10; 10:38), martorii mincinoși (Fapte 6:14), Pavel (Fapte 26:9) și chiar de către Cristosul înălțat (Fapte 22:8). Combinația „Prorocul Isus din Nazaret” apare în cuvintele folosite de Cleopa și tovarășul său pentru a-L descrie pe Cel pe care au crezut că L-au pierdut (Luca 24:19).

⁷²⁴ Pentru substantivul înrudit, vezi comentariul la 8:24. Verbul folosit aici este *εσείσθη*, persoana a III-a, singular, aorist, indicativ, pasiv al lui *σειώ*, a *zgudui* (cf. Evrei 12:26), însă aici, folosit în sens figurat, înseamnă a fost mișcat, tulburat de emoție. Pentru sensul literal: a fi scuturat de vânt, vezi Apocalipsa 6:13; pentru *cutremur*, Matei 24:7; 27:54; 28:2, etc.

În cele din urmă, „din Galilea”. Oare cei care veniseră ca pelerini din Galilea în compania lui Isus pentru a sărbători Paștele au subliniat cu mândrie acest lucru, ca și cum ar fi vrut să spună: „El este profetul nostru”? Nu a făcut Isus cele mai multe minuni în Galilea și nu și-a petrecut acolo cea mai mare parte din timp? Povesteau oare acești pelerini din Galilea minunile pe care le-a făcut Isus printre ei, întocmai cum cei din Betania „mărturiseau” despre învierea lui Lazăr (Ioan 12:17)? Acest lucru este foarte posibil.

De aceea, acest „proroc Isus din Nazaretul Galileii” era Cel care era proclamat cu entuziasm în această ultimă duminică a Sa pe pământ, dinaintea crucificării Sale ca „Fiul lui David, Cel binecuvântat care vine în Numele Domnului”, adică, nu numai la porunca lui Dumnezeu, ci și ca vocea lui Dumnezeu care li se adresa oamenilor.

12 Isus a intrat în Templul lui Dumnezeu. A dat afară pe toți cei ce vindeau și cumpărau în Templu, a răsturnat mesele schimbătorilor de bani și scaunele celor ce vindeau porumbei. 13 Și le-a zis: „Este scris:

‘Casa Mea se va chema o casă de rugăciune.’

Dar voi ați făcut din ea o peșteră de tâlhari.”

14 Niște orbi și schiopi au venit la El în Templu, și El i-a vindecat. 15 Dar preoții cei mai de seamă și cărturarii, când au văzut minunile pe care le făcea și pe copii strigând în Templu și zicând: „Osana, Fiul lui David!” s-au umplut de mânie. 16 Și I-au zis: „Auzi ce zic aceștia?” „Da,” le-a răspuns Isus. „Oare n-ați citit niciodată cuvintele acestea:

‘Tu ai scos laude din gura pruncilor

și din gura celor ce sug?’”

17 Și lăsându-i, a ieșit afară din cetate, și S-a îndreptat spre Betania și a rămas acolo.

21:12–17 *Curățarea Templului*

Cf. Marcu 11:15–19; Luca 19:45–48; iar pentru curățarea mai timpurie, Ioan 2:13–22

Isus a petrecut noaptea de duminică spre luni la Betania (Marcu 11:11). Relatarea continuă, descriind ce s-a întâmplat după aceea, începând cu luni (însă *nu imediat* în acea zi; vezi comentariul la v. 18–22): 12. (Vezi punctul 10 de la p. 687.) **Isus a intrat în Templul lui Dumnezeu. A dat afară pe toți cei ce vindeau și cumpărau în Templu, a răsturnat mesele schimbătorilor de bani și scaunele celor ce vindeau porumbei.** Isus a intrat în îngrăditura exterioară a sanctuarului din Ierusalim, secțiunea deschisă nu numai pentru evrei, ci și pentru neamuri, numită de aceea „Curtea neamurilor”. Ce spectacol jalnic i-a întâmpinat privirile, auzul și chiar mirosul! El a observat, așa cum s-a întâmplat și în prima parte a lucrării Sale,⁷²⁵ că această curte – de aceea, însuși Templul – era desacralizată. Ea semăna cu o piață. Afacerile înfloreau și aduceau un profit frumos. Unii vindeau boi și oi. În această perioadă a anului, Paștele fiind atât de aproape și pelerinii năvălind de pretutindeni, existau o mulțime de cumpărători. Ei plăteau un preț ridicat pentru aceste animale menite să fie aduse ca jertfă. Este adevărat că un credincios putea aduce cu sine un animal, însă dacă făcea acest lucru

⁷²⁵ Circumstanțele istorice și cele două contexte literare ale celor două curățări a Templului (Matei 21:12–17 și Ioan 2:13–22) diferă atât de mult încât încercarea de a le suprapune pe cele două nu a avut succes.

exista riscul ca acesta să nu fie acceptat de preoți. Negustorii din Templu plăteau generos pentru concesiile care li se făcea de către preoți. O parte din acești bani ajungeau în cele din urmă în sipelele bogatului și vicleanului Ana sau ale lui Caiafa cel isteț. De aceea nu este de mirare că negustorii și casta preoțească erau parteneri în această afacere. Când Isus a intrat aici, El a remarcat zarva făcută de cumpărători și negustori, cât și zgomotul, mizeria și putoarea produsă de animale. Ar fi putut fi numit acest fenomen în vreun sens *închinare*?

Puteau fi observați cu ușurință și schimbătorii de bani, stând picior peste picior în dosul măsuțelor lor pline de monede. În perimetrul Templului nu erau acceptați banii străini. De asemenea, taxa pentru Templu de o jumătate de șechel (Exod 30:13; vezi comentariul la Matei 17:24-27) trebuia plătită în bani evreiești. Și era nevoie de bani și pentru a se plăti și diferitele rituri de purificare (Fapte 21:24). Așadar, schimbătorii de bani preschimbau banii străini, aduși mai ales de cei care veneau din țări străine, în bani evreiești, luând un mic comision pentru serviciul făcut. Și această afacere era profitabilă. Ea aducea cu sine oportunitatea de a-i înșela pe pelerinii naivi.

Și mai existau apoi vânzătorii de porumbei și turturele, care stăteau probabil lângă „scaunele” sau „băncile” pe care erau așezate coliviile pline de păsări. Nu toată lumea își putea permite să aducă ca jertfă măcar un miel. Așa că, cu ocazia purificării, era posibil ca un animal mai mare să fie înlocuit cu „două turturele sau doi pui de porumbel” (Leviticul 12:6, 8; Luca 2:24). Cu toate acestea, în acele vremuri lucrurile se deterioraseră atât de mult încât până și celor săraci li se luau mari sume în plus. Imaginați-vă cum ar fi să vi se ceară 4 dolari pentru o pereche de porumbei care nu valorează mai mult decât 5 cenți.⁷²⁶

Nu este greu de imaginat acea indignare sfântă care a tășnit probabil din privirile lui Isus când i-a scos afară pe toți cei – atât pe cumpărători, cât și pe negustori – care erau angajați în această afacere mârșavă și când a răsturnat mesele schimbătorilor de bani și scaunele celor care vindeau porumbei. Nu știm dacă și de data aceasta, ca și cu ocazia primei curățări a Templului a făcut sau nu un bici din funiile care se aflau pe jos pentru a scoate animalele. Un lucru este sigur: Isus S-a descoperit ca fiind într-adevăr Domnul Templului (cf. 12:6). Acest lucru reiese din cuvintele pe care le-a spus: **13. Și le-a zis: „Este scris:**

«Casa Mea se va chema o casă de rugăciune».

Dar voi ați făcut din ea o peșteră de tâlhari”.

Prima parte a acestei afirmații este un citat din Isaia 56:7b, care sună astfel: „Casa Mea se va numi o casă de rugăciune pentru toate popoarele”. Expresia finală, „pentru toate popoarele”, nu este redată nici în Matei 21:13, nici în Luca 19:46, ci numai în Marcu 11:17 („Oare nu este scris: «Casa Mea se va chema o casă de rugăciune pentru toate neamurile?»”). De aici reiese că Templul a fost înălțat cu scopul de a fi locul în care Dumnezeu se întâlnește cu ai Săi, un sanctuar pentru rugăciuni spirituale rostite în liniște, meditație și părtășie, în conexiune cu jertfa adusă. Vezi 1 Regi 8:29, 30, 33;

⁷²⁶ Pentru aceste amănunte și multe altele referitoare la surse evreiești, vezi A. Edersheim, *op. cit.*, vol. I, p. 367-376.

Psalmul 27:4; 65:4; cf. 1 Samuel 1:9–18. Partea a doua a afirmației, este comentariul făcut de Cristos însuși, în care El pune în contrast idealul divin de închinare, așa cum este descris acesta în Isaia 56:7b, cu situația din acel moment, una care Îl făcea să-și aducă aminte de Ieremia 7:11, pe care îl citează. Și în zilele lui Ieremia, așa cum o dovedește faimosul său Discurs al Templului, evreii îi oprimau pe străini, furau, ucideau etc. Cu toate acestea, ei continuau să aducă jertfe la Templu; ca și cum o asemenea închinare doar de formă înaintea lui Iehova ar fi putut folosi la ceva, și ca și cum simpla prezență a Templului i-ar fi putut păzi de revărsarea mâniei lui Dumnezeu. Atunci a spus Ieremia: „Nu vă hrăniți cu nădejdi înșelătoare, zicând: «Acesta este Templul Domnului, Templul Domnului, Templul Domnului» ... Este casa aceasta peste care este chemat Numele Meu o peșteră de tâlhari înaintea voastră?” În zilele umblării pe pământ a lui Cristos istoria se repeta: Templul devenise din nou „o peșteră de tâlhari”, aceasta putând fi o aluzie la peșterile din munții Iudeii, unde hoții și tâlharii se adunau adesea.

S-a obiectat că această istorisire, așa cum este redată ea în Sinoptice, și cea similară, cea referitoare la începutul lucrării publice a lui Cristos și consemnată de Ioan, nu poate fi adevărată, fiindcă în mod cert poliția Templului s-ar fi sesizat și s-ar fi amestecat și ea în acțiunea lui Cristos. Cu toate acestea, observați următoarele:

a. În acel moment – să ne gândim doar la Intrarea triumfală – Isus era atât de popular încât autoritățile evreiești nu au îndrăznit imediat să se atingă de El (21:26, 46; cf. 26:5; Marcu 11:32; cf. 14:2; Luca 20:6; cf. 22:2).

b. Comerțul de la Templu era atât de nepopular, din cauza lăcomiei celor care îl practicau, încât cu trei ani înaintea distrugerii Ierusalimului oamenii s-au revoltat împotriva lui, măturând „bazarul fiilor lui Ana”, cum era numită piața din incinta Templului. În legătură cu acest lucru, Philip Schaff face o paralelă interesantă între curățarea Templului din primul secol (cel din Ioan 2:13–22) și Reforma din secolul al XVI-lea. El afirmă: „Isus Și-a început lucrarea publică prin expulzarea traficantilor profani din curtea Templului. Reforma a început cu un protest împotriva traficului cu indulgențe care a profanat și a degradat religia creștină”.⁷²⁷

c. Nu trebuie neglijată maiestatea persoanei lui Cristos – „Dumnezeirea voalată de carne”.

d. Cu toate acestea, autoritățile evreiești L-au interogat pe Isus cu privire la dreptul Său de a face „aceste lucruri”. Vezi comentariul la versetul 23. Cf. Ioan 2:18.

Lecțiile predate prin această curățare a Templului pot fi rezumate astfel:

a. Isus a pedepsit degradarea religiei și a insistat asupra reverenței.

b. El a mustrat înșelătoria, în cazul de față mai ales „escrocheria religioasă” (?), și a pretins onestitate.

c. El a condamnat indiferența față de cei care doreau să se închine lui Dumnezeu în duh și în adevăr, și prin a declara că Templul trebuie să fie o casă de rugăciune *pentru toate popoarele* (Marcu 11:17), El Și-a arătat sprijinul pentru cauza minunată a misionarismului creștin. Cf. 1 Regi 8:41–43; Matei 28:19.

⁷²⁷ *History of the Christian Church*, New York, 1916, vol. VI, p. 146.

d. Prin toate acestea, El L-a glorificat pe Tatăl Său ceresc. Nu era oare Templul casa Tatălui Său?

14. Niște orbi și șchiopi au venit la El în Templu, și El i-a vindecat. Ce scenă! În timp ce unii sunt alungați, alții sunt primiți. Isus nu S-a schimbat deloc. El încă mai este Păstorul cel Bun. Așa că atunci când orbii și șchiopii au venit la El chiar aici, *la Templu*, privirile Lui, scânteind cu o clipă în urmă de o indignare sfântă, s-au umplut de o compasiune plină de bunătate. El nu le-a spus: „Veniți altă dată, acum nu am chef să vă vindec”. Din contră, Marele Medic a stat acolo printre mesele răsturnate, monedele împrăștiate și băncile doborâte, manifestându-și puterea de a vindeca și compasiunea minunată față de cei în nevoie. Nici unul dintre cei care au venit la El nu a plecat dezamăgit.

15, 16a. (Vezi punctul 11 de la p. 688.) **Dar preoții cei mai de seamă și cărturarii, când au văzut minunile pe care le făcea și pe copii strigând în Templu și zicând: „Osana, Fiul lui David!” s-au umplut de mânie. Și I-au zis: „Auzi ce zic aceștia?”** În cele din urmă, preoții cei mai de seamă și scribii și-au adunat suficient curaj pentru a face ceva în privința lui Isus. Pentru ambele grupuri, respectiv saducheii și fariseii, vezi comentariul la 2:4; 3:7; pentru cărturari, vezi și comentariul la 5:20; 7:28, 29; 15:1, 2; și cap. 23 S-a explicat deja cum s-a întâmplat că niște oameni care aveau vederi atât de deosebite despre religie s-au putut uni totuși împotriva lui Isus. Vezi p. 688. Ceea ce i-a întârâtat în acest moment particular a fost următoarea combinație de fapte: *a.* curățarea Templului; *b.* minunile făcute în cazul orbilor și al șchiopilor; și, în cele din urmă, dar nu în ultimul rând, *c.* strigătele copiilor, care repetau exclamațiile pline de bucurie ale părinților lor din ziua precedentă etc.: „Osana, Fiul lui David”. Nu era oare aceasta o blasfemie? Și încă tocmai aici în Templu! Ei nu recunoșteau că tocmai ei, vrăjmașii lui Isus, se făceau vinovați de blasfemie din cauză că au permis și chiar au încurajat într-o anumită măsură desacralizarea Templului și urzeau planuri sumbre împotriva Lui. Însă acești copii trebuia să fie neapărat opriți! Ceea ce făceau ei era teribil și era și mai condamnabil faptul că Isus le-a permis să continue să strige. În aparență chiar aproba ceea ce făceau. Așa gândeau preoții cei mai de seamă și cărturarii. Acesta era motivul pentru care ei – indiferent dacă făceau parte dintr-un grup care se nimerise pe acolo, sau dintr-o delegație oficială a Sanhedrinului ⁷²⁸ – s-au înfuriat.⁷²⁹ Acesta era și motivul pentru care, mânați de invidie (27:18), ei L-au întrebat: „Auzi ce zic aceștia?”

Faptul că acești copii strigau „Osana” nu ar fi trebuit să îi surprindă deloc. Oare copiii nu sunt niște imitatori? În plus, așa cum s-a arătat – vezi cele referitoare la 18:2 – Isus era Prietenul copiilor. După toate probabilitățile, osanalele *lor* erau mult mai sincere decât cele ale celor mai în vârstă. Este greu de imaginat că inimile și mințile acestor copii ar fi putut fi la fel de pline de vise șovine ca ale celor de vârstă mijlocie sau ale bătrânilor.

16b. „Da”, le-a răspuns Isus. El a afirmat că a auzit ce au strigat copiii și a sugerat că aprobă acest lucru. Continuarea: **Oare n-ați citit niciodată cuvintele acestea ...** Cf. 12:3, 5; 19:4; 21:42; 22:31. Apoi a citat Psalmul 8:2 (8:3, conform variantei LXX).

⁷²⁸ Observați similitudinile dintre 2:4 și 21:15 în ce privește descrierea unui grup mixt.

⁷²⁹ Pentru verbul *ἠγανάκτησαν*, vezi nota de subsol 711, de la p. 673.

„Tu ai scos laude din gura pruncilor și din gura celor ce sug”?

Isus citează aceste cuvinte în varianta LXX.⁷³⁰

El le-a spus de fapt preoților cei mai de seamă și cărturarilor că uneori copiii spun adevărul sau și mai bine, că Dumnezeu ia chiar și gănguritul incoerent al copiilor mici și al sugarilor ca să-Și facă din el niște strigăte de laudă.⁷³¹ Implicația este următoarea: Dumnezeu folosește spre gloria Sa strigătele copiilor care spun acum: „Osana, Fiul lui David”. Dacă cei care L-au auzit pe Isus dând acest răspuns ar fi ascultat cu atenție, ei ar fi trebuit să înțeleagă că El afirma de fapt într-o manieră voalată ceea ce avea să spună deschis în 26:63, 64.

17. (Vezi punctul 13 de la p. 688.) **Și lăsându-i, a ieșit afară din cetate, și S-a îndreptat spre Betania și a rămas acolo.** Isus S-a întors la Betania. Traducerea „a rămas acolo” este suficient de largă pentru a include oricare dintre cele două posibilități: *a.* El a petrecut noaptea cu prietenii Săi într-un cămin ospitalier (vezi 26:6–13; cf. Luca 10:38–42; Ioan 11:3; 12:1–8); sau *b.* a dormit sub cerul liber undeva în sat sau pe lângă el; cf. Luca 22:39.⁷³²

18 Dimineăța, pe când Se întorcea în cetate, I-a fost foame. 19 A văzut un smochin lângă drum și S-a apropiat de el; dar n-a găsit decât frunze. Și i-a zis: „De acum încolo în veac să nu mai dea rod din tine!” Și pe dată smochinul s-a uscat. 20 Ucenicii, când au văzut acest lucru, s-au mirat, și au zis: „Cum de s-a uscat smochinul acesta într-o clipă?” 21 Drept răspuns, Isus le-a zis: „Adevărat vă spun că, dacă veți avea credință și nu vă veți îndoi, veți face nu numai ce s-a făcut smochinului acestuia, ci, chiar dacă ați zice muntelui acestuia: ‘Ridică-te de aici și aruncă-te în mare,’ se va face. 22 Tot ce veți cere cu credință prin rugăciune, veți primi.”

21:18–22 Blestemarea smochinului

Cf. Marcu 11:12–14, 20–24

Faptul că evangheliștii nu au fost doar niște simpli copişti, ci autori independenți, care și-au folosit fiecare metoda proprie, reiese foarte clar din cazul de față. Pentru că o parte din întâmplarea cu smochinul a avut loc luna, iar o parte marțea (Marcu 11:11, 12, 19, 20), intercalându-se curățarea Templului (lunea), este clar că această istorisire poate fi abordată în două feluri: *a.* în mod cronologic, sau *b.* din punctul de vedere al topicii. Marcu folosește prima metodă, prezentând prima parte a relatării despre smochin, cea care a avut loc luni, în 11:12–14; apoi curățirea Templului, mai târziu în aceeași zi, în 11:15–19; și, în cele din urmă, a doua parte a relatării despre smochin, cea care a avut loc

⁷³⁰ Deși este adevărat că acolo unde LXX și Matei 21:16 au „laude”, cuvântul ebraic are ca sens de bază „putere” și „întăritură de apărare”, cu toate acestea însă și el poate însemna „laudă”, așa cum indică contextul din Exod 15:2 și din alte pasaje.

⁷³¹ Verbul *κατηρτίζω*, persoana a II-a, singular, aorist, indicativ al lui *καταρτίζω*, a pune în ordine, a pregăti: plasele (4:21); a restaura (Galateni 6:1), a completa (1 Tesaloniceni 3:10), aici, în diateza medie, înseamnă *Tu ai pregătit [sau perfectat] laude pentru Tine.*

⁷³² În esență acest aorist *ῥηλίσθη*, din *ἀλλίσσεται*, înseamnă a înnopta într-o curte sub cerul liber; în loc de a înnopta sub cerul liber, sau doar a petrece noaptea, a înnopta, a sta. Sensul substantivului *αὐλή* (vezi latinescul *aula*) variază destul de mult și este chiar disputat în cazul unor pasaje. Vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 104, 391.

marți dimineața, în 11:20–24. Matei, pe de altă parte, folosește a doua metodă. El dorește să prezinte toată povestea dintr-o suflare, în cadrul unei relatări unitare și neîntrerupte. Făcând acest lucru, el nu intră într-un conflict real cu Marcu, fiindcă reperele sale (ale lui Matei) în timp sunt foarte vagi. De exemplu, el spune: „Dimineața” (21:18), însă nu indică despre care dimineață era vorba. El nu spune „în următoarea zi” (așa cum face în 27:62). De asemenea, când începe să relateze a doua parte a poveștii smochinului, el pur și simplu spune: „Ucenicii, când au văzut ...”. (21:20). El nu indică în ce zi a avut loc această conversație dintre Isus și ucenicii Săi. Marcu este cel care arată foarte clar că ceea ce a spus Matei în 21:18, 19 a avut loc luna; și ce a spus în 21:20–22, marțea. Fiecare dintre aceste două metode (cea cronologică și cea topică) își are meritele ei. Combinația dintre cele două este ceva pentru care trebuie să fim mulțumitori.

18. Dimineața, pe când Se întorcea în cetate, I-a fost foame. Dacă Isus a petrecut noaptea de duminică spre luni în casa prietenilor Săi, nu este clar de ce îi era foame în această dimineață de luni. S-a trezit El oare foarte devreme, înainte de micul dejun (cf. Marcu 1:35)? Pur și simplu nu știm Cât de deplin uman este acest Isus, cât de apropiat nouă: chiar I se face foame uneori!

19a. A văzut un smochin lângă drum și S-a apropiat de el; dar n-a găsit decât frunze. Smochinul este primul pom fructifer obișnuit despre care s-a vorbit în Scriptură (Geneza 3:6, 7). El era și este nu numai un pom fructifer, ci și unul plantat pentru umbra pe care o produce (1 Regi 4:25). El este specific Palestinei (Deuteronom 8:8; Numeri 13:23) și se află în prezent nu numai în cele mai multe țări mediteraneene, unde fructul lui este numit „hrana săracului”, ci și într-o zonă care se extinde spre răsărit până în nordul Indiei. În Statele Unite, smochinii cresc în California, Texas, Louisiana și în alte state sudice.

În regiunea la care se face referire aici în Matei, smochinele timpurii sau cele mai mici, care cresc pe lăstarii din anul precedent, încep să apară la sfârșitul lui martie și se coc în mai sau iunie. Smochinii mai târzii și mult mai mari care se dezvoltă pe lăstarii noi sau cei apăruiți în primăvară se adună din august până în octombrie. Este important să se arate că smochinele mai timpurii despre care e vorba aici, încep să apară concomitent cu frunzele. De fapt, uneori ei chiar apar înaintea frunzelor.

Paștele (prin aprilie) se apropia. Prin urmare, nu sosise încă vremea coacerii smochinelor timpurii sau târzii. De aceea, „nu era încă vremea smochinelor” (Marcu 11:13). Însă Isus, fiind flămând, a observat, chiar de la distanță (tot Marcu 11:13), că acest pom anume de la marginea drumului, era o apariție specială. El avea frunze, probabil că era înfrunzit de-a binelea, și de aceea ar fi trebuit să aibă fructe. Așa că Isus S-a apropiat de el.

Ne confruntăm cu un mister aici: cu secretul interacțiunii dintre natura umană și cea divină a lui Cristos. Conform naturii Sale divine, Isus era – și este atotștiutor. Faptul că până și în zilele umilirii Sale această natură divină își comunica cunoștințele naturii umane reiese clar din pasaje ca Matei 17:27; Marcu 9:33, 34; Ioan 1:47, 48; 2:25. Că acest lucru nu se întâmpla întotdeauna reiese nu numai din pasajul de față (Matei 21:19), ci și din 24:36 (Marcu 13:32). Așadar, Isus S-a dus la acest smochin să vadă dacă va găsi

fructe în el. Nu a găsit decât frunze! **19b. Și i-a zis: „De acum încolo în veac să nu mai dea rod din tine!”** Și pe dată smochinul s-a uscat. Așa cum spune textul original, pomul a început să-și piardă culoarea și prospețimea, deoarece rădăcinile lui au început să se usuze (Marcu 11:20).

Este imposibil să se creadă că blestemul pe care l-a rostit Domnul asupra acestui smochin era o pedeapsă, ca și cum pomul ca atare ar fi fost răspunzător pentru faptul că nu rodea și ca și cum, din acest motiv, Isus S-ar fi mâniat pe el. Adevărata explicație se află mai adânc. Pomul pretențios, dar neroditor era o emblemă foarte potrivită pentru Israel. Vezi Luca 13:6-9 (cf. Isaia 5). Isus însuși urma să interpreteze această pildă în următoarea zi (marți); vezi cele referitoare la 21:43. De fapt, ucenicii nici nu a trebuit să aștepte până în ziua următoare după explicație: Pretențiosul smochin corespundea situației din curtea Templului, unde în această zi (luni), așa cum s-a spus deja, se făcea un comerț însuflețit pentru ca să se poată aduce jertfele, în timp ce concomitent preoții complotau să-L trimită la moarte tocmai pe Cel fără care aceste sacrificii nu aveau nici un sens. O mulțime de frunze, dar fără fructe. O activitate religioasă (?) intensă, însă nici un pic de sinceritate și de adevăr. Blestemând smochinul și curățând Templul Isus a îndeplinit două acte simbolice și profetice cu *un singur* sens. El prezicea distrugerea Israelului neroditor. Nu că „ar fi terminat-o cu evreii”, ci că în locul Israelului urma să fie pusă o Împărăție internațională și veșnică, un popor care producea nu numai frunze, ci și rod, și era adunat atât dintre evrei, cât și dintre neamuri.

20. Ucenicii, când au văzut acest lucru, s-au mirat, și au zis: „Cum de s-a uscat smochinul acesta într-o clipă?” În următoarea zi (marți, în conformitate cu Marcu 11:20, așa cum am explicat deja), ucenicii au observat că smochinul s-a uscat complet într-un interval atât de scurt – douăzeci și patru de ore. Ei, mai ales Petru (Marcu 11:21), au dat glas uimirii lor. **21, 22. Drept răspuns, Isus le-a zis: „Adevărat vă spun că, dacă veți avea credință și nu vă veți îndoi, veți face nu numai ce s-a făcut smochinului acestuia, ci, chiar dacă ați zice muntelui acestuia: «Ridică-te de aici și aruncă-te în mare», se va face. Tot ce veți cere cu credință prin rugăciune, veți primi”.** „Muntele acesta” era Muntele Măslinilor; „marea” este Marea Moartă. Ca acel munte să cadă literalmente în mare era nevoie de un salt brusc de aproximativ 1200 m. Acum, nu ar avea nici un sens să se încerce să se arunce prin credință Muntele Măslinilor în mare. De aceea, această figură dramatică, luată în lumina contextului ei, care vorbește despre credință și rugăciune, trebuie să însemne că nici o sarcină aflată în armonie cu voia lui Dumnezeu nu este imposibil de îndeplinit pentru cei care nu se îndoiesc.⁷³³

Noi nu ar trebui să încercăm să micșorăm în nici un fel impactul acestor cuvinte și să luăm din sensul lor. Apostolii făceau deja, atât în domeniul spiritual, cât și în cel material, niște lucruri care ar fi putut fi considerate la fel de „imposibile” ca și saltul unui munte în mare. Oare nu umblase Petru pe ape „prin credință”? Vezi Matei 14:29. Oare nu exclamaseră Cei doisprezece: „Doamne, până și dracii ni se supun în Numele

⁷³³ διακριθῆτε, persoana a II-a, plural, aorist, pasiv, subjonctiv al lui διακρίνω: a avea o minte împărțită, a fi certat cu sine. Cf. Marcu 11:23; Romani 4:20; etc.

Tău"? (Luca 10:17) Oare nu avea să promită Isus doar cu câteva zile mai târziu: „Adevărat, adevărat vă spun că, cine crede în Mine, va face și el lucrările pe care le fac Eu; ba încă va face altele și mai mari decât acestea; pentru că Eu Mă duc la Tatăl” (Ioan 14:12)? Vezi și Fapte 2:41; 3:6–9, 16; 5:12–16; 9:36–43; 19:11, 12. De fapt, nu dovedește oare toată cartea Faptelor apostolilor că ceea ce a spus Isus aici în versetele 21 și 22 este adevărat? În rest, din moment ce versetul 21 seamănă mult cu 17:20, vezi cele referitoare la acel pasaj; iar pentru versetul 22, vezi comentariul la 7:7, 8; 18:19.

23 Isus S-a dus în Templu; și, pe când învăța norodul, au venit la El preoții cei mai de seamă și bătrânii norodului, și i-au zis: „Cu ce putere faci Tu lucrurile acestea și cine Ți-a dat puterea aceasta?” 24 Drept răspuns, Isus le-a zis: „Vă voi pune și Eu o întrebare; și dacă-Mi veți răspunde la ea, vă voi spune și Eu cu ce putere fac aceste lucruri. 25 Botezul lui Ioan de unde venea? Din cer sau de la oameni?” Dar ei vorbeau între ei și ziceau: „Dacă vom răspunde: „Din cer,” ne va spune: „Atunci de ce nu l-ați crezut?” 26 Și dacă vom răspunde: „De la oameni,” ne temem de norod, pentru că toți socotesc pe Ioan drept proroc.” 27 Atunci au răspuns lui Isus: „Nu știm!” Și El, la rândul Lui, le-a zis: „Nici Eu nu vă voi spune cu ce putere fac aceste lucruri.”

21:23–27 *Autoritatea lui Cristos: Întrebare și întrebare la întrebare*

Cf. Marcu 11:27–33; Luca 20:1–8

23. Isus S-a dus în Templu; și, pe când învăța norodul, au venit la El preoții cei mai de seamă și bătrânii norodului, și i-au zis: „Cu ce putere faci Tu lucrurile acestea și cine Ți-a dat puterea aceasta?” Fără îndoială că Isus învăța lumea în unul din „holurile” sau „porticurile” Templului sau pe una din „terase”. Aceste porticuri erau mari și frumoase. Ele erau niște șiruri de coloane acoperite care înconjurau zidul interior al vastului complex al Templului. Sau ca să o spunem în mod diferit, aceste holuri erau legate din exterior de zidul Templului, iar din interior de Curtea neamurilor. Cel mai splendid dintre toate era „Porticul regal” (Stoa Basilica) – construit acolo unde a stat, conform tradiției, palatul lui Solomon – constând din patru rânduri de coloane, 162 cu totul, care formau trei holuri imense în partea de sud a complexului Templului. Era faimos și Porticul lui Solomon din partea de răsărit (Ioan 10:23; Fapte 3:11; 5:12).⁷³⁴

În timp ce Isus învăța și „predica Evanghelia” (Luca 20:1) într-unul din aceste locuri, „preoții cei mai de seamă și bătrânii” (spune Matei), „preoții cei mai de seamă și cărturarii și bătrânii” (Marcu 11:27; cf. Luca 20:1), au venit la Isus. Vezi cele referitoare la 2:4 și 16:21 pentru o descriere a acestor trei grupuri. Din nou, ca în 21:15, este imposibil să se spună cu exactitate dacă aceste grupuri acționau din inițiativa lor sau ca o delegație trimisă de Sanhedrin, deși în cazul de față – din cauză că ei L-au întrebat pe Isus în legătură cu *autoritatea* Sa – acest din urmă caz pare a fi mai verosimil. Întrebarea lor este clară. Ei voiau să știe prin ce autoritate făcea Isus aceste lucruri, adică cine I-a dat dreptul. Ei spuneau de fapt: „Arată-ne recomandările Tale!” Era o

⁷³⁴ Cf. A. Edersheim, *The Temple*, Londra, 1908, vezi mai ales diagrama de pe frontispiciu și p. 42–45; L. Halberthal, *The Plan of the Holy Temple of Jerusalem*, tipăritură în culori cu descrieri, Montreal, Canada. A existat o copie a ei la Pavilionul iudaismului de la Expo 1967; și T. Kollek și M. Pearlman, *Jerusalem, A History of Forty Centuries*, New York, 1068, p. 99–106.

încercare de a-L face pe Isus să Se simtă prost. Dacă admitea că nu avea recomandări era posibil ca oamenii să-și piardă respectul față de El. Pe de altă parte, dacă El Se considera autorizat să facă lucrurile pe care le făcea, nu-Și aroga oare niște drepturi care Îi aparțineau numai lui Dumnezeu? Nu ar fi putut fi acuzat El în acest caz de un comportament hulitor? Prin a nu-L ataca direct, de exemplu prin a ordona să fie arestat, ei arătau că le era frică de cei care Îl urmau.

Însă ce înțelegeau ei prin „aceste lucruri”? Se refereau probabil la activitățile Sale recente sau prezente, adică, la cele pe care le făcuse duminica sau luna, sau la ce făcea în acea zi de marți. Printre comentatori există un acord general în privința faptului că curățarea Templului era inclusă în expresia „aceste lucruri”. Această opinie este fără îndoială corectă (cf. Ioan 2:18). Însă numai la acest lucru se refereau dușmanii lui Isus? Există o mare varietate de opinii printre comentatori. Unii ar include și intrarea regală de duminică în Ierusalim. Alții spun: „Nu”, fiindcă ovațiile pe care le-a primit atunci nu erau faptele Lui. Cu toate acestea însă El nu S-a opus osanălelor ucenicilor Săi și a copiilor (vezi 20:16; Luca 19:39). De aceea, intrarea triumfală putea fi inclusă printre „aceste lucruri”. Și, dacă avem în minte faptul că dușmanii lui Cristos puneau aceste minuni pe seama puterii lui Beelzebul care lucra în El, e posibil să fi fost incluse chiar și faptele de bunătate făcute față de cei orbi și schiopi. Cu toate acestea, contextul din Luca pare să indice că tocmai învățătura din Templu și predicarea Evangheliei de acolo au fost cele care i-au iritat pe conducătorii evrei. A spune, împreună cu unii, că preoții cei mai de seamă, bătrânii etc. nu puteau avea în minte acest lucru pentru că „orice rabin avea dreptul să învețe” înseamnă să se piardă tocmai ideea principală: acești demnitari evrei în mod cert nu doreau ca „Evanghelia” să fie predicată acolo!

24, 25a. Drept răspuns, Isus le-a zis: „Vă voi pune și Eu o întrebare; și dacă-Mi veți răspunde la ea, vă voi spune și Eu cu ce putere fac aceste lucruri. Botezul lui Ioan de unde venea? Din cer sau de la oameni?” Prin intermediul acestei întrebări la întrebare, Isus nu încerca de fapt să o evite pe cea pe care I-au pus-o ei, fiindcă un răspuns onest și corect la întrebarea *Lui* ar fi arătat într-un mod fără echivoc spre El ca spre Acel „Unul mai mare” pe care L-a proclamat Ioan și ar fi însemnat de aceea că autoritatea legitimă a lui Isus cu care făcea aceste lucruri venea direct de la Dumnezeu. În timp ce a botezat, Ioan L-a proclamat pe Isus ca pe Unul mai mare decât el (3:11, 12; cf. Ioan 1:26, 27), și la scurt timp după botezul Domnului L-a descris el pe Acesta prin cuvintele „Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii” (Ioan 1:29).

Prin întrebarea lui Cristos, inamicii Lui au fost încolțiți. Este evident că ei nu voiau să răspundă prin „botezul lui Ioan venea din cer”, fiindcă știau foarte bine că replica ar fi fost: „Atunci de ce nu ați crezut în el?” Pe de altă parte, dacă ar fi spus ceea ce credeau probabil cei mai mulți dintre ei, sau cel puțin voiau să creadă, anume, că botezul lui Ioan era de la oameni, atunci oamenii – poate mai ales pelerinii care au venit din Galilea – le-ar fi devenit categoric ostili și e posibil să fi vrut să-i și ucidă cu pietre (Luca 20:6). Oare oamenii aceștia nu-l considerau pe Ioan un profet? Așa că acești demnitari au început să se sfătuiască ce să răspundă. Discuția lor era una lipsită de onestitate, deși

nu surprinzătoare. Ei nu au spus: „Noi nu vrem să răspundem la această întrebare”, ceea ce ar fi fost cel puțin un lucru onest, ci „Nu știm”.

După prezentarea acestui cadru, versetele 25b-27 nu mai necesită alte explicații. Dar ei vorbeau între ei și ziceau: „Dacă vom răspunde: „Din cer”, ne va spune: „Atunci de ce nu l-ați crezut?” Și dacă vom răspunde: „De la oameni”, ne temem de norod, pentru că toți socotesc pe Ioan drept proroc”. Atunci au răspuns lui Isus: „Nu știm!” Și El, la rândul Lui, le-a zis: „Nici Eu nu vă voi spune cu ce putere fac aceste lucruri”.

28 „Ce credeți? Un om avea doi feciori; și s-a dus la cel dintâi și i-a zis: ‘Fiule, du-te astăzi de lucrează în via mea!’ 29 ‘Nu vreau,’ i-a răspuns el. În urmă, i-a părut rău, și s-a dus. 30 S-a dus și la celălalt, și i-a spus tot așa. Și fiul acesta a răspuns: ‘Mă duc, doamne!’ Și nu s-a dus. 31 Care din amândoi a făcut voia tatălui său?” „Cel dintâi,” au răspuns ei. Și Isus le-a zis: „Adevărat vă spun, că vameșii și curvele merg înaintea voastră în Împărăția lui Dumnezeu. 32 Fiindcă Ioan a venit la voi umblând în calea neprihănirii, și nu l-ați crezut. Dar vameșii și curvele l-au crezut: și, măcar că ați văzut lucrul acesta, nu v-ați căit în urmă ca să-l credeți.”

21:28–32 *Parabola celor doi fii*

Așa cum indică versetul 32, această parabolă este strâns legată de relatarea imediat precedentă. Atitudinea autorităților față de Ioan Botezătorul, versetele 24–27, este legătura dintre ele. Aici este arătat caracterul de nescuzat al acestei atitudini. 28-30. **Ce credeți? Un om avea doi feciori; și s-a dus la cel dintâi și i-a zis: „Fiule, du-te astăzi de lucrează în via mea!” „Nu vreau”, i-a răspuns el. În urmă, i-a părut rău, și s-a dus. S-a dus și la celălalt, și i-a spus tot așa. Și fiul acesta a răspuns: „Mă duc, doamne!” Și nu s-a dus.**⁷³⁵ Pentru a face dreptate *ideii centrale* sau *poantei* parabolei este probabil mai bine ca ea să nu fie transformată într-o alegorie. Nu ar trebui să întrebăm: „Ce reprezintă via, etc.?” Povestea trebuie lăsată să curgă așa cum a spus-o Isus. El însuși urmează să facă aplicația ei, în versetele 31b, 32.

De aceea, noi observăm că tatăl a doi fii îi cere unuia dintre ei să meargă să lucreze în „vie”. Nu este necesar să se considere că articolul hotărât face ca sensul să devină „via mea”. Să ne imaginăm o situație similară astăzi. Nu este natural ca un tată să considere că nu numai el, ci și cei doi fii ai săi sunt suficient de interesați de prețioasa lor bucată de pământ încât să o privească ca pe o proprietate a întregii familii, nu numai a sa? Răspunsul fiului: „Nu merg”, sau „Nu vreau”, are și el o rezonanță modernă. Copiii nu s-au schimbat mult de-a lungul secolelor. Din fericire însă, acest lucru are în vedere și comportamentul de mai târziu al băiatului, căci în cele din urmă „i-a părut rău”⁷³⁶ și s-a

⁷³⁵ Dovezile textuale care atestă că fiul care refuză, dar se căiește mai târziu vine primul (așa cum se poate vedea în A.V., R.S.V., Beck, etc.) sau cele care sprijină o ordine inversată (N.A.S., Phillips, N.E.B., etc.) sunt cam într-un număr egal. Nu contează care ordine este urmată. Mie mi se pare oarecum mai natural ca Isus să fi lăsat la urmă referirea la fiul care a promis mult dar nu a făcut nimic, pentru ca să lege această ilustrație cu condamnarea severă pe care a rostit-o (v. 31b, 32) la adresa preoților cei mai de seamă și a bătrânilor.

⁷³⁶ S-au scris multe despre cuvântul *μεταμέλομαι*, a deveni o grijă pentru cineva mai târziu, al cărui nominativ singular, masculin, aorist, participiu, *μεταμελῶν*, este folosit aici. Este clar că nu i se poate atribui un sens adânc religios cuvântului, așa cum este el folosit în versetul 29 (comparați-l cu versetul

dus". Dintr-un motiv sau altul, el și-a regretat refuzul sec de mai înainte. I-a părut rău pentru replica sa grosolană, negativă, și s-a dus la treabă.

Cu aceeași cerere, tatăl merge apoi la celălalt fiu al său. Reacția acestuia din urmă este exact opusă. Răspunsul său: „Mă duc, doamne”, (literal: „Da, doamne”) sugerează o ascultare instantanee și plină de seriozitate, însă nu are nici un rezultat: el nu s-a dus.

Isus Se întoarce acum spre ascultătorii Săi: spre cei care s-au adunat în jurul Lui în Templu, mai ales spre preoții cei mai de seamă și bătrânii care erau de față (vezi 23) și i-a întrebat: **31a. Care din amândoi a făcut voia tatălui său? Cel dintâi, au răspuns ei.** Răspunsul era atât de evident încât, dacă aceștia din urmă ar fi dat un răspuns, ar fi putut să o facă numai în felul acesta. „Aplicația” este făcută apoi cu o putere extraordinară: **31b, 32. Și Isus le-a zis: „Adevărat vă spun – pentru aceasta a se vedea 5:18 – că vameșii și curvele merg înaintea voastră în Împărăția lui Dumnezeu. Fiindcă Ioan a venit la voi umblând în calea neprihănirii, și nu l-ați crezut. Dar vameșii și curvele l-au crezut: și, măcar că ați văzut lucrul acesta, nu v-ați căit în urmă ca să-l credeți.”** Vameșii, din motive arătate în legătură cu 5:46 – vezi cele referitoare la acest pasaj, erau disprețuiți de evrei, mai ales de către conducătorii lor. Ei erau considerați de aceeași teapă cu prostituatele sau târfele, femei cu o faimă proastă (cf. Luca 15:30; 1 Corinteni 6:15; 6:16; Evrei 11:31; Iacov 2:25; Apocalipsa 17:1 etc.). Matei folosește acest termen, „curvele”, numai aici în 21:31, 32. Pentru substantivul înrudit (5:32; 19:9), vezi nota de subsol cu nr. 684, de la p. 646. Vameșii, prin lăcomia și jecmăneala lor, prostituatele, prin imoralitatea lor crasă, li spusese „Nu vreau” lui Dumnezeu. Ei erau ca și primul fiu din această parabolă. Însă după aceea, în urma predicării lui Ioan Botezătorul – vezi pasajul de față și Luca 3:12 – mulți „vameși” s-au convertit. Noi aflăm acum (21:32) că și prostituatele, probabil în mare număr, au răspuns favorabil la mesajul lui Ioan. Ele au fost impresionate de „calea dreptății” pe care o propovăduia Ioan: conduita sa corectă cuplată cu conduita dreaptă pe care o cerea el, în calitate de profet al lui Dumnezeu, de la oameni, anume, să se pocăiască etc.⁷³⁷

32). Pe de altă parte, chiar și în versetul 29 el are o conotație favorabilă, fiindcă altminteri nu ar fi putut apărea în versetul 32: trebuie să existe o legătură între parabolă și lecția ei. Numai forma verbală este folosită în Noul Testament, nu și substantivul înrudit *μεταμελεία*. De asemenea, în Noul Testament verbul apare numai de patru ori (21:29, 32; 27:3; 2 Corinteni 7:10; și într-un citat din Psalmul 110:4, Evrei 7:21). Ar trebui să fie comparat cu sinonimul său, *μετανοέω*, despre care s-a discutat în legătură cu 3:2. În timp ce ideea de căință sau regret este în mod cert sugerată de ambele verbe, *μετανοέω* merge mult mai departe, așa cum s-a arătat, în timp ce *μεταμέλομαι* se oprește aici; adică, aici accentul se pune pe aspectul negativ și retrospectiv. În timp ce inima, mintea și voința sunt toate adânc implicate în cazul lui *μετανοέω*, în cazul lui *μεταμέλομαι* este accentuat în special elementul emoțional. Și din acest motiv, *μεταμέλομαι* nu este folosit la imperativ. Regretul despre care vorbește acest verb poate avea valoare pentru eternitate, ducând la – și fiind un element al – unei credințe depline (vezi v. 32), însă cuvântul ca atare nu implică în mod necesar acest lucru. Iuda „s-a căit” și apoi s-a spânzurat (27:3-5). El a avut remușcări. În legătură cu *μεταμέλομαι*, vezi și W. G. Chamberlain, *op. cit.*, p. 27-34; R. C. Trench, *Synonyms of the New Testament*, par. lxix; și L. Berkhof, *Systematic Theology*, p. 482.

⁷³⁷ Pentru niște întrebări figurate asemănătoare a cuvântului „cale” (mod de viață, învățătură, religie, religia creștină) vezi Fapte 9:2; 19:23; 22:4; 24:22; 1 Corinteni 4:17; 2 Petru 2:2. Compară și cele două „câi” din Psalmul 1 și din Matei 7:13, 14, sensul exact al termenului în fiecare pasaj specific urmând a fi determinat în lumina contextului fiecărui caz individual.

Este vrednic de observat, în legătură cu acest lucru, că la predicarea lui Ioan s-au pocăit cu siguranță și *femei*, nu numai bărbați. Poarta Împărăției se deschidea tot mai larg și pentru ele (vezi 27:55, 56; Marcu 16:9; Luca 7:36–50; 23:27 și urm.; Ioan 4:7 și urm.; 11:1 și urm.; 12:1 și urm.; Galateni 3:28). Acești vameși convertiți și aceste prostituate pocăite spusese: „Nu vrem”, dar după aceea s-au pocăit, pentru a putea crede.

Din contră, conducătorii religioși ai evreilor, persoane deprinse cu Legea lui Dumnezeu, care se comportaseră *în aparență* ca și cum ar fi spus în mod constant: „Da, Doamne, noi vom face tot ce vei cere de la noi și vom merge unde vei dori”, *nu au făcut și nu au mers*. În legătură cu ei urma să declare Isus: „ei zic, dar nu fac” (23:3). Compară Exod 19:8; 32:1 și urm. cu Isaia 29:13. Ei l-au respins pe Ioan (3:7–10), și nici măcar convertirea vameșilor și a prostituatelor în urma predicării lui nu a reușit să le schimbe mințile și inimile. De aceea, ei erau ca cel de-al doilea fiu. După ce l-au respins pe Botezător, ei plănuiau acum uciderea Celui pe care L-a proclamat el. Și prin a răspunde „Cel dintâi” (primul fiu a făcut ce i-a cerut tatăl), ei s-au condamnat pe ei înșiși! Așa că vameșii și prostituatele intrau în Împărăția lui Dumnezeu înaintea acestor conducători; adică, *ei* obțineau binecuvântările Împărăției, din care preoții cei mai de seamă și bătrânii și cei care îi urmau erau excluși din propria lor alegere. Pentru expresia „Împărăția lui Dumnezeu” (în Matei de obicei sub forma „Împărăția cerurilor”), vezi comentariul la 4:23; 13:43.

Deși această Parabolă a celor doi fii, aflată numai în Matei, nu este poate la fel de cunoscută ca multe altele, ea nu este totuși mai puțin importantă. De fapt, cu greu poate fi imaginată o lecție mai importantă ca cea transmisă prin ea. Lecție este, firește, următoarea: *săvârșirea voii lui Dumnezeu este singurul lucru de care e nevoie*. Nu este oare aceasta atât învățătura Noului Testament, cât și a Vechiului? Vezi 1 Samuel 15:22; Psalmul 25:4; 27:11; 86:11; 119 pass.; 143:10; Isaia 2:3; Ieremia 21:33; Matei 7:21–27; 28:20; Ioan 15:14; Fapte 5:29. Iar voia lui Dumnezeu este ca oamenii de pretutindeni să se pocăiască și să-L accepte pe Isus Cristos ca Domnul și Mântuitorul lor, slava Dumnezeului triunic (Matei 3:2; 4:17; 11:28–30; Ioan 3:16, 36; 1 Corinteni 10:31; 2 Corinteni 10:5). Cât despre relația Mijlocitorului cu voia Celui care L-a trimis, nu a spus El: „Mâncarea Mea este să fac voia Celui care M-a trimis și să împlinesc lucrarea Lui” (Ioan 4:34)?

33 Ascultați o altă pildă. Era un om, un gospodar, care a sădit o vie. A împrejmuit-o cu un gard, a săpat un teasc în ea, și a zidit un turn. Apoi a dat-o unor vieri,⁷³⁸ și a plecat în altă țară. 34 Când a venit vremea roadelor, a trimis pe robii săi la vieri, ca să îi dea partea lui de rod. 35 Vierii au pus mâna pe robii lui, și pe unul l-au bătut, pe altul l-au omorât, iar pe altul l-au ucis cu pietre. 36 A mai trimis alți robi, mai mulți decât cei dintâi; și vierii i-au primit la fel. 37 La urmă, a trimis la ei pe fiul său, zicând: „Vor primi cu cinste pe fiul meu!” 38 Dar vierii, când au văzut pe fiul, au zis între ei: „Iată moștenitorul; veniți să-l omorâm și să punem stăpânire pe moștenirea lui.” 39 Și au pus mâna pe el, l-au scos afară din vie și l-au omorât. 40 Acum, când va veni stăpânul viei, ce va face el vierilor acelorora? 41 Ei au răspuns: „Pe ticăloșii aceia ticălos îi va pierde, și via o va da altor vieri, care-i vor da rodurile la vremea lor.” 42 Isus le-a zis: „N-ați citit niciodată în Scripturi că:

‘Piatra, pe care au lepădat-o zidarii
a ajuns să fie pusă în capul unghiului;

⁷³⁸ Sau „arendăși”; literal „lucrători ai pământului”.

Domnul a făcut acest lucru,
și este minunat în ochii voștri?

43 De aceea, vă spun că Împărăția lui Dumnezeu va fi luată de la voi, și dată unui neam care va aduce roadele cuvenite.” [44 Cine va cădea peste piatra aceasta, va fi zdrobit de ea; iar pe acela peste care va cădea ea, îl va spulbera.]

45 După ce au auzit pildele Lui, preoții cei mai de seamă și Fariseii au înțeles că Isus vorbește despre ei.

21:33–46 *Pilda vierilor și continuarea ei*

Cf. Marcu 12:1–12; Luca 20:9–19

Între Pilda celor doi fii (v. 28–32) și Pilda vierilor există anumite asemănări, însă și anumite deosebiri. În ce privește asemănările: *a.* ambele parabole menționează o vie; *b.* în ambele Isus i-a avut în minte pe conducătorii evreilor, pe care îi condamnă. În ce privește deosebirile: *a.* Parabola vierilor este mai lungă și mai amănunțită decât cea a celor doi fii; de exemplu, figura viei este mult mai proeminentă decât în prima; *b.* deși și această a doua parabolă are o lecție principală, clar arătată în versetele 40–43, cu toate acestea ea se apropie mult mai mult de o alegorie decât prima; și *c.* prima parabolă accentuează respingerea lui Ioan Botezătorul de către conducătorii evreilor; iar a doua respingere se concentrează nu numai asupra conducătorilor, ci și asupra întregului popor, care îl resping pe Fiul Preaiubit al Tatălui (cf. Luca 20:13), a cărui precursor a fost Ioan.

33. Ascultați o altă pildă. Era un om, un gospodar care a sădit o vie. A împrejmuț-o cu un gard, a săpat un teasc în ea, și a zidit un turn. Apoi a dat-o unor vieri, și a plecat în altă țară.

Pentru „gospodar” vezi comentariul la 20:1, inclusiv nota de subsol cu nr. 697. Acest om și-a păstrat o bucată din pământ pentru o vie. El a plantat struguri pe acel lot, l-a înconjurat cu un gard sau cu un gard viu pentru a-l proteja de hoți sau de animalele sălbatice și l-a echipat cu un teasc și cu un turn de pază. Teascul era format în general din două excavații făcute în pământ și căptușite cu piatră sau săpate de-a dreptul în piatră. Cea care se afla mai sus era largă și nu prea adâncă și slujea ca bazin în care erau puși strugurii. Aici ei erau zdrobiți cu picioarele de către culegători (cf. Isaia 63:2, 3). Printr-un burlan, mustul curgea în adâncitura de mai jos, care era mai îngustă și mai adâncă. După aceea era pus în vase (cf. Hagai 2:16). Turnul era probabil construit chiar din pietrele care au fost adunate atunci când bucata de pământ a fost curățată (cf. Isaia 5:2). Într-un asemenea turn trebuia să stea un paznic, care să ferească via de orice pericol venit din partea unor tâlhari, a șacalilor și a vulpilor (Cântarea Cântărilor. 2:15). Turnul mai era folosit și pentru depozitare.

Când proprietarul și-a pregătit astfel via, el le-a lăsat-o în grijă unor vieri, adică unor arendași sau chiriași care, așa cum indică în mod clar parabola (cf. v. 34, cu Marcu 12:2; Luca 20:10) erau obligați să îi dea o anumită parte din ce producea ea. După ce a făcut acest aranjament, proprietarul „a plecat de acasă”, adică „a plecat în altă țară”.

34. Când a venit vremea roadelor, a trimis pe robii săi la vieri, ca să îi dea partea lui de rod. Acești „robi” trebuie deosebiți de „vieri” sau „arendasi”. Aceștia din urmă sunt persoanele cu care proprietarul făcuse un contract după următoarea regulă: „Vă

voi lăsa să vă ocupați de această vie și să îi culegeți rodul pentru voi cu condiția ca la vremea culesului să îmi dați o anumită cantitate de struguri". Robii, pe de altă parte, erau trimiși de gospodar ca să adune și să ducă la casa lui cantitatea de struguri care îi aparțineau. Fiind trimiși de el, ei fuseseră investiți cu autoritatea lui. Ei și-au făcut cererea sau somația „în numele lui”.

35, 36 Vierii au pus mâna pe robii lui, și pe unul l-au bătut, pe altul l-au omorât, iar pe altul l-au ucis cu pietre. A mai trimis alți robi, mai mulți decât cei dintâi; și vierii i-au primit la fel. Vierii s-au dovedit a fi niște oameni răi, niște tâlhari, necinstiți și cruzi. Când robii au cerut partea cuvenită gospodarului, ei au refuzat să le-o dea. Nu numai atât, însă un rob a fost bătut, un altul ucis îndată, iar un altul omorât încet cu pietre.⁷³⁹ Ne-am fi putut aștepta ca gospodarul să fi reacționat cu mai multă vigoare împotriva tratamentului crud aplicat robilor săi, unul care era în același timp și o insultă la adresa lui. Însă nu a făcut-o. El a decis să le mai dea vierilor o șansă ca să-și facă datoria. Așa că a mai trimis o dată niște robi, de data aceasta mai mulți decât prima oară. Însă și aceștia au fost tratați în mod similar.

Acum parabola atinge un apogeu dramatic: 37–39. **La urmă, a trimis la ei pe fiul său, zicând: „Vor primi cu cinste pe fiul meu!” Dar vierii, când au văzut pe fiul, au zis între ei: „Iată moștenitorul; veniți să-l omorâm și să punem stăpânire pe moștenirea lui”. Și au pus mâna pe el, l-au scos afară din vie și l-au omorât. S-ar putea spune că în acest punct povestirea merge dincolo de limitele rațiunii, că în viața reală nici un proprietar ale cărui drepturi au fost călcate în picioare într-un mod atât de grosolan nu ar fi atât de generos încât să le dea unor criminali încă o șansă și că în nici un caz nu și-ar da fiul preaiubit în mâna celor care i-au măcelărit slujitorii. Acest lucru este adevărat. Însă ar trebui să se țină minte că aceasta este o parabolă. Mai mult, așa cum se va vedea mai târziu (vezi comentariul la v. 42), este o parabolă care zugrăvește păcatul cel mai absurd și dragostea care este dincolo de orice pricepere! Văzută în această lumină, povestea este una dintre cele mai frumoase și mai mișcătoare care s-au spus vreodată.**

Expresia „la urmă”⁷⁴⁰ este plină de emoție intensă și de patos. Proprietarul are un fiu, un fiu preaiubit, singurul său copil (vezi Marcu 12:6). În afară de acest fiu nu mai este nici o persoană pe care să o poată trimite. Acest fiu este singurul și tot ce are. El este tot ce i-a mai rămas, ultimul său cuvânt. Așa că l-a trimis pe fiul său, gândindu-se: „Le va fi rușine să îi facă vreun rău fiului meu. Ei îl vor respecta”.⁷⁴¹ El nu și-a cruțat

⁷³⁹ Va trebui să se facă o distincție între „omorât” și „ucis cu pietre”. Altfel rezultă o tautologie. Acest lucru poate fi evitat în următorul sau următoarele feluri: *a.* printr-o traducere ca cea pe care am făcut-o eu („ucis îndată... omorât încet cu pietre”, cf. traducerii de către R. Knox a Noului Testament, sprijinită și de R. V. G. Tasker) sau *b.* considerarea lapidării ca fiind una parțială, ceea ce duce la următoarea traducere: „pe altul l-au omorât, iar asupra altuia au aruncat cu pietre”. Și această traducere este posibilă, fiindcă nu toate lapidările duceau la moarte. Vezi Fapte 14:19, 20; 2 Corintheni. 11:25.

⁷⁴⁰ ὅσπερ este folosit aici ca adverb și ca un superlativ: „după toate acestea”. Cf. 22:27; 26:60; Luca 20:32.

⁷⁴¹ Verbul este ἐντραπήσονται, persoana a III-a, plural, viitor, indicativ, pasiv al lui ἐντρέπω, cu sens activ sau mediu, ceva în genul: „ei se vor da înapoi, fiindu-le rușine să îi facă rău”; de aceea, „ei se vor îngrozi”, „vor avea respect sau considerație pentru”. În limba germană: „Sie werden sich vor meinem Sohne scheuen”. În olandeză (Nieuwe Vertaling): „Mijn zoon zullen zij ontzien”.

propriul fiu! Însă ce s-a întâmplat? Când acești vieri cruzi l-au văzut pe fiul său apropiindu-se, ei au început să comploteze. Ei s-au sfătuit ce să facă. Prin urmare, ceea ce aveau să îi facă nu era rodul unui impuls de moment. Din contră, „era rezultatul unor planuri pline de răutate”, a unor complotări corupte și pline de egoism. Era crimă cu premeditare. Ei gândeau astfel: „Acesta este moștenitorul. Dacă îl ucidem nu mai trebuie să ne facem griji. Așa că moștenirea lui va rămâne a noastră”. În nebulia lor sinistră ei au uitat că proprietarul, tatăl acestui tânăr, este încă în viață și se va răzbuna cu siguranță. Cât de nebunesc și necugetat este păcatul! Cât de absurd! „Cel ce șade în ceruri râde, Domnul își bate joc de ei”. (Psalmul 2:4).

Ticăloșii și-au dus la bun sfârșit planul lor rău. Când a sosit fiul, l-au prins, l-au scos din vie, și l-au ucis.⁷⁴²

Istorisirea se încheie. Isus a spus-o dar nu a explicat-o încă. Mai întâi, El a dorit să obțină o reacție din partea audienței (v. 40–41). Explicația – care este în același timp și aplicația – urma să vină apoi ca un trăsnet (v. 42, 43). Avem noi oare un precedent vechi-testamentar în cazul lui Natan, care l-a provocat pe David la o reacție similară? Observați următoarele: *a.* parabola lui Natan (2 Samuel 12:1–4); *b.* reacția lui David (v. 5 și 6); *c.* explicarea pildei și aplicațiile: „Tu ești omul acesta ...”. (v. 7–12). În timp ce Natan spunea povestea respectivă, David nu-și dădea seama că profetul vorbea despre el pe ocolite. Așa că *e posibil* ca nici preoții cei mai de seamă și fariseii, printre alții, să nu-și fi dat seama de la început că ei înșiși erau „vierii”.

În tot cazul, ceea ce se întâmpla acum era următorul lucru: acești dușmani ai Domnului au început să se condamne *pe ei înșiși*: 40, 41. Acum, când va veni stăpânul viei, ce va face el vierilor acelora? Ei au răspuns: „Pe ticăloșii aceia ticălos îi va pierde, și via o va da altor vieri, care-i vor da rodul la vremea lui”. Aceste rânduri de la final se aseamnă foarte bine cu modul în care se încheie și parabola precedentă. În ambele cazuri întrebarea lui Cristos este urmată de un răspuns din partea audienței, care, la rândul lui, este urmat de o sentință rostită de Isus împotriva celor care tocmai au dat acest răspuns corect (compară v. 31, 32 cu v. 40–43).

Se poate aduce obiecția că cei al căror răspuns, așa cum apare în Pilda celor doi fii, a dus la replica înțepătoare de mai înainte nu pot fi aceiași indivizi care în cazul acestei noi parabole au riscat să dea un răspuns la întrebarea lui Cristos. Însă iată câteva posibilități: *a.* așa cum s-a sugerat deja, *e posibil* ca ei să nu fi fost conștienți de faptul că

⁷⁴² În nota de subsol 35 de la p. 33, la punctul h, s-a făcut referire la faptul că în Marcu 12:8 apare „l-au omorât și i-au aruncat trupul afară din vie”, în loc de „l-au scos afară din vie și l-au omorât” (Matei 21:39; Luca 20:15). Este oare aceasta o diferență esențială, datorată, să zicem, unui stadiu mai avansat al înțelegerii teologice a lui Matei și Luca? Nu ar fi mai simplu să se spună că în acest pasaj Matei și Luca ne dau succesiunea istorică a evenimentelor, în timp ce textul paralel din Marcu prezintă ordinea culminantă, însemnând: „Ei l-au ucis în modul cel mai rușinos, scoțându-l afară din vie, ca pe unul blestemat”? Prin urmare, nu există un conflict real între Marcu și ceilalți. Pilda se referă la moartea lui Cristos, firește. Întrebarea dacă El a fost răstignit între zidurile cetății sau în afara lor ținea în mod cert de cunoștințele generale ale celor din acea vreme. Nu prea e probabil ca răspunsul la ea să fi fost produsul reflecției teologice de mai târziu. Marcu (15:22 și urm.), Matei (27:33 și urm.), Luca (23:33 și urm.) și Ioan (19:17 și urm.) Mărturisesc cu toții despre faptul că Isus a fost dus dincolo de porțile cetății și a fost crucificat la Calvar sau Golgota, un loc care era situat dincolo de ziduri până la domnia regelui Agripa I. Vezi L. H. Grollenberg, *op. cit.*, nota legată de medalionul 373 de la p. 130.

și în această parabolă Isus a vorbit despre *ei*; *b.* cei care răspund acum pot fi alte persoane din același grup; *c.* e posibil ca faptul că răspunsul era atât de evident să fi făcut imposibil pentru ei să se abțină; și *d.* e posibil ca cei care au răspuns să se fi așteptat la o replică tăioasă și să se fi bucurat chiar de ea, pentru că ea îi ajuta să își ducă la bun sfârșit planul de a-L distrage pe Isus! Vezi versetele 45, 46.

Printre evrei exista obiceiul ca audiența să fie provocată să răspundă la întrebările învățătorilor. Această metodă a întrebării și răspunsului era folosită de rabini pentru a păstra vie atenția elevilor lor și a le crește interesul pentru subiectul discutat. În cazul de față, întrebarea lui Cristos era una așteptată, fiindcă după ce a auzit despre teribila mârșăvie a vierilor, lumea se întreba deja cum vor fi pedepsiți.

Cât despre răspunsul pe care îl primește Isus, observați repetiția (paranomasia)⁷⁴³: „Pe ticăloșii aceia ticălos îi va pierde”. Iar în ce privește ordinea evenimentelor viitoare, cei care răspund adaugă că via le va fi dată altora, unor oameni care se vor achita de obligațiile lor atunci când vine vremea culesului viei.

Apoi, dintr-o dată, este prezentată aplicația pildei: **42, 43. Isus le-a zis: „N-ați citit niciodată în Scripturi că:**

**«Piatra, pe care au lepădat-o zidarii
a ajuns să fie pusă în capul unghiului»;
Domnul a făcut acest lucru,
și este minunat în ochii voștri?»**

De aceea, vă spun că Împărăția lui Dumnezeu va fi luată de la voi, și dată unui neam care va aduce roadele cuvenite”.

„N-ați citit...?” Ca și cum s-ar fi spus: „Voi, care vă făliți totdeauna cu cunoștințele voastre din Cuvânt, nici măcar nu ați citit Psalmul 118 (LXX 117):22, 23?” Citatul, așa cum este reprodus el aici, este din Septuaginta, care redă la rândul ei cu mare precizie originalul ebraic. Să ne aducem aminte de faptul că parabola și-a atins punctul culminant atunci când a prezentat scena uciderii fiului gospodarului de către vierii după ce a fost scos de ei din vie. Ei au *respins* într-o manieră extremă nu numai robii, ci chiar și pe fiu! Ei au făcut acest lucru ca să se îmbogățească. Își imaginau că acum că fiul nu mai este, moștenirea le va rămâne lor. Isus însă i-a surprins prin a le aduce aminte de acest pasaj din psalmi. Aici era descrisă o întâmplare foarte asemănătoare: constructorii *au respins* o piatră; acest lucru însemnând: conducătorii, oamenii importanți ai vremii, au respins, disprețuit și batjocorit pe Israel. Cu toate acestea, Israelul a devenit în adevăratul sens al cuvântului căpetenia națiunilor (Psalmul 147:20). Mai mult, acest lucru nu s-a întâmplat din cauza excelenței morale și spirituale intrinseci a lui Israel sau din cauza puterii sale. Din contră, Domnul a realizat acest lucru minunat. Isus a arătat acum că cuvintele din Psalmul 118 și-au găsit împlinirea ultimă în „fiul gospodarului”, adică în El, *adevăratul* Israel. El este piatra respinsă de

⁷⁴³ Această trăsătură puternică a originalului nu se păstrează în A.V., nici în alte câteva traduceri moderne în limba engleză. Ea este însă frumos reflectată (printre altele) de următoarele versiuni, de fiecare în felul ei: cea latină, Weymouth, A.R.V., N.A.S., N.E.B., cea olandeză (Staten Vertaling și Nieuwe Vertaling), cea suedeză, cea friziană și cea din Africa de Sud.

preoții cei mai de seamă, de cărturari și de cei care îi urmau; la Calvar, de către tot poporul („Răstignește-L, răstignește-L!”) Vezi Ioan 1:11. Însă urma să se întâmple ceva minunat: *piatra respinsă avea să devină piatra unghiulară*: Cristosul crucificat avea să învie triumfător. Și ce avea să se întâmple cu poporul, anume cu vechiul și nepocăitul Israel, cel care L-a respins pe Mesia? „Împărăția lui Dumnezeu – adică, privilegiile speciale ale Împărăției, statutul special de care s-a bucurat acest popor în ochii lui Dumnezeu în timpul vechii dispensații, la care s-au adăugat acum cuvintele și faptele binecuvântate ale lui Isus – va fi luată de la voi”, spune Isus. De ce? Pentru că ei nu și-au îndeplinit obligațiile. Fuseseră ca și vierii, care la vremea culesului au refuzat să-i dea proprietarului ce i se cuvenea. Așa că, în locul oamenilor din vechea dispensație urma să se ridice – și nu se și întâmpla deja acest lucru? – un „neam care va aduce roadele cuvenite”, o biserică internațională, adunată din rândurile evreilor și ale neamurilor.

De aceea, ideea – sau lecția – principală a parabolei poate fi exprimată prin cuvintele Psalmului 2:12: „Dați cinste Fiului, ca să nu Se mânie și să nu pieriți pe calea voastră, căci mânia Lui este gata să se aprindă. Ferice de toți câți se încred în El!”

Cât despre elementele separate din această parabolă, a devenit clar faptul că:

a. *Via* ne aduce aminte imediat de Israel. Vezi Isaia 5:1-7, pe care se bazează în mod clar parabola. Observați referirea la vie, la gard, la teasc și la turn în ambele texte. Comparați-le de asemenea cu Deuteronom 32:32; Psalmul 80:8-16; Isaia 27:2, 3; Ieremia 2:21; Ezechiel 15:1-6; 19:10; Osea 10:1. Cu toate acestea, se face referire nu la popor ca atare, cât la „avantajele și oportunitățile speciale date lui în calitate de sămânță aleasă și în virtutea legământului lui Dumnezeu cu el” (W. M. Taylor, *The Parables of Our Savior*, p. 140), fiindcă ni se spune că via „va fi dată unui neam care va aduce roadele cuvenite”.

b. *Cel care a plantat și deține via* este Dumnezeu.

c. *Vierii sau arendașii corupți* sunt conducătorii lui Israel: preoții cei mai de seamă, cărturarii, bătrânii și toți cei care îi urmează; prin urmare, tot poporul.

d. *Robii* care au fost trimiși să adune partea cuvenită gospodarului și care au fost tratați prost sunt profeții. Tratamentul aplicat lor a fost descris mai pe larg în legătură cu explicația dată textului din 5:12b; vezi cele referitoare la acest pasaj.

e. Așa cum s-a arătat deja, *fiul gospodarului* este Isus Cristos însuși. În consecință, ar trebui să se mai adauge ceva în legătură cu Isus în calitatea Sa de „piatră lepădată de zidari”.⁷⁴⁴ Alte referiri la această piatră (pe lângă Psalmul 118:22, 23 și pasajul de față, Matei 21:42) sunt în Isaia 28:16; Fapte 4:11; Romani 9:33; Efeseni 2:20 și 1 Petru 2:6. Piatra unghiulară a unei clădiri, pe lângă faptul că face parte din fundație și *susține* de aceea suprastructura, îi dă și forma, deoarece, fiind pusă la colțul format la întâlnirea a doi pereți principali, ea determină așezarea zidurilor în întreaga clădire. Toate celelalte pietre trebuie să fie puse în funcție de această piatră unghiulară. Așa este relația lui Cristos cu Biserica Sa. Prin învierea, înălțarea și încoronarea Sa glorioasă, El a fost

⁷⁴⁴ Vezi următoarele: F. F. Bruce, *op. cit.*, p. 99, 100; G. H. Whitaker, „The Chief Cornerstone”, *Exp.*, Eighth Series (1921), p. 470-472; J. M. Joffatt, „Three Notes on Ephesians”, Eighth Series (1918), p. 306-317; și F. G. Selwyn, *The First Epistle of St. Peter*, Londra, 1946, p. 268 și urm.

ridicat peste măsură și din acest loc al Său de la dreapta Tatălui, El trimite Duhul Sfânt ca să locuiască în inimile celor care Îl urmează pentru ca să guverneze peste întregul univers în interesul Bisericii, spre slava Dumnezeului triunic.

[44. Cine va cădea peste piatra aceasta, va fi zdrobit de ea; iar pe acela peste care va cădea ea, îl va spulbera.] Dovezile textuale în favoarea includerii acestui pasaj nu sunt concludente. În plus, așa cum se poate convinge oricine, dacă el ar fi fost scris de Matei, el l-ar fi introdus după toate probabilitățile după versetul 42. Probabil că el este o interpolare a lui Luca 20:18. Este inspirat în întregime, însă probabil că nu a fost scris de fostul vameș. Sensul versetului poate fi rezumat pe scurt în felul următor: oricine care I se opune lui Cristos, urmează să fie „pulverizat” (cf. Matei 3:12). Dacă Cristos îl va lovi cu judecata Sa, el va fi zdrobit.

45. După ce au auzit pildele Lui, preoții cei mai de seamă și Fariseii au înțeles că Isus vorbește despre ei. Referirea este la cei menționați mai devreme (vezi comentariul la v. 23). Dacă unii dintre ei nu au înțeles pe deplin la început că până și în Parabola celor doi fii s-a făcut referire la ei – să ne gândim la cel de-al doilea fiu –, cu siguranță că acum au priceput că Pilda vierilor vorbea despre ei. Ei știau foarte bine că *ei* și simpatizanții lor L-au respins pe Isus. În plus, în versetul 43 Isus a folosit persoana a II-a plural („*vă* spun că Împărăția lui Dumnezeu va fi luată de la *voi* ...”). Poate că în clipa în care acest lucru a devenit clar pentru ei, au reușit să înțeleagă și faptul că în parabola precedentă Isus li s-a adresat în mod special *lor*. Rezultatul? 46. **Și căutau să-l prindă; dar se temeau de noroade, pentru că ele îl socoteau drept proroc.** Ei ar fi dorit să Îl aresteze pe Isus pe loc, însă și-au adus aminte de osanalele strigate în cinstea Lui, de popularitatea de care Se bucura mai ales printre pelerinii care au venit din Galilea și printre cei care au asistat la învierea lui Lazăr. Însă în mod cert, oamenii în general nu-L onorau nici acum pe Isus pentru ceea ce era El cu adevărat, adică Mesia care a venit să-Și dea viața pentru ispășirea păcatelor (cf. Isaia 53), ci cei mai mulți Îl considerau a fi cel puțin „un proroc”. Vezi 21:11. Și acest lucru era suficient ca să-i oprească pe conducători de la a lua unele măsuri radicale împotriva Lui fără a fi făcut anumite planuri prudente în prealabil.

Rezumatul capitolului 21

Săptămâna Patimilor începe cu Intrarea triumfală în Ierusalim în ziua de duminică (21:1–11) și cu curățarea Templului luna (v. 12–17). Pentru un scurt rezumat al acestor două evenimente, vezi mai sus, punctele 1, 2, 3, 5, 9, 10, 11 și 13 de la p. 688–697. Urmează paragraful despre blestemarea smochinului, în versetele 18–22. Acest eveniment a avut loc luni (chiar înainte de curățarea Templului). Pomul a început să se usuce imediat. Cu toate acestea, efectele acestui fapt nu s-au arătat până a doua zi. O aranjare cronologică a acestor evenimente se găsește în Marcu 11:12–25. În timp ce Marcu separă cele două părți ale istorisirii despre smochin, prima având loc *înainte*, a doua în ziua următoare, de aceea, *după* curățarea Templului, Matei păstrează laolaltă cele două părți, făcând din ele o singură istorisire. Era (luni) dimineață și lui Isus Îi era foame. Deși nu era încă vremea smochinelor (Marcu 11:13), acest smochin de lângă

drum arăta promițător, fiindcă era înverzit deja, acest lucru sugerând că ar putea exista măcar câteva smochine timpurii pe ramurile lui. Însă când Isus S-a apropiat de el, El a văzut că nu avea decât frunze. Așa că l-a blestemat, spunând: „În veci să nu mai rodești”. Rezultatul: el s-a uscat. După blestemarea smochinului, Isus a curățat Templul. Smochinul neroditor, așa cum arată Isaia 5 și Matei 21:43 (compară și cu Luca 13:6-9), simbolizează Israelul neroditor. Prin ceea ce a făcut Isus cu smochinul și în templu, El a prefigurat căderea Israelului. Ucenicii au fost uimiți peste măsură de faptul că pomul s-a uscat atât de repede. Isus i-a asigurat că nici un lucru în armonie cu voia lui Dumnezeu nu este imposibil pentru cei care au o credință care nu se clatină.

Când Isus învăța în Templu, preoții cei mai de seamă și bătrânii L-au întrebat: „Cu ce autoritate faci aceste lucruri și cine ți-a dat-o?” (v. 23-27). Nu este sigur la ce fel de lucruri se refereau ei, deși au fost probabil incluse toate sau cele mai multe de pe lista care urmează: Intrarea triumfală, curățarea Templului, învățarea și predicarea Evangheliei în Templu și minunile Sale. Originea cerească a lui Cristos a fost prezentată fără echivoc de către Ioan Botezătorul. Însă preoții cei mai de seamă, bătrânii și cărturarii nu acceptaseră mărturia lui Ioan. Cu toate acestea, de către mulți oameni de rând Ioan a fost considerat un profet. Așa că Isus le pune o altă întrebare, anume: „De unde a venit botezul lui Ioan, din cer sau de la oameni?” Această întrebare i-a stânjenit foarte mult pe conducători, din motivul indicat în versetele 25, 26, Așa că ei au răspuns: „Nu știm”. Isus a replicat: „Atunci nici Eu nu vă spun cu ce autoritate fac Eu aceste lucruri”.

În Parabola celor doi fii (v. 28-32), dintre care primul a refuzat mai întâi să meargă să lucreze în vie la cererea tatălui său, dar apoi s-a căit și s-a dus; iar al doilea a promis multe dar nu a făcut nimic, Isus i-a zugrăvit pe păcătoșii convertiți și pe conducătorii nepocăiți.

În Pilda vierilor (v. 33-46), care nu numai că au refuzat să-i dea proprietarului partea lui din struguri, ci i-au și tratat rău pe servitorii trimiși de el, omorându-i pe unii, și ucigându-l în cele din urmă și pe fiul preaiubit al acestuia, atrăgându-și astfel asupra lor pierzarea lor teribilă, Isus i-a zugrăvit pe evrei, așa cum erau ei reprezentați de conducătorii lor. Deși ei i-au ucis pe profeți și erau pe cale să-L răstignească și pe Isus, El urma să triumfe asupra lor, așa cum era prezis în Psalmul 118:22, 23.

Schița capitolului 22

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

22:1–14 Pilda nunții fiului de împărat

22:15–46 Întrebări capcană și răspunsuri pline de autoritate cât și propria întrebare a lui Cristos

CAPITOLUL XXII

M A T E I

22:1-14

22 1 Isus a luat cuvântul și le-a vorbit iarăși în pilde. Și a zis: 2 „Împărăția cerurilor se aseamănă cu un împărat care a făcut nuntă fiului său. 3 A trimis pe robii săi să cheme pe cei poftiți la nuntă; dar ei nu au vrut să vină. 4 A trimis iarăși alți robi, și le-a zis: ‘Spuneți celor poftiți: Iată că am gătit ospățul meu; juncii și vitele mele îngrășate au fost tăiate; toate sunt gata, veniți la nuntă.’ 5 Dar ei, fără să le pese de poftirea lui, au plecat: unul la holda lui, și altul la negustoria lui. 6 Ceilalți au pus mâna pe robi, și-au bătut joc de ei, și i-au omorât. 7 Când a auzit împăratul s-a mâniat; a trimis oștile sale, a nimicit pe ucigașii aceia, și le-a ars cetatea.

8 Atunci a zis robilor săi: ‘Nunta este gata; dar cei poftiți n-au fost vrednici de ea. 9 Duceți-vă dar la răspântiile drumurilor, și chemați la nuntă pe toți aceia pe care-i veți găsi.’ 10 Robii au ieșit la răspântii, au strâns pe toți pe care i-au găsit, și buni și răi, și odaia ospățului de nuntă s-a umplut de oaspeți.

11 Împăratul a intrat să-și vadă oaspeții; și a zărit acolo pe un om care nu era îmbrăcat în haina de nuntă. 12 ‘Prietene,’ i-a zis el, ‘cum ai intrat aici fără să ai haină de nuntă?’ Omul acela a amuțit. 13 Atunci împăratul a zis slujitorilor săi: ‘Legați-i mâinile și picioarele, și luați-l și aruncați-l în întunericul de afară; acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților. 14 Căci mulți sunt chemați, dar puțini sunt aleși.’”

22:1-14 *Pilda nunții fiului de împărat*

S-a arătat deja (p. 20) că această pildă îi este specifică Evangheliei după Matei. Ea nu trebuie confundată cu Pilda celor poftiți la cină (Luca 14:15-24).

Micul grup format din trei parabole, dintre care Pilda nunții fiului de împărat este ultimul, e aranjat în ordine crescătoare. Nu numai că cei care nu ascultă de poruncile lui Dumnezeu și îi resping mesagerul (pe Ioan Botezătorul) nu vor intra niciodată în Împărăție dacă stăruie în această nepocăință (vezi Parabola celor doi fii, 21:28-32); și nu numai că ticăloșii mizerabili care îi tratează rău și îiucid pe ambasadorii lui Dumnezeu (profeții) și îiucid și singurul Fiu vor avea parte de un sfârșit ticălos, în timp ce privilegiile și oportunitățile de care au profitat ei le vor fi date altora (vezi Parabola vierilor, 21:33-44); ci, mai mult, „cetatea” acestor oameni nepocăii va fi distrusă prin foc (70 d.Cr.), iar neamurile vor veni cu duiumul în Biserică. Cu toate acestea, nu toți vor fi binecuvântați cu viață veșnică. Această binecuvântare inestimabilă este numai pentru cei care poartă haina de nuntă (22:1-14).

Parabola nunții fiului de împărat este împărțită în trei părți ușor de identificat: a. invitația respinsă (v. 1-7); b. umplerea sălii de nuntă (v. 8-10); și c. hainele de nuntă care lipsesc (v. 11-14). Pentru diferitele denumiri date acestei parabole, vezi p. 21.

1. **Isus a luat cuvântul* și le-a vorbit iarăși în pilde. Și a zis...** Nu s-a pus nici o întrebare. Cu toate acestea, este folosit verbul „a răspuns” sau „a replicat” sau „a dat un răspuns”. E posibil ca această din urmă variantă să fie cea mai bună, fiindcă deși Isus nu a răspuns la o întrebare, El răspundea la o situație, la atitudinea inimilor pline de ură și amărăciune a dușmanilor Săi (21:45, 46). Încă o dată, ca de atâtea ori înainte, El urma să le arate natura de neiertat a acestei lipse de pocăință și rezultatele teribile la care duce. Expresia „în pilde” înseamnă probabil „prin intermediul unor parabole” sau „vorbind la modul figurat”. Nu este necesar să se sublinieze aici folosirea pluralului. Acest plural este după toate probabilitățile unul idiomatic. Cu toate acestea, trebuie acceptată posibilitatea că aici se face referire la ceea ce autorul consideră că este, văzut dintr-un anumit unghi, mai mult decât o singură parabolă. Cu toate acestea, cu greu ar fi putut să aibă el în vedere celelalte parabole care urmează în capitolele 24 și 25, fiindcă acestea nu vin imediat și, în plus, le-au fost spuse unei audiențe mai restrânse, anume, ucenicilor. Dacă, ceea ce e o posibilitate foarte palidă, autorul se gândea în realitate la mai mult de o parabolă, nu se poate să se fi referit la faptul că ilustrația de față este formată de fapt din trei parabole unite într-una singură? Continuarea: 2. **Împărăția cerurilor se aseamănă cu un împărat⁷⁴⁵ care a făcut nuntă fiului său.** Pentru „Împărăția cerurilor” vezi comentariul la 4:23; 13:43. Expresia „se aseamănă” a fost explicată în comentariul la 20:1. De asemenea, în legătură cu 8:11, 12 s-a arătat că starea binecuvântată a Împărăției mesianice în faza ei finală – dacă cineva preferă: bucuria care va fi experimentată în cerul nou și pe pământul nou unde domnia lui Cristos va fi acceptată cu bucurie de către toți cei prezenți – este zugrăvită adesea cu ajutorul simbolismului musafirilor stând împreună pe niște canapele în jurul unei mese încărcate cu mâncare și comunicând unii cu alții și cu gazda într-o sală spațioasă de bal scăldată în lumină.

Faptul că aici în 22:1 și urm. acest banchet este descris ca o *nuntă* este de asemenea în armonie cu învățătura de mai devreme a lui Cristos și cu multe alte pasaje din Vechiul și Noul Testament, așa cum s-a arătat în legătură cu 9:15; vezi cele referitoare la acest pasaj.

În referirile la acest banchet, textul original folosește uneori pluralul (v. 2, 3, 4, 9), iar alteori singularul (v. 8), cu același sens, sau unul foarte apropiat.⁷⁴⁶ Este posibil ca pluralul să fi apărut ca o consecință a faptului că o nuntă care dura mai multe zile (șapte, conform textului din Judecători 14:17) includea în mod cert mai multe activități festive.

Nu este sigur că trebuie să se dea aici un sens figurat termenului „fiul său”, ca și cum el s-ar referi la Isus Cristos. Dacă acesta ar fi fost cazul, nu ar fi jucat acest „fiu” un rol mult mai proeminent în parabolă? El chiar capătă o asemenea proeminență în 21:37–40. Însă în 22:3–14, fiul nu mai este menționat. De aceea, trebuie să ajungem la

* În varianta folosită de autor apare „Isus a răspuns”. (n.tr.)

⁷⁴⁵ „un anumit împărat” (A.V.). Acesta este un alt caz de folosire pleonastică a lui *ἀνθρωπος*; vezi nota de subsol 663, de la p. 634.

⁷⁴⁶ Nu vorbim și noi de niște *festivități de cununie* (plural) și de o *nuntă* (singular)? În limbajul nostru chiar și cuvântul „căsătorie”, folosit singur, se poate referi fie la oficierea solemnă a cununiei, fie și la aceasta și la celelalte festivități care urmează. Olandeza evită această ambiguitate prin a face diferență între *huwelijik* (cf. *huwelijksvoltrekking, h.inzegening*) și *bruiloft*, numai acesta din urmă referindu-se la festivitățile din ziua când se încheie o căsătorie sau la aniversarea acelei zile.

concluzia că singurul – sau cel puțin principalul – motiv pentru care un „împărat” și „fiul său” sunt pomeniți aici este pentru a accentua faptul că aceasta este într-adevăr o nuntă foarte importantă. Ea este o nuntă *împărătească*.

3, 4. A trimis pe robii săi să cheme pe cei poftiți la nuntă; dar ei nu au vrut să vină. A trimis iarăși alți robi, și le-a zis: „Spuneți celor poftiți: Iată că am gătit ospățul meu; juncii și vitele mele îngrășate au fost tăiate; toate sunt gata, veniți la nuntă”. Aceste versete ne duc aminte cu putere de Pilda vierilor. În ambele parabole este accentuată răbdarea și persistența Celui care trimite.

Această minunată îndelungă răbdare a „împăratului” din parabola de față se arată prin faptul că *a.* el face mai întâi o invitație generală; *b.* apoi trimite niște slujitori prin care îi îndeamnă în mod serios pe cei invitați să vină; și *c.* când aceștia nu sunt dispuși să vină, el trimite alți slujitori, instruindu-i să facă un apel și mai stăruitor, chiar mișcător; toate lucrurile sunt pregătite și nu lipsește hrana: au fost tăiați juncii și vitele îngrășate !

Faptul că nu era ceva neobișnuit printre evrei să se trimită mai întâi o invitație generală și mai apoi niște slujitori care să îi poștească pe cei ce fuseseră invitați reiese nu numai din Estera 5:8; 6:14, ci și din „lăudăroșia celor din Ierusalim că nici unul dintre ei nu mergea la un banchet până când nu era invitat cel puțin e două ori”.⁷⁴⁷ Cu toate acestea, în această parabolă au existat nu mai puțin de *trei* invitații!

În ce privește sensul simbolic al acestora există multe opinii diferite. Cele mai multe interpretări vin din presupuziția – care, având în vedere asemănarea dintre această parabolă și ce a vierilor, poate fi corectă – că fiecareia dintre ele trebuie să li se dea un sens figurat separat. Presupunând, prin urmare, că această presupuziție este corectă, care este sensul fiecărei invitații?

„Chemarea” sau prima invitație pe care a primit-o Israel de a umbla pe căile Domnului nu a venit *inițial* la popor prin nici un profet, indiferent că e vorba de Moise, Samuel, Ilie, Isaia, sau oricare altul. Conform Scripturii, acea chemare a venit *direct* de la Dumnezeu. El a fost Cel care l-a chemat pe Avraam (Geneza 12:1 și urm.; 13:14–18; 15:1–6; 17:1–21; 22:11–18), pe Isaac (Geneza 26:24); și pe Iacov (Geneza 28:13–15; 32:22–28; 46:2 și urm.). El a fost Cel care l-a chemat pe Moise (Exod 3). Și El a fost Cel a cărui voce a auzit-o Israel și care a făcut un legământ cu poporul (Deuteronom 4:9–13, 32–36). Cf. Isaia 42:6; 43:1; 45:4; Osea 11:1; Ezechiel 16:1–14).

„Robii” chemați mai întâi amintesc în mod firesc de profeții Vechiului Testament, ca în parabola precedentă (21:34, 35), fiindcă prin Moise și Ilie, prin Isaia, Ieremia și toți ceilalți profeți s-a adresat mai apoi Dumnezeu lui Israel. Nu văd nici un motiv pentru care să se interpreteze în mod diferit termenul „robi” aici față de Pilda vierilor.

Care a fost în general reacția oamenilor care au primit chemarea și prima invitație specială? Ei nu erau dispuși să vină (Psalmul 95:10; Isaia 1:2–15; 5:4; Ieremia 7:25, 26; etc.).

Al doilea grup de slujitori ne amintește în mod natural de Ioan Botezătorul, Isus însuși și „ucenicii” Săi (cei doisprezece, cei șaptezeci, Ștefan, Pavel etc.).

⁷⁴⁷ P. A. Micklem, *St. Matthew, with Introduction and Notes*, Londra, 1917, p. 210.

Însă noi nu ar trebui să pierdem prea mult timp cu detalii care, în fond, nu au nimic de-a face cu ideea principală. Această idee principală, așa cum s-a arătat deja însă trebuie să se spună din nou aici, este răbdarea lui Dumnezeu, reprezentat prin împărat. Dumnezeu este Cel care cheamă mai întâi, iar apoi îi invită pe cei care au fost chemați. El este Cel care, atunci când ei nu onorează invitația, nu-și varsă imediat mânia asupra celor care refuză cu încăpățănare să vină, ci mai face o invitație stăruitoare. Pentru alte referiri la această răbdare divină și această încântare provocată de dăruirea mântuirii, vezi Ieremia 7:13, 25; 11:3, 4 și urm.; Ezechiel 18:23, 32; 33:11; Luca 13:6-9; Romani 2:4; 9:22; 1 Timotei 1:16; 1 Petru 3:20; 2 Petru 3:15.

Reacția musafirilor invitați la ceea ce ar putea fi numită cea de-a treia și cea mai insistentă invitație este redată în v. 5, 6. **Dar ei, fără să le pese de poftirea lui, au plecat: unul la holda lui, și altul la negustoria lui. Ceilalți au pus mâna pe robi, și-au bătut joc de ei, și i-au omorât.** Aici ne sunt indicate două tipuri de atitudine: *a. indiferență*, adică, un interes mult mai mare pentru lucrurile pământești decât pentru cele cerești, de cele materiale, decât de cele spirituale, de fermă și de mediul de afaceri decât de invitația de a accepta mântuirea deplină și gratuită pentru suflet și trup și pentru toată veșnicia (pentru o idee paralelă, vezi Luca 14:18-20; 17:26-28); și *b. ostilitate manifestată*: apucarea robilor, tratarea lor necuviincioasă și chiar uciderea unora dintre ei. Cf. Matei 21:35, 36.

Faptul că persecutarea mesagerilor lui Dumnezeu a avut deja loc, avea loc și urma să se întâmple și în anii care urmau reiese clar din câteva pasaje. Care a fost reacția multora, mai ales a conducătorilor, față de Ioan Botezătorul? Vezi Matei 3:7-9; 11:18, 19; 21:25. Care era – și avea să fie – atitudinea lor față de Isus? Vezi Matei 12:24; 16:21; 20:18; 21:38, 39; 27:20, 22; Ioan 1:5-11; 5:18; 6:66. Și față de ucenici? Vezi Matei 10:16, 22, 25; Ioan 16:33; Fapte 4:3; 7:58-60; 8:1; 12:1-3; etc.

Răbdarea lui Dumnezeu are niște limite (Geneza 6:3; Proverbe 29:1; Daniel 5:22-31; Matei 21:40-44; Luca 13:9; Apocalipsa 2:21, 22): **7. Când a auzit împăratul s-a mâniat; a trimis oștile sale, a nimicit pe ucigașii aceia, și le-a ars cetatea.** Se pare că cei invitați aveau o cetate a lor. Dacă lăsăm la o parte limbajul figurat, devine clar faptul că aici se face referire la Ierusalim. Distrugerea lui (70 d.Cr.) este prezisă într-un mod lipsit de echivoc. Vezi și 21:40-43; 23:37, 38; 24:1, 2, 15b; Luca 19:41-44.

Cât despre împlinirea prezicerii, Ierusalimul a fost cucerit de Titus, fiul împăratului Vespasian (69-79 d.Cr.). Templul a fost nimicit. Se crede că au pierit peste un milion de evrei, dintre care foarte mulți pelerini. Israelul a încetat să existe ca putere politică. Ea a ajuns la capătul drumului ca națiune favorizată de Dumnezeu cu mult înainte de începerea Războiului iudaic.

Fost luptător și martor ocular, Josephus Flavius, a început să scrie *Războaiele iudaice* aproape imediat după ce a luat sfârșit bătălia dintre evrei și romani. În ansamblu, narațiunea lui poate fi descrisă ca una demnă de încredere, deși se poate detecta o anumită nuanță pro-romană. Dintre cele șapte „cărți” în care este împărțită această lucrare, merită citite mai ales cărțile IV-VI. Câteva spicuiuri din lucrarea lui Josephus pot clarifica împlinirea lui Matei 22:7, și astfel întregul pasaj:

„Însă clădirea aceea [Templul din Ierusalim] Dumnezeu o sortise de mult timp flăcărilor; dar acum, la împlinirea vremii, a sosit ziua fatidică, a zecea zi a lunii Lous, tocmai ziua în care fusese ars și de regele Babilonului... Unul dintre soldați, fără să aștepte ordinul și fără să fie umplut de spaimă de un asemenea gest cumplit, ci mișcat de un fel de imbold supranatural, a apucat un lemn aprins și, ridicat de un alt tovarăș al său, a aruncat această torță aprinsă printr-o fereastră aurită... Când flăcările s-au înălțat, evreii au slobozit un tipăt sfâșietor pe măsura tragediei care se petrecea... acum că obiectul păzit de ei cu atâta strășnicie era pe cale să piară” (VI. 250–253).

„În timp ce sanctuarul ardea... nu s-a arătat nici milă față de vârstă nici respect față de rang; din contră, au fost masacrați deopotrivă copii și bătrâni, laici și preoți” (VI. 271).

„Împăratul a poruncit ca întreaga cetate și Templul să fie rase de pe fața pământului, cu excepția celor mai înalte turnuri, Fasael, Hippius și Mariamne, și a acelei părți a zidului care străjuia orașul în partea de vest” (VI. 1).

Primul act al dramei s-a încheiat. Acea porțiune a parabolei căreia noi i-am dat titlul „invitația respinsă” a luat sfârșit. Urmează acum partea a doua, anume „umplerea sălii de nuntă”: 8–10. Atunci a zis robilor săi: „Nunta este gata; dar cei poftiți n-au fost vrednici de ea. Duceți-vă dar la răspântiile drumurilor, și chemați la nuntă pe toți aceia pe care-i veți găsi”. Robii au ieșit la răspântii, au strâns pe toți pe care i-au găsit, și buni și răi, și odaia ospățului de nuntă s-a umplut de oaspeți. Planul împăratului, acela de a oferi fiului său o nuntă măreață, nu poate fi zădărnicit. Voia lui nu poate fi desființată. Având în vedere că invitații inițiali s-au dovedit a fi nevrednici – adică, „din cale afară de răi” – și nedemni de onoarea care li s-a făcut, să fie chemați alții. Prin urmare, slujitorilor li se poruncește să iasă din cetate în locurile în care *se ramifică* drumul principal care *iese* din oraș.⁷⁴⁸ Din toate aceste răscruci de drum ei să-i adune pe toți cei pe care îi vor putea găsi acolo, indiferent dacă sunt sau nu bine văzuți printre semenii lor. – Slujitorii fac cum li s-a poruncit.

Sensul este clar. Când evreii care au fost invitați refuză să Îl accepte pe Cristos, sunt aduși alții în mare număr. Aceștia sunt mai ales dintre neamuri (cf. 8:11, 12; 21:41), deși nici evreii nu sunt excluși. Faptul că în biserică vizibilă sunt aduși și buni și răi a fost explicat în legătură cu Pilda năvodului; vezi comentariul la 13:47–50.

Faptul că prin jertfa lui Cristos și călăuzirea Duhului mântuirea este acum pentru *toți*, indiferent de rasă, naționalitate, sex, statut social etc., și că nici o națiune – indiferent că e vorba de englezi, evrei, olandezi, suedezi, germani sau alții – nu are un statut *special* înaintea lui Dumnezeu reiese de asemenea din alte pasaje, cum sunt Matei 28:19; Luca 24:47; Ioan 10:16; Romani 10.12, 13; 1 Corinteni 7:19; Galateni 3:9; Efeseni 2:14; Filipeni 3:2; Coloseni 3:11; etc. Probabil că afirmația cea mai reconfortantă dintre toate din pasajul de față este cea de la sfârșitul versetului 10: „și odaia ospățului de nuntă s-a umplut de oaspeți”.

S-ar putea să avem senzația că parabola, deși într-un anumit sens este deja una dublă, s-ar fi putut încheia aici. Însă dintr-un motiv excelent ea nu se încheie încă. În

⁷⁴⁸ Astfel se face dreptate ambelor prefixe (δύα și ἐκ, aici ἐξ) din cuvântul compus διέξοδοι, cât și termenului de bază din care provine.

sala ospățului au intrat „buni și răi” deopotrivă, cel puțin așa ni s-a spus. Acum însă se arată clar că această expresie, „buni și răi”, are în vedere numai criteriile omenești de judecată. Ea nu înseamnă că la o analiză finală cei care sunt și rămân „răi” în ochii lui Dumnezeu sunt destinați bucuriilor cerului nou și pământului nou. Versetele 11–14, referitoare la „haina de nuntă care lipsește”, vor clarifica acest aspect. Acest ultim paragraf începe astfel: **11. Împăratul a intrat să-și vadă oaspeții; și a zărit acolo pe un om care nu era îmbrăcat în haina de nuntă.** Împăratul s-a dus să-și vadă invitații pentru a-și bucura ochii.⁷⁹⁹ În timp ce privirile sale îi treceau în revistă pe cei prezenți, dintr-o dată expresia feței sale s-a schimbat; zâmbetul său s-a înăspriț, fiindcă el privea la un om care nu purta haina de nuntă.

În acest punct, se poate pune foarte bine întrebarea: „La ce altceva s-ar fi putut aștepta împăratul?” Oare versetele 8–10 nu creează impresia că acești oaspeți au fost adunați de pe străzi și de pe la colțurile străzilor și duși în sala de nuntă, unde mâncarea stătea pe masă *gata pregătită*? Oare nu este „soluția” propusă de unii interpreți, anume că înainte de a veni la nuntă, toți oamenii invitați, cu excepția unuia singur, s-au dus mai întâi acasă pentru a-și schimba hainele, un fel de subterfugiu? Trebuie să se țină cont de faptul că cei mai mulți dintre acești oameni proveneau probabil din clasele de jos. Cf. Luca 14:21–23. Se pune problema dacă ei posedau chiar ceea ce numim astăzi „haine de duminică”, sau dacă aveau bani să-și cumpere. În plus, chiar dacă ar fi avut, nu era timp nici pentru confecționarea, nici pentru cumpărarea unor asemenea haine costisitoare.

Așa cum văd eu lucrurile, există o singură soluție care ne poate scoate din acest impas. Ea este una străveche. Până când cineva nu ne va oferi ceva mai bun, ea trebuie să rămână în picioare. Ea este următoarea: la porunca împăratului și din vistieria lui îmbelșugată, fiecărui oaspete i s-a oferit câte un rând de haine de nuntă chiar la intrarea în sala de nuntă. Toți, în afară de această persoană, au acceptat hainele. Cu toate acestea, acest om s-a uitat la hainele oferite lui, poate că le-a și atins ca să vadă din ce sunt făcute, iar apoi i-a spus slujitorului: „Hainele mele sunt destul de bune. Nu am nevoie de cele pe care mi le oferi”. Apoi, plin de mulțumire de sine și aroganță, el s-a dus la masă, unde stătea și atunci când l-a zărit împăratul sau de la care s-a ridicat împreună cu ceilalți oaspeți la intrarea acestuia în sală.

Obiecția adusă acestei teorii este că nu se menționează nicăieri în text sau în context faptul că le-ar fi fost oferite oaspeților haine de nuntă. Cu toate acestea, noi știm că *a.* după toate probabilitățile niște oaspeți din categoria celor invitați nu posedau de obicei asemenea haine și nici nu ar fi avut de unde să le obțină în vreun alt mod; *b.* că împăratul ar fi dorit ca fiecare oaspete să fie înveșmântat în niște haine vrednice de purtat la o nuntă împărătească; *c.* că omul care nu purta hainele de nuntă nu a putut aduce nici o scuză pentru că nu era îmbrăcat corespunzător (v. 12); *d.* că printre multele pasaje scripturale care au fost citate de către cei care favorizează ideea unor haine oferite în dar există cel puțin câteva care pot fi considerate aplicabile, prin analogie, la

⁷⁹⁹ Pentru verbul *θεάομαι* (aici aorist, infinitiv al lui *θεάοσθαι*) și sinonimele sale, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, nota de subsol 33 de la p. 85.

situația de față: „Iehu a zis celui ce păzea odaia cu veșmintele: «scoate veșminte pentru toți slujitorii lui Baal»” (2 Împărați 10:22); „Să ne bucurăm, să ne veselim, și să-I dăm slavă! Căci a venit nunta Mielului; soția Lui s-a pregătit, și I s-a dat să se îmbrace cu in subțire, strălucitor, și curat”- (Inul subțire sunt faptele neprihănite ale sfinților.) (Apocalipsa 19:7-8; cf. Isaia 61:10); și e. că nu lipsesc dovezile istorice care atestă că în Orientul Apropiat, chiar și în vremurile postbiblice, o persoană care dorea să fie admisă în prezența regelui trebuia să poarte niște haine care îi erau trimise de monarh.⁷⁵⁰ Bazându-ne de aceea pe presupuziția că fiecărui oaspete i-a fost oferit un asemenea rând de haine și că împăratul se aștepta să fie acceptate și purtate, vedem că vorbele și acțiunea acestuia din urmă nu sunt deloc surprinzătoare în ce-l privea pe omul care a tratat ordinul împărătesc cu atâta dispreț: 12, 13. „Prieten”, i-a zis el, „cum ai intrat aici fără să ai haină de nuntă?” Omul acela a amuțit. Atunci împăratul a zis slujitorilor săi: „Legăți-i mâinile și picioarele, și luați-l și aruncați-l în întunericul de afară; acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților”. Pentru a-i da omului ocazia să se justifice dacă poate să o facă, împăratul i s-a adresat într-o manieră deloc neprietenosă și a așteptat un răspuns de la el. Însă acesta, înțelegând că nu poate aduce nici un argument în favoarea sa și că orice scuză ar fi de prisos, era redus la tăcere.⁷⁵¹ Drept rezultat, împăratul a poruncit ca el să fie legat la mâini și la picioare și să fie aruncat într-un loc în care domnește întunericul total, un întuneric care este într-un contrast puternic cu lumina care umple sala de nuntă. Pentru că „acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților” (la fel și în 8:12; 13:42, 50; 24:51; 25:30; Luca 13:28), vezi comentariul la 8:12.

Este pus un accent puternic pe responsabilitatea și vina omului. Înseamnă oare acest lucru că ceilalți – cei care au acceptat hainele și le purtau – au vreun merit pentru că au ascultat? Deloc: 14. **Căci mulți sunt chemați, dar puțini sunt aleși.** Chemarea Evangheliei se răspândește peste tot. Ea îi atinge pe mulți. Mulți dintre ei sunt ca acest om din parabolă: ei o aud dar nu iau aminte la ea. În comparație cu cei mulți care sunt pierduți doar câțiva sunt mântuiți, adică, puținii care sunt aleși din veșnicie pentru a moșteni viața veșnică. Prin urmare, în ultimă instanță, mântuirea nu este o realizare a omului, ci darul harului suveran al lui Dumnezeu. Cf. Luca 12:32; Ioan 6:39, 44; Efeseni 1:4.

Se pune întrebarea: „Oare ce reprezintă haina de nuntă, fără de care starea de binecuvântare veșnică este imposibilă?” Pasajele în care termenele *haină* sau *veșmânt* sunt folosite la modul figurat se pot găsi atât în Vechiul, cât și în Noul Testament. Vezi Iov 29:14; Psalmul 132:9; Isaia 11:5; 61:10; Romani 13:14; Galateni 3:27; Efeseni 4:22, 24; Coloseni 3:4-14; Apocalipsa 19:8 ca să menționăm numai câteva. Importanța acordată unei asemenea haine nu poate însemna că cineva ar trebui să-și bazeze speranța că va fi mântuit pe propria bunătate sau moralitate, fiindcă acest lucru ar fi contrar întregii învățăături a Scripturilor (Iov 9:2; Isaia 64:6; Romani 3:9-18, 23, 24; Efeseni 2:8; Apocalipsa 7:14). Prin urmare, înseamnă oare acest lucru că haina de nuntă trebuie

⁷⁵⁰ În legătură cu acest ultim punct (e.), vezi W. M. Taylor, *op. cit.*, p. 155, 156.

⁷⁵¹ Observați ἐφύμωθη, persoana a III-a singular, aorist, indicativ, pasiv al lui φυμώω; activ în v. 34 și în 1 Petru 2:15, cu sensul de *reduc la tăcere*. Verbul este folosit în 1 Corinteni 9:9; 1 Timotei 5:18 pentru a descrie *rumegatul* boilor; în Marcu 1:25; Luca 4:35, ca o poruncă adresată demonilor: „Tăci”; și în Marcu 4:39, ca un ordin similar dat mării învolburate.

limitată la „dreptatea imputată care ne aparține prin credință”⁷⁵² În nici un caz. Dumnezeu nu numai că îi *impută* dreptatea păcătosului pe care dorește să-l mântuiască, ci i-o și *împarte*. Deși aceste două lucruri trebuie deosebite, ele nu trebuie separate. Studiarea atentă a acelor pasaje din Scriptură (vezi mai sus: lista care începe cu Iov 29:14) care menționează veșmântul cu care trebuie să se îmbrace păcătosul arată clar că e nevoie nu numai de iertarea păcatelor, ci și de abandonarea vechiului mod de viață și de adoptarea unui nou spre slava lui Dumnezeu. Pe scurt, păcătosul trebuie, prin harul lui Dumnezeu, „să se îmbrace cu Cristos” (Galateni 3:27). Trebuie să aibă loc o schimbare completă a direcției, o înnoire deplină sau o „convertire”, exact așa cum a învățat Isus (Matei 4:17) și așa cum avea să învețe și apostolii după El.

Prin urmare, ideea pe care o transmite parabola este aceasta: „Acceptă invitația plină de bunătate a lui Dumnezeu, pentru ca nu cumva în timp ce alții intră în slavă tu să fii pierdut. Însă adu-ți aminte că membralitatea în biserica vizibilă nu garantează mântuirea. Este nevoie de o înnoire completă (care include și justificarea și sfîntirea), de o îmbrăcare a lui Cristos”.

15 Atunci Fariseii s-au dus și s-au sfătuit cum să prindă pe Isus cu vorba. 16 Au trimis la El pe ucenicii lor împreună cu irodianii, care I-au zis: „Învățătorule, știm că ești adevărat, și că înveți pe oameni calea lui Dumnezeu în adevăr, fără să-ți pese de nimeni, pentru că nu cauți la fața oamenilor. 17 Spune-ne dar, ce crezi? Se cade să plătim bir Cezarului sau nu?” 18 Isus, care le cunoștea vicleșugul, a răspuns: „Pentru ce mă ispițiți, fățarnicilor?” 19 „Arătați-mi banul birului.” Și ei I-au adus un ban. 20 El i-a întrebat: „Chipul acesta și slovele scrise pe el ale cui sunt?” 21 „Ale Cezarului,” i-au răspuns ei. Atunci El le-a zis: „Dați dar Cezarului ce este al Cezarului, și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu.” 22 Mirați de cuvintele acestea, ei L-au lăsat și au plecat.

23 În aceeași zi, au venit la Isus saducheii, care zic că nu este înviere. Ei I-au pus următoarea întrebare: 24 „Învățătorule, Moise a zis: ‘Dacă moare cineva fără să aibă copii, fratele lui să ia pe nevasta fratelui său și să-i ridice urmaș.’ 25 Erau dar la noi șapte frați. Cel dintâi s-a însurat și a murit; și, fiindcă nu avea copii, a lăsat fratelui său pe nevasta lui. 26 Tot așa și al doilea, și al treilea, până la al șaptelea. 27 La urmă, după ei toți, a murit și femeia. 28 La înviere, nevasta căruia din cei șapte va fi ea? Fiindcă toți au avut-o de nevastă.” 29 Drept răspuns, Isus le-a zis: „Vă rătăciți! Pentru că nu cunoașteți nici Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu. 30 Căci la înviere nici nu se vor însura, nici nu se vor mărita, ci vor fi ca îngerii lui Dumnezeu în cer. 31 Cât privește învierea morților, oare nu ați citit ce vi s-a spus de Dumnezeu, când zice:

32 ‘Eu sunt Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac, și Dumnezeul lui Iacov?’ Dumnezeu nu este un Dumnezeu al celor morți, ci al celor vii.” 33 Noroadale, care ascultau, au rămas uimite de învățătura lui Isus.

34 Când au auzit fariseii că Isus a astupat gura saducheilor, s-au strâns la un loc. 35 Și unul din ei, un învățător al Legii, ca să-L ispitească, I-a pus întrebarea următoare: „Învățătorule, care este cea mai mare poruncă din Lege?” 37 Isus i-a răspuns:

„Să iubești pe Domnul, Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, și cu tot cugetul tău.”

38 Aceasta este cea dintâi și cea mai mare poruncă. 39 Iar a doua, asemenea ei, este:

‘Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți.’

40 În aceste două porunci se cuprinde toată Legea și Prorocii.”

⁷⁵² Vezi Lenski, *op. cit.*, p. 834.

41 Pe când erau strânși la un loc fariseii, Isus i-a întrebat: 42 „Ce credeți voi despre Cristos? Al cui fiu este?” „Al lui David,” i-au răspuns ei. 43 Și Isus le-a zis: „Cum atunci David, fiind insuflat de Duhul, Îl numește Domn, când zice:

44 ‘Domnul a zis Domnului meu:

Șezi la dreapta mea,

Până voi pune pe vrăjmașii tăi sub picioarele tale?’

45 Deci dacă David Îl numește Domn, cum este El fiul lui?” 46 Nimeni nu l-a putut răspunde nici un cuvânt. Și, din ziua aceea, n-a mai îndrăznit nimeni să-l mai pună întrebări.

22:15–46 *Întrebări capcană și răspunsuri pline de autoritate,
cât și propria întrebare a lui Cristos*

vers. 15–22 Cf. Marcu 12:13-17; Luca 20:20-26

vers. 23–33 Cf. Marcu 12:18-27; Luca 20:27-40

vers. 34–40 Cf. Marcu 12:28-34

vers. 41–46 Cf. Marcu 12:35-37; Luca 20:41-44

Se cade să plătim bir Cezarului sau nu?

15. Atunci Fariseii s-au dus și s-au sfătuit cum să prindă pe Isus cu vorba. Mai devreme în cursul acelei zile Isus i-a înfrânt pe conducători prin intermediul unei întrebări (21:23–32) și i-a și demascat ca fiind niște ucigași (21:39; 22:7). Cu toate acestea, acest lucru nu i-a adus la pocăință. În loc să strige: „O Doamne, ai milă de noi păcătoși” (cf. Luca 18:13), ei s-au înverșunat și mai mult să Îl ucidă pe Isus. Cu toate acestea, se temeau să Îl atace personal. Le era frică de mulțimi. Așa că s-au înțelese în secret și au complotat să-L scoată vinovat⁷⁵³ din spusele Lui.

16. Au trimis la El pe ucenicii lor împreună cu irodienii. În loc să-L confrunte pe Isus ei înșiși, acești farisei i-au trimis pe unii din elevii lor. Își închipuiau ei oare că Isus va fi mai înțeleghător cu aceste persoane mai tinere și că din acest motiv ar putea fi mai ușor să l se întindă o capcană? De asemenea, fie acești conducători, fie ucenicii lor – însă în acest al doilea caz, la sugestia conducătorilor – i-au convins pe alți tineri, ucenici ai irodienilor, să meargă cu ei. Ce combinație ciudată: *a.* fariseii, care erau – sau dădeau de înțeles că erau – foarte preocupați să respecte Legea lui Dumnezeu, și *b.* susținătorii familiei lui Irod, cărora le păsa prea puțin de poruncile divine. Aceste două grupuri s-au unit împotriva lui Isus. Fiecare avea motivele sale pentru care dorea să scape de profetul din Nazaret. Oare nu denunța învățătura Sa sieși suficiența celor din primul grup și gândirea lumească a celor din al doilea? În plus, irodienilor nu putea să le pară bine de Intrarea împărătească a lui Isus în Ierusalim, nici fariseilor de intrarea Sa ca „Fiu al lui David”, Mesia. De asemenea, ambele categorii Îl invidiau pe Isus din cauză că, așa cum considerau ei, influența Sa asupra oamenilor devenea mult prea pronunțată.

Mai exista un motiv pentru care combinația „ucenicii fariseilor împreună cu irodienii” era un isteță. Acest motiv avea legătură cu întrebarea pe care aveau să l-o

⁷⁵³ Παγιδεύουσι, persoana a III-a plural, aorist subjonctiv al lui παγιδεύω, a pune o παγίς (capcană, piedică); cf. πῆγνυμι, a prinde, a fixa. E posibil ca cuvintele englezești *fasten*, *fang*, *compact* (a strânge, a încolți, a îndesa) să se potrivească cu această noțiune.

pună acești tineri lui Isus: „Se cade să plătim bir Cezarului, sau nu?” Răspunsul pe care l-ar fi dat irodienii ar fi fost: „Da, în toate împrejurările”. Însăși poziția și prestigiul regelui Irod Antipa și a susținătorilor săi depindea, într-o măsură deloc mică, de plata tributului. De aceea, ei erau pentru plata birului și, împreună cu ea, pentru starea politică de fapt. Zeloții, o partidă care nu este menționată aici, erau cu totul împotriva birului și declarau că ei recunoșteau numai un singur Stăpân, pe Dumnezeu.⁷⁵⁴ Ei erau dispuși să meargă și la război pentru a apăra acest principiu. Fariseii au adoptat o poziție similară, deși oarecum mai puțin fanatică. În general, ura lor împotriva irodienilor era chiar mai mare decât cea împotriva romanilor. Însă ei erau împotriva ideii de a fi obligați să plătească bir unui domnitor străin, și aceasta cu atât mai mult cu cât acest domnitor cerea onoruri și titluri care îi aparțineau numai lui Dumnezeu. În ochii fariseilor strict „religioși” împăratul care cerea acest tribut era un blasfemiator.

Tributul la care se referă acest pasaj era o taxă pe cap de locuitor care, după înlăturarea lui Arhelau (6 d.Cr.), era colectată de procurator de la fiecare bărbat adult din Iudea și ajungea în trezoreria imperială. „Se cade să plătim bir Cezarului?” Dacă Isus ar fi răspuns: „Da”, El i-ar fi îndepărtat nu numai pe zeloți și pe farisei, ci și pe toți evreii evlavioși și iubitori de libertate. Dacă spunea: „Nu”, s-ar fi expus riscului de a fi acuzat de trădare (cf. Luca 20:20; 23:2). Așa că, și din acest motiv a fost un lucru isteț să se formeze un grup mixt, constând din tineri farisei și irodieni, care să-L ia la întrebări pe Isus.

Acest grup a primit probabil instrucțiuni detaliate privitor la felul în care să Îl abordeze pe Învățător. Ne vine greu să ne imaginăm că introducerea flatantă care le-a precedat întrebarea a fost ticluită de ei. Ei au venit la Isus și l-au zis: **„Învățătorule, știm că ești adevărat, și că înveți pe oameni calea lui Dumnezeu în adevăr, fără să-ți pese de nimeni, pentru că nu cauți la fața oamenilor”**. Ei l-au recunoscut ca „învățător” în Israel. Mai mult, ei spuneau, cum ar veni: „Tu ești Învățătorul pe care se bazează poporul, fiindcă, așa cum știe toată lumea, ești vrednic de încredere și le prezinți cu credincioșie oamenilor «calea»⁷⁵⁵ sau voia lui Dumnezeu”. Ei au continuat (literal): „și nu îți pasă de nimeni”, însemnând probabil, „și nu permiți să te lași influențat de părerea nimănui” sau „și îți este teamă de nimeni” sau „nu cauți favoarea nimănui”. Ei își încheie introducerea prin a spune (din nou, literal, în conformitate cu un idiom grecesc și ebraic), „Fiindcă nu cauți la fața omului”, cu alte cuvinte, „Ești imparțial”. Vezi 1 Samuel 6:7; de asemenea, C.N.T. la Galateni 2:6. Astfel acești „spioni” (Luca 20:20) și-au ascuns intenția reală, aceea de a-L prinde pe Isus cu ajutorul declarației pe care urma să o facă. Ei și-au ascuns scopul în spatele complimentelor lor mieroase. Apoi, ca și cum ar fi fost niște persoane care cer cu toată sinceritatea informații, și-au pus întrebarea: **17. Spune-ne dar, ce crezi? Se cade să plătim bir Cezarului sau nu?**

Nici nu știm ce să admirăm mai mult la reacția lui Cristos, înțelegerea pătrunzătoare cu care sonda inimile și motivațiile oamenilor (vezi v. 18), sau iuțimea minunată a minții Sale, care îi permitea să dea atât de repede un răspuns care stabilește un principiu ce ar trebui să călăuzească orice persoană care încearcă să aibă relația corespunzătoare cu

⁷⁵⁴ Josephus Flavius, *Războaiele iudaice* II., 117, 118; *Antichități* XVIII. 23.

⁷⁵⁵ Pentru „cale” vezi comentariul la 21:32.

Împărăția cerească și cu viața pământească (v. 19–21): **18. Isus care le cunoștea vicleșugul, a răspuns: „Pentru ce mă ispitiți fățarnicilor?”**. Isus a mai folosit și înainte termenul „fățarnici” (vezi comentariul la 6:2, 5, 16; 7:5; 15:7). El urmează să îl mai folosească (de câteva ori în cap. 23; apoi și în 24:51). El se potrivea perfect cu situația de față, fiindcă un fățarnic spune ceva dar gândește altceva. El *pretinde* că face un anumit lucru, dar *intenționează* să facă un altul. El joacă teatru, disimulează. Își ascunde *sub* o mască fața adevărată. Isus adaugă: **19. „Arătați-mi banul birului”**.⁷⁵⁶ **Și ei I-au adus un ban.** Un dinar era o monedă romană de argint, cu aproximativ aceeași valoare ca și dragma grecească. Greutatea lui standard era de aproximativ 4 grame. Pentru mai multe informații cu privire la acest subiect, vezi comentariul la 5:26, nota de subsol cu nr. 290 și cele referitoare la 17:24; 18:28; 20:2, 9, 10, 13. Probabil că era foarte ușor să se facă rost imediat de un dinar din cauza numeroaselor caravane de pelerini care veneau la Ierusalim pentru a sărbători Paștele din diferitele părți ale Imperiului. Faptul că această monedă circula des și printre evreii din Palestina și era foarte bine cunoscută printre ei reiese din multe referiri la el din Evangheli.

Prin urmare, Isus ținea în mână un asemenea dinar. Prin însuși faptul că a cerut un dinar și îl ținea în mână, El a atras atenția celor de față asupra lui; adică, asupra capului de pe monedă și a inscripției care îl însoțea. El a făcut-o și mai bine prin întrebarea pe care urma să o pună. Poate că ucenicii irodienilor se întrebau: „Oare va bagateliza El imaginea sau inscripția de pe monedă și va interzice să fie folosită pentru plata impozitului? Dacă da, atunci L-am prins”. Iar elevii fariseilor se gândeau probabil: „În afară de oroarea că ni se cere efectiv să plătim acest bir, oare nu este până și apariția «imaginii» de pe monedă o încălcare a celei de-a doua porunci? Și nu este oare inscripția blasfemiatoare? Dacă va aproba folosirea acestui tip de monede cu scopul de a-l sprijini pe opresorul străin care se mărește pe sine nu vor fugi oare de El toți naționaliștii entuziaști?”

Indiferent că moneda era din vremea domniei lui August sau a lui Tiberiu, împăratul respectiv se glorifica pe sine cu ajutorul ei. Un dinar de pe vremea lui Tiberiu avea *pe față* capul împăratului. Pe *reversul* lui el era înfățișat pe tron. El purta o diademă pe cap și era îmbrăcat în haine de mare preot.

Inscripțiile, cu prescurtările de rigoare și cu litera V în locul literei U, sunt următoarele:

Fața
TICAESARDIVI AVGFAVGSTVS
Tradus:
TIBERIUS CAESAR AUGUSTUS
FIUL DIVINULUI AUGUSTUS

Reversul
PONTIF MAXIM
Tradus:
MARE PREOT

⁷⁵⁶ Observați *νόμισμα*, în care poate fi detectat cuvântul *νόμος*, lege; de aceea, ban sau monedă care intra prin lege în uzul comun; monedă curentă; și *κῆνσον*, genitivul lui *κῆσος*, impozit sau bir; în acest caz, capitație. Pentru acest cuvânt vezi comentariul la 17:25, nota de subsol 623 de la p. 611. De aceea, întreaga expresie înseamnă „monedă cu care este plătit impozitul pe cap de locuitor”, „monedă pentru capitație”. De fapt, dinarul era moneda prevăzută pentru bir.

Toate privirile erau ațintite asupra lui Isus, iar tensiunea era probabil foarte mare atunci când 20, 21. El i-a întrebat: „Chipul acesta și slovele scrise pe el ale cui sunt?” „Ale Cezarului”, i-au răspuns ei. Atunci El le-a zis: „Dați dar Cezarului ce este al Cezarului, și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu”. Explicație:

a. El nu ocolea problema, ci spunea în mod clar: „Da, plătiți birul”. Onorarea lui Dumnezeu nu însemna neonorarea împăratului prin refuzul de a plăti în schimbul privilegiilor – o societate relativ stabilă, protecția poliției, drumuri bune, tribunale etc. – de care se bucura cineva. Cf. 1 Timotei 2:2; 1 Petru 2:17. Astfel, nu I se poate aduce lui Isus vreo acuzație reală.

b. El Și-a nuanțat „da”-ul spunând că împăratului trebuie să i se plătească (returneze) numai ceea ce *i se cuvine*. De aceea, trebuia să îi fie refuzate prerogativele divine pe care el le pretindea, însă care I se cuveneau numai lui Dumnezeu.⁷⁵⁷ Pe ce temei ar fi putut protesta fariseii împotriva acestui lucru? În plus, acest cuvânt reprezenta un avertisment pentru toți – de la cel mai mare împărat până la omul cel mai mic în rang – acela de a nu pretinde onoruri necuvenite. Cf.2 Împărați 18:19-19:37; (2 Cronici 32:9-23; Isaia 36, 37); Daniel 4:28-32; 5; Fapte 12:20-23.

c. Prin a adăuga „și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu”, Isus accentua faptul că toată slujirea, recunoștința gloria etc. datorate lui Dumnezeu ar trebui să îi fie acordate Lui în mod constant și cu bucurie. Nimic nu trebuie reținut. Vezi, de exemplu, Psalmul. 29; 95; 96; 103-105; 116; Ioan 17:4; Romani 11:33-36; 1 Corinteni 6:20; 10:31; 16:1, 2; 2 Corinteni 9:15. Cineva nu poate să îi dea lui Dumnezeu ceea ce I se cuvine prin a complota cu scopul de a-L distruge pe Fiul Său preaiubit! Însă lucrul acesta era tocmai cel pe care încercau să îl facă acești spioni și învățătorii lor.

d. Făcând distincția dintre „ce este al Cezarului” și „ce este al lui Dumnezeu”, Isus respingea pretenția lui Cezar, cea care era făcută pe monedă și în alt fel, cu implicația că împărăția lui nu era numai una pământească, ci și una spirituală (observați: „Pontifex Maximus” adică „Preot Suprem”). Comparați cu Ioan 18:36. Firește că Dumnezeu este Suveran peste toate lucrurile (Daniel 4:34, 35). În mod cert, împăratul trebuia să fie respectat și să se asculte de el de fiecare dată când voia lui nu se ciocnește cu voia divină. Vezi Romani 13:1-7. Însă atunci când are loc o ciocnire, trebuie urmată regula stabilită în Fapte 5:29.

Prin acest răspuns Isus i-a descumpănit pe dușmanii Săi. Nu ne surprinde când citim: 22. **Mirați de cuvintele acestea...** Ei nu se așteptaseră la acest gen de răspuns. În ciuda atitudinii lor precedente, ei s-au umplut de reverență și uimire. Cf. Ioan 7:46. S-au convertit ei oare? Nu. Noi citim: ...ei L-au lăsat și au plecat.

A cui soție va fi ea la înviere?

23, 24. În aceeași zi, au venit la Isus Saducheii, care zic că nu este înviere. Ei I-au pus următoarea întrebare: „Învățătorule, Moise a zis: «Dacă moare cineva fără să aibă

⁷⁵⁷ A. Deissmann (*op. cit.*, p. 252) observă în mod corect că în acest pasaj Isus nu a manifestat lipsă de respect față de împărat, ci prin distincția foarte clară pe care a făcut-o între Cezar și Dumnezeu a protestat în mod tacit împotriva închinării înaintea împăratului.

copii, fratele lui să ia pe nevasta fratelui său și să-i ridice urmaș»”. Acum au venit și saducheii cu atacul lor împotriva lui Isus. Vezi și 16:1 și C.N.T. la Ioan 11:49. Despre crezul lor, negarea de către ei a nemuririi sufletului și a învierii trupului, relațiile lor cu fariseii etc., am vorbit deja în legătură cu 3:7; vezi cele referitoare la acel pasaj. Ei erau oamenii lumești ai acelor vremuri și se purtau adesea într-un mod grosolan. Având în vedere că-și propuseseră să-și bată joc de doctrina învierii, este de înțeles că au venit singuri. Fariseii, care credeau ceea ce credea și Isus în privința învierii, nu ar fi putut să li se alăture în acest atac. Saducheii L-au abordat pe Isus „în aceeași zi”, ziua pe care Matei o începe în 21:20 și despre care vorbește probabil până în 26:5, o zi într-adevăr remarcabilă, marțea din Săptămâna Patimilor.

Saducheii își încep atacul prin expresia „Moise a zis”. Referirea la marele dător al Legii, la Moise, era probabil menită să dea greutate argumentului lor. Trebuie să se țină minte că această sectă considera că Pentateuhul are o valoare mai mare decât celelalte cărți ale Vechiului Testament. Ei fac acum din Deuteronom 25:5, 6 sursa întrebării lor. În acest pasaj lui Israel îi este dată legea „căsătoriei levirate”⁷⁵⁸. Conform acestei legi, dacă o soție își pierde soțul înainte de nașterea unui copil de sex masculin, fratele acestuia – sau cea mai apropiată rudă a sa de sex masculin – trebuie să se căsătorească cu văduva, astfel încât primul copil născut din această căsătorie să poată fi socotit fiul decedatului, iar linia genealogică a acestuia să nu se piardă. Neascultarea de această poruncă era dezaprobată (Deuteronom 25:7–10). Ascultarea pe jumătate, adică acceptarea căsătoriei cu femeia respectivă însă nu și asigurarea descendenței fratelui său, a fost pedepsită cu moartea în cazul lui Onan (Geneza 38:8–10). Pentru o aplicare interesantă a legii căsătoriei levirate vezi Rut 4:1–8. Nu se știe exact dacă mai asculta cineva de această lege în perioada umblării lui Isus pe pământ.

Așadar, saducheii au făcut uz de această poruncă pentru a arăta cât de absurdă era, după părerea lor, credința în învierea trupului. Îl las pe cititor să decidă pentru sine dacă povestea relatată de ei era sau nu una adevărată (unii comentatori cred că da). Eu sunt înclinat să cred că ea era ticluită de ei. Ei au spus: 25-28. **Erau dar la noi șapte frați. Cel dintâi s-a însurat și a murit; și, fiindcă nu avea copii, a lăsat fratelui său pe nevasta lui. Tot așa și al doilea, și al treilea, până la al șaptelea. La urmă, după ei toți, a murit și femeia. La înviere, nevasta căruia din cei șapte va fi ea? Fiindcă toți au avut-o de nevastă.** Presupunând faptul că premisa lor de bază – anume, că viața de căsnicie continuă și după moarte – ar fi fost corectă, doi soți ar fi fost suficienți pentru a le dovedi ideea. Însă șapte fac ca povestea să fie mult mai interesantă și pot face și ca credința în înviere să pară mult mai absurdă. Să ne gândim numai: când morții vor învia, această femeie – ucigașă de bărbați? – va avea șapte soți! Firește că un asemenea lucru nu poate, nu trebuie să se întâmple. Ei îi va fi permis să aibă numai unul, însă pe care?

29. Drept răspuns, Isus le-a zis: „Vă rătăciți!”⁷⁵⁹ Pentru că nu cunoașteți nici Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu”. Dacă ei ar fi cunoscut Scriptura, ar fi știut că

⁷⁵⁸ *Levirat* vine din latinescul *levir* (care ține locul lui devir; grecescul *δαίρ*), fratele soțului; de aceea, cumnatul.

⁷⁵⁹ Sau: „Greșiți”. Verbul *πλανῶ*, în diateza activă: *a face să se rătăcească*; aici *πλανῶσθε*, cu sens

nu există nimic în Deuteronom 25:5, 6 care să facă aplicabil acest text la viața de după moarte și ar fi știut și că multe pasaje din Vechiul testament învață despre învierea trupului (vom afla mai multe în legătură cu acest lucru când vom ajunge la vers. 31, 32). Și dacă ar fi recunoscut ei puterea lui Dumnezeu (Romani 4:17; Evrei 11:19), ar fi înțeles că Dumnezeu este în stare să învie în așa fel încât căsătoria să nu mai fie necesară (mai multe despre acest lucru la v. 30).

Dovezi în sprijinul faptului că premisa de bază a argumentului avansat de saduchei este greșită și că ei nesocoteau puterea lui Dumnezeu ne sunt date în versetul 30. **Căci la înviere nici nu se vor însura, nici nu se vor mărita, ci vor fi ca îngerii lui Dumnezeu în cer.** Gloriosul trup înviat – Isus nu spune nimic despre învierea celor răi – urmează să fie nemuritor. Din moment ce acolo nu va fi moarte, nu va fi nevoie de perpetuarea rasei. Prin urmare, căsătoria va fi de domeniul trecutului. Prin faptul că nu se vor mai căsători, cei binecuvântați vor fi ca îngerii, fiindcă nici ei nu se căsătoresc. Ei vor fi ca îngerii *numai în această privință*; ca îngerii a căror existență saduchei o neagă de asemenea (Fapte 23:8), și aceasta în ciuda faptului că Pentateuhul, acceptat de ei, vorbește despre existența lor (Geneza 19:1, 15; 28:12; 32:1)! Oare versetul 30, luat în ansamblul lui, și în legătură cu ceea ce se știe despre crezul saducheorilor, nu dovedește tocmai faptul că acești oameni nu cunoșteau nici Scriptura, nici puterea lui Dumnezeu?

Deși saduchei au ridiculizat un adevăr minunat acceptat și învățat de Isus, anume, cel al învierii din morți, El nu a refuzat să le dea învățătură în legătură cu acest subiect: 31, 32. **Cât privește învierea morților, oare nu ați citit ce vi s-a spus de Dumnezeu, când zice: "Eu sunt Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac, și Dumnezeul lui Iacov?"** Dumnezeu nu este un Dumnezeu al celor morți, ci al celor vii. "N-ați citit?" îi întreabă Isus (cf. 12:3, 5; 19:4; 21:16, 42). Cu siguranță că cei care încearcă să-și bazeze argumentele pe Scriptură (Deuteronom 25:5, 6) ar trebui să cunoască Scriptura! Ei ar trebui să fie familiarizați cu întreaga Scriptură, nu doar cu un singur pasaj, pe care îl aplică apoi greșit. Acum, este adevărat că saduchei nu aveau Noul Testament, care vorbește din nou și din nou de înviere (indiferent că e vorba de cea a lui Isus sau a poporului Lui sau chiar a tuturor morților), din nou și din nou (Matei 12:39, 40; 16:21, 17:22; 20:19; 21:42; 25:31b; 28:1-10; Marcu 16:1-8, Luca 24; Ioan 5:28, 29; 11:24; 20; 21; Fapte 2:24-36; 4:10, 11; 17:31, 32; Romani. 1:4; 1 Corinteni 15; Filipeni 3:20, 21; 1 Tesaloniceni 4:16; 1 Petru 1:3; Apocalipsa 20:11-15, pentru a menționa doar câteva dintre pasajele care învață această doctrină). Însă nici din Vechiul Testament nu lipsesc referirile la învierea cu trupul. Cele mai clare sunt probabil în Psalmul 16:9-11 (interpretat de Petru în Fapte 2:27, 31) și în Daniel 12:2. Vrednice de luat în seamă sunt și cele din Iov 14:14; 19:25-27; Psalmul 17:15; 73:24-26; Isaia 26:19; Ezechiel 37: 1-14; Osea 6:2, 13:14 (cf. 1 Corinteni 15:55); pasaje care, deși nu învață întotdeauna în mod direct învierea trupului, pot totuși să presupună credința în acest adevăr. Să luăm, de exemplu, Psalmul 73:24-26, care învață în mod clar existența binecuvântată de după moarte a sufletului credinciosului în cer. Oare nu cere tocmai această existență a

mediu, ne aduce aminte de *o stea rătăcitoare* sau de *un drumeț*. O persoană cu concepții greșite este de fapt una a cărei minte este *rătăcită*.

sufletului într-o stare intermediară învierea trupului? Două fapte arată în mod cert în această direcție: *a.* crearea omului ca ființă cu „trup și suflet” (Geneza 2:7) și *b.* însuși pasajul: „Dumnezeu nu este un Dumnezeu al celor morți, ci al celor vii”. Observați și faptul că Avraam credea în mod cert în posibilitatea învierii cu trupul (Evrei 11:19).

Cu toate acestea, Isus Se referă la un alt pasaj, anume, la Exod 3:6: „Eu sunt Dumnezeul lui Avraam...”, și sugerează că din moment ce Dumnezeu nu este un Dumnezeu al celor morți, ci al celor vii, concluzia care se impune este că Avraam, Isaac și Iacov sunt încă vii și așteaptă o înviere glorioasă.

S-au făcut încercări de depozare a argumentului lui Cristos de valoarea lui. S-a spus, de exemplu, că expresia „Dumnezeul lui Avraam” înseamnă pur și simplu că în timp ce Avraam era pe pământ el s-a închinat lui Iehova. Cu toate acestea, un studiu al contextului în care apar Exod 3:6 și toate pasajele similare (vezi Geneza 24:12, 27, 48; 26:24; 28:13; 32:9; 46:1, 3, 4; 48: 15, 16; 49:25; etc.), dovedește repede că Cel care Se revelează pe Sine ca „Dumnezeul lui Avraam . . .” este Dumnezeu neschimbat și etern al legământului, care binecuvântează, iubește, încurajează, protejează etc. poporul Său și ale cărui favoruri nu încetează brusc atunci când cineva moare, ci merge mai departe cu acea persoană dincolo de moarte (Psalmul 16:10, 11; 17:5; 73:23-26).

În legătură cu acest lucru mai trebuie menționat și un alt fapt. Cei cu care acest Iehova imuabil (Exod 3:6, 14; Maleahi 3:6) a încheiat un legământ veșnic erau israeliți, nu greci. Conform concepției grecești (și după aceea a celei romane), trupul este numai temnița sufletului. Vezi C.N.T. la 1 și 2 Tesaloniceni, p. 110, 111. Concepția evreiască, produs al revelației speciale, este complet diferită. Aici Dumnezeu Se ocupă de om ca întreg, nu doar de sufletului lui sau numai de trupul lui. Din contră, când Dumnezeu îi binecuvântează pe copiii Săi, El îi îmbogățește atât cu beneficii fizice, cât și cu unele spirituale (Deuteronom 28:1-14; Neemia 9:21-25; Psalmul 104:14, 15; 107; 136; și multe alte pasaje similare). El îi iubește cu trup și suflet. El urmează să își trimită Fiul preaiubit pentru a-i răscumpăra *complet*. Prin urmare, trupul are parte împreună cu sufletul de onoarea de a fi „templul Duhului Sfânt” (1 Corinteni 6:19, 20). Trupul este „pentru Domnul, și Domnul este pentru trup” (1 Corinteni 6:13). Dumnezeu iubește întreaga persoană, iar declarația „Eu sunt Dumnezeul lui Avraam și Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacov” (observați apariția de trei ori a termenului „Dumnezeu”, menționat separat în legătură cu fiecare dintre cei trei pentru a accentua relația personală cu fiecare) implică în mod cert faptul că trupurile lor nu vor fi lăsate viermilor, ci vor învia în mod glorios într-o zi. Povara dovedirii cade în întregime pe umerii celui care neagă acest lucru. Vezi și H. W. Robinson, *The People and the Book*, Oxford, 1925, p. 353 și urm.

33. Noroadele, care ascultau, au rămas uimite⁷⁶⁰ de învățătura lui Isus. Oamenii s-au umplut de teamă și uimire. Ei știau că Isus a triumfat din nou în mod glorios asupra oponentilor Săi.

⁷⁶⁰ Pentru verbul *ἐξεπλήσοντο*, vezi comentariul la 7:28.

Care este cea mai mare poruncă din Lege?

34. Când au auzit Fariseii că Isus a astupat gura Saducheilor, s-au strâns la un loc. Isus a astupat gura (vezi cele referitoare la v. 12) saducheilor. Probabil că fariseii s-au bucurat de victoria Sa, fiindcă ei, împreună cu Isus, credeau în învierea cu trupul, doctrina negată de saducheii. Cu toate acestea, mulți dintre farisei nu puteau fi totuși prea bucuroși, fiindcă nu doreau ca influența dușmanului lor asupra gloatei să crească în continuare. Așa că s-au adunat⁷⁶¹ încă o dată în jurul lui Isus pentru a-L testa. Însă de data aceasta ei nu au trimis la Isus, ca în versetul 15, ucenici de-ai lor împreună cu cei ai irodienilor, ci l-au interogat prin cineva din numărul și de rangul lor: **35, 36. Și unul din ei, un învățător al Legii, ca să-L ispitească, I-a pus întrebarea următoare: „Învățătorule, care este cea mai mare poruncă din Lege?”** Când Matei vrea să spună ceva despre un expert în Lege sau un învățător al Legii mozaice, luată în sensul ei cel mai larg, el folosește cuvântul *cărturar* pentru a indica o asemenea persoană (vezi comentariul la 2:4; 7:28, 29). La fel și Marcu. Luca folosește atât termenul *cărturar*, cât și pe cel de *învățător al Legii* („avocat”). Însă în cazul de față, avem de-a face cu singura excepție din Evanghelia după Matei, fiindcă Matei vorbește despre un *învățător al Legii*⁷⁶² (cf. Zena, din Tit 3:13). Nu se știe de ce face el această excepție. E posibil ca din cauza obținerii unei variații stilistice. O altă posibilitate este ca Matei să fi dorit să ne spună că aici e vorba de un învățător al Legii care a meritat cu adevărat acest titlu. Indiferent care ar fi fost motivul, acest om ne lasă o impresie favorabilă nu numai pentru că a pus o întrebare importantă, pentru care Isus nu îl mustără în nici un fel (puneți în contrast situația de aici cu cea din v. 18), ci și pentru că el repetă aprobator răspunsul lui Isus din proprie inițiativă, lucru pentru care este laudat (vezi Marcu 12:32–34).⁷⁶³ După ce am văzut din multe pasaje precedente cât de ostili au fost fariseii și cărturarii față de Isus (9:3; 15:1, 2; 16:21; 20:18; 21:15, 16; 22:15) și cum i-a condamnat El la rândul Lui, un lucru care ne fi va aminti de șapte ori în cap. 23, vom găsi poate surprinzător faptul că acest învățător al Legii sau cărturar, nu complet neprietenos – să spunem oare chiar „nobil”? –, a fost ales să îi reprezinte pe farisei cu scopul de a-L testa pe Isus. S-a întâmplat oare acest lucru pentru că ei nu îl cunoșteau bine pe acest om? A fost el oare ostil la început, după care a fost impresionat de răspunsul lui Cristos și și-a schimbat atitudinea față de acest Învățător? Sau motivul pentru care fariseii l-au ales tocmai pe el era mult mai adânc: l-au cunoscut bine și l-au trimis cu gândul că Isus nu-l va bănuși pe el și ei Îl vor putea prinde cu ceva în urma răspunsului *Său*? Nu știm.

Întrebarea acestui învățător al Legii era una la care ne-am fi putut aștepta din partea lui și a celor pe care îi reprezenta. Rabinii, de un legalism chibibușar, purtau dezbateri lungi despre porunci, arătând care dintre ele era mai mare sau mai mică, mai

⁷⁶¹ *συνήχθησαν* persoana a III-a, plural, aorist, indicativ, pasiv al lui *συνάγω*, având aici probabil sens mediu: *s-au adunat la un loc, s-au strâns la un loc*. Din același verb vine și forma *συνηγμένον* (v. 41), genitiv, plural, perfect pasiv, participiu: *adunându-se la un loc, strângându-se la un loc*.

⁷⁶² Textul însă nu este foarte bine atestat. Unele dintre autoritățile în materie omit acest termen.

⁷⁶³ Luca 10:25–28 este un pasaj paralel numai într-un sens secundar. În el elementul asemănător este doar rezumatul Legii, însă circumstanțele sunt diferite, la fel și povestea în sine.

grea sau mai ușoară. Pentru detalii, vezi comentariul la 5:19 și 15:1 și urm. De aceea, era natural că ei își puneau adesea întrebarea: „Care⁷⁶⁴ – dintre cele 613 porunci, dintre care 248 pozitive și 365 negative – era cea mai mare⁷⁶⁵?”

La această întrebare Isus dă o replică frumoasă de neuitat:

37–40. Isus i-a răspuns: „Să iubești pe Domnul, Dumnezeuul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, și cu tot cugetul tău”. Aceasta este cea dintâi și cea mai mare poruncă. Iar a doua, asemenea ei, este: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți”. În aceste două porunci se cuprinde toată Legea și Prorocii.

Isus învață aici că:

a. Toate îndatoririle omului, toată legea morală și spirituală, pot fi însumate într-un singur cuvânt: *dragostea*. Cf. Romani 13:9, 10; 1 Corinteni 13.

b. Această dragoste ar trebui să fie direcționată spre Dumnezeu (Deuteronom 6:5) și spre om (Levitic 19:18). În Predica de pe munte obligația de a iubi este prezentată mai pe larg (vezi mai ales 5:43–48; cap. 6 și 7:1–12).

c. Inima, sufletul și mintea trebuie să coopereze în a-L iubi pe Dumnezeu. *Inima* este centrul existenței omului, izvorul tuturor gândurilor, cuvintelor și faptelor lui (Proverbe 4:23). *Sufletul* – cuvântul folosit în original are o varietate de sensuri (vezi nota de subsol 334, de la p. 316) – este probabil aici reședința emoțiilor omenești; iar *mintea*, nu numai a vieții pur intelectuale a omului, ci și a dispoziției și atitudinii sale. În originalul ebraic (și de asemenea în LXX), Deuteronom 6:5 apare astfel: „inima, sufletul și puterea”. În Marcu 12:30 apare „inima, sufletul, mintea și puterea”. Cf. Luca 10:27. Nu este intenționată nici o diferență semnificativă. Noi nu trebuie să începem să despicăm firul de păr în patru. Ceea ce s-a avut în vedere în toate aceste pasaje este că omul ar trebui să-L iubească pe Dumnezeu cu toate „facultățile” pe care Acesta i le-a dat.

d. Omul trebuie să folosească deplin toate aceste capacități; observați „toată... tot... tot”. Ideea este că la dragostea deplină a lui Dumnezeu nu trebuie să se răspundă cu jumătăți de măsură. Când Dumnezeu iubește, El iubește lumea; când dă, El își dă Fiul, deci pe Sine. Vezi C.N.T. la Ioan 3:16. El îl dăruiește, El nu îl cruță. O dragoste mai mare este imposibilă (Ioan 15:13; Romani 5:6-10; 2 Corinteni 8:9). Cu siguranță că *răspunsul* la o asemenea dragoste nu trebuie să fie mai puțin decât ceea ce se arată în Romani 11:33–36; 1 Corinteni 6:20; 2 Corinteni 9:15; Efeseni 5:1, 2; Filipeni 2:1–18; Coloseni 3:12–17.

e. Această poruncă este numită cea mai mare pentru că prescurtează cel mai bun răspuns la Cea Mai Minunată Ființă, și stă la baza oricărui tip de dragoste adevărată.

f. „Iar a doua asemenea ei” nu este cu mult diferită, fiindcă și ea cere dragoste. Mai mult, această dragoste față de aproapele, care poartă chipul lui Dumnezeu, izvorăște din dragostea față de Dumnezeu (1 Ioan 4:21; vezi și 5:43; 7:12; 19:19).

⁷⁶⁴ Traducerea „ce tip de?” este probabil o nuanțare neneesară. Adjectivul *ποῖος*, însemnând în general „(de) ce tip?” (Romani 3:27; 1 Corinteni 15: 35; 1 Petru 1:11; etc.), are uneori doar sensul „care?” sau „ce?” Vezi de asemenea Fapte 23:34.

⁷⁶⁵ Nu numai comparativul *μέγιστον* (18:1; vezi nota de subsol 638 de la p. 618) poate avea sensul de superlativ, ci și pozitivul *μέγας*, aici femininul *μεγάλη*. Cf. Ioan 7:37. În Noul Testament superlativul *μέγιστος* apare numai în 2 Petru 1:4, cu sensul de „foarte mare”.

g. Această poruncă cu două fațete (dragostea față de Dumnezeu și față de aproapele) este stâlpul pe care se sprijină „toată Legea și Profetii”. Dacă dăruim stâlpul, totul se prăbușește, fiindcă întregul Vechi Testament, cu poruncile și legămintele, profețiile și promisiunile, antetipurile și mărturiile, invitațiile și îndemnul lui arată spre dragostea lui Dumnezeu care cere dragoste în schimb.

Al cui fiu este Cristosul?

41, 42. Pe când erau strânși la un loc Fariseii, Isus i-a întrebat: „Ce credeți voi despre Cristos? Al cui fiu este?” La prima vedere nu pare să existe o legătură între acest paragraf și cel precedent. Nu ni se spune că fariseii din versetul 41 sunt identici cu cei din versetul 34. Matei nu ne spune nici măcar unde a avut loc această a doua confruntare. Însă Marcu ne informează că ea s-a desfășurat în Templu (12:35). Cf. Matei 21:23; Marcu 11:27; Luca 20:1.

Cu toate acestea, în ciuda acestei prezentări vagi a circumstanțelor, trebuie să se precizeze totuși că există, în fond, o legătură probabilă între acest paragraf și cel precedent. Versetul 34 ne informează că fariseii „s-au strâns la un loc”, probabil (vezi contextul) în jurul lui Isus; versetul 41 afirmă: „Pe când erau strânși la un loc fariseii”. Vezi nota de subsol 761 de la p. 728. De aceea, după toate probabilitățile, Isus discută încă cu aceleași persoane.

Cuvintele lui Isus de aici din versetul 41 și următoarele obțin și mai multă greutate tocmai pe baza acestei presupoziii foarte rezonabile. Doar cu o clipă în urmă, în cuvintele prin care a rezumat Legea, Isus a pus tot accentul pe *dragoste*, ca fiind împlinirea Decalogului. Iar acum pune în practică această dragoste prin a atrage atenția ascultătorilor Săi asupra credinței în El, fiindcă fără o asemenea credință – și fără concepția corectă despre Cristos – nici un fariseu (sau vreun alt om) nu poate fi mântuit (11:28-30; Ioan 14:6; Fapte 4:12). Deși noi știm că cei mai mulți dintre cei cărora le vorbea Isus continuau să se împietrească (vezi cap. 23; 26:3, 4, 47, 57; 27:41, 62-64), nu este oare posibil ca omul căruia El i-a spus: „Tu nu ești departe de Împărăție” (Marcu 12:34) să fi ajuns în Împărăție când a cântărit întrebarea lui Cristos? Nu toți cărturarii și fariseii erau la fel de răi. Nu toți conducătorii evrei L-au respins permanent pe Isus. Vezi Matei 27:57; Luca 23:50, 51; Ioan 19:38, 39. Însă, dincolo de toate acestea, nimic nu poate minimaliza faptul că Isus, făcând acest gen de audiență (să ne aducem aminte de 22:15!) să fie confruntată cu cea mai importantă întrebare pusă vreodată, Și-a descoperit dragostea uimitoare. El stă de vorbă în mod public *pentru ultima dată*⁷⁶⁶ cu acești oameni și de aceea le pune cea mai importantă întrebare dintre toate.

„Ce părere aveți voi despre Cristos? Al cui fiu este El?” Cf. 16:13. E clar faptul că Învățătorul Se referă la Sine atunci când spune „Cristosul”. Însă întrebarea este astfel formulată (adică la persoana a III-a), încât fariseii pot da un răspuns gata pregătit fără să afirme că Isus este El însuși Cristosul. De fapt, ideea că Isus ar fi fost Cristosul le displăcea.

⁷⁶⁶ În capitolul 23 Isus le-a vorbit mulțimilor și ucenicilor Săi (23:1). Dar oare și cărturarilor? Vezi comentariul la 23:13. El nu a *conversat* cu ei.

Mesia cel așteptat (a cărui traducere în greacă este „Cristos”) era, într-adevăr, Fiul lui David. Așa credeau ei și așa îi învățau și pe alții (Marcu 12:35; Ioan 7:42). Mai mult, până aici aveau dreptate, fiindcă aceasta este și învățătura Scripturii (2 Samuel 7:12, 13; Psalmul 78:68-72; 89:3, 4, 20, 24, 28, 34-37, Amos 9:11; Mica 5:2, etc.). Însă cât de mult le dispăcea să audă că *Isus* este numit „Fiul lui David”! Vezi Matei 12:23, 24; 21:15, 16.

Mai era un lucru pe care îl știau acești farisei. El este următorul: Isus nu a obiectat împotriva titlului „Fiul lui David”. El nu i-a muștră nici pe ucenici, nici pe copii atunci când L-au numit implicit așa. Mai mult, aerul trebuia purificat. Ideile pământești atașate conceptelor de „Fiu al lui David” sau „Mesia” trebuiau înlăturate. Cf. Ioan 18:36. A venit vremea ca audiența să fie pregătită pentru ideea că titlul „Fiul lui David” înseamnă mai mult decât putea crede cineva. Era necesar ca fariseii să învețe că Fiul lui David este și *Domnul* lui David. El nu este numai om; este și Dumnezeu!

Într-un mod foarte înțelept, în învățătura dată fariseilor, Isus merge de la cunoscut la necunoscut; adică, de la ceea ce erau dispuși să admită, spre ceea ce îi va contraria. Atunci când i-a întrebat: „Ce credeți voi despre Cristos? Al cui fiu este?” „**Al lui David**”, i-au răspuns ei.

43-45. Și Isus le-a zis: „Cum atunci David, fiind insuflat de Duhul, Îl numește Domn, când zice:

**„Domnul a zis Domnului meu: «Șezi la dreapta mea,
până voi pune pe vrăjmașii tăi sub picioarele tale?»**

Deci dacă David Îl numește Domn, cum este El fiul lui?”

Explicație:

a. Citatul este din Psalmul 110 (LXX 109):1. Nu există vreo diferență *semnificativă* între textul ebraic original reprodus fidel de LXX, pe de o parte, și versiunea lui Matei, pe de altă parte. Indiferent că cineva spune, împreună cu textul ebraic și cu LXX, „Până când voi face din vrăjmașii Tăi așternutul picioarelor Tale”; sau împreună cu Matei, „Până voi pune pe vrăjmașii Tăi sub picioarele Tale”, în ambele cazuri figura care rezultă este cea a unui dușman zăcând înaintea unei persoane în praf, astfel încât cuceritorul își poate pune piciorul pe gâtul lui. Cf. Iosua 10:24. Triumful complet asupra vrăjmașilor *Îi* este asigurat „Domnului” *de către* „Domnul.”

b. Isus îi atribuie acest psalm (110) lui David și susține că acesta l-a scris „insuflat de Duhul”, adică, „prin inspirație”.

c. Când spune „Ce credeți voi despre Cristos... David... Îl numește Domn” Isus afirmă de fapt că Cel pe care David Îl numește Domn este Cristosul. Cu alte cuvinte, Isus declară că Psalmul 110 este un psalm mesianic. El a fost privit astfel de Petru (Fapte 2:34, 35), de Pavel (1 Corinteni 15:25) și de autorul Epistolei către evrei (1:13; cf. 10:13).⁷⁶⁷

d. În acest psalm David face o distincție între YHWH (Iehova) și 'Adonai (pentru acestea două vezi comentariul la 6:9). Prin urmare, YHWH corespunde lui 'Adonai al lui David; sau, dacă preferă cineva, Dumnezeu Îi vorbește Mijlocitorului. El Îi promite

⁷⁶⁷ Conform lui S.BK., vol. IV, p. 452 și urm., caracterul mesianic al acestui psalm a fost acceptat și de rabini.

Mijlocitorului o înțâietate, putere, autoritate și maiestate care I se cuvin numai Celui care din veșnicie a fost, este și va fi Dumnezeu în veci. Vezi Efeseni 1:20-23; Filipeni 2:5-11; Evrei 2:9; Apocalipsa 5:1-10; 12:5.

e. Cu toate acestea, acest Domn înălțat este *fiul* lui David (2 Samuel 7:12, 13; Psalmul 132:17). Faptul că *Isus* îi corespunde acestei descrieri se vede clar din Matei 1; Luca 1:32; 3:23-38; Fapte 2:30; Romani 1:3; 2 Timotei 2:8; Apocalipsa 5:5. Acest Cristos este de aceea atât fiul lui David, cât și Domnul lui David. El este om și Dumnezeu, având natură umană și divină.

f. Cuvintele: „Deci, dacă David Îl numește Domn, cum este El fiul lui?” nu înseamnă: „Mesia nu poate fi fiul lui David”, ci trebuie să însemne „nu poate fi fiul lui David *doar* în sensul de descendent al lui”. El este mult mai mult decât atât. El este atât rădăcina, cât și urmașul lui David (Apocalipsa 22:16; cf. Isaia 11:1, 10).

E ca și cum Isus le-ar fi spus fariseilor: „Vouă v-a displicut că am acceptat laudele celor care M-au numit «Fiul lui David» Prin urmare, țineți minte că sunt Fiul lui David în cel mai înalt sens, fiindcă David însuși Mi-a spus «Domnul meu» De aceea, oricine Mă respinge Îl respinge pe Domnul lui David”. Cu toate acestea, Isus nu le spune încă *în mod deschis* dușmanilor Săi că *El* este într-adevăr Cristosul. Acest lucru va veni puțin mai târziu. Vezi 26:63, 64.

g. Este liniștitor de știut că nu numai conform pasajului 21:42 (vezi cele referitoare la acesta), ci și celui de față, Isus era deplin conștient la doar câteva zile înainte de agonia Sa cumplită de faptul că drumul crucii Îl va duce acasă, la cunună!

46. Nimeni nu I-a putut răspunde nici un cuvânt. Și, din ziua aceea, n-a mai îndrăznit nimeni să-I mai pună întrebări. Și în această confruntare finală dintre Isus și oponenții Săi, care au încercat să-I întindă o capcană, El i-a combătut atât de perfect încât le era imposibil să-L contrazică. De fapt, nici unul dintre ei nu a îndrăznit să Îi mai pună vreo întrebare.

Rezumatul capitolului 22

Acest capitol e format din două părți: (1) Pilda nunții fiului de împărat (v. 1-14) și (2) Întrebări capcană și răspunsuri pline de autoritate (v. 15-46). Prima parte este ultima dintr-o serie scurtă de trei parabole. Pilda nunții fiului de împărat urmează după Pilda celor doi fii (21:28-32) și după Pilda vierilor (21:33-43). Cu ajutorul unui simbolism imposibil de confundat, cea de-a treia pildă prezice nu numai intrarea așa-zișilor „indezirabili” în Împărăție (22:9, 10) – așa cum a făcut prima dintre cele trei parabole (21:31) – și distrugerea celor favorizați la început (22:3-7a) – așa cum a făcut cea de-a doua parabolă (21:41) – ci și arderea orașului vrăjmașilor (v. 7b). Pierderea favorii speciale de către poporul străvechi al legământului și înlocuirea lor printr-un grup mult mai mare, constând din oameni adunați de pretutindeni este fie învățată, fie sugerată în toate cele trei parabole.

Un împărat îi face nuntă fiului său. El face invitații și îi trimite apoi pe slujitori pentru a-i chema pe cei care au fost invitați. Din moment ce nici așa nimeni nu pare să

vrea să vină, el trimite alți slujitori, de data aceasta cu apelul stăruitor: „Iată, mi-am pregătit ospățul, juncii și vitele mele îngrășate au fost tăiate, toate sunt gata, veniți la nuntă”. Când toate aceste îmbieri sunt primite cu indiferență și chiar cu ostilitate, împăratul îi distruge pe ucigași și dă foc orașului lor.

Monarhul, dorind ca la nuntă să participe o mulțime de oaspeți – ce idee minunată ne dă acest aspect despre inima iubitoare a lui Dumnezeu! – își trimite slujitorii să îi adune pe toți cei pe care îi pot găsi, buni și răi la un loc.

Cu toate acestea, când intră în sala de nuntă, el vede un om care nu poartă haine de nuntă. Acest om este aruncat în întunericul de afară. Dragostea suverană nu anulează responsabilitatea umană. Pentru a fi mântuit, cineva trebuie să se „îmbrace cu Cristos” (Romani 13:14; Coloseni 3:12-17).

În timp ce o persoană trece prin viața aceasta (v. 15-46), ea trebuie să își pună în special aceste trei întrebări. În ordinea crescândă a importanței, ele sunt: *a.* „Ce datorez guvernului?” (cf. Romani 13); *b.* „Dacă mor, voi trăi din nou?” (cf. Iov 14:14); și „Ce ar trebui să-I ofer Domnului pentru tot binele pe care mi-l face?” (Psalmul 116:12). Formulate diferit, aceste întrebări l-au fost puse lui Isus. Răspunsurile Sale au fost: *a.* „Dați Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu”, o afirmație căreia nici irodienii loiali împăratului, nici fariseii cei mai stricți nu i-au putut găsi vreun cusur; *b.* „Dumnezeu nu este un Dumnezeu al celor morți, ci al celor vii”, implicând atât nemurirea, cât și învierea trupului; și *c.* (reducându-se la) „Iubește-L pe Domnul Dumnezeul tău cu întreaga ta ființă și pe aproapele tău ca pe tine însuți”. Dragostea spontană este împlinirea Legii.

Isus Însuși a pus cea mai importantă întrebare: „Dacă de către David (Psalmul 110:1) Cristosul a fost numit «Domn», cum este Cristosul fiul lui David?” Este oare Isus Cristos doar ultimul exponent al unei genealogii; cu alte cuvinte, este El doar subiectul potrivit al argumentărilor și dezbaterilor? Sau este El într-adevăr „Domnul” nostru, a cărui iubire și slujire înseamnă de fapt viața veșnică?

Schița capitolului 23

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

Cele șapte „Vai”-uri

Al cincilea mare discurs

CAPITOLUL XXIII

M A T E I

23:1-39

23 1 Atunci Isus, pe când cuvânta gloatelor și ucenicilor Săi, 2 a zis: „Cărturarii și fariseii șed pe scaunul lui Moise. 3 Deci toate lucrurile pe care vă spun ei să le păziți, păziți-le și faceți-le; dar după faptele lor să nu faceți. Căci ei zic, dar nu fac. 4 Ei leagă sarcini grele și cu anevoie de purtat, și le pun pe umerii oamenilor, dar ei nici cu degetul nu vor să le miște. 5 Toate faptele lor le fac pentru ca să fie văzuți de oameni. Astfel, își fac filacteriile late, își fac poalele veșmintelor cu ciucuri lungi; 6 umblă după locurile dintâi la ospete și după scaunele dintâi în sinagogi; 7 le place să le facă oamenii plecăciuni prin piețe, și să le zică: ‘Rabi! Rabi!’ 8 Voi să nu vă numiți Rabi! Fiindcă Unul singur este Învățătorul vostru: Cristos, și voi toți sunteți frați. 9 Și ‘Tată’ să nu numiți pe nimeni pe pământ; pentru că Unul singur este Tatăl vostru: Acela care este în ceruri. 10 Să nu vă numiți ‘Dascăli’; căci Unul singur este Dascălul vostru: Cristosul. 11 Cel mai mare dintre voi să fie slujitorul vostru. 12 Oricine se va înălța, va fi smerit; și oricine se va smeri, va fi înălțat.

13 Vai de voi, cărturari și Farisei fățarnici! Pentru că voi închideți oamenilor Împărăția cerurilor: nici voi nu intrați în ea, și nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați să intre.

15 Vai de voi, cărturari și Farisei fățarnici! Pentru că voi înconjurați marea și pământul ca să faceți un tovarăș de credință; și, după ce a ajuns tovarăș de credință, faceți din el un fiu al gheenei, de două ori mai rău decât sunteți voi înșivă.

16 Vai de voi, povățuitori orbi, care ziceți: ‘Dacă jură cineva pe Templu, nu este nimic; dar dacă jură pe aurul Templului este legat de jurământul lui.’ 17 Nebuni și orbi! Care este mai mare: aurul sau Templul, care sfințește aurul? 18 ‘Dacă jură cineva pe altar nu este nimic, dar dacă jură pe darul de pe altar, este legat de jurământul lui.’ 19 Nebuni și orbi! Care este mai mare: darul sau altarul care sfințește darul? 20 Deci, cine jură pe altar, jură pe el și pe tot ce este deasupra lui; 21 cine jură pe Templu, jură pe el și pe Cel ce locuiește în el; 22 și cine jură pe cer, jură pe scaunul de domnie al lui Dumnezeu și pe Cel ce șade pe el.

23 Vai de voi, cărturari și Farisei fățarnici! Pentru că voi dați zeciuială din izmă, din mărar și din chimen, și lăsați nefăcute cele mai însemnate lucruri din Lege: dreptatea, mila și credincioșia; pe acestea trebuia să le faceți, și pe acelea să nu le lăsați nefăcute. 24 Povățuitori orbi, care strecurați țânțarul și înghițiți câmila!

25 Vai de voi, cărturari și Farisei fățarnici! Pentru că voi curățiți partea de afară a paharului și a blidului, dar înăuntru sunt pline de răpire și necumpătare. 26 Fariseu orb! Curăță întâi partea din lăuntru a paharului și a blidului, pentru ca și partea de afară să fie curată.

27 Vai de voi, cărturari și Farisei fățarnici! Pentru că voi sunteți ca mormintele văruite, care pe dinafară se arată frumoase, iar pe dinăuntru sunt pline de oasele morților și de orice fel de necurățenie. 28 Tot așa și voi, pe dinafară vă arătați neprihăniți oamenilor, dar pe dinăuntru sunteți plini de fățarnicie și de fărădelege.

29 Vai de voi, cărturari și Farisei fățarnici! Pentru că voi zidiți mormintele prorocilor, împodobiți gropile celor neprihăniți, 30 și ziceți: ‘dacă am fi trăit noi în zilele părinților noștri, nu ne-am fi unit cu ei la vărsarea sângelui prorocilor. 31 Prin aceasta mărturisiiți despre voi înșivă că sunteți fiii celor ce au omorât pe proroci. 32 Voi dar umpleți măsura părinților voștri.

33 Șerpi, pui de năpârcli! Cum veți scăpa de pedeapsa gheenei? 34 De aceea, iată vă trimit proroci, înțelepți și cărturari. Pe unii din ei îi veți omori și răstigni, pe alții îi veți bate în sinagogile voastre, și-I veți prigoni din cetate în cetate; ca să vină asupra voastră tot sângele vărsat pe pământ, de la sângele neprihănitului Abel până la sângele lui Zaharia, fiul lui Barachia, pe care l-ați omorât între Templu și altar. 36 Adevărat vă spun, că toate acestea vor veni peste neamul acesta.

37 Ierusalime, Ierusalime, care omori pe proroci și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine! De câte ori am vrut să strâng pe copiii tăi cum își strânge găina puii sub aripi, și n-ai vrut! 38 Iată că vi se lasă casa pustie; căci vă spun că de acum încolo nu Mă veți mai vedea până când veți zice: 'Binecuvântat este Cel ce vine în Numele Domnului!'"

23:1-39 *Cele șapte „Vai”-uri*

Pentru 23:1-36 vezi Marcu 12:38-40; Luca 20:45-47

Pentru 23:37-39 vezi Luca 13:34, 35⁷⁶⁸

Introducere și sumar

Acest discurs are în mod clar trei părți. După câteva cuvinte introductive (23:1-3a) în care Isus afirmă că în măsura în care cărturarii și fariseii interpretează corect Legea lui Moise trebuie ascultați, El îi avertizează pe oameni și pe ucenicii Săi să nu imite comportamentul acestor conducători, fiindcă în unele privințe ei nu practică ceea ce îi învață pe alții. Cele trei părți sunt: *a.* o descriere a păcatelor cărturarilor și a fariseilor (v. 3b-12); *b.* cele Șapte „Vai”-uri pronunțate asupra lor (v. 13-36); și *c.* Lamentația mișcătoare a lui Isus asupra Ierusalimului nepocăit (v. 37-39).

În primul paragraf Isus spunea audienței Sale că acești experți în Lege și aderenții lor lasă de dorit în trei privințe: le lipsește sinceritatea, simpatia și umilința. Ei erau nesinceri, fiindcă puneau poveri grele pe umerii oamenilor, percepte după percepte, însă, când venea vorba de ei, nu erau dispuși să miște aceste poveri nici măcar cu un deget. Ei erau lipsiți de simpatie, fiindcă nu încercau să ușureze poverile oamenilor. Comparați 11:28-30. În final, ei erau fățarnici, lucru care reiese din maniera în care încercau să îi impresioneze pe oameni cu pietatea lor. Ei purtau cu ostentație acele articole ale ținutei lor – cutiuțele de rugăciune și ciucurii – pe care Domnul le-a prescris pentru a le aduce aminte oamenilor de Lege. Ei făceau ca aceste articole să devină și mai evidente prin lățirea panglicilor care țineau cutiuța și prin lungirea ciucurilor care atârnavă la cele patru colțuri ale mantiei lor. Le plăceau locurile de cinste la festivaluri și în sinagogi și doreau ca lumea să li se adreseze prin formula „învățătorule”. Isus i-a îndemnat pe cei care Îl urmau să dea dovadă de o atitudine opusă, aducându-le aminte că vanitatea este pedepsită, iar umilința răsplătită.

În al doilea paragraf Isus își pronunță cele șapte „vai”-uri peste farisei și cărturari. El îi denunță pentru că:

⁷⁶⁸ În acord cu A. T. Robinson (*Word Pictures*, vol. II, p. 192, 193), trebuie să se lase loc posibilității ca Isus să fi spus cuvinte similare (Deplângerea Ierusalimului) atât în săptămâna Patimilor (Matei 23:37-39), când a fost în Ierusalim, cât și mai devreme (Luca 13:34, 35), când era în Perea. Dacă aceste cuvinte au fost într-adevăr spuse cu două ocazii diferite, Luca 13:34, 35 este textul paralel al lui Matei 23:37-39 doar într-un sens modificat.

- F ariseii trântesc ușa Împărăției în nasul oamenilor (v. 13);
- A lterează caracterul prozelitilor după ce i-au câștigat prin mari eforturi de partea religiei iudaice (v. 15);
- R âstoarnă adevărul despre jurământ, ca și cum aurul Templului ar fi mult mai important decât Templul în sine, iar darul de pe altar mult mai valoros decât altarul, astfel încât jurământul făcut pe Templu și pe altar nu este unul care obligă (v. 16–22);
- I nversează valorile, ca și cum zeciuala din ierburile aromatice ar fi de o importanță mai mare decât practicarea dreptății, a îndurării și credincioșiei și strecurarea țânțarului ar fi obligatorie, chiar dacă ar însemna înghițirea cămilei (v. 23, 24);
- S e laudă cu ritualurile, ca și cum curățarea rituală a ceștii și a farfuriei ar fi de preferat practicării *a.* onestității manifestate la obținerea lucrurilor care intră în ele și *b.* înfrânării manifestate la consumarea conținutului lor (v. 25, 26);
- E xteriorizează religia, ca și cum aparențele ar fi o acoperire adecvată a înșelăciunii și violenței (v. 27, 28); și
- I au ca pe un lucru de la sine înțeles superioritatea lor morală, ca și cum ar fi mai buni decât strămoșii lor, care i-au ucis pe profeți (v. 29–32).

Din cauza tuturor acestor păcate judecata este pronunțată asupra lor (v. 33–36).

Cu o lamentare mișcătoare pentru Ierusalimul nepocăit, o revărsare de durere conținută în al treilea paragraf, Isus Își încheie acest ultim discurs *public*. Va mai exista un discurs (cap. 24, 25), însă acela va fi direcționat spre inimile și urechile ucenicilor și de aceea nu va fi unul public. Aici, în versetele 37–39, Isus exclamă: „Ierusalime, Ierusalime... de câte ori am vrut să strâng pe copiii tăi cum Își strânge găina puii sub aripi, și n-ai vrut!” El prezice că acest cămin al lor – orașul Ierusalim – va fi condamnat la pustiire și ruină și că după Săptămâna Patimilor ei nu Îl vor mai vedea până la revenirea Sa glorioasă despre care vor mărturisi, împreună cu toți ceilalți, fie cu bucurie (dacă sunt credincioși), fie cu tristețe (dacă sunt necredincioși), prin cuvintele „Binecuvântat este Cel ce vine în Numele Domnului!” Cf. Filipeni 2:10, 11; vezi și C.N.T. la acest pasaj.

1-3. Atunci Isus, pe când cuvânta gloatelor și ucenicilor Săi, a zis: „Cărturarii și Fariseii șed pe scaunul lui Moise. Deci toate lucrurile pe care vă spun ei să le păziți, păziți-le și faceți-le”. Observați că în 23:1 apare: „Isus . . . cuvânta”. 24:1 ne informează că după ce le-a vorbit mulțimilor, Isus a părăsit Templul. Nicăieri în cap. 23 nu întrerupe cineva cuvintele redade în versetele 2–39 din acest capitol. Deducția firească este că în capitolul 23 Matei prezintă un discurs legat și neîntrerupt al Domnului nostru. Mai pare sugerat și faptul că el a fost rostit în Templu. Vezi 21:23; 24:1. Între 21:23 și 24:1 nu există vreo dovadă a faptului că Isus ar fi părăsit Templul. Vezi și Marcu 12:35. De aceea, nici aici, ca în cazul discursurilor precedente, eu nu aprob teoria celor care susțin că acest capitol 23 este cel puțin până la un punct o compoziție a lui Matei.⁷⁶⁹ Eu cred că Isus spunea uneori predici sau cuvântări și că acest capitol 23 redă o asemenea cuvântare. Nu avem aici doar câteva „cuvântări ale lui Isus”, rostite de El în momente și locuri

⁷⁶⁹ Vezi H. N. Ridderbos, *op. cit.*, vol. II, p. 129.

diferite și adunate mai apoi și unificate de editor, adică, „Matei”. În mod cert, unele dintre rostirile din acest capitol au fost spuse și cu alte ocazii, așa cum indică Evanghelia după Luca; însă acest lucru nu anulează faptul că evanghelistul ne lasă impresia distinctă că Domnul a rostit cel puțin cele șase discursuri redată în capitolele 5-7, 10, 13, 18, 23 și 24, 25. Acest lucru nu infirmă faptul că discursul de față, în forma pe care o avem, a fost redat de Matei, care a fost martor la el, așa cum ni l-a transmis el, în armonie cu calitățile sale caracteristice personale. Însă el a scris sub influența Duhului Sfânt, astfel că ceea ce ne-a transmis este un material demn de încredere sub toate aspectele, adică, reproduce de la început la sfârșit sensul mesajului Domnului. Cf. 2 Petru 1:19-21.

„Isus ... cuvânta gloatelor și ucenicilor Săi”. Cât despre cărturari și farisei, atunci când apare vreo referire la ei (în v. 2-7), ea este tot timpul la persoana a III-a. Domnul Isus nu li se adresează deloc în mod direct în acest paragraf (2-12). Dacă în urma acestui fapt cineva va trage concluzia că ei nu mai sunt de față sau sunt prezenți doar în număr mic nu trebuie blamat pentru acest lucru. În tot cazul, se spune despre Isus că aici El nu li S-a adresat lor, ci pelerinilor veniți de Paște și Celor doisprezece.

Așa cum s-a arăta mai devreme, cărturarii erau prezentatorii și învățătorii recunoscuți ai Vechiului Testament. Fariseii susțineau că le urmează învățătura. Și cărturarii erau în general farisei, însă nu orice fariseu era și cărturar. Pentru slăbiciunile caracteristice ale cărturarilor și fariseilor vezi comentariul la 5:20; 7:28, 29; și 15:1, 2. Ostilitatea crescândă a cărturarilor și fariseilor față de Isus reiese din pasaje ca 9:3, 11, 34; 12:2, 14, 24; 15:1; 16:1; 19:3; 21:45, 46; 22:15. Ei considerau că Isus face parte din tagma lui Beelzebul, că este un hulitor, unul care înșela mulțimile și că nu trebuia să fie lăsat să trăiască.

Din cauza acestei situații poate părea oarecum ciudat faptul că Isus le spunea acum mulțimilor adunate și ucenicilor că ei ar trebui să facă ceea ce le spun cărturarii și fariseii. Soluția propusă, anume că aici trebuie să se facă o distincție puternică între *învățătură* și *vorbe*, ca și cum Isus ar fi avut intenția să spună: „Faceți ceea ce fariseii și cărturarii *vă spun* să faceți, însă nu și ceea ce *vă învață* să faceți”, este prea subtilă pentru a fi satisfăcătoare. Cu toate acestea, următoarele lucruri ar trebui ținute minte:

a. Afirmația lui Isus nu trebuie interpretată în mod absolut, ca și cum toate preceptele fariseilor și cărturarilor ar trebui puse în practică. Dacă acesta ar fi fost sensul, Isus aici S-ar fi contrazis pe Sine. Vezi 5:21-48; 15:3-11.

b. Contextul aruncă lumină asupra sensului. Nu numai că fiecare sinagogă avea probabil un scaun special, numit „scaunul lui «Moise»”, pe care stătea cel mai faimos cărturar din orașul în care se afla ea,⁷⁷⁰ ci, într-un anumit sens, fariseii și cărturarii în ansamblu puteau fi reprezentați ca ocupând acel scaun. Era treaba lor, mai ales a cărturarilor, să-i învețe pe oameni voia lui Dumnezeu așa cum a fost ea revelată lui Moise. Deși acești oameni greșeau adesea, deși refuzau să vadă împlinirea profeției în Isus și, deși prin acceptarea „datinii bătrânilor” și chiar suplimentarea acestei mase de distincții subtile și reglementări împovărătoare ei îngropau adesea Legea lui Dumnezeu, rămâne cu toate acestea adevărat faptul că în unele privințe – spre deosebire de saducheii și irodiani – ei

⁷⁷⁰ Vezi E. L. Sukenik, *Ancient Synagogues in Palestine and Greece*, Londra, 1934, p. 57–61.

spuneau și învățau adevărul. Vezi comentariul la 3:7. Ei credeau, de exemplu, în decretul și providența divină, în responsabilitatea umană, în nemuirea sufletului, învierea trupului, existența îngerilor etc. Și concepțiile lor despre canoane erau mult mai biblice decât ale altora. De aceea, Isus a vrut să spună probabil că atunci când cărturarii și fariseii îl interpretau cu credincioșie pe „Moise”, instrucțiunile lor trebuiau ascultate.

c. Faptul că înainte ca Isus să pronunțe cele șapte „vai”-uri asupra oponentilor Săi înversunați care puneau la cale uciderea Sa El a spus ceva bun despre învățătura lor ar trebui să facă să crească reverența și dragostea noastră pentru El. De asemenea, ar trebui să se țină minte că nu toți cărturarii și fariseii îi erau ostili lui Isus. Simon L-a invitat la cină (Luca 7:36). Unii farisei L-au avertizat cu privire la pericolul pentru viața Sa (Luca 13:31). Învățătorul Legii la care se face referire în Matei 22:35 (cf. Marcu 12:32–34) a aprobat rezumatul făcut de Isus Legii și a fost lăudat de El. Vezi și Luca 10:25–28. După învierea lui Cristos, un alt fariseu foarte distins, Gamaliel (învățătorul lui Pavel) a împiedicat autoritățile evreiești să-și ducă la bun sfârșit planul de a-i măcelări pe apostoli (Fapte 5:33–40).

Deși acest lucru este adevărat, la fel este și faptul că în mare, cărturarii și fariseii erau dușmani ai lui Isus și posedau acele calități sinistre pentru care Isus e pe cale să îi condamne. Isus a denunțat aici mai mult conduita lor decât învățătura, atunci când a continuat: . . . **dar după faptele lor să nu faceți. Căci ei zic, dar nu fac.** Cf. 7:21–23. Acest lucru este explicat mai ales în versetele 4 și 23.

4. Ei leagă sarcini grele și cu anevoie de purtat, și le pun pe umerii oamenilor, dar ei nici cu degetul nu vor să le miște. Isus a făcut deja referire la aceste poveri grele, deși indirect (11:28–30). Vezi și Fapte 15:10, 28. Ele constau din multele reglementări prin care rabinii din vechime și cărturarii și fariseii de după ei, au îngropat Legea lui Dumnezeu și i-au privat pe oameni de pacea și libertatea minții lor; spunând de exemplu, că culesul câtorva spice răzlețe era secerat, așa că era interzis într-o zi de Sabat (12:1, 2); că (conform părerii cărturarilor și fariseilor mai stricți) vindecarea unei persoane de Sabat era greșită dacă viața ei nu era într-un pericol iminent (12:9-14); și că ritualul spălării mâinilor la fiecare masă era o cerință strictă pentru toată lumea (15:1, 2). Cf. Ioan 5:9, 10, 16, 18; 9:14, 16. Cea mai grea povară dintre toate era frica, pe care acești conducători o încurajau, anume că omul nu poate fi mântuit dacă faptele lui bune nu cântăresc mai greu decât cele rele. Isus arată că, în ceea ce îi privea pe ei, acești cărturari și farisei deveniseră experți în evitarea poverilor. S-a arătat deja că ei obișnuiau să le arate uneori altora cum să scape de anumite obligații, chiar dacă ele erau stipulate de însăși Legea lui Dumnezeu (15:3–6). De aceea, putem fi siguri că ceea ce ei făceau uneori pentru alții erau și mai încântați să facă pentru sine. Este rezonabil să se presupună că oamenii care lasă „nefăcute cele mai însemnate lucruri *din Lege*” (v. 23) ar îngădui să fie tot timpul apăsați de propriile lor *reguli* împovărătoare”⁷⁷¹

⁷⁷¹ Mai există și o altă interpretare a acestui verset, conform căreia cărturarii și fariseii, după ce au pus poveri grele pe umerii oamenilor, nu au fost dispuși să ajusteze aceste poveri. Vezi R. V. G. Tasker, *op. cit.*, p. 219. Cu toate acestea, mie mi se pare că poziția foarte proeminentă și înaintată a lui *aiuroi*, accentuând contrastul dintre oamenii împovărați, pe de o parte, și cărturarii și fariseii *însși*, pe de alta, favorizează interpretarea de mai sus. La fel probabil și v. 3. „Ei zic dar nu *fac*”. Cât despre expresia

În versetul 4 Isus a descris lipsa sincerității sau a consecvenței care îi caracteriza pe cărturari și pe farisei, cât și lipsa empatiei la ei. Apoi, de asemenea, lor le lipsea și umilința: 5-7. Toate faptele lor le fac pentru ca să fie văzuți de oameni. Astfel, își fac filacteriile late, își fac poalele veșmintelor cu ciucuri lungi; umblă după locurile dintâi la oșpețe și după scaunele dintâi în sinagogi; le place să le facă oamenii plecăciuni prin piețe, și să le zică: „Rabi! Rabi!” Pentru expresia „pentru ca să fie văzuți de oameni” vezi comentariul la 6:1. Acum se dau exemple referitoare la felul în care ei încercau să culeagă laude. Exemplele următoare sunt în plus pe lângă cele deja oferite în 6:2-18.

a. Ei și-au mărit filacteriile. Prin „filacterii” sunt descrise acele casete, cutiute sau capsule de piele în care se puneau pasaje copiate din Lege: Exod 13:3-10, 11-16 (care descriau faptele glorioase ale lui Dumnezeu prin care l-a eliberat pe Israel din robia egipteană și a instituit Paștele); Deuteronom 6:4-9 („Ascultă Israele! Domnul, Dumnezeul nostru, este singurul Domn. Să iubești pe Domnul, Dumnezeul tău, cu toată inima ta, ... ”); și Deuteronom 11:13-21 (cum îi va răsplăti Iehova pe cei care ascultă de Legea Sa și cum trebuie învățați copiii despre căile Lui: „Să învățați pe copiii voștri în ele, și să le vorbești despre ele când vei fi acasă ...”). Una dintre aceste capsule era fixată pe frunte, cealaltă pe brațul stâng (lângă inimă!), în timpul rugăciunii. Aceasta a rămas în continuare practica membrilor comunității evreiești ortodoxe. Ea este bazată pe Exod 13:9, 16; Deuteronom 11:18. Prin urmare, aceste filacterii le aduceau aminte evreilor că trebuie să împlinească Legea Domnului, adică, adică să asculte de ea din recunoștință pentru faptele Sale minunate făcute în beneficiul poporului Său. Așa cum se întâmplă cu multe dintre aceste lucruri menite să aducă aminte de ceva, printre superstițioși ele degenerază în farmece care îl protejează pe purtător împotriva relelor și a pericolelor, mai ales împotriva demonilor.

Ce spune versetul 5 este că fariseii și cărturarii obișnuiau să-și lățească panglicile cu care erau prinse aceste filacterii pe frunte și de brațul stâng. Acest lucru îi făcea să stea în picioare în sinagogă, așa că toată lumea putea vedea ce oameni evlavioși erau ei și cu câtă strictețe țineau Legea!

b. Ei și-au mărit sau lungit și ciucurii de la haină – vezi cele referitoare la 9:21 – și tot din același motiv, anume, acela de a face mai evidente aceste lucruri care aminteau de Legea lui Dumnezeu, pentru ca ceilalți, văzându-i astfel îmbrăcați, să îi cinstească pentru devotamentul lor uimitor și pentru pietatea lor cerească.

c. Ei iubeau locurile de cinste de la banchete și scaunele din față din sinagogi. Vanitatea și ostentația merg mână în mână. Isus a rostit un avertisment împotriva păcatului de a căuta cele mai bune locuri la mese sau la reuniuni (Luca 14:8). Iacov a condamnat păcatul de a-i pune să șadă pe cei bogați în locurile de cinste din adunare, în timp ce săracul este lăsat fără loc sau să stea pe jos la picioarele cuiva (2:2, 3). Cele mai bune locuri din sinagogi erau cele din fața platformei pe care stătea în picioare cel care conducea rugăciunea sau citea Scriptura. Cel care stătea în acest loc avea dublul

„nici cu degetul nu vor să le miște”, ea nu înseamnă neapărat „pentru a le ajusta”, ci poate indica „pentru a le pune pe umerii lor”.

avantaj de a sta lângă cel care conducea închinarea și de a sta totodată față în față cu congregația și a-i putea vedea pe toți. În plus, simpla poftire a cuiva ca să stea pe acest scaun era privită ca un semn al prețurii.

d. Lor le plăcea să fie salutați în piețe. Deși cuvântul din original poate indica un salut prietenos, sau niște urări așternute în scris (1 Corinteni 16:21; Coloseni 4:18; 2 Tesaloniceni 3:17), el are aici o conotație mult mai deosebită, așa cum indică contextul imediat. Ceea ce își doreau mereu cei muștrați aici nu era numai o manifestare a prieteniei, ci mai degrabă o demonstrație de respect, o recunoaștere publică a proeminenței lor: ei voiau ca lumea să li se adreseze prin formula „rabi”, un cuvânt derivat din ebraică și însemnând literal „domnul meu”, însă folosit pentru a le vorbi celor care au dobândit o bună reputație ca învățători ai Legii lui Dumnezeu. Cărturarii și fariseii pe care îi avea Isus în minte erau înfometați și însetați după asemenea onoruri.

În contrast cu acest viciu al îngâmării, atât de specific multor farisei sau cărturari, Isus recomandă virtutea umilinței: 8-10. **Voi să nu vă numiți Rabi! Fiindcă Unul singur este Învățătorul vostru: Cristos, și voi toți sunteți frați. Și „Tată” să nu numiți pe nimeni pe pământ; pentru că Unul singur este Tatăl vostru: Acela care este în ceruri. Să nu vă numiți „Dascăli”; căci Unul singur este Dascălul vostru: Cristosul.** Cei care cred că Isus condamnă aici ideea apostolatului greșesc în mod evident. Oare nu tocmai Învățătorul însuși a instituit această funcție? Vezi 10:1, 5, 40; 18:18; Ioan 20:21-23. Cf. Fapte 1:15-26; 6:1-6; 13:1-3; 14:23; 20:28; Romani 1:1; 1 Corinteni 1:1; 9:1, 2; 2 Corinteni 1:1; 12:12; Galateni 1:1; Filimon 8, 9. Având în vedere atât contextul precedent, cât și pe cel următor, este justificată afirmația că ceea ce condamnă aici Isus este tângirea după rang și după o recunoaștere specială superioară celei de care au parte ceilalți. El declară că numai El este Învățătorul lor. Numai „Tatăl ceresc” este Tatăl lor; numai Cristos este Conducătorul lor. Firește că nu este un lucru greșit ca cineva să se adreseze părintelui său prin formula „tată”. Însă aici în 23:9 Isus nu vorbește despre un tată fizic sau pământesc, ci despre un părinte spiritual.

Avertismentul era necesar. Probabil că mulți evrei îl invidiau pe cel numit „rabi” (tradus nu foarte strict, „învățător”); sau, pe acel membru al Sanhedrinului căruia i se spunea „tată/părinte” (Fapte 7:2); sau pe cel care, după plecarea sa de pe pământ și lăsarea în urmă a unei amintiri ilustre, era pomenit cu ajutorul aceluiași titlu (Romani 4:12; 1 Corinteni 10:1; Iacov 2:21). Epitetul „conducător” sau „călăuză”, atribuit poate – acest lucru nu e sigur – unui învățător iubit și foarte respectat, suna de-a dreptul seducător. Așa că Isus spune aici că atenția celor care îl urmează nu trebuie să fie fixată asupra titlurilor și distincțiilor umane, ci asupra lui Dumnezeu în Cristos, vrednic de toată reverența, lauda și onoarea.

Cu toate acestea, e posibil să se ridice obiecția că Pavel se numește pe sine indirect „tatăl” corintenilor și al lui Timotei, și chiar „mama” galatenilor (în 1 Corinteni 4:15; 1 Timotei 1:2, și Galateni 4:19). Cu toate acestea, a spune un lucru este una; iar a tângi după distincții și onoruri mai presus de ale celorlalți și fără legătură cu gloria cuvenită lui Cristos este ceva diferit. Isus o condamnă pe aceasta din urmă. Reiese clar din contextul Epistolei către corinteni că Pavel i-a născut „în Isus Cristos” pe corinteni prin

Evangelhie. Și tot într-un sens secundar se numea el pe sine și tatăl lui Timotei. El îl numește pe Timotei „adevăratul meu copil în credință” și, conform învățaturii lui Pavel, credința este darul lui Dumnezeu (Efeseni 2:8). Așa cum arată foarte clar contextul (vezi 1 Timotei 1:12), Pavel îi mulțumește lui Isus Cristos că i-a permis să fie folositor. În cele din urmă, nici în pasajul din Galateni accentul nu cade pe Pavel, ci pe Cristos: „Copilașii mei, pentru care iarăși simt durerile nașterii, până ce va lua Cristos chip în voi”. De aceea, în aceste pasaje nu este nimic care ar putea intra în conflict cu Matei 23:8–10.

Cât despre cei care îl urmează pe Cristos și relațiile dintre ei, toți sunt „frați” (23:8b), membri ai aceleiași familii spirituale. Vezi C.N.T. la Efeseni 3:14, 15. De aceea, nimeni nu are dreptul de a-i privi de sus pe ceilalți. Să ne aducem aminte de Filipeni 2:3! Este condamnat aici spiritul fariseilor, care se considerau mult mai vrednici de respect și cinste decât mulțimile ignorante, „norodul care nu cunoaște Legea” (Ioan 7:49).

Isus continuă în aceeași notă: **11. Cel mai mare dintre voi să fie slujitorul vostru**, repetând în esență cuvintele din 20:26, 27 (vezi cele referitoare la acel pasaj). **12. Oricine se va înălța, va fi smerit; și oricine va fi smerit, va fi înălțat.** Cu niște diferențe minore, acest proverb apare în Scriptură din nou și din nou (Iov 22:29; Proverbe 29:23; Luca 14:11; 18:14; Iacov 4:6; 1 Petru 5:5). Cât despre ambiția egoistă și vanitate, „Mândria merge înaintea pieirii, și trufia merge înainte căderii” (Proverbe 16:18). Nu a fost aceasta oare experiența lui Sanherib (2 Cronici 32:14, 21), a lui Nebucadnețar (Daniel 4:30-33) și a lui Irod Agripa I (Fapte 12:21-23)? Pe de altă parte, în ce privește umilința, Dumnezeu însuși promite că va locui cu omul „zdrobit și smerit” (Isaia 57:15). Ce înălțare glorioasă și-ar mai putea dori cineva? Exemple: centurionul lăudat (Matei 8:8, 10, 13), femeia sirofeniciană umilă (15:27, 28) și vameșul pocăit (Luca 18:13, 14). Isus Cristos însuși este atât cauza umilinței ucenicilor Săi (Filipeni 1:6; 4:13, 19), cât și exemplul lor de umilință și slujire benevolă (Matei 20:25-28; Luca 22:27; Ioan 13:1-15; Filipeni 2:5-8). Pasajul de față (Matei 23:11, 12) ar trebui comparat cu alte învățături similare din această Evangelhie. Pe lângă 20:26, 27 (deja menționat), vezi și 5:5; 11:29; 12:18-21; 18:1-4; 19:14. Cf. Luca 22:27; Ioan 13.1-15; Filipeni 2:5-8; Iacov 4:6, 10; 1 Petru 5:5. Când toate aceste pasaje sunt studiate, devine clar faptul că fără umilință nu există mântuire și nici viață spre slava lui Dumnezeu. Învățătura lui Cristos despre umilință este unul dintre cele mai importante și mai des întâlnite subiecte din întregul Nou Testament. Putem spune fără teama de a fi contraziși cu succes că încrederea umilă în Dumnezeu și zelul motivat de recunoștință pentru a face voia Sa sunt accentuate în întreaga Scriptură. „Unde este dar pricina de laudă? S-a dus”. (Romani 3:27).

Aici încep Cele șapte „Vai”-uri. De ce le-a spus Cristos? Probabil pentru că sufletul lui a fost adânc tulburat de nepocăința multora dintre cărturari și farisei, și aceasta în ciuda tuturor dovezilor pe care le-a oferit El despre împlinirea profeției mesianice în El. De asemenea, pentru că a știut că ei au atât de mulți simpatizanți printre oameni. Inima și mintea Lui erau pline de durere când se gândea la acest lucru. El știa că demascarea oponenților Săi era în interesul oamenilor. Să mai adăugăm un fapt: acesta avea să fie ultimul discurs public al lui Cristos și de aceea ultima Lui oportunitate de a-i avertiza pe

oameni împotriva acestor dușmani ai adevărului. Așa că dorea să se folosească cât se poate de bine de ea.

Cât despre natura acestor „Vai”-uri, ele trebuie privite ca niște denunțuri. Nici o descriere mai blândă nu reușește să facă dreptate exclamațiilor „fățarnici!” (de șase ori) și „călăuze oarbe!” (o dată) și unor pasaje ca versetele 15, 17, 28, 33 și 35. Însă ele sunt și expresii ale durerii, așa cum indică foarte clar continuarea (v. 37–39). Aceste două definiții – denunț și expresie a durerii – nu se contrazic neapărat pe sine. Vezi 1 Samuel 3:15-18; 15:13-31; 2 Samuel 12:7-13.

Cele șapte „vai”-uri le sunt adresate „cărturarilor și fariseilor”. Înseamnă oare acest lucru neapărat că acești oameni erau de față? Cum răspund comentatorii la această întrebare? *a.* Unii o evită complet; *b.* după părerea lui H. A. W. Meyer, ei sunt de față însă rămân în fundal; *c.* după părerea lui R. C. H. Lenski, ei sunt de față, și Isus le aruncă în față acuzațiile Sale înfricoșătoare; și *d.* conform părerii lui F. W. Grosheide, ei nu mai sunt de față, așa că cele șapte exclamații trebuie considerate o figură de vorbire sau așa cum le-au descris alții, „un apostrof retoric”.

Poate că este imposibil să se ajungă la o concluzie certă. Motivele pentru care eu înclin spre poziția lui Grosheide sunt următoarele: *a.* Se spune în mod clar că fariseii au fost de față la incidentul relatat în 22:34–40; la fel și imediat după aceea (22:41-46); însă în cap. 23 nu mai este menționată nicăieri prezența lor; *b.* 23:1 afirmă că discursul lui Cristos a fost rostit înaintea unei audiențe constând din „mulțimi și ucenicii Lui”; *c.* de-a lungul primelor douăsprezece versete cărturarii și fariseii sunt menționați la persoana a III-a plural, ca și cum ei nu ar fi fost de față; brusca lor reapariție în versetul 13, fără să se spună un cuvânt despre acest lucru, ar fi fost ciudată; *d.* figura de vorbire numită *apostrof* (*întoarcerea de la audiență* – aici de la oameni în general și ucenici – pentru a vorbi unei persoane sau unor persoane, unui lucru sau unor lucruri, unor vii sau unor morți, care nu sunt de față) nu este rară, ci apare foarte des în scrierile profeților evrei, mintea orientală fiind „predispusă în mod deosebit la a exprima gânduri și sentimente în acest stil emoțional”;⁷⁷² și *e.* nu este oare chiar și lamentarea lui Cristos asupra Ierusalimului impenitent, de la sfârșitul acestui capitol (v. 37–39), în genul unui apostrof?

În șase dintre aceste șapte exclamații Isus îi numește pe cărturari și farisei „fățarnici”. Imediat după aceea (v. 33), El le spune „șerpi . . . pui de năpârci”, ceea ce în ultimă instanță nu diferă prea mult de „fățarnici”. Pentru a determina ce s-a înțeles prin acest termen „fățarnici”, este bine să se treacă în revistă modul în care a fost folosit el în alte pasaje din Matei. Vrea oare să spună evanghelistul doar că dușmanii lui Cristos I se opuneau pentru că atât îi ducea capul? Sau dorește el să spună că ei l-au vorbit de rău dinadins și rău intenționat; adică, erau lipsiți de onestitate și se luptau cu convingerile lor lăuntrice? Modul în care este folosit cuvântul în 6:2, 5 favorizează acest al doilea sens, fiindcă în acest pasaj sunt descriși niște oameni care, în timp ce pretind că sunt generoși față de săraci și că Îl laudă pe Dumnezeu în rugăciunile lor, vor de fapt să dobândească onoruri pentru sine. Conform textului din 6:16, ei joacă teatru atunci când își

⁷⁷² Vezi M. S. Terry, *Biblical Hermeneutics*, Grand Rapids, fără dată, p. 252. Pentru dovadă vezi 2 Samuel 18:33; Isaia 14:12 și urm.; 22:1, 2; 23:1 și urm.; Matei 11:20-24; Apocalipsa 18:10, 14, 20.

desfigurează în mod artificial fețele când postesc pentru a părea căiți de păcatele lor, în timp ce umblă numai după laudele oamenilor. În 15:7, 8 ei Îl onorează pe Dumnezeu cu buzele lor, în timp ce inimile lor sunt departe de El. În 22:18 sunt numiți ipocriți pentru că Îl fletează pe Isus în timp ce scopul lor adevărat este să-L prindă în capcană, pentru ca să se poată formula împotriva Lui o acuzație oficială. În cele din urmă, „robul” menționat în 24:51 nu i-a spus în nici un caz stăpânului său că în absența acestuia el avea de gând să se îmbete și să-i bată pe tovarășii lui. Ni se spune că soarta lui va fi cea a „fățarnicilor”. De aceea, singura concluzie la care putem ajunge este că și aici în capitolul 23 ipocritul este omul care pretinde că este mai bun decât e de fapt. El este *un prefăcut, un înșelător, un mincinos, un lup în haine de oaie și un șarpe în iarbă*.

În prima dintre cele șapte exclamații Isus îi mustră pe cărturari și pe farisei pentru că, deși pretind că deschid uși, ei le trântesc de fapt în nas ușa Împărăției celor care vor să intre: **13. Vai de voi, cărturari și Farisei fățarnici! Pentru că voi închideți oamenilor Împărăția cerurilor: nici voi nu intrați în ea, și nici pe cei ce vor să intre, nu-i lăsați să intre.** Pentru sensul conceptului de „Împărăție a lui Dumnezeu” vezi comentariul la 4:23; 13:43. În cazul de față, ca adesea, este poate cel mai bine să nu se definească într-un mod prea îngust acest concept. El poate fi descris aici ca domnia lui Dumnezeu în Cristos care începe pe pământ în inimile și viețile omenești și atinge perfecțiunea în viața veșnică.

Denunțul vede problema intrării în Împărăție sub aspectul responsabilității umane. De aceea, ar fi greșit să se tragă concluzia că Isus spune că fariseii și cărturarii sunt mai puternici decât Dumnezeu, adică, ei sunt în stare să zădărnicească planul lui Dumnezeu. Ceea ce se dorește să se spună este probabil următorul lucru, că acești conducători, pe lângă faptul că ei înșiși nu intră în Împărăție pentru că nu-L acceptă pe Isus ca Domnul și Mântuitorul lor, exercită o influență sinistă asupra oamenilor, având ca rezultat respingerea lui Cristos, în sensul din Ioan 6:66. Ei sunt niște înșelători, adevărați urmași ai lui Satan (Geneza 3:1, 4, 5). Ei sunt niște profeți falși. Cf. Numeri 15:1, 2; 2 Cronici 18:15; Apocalipsa 2:14, 15, 20.

Ei și-au împlinit scopul prin a I se opune lui Cristos, astfel că cei care își permiteau să se lase influențați de ei ajungeau la concluzia că și ei trebuie să I se opună. În mod specific, fariseii și cărturarii I s-au împotrivit lui Isus prin *a. învățătura lor*, adică prin proclamarea dreptății căpătate prin fapte. Să ne gândim la multele lor reguli și reglementări care erau complet opuse doctrinei harului și libertății în Cristos. Printr-o asemenea învățătură ei au luat de la oameni „cheia cunoștinței” (Luca 11:52; cf. Osea 4:6). Ei I s-au împotrivit lui Isus și prin *b. comportamentul lor*. Efectul pe care l-a avut acesta asupra celor care se asociau cu ei este descris în 1 Corinteni 15:33.

În a doua exclamație Isus Își mustră oponentii pentru că ei le fac mai mult rău decât bine celor pe care îi convertesc dintre păgâni. 15.⁷³ **Vai de voi, cărturari și Farisei fățarnici! Pentru că voi înconjurați marea și pământul ca să faceți un tovarăș de credință; și, după ce a ajuns tovarăș de credință, faceți din el un fiu al gheenei, de două**

⁷³ V. 14. despre mâncatul „caselor văduvelor în timp ce, de ochii lumii, fac rugăciuni lungi” nu are suficient sprijin textual. El este probabil o adăugire a unui text luat din Marcu 12:40. Cf. Luca 20:47.

ori mai rău decât sunteți voi înșivă. Anii în care a avut loc întruparea și lucrarea pământească a lui Cristos erau marcați mai cu seamă de activitatea misionară a evreilor.⁷⁷⁴ Acest lucru nu este ciudat. De fapt, religia iudaică, în contrast cu tot restul cultelor păgâne, nu a fost niciodată exclusivistă. Pasajele următoare dovedesc că de la început a fost voia lui Dumnezeu ca străinii să aibă o parte din binecuvântările mântuirii: Geneza 22:18; Exod 12:49; Levitic 19:34; 1 Împărați 8:41-43; Ezra 6:21; Psalmul 72:8-17; 87; Isaia 54:2, 3; 56:3-8; 60:1-3; Ieremia 39:15-18; Ioel 2:28-32; Amos 9:11, 12; Zaharia 8:23; Maleahi 1:11. Este adevărat că profetul Iona nu avea deloc o mentalitate de misionar. Însă pentru acest lucru Dumnezeu l-a mustrat și l-a pedepsit (Iona 4).

În contrast cu idolatria și imoralitatea păgână, această activitate de răspândire a religiei singurului Dumnezeu adevărat printre cei care trăiau în întuneric a fost o mare binecuvântare. Mai mult, prin intermediul sinagogii deschise, prin traducerea Vechiului Testament ebraic în greacă – ne gândim acum în special la traducerea Septuaginta (LXX) –, prin viața și obiceiurile evreilor evlavioși, cântările lor, mărturiile lor etc., neamurile au fost binecuvântate din belșug, așa că mulți păgâni s-au întors de la superstițiile și practicile lor rele și au început să frecventeze sinagoga. În perioada apostolică, această ocazie de a întâlni și a le vorbi unor oameni de origine păgână care *au ajuns* printr-o asemenea activitate misionară la închinarea înaintea lui Iehova și se numeau de aceea prozeliți (vezi pasajul de față; de asemenea Fapte 2:10; 6:5; 13:43), a devenit un avantaj pentru răspândirea vestii bune a mântuirii în Cristos.

Totuși, trebuie să fim foarte atenți atunci când folosim conceptul de „prozeliți”. Acești oameni nu aparțineau toți aceleiași categorii. Ei nu acceptau cu toții religia iudaică „de la un capăt la altul”. Unii sunt numiți „temători de Dumnezeu” (Fapte 16:14; 18:7) sau doar „închinători”, persoane evlavioase (Fapte 13:50; 17:4, 17). Ei fac parte din categoria celor care au renunțat la practicile lor păgâne și au devenit suficient de interesați de religia evreilor pentru a frecventa sinagoga. Mai ales din rândul unor asemenea „prozeliți de la poartă” proveneau mulți (de exemplu, Lidia) care au fost atinși de Evanghelie și s-au întors la Cristos. Însă alții au mers mult mai departe în renunțarea la păgânism și adoptarea religiei evreilor. Deși le era imposibil să devină evrei *prin rasă*, ei au devenit evrei *prin religie*; de fapt, într-o asemenea măsură încât prin botez și aducerea unei jertfe – și în cazul bărbaților și prin circumcizie – și prin promisiunea de a se supune tuturor poruncilor, chiar și regulilor rabinice, ei erau primiți în comunitatea evreiască în calitate de „prozeliți ai dreptății”, „bărbați și femei noi”. Li se dădeau chiar și nume noi.

Acum putem fi siguri că atunci când Matei 23:15 ne spune că fariseii și cărturarii „înconjoară marea și pământul ca să facă un tovarăș de credință” textul face referire la acest din urmă gen de prozeliți. Scopul fariseilor nu era numai să preschimbe un păgân într-un evreu; nu, el trebuia să devină un fariseu ostentativ, legalist, ritualist și chițibușar, unul plin de un zel fanatic pentru religia sa nouă bazată pe mântuirea prin

⁷⁷⁴ Vezi G. F. Moore, *Judaism in the First Five Centuries of the Christian Era*, Cambridge, 1927–1930, vol. I, p. 323–353. Cf. L. Finkelstein, *The Jews, Their History, Culture and Religion*, două volume, New York, 1949, vol. I, p. 76, 77, 104.

fapte. Așa cum sugerează Isus, curând acest proaspăt convertit îi va depăși chiar pe farisei în bigotism, fiindcă este un fapt cunoscut acela că cei proaspăt convertiți se întrec pe sine în fanatismul lor pentru noua lor religie.⁷⁷⁵ Acest lucru explică de ce poate să spună Isus „și, după ce a ajuns tovarăș de credință, faceți din el un fiu al gheenei, de două ori mai rău decât sunteți voi înșivă”. Un „fiu al gheenei” este în limbaj tipic evreiesc „o persoană aparținând iadului, fiind vrednică de el și care se îndreaptă spre acest loc”. „Când Isus a văzut printre farisei înlăturarea suveranității lui Dumnezeu și întronarea unei dreptăți făurite de om, El, ca Rob ascultător al lui Dumnezeu, nu a putut să facă altceva decât să constate cu corectitudine ce își făceau ei lor și ce le făceau convertiților lor dintre neamuri”.⁷⁷⁶

În a treia Sa exclamație Isus a arătat cum conducătorii religioși ai evreilor întorc cu susul în jos adevărul despre jurământ: 16-22. **Vai de voi, povățuitori orbi, care ziceți: „Dacă jură cineva pe Templu, nu este nimic; dar dacă jură pe aurul Templului este legat de jurământul lui”. Nebuni și orbi! Care este mai mare: aurul sau Templul, care sfințește aurul? „Dacă jură cineva pe altar nu este nimic”, „dar dacă jură pe darul de pe altar, este legat de jurământul lui”. Nebuni și orbi! Care este mai mare: darul sau altarul care sfințește darul? Deci, cine jură pe altar, jură pe el și pe tot ce este deasupra lui; cine jură pe Templu, jură pe el și pe Cel ce locuiește în el; și cine jură pe cer, jură pe scaunul de domnie al lui Dumnezeu și pe Cel ce șade pe el.** După exegeza mai degrabă amănunțită a lui 5:33-37, ar fi inutil să se spună prea multe despre textul paralel cu el de aici din 23:16-22. Principala implicație a ambelor pasaje este aceeași: „Să locuiască adevărul în inimă și în viață. Atunci vor dispărea jurămintele mincinoase”. Ambele pasaje pun de asemenea accent pe faptul că până și jurămintele făcute pe cer, pământ, Ierusalim, capul cuiva (cap. 5) sau pe Templu și altar (cap. 23) trebuie respectate. În fond, orice jurământ este unul făcut „pe Dumnezeu” și de aceea trebuie respectat.

Paragraful de față (23:16-22), spre deosebire de cel din cap. 5, arată cât de stupid și absurd este să se spună că un jurământ făcut pe sanctuar (*interiorul Templului*, constând din „locul sfânt” și din „sfânta sfintelor”) nu înseamnă nimic, însă un jurământ făcut pe aurul din sanctuar trebuie respectat; unul făcut pe altar nu este valabil; însă unul făcut pe darul de pe altar este. În mod natural, lucrul mai important, în cazul de față sanctuarul și altarul, este cel care îl sfințește pe cel mai puțin important; adică, aurul din sanctuar și darul de pe altar; întocmai cum, de exemplu, „funcția” de președinte al Statelor Unite este mai mare decât persoana care o ocupă într-un moment particular al istoriei. Însă, indiferent dacă cineva jură pe sanctuar, pe aurul lui; pe altar, pe darul de pe el; pe cer, sau pe tronul lui Dumnezeu, jură în fond „pe Dumnezeu” care deține și controlează toate aceste lucruri.

Prin urmare, paragraful de față accentuează faptul că fariseii și cărturarii, *inversând* adevăruri palpabile, ca și cum aurul ar fi mai important decât Templul; darul decât altarul, în așa fel încât jurămintele făcute pe acestea din urmă sunt considerate lipsite de

⁷⁷⁵ Eu sunt de acord în această privință cu Tasker, *op. cit.*, p. 220.

⁷⁷⁶ R. R. De Ridder, *The dispersion of the people of God*, disertație de doctorat supusă atenției Universității Libere din Amsterdam și publicată la Kampen, în 1971. Citatul este de la p. 121, 122.

valabilitate, se dovedesc a fi orbi și nechibzuiți, niște călăuze care pun viețile oamenilor în pericol, de aceea nu trebuie să fie urmați și nu trebuie să li se acorde încredere.⁷⁷⁷

În a patra exclamație a Sa, Isus revine la cuvintele introductive din prima și a doua. El îi acuză pe cărturari și farisei că au inversat valorile, ca și cum aducerea ca zeciuială a unor mici ierburi aromatice ar avea o importanță mai mare decât respectarea cerințelor „mai grele” (literal) ale Legii: 23, 24. **Vai de voi, cărturari și Farisei fățarnici! Pentru că voi dați zeciuială din izmă, din mărar și din chimen, și lăsați nefăcute cele mai însemnate lucruri din Lege: dreptatea, mila și credincioșia...** Pe de o parte, acești oameni respectau cu strictețe porunca de a da zeciuială. De fapt, așa cum se întâmpla adesea în ce-i privea, ei exagerau chiar, dându-I Domnului a zecea parte chiar și din micile plante aromatice pe care le creșteau în grădină și cerându-le și discipolilor lor să facă la fel. Așa cum vedeau ei lucrurile trebuia ca, menta cea „cu miros dulce”, binecunoscutul mărar și micuțele semințe de chimen (sau chimion), toate trei fiind folosite pentru a da gust mâncării,⁷⁷⁸ să contribuie și ele la zeciuială! Acum, în Legea lui Moise nu se spune nici un cuvânt despre o zeciuială dată din aceste plante. Totuși, dacă cineva le-ar fi adus aminte acestor scribi și tovarășilor lor de acest fapt, ei ar fi răspuns mediat: „Dar nu cere Legea în mod categoric să se dea zeciuială din toate roadele semințelor?” După mintea unui cărturar sau a unui fariseu acest lucru ar fi constituit un argument cu neputință de respins în favoarea poziției lor. Cu toate acestea, o examinare atentă a *contextului* arată că ceea ce voia să spună de fapt Legea – sau cel puțin să accentueze – era că, în ce privește roadele pământului, trebuia să se dea zeciuială din cele trei „mari” recolte, anume, din cea de grâu, de struguri și de măsline. Cărturarii și fariseii aveau obiceiul să extindă și să lărgască în mod nejustificat Legea. Nu au făcut ei la fel și în cazul postului, al spălării mâinilor și al respectării sabatului etc.?

Cu toate acestea, ei comiteau și un păcat mult mai mare: insistența lor inflexibilă în favoarea zeciuiei date din mentă, mărar și chimen era cuplată cu neglijarea cerințelor mult mai importante ale Legii, anume, a dreptății, îndurării și credincioșiei. Ei accentuau regulile omenesti în defavoarea poruncilor divine! Acestea sunt lucrurile pe care cade întregul accent de aici din versetele 23, 24.

Cât despre triada „dreptate, îndurare, credincioșie” ar fi greu de găsit un comentariu mai potrivit decât cel oferit în Mica 6:8: „Ți s-a arătat, omule, ce este bine și ce alta cere Domnul de la tine, decât să faci dreptate, să iubești mila și să umbli smerit cu Dumnezeuul tău?” Noi vedem imediat că, interpretată astfel, combinația dintre *dreptate*

⁷⁷⁷ Nu este justificat probabil să se facă o distincție puternică (vezi Lenski, *op. cit.*, p. 883) între participiul aorist *ἀγιάσας* din v. 17 și participiul prezent *ἀγιάζον* din v. 19, ca și cum Isus ar fi dorit să facă o deosebire temporală între decorațiunile de aur care erau asociate cu sanctuarul de la bun început, pe de o parte, și darul primit tocmai atunci, pe de altă parte, adică, de câte ori îl punea preotul pe altar. Acest lucru presupune că noi știm ce fel de aur se are în vedere. Însă acesta este exact lucrul pe care nu-l știm. Este vorba oare de decorațiunile de aur, de ustensilele de aur, de monedele de aur sau de alte daruri sau jertfe din aur? Nu știm. Poate că este cel mai bine să-l privim pe *ἀγιάσας* ca pe un aorist atemporal și să îl tratăm pe *δοῦσας* din v. 20–22 într-un mod similar.

⁷⁷⁸ Și ca medicamente sau ca ingrediente ale unor leacuri; vezi articolele despre *mentă, mărar și chimen* din H. N. și A. L. Moldenke, *Plants of the Bible*, Waltham, 1952; și în W. Walker, *All the Plants of the Bible*, New York, 1957.

și *milă* înseamnă exercitarea corectitudinii și a spiritului de întraajutorare manifestate față de aproapele. Acestea erau adesea exact opuse modului în care s-au comportat cărturarii și fariseii față de oamenii de rând din generația lor (vezi comentariul la v. 25), și lipseau și din Israelul din zilele lui Mica, așa cum reiese clar din Mica 2:2, 9; 3:2, 3. De aceea, noi nu ar trebui să întâmpinăm greutăți atunci când dorim să explicăm aceste concepte, văzute în lumina contextelor lor specifice. În zilele lui Mica, „controversa” Domnului era mai ales cu conducătorii: profeții, preoții și prinții. De aceea, Mica a denunțat idolatria și ritualismul gol. Și controversa lui Cristos este cu conducătorii, al căror ritualism gol îl condamnă și El. Mai există și următoarea asemănare dintre Mica 6:8 și Matei 23:23: este accentuată în ambele cazuri nu numai datoria omului față de aproapele său (pentru acest lucru vezi și Zaharia 7:8-10; Coloseni 3:12, 13), ci în același timp și obligațiile sale față de *Dumnezeu*: umblarea umilă cu El, credincioșia și loialitatea față de El. O asemenea *credincioșie* nu poate exista fără *credință* în Dumnezeu!

Isus adaugă: **pe acestea trebuia să le faceți, și pe acelea să nu le lăsați nefăcute.** Această adăugire a dus la interpretări contradictorii. Așa cum văd eu lucrurile, trebuie evitate două poziții extreme. Pe de o parte, noi nu ar trebui să interpretăm această propoziție în sensul că Isus aprobă în fond zeciuiala dată din mentă, mărar și chimen. Dacă El ar fi spus așa ceva, nu și-ar fi contrazis singur argumentul de mai înainte? În plus, paralelismul din versetul 24 arată că Domnul ridiculizează o asemenea scrupulozitate în oferirea zeciuielii și o compară cu strecuratul țânțarului și înghițirea cămilei! Pe de altă parte, mie mi se pare că nu este necesar să se tragă concluzia că din moment ce aceste cuvinte par a fi în dezacord cu doctrina lui Cristos despre libertate și cu întreaga Sa linie de argumentare împotriva cărturarilor și fariseilor, El nu putea să le fi spus; așa că, în consecință, ele trebuie privite ca o notă marginală care a fost inserată în text, fără nici o justificare, de către un cărturar legalist de mai târziu. Ceea ce a vrut probabil să spună Isus este următorul lucru: Pe acestea, adică poruncile lui Dumnezeu referitoare la zeciuială, ar fi trebuit să le respectați, fără să neglijați însă problemele mai importante ale Legii: „dreptatea, mila și credincioșia”. Atât timp cât ordonanțele ceremoniale instituite în mod divin nu au fost eliminate (Coloseni 2:14), adică, atât timp cât Isus nu a murit încă pe cruce, legea privitoare la zeciuială era încă în vigoare. Aici se face referire la Legea lui *Dumnezeu*, așa cum se găsește ea în Levitic 27:30-33; Deuteronom 14:22-29 (și în alte câteva locuri), nu extensiile pe care i le-au făcut oamenii. Firește că asemenea aplicări greșite total neîngăduite ale Legii nu au fost nicicând justificate.

Când se pune întrebarea: „Ce principii conține Noul Testament pentru a-l călăuzi pe credincios în problema contribuției sale financiare la cauzele Împărăției, la care se simte îndemnat din recunoștință, răspunsul ar trebui să fie următorul: *a.* el ar trebui să dea sistematic și proporționat cu abilitățile sale (1 Corinteni 16:2); și *b.* el ar trebui să dea cu generozitate și cu bucurie (2 Corinteni 9:7).

Isus adaugă: **Povățuitori orbi, care strecurați țânțarul și înghițiți cămila.** Acesta nu este un gând cu totul nou. Este pur și simplu un alt și foarte impresionant mod de a repeta același denunț și de a accentua același adevăr. Prin zeciuiala din mentă, mărar și

chimen și ignorarea dreptății, a milei și a credincioșiei, acești inamici ai lui Cristos strecurau ⁷⁷⁹ într-adevăr un țânțar (necurat, Levitic 11:42), în timp ce înghițeau o cămilă (și ea necurată, Levitic 11:4)! Este poate inutil să se adauge că acesta este un limbaj metaforic, figură de stil pe care Isus o folosește în repetate rânduri (vezi și 5:13, 29, 30, 39; 7:3-6; 8:22; 12:43-45; 18:8, 9; 21:21; etc.). Sensul lui este: ei nu dădeau importanță cerințelor cu adevărat importante ale Legii lui Dumnezeu, ci își cheltuiau toată energia și se concentrau numai asupra unor lucruri complet lipsite de importanță. Nu este de mirare că Isus își prefățează metafora prin a-i numi pe acești oameni „călăuze oarbe”. Să fii orb e destul de trist în sine; însă a mai servi și ca ghid în această stare este dezastruos pentru toți cei care își permit să se lase călăuziți de bunăvoie de asemenea oameni orbi.

A cincia exclamație este strâns legată de a patra. Ea nu începe prin fixarea atenției noastre asupra mâncării, ci mai degrabă asupra vaselor – cănilor și farfuriilor – în care sunt servite bucatele: 25, 26. **Vai de voi, cărturari și Farisei fățarnici! Pentru că voi curățiți partea de afară a paharului și a blidului, dar înăuntru sunt pline de răpire și necumpănare.** Pentru spălarea ceremonială a vaselor vezi comentariul la 15:1–20; de asemenea, C.N.T. la Ioan 4:9b și la Galateni 2:11–13. Vezi și ce se spune despre „datina bătrânilor” în legătură cu acest subiect (Marcu 7:4b). Reiese clar din întregul context că atunci când Isus vorbește despre „partea de afară a paharului și a blidului” El Se gândește la tot paharul și la tot blidul, separat de ceea ce este pus în el. Prin urmare, ceea ce spune Domnul este că oponenții Săi dau mai multă atenție ritualului purificării acestor vase decât *a.* provenienței lucrurilor care intră în ele și *b.* manierei în care este consumat conținutul. E posibil ca paharul și farfuria să fi fost curățate bine, însă dacă ceea ce conțin a fost obținut prin extorcere cum ar putea această preocupare față de o tradiție să îi ajute pe cărturari și pe farisei? Acești oameni erau niște *harpîi*, așa cum indică în mod clar textul grecesc original. Ei erau rapace, lacomi și avari. Fără îndoială că Isus a făcut referire la ceva foarte precis, deși nu este ușor să se determine la ce. Luca 16:14 ar putea să ne fie de vreun ajutor. Acest pasaj arată că acuzații nu erau *filantropi*, adică „iubitori de oameni” ci, scuzați cuvântul, *filarguri*, adică, „iubitori de bani”. Ei erau genul de persoane care „devorau casele văduvelor” (Marcu 12:40; Luca 20:47). Înseamnă oare acest lucru că ei le cereau văduvelor să contribuie mai mult decât ar fi fost rezonabil la fondurile aflate sub controlul lor și din care puteau lua? Să ne gândim numai la bătălia lui Luther împotriva indulgențelor și la o lectură și mai potrivită aici, la capitolul lui C. Chiniquy cu titlul „Preotul, Purgatoriul și vaca văduvei sărace”.⁷⁸⁰

Nu numai că fariseii și cărturarii se făceau vinovați pentru modul în care obțineau conținutul paharului și al blidului – și hainele lor, casele, aurul și argintul lor, etc. – ci și pentru modul în care ei foloseau ce obțineau astfel. Ei erau vinovați de *lipsă de temperanță*.⁷⁸¹ Însă probabil că la ei trăsătura aceasta nu era la fel de evidentă ca la

⁷⁷⁹ Nu „care forțau un țânțar” (A.V.).

⁷⁸⁰ *Fifty Years in the Church of Rome*, New York, Chicago, Toronto, 1886, p. 41–48.

⁷⁸¹ Unii consideră că *ἀκρασία* este un sinonim al lui *ἀπραγία*. Această teorie este destul de atractivă și e posibil să fie și corectă. În acest caz traducerea devine „extorcere și necinste” sau ceva similar. În favoarea acestei traduceri este și faptul că cele două cuvinte exprimă în acest caz *aceeași* idee. Cu toate

saduchei, acei materialişti înveteraţi. În fond, cineva s-ar putea aştepta ca fariseii şi cărturarii să fie cizelaţi! Cu toate acestea, chiar şi printre ei au existat probabil o mulţime de oameni nesăţioşi.

Isus, continuându-şi apostroful retoric, Se adresează acum fariseului în mod individual. Pentru o clipă El foloseşte singularul în locul pluralului, pentru a întări efectul mesajului Său: **Fariseu orb! Curăţă întâi partea din lăuntru a paharului şi a blidului, pentru ca şi partea de afară să fie curată.** Însemnând: conformarea exterioară la datina bătrânilor, în cazul de faţă prin curăţarea exteriorului paharului şi blidului, nu va realiza niciodată puritatea interioară a inimii. Prin harul lui Dumnezeu, mai întâi trebuie curăţat interiorul. Când acest lucru a fost făcut, nu mai e cazul ca cineva să se preocupe de curăţarea ceremonială a exteriorului. Omul care refuză să vadă acest lucru este orb, dar cu bună ştire!

De asemenea, există o relaţie strânsă între cea de-a cincia exclamaţie şi a şase, aşa cum indică până şi apariţia lui „de afară” şi a lui „înăuntru” în ambele. Isus este pe cale să arate că păcatul oponenţilor Săi este că ei au o religie exterioară, ca şi cum aparenţele ar putea fi o acoperire adecvată a extorcării şi a violenţei. **27, 28. Vai de voi, cărturari şi Farisei făţarnici! Pentru că voi sunteţi ca mormintele văruite, care pe dinafară se arată frumoase, iar pe dinăuntru sunt pline de oasele morţilor şi de orice fel de necurăţenie.** Paştele urma să vină în scurt timp. Acest lucru însemna că pelerinii, venind în Ierusalim din toate direcţiile, puteau vedea lângă oraş o mulţime de morminte văruite. Cu câteva săptămâni în urmă, acestea au fost date cu var pentru a arăta curate şi îngrijite, puse la punct. Ele au fost făcute vizibile, ca nu cumva vreun pelerin să devină „necurat” din punct de vedere ceremonial prin a atinge din greşeală vreun cadavru sau vreun os. Vezi Numeri 19:16; Luca 11:44. Cu toate acestea, în interior aceste morminte erau pline de oase omeneşti şi de murdărie şi moloz. **Tot aşa şi voi, pe dinafară vă arătaţi neprihăniţi oamenilor, dar pe dinăuntru sunteţi plini de făţarnicie şi fărădelege.** Vezi şi Fapte 23:3. Pentru dovezi ale ipocriziei despre care vorbeşte Isus, vezi 6:1-8, 16-18; 15:1-20; 16:1-12; 22:15-18, iar în 23:1-36, tot ce precedă şi urmează pasajul de faţă. Ceea ce contează cu adevărat, în ce-L priveşte pe Dumnezeu, este ce e omul în interior, din punct de vedere moral şi spiritual (cf. 1 Samuel 16:7). „Fărădelegea” despre care se vorbeşte aici nu este existenţă fără lege, ci dispreţuirea Legii lui Dumnezeu.

Cele şapte exclamaţii care încep cu „vai” arată că în ciuda perversităţii lor lăuntrice aceşti oameni se laudă cu superioritatea lor morală. Însă planurile lor criminale împotriva celor care îi avertizează arată că sunt tocmai opusul a ceea ce pretind că sunt: **29-32. Vai de voi, cărturari şi Farisei făţarnici! Pentru că voi zidiţi mormintele prorocilor, împodobiţi gropile celor drepti şi ziceţi: „dacă am fi trăit noi în zilele părinţilor noştri, nu ne-am fi unit cu ei la vărsarea sângelui prorocilor”.** Construirea

acestea, rămâne adevărat faptul că sensul literal al lui ἀκρασία este lipsă de putere (asupra sinelui), de aceea, lipsa autocontrolului şi, prin urmare, indulgenţă faţă de sine sau lipsă de temperanţă. În singurul caz în care mai apare în Vechiul Testament (1 Corinteni 7:5) termenul are acest sens. În 2 Timotei 3:3, ἀκρατής înseamnă fără restricţii, iar în Apocalipsa 14:10 nediluat.

unor asemenea morminte poate însemna ridicarea unor noi structuri – a unor cripte sau mausolee mari și impunătoare – deasupra locului în care erau îngropați profeții. Verbul se mai poate referi și la lărgirea sau repararea mormintelor existente. Unii cred că mormântul profetului Zaharia de la poalele Muntelui Măslinilor era, într-un anumit sens, *construit* în timpul lucrării pământești a lui Isus. Faptul că mormântul lui David era ținut în mare cinste reiese din Fapte 2:29. Asemenea morminte îngrijite erau în același timp și monumente sau mausolee ridicate în amintirea și în cinstea celor morți. Pe baza acestei interpretări, „morminte” sau „gropi” ar fi sinonime (cf. 2 Regi 23:17); la fel și „proroci” și „drepți.” Puteau exista însă și *monumente* diferite de *morminte*. În Geneza 35:20 citim despre „stâlpul de pe mormântul Rahelei”.

Ipocrizia pe care a semnalat-o Isus consta în faptul că tocmai acești farisei și cărturari care erau atât de ocupați cu cinstirea profeților, făceau planuri în același timp să-L omoare pe Cel mai mare Profet dintre toți! Vezi 12:14; 16:21; 17:23; 20:19; 21:38, 39, 46; 22:15. Cu toate acestea, ei spuneau: „Dacă am fi trăit în zilele în care au trăit tații noștri, noi nu am fi cooperat cu ei la uciderea profeților”. Indiferent dacă acești lăudăroși au realizat sau nu, afirmația lor avea ca implicație: „Noi suntem fii de ucigași”. Iar intențiile rele ale inimilor lor dovedeau că și ei erau într-adevăr ucigași. Ei nu erau numai fii de ucigași, ci și niște fii *de același tip*: în venele lor curgea sângele taților lor ucigași. Lucrurile stăteau exact așa cum spunea Isus: **Prin aceasta mărturisiți despre voi înșivă că sunteți fiii celor ce au omorât pe proroci. Voi dar umpleți măsura părinților voștri.** Această muștrare retorică ne amintește de Ioan 13:27: „Ce ai de făcut [tu, Iuda], fă repede”. Domnul spune, cum ar veni: „Din moment ce v-ați împietrit în ciuda tuturor avertismentelor, responsabilitatea vă aparține acum în întregime. Din cauza vicleniei inimilor voastre, crima pe care ați pus-o la cale nu mai poate fi prevenită. De aceea, duceți-o la bun sfârșit și suferiți pedeapsa pentru ea”.

Discursul sau cuvântarea își atinge acum climaxul plin de importanță, în timp ce Isus pronunță asupra acestor oameni împietriți în păcat judecata devenită inevitabilă: **33. Șerpi, pui de năpârci! Cum veți scăpa de pedeapsa gheenei?** Literal: „...cum veți scăpa⁷⁸² voi de judecata nimicitoare a gheenei?” Pentru „pui de năpârci”, vezi comentariul la 3:7. Ioan Botezătorul a adăugat: „Cine v-a învățat să fugiți de mânia viitoare (care se revarsă)?” Pentru sensul termenului „iad”, aici „gheena”, vezi cele referitoare la 10:28. Iar pentru „judecată” vezi comentariul la 5:22. De aceea, ceea ce spune Isus este că pentru acești oameni nepocăiți adesea avertizați dar înrăiți scăparea nu mai este posibilă. Continuarea: **34-36. De aceea, iată că trimit proroci, înțelepți și cărturari.** Pasajul acesta trebuie interpretat în lumina *a.* contextului său; vezi mai ales versetele 31, 32; și *b.* a pasajului paralel, Luca 11:49. Cât despre *a.*, contextul arată că în versetele 34, 35 Isus arată cum cărturarii și fariseii, împreună cu toți simpatizanții lor, dovedesc și urmează să dovedească faptul că sunt niște vrednici fii ai taților lor, care i-au ucis pe profeți. Istoria se repetă. Măsura vinovației strămoșilor lor va fi întregită. Cât despre *b.*, Luca 11:49 arată că ceea ce spune Isus în Matei 23:34, 35 a fost ceea ce a

⁷⁸² φύγητε, persoana a II-a plural, aorist subjonctiv (aici deliberativ) al lui φεύγω.

declarat și Iehova în înțelepciunea Sa despre păcatele celor care Îi ucideau trimișii și despre judecata ce va cădea asupra lor. Cu alte cuvinte, Isus, când a spus „Eu – foarte accentuat – vă trimit proroci ...” a declarat de fapt că prin această afirmație El Își unește vocea cu cea a lui Dumnezeu, care i-a inspirat pe profeții Vechiului Testament. Deși este adevărat că în această formă precisă versetele 34, 35 nu apar nicăieri în Vechiul Testament sau în vreo altă sursă scrisă cunoscută de noi, *în esență*, ceea ce avem noi aici se găsește și în Vechiul Testament; de exemplu, în Ieremia 7:25–29. Și în acel pasaj Domnul a spus aceleași trei lucruri pe care le găsim aici în Matei 23:34, 35. O comparație a celor două texte va arăta că acest lucru este adevărat:

Ier. 7:25–29

a.

„V-am trimis pe toți slujitorii Mei, prorocii”.

b.

„Dar ei nu M-au ascultat, n-au luat aminte; și-au înțepenit gâtul și au făcut mai rău decât părinții lor”.

c.

„Domnul leapădă și îndepărtează neamul de oameni care I-a atârnat urgia”.

Matei 23:34, 35

a.

„Iată, vă trimit proroci, înțelepți și cărturari”.

b.

„Pe unii din ei îi veți omorî și răstigni, pe alții îi veți bate în sinagogile voastre, și-i veți prigoni din cetate în cetate...”

c.

„... ca să vină asupra voastră tot sângele nevinovat care a fost vărsat pe pământ, de la sângele neprihănitului Abel, până la sângele lui Zaharia ...”

În ambele cazuri sunt menționate vocea profetică, refuzul de a asculta de ea și pedeapsa. Aceasta este, cum ar veni, o poveste fără sfârșit. Decizia sau ordonanța de a turna mânia finală asupra tuturor celor care își împietresc inimile nu a fost adoptată numai în zilele umblării pe pământ a lui Isus, nici numai în zilele lui Ieremia și a altor profeți, ci deja din veșnicie, în cadrul planului etern al lui Dumnezeu.

Cât despre celelalte detalii de aici din Matei 23:34, 35, profeții sunt toate acele persoane care transmit cu adevărat voia și intențiile lui Dumnezeu poporului: Moise, Ilie, Isaia, Ieremia, profeții și învățătorii menționați în Fapte 13:1, 2, Agab etc.. Cel mai mare profet dintre ei toți este Isus. Însă nu au fost oare toți apostolii într-un anumit sens *profeți*? Nu erau ei oare și *înțelepți*, oameni care, umpluți de înțelepciunea lui Dumnezeu, Îl predicau pe Cristos, care este El însuși „înțelepciunea lui Dumnezeu”? Vezi 1 Corinteni 1:23, 24, 30. Cât despre apostoli – înlocuindu-l pe Iuda cu Matia și adăugându-l pe Pavel, nu erau ei și *cărturari*? Vezi cele referitoare la 13:52 pentru dovezi care atestă că termenul „cărturar” este folosit uneori și cu un sens pozitiv, pentru a-i desemna pe cei pricepuți în ale Evangheliei și în stare să o împărtășească și cu alții; uneori (să ne gândim la Matei, Ioan și Pavel) chiar sub formă scrisă. Deși Isus însuși nu a scris nimic care să ni se fi transmis, nu i-a inspirat El pe toți cărturarii *adevărați*? Simplul fapt că acolo unde Matei scrie

„proroci și înțelepți și cărturari” Luca scrie „proroci și apostoli” arată că ar fi greșit să încercăm să facem aici o distincție între trei grupuri diferite, ca și cum unii dintre ambasadorii Domnului din vechea sau din noua dispensație ar fi fost profeți, alții înțelepți și alții cărturari. În contextul de față, cei trei termeni diferiți îi descriu pe trimișii lui Dumnezeu din trei unghiuri diferite.

Continuarea: **Pe unii din ei îi veți omorî și răstigni, pe alții îi veți bate în sinagogile voastre, și-i veți prizoni din cetate în cetate.** Împlinirea: cât despre „omorî și răstigni” sau „omorî, răstignindu-l” să ne gândim la Isus însuși (27:31, 35); și la Petru (Ioan 21:18, 19). Cât despre „bate” sau „biciui” (vezi comentariul la 10:17), să ne gândim la cei care au fost tratați cu o asemenea cruzime la îndemnul lui Pavel, înainte de convertirea sa (Fapte 22:19; 26:11); și să ne gândim la Pavel însuși, după convertirea sa (2 Corinteni 11:24). Iar cât despre „îi veți prizoni din cetate în cetate” (vezi comentariul la 10:23), să ne aducem aminte de pasajul: „îi prigoneam (Pavel înainte de convertire) până și în cetățile străine” (Fapte 26:11).

Este într-adevăr remarcabil cât de exact urma să se îplinească această profecție. Cartea Faptele apostolilor este o mărturie în acest sens. Evreii erau mereu pe urmele misionarilor creștini. Ei nu oboseau niciodată în urmărirea lor: în Antiohia Pisidiei (Fapte 13:45, 50), Iconia (14:2); Listra (14:19), Tesalonic (17:5), Berea (17:13), Corint (18:12; 20:3), Ierusalim (21:27; 23:12) și Cezarea (24:1-9).

Dumnezeu permite ca aceste lucruri să se întâmple. De fapt, *scopul* Lui se realizează în toate acestea, atât prin răsplata pe care o primesc cei persecutați (Romani 8:28, 37; 2 Corinteni 4:17, 18), cât și prin pedeapsa dată persecutorilor. Cât despre aceștia din urmă, Isus continuă: **ca să vină asupra voastră tot sângele vărsat pe pământ, de la sângele neprihănitului Abel până la sângele lui Zaharia, fiul lui Barachia, pe care l-ați omorât între Templu și altar. Adevărat vă spun – vezi cele referitoare la 5:18 –, că toate acestea vor veni peste neamul acesta..**

Mai întâi trebuie examinată pe scurt o problemă legată de text. Ea se referă la „Zaharia, fiul lui Barachia, pe care l-ați omorât . . .”. Referirea este fără îndoială la acel Zaharia a cărui mărturie curajoasă și moarte cumplită sunt descrise în 2 Cronici 24:20-22. Motivul pentru care Isus spune „de la sângele neprihănitului Abel până la sângele lui Zaharia” este că în conformitate cu aranjarea cărților în Biblia ebraică, *Geneza* (de aceea „Abel”) este prima carte, iar *Cronici* (și deci „Zaharia”) este ultima. Prin urmare, ceea ce spune Isus este că sângele tuturor acelor oameni drepiți, de la primul la ultimul – adică, de la Abel la Zaharia –, despre a căror ucidere vorbește Scriptura (Vechiul Testament), este imputat „acestei generații” („acestui neam”, cf. Luca 11:50), poporului evreu, mai ales contemporanilor lui Cristos. Vezi comentariul la 1:17.

Până aici nu apar dificultăți în înțelegerea textului. Problema reală este însă că aici în Matei, Zaharia cel ucis din 2 Cronici 24:20-22 este numit „fiul lui Barachia”, însă în Cronici e chemat „fiul lui Iehoiada, preotul”. De asemenea, profetul minor Zaharia, care a trăit mult mai târziu, a fost într-adevăr „fiul lui Berechiah” (Zaharia 1:1). Nu-l voi obosi pe cititor cu enumerarea și discutarea tuturor soluțiilor propuse. E posibil ca trei dintre ele cele mai bune să fie următoarele:

a. Așa cum se întâmplă și în cazul altor persoane menționate în Scriptură, la fel și aici: tatăl celui ucis a avut două nume: Iehoiada și Barachia (sau Berechia).

b. Așa cum se întâmplă foarte des în Scriptură, tată" (2 Cronici 24:22) înseamnă de fapt „bunic”. Cei care preferă această teorie susțin că ea este sprijinită de statisticile privitoare la persoanele care sunt menționate cu precădere în relatare (vezi mai ales 2 Cronici 24:1, 2, 15).

c. Într-o versiune timpurie a Evangheliei după Matei, la 23:35, un copist care și-a adus aminte de numele tatălui profetului minor, a introdus în mod greșit și nejustificat expresia „fiul lui Barachia”.⁷⁸³

Nici una dintre aceste trei soluții propuse nu-l acuză pe autorul deplin inspirat al acestei Evanghelii de vreo greșeală. Oricare dintre cele trei poate fi corectă. Cu toate acestea, împreună cu Ridderbos, eu cred că c. este cea mai simplă.

Întorcându-ne acum la explicarea mesajului, el vrea să spună: Lenski, după ce a spus că Luther a găsit deja soluția – anume, teoria a. – menționează și teoria b. și ne permite să alegem între acestea două. Grosheide consideră că teoria b. este foarte probabilă. H. N. Ridderbos o preferă pe c. Voi veți face toate aceste lucruri – veți ucide, crucifica, biciui, persecuta – pentru ca să devină cât se poate de clar faptul că sentința care s-a rostit împotriva voastră a fost pe deplin justificată”. Așadar, râul de sânge care a curs de la Abel la Zaharia este urmat de râul de foc, focul mâniei și al pedepsei lui Dumnezeu. Această mânie fost revărsată asupra evreilor fiindcă, prin a-L ucide pe Cristos și a-i persecuta pe ambasadorii Săi, ei au arătat că aveau aceeași gândire cu cei din vremurile străvechi care i-au ucis pe profeți. Mai mult, toate aceste crime teribile au fost comise în ciuda avertismentelor repetate și a invitațiilor stăruitoare la pocăință. Să ne gândim, de exemplu, la modul în care a fost muștrătat Cain, stăruitor și chiar cu bunătate (Geneza 4:6, 7). Cu toate acestea, el nu s-a abătut de pe drumul lui și l-a ucis pe fratele său Abel. Și să ne gândim și la bunătatea arătată regelui Ioas de către Iehoiada, tatăl lui Zaharia. Cu toate acestea, acest slujitor adevărat și credincios al lui Dumnezeu a fost ucis din porunca lui Ioas. Mai mult, acest act de cruzime a fost comis *în imediata vecinătate a sanctuarului!* – De la Abel și până la Zaharia au fost tratați la fel o mulțime de alți oameni drepti. Vezi comentariul la 5:12. Chiar și Isus, apogeul iubirii lui Dumnezeu, era pe cale de a fi ucis; de fapt, El a și fost respins deja de mulți. Și, așa cum s-a arătat, același lucru li se pregătea și „prorocilor, înțelepților și cărturarilor” din perioada Noului Testament. Rezultatul: evreii au încetat să fie în vreun sens poporul lui Dumnezeu. Ierusalimul este cucerit (70 d.Cr.) În mijlocul unor orori de nedescris.

Ultimul discurs public al lui Isus se încheie într-un mod foarte potrivit cu o lamentație înduioșătoare, în care este descoperită atât delicatetea solemnă a lui Dumnezeu, cât și severitatea judecății care va cădea peste toți cei care au răspuns cu

⁷⁸³ Lenski, după ce a spus că Luther a găsit deja soluția – anume, teoria a. – menționează și teoria b. și ne permite să alegem între acestea două. Grosheide consideră că teoria b. este foarte probabilă. H. N. Ridderbos o preferă pe c.

dispreț la o asemenea compasiune uimitoare. Ea începe astfel: **37. Ierusalime, Ierusalime, care omori pe proroci și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine! De câte ori am vrut să strâng pe copiii tăi cum își strânge găina puii sub aripi, și n-ai vrut.**⁷⁸⁴

Această revărsare de durere îi este adresată Ierusalimului, fiindcă acest oraș, fiind capitala Israelului, inima și centrul lui, simbolizează spiritul sau atitudinea întregii națiuni. Emoția intensă, patosul adânc își găsesc expresia în repetarea cuvântului *Ierusalime*. Vezi „altarule, altarule” (1 Regi 13:2), „Marta, Marta” (Luca 10:41); „Simone, Simone” (Luca 22:31) și alte repetiții ca „Fiul meu Absalom! Fiul meu, fiul meu Absalom! Cum n-am murit eu în locul tău! Absalom, fiul meu, fiul meu” (2 Samuel 18:33); și „Țară, țară, țară, ascultă glasul Domnului” (Ieremia 22:29; cf. 7:4). Faptul că această națiune era într-adevăr vinovată de uciderea și lapidarea ambasadorilor oficiali ai lui Dumnezeu a fost stabilit deja; vezi comentariul la 5:12. Dovezi în favoarea afirmației „de câte ori am vrut să strâng pe copiii tăi” pot fi găsite mai întâi în Evanghelia după Ioan (2:14; 5:14; 7:14, 28; [8:2]; 10:22, 23). Aceste afirmații ale lui Isus arată de asemenea în treacăt că până și Sinopticele, prin accentuarea lucrării lui Cristos în și în jurul Galileii, mărturisesc în favoarea eforturilor extensive pe care le-a făcut El în Ierusalim și în vecinătatea lui. Totuși, ținând cont de faptul că Ierusalimul reprezenta națiunea, ar trebui să se arate că simpatia lui Cristos și dragostea Sa arzătoare nu s-au limitat în nici un caz la locuitorii acestui oraș sau chiar ai Iudeii. Ele au putut fi văzute din plin și în regiunile nordice. Vezi Matei 9:36; 11:25-30; 15:32; Luca 15; etc.

Imaginea pe care o folosește Isus este de neuitat. Dintr-o dată apare un șoim, cu aripile desfăcute, ochii ațintiți asupra fermei și cu ghearele înfricoșătoare gata să înhațe un pușor. Sau, pentru a lua o altă imagine, se apropie o furtună. Fulgerele se întetesc, tunetul devine din ce în ce mai puternic, iar descărcările electrice se apropie tot mai mult. Stropii de ploaie se transformă în răpăială, iar răpăiala într-o rupere de nori. Ceea ce se întâmplă în ambele cazuri este că printr-un cotcodăcit îngrijorat și poruncitor cloșca își cheamă puii, îi ascunde sub aripile ei protectoare și îi duce în grabă la adăpost. „Cât de des, spune Isus, am încercat să vă adun și Eu la fel pe voi. Dar ați refuzat să veniți”. Credeau ei oare cu adevărat că amenințările Lui erau goale, că prezicerile care se apropiau erau ridicole?

Rezultatul acestor refuzuri constante, această împietrire a inimii, este descrisă în v. 38, 39 **Iată că vi se lasă casa pustie: căci vă spun că de acum încolo nu mă veți mai**

⁷⁸⁴ În acest pasaj, ἀποκτείνουσα și λιθοβολοῦσα sunt participii prezente active, la feminin singular; de aceea, avem (cea sau ea, adică cetatea) care *omoară* sau *ucide cu pietre*; ἀπεσταλμένους este acuzativ, plural, masculin, participiu perfect pasiv al lui ἀποστέλλω: *pe cei care au fost trimiși sau delegați*, cu implicația „de către Dumnezeu”; ἡθέλησα este pers. I, singular, aorist indicativ al lui ἐθέλω: (cât de des) *am dorit eu*, urmat de infinitivul de două ori compus ἐπισυναλαλεῖν: *a aduna la mine*. Mai târziu în acest pasaj, același verb apare în legătură cu o pasăre; de aceea (cum o cloșcă) *adună la ea*. Substantivul ὄρνις (vezi „ornitologie”) înseamnă în esență *pasăre*, și ca atare se poate referi la un cocoș sau la o găină. Însă în virtutea acțiunii pe care o face, referirea pare să fie la o cloșcă. Substantivul νοσσία este înrudit cu νέος; de aceea, avem *micuți, pui*. Să-l comparăm cu πτέρυξ, aripă (aici acuzativ, plural al lui πτέρυγας), pe πέτομαι, *a zbura*. Cuvintele englezești *pinion, pen, feather* etc. sunt înrudite cu el. Observați și faptul că singularul „Ierusalim” ajunge în cele din urmă pluralul οὐκ ἠθέλησατε.

vedea până când veți zice: „Binecuvântat este Cel ce vine în Numele Domnului”.⁷⁸⁵ Casa nu indică numai „Templul”, ci „orașul”. Cu toate acestea, Templul este inclus în mod cert. Pentru împlinirea profeției, vezi comentariul la 22:7. Cf. Deuteronom 28:24, 37, 45; 1 Împărați 9:7; Luca 21:20, 24, 28. În formula modificatoare „de acum încolo”, cuvântul „acum” trebuie interpretat în așa fel încât să includă zilele imediat următoare. Sensul este că după această săptămână a patimilor Isus nu Se va mai arăta în mod public înaintea evreilor până la cea de-a doua venire a Sa. Cu excepția unei scurte perioade de tranziție (Fapte 13:46), ziua unor oportunități *speciale* pentru evrei a trecut. La întoarcerea lui Cristos pe norii slavei „și orice ochi îl va vedea” (Apocalipsa 1:7). Strigătul „Binecuvântat este Cel ce vine în Numele Domnului” (vezi comentariul la 21:9; Luca 19:38) va fi atunci pe toate buzele. Cei care s-au pocăit înainte de a muri Îl vor proclama la acea venire glorioasă pe Cristos cu bucurie; ceilalți cu regret, cu mustrări de conștiință, însă *nu* cu pocăință. Însă atât de măreață și radiantă va fi gloria lui Cristos încât toți se vor simți îmboldiți să-I aducă omagii. Cf. Isaia 45:23; Romani 14:11; Filipeni 2:10, 11. În ce privește restul, acest pasaj trebuie înțeles în lumina lui 8:11, 12, inclusiv a notei de subsol cu nr. 379 de la p. 360.

⁷⁸⁵ Despre *ἰδοὺ* vezi nota de subsol 133 de la p.120. *ἀφίεται*, persoana a III-a singular, indicativ prezent pasiv al lui *ἀφίημι*, a îndepărta, a lăsa singur, a părăsi; *ἐρημος*, singuratic, pustiu, părăsit; cf. *ermit*; *εὐλογημένος*, nominativ, singular, masculin, perfect, pasiv participiu cu sens prezent (acțiune trecută care are ca rezultat o stare prezentă continuă), *binecuvântat*.

Schița capitolelor 24 și 25

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

Lucrurile de pe urmă

Al șaselea mare discurs

CAPITOLELE XXIV-XXV

M A T E I

24:1-25:46

24 1 La ieșirea din Templu, pe când mergea Isus, ucenicii Lui s-au apropiat de El ca să-I arate clădirile Templului. 2 Dar Isus le-a zis: „Vedeți voi toate aceste lucruri? Adevărat vă spun că nu va rămâne aici piatră pe piatră, care să nu fie dărâmată.”

3 El a șezut jos pe Muntele Măslinilor. Și ucenicii Lui au venit la El la o parte, și I-au zis: „Spune-ne, când se vor întâmpla aceste lucruri? Și care va fi semnul venirii Tale și al sfârșitului veacului acestuia?”

4 Drept răspuns, Isus le-a zis: „Băgați de seamă să nu vă înșele cineva. 5 Fiindcă vor veni mulți în Numele Meu, și vor zice: ‘Eu sunt Cristosul!’ Și vor înșela pe mulți. 6 Veți auzi de războaie și vești de războaie: vedeți să nu vă înspăimântați, căci toate aceste lucruri trebuie să se întâmple. Dar sfârșitul tot nu va fi atunci. 7 Un neam se va scula împotriva altui neam, și o împărăție împotriva altei împărății; și pe alocurea, vor fi cutremure de pământ, foamete și ciumi. 8 Dar toate aceste lucruri nu vor fi decât începutul durerilor. 9 Atunci vă vor da să fiți chinuiți, și vă vor omori; și veți fi urâți de toate neamurile pentru Numele Meu. 10 Atunci mulți vor cădea,⁷⁸⁶ se vor vinde unii pe alții, și se vor urî unii pe alții. 11 Se vor scula mulți proroci mincinoși, și vor înșela pe mulți. 12 Și din pricina înmulțirii fărâdelegii, dragostea celor mai mulți se va răci. 13 Dar cine va răbda până la sfârșit, va fi măntuit. 14 Evanghelia aceasta a Împărăției va fi propovăduită în toată lumea, ca să slujească de mărturie tuturor neamurilor. Atunci va veni sfârșitul.

15 De aceea, când veți vedea ‘urâciunea pustiirii’ despre care a vorbit prorocul Daniel, ‘așezată în locul sfânt’ – cine citește să înțeleagă! – 16 atunci, cei ce vor fi în Iudea să figă la munți; 17 cine va fi pe acoperișul casei, să nu se pogoare să-și ia lucrurile din casă; 18 și cine va fi la câmp, să nu se întoarcă să-și ia haina. 19 Vai de femeile care vor fi însărcinate și de cele ce vor da țâță în zilele acelea! 20 Rugați-vă ca fuga voastră să nu fie iarna, nici într-o zi de Sabat. 21 Pentru că atunci va fi un necaz așa de mare, cum n-a fost niciodată de la începutul lumii până acum, și nici nu va mai fi. 22 Și dacă zilele acelea nu ar fi fost scurtate, nimeni n-ar scăpa; dar, din pricina celor aleși, zilele acelea vor fi scurtate. 23 Atunci, dacă vă va spune cineva: ‘Iată, Cristosul este aici sau acolo’, să nu-l credeți. 24 Căci se vor scula Cristoși mincinoși și proroci mincinoși; vor face semne mari și minuni, până acolo încât să înșele, dacă va fi cu puțință, chiar și pe cei aleși. 25 Iată, că v-am spus mai dinainte. 26 Deci, dacă vă vor zice: ‘Iată-L în pustie,’ să nu vă duceți acolo! ‘Iată-L în odăițe ascunse,’ să nu credeți. 27 Căci, cum iese fulgerul de la răsărit și se vede până la apus, așa va fi și venirea Fiului omului. 28 Oriunde va fi stârvul, acolo se vor aduna vulturii.

29 Îndată după acele zile de necaz, soarele se va întuneca luna nu-și va mai da lumina ei, stelele vor cădea din cer, și puterile cerurilor vor fi clătinate.

30 Atunci se va arăta în cer semnul Fiului omului, toate semințele pământului se vor boci, și vor vedea pe Fiul omului venind pe norii cerului cu putere și cu mare slavă. 31 El va trimite pe îngerii Săi cu trâmbița răsunătoare, și vor aduna pe aleșii Lui din cele patru vânturi, de la o margine a cerurilor până la cealaltă.

⁷⁸⁶ Sau: „a fi prins, înfășurat”; vezi comentariul la 5:29, 30; 18:6, 8, 9; nota de subsol 293 de la p. 275.

32 De la smochin învățați pilda lui: Când îi frăgezește și înfrunzește mlădița, știți că vara este aproape. 33 Tot așa, și voi, când veți vedea toate aceste lucruri, să știți că Fiul omului este aproape, este chiar la uși. 34 Adevărat vă spun că, nu va trece neamul acesta până nu se vor întâmpla toate aceste lucruri. 35 Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece.

36 Despre ziua aceea și despre ceasul acela nu știe nimeni: nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl. 37 Cum s-a întâmplat în zilele lui Noe, aidoma se va întâmpla și la venirea Fiului omului. 38 În adevăr, cum era în zilele dinainte de potop, când mâncau și beau, se însurau și se măritau, până în ziua când a intrat Noe în corabie, 39 și n-au știut nimic, până când a venit potopul și i-a luat pe toți, tot așa va fi și la venirea Fiului omului. 40 Atunci, din doi bărbați care vor fi la câmp, unul va fi luat și altul va fi lăsat. 41 Din două femei care vor măcina la moară, una va fi luată și alta va fi lăsată. 42 Vegheați dar, pentru că nu știți în ce zi va veni Domnul vostru. 43 Să știți că, dacă ar ști stăpânul casei la ce strajă din noapte va veni hoțul, ar veghea și n-ar lăsa să-i spargă casa. 44 De aceea, și voi fiți gata; căci Fiul omului va veni în ceasul în care nu vă gândiți.

45 Care este deci robul credincios și înțelept, pe care l-a pus stăpânul său peste ceata slugilor sale, ca să le dea hrană la vremea hotărâtă? 46 Ferice de robul acela pe care stăpânul său, la venirea lui, îl va găsi făcând așa! 47 Adevărat vă spun, că îl va pune peste toate averile sale. 48 Dar dacă este un rob rău, care zice în inima lui: 'Stăpânul meu zăbovește să vină!' 49 Dacă va începe să bată pe tovarășii lui de slujbă și să mănânce și să bea cu bețivii, 50 stăpânul robului aceluia va veni în ziua în care el nu se așteaptă și în ceasul pe care el nu-l știe,⁷⁸⁷ 51 îl va tăia în două, și soarta lui va fi soarta fățarnicilor; acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților.

25 1 Atunci Împărăția cerurilor se va asemana cu zece fecioare care și-au luat candelile și au ieșit în întâmpinarea mirelui. 2 Cinci din ele erau nechibzuite, și cinci înțelepte. 3 Cele nechibzuite, când și-au luat candelile, n-au luat cu ele untdelemn; 4 dar cele înțelepte, împreună cu candelile, au luat cu ele și untdelemn în vase. 5 Fiindcă mirele zăbovea, au ațipit⁷⁸⁸ toate și au adormit.

6 La miezul nopții, s-a auzit o strigare: 'Iată mirele, ieșiți-I în întâmpinare!' 7 Atunci toate fecioarele acelea s-au sculat și și-au pregătit candelile. 8 Cele nechibzuite au zis celor înțelepte: 'Dați-ne din untdelemnul vostru, căci ni se sting candelile.' 9 Cele înțelepte le-au răspuns: 'Nu; ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă, nici vouă; ci mai bine duceți-vă la cei ce vând untdelemn și cumpărați-vă.' 10 Pe când se duceau ele să cumpere untdelemn, a venit mirele: cele care erau gata, au intrat cu el în odaia de nuntă, și s-a încuiat ușa. 11 Mai pe urmă, au venit și celelalte fecioare, și au zis: 'Doamne, Doamne, deschide-ne!' 12 Dar el, drept răspuns, le-a zis: 'Adevărat vă spun, că nu vă cunosc!' 13 Vegheați dar, căci nu știți ziua, nici ceasul în care va veni Fiul omului.

14 Atunci Împărăția cerurilor se va asemana cu un om care, când era să plece într-o altă țară, a chemat pe robii săi și le-a încredințat avuția sa. 15 Unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, și altuia unul; fiecăruia după puterea lui și a plecat. 16 Îndată, cel ce primise cei cinci talanți, s-a dus, i-a pus în negoț, și a câștigat cu ei alți cinci talanți. 17 Tot așa, cel ce primise cei doi talanți, a câștigat și el alți doi cu ei. 18 Cel ce nu primise decât un talant, s-a dus de a făcut o groapă în pământ și a ascuns acolo banii stăpânului său. 19 După multă vreme, stăpânul robilor acelora s-a întors și le-a cerut socoteala. 20 Cel ce primise cei cinci talanți, a venit, a adus alți cinci talanți, și a zis: 'Doamne, mi-ai încredințat cinci talanți; iată că am câștigat cu ei alți cinci talanți.' 21 Stăpânul său i-a zis: 'Bine, rob bun și credincios; ai fost credincios în puține lucruri, te voi pune peste multe lucruri; intră în bucuria stăpânului tău.' 22 Cel ce primise cei doi talanți, a venit și el, și a zis: 'Doamne, mi-ai încredințat doi talanți; iată că am câștigat cu ei alți doi talanți.' 23 Stăpânul său i-a zis: 'Bine, rob bun și credincios; ai fost credincios în puține lucruri, te voi pune peste multe lucruri; intră în bucuria stăpânului tău!' 24 Cel ce nu primise decât un talant, a venit și el, și a zis: 'Doamne, am știut că ești om aspru, care seceri de unde

⁷⁸⁷ Sau: el nu știe.

⁷⁸⁸ Sau: le cădea capul de somn.

n-ai semănat, și strângi de unde n-ai vânturat: 25 mi-a fost teamă, și m-am dus de ți-am ascuns talantul în pământ; iată-ți ce este al tău!’ 26 Stăpânul său i-a răspuns: ‘Rob viclean și leneș! Ai știut că secer de unde n-am semănat, și strâng de unde n-am vânturat; 27 prin urmare, se cădea ca tu să-mi fi dat banii la zarafi, și, la venirea mea, eu mi-aș fi luat înapoi cu dobândă ce este al meu!’ 28 Luați-i dar talantul, și dați-l celui ce are zece talanți. 29 Pentru că celui ce are, i se va da, și va avea de prisos; dar de la cel ce n-are, se va lua și ce are! 30 Iar pe robul acela netrebnic, aruncați-l în întinericul de afară: acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților.’

31 Când va veni Fiul omului în slava Sa, cu toți sfinții îngeri, va ședea pe scaunul de domnie al slavei Sale. 32 Toate neamurile vor fi adunate înaintea Lui. El îi va despărți pe unii de alții cum desparte păstorul oile de capre; 33 și va pune oile la dreapta, iar caprele la stânga Lui. 34 Atunci Împăratul va zice celor de la dreapta Lui: ‘Veniți binecuvântații Tatălui Meu de moșteniți Împărăția, care v-a fost pregătită de la întemeierea lumii. 35 Căci am fost flămând, și Mi-ați dat de mâncat; Mi-a fost sete și Mi-ați dat de băut; am fost străin și M-ați primit; 36 am fost gol, și M-ați îmbrăcat; am fost bolnav, și ați venit să Mă vedeți; am fost în temniță, și ați venit pe la Mine.’ 37 Atunci cei neprihăniți îi vor răspunde: ‘Doamne, când Te-am văzut noi flămând, și Ți-am dat să mănânci? Sau fiindu-Ți sete, și Ți-am dat de ai băut? 38 Când Te-am văzut noi străin, și Te-am primit? Sau gol, și Te-am îmbrăcat? 39 Când Te-am văzut noi bolnav sau în temniță, și am venit pe la Tine?’ 40 Drept răspuns, Împăratul le va zice: ‘Adevărat vă spun că, ori de câte ori ați făcut aceste lucruri unuia din acești foarte neînsemnați frați ai Mei, Mie mi le-ați făcut.’ 41 Apoi va zice celor de la stânga Lui: ‘Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care a fost pregătit diavolului și îngerilor lui! 42 Căci am fost flămând, și nu Mi-ați dat să mănânc; Mi-a fost sete, și nu Mi-ați dat să beau; 43 am fost străin, și nu M-ați primit; am fost gol, și nu M-ați îmbrăcat; am fost bolnav și în temniță, și n-ați venit pe la Mine.’ 44 Atunci îi vor răspunde și ei: ‘Doamne, când te-am văzut noi flămând sau fiindu-Ți sete, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniță, și nu Ți-am slujit? 45 Și El, drept răspuns, le va zice: ‘Adevărat vă spun că, ori de câte ori n-ați făcut aceste lucruri unuia dintre acești foarte neînsemnați frați ai Mei, Mie nu Mi le-ați făcut.’ 46 Și aceștia vor merge în pedeapsa veșnică, iar cei neprihăniți vor merge în viața veșnică.”

24:1-25:46 *Lucrurile de pe urmă*

Pentru cea mai mare parte a lui 24:1-44, vezi Marcu 13:1-37; Luca 21:5-36. Pentru 24:37-51, vezi și Luca 12:37-48; 17:26, 27, 34, 35. Matei 25 nu are un corespondent real în celelalte Evanghelii. Pilda polilor din Luca (19:11-27) nu este cu adevărat o paralelă a Pildei talanților (25:14-30). Vezi și p. 21. Există totuși câteva asemănări.

Introducere și rezumat

Câteva aspecte sunt vrednice de o atenție specială:

1. Acest discurs este al doilea ca lungime dintre cele șase cuvântări ale lui Isus. Evanghelistul Matei îi acordă mult mai mult spațiu decât Marcu sau Luca; deși o mare parte din capitolul 24 are paralele în celelalte sinoptice, iar ele, la rândul lor, conțin câteva pasaje care nu se află în Matei 24. Predica aceasta este cunoscută în general ca „Discursul escatologic al lui Cristos” sau „Discursul despre lucrurile de pe urmă”. Pentru a se indica și mai clar conținutul lui se poate folosi titlul „Îndemn la veghere în vederea întoarcerii Fiului omului ca Judecător și Răsplătitor”.

2. Încercarea de a-l combina cu cap. 23, făcându-se din cap. 23-25 un singur discurs, pentru a reduce prin acest artificiu numărul celor șase discursuri la cinci – ca cele cinci cărți ale lui Moise! – nu poate avea șanse de izbândă, fiindcă discursul din

cap. 23 a fost spus în Templu; iar cel consemnat în cap. 24, 25 pe Muntele Măslinilor. Ascultătorii în cazul celui dintâi au fost mulțimile și ucenicii, iar în cazul celui de al doilea numai ucenicii. Și temele sunt complet diferite, așa cum s-a arătat.

3. Materialul profetic din acest al șaselea discurs se referă nu numai la niște evenimente iminente (vezi, de exemplu, v. 16), ci și la unele care urmează să aibă loc în viitorul îndepărtat, așa cum reiese din 24:14, 29-31; 25:6, 31-46. Cf. Luca 21:24.

4. Prin procesul prescurtării profetice, prin care piscurile îndepărtate unele de altele ale evenimentelor istorice se contopesc și sunt văzute ca unul singur, așa cum s-a explicat în legătură cu 10:23 și 16:28, aici se îngemănează două evenimente diferite, anume, *a.* judecata asupra Ierusalimului (căderea lui din 70 d.Cr.), și *b.* judecata finală de la încheierea istoriei lumii. Domnul nostru prezice catastrofa iminentă care se va abate asupra orașului ca pe *un antetip* al necazului de la sfârșitul dispensației. Sau, pentru a formula diferit, atunci când descrie perioada scurtă de mare necaz de la sfârșitul istoriei, culminând cu judecata finală, Isus folosește culori și nuanțe împrumutate de la distrugerea Ierusalimului de către romani.⁷⁸⁹

Concepția populară în prezent, conform căreia cap. 24, inclusiv pasajul înălțător din 24:30, care Îl descrie pe Fiul omului venind pe norii cerului cu putere și slavă, se limitează la calamitățile care urmează să vină peste poporul evreu în anul 70 d.Cr., poate fi contrazisă astfel:

a. Dacă noi restrângem astfel sensul textului, înseamnă că Isus nu a răspuns la întrebarea ucenicilor. Pentru a studia conținutul acestei întrebări, nu trebuie să ne limităm numai la Evanghelia după Marcu (13:4) și la cea a lui Luca (21:7), ci și la cea a lui Matei (24:3). Acest lucru ne dă imaginea de ansamblu. În întrebarea ucenicilor erau incluse și următoarele cuvinte: „...care va fi semnul venirii Tale și a sfârșitului veacului?” Acum, dacă în discursul care urmează Isus nu vorbește deloc despre venirea Sa escatologică de la încheierea istoriei lumii, atunci El nu a răspuns de fapt la întrebarea lor.

b. Nouă ni se spune în mod clar, în Matei 24:29, că necazul la care se referă acest pasaj precede „imediat” apariția „semnului Fiului omului în cer”.

Isus subliniază că nimeni nu – „nici îngerii din cer, nici Fiul, ci numai Tatăl” – știe care este ziua și ceasul când acest mare eveniment va avea loc (v. 36). Vrea El oare să spună doar că nimeni nu știe când va fi distrus Ierusalimul? În versetul 37, citim: „Cum s-a întâmplat în zilele lui Noe, aidoma se va întâmpla și la venirea Fiului omului”. Oare distrugerea feței pământului prin potop este doar o prefigurare a căderii Ierusalimului sau și a „tregerii cerului și a pământului”, la care se face referire în versetul 35? Răspunsul este dat nu numai de contextul imediat, ci și de 2 Petru 3:5–7 (vezi și Luca 17:20–37).

c. Domnul nostru Își continuă discursul în cap. 25. Cele două capitole sunt împreună. Dacă limbajul pompos din 24:29–31 nu se referă la nimic mai important și mai final decât distrugerea Ierusalimului în 70 d.Cr., atunci, prin același demers logic, și cuvintelor foarte asemănătoare din 25:31–46 trebuie să li se dea același sens. Să observăm paralela: în ambele cazuri Fiul omului apare în mare slavă, iar oamenii („aleșii Lui” – „toate popoarele”) sunt adunați înaintea Lui. Însă 25:46 dovedește fără

⁷⁸⁹ La fel și F. W. Grosheide, *op. cit.*, p. 355, 356; C. R. Erdman, *op. cit.*, p. 192, și mulți alții.

posibilitatea unei contraziceri cu succes, că s-a atins sfârșitul veacului. A sosit momentul când „acestea – capre; adică, cei răi – vor merge în pedeapsa veșnică, dar cei drepți în viața veșnică”.

Firește că nu se susține că vreun exeget este în stare să descâlcească complet ceea ce este împletit aici, pentru a putea indica clar în cazul fiecărui pasaj cât din el se referă la căderea Ierusalimului și cât la necazul cel mare și la a doua venire.

5. Principalul accent cade în ambele capitole pe necesitatea vegherii continue, a activării în folosul Stăpânului și a credincioșiei față de El. Vezi mai ales 24:4, 23, 25, 42, 44-51; și întregul cap. 25.

Cele două capitole conțin zece părți sau secțiuni ușor de recunoscut:

1. În versetele 1–3 este descris *prilejul* care a dat naștere acestui discurs. El a fost următorul: În armonie cu ceea ce a sugerat deja Isus în 23:38, acum, după ce a părăsit Templul și ca replică la expresia de uimire a ucenicilor în legătură cu măreția acestei clădiri, El a prezis totala sa distrugere. Sosiți la Muntele Măslinilor, ucenicii Îl întreabă când va avea loc acest eveniment și care va fi *semnul* (observați singularul) venirii Sale și a sfârșitului veacului. Ei cred în mod evident că distrugerea Templului înseamnă sfârșitul veacului (sau al „lumii”).

2. În răspunsul Său, Isus prezice mai întâi – v. 4–14 – o mulțime de evenimente care vor avea loc: sosirea unor Cristoși mincinoși și a unor profeți falși, războaie și vești de războaie, secete, cutremure, persecuții, apostazii, nelegiuire și răcirea dragostei. El declară că toate acestea vor constitui doar *începutul „vai”-urilor și al durerilor*. „Sfârșitul” despre care au întrebat ucenicii nu vine încă. Mult mai concret este faptul că Evanghelia va fi predicată în toată lumea. „Și atunci va veni sfârșitul”.

3. Dacă predicarea în toată lumea a Evangheliei poate fi considerat primul dintre cele două semne concrete preliminare, atunci *necazul cel mare*, descris în versetele 15–28, este al doilea. Având loc imediat înainte de apariția „semnului Fiului omului pe cer” și a glorioasei Sale venitiri (pentru a doua oară) (vezi v. 29, 30), el este prefigurat de necazurile pregătite pentru Ierusalim. Și aceste necazuri sunt urmate de un semn bine definit, anume de apariția „urâciunii pustiirii”, adică, Ierusalimul înconjurat de trupe (Luca 21:20) care purtau chipuri idolatre ale împăratului lor pe stindardele lor. Acesta urma să fie semnul sau semnalul pentru cei din Iudea, ca să fugă pe dealuri. Cu toate acestea, distrugerea Ierusalimului nu este sfârșitul veacului. Credincioșii nu trebuie să se lase înșelați de strigăte ca „Iată Cristosul” sau „Acolo e Cristosul”. În ce privește a doua venire, nimeni nu va trebui să atragă atenția asupra ei, fiindcă ea va fi bruscă și vizibilă peste tot, semănând cu un fulger care brăzdează orizontul de la un capăt la altul. Această venire a Fiului omului va avea loc atunci când *va trebui*, fiindcă omenirea se va dezintegra atât de mult din punct de vedere moral și spiritual încât va semăna cu un stârv gata să fie devorat de vulturi.

4. Soarele se va întuneca, luna nu va mai lumina, stelele vor cădea de pe cer etc. Apoi brusc va apărea *semnul*, *singurul* semn despre care au întrebat ucenicii, „Fiul omului pe cer”. Caracterul glorios al acestei apariții este o dovadă convingătoare în favoarea faptului că acesta este într-adevăr Mesia cel profețit și că „nunta Mielului” cu

mireasa Lui, Biserica, este pe cale de a se desfășura (cf. Efeseni 5:32; Apocalipsa 19:7). Cu „un sunet de trâmbiță”, îngerii îi vor aduna pe aleșii Lui de pretutindeni (v. 29–31).

5. *O lecție din partea smochinului* se află în versetele 32–35 și poate fi parafrazată astfel: „Din momentul în care crengile sale devin fragede și înfrunzesc se poate ști că vara este aproape. La fel și voi, ucenicii Mei, când veți *vedea* toate aceste lucruri – seria de evenimente care vor culmina cu apariția «urâciunii pustirii» – veți ști că prăbușirea Ierusalimului și a Templului său este aproape, chiar la porți”. Cât despre evrei în general, Isus prezice că această generație sau acest soi de oameni nu va trece până când toate „aceste lucruri” – evenimentele care se întind până la apariția Fiului omului și la venirea Lui pe norii cerului – nu vor *avea loc*. Isus adaugă: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece”.

6. În versetele 36–44 este accentuată *necesitatea vegherii continue în așteptarea zilei necunoscute și a ceasului venirii lui Cristos*. Pe vremea potopului oamenii nu s-au așteptat la un dezastru iminent. Așa că au continuat să trăiască ca și cum nu urma să se întâmple nimic, neacordând atenție chemării lor spirituale. Apoi a venit brusc potopul și a măturat totul în cale. La întoarcerea Sa Isus nu îi va primi în nici un caz pe toți cu brațele deschise. Unul va fi luat, altul va fi lăsat în urmă. De aceea, ucenicii ar trebui să fie mereu în alertă, întocmai cum un gospodar ar fi mereu de veghe dacă ar ști că un hoț urmează să îi intre în casă dar nu ar ști și ceasul la care va veni acesta.

7. *O asemenea veghere înseamnă credincioșie*, o slujire plină de dragoste și loială față de Stăpân. Acest adevăr este ilustrat cu ajutorul *Pildei robului credincios și înțelept* (care este răsplătit) și *a robului necredincios și rău* (care este pedepsit); vezi versetele 45–51.

8 și 9. *Pilda celor cinci fecioare înțelepte și a celor cinci nechibzuite* (sau A celor cinci fete chibzuite și cinci nechibzuite) (v. 14–30) subliniază din nou maniera corectă de a aștepta întoarcerea lui Cristos. Cu toate acestea, ambele pilde fac acest lucru în felul lor: prima prin a accentua *vegherea*; a doua, *credincioșia*.

10. *Venirea Fiului omului în slavă pentru a judeca toate neamurile* este zugrăvită în versetele 31–46, prin simbolismul unui păstor care pune oile la dreapta și caprele la stânga lui. Cei din dreapta, numiți mai apoi „cei drepti” (v. 37, 46), vor fi răsplătiți cu viața veșnică. Slujirea plină de dragoste prestată prin har și în mod spontan față de frații lui Cristos, chiar și față de ultimul dintre ei, de aceea, față de Cristos însuși, arată că credința lor era adevărată. Astfel și lipsa acestei slujiri pline de dragoste dovedește opusul în cazul celor din stânga, a celor răi, care sunt condamnați la o pedeapsă veșnică.

1. Prilejul

24:1. La ieșirea din Templu, pe când mergea Isus, ucenicii Lui s-au apropiat de El ca să-I arate clădirile Templului. Era marți, cu câteva zile înainte ca Mielul de Paște să Se ofere pe Sine ca o jertfă de ispășire pentru păcatele poporului Său. După toate probabilitățile, era după-amiaza târzie a acestei zile foarte ocupate și memorabile. Isus a părăsit Templul și era pe cale de a Se îndepărta de el, când ucenicii s-au apropiat de El cu scopul de a-I atrage atenția asupra frumuseții și dimensiunilor uriașe a acestui edificiu sacru: „Învățătorule, privește ce pietre (imense), ce clădiri (minunate)!”

Motivul pentru care acești oameni se gândeau tocmai în aceste clipe la Templu este că Isus le spusese: „Iată, casa voastră va rămâne pustie”. Deși este rezonabil să se creadă că expresia „casa voastră” însemna Ierusalimul, cu siguranță că era inclus și Templul. E ca și cum ucenicii ar fi spus: „Chiar e adevărat că și acest complex minunat va rămâne pustiu?” 2. Dar Isus le-a zis: „**Vedeți voi toate aceste lucruri? Adevărat vă spun că nu va rămâne aici piatră pe piatră, care să nu fie dăruită**”. Pentru „adevărat vă spun” vezi comentariul la 5:18. Sensul afirmației solemne este probabil: nu numai că acest complex va rămâne *pustiu*, dar va fi și *distrus*, expresia hiperbolică „nu va rămâne piatră pe piatră” indicând faptul că va fi distrus în totalitate. Pentru împlinirea acestei profeții, vezi comentariul la 22:7.

3. El a șezut jos pe Muntele Măslinilor. Și ucenicii Lui au venit la El la o parte, și I-au zis: „Spune-ne, când se vor întâmpla aceste lucruri? Și care va fi semnul venirii Tale și al sfârșitului veacului acestuia?” Peste puțin timp, Isus Se află pe Muntele Măslinilor. Ne putem închipui că dacă cei din grupul Său priveau în direcția văii li se descoperea o priveliște cu adevărat fascinantă. Se putea vedea acoperișul Templului, cufundat într-o mare de raze aurii glorioase. Se mai vedeau și curțile frumos terasate și arcadele din marmură albă care păreau să scânteieze în razele soarelui care apunea. Și să te gândești după toate aceste imagini la faptul că toată această glorie era pe cale de a pieri! Mințile ucenicilor se poticneau când analizau această prezicere misterioasă și înfricoșătoare.

Toată această glorie! „Frumoasă înălțime, bucuria întregului pământ, este muntele Sionului ... cetatea Marelui Împărat ... Străbateți Sionul, și ocoliți-l, numărați-i turnurile, priviți-i întărirea și cercetați-i palatele” (Psalmul 48:2, 12, 13). Aceste cuvinte erau cu siguranță adevărate și cu privire la mult lărgitul și înfrumusețatul Templu pe care l-a început regele Irod. Vezi mai sus, la p. 146. „Nu a existat nici în vremurile străvechi nici în cele moderne o clădire sacră care să egaleze Templul, fie în ce privește locul în care era situat, fie în ce privește măreția lui”.⁷⁹⁰ Literatura rabinică nu îi este prea favorabilă lui Irod. Cu toate acestea, despre Templul lui Irod, ea spune: „Cel care nu a văzut edificiul lui Irod nu a văzut în viața lui o clădire frumoasă”.⁷⁹¹

Ni-i putem imagina pe ucenici odihnindu-și privirile pe „mândria Ierusalimului”, într-o tăcere adâncă și tristă, meditănd la cuvintele judecății rostite de Isus. În cele din urmă tăcerea a fost întreruptă de patru dintre ei: Petru, Iacov, Ioan și Andrei (Marcu 13:3). Postându-se în fața lui Isus, ei L-au întrebat: „Spune-ne când se va întâmpla acest lucru și care va fi semnul venirii Tale la sfârșitul veacului?” Însăși forma în care este pusă întrebarea – juxtapunerea propozițiilor – pare să indice că conform modului în care interpretau acești oameni (purtații de cuvânt ai celorlalți ucenici) cuvintele Învățătorului, căderea Ierusalimului, mai ales distrugerea Templului, a însemnat pentru ei sfârșitul lumii. În această privință ei nu aveau parțial dreptate, așa cum urmează să arate Isus. Urma să se scurgă o lungă perioadă de timp între căderea Ierusalimului și culminarea istoriei cu venirea lui Isus. Cu toate acestea, părerea lor nu era cu totul eronată: exista într-adevăr o legătură între judecata care urma să lovească poporul evreu

⁷⁹⁰ A. Edersheim, *The Temple*, Londra, 1908, p. 28.

⁷⁹¹ Baba Batra 4a.

și judecata finală din ziua în care se vor sfârși toate lucrurile. Așa cum s-a arătat deja, primul eveniment era un antetip, o prefigurare sau preînchipuire a celui de al doilea.

S-a pus întrebarea: „Cum puteau întreba ucenicii, pentru care predicțiile repetate ale lui Isus despre moartea și învierea Sa au însemnat atât de puțin (16:21, 22; Marcu 9:32; Luca 9:45; 18:34) despre a doua Sa venire? Totuși, trebuie să se facă deosebirea între *a înțelege pe deplin un lucru* și *a fi interesat din punct de vedere emoțional* de el. Cu siguranță că ucenicii nu au reușit să înțeleagă predicțiile lui Cristos despre învierea Sa din morți, însă dacă urma să se întâmple ceva de aceste gen, astfel încât Isus urma să învie și să Se ducă la Tatăl Său pentru a sta pe tron, ei doreau să știe mai multe despre acest lucru; poate mai ales pentru că Domnul lor le-a promis că Se va întoarce la ei și că și ei vor sta pe niște scaune de domnie (19:28; 23:39). Pentru termenul „venire” sau „parousie” vezi comentariul la versetul 27.

Deși trebuie să se admită că aceasta nu este o explicație completă în ce privește starea minții lor, ea poate clarifica totuși situația într-o anumită măsură. În orice caz, întrebarea pe care au pus-o a constituit prilejul pentru faimosul discurs escatologic al Învățătorului.

2. Începutul „vai”-urilor sau a durerilor nașterii

4-12. Drept răspuns, Isus le-a zis: „Băgați de seamă să nu vă înșele cineva. Fiindcă vor veni mulți în Numele Meu, și vor zice: „Eu sunt Cristosul!” Și vor înșela pe mulți. Veți auzi de războaie și vești de războaie: vedeți să nu vă înspăimântați, căci toate aceste lucruri trebuie să se întâmple. Dar sfârșitul tot nu va fi atunci. Un neam se va scula împotriva altui neam, și o împărăție împotriva altei împărății; și pe alocurea, vor fi cutremure de pământ, foamete și ciumi. Dar toate aceste lucruri nu vor fi decât începutul durerilor. Atunci vă vor da să fiți chinuiți, și vă vor omori; și veți fi urâți de toate neamurile pentru Numele Meu. Atunci mulți vor cădea, se vor vinde unii pe alții, și se vor urî unii pe alții. Se vor scula mulți proroci mincinoși, și vor înșela pe mulți. Și din pricina înmulțirii fărâdelegii, dragostea celor mai mulți se va răci.

Isus trece acum la corectarea concluziei greșite la care au ajuns ei. El le arată că „nu tot ce pare un semn al sfârșitului lumii este în realitate un asemenea semn”. Cu alte cuvinte, există și semne care merită acest nume numai într-un sens foarte general. De câte ori aceste întâmplări izolate sunt interpretate ca niște indicii infailibile ale faptului că se apropie sfârșitul lumii, ele devin niște „semne greșite”. Astfel, Isus prezice venirea Cristoșilor falși – a unor indivizi care vor spune: „Eu sunt Cristosul” – și a profeților falși, care îi vor induce pe mulți în eroare. Cei care stăruie în rătăcirea lor arată că nu I-au aparținut niciodată lui Cristos și turmei Lui adevărate (1 Ioan 2:19; cf. 1 Corinteni 11:19). Au existat întotdeauna profeți falși, șarlatani. Victimele lor încep să se opună legilor lui Dumnezeu. Această „nelegiuire” va crește, având ca rezultate firești rupturile din familii și micșorarea dragostei credincioșilor unul pentru altul, exact așa cum a prezis Isus înainte (cf. 24:12 cu 10:34-37). Nu este necesar să se dea vreun nume de profet fals. Ei au fost prezenți și înainte de căderea Ierusalimului, însă nu au încetat să iasă în evidență după marea catastrofă din 70 d.Cr. Ucenicii nu trebuie să se lase induși în eroare de ei (24:4). Pretențiile lor trebuie respinse. Mai mult, însuși faptul că ei nu

dispar de pe pământ până la sfârșitul dispensației acesteia arată clar că apariția și lucrarea lor nu poate constitui nicidecum un semn în sensul restrâns al acestui termen.

Acest lucru este valabil și în cazul „războaielor și a veștilor de războaie” (24:6). Când Isus a rostit aceste cuvinte, Imperiul Roman se bucura de o lungă perioadă de pace. Însă după vreo patru decenii fierberea politică urma să tulbure Imperiul de la un capăt la altul, astfel încât Roma va vedea patru împărați într-un singur an: Galba, Otto, Vitellius și Vespasian. Însă aceste revolte și insurecții violente nu puteau constitui prin nici un efort al imaginației o indicație precisă a faptului că Domnul urma să Se întoarcă în curând. Acest lucru devine imediat vizibil când cineva se gândește la faptul că războaiele și veștile despre războaie nu au încetat după căderea Ierusalimului. De-a lungul secolelor, profeția se împlinește: „un neam se va scula împotriva altui neam, și o împărăție împotriva altei împărății” (v. 7a). Un autor a socotit trei sute de războaie în Europa în ultimii trei sute de ani. Și aceste războaie cresc în intensitate. Este foarte clar că atunci când este luat un anumit război pentru a-i ajuta pe cei care „fixează data” se produce un alt „semn eronat”.

Isus vorbește și despre „cutremure de pământ, foamete și ciumi” (v. 7b). Ceea ce a fost adevărat în cazul altor evenimente prezise, este și aici. Aceste tulburări în domeniul pământesc sunt într-adevăr niște prefigurări și zugrăviri ale evenimentelor care vor avea loc, la o scară mai largă și mai intensă, în domeniul naturii la sfârșitul vremurilor; însă ele nu pot fi numite în mod corect semne, cu excepția acestui sens foarte general. Nici unul dintre ele nu i-ar putea da vreodată cuiva dreptul de a face predicții referitoare la data căderii Ierusalimului sau la momentul Parousiei (a doua venire a lui Cristos). Este adevărat că între 60–80 d.Cr. Imperiul a fost lovit de foamete, ciumă, incendii, uragane și cutremure, așa cum arată Renan în *L'Antichrist*. Vezuviul a erupt violent în vara lui 79, distrugând orașul Pompei și împrejurimile lui. Însă, așa cum reiese din cele spuse până acum, aceste catastrofe nu se limitau la deceniul care a precedat căderea Ierusalimului în anul 70. Mai mult, de-a lungul secolelor au existat numeroase cutremure violente. De exemplu: în 1 noiembrie, 1755, au pierit 60.000 de oameni la Lisabona, în Portugalia; în 1783, a avut loc marele cutremur din Calabria, care a provocat moartea a în jur de 30.000 de persoane; în 1857, cutremurul din Neapole a luat peste 12.000 de vieți. A mai fost și cutremurul din Charleston, din 1886; cel din Assam, din 1897; din California, în 1906, care a distrus o mare parte din San Francisco; cel de la Messina, în 1908; din Avezzano, în Italia, în 1915; câteva în Turcia, din 1939 și până în prezent; cel care a distrus provincia Kansu din China, în 1920; cel care a lovit Japonia, în 1923, distrugând părți din Tokio și Yokohama; cele din Chile, în 1939, 1960 și de curând; cutremurul devastator din Peru, în 1970 etc. Istoricii și filozofii din antichitate – cum ar fi Tucidee, Aristotel, Strabo, Seneca, Livius și Pliniu – descriu fenomene seismice similare care au avut loc în zilele lor. Iar în anul 1668, Robert Hooke și-a scris lucrarea cu titlul *Discourse on Earthquakes*. Un anumit autor a numărat nu mai puțin de șapte sute de asemenea calamități, mici și mari, care au avut loc în secolul al XIX-lea!

Nici nu mai e nevoie să se adauge că în toate epocile din istoria Bisericii au apărut Cristoși falși și profeți mincinoși, au fost războaie și au circulat zvonuri despre războaie,

au fost cutremure și secetă, însă și persecuții și alte lucruri la care Se referă Isus în versetele 9, 10, 12 și 13. În toate secolele s-a dovedit a fi adevărat ce a spus Isus: „Și, veți fi urâți de toate neamurile pentru Numele Meu”, adică, din cauza legăturii voastre vitale cu Mine. Vezi de asemenea comentariul la 6:9; 7:22; 10:22, 41, 42; 12:21. Însăși expresia „toate neamurile” arată clar că Isus nu Se gândește numai la ceea ce urma să se întâmple în timpul vieții apostolilor.

Acum, în legătură cu evenimente ca cele descrise mai sus, Isus spune în versetele 6 și 8: „vedeți să nu vă înspăimântați, căci toate aceste lucruri trebuie să se întâmple. Dar sfârșitul tot nu va fi atunci. Dar toate aceste lucruri nu vor fi decât începutul durerilor”. Acesta este doar începutul, spune El. Asemenea evenimente nu marchează sfârșitul. De aceea, creștinii nu trebuie să se alarmeze.

În ciuda acestui avertisment clar pe care l-a dat Domnul ucenicilor Săi, mulți creștini din biserici sunt plini de admirație pentru pastorul sau lucrătorul care vorbește cu erudiție despre „Semnele vremurilor” și încearcă să arate audienței sale că un anumit război teribil sau cutremur serios sau vreo foamete devastatoare este, „pe baza profeției” „semnul” infailibil al întoarcerii iminente a lui Cristos.

În mod cert, evenimentele indicate aici au o semnificație. Ele sunt niște trepte care duc spre țelul final. Prin intermediul lor sfârșitul veacului este prefigurat și adus mai aproape, iar planul etern al lui Dumnezeu este dus spre împlinire. Mai mult, când realizăm că spre sfârșitul dispensației actuale aceste catastrofe vor avea loc împreună (24:33), vor fi probabil mult mai numeroase, extinse și înspăimântătoare decât au fost ele vreodată (24:11; cf. Luca 21:11, 25, 26) și că se vor produce concomitent cu necazul cel mare care va precede Parousia (Matei 24:5-9), putem trage concluzia că nu este nejustificat să numim *izbucnirea finală* a acestor terori „semne concurente sau însoțitoare”.

Isus continuă: **13. Dar cine va răbda până la sfârșit va fi mântuit.** Ca în 10:22, la fel și aici, sensul este: cel care, în ciuda tuturor acestor greutăți și persecuții, îi rămâne loial lui Cristos, va intra în slavă. Pentru el perioada de persecuție și încercare va dura până când moartea îl va elibera de umblarea în lume (Ioan 16:33; 2 Timotei 3:12). Pentru Biserică în general, ea va dura până la întoarcerea lui Cristos în slavă (2 Tesaloniceni 1:7; Apocalipsa 11:10-12).

În versetele 4-12, Isus a vorbit despre o serie de evenimente care, luate în sine, nu indică în mod cert „sfârșitul” despre care întrebaseră ucenicii. Dintr-o dată se produce o schimbare, de la „dar sfârșitul tot nu va fi atunci” la „atunci va veni sfârșitul”. Poate că am putea privi afirmația „cine va răbda până la sfârșit” din versetul 13 ca pe tranziția dintre cele două, din moment ce atunci când vorbim despre „sfârșit”, gândurile noastre se mută cu ușurință de la contemplarea sfârșitului vieții oricărui credincios adevărat la încheierea istoriei lumii. În orice caz, este clar că Domnul nu a uitat întrebarea credincioșilor. După ce i-a avertizat să nu dea o atenție prea mare unor asemenea fenomene care se repetă constant și care pot fi numite în mare niște „semne false”, El spune acum: **14. Evanghelia aceasta a Împărăției va fi propovăduită în toată lumea, ca să slujească de mărturie tuturor neamurilor. Atunci va veni sfârșitul.** El nu spune „Atunci îndată”, lăsându-l pe acest „îndată” pentru versetul 29, ci doar „atunci”.

E posibil ca acest „atunci” să cuprindă un interval mai mare decât ar fi făcut-o „îndată după aceea”. Atacul final înverșunat împotriva poporului lui Dumnezeu, numit „necazul cel mare” (v. 21), de o durată foarte mică (v. 22), cât și venirea efectivă a Domnului pe nori, sunt incluse probabil în această referire la „sfârșit”. De aceea, ceea ce spune Isus de fapt este că evenimentele care încheie istoria lumii vor fi precedate de predicarea Evangheliei Împărăției înaintea „tuturor neamurilor”. Poate fi considerat o certitudine faptul că, așa cum a văzut și a prezis El, o asemenea proclamare în toată lumea a Evangheliei nu va dura doar câteva săptămâni, luni sau chiar ani, ci se va întinde pe o perioadă mult mai lungă, de mai multe secole. Esența acestei Evanghelii este rezumată în pasaje ca 3:2; 4:17, 23; 11:28-30; 26:6, 7; Ioan 3:16; cf. Romani 1:17; 3:24; 2 Corinteni 5:20, 21. Ea este în mod categoric Evanghelia Împărăției, adică a domniei lui Dumnezeu în inimi și vieți prin har și prin intermediul credinței. Pentru mai multe amănunte despre această Evanghelie unică – despre puterea, autorul, accentele și mesajul ei etc. – vezi C.N.T. la Filipeni, p. 81–85.

Nu este necesar să se sublinieze că nu există aici vreo promisiune că „fiecare persoană va primi șansa de a fi mântuit”. Isus vorbește despre *neamurile* lumii. El spune că fiecare dintre aceste națiuni va auzi Evanghelia într-un moment sau altul din cursul istoriei. Această Evanghelie va fi o *mărturie*: acceptarea sau respingerea ei va fi decisivă. Nu există aici vreo promisiune a unei a doua șanse. Ceea ce va face fiecare națiune sau popor cu proclamarea *actuală* a Evangheliei va avea rezultate finale. Este instructiv să se compare aceste cuvinte ale Domnului nostru cu Apocalipsa 11. În acest capitol, martorii prorocesc timp de „o mie două sute șaizeci de zile”. În cele din urmă, mărturia lor se încheie. Apoi, peste o perioadă foarte scurtă de persecuție (numită simbolic „trei zile și jumătate”), ei sunt mutați în cer. În mod similar, și în Apocalipsa 20 neamurile își primesc marea lor șansă (astfel că fiara nu îi poate înșela) din timpul perioadei de o mie de ani. Apoi, „pentru puțină vreme” Satan este eliberat din temnița lui. Acest lucru, la rândul lui, este urmat de apariția lui Cristos pe „un mare tron alb”. De aceea este foarte evident faptul că programul istoriei este același în toate cele trei capitolele (Matei 24; Apocalipsa 11; 20).

O scurtă trecere în revistă a progresului misiunilor din cele mai timpurii perioade și până în prezent va convinge pe toată lumea că zilele în care trăim noi acum sunt într-adevăr semnificative! În mare, Evanghelia s-a răspândit „de la răsărit la apus”. Un anumit autor estimează că la încheierea Perioadei apostolice numărul total de ucenici creștini a atins deja o jumătate de milion.⁷⁹² În această perioadă un misionar îi eclipsează pe toți, și anume, Pavel. El a dus Evanghelia din ce în ce mai spre vest. În cele din urmă a ajuns la Roma ca prizonier al Domnului. Însă până și întemnițarea lui a fost mai degrabă un ajutor, decât o piedică în calea răspândirii vestii bune. El a

⁷⁹² R. H. Glover, *The Progress of World-Wide Missions*, New York, 1925, p. 39. O altă sursă foarte prețioasă pentru studiul progresului lucrării misionare este *The Evangelical Missions Quarterly*, revistă publicată de Evangelical Information Service, Wheaton, Ill. În continuare: *Frontier*, Wrexham, Anglia; *De Heerbaan*, Amsterdam; *INFA NEWS*, Ridgefield Park, N. J.; *East Asia Missions*, Philadelphia; *Africa Now*, New York; și *Church Growth Bulletin*, Pasadena, Cal. Vezi de asemenea articolul „Expansion of Christianity (Modern)” din fasciculul Twentieth Century al S.H.E.R.K., vol. I, p. 412–417; și articolul „Religion” din *Britannica*, *Book of the Year* 1971, p. 634–652.

afirmat: „Vreau să știți, fraților, că împrejurările în care mă găesc, mai degrabă au lucrat la înaintarea Evangheliei. În adevăr, în toată curtea împărătească și pretutindeni aiurea, toți știu că sunt pus în lanțuri din pricina lui Isus Cristos” (Filipeni 1:12, 13). În timpul perioadei următoare, între 100–313 (de la moartea lui Ioan la Constantin), Evanghelia a continuat să penetreze în lumea cunoscută de atunci, și aceasta în ciuda numeroaselor persecuții (de la Traian la Dioclețian). Acest lucru este într-adevăr remarcabil, mai ales dacă ținem cont de faptul că nu mai puțin de 174.000 de martiri au fost îngropați într-un singur mormânt comun, anume în Catacombele Sfântului Sebastian din Roma. De la Constantin la Carol cel Mare, între 313–800, vestea mântuirii este dusă în țările Europei *Occidentale* prin eroi faimoși ai crucii ca Ulfilas, Patrick, Columba, Augustin, Willibrord și Bonifaciu. Între timp, mahomedanismul a izgonit lumina Evangheliei din multe țări ale Asiei și Africii. Apoi vine perioada evului mediu, de la Carol cel Mare la Luther, între 800–1517. Norvegia, Islanda și Groenlanda sunt evanghelizate, iar slavii răsăriteni se întorc în masă la creștinism. Cruciadele, expediții care au avut inițial scopul de a-i pedepsi pe mahomedani, s-au dovedit a fi atât o piedică, cât și un ajutor pentru propagarea adevărului. Între 1517–1792 se înființează multe societăți misionare, iar Evanghelia este dusă și mai mult spre *vest*. Să ne gândim numai la John Eliot, apostolul indienilor din America de Nord, și la cei care au călcat pe urmele lui. Și așa ajungem la perioada modernă, din 1792 până în prezent. Chiar în anul 1792 a propus Wiliam Carey la o conferință a lucrătorilor discutarea temei „Datoria creștinilor de a încerca să răspândească Evanghelia printre națiunile păgâne.” În ziua de 31 mai a aceluiași an acest om cu adevărat mare și-a rostit faimoasa predică misionară bazată pe Isaia 54:2, 3. Ca rezultat al entuziasmului pe care l-a provocat, au fost trimiși misionari pentru ca zone îndepărtate ca India, sud-estul Asiei, China, Japonia, Coreea – națiuni care au fost atinse prin călătoriile făcute din America peste Oceanul Pacific spre *vest* – să poată primi Evanghelia.

Lucrarea nu s-a încheiat încă. Nici măcar acum nu se poate spune pe bună dreptate că inima Africii, a Asiei și a Americii de Sud a fost complet penetrată. Însă nu se poate nega faptul că profeția Domnului nostru se apropie de împlinirea sa. Să ne gândim doar la următorul fapt important: acum șaptezeci de ani, Biblia (în întregime sau pe fragmente) era tradusă în numai 300 de limbi; astăzi este tradusă în peste 1400 de limbi sau dialecte. Și lucrarea mai continuă încă; de fapt, mult mai viguros ca altădată, multe forțe combinându-se pentru a o duce la bun sfârșit.

Totuși, nu trebuie să se presupună că lumea va deveni din ce în ce mai bună până la sosirea lui Isus. Dacă predicarea Evangheliei printre toate națiunile poate fi considerat *primul semn preliminar* al întoarcerii lui Cristos, acum urmează să fie evidențiat *al doilea semn preliminar*. Așa cum s-a arătat deja, el va acoperi o perioadă mult mai scurtă de timp. Cf. Apocalipsa 20:3. În legătură cu acest lucru trebuie să se sublinieze faptul că după toate probabilitățile încheierea epocii Evangheliei și începutul necazului cel mare se suprapun. Așa cum s-a arătat de asemenea – vezi p. 762 –, atunci când descrie scurta perioadă a necazului cel mare de la sfârșitul istoriei, care se încheie cu judecata finală, Isus zugrăvește în culori împrumutate de la distrugerea

Ierusalimului de către romani. Trebuie să se țină cont de acest lucru atunci când studiem în cele ce urmează:

3. Necazul cel mare

15, 16. De aceea, când veți vedea „urâciunea pustiirii” despre care a vorbit prorocul Daniel, „așezată în locul sfânt” – cine citește să înțeleagă! – atunci, cei ce vor fi în Iudea să fugă la munți. Isus a spus „Iată că vi se lasă casa pustie ... Adevărat vă spun că nu va rămâne aici piatră pe piatră, care să nu fie dărâmată” (23:38; 24:2). Ucenicii au reacționat întrebându-L: „Spune-ne când se vor întâmpla aceste lucruri? Și care va fi semnul venirii Tale și al sfârșitului veacului acestuia” (24:3). Cât despre implicațiile eronate ale acestei întrebări, ca și cum căderea Ierusalimului și distrugerea Templului aveau să fie însoțite imediat de sfârșitul lumii, Isus le-a îndreptat ucenicilor Săi atenția direct asupra acestei probleme. El a arătat că vor avea loc multe catastrofe și că urma să intervină o lungă perioadă de proclamare a Evangheliei înainte de ziua revenirii Sale. În ce privește prima parte a întrebării, luată în sine: „Când se va întâmpla acest lucru – distrugerea Ierusalimului și a Templului său?”, Isus răspunde la ea imediat, însă într-o asemenea manieră încât răspunsul se potrivește cu mai multe evenimente din istorie. Pentru început, era potrivit pentru zilele la care face referire Daniel; vezi mai ales Daniel 11:31; 12:11. În conformitate cu prezicerea acestui profet, Antiohus Epifanes (175–164 î.Cr.), neștiind că el împlinește o profeție și fiind pe deplin răspunzător pentru faptele sale rele, a ridicat un altar păgân deasupra altarului pentru arderile de tot, desacralizând astfel casa lui Dumnezeu. Acest lucru s-a întâmplat cu mult timp în urmă. Cu toate acestea, Isus a spus: „Când veți vedea «urâciunea pustiirii» arătându-le ucenicilor că o anumită profeție se poate împlini de mai multe ori în istorie. Fie ca cel care citește profeția lui Daniel să înțeleagă acest lucru! Întocmai ca în trecut, când locurile sfinte ale lui Dumnezeu au fost desacralizate, la fel se va întâmpla și acum. Și s-a și întâmplat, când armatele romane, cu chipul împăratului pe stindardele lor, un chip și un împărat cărora ei li se închinau,⁷⁹³ au asediat orașul Ierusalim (Luca 21:20). Însă întocmai cum altarul păgân și scroafa adusă ca jertfă pe el chiar în Templul lui Iehova în secolul al II-lea î.Cr. arătau spre legiunile idolatre ale Romei, și acestea la rândul lor au prefigurat violarea cumplită și finală de către Anticrist a tuturor lucrurilor sacre. Acesta este motivul pentru care în versetele 29–31 Isus poate să spună: Îndată după acele zile de necaz, „soarele se va întuneca, luna nu-și va mai da lumina ei... Atunci se va arăta în cer semnul Fiului omului... și vor vedea pe Fiul omului venind pe norii cerului cu putere și cu o mare slavă”.

Întorcându-ne acum la cea de-a doua aplicare a profeției, anume, la zilele dinaintea căderii Ierusalimului (70 d.Cr.), când armatele romane au sosit și au desacralizat „locul sfânt”, adică, pământul care, împreună cu „orașul său sfânt” și cu „sfântul Templu” au fost închinat de-a lungul istoriei Domnului, Isus îi avertizează pe cei care Îl urmează că atunci când acest lucru se va întâmpla, cei din Iudea ar trebui „să fugă în munți.” Cf.

⁷⁹³ Vezi Josephus Flavius *Războaiele iudaice* VI.316.

Luca 21:20. Ei nu trebuie să încerce să intre în Ierusalim, gândindu-se că Domnul nu va permite niciodată ca el să fie cucerit. Mai degrabă, cei care sunt încă în oraș și au șansa de a ieși, trebuie să o facă degrabă; cei care locuiesc la țară în Iudea trebuie să li se alăture și să fugă în munți.

Cât despre împlinire, noi știm că în general evreii s-au grăbit să intre în Ierusalim, unde au devenit victimele unei oribile băi de sânge.⁷⁹⁴ Însă ce s-a întâmplat cu creștinii? Au luat ei aminte la îndemnul lui Cristos pentru a fugi în munți? După spusele multor comentatori, ei au făcut-o, și s-au refugiat în cele din urmă la Pella, din Perea. Pentru a-și argumenta opinia, acești comentatori au făcut apel la afirmația lui Eusebiu: „Pe de altă parte, membrii bisericii din Ierusalim au ascultat de o poruncă dată prin revelație înainte de război celor din oraș care erau vrednici de ea de a pleca și a locui în unul din orașele din Perea, pe care ei l-au numit Pella” (*Istoria ecl.* III.v.3). Conform spuselor lui Epifaniu, ieșirea din oraș și fuga la Pella au început chiar înainte ca trupele romane să înceapă asediarea Ierusalimului (*Împotriva ereziilor* XXIX.7). Erudiții care au efectuat studii speciale de istorie timpurie a bisericii din Ierusalim se îndoiesc de adevărul acestei relatări din secolul al IV-lea d.Cr. Ei ne spun că *a.* pentru a ajunge din timp la Pella, credincioșii ar fi trebuit să treacă printre liniile soldaților romani; *b.* cei care s-au dus la Pella erau oameni plini de o ură feroce împotriva tuturor evreilor, inclusiv a celor creștini; *c.* Pella nu i-ar fi putut adăposti pe toți refugiații; și *d.* dacă creștinii ar fi încercat să fugă mai devreme, ei ar fi căzut în mâinile fanaticilor luptători evrei pentru libertate.⁷⁹⁵

Pella nu este menționată nicăieri în Scriptură. Nu există informații demne de încredere cu privire la măsura în care credincioșii au ascultat de porunca Domnului de a fugi în munți – El nu a spus „la Pella”. Să sperăm că mulți au ascultat de avertismentul Lui plin de bunătate și stăruitor, care continuă după cum urmează: **17, 18. Cine va fi pe acoperișul casei să nu se pogoare să-și ia lucrurile din casă; și cine va fi la câmp, să nu se întoarcă să-și ia haina.** Omul care este pe acoperișul plat al casei sale, de unde poate coborî repede pe o scară exterioară pentru a fugi cât se poate de urgent în munți, este îndemnat să nu intre după coborârea sa de acolo în casă pentru a-și salva bunurile. În mod similar, lucrătorul îmbrăcat cu hainele de lucru care muncește pe câmp, nu trebuie să se întoarcă acasă de pe câmp, ci trebuie să fugă imediat în munți. Orice întârziere în oricare dintre cazuri poate însemna capturarea, întoarcerea lui cu forța sau chiar uciderea lui.

Inima simțitoare a Domnului nostru Isus, care s-a descoperit cu atât de multe prilejuri mai înainte, așa cum arată această Evanghelie (8:17; 9:13, 36; 11:25-30; 12:7, 30; 15:32; 19:13-15; 23:23, 37), este puternic afectată de două considerații adiționale: *a.* starea femeilor și *b.* dificultăți legate de drum în timpul iernii și în zilele de Sabat: **19. Vai de femeile care vor fi însărcinate**⁷⁹⁶ **și de cele care vor da țăță**⁷⁹⁷ **în zilele acelea!**

⁷⁹⁴ Josephus a vorbit despre faptul că orașul era ticsit (*Războaiele iudaice* VI.420).

⁷⁹⁵ Vezi, printre altele, H. Mulder, „Wederkerige assistentie en vervreemding van kerken in de nieuwtestamentische tijd”, *De Heerbaan*, 4 (1971), p. 265–269; și, de același autor, *Geschiedenis van de palestijnse kerk* (tot 638), Kampen, fără dată, p. 46–48.

⁷⁹⁶ ἐν γαστρὶ ἐχειν (a avea în pântec) este un idiom care înseamnă a fi însărcinată.

⁷⁹⁷ ὀηλαζούσαις este dativ, plural, feminin, prezent, participiu al lui ὀηλάζω (cf. Marcu 13:17; Luca 21:23), literal a alăpta, a da sân. Cf. ὀηλή: sân.

În legătură cu acest lucru trebuie să se țină minte că această grijă delicată pentru femeile cu copii mici a fost arătată de Cristos într-o perioadă în care femeile erau disprețuite. Cuvintele acestea vin de pe buzele aceluiași Fiul al omului care a arătat o bunătate specială și față de văduve (Marcu 12:42, 43; Luca 7:11-17; 18:1-8; 20:47; 21:2, 3); față de femeile care au trăit sau trăiau în păcat (Luca 7:36-50; Ioan 4:1-30); și, tocmai în vremea agoniei încoronării Sale cu cununa de spini, față de mama Sa (Ioan 19:26, 27). La El ar trebui să meargă și femeile de astăzi pentru ajutor și mângâiere!

20. Rugați-vă ca fuga voastră să nu fie iarna, nici într-o zi de Sabat. Chiar și în clima din Orientul Mijlociu, iarna are zile reci. Mai mult, vine anotimpul ploios. Ninsorea, mai ales pe dealurile despre care a vorbit Isus când le-a poruncit ucenicilor Săi să fugă acolo, și chiar și pe podșuri, poate și ea să vină (cf. 1 Macabei 13:22). Călătoria în zi de Sabat era dificilă. Este cert că până și rabinii permiteau fuga în zi de Sabat atunci când o persoană risca să își piardă viața dacă nu pleca dintr-un loc. Iar învățătura lui Cristos despre acest subiect al respectării sabatului (XXX) era suficient de generoasă pentru a permite fuga în această zi. Însă multele reguli făcute de oameni și reglementările prin care fariseii și cărturarii au creat impresia că omul era făcut într-adevăr pentru sabbat i-ar fi făcut pe mulți dintre cei care le respectau să refuze să îi ajute pe cei aflați în nevoie. Așa că Domnul îi îndeamnă pe ucenicii Săi să se roage ca fuga lor să nu fie iarna sau în zi de sabbat.⁷⁹⁸

Din ceea ce urmează imediat, reiese că pentru Isus trecerea de la a doua aplicație a profeției lui Daniel la a treia era la fel de ușoară ca cea de la prima (necazul care s-a abătut asupra poporului lui Dumnezeu sub domnia lui Antiohus Epifanes) la a doua (necazul de la căderea Ierusalimului): **21, 22. Pentru că atunci va fi un necaz așa de mare, cum n-a fost niciodată de la începutul lumii până acum, și nici nu va mai fi. Și dacă zilele acelea nu ar fi fost scurtate, nimeni n-ar scăpa; dar, din pricina celor aleși, zilele acelea vor fi scurtate.** Cât despre „necazul cel mare” la care Se referă aici Isus, trebuie să se aibă grijă, deoarece și Apocalipsa 7:14 folosește această noțiune. Sunt oare identice cele două necazuri? Răspunsul este: nu sunt. Așa cum indică contextul din Apocalipsa 7, expresia este folosită aici cu un sens mult mai general. Din cauza credinței sale, fiecare copil adevărat al lui Dumnezeu are parte de necazuri în timpul vieții sale pământești. Vezi Ioan 16:33; cf. Romani 8:18; 2 Corinteni 4:17; 2 Timotei 3:12. Însă Isus vorbește aici despre un necaz care va caracteriza „zilele acelea”, un necaz cum nu a mai fost și nu va mai fi, o perioadă foarte scurtă de nenorocire îngrozitoare care va avea loc imediat înainte de întoarcerea Sa (vezi v. 29–31). Este vorba de perioada menționată și în Apocalipsa 11:7-9; 20:3b, 7-9a. De dragul aleșilor lui Dumnezeu – vezi C.N.T. la Efeseni 1:4 – pentru ca să nu aibă parte toți de o moarte violentă, zilele acestui necaz final vor fi scurtate.⁷⁹⁹ Și acest lucru dovedește dragostea lui Dumnezeu. Nici nu trebuie să se mai adauge că nu i se face deloc dreptate acestui mare necaz, care precede

⁷⁹⁸ Marcu (vezi 13:18) adresându-se unui public diferit, care nu era legat de restricțiile evreiești, nu s-a simțit obligat să menționeze aici ceea ce a spus Isus în legătură cu călătoria în zi de Sabat.

⁷⁹⁹ *Κολοβοθήσονται*, persoana a III-a, plural, viitor, indicativ, pasiv al lui *κολοβόω*, a prescurta, a întrerupe. Cuvântul din engleză *halt* (șchiop) luat cu sensul de *persoană cu deficiențe*, este înrudit cu el, din moment ce se referă la o persoană a cărei capacitate de a umbla a fost întreruptă.

imediat „sfârșitul” istoriei lumii și care depășește în intensitate orice alt necaz, dacă el este raportat numai la suferințele din timpul căderii Ierusalimului.

Isus continuă: 23, 24. **Atunci, dacă vă va spune cineva: „Iată, Cristosul este aici sau acolo”, să nu-l credeți. Căci se vor scula Cristoși mincinoși și proroci mincinoși; vor face semne mari și minuni, până acolo încât să înșele, dacă va fi cu putință, chiar și pe cei aleși.** În legătură cu căderea Ierusalimului, însă în mod cert și cu sfârșitul lumii, unii vor pretinde că Cristos a și sosit deja, și vor indica și locul în care a coborât. Isus îi avertizează pe ucenicii Săi să nu-i creadă pe acești farsori. Unii dintre ei (pseudo-Cristoși) pretind a fi Cristos; ceilalți (profeții falși) spun că o persoană sau alta este Cristosul. Prin faptul că ei fac *a.* „semne” – manifestări supranaturale care arată dincolo de cei care le fac, spre cel care le dă puterea să le facă – și *b.* „minuni” sau „miracole” – aceleași performanțe uimitoare văzute acum din perspectiva caracterului lor neobișnuit și a efectului pe care le au asupra spectatorilor – acești farsori vor încerca *să-i ducă în rătăcire*⁸⁰⁰, *dacă va fi posibil*, chiar și pe cei aleși. Pentru „aleși”, vezi C.N.T. la Efeseni 1:4. Implicația este că e imposibil ca cineva să îi înșele cu succes pe aleșii lui Dumnezeu, în așa fel încât ei să semene până la moarte cu niște stele rătăcitoare. Vezi C.N.T. la Filipeni 1:6. Micuța propoziție reconfortantă, compusă în original din doar trei cuvinte: 25. **Iată, că v-am spus mai dinainte** – însemnând literal: „Țineți minte că v-am prezis” – ne aduce aminte de expresiile similare ale lui Isus din Ioan 13:19; 14:29; 16:4. Stăpânul le poartă de grijă cu dragoste ucenicilor Săi. Când va veni încercarea cumplită, ei nu trebuie să poată să spună: „Ce lucru ciudat și neașteptat! De ce nu ne-a pregătit Domnul pentru toate acestea? De ce nu ne-a avertizat?” Fiind anunțați din timp, ucenicii nu vor fi peste măsură de tulburați atunci când prezicerile se împlinesc. De fapt, credința lor în Isus va fi confirmată chiar. 26. **Deci, dacă vor zice: „Iată-L în pustie”, să nu vă duceți acolo! „Iată-L în odăițe ascunse”, să nu credeți.**⁸⁰¹ Unii, gândindu-se la Ioan Botezătorul (3:1), pot spune că pustia este locul în care poate fi găsit Mesia. Alții, că este în niște odăițe ascunse, ca și cum Cristos ar fi numai pentru câțiva inițiați, Capul unei frății secrete, nedescoperindu-Se nimănui altcuiva. De fapt, adevărul este chiar la celălalt pol. În acea zi nu va fi nevoie să se plece în căutarea lui Cristos, ca și cum El ar putea fi găsit numai în vreun loc arid sau în vreun colț întunecos. Lucrurile stau în felul următor: 27. **Căci, cum iese fulgerul**⁸⁰² **de la răsărit**⁸⁰³ **și se vede până la apus, așa va fi și venirea Fiului omului.** Pentru *Fiul omului*, vezi comentariul la 8:20; p. 365-369.

Ar trebui să se spună câteva cuvinte despre termenul „venire”, grecescul *parousia*. El este folosit uneori cu sensul mai puțin tehnic de *a. prezență*; vezi 1 Corinteni 16:17; 2 Corinteni 10:10; Filipeni 1:26; 2:12; sau *b. venire, advent*, sau *sosire* (2 Corinteni 7:6; 7; 2 Tesaloniceni 2:9). În alte pasaje – vezi mai ales Matei 24:3, 27 (studiat acum), 37, 39; 1 Corinteni 15:23; 1 Tesaloniceni 2:19; 3:13; 4:15; 5:23; 2 Tesaloniceni 2:1, 8; Iacov 5:7, 8;

⁸⁰⁰ Pentru *πλανᾶω*, vezi comentariul la 18:12, 13.

⁸⁰¹ Pentru *ἐρημος* (pustie), vezi comentariul la 23:38; pentru *ταμείον*, *odăițe ascunse*, cele referitoare la 6:6.

⁸⁰² *ἀστραπή*, aici *fulger*; la fel și în 28:3; Luca 10:18; 17:24; și în Apocalipsa 4:5; 8:5, 16:18; însă în Luca 11:36 este *lumină strălucitoare*.

⁸⁰³ *ἀνατολή*, vezi comentariul la 2:1, 2. Aici în 24:27 este cuplat cu *vestul*, adică locul în care apune soarele.

2 Petru 1:16; 3:4, 12; și 1 Ioan 2:28 – termenul se referă la *întoarcerea sau revenirea Domnului, la sosirea Sa pentru a-Și binecuvânta poporul cu prezența Sa*. Această nuanță poate fi văzută ca o modificare adusă sensului de: „sosire” sau „vizită” a regelui sau împăratului.⁸⁰⁴ Prin urmare comparația are următoarea semnificație: așa cum un fulger este atât de strălucitor încât e vizibil de la un capăt al cerului la celălalt, la fel și venirea lui Cristos va fi de așa natură încât „orice ochi Îl va vedea” (Apocalipsa 1:7).

Cât despre vremea venirii Sale, și unul dintre motivele acestei venituri, observați vers. 28. **Oriunde va fi stârvul, acolo se vor aduna vulturii.** Cf. Iov 39:30: „acolo unde sunt hoituri, acolo-i și vulturul”; de asemenea, Luca 17:37. Vulturii coboară asupra unui *stârv*. Când lumea va fi ajuns atât de degenerată din punct de vedere moral și spiritual încât va semăna cu un cadavru, cu alte cuvinte, când Domnul va considera că s-a umplut paharul nedreptăților lumii (cf. Geneza 15:6; Apocalipsa 14:18), atunci, și nu mai repede, Cristos va veni pentru a o condamna. Atunci venirea Sa va deveni o necesitate divină.

Ultimul „necaz” la care îi vor supune cei răi pe copiii lui Dumnezeu este cel care va face ca lumea să se coacă pentru judecată. Așa că Fiul omului va sosi imediat după acest necaz care va fi cel mai mare dintre toate.

4. *Semnul și venirea*

Ținând cont de faptul că ceea ce urmează acum este adânc înrădăcinat în profeții și trebuie interpretat în așa fel încât să se aibă în vedere stilul specific acestui tip de literatură, vor fi prezentate imediat cele mai importante referințe din Vechiul Testament (și câteva din Noul):

29-31. Îndată după acele zile de necaz,

soarele se va întuneca

luna nu-și va mai da lumina ei, Isaia 13:10; Ezechiel 32:7; Ioel 2:10b;
2:31 (=3:4 Evrei.); 3:15 (=4:15 Evrei);
Apocalipsa 6:12.

stelele vor cădea din cer,

Isaia 34:4b; Apocalipsa 6:13.

și puterile cerurilor vor fi clătinate.

Isaia 34:4b; Ioel 2:10a; Hagai 2:6, 21;
Luca 21:25, 26; Apocalipsa 6:13.

**Atunci se va arăta în cer semnul Fiului omului, toate semințiile pământului
se vor boci,**

Zaharia 12:10, 12; Apocalipsa 1:7.

**și vor vedea pe Fiul omului venind pe norii cerului cu putere
și cu o mare slavă.**

Daniel 7:13, 14; Matei 16:27; 26:64.

⁸⁰⁴ Vezi A. Deissmann, *op. cit.*, p. 368.

**El va trimite pe îngerii Săi
cu trâmbița răsunătoare,**

Isaia 27:13; Matei 13:41; 16:27;
1 Corinteni 15:52; 1 Tesaloniceni 4:16;
2 Tesaloniceni 1:7.

**și vor aduna pe aleșii Lui din cele patru vânturi, de la o margine
a cerurilor la cealaltă.**

Deuteronom 30:4; Zaharia 2:6.

Imaginea este plină de dramatism. În timp ce pământul va fi scăldat în sângele sfinților în timpul celui mai teribil necaz din toate timpurile, soarele se întuneacă dintr-o dată. În mod firesc, și luna încetează să mai lumineze. Stelele deviază de pe orbitele lor și aleargă spre pieirea lor; ele „cad din cer”. Puterile cerului sunt clătinate. Se aud sunete înfricoșătoare. Valurile răscolite ale mării îi vor șoca pe oameni. Ei vor leșina de frică și din cauza presimțirii lucrurilor care se vor întâmpla în lume (Luca 21:25, 26).

În legătură cu aceste imagini apocaliptice trebuie evitată o interpretare literală. Probabil că până în momentul în care această panoramă profetică va deveni istorie noi nu vom ști exact cât din această descriere trebuie luată literal, și cât la modul figurat. Faptul că măcar o parte din ce se spune aici trebuie luat în sens literal reiese din 2 Petru 3:10. Vor exista într-adevăr „un cer nou și un pământ nou” (Apocalipsa 21:1). Marea schimbare care va avea loc poate fi descrisă astfel:

a. Universul va fi complet purificat printr-o *mare conflagrație* (2 Petru 3:7, 11, 12).

b. Într-o strânsă legătură cu această conflagrație va avea loc o *înnoire*. Focul nu va distruge complet universul. Vor exista același cer și același pământ, însă înnoite în mod glorios, așa cum se explică în 2 Petru 3:13; Apocalipsa 21:1-5. Nu numai că copiii lui Dumnezeu „vor merge în cer”, ci și cerul, cum ar veni, va coborî la ei; adică, acele condiții perfecte care se găsesc în cer vor putea fi găsite și în universul înnoit al lui Dumnezeu.

c. Această transformare minunată poate fi văzută și ca o *împlinire a menirii*, o schimbare puternică prin care lumea organică ajunge la exprimare de sine și la o libertate completă. Această idee apare sub forma sa cea mai minunată în Romani 8:18-22. În acest pasaj, apostolul afirmă că în prezent creația este supusă *deșertăciunii*. Acum, acest cuvânt, „deșertăciune”, nu are deloc sensul pe care i-l dăm de obicei. Cuvântul, așa cum este folosit el aici, nu înseamnă „mândrie superficială” sau „aere obraznice”. Nu are legătură nici cu ostentația, ca în cazul în care spunem: „Ce tip plin de ifose”. Deșertăciunea înseamnă *zădărnice*, lipsă de miez. Să ne gândim și la exclamația: „Deșertăciune a deșertăciunilor, spune Ecleziaștul, totul este deșertăciune” (Eclesiaștul 12:8). Ea înseamnă că în prezent, ca un rezultat al păcătuirii omului, natura nu ajunge la împlinire sau la exprimare de sine. Potențialul ei este zădărnicit, împiedicat să se realizeze, limitat. Ea este forțată să nu se dezvolte. Deși aspiră la ea, nu este în stare să atingă împlinirea. Deși înmugurește, ea nu ajunge în punctul de a rodi. Poate fi comparată cu un om foarte puternic, un campion al lumii la box sau la lupte libere, care este legat cu lanțuri în așa fel încât nu poate face uz de puterile sale fizice imense. Plaga bolilor decimează recoltele. Pierderile sunt estimate la milioane de dolari în cazul fiecărei boli separate.

Ce zi glorioasă va fi cea în care toate piedicile datorate păcatului vor fi îndepărtate, iar această creație minunată va fi în cele din urmă „izbăvită” va asista la „descoperirea fiilor lui Dumnezeu” și nu va mai fi supusă „deșertăciunii”.

d. În cele din urmă – și acest lucru izvorăște din cele precedente – această transformare va include și *armonizarea*. În prezent natura este „crudă, cu colți și gheare”. Pacea și armonia lipsesc. Însă atunci toată natura, transformată în mod glorios, va cânta, cum ar veni, o simfonie. Va exista bună înțelegere și armonie peste tot. Cu siguranță că va exista variație, însă sunetele diferite se vor împleti în așa fel încât să formeze o unitate. Iar profeția din Isaia 11:6-9 își va căpăta împlinirea *ultimă*:

„Atunci lupul va locui împreună cu mielul, și pardosul se va culca împreună cu iedul; vițelul, puiul de leu și vitele îngrășate, vor fi împreună, și le va mâna un copilaș; vaca și ursoaica vor paște la un loc, și puii lor se vor culca împreună. Leul va mânca paie ca boul, pruncul de țâță se va juca la gura bortei năpârcii, și copilul întărcat va băga mâna în vizuina basilicului. Nu se va face nici un rău și nici o pagubă pe tot muntele meu cel sfânt; căci pământul va fi plin de cunoștința Domnului ca fundul mării de apele care-l acoperă”.

Mai mult, să observăm că aceste convulsii care sunt descrise aici în Matei 24 nu vor distruge rasa umană. Astăzi, în tot felul de cărți și articole senzaționale, ni se spune că cutare sau cutare bombă cu o putere înfricoșătoare va rade omenirea de pe fața pământului. Există de asemenea oameni de știință care ne spun că soarele își va pierde treptat masa – de aceea și forța de atracție gravitațională – și în urma acestui fapt, pământul se va îndepărta tot mai mult de el și de căldura lui. Vânturile reci însoțite de ninsori continue vor face ca oamenii să înghețe de frig. Conform unei teorii diferite, într-o bună zi, un corp ceresc – putem să-l numim „o stea” sau „un asteroid” – se va năpusti suierând peste planeta noastră. Chiar înainte de a atinge pământul, clădirile și casele de pretutindeni vor fi înghițite de un ocean de flăcări și toată lumea va pieri în foc. Însă după spusele pasajelor pe care noi le studiem acum (și conform lui 1 Tesaloniceni 4:17) vor exista încă oameni pe pământ atunci când Isus Se va întoarce! Sufletele care sunt deja în cer își vor recăpăta trupurile și li se vor alătura repede copiilor lui Dumnezeu de pe pământ.

Dintr-o dată o lumină va țâșni din cer. Va apărea semnul. Oare ce este înțeles prin acest mare semn final prin care credincioșii vor ști că Isus este pe cale de a-Și lua copiii la Sine? Unii au crezut că pe cer va apărea o anumită formă sau emblemă specială; de exemplu, o cruce uriașă. Însă nimic nu sugerează acest lucru. Mult mai probabilă este concepția că însăși apariția Fiului omului pe norii de slavă este semnul cel mare și final care se va putea vedea de pe pământ. Manifestarea strălucitoare a lui Cristos va fi semnul că El este gata să coboare pentru a-i întâlni pe ai Săi, în timp ce ei se vor ridica la cer pentru a-L întâmpina în aer. Această explicație este sprijinită de faptul că în timp ce Matei spune: „Atunci se va arăta în cer semnul Fiului omului”, Marcu și Luca nu folosesc cuvântul *semn*, ci spun doar: „Atunci vor vedea pe Fiul omului venind pe un nor cu putere și slavă mare” (sau: într-un nor cu putere și slavă mare). Să ne aducem de asemenea aminte că Domnul le-a spus ucenicilor Săi că nu războaiele sau zvonurile

despre războaie, foametea sau cutremurele vor marca sfârșitul imediat al Ierusalimului, ci apariția sau prezența vizibilă a armatelor ostile care se pregătesc să asedieze Ierusalimul vor fi cele care vor arăta că pustiirea lui este aproape (Luca 21:20). De aceea, în ambele cazuri, noi avem de-a face cu un spectacol brusc.

Însă apariția lui Isus în toată măreția Lui, înconjurat de o mulțime de îngeri, pe norii slavei, va fi un semn pentru poporul Lui și în alt sens. Ea nu va însemna doar că acum va avea loc după toate probabilitățile „Nunta Mielului”, ci și că acest Isus este într-adevăr Mesia cel profețit; fiindcă maniera glorioasă în care va apărea se va potrivi întocmai cu cea prezisă în legătură cu venirea lui Mesia (Daniel 7:13, 14; cf. Matei 26:64). Această glorie care va marca apariția Sa va fi un semn, o dovadă certă, a faptului că Dumnezeu Își găsește plăcerea în Fiul Lui și a corectitudinii cauzei Sale, care a fost cândva un Om al durerii și obișnuit cu suferința.

Ca o împlinire a profeției lui Zaharia, toate semințiile lumii vor boci. Conștienți de starea lor, oamenii se vor bate cu pumnii în piept, înfricoșați de priveliștea măreției lui Cristos în toată splendoarea Sa, adeverind astfel profeția lui Daniel! Teroarea celor răi, la care se face referire în Zaharia 12:10, 12; Apocalipsa 1:7, este descrisă cu precizie în Apocalipsa 6:15–17.

Aspectul pozitiv sau reconfortant al întoarcerii lui Cristos este accentuat din nou de cuvintele: „El va trimite pe îngerii săi cu trâmbița răsunătoare, și vor aduna pe aleșii Lui”. Vezi comentariul la 13:41. Observați de asemenea expresia „cu sunetul unei trâmbițe”.

Este clar că întoarcerea Domnului va fi și auzită, nu numai văzută. Acest lucru este clar, dacă cineva nu adoptă interpretarea că aceste pasaje referitoare la a doua venire nu transmit nici un sens. Există, într-adevăr, interpreți care, ținând cont de faptul că Biblia folosește uneori limbajul figurat, adoptă concepția că noi nu putem ști nimic despre aceste evenimente escatologice. Pentru ei aceste pasaje prețioase în care Duhul Sfânt dezvăluie viitorul nu înseamnă nimic. Însă acest lucru este absurd. Scriptura a fost scrisă pentru a fi înțeleasă, iar atunci când ea afirmă „El va trimite pe îngerii Săi cu trâmbița răsunătoare”; „Domnul va coborî din cer cu un strigăt puternic, cu vocea unui arhanghel și cu trâmbița lui Dumnezeu”, acest lucru trebuie să însemne în mod cert cel puțin că universul va fi copleșit de un sunet puternic. Nu este nevoie să ne gândim la o trompetă adevărată, literală. Nu ni se spune ce forțe ale naturii va folosi Domnul pentru a produce acest sunet. Însă există un lucru de care nimeni nu se poate îndoi: pentru credincioși acest sunet va fi plin de veselie. El va anunța venirea Celui pe care ei Îl vor ovaționa ca „Regele regilor și Domnul domnilor” (Apocalipsa 19:16). Va fi împlinirea poruncii de a sufla în trâmbiță din Levitic 25 și va proclama libertatea în tot universul pentru toți copiii lui Dumnezeu, sărbătoarea lor fără sfârșit.

Acum, conform Scripturii, când va suna trompeta, se vor întâmpla niște evenimente mari într-o succesiune rapidă. Îngerii îi vor aduna pe cei aleși din cele patru puncte cardinale, adică de peste tot. Cu ce scop? Vezi 25:31–40. Imaginea biblică este următoarea:

Când Domnul începe să coboare, sufletele celor răscumpărați vor părăsi corpurile lor cerești. Sfinții care vor fi pe pământ în clipa sosirii lui Cristos vor fi preschimbați într-un moment, într-o clipită (1 Corinteni 15:52), și toți *sfinții* – cei înviați și cei

preschimbați – vor ieși în întâmpinarea Domnului (1 Tesaloniceni 4:17) pentru a fi cu El pe veci. Aceasta este o doctrină care ne aduce o mare mângâiere. Vezi și Filipeni 3:20, 21; 2 Timotei 4:8; Tit 2:13; Apocalipsa 19:6, 7.

5. O lecție din partea smochinului

32, 33. De la smochin învățați pilda lui: Când îi frăgezește și înfrunzește mlădița, știți că vara este aproape. Tot așa, și voi, când veți vedea toate aceste lucruri, să știți că Fiul omului este aproape, este chiar la ușă.* În Isaia 34:4, unul din pasajele în care își are probabil rădăcina limbajul din versetele 29-31, convulsiile naturii – cerul, care dispare ca un sul care este adunat (cf. Apocalipsa 6:14) și oștirea stelelor, care cade de pe boltă – sunt comparate cu desfrunzirea unui smochin. Oare acesta să fie motivul pentru care, așa cum relatează Matei, Isus, după ce a vorbit cu o clipă în urmă despre clătinarea puterii cerului, simbolizată de desfrunzirea unui smochin în vânt, prezintă acum o lecție din partea acestui pom? Trebuie să existe un motiv pentru care Învățătorul începe să vorbească acum tocmai despre smochin, fiindcă ceea ce se spune aici despre acest pom este valabil pentru mulți alți pomi; de fapt, pentru „toți” pomii (Luca 21:29), cu excepția coniferelor.

Indiferent cum ar sta lucrurile, „lecția” – în original apare „pilda”, însă acest termen este folosit aici în sensul foarte general de „comparație instructivă” – este clară: apariția ramurilor fragede și a frunzelor tinere indică apropierea verii. Acest lucru nu poate fi pus sub semnul întrebării. Isus afirmă acum că atunci când pot fi observate „toate aceste lucruri”, „el” este aproape, chiar la ușă. Expresia „toate aceste lucruri” se referă probabil la adevărea diferitelor preziceri *la a căror împlinire ucenicii ar fi putut fi martori*; observați „când veți vedea toate aceste lucruri”. Cu referire la afirmația lui Cristos că nu va rămâne piatră pe piatră au întrebat ei „Când se vor întâmpla toate acestea?” Vezi versetul 3. Cu privire la apariția unor Cristoși falși, la războaie și zvonuri despre războaie, la foamete și cutremure etc., evenimente care chiar au început să aibă loc deja înainte de și în legătură cu căderea Ierusalimului, a spus Isus: „Dar toate aceste lucruri nu vor fi decât începutul durerilor” (v. 8). De aceea, este natural să interpretăm versetul 33 în sensul că atunci când ucenicii vor vedea „toate aceste lucruri”, însemnând în cazul unora dintre ei chiar și asistarea la împlinirea profeției despre „urâciunea pustiirii” (v. 15), în cazul în care ar fi avut loc în timpul vieții lor, „el”, adică evenimentul distrugerii Ierusalimului și a Templului, trebuie considerat ca fiind foarte aproape; de fapt, chiar la ușă.

Isus continuă, rostind niște cuvinte care au dat naștere la numeroase controverse: **34, 35. Adevărat vă spun că, nu va trece neamul acesta până nu se vor întâmpla toate aceste lucruri. Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece..** Pentru „adevărat vă spun”, vezi comentariul la 5:18. Este evident că aceste cuvinte sunt spuse răspicat și cu o solemnitate impresionantă. Cu toate acestea, întrebarea care se pune

* În varianta folosită de autor apare „când veți vedea toate aceste lucruri, să știți atunci că *el* este aproape, chiar la porți”, acest *el* fiind neutru, prin urmare, indicând un eveniment, nu o ființă. Cornilescu traduce însă: „când veți vedea toate aceste lucruri, să știți că Fiul omului este aproape, este chiar la ușă” (n.tr.)

este următoarea: „La ce anume Se referă Isus când spune „neamul acesta” și „toate aceste lucruri”? Ideea că „neamul acesta” se referă fie la *a.* toată omenirea, sau *b.* la toți credincioșii, poate fi abandonată de la bun început. Nu numai că o asemenea remarcă ar putea fi considerată oarecum inutilă, și de aceea ar fi greu de imaginat că ea ar fi putut veni din gura Domnului, ci aceste două interpretări nu sunt nici în armonie cu contextul. Mai există o concepție care trebuie respinsă, anume, cea care spune că „înainte de a muri, oamenii care trăiesc în prezent vor fi martori la toate aceste evenimente, chiar și la venirea Mea pe norii cerului”. Dacă acesta ar fi fost sensul, atunci Isus ar fi greșit. Însă având în vedere versetul 14, este nerezonabil să se creadă că Isus ar fi putut spune ceva de acest gen.

Există însă două interpretări care merită să fie luate în seamă. Conform celei dintâi, Isus ar fi avut intenția de a spune: „Această generație nu va pieri până când evenimentele care vor culmina cu căderea Ierusalimului nu vor avea loc”, ceea ce nu însemna neapărat că „Toți cei care sunt în viață acum vor mai fi și prin 70 d.Cr.”, ci doar că „Generația celor contemporani cu noi nu va fi dispărut cu totul în acel moment: unii vor fi încă în viață”. În sprijinul acestei interpretări sunt prezentate de obicei unul sau mai multe dintre argumentele următoare: *a.* termenul neamul acesta” înseamnă în altă parte „oamenii (în particular evreii) care trăiesc astăzi”; *b.* dacă „toate aceste lucruri” din versetul 33 se referă la evenimentele care au dus la căderea Ierusalimului, de ce nu ar avea expresia identică din versetul 34 același sens?; și *c.* nu este oare 16:28 un pasaj paralel? – Nu este surprinzător faptul că prin puterea acestor argumente mulți⁸⁰⁵ au devenit convinși că acesta este într-adevăr sensul celor spuse de Isus?

Cu toate acestea, interpretarea oferită astfel nu este lipsită de dificultăți, dintre care unele sunt chiar serioase. De aceea, S. E. Johnson (*Interpreter's Bible*), comentând pe marginea acestui pasaj, afirmă că forța lui exactă „este incertă”; iar F. W. Grosheide, *op. cit.*, p. 369, 370 respinge această interpretare, ca și Lenski, *op. cit.*, p. 929, 930.

Cât despre argumentele prezentate pe scurt mai sus în apărarea ei, pot fi avansate următoarele contraargumente:

În ce privește punctul *a.* În nici un caz nu s-a stabilit că expresia „neamul acesta” trebuie să se limiteze la contemporani. Se poate referi și la „acest gen de oameni”; de exemplu, evreii din orice vreme sau în orice epocă. Sunt demne de luat în seamă în acest sens pasajele ca Deuteronom 32:5, 20; Psalmul 12:7; 78:8; etc., în care LXX folosește același cuvânt care este tradus aici prin „neam”, însă evident cu un sens care merge dincolo de „grupul contemporanilor”. Astfel, chiar și în Noul Testament (vezi Fapte 2:40; Filipeni 2:15; Evrei 3:10), deși punctul de plecare poate fi foarte bine o referire la oamenii din acele zile, este posibil ca acesta să nu fie întregul sens. La fel probabil și aici, în Matei 24:34.

În ce privește punctul *b.*, e posibil ca acest argument să nu fie atât de hotărâtor pe cât pare. Ideea este că *verbele diferă*: „când *veți vedea* toate aceste lucruri” nu este identic

⁸⁰⁵ Așa cum reiese din A. B. Bruce, *Synoptic Gospels*, p. 296; A. Plummer, *op. cit.*, p. 338; G. L. Murray, *Millennial Studies*, Grand Rapids, 1948, p. 110; H. Bavinck, *Gereformeerde Dogmatiek*, ediția a III-a, Kampen, 1918, vol. IV, p. 765. Această linie de gândire, cu unele variațiuni, poate fi găsită și în lucrările lui De Wette, Meyer, Luther, Starke, Lisco, Erdman, Robertson etc.

cu „până nu se vor întâmpla toate aceste lucruri”. Isus nu vrea să spună neapărat că exenicii Lui vor vedea tot ce a fost prezis și se va întâmpla.

În ce privește punctul c. se aplică același argument ca și în cazul lui 16:28. Și acest pasaj se referă la ceea ce „unii din cei ce stau aici” vor vedea. Aceasta nu este neapărat o expresie la fel de largă ca și „toate aceste lucruri” sau „se vor întâmpla”. De aceea, nu este adevărat că 16:28 este o paralelă exactă a lui 24:34.

Motivele pentru care sunt înclinat să adopt părerea că aici în versetul 34 Domnul declară că poporul evreu nu va trece până când nu vor avea loc toate lucrurile care au fost prezise – evenimente care se întind până la, și includ chiar a doua venire glorioasă – sunt următoarele:

Mai întâi, așa cum s-a arătat deja, cuvântul „neam” se poate referi la „un anumit gen de oameni sau la o rasă”, în cazul de față, evreii.

În al doilea rând, în versetele precedente s-a sărit deja peste secole (vezi mai ales v. 9 și 14). Deși primii ucenici ai lui Isus nu „vor vedea” toate aceste lucruri, cu toate acestea, ele – anume, ura tuturor națiunilor împotriva Bisericii, predicarea Evangheliei în toată lumea etc. – aparțin evenimentelor care „se vor întâmpla”.

În al treilea rând, ucenicii au pus două întrebări, prima referindu-se la distrugerea Ierusalimului și a Templului, iar a doua la întoarcerea lui Cristos. Nu pare să fie natural ca versetul 33 să facă parte din răspunsul Învățătorului la prima întrebare; iar ca versetul 34 să fie replica Sa la a doua?

În al patrulea rând, contextul imediat următor, „Despre ziua aceea și despre ceasul acela nu știe nimeni” etc. (v. 36), se referă la ziua întoarcerii lui Cristos pe norii cerului cu mare putere și slavă, așa cum s-a arătat (vezi p. 762). Contextul care urmează în continuare (v. 37–39) arată de asemenea spre același eveniment escatologic (cf. Luca 17:26–30; 2 Petru 3:1–13).

În al cincilea rând, cuvintele din versetul 35 se referă și la sfârșitul tuturor lucrurilor.

În cele din urmă, este greșit să se spună că ideea conform căreia „poporul evreu nu va fi complet șters de pe fața pământului, ci va fi încă pe pământ când Se întoarce Domnul” era ceva ce putea fi luat de bun, și de aceea nu avea nevoie de o declarație solemnă pentru a o întări. Din contră, putea părea mai degrabă natural faptul că cei care, în ciuda tuturor privilegiilor lor speciale, L-au respins și L-au răstignit pe propriul lor Mesia, aveau să fie șterși de pe fața pământului ca națiune. Faptul că un asemenea eveniment nu urma să aibă loc, ci că, din contră, acest popor putea continua să existe și că în fiecare secol, rămășița lui, cât și cea a neevreilor, va fi mântuită, era un lucru care merita în mod cert să fie menționat în mod special. Cel puțin Pavel, prin călăuzire divină, era de această părere (Romani 11:1, 2, 25, 26); și din cauza minunatei înlănțuiri a evenimentelor pe care urma să o realizeze manifestarea îndurării lui Dumnezeu, el a izbucnit în laude (Romani 11:33–36).⁸⁰⁶

Afirmatia măreață „Cuvintele Mele nu vor trece”; merită să fie subliniată, fiindcă dăinuirea mesajului lui Cristos, în contrast cu trecerea „cerului și a pământului” în

⁸⁰⁶ Vezi broșura autorului, *Israel and the Bible*, Grand Rapids, 1968, p. 32–52.

starea lor actuală, este baza pe care poate construi credința. Vezi și Isaia 40:8; Ioan 15:7; Coloseni 3:16; 1 Petru 1:24, 25.

*6. Necesitatea vegherii continue în așteptarea zilei
și a orei necunoscute în care va veni Cristos*

36. Despre ziua aceea și despre ceasul acela, nu știe nimeni: nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl. A fost descrisă deja seria de evenimente care va preceda întoarcerea lui Cristos. Cu toate acestea, nu a fost indicat momentul exact al acestui eveniment măreț. Nici nu ar fi putut fi indicat, fiindcă acel moment îi este cunoscut numai Tatălui, iar El nu a dorit să-l descopere. Îngerii, deși se află într-o relație profundă cu Dumnezeu (Isaia 6:1-3; Matei 18:10), și deși sunt strâns asociați cu evenimentele legate de a doua venire (13:41; 24:31; Apocalipsa 14:19), nu cunosc nici ei ziua sau ceasul în care va avea loc. Nici Fiul însuși nu le cunoaște, văzut din perspectiva naturii Sale umane. Vezi și comentariul la 21:19. Numai Tatăl cunoaște momentul acela. Acest lucru dovedește inutilitatea și păcătoșenia oricărei încercări a omului de a prezice data întoarcerii lui Isus, indiferent dacă această dată imaginară este 1843, 1844, mai precis, 22 octombrie, 1844, toamna lui 1914 sau orice altă dată. Vezi Deuteronom 29:29. Curiozitatea este un lucru minunat, însă impertinența, dorința de a scruta lucruri neîngăduite și indiscreția sunt de nescuzat.

37-39. Cum s-a întâmplat în zilele lui Noe, aidoma se va întâmpla și la venirea Fiului omului. În adevăr, cum era în zilele dinainte de potop, când mâncau și beau, se însurau și se măritau, până în ziua când a intrat Noe în corabie, și n-au știut nimic, până când a venit potopul și i-a luat pe toți, tot așa va fi și la venirea Fiului omului. Chiar și caracterul inopinat al venirii evidențiază faptul că este necesar să se evite nevegherea și nepăsarea. În zilele lui Noe – adică, în perioada în care acest „predicator al dreptății” construia corabia (Geneza 5:32–7:5) și avertiza oamenii (2 Petru 2:5) cu privire la pericolul iminent – ei au refuzat să ia aminte la ceea ce făcea și spunea. Ei erau lipsiți de orice grijă. Continuau să trăiască „așa cum o făceau întotdeauna”, mâncând, bând, căsătorindu-se și căsătorindu-și copiii.

Ar putea fi pusă întrebarea: „Ce este în neregulă cu aceste activități sau cu „cumpăratul și vândutul, plantatul și construitul” din perioada similară din viața lui Lot (Luca 17:28–30)?” Răspunsul este „Absolut nimic”. De fapt, prin ele oamenii îl pot glorifica pe Dumnezeu (1 Corinteni 10:31). Însă atunci când sufletul devine complet prins de aceste lucruri, în așa fel încât ele devin niște scopuri în sine, iar obiectivele spirituale sunt neglijate, ele nu mai sunt o binecuvântare, ci devin blestem. Ele devin dovezi ale unui materialism cras, ale unei false securități și adesea ale unui egoism rece.

Oamenii din vremea lui Noe nu și-au venit în fire la momentul potrivit. Ei nu au reușit să înțeleagă⁸⁰⁷ că situația lor este una periculoasă până când a fost prea târziu. Dintr-o dată a venit *cataclismul* – termenul folosit în original. Pentru ei, el a reprezentat într-adevăr „o luare de către ape”, care este sensul de bază al acestui cuvânt. Potopul i-a

⁸⁰⁷ οὐκ ἐγινώσαν: persoana a III-a, plural, aorist, activ, indicativ al lui γινώσκω.

luat sau i-a măturat pe toți. La fel de bruscă și de dezastruoasă va fi pentru cei răi și „venirea” (vezi comentariul la v. 27) Fiului omului. Pentru acest din urmă concept, vezi cele referitoare la 8:20, de la p. 365-369. Natura pedepsei care îi așteaptă pe cei nepregătiți în acea zi este descrisă în 25:46.

40, 41. Atunci, din doi bărbați care vor fi la câmp, unul va fi luat și altul va fi lăsat. Din două femei care vor măcina la moară, una va fi luată și alta va fi lăsată. Este clar că în momentul în care va avea loc acest eveniment, orice ocazie de a mai putea ajunge mântuit este dusă pe veci. Ușa se va închide. Vezi comentariul la 25:10. Domnul va sosi. Dintre doi oameni care fac aceeași muncă, probabil trebuind chiar unul lângă altul pe câmp, *unul* este luat. El este adunat de îngeri ca să fie pe veci în prezența Domnului. *Celălalt* este lăsat în urmă, pradă pierzării veșnice. Același lucru se va întâmpla și în cazul a două femei care macină⁸⁰⁸ la o moară de mână (cf. Exod 11:5), făcută din două pietre plate și rotunde, cu un mâner plasat lângă marginea pietrei de deasupra. Această moară nu trebuie confundată cu cea mult mai mare care este pusă în mișcare de un măgăruș (vezi comentariul la 18:6). Lecția este aceeași: *una* dintre cele două este luată, *cealaltă* este lăsată în urmă. Cel care îi ia pe acești oameni este însuși Fiul omului prin intermediul îngerilor.

Lecția care se desprinde de aici este clară: **42. Vegheați dar, pentru că nu știți în ce zi va veni Domnul vostru..** *A veghea sau a fi pregătit* (în mod constant) – un termen grecesc din care își trage obârșia numele propriu Grigorie (cel veghetor sau vigilant) – înseamnă a trăi o viață sfântă și conștient de ziua judecății care urmează să vină. Circumspecția spirituală și morală sunt cerute; vegherea este un imperativ. Persoana alertă are mijlocul încins și făclia aprinsă (Luca 12:35). În această stare așteaptă ea venirea Marelui. Pentru mai multe detalii privitoare la veghere și la implicațiile ei, vezi C.N.T. la 1 și 2 Tesaloniceni., p. 124, 125. Observați că Isus Se numește pe Sine „Domnul vostru”. El este atât de glorios, puternic, măreț și plin de autoritate și totodată atât de interesat de cei pe care l-a plăcut să-i numească ai Săi și care Îi sunt loiali și atât de strâns unit cu ei. Cf. Isaia 57:15. Fie, de aceea, ca ei să persevereze în veghere.

„Nu știți în ce zi va veni Domnul vostru”. **43. Să știți că, dacă ar ști stăpânul casei la ce strajă din noapte va veni hoțul, ar veghea și n-ar lăsa să-i spargă casa.** Pentru străjile nopții, vezi comentariul la 14:25. Comparația dintre venirea Domnului și cea a venirii unui hoț în timpul nopții se mai găsește și în 1 Tesaloniceni 5:2-4; 2 Petru 3:10; și Apocalipsa 3:3; 16:15. Faptul că nevegherea este nescuzabilă se găsește accentuat în 1 Tesaloniceni 5:2-4. Faptul că venirea este împlinirea unei promisiuni, va aduce schimbări catastrofale și ar trebui să constituie un imbold pentru o trăire sfântă este și învățătura din 2 Petru 3:10. Iar amănuntul că pentru cel nepocăit venirea bruscă este o sursă a terorii, dar pentru cel care veghează este un motiv de bucurie este adus în prim-plan de pasajele din Apocalipsa.

Elementul comun al tuturor acestor pasaje este ideea că venirea Domnului este bruscă și neașteptată, și de aceea și cea a pericolului nevegherii celor pentru care

⁸⁰⁸ ἀλήθουσαι: nominativ, plural, feminin, participiu prezent al lui ἀλήθω.

această *parousie* are o semnificație. Însuși faptul că proprietarul casei nu știe când va veni hoțul – fiindcă dacă ar ști, ar fi pregătit în acel moment specific – face necesară pentru el vegherea în orice clipă. Din același motiv, toată lumea trebuie să fie pregătită în vederea revenirii Domnului. Din moment ce această venire are efecte finale și nu mai permite șansa pocăinței, îndemnul este repetat acum cu mici diferențe, anume:

44. De aceea, și voi fiți gata; căci Fiul omului va veni în ceasul în care nu vă gândiți. „A fi gata” este sinonim cu: „a fi alert” sau „pe fază”, cu mintea și inima pregătite. Și aici, ca în versetul 42, din cauza timpului folosit în original, expresia „Fiți gata în orice moment” este o bună traducere a textului grecesc.

7. O asemenea veghere înseamnă credincioșie

45. Care este deci robul credincios și înțelept, pe care l-a pus stăpânul său peste ceata slugilor sale, ca să le dea hrană la vremea hotărâtă. Fie ca fiecare ucenic să răspundă în sinea lui la această întrebare. Cuvântul „deci” indică legătura cu cele precedente; ca și cum s-ar fi spus: „o asemenea veghere implică credincioșie”. Isus prezintă acum *Pilda robului credincios și înțelept și a celui necredincios și rău*. Cf. Luca 12:42–46.

Când, împreună cu mulți alți interpreți, eu numesc această ilustrație o parabolă, o fac cu specificarea că din nou și din nou realitatea se ridică, cum ar veni, la suprafață, în așa fel încât nu este întotdeauna ușor să se vadă unde lasă loc limbajul figurat prezentării directe a faptelor. Atât de măiestrit și de nedespărțit sunt împletite cele două.

Una din presupunerile care pot fi făcute fără riscul de a greși este că stăpânul unui anumit număr de „robi” sau dacă preferă cineva, „sclavi,” este pe cale de a pleca într-o călătorie. Înainte de plecare, el își pune omul de încredere șef peste toți ceilalți servitori din casă. În această calitate, acest proaspăt uns administrator nu numai că supraveghează munca celorlalți, ci are grijă și ca ei să fie bine îngrijiți. Unii⁸⁰⁹ sunt de părere că Isus Se gândea mai ales la ucenicii Săi, considerați purtători de funcții, și de aceea, prin extensie, la organizarea tuturor lucrătorilor și păstorilor bisericilor în timpul noi dispensații. Însă noi nu putem fi siguri de acest lucru. În fond, credincioșia este nu numai obligația conducătorilor, ci și a celorlalți. Este un lucru cert că tuturor li s-a trasat sarcina de a face voia Stăpânului și a se îngriji de cei în nevoie, indiferent dacă această nevoie este una materială, spirituală sau de ambele tipuri. Acum, asupra robului credincios și înțelept (cf. 25:2, 4, 8, 9) este pronunțată o binecuvântare specială:

46. Ferice de robul acela pe care stăpânul său, la venirea lui, îl va găsi făcând așa! O asemenea „binecuvântare” (vezi mai sus, la p. 241, 242) înseamnă că robul asupra căruia sunt pronunțate aceste cuvinte de aprobare, felicitare și încurajare este obiectul favorii speciale a stăpânului său, este o încântare pentru el. Mai mult, propoziția „pe care stăpânul său îl va găsi făcând așa” arată că atitudinea potrivită din partea cuiva care așteaptă întoarcerea stăpânului său este slujirea activă a celor pe care acesta din urmă i-a lăsat în grija lui. Când pilda aceasta este interpretată, se poate vedea că ea înseamnă că starea de spirit potrivită în care credincioșii ar trebui să-L aștepte cu nerăbdare ca

⁸⁰⁹ Lenski, *op. cit.*, p. 936.

Mântuitor pe Domnul Isus Cristos (Filipeni 3:20) nu este nervozitatea anumitor tesaloniceni (2 Tesaloniceni 2:1, 2; 3:6, 12), nici starea căldică a laodicienilor care provoacă greață (Apocalipsa 3:14–22), ci credințioșia activă a celor din Smirna (Apocalipsa 2:8–11). Continuarea: **47. Adevărat vă spun** – vezi comentariul la 5:18 – **că îl va pune peste toate averile sale**. Întocmai cum în parabolă, stăpânul, la întoarcerea sa, își răsplătește slujitorul credincios prin a-l pune peste toate posesiunile sale, la fel și Isus, la întoarcerea Sa glorioasă, îi va înconjura pe credincioșii Săi cu o mare glorie și onoare. Cf. 25:21, 23, 34-40; Luca 19:17, 19. Oare nu implică promisiunea lui Cristos și încredințarea unor sarcini specifice în viața de dincolo, fiecare dintre ele fiind o încântare și sursa unei mari satisfacții, și în armonie cu individualitatea persoanei căreia îi este dată?

Iar acum, iată și cealaltă față a monedei: **48-51. Dar dacă este un rob rău, care zice⁸¹⁰ în inima lui: „Stăpânul meu zăbovește să vină⁸¹¹”** Dacă va începe să bată pe tovarășii lui de slujbă și să mănânce și să bea cu bețivii, stăpânul robului aceluia va veni în ziua în care el nu se așteaptă și în ceasul pe care el nu-l știe, îl va tăia în două, și soarta lui va fi soarta fătarnicilor; acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților. Slujitorul cel rău, care este descris aici, este caracterizat de următoarele lucruri:

a. *Nepăsare*. El spune ceva „în inima lui”, adică, își spune lui însuși. Acum, ceea ce un om își spune lui însuși este adesea mult mai important decât ce spune în auzul celorlalți. Vezi Proverbe 23:7; Matei 9:3, 21; Luca 12:17; 15:17–19. Însă în cotloanele secrete ale ființei sale acest om conversează cu sine într-un mod corupt, iresponsabil. Acest lucru ne aduce aminte de 1 Petru 3:20; 2 Petru 3:4. El spune: „Până se va întoarce stăpânul meu va trece mult timp. Între timp, să am și eu parte de ceva distracție lumească”.

b. *Cruzime*. Acest rob este un individ sadic. El începe să își bată tovarășii. S-au dat mai multe motive pentru expresia „(dacă acel rob) va începe să⁸¹² etc.”. Sugestia mea este că contextul explică cuvântul: omul rău nu ajunge departe, fiindcă brusc, și când nu se așteaptă deloc, stăpânul lui se întoarce (v. 50).

c. *Destrăbălare*. Observați: „(și dacă va începe) să mănânce și să bea cu bețivii”.⁸¹³

Dintr-o dată sosește stăpânul, complet neașteptat. El poruncește ca robul rău să fie „dihotomizat”, adică tăiat în bucăți. Cf. Luca 12:46, aplicându-I pedeapsa potrivită „ipocriților” (vezi comentariul la 23:13). El era într-adevăr un ipocrit, fiindcă a acceptat și apoi a trădat încrederea pe care i-a acordat-o stăpânul său. Când a fost pus peste ceilalți robi, el nu a făcut nimic ca să schimbe ideea stăpânului său că va fi un administrator credincios și înțelept. Cu toate acestea, el s-a dovedit a fi exact opusul.

⁸¹⁰ Pentru a evita confuziile, eu, împreună cu mulți alții, am tradus mai mult *ad sensum* decât strict *ad verbum*.

⁸¹¹ Această traducere este atât de fidelă pe cât se poate apropia cineva de sensul cuvântului grecesc *χρονίζω*; cf. *χρόνος*, timp. Cf. 25:5; Luca 12:45; Evrei 10:37.

⁸¹² *ἀρχηται*, persoana a III-a, singular, aorist, subjonctiv, mediu al lui *ἀρχω*.

⁸¹³ Aceste subjonctive prezente nu mai sunt dependente de „va începe”, ci, într-o relație de coordonare cu „zice” (v. 48) și „va începe” (v. 49a), sunt guvernate de „dacă” (*ἐάν*). Această distincție fină nu iese în evidență în anumite traduceri. Cu toate acestea, ea are o anumită importanță. Până acum robul rău a mâncat și a băut cu bețivii de ceva vreme, și el *continuu* (observați timpul *prezent*) să o facă. El a început să-i trateze rău pe tovarășii săi. Însă dintr-o dată sosește „domnul” sau „stăpânul”!

Referirea la „tăierea în două” poate fi o evocare a modului crud în care erau tratați în acele vremuri sclavii care își dezamăgeau stăpânii. Pentru realitatea corespunzătoare figurii folosite aici vezi comentariul la 25:46a. În armonie cu această referire la severitatea pedepsei sunt și cuvintele cu care se încheie pilda: Acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților. Așa cum s-a explicat mai devreme (vezi comentariul la 8:12; compară de asemenea cu 13:42, 50; 22:13; 25:30; și Luca 13:28), acest plâns este unul al mizeriei inconsolabile și fără sfârșit și a lipsei de speranță extreme și veșnice. Scrâșnirea dinților care îl însoțește denotă o durere de nedescris și o furie frenetică.

8. Pilda celor cinci fecioare nechibzuite și a celor cinci fecioare înțelepte

25:1. Atunci Împărăția cerurilor se va asemana cu zece fecioare care și-au⁸¹⁴ luat candelile și au ieșit în întâmpinarea mirelui. Așa cum reiese din compararea lui 25:13 cu 24:42, 44, există o strânsă legătură între această parabolă și cea precedentă. Ambele subliniază nevoia de a fi gata în orice moment de a-L întâmpina pe Mire, pe Isus Cristos. Pentru sensul expresiei „se va asemana” vezi cele referitoare la 20:1. Așa cum cele zece „fecioare” din parabolă aveau obligația de a fi bine pregătite pentru a-L întâlni pe mire, la fel și cei care mărturisesc că Isus este Domnul și Mântuitorul lor ar trebui să fie gata să-L întâmpine când la întoarcerea Sa El îi va lua în „Împărăția cerurilor” – expresie pentru care vezi comentariul la 4:23; 13:43 – aflată în faza ei finală.

Nu ni se explică în text cum anume se potrivește în imaginea de ansamblu a nunții⁸¹⁵ evreiești tipice această întâmpinare a mirelui. Ne-am putea întreba, de exemplu, „Cine sunt aceste fete? Domnișoare de onoare? Fiicele prietenilor și ale vecinilor miresei? Este oare intenția lor aceea de a-l întâlni pe mire atunci când acesta, după ce și-a luat mireasa din casa ei părintească, o duce în casa lui, de care se apropie acum și unde se vor ține festivitățile?”⁸¹⁶ Unde se află aceste tinere atunci când se aude strigătul «Iată că vine mirele! Să mergem să-l întâmpinăm»? Undeva în aer liber, lângă drum, unde au adormit? La casa miresei? Sau a mirelui? Sau la niște prieteni?”

În sprijinul oricăreia dintre aceste teorii implicate cititorul poate găsi cel puțin un comentator. Ar fi obositor să se discute despre toate argumentele pro și contra în fiecare caz în parte. De aceea, în locul acestui lucru, eu îmi voi prezenta pur și simplu poziția proprie. Dacă cineva alege să fie de altă părere, poată să o facă liniștit. Faptul că Scriptura nu răspunde la aceste întrebări pare să indice că ele nu au o importanță crucială. Pierzând prea mult timp cu ele, cineva poate uita lecția principală: *Vegherea este esențială, fiindcă vine vremea în care nu va mai fi posibil ca cineva să se pregătească ; ușa va fi închisă.*

Pe baza faptului că mirele sosește după mult timp (cf. 24:48; 25:19), și se poate presupune de aceea că vine dintr-un loc îndepărtat, eu consider că părțile interesate au

⁸¹⁴ Aici *ἐαυτῶν* înseamnă probabil pur și simplu „pe ale lor”. Ca în Luca 11:21; 12:36, pare să fie folosit în locul pronumelui posesiv.

⁸¹⁵ Pentru variatele elemente ale unei asemenea nunți, vezi cartea mea, *More than Conquerors*, p. 215, 216.

⁸¹⁶ În acest caz, aceste fete ar ieși „să îi întâmpine pe mire și pe mireasă”, așa cum apare în câteva variante textuale. Însă majoritatea dovezilor textuale omit cuvintele „și pe mireasă”.

făcut deja pregătirile preliminare. De ce ar trebui ca mirele să o ia tocmai acum pe mireasă de acasă? Cele mai bune texte grecești nu au nimic de spus despre faptul că mireasa ar fi cu mirele în procesiunea sosirii acestuia! Ea nici măcar nu este menționată în nici un loc! De aceea, nu este oare mult mai rezonabil să se presupună că mireasa se află deja în locul în care se va ține nunta, care este fie casa ei părintească, fie casa mirelui? Din moment ce al doilea caz era mai răspândit, eu voi presupune că este vorba de acesta.

Dacă acceptăm această presupozitie, situația se prezintă în felul următor: Este seară. Oaspeții, mireasa și cele zece fete – putem să le spunem „domnișoare de onoare” dacă vreți – s-au adunat toți la casa mirelui (fie la noua lor casă, fie la cea a părinților lui). Totul este pregătit – numai că *mirele nu a sosit încă!*

Nu știm de ce erau exact zece fete. Poate că așa era obiceiul, sau poate că se spune „zece” pur și simplu doar pentru că este un număr rotund. Ideea că este vorba de un număr simbolic și că indică „numărul complet al celor care îi aparțin bisericii pământești” nu poate fi dovedită. În plus, poate că nu este înțelept să se facă atâtea interpretări alegorice. Cu toate acestea, ni se spune că aceste tinere și-au luat „candelele”, ele fiind probabil niște lămpi care aveau un mic rezervor pentru ulei și un muc, și le-au ridicat deasupra capului (ca pe niște făclii), probabil cu ajutorul unui suport de lemn. Afirmatia „au ieșit în întâmpinarea mirelui” trebuie considerată una generală. Aici lucrurile sunt prezentate mai întâi în ansamblu, ca să fie explicate mai apoi pe larg. „Ieșirea” efectivă în calea mirelui nu are loc de fapt până în v. 10. Chiar și acolo este numai sugerată, și, așa cum se va vedea, ea este valabilă numai în cazul a cinci dintre cele zece fete, deși inițial toate au avut intenția de a merge în întâmpinarea lui.

Domnișoarele de onoare se împart în două grupuri: 2-4. Cinci dintre ele erau nechibzuite, și cinci înțelepte. Cele nechibzuite, când și-au luat candelele, n-au luat cu ele și untdelemn; dar cele înțelepte, împreună cu candelele, au luat cu ele și untdelemn în vase. Cele zece se aseamănă în foarte multe privințe. Toate au de gând să îl întâlnească pe mire și să-l petreacă până în locul în care urmează să se țină nunta. Toate au candelă. Toate se așteaptă ca mirele să vină până la miezul nopții, însă nici una nu știe ora exactă la care va sosi. Toate așteaptă cu nerăbdare să participe la nuntă. Când mirele zăbovește, toate adorm, însă toate sunt trezite brusc din somn (v. 5 și 6).

Însă, deși cele zece se aseamănă în atâtea privințe vizibile, deosebiri le găsim între ele și mai mari. Ele sunt fundamentale. Ele sunt cele care contează cu adevărat: cinci sunt nechibzuite, cinci sunt înțelepte. Nechibzuința celor dintâi a constat în faptul că erau complet nepregătite să-l întâlnească pe mire; deoarece, deși și-au adus niște candelă, ele *nu au pus în ele ulei*. Acest amănunt este foarte clar indicat de text. A. T. Robertson spune: „Probabil că nu aveau deloc”. A. Edersheim este de părere că: „Nechibzuința celor cinci fecioare a constat de aceea... în *absența completă a pregătirii personale* [italicele îi aparțin], întrucât nu aduseseră ulei în lămpi”. Lenski spune: „Cele nechibzuite nu au adus cu ele nici un strop de ulei – în aceasta a constat nechibzuința lor”.⁸¹⁷ Ele aveau candelă, dar nu și uleiul. Ele erau neglijente, lipsite de chibzuință,

⁸¹⁷ Respectiv, *Word Pictures*, vol. I, p. 196; *The Life and Times of Jesus The Messiah*, vol. II, p. 457; op. cit., p. 942, 944.

vinovate de o scăpare de nescuzat și absurdă, mioape, negândite. Fetele înțelepte, din contră, veniseră cu o cantitate mare de ulei.⁸¹⁸ Ele erau pe deplin pregătite.

5. Fiindcă mirele zăbovea, au ațipit toate și au adormit. Există tentația de a se atașa un sens alegoric acestui verset, ca și cum el ar fi o referire la debilitatea bisericii. Nu este oare însă mai bine să se urmeze exemplul Stăpânului și să se aștepte cu aplicația până la sfârșitul (v. 13) poveștii? Noi nu le putem învinovăți pe aceste fete pentru că li s-a făcut somn, așa că în curând au adormit buștean. În fond, agitația produsă de îmbrăcatul pentru nuntă, luarea candelor, plecarea la casa unde așteptau acum, frământarea legată de venirea sau nu a mirelui (urmat de o procesiune?) în fiecare clipă, dezamăgirea repetată de a nu-l fi zărit încă etc., toate aceste lucruri au fost obositoare pentru ele. În plus, cel așteptat zăbovea foarte mult, mult mai mult decât s-ar fi așteptat oricare dintre ele.

Cu toate acestea, ar trebui să se țină minte că ațipirea și adormirea au avut loc chiar în casa în care veniseră ele, nu afară, undeva de-a lungul drumului!

6. La miezul nopții, s-a auzit o strigare: „*Iată mirele, ieșiți-i în întâmpinare!*” Nu ni se spune cine a strigat. Să presupunem că a fost unul dintre tinerii care îl însoțeau pe mire. Sau vreunul dintre oaspeții care au rămas treji și priveau liniștiți în direcția drumului din vreun loc ferit din sau de lângă casă. Au renunțat oare ele să mai spere? Era deja miezul nopții! Ce țipete s-au iscat probabil când apropierea celui de multă vreme așteptat a fost în sfârșit anunțată, deși e posibil ca el să fi fost încă la o distanță destul de mare de casă!

7, 8. Atunci toate fecioarele acelea s-au sculat și și-au pregătit candelile. Cele nechibzuite au zis celor înțelepte: „*Dați-ne din untdelemnul vostru, căci ni se sting candelile.*” Toate fetele, acum trezite de-a binelea, și-au pregătit candelile. Prin a le aprinde, ele încercau să le facă să arate strălucitoare și frumoase. Pentru o secundă totul părea în regulă. Un fitil care nu este complet uscat poate să mai ardă câteva clipe. După aceea însă, din moment ce fetele nechibzuite nu au luat cu ele ulei, candelile lor au început să pâlpâie și să lumineze tot mai slab, făcându-le pe acestea să facă un apel disperat la tovarășele lor înțelepte: „*Dați-ne din uleiul vostru, pentru că lămpile noastre se sting*”. Noi nu trebuie să presupunem că aceste candelile au luminat toată seara. În cazul celor cinci fete nechibzuite acest lucru ar fi fost imposibil, fiindcă ele nu au adus ulei cu ele. Însă până și ideea că cele cinci candelile ale fetelor înțelepte ar fi putut arde în tot acest răstimp în vârful bățului în casă ar putea părea de-a dreptul nerezonabilă. În plus, o casă în care urma să aibă loc o nuntă ar fi fost iluminată din belșug și fără aceste candelile. Nu, așa cum arată parabola, aceste cinci candelile ardeau acum pentru prima dată în această seară și erau pe cale de a fi scoase afară din casă.

Răspunsul la rugămintea patetică a celor cinci fete nechibzuite este dat în versetul 9. **Cele înțelepte le-au răspuns:** „*Nu: ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă, nici*

⁸¹⁸ Acest lucru este adevărat, indiferent că cineva interpretează termenul ἀγγεῖος-εἰς (apărând în Noul Testament numai aici; însă vezi cuvântul înrudit din 13:48) în sensul de rezervor pentru ulei care face parte din structura candelilei (A. Edersheim), sau în sensul de cană cu ulei separată (A. T. Robertson). H. N. Ridderbos, *op. cit.*, vol. II, p. 164, lasă loc ambelor posibilități. Sunt de acord cu el.

vouă". În loc să le considerăm lipsite de inimă pe aceste fete, noi ar trebui să încercăm să le înțelegem situația. Procesiunile de nuntă se deplasau în general încet. În plus, era deja miezul nopții. Nu numai că fetele trebuia să-l întâmpine pe mire, ci ele erau și cele care aveau să-l escorteze până în casă cu candelile aprinse tot timpul. De aceea, replica lor nu este nerezonabilă. Ea este mai degrabă specifică lor, arătând chibzuință, o nouă manifestare a aceleiași capacități a lor de a planifica cu grijă de care au dat dovadă atunci când și-au umplut candelile cu ulei.⁸¹⁹

Când ele adaugă acum: **Ci mai bine duceți-vă la cei care vând untdelemn și cumpărați-vă**, acest îndemn nu trebuie interpretat ca o remarcă ironică (sau „obraznică”). E posibil ca ele să fi crezut că trebuie să existe undeva un bazar deschis încă, sau că, în caz contrar, ar fi posibil ca tovarășele lor să-l trezească pe proprietarul lui pentru ca să cumpere ulei de la el. Fetelor nechibzuite nu le rămânea decât să descopere că orice încercare de acest gen era complet zadarnică: **10. Pe când se duceau ele să cumpere untdelemn, a venit mirele: cele care erau gata, au intrat cu el în odaia de nuntă, și s-a încuiat ușa.** Anumite pasaje din Scriptură sunt pline de patos, de un sentiment adânc al tragicului. Să ne gândim, de exemplu, la 2 Samuel 18:33: „Fiul meu, Absalom! Fiul meu, Absalom!...” La fel și în cazul repetării expresiei „nu mai” de la încheierea fiecăruia dintre cele șase versete din Apocalipsa 18:21–23a. Și la fel și aici: când mirele vine, cele care sunt pregătite intră cu el. Celelalte nu vor mai reuși să intre în casă, fiindcă atunci când vor ajunge în cele din urmă înapoi, vor descoperi că ușa este închisă. Cf. Luca 13:25.

În acest punct, parabola începe să se destrame treptat, iar realitatea începe să se ridice la suprafață, până când în versetul 13 ea dispare complet, deoarece și-a împlinit menirea. **11, 12. Mai pe urmă, au venit și celelalte fecioare, și au zis: „Doamne, Doamne, deschide-ne!”** Dar el, drept răspuns, le-a zis: **„Adevărat vă spun, că nu vă cunosc!”**

„Prea târziu, prea târziu, nu mai puteți intra acum”. Putem numi acest lucru realitate. Sau putem să-l descriem și ca pe ceva contrar realității. Ambele afirmații ar fi corecte. Cu siguranță că este contrar realității ca un mire pământesc să nu le primească pe niște fete ca acestea la nunta sa. Însă este o realitate și faptul că Domnul Isus Cristos, la venirea Sa glorioasă, îi va exclude pe toți cei care nu sunt convertiți în acel moment. Lor le va spune El: „Nu vă cunosc”, adică, „Nu vă recunosc ca pe unii care aparțin grupului celor pe care am avut plăcerea să-i numesc ai Mei”. Vezi 7:21. „Domnul îi cunoaște pe cei ce sunt ai Lui” (2 Timotei 2:19). El îl „cunoaște” pe Avraam (Geneza 18:19), pe Moise (Exod 33:12, 17), pe cei care se refugiază la El (Naum 1:7). Vezi și Ioan 10:28, 29; Romani 8:28, 29. În virtutea harului Său suveran, Domnul i-a recunoscut din veșnicie pe aceștia ca fiind ai Lui. În consecință, El a făcut din ei recipientele dragostei Sale speciale și a părtășiei cu El (în Duhul). Celor care nu și-au predat viețile în mâna Lui – *fiindcă aceasta înseamnă să fii gata* – El le spune: „Nu vă cunosc”. Nu trebuie să mai existe vreo amânare, fiindcă în clipa întoarcerii Sale, ușa harului se va închide irevocabil!

De aceea, lecția evidentă este următoarea: **13. Vegheați dar, căci nu știți ziua, nici ceasul în care va veni Fiul omului.** Vezi cele referitoare la 24:36, 42, 44, 50.

⁸¹⁹ Să spunem oare că refuzul lor era și mai justificat dacă „vasele” menționate în versetul 4 nu ar fi fost niște sticlute suplimentare cu ulei? Vezi nota de subsol 818.

După ce am studiat parabola și ne-am fixat atenția asupra lecției ei principale, anume, asupra necesității vegherii continue, a predării complete a inimilor și vieților aici și acum, suntem îndreptățiți să punem întrebarea: „În armonie cu această aplicație principală, care sunt unele dintre adevărurile colaterale prezentate aici?” Probabil că ele sunt următoarele:

a. Toți cei care își mărturisesc credința în Domnul Isus Cristos se aseamănă în multe privințe; mai ales în următoarea: că toți se pregătesc să-L întâmpine pe Mire, pe Isus Cristos. Vezi Matei 25:1.

b. Cu toate acestea, asemănările sunt superficiale. Există o diferență esențială între ei. În nici un caz nu vor avea parte de binecuvântările revenirii lui Cristos toți cei care citesc Biblia, frecventează biserica și sunt chiar membrii ei, cântă imnurile mântuirii, își mărturisesc în mod public credința sau chiar predică în numele lui Cristos. *Unii sunt înțelepți.* În cazul lor religia nu este doar prefăcătorie și ipocrizie. Ei cred în vegherea prin credință în Mântuitorul și trăiesc niște vieți dedicate Lui, și de aceea, Dumnezeuului Triunic. *Alții sunt nechibzuiți.* „Având doar o formă de evlavie, dar tăgăduindu-i puterea” (2 Timotei 3:5; Matei 7:22, 23). Ei merg complet nepregătiți în calea Judecătorului lor. Vezi Matei 25:2–4.

c. Între prima și a doua venire va trece un interval lung de timp. Vezi Matei 25:5; 24:9, 14; 25:19.

d. Întoarcerea Domnului va fi bruscă, vizibilă și va putea fi auzită. Vezi Matei 25:6; și comentariul la 24:31.

e. Vegherea nu poate fi transferată de la o persoană la alta. Vezi Matei 25:7-9; Psalmul 49:7; Proverbe 9:12; Galateni 9:12.

f. Pentru cei care *nu sunt gata* – adică, pentru cei nemântuiți înainte de a muri, și pentru cei care trăiesc pe pământ nemântuiți și vor fi de față la venirea lui Cristos – nu mai există o „a doua șansă”. Vezi Matei 25:10-12; 7:22, 23; 10:32, 33; 24:37-42; 25:34-46; 2 Cor. 5:9, 10; Galateni 6:7, 8; 2 Tesaloniceni 1:8, 9; Evrei 9:27.

g. De aceea – și având în vedere faptul că nu este cunoscut momentul întoarcerii lui Cristos – se cere veghere permanentă. Vezi Matei 25:13; Psalmul 95:7, 8; 2 Corinteni 6:2.

Nu este sigur dacă „uleiul” din această parabolă are un sens simbolic. Dacă are, atunci acesta arată spre Duhul Sfânt, prin a cărui putere transformatoare și întăritoare oamenii sunt *pregătiți* să-L întâmpine pe Mire. Vezi Matei 25:2-4; compară cu Isaia 61:1; Zaharia 4:1-6; 2 Tesaloniceni 2:13.

9. Parabola talanților

Materialul prezentat aici poate fi împărțit după cum urmează:

a. Partea care arată cum un om de afaceri pe cale de a pleca în străinătate și-a împărțit talanții printre servitorii săi (v. 14, 15).

b. Cum i-au folosit unii dintre ei (v. 16–18).

c. Evaluarea care a avut loc atunci când s-a întors „stăpânul” (v. 19–27).

d. Lecția prezentată aici (v. 28–30).

Primul punct este introdus după cum urmează: **14. Atunci Împărăția cerurilor se va asemăna cu un om, care, când era să plece într-o altă țară, a chemat pe robii săi⁸²⁰ și le-a încredințat averea sa.** Acesta este în mod clar un caz de „exprimare prescurtată”, pentru care vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 206. *

Sensul ei este, după toate probabilitățile, că ceea ce se întâmplă în manifestarea finală a „Împărăției cerurilor” (vezi v. 1) seamănă cu finalul povestirii despre talanți.

Începutul parabolei ne înfățișează un individ înstărit care este pe cale de a pleca într-o călătorie. Cf. 21:33. Înainte de a o face, el își încredințează bunurile servitorilor săi. În această pildă el nu le lasă o vie, ci niște *bani* (v. 27), mai precis, câțiva „talanți”. **15. Unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, și altuia unul; fiecăruia după puterea lui⁸²¹ și a plecat.**

În esență, „un talant” este o unitate de măsură. Așadar, de exemplu, Apocalipsa 16:21 vorbește despre niște bulgări de gheață care cântăreau fiecare un talant (125 de livre romane). Același cuvânt, „talant”, este folosit însă și pentru a indica o unitate monetară. Valoarea ei era diferită în funcție de loc și timp și de metalul din care era făcută: cupru, argint sau aur. S-a arătat deja (vezi comentariul la 18:24) că un talant atic valora nu mai puțin de șase mii de dinari. I-ar fi luat aproape douăzeci de ani unui lucrător obișnuit să câștige unul. De aceea, este clar că în parabola de față noi avem de-a face cu un om de afaceri bogat. Firește că el nu dorea ca banii săi să stea degeaba în timpul absenței sale. Era nevoie ca ei să fie folosiți, în așa fel încât să poată avea un profit de pe urma lor. Proprietarul acestei mari bogății nu era numai bogat, ci și ager. El și-a dat seama că nu toți slujitorii (sau „robii”) săi aveau un simț al afacerilor la fel de bine dezvoltat. Așa că, apreciind capacitatea fiecăruia dintre ei, el i-a dat unuia zece talanți, altuia doi, iar altuia unul. Apoi a plecat la drum.

Cât despre modul în care s-au folosit cei trei servitori de bogățiile încredințate lor, parabola spune următoarele: **16, 17. Îndată, cel ce primise cei cinci talanți, s-a dus, i-a pus în negoț, și a câștigat cu ei alți cinci talanți. Tot așa, cel ce primise cei doi talanți, a câștigat și el alți doi cu ei. Îndemnați fără îndoială de porunca primită de la stăpânul lor, de încrederea pe care le-a arătat-o și de gândul că într-o bună zi vor avea de dat socoteală, primul și al doilea rob au folosit suma primită în așa fel încât au dublat-o. 18. Cel ce nu primise decât un talant, s-a dus de a făcut o groapă în pământ și a ascuns acolo banii stăpânului său.** Celui de-al treilea servitor nu i-a păsat de sarcina pe care a primit-o. Așa că a săpat o groapă în pământ și a îngropat acolo talantul. Îngroparea comorilor nu era un lucru neobișnuit. Vezi 13:44. Ce l-a făcut pe acest om să decidă astfel? Era oare dragostea pentru stăpânul lui, ca nu cumva să vină vreun hoț și să fure ceea ce era al celui absent? A fost poate timiditatea, un sentiment al inferiorității întărit de faptul că lui i s-a încredințat mai puțin decât celorlalți? Din versetele 24–27 noi aflăm că nici una, nici alta, ci mai degrabă suspiciunile nejustificate și lenea.

⁸²⁰ Acuzativ, plural al lui *ἰδίοις*, care aici, ca adesea, este folosit în locul genitivului lui *αὐτόν*.

* În varianta folosită de autor apare „Fiindcă (e) ca un om care plecând într-o țară străină...” (n.tr.)

⁸²¹ Sau în cazul de față „a lui”, „a sa”.

Când s-a întors stăpânul, a avut loc o evaluare: **19. După multă vreme, stăpânul robilor acelora s-a întors și le-a cerut socoteala.** Tema încheierii socotelilor dintre stăpân și slujitori a mai fost atinsă și în alt loc; vezi comentariul la 18:23; cf. 21:34; Luca 19:15. Era de datoria slujitorilor să țină minte această zi a întoarcerii stăpânului lor, când se vor încheia socotelile. Și-a închipuit oare robul leneș că stăpânul lui nu se va mai întoarce? Cât de iresponsabilă era acțiunea lui; sau, să spunem „lipsa lui de acțiune”? Ei bine, într-un anumit sens ambele. Observați mai ales că întoarcerea stăpânului a avut loc „după multă vreme”, o expresie care va fi analizată atunci când este subliniat sensul parabolei. Vezi punctul *d.* de la p. 795.

20-23. Cel ce primise cei cinci talanți, a venit, a adus alți cinci talanți, și a zis: „Doamne, mi-ai încredințat cinci talanți; iată că am câștigat cu ei alți cinci talanți”. Stăpânul său i-a zis: „Bine, rob bun și credincios; ai fost credincios în puține lucruri, te voi pune peste multe lucruri; intră în bucuria stăpânului tău”. Cel ce primise cei doi talanți, a venit și el, și a zis: „Doamne, mi-ai încredințat doi talanți; iată că am câștigat cu ei alți doi talanți”. Stăpânul său i-a zis: „Bine, rob bun și credincios; ai fost credincios în puține lucruri, te voi pune peste multe lucruri; intră în bucuria stăpânului tău”! Primul slujitor, atunci când îi raportează stăpânului său ce a făcut, îi predă două legături pline de bani, fiecare conținând câte cinci talanți. Aici povestea devine foarte vioaie. Acest lucru nu ar trebui lăsat să se piardă la traducere. Observați de aceea accentul pus pe numărul exact al talanților încredințați lui. Cuvintele „cinci talanți” sunt puse chiar la începutul propoziției (imediat după formula de adresare „Doamne”).*

Ele sunt urmate de subiect și predicat „mi-ai dat în mână tu (sau: mi-ai încredințat)”. În propoziția următoare, obiectul paralel, „alți cinci talanți”, precede din nou subiectul și predicatul, care este în acest caz „eu am câștigat”. Însă, pentru a face ca povestea să fie și mai plină de viață, între cele două propoziții apare „iată” (pentru care vezi nota de subsol 133 de la p. 120). Ochii omului strălucesc. El fierbe de entuziasm, este plin de încântare și, cum ar veni, își invită stăpânul să înceapă numaidecât să numere!

„Bine, rob bun” îi răspunde stăpânul lui. Această expresie poate fi tradusă și prin „Excelent” sau „Minunat”. Când acesta mai adaugă și „ai fost credincios peste puține lucruri” începem să ne întrebăm dacă acest răspuns nu este unul peiorativ. În mod cert, în acele zile, cinci talanți nu puteau fi considerați în nici un caz „puține lucruri”! Pentru a justifica această expresie, noi nu trebuie să recurgem imediat la sensul figurat. Putem, pe moment, să facem apel chiar la poveste ca atare și să găsim soluția în faptul că stăpânul îi spunea de fapt robului său că în comparație cu responsabilitățile mult mai mari cu care va fi însărcinat în viitor, cele de până acum au fost doar unele mărunte. Observați de asemenea că robul a fost numit „bun și credincios”. În ochii stăpânului său acest om s-a dovedit a fi pe deplin demn de încredere. În consecință, urma să participe la sărbătoarea stăpânului său.

* Așa apare în textul grecesc și în traducerea autorului, însă nu și în traducerea Cornilescu, unde ordinea cuvintelor este inversată. Același lucru este valabil și în cazul explicației date în continuare de autor în paragraful de față. (n.tr.)

Merită remarcat faptul, că atunci când se prezintă următorul rob, cu fața strălucind de o bucurie la fel de mare, și îi înmânează stăpânului său doi talanți și apoi alți doi, și rostește același discurs, punând „doi” în locul lui „cinci” în ambele propoziții, el este lăudat în același fel. Oare nu a dublat și el suma încredințată lui? Nu a mai adăugat el o sută de procente la ceea ce i s-a dat? De aceea, și el este numit „bun și credincios”, la fel de vrednic ca și primul rob. O asemenea sănătate morală și o asemenea loialitate erau lucrurile care cântăreau greu. De aceea, și el urma să împărtășească bucuria stăpânului său. Ne putem imagina o petrecere la care cei trei – stăpânul și cei doi robi buni și credincioși – să își povestească unul altuia ce s-a întâmplat, să se bucure de succesul investițiilor care au fost făcute, dar mai ales să-și împărtășească unul altuia bucuria. Fiecare dintre ei se bucură fiindcă ceilalți sunt fericiți.

A sosit momentul ca și al treilea rob să dea raportul: 24, 25. Cel ce nu promise decât un talant, venit și el, și a zis: „Doamne, am știut⁸²² că ești om aspru, care seceri de unde n-ai semănat, și strângi de unde n-ai vânturat: mi-a fost teamă, și m-am dus de ți-am ascuns talantul în pământ; iată-ți ce este al tău!” Pentru a găsi o scuză pentru propriul său refuz de a-și face datoria, acest individ a avut obrăznicia de a-l acuza pe stăpânul său că este „aspru”⁸²³, adică de neîmblânzit, dur, nemilos, sever, unul care pretinde mai mult decât are dreptul. Atunci când robul îi spune stăpânului său: „seceri de unde n-ai semănat și strângi de unde n-ai vânturat”⁸²⁴, el minte. Acest angajator nu era ca faraon, care le-a poruncit evreilor să facă la fel de multe cărămizi ca înainte, deși nu le mai dădea paie (Exod 5:7, 8); sau ca Roboam, care a spus: „Tatăl meu va bătut cu bice, dar eu vă voi bate cu scorpioane” (1 Regi 12:11). Acest stăpân, atunci când a împărțit sarcini, a ținut cont plin de îndurare de capacitățile fiecărui om. Iar, dacă se pune întrebarea dacă el a semănat sau a vânturat ceva, răspunsul este că le-a făcut într-adevăr, atunci când a împărțit talanții printre cei trei slujitori ai săi. Așa că el avea acum tot dreptul să seceră și să strângă.

Prin urmare, ceea ce spune robul rău este ceva în genul următor: „Dacă încercând să fac afaceri cu talantul pe care mi l-ai dat, l-aș fi pierdut, tu tot mi l-ai fi cerut înapoi. Așa ești tu. De aceea, mi-a fost frică. Această frică nu era din vina mea, ci din a ta. Tu ai procedat în așa fel încât singurul lucru pe care îl puteam face era să sap o groapă și să ascund talantul în ea”. Apoi, atrăgând și el atenția stăpânului său spre o legătură plină de bani, el a adăugat: Iată-ți ce este al tău; ca și cum ar fi spus: „Nu am păstrat nimic pentru mine. Ar trebui să fii mulțumitor că am păstrat banii neatinși și că acum îți înapoiez ceea ce îți aparține”.

Stăpânul nu este în nici un caz mulțumit de această scuză jalnică și de aceste acuzații nefondate: 26, 27. Stăpânul său i-a răspuns: „Rob viclean și leneș! Ai știut că secer de unde n-am semănat, și strâng de unde n-am vânturat; prin urmare se cădea

⁸²² Pers. I, singular, aorist, activ, indicativ al lui γινώσκω, care indică o cunoaștere experimentală; de aceea, „am știut dintotdeauna” poate fi considerată aici o traducere bună.

⁸²³ σκληρός, aspru, ca în arterioscleroză: înăsprirea, îngroșarea arterelor.

⁸²⁴ Observați echilibrul dintre formele verbale, participiile prezente active pozitive *θερίων* și *συνάγων* puse în contrast cu verbele negative la persoana a II-a singular, aorist, activ, indicativ *οὐκ ἐσπεiras* și *οὐ διεσκόπισας*.

ca tu să-mi fi dat banii la zarafi, și, la venirea mea, eu mi-aș fi luat înapoi cu dobândă ce este al meu"! Acest om era rău pentru că l-a zugrăvit deliberat într-un mod nepotrivit pe stăpânul său, iar apoi a făcut același lucru cu el însuși. El l-a acuzat pe nedrept pe stăpân că este crud. Apoi a mințit atunci când a spus: „Iată ce este al tău”, fiindcă îi datora stăpânului său nu numai talantul, ci și câștigul pe care l-ar fi adus acesta dacă el ar fi fost credincios. Însă în loc să-și recunoască vina, el s-a purtat de parcă stăpânul său ar fi trebuit să-l laude pentru prudența sa și pentru că a înapoiat talantul intact. Acest lucru arată că era într-adevăr un individ foarte rău și egoist. Mai mult, stăpânul lui îi spune, cum ar veni: „Propriile tale cuvinte te osândesc; fiindcă dacă ai fi fost atât de convins că eu sunt „aspru”, atunci ar fi trebuit să-ți dai mai mult osteneala. Puteai măcar să depui banii la bancă, pentru ca la întoarcerea mea, să-i fi putut primi înapoi cu dobândă.

Literal, stăpânul a spus: „Se cădea ca tu să-mi fi dat banii la zarafi”. Acești „zarafi”⁸²⁵ erau cei care își înșirau monedele pe „bănci”. Ei erau schimbători de bani și cămătari în același timp. Schimbau bani pentru un mic comision și dădeau dobândă⁸²⁶ pentru banii depuși la ei. În mod firesc, ca în cazul bancherilor de astăzi, banii investiți la ei erau dați apoi ca împrumut cu o dobândă mai mare. În trecere, s-ar părea că se poate trage fără frică concluzia că Isus, care a spus această parabolă, nu Se opunea unui capitalism responsabil. Profitul creează locuri de muncă și face posibilă ajutarea celor în nevoi, etc.

Însă ajutarea celorlalți era ultimul lucru la care se gândea omul acesta. El era nu numai rău, ci și leneș, vinovat tocmai de păcatul împotriva căruia tună și fulgeră din nou și din nou Scriptura (Proverbe 6:6, 9, 10; 10:5; 13:4; 15:19; 18:9; 19:15, 24; 20:4, 13; 21:25; 23:21; 24:30, 31; 26:16; Ecclesiastul 10:18; 2 Tesaloniceni 3:11; Evrei 6:11). Răutatea și lenea sunt aliați, nu că o persoană rea ar fi în mod obligatoriu leneșă sau trândavă, însă cine este leneș este întotdeauna și rău. În original combinația este de neuitat, fiindcă termenii „rău” și „leneș” rimează; ca și „primejdios” și „deloc ambițios”. În timp ce ceilalți doi slujitori erau peste măsură de ocupați, căutând modalități prin care să poată multiplica pe căi cinstite capitalul stăpânului lor, acest individ rău și leneș a săpat o groapă, dându-și seama prea puțin că, într-un anumit sens, o săpa pentru sine!

Ceea ce urmează ține de asemenea, într-un fel, de încheierea socotelilor care a avut loc la întoarcerea stăpânului. Cu toate acestea, poate fi luat separat, fiindcă și aici, ca în alte parabole, se ridică la suprafață adevărul pe care Isus dorește să-l prezinte ucenicilor Săi, adică *ideea centrală* a ilustrației. Lecția prezentată aici este exprimată după cum urmează: **28-30. Luați-i dar talantul, și dați-l celui ce are zece talanți. Pentru că celui ce are, I se va da, și va avea de prisos; dar de la cel ce n-are, se va lua și ce are! Iar pe robul acela netrebnic, aruncați-l în întunericul de afară: acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților.** Stăpânul dă o poruncă. Cui? Altor slujitori care erau de față, ca în Luca 19:24 („celor ce erau de față”)? Deși nu ni se răspunde la această întrebare, porunca în sine este foarte clară. Talantul trebuie să îi fie dat primului rob, celui care a

⁸²⁵ τραπεζίτης = *bancher*, de la τράπεζα, *băncuță*, *măsuță* (cf. 12:12) cu patru picioare (τέτρα-πέδα: cu patru picioare).

⁸²⁶ Cuvântul grecesc τόκος, *dobândă*, este înrudit cu τέκνον, *copil*, și cu τίκτω, *a purta, a realiza*.

a obținut zece talanți din cei cinci care i-au fost încredințați. Aici este repetat principiul deja anunțat în 13:12. O privire superficială asupra regulii exprimate aici poate duce la controverse aprige și poate chiar și la resentimente. Cineva s-ar putea întreba: „Cum? Oare Isus justifică aici într-adevăr depozitarea celor săraci în favoarea celor bogați?” Însă dacă se ține cont de întregul context și de alte pasaje – cum ar fi 10:39; 16:26; Marcu 8:34-38; Luca 9:23, 24; 17:32, 33 și Ioan 12:25, 26 – se poate descoperi foarte repede sensul adevărat al regulii. El este acesta: omul care, prin folosirea constantă a oportunităților de slujire care i-au fost date de Dumnezeu, s-a predat prin harul divin în mâna Domnului pentru a-i iubi și ajuta pe alții (Luca 10:29-37; Galateni 6:10; 1 Tesaloniceni 5:15), și care s-a îmbogățit făcând acest lucru, va deveni, dacă merge în continuare pe acest drum, din ce în ce mai bogat. Pe de altă parte, de la persoana care a sărăcit pentru că nu s-a dăruit, se va lua chiar și puținul pe care îl are. Pentru restul, vezi comentariul la 13:12. Apoi urmează niște cuvinte care evocă cu putere 8:12 și 22:13: **Iar pe robul acela netrebnic, aruncați-l în întunericul de afară: acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților.** Pentru partea a doua (plânsul și scrâșnirea dinților) vezi de asemenea 13:42; 24:51; Luca 13:28. Pentru întreaga idee, vezi comentariul la 8:12.

Prin urmare, ideea centrală a parabolei este următoarea: *Fie ca toți să fie credincioși în folosirea oportunităților de slujire pe care le-au primit de la Domnul.* Aceste oportunități, oferite fiecăruia în conformitate cu abilitățile sale (date de Dumnezeu), ar trebui, din recunoștință față de Dumnezeu, să fie exploatate în așa fel încât gloria Dumnezeului Triunic să avanseze, Împărăția Lui să fie extinsă și „micuții Lui” să aibă parte de beneficii. *Neglijența este pedepsită; hărnicia, răsplătită.*

Pot fi observate și câteva idei suplimentare:

a. Tot ce avem, oportunități sau abilitatea de a ne folosi de ele într-un mod avantajos îi aparține lui Dumnezeu. Noi *posedăm*. Dumnezeu *are*. Ceea ce avem noi este tot „proprietatea Lui”. Noi suntem administratori. Vezi Matei 25:14; Luca 16:2; 1 Corinteni 4:1, 2; 5:19, 20; 1 Petru 4:10.

b. Domnul ne promite oportunități de slujire în funcție de abilitățile noastre de a le fructifica. Prin urmare, din moment ce nu toți oamenii au aceleași abilități, nu toți au aceleași sau la fel de multe oportunități. În ziua judecății nu va conta numărul (oportunităților de slujire, al „talanților”). Întrebarea va fi doar: „Am fost noi oare credincioși în fructificarea lor?” Vezi Matei 25:15, 16, 19-23; 7:24-27.

c. Este greșit nu numai să se *comită* crime, adulter, hoții etc., ci și să se *omită* faptele bune care îl glorifică pe Dumnezeu. Vezi Matei 25:18, 26; 25:41-45; Iacov 4:17.

d. Isus nu Se aștepta să Se întoarcă imediat. El știa că va trece o perioadă relativ lungă până la întoarcerea Sa. Vezi Matei 25:19; 24:9, 14; 25:5; 2 Tesaloniceni 2:2, 3; 2 Petru 3:4-9; Apocalipsa 20:1-3; 7-11.

e. Totul trebuie să se facă cu gândul la ziua încheierii socotelilor care va veni. Întrebarea care trebuie pusă în mod constant este: „Cum va arăta această dorință ori faptă sau acest cuvânt sau gând în ziua judecății de apoi?” Vezi Matei 25:19; 25:35-45; Eclesiastul 12:14; Luca 12:47, 48; Romani 2:16; 2 Corinteni 5:10; Apocalipsa 20:13.

f. Deși se are în vedere însemnătatea lor pentru eternitate, responsabilitățile

noastre de aici și acum sunt foarte importante, dar ele vor fi depășite în importanță de cele din viața de apoi. Vezi Matei 25:21, 23.

g. Intrarea în bucuria Stăpânului și a tuturor celor mântuiți este gloria vieții de după moarte. Vezi Matei 25:21, 23; 2 Timotei 4:8; și C.N.T. la Efeseni 3:15.

h. În loc să onoreze încrederea arătată, o persoană rea și leneșă va veni cu scuze. Vezi Matei 25:24-30; 7:22, 23; 25:44, 45; Luca 13:26, 27. Însă ele nu vor fi acceptate.

10. Venirea Fiului omului în slava Sa pentru a judeca toate neamurile

Ceea ce urmează nu este cu adevărat o parabolă, deși conține elemente ale unei parabole. Este mai degrabă o descriere foarte dramatică, pe alocuri simbolică a judecății de apoi: **31. Când va veni Fiul omului în slava Sa, cu toți sfinții îngeri, va ședea pe scaunul de donie al slavei Sale.** Cf. 24:30b, 31. În ambele cazuri este descrisă venirea glorioasă a Fiului omului, care este însoțit de îngeri. Fiul omului – pentru titlul acesta vezi comentariul la 8:20, de la p. 365-369 – este reprezentat aici așezat pe „scaunul de domnie al slavei Sale”. Simbolul indică un tron peste măsură de glorios, adică, un tron caracterizat de splendoare exterioară, de o strălucire sau luminozitate care corespund splendorii interioare și fundamentale a atributelor Ocupantului său.⁸²⁷

Acest tron sau centru al măreției și judecății va fi plasat undeva în universul înnoit. Unde va fi acel loc? Unii spun că pe pământ (cf. Iov 19:25; Zaharia 14:4). Însă problema dacă pasajele la care se face referire chiar dovedesc acest lucru este cu totul altceva. Două obiecții posibile la ideea că tronul ar putea fi pe pământ sunt: *a.* În Apocalipsa, tronul lui Dumnezeu și al Mielului este de obicei în locurile cerești, nu pe pământ; și *b.* Ar fi oare loc suficient *pe pământ* pentru ca toate generațiile care au trăit vreodată să stea împreună înaintea tronului de judecată? Dar dacă nu pe pământ, de ce nu în aer? (Acest lucru nu îl va împiedica pe Fiul omului să „stea pe pământ” după judecată). Noi știm în tot cazul că la întoarcerea lui Cristos credincioșii vor fi ridicați pe nori pentru ca să se întâlnească cu Domnul în *văzduh* (1 Tesaloniceni 4:17). De ce ar fi imposibil ca credincioșii să iasă cu bucurie în întâmpinarea Domnului și Mântuitorului lor, în timp ce concomitent cei răi sunt duși înaintea tronului de judecată?

Un lucru este cert. Tronul va fi unul foarte glorios. Dumnezeu, prin Mijlocitorul Isus Cristos, va fi Judecătorul. Firește că toate cele trei persoane ale Sfintei Treimi cooperează la realizarea marilor lucrări divine (cum este creația, providența, răscumpărarea, judecata). Cu toate acestea, din pasajul de față reiese că onoarea de a judeca l-a fost dată lui Isus Cristos, Mijlocitorul, adică, în chip de răsplată pentru lucrarea Sa încheiată de mediere. Vezi și Daniel 7:13; Ioel 3:2 (Evrei 4:2); Matei 13:41; 16:27; 26:64; 28:18; Ioan 5:22, 27; Filipeni 2:9, 10.

Îngerii vor fi asociați cu Fiul omului la judecată. Ei sunt menționați aici nu numai pentru că, făcând parte din suita lui Cristos, ei împărtășesc gloria Sa, ci și pentru că li s-a dat o sarcină de realizat. Ei îi vor aduna pe cei răi înaintea tronului de judecată și îi vor arunca apoi în cuptorul de foc (13:41, 42; 24:31; 2 Tesaloniceni 1:7, 8; Apocalipsa

⁸²⁷ Pentru conceptul *δόξα*, vezi C.N.T. la Filipeni, nota de subsol 43 de la p. 62, 63.

14:17-20). Faptul că tot îngerii îi vor aduna și pe cei aleși din cele patru puncte cardinale și îi vor aduce la Mântuitorul și Judecătorul lor reiese clar din Matei 24:31.

Această adunare a celor mântuiți și a celor nemântuiți și despărțirea lor sunt descrise în versetul 32. **Toate neamurile vor fi adunate înaintea Lui. El îi va despărți pe unii de alții cum desparte păstorul oile de capre;** Prin urmare, în mod clar, judecata descrisă îi include pe toți, toată rasa umană. Ea este la fel de universală aici ca în Apocalipsa 20:11–15. Nimeni nu este lăsat pe dinafară, nici cei răi, nici cei drepti. Expresia „toate neamurile” îi include pe toți oamenii, fără discriminare; nu, de exemplu, „neamurile” în contrast cu „evreii”, ca și cum esența Marii Judecăți ar consta în descoperirea modului în care o națiune sau alta i-a tratat pe evrei!

Cei adunați înaintea tronului sunt persoane, indivizi, indiferent de naționalitatea lor; de aceea, din „toate neamurile”. Și ceea ce contează în cazul fiecărui individ este dacă și-a dovedit sau nu credința în Domnul Isus Cristos în timpul vieții lui pământești; de aceea, dacă a trăit sau nu o viață în armonie cu poruncile și exemplul lui Cristos. Vezi versetele 34–46.

Pe baza acestui criteriu, Judecătorul îi va separa pe cei adunați înaintea Sa, așa cum un păstor separă oile de capre. Cf. 13:40–43 și 13:49, 50. Deși în timpul zilei oile și caprele se amestecă adesea, când păstorul cheamă oile, caprele nu răspund. Oile îi reprezintă probabil pe cei care se încred în – adică, „Îl urmează pe” – Mântuitor, care sunt blânzi și ascultători (cf. Ioan 10:3, 4, 27); caprele, pe cei care sunt împotrivitori, nelegiuți și distructivi (cf. Ezechiel 34:17-19; Daniel 8:5, 7, 21). Modul în care cei adunați înaintea Fiului omului l-au tratat poporul, adică, pe toți cei mântuiți prin har, indiferent de naționalitate, rasă etc., este cel care determină dacă sunt oi sau capre.

33. Și va pune oile la dreapta, iar caprele la stânga Lui⁸²⁸. Fiind astfel plasată, fiecare persoană va ști imediat dacă este *a.* mântuită sau *b.* condamnată. Faptul că și credincioșii vor sta înaintea tronului reiese nu numai din descrierea situației – „toate neamurile” ... „oi ... capre” –, ci și din pasaje ca Ioan 5:28, 29; Romani 14:10; 1 Corinteni 3:13; 2 Corinteni 5:10. Cu toate acestea, credincioșii „nu vin la judecată”, ei nu sunt condamnați (Ioan 3:18; 5:24). De fapt, în pasajul imediat următor (vezi v. 34–40) nici unul din păcatele lor nu este nici măcar menționat, numai faptele lor bune.

Putem auzi adesea obiecția: „Judecata de apoi este complet inutilă și nenesară, fiindcă cei respinși vor ști deja de multă vreme unde își vor petrece veșnicia, și la fel și cei aleși. Nu este oare adevărat că atunci când o persoană moare, sufletul ei intră imediat în rai sau în iad? Așa că la ce mai slujește o judecată finală?”

Cu toate acestea, un asemenea raționament este greșit. Observați următoarele fapte, care arată că judecata de pe urmă, din ziua de apoi, este într-adevăr necesară:

a. *Supraviețuitorii* – adică, acei indivizi care vor trăi pe pământ la venirea lui Isus – nu au fost repartizați încă nici în cer, nici în iad. De aceea, cel puțin *ei* trebuie judecați încă.

b. Însă judecata de apoi nu este necesară numai pentru ei, ci și pentru toți ceilalți. Acest lucru este adevărat din cauză că pedeapsa sau răsplata exactă, adică acea

⁸²⁸ *Dreapta și stânga* sunt la plural în original; de aceea, literal: „din părțile din dreapta ale trupului Său” și „din părțile din stânga ale trupului Său”.

cantitate bine stabilită de suferință sau glorie de care vor avea parte toți *în trup și suflet* de-a lungul veșniciei nu a fost încă stabilită. Până în clipa judecății finale, toți cei care au murit au fost în cer sau în iad *numai cu sufletul*.

c. Dreptatea lui Dumnezeu trebuie arătată în mod public, pentru ca El să poată fi glorificat.

d. Dreptatea lui Cristos și onoarea poporului Său trebuie restabilite în mod public. Când lumea în general L-a văzut pe Isus pentru ultima dată, El atârna pe o cruce, *ca și cum* ar fi fost un criminal! Această aparență – că El ar fi fost un răufăcător condamnat pentru crimele sale – trebuie infirmată. Toți oamenii trebuie să Îl vadă pe Cel pe care L-au străpuns. Ei trebuie să-L vadă în gloria Sa, cu poporul Său „la dreapta Sa”.

34. Atunci Împăratul va zice celor de la dreapta Lui: „Veniți binecuvântații Tatălui Meu de moșteniți Împărăția, care v-a fost pregătită de la întemeierea lumii. Din moment ce Fiul omului este îmbrăcat cu „toată puterea” (11:27; 28:18; Efeseni 1:22), El este numit „Împăratul” (cf. Ioan 18:36; Apocalipsa 19:16). A sta la dreapta Împăratului înseamnă a auzi de pe buzele Lui chemarea „Veniți”. Cei care sunt ai Lui sunt chemați la o părtășie strânsă, plină de dragoste și veșnică cu Mântuitorul lor, care este și Judecătorul și Împăratul. Nu poate fi imaginată o binecuvântare mai mare (Psalmul 17:15; 73:23-25). Ei sunt cei care au fost și, așa cum implică timpul verbului din original, sunt în mod constant binecuvântații Tatălui – sau: cei binecuvântați de Tatăl, care le-a dat *mântuirea*, adică, i-a scăpat din cel mai mare rău, din păcat și de consecințele lui, și i-a pus în posesia celui mai mare bine, dreptatea înaintea Sa, împreună cu tot ceea ce implică ea.

Ei aud cuvintele pline de bucurie „moșteniți Împărăția”. Pentru „Împărăție” vezi comentariul la 4:23, 13:43. Din moment ce această zi va fi ziua judecății, aici este vorba de o Împărăție aflată în faza ei finală. Acești binecuvântați, care erau deja moștenitori *de drept*, devin acum și moștenitori *de fapt*, și aceasta în sensul deplin al termenului. Toate promisiunile mântuirii depline și gratuite urmează să fie acum împlinite în ei pe vecie și progresiv; toate acestea în și prin Cristos (Romani 8:17). Pentru implicațiile termenului „moșteniți”, vezi comentariul la 5:5.

Este cu siguranță minunat și reconfortant de observat că înainte ca faptele bune ale acestor „oi” să fie menționate (v. 35, 36), se pune accentul pe faptul că fundamentul mântuirii lor, prin urmare și a acestor fapte bune, este că ei au fost aleși din veșnicie: *Împărăția a fost pregătită pentru ei*, și acest lucru nu s-a întâmplat recent, ci „*de la întemeierea (sau fundația) lumii*”. Indiferent că este folosită această expresie (*de la* etc.) sau *înainte de* etc. (Efeseni 1:4), rezultatul este același: „din veșnicie”. Fundamentul mântuirii lor este buna plăcere a Dumnezeului triunic și harul Lui suveran. Faptele lor bune sunt roadele, nu rădăcina, harului. Acest lucru trebuie ținut minte în timp ce studiem versetele 35, 36. A lui Dumnezeu singur să fie slava!

Acum că a subliniat acest lucru, Isus, prezicând și descriind cuvintele de salut pe care le va folosi El însuși într-o bună zi, continuă acum: 35, 36. **Căci am fost flămând, și Mi-ați dat de mâncat; Mi-a fost sete și Mi-ați dat de băut; am fost străin și M-ați primit; am fost gol, și M-ați îmbrăcat; am fost bolnav, și ați venit să Mă vedeți; am fost în temniță, și ați venit pe la Mine.** De-a lungul lucrării Sale, prin învățătura și exemplul Său, Isus a

accentuat necesitatea sentimentelor și faptelor izvorâte din dragoste, îndurare și generozitate (5:7, 43-48; 8:17; 9:36; 11:28-30; 12:7, 20, 21; 14:16, 34-36; 15:32; 18:1-6, 22, 35; 19:13-15; 20:28; 22:9, 37-39; 23:37). Așa că este foarte firesc că El așteptă tocmai acest lucru din partea celor care Îl urmează. Acum, cei care sunt numiți binecuvântați I-au arătat bunătațe Fiului omului în timp ce El era încă în starea Sa umilă, „părăsit de oameni”. De aceea, ei vor fi numiți cu atât mai mult „binecuvântați” atunci când El Se va întoarce în glorie. „aceste lucruri . . . Mie Mi le-ați făcut”, spune Împăratul când Se întoarce în slava Sa. Combinația „Eu... Mie” apare de șase ori una după alta.

Ceea ce merită o atenție specială este faptul că în cazul fiecărei nevoi – „am fost flămând, Mi-a fost sete, am fost străin etc.” – și a satisfacerii acestor nevoi – „Mi-ați dat să mănânc etc.” – *motivul care stă la baza cuvintelor de felicitare și aprobare și a invitației pline de bunătațe de a intra și a lua în posesie binecuvântările Împărăției aflate în faza ei finală este îndeplinirea cu credincioșie a îndatoririlor umile ale vieții de zi cu zi*. Ceea ce spune de fapt Isus, este următorul lucru: „Prin trăirea și conduita voastră de zi cu zi, prin ceea ce este numit adesea «mărunțișurile vieții», voi ați dat dovada faptului că sunteți adevărații Mei ucenici. De aceea vă numesc binecuvântați”. Acest lucru arată că în Împărăția lui Dumnezeu există loc, loc suficient, pentru oamenii care nu au profetizat în numele lui Cristos în sensul tehnic al cuvântului, nu au scos demoni în numele Lui și nu au făcut lucrări puternice în numele Lui. De fapt, pentru cei care *se laudă* cu asemenea „mari realizări” nu există loc (7:22, 23). Aici este numit binecuvântat cel care Îl urmează pe Isus fără pretenții dar sincer și care Îl onorează în lucrurile comune ale vieții.

Faptul că acești oameni sunt într-adevăr copii veritabili ai lui Dumnezeu reiese din reacția lor la cuvintele Fiului omului, ale Împăratului: 37-39. **Atunci cei neprihăniți Îi vor răspunde: „Doamne, când Te-am văzut noi flămând, și Ți-am dat să mănânci? Sau fiindu-Ți sete, și Ți-am dat de ai băut? Când Te-am văzut noi străin, și Te-am primit? Sau gol, și Te-am îmbrăcat? Când Te-am văzut noi bolnav sau în temniță, și am venit pe la Ține? Ei sunt complet neștiutori în legătură cu aceste fapte bune – tocmai ceea ce face ca ele să fie atât de bune! Lor li se pare ciudat că ei, care au realizat atât de puține lucruri, vor primi aceste onoruri finale, laudele din gura Celui care a fost Domnul și Împăratul lor.** Observați de asemenea că ei sunt numiți „drepti”. Pare să fie imposibil să se limiteze aici acest termen doar la sensul lui juridic.⁸²⁹ Cu siguranță că sensul juridic este cel de bază. Însă dreptatea prin imputare nu poate fi separată de cea împărtășită. Justificarea merge mână în mână cu sfințirea. În contextul de față, este foarte posibil ca accentul să fie pus pe conduita care este în armonie cu Legea Domnului, pe faptele plăcute Lui.

Uimirea căreia i-au dat glas acești oameni ai lui Dumnezeu venea în urma unei slujiri spontane, făcute cu bucurie, din recunoștință și cu umilință și apoi uitate imediat. Exclamația lor de surpriză capătă o replică memorabilă: **40. Drept răspuns, Împăratul le va zice: „Adevărat vă spun că, ori de câte ori ați făcut aceste lucruri unuia din acești foarte neînsemnați frați ai Mei, Mie mi le-ați făcut”.** Aici este arătată

⁸²⁹ Vezi Lenski, *op. cit.*, p. 971, 972. El pretinde că adjectivul respectiv nu este folosit nicăieri în alt sens decât în cel juridic.

legătura foarte strânsă dintre Cristos și credincioșii adevărați, cât și în 10:25, 40, 42; Marcu 13:13; Ioan 15:5, 18-21; Fapte 9:4, 5; 22:7; 26:14, 15; 2 Corinteni 1:5, 10; Galateni 2:20; 6:17; Coloseni 1:24; Apocalipsa. 12:4, 13; Proverbe 19:17. Tot ce s-a făcut pentru ucenicii Lui Cristos din dragoste pentru Cristos este considerat un lucru făcut pentru Cristos. Observați mai ales formula „pentru unul din acești . . . frați ai Mei”, o expresie uimitoare a unei iubiri descendente, și făcută și mai glorioasă prin adăugarea lui „foarte neînsemnați”. Aici se face referire la mici favoruri făcute unuia din micuții lui Cristos, favoruri care nu vor fi prezentate niciodată pe primele pagini ale ziarelor și sunt uitate aproape imediat de către cel care le-a făcut, însă Domnul și Mântuitorul celor mici Își va aduce aminte de ele în toate erele care vor urma și le va menționa în ziua judecății de apoi! Extraordinar!

Isus li Se adresează acum și celor din stânga Lui, și arată prin acest lucru că sunt judecați chiar și îngerii, nu numai ființele umane. Cf. 8:29; 2 Petru 2:4; Iuda 6; Apocalipsa 20:10, 14, 15. **41. Apoi va zice celor de la stânga Lui: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care a fost pregătit diavolului și îngerilor lui”!** Acest pasaj descrie pedeapsa primită de cei răi ca pe: *a.* separare („Duceți-vă de la Mine”); *b.* asociere („pregătit diavolului și îngerilor lui”); *c.* foc („în focul veșnic”), la care se poate adăuga *d.* (vezi v. 30) întunericul („în întunericul de afară”).

Trebuie să se țină minte că cel mai groaznic chin al iadului va fi pentru cei care, deși cunoșteau calea, au respins-o (Luca 12:47, 48). Prin urmare, înainte de orice, iadul înseamnă *separare*. Cei răi vor auzi cuvintele teribile: „Duceți-vă de la Mine blestemaților”, care sunt opusul lui „Veniți binecuvântați Tatălui”. Pe lângă 25:41, vezi și 7:23; Luca 13:27. Ei vor merge în pedeapsa veșnică (25:46). Locuința lor va fi „afară”, nu în sala banchetului sau la nuntă, ci dincolo de ușa închisă (8:11, 12; 22:13; 25:10-13). Înăuntru este mirele. Înăuntru sunt și cei care au acceptat invitația înainte de a fi fost prea târziu. Afară sunt fiii Împărăției care, după ce au ignorat chemarea repetată și plină de bunătate, bat la ușa zadarnic (Luca 13:28). Afară sunt câinii (Apocalipsa 22:15). Cei răi sunt aruncați afară – în groapa fără fund (Apocalipsa 9:1, 2; 11:7; 17:8; 20:1, 3). Astfel ei se afundă tot mai mult și se tot îndepărtează de prezența lui Dumnezeu și a Mielului.

În al doilea rând, iadul înseamnă *asociere*, cea mai înfiorătoare dintre toate. Cei răi vor locui pe veci cu diavolul și cu îngerii lui, pentru care a fost pregătit focul veșnic.

În al treilea rând, așadar, iadul este locul în care arde *focul*, unde sunt *flăcările*. Acesta este limbajul Scripturii peste tot (Isaia 33:14; 66:24; Matei 3:12; 5:22; 13:40, 42, 50; 18:8, 9; Marcu 9:43-48; Luca 3:17; 16:19-31; Iuda 7; Apocalipsa 14:10; 19:20, 20:10, 14, 15; 21:8). Acest foc este nestins. El devorează pe veci.

În al patrulea rând, iadul este locul *întunericului* (8:12; 22:13), locul în care sunt ținute spiritele rele „în lanțuri veșnice” (Iuda 6). Pentru cei nepocăiți întunericul va dura toată veșnicia (Iuda 13).

Această descriere iscă următoarele întrebări: *a.* „Cum e posibil ca cei răi să fie izgoniți din prezența (sau: de la) Dumnezeu?” Nu este oare Dumnezeu omniprezent? (Psalmul 139:7-12). Răspuns: Deși Dumnezeu este într-adevăr peste tot, această prezență nu este peste tot și prezența dragostei. Tocmai din această prezență a

dragostei, răbdării și avertizării vor fi izgoniți cei răi e veci. *b.* „Dacă iadul este locul plin de flăcări, de foc, cum e posibil să fie și întuneric în el?” Răspuns: Focul și întunericul nu se exclud neapărat reciproc. De exemplu, o persoană poate să sufere arsuri serioase din partea anumitor tipuri de radiații în timp ce se află într-o cameră întunecată. Acest lucru s-a întâmplat. Noi obișnuim să vorbim și despre sete sau febră arzătoare. De aceea, este posibil ca într-un anumit sens literal, semiliteral sau cel puțin fizic iadul să fie un loc mistuitor, deși cufundat complet în întuneric. Mai mult, termenul „focul veșnic” de aici din 25:41 poate fi folosit mai ales ca simbol. Cel puțin, sensul fizic nu îi epuizează semnificația. Focul veșnic a fost pregătit pentru diavol și îngerii lui, cu toate acestea, ei sunt *duhuri*. De asemenea, Scriptura mai asociază și alte două concepte cu cel de foc, anume, mânia divină și frica omenească (Deuteronom. 32:22; Psalmul 11:6; 18:8; 21:9; 97:3; 140:10; Ieremia 4:4; Amos 1:4, 7, 10, etc.; Naum 1:6; Maleahi 3:2; Apocalipsa 14:10, 11). Vezi și comentariul la Matei 27:45–46.

Ca o prezentare a motivului pentru care cei răi sunt condamnați la focul veșnic, se repetă acum de șase ori expresia „am fost...” din versetele 35, 36, ultimele două cazuri fiind contopite într-unul singur, așa că avem o descriere în cinci puncte a condiției lui Cristos. Fiecare dintre cele cinci elemente este urmat de următoarea expresie a dezamăgirii: „și voi nu...”, în loc de exclamația plină de bucurie: „și voi Mi-ați dat... M-ați primit...” din versetele 36, 36: 42, 43. **Căci am fost flămând, și nu Mi-ați dat să mănânc; Mi-a fost sete, și nu Mi-ați dat să beau; am fost străin, și nu M-ați primit; am fost gol, și nu M-ați îmbrăcat; am fost bolnav și în temniță, și n-ați venit pe la Mine.** Ar trebui să se observe că toate aceste păcate sunt prin omisiune. Nu este menționată nici o faptă păcătoasă – cum ar fi idolatria, uciderea, adulterul, hoția etc. Sunt enumerate doar păcate prin omisiune, prin neglijare. Cf. Evrei 2:3. Această neglijare dovedește că acești oameni nu au crezut în Fiul omului. Din cauza acestei necredințe, demonstrate astfel, ei sunt acum condamnați.

Sub o formă prescurtată, și acești oameni răi pun aceeași întrebare pe care au pus-o cei dreپți (v. 37–39): **44. Atunci Ți vor răspunde și ei: „Doamne, când te-am văzut noi flămând sau fiindu-Ți sete, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniță, și nu Ți-am slujit?”** Nu poate fi dovedit faptul că ar trebui să se dea vreo semnificație specială acestei forme prescurtate. Întrebarea este în esență aceeași în ambele cazuri. În ambele cazuri ea este o expresie a uimirii. Cu toate acestea, rădăcinile ei arată un contrast puternic. În cazul celor dreپți noi avem de-a face cu o uimire izvorâtă dintr-o slujire făcută din recunoștință, iar apoi complet uitată. În cazul celor răi, expresia uimirii, dacă nu este mimată, atunci izvorăște din autoînșelare, care este produsul necredinței. Continuarea: **45. Și El, drept răspuns, le va zice: „Adevărat vă spun că, ori de câte ori n-ați făcut aceste lucruri unuia dintre acești foarte neînsemnați frați ai Mei, Mie nu Mi le-ați făcut”.** Din cauza legăturii strânse dintre Cristos și cei care Țl urmează cu credincioșie – vezi cele referitoare la versetul 40 – tot ce nu s-a făcut pentru ucenicii lui Cristos este socotit ca un lucru care nu a fost făcut pentru Cristos. Rezultatul final este: **46. Și aceștia vor merge în pedeapsa veșnică, iar cei neprihăniți vor merge în viața veșnică.** Cf. Daniel 12:2. În ambele cazuri, conceptul „veșnic” înseamnă „fără sfârșit”. „Va avea loc o separare de durată. Pedeapsa și viața sunt veșnice. Nu va exista vreo

schimbare" (F. W. Grosheide). Contrar traducerii din A.V. – „veșnic... etern” – adjectivul trebuie tradus prin același cuvânt în ambele propoziții aflate în echilibru și într-o relație de coordonare; de aceea, trebuie să se traducă fie „etern... etern”, fie „veșnic... veșnic”. Împreună cu Williams, Beck, Goodspeed și Norlie, eu prefer această a doua variantă. Vezi Isaia 66:24; Marcu 9:48, „unde viermele lor nu moare și focul nu se stinge”; Apocalipsa 14:11, „fumul chinului lor urcă pe veci de veci”. Observați de asemenea expresia „nu va mai”, repetată de șase ori, din Apocalipsa 18:21–23.

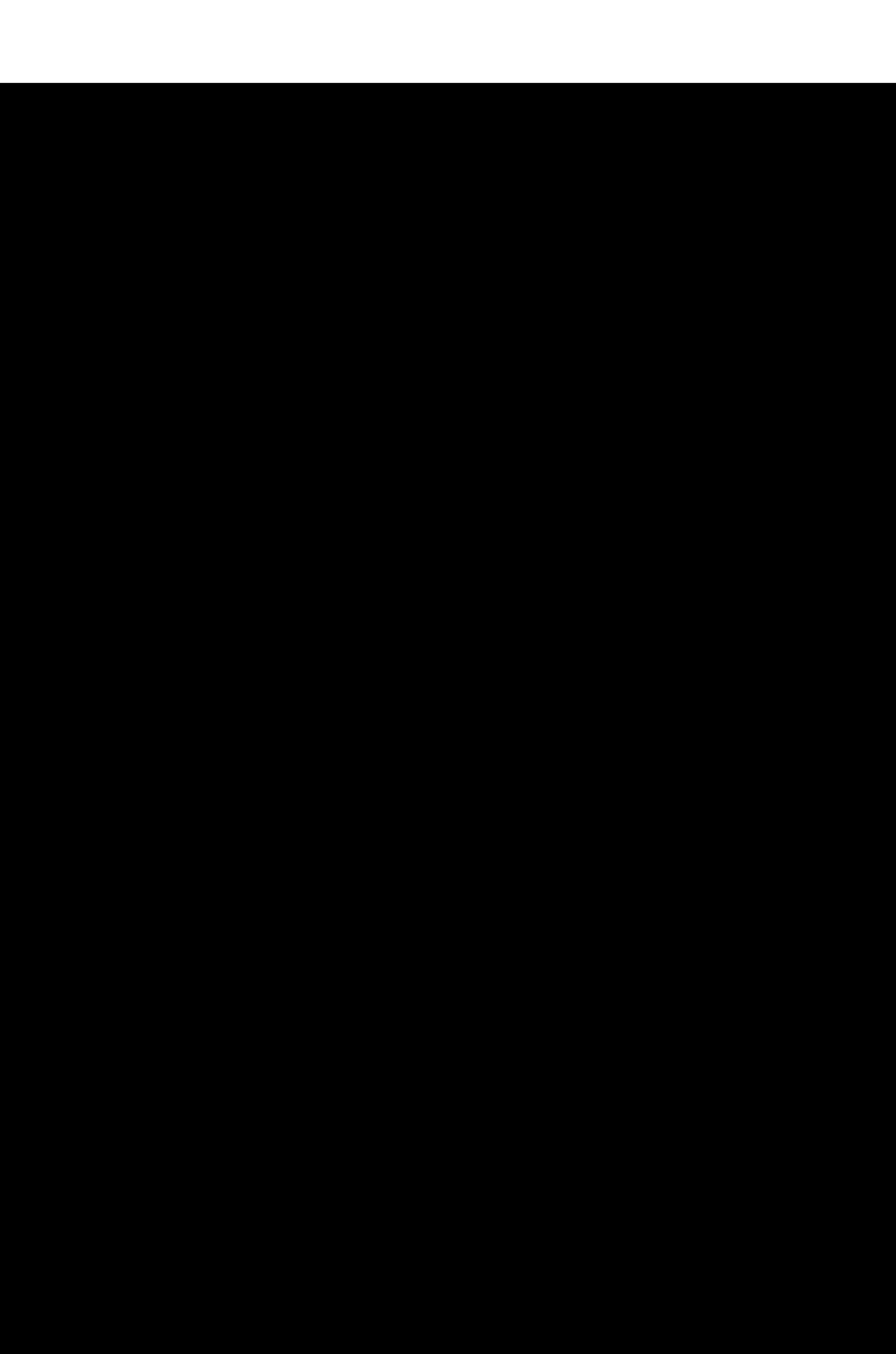
În mod similar, despre copiii lui Dumnezeu se spune „Nu le va mai fi foame, nu le va mai fi sete” (Apocalipsa 7:16). Nicăieri – nici măcar în Apocalipsa 10:6 – nu sprijină Scriptura noțiunea că după moarte sau după ziua judecății timpul se va opri. Nicăieri ea nu îi eternizează sau deifică pe cei care vor trăi în aeonul care vine.⁸³⁰ Și, din moment ce aici în 25:46 același adjectiv este folosit în ambele propoziții, cuvântul care trebuie utilizat în traducere ar trebui să fie unul care arată clar în ce privință sunt identice pedeapsa pentru cei răi și viața pentru cei drepti. Ele sunt identice într-o singură privință, anume, prin faptul că durează la nesfârșit, fără să înceteze vreodată.

Acestea fiind spuse, trebuie să se accentueze imediat faptul că există, firește, o diferență calitativă imensă între pedeapsă și viață. În legătură cu „viața”, acest lucru a fost arătat mai sus; vezi comentariul la 19:16; cf. C.N.T. la Ioan 3:16. Pe scurt, „viața” din expresia „viață veșnică” înseamnă mântuire deplină și gratuită. Din contră, „pedeapsa” din expresia „pedeapsă veșnică” înseamnă condamnare și tot ce implică ea.⁸³¹

Cu aceste cuvinte importante care au ca scop instruirea, predicția, avertizarea și mângâierea, se încheie ultimul dintre cele șase discursuri, așa cum este el redat în Matei.

⁸³⁰ Pentru detalii în legătură cu acest lucru, vezi cartea mea, *The Bible on the Life Hereafter*, p. 72-74.

⁸³¹ Ideea că, din moment ce *κόλασις* vine din *κολάζω*: a curăța (ca pe un pom), și astfel înseamnă a restrânge, a disciplina, și din moment ce *αἰώνιος* înseamnă de fapt *veșnic*, și de aceea aici este învățată mântuirea pentru toți, nu are nici o valoare. Cuvintele au istoria lor. „Pedeapsă” pare să fie sensul din Fapte 4:21. În 2 Petru 2:9 este indicată pedeapsa din ziua judecății de apoi. 1 Ioan 4:18 învață că frica are de-a face cu pedeapsa. Și, cât privește pe *αἰώνιος*, dacă vom limita durata pedepsei, atunci de ce nu și durata vieții? Însă nimeni nu dorește să facă acest lucru. De asemenea, deși este adevărat că *αἰώνιος* poate însemna fie „fără început” (cf. Romani 16:25; 2 Timotei 1:9), fie „fără sfârșit” (Matei 18:8; 25:41), fie ambele (Evrei 9:14), acest lucru nu ne ajută în contextul de față, care, așa cum s-a arătat, trebuie interpretat în lumina pasajelor paralele și indică de aceea sensul „fără sfârșit”.

Schița capitolului 26

Tema: *Lucrarea pe care Tu I-ai dat-o să o facă*

- 26:1–5 Sfatul lui Dumnezeu în contrast cu complotul oamenilor
- 26:6–13 Ungerea de la Betania
- 26:14–16 Înțelegerea dintre Iuda și preoții cei mai de seamă
- 26:17–25 Paștele
- 26:26–30 Instituirea Cinei Domnului
- 26:31–35 Prezicerea lepădării lui Petru
- 26:36–46 Ghetsimani
- 26:57–68 Judecata dinaintea Sanhedrinului
- 26:69–75 Lepădarea de trei ori a lui Petru

CAPITOLUL XXVI

M A T E I

26:1, 2

26 1 După ce a isprăvit Isus toate cuvântările acestea, a zis ucenicilor Săi: 2 „Știți că după două zile vor fi Paștele; și Fiul omului va fi dat ca să fie răstignit!” 3 Atunci preoții cei mai de seamă, cărturarii și bătrânii norodului s-au strâns în curtea marelui preot, care se numea Caiafa; 4 și s-au sfătuit împreună, cum să prindă pe Isus cu vicleșug, și să-L omoare. 5 Dar ziceau: „Nu în timpul praznicului, ca să nu se facă tulburare în norod.”

26:1–5 Sfatul lui Dumnezeu în contrast cu complotul oamenilor

Cf. Marcu 14:1, 2; Luca 22:1, 2

1, 2. După ce a isprăvit Isus toate cuvântările acestea, a zis ucenicilor Săi: „Știți că după două zile vor fi Paștele; și Fiul omului va fi dat ca să fie răstignit!” Despre formula: „După ce a isprăvit Isus toate cuvântările acestea” sau ceva similar, s-a discutat în legătură cu 19:1. Vezi cele referitoare la acel pasaj. Expresia se va „ține” sau „sărbători” Paștele* se referă în mod evident la consumarea mielului de Paște în ziua de joi, paisprezece Nisan (vezi Exod 12:6, 7).

Întreaga Sărbătoare a pâinii nedospite a durat încă șapte zile; adică, până în a douăzeci și patra zi a lunii. De aceea, este clar că atunci când Isus le aduce aminte ucenicilor Săi că „după două zile” se va sărbători Paștele, ziua de joi – cea zi memorabilă în care s-au întâmplat atâtea evenimente și s-au spus atâtea cuvinte (începând din 21:20) – nu a trecut încă. Firește că ucenicii știau în ce zi se va sărbători Paștele. Ei mai știau, cel puțin ar fi trebuit să știe, că Isus urma să fie răstignit, fiindcă El a prezis din nou și din nou acest lucru. Vezi mai sus, la p. 9. Se mai adaugă un element nou acum când Isus indică ziua exactă în care va fi arestat în vederea crucificării, anume, noaptea de joi spre vineri, răstignirea urmând să aibă loc vineri.

Atenția ne este atrasă nu numai de precizia predicției, indicată de prezentul profetic („este dat ca să fie răstignit”),** ci și de dorința implicită a Fiului omului – pentru acest titlu, vezi comentariul la 8:20, p. 365-369 – ca sfatul lui Dumnezeu să se împlinească (Isaia 53:10; Luca 22:22; Fapte 2:23; 3:18; 4:28), și ca El însuși să „își dea viața”, în acord cu acest sfat (Ioan 10:11, 15). Separat de acest sacrificiu *voluntar*, mântuirea păcătoșilor nu ar fi posibilă.

* Așa apare în varianta folosită de autor. Cornilescu traduce: „vor fi Paștele.” (n.tr.)

** Din textul grecesc original – n.tr.

Conflictul dintre sfatul lui Dumnezeu și complotul oamenilor este indicat în 26:3-5; 27:1, 35, 50, 62. Aceste pasaje arată în mod clar că în timp ce autoritățile evreiești au insistat că arestarea, judecarea și moartea lui Isus nu trebuie să aibă loc în timpul sărbătorii, a triumfat decretul divin că ele se vor întâmpla tocmai pe durata ei. Chiar și în și prin sine această victorie a lui Dumnezeu asupra tuturor planurilor rele ale oamenilor este o sursă de mângâiere pentru fiecare credincios (Isaia 46:10; Efeseni 1:11, 12). Mai mult, nu a fost oare foarte potrivit faptul că *tipul*, anume, tăierea mielului de Paște, și *antitipul*, răstignirea Mielului lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii (Ioan 1:29), să aibă loc într-o succesiune atât de strânsă?

Narațiunea care relatează cât de zadarnic au încercat oamenii să răstoarne planul etern al lui Dumnezeu și să-și verse furia asupra lui Isus începe astfel: **3-5. Atunci preoții cei mai de seamă, cărturarii și bătrânii norodului s-au strâns în curtea marelui preot care se numea Caiafa; și s-au sfătuit împreună, cum să prindă pe Isus cu vicleșug, și să-L omoare. Dar ziceau: „Nu în timpul praznicului, ca să nu se facă tulburare în norod”.** Invidia conducătorilor a fost stârnită de minunile lui Cristos, care au culminat cu învierea lui Lazăr și care au făcut ca mulți oameni să creadă în Isus (Ioan 11:45–53). Mânia acestor autorități religioase a fost stimulată și de efectul intrării triumfale asupra mulțimilor (Matei 21:1–11), de curățarea Templului (21:45) și de discursul cu cele șapte „vai”-uri împotriva fariseilor și cărturarilor (cap. 23).

În consecință, Sanhedrinul, reprezentat aici prin două din cele trei grupuri din care era format – „preoții cei mai de seamă și bătrânii”^{*} – s-a reunit pentru o ședință.

Fără îndoială că era reprezentat și cel de al treilea grup, format din „cărturari” (vezi comentariul la 2:4 și 16:21). Planul de a-L ucide pe Isus nu a fost ticluit cu această ocazie. El era stabilit de multă vreme (12:14; 21:38; vezi și Ioan 5:18, 7:1, 19, 25; 8:37; 40; 11:53). Ceea ce s-a decis *acum* era cum să se realizeze acest plan. Conducătorii au căzut de acord în privința unei înșelăciuni pentru a-L lua pe Isus prin surprindere. Au stabilit ei oare de pe acum manevra în care Iuda urma să joace un rol important? Să vedem însă comentariul la versetele 14–16. Indiferent care ar fi fost faptele, un lucru este sigur, cel care prezida întâlnirea nu avea de gând să-i împiedice să folosească metode îndoielnice pentru a-și atinge scopul.

Cine era această persoană care prezida? Numele ei era *Caiafa* („Iosif, care era numit Caiafa”, spune Josephus Flavius). Sensul exact al numelui Caiafa nu este cunoscut, deși s-a spus că ar fi fost *fizionomistul* (expertul în deslușirea caracterului din liniile feței unei persoane sau ale formelor ei) sau printr-o ușoară modificare a acestei interpretări, *ghicitorul*, *profetul*. Vezi Ioan 11:49–51. Fiind pus în slujba de mare preot de către Valerius Gratus, predecesorul lui Pilat din Pont, în anul 18 d.Cr., el urma să fie depus de Vitellus, succesorul lui Pilat din Pont, în anul 36 d.Cr. Caiafa a fost ginerele lui Ana, care a fost mare preot între 6–15 d.Cr. Vezi Josephus Flavius, *Antichități* XVIII. 35, 95.

Faptul că acest Caiafa era un manipulator fără scrupule și viclean, un oportunism, care nu știa ce e corectitudinea sau dreptatea și care dorea să-și atingă

* În varianta Cornilescu sunt menționați și cărturarii. (n.tr.)

scopurile cu orice preț, reiese din pasajele în care el este menționat (Matei 26:3, 57; Luca 3:2; Ioan 11:49; 18:13, 14, 24, 28; Fapte 4:6). El nu se dădea înapoi de la vărsarea sângelui unui nevinovat. Ceea ce dorea cu toată ardoarea, din motive egoiste, el făcea să pară un lucru necesar pentru binele poporului. Pentru a obține condamnarea lui Isus, care i-a trezit invidia (Matei 27:18), el urma să folosească anumite elemente care rezultau dintr-un calcul isteț și dintr-o îndrăzneală fără precedent (Matei 26:57–66). El era un ipocrit, fiindcă în timpul judecății nocturne, în momentul în care era de fapt plin de bucurie fiindcă a găsit ceea ce considera că era un temei pentru condamnarea lui Cristos, și-a rupt haina ca și cum ar fi fost cuprins de o durere fără margini! Așa era Caiafa.

Oricine se putea aștepta din partea lui să conducă tot felul de comploturi mârșave. Judecați după standardele lumești, atât el, cât și socrul său, Ana – pentru care vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 388 –, erau niște indivizi foarte isteți. Mai mult, întâlnirea a avut loc „în palatul”⁸³² lui Caiafa, aceasta fiind probabil o referire la reședința spațioasă și somptuoasă în care Ana ocupa probabil una din aripi, iar ginerele său pe cealaltă.⁸³³

Nu ni se spune de ce a avut loc aici această întâlnire și nu în locul obișnuit, adică, „sub porticul tocilei” din partea sudică a marii curți a Templului. O sugestie ar fi că ea trebuia să rămână secretă. Acest lucru pare rezonabil. În plus, bătrânul Ana a considerat probabil că este mult mai convenabil să nu trebuiască să plece de acasă! Sau, o altă posibilitate ar fi că cei care urmau să participe la întâlnire au știut că va dura până noaptea târziu, când nu li s-ar mai fi permis să rămână în complexul Templului.

Ceea ce urmează este într-o armonie deplină cu mentalitatea acestor manipulatori isteți: **Dar ziceau: „Nu în timpul praznicului, ca să nu se facă tulburare în norod”.** Complotiștii știau că mai ales printre miile de galileeni care participau la sărbătoarea de opt zile, Isus avea o mulțime de prieteni și discipoli, oameni care în cazul vreunei acțiuni întreprinse împotriva Conducătorului lor le-ar fi putut crea probleme autorităților. Așa că s-a decis să se amâne arestarea Lui etc. până când simpatizanții lui Isus nu vor mai fi prin preajmă. Faptul că această parte a planului a eșuat s-a datorat ajutorului neașteptat oferit de unul din ucenicii Lui (v. 14–16), iar evenimentele s-au precipitat într-un mod imprevizibil.

„Nu în timpul praznicului”, ziceau uneltitorii. „În timpul praznicului”, a spus Cel Atotputernic; „după două zile” a spus Isus. Cuvintele Sale și cele ale conspiratorilor păreau să fi fost spuse în același timp, fiindcă contextul pare să indice că, de data aceasta, aici trebuie să i se atribuiască sensul temporal deplin termenului care deschide versetul 3 „atunci”. Hotărârile divine biruie totdeauna; în interesul Împărăției și spre slava lui Dumnezeu (Psalmul 2:4; 33:10, 11).

⁸³² Mai degrabă acesta pare să fie aici sensul lui *αὐλή*, și nu „curtea” (26:69). Această curte interioară a palatului prin care servitorii treceau înapoi și încolo, nu ar fi fost un loc potrivit pentru a pune la cale un complot. Vezi și nota de subsol 732, de la p. 697.

⁸³³ Aici din nou, pentru dovezile care indică acest lucru, trebuie să fac referire la C.N.T. la Ioan, vol. II; de data aceasta, vezi p. 391.

6 Când era Isus în Betania, în casa lui Simon leprosul, 7 s-a apropiat de El o femeie cu un vas de alabastru cu mir foarte scump; și pe când sta El la masă, ea a turnat mirul pe capul Lui. 8 Ucenicilor le-a fost necaz, când au văzut lucrul acesta, și au zis: „Ce rost are risipa aceasta? 9 Mirul acesta s-ar fi putut vinde foarte scump, și banii să se dea săracilor.” 10 Când a auzit Isus, le-a zis: „De ce faceți supărare femeii? Ea a făcut un lucru frumos față de Mine. Pentru că pe săraci îi aveți totdeauna cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți totdeauna. 12 Dacă a turnat acest mir pe trupul meu, ea a făcut lucrul acesta în vederea pregătirii Mele pentru îngropare. 13 Adevărat vă spun, că ori unde va fi propovăduită Evanghelia aceasta, în toată lumea, se va spune și ce a făcut femeia aceasta, spre pomenirea ei.”

26:6–13 *Ungerea de la Betania*

Cf. Marcu 14:3–9; Ioan 12:1–8

Deși faptul că Isus urma să fie prins și răstignit „după două zile” era nou pentru Cei doisprezece, nu se poate spune că printre cei care Îl urmau cu adevărat pe Cristos nimeni nu a presimțit iminența morții Sale. Vezi 26:12. Povestea începe astfel: **6, 7. Când era Isus în Betania, în casa lui Simon leprosul, s-a apropiat de El o femeie cu un vas de alabastru cu mir foarte scump; și pe când sta El la masă, ea a turnat mirul pe capul Lui.** Nu există nici un conflict între relatarea aceasta și Ioan 12:1: „Cu șase zile înainte de Paște, Isus a venit în Betania”. Reperul temporal din Matei 26:2, „după două zile” nu i se aplică și ungerii de la Betania (v. 6–13). Din versetul 6 Matei începe să spună o nouă istorisire. Pentru a face acest lucru, el trebuie să se întoarcă cu câteva zile, la seara sâmbetei precedente, când la Betania s-a dat o cină festivă în onoarea lui Isus. Cel puțin cincisprezece persoane au fost prezente la acest eveniment: Isus, Cei doisprezece, Lazăr (Ioan 12:2) și un anume Simon, menționat doar aici (Matei 26:6) și în Marcu 14:3. Se impune de la sine ideea că această cină a avut la bază dragostea pentru Domnul, în mod special recunoștința pentru învierea lui Lazăr și pentru vindecarea lui Simon; acest om care a fost un leprosus este numit încă „Simon leprosul”, însă se poate presupune că a fost vindecat între timp de Isus. Cina a avut loc în casa acestui Simon. Din Ioan 12:2 aflăm că Marta, sora Mariei și a lui Lazăr, servea la masă, în timp ce Lazăr era unul din comesenii lui Isus.

În timp ce oaspeții, conform obiceiului vremii stăteau culcați pe niște canapele în jurul mesei, „s-a apropiat de El o femeie”. Aflăm din Ioan 12:3⁸³⁴ că această femeie era Maria din Betania. Ea s-a oprit în spatele lui Isus care ședea la masă. Avea în mâini „un vas de alabastru cu mir foarte scump”, adică, un vas alb (sau poate vopsit foarte delicat) dintr-un ipsos foarte fin. El era plin de „parfum” sau „mir”, caracterizat ca fiind foarte prețios (Matei 26:7), „foarte scump” (Marcu 14:3). De fapt, parfumul acesta era extras din nard pur (Ioan 12:3). Același pasaj ne informează și că acest extract prețios și foarte frumos mirositor era într-o cantitate foarte mare, o întreagă livră romană (douăsprezece uncii)!*

⁸³⁴ Această istorisire nu trebuie confundată cu cea a „femeii păcătoase” din Luca 7. Pentru argumentele aduse în favoarea *respingerii* acestei teorii a identificării, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 174, 175.

* Cam 300-400 de grame. n.tr.

Dintr-o dată, ea a spart intenționat vasul și i-a vărsat conținutul peste Isus. Conform spuselor lui Matei și Marcu, ea a vărsat mirul pe *capul* Lui (cf. Psalmul 23:5); după părerea lui Ioan, ea i-a spălat *picioarele*. Nu există un conflict aici, fiindcă Matei și Marcu indică în mod clar că parfumul a fost turnat pe *trupul* lui Cristos (Matei 26:12; Marcu 14:8). Evident că exista suficient mir pentru întregul trup: pentru cap, gât, umeri și picioare. Casa lui Simon s-a umplut de mireasma lui.

Nu se va înțelege cu adevărat ce s-a întâmplat aici până când nu se va realiza faptul că atunci când Maria a turnat parfumul ei, ea și-a turnat și sufletul plin de o dragoste religioasă adevărată, de recunoștință, de devotament. În general vasele în care se țineau parfumurile aveau un gât lung și îngust. Acest vas ar fi putut fi desigilat sau chiar spart la gât în așa fel încât parfumul s-ar fi scurs afară. Însă acest lucru nu ar fi mulțumit-o pe Maria. Așa că ea l-a spart în așa fel încât uleiul a venit pur și simplu în cascadă peste Isus.

Restul paragrafului descrie reacția *a.* ucenicilor (v. 8 și 9) și *b.* a lui Isus (v. 10-13). **8, 9. Ucenicilor le-a fost necaz, când au văzut lucrul acesta, și au zis: „Ce rost are risipa aceasta? Mirul acesta s-ar fi putut vinde foarte scump, și banii să se dea săracilor”.** Ioan 12:4-6 (vezi C.N.T. la acest pasaj) ne oferă detalii suplimentare. Casierul Celor doisprezece, Iuda Iscarioteanul, a fost cel care a obiectat cel mai puternic și care a calculat rapid valoarea acestui dar, estimând-o la trei sute de dinari, sumă pentru care el ar fi trebuit să fie vândut, ca banii să li se dea săracilor. Însă Matei și Marcu au arătat clar că și ceilalți ucenici au făcut comentarii. Cu o singură excepție, în orice direcție ar fi privit Maria, ea putea întâlni doar priviri furioase, dezaprobare indignată. Cei de față nu înțelegeau că limba maternă a dragostei este risipa. Ce oameni nobili erau acești ucenici, mai ales Iuda, protectorul modului de viață simplu, apărătorul săracilor! Însă vezi Ioan 12:6.

E aproape de necrezut că acești ucenici au fost în stare să sugereze că aceste gazde din cale afară de generoase nu aveau suficientă simpatie pentru săraci; mai ales că cele două surori obișnuiau să îi găzduiască pe ei și pe Stăpânul lor ori de câte ori *acești oameni sărmani* (Matei 8:20), care aveau nevoie tot timpul de ajutor (27:55, 56) erau în zonă. Acest lucru este și mai uimitor dacă ne gândim că până și în aceste clipe acești critici vehemenți, ucenicii, se aflau la masă la unul din prietenii Mariei! „Este ingrat cine neagă un bine care i s-a făcut; este ingrat cel care ascunde acest lucru; este ingrat cel care nu îl întoarce; dar cel mai ingrat dintre toți este cel care îl uită” (Seneca, *De Beneficiis* III.1). Mai mult, având în vedere tot ce a făcut deja Isus pentru ei, ce făcea pentru ei și ce urma să mai facă pentru ei, oare nu ar fi trebuit să se bucure acești oameni că Maria îl onora în acest mod pe Binefăcătorul lor?

Nu este de mirare că Isus vine prompt în apărarea Mariei: **10, 11. Când a auzit Isus, le-a zis: „De ce faceți supărare femeii? Ea a făcut un lucru frumos față de Mine. Pentru că pe săraci îi aveți totdeauna cu voi, dar pe Mine nu mă aveți totdeauna. Isus nu dorea ca ucenicii Săi să se îngrijoreze în legătură cu parfumul, ca și cum ar fi fost risipit, nici nu dorea ca ei să-și concentreze atenția numai asupra săracilor. El le spune, cum ar veni: „Gândiți-vă la ce a făcut Maria *pentru Mine*”.** Nu că Învățătorul ar fi fost indiferent față de nevoile, atât fizice, cât și spirituale ale celor cărora ar trebui să li se arate îndurare și să li se dea ajutor. Nici vorbă, așa cum arată următoarele pasaje:

Matei 5:7; 6:2-4; 12:7; 19:21; Luca 6:20, 36-38; 21:1-4; Ioan13:29. În legătură cu acest subiect, cât și cu toate celelalte, învățătura Sa era în armonie cu restul revelației speciale (Exod 23:10, 11; Levitic 19:10; Deuteronom 15:7-11 – oare nu cita El într-un anumit sens Deuteronom 15:11? – Psalmul 41:1; Proverbe 14:21b, 31; 19:17; Isaia 58:7; Ieremia 22:16; Daniel 4:27; Amos 2:6, 7; iar pentru Noul Testament, vezi 2 Corinteni 8:1-9; Galateni 6:2, 9, 10; 2 Tesaloniceni 3:13; Iacov 5:1-6). Însă urmau să existe foarte multe ocazii ca ucenicii să se alăture cauzei carității și a bunăvoinței creștine. Din contră, ocaziile de a-I arăta dragoste și prețuire lui Isus în starea Lui umilă aproape că s-au epuizat complet. Ghetsimani, Gabata și Golgota urmau după un timp foarte scurt. De aceea, ceea ce a făcut Maria era corect, chiar frumos, fiindcă venea din gratitudinea inimii ei. Gestul ei era unic și prin sensibilitatea pe care o trăda. Mai mult, era regal, prin risipa lui. În cele din urmă, dar nu în ultimul rând, era minunat din cauza momentului ales pentru el.

În legătură cu acesta din urmă, Isus continuă: **12. Dacă a turnat acest mir pe trupul meu, ea a făcut lucrul acesta în vederea pregătirii Mele pentru îngropare.** S-au scris multe despre acest pasaj dificil. Așa cum îl văd unii, Isus spune de fapt că Maria, fără să-și fi dat seama de acest lucru, L-a pregătit pentru moartea și înmormântarea Sa iminentă.⁸³⁵ Acum, trebuie să se admită că această interpretare are sens: scopul lui Dumnezeu este realizat adesea prin faptele ființelor umane, chiar dacă acestea din urmă nu sunt conștiente de ceea ce se întâmplă de fapt. În plus, e posibil ca Maria să nu fi știut că moartea Învățătorului ei este atât de aproape. Pe de altă parte, nu trebuie scăpat din vedere faptul că Maria din Betania a fost poate cea mai bună ascultătoare pe care a avut-o Isus. Femeia care *a uns* acum picioarele lui Isus era aceeași care obișnuia să *stea* înaintea la picioarele Lui (Luca 10:39). Dacă până și dușmanii lui Isus știau despre prezicerile Sale despre Sine (27:63), nu putem oare presupune că și Maria știa la fel de multe? Dacă este așa, nu poate oare să fie probabil ca ea să fi gândit astfel: „Aceasta poate să fie ultima ocazie pe care o am pentru a-I arăta bunătate lui Isus; iar când, conform prezicerilor Sale, dușmanii Lui Îl vor uide, oare li se va da prietenilor Săi privilegiul de a-I unge trupul?” Prin urmare, nu trebuie eliminată posibilitatea ca scopul *conștient* al Mariei să fi fost acela de a-L pregăti pe Isus pentru înmormântare. Pentru mai multe detalii, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 178–180.

Isus încheie apărarea Mariei după cum urmează: **13. Adevărat vă spun – vezi comentariul la 5:18 – că ori unde va fi propovăduită Evanghelia aceasta, în toată lumea, se va spune și ce a făcut femeia aceasta, spre pomenirea ei.** Așa cum s-a arătat deja, era sâmbătă seara, ziua de dinaintea intrării triumfale. Apoi, marțea, Isus urma să facă uimitoarea prezicere că Evanghelia Împărăției se va răspândi în toată lumea (Matei 24:24). Însă înainte ca acest anunț să fie făcut, El *acum*, adică cu trei zile mai devreme, promite în mod solemn că de câte ori va fi spusă povestea plină de bucurie a lui Isus, fapta Mariei va fi vestită împreună cu ea. Amintirea gestului nobil al Mariei trebuie păstrată vie. Învățătorul nu va îngădui ca el să fie uitat.

⁸³⁵ Vezi, de exemplu, A. H. McNeile, *The Gospel according to St. Matthew*, Londra, 1915, p. 375.

Firește că aceasta este o lecție pentru toate vremurile. Evanghelia și gestul frumos al Mariei, mesajul mântuirii și răspunsul plin de grație la mântuirea primită, aceste două lucruri nu trebuie separate niciodată.

14 Atunci, unul din cei doisprezece, numit Iuda Iscarioteanul, s-a dus la preoții cei mai de seamă, 15 și le-a zis: „Ce vreți să-mi dați, și-L voi da în mâinile voastre?” Ei i-au cântărit treizeci de arginți. 16. Din clipa aceea, Iuda căuta un prilej nimerit, ca să dea pe Isus în mâinile lor.

26:14–16 Înțelegerea dintre Iuda și preoții cei mai de seamă

Cf. Marcu 14:10, 11; Luca 22:3–6

Într-un contrast puternic cu manifestarea loialității de către Maria, va sta pentru totdeauna lipsa de loialitate a lui Iuda: 14, 15. **Atunci unul din cei doisprezece, numit Iuda Iscarioteanul, s-a dus la preoții cei mai de seamă, și le-a zis: „Ce vreți să-mi dați, și-L voi da în mâinile voastre?” Ei i-au cântărit treizeci de arginți.** Pentru o descriere a lui Iuda și o analizare a motivelor care l-au făcut să comită trădarea care va fi legată pe veci de numele lui, vezi comentariul la 10:2–4, p. 409, 410. Cuvântul „atunci”, ca atât de des în Matei, este din nou mai degrabă nedefinit. Cu toate acestea, pare rezonabil să se tragă concluzia că înțelegerea dintre Iuda și preoții cei mai de seamă a avut loc nu numai după cina din seara zilei de sâmbătă (v. 6–13), ci și după întâlnirea de marți a Sanhedrinului (v. 3–5). Pentru ca să i se dea suficient timp lui Iuda ca să-și pună în aplicare planurile este probabil corect să se spună că el s-a dus la preoții cei mai de seamă imediat sau aproape imediat după întâlnirea acestora care a fost relatată. Nu înainte, fiindcă reiese clar din versetele 3–5 că decizia adoptată la acea întâlnire a fost mai degrabă una vagă. Ei au căzut de acord să-L aresteze pe Isus prin vreun truc sau vreo stratagemă, însă nu în timpul praznicului. Natura exactă a planului lor întunecat nu părea a le fi clară nici lor în acele momente. Ei sperau că se va ivi ceva sau că va apărea cineva. În fond, toată lumea știa că ei căutau să obțină ajutorul mulțimilor pentru a-L aresta pe Isus (Ioan 11:57). A sosit oare Iuda chiar în seara de marți, tocmai când membrii Sanhedrinului se despărțeau, iar ei s-au adunat repede din nou? Nu știm.

„Unul dintre cei doisprezece”, tocmai aceasta era tragedia. Nu putem să nu ne gândim la Psalmul 41:9: „Chiar și acela cu care trăiam în pace, în care îmi puneam încrederea și care mânca din pâinea mea, ridică și el călcâiul împotriva mea”. De fapt, chiar Scriptura însăși ne încurajează (Ioan 13:18) să privim în direcția aceasta pentru a simți măcar o parte din păcătoșenia omului și din responsabilitatea lui.

„Ce vreți să-mi dați dacă Îl voi da în mâinile voastre?” Firește că preoții cei mai de seamă „erau bucuroși” (Marcu 14:11) când au auzit aceste cuvinte. Iată că tocmai acum, când se aflau într-un impas, gândindu-se poate la faptul că mulțimile de pelerini evrei care au venit la Ierusalim de Paște erau în cea mai mare parte a lor de partea lui Isus, acest om, unul dintre cei doisprezece tovarăși apropiați ai Celui pe care-L considerau dușmanul lor, și-a oferit benevol serviciile! Preoții cei mai de seamă au considerat

probabil că acest lucru este un răspuns la rugăciunile lor. Ei i-au cântărit⁸³⁶ treizeci de arginți. Chiar acolo, pe loc, înțelegerea s-a finalizat, iar banii au fost dați. Acest lucru nu este în conflict cu afirmația „i-au făgăduit bani” (Marcu 14:11). Luca 22:5, 6a rezolvă această problemă: „au căzut la învoială să-i dea bani. [Iuda]... le-a făgăduit...” Implicația este: „Așa că l-au plătit”. Putem poate să descriem situația după cum urmează:

Iuda: „Ce sunteți dispuși să-mi oferiți dacă vi-L voi da în mână?”

Preoții cei mai de seamă: „Își promitem că-ți vom da treizeci de arginți imediat ce vei fi de acord să-L dai în mâinile noastre”.

Iuda: „Sunt de acord”.

Preoții cei mai de seamă, după cântărirea argintului: „Iată cele treizeci de monede de argint”. Iuda le acceptă și pleacă.

Această interpretare este în armonie cu psihologia situației.

Preoții cei mai de seamă nu ar fi îngăduit ca ocazia lor de aur să se irosească fără ca ei să profite de ea. Ei știau foarte bine că dacă Iuda va avea banii „în buzunar” nu va îndrăzni să dea înapoi înainte de comiterea faptei. În plus, dacă intenția lui Matei este ca termenii referitori la cele treizeci de monede să fie interpretați ca o împlinire a profeției din Zaharia 11:12, așa cum a și dorit probabil, atunci era nevoie ca ei să aibă neapărat sensul „i-au cântărit”, fiindcă în profeția respectivă aceasta este conotația lor, așa cum arată clar Zaharia 11:13.

Cât despre prețul plătit, anume, despre cei „treizeci de arginți”, aceste monede aveau valoarea unor tetradrahme sau a șechelilor evreiești. Treizeci de asemenea arginți, fiecare având aproximativ valoarea de 64–72 cenți, dau o sumă aproximativ egală cu 20 de dolari. Însă având în vedere fluctuațiile de atunci și acum ale valorii banilor, este imposibil să se determine cu exactitate ce ar însemna în prezent această sumă. În schimbul prețului unui sclav rănit de un bou, Mântuitorul le-a fost vândut dușmanilor Săi. Vezi Exod 21:32. Pentru o asemenea sumă jalnică⁸³⁷ L-a trădat Iuda pe Stăpânul său!

Având acum banii în posesia lui, Iuda s-a simțit obligat să intre în acțiune. De aceea, nu ne miră că citim: **16. Din clipa aceea, Iuda căuta un prilej nimerit, ca să dea pe Isus în mâinile lor.** Acest prilej urma să vină foarte curând.

17 În ziua dintâi a praznicului Azimilor, ucenicii au venit la Isus, și I-au zis: „Unde vrei să-ți pregătim să mâncăm Paștele?” 18 El le-a răspuns: „Duceți-vă în cetate la cutare om, și spuneți-i: „Învățătorul zice: Vremea Mea este aproape; voi face Paștele cu ucenicii Mei în casa ta.” 19 Ucenicii au făcut cum le poruncise Isus, și au pregătit Paștele. 20 Seara, Isus a șezut la masă cu cei doisprezece ucenici ai Săi. 21 Pe când mâncau, El a zis: „Adevărat vă spun, că unul din voi Mă va vinde.” 22 Ei s-au întristat foarte mult, și au început să-I zică unul după altul: „Nu cumva sunt eu, Doamne?” 23 Drept răspuns, El le-a zis: „Cel ce a întins cu Mine mâna în

⁸³⁶ Așa cum indică foarte clar numeroase comentarii și L.N.T. (A. și G.), p. 383, verbul *έστησαν*, persoana a III-a, plural, aorist, indicativ al lui *ιστημι*, având sensul de bază „stabilit” sau „fixat,” poate fi interpretat în sensul de „oferit” sau „cântărit” (cu cântarul). Din motivele date în text eu accept acest ultim sens ca fiind cel corect.

⁸³⁷ Pentru mai multe informații referitoare la monede etc., vezi comentariul la 10:29; 17:24, 27; 18:24, 28; 20:9, 10. Pentru cei treizeci de arginți, vezi cele referitoare la 27:3–10.

blid, acela Mă va vinde.” 24 Negreșit, Fiul omului Se duce după cum este scris despre El. Dar vai de omul acela prin care este vândut Fiul omului! Mai bine ar fi fost pentru el să nu se fi născut! 25 Iuda, vânzătorul, a luat cuvântul, și I-a zis: „Nu cumva sunt eu, Învățătorule?” „Da”, i-a răspuns Isus, „tu ești!”

26:17–25 Paștele

Cf. Marcu 14:12–21; Luca 22:7–14, 21–23; Ioan 13:21–30

A venit în cele din urmă și dimineața zilei de 14 a lunii Nisan. Atunci când termenul „Praznicul azimilor” este luat în sensul lui cel mai larg, așa cum se și întâmplă uneori, este inclusă și ziua în care are loc consumarea mielului de Paște. Nu ni se spune unde au petrecut Isus și ucenicii ziua de miercuri, cea dintre anunțul relatat în v. 2 (marți) și Paște, v. 17–25 (joi).⁸³⁸ Noi citim: 17. **În ziua dintâi a praznicului azimilor, ucenicii au venit la Isus, și I-au zis: „Unde vrei să-ți pregătim să mâncăm Paștele?”** Nu se spune nimic despre cumpărarea unui miel. Noi putem presupune că acest lucru a fost aranjat deja cu câteva zile în urmă. Vezi Exod 12:3. Cu toate acestea, mai erau de făcut și alte pregătiri. În timpul după-amiezei, mielul trebuia înjunghiat în curtea exterioară a Templului (cf. Exod 12:6). Trebuia să se facă rost de o sală de o dimensiune potrivită și trebuia rezolvat tot ce ținea de mobilierul acestei săli. În plus, mai erau de făcut și cumpărături: trebuiau cumpărate azimile, ierburile amare, vinul etc. Mielul trebuia pregătit, la fel și sosul. Nu se mai putea amâna nimic, din moment ce era deja joi dimineața. 18. **El le-a răspuns: „Duceți-vă în cetate la cutare om...”**. Marcu 14:13 ne informează că aceste instrucțiuni le-au fost date la doi dintre ucenicii Săi. Luca 22:8 ne dă și numele lor: „Petru și Ioan”. Ambele aceste Evanghelii ne dau și o descriere mai amănunțită a D-lui „Cutare”, fără însă a-i da numele. Se datorează oare lipsa de precizie în ce privește timpul și locul a celor trei relatări faptului că Iuda nu trebuie să știe până mai târziu unde se va prăznuir Paștele, astfel încât Isus să-l poată sărbători într-adevăr cu ucenicii Săi, iar planul lui Dumnezeu să poată fi realizat până la capăt? Indiferent care ar fi adevărul, celor doi ucenici li s-a spus că după intrarea în oraș (Ierusalim) vor întâlni *un bărbat* care va purta un vas cu apă. În mod obișnuit, acest lucru se făcea nu de către bărbați, ci de către femei sau fete; așa că acest om cu vasul cu apă, pe care urma să îl ducă probabil pe cap, va fi ceva neobișnuit. Ucenicilor nu le va fi greu să-l observe în mulțime. Isus i-a instruit să-l urmeze pe acest bărbat până la casa în care va intra, iar apoi să ducă mesajul lui Cristos stăpânului sau proprietarului casei aceleia: **Și spuneți-i: „Învățătorul zice: „Vremea Mea este aproape; voi face Paștele cu ucenicii Mei în casa ta”**. În Israel exista regula ca cei care aveau în această perioadă un spațiu disponibil, să-l dea fără plată în folosință oricărei familii sau oricărui grup care dorea să-l folosească în scopuri religioase. În plus, e posibil ca această persoană anume, proprietarul casei, să fi fost unul dintre cei care îl urmau pe Cristos și care, în consecință, s-ar fi bucurat să-i găzduiască pe Învățător și pe ucenicii Săi.⁸³⁹

⁸³⁸ E posibil ca Luca 21:37 să fie un indiciu, însă acest lucru nu este sigur.

⁸³⁹ După părerea lui Zahn, acest om era tatăl lui Ioan Marcu, atunci încă în viață. Vezi Marcu 14:51, 52. Și Grosheide atrage atenția asupra acestei posibilități, însă nu este neapărat de aceeași părere. Poziția sa – ca și a mea – este: nu știm exact. Acest lucru este valabil și în cazul teoriei că bărbatul care ducea vasul ar fi fost Ioan Marcu însuși. Toate aceste opinii sunt doar speculații.

Cuvintele „Vremea Mea este aproape” indică în mod clar că Cristos era conștient de faptul că El face lucrarea pe care I-a dat-o Tatăl să o facă. Fiecare detaliu al acestei sarcini a fost conturat în decretul etern, așa că pentru fiecare eveniment în parte a existat un anumit moment prevăzut dinainte. Vezi Ioan 2:4; 7:6, 8, 30; 8:20; 12:23; 13:1; 17:1; și apogeul: 19:30. „Vremea” la care face referire Isus aici (Matei 26:18) nu trebuie limitată la perioada Paștelui, ci ar trebui interpretată într-un sens oarecum mai larg: „vremea stabilită pentru Mine ca să închei lucrarea răscumpărării, care mi-a fost repartizată de Tatăl”.

19. Ucenicii au făcut cum le poruncise Isus, și au pregătit Paștele. Prezicerea detaliată a lui Isus a fost împlinită literal. Ucenicii l-au întâlnit pe bărbatul care ducea vasul etc. Ei au făcut toate pregătirile necesare. Prezicerea exactă și împlinirea ei precisă ne aduc aminte de niște ocazii similare, în care omnisciența dată de natura divină a lui Cristos părea să transmită informații naturii Sale finite și deloc omnisciente (vezi comentariul la 24:36), celei umane (17:27; Ioan 1:48; și probabil Luca 19:29, 30, însă vezi și comentariul la textul său paralel, Matei 21:1, 2).

20, 21. Seara, Isus a șezut la masă cu cei doisprezece ucenici ai Săi. Pe când mâncau, El a zis: „Adevărat vă spun că unul din voi Mă va vinde”. Conform Evangheliei lui Ioan (13:1–20), Isus a spălat deja picioarele ucenicilor Săi, dându-le o lecție de umilință. După aceea i-a uimit prin afirmația că unul dintre ei îl va trăda (13:21–30). Indicarea trădătorului a avut loc, conform pasajului nostru, „pe când mâncau”, adică, după ce se aflau la masă de ceva vreme. Pentru elementele referitoare la cina de Paște, pe cât posibil aranjate după criterii cronologice, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. I, p. 121. Referirea din expresia «pe când mâncau» este probabil la punctul f. din această pagină. În același comentariu, vezi și p. 242.

„Unul din voi!” A venit ca tunetul de pe bolta senină. A fost o lovitură șocantă. Cum? Voia să spună de fapt Învățătorul că unul dintre ei urma să-L dea pe mâna autorităților, ca ele să facă cu El ce doreau? Dar acest lucru era aproape de necrezut – Cu toate acestea, dacă îl spunea Cel care nu a rostit niciodată un neadevăr și al cărui nume era „Adevărul” (Ioan 8:46; 14:6), atunci trebuia să fie adevărat.

Anunțul șocant al lui Cristos a provocat trei reacții, apărând sub forma unor întrebări, după cum urmează: *a.* întrebarea *cercetării de sine*: „Nu cumva sunt eu, Doamne?” Aceasta a fost reacția tuturor ucenicilor, cu excepția lui Iuda Iscarioteanul. În Evanghelia lui Matei întrebarea aceasta se află în 26:22, iar răspunsul lui Cristos în versetele 23, 24. A mai existat și *b.* întrebarea *ipocriziei dezgustătoare*: „Nu cumva sunt eu, Învățătorule?” Aceasta a fost, probabil după o ezitare considerabilă, reacția lui Iuda. Atât pentru întrebarea sa, cât și pentru răspunsul lui Cristos, vezi Matei 26:25. În cele din urmă, a existat întrebarea *încercării copilărești*: „Doamne, cine este?” Acesta a fost modul în care s-a exprimat Ioan, îndemnat de Petru. Întrebarea sub forma aceasta, evenimentele care au avut legătură cu ea, răspunsul lui Cristos și reacția ucenicilor la acest răspuns sunt redată numai în Ioan 13:23–30, care menționează de asemenea în versetul 30 plecarea trădătorului. De aceea, pentru *c.* vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 245–250.

Din acest motiv, aici în Matei noi ne ocupăm numai de *a.* și *b.*

Cât despre *a.*, întrebarea cercetării de sine, observați versetul 22. Ei s-au întristat foarte mult, și au început să-I zică unul după altul: „Nu cumva sunt eu, Doamne?” Unsprezece inimi – cele ale Celor doisprezece fără Iuda Iscarioteanul – sunt umplute de presimțiri sumbre. Fiecare dintre acești unsprezece bărbați simte că nu ar putea fi cel despre care vorbește Domnul – însă, cu toate acestea, nu se poate ști niciodată. Și așa, unul câte unul, fiecare dintre ei, pătruns de o anumită teamă pentru sine, întreabă: „Nu cumva sunt eu, Doamne?” Cât privește forma sa originală, această întrebare presupune un răspuns negativ, genul de răspuns pe care fiecare îl așteaptă cu înfrigurare din partea Învățătorului. 23. Drept răspuns, El le-a zis: „Cel ce a întins cu Mine mâna în blid, acela Mă va vinde”. Este clar că Isus nu a alinat imediat teama acestor oameni și nu le-a vindecat instantaneu neîncrederea în ei înșiși. Nici curiozitatea bruscă nu le-a satisfăcut-o imediat. Oare nu înmuiau toți ucenicii bucăți de mâncare într-un vas cu un sos făcut din fructe pisate (probabil curmale, smochine și stafide), apă și oțet? Cu siguranță că Iuda nu era singurul care făcea acest lucru. De aceea, Domnul a făcut următorul lucru: a accentuat mârșăvia faptei trădătorului. El a spus: „Gândiți-vă numai, cel care mă trădează este unul care mănâncă cu Mine din același vas”. Isus era Gazda. Toți ceilalți mâncau din bucatele Sale. Chiar și numai acest fapt în sine, mai ales în Orientul Mijlociu, o regiune în care acceptarea ospitalității cuiva și apoi rănirea lui era considerată fapta cea mai rușinoasă, ar fi trebuit să-l împiedice pe oricare dintre ei să-L trădeze. Acest lucru ar fi trebuit să facă să devină imposibil pentru vreunul dintre Cei doisprezece să acționeze în vreun fel împotriva Gazdei lor. Să ne gândim la Psalmul 41:9.

Răspunsul dat de Isus aici în versetul 23 avea următoarele scopuri:

(1). El era un avertisment pentru Iuda. El trebuia să cântărească ce face. Învățătorul pare să spună: „Îți cunosc planurile, Iuda”. Revelația acestei cunoașteri amănunțite ar fi trebuit să-l determine pe Iuda să înapoieze cei treizeci de arginți! Da, în decretul de neînțeles și atotcuprinzător al lui Dumnezeu este loc și pentru avertismente solemne date celor care vor fi pierduți în cele din urmă. Mă întreb: „Cum e posibil așa ceva?” Eu voi răspunde: „Nu știu, însă acesta este un fapt”. Dacă cineva nu vrea să accepte ideea avertismentelor date până și celor respinși, el pierde ceva din sensul acestei relatări. Seriozitatea avertismentului face să crească vina lui Iuda. Înainte ca cineva să nege posibilitatea unor avertismente serioase date chiar și celor respinși, această persoană ar trebui să studieze Geneza 4:6, 7; Proverbe 29:1; Luca 13:6-9, 34, 35.

(2). Răspunsul dat de Isus atrăgea atenția asupra adâncimii suferinței Sale. Într-o manieră mârșavă și umilitoare, însuși Domnul slavei este dat în mâinile dușmanilor Săi. Este foarte important ca noi să înțelegem acest lucru. Reflecția noastră pe marginea relatării Patimilor lui Cristos nu ar trebui să rătăcească printre tot felul de detalii cu privire la Iuda, Petru, Ana și Pilat. În fond, aceasta este relatarea suferințelor Lui. Ea se învâрте în jurul Lui, și noi nu trebuie să uităm să ne interesăm în ce fel L-au afectat pe El toate aceste lucruri!

(3). Răspunsul a arătat încă o dată că Isus controla pe deplin situația. El nu a fost luat prin surprindere. Știa exact ce se întâmpla și ce urma să se întâmple, cunoștea toate detaliile.

(4). El le-a oferit ucenicilor ocazia *de a se examina pe sine*. Acest lucru este adesea trecut cu vederea. Cu toate acestea, el este foarte important. Dând răspunsul redat aici în Matei 26:23 Isus nu l-a identificat pe trădător, și tocmai prin acest lucru, El le-a făcut tuturor un serviciu. El știa că autoexaminarea ar fi cel mai bun exercițiu pentru niște oameni ca ei (să ne aducem aminte de Luca 22:24!). Fie ca toți ucenicii să se umple de grave presimțiri, de neîncredere în sine. Acești oameni aveau nevoie de o perioadă de autoexaminare.

Isus continuă: **24. Negreșit, Fiul omului Se duce după cum este scris despre El. Dar vai de omul acela prin care este vândut Fiul omului! Mai bine ar fi fost pentru el să nu se fi născut!** Cf. Marcu 14:21; Luca 22:22. Pentru „Fiul omului” vezi comentariul la 8:20, p. 365-369. Isus, Cel care prin umilire a ajuns la glorie, și de fapt era glorios de la bun început, *a umblat*, adică, a trăit pe pământ, a suferit și a murit, însă nu ca o victimă a circumstanțelor, ci „așa cum era scris despre El”, prin urmare, așa cum fusese prezis de către profeți (Isaia 53 etc.) și stabilit în decretul etern al lui Dumnezeu. Era necesar ca Învățătorul să accentueze acest adevăr încă o dată, fiindcă ucenicilor le venea foarte greu să se împace cu ideea unui Mesia care urma să moară. În plus, când va muri pe cruce a doua zi – conform evreilor, „chiar în acea zi” – ucenicii să mediteze la această afirmație solemnă, ca să știe că moartea Lui nu înseamnă triumful dușmanilor Săi, ci mai degrabă realizarea planului lui plin de bunătate, suveran și pe veci victorios al lui Dumnezeu.

Cu toate acestea, nicăieri în Scriptură predestinarea și profeția nu au anulat responsabilitatea umană. La fel și aici: expresia „Vai de omul acela prin care este vândut Fiul omului” menține în întregime vinovăția trădătorului și stabilește pieirea lui. Pentru un asemenea om ar fi fost mai bine să nici nu se fi născut. Însă s-a născut, și e pe cale să comită această faptă groaznică. De aceea, întreaga afirmație „Mai bine ar fi fost pentru el să nu se fi născut” este o expresie a unei situații nereală – una care ar putea fi schimbată numai dacă Iuda, care rămâne pe deplin responsabil, s-ar pocăi totuși. Noi știm că el nu s-a pocăit. De aceea, el a fost condamnat pe veci (25:46). Ceea ce face ca păcatul lui să fie și mai grav este faptul că el nu numai că a plănuit trădarea și a făcut următorul pas – s-a oferit să-L predea pe Isus în mâinile dușmanilor Săi – și pe cel de după el – a acceptat cei treizeci de arginți –, ci chiar și acum, în ciuda avertismentelor impresionante ale lui Cristos, a mers mai departe.

Cât despre punctul *b*, întrebarea ipocriziei dezgustătoare, observați vers. **25. Iuda, vânzătorul, a luat cuvântul, și I-a zis: „Nu cumva sunt eu, Învățătorule?”** Așa vorbește omul care are prețul sângelui la el! Se gândea oare: „Poate că Isus nu știe; poate că doar Își dă cu părerea. În plus, dacă nu îi voi imita pe ceilalți, mă voi trăda singur. Așa că mai bine îmi pun o mască îndrăzneță”? Însă poate că este semnificativ faptul că *el* nu spune „Doamne”, ca toți ceilalți, ci „Învățătorule”. Oare s-a ridicat pentru o clipă la suprafață sinele lui adevărat atunci când a făcut această schimbare? Isus i-a dat replica:

„Da”, i-a răspuns Isus, „tu ești!” Da, Iuda, tu însuși ești acela! Și după această replică și îndemnul adițional: „Ce ai de făcut, fă repede” (Ioan 13:27), Iuda, în a cărui inimă a intrat Satana, a năvălit afară din cameră în noaptea (Ioan 13:30), cu noaptea în inimă.⁸⁴⁰

26. Pe când mâncau ei, Isus a luat o pâine; și, după ce a binecuvântat, a frânt-o, și a dat-o ucenicilor, zicând: „Luați, mâncați; acesta este trupul Meu.” 27 Apoi a luat un pahar, și, după ce a mulțumit lui Dumnezeu, li l-a dat, zicând: „Beți toți din el; 28 căci acesta este sângele Meu, sângele legământului celui nou, care se varsă pentru mulți, spre iertarea păcatelor. 29. Vă spun că de acum încolo nu voi mai bea din acest rod al viței până în ziua când îl voi bea cu voi nou în Împărăția Tatălui Meu.” 30. După ce au cântat cântarea, au ieșit în muntele Măslinilor.

26:26–30 Instituirea Cinei Domnului

Cf. Marcu 14:22–26; Luca 22:15–20; 1 Cor. 11:23–25

26. Pe când mâncau ei, Isus a luat o pâine; și, după ce a binecuvântat, a frânt-o. În acest punct, Paștele se transformă în Cina Domnului; fiindcă s-a întâmplat spre sfârșitul mesei pascale, când oamenii mâncau în voie (vezi comentariul la v. 21), că Isus a instituit noul sacrament, care urma să-l înlocuiască pe cel vechi. Doar câteva ore, și vechiul simbol, sângeros – fiindcă cerea înjunghierea unui miel – va expira pe veci, fiind împlinit în sângele vărsat pe Golgota. De aceea, era timpul ca un nou și nesângeros simbol să-l înlocuiască pe cel vechi. Cu toate acestea, prin a lega atât de strâns din punct de vedere istoric Paștele de Cina Domnului, Isus a arătat clar că elementul esențial din primul nu se pierdea în al doilea. Ambele arată spre El, singura și atotsuficienta jertfă pentru păcatele poporului Său. Paștele antcipa acest lucru; Cina Domnului îl evocă.

Luând de pe masă o bucată de pâine nedospită, Isus „a mulțumit” pentru ea, iar apoi a început să o frângă în bucăți mai mici. Deși originalul, referindu-se la rugăciunea Lui, folosește o anumită expresie în versetul 26 (literal: „a binecuvântat”; cf. Marcu 14:22), iar în versetul 27 o alta („a mulțumit”; cf. Marcu 14:23) – prima formă de participiu fiind folosită în legătură cu pâinea, a două, în legătură cu vinul – nu există totuși vreo diferență esențială între cele două situații. Atât în Luca (22:19), cât și în 1 Corinteni (11:24) citim: „a mulțumit”, în timp ce în Matei și Marcu, „a binecuvântat”. De aceea, nu este incorect ca în Matei 26:26 și 27 să adoptăm traducerea: „Isus... a mulțumit”. Pentru mai multe detalii referitoare la acest aspect, vezi comentariul la 14:19. Cuvintele pe care le-a folosit Domnul pentru a mulțumi nu au fost redade. Nu ar

⁸⁴⁰ Conform acestei opinii, Iuda nu a luat parte la Cina Domnului. La fel crede și Lenski, *op. cit.*, p. 1001; A. T. Robertson, *Word Pictures*, vol. I, p. 208; H. N. Ridderbos, *op. cit.*, vol. II, p. 186. Când *Mărturisirea de credință belgiană*, art. 35, afirmă: „Chiar și Iuda . . . a primit într-adevăr sacramentul” nu ar trebui interpretat acest rând, dacă nu este șters, ca o referire la sacramentul Paștelui? Iuda a participat într-adevăr – cel puțin până la un punct – la sacramentul respectiv. Iar accentul principal al acestui articol, anume: „Cei lipsiți de evlavie primesc sacramentul spre pieirea lor, însă nu și adevărul sacramentului” poate fi susținut pe deplin. În sensul indicat, acest lucru i s-a aplicat și lui Iuda. – Problema legată de Luca 22:21, care pare să sugereze că și Iuda a participat la Cina Domnului, este rezolvată, așa cum văd eu lucrurile, de către Lenski, *Interpretation of Luke's Gospel*, Columbus, 1934, p. 662.

folosi la nimic să încercăm să le reproducem pe baza unor formule evreiești de rugăciune. Cum am putea să știm dacă Domnul s-a folosit sau nu de aceste formule?

Frângerea pâinii, la care se face referire în toate cele patru relatări, trebuie considerată o parte a esenței sacramentului. Acest lucru devine clar dacă este văzut în lumina a ceea ce urmează imediat, anume: **Și a dat-o ucenicilor, zicând: „Luați, mâncați; acesta este trupul Meu”**. A interpreta acest lucru ca și cum Isus ar fi spus de fapt că aceste bucăți de pâine pe care le-a împărțit printre ucenici erau identice cu trupul Său fizic sau că s-au preschimbât în acele clipe în trupul Său, înseamnă a se ignora *a.* faptul că *în trupul Său* Isus Se afla acolo, înaintea ucenicilor Săi, și toți Îl puteau vedea. El ținea în mână pâinea și le împărțea bucățile rupte din ea. *Trupul și pâinea* erau în mod clar distincte și rămâneau astfel. Nici unul dintre elemente nu s-a preschimbât în celălalt și nu a preluat proprietățile fizice sau caracteristice celuilalt. În plus, o asemenea interpretare ignoră și *b.* faptul că în timpul lucrării Sale pământești, Învățătorul a folosit foarte frecvent un limbaj simbolic (Matei 16.6; Ioan 2:19; 3:3; 4:14, 32; 6:51, 53-56; 11:11). Este uimitor faptul că în *toate* cazurile indicate de *aceste* referințe, caracterul simbolic sau figurat al limbajului folosit de Domnul nostru a fost trecut cu vederea de către cei care l-au auzit pentru prima dată! De asemenea, în *ambele* cazuri contextul arată clar că cei care au interpretat literar cuvintele lui Cristos au greșit! Nu este oare momentul ca lecția sugerată să fie însușită? În cele din urmă, mai există și *c.* cazul în care Isus S-a numit pe Sine „viță” (Ioan 15:1, 5); nu este oare clar faptul că El voia să spună că ceea ce însemna o viță adevărată pentru mlădițele ei, care își găsesc unitatea, viața și capacitatea de rodire în această plantă, *aceea* însemna Cristos, într-un sens mult mai nobil, pentru poporul Său? De aceea, nu este oare clar faptul că vița Îl reprezintă sau Îl simbolizează pe Isus, Adevărata Viță? La fel, El Se numește – sau este numit – ușa, luceafărul de dimineață, piatra unghiulară, mielul, izvorul, stânca etc. El Se mai referă la Sine ca la „pâinea vieții” (Ioan 6:35, 48), „pâinea care se pogoară din cer” (Ioan 6:58). Așa că de ce nu ar fi sau nu ar fi reprezentat sau simbolizat ca „pâinea care se frânge”? Prin urmare, sensul „pâinii care se frânge” și a vinului turnat este indicat corect într-o Formulă pentru comuniune care Îl reprezintă pe Cristos spunând: „Pentru că altminteri ați fi avut parte de o moarte veșnică, Eu Îmi dau trupul la moarte pe lemnul crucii și Îmi vărs sângele pentru voi, hrănind și îmborspătând sufletele voastre înfometate și însetate cu trupul Meu crucificat și cu sângele Meu vărsat spre viață veșnică, așa cum pâinea aceasta este frântă sub privirile voastre și acest pahar vă este dat, iar voi mâncați și beți cu gura voastră în amintirea Mea”.⁸⁴¹

De aceea, dorința Domnului nostru a fost ca prin Cina Domnului, aici instituită, Biserica să-și aducă aminte de jertfa Lui și să-L *iubească*, să se gândească la această jertfă și să-L îmbrățișeze pe El prin *credință*, așteptând cu o *speranță* vie întoarcerea Sa glorioasă. În mod cert, celebrarea potrivită a comuniunii este printr-o aducere aminte plină de dragoste. Cu toate acestea, ea este mai mult de atât. Isus Cristos este cu

⁸⁴¹ Formulă pentru Cina Domnului, aparținând Liturghiei Bisericii Creștine Reformate. Vezi *Psalter Hymnal* (ediție centenară), *Doctrinal Standards and Liturgy of the Christian Reformed Church*, Grand Rapids, 1959, p. 94 din Liturgical Forms.

siguranță și într-un mod activ prezent prin Duhul Său la această adevărată sărbătoare! Cf. Matei 18:20. Cei care Îl urmează „iau” și „mănâncă”. Ei și-L însușesc pe Cristos prin intermediul unei credințe vii și sunt întăriți în această credință.

După ce am spus toate aceste lucruri, nu mai este nevoie să insistăm asupra sensului versetelor 27, 28. Apoi a luat un pahar, și, după ce a mulțumit lui Dumnezeu, li l-a dat, zicând: „Beți toți din el; căci acesta este sângele Meu, sângele legământului celui nou, care se varsă pentru mulți, spre iertarea păcatelor”.

Observați următoarele lucruri:

a. Nu trebuie să se dea o prea mare semnificație faptului că Marcu vorbește despre „un” pahar, fiindcă în relatările paralele, textul lui Matei diferă, în timp ce Luca și Pavel folosesc ambii articolul hotărât; ei spun „paharul”. Era un lucru obișnuit ca de Paște să se bea câteva pahare de vin diluat. Din moment ce, așa cum am arătat, Cina Domnului a fost legată de ultima parte a mesei pascale, este clar faptul că paharul aici menționat este ultimul care s-a băut la praznic. De aceea, atât Luca, cât și Pavel vorbesc despre „paharul de după cină”. Mai mult, accentul nu cade niciodată pe vas. El este pus în întregime pe conținutul lui, vinul (vezi comentariul la 26:29), ca simbol al sângelui lui Cristos.

b. Prin porunca dată „tuturor” credincioșilor adevărați să bea din acest vin, este subliniată unitatea tuturor credincioșilor în Cristos. Mai mult, aici este condamnată practica de a împuternici o singură persoană, un preot, să bea „pentru toți”.

c. În toate cele patru relatări se stabilește o relație între sângele lui Cristos și legământul Lui. După cum relatează Matei și Marcu, Isus a spus: „sângele legământului Meu”. Expresia evocă Exod 24:8. Vezi și pasajul semnificativ Levitic 17:11. De asemenea: „Fără vărsare de sânge nu există iertare” (Evrei 9:22; cf. Efeseni 1:7); de aceea, nici legământ și nici o relație specială de prietenie între Dumnezeu și poporul Său. Reconcilierea cu Dumnezeu cere întotdeauna sânge, o jertfă de ispășire. Și din moment ce omul însuși nu este în stare să aducă o asemenea jertfă, se cere o jertfă înlocuitoare, acceptată prin credință (Isaia 53:6, 8, 10, 12; Matei 20:28; Marcu 10:45; Ioan 3:16; 6:51; Romani 4:19; 8:32; 2 Corinteni 5:20, 21; Galateni 2:20; 3:13; 1 Petru 2:24). Astfel se realizează legământul. Scriptura se referă din nou și din nou la legământul lui Dumnezeu cu poporul Său. Domnul l-a încheiat cu Avraam (Geneza 17:7; Psalmul 105:9); de aceea, și cu toți cei care împărtășesc credința lui Avraam (Galateni 3:7, 29).⁸⁴²

d. Isus a spus că sângele Lui este vărsat „pentru mulți”, nu pentru toți. Cf. Isaia 53:12; Matei 1:21; 20:28; Marcu 10:45; Ioan 10:11, 14, 15, 27, 28; 17:9; Fapte 20:28; Romani 8:32-35; Efeseni 5:25-27. Cu toate acestea, „pentru mulți”, nu doar pentru câțiva. Cf. Ioan 1:29; 3:16; 4:42; 10:16; 1 Ioan 4:14; Apocalipsa 7:9, 10.

Atât în Matei, cât și în Marcu, Isus indică faptul că aceasta este cu siguranță ultima ocazie în care va mai fi împreună cu ucenicii la un asemenea praznic. Prin aceste

⁸⁴² Pentru mai multe amănunte despre acest „legământ”, despre caracterul său unilateral sau bilateral, despre relația „legământului” cu „testamentul” etc., vezi C.N.T. la Galateni, p. 134 (inclusiv nota de subsol 98), și la Efeseni, p. 129, 130; de asemenea, cartea autorului cu titlul: *The Covenant of Grace*, Grand Rapids, 1932.

cuvinte și implicațiile lor, El prezice moartea Sa iminentă și îi instruește pe ucenici și pe urmașii lor din toate veacurile să practice până la întoarcerea Sa (cf. 1 Corinteni 11:26) această manieră de a-și aduce aminte de El: **29. Vă spun că de acum încolo nu voi mai bea⁸⁴³ din acest rod al viței până în ziua când îl voi bea cu voi nou în Împărăția Tatălui Meu.** Prin a vorbi despre „rodul viței” Isus Se referă fără îndoială la vin. Observați relația strânsă dintre „viță” și „vin” din Isaia 24:7. Vezi și Numeri 6:4; Habacuc 3:17. În acea perioadă a anului (aprilie) și în condițiile din Iudea este greu să ne gândim la altceva în afara mustului fermentat, adică la *vin*, la genul de vin care se folosea de Paște; de aceea, diluat, sau vin pascal.⁸⁴⁴

Când spune „până în ziua în care îl beau (sau îl voi bea) cu voi în Împărăția Tatălui Meu” Isus înțelege după toate probabilitățile „până când în Împărăția – vezi comentariul la 4:23; 13:43 – *Tatălui Meu* – o expresie favorită a lui Isus; vezi p. 261, 295, 342, 489, 579 – Eu voi intra într-o părtășie veșnică, festivă cu voi”. Atunci atât Paștele, cât și Euharistia vor ajunge la împlinirea lor (Luca 22:16). Vezi și comentariul la 19:28.

Vedem, de aceea, că comuniunea nu evocă numai ceea ce Isus Cristos a făcut pentru noi, ci și anticipează ceea ce El urmează să facă pentru noi. „Consumarea unui vin nou în Împărăția Tatălui Lui” trebuie interpretată după toate probabilitățile ca un simbol al reunirii glorioase și al sărbătorilor fără sfârșit care îi așteaptă pe copiii lui Dumnezeu în viața de apoi. Cf. Isaia 25:6; Apocalipsa 19:19; și vezi de asemenea și comentariul la Matei 8:11.

30. După ce au cântat cântarea, au ieșit în muntele Măslinilor. „După ce au cântat imnurile” spune originalul. Din moment ce, așa cum s-a arătat, Cina Domnului a fost o extensie naturală a Paștelui, este probabil ca imnurile de laudă care I-au fost înălțate lui Dumnezeu să fi fost Psalmul 115–118. Acestea sunt cântări de laudă, mulțumire și încredere, așa cum poate vedea oricine citindu-le. Ele nu numai că au constituit o încheiere potrivită după binecuvântările de care au avut parte, ci și o pregătire foarte bună în vederea suferințelor care urmau. Pentru întregul subiect al cântărilor potrivite pentru cântatul acasă, cât și al celor pentru adunările publice, vezi C.N.T. la Efeseni 5:19 și Coloseni 3:16. Când întâlnirea s-a încheiat astfel, Isus și ucenicii Săi, nu doisprezece, ci unsprezece, s-au dus la Muntele Măslinilor; pentru care vezi comentariul la 21:1; 24:3. În mod specific, ei au traversat pâraul Chedron și au intrat în grădina Ghetsimani, aflată la poalele acestui munte. Vezi 26:36; cf. Ioan 18:1.

⁸⁴³ Mai întâi *πίω*, persoana I, singular, aorist, subjonctiv al lui *πίνω*; apoi *πίνω*, persoana I, singular, prezent, subjonctiv („când îl beau” sau „când îl voi bea”).

⁸⁴⁴ Vezi articolul lui B. S. Easton, „Wine, Wine Press”, din I.S.B.E., vol. V, p. 3086–3088, observând în mod particular sursele evreiești din pag. 3087. Vezi și articolul lui Seesemann despre *οἶνος* din Th.D.N.T., vol. V, p. 162–166, în care autorul susține, în mod corect, cred eu, că termenul „rodul viței” a fost împrumutat din iudaism și înseamnă vin; și observați sursele indicate în nota sa de subsol cu nr. 17, de la p. 164. În timp ce se susține că în cadrul practicării de astăzi a comuniunii noi ar trebui să păstrăm elementele de bază ale sacramentului instituit de Cristos, înseamnă oare acest lucru că dacă se folosește altceva decât vin la celebrarea Cinei Domnului, atunci sacramentul nu este valabil, așa cum susține Lenski (*op. cit.*, p. 1007)? Oare nu ar trebui pus accentul *principal* pe „lucrul semnificat”?

31 Atunci Isus le-a zis: „În noaptea aceasta, toți veți găsi în Mine o pricină de poticnire; căci este scris:

„Voi bate păstorul,
și oile turmei vor fi risipite.”

32 Dar, după ce voi învia, voi merge înaintea voastră în Galilea.” 33 Petru a luat cuvântul, și I-a zis: „Chiar dacă toți ar găsi în Tine o pricină de poticnire, eu niciodată nu voi găsi în Tine o pricină de poticnire.” 34 „Adevărat îți spun”, i-a zis Isus, „că tu, chiar în noaptea aceasta, înainte să cânte cocoșul, te vei lepăda de Mine de trei ori.” 35 Petru I-a răspuns: „Chiar dacă ar trebui să mor cu Tine, tot numă voi lepăda de Tine.” Și toți ucenicii au spus același lucru.

26:31–35 Prezicerea lepădării lui Petru

Cf. Marcu 14:27–31; Luca 22:31–34; Ioan 13:36–38

31. Atunci Isus le-a zis: „În noaptea aceasta, toți veți găsi în Mine o pricină de poticnire; căci este scris: „Voi bate păstorul, și oile turmei vor fi risipite”.

Deși „Atunci” poate fi din nou foarte vag, cea mai naturală interpretare este că ceea ce ni se relatează aici a avut loc pe drumul de la odaia de sus până în Ghetsimani. Trebuie să fi fost seara târziu – poate ora unsprezece?⁸⁴⁵ – când Isus și cei unsprezece bărbați care erau cu El s-au îndreptat spre grădină. Acest lucru dă sens expresiei „în noaptea aceasta”. În expresia „toți veți găsi în Mine o pricină de poticnire” sensul de bază al verbului folosit este, ca întotdeauna, „veți cădea în capcană” sau, „veți fi prinși.” Vezi nota de subsol 293 de la p. 275. În legătură cu Isus, și din cauza propriei lor slăbiciuni, acești bărbați urma să fie prinși în păcat, în cazul de față, probabil în păcatul „de a-I fi infideli” Stăpânului lor.⁸⁴⁶ Acest lucru li se va întâmpla *tuturor*, spune Isus.

Există trei „toți” semnificativi în această poveste. Luați împreună și înfățișați în adâncimea lor și în conexiune cu atitudinea lui Isus față de acești oameni, ei descoperă slăbiciunea umană în contrast cu puterea lui Dumnezeu.

Observați:

„Toți veți găsi în Mine o pricină de poticnire” (v. 31).

Toți ucenicii au protestat că acest lucru nu se va întâmpla (v. 35).

„Toți ucenicii L-au părăsit și au fugit (v. 56).

Cu toate acestea, *toți* acești unsprezece oameni erau mântuiți, priviți astfel de Domnul în dragostea Lui plină de bunătate și iertătoare (26:29; Ioan 17:6, 14, 16). *Nici unul* dintre ei nu a pierit (Ioan 17:11).

În această cădere de moment a ucenicilor – neputința lor de a-și arăta loialitatea în această noapte – Isus vede o împlinire a profeției din Zaharia 13:7. Aplicarea profeției la Isus și ucenicii Săi nu prezintă vreo dificultate majoră. Este adevărat că în contextul profeției lui Zaharia cel care bate păstorul nu este menționat. Pur și simplu se dă o

⁸⁴⁵ Să ne gândim numai la toate întâmplările dramatice care au avut loc în odaia de sus, așa cum se relatează în Sinoptice, și să adăugăm la ele discursurile consemnate în Ioan 14–16, plus Rugăciunea de Mare Preot (Ioan 17) și imnurile de la sfârșit. De asemenea, în ciuda faptului că era lună plină, cei care au venit să-L prindă pe Isus aveau la ei lămpi și torțe (Ioan 18:3). În plus, când plecase Iuda, era deja „noapte” (Ioan 13:30).

⁸⁴⁶ Astfel interpretat, sensul verbului nu este prea departe de cel pe care îl are el în 11:6 și în 13:57; vezi comentariile la aceste pasaje.

poruncă, aceea de a se lovi păstorul. Pe de altă parte, întregul context se referă în mod repetat la faptul că Iehova este Actorul principal. El este cel care „Se va întoarce, va aduce, va lămurii, va încerca, va auzi, va spune”. Prin urmare, Isus era pe deplin îndreptățit să spună: „Căci este scris: «Voi bate Păstorul»”. Interpretând această afirmație în lumina profeției și a Noului Testament, putem spune că Iehova însuși a fost cel care l-a pus asupra Mijlocitorului toate „fărădelegile noastre” (Isaia 53:6). El a fost cel care l-a lovit, l-a rănit, l-a provocat suferință și durere și a făcut din sufletul Lui o jertfă pentru păcate. Cf. Fapte 8:32–35. Dumnezeu Tatăl a fost Cel care nu l-a cruțat nici chiar pe Fiul Său (Romani 8:32).

Așa cum s-a arătat (vezi v. 56), oile au fost risipite. Ele au fugit – urmau să fugă – în toate direcțiile. Frumusețea acestor lucruri nu a constat numai în faptul că Isus le-a iubit la fel de mult, ci și în faptul că însuși prezicerea aceasta a avut ca scop adunarea din nou a oilor, după ce ele își vor fi adus aminte că Stăpânul lor le-a avertizat cu dragoste dinainte.

Isus continuă: **32. Dar, după ce voi învia, voi merge înaintea voastră în Galilea.** O altă dovadă de dragoste este următorul lucru, că aici, chiar înainte ca acești unsprezece oameni să fie risipiți, ei au și primit deja asigurarea că vor fi adunați din nou. Într-un limbaj simplu și clar Isus vorbește din nou despre învierea Sa din morți. El îi asigură pe ucenici că, după ce va fi înviat, va merge înaintea lor chiar în ținutul Galileii, unde se aflau căminele lor, și – ceea ce este și mai semnificativ – acolo unde Domnul i-a chemat inițial la Sine. Imediat după înviere, un mesager ceresc urma să le aducă aminte de această promisiune (28:7) și la fel femeile, îndrumate de El însuși, le vor spune că ei trebuie să meargă în Galilea să-l întâlnească pe Domnul lor (28:10). Într-adevăr, în Galilea s-a și întâlnit Mântuitorul înviat cu acești unsprezece oameni (28:16), cu șapte dintre ei (Ioan 21:1–23), și cu peste cinci sute din cei care l-au urmat (1 Corinteni 15:6).

Petru se gândește acum la prezicerea lui Cristos din versetul 33. **Petru a luat cuvântul, și i-a zis: „Chiar dacă toți ar găsi în Tine o pricină de poticnire, eu niciodată nu voi găsi în Tine o pricină de poticnire”.**

În clipa în care Petru a spus acest lucru, el l-a spus cu toată seriozitatea. Nu trebuie pusă la îndoială dorința lui de a-l fi și rămâne loial lui Isus, indiferent ce ar veni peste el. Cu toate acestea, chiar limbajul folosit de el arăta că el a comis cel puțin trei greșeli strâns înrudite. El a dat dovadă de o triplă slăbiciune. Mai întâi, el a tratat cuvintele spuse de Isus mai devreme (vezi v. 31) cu *necredință*. „Toți îmi veți fi neloiali” a spus Stăpânul. „Nu este adevărat” era în esență răspunsul lui Petru, deși el nu a folosit chiar aceste cuvinte. Însă în al doilea rând, el s-a făcut vinovat și de *dispreț*: față de ceilalți ucenici a dat dovadă de o atitudine de superioritate nejustificată. În original, pronumele „eu” din propoziția „Chiar dacă toți... eu niciodată” este foarte accentuat, nu numai pentru că apare separat și în întregime – și nu doar ca o parte a formei verbale –, ci și pentru că stă în fruntea propoziției care încheie fraza condițională. De aceea, apostolul face o comparație mentală. El spunea, cum ar veni: „S-ar putea ca Matei, fostul vameș să decadă în din punct de vedere moral în așa hal încât să-l abandoneze pe Învățător în ceasul suferințelor Sale. Foștii mei tovarăși de pescuit,

Iacov și Ioan, ar putea cădea și ei în această cursă. De fapt, nu mi-aș pune mâna în foc nici pentru fratele meu, Andrei... dar *nu eu*". În realitate el nici măcar nu spune „nu” ci „*niciodată*”, care este și mai puternic. Însă la baza acestei necredințe și a acestui dispreț se afla o foarte periculoasă *exaltare de sine*. Obişnuim să vorbim în mod colocvial despre o „umflare în pene”. Petru avea o părere prea bună despre sine. El se făcea vinovat de prea multă încredere în sine, de mândrie.

Ar fi trebuit să ia aminte mai bine la acest lucru. Probabil că a primit și el în copilărie învățătura a ceea ce numim acum Vechiul Testament. Cu toate acestea, nu a pus la inimă lecția pe care o putea învăța de la ceilalți laudăroși, cum ar fi Goliat (1 Samuel 17:44, 51), Benhadad (2 Regi 20:11, 21), Sanherib (2 Cronici 32:14, 19, 21), Haman (Ester 5:11, 12; 7:10) și Nebucadnețar (Daniel 4:30–33), nici nu a pus în aplicare sfaturile prețioase din pasaje ca Proverbe 16:18; 26:12. Lucrul cel mai rău era însă că el ignora accentul pus de Isus în mod constant pe necesitatea umilinței (vezi Matei 18:1–6) și prezicerea Lui, care era în fond un avertisment, că toți Îl vor părăsi.

Ca răspuns, Isus face ca prezicerea spusă cu o clipă în urmă să fie și mai precisă: **34. „Adevărat îți spun”, i-a zis Isus, „că tu, chiar în noaptea aceasta, înainte să cânte cocoșul, te vei lepăda de Mine de trei ori”**. Comparând prezicerea aceasta cu cea din v. 31, noi observăm că ea *a.* este introdusă într-o manieră și mai solemnă și impresionantă: „Adevărat îți spun” – vezi comentariul la 5:18 – și că *b.* este mult mai specifică, adresându-se unei singure persoane, Petru; indicând cu și mai multă precizie când se va împlini, anume: „înainte ca să cânte cocoșul”, adică, înainte de venirea zorilor; și descriind natura capcanei lipsei de loialitate în care va cădea acest ucenic, anume: „te vei lepăda de Mine de trei ori”. Cântatul cocoșului servea la indicarea timpului. Marcu 13:35 arată că el marca a treia dintre cele patru „străji” ale nopții. Acestea erau: seara 6-9, miezul nopții: 9-12, cântatul cocoșului: 12-3, și dimineața: 3-6. Faptul că se face referire la a doua parte a perioadei 12-3 reiese din Marcu 14:30. Cu toate acestea, menționarea cântatului cocoșului nu indică numai timp, ci este important și în sine.

Îl vedem aici pe Isus ca pe *marele Profet*. Deși Petru nu își cunoștea propria inimă, Isus nu numai că o cunoștea, ci a și descris-o. Observați caracterul detaliat al acestei cunoașteri: *de trei ori*. Îl mai vedem pe Isus și ca pe *marele Îndurerat*. Cât de mult L-a durut probabil ceea ce obișnuia să prevadă. În cele din urmă, Îl vedem ca pe *marele Mântuitor*. Referirea la cântatul cocoșului avea un scop dublu: *a.* Indica superficialitatea laudăroșeniei lui Petru. Peste doar câteva ore, da, *chiar înainte de venirea zorilor*, Petru avea să se dezică în mod public de Stăpânul său! Cu toate acestea, tocmai acest cântat al cocoșului este și mijlocul prin care el a fost readus la pocăință, fiindcă referirea lui Cristos la el a ajuns să fie adânc înrădăcinată în mintea lui, astfel că, la momentul potrivit, această amintire refulată avea să declanșeze semnalul de alarmă în conștiința lui Petru. Vezi Matei 26:74; Marcu 14:72; Luca 22:60; Ioan 18:27.

Cu toate acestea, ucenicul care a fost vizat de Domnul în această prezicere specifică a persistat în mărturisirea loialității sale neabătute: **35. Petru I-a răspuns: „Chiar dacă ar trebui să mor cu Tine, tot nu mă voi lepăda de Tine”**. Laudăroșenia lui era din ce în

ce mai zgomotoasă. El vorbea din ce în ce mai răspicat – observați „chiar dacă ...” – și chiar vehement (Marcu 14:31). Dacă va fi nevoie, el este dispus să și moară *cu* (Matei 26:35; Marcu 14:31; Luca 22:33) și *pentru* (Ioan 13:37) Isus! **Și toți ucenicii au spus același lucru.** Și ei au fost îmbătați de lăudăroșia gălăgioasă a lui Petru. Probabil că au simțit că nu pot rămâne nici ei mai prejos decât Petru, conducătorul lor. În legătură cu acest „toți” (ceilalți) vezi mai sus, comentariul la versetul 31.

S-ar părea că Isus l-a lăsat pe Petru să aibă el ultimul cuvânt, fiindcă EL nu mai răspunde la afirmația ucenicului său indus în eroare. Cu toate acestea, chiar și în cazul de față Isus a dovedit că El este Alfa și Omega, primul și ultimul. Nu s-a rugat El oare deja pentru Simon (Luca 22:31, 32)? Iar la sfârșitul tristei povești, nu avea El să-i răspundă lui Petru printr-o privire plină de bunătate, plină de semnificație și minunată (Luca 22:61), care avea să fie urmată după învierea Sa (a lui Cristos) de o vizită privată (Luca 24:34; 1 Cor. 15:5) și de o reabilitare publică de neuitat (Ioan 21:15–17)?

36 Atunci Isus a venit cu ei într-un loc îngrădit, numit Ghetsimani, și a zis ucenicilor: „Sedeți aici până Mă voi duce colo să Mă rog.” 37 A luat cu El pe Petru și pe cei doi fii ai lui Zebedei, și a început să se întristeze și să se mâhnească foarte tare. 38 Isus le-a zis atunci: „Sufletul Meu este cuprins de o întristare de moarte; rămâneți aici, și vegheați împreună cu Mine.” 39 Apoi a mers puțin mai înainte, a căzut cu fața la pământ, și S-a rugat, zicând: „Tată, dacă este cu putință, depărtează de la Mine paharul acesta! Totuși nu cum voiesc Eu, ci cum voiești Tu.” 40 Apoi a venit la ucenici, i-a găsit dormind, și a zis lui Petru: „Ce, un ceas n-ați putut să vegheați împreună cu Mine!” 41 Vegheați și rugați-vă, ca să nu cădeți în ispită; duhul, în adevăr, este plin de râvnă, dar carnea este neputincioasă. 42 S-a depărtat a doua oară, și S-a rugat, zicând: „Tată, dacă nu se poate să se îndepărteze de Mine paharul acesta fără să-l beau, facă-se voia Ta!” 43 S-a întors iarăși la ucenici, și i-a găsit dormind; pentru că li se îngreuiaseră ochii de somn. 44 I-a lăsat din nou, S-a depărtat și S-a rugat a treia oară, zicând aceleași cuvinte. 45 Apoi a venit la ucenici, și le-a zis: „Dormiți de acum și odihniți-vă! . . . Iată că a venit ceasul ca Fiul omului să fie dat în mâinile păcătoșilor. 46 Sculați-vă, haidem să mergem; iată că se apropie vânzătorul.”

26:36–46 Ghetsimani

Cf. Marcu 14:32–42; Luca 22:39–46

Isus a agonizat în Ghetsimani

36. Atunci Isus a venit cu ei într-un loc îngrădit, numit Ghetsimani, și a zis ucenicilor: „Sedeți aici până Mă voi duce colo să Mă rog”. Isus și ucenicii Săi au ieșit pe poarta răsăriteană, aflată în nordul Templului, și au traversat albia pâraului Chedron, care era uscată în timpul verii (vezi C.N.T. la Ioan 18:1) Ei au mers pe acest drum până într-un punct aflat în apropierea locului în care el se ramifica în trei, fiecare ramură a lui ducând spre Muntele Măslinilor. Undeva lângă această ramificație se afla o dumbravă numită Ghetsimani, acest nume însemnând după toate probabilitățile „presă de ulei”. Probabil că era un loc izolat, împrejmuț cu gard și având câțiva măslini și poate o mică grotă folosită toamna pentru a adăposti o presă de ulei. Era oare proprietarul un simpatizant al lui Isus? Așa s-ar părea, fiindcă El obișnuia să vină des

aici cu ucenicii Săi (Ioan 18:2). Acesta era un loc liniștit, un loc pentru învățătură, rugăciune, odihnă și somn.

Isus i-a lăsat pe opt dintre ucenicii Săi la sau lângă intrarea în dumbravă. **37. A luat cu El pe Petru și pe cei doi fii ai lui Zebedei...** Și cu alte ocazii aceiași trei oameni au fost aleși de Stăpân ca să meargă cu El. De ce doar ei trei? Vezi comentariul la 17:1. Nu este oare remarcabil faptul că cu două prilejuri Isus i-a făcut această onoare nu numai lui Iacov și Ioan, ci și lui *Petru*, chiar după ce acest ucenic tocmai a păcătuit grav împotriva Stăpânului său prin faptul că L-a contrazis vehement? Vezi 16:22; 17:1; 26:33, 35; 26:37. Această este încă o dovadă în favoarea bunătații și a dragostei iertătoare a Mântuitorului.

Nu este ciudat faptul că Isus i-a luat cu El pe unii dintre ucenicii Săi. Fiind El însuși om, avea nevoie nu numai de mâncare, băutură, haine, adăpost și somn, ci și de tovarășia oamenilor. Cf. Evrei 4:15. El avea nevoie de acești oameni. Și mai mult, ei aveau nevoie de El! Continuarea: **...și a început să se întristeze și să se mârhească foarte tare.** Toate valurile și talazurile deznădejdii s-au prăvălit peste sufletul Său. Cf. Psalmul 42:7b. De unde venea această teroare și această deznădejde? Era ea rezultatul faptului că știa că Iuda se apropia chiar acum – sau se pregătea să vină – pentru a-L da în mâinile dușmanilor Săi? Sau al faptului că știa că Petru se va dezice de El, Sanhedrinul Îl va condamna, Pilat va rosti o sentință împotriva Lui, dușmanii Îl vor ridiculiza, iar soldații Îl vor răstigni? Fără îndoială că toate aceste lucruri erau incluse printre cauze. Cu toate acestea, pe măsură ce se desfășura povestea, observăm că predomina un anumit gând, anume, că El, un suflet atât de blând și sensibil, este tot mai izolat. Mulți dintre oameni L-au părăsit deja (Ioan 6:66). Ucenicii aveau să-L abandoneze (Matei 26:56). Mai rău, pe cruce El urma să strige: „Dumnezeu Meu, Dumnezeu Meu, pentru ce M-ai părăsit?” (27:46). Vedeă El oare, deja de aici din Ghetsimani, sosirea acestui val uriaș al mâniei lui Dumnezeu, stârnită de păcatele noastre? Cf. Isaia 63:3.

Mântuitorul S-a rugat singur
În întunecatul Ghetsimani;
Singur a băut cupa amară
Și a suferit acolo pentru mine.
Singur, singur, El a dus totul singur;
S-a dat pe Sine să-i mântuiască pe ai Săi,
A suferit, a sângerat și a murit singur, singur.
– Ben H. Price

38. Isus le-a zis atunci: „Sufletul Meu este cuprins de o întristare de moarte; rămâneți aici, și vegheați împreună cu Mine”. În mod cert, El fusese un purtător al blestemului de-a lungul tuturor zilelor umilirii Sale, însă acum a fost copleșit de blestem; și conștiința acestui fapt nu avea să-L părăsească până în clipa când a putut spune: „S-a isprăvit” (Galateni 3:13). El știa că Își dă viața ca răscumpărare pentru mulți (Matei 20:28; Marcu 10:45); că El, Cel fără păcat, este făcut „păcat,” adică, obiect al mâniei lui Dumnezeu (2 Corinteni 5:21). Este oare de mirare că le-a spus celor trei ucenici care Îi erau cei mai apropiați: „Rămâneți aici, și vegheați împreună cu Mine”? Chinurile morții

– nu doar ale morții fizice, ci și ale morții eterne în locul poporului Său – L-au cuprins acum, mai mult ca oricând înainte. De aceea vorbește El despre „o întristare de moarte”.

În Ghetsimani Isus a agonizat și S-a rugat

Agonia Lui a continuat, și s-a intensificat chiar. Însă acum se adaugă relatării agoniei Sale și consemnarea faptului că El S-a rugat (deja introdus pe scurt în v. 36). **39. Apoi a mers puțin mai înainte, a căzut cu fața la pământ, și S-a rugat, zicând: „Tată...”**. Stăpânul a dorit să nu fie deranjat în timpul rugăciunii. De aceea, i-a lăsat acum în urmă până și pe cei trei. Cu toate acestea, nu S-a îndepărtat prea mult de ei, căci dorea să păstreze legătura cu ei. Ajuns într-un loc potrivit, S-a aruncat cu fața la pământ, în spiritul unei reverențe și a unei groaze adânci față de Tatăl Său ceresc, în timp ce durerea și deznădejdea Lui creșteau din clipă în clipă. El I S-a adresat în maniera cea mai intimă cu putință Celui spre care Își înălța rugăciunile, spunându-I: „Tată”. Pentru această expresie și altele înrudite, vezi p. 261, 295, 342, 489, 579. Pentru poziții adoptate în timpul rugăciunii și semnificația lor, vezi C.N.T. la 1 și 2 Timotei și Tit, p. 103, 104. El continuă: **dacă este cu putință, depărtează de la Mine paharul acesta! Totuși nu cum voiesc Eu, ci cum voiești Tu**. Pentru „paharul acesta” vezi comentariul la 20:22. Luca 22:43 relatează că a venit un înger din cer pentru a-L întări. Acest lucru poate fi considerat pe drept un răspuns la rugăciunile Sale, fiindcă deși paharul nu era luat, I S-a dat puterea de a-l duce la gură și a-l goli. Același evanghelist afirmă în versetul următor că s-a rugat în agonie și că transpirația Lui s-a transformat în picături mari de sânge care cădeau pe pământ.

A fost arătată deja natura paharului (vezi comentariul la v. 37). Isus Se roagă acum să îi fie luat, adică să fie cruțat. Natura complet lipsită de păcat, de fapt, exemplară a rugăciunii reiese din faptul că propoziția principală: „depărtează de la Mine paharul acesta” este introdusă de cea subordonată: „dacă este cu putință” care, la rândul ei, este clarificată de cuvintele: „Totuși, nu cum voiesc Eu, ci cum voiești Tu”. Isus Se supune în întregime voii tatălui Său.

Nu vom înțelege niciodată, care nu știm nici măcar în ce fel interacționează trupul și sufletul nostru, cum s-a raportat natura umană a lui Cristos în aceste clipe solemne la cea divină, sau invers. Suferinței intense, experimentate în natura umană a lui Cristos, i s-a dat o valoare infinită prin unirea acestei naturi umane cu cea divină, în cadrul celei de-a doua Persoane din Trinitate. De aceea, această suferință, de la un capăt la altul, a fost atotsuficientă, adică, suficientă pentru păcatele întregii lumi.

După prima rugăciune, Isus S-a întors la cei trei care au fost îndemnați să rămână treji: **40. Apoi a venit la ucenici, i-a găsit dormind, și a zis lui Petru: „Ce, un ceas n-ați putut să vegheați împreună cu Mine!”** Era firesc să dormi la acea oră, probabil trecută de miezul nopții, mai ales după experiențele răscolitoare din odaia de sus (spălarea picioarelor ucenicilor, descoperirea că unul dintre ei va fi trădătorul Stăpânului lor, plecarea lui Iuda, instituirea Cinei Domnului) și de mai târziu (Toți veți găsi o pricină de poticnire în Mine”, protestul lui Petru etc.). Cu toate acestea, acești oameni ar fi trebuit să stea treji. Ei ar fi putut să o facă, dacă s-ar fi rugat pentru puterea de a o face.

Deși mustrarea blândă a lui Isus îi avea în vedere pe toți trei – observați pluralul – ea îi era totuși adresată mai ales lui Petru, fără îndoială din cauză că el a fost cel mai vehement atunci când își trâmbița loialitatea și se lăuda chiar cu ea. Isus continuă: **41. Vegheați și rugați-vă, ca să nu cădeți în ispită.** Contextul indică foarte clar că aici trebuie să se atribuie un sens ușor diferit aceluiași cuvânt grecesc care a fost folosit și în versetele 38, 40. „Vegheați (sau: rămâneți în stare de veghe) devine „Rămâneți în alertă” sau „Rămâneți treji”. Motivul schimbării o constituie propoziția „ca să nu cădeți în ispită”. Cineva poate fi foarte treaz din punct de vedere fizic și totuși poate ceda în fața ispitei, însă dacă rămâne treaz din punct de vedere spiritual, adică, dacă „rămâne în alertă” sau „de veghe” cu inima și cu mintea, ea va învinge ispita. Ispita pentru ucenici era să îi devină neloiali lui Isus. Noi știm deja că ei, inclusiv Petru, nu au rămas în alertă, nu s-au rugat cu seriozitate, și, de aceea, au cedat într-adevăr înaintea ispitei. Isus adaugă: **duhul, în adevăr, este plin de râvnă, dar carnea este neputincioasă.** Dacă în această oră nocturnă Isus a experimentat slăbiciunea naturii Sale umane, de aceea și nevoia rugăciunii, putem fi siguri că acest lucru a fost și mai adevărat în cazul ucenicilor. În pasajul de față „duhul” indică partea invizibilă a omului văzută în relația sa cu Dumnezeu. Ca atare, ea beneficiază de favoarea lui Dumnezeu și de mijloacele prin care omul Îl venerează pe Dumnezeu. Vezi mai multe în comentariul la 10:28, inclusiv nota de subsol cu nr. 453 de la p. 424. „Carnea”, așa cum este ea înțeleasă aici, este natura umană văzută din perspectiva fragilității și a nevoilor sale, atât fizice, cât și psihice. Vezi C.N.T. la Filipeni, p. 77, nota de subsol 55. Cf. Isaia 40:6; 1 Corinteni 1:29; Galateni 2:16. Această folosire a termenului „carne” nu trebuie confundată cu cea conform căreia „carnea” indică natura umană privită ca sediul dorințelor păcătoase (Romani 7:25; 8:4-9; etc.). În cazul ucenicilor biruiți de somn s-a dus o bătălie între „duhul” lor, care era plin de zel pentru tot ce este bun și corect, și pentru a rămâne „de veghe” în fața ispitei și „carnea” lor, care, din cauza slăbiciunii ei, era înclinată să se predea înaintea dorințelor lui Satan.

42. S-a depărtat a doua oară, și S-a rugat, zicând: „Tată,dacă se poate să se îndepărteze de Mine paharul acesta, fără să-l beau, facă-se voia Ta!” Isus S-a retras din nou în locul singuratic. Nu Se putea aștepta la ajutor din partea ucenicilor Săi somnoroși. El a început din nou să Se roage. Deși ambele rugăciuni – cea din versetul 39 și cea din versetul 42 – sunt identice în esență, există o diferență în accentul lor. Propoziția principală nu mai este: „Depărtează de la Mine paharul acesta” ci „Facă-se voia Ta”, o cerere identică în ceea ce privește forma și sensul cu cea pe care Isus Însuși i-a învățat pe ucenicii Săi să o rostească (Matei 6:10b). Prin urmare, ceea ce se întâmplă este că prin experiența Sa foarte dureroasă și descurajantă, Isus „învață” ce înseamnă să fie ascultător și descoperă această ascultare într-o manieră din ce în ce mai glorioasă.⁸⁴⁷

43. S-a întors iarăși la ucenici, și i-a găsit dormind; pentru că li se îngreuiaseră ochii de somn. Starea lor de somnolență a câștigat din nou victoria asupra dorinței lor de a rămâne treji și de a sta de veghe. „Li se îngreuiaseră ochii de somn” fiindcă inimile

⁸⁴⁷ Vezi excelenta tratare a lui Evrei 5:8 de către F. F. Bruce, *op. cit.*, p. 102–104.

lor nu fuseseră umplute cu rugăciuni. Așa că, Isus a trebuit să ducă singur bătălia. Nu a primit nici un fel de ajutor din partea nimănui, nici măcar de la Cei doisprezece, ajunși acum unsprezece; de fapt, nici chiar de la cei trei din micul grup ales. Din Marcu 14:40 reiese că Învățătorul le-a vorbit celor trei, însă, din cauză că ochii le fuseseră îngreuiți de somn, abia dacă au auzit ce li s-a spus. Cel puțin, nu erau deloc în stare să-l răspundă în mod coerent. **44. I-a lăsat din nou, S-a depărtat și S-a rugat a treia oară, zicând aceleași cuvinte.** De aceea, El a rămas din nou singur, în părtășie cu Tatăl Său, pe care Îl iubea și care Îl iubea; și din nou rugăciunea Sa, deși s-a referit și la pahar, a dat expresie *principalei* dorințe a Fiului, anume, ca voia Tatălui Său să se facă, indiferent ce ar veni peste El.

În Ghetsimani Isus S-a rugat și a vegheat

În ceea ce privește ultimele două versete ale acestei secțiuni, există o mare diversitate de opinie printre comentatori. Cu o foarte mică diferență, eu am adoptat acea traducere a versetului 45a care se află și în A.V. și A.R.V.*:

45a. Apoi a venit la ucenici, și le-a zis: „Dormiți de acum și odihniți-vă!... Problema este că următorul verset începe cu cuvintele: „Sculați-vă, haidem să mergem”. Acest lucru ridică întrebarea: „Cum ar fi posibil ca Isus să spună în același context: „Dormiți de-acum și odihniți-vă ... Sculați-vă, haidem să mergem”? Cele două afirmații par să se contrazică una pe cealaltă. Au fost propuse multe soluții, două din cele mai populare fiind discutate în nota de subsol.⁸⁴⁸

Explicația care mi se pare cea mai bună este următoarea:⁸⁴⁹ Ce compasiune minunată! Păstorul, care le-a cerut ucenicilor să rămână treji, veghează acum cu bunătate asupra lor. După ce și-a câștigat victoria, în inima Lui s-a instaurat o pace deplină. A fost întărit prin rugăciune. În mod cert, cei trei L-au abandonat. Însă dragostea Sa nu îi va abandona niciodată pe ei! Prin urmare, ceea ce avem noi aici, este una dintre cele mai mișcătoare scene din Evanghelii și, mai mult, una care este în întregime în armonie cu compasiunea Mântuitorului, așa cum este ea menționată, descrisă sau sugerată în multe alte pasaje ale Evangheliei Sale (4:23, 24; 5:43-48; 6:15;

* Aceasta este și varianta adoptată de Cornilescu. (n.tr.)

⁸⁴⁸ a. Aceasta este ironie, poate chiar și satiră. O secțiune transversală a acestei teorii traduce 45a cam în felul următor: „Din partea Mea, dați-i drumul și dormiți, somnoroșilor. Nu mai am nevoie de voi”. La fel crede și Lenski, *op. cit.*, p. 1024; cf. Robertson, *Word Pictures*, vol. I, p. 214.

Obiecție: Este oare acest lucru în armonie cu caracterul lui Cristos, așa cum S-a revelat el în Evanghelii? În plus, nu era oare prilejul unul prea serios pentru ca El să folosească ironia?

b. Aceasta este o întrebare: „Tot mai dormiți?” Sau este o exclamație: „Tot mai dormiți! Observați cuvântul „tot” din ambele încercări. Mulți traducători englezi merg pe această linie.

Obiecție: Lenski – *op. cit.*, p. 1024 – a arătat – cred eu, în mod corect – că τὸ κοινοῖν nu înseamnă „tot”. Grosheide – *op. cit.*, p. 403 – afirmă: „λοιπὸν face să fie imposibil să-l privim pe καθέυδετε, de care aparține, ca pe o întrebare”.

⁸⁴⁹ Cu câteva diferențe individuale – unii punând o pauză între v. 45 și 46; alții, după cuvântul „dormiți” – această construcție a sensului pasajului poate fi găsită și la următorii: G. C. Morgan, *op. cit.*, p. 304; A. Edersheim, *Life and Times of Jesus the Messiah*, vol. II, p. 541; J. Bishop, *The Day Christ Died*, New York și Evanston, 1957, p. 215; și R. C. Foster, *Studies in the Life of Christ, The Final Week*, Grand Rapids, 1966, p. 181.

8:16, 17; 9:2, 13, 36-38; 10:42; 11:28-30, 12:7, 17-21; 14: 14-16, 27, 34-36; 15:28, 32; 18: 1-6, 10-14, 21, 22, 35; 19:13-15; 20:25-28, 34; 21:14; 22:9, 10; 23:37; 25: 40; 28:10).

Veghea a fost de scurtă durată. Doar după puțină vreme Isus a putut vedea un grup care se apropia. El i-a trezit atunci pe cei trei, spunându-le: **45b. Iată că a venit ceasul ca Fiul omului să fie dat în mâinile păcătoșilor.** Pentru „iață” sau „priviți” sau „ascultați”, vezi nota de subsol 133 de la p. 120. Pentru „Fiul omului” cu un accent pus aici pe natura umană aflată în suferință a lui Cristos, vezi comentariul la 8:20, p. 365-369. El continuă: **46. Sculați-vă, haidem să mergem.** Unde să meargă? Cât se poate de departe de grupul care se apropia? Să fugă? Nu. Tocmai opusul: să iasă în întâmpinarea celor care au venit să îl aresteze. Isus adaugă: **Iată se apropie vânzătorul.**

47 Pe când vorbea El încă, iată că vine Iuda, unul din cei doisprezece, cu o gloată mare, cu săbii și cu ciomege, trimiși de preoții cei mai de seamă și de bătrânii norodului. 48 Vânzătorul le dăduse semnul acesta: „Pe care-l voi săruta eu, acela este; să puneți mâna pe el!” 49 Îndată, Iuda s-a apropiat de Isus, și i-a zis: Plecăciune, Învățătorule!” Și L-a sărutat. 50 Isus i-a zis: „Prietene, ce ai venit să faci, fă!” Atunci oamenii aceia s-au apropiat, au pus mâinile pe Isus, și L-au prins. 51 Și unul din cei ce erau cu Isus, a întins mâna, a scos sabia, a lovit pe robul marelui preot, și i-a tăiat urechea. 52 Atunci Isus i-a zis: „Pune-ți sabia la locul ei; căci toți cei ce scot sabia, de sabie vor pieri. 53 Crezi că n-aș putea să rog pe Tatăl Meu, care Mi-ar pune îndată la îndemână mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri? 54 Dar cum se vor împlini Scripturile, care zic că așa trebuie să se întâmple? 55 În clipa aceea, Isus a zis gloatelor: „Ați ieșit ca după un tâlhar,⁸⁵⁰ cu săbii și ciomege, ca să Mă prindeți. În toate zilele ședeam în mijlocul vostru, și învățam pe norod în Templu, și n-ați pus mâna pe Mine. 56 Dar toate aceste lucruri s-au întâmplat ca să se îplinească cele scrise prin proroci. Atunci toți ucenicii L-au părăsit și au fugit.

26:47–56 Trădarea și prinderea lui Isus

Cf. Marcu 14:43–50; Luca 22:47–53; Ioan 18:3–12

În pasajul de față ni se vorbește despre *a*. Atacul trădătorilor (Iuda și grupul lui), *b*. Înfrângerea apărătorilor (ucenicii, care L-au părăsit pe Isus și au fugit, așa cum a prezis El), și *c*. Triumful captivului (Isus, care S-a dat pe Sine de bunăvoie).

47. Pe când vorbea El încă, iată că vine Iuda, unul din cei doisprezece, cu o gloată mare, cu săbii și cu ciomege, trimiși de preoții cei mai de seamă și de bătrânii norodului. Când Isus L-a expus pe Iuda la cina pascală, probabil că trădătorul s-a grăbit să meargă la preoții cei mai de seamă etc., la cei care îl plătiseră. Se temea el oare de faptul că din cauza descoperirii trădării lui se va da alarma și toți prietenii lui Isus vor năvăli de pretutindeni – să ne gândim mai ales la cei mulți din Galilea, aflați acum în oraș – ca să-I sară în ajutor? „Acționați rapid”, le-a spus el probabil autorităților evreiești, „de preferință noaptea, când nu sunt mulțimi în jur. Acționați în noaptea aceasta”. Oficialii au așteptat după el. Atât de ocupați erau cu acest complot în vederea distrugerii lui Isus încât, așa cum s-a explicat în C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 401–404 (comentariul la Ioan 18:28), ei nu au luat încă nici cina pascală. Trebuia stabilit locul în care Se afla Isus; trebuia adunat un grup de oameni înarmați; trebuia

⁸⁵⁰ Sau insurgent, revoluționar.

anunțată poliția Templului; trebuia obținută permisiunea de a efectua arestarea, fie din partea lui Pilat, ceea ce era foarte probabil dacă ținem cont de 27:62–65, fie din partea „hiliarhului” roman, astfel încât poliția Templului să poată fi însoțită de soldați; trebuia să fie pus în alertă tot Sanhedrinul; nici Ana nu trebuia lăsat neinformată; trebuiau adunate torțe, săbii și bâte; trebuia să se sublinieze caracterul secret al misiunii înaintea tuturor celor care vor fi „în” miezul acestor evenimente; etc. etc.

În cele din urmă, totul este gata. Acum mai rămâne găsirea lui Isus. Iuda nu știa probabil unde s-a dus grupul după ce a părăsit odaia de sus, însă din moment ce Ghetsimani era un loc des vizitat de Învățător și de ucenicii Lui (Ioan 18:2), trădătorul putea emite o presupozitie, una care s-a dovedit a fi corectă. Așa că, în timp ce Isus mai vorbea încă cu cei trei ucenici, Iuda a fost văzut intrând în dumbravă. „Iuda, unul dintre cei doisprezece” spune textul pentru a accentua caracterul teribil al crimei pe care o comitea acest om. Vezi comentariul la versetul 14. Din moment ce el era unul dintre cei doisprezece, era imposibil să se menționeze toate privilegiile de care a avut parte în timpul multelor zile, săptămâni și luni pe care le-a petrecut în compania lui Cristos. Ceilalți au avut o asemenea încredere în el încât l-au făcut chiar și casierul lor. Iar acum el se dovedea complet nevrednic de aceste onoruri și avantaje, de toată această încredere. El a devenit un spion nerușinat și dezgustător, un mizerabil cu două fețe, unul care pentru suma jalnică de treizeci de arginți l-a predat dușmanului pe Cel mai mare Binefăcător al cărui picior a călcat vreodată pe pământ, pe însuși Mijlocitorul, om și Dumnezeu totodată, pe Domnul Isus Cristos.

Nimeni nu știe exact cum era organizată mulțimea care l-a însoțit pe Iuda, sau dacă este corect să se și vorbească de o organizare. Dacă ar fi îngăduită vreo presupunere, ea ar fi următoarea:

În față Iuda. Acest lucru, cel puțin, pare sigur. Despre ceilalți se spune că erau „cu el”. În plus, el este cel care urma să „se apropie” de Isus (v. 49), pentru a-l indica celorlalți. Și slujitorul personal al marelui preot, Malchus, trebuie să fi fost în față (26:51; Luca 18:10) și la fel și cei din poliția Templului, leviții (26:55; cf. Ioan 18:3). Probabil că nici detașamentul de soldați și comandantul lor nu erau prea mult în urma lor (Ioan 18:3, 12). Ioan 18:3 menționează o „cohortă”, probabil obținută din partea fortăreței Antonia, situată în colțul nord-vestic al zonei Templului. Deși o cohortă întregă a constatat din șase sute de oameni (a zecea parte dintr-o legiune), probabil că autoritățile romane nu și-ar fi golit garnizoana în așa măsură. În tot cazul, acest grup trebuie să fi fost destul de numeros. Poate că mai la urmă veneau și unii membri ai Sanhedrinului (Luca 22:52). Nu putem fi siguri dacă au mai fost de față și alții. Nici măcar Matei 26:55 nu presupune neapărat acest lucru.

Detașamentul trimis să-l prindă pe Isus a fost bine înarmat. Oamenii aveau săbii și bâte. Cât despre primele, ele erau probabil acele săbii scurte purtate de soldații romani înarmați până în dinți. Vezi C.N.T. la Efeseni, p. 279, inclusiv nota de subsol cu nr. 177. Bătele sau bastoanele erau probabil în mâinile celor din poliția Templului. Nu e posibilă o certitudine absolută în legătură cu aceste lucruri. Cuvintele au istoria lor, ceea ce înseamnă în cazul de față că termenul folosit în original pentru „sabie” a avut probabil

cândva un sens mult mai general. El nu a fost folosit dintotdeauna pentru a distinge aceste arme de săbiile cu lamă lată. De asemenea, nu putem fi siguri că numai soldații purtau săbii. Oare nu avea și Petru o sabie? Vezi versetul 51. Tot ce știm este că cei care au venit să-L aresteze pe Isus purtau săbii și băte. Modul în care erau distribuite acestea nu este indicat cu precizie, deși este firesc să ne gândim la faptul că soldații erau echipați cu săbii. Evanghelia după Ioan menționează de asemenea „torțe și lămpi”. Torțe și lămpi – pentru a-L căuta pe Lumina lumii. Și era lună plină! Săbii și băte – pentru a-L învinge pe Prințul păcii. Pentru Omul durerii chiar și simpla vedere a acestei grupe de bandiți, care considerau că este prada lor, însemna o suferință de nedescris. Și dacă ne gândim că cei care ar fi trebuit să fie conducătorii lui Israel, niște oameni profund religioși și evlavioși, care compuneau Sanhedrinul – descriși aici prin expresia „preoții cei mai de seamă și bătrânii” – au trimis aceste detașamente. În loc să-L primească cu bucurie pe Isus ca pe Mesia cel de mult timp așteptat, ei trimiteau potera ca să-L prindă, cu scopul final de a-L târî înaintea autorităților ca să poată fi condamnat la moarte! Pentru conceptul de *Sanhedrin* vezi comentariul la 2:4 și la 16:21.

Acum, dacă trimiterea tuturor acestor soldați și a poliției Templului, cu săbiile și bătele lor, dădea de înțeles că cei care le-au dat acestor oameni ordinul de a-l prinde pe Isus Îl considerau un revoluționar, unul care putea să îi facă necazuri guvernatorului roman și să încerce să-și creeze propria Sa împărăție, cu siguranță că aceasta era o greșeală. Isus nu a încurajat o asemenea idee nici măcar o dată în timpul lucrării Sale pământești. Lucrurile stăteau exact invers. Vezi 26:51-54; Luca 22:49-51; Ioan 6:15; 18:10.

48, 49. Vânzătorul le dăduse semnul acesta: „Pe care-l voi săruta eu, acela este; să puneți mâna pe el!” Îndată, Iuda s-a apropiat de Isus, și I-a zis: **Plecăciune, Învățătorule!”** Și L-a sărutat. Isus a ieșit dintre pomii din dumbravă și se afla acum în fața celor sosiți (26:46; Ioan 18:4) Imediat după acest lucru, Iuda a făcut gestul care a determinat toate generațiile de mai târziu să se cutremure de dezgust doar la simpla menționare a numelui său. Îmbrățișându-L pe Isus, el L-a sărutat – probabil cu foc sau de mai multe ori⁸⁵¹ – și L-a salutat, spunându-I: „Plecăciune, Învățătorule!” Acesta era un semn stabilit dinainte, ca simbolul prieteniei și al afecțiunii să devină semnalul pentru a pune mâna pe Isus. **50. Isus i-a zis: „Prietene, ce ai venit să faci, fă!”**⁸⁵² Cf. „Cu o sărutare vinzi tu pe Fiul omului?” (Luca 22:48). Scopul acestui cuvânt adresat într-un mod serios dar nu lipsit de prietenie – să observăm că se spune chiar și acum „prietene” (cf. 20:13; 22:12) – lui Iuda a fost probabil *a.* să îi arate trădătorului gravitatea faptei sale; *b.* să îi arate că Învățătorul nu a fost păcălit, ci înțelegea pe deplin motivul acestei îmbrățișări; și chiar *c.* avertizarea trădătorului chiar și în acest punct. Dacă cineva va aduce obiecția că având în vedere faptul că gestul lui Iuda a fost inclus și el din veșnicie

⁸⁵¹ Este un fapt bine cunoscut acela că prefixele din combinații ca cea de aici – *κατεφίλησει* – își pierd adesea forța. Cu toate acestea, folosirea formei simple a verbului în v. 48 – *φιλήσω*, pers. I, singular, aorist, subjonctiv al lui *φιλέω* –, în contrast cu forma compusă din versetul următor, arată probabil spre conotația întărită din acest al doilea caz.

⁸⁵² În cartea lui Josephus Flavius, *Războaiele iudaice* II.615, „el a început să facă *ἐφ' ὁ παρῆν*” înseamnă în mod evident „lucrul pentru care a venit”. Expresia aproape similară *ἐφ' ὁ πάρει* are probabil același sens.

în planul divin (Luca 22:22), astfel încât un avertisment sau o mustrare ar fi fost imposibilă acum, răspunsul la ea ar fi că acest decret nu exclude, ci include asemenea avertismente. Nu a fost inclusă oare și fapta lui Cain în acest plan? Cu toate acestea, el a fost avertizat, cu seriozitate și cu bunătate (Geneza 4:6, 7). Așa cum s-a întâmplat în cazul lui Cain, la fel și aici: Iuda nu a luat în serios mustrarea, ci a permis ca lucrurile să meargă înainte așa cum au fost planificate. **Atunci oamenii aceia s-au apropiat, au pus mâinile pe Isus, și L-au prins.** Pentru detalii, vezi Ioan 18:4-9 și C.N.T. la versetele respective. Reiese clar din Ioan 18:3, 12 că arestarea a fost făcută de către soldați și comandantul lor și *b.* gărzile Templului. Neamurile și evreii s-au unit împotriva lui Cristos. Cf. Fapte 4:27. Mai mult, Evanghelia după Ioan arată clar că înainte de a Se lăsa legat, Isus Și-a demonstrat puterea asupra celor care L-au arestat, dovedindu-le că El S-a predat de bunăvoie, în armonie cu Ioan 10:11b, 15b. La această capturare, cel care a triumfat a fost Cel Capturat!

51. Și unul din cei ce erau cu Isus, a întins mâna, a scos sabia, a lovit pe robul marelui preot, și i-a tăiat urechea. În această clipă și ceilalți opt ucenici s-au adunat în jurul lui Isus. Vezi versetul 56 și compară-l cu Luca 22:49. În acest moment Petru intră în acțiune. Deși incidentul este relatat în toate cele patru Evanghelii, numai Ioan menționează numele celor două persoane care (pe lângă Isus însuși) au participat la el. Când Ioan și-a publicat Evanghelia nu mai era posibil ca atacatorul să fie pedepsit. De aceea, în Evanghelia după Ioan a putut fi menționat numele atacatorului și al persoanei atacate.

„Unul din cei ce erau cu Isus” era Simon Petru. Încurajat probabil de triumful minunat al lui Isus asupra celor care veniseră să-L prindă – la început așa-zișii capturatori s-au tras înapoi și au căzut cu fața la pământ la auzirea cuvintelor lui Isus: „Eu sunt cel pe care Îl căutați” – și impulsivat de propria sa lăudăroșenie de mai înainte (v. 33, 35), Simon și-a scos sabia scurtă din teacă. Apoi s-a repezit asupra lui Malchus (Ioan 18:10), slujitorul marelui preot și – probabil pentru că acesta și-a dat seama ce urmează și a sărit repede într-o parte – i-a tăiat urechea. Poate că Petru încă mai credea că Mesia nu trebuie să moară. Cf. 16:22.

Reacția lui Cristos la acest gest pripit este descrisă cel mai amănunțit aici, în Evanghelia după Matei. Însă vezi și Ioan 18:11. Matei afirmă: **52-54. Atunci Isus i-a zis: „Pune-ți sabia la locul ei; căci toți cei ce scot sabia, de sabie vor pieri. Crezi că n-aș putea să rog pe Tatăl Meu, care Mi-ar pune îndată la îndemână mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri? Dar cum se vor împlini Scripturile, care zic că așa trebuie să se întâmple?”** Luca 22:51 relatează că Isus a atins urechea slujitorului și l-a vindecat. Însă conform relatării lui Matei, Isus i-a spus lui Petru să-și bage sabia în teacă, și aceasta din următoarele motive:

a. Folosirea săbiei în acest scop era *neprofitabilă*, categoric periculoasă – pentru Petru și pentru toți cei care s-ar fi putut gândi să-i urmeze exemplul: „Toți cei ce scot sabia, de sabie vor pieri”. Această afirmație proverbială nu trebuie luată într-un sens absolut, fără nuanțare, ca și cum folosirea săbiei ar fi întotdeauna greșită. Vezi Geneza 9:6; Romani 13:4. Însă fluturarea pripită a săbiei, fără măcar să se aștepte după

răspunsul lui Isus la întrebarea: „Doamne, să lovim cu sabia?” (Luca 22:49) este întotdeauna greșită și va implica pedepsirea celui care o face. Vezi și Apocalipsa 13:10.

b. De asemenea, a fost complet *necesară*. Acela care poate, ca răspuns la cererea Sa, să primească imediat de la Tatăl de douăsprezece ori șase mii de îngeri care să îi vină grabnic în ajutor, cu siguranță nu are nevoie de protecția câtorva ucenici slabi. Ceea ce sugerează Isus este următorul lucru: Din moment ce nu apelez la „Tatăl Meu” – din nou, ca în 26:39, apare această formulă minunată – pentru ca să-mi trimită acești îngeri, este clar că sunt decis să-mi dau viața în mod voluntar.

c. În cele din urmă, gestul a fost *neinspirat*, el nu a ținut deloc cont de profeții și de nevoia împlinirii lor. Isus trebuia să golească paharul pe care I l-a dat Tatăl (Ioan 18:11; cf. 19:11). În grădină, ca răspuns la rugăciunile Sale, El a găsit o pace perfectă. Era pe deplin decis să bea conținutul acestui pahar, ca o împlinire a unor profeții ca Psalmul 22:1 și urm.; 69:20, 21; Isaia 53; Ieremia 23:5, 6; Zaharia 13:1; etc. etc. Dacă lui Petru i s-ar fi permis să facă ce-și propusese, cum s-ar fi putut împlini aceste pasaje din Scriptură? Și cum s-ar fi împlinit toate simbolurile Vechiului Testament, care arătau spre Robul care suferă?

55. În clipa aceea, Isus a zis gloatelor: „Ați ieșit ca după un tâlhar, cu săbii și ciomege, ca să Mă prindeți. În toate zilele ședeam în mijlocul vostru, și învățam pe norod în Templu, și n-ați pus mâna pe Mine. Chiar atunci și acolo, Isus, deși legat, S-a adresat mulțimilor. Au fost prezenți și membrii venerabili ai Sanhedrinului (Luca 22:52). Firește, ei nu ar fi avut ce căuta în acel loc în acea noapte sfântă, însă erau atât de nerăbdători să vadă dacă va reuși sau nu complotul sinistru pus la cale împotriva dușmanului lor încât s-au înfățișat personal printre ceilalți. Vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 403, 404. Apoi, Isus a arătat spre mulțimi – spre toți cei care au venit să-L aresteze și care așteptau cu nerăbdare ca să fie prins – cu câtă lașitate și perfidie acționau ei. Au venit împotriva lui cu o armată, ca și cum ar fi fost un tâlhar la drumul mare sau, așa cum mai poate fi tradus textul, un insurgent, un revoluționar. În realitate El fusese și era un profet liniștit și pacifist, care a stat zi de zi în Templu, învățându-i pe oameni. Viața Lui a fost o carte deschisă. Dacă s-ar fi făcut vinovat de vreo crimă, cei care răspundeau de lege și ordine ar fi avut toate șansele să-L prindă.

Dacă dorește cineva să știe ce fel de persoană S-a dovedit a fi acest Isus pe durata celor trei ani și un pic cât a durat lucrarea Sa publică, să citească pasaje ca 4:23–25; 11:25–30; 12:18–21; Luca 24:19; Fapte 2:22. Este prea puțin să se spună, așa cum fac unii, comentând pe marginea lui Matei 26:55, că El era „inofensiv”. El era și este „Mântuitorul lumii” (Ioan 4:42; 1 Ioan 4:14), cel mai mare Binefăcător al lumii. Câtă absurditate și ipocrizie au arătat dușmanii Săi, năpustindu-se în ceasul întinericului asupra Păstorului cel Bun, de care nimeni care a luat aminte la mesajul Său nu avea de ce să se teamă și care i-a învățat chiar pe oameni să-și iubească dușmanul! Vezi Matei 5:44.

Prin faptul că li s-a adresat mulțimilor în felul acesta, Isus le făcea în realitate o favoare. El le scotea la iveală vina. Nu este adevărat că e nevoie de mărturisirea păcatelor ca să se aibă parte de mântuire? Deși este adevărat că cei mai mulți care L-au auzit pe Isus spunând aceste cuvinte s-au împietrit în păcat, noi nu avem dreptul să tragem concluzia că mesajul Lui, împreună cu altele care au urmat (de exemplu, cele

șapte cuvinte de pe cruce, predica din Ziua Cincizecimii a lui Petru etc.) a fost complet ineficient. Vezi, de exemplu, Fapte 6:7. Impresia pe care ne-au lăsat-o aceste cuvinte ale Domnului nostru este că ele au fost rostite cu calm și seriozitate. În mod cert, Isus i-a mustrat pe oameni, însă chiar și în acele momente îi căuta pe cei pierduți ca să-i poată mântui. El a continuat: **56. Dar toate aceste lucruri s-au întâmplat ca să se împlinească cele scrise prin proroci.** Dacă nu ar fi fost planul etern al lui Dumnezeu cu privire la mântuirea omului, un plan care poate fi văzut în spusele profeților (Isaia 53:7, 10, 12; Ieremia 23:6; Daniel 9:26; Zaharia 11:12;13:1; etc.), acești oameni nu ar fi putut realiza nimic din ce și-au dorit! **Atunci toți ucenicii L-au părăsit și au fugit.** Isus a trebuit să sufere și să moară singur. Pentru alte comentarii, vezi mai sus, cele referitoare la v. 31.

57 Cei ce au prins pe Isus, L-au dus la marele preot Caiafa, unde erau adunați cărturarii și bătrânii. 58 Petru L-a urmat de departe, până la curtea marelui preot; apoi a intrat înăuntru, și a șezut jos cu aprozii, ca să vadă sfârșitul. 59 Preoții cei mai de seamă, bătrânii și tot Soborul căutau vreo mărturie mincinoasă împotriva lui Isus, ca să-L poată omori. 60 Dar n-au găsit niciuna, măcar că s-au înfățișat mulți martori mincinoși. La urmă au venit doi, 61 și au spus: „Acesta a zis: „Eu pot să stric Templul⁸⁵³ lui Dumnezeu și să-l zidesc iarăși în trei zile.” 62 Și marele preot s-a sculat în picioare, și I-a zis: „Nu răspunzi nimic? Ce mărturisesc aceștia împotriva Ta? 63 Isus tăcea. Și marele preot a luat cuvântul, și I-a zis: „Te jur,⁸⁵⁴ pe Dumnezeul cel viu, să ne spui dacă ești Cristosul, Fiul lui Dumnezeu.” 64 „Da”, i-a răspuns Isus, „sunt!” Ba mai mult, vă spun că de acum încolo veți vedea pe Fiul omului șezând la dreapta puterii lui Dumnezeu, și venind pe norii cerului.” 65 Atunci marele preot și-a rupt hainele, și a zis: „A huliți! Ce nevoie mai avem de martori? Iată că acum ați auzit hula Lui. 66 Ce credeți?” Ei au răspuns: „Este vinovat, să fie pedepsit cu moartea.” 67 Atunci L-au scuipat în față, L-au bătut cu pumnii și L-au palmuit, zicând: „Cristoase, proorocește-ne – cine Te-a lovit?”

26:57–68 Judecarea înaintea Sanhedrinului

Cf. Marcu 14:53–65; Luca 22:54, 55, 63–65, 67–71; Ioan 18:24⁸⁵⁵

Pentru a înțelege Matei 26:57–68 și ceea ce urmează în cap. 27 este necesar să se țină cont de faptul că Isus avea de trecut prin două procese. Primul a fost numit adesea cel religios; al doilea, cel civil. Primul a avut trei etape, al doilea la fel. Cele trei etape ale așa-zisului proces ecleziastic au fost: *a.* audierea preliminară înaintea lui Ana (Ioan 18:12-14, 19-23); *b.* judecarea de către Sanhedrin, adică, înaintea lui Caiafa, a cărturarilor și a bătrânilor (Matei 26:57); și *c.* judecarea de către același complet după răsăritul soarelui (Matei 27:1). Audierea de către Ana, descrisă doar de Ioan, nu trebuie confundată cu judecarea de către Caiafa. Vezi argumentul din C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 385-388. Cele trei etape ale judecării de către autoritățile civile au fost: *a.* judecarea de către Pilat, *b.* cea făcută de Irod, și *c.* cea de către Pilat reluată și finalizată. Așa cum este adevărat că audierea preliminară înaintea

⁸⁵³ Sau: sanctuar.

⁸⁵⁴ Sau: „Îți poruncesc să faci un jurământ”.

⁸⁵⁵ Luca 22:66; 23:1 nu își au locul aici, ci reprezintă paralele la Matei 27:1, 2; Marcu 15:1. Ioan 18:12–14, 19–23 nu își au nici ele locul aici, ci descriu audierea preliminară a lui Cristos înaintea lui Ana.

lui Ana apare numai în Evanghelia după Ioan, la fel și apariția lui Cristos înaintea lui Irod este redată numai de către Luca (23:6–12).

De aceea, în pasajul nostru de față (Matei 26:57–68) se subînțelege faptul că audierea înaintea lui Ana a avut deja loc. 57. **Cei ce au prins pe Isus, L-au dus la marele preot Caiafa, unde erau adunați cărturarii și bătrânii.** Poate că dintr-unul din motivele menționate mai sus (vezi comentariul la 26:3–5), această reîntâlnire are loc în palatul lui Caiafa, marele preot. Indiferent dacă se spune că completul era format din „preoții cei mai de seamă și cărturari” (2:4), „preoții cei mai de seamă și bătrâni” (aici în 26:57), sau din „bătrâni și preoții cei mai de seamă și cărturari” (16:21), în fiecare din aceste cazuri se face probabil referire la Sanhedrinul din Ierusalim.⁸⁵⁶

Apoi Isus a fost trimis „legat” la Caiafa, marele preot, și la cei care se aflau cu el. Cf. Ioan 18:24. 58. **Petru L-a urmat de departe, până la curtea marelui preot; apoi a intrat înăuntru, și a șezut jos cu aprozii, ca să vadă sfârșitul.** Deși toți ucenicii fugiseră, doi dintre ei – Petru și „un alt ucenic” – s-au alăturat curând cetei care Îl însoțea pe Isus la palatul marelui preot. În cazul lui Petru, „urmarea lui Isus” era probabil rezultatul lăudăroșeniei sale gălăgioase de mai înainte, din versetele 33 și 35; iar în parte a purei curiozități, așa cum afirmă textul. Felul în care a reușit să intre în palat este descris în Ioan 18:15, 16. Vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 388–392. După ce Petru a reușit să intre pe poartă, a trecut pe sub bolta care dădea spre curtea neacoperită a palatului, unde s-a așezat împreună cu slujitorii și cu gărzile Templului (cei din poliția Templului). În acele momente probabil că majoritatea soldaților, predându-și prizonierul, se întorceau deja în fortăreața Antonia. Relatarea primei lepădări a lui Petru, care este doar introdusă aici în versetul 58, se află în versetele 69, 70; cf. Marcu 14:54, 66–68; Luca 22:54–57 și Ioan 18:15–18. Firul poveștii se întoarce acum la judecarea lui Cristos înaintea Sanhedrinului.

59, 60a. **Preoții cei mai de seamă, bătrânii și tot Soborul căutau vreo mărturie mincinoasă împotriva lui Isus, ca să-L poată omori. Dar n-au găsit nici una, măcar că s-au înfățișat mulți martori mincinoși.** Probabil că acest proces a avut loc într-una din marile săli de la etaj din acea aripă a palatului în care trăia Caiafa. Se poate pune întrebarea: „Însă de ce s-a mai ținut un proces, din moment ce Sanhedrinul a decis că Isus trebuie executat (Ioan 11:49, 50), o înțelegere care a fost confirmată din nou cu foarte puțin timp în urmă (Matei 26:4)?” Răspuns: verdictul trebuia oficializat și trebuia să se formuleze motivele de la baza lui, astfel încât sentința care urma să poată fi justificată înaintea evreilor și ca să poată fi obținută cooperarea indispensabilă a neamurilor – mai ales a lui Pilat.

Deja faptul în sine că Cel absolut fără nici un păcat era supus judecății unor oameni păcătoși era în sine o adâncă umilință. Însă acest lucru era cu atât mai rău cu cât a fost judecat de asemenea oameni și în asemenea circumstanțe. Ana cel lacom și viclean ca un

⁸⁵⁶ Vezi totuși P. Valentin, „Les Comparutions de Jesus devant le Sanhedrin”, *RSR* 59 (2, 71), p. 230–236. Conform părerii autorului, în timpul nopții Isus a fost dus la Ana, apoi la Caiafa, înconjurați de unii membri ai Sanhedrinului și de câțiva cărturari. Până în dimineața următoare (Luca 22:66) El nu este dus înaintea întregului Sanhedrin. Face oare dreptate această concepție expresiei „tot Soborul” de aici din v. 59?

șarpe (vezi comentariul la Ioan 18:13), Caiafa cel grosolan, șiret și ipocrit (vezi cele referitoare la Ioan 11:49, 50), Pilat cel uneltitor, superstițios și egoist (vezi comentariul la Ioan 18:29); și Irod Antipa cel imoral, ambițios și superficial I-au fost judecătorii!

În realitate, tot procesul a fost o farsă. A fost o înscenare. Nu exista deloc intenția de a I se da lui Isus șansa unei audieri pentru ca să se poată stabili dacă, în conformitate cu dovezile, acuzațiile aduse împotriva Lui erau adevărate sau nefondate. În analele jurisprudenței nu a mai existat vreun simulacru de proces care să fie mai șocant ca acesta. Mai mult, pentru a se ajunge la această concluzie nici nu este nevoie să se studieze îndeaproape toate aspectele tehnice ale legii iudaice din acele zile. S-a accentuat de către mai mulți autori faptul că procesul lui Isus era ilegal din mai multe motive tehnice, cum ar fi următoarele: *a.* nu era îngăduit să aibă loc în timpul nopții vreun proces în urma căruia cineva era condamnat la moarte. Cu toate acestea, Isus a fost judecat și condamnat vineri, între 1 și 3 noaptea, și executat de Paște, ceea ce era interzis. Conform legii fariseice, nu puteau fi nici măcar inițiate audieri în cazuri care implicau pedeapsa capitală în ajunul unei sărbători majore, cum era Paștele. Nu era îngăduită nici un fel de condamnare în timpul nopții. Executarea sentinței în una din zilele unei sărbători majore era contrară reglementărilor existente.⁸⁵⁷ *b.* Arestarea lui Isus s-a făcut în urma unei mituiri, anume, a plătirii celor treizeci de arginți pe care i-a primit Iuda în schimbul trădării. *c.* Lui Isus I s-a cerut să Se acuze pe Sine. *d.* În cazul unor pedepse capitale, legea evreiască nu permitea ca sentința să fie pronunțată până în ziua în care acuzatul a fost condamnat.

Asemenea și alte ilegalități de acest gen au fost pomenite din nou și din nou și folosite ca argumente pentru a dovedi ilegalitatea întregii proceduri împotriva lui Isus din Nazaret. S-au făcut și încercări de a le respinge, una câte una. Cazuistica chițibușară a legii rabinice a găsit tot felul de modalități de a-și ocoli propriile reglementări. Tot ce avea de făcut Caiafa era să spună că procesul lui Isus, care a avut loc atunci și în acele condiții era în interesul poporului și a religiei.⁸⁵⁸

Pentru orice persoană cu mintea deschisă trebuie să fie evident din prima clipă faptul că toate aceste chițibușuri legale erau doar niște detalii. Ele nu ating miezul problemei. Ideea principală este următoarea: *s-a decis cu mult înainte că Isus trebuie trimis la moarte* (vezi comentariul la 11:49, 50). *Iar motivul din spatele acestei decizii era invidia.* Conducătorii evrei pur și simplu nu puteau „îndura” faptul că urmau să-și piardă influența asupra oamenilor și că Isus din Nazaret i-a denunțat și i-a expus în mod public. Ei erau plini de furie, din cauză că noul profet le-a deconspirat motivațiile ascunse și a numit curtea Templului de unde își trăgeau cea mai mare parte din profit *o peșteră de tâlhari*. E posibil ca în aparență acești preoți respectabili dintre cei mai de

⁸⁵⁷ Vezi Mișna, *Sanhedrin* IV.1.

⁸⁵⁸ Vezi G. Dalman, *Jesus-Jeshua*, New York, 1929, p. 98–100. S. Rosenblatt, care în articolul său „The Crucifixion of Jesus from the Standpoint of Pharisaic Law”, *JBL* 75 (dec. 1956), p. 315–321, neagă relatarea procesului lui Isus sub forma în care este prezentată în Evangheliile, însă cu toate acestea admite (p. 319) că „deși detaliile procesului care sunt date în Noul Testament erau categoric contrare legii fariseice, se găsește de obicei o cale de a îndepărta un dușman nedorit atunci când există voință pentru acest lucru”. Tocmai aceasta este ideea.

seamă să-și fi pus o mască impasibilă, însă dedesubtul ei erau plini de sete de răzbunare, agitați la culme. Ei însetați de sânge!

De aceea, acesta nu a fost un proces, ci un complot, și întregul complot era *al lor*. Ei l-au țesut și *ei* s-au asigurat că va fi dus la bun sfârșit. Ofițerii *lor* au luat parte la arestarea lui Isus. Ei înșiși erau prezenți la ea! Ei au căutat martori – martori *mincinoși*, firește – împotriva lui Isus, ca să-L poată condamna la moarte (Matei 26:59). Ei toți L-au condamnat ca pe unul care merita pedeapsa cu moartea (Marcu 14:67). Ei (prin acoliții lor) „au legat pe Isus, L-au dus și L-au dat în mâinile lui Pilat” (Marcu 15:1). Ei L-au predat lui Pilat (Ioan 18:28). Înaintea lui Pilat *ei* au agitat mulțimile în așa fel încât să ceară eliberarea lui Baraba, ca Isus să poată fi nimicit (Matei 27:20). Ei l-au intimidat pe Pilat, cel puțin până în punctul în care acesta a decis crucificarea lui Isus (Ioan 19:12, 16). Și chiar și când atârna deja pe cruce, *ei* și-au bătut joc de El, spunând: „Pe alții i-a mântuit și pe Sine însuși nu Se poate mântui” (Marcu 15:31).

De aceea, în realitate acesta nu a fost deloc un proces. El a fost o crimă. Istoria Bisericii a oferit și alte exemple triste de conducători care au fost aruncați afară de judecători plini de invidie și care au instigat ei înșiși martorii (martorii *mincinoși*, firește!), pentru ca anumiți oameni pe care *ei* îi urau să poată fi alungați. Ziua judecății va descoperi unele situații surprinzătoare! Însă dintre toate simulacrele de justiție nici unul nu poate fi comparat măcar cu cel care L-a pus față în față pe Marele Preot *ceresc*, Isus Cristos, cu marii preoți *pământești*, Ana și Caiafa. Ca Cel Sfânt și imaculat să fie înfățișat înaintea unor asemenea tâlhari înrăiți, *aceasta* a fost într-adevăr suferință, nu glumă!

Acum, pentru a se ajunge la un verdict care să „reziste”, era nevoie de martori. Probabil că s-au făcut anumite pregătiri în vederea obținerii lor. Cu toate acestea, când martorii au început să vorbească s-a descoperit în curând că, deși erau mulți, nici măcar doi dintre ei nu erau de acord unul cu altul (Marcu 14:56). Cu toate acestea, un asemenea acord ar fi fost neapărat necesar. Cineva nu putea fi condamnat la moarte doar pe baza mărturiei unui singur martor. Vezi Numeri 35:30; Deuteronom 17:6; 19:15; Matei 18:16; 1 Timotei 5:19; Evrei 10:28. **60b, 61. La urmă au venit doi, și au spus: „Acesta a zis: „Eu pot să stric Templul lui Dumnezeu și să-l zidesc iarăși în trei zile”.** Aici se face aluzie la afirmația voalată a lui Isus care este redată în Ioan 2:19: „Stricați Templul acesta și în trei zile îl voi ridica”. Evreii care au auzit-o prima dată au răstălmăcit-o, ca și cum ea s-ar fi referit la clădirea a cărei curte Isus tocmai a curățat-o. Însă acești doi martori mincinoși au și redat incorect afirmația, ca și cum Domnul ar fi spus că El însuși va dărâma Templul. Prin urmare, conform mărturiei lor, Isus era un defăimător al Templului. Peste câțva timp, o acuzație falsă asemănătoare a fost formulată împotriva lui Ștefan (Fapte 6:14) și împotriva lui Pavel (Fapte 21:28).

62, 63a. Și marele preot s-a sculat în picioare... Firește că Isus ar fi putut protesta și ar fi putut arăta că această acuzație era complet nefondată. El ar fi putut arăta că era vorba atât de o răstălmăcire, cât și de o distorsionare a spuselor Lui. Însă El știa foarte bine că scopul acestui proces nu era acela de a căuta dreptatea, ci mai degrabă acela de a face să triumfe răul. Așa că a tăcut. Acest lucru l-a iritat pe Caiafa. Acest președinte de complet de judecată a mers cu mult dincolo de simpla prezidare a unei ședințe. El a

folosit această întrunire a Sanhedrinului ca pe o unealtă cu ajutorul căreia să-și atingă țelul declarat (Ioan 11:49–50) de a-L distruge pe Isus. Așa că, vizibil agitat, el s-a ridicat de pe scaunul lui și I-a zis: „Nu răspunzi nimic? Ce mărturisesc aceștia împotriva Ta?” Ca și cum ar fi spus: „Aceasta este o acuzație serioasă. Cu siguranță că cere un răspuns!” Isus tăcea. El împlinea din nou niște profeții din Isaia 42:1–4; Matei 12:18–21; și, chiar mai specific, din Isaia 53:7 („El n-a deschis gura deloc”). Vezi de asemenea 1 Împărați 19:11, 12; Isaia 57:15; Zaharia 9:9; Matei 5:7–9; 21:5; Luca 23:24 Pentru un comportament similar al lui Isus în acea zi – era deja vineri – vezi Matei 27:12, 14; Luca 23:9b; Ioan 19:9b. Însă nu numai că împlinea profețiile, ci și suferea intens din cauza acestor atacuri împotriva Lui – „Adevărul” – din partea lui Satan, „tatăl minciunii” (Ioan 8:44).

Când se părea deja că procesul va fi un eșec, Caiafa îl salvează brusc, lăsând, cum ar veni, la o parte toate lucrurile secundare și punând întrebarea principală, care era de multă vreme în mintea acestor conducători. Matei descrie această turnură dramatică în următoarele cuvinte: 63b. **Și marele preot a luat cuvântul și I-a zis: „Te jur, pe Dumnezeu cel viu, să ne spui dacă ești Cristosul, Fiul lui Dumnezeu”.** Această întrebare era una decisivă, ea a produs un declic. Oare i-a venit în minte dintr-o dată sau s-a gândit la ea dinainte și a păstrat-o ca pe o rezervă, pentru a o pune în caz de nevoie? A avut ea poate chiar o origine divină? În treacăt fie spus, se poate observa că această idee nu poate fi exclusă în întregime (observați Ioan 11:51). Dacă avea o origine cerească, tot marele preot însuși, nu cerul, ar fi fost pe deplin răspunzător pentru motivul sinistru cu care a pus-o.

Pentru a accentua gravitatea extraordinară a întrebării sale și imposibilitatea refuzului de a răspunde la ea, marele preot L-a pus pe Isus „sub jurământ”, cel mai serios jurământ dintre toate, cel făcut „pe Dumnezeu Cel viu”. El cerea un răspuns clar și răspicat la întrebarea: „Pretinzi într-adevăr că ești Mesia Cel de multă vreme așteptat?” Acum, nu se poate spune că până în acest moment Isus nu S-ar fi descoperit ca atare. Oare în timpul discuției avute cu samariteanca nu S-a declarat El a fi într-adevăr Mesia? Vezi Ioan 4:25, 26 Nu le-a luat El apărarea celor care L-au numit „Fiul lui David” (Matei 21:15, 16)? Oare nu S-a referit El în mod implicit la Sine ca la „piatra lepădată de zidari care a ajuns în capul unghiului” (21:42)? Nu S-a înfățișat El ca „Fiul omului”, care urma să îi judece într-o zi pe toți oamenii (25:31–46)?

Toate aceste lucruri sunt adevărate. Însă se poate susține că o declarație făcută în Samaria nu a ajuns neapărat la urechile iudeilor; că Matei 21:15, 16 nu a fost o pretenție directă, ci numai o reflecție asupra unei exclamații făcute de alții; că Matei 21:37–39; 21:42 sunt texte parabolice, de aceea nu directe; și că termenul „Fiul omului” nu era interpretat în același fel de toată lumea. Se mai poate adăuga chiar și că existau motive bine definite pentru care în timpul primei părți a lucrării Sale, Isus nu a declarat deschis înaintea evreilor: „Eu sunt Mesia”. Vezi comentariul la 8:4; 9:30; 17:9. Cu siguranță că ei ar fi înțeles greșit afirmația Sa. Vezi Ioan 6:15. Însă acum când evenimentele care aveau loc arătau clar că mesianitatea Sa era cea a Robului care suferă, așa cum le-a spus El în repetate rânduri ucenicilor Săi (12:40; 16:21; 17:22, 23; 20:18, 19; Ioan 3:14), a sosit și momentul ca El să facă o afirmație foarte clară înaintea celor mai înalte foruri ale

poporului evreu. Prin urmare, când Caiafa a pus ceea ce el a considerat probabil o întrebare menită să-i încolțească dușmanul, el l-a dat de fapt Fiului omului, prin providența lui Dumnezeu, ocazia pe care o aștepta.

De aceea, nu suntem surprinși de faptul că, fără nici o urmă de ezitare și ca răspuns la întrebarea marelui preot: „Ești Tu Cristosul, Fiul lui Dumnezeu?”, Isus a reacționat în felul următor: **64. „Da”, i-a răspuns Isus, „sunt”**. Cu alte cuvinte, „Da, într-adevăr!” Că acesta este de fapt sensul răspunsului lui Isus reiese din 26:25, care nu permite o altă interpretare.⁸⁵⁹ Isus le amintește imediat marelui preot și tuturor celor de față că deși în acest moment este prizonierul lor, perioada umilirii Sale se va încheia curând. Tocmai prin intermediul suferinței Sale El, „Fiul lui Dumnezeu” care este și „Fiul omului” – pentru care vezi comentariul la 8:20 de la p. 365-369 – va ajunge la glorie: **Ba mai mult, vă spun că de acum încolo veți vedea pe Fiul omului șezând la dreapta puterii lui Dumnezeu, și venind pe norii cerului.**

Acesta era modul în care L-a văzut Daniel pe Răscumpărătorul care urma să vină (Daniel 7:13, 14). Astfel L-a cântat David (Psalmul 110:1) și așa S-a descris și Isus însuși pe Sine (vezi comentariul la Matei 16:27; 22:41-46; 24:30), chiar dacă la început numai în auzul ucenicilor Săi. Isus privește de sus asupra scenei istoriei. El vede minunile de la Golgota, învierea, înălțarea, încoronarea la dreapta Tatălui Său („în dreapta Puterii”, adică, „a Celui Preaînalt”), Rusaliele, întoarcerea glorioasă pe norii cerului, ziua judecării, toate la un loc, manifestându-I puterea și gloria. În ziua judecării de apoi El, Isus, va fi Judecătorul, iar acești oameni – Caiafa și partenerii lui – vor fi obligați să răspundă pentru crimele comise acum. Profetia lui Cristos este și un avertisment!

65. Atunci marele preot și-a rupt hainele, și a zis: „A hulit!” Aici ipocrizia marelui preot a devenit foarte clară. El a acționat ca și cum ar fi fost copleșit de durere, deși ar fi putut striga de bucurie. Omul a dat un adevărat spectacol. El și-a sfâșiat roba de mare preot⁸⁶⁰ și a spus: „A hulit”, folosind termenul a huli cu cel mai grav sens al lui: adică, și-a însușit în mod nedrept prerogativele care îi aparțin numai lui Dumnezeu. Vezi comentariul la 9:3. Nu faptul că a pretins că este Mesia ar fi constituit în și prin sine blasfemia Lui. Ci faptul că s-a înfățișat ca fiind împlinirea profetiei lui Daniel, adică, ca pe Cel care, venind pe norii cerului, urma să primească *a.* autoritatea de a judeca toate națiunile și *b.* domnia veșnică (vezi Daniel 7:13, 14); o asemenea pretenție – și aceasta era într-adevăr pretenția pe care a avut-o Isus – poate fi avută numai de Dumnezeu! Prin urmare, fie că Isus a fost într-adevăr divinul „Fiu al lui Dumnezeu” în cel mai deplin sens al termenului acestuia, fie, altminteri, *b.* Se făcea vinovat de blasfemie, care se pedepsea cu moartea (Levitic 24:16). Caiafa a ales a doua alternativă, așa cum ne și puteam aștepta din partea lui. În același timp îi venea foarte greu să-și

⁸⁵⁹ Conform Sinopticelor (Matei 27:11; Marcu 15:2; Luca 23:3), singurele cuvinte consemnate ca fiind adresate de Isus lui Pilat erau: „Tu ai spus-o”. Cu toate acestea, Pavel afirmă că, înaintea lui Pilat, Isus a avut o „frumoasă [sau nobilă] mărturie” (1Timotei 6:13). Dacă apostolul nu se referă cumva la o anumită sursă păstrată și consemnată după moartea lui Pavel de apostolul Ioan (Ioan 18:37; 19:11), ceea ce este posibil, atunci și el atribuie un sens pozitiv expresiei „Tu ai spus-o”.

⁸⁶⁰ În ciuda lui Levitic 10:6; 21:10? Însă comentatorii nu au căzut de acord în privința întrebării dacă această prohibiție a fost sau nu una absolută.

ascundă complet bucuria. Plin de entuziasm, ca un navigator care după multe săptămâni lipsite de speranță vede brusc uscatul, el exclamă: **Ce nevoie mai avem de martori? Iată că ați auzit hula Lui**, ca și cum ar fi spus: „L-am prins acum. De ce să mai continuăm să căutăm martori când noi toți suntem niște martori?” El mai adaugă: **66. Ce credeți?** Atât de triumfător este el și atât de sigur pe sine, încât acum este dispus să le dea și altora ocazia să-și exprime opinia. Într-o altă situație el le-ar fi spus: „Voi nu știți nimic” (Ioan 11:49). Însă aceasta este diferită. Ceilalți, bucuroși că în sfârșit a fost găsită o soluție la problema lor – și poate dornici să aibă parte măcar de câteva ore de somn dulce; căci era aproape ora trei dimineața (vezi comentariul la v. 34) și-au exprimat grabnic aprobarea. **Ei au răspuns: „Este vinovat să fie pedepsit cu moartea”**. Verdictul a fost unanim (Marcu 14:64). Noi presupunem că un membru a fost absent (Luca 23:50, 51). Poate că și alții.

Acest *verdict* unanim nu era încă o *sentință* oficială. Declararea unei persoane vinovată și condamnarea ei sunt două lucruri diferite. Pentru a crea cel puțin o aparență a legalității, o scurtă perioadă de timp trebuia să treacă între cele două acțiuni. Așa cum s-a arătat mai devreme, în conformitate cu reglementările în vigoare, această perioadă ar fi trebuit să fie o zi. Însă membrii Sanhedrinului considerau că o amânare atât de lungă ar fi fost periculoasă. Ea le-ar fi putut da prietenilor lui Isus suficient timp să organizeze o revoltă în sprijinul Lui. *Acum* era momentul să se acționeze. Dimineața devreme Sanhedrinul trebuia convocat încă o dată. Vezi comentariul la 27:1. Aceasta cu scopul ca el să dea sentința. Și nici măcar ea nu va fi finală. Ea mai trebuie vizată și de către Pilat, guvernatorul.

67a. Atunci L-au scuipat în față, L-au bătut cu pumnii. Versetul 67a accentuează *cruzimea* cu care a fost tratat Isus după darea verdictului. Ceea ce urmează în 67b, 68 accentuează *batjocura*. Firește că și această batjocură era crudă! Cruzimea a fost săvârșită de cei care L-au capturat pe Isus și Îl păzeau acum (Luca 22:63). Cei din poliția Templului și gărzile din palat nu plecaseră încă.

Obrazul pe care acești subalterni – cu permisiunea deplină și cooperarea superiorilor lor din cale afară de egoiști, sadici și invidioși – îl acopereau cu scuipatul lor era cel care le zâmbise marilor mulțimi de oameni, pe care Isus îi învățase să-și iubească până și vrăjmașii. Era obrazul care obișnuia să afișeze un zâmbet larg la apropierea vreunui copil, care se apleca cu bunătate spre vameșii care se pocăiau. El ardea de o indignare sfântă atunci când casa Tatălui era desacralizată sau când erau violate drepturile văduvelor și le erau ignorate nevoile. În zilele care au trecut, el era luminat de bucurie când se putea spune ceva bun despre un prieten. Mai presus de orice era obrazul care oglindea inima Tatălui ceresc în toată sfințenia sa, în dezgustul ei față de păcat și – în cele din urmă, dar nu în ultimul rând – în dragostea și bunătatea ei. Acest obraz îl scuipau acești oameni! Cu siguranță că, dacă nu se pocăiau prin minunea harului lui Dumnezeu, ei aveau să le spună munților și stâncilor în acea zi a împlinirii finale a profeției (26:64) Celui care era acum prizonier: „Cădeți peste noi și ascundeți-ne *de fața* Celui care stă pe tron și de mânia Mielului”.

Nenorociții – fiindcă asta erau – au lovit chiar această victimă de bunăvoie și neajutorată cu pumnii. Iar acum, lucrul cel mai crud probabil dintre toate: **67b, 68. Și L-au palmuit, zicând: „Cristoase, prorocește-ne - cine Te-a lovit? Ei i-au acoperit fața** (Marcu 14:65); **L-au legat la ochi** (Luca 22:64). Apoi **Îl loveau din nou și din nou, și fiecare care Îl lovea, spunea: „Tu ești Cristosul, nu-i așa? Ei bine, atunci trebuie să știi cine sunt eu. Spune-mi, nu vrei să o faci?”** Ei jucau un joc pe socoteala Lui. Jocul era o variantă perversă a *Păcălirii orbului*. Cu toate acestea, El era Cel care câștiga. Tocmai această cruzime și batjocură a reprezentat o atestare a calității Sale de Mesia, Fiul iubit al Tatălui în care profețiile – rostite de alții – Psalmul 22:6, 7; Isaia 50:6 – și de El însuși – Marcu 10:34; Luca 18:32 – își căpătau împlinirea.

Isaia a avut dreptate: „El era disprețuit și părăsit de oameni” (53:3). El avea dreptate și când a continuat: „Dar El era străpuns pentru păcatele noastre, zdrobit pentru fărâdelegile noastre”. Aleluia, ce Mântuitor!

69 Petru însă ședea afară în curte. O slujnică a venit la el, și i-a zis: „Și tu erai cu Isus Galileanul!” 70 Dar el s-a lepădat înaintea tuturor, și a zis: „Nu știu ce vrei să zici.” 71 Când a ieșit în pridvor, l-a văzut o altă slujnică, și a zis celor de acolo: „Și acesta era cu Isus din Nazaret.” 72 El s-a lepădat iarăși, cu jurământ, și a zis: „Nu cunosc pe omul acesta!” 73 Peste puțin, cei ce stăteau acolo, s-au apropiat, și au zis lui Petru: „Nu mai începe îndoială că și tu ești unul din oamenii aceia, căci și vorba te dă de gol.” 74 Atunci el a început să se blesteme și să se jure, zicând: „Nu cunosc pe omul acesta!” În clipa aceea a cântat cocoșul. 75 Și Petru și-a adus aminte de vorba pe care i-o spusese Isus: „Înainte ca să cânte cocoșul, te vei lepăda de Mine de trei ori.” Și a ieșit afară și a plâns cu amar.

26:69–75 *Tripla lepădare a lui Petru*

Cf. Marcu 14:66-72; Luca 22:56-62; Ioan 18:15-18, 25-27

Tema „experiențele, cuvintele și faptele lui Petru din timpul nopții în care Cristos a fost trădat și la scurt timp după” ar furniza material pentru câteva predici. Ideile principale ar putea fi următoarele: lăudăroșia lui Petru, prezicerea lui Cristos în legătură cu el, Petru se laudă din nou și mai tare, eșecul lui din Ghetsimani, cele trei lepădări ale sale, lacrimile sale amare și reprimirea lui.

Paragraful de față conține povestea celor trei lepădări ale lui Petru, ultima dintre ele fiind urmată de lacrimi amare. Pentru o aranjare oarecum diferită a acestor lepădări în Evanghelia după Ioan, vezi C.N.T. la această Evanghelie, vol. II, p. 388–390.

Fundalul primei lepădări a fost deja descris; vezi mai sus, comentariul la 26:58, unde sunt listate și pasajele paralele. Istorisirea este continuată aici în **69. Petru însă ședea afară în curte. O slujnică a venit la el, și i-a zis: „Și tu erai cu Isus Galileanul!”** S-ar părea că deja de la intrarea lui Petru în palat, portăreasa, privindu-l din chioșcul ei din vestibul, a devenit suspicioasă. Însuși faptul că ea i-a dat voie să intre la rugămintea lui Ioan părea să indice că și Petru era un ucenic al lui Isus. Stânjenea de pe șața lui putea să-i confirme suspiciunile. Așa că, fiind pe cale de a ieși din tură, s-a îndreptat spre Petru, care intrase deja în curte. Ea și-a fixat privirile asupra lui (Luca 22:56). Apoi,

apropiindu-se și mai mult, i-a spus: „Și tu ai fost cu Isus din Galilea”. Faptul că cuvintele ei sunt redată oarecum diferit în Evangheliile după Ioan nu reprezintă o dificultate. Nu trebuie să se presupună că Evangheliile redau cu exactitate cuvintele ei. Acuzația ei putea include următoarele propoziții: „Doar nu ești și tu unul dintre ucenicii acestui om, nu-i așa? – Sunt sigură că și tu erai cu Isus din Galilea”. **70. Dar el s-a lepădat înaintea tuturor și a zis: „Nu știu ce vrei să zici”.** Și în acest caz, afirmația „Nu sunt” din Ioan 18:17 se combină foarte ușor cu ceea ce se află în Matei 26:70. Evident că Petru a fost șocat. Caracterul surprinzător și îndrăzneț al spuselor incriminatoare ale servitoarei l-a prins cu garda jos. În ciuda tuturor promisiunilor sale repetate și gălăgioase făcute lui Isus că va fi neabătut în loialitatea sa, făcute doar cu câteva ore mai înainte (26:33, 35), acum el era înspăimântat de-a binelea. Cineva ar putea să spună că a intrat în panică. Evident că nu a ținut cont de avertismentul lui Isus (26:41).

A doua lepădare urmează la foarte scurt timp după prima. **71. Când a ieșit în pridvor, l-a văzut o altă slujnică, și a zis celor de acolo: „Și acesta era cu Isus din Nazaret”.** Vezi și Marcu 14:69, 70a și Luca 22:58. S-ar părea că în frustrarea sa nu a reușit să facă față primei provocări, iar Petru a încercat să iasă din palat. El stătuse înainte în curtea neacoperită, printre servitorii de la palat și gărziile de la Templu și se încălzea la foc (Marcu 14:56), însă acum lucrurile au devenit „prea fierbinți” pentru el. Probabil că se temea că vreunul dintre slujitori ar fi putut să-l prindă și să-l facă prizonier. Poate că i-a venit în minte următorul gând: „Oare ce mi se va întâmpla dacă ei află că eu sunt cel care i-a tăiat urechea lui Malchus?” Așa că a fost nevoit să încerce să scape cât mai repede din palat.

Cu toate acestea, portăreasa nu era dispusă să-l lase să plece. El nu a ajuns decât în vestibulul porții care ducea în stradă. În jurul lui se aflau câțiva oameni. S-ar părea că portăreasa, care urma să iasă din tură, i-a spus deja fetei care o înlocuia vestea despre Petru. Așa că ambele fete (cf. Matei 26:71 și Marcu 14:69) le-au spus acum celor care stăteau prin preajmă: „Acest individ a fost cu Isus din Nazaret”. Referirea constantă la Galilea și la Nazaret putea fi o simplă batjocură, însă acest lucru nu este sigur. Vezi comentariul la 2:23 și la Ioan 1:46. Cel puțin unul dintre cei de față a înghițit povestea fetelor (Luca 22:58). **72. El s-a lepădat iarăși, cu jurământ, și a zis: „Nu cunosc pe omul acesta!”** Observați „omul acesta”, ca și cum Isus ar fi fost un străin pentru el. De data aceasta Simon era plin de mânie și frustrare. El a făcut ceva ce nu făcuse cu ocazia primei tăgăduiri. *Cu un jurământ* a început să nege orice legătură dintre Isus și el. A susținut cu putere: „Nu-L cunosc pe omul acesta”. Jurământul lui Cristos (26:63, 64) și cel al lui Petru (26:72, 74), ce contrast! Primul confirmă adevărul; al doilea sancționează minciuna!

După ce i-a fost refuzată posibilitatea de a ieși, Petru s-a întors în curte. Mai trece o oră (Luca 22:59). De aceea, s-ar părea că primele două tăgăduiri au avut loc în timp ce Isus era audiat de Ana. Acum situația se schimbă oarecum: Isus a fost adus înaintea lui Caiafa și a întregului Sanhedrin. Judecarea lui Cristos de către acest complet este aproape gata de final.

73. Peste puțin, cei ce stăteau acolo, s-au apropiat, și au zis lui Petru: „Nu mai încape îndoială că și tu ești unul din oamenii aceia, căci și vorba te dă de gol.” În acest

interval de o oră veștile despre Petru s-au răspândit. Acum slujitorii din palat și ofițerii, cei care stătuseră în jurul focului împreună cu Petru, au început să spună că el este unul dintre ucenicii lui Cristos și că până și accentul lui trădează faptul că este galilean.⁸⁶¹ O comparare a relatărilor Evangheliei arată că unii oameni îi vorbesc lui Petru; alții vorbesc *despre* el. Acuzațiile vin din toate părțile. Acest lucru ar fi fost suficient pentru a agita pe oricine, mai ales pe Simon cel temperamental! Ca și cum toate acestea nu ar fi fost destule, o rudă de-a lui Malchus se trezește să-l întrebe: „Oare nu pe tine te-am văzut în grădină cu Isus?” Pentru această poveste, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 399, 400. **74a. Atunci el a început să se blesteme și să se jure, zicând: „Nu-L cunosc pe omul acesta!”** El a spus probabil ceva de genul: „Să-mi facă Dumnezeu asta sau cealaltă dacă e adevărat că am fost vreodată ucenicul lui Isus”. El a stat acolo invocând asupra capului lui blestem după blestem. Și cu cât striga mai tare acest galilean, cu atât le spunea mai clar, fără să realizeze acest lucru, celor din jurul lui: „Sunt un mincinos”.

În îndurarea Sa infinită și delicată, Domnul, care controlează prin providența Sa toate lucrurile, i-a venit în ajutor: **74b, 75. În clipa aceea a cântat cocoșul. Și Petru și-a adus aminte de vorba pe care i-o spusese Isus: „Înainte ca să cânte cocoșul, te vei lepăda de Mine de trei ori”.** Din Luca 33:61 noi aflăm că tocmai în clipa în care a cântat cocoșul, cel puțin foarte aproape de acea clipă, cineva S-a uitat fix în ochii lui Petru. Era Isus, cu obrazul acoperit încă de scuipături și de vânătăi de la loviturile primite. Se pare că Stăpânul, după încheierea procesului Său, a fost condus prin curte spre celula Sa, de unde urma să mai fie adus o dată peste câteva ore înaintea Sanhedrinului.

Când Petru a auzit cântatul cocoșului și L-a văzut pe Isus privindu-l țintă, cu ochii plini de durere, dar și de iertare, se trezește în el amintirea prezicerii (v. 34) prin care Cristos l-a avertizat. **Și a ieșit afară și a plâns cu amar.** Nu ni se spune cum de i s-a permis lui Petru să iasă din palat. E posibil ca el să fi putut pleca din cauză că atenția slujitorilor și poate a tuturor era fixată acum asupra lui *Isus*? Indiferent cum s-ar fi întâmplat lucrurile, Petru a ieșit și a plâns așa cum numai Petru putea să plângă: cu amar, intens, într-un mod semnificativ, inima lui fiind plină de o durere adevărată din cauza a ceea ce a făcut.

Cât de înșelătoare este inima omului! Ea este nespus de coruptă. „Cine poate s-o cunoască?” (Ieremia 17:9). Vezi și 2 Regi 8:13; cf. v. 15. Să ne gândim numai: „Tu ești Cristosul, Fiul Dumnezeului celui Viu”. – „Nu-l cunosc pe omul acesta”.

Cât de tare trebuie să fi suferit Cristos! Fără îndoială că mult mai mult din cauza acestor lepădări ale unui discipol favorizat și ale unui prieten, decât din cauza loviturilor și batjocurii dușmanilor Săi declarați. Vezi Psalmul 55:12–14.

Cât de bine sunt revelate aici harul și dragostea iertătoare a Mântuitorului! Vezi Isaia 1:18; 53:6; 55:6, 7.

⁸⁶¹ A. T. Robertson, *Word Pictures*, vol. I, p. 220, menționează că dificultatea pronunțării sunetelor guturale este o caracteristică a dialectului galilean. G. Dalman, *op. cit.*, p. 24, afirmă doar că limbajul lui Petru „putea fi diferit în unele privințe”.

Rezumatul capitolului 26

Capitolul 25 s-a încheiat cu un contrast puternic între cei răi, care se îndreaptă spre pedeapsa veșnică, și cei drepti, destinați unei vieți veșnice. Acest contrast este descoperit din nou într-un mod izbitor la începutul capitolului 26: conducătorii care pun la cale moartea lui Cristos (v. 1-5) sunt comparați cu Maria din Betania, care și-a turnat parfumul prețios – dovada dragostei și devotamentului ei – peste capul lui Isus (v. 6:13).

Așa cum indică Schița de la p. 804, capitolul 26 poate fi împărțit în zece pasaje, după cum urmează (pentru referințe vezi schița indicată):

1. „Nu în timpul praznicului” au spus complotiștii. „La praznic” (Paștele), a spus Cel Atotputernic, citat de Isus. Și așa s-a și întâmplat.
2. În legătură cu fapta generoasă, atentă și făcută la momentul potrivit a Mariei ne șochează criticile de nescuzat ale ucenicilor. „De ce această risipă?” Ceea ce este cu adevărat remarcabil e modul categoric în care Isus îi vine în ajutor prin cuvintele: „Oriunde va fi predicată această Evanghelie în întreaga lume, și fapta ei va fi pomenită în amintirea ei”.
3. Maria primește laudele veșnice ale Stăpânului ei. Iuda primește treizeci de arginți – și chiar și pe aceștia doar pentru câteva zile. Partea Mariei a fost o „binecuvântată promisiune”, iar cea a trădătorului niște „regrete chinuitoare”.
4. Acesta a fost Paștele care a încheiat toată seria de sărbători de Paște pline de semnificație. În timpul acestui praznic pascal Isus a arătat spre trădător. Cu toate acestea, a făcut-o într-o manieră atât de remarcabilă încât tuturor ucenicilor li s-a dat ocazia să se examineze. Suveranitatea divină și responsabilitatea umană sunt minunat împletite în fraza rostită de Cristos: „Fiul omului Se va duce așa cum este scris despre El, însă vai de omul prin care El este trădat”.
5. Spre sfârșitul mesei festive, Isus a instituit ceea ce a ajuns să fie cunoscut ca „Cina Domnului”. Pentru sensul expresiei, vezi p. 817-821.
6. Isus a prezis că toți ucenicii Săi Îl vor trăda. Toți au protestat, mărturisindu-și loialitatea de neclintit. Însă în Ghetsimani prezicerea lui Cristos a fost verificată: ei toți L-au părăsit și au fugit. La Cină cel care promitea cel mai zgomotos credincioșie nestrămutată a fost Petru. El a fost cel căruia Isus i-a spus: „Chiar în noaptea aceasta, înainte să cânte cocoșul, tu te vei lepăda de Mine de trei ori”. Paragraful 10 arată că tocmai acest lucru s-a și întâmplat.
7. În Ghetsimani Isus a. a agonizat, b. a agonizat și S-a rugat, c. S-a rugat și a vegheat. Cât despre rugăciunile Sale, printr-o schimbare care are loc în propoziția *principală* – de la „Ia de la Mine paharul acesta” la „Facă-se voia Tă” – Isus, Cel fără păcat, Își descoperă ascultarea într-o manieră din ce în ce mai glorioasă. Cf. Evrei 5:8.
8. Foarte semnificativ este faptul că Isus permite să fie prins, legat și dus sub escortă. „Victima” este „Victor” (Ioan 10:11, 15; 16:33b). Viața Lui este o „jertfă” pe care o oferă de bunăvoie (Isaia 53:10).

9. Înaintea Sanhedrinului, Isus, ca răspuns la întrebarea marelui preot, declară categoric și sub jurământ că este Mesia, care, după moartea Sa, Se va ridica triumfător din mormânt (implicație). Întronat în cer, El va domni peste toți dușmanii Săi și se va întoarce în mod glorios într-o bună zi pe norii cerului, împlinind profeția lui Daniel. Atunci marele preot și-a sfâșiat roba, spunând: „A hulit. La ce ne mai trebuie martori?” ... Ceilalți au răspuns: „Merită să fie omorât”. A urmat batjocura și un șir de cruzimi.
10. La p. 841 s-a sugerat un scurt rezumat al Lepădării de trei ori a lui Petru.

Schița capitolului 27

Tema: *Lucrarea pe care Tu l-ai dat-o să o facă*

- 27:1, 2 Decizia Sanhedrinului de a-L trimite la moarte pe Isus.
Isus este adus înaintea lui Pilat
- 27:3-10 Sinuciderea lui Iuda
- 27:11-14 Isus este interogat de Pilat
- 27:15-26 Isus condamnat la moarte
- 27:27-31 Batjocurile
- 27:32-44 Golgota: Răstignirea lui Isus
- 27:57-61 Însmormântarea lui Isus
- 27:62-66 Paza de la mormânt

CAPITOLUL XXVII

M A T E I

27:1, 2

27 1 Când s-a făcut ziua, toți preoții cei mai de seamă și bătrânii norodului au ținut sfat împotriva lui Isus ca să-l omoare. 2 După ce L-au legat, L-au dus și L-au dat în mâna dregătorului Pilat din Pont.

27:1, 2 *Decizia Sanhedrinului de a-L trimite la moarte pe Isus*

Isus adus înaintea lui Pilat

Cf. Marcu 15:1; Luca 22:66; 23:1; Ioan 18:28

1. Când s-a făcut ziua, toți preoții cei mai de seamă și bătrânii norodului au ținut sfat împotriva lui Isus ca să-l omoare. De pe la vreo trei dimineața și până când s-a crăpat de ziua Isus a fost ținut probabil înmormântat undeva în palatul lui Caiafa. Apoi, „când s-a făcut ziua” – din motivele deja arătate (vezi comentariul la 26:59, 60, 66) –, Sanhedrinul s-a întrunit încă o dată. Au fost suficiente doar câteva minute, din moment ce verdictul „Vinovat de blasfemie și de aceea vrednic să fie omorât” a fost deja dat. În plus, Isus trebuia dus în grabă la Pilat înainte ca oamenii să-și dea seama ce se întâmplă. Așa că, Isus este condamnat foarte repede la moarte. **2. După ce L-au legat, L-au dus și L-au dat în mâna dregătorului Pilat din Pont.** *Legarea* a avut și ea loc mai devreme (Ioan 18:12, 24). Isus a trebuit să fie condus înaintea lui Pilat pentru că Sanhedrinul nu avea dreptul, fără acceptul Romei, să-și ducă la împlinire decizia (Ioan 18:31).

Ioan 18:28 afirmă că Isus a fost dus *la reședința guvernatorului sau în praetorium*. Limbajul folosit în Luca 23:7 face să fie imposibil de crezut că se are în vedere palatul lui Irod. Se face referire în mod cert la fortăreața Antonia, din colțul nord-vestic al zonei Templului. Pilat avea camerele sale în această fortăreață, în apropiere de garnizoană (Marcu 15:16), deși principala sa reședință era în Cezarea.

Pilat din Pont a fost al cincilea guvernator al jumătății sudice a Palestinei. El era „guvernator” în sensul de *procurator*, care conducea o provincie imperială, și ca atare dădea socoteală în mod direct împăratului. Deși avea prerogative în domeniul civil, penal și militar, el se afla sub autoritatea legatului Siriei.

Pe baza surselor care ni s-au păstrat,⁸⁶² noi putem trage concluzia că el nu era o persoană cu prea mult tact. Odată, el i-a făcut pe soldații aflați sub comanda sa să

⁸⁶² Aceste surse sunt, înainte de toate, *Evangelhiile*; apoi Filon, *De Legationem ad Caium* XXXVIII;

aducă în „cetatea sfântă” a Ierusalimului însemnele lor cu imaginea împăratului. Pentru evrei acest lucru era un sacrilegiu. Nici unul dintre procuratorii care l-a precedat nu a făcut așa ceva. Atunci când i-a amenințat cu moartea pe cei care au venit la el să ceară îndepărtarea acestor stindarde idolatre, ei au numit acest lucru grosolănie, iar el a cedat în final. Cu un alt prilej, Pilat a folosit banii Templului pentru a construi un apeduct. Când mulțimea s-a plâns și a făcut o răzmeriță, le-a poruncit soldaților săi să o bată cu bătele până se va supune. Incidentul care a dus în cele din urmă la înlăturarea sa din funcție a fost interferarea lui cu un grup de fanatici care erau pe punctul de a se urca pe Muntele Garizim pentru a găsi vasele sfinte despre care credeau ei că Moise le-ar fi ascuns acolo. Cavaleria lui Pilat i-a atacat, ucigând o mulțime dintre ei. La plângerea samaritenilor, Pilat a fost îndepărtat. El a pornit spre Roma pentru a răspunde la acuzațiile care i-au fost aduse. Înainte de a ajunge acolo, împăratul (Tiberiu) a murit. O poveste neconfirmată, relatată de Eusebiu, susține că Pilat „a fost obligat să devină propriul său călău”.

Aflăm din Evanghelii că el era *mândru* (vezi C.N.T. la Ioan 19:10); și *crud* (Luca 13:1). El era probabil la fel de *superstițios* ca soția lui (Matei 27:19). Mai presus de orice, așa cum indică toate relatările de mai devreme despre judecarea lui Isus, el *își urmărea asiduu interesele*, dorind să se înțeleagă bine cu împăratul. El i-a urât cu înverșunare pe evrei care, așa cum credea el, îi provocau mereu necazuri. Nu poate fi dovedit faptul că ar fi fost lipsit *complet* de simpatie omenească și de un anumit simț al dreptății. De fapt, există pasaje care par să indice exact contrariul. În orice caz, deși vina lui a fost mare, ea nu era la fel de mare ca a lui Ana și Caiafa, cf. Ioan 19:11.

3 Atunci Iuda, vânzătorul, când a văzut că Isus a fost osândit la moarte, s-a căit, a dus înapoi cei treizeci de arginți, i-a dat preoților celor mai de seamă și bătrânilor, 4 și a zis: „Am păcătuît, căci am vândut sânge nevinovat.” „Ce ne pasă nouă”, i-au răspuns ei. „Treaba ta.” 5 Iuda a aruncat arginții în Templu⁸⁶³ și s-a dus de s-a spânzurat. 6 Preoții cei mai de seamă au strâns arginții, și au zis: „Nu este îngăduit să-l punem în vistieria Templului, fiindcă sunt preț de sânge.” 7 Și după ce s-au sfătuit, au cumpărat cu banii aceia „Țarina olarului”, ca loc pentru îngroparea străinilor. 8 Iată de ce țarina aceea a fost numită până în ziua de azi: „Țarina sângelui.” 9 Atunci s-a împlinit se fusese vestit prin prorocul Ieremia, care zice: „Au luat cei treizeci de arginți, prețul celui prețuit, pe care l-au prețuit unii din fiii lui Israel; 10 și i-au dat pe Țarina olarului, după cum îmi poruncise Domnul.”

27:3-10 Sinuciderea lui Iuda

Cf. Fapte 1:18, 19

3, 4a. Atunci Iuda, vânzătorul, când a văzut că Isus a fost osândit la moarte, s-a căit, a dus înapoi cei treizeci de arginți, i-a dat preoților celor mai de seamă și bătrânilor, și a zis: „Am păcătuît, căci am vândut sânge nevinovat”. Nu ni se spune cu

Josephus Flavius, *Antichități* XVIII.55-64; 85-89; Josephus Flavius, *Războaiele iudaice* II.169-177; Tacit, *Analele* XV.xliv; și Eusebiu, *Istoria ecleziastică* I.ix, x; II.ii, vii. Vezi și G. A. Müller, *Pontius Pilatus der fünfte Prokurator von Judäa*, Stuttgart, 1888; și P. L. Maier, *Pontius Pilate*, New York, 1968.

⁸⁶³ Sau: sanctuar.

exactitate când a fost cuprins Iuda de remuşcări, însă textul lasă impresia că imediat după ce a aflat că Isus a fost condamnat la moarte. Probabil că el s-a grăbit la preoţii cei mai de seamă şi la bătrâni chiar în momentul în care s-a format procesiunea pentru ducerea lui Isus în pretoriu.

Iuda a fost cuprins de remuşcări. Într-un fel „îi părea rău după” ce a comis fapta. Vezi comentariul la 3:2 şi la 21:28-30, mai ales nota de subsol 736 de la p. 702, 703. El era împovărat de mustrări de conştiinţă. Nu că ar fi fost gata acum să-şi mărturisească fapta Mântuitorului şi să-şi ceară iertare, dacă i s-ar fi dat prilejul. El nu a avut parte de o schimbare *fundamentală* a inimii şi a minţii sale. Însă sentimentul de vinovăţie şi frica de consecinţe l-au făcut incapabil să înfrunte viitorul. Aşa că s-a grăbit la preoţii cei mai de seamă şi la bătrâni – nu neapărat la Sanhedrinul întrunit, fiindcă nu se spune nimic aici despre o asemenea întrunire a lui – ca să le dea înapoi cei treizeci de arginţi, în timp ce spunea plângând: „Am păcătuît, fiindcă am vândut sânge nevinovat”.

Nu ar trebui să ne facem o părere prea bună despre această mustrare de conştiinţă a lui Iuda. Origen (*Împotriva lui Celsus* II.xi) era de părere că durerea foarte mare a trădătorului se datora învăţăturii lui Isus. Nouă ni se pare că semăna mai mult cu sentimentul lui Cain, aşa cum este exprimat el în Geneza 4:14. Însă indiferent cum ar sta lucrurile, preoţii cei mai de seamă şi bătrânii nu erau gata să coopereze cu trădătorul. Acest lucru ne aduce aminte de Benedict Arnold, un alt trădător. Răsplata pe care a primit-o de la englezi a fost de scurtă durată. El a fost urât de cei pe care i-a trădat şi nu a fost iubit nici de englezii pe care i-a ajutat. A murit în sărăcie. Acesta a fost şi cazul lui Iuda. Cum au reacţionat „prietenii” lui de acum o clipă la „mărturisirea” lui? Noi citim: **4b. „Ce ne pasă nouă”, i-au răspuns ei. „Treaba ta”**.⁸⁶⁴ Ei au rostit probabil aceste cuvinte cu o nepăsare sublimă, în batjocură şi cu dispreţ. Iuda a slujit scopurilor lor. Ei nu mai voiau să aibă de a face cu el; nu voiau în acest moment să mai aibă de-a face nici cu banii pentru trădare. Disperat, Iuda se duce la Templu. **5. Iuda a aruncat arginţii în Templu.** Aruncarea acestor bucăţi de argint era gestul unui om disperat. Nu se ştie unde au căzut ele în Templu. Unii interpreţi sunt de părere că argintul s-a rostogolit în *sanctuar*, pe duşumeaua Locului Sfânt şi a Sfintei Sfinţelor. Conform acestei teorii, trădătorul şi-a aruncat traista cu arginţi chiar la intrarea în Locul Sfânt. Ei îşi bazează această concluzie pe faptul că originalul foloseşte un cuvânt pentru „Templu” care înseamnă de fapt „sanctuar”. Cu toate acestea, cuvintele au istoria lor. Astfel, de exemplu, în Ioan 2:19 (vezi C.N.T. la acest pasaj şi la Matei 26:60b, 61) este folosit acelaşi cuvânt, „sanctuar”. Cu toate acestea, este indicat probabil întregul Templu, inclusiv curţile lui; altminteri evreii nu ar fi putut spune: „Timp de treizeci şi şase de ani acest sanctuar s-a aflat în procesul construirii”. Este mai degrabă nerelevant dacă, atunci când se traduce acest cuvânt,⁸⁶⁵ se foloseşte „sanctuar” sau „Templu”, fiindcă se înţelege de la sine că „sanctuar” nu trebuie să se refere neapărat la altar, ci poate avea un sens mai larg. Când acest lucru este acceptat, devine clar faptul că nu e neapărat nevoie să se afirme că Iuda a aruncat arginţii

⁸⁶⁴ Literal: „Tu trebuie să te descurci (cu acest lucru)”. Observaţi-l pe *οὐ* accentuat, urmat de viitorul indicativ volitiv *ὀψῃ*, cu valoare de imperativ.

⁸⁶⁵ *ῥαός*, spre deosebire de *ἱερών*.

în Locul Sfânt. Poate că a avut chiar intenția să-i doneze în „scopuri sfinte”. Să adăugăm oare: „crezând poate că astfel ar putea compensa într-o mică măsură crima sa teribilă”? Indiferent care ar fi fost intențiile sale, versetul 6 pare să sprijine teoria că Iuda a aruncat arginții „în Trezorerie”.⁸⁶⁶ Lângă peretele Curtii femeilor se aflau treisprezece sipete în formă de trompetă în care oamenii își puneau darurile – taxele și donațiile benevole – pentru diverse cauze religioase. De aceea, folosindu-se partea pentru a simboliza întregul, această curte era numită uneori „Trezoreria” (Ioan 8:20). Ni-l putem închipui pe Iuda, bulversat emoțional, aruncând acești arginți, fie unul câte unul, fie cu traistă cu tot, în mijlocul curtii. Dacă șnurul de la traistă nu era bine legat, oare nu s-au împrăștiat arginții pe dalele curtii cu un clinchet puternic? Erau oare hainele lui Iuda în dezordine și ochii plini de îngrijorare?⁸⁶⁷ După ce a înapoiat banii, trădătorul s-a îndepărtat. Verbul folosit în original are probabil sensul atribuit lui în general de a se îndepărta, a pleca, a se retrage. Vezi și 2:12, 13, 14, 22; 4:12; 9:24; 12:15; 14:13. Având în vedere prefixul său și fapta pe care trădătorul se pregătea să o comită, unii cred că în acest caz el înseamnă „a plecat într-un loc mai înalt”. Însă acest lucru nu este în nici un caz sigur. **Și s-a dus de s-a spânzurat.** Dar nu este clar de ce ar trebui considerat acest lucru în conflict cu relatarea lui Luca: „A căzut cu capul în jos, a plesnit în două prin mijloc, și I s-au vărsat toate măruntaiele” (Fapte 1:18). Dacă el s-a spânzurat într-un pom aflat pe un pisc înalt, deasupra unei văi, și dacă funia s-a rupt și trădătorul a căzut pe niște stânci, atunci rezultatul ar fi putut fi foarte bine cel descris în Faptele Apostolilor. Firește că această încercare de armonizare ar putea fi eronată. Ar putea exista o explicație mai bună, însă cel puțin nu există motive pentru care să se strige: „Discrepanțe”.

6. Preoții cei mai de seamă au strâns arginții, și au zis: „Nu este îngăduit să-I punem în visteria Templului, fiindcă sunt preț de sânge”. Acest lucru sună ca și cum acești preoți, însărcinați cu grija Templului, ar fi spus: „Ceea ce a avut de gând Iuda nu poate fi făcut. Ar fi împotriva legii să se folosească în scopuri sfinte niște bani pătați”. Cf. Deuteronom 23:18. Ei nu trebuie puși în „*gorbana*” (aramaică), sau în trezoreria Templului.⁸⁶⁸ Însăși ideea unor „bani însăngerăți” le repugna acestor oameni „sfinți” (?). Faptul că ei înșiși au „creat” într-un anumit sens acest gen de bani nu părea să-i deranjeze deloc. Când venea vorba de o împlinire meticuloasă a Legii în lucruri, chiar minore, care nu intrau în conflict cu interesele lor personale, acești oameni puteau fi foarte conștiințioși. În probleme mult mai importante, ca „dreptatea, îndurarea și credincioșia” (23:23), ei nu arătau la fel de multă scrupulozitate. Nu îi deranja deloc să plătească niște bani în schimbul trădării, dacă acest lucru îi ajuta să pună mâna pe dușmanul lor, Isus, și să-L ucidă! În această privință acești preoți semănau cu cărturarii și fariseii. Vezi comentariul la 15:3 și urm. 23:23, 24.

⁸⁶⁶ La fel și H. N. Ridderbos, *op. cit.*, p. 217.

⁸⁶⁷ Vezi mai ales pictura lui Rembrandt, *Iuda dând înapoi cei treizeci de arginți* (citește ceea ce este scris despre această lucrare în R. Wallace și editorii de la Time-Life Books, *The World of Rembrandt*, 1606-1669, New York, 1968, p. 47); și vezi lucrarea lui E. Armitage, *Mustarea de conștiință a lui Iuda* (A. E. Bailey, *op. cit.*, p. 331-334).

⁸⁶⁸ Vezi și Josephus Flavius, *Războaiele iudaice* II.175.

Rezultatul deliberării lor în privința celor treizeci de arginți este consemnat în versetul 7. **Și după ce s-au sfătuit, au cumpărat cu banii aceia „Țarina olarului”, ca loc pentru îngroparea străinilor.** Ei au decis să folosească acești bani pentru o cauză care nu avea o legătură directă cu Templul sau cu întreținerea lui sau cu vreun alt proiect strict religios. De aceea, i-au folosit pentru cumpărarea „Țarinei olarului” sau a „Câmpului cu vase”. Această expresie indică probabil o bucată de pământ folosit de olari (sau de un olar) pentru a-și extrage lutul, însă a cărui sursă de argilă a ajuns să fie epuizată, și de aceea a ajuns să fie scoasă la vânzare. Preoții intenționau să transforme această țarină în loc de înmormântare pentru străini. Ei se gândeau probabil în primul rând la evreii care trăiau în afara Țării Sfinte și care, venind la Ierusalim cu ocazia vreuneia dintre marile sărbători și murind apoi aici, nu aveau prieteni sau rude care să îi înmormânteze. În felul acesta, banii dați în schimbul sângelui, folosiți deja o dată pentru uciderea Prietenului săracilor, puteau servi acum ca un ajutor pentru acești săraci, împlinind ultima lor nevoie!

Însă dacă preoții aceștia credeau că prin această „faptă bună” își vor putea curăța inimile și mâinile, atunci greșeau. În viitor acest ogor urma să fie numit „Țarina sângelui”, *haqel d'ma' (Akel dama, Fapte 1:19)*: 8. **Iată de ce țarina aceea a fost numită până în ziua de azi : „Țarina sângelui”.** Aici sensul este în mod evident acela că ogorul a ajuns să fie numit „Țarina sângelui”, fiindcă a fost cumpărat cu bani oferiți pentru sângele cuiva. Prin urmare, numele ogorului urma să devină o mărturie constantă împotriva lui Iuda, a preoților și a tuturor celor care au fost de acord cu ei. Unii (de exemplu, A. T. Robinson, *Word Pictures*, I, p. 224) interpretează Fapte 1:8 în sensul că ogorul și-a derivat numele din faptul că Iuda și-a vărsat sângele acolo. Chiar *dacă* pasajul din Fapte sugerează cu adevărat acest lucru, tot nu există un conflict cu Matei 27:8, fiindcă cele două motive nu sunt ireconciliabile. Din perioada celui de-al IV-lea secol d.Cr., acest ogor a fost localizat la sud de oraș, în Valea Hinom, aproape de intersectarea acesteia cu Valea Chedronului.

Printr-un pasaj la care comentatorii au lucrat foarte mult, Matei continuă: 9, 10. **Atunci s-a împlinit se fusese vestit prin prorocul Ieremia, care zice: „Au luat cei treizeci de arginți, prețul celui prețuit, pe care l-au prețuit unii din fiii lui Israel; și i-au dat pe Țarina olarului, după cum îmi poruncise Domnul.** Observație: Ridderbos traduce „Eu am luat... am dat”. Cf. Zaharia 11:13.

Problema este că în profeția lui *Ieremia* nu se face niciăieri nici o referire la „cei treizeci de arginți, prețul celui prețuit...” Pe de altă parte, în *Zaharia* 11:12, 13, citim: „Eu le-am zis: «Dacă găsiți cu cale, dați-Mi plata; dacă nu, nu Mi-o dați!» Și Mi-au cântărit, ca plată, treizeci de arginți. Dar Domnul Mi-a zis: «Aruncă olarului⁸⁶⁹ prețul acesta scump, cu care M-au prețuit!» Și am luat cei treizeci de arginți și i-am aruncat în casa Domnului, pentru olar”.

Se pare că cei din vremea lui *Zaharia* aveau o părere foarte proastă despre el ca păstor și, prin urmare, i-au plătit doar treizeci de arginți în schimbul muncii sale. Așa că profetul este călăuzit de Domnul să se ducă în casa Domnului și să arunce acești arginți olarului

⁸⁶⁹ Printr-o ușoară modificare a ortografiei, cuvântul ebraic „olar” devine „trezorerie”. Astfel procedează, de exemplu, R.S.V. de două ori în *Zaharia* 11:13. Însă eu nu văd nici un motiv întemeiat pentru această modificare. Olarul apare în mod categoric, atât în profeția lui *Zaharia*, cât și în cea a lui *Matei*.

pe care îl va întâlni acolo. Întrebarea „În ce măsură trebuie să interpretăm această întrebare la modul literal și în ce măsură la cel figurat? Nu trebuie să ne preocupe acest lucru. Vezi comentariile la Zaharia. Pentru scopurile pe care le urmărim aici, e nevoie să reținem doar următoarele asemănări dintre Zaharia 11:12, 13 și Matei 27:9, 10:

a. Lucrarea lui Isus, la fel ca cea a lui Zaharia, nu a fost apreciată de mulți dintre cei care constituiau obiectul ei.

b. Așa cum „prețul... scump” – aceasta este o ironie – de treizeci de șecheli i-a fost plătit lui Zaharia, și Isus a fost trădat pentru aceeași sumă de nimic. Acești treizeci de arginți au fost prețul dat de copiii lui Israel pe Zaharia și apoi pe Isus.

c. Cei treizeci de arginți cu care a fost răsplătită munca lui Zaharia i-au fost aruncați olarului – la porunca Domnului (Zaharia 11:13; cf. Matei 27:10b) – și la fel și cei treizeci de arginți pentru care a fost trădat Isus au ajuns în cele din urmă în mâna olarului.

d. În ambele cazuri „aruncarea” arginților a avut loc în casa Domnului. Compară Zaharia 11:13 cu Matei 27:5.

Până în acest punct există o armonie între profeția lui Zaharia și împlinirea sa cu referire la Isus. Însă problema este că Matei spune „Ieremia”, nu Zaharia. În loc să-l încurc pe cititorul neavizat cu variatele teorii pe care eu, autorul acestui comentariu, le resping, voi face în nota de subsol o scurtă enumerare a soluțiilor pe care nu le pot accepta, în așa fel încât cei interesați de această problemă să le poată studia.⁸⁷⁰

Soluția mea, în măsura în care consider că e posibilă o soluție, este următoarea: Mai întâi, nu poate fi negată legătura strânsă dintre Matei 27:9, 10 cu profeția din Zaharia 11:12, 13. În al doilea rând, profeția lui Zaharia, luată în sine, nu împlinește *pe deplin* cerințele pasajului lui Matei despre împlinirea ei. Ne-am putea întreba: „În ce loc în

⁸⁷⁰ Nu pot accepta următoarele soluții:

(1) Evreii obișnuiau să împartă Vechiul Testament în trei părți: Legea, Psalmii și Ieremia. Prin urmare, titlul „Ieremia” se referă la toată cartea Profeților, incluzând și cartea lui Zaharia. Acesta este motivul pentru care Matei, deși citează din Zaharia, poate să scrie „Ieremia”. La fel susține și Lenski, *op. cit.*, p. 1063. *Obiecții:* Sursa pe care se bazează această teorie nu poate fi considerată demnă de încredere. În plus, modul în care autorii inspirați împart Vechiul Testament a fost indicat în nota de subsol 279 de la p. 262.

(2) În original a apărut doar „prin prorocul” (Matei 27:9). „Ieremia” a fost adăugat de către un scrib din primele secole. La fel susține A. Carr, *The Gospel according to St. Matthew*, Cambridge, 1901, p. 302. *Obiecții:* Dovezile textuale care sprijină omisiunea aceasta sunt slabe. Vezi Gk. N.T. (A-B-M-W).

(3) A. H. McNeile, *op. cit.*, p. 407, 408, sugerează trei posibilități: Mai întâi, cuvântul „Ieremia” a fost scris din greșeală de către „Zaharia”. O asemenea greșeală s-a făcut cu ușurință. Poate că au contribuit la ea și faptul că Ieremia a cumpărat un ogor (Ieremia 32:6 și urm.) și faptul că a vizitat un olar (18:2 și urm.) *Obiecții:* Nici unul dintre aceste două pasaje nu spune nimic despre un câmp al olarului. Ieremia 18 se referă la vizita lui Ieremia la casa olarului, însă nu spune nimic despre ogorul lui. Ieremia 32 vorbește despre cumpărarea unui ogor, însă nu spune nimic despre un olar. Hanamel, de la care a fost cumpărat ogorul, nu era în nici un caz olar. În al doilea rând, McNeile sugerează că cuvintele la care face referire Matei ar fi putut apărea într-o lucrare apocrifă a lui Ieremia. Cu toate acestea, după ce face această sugestie, autorul o respinge. În al treilea rând, apariția cuvântului „Ieremia” în Matei 27:9 putea fi o scăpare clericală, datorată citirii greșite a vreunei abrevieri. *Obiecție:* Deși se admite că în cazul originalului ar fi fost posibilă o asemenea scăpare, mai ales în această situație particulară, cu toate acestea, așa cum se va arăta, Matei 27:9, 10 evocă cu prea multă forță ceea ce se află în Ieremia, pentru ca această soluție să poată părea rezonabilă.

Acestea nu sunt în nici un caz singurele soluții propuse. Însă nu am găsit altele care să pară mai credibile.

profețiile Vechiului Testament se vorbește despre o bucată de pământ, folosită pentru înmormântări, care a ajuns să fie cunoscută sub numele de „Țarina sângelui” din cauza sângelui nevinovat care a fost vărsat?” Conform contextului, Matei se referă în mod clar la o asemenea bucată de pământ. Cu toate acestea, în Zaharia nu apare nimic de genul acesta. Cu toate acestea, ceva asemănător este descris în capitolul 19 din Ieremia.⁸⁷¹ Observați toate asemănările: Iuda și Ierusalimul au vărsat sânge nevinovat (Ieremia 19:4; Matei 27:4;) Preoții cei mai de seamă și bătrânii sunt menționați în primul rând (Ieremia 19:1; Matei 27:3; 6, 7). Un olar este amintit (Ieremia 19:1; Matei 27:7, 10) Numele unei anumite Văi a Hinomului – chiar valea în care se situează, conform tradiției, Țarina olarului – se preschimbă în „Valea măcelului”, ceea ce este aproape același lucru ca „Țarina sângelui” (Ieremia 19:6; Matei 27:8; Fapte 1.19). Iar această vale devine un binecunoscut loc de înmormântare (Ieremia 19:11; Matei 27:7).

Așa cum s-a sugerat deja, soluția nu este una completă. Faptul că Ieremia a *cumpărat* o țarină a olarului (Matei 27:10) nu este menționat în Ieremia 19, nici în altă parte în Vechiul Testament. A luat oare Matei această informație din tradiția orală? Totuși, este clar faptul că în multe alte privințe pasajul lui Matei oglindește Ieremia 19.

De aceea, ceea ce face Matei este următorul lucru: el combină două profeții, una a lui Zaharia și una de la Ieremia. Apoi menționează ca sursă a citatului nu profetul minor, ci pe cel major. Această menționare a unei singure surse atunci când face de fapt aluzie la două nu îi este specifică lui Matei. Și Marcu face acest lucru. Astfel, Marcu 1:2, 3 citează mai întâi din Maleahi, apoi din Isaia. Cu toate acestea, Marcu pune ambele profeții în contul lui „Isaia”, profetul major. În mod similar, citatul din 2 Cronici 36:21 este din Levitic 26:34, 35 și din Ieremia 25:12 (cf. 29:10), însă îi este atribuit numai lui „Ieremia”. De aceea, nu greșim dacă le permitem cuvintelor „prin prorocul Ieremia” (Matei 27:9) să rămână în picioare, chiar dacă ne dăm seama că fundalul pasajului provine de fapt atât din Ieremia, cât și din Zaharia și că prima parte a citatului seamănă cu un pasaj din Zaharia mai mult decât cu orice fragment din Ieremia.

Cu toate acestea, aspectul principal care trebuie ținut minte este că și în cazul sinuciderii trădătorului și în cel al cumpărării ogorului cu banii pentru trădare, profeția este din nou împlinită, iar planul lui Dumnezeu se realizează.

11 Isus S-a înfățișat înaintea dregătorului. Dregătorul L-a întrebat: „Ești Tu Împăratul Iudeilor?” „Da,” i-a răspuns Isus, „sunt.” 12 Dar n-a răspuns nimic la învinuirile preoților celor mai de seamă și bătrânilor. 13 Atunci Pilat I-a zis: „N-auzi de câte lucruri Te învinuiesc ei?” 14 Isus nu i-a răspuns la nici un cuvânt, așa că se mira foarte mult dregătorul.

27:11-14 *Isus interogată de Pilat*

Cf. Marcu 15:2-5; Luca 23:2-5; Ioan 18:33-38

Istorisirea începută în versetele 1 și 2 – „Isus adus înaintea lui Pilat” – este încheiată acum. Din moment ce mai multe elemente sunt cuprinse în narațiunea împărțită în

⁸⁷¹ Așa cum s-a arătat deja (vezi nota de subsol 870 (3), nu în Ieremia 18 sau 32, ci în Ieremia 19.

două secțiuni, „Isus interogat de Pilat” (Matei 27:11-14) și „Isus condamnat la moarte” (27:15-26), și din moment ce și celelalte Evanghelii își aduc contribuția lor distinctă, ar fi de folos să se rezume pe scurt evenimentele înainte de a se prezenta o interpretare a acestor două secțiuni din Evanghelia după Matei. Dacă se combină relatările din Evangheliile, se capătă impresia că de la început și până la sfârșit, Pilat a făcut tot ce i-a stat în putere pentru a scăpa de acest caz. El nu-i iubea pe evrei. Ura să le facă pe plac și să le împlinească cererea referitoare la Isus. Cu toate acestea, pe de altă parte, în adâncul inimii sale se temea de ei și de posibilitatea ca ei să-și folosească influența pentru a-i face rău. Până la un punct el era dornic să facă ceea ce cerea dreptatea, însă numai până la un punct. Când era amenințată poziția lui, el s-a dat bătut.

Așa cum s-a arătat de la bun început, el dorea să evite să adopte o decizie bine definită în ce-L privea pe Isus. Așa că mai întâi a încercat să-L trimită înapoi pe prizonier la Sanhedrin. „Luați-L voi, și judecați-L după legea voastră”, a spus el (Ioan 18:29-31). Când membrii acestui grup i-au spus clar că nu se mulțumesc cu mai puțin decât cu moartea prizonierului și când li s-a pus în vedere că pentru acest lucru e nevoie de formularea unor acuzații clare împotriva lui Isus, ei prezintă cu repeziciune trei dintre ele: a. El pervertește națiunea; b. El interzice plata tributului către Cezar; c. El pretinde că El însuși este împărat (Luca 23:2). În realitate, aceste trei acuzații formează una singură: „Acest om este un revoluționar, un răzvrătit, o persoană periculoasă din punct de vedere politic”. Pilat nu își putea permite să lase neexaminată o asemenea presupusă pretenție la statutul de împărat. *Acesta este punctul în care firul povestirii este continuat de secțiunea noastră de față, „Isus interogat de Pilat” (Matei 27:11-14).*

După examinarea lui Isus în această privință, Pilat dă verdictul „Nevinovat”. Cu toate acestea, răspunsul evreilor este: „Întărită norodul, și învăț pe oameni prin toată Iudea, din Galileea, unde a început, până aici”. (Luca 23:5). Menționarea Galileii este muzică pentru urechile lui Pilat, fiindcă înseamnă pentru el că poate să îi paseze cazul tetrarhului Irod Antipa, tocmai aflat la Ierusalim (Luca 23:6-12). Când nici acest lucru nu aduce rezultatul scontat de Pilat, el încearcă să scape de această situație dificilă prin a se întâlni cu Sanhedrinul la jumătatea drumului, adică, prin a sugera ca Isus să fie mai întâi bătut, apoi eliberat (Luca 23:13-16). Când și această propunere este respinsă, procuratorul încearcă să scape de problemă prin a se folosi într-un mod neobișnuit și complet neautorizat de dreptul său de a permite cu ocazia unei sărbători ca evreei să aleagă un prizonier evreu în vederea grațierii. *Aici începe următoarea secțiune a lui Matei, „Isus condamnat la moarte” (Matei 27:15-26; cf. Marcu 15:6-15; Luca 23:13-25; Ioan 18:19-19:16).*

Pilat le oferă evreilor oportunitatea de a alege între Baraba și Isus, ca și cum acesta din urmă ar fi fost deja o persoană condamnată de guvernarea romană. Însă, contrar speranței și așteptării sale, oamenii, îndemnați de conducătorii lor, l-au ales pe Baraba. Rezultatul este că Pilat, după încă câteva încercări disperate de a-i face să accepte propunerea sa de mai devreme ca Isus să fie bătut și apoi eliberat etc. (compară v. 16 și 22 din Luca 23, însă vezi și Ioan 19:1-11), se dă bătut. Capitulând în fața dorinței mulțimii

F. W. Grosheide (*op. cit.*, p. 420) menționează capitolul 19, dar și Ieremia 18:2-12; 32:6-9. Cel mai bun dintre toți, după câte îmi dau seama, este R. W. Gundry, *op. cit.*, p. 122-127.

care strigă: „Dacă dai drumul omului acestuia nu ești prieten cu Cezarul” (Ioan 19:12), el Îl condamnă pe Isus la moarte prin crucificare. Prin a-și spăla în mod public mâinile, judecătorul corupt încearcă să-și liniștească conștiința și să dea toată vina pe mulțimi.

Cu această mică schiță în minte, suntem gata acum să ne întoarcem la relatarea lui Matei: **11. Isus S-a înfățișat înaintea dregătorului.** Pilat, fiind probabil informat că i-a fost adus un prizonier de către o delegație a Sanhedrinului care refuza să intre în Praetorium, a ieșit afară să-i întâlnească pe acești oameni. Stând pe un balcon sau pe o verandă care se înălța deasupra pavajului din fața reședinței sale temporare, el le-a cerut conducătorilor evrei să-și prezinte actul de acuzație. Când, după anumite târăgănări, așa cum s-a arătat mai sus, evreii au prezentat în cele din urmă capetele lor de acuzare – așa-zisa pretenție a lui Isus la tronul împărătesc – guvernatorul pur și simplu nu și-a putut permite să ignore aceste lucruri, nu și cu suspiciosul Tiberiu la conducere în Roma! Așa că a intrat din nou în reședința sa pentru a-L examina pe Isus. Așa cum arată la începutul istorisirii lui Matei, adică, aici în versetul 11, Isus stă în fața lui Pilat. **Dregătorul L-a întrebat: „Ești Tu Împăratul Iudeilor?”** Isus fusese acuzat de către Sanhedrin de blasfemie (26:65, 66) și fusese declarat „vrednic de moarte”. Însă înaintea lui Pilat conducătorii evrei nu au prezentat imediat această acuzație. Probabil că ei erau de părere – și încă pe drept – că o acuzație cu un caracter mai mult politic ar fi avut o șansă mai mare să fie considerată validă din punct de vedere legal din perspectiva jurisprudenței romane. În plus, probabil că ei au simțit că o acuzație strict religioasă ar fi făcut o impresie mai mică asupra unui păgân. Acest lucru nu înseamnă, totuși, că ei au renunțat la ideea de a aduce această acuzație cu caracter religios în atenția guvernatorului vreodată. Ei au făcut în cele din urmă acest lucru (Ioan 19:7), însă în prezent se abțineau.

Când Pilat L-a întrebat pe Isus: „Ești împăratul iudeilor?”, el a pus această întrebare pentru că simțea că pentru a se proteja – așa cum s-a explicat deja – trebuia să facă acest lucru, și nu pentru că el însuși ar fi crezut acuzația respectivă. Cum *ar fi putut* să o creadă? Situația era mult prea ridicolă, mult prea artificială. Ca și cum niște evrei, vexați și îndurerați de jugul opresorului și tânjind după momentul când vor fi în stare să se scuture de el și să se bucure de victorii răsunătoare sub conducerea împăraților lor, ar fi putut fi atât de revoltați împotriva unuia dintre concetățenii lor despre care presupuneau că gândea ca ei și care era chiar dispus să le devină conducător, încât din acest motiv, și din dragoste pentru Roma, ei doreau să-L vadă crucificat! Nu, Pilat nu putea crede acest lucru. În plus, el cunoștea deja motivul adevărat pentru care ei Îl urau pe Isus și pentru care Îl acuzau acum. Vezi versetul 18. Însă, așa cum s-a explicat deja, Pilat simțea că trebuia să pună întrebarea. **„Da”, i-a răspuns Isus, „sunt”.** S-a arătat deja că acesta nu a fost un răspuns evaziv, ca și cum Isus ar fi vrut să spună: „Așa spui tu, dar Eu nu am spus niciodată așa ceva”. Vezi comentariul la 26:25, 64; de asemenea, C.N.T. la Ioan 18:37.

12. Dar n-a răspuns nimic la învinuirile preoților celor mai de seamă și bătrânilor. Substanța acestor acuzații poate fi culeasă din Luca 23:2, 5; vezi mai sus, la p. 854. Din motivele deja enumerate (vezi comentariul la 26:62, 63a), Isus nu a răspuns.

13, 14. Atunci Pilat l-a zis: „N-auzi de câte lucruri Te învinuiesc ei?” Isus nu i-a răspuns la nici un cuvânt, așa că se mira foarte mult dregătorul. Aceasta este de fapt o repetare a situației din 26:62b, 63, însă are loc înaintea unui judecător diferit. Tăcerea lui Isus, care a durat chiar și după ce Pilat l-a îndemnat să vorbească, l-a uimit pe guvernator. El era confruntat cu un dublu contrast: *a.* cel dintre Isus și toți ceilalți acuzați care au mai apărut înaintea lui și care au fost probabil foarte gălăgioși și dornici să se apere; și *b.* dintre persoana turbulentă, pusă pe hartă și agresivă despre care vorbiseră preoții de seamă și bătrânii când L-au descris pe Isus și individul tăcut, demn și senin care stătea acum în fața lui.

15 La fiecare praznic al Paștelor, dregătorul avea obicei să sloboadă norodului un întemnițat, pe care-l voiau ei. 16 Pe atunci aveau un întemnițat vestit, numit Baraba.⁸⁷² 17 Când erau adunați la un loc, Pilat le-a zis: „Pe care voiți să vi-l slobozesc? Pe Baraba sau pe Isus, care se numește Cristos?” 18 Căci știa că din pizmă dăduseră pe Isus în mâinile lui. 19 Pe când sta Pilat pe scaun la judecată, nevastă-sa a trimis să-i spună: „Să n-ai nimic a face cu neprihănitul acesta; căci azi am suferit mult în vis din pricina lui.” 20 Preoții cei mai de seamă și bătrânii au înduplecat noroadale să ceară pe Baraba, iar pe Isus să-L omoare. 21 Dregătorul a luat cuvântul și le-a zis: „Pe care din amândoi voiți să vi-l slobozesc?” „Pe Baraba”, au răspuns ei. 22 Pilat le-a zis: „Dar ce să fac cu Isus, care se numește Cristos?” „Să fie răstignit,” i-au răspuns cu toții. 23 Dregătorul a zis: „Dar ce rău a făcut?” Ei au început să strige și mai tare: „Să fie răstignit!” 24 Când a văzut Pilat că nu ajunge la nimic, ci că se face mai multă zarvă, a luat apă, și-a spălat mâinile înaintea norodului, și a zis: „Eu sunt nevinovat de sângele neprihănitului acestuia. Treaba voastră.” 25 Și tot norodul a răspuns: „Sângele Lui să fie asupra noastră și asupra copiilor noștri.” 26 Atunci Pilat le-a slobozit pe Baraba. Iar pe Isus, după ce a pus să-L bată cu nuiiele, L-a dat în mâinile lor, ca să fie răstignit.

27:15-26 *Isus condamnat la moarte*

Cf. Marcu 15:6-15; Luca 23:13-25; Ioan 18:19–19:16

Omitând probabil anumite incidente redată în altă parte, așa cum s-a arătat, continuă după cum urmează: **15. La fiecare praznic al Paștelor, dregătorul avea obicei să sloboadă norodului un întemnițat, pe care-l voiau ei.** Nu este clar dacă aici se face referire la orice mare sărbătoare religioasă sau numai la Paște, deși ideea eliberării unui prizonier s-ar părea că se potrivește cel mai bine cu Paștele, comemorarea eliberării evreilor din țara robiei. Un lucru este clar: În acest moment specific, Pilat era dornic să răspundă afirmativ la cererea mulțimilor (Marcu 15:8) de a elibera, conform obiceiului, un prizonier; fiindcă, așa cum vedea el lucrurile, astfel L-ar putea elibera poate pe Isus. **16, 17. Pe atunci aveau un întemnițat vestit, numit Baraba**⁸⁷³ **Când erau adunați la un loc, Pilat le-a zis: „Pe care voiți să vi-l slobozesc? Pe Baraba sau pe Isus, care se numește Cristos?”** Și acest lucru l-a provocat suferință lui Isus, Cel complet fără păcat, că a fost tratat ca și cum ar fi fost

⁸⁷² Într-o altă traducere apare „Isus Baraba” atât aici, cât și în v. 17.

⁸⁷³ Traducerea „Isus Baraba” de aici și din v. 17 are un sprijin textual foarte slab. Dacă nu ne lăsăm cumva convinși de argumentul lui Origen că, din pietate, acest nume „Isus”, care i-a aparținut și acestui criminal, a fost omis în multe manuscrise importante, atunci vom vedea că nu există o bază solidă pentru susținerea apariției acestui nume dublu.

de aceeași teapă cu Baraba, care era un tâlhar condamnat sau insurgent⁸⁷⁴ (Ioan 18:40), unul care a ucis în timpul unei răzmerițe (Marcu 15:7; cf. Luca 23:19).

Pare foarte probabil ca Pilat să se fi așteptat ca mulțimea să-L aleagă pe *Isus*. În fond, ecourile osanalelor ei în onoarea profetului din Galilea abia s-au stins. Dacă cu cinci zile în urmă „lumea întreagă” L-a aplaudat – și Pilat nu era neștiutor în legătură cu acest lucru; cf. Matei 27:18; Marcu 15:9, 10 – s-ar întoarce oare acum toți împotriva Lui? Nu L-au numit oare unii „Cristosul”? Vor prefera oare chiar și patrioții înfocați un om violent în locul lui Isus, la care Pilat nu a putut găsi nici o vină? Vezi comentariul la versetul 23. Pilat realiza că folosea mulțimile împotriva conducătorilor ei. Deja gloata a început să se înmulțească, și nu numai conducătorilor, ci și oamenilor de rând li se oferea șansa de a putea alege un prizonier care să fie eliberat. Mai mult, guvernatorul ar fi fost fericit să triumfe asupra conducătorilor evreilor, mai ales în acest caz particular. **18. Căci știa că din pizmă dăduseră pe Isus în mâinile lui.** Pentru un studiu pe cuvânt în cazul termenului *pizmă*, vezi C.N.T. la 1 și 2 Timotei și Tit, p. 388, unde cineva poate găsi și câteva ilustrări biblice ale acestei caracteristici păcătoase. Pizma este neplăcerea apărută la vederea faptului că cineva are ceva ce nu dorești să aibă. Așa, de exemplu, conducătorii Îl invidiau pe Isus din cauza faimei Sale și a capacității Sale de a face minuni etc.

În mod cert, Pilat urma să izbutască acum. Căci nici măcar *conducătorii* nu puteau cere, dacă aveau măcar un dram de consecvență, eliberarea unui insurgent dovedit, condamnat, violent și criminal, din moment ce doar cu câteva clipe în urmă L-au acuzat pe Isus de răzmeriță, o persoană a cărei vină nici nu a fost dovedită; de fapt, a fost chiar infirmată. – Iar în ce privește *mulțimile*, Pilat „știa” cum aveau să voteze *ele*! Așa că el era gata să pună încă o dată întrebarea din versetul 17 ... Și urmează o bruscă întrerupere. Următoarele două versete ar trebui citite împreună. Ele explică, cel puțin într-o măsură considerabilă, ceea ce altminteri ar părea foarte straniu, anume, conținutul versetului 21. **19, 20. Pe când sta Pilat pe scaun de judecată, nevastă-sa a trimis să-I spună: „Să n-ai nimic a face cu neprihănitul acesta; căci azi am suferit mult în vis din pricina lui”. Preoții cei mai de seamă și bătrânii au înduplecat noroadele să ceară pe Baraba, iar pe Isus să-L omoare.**

Pilat ședea pe scaunul său oficial de pe platforma din fața pretoriului, la care duceau câteva trepte.⁸⁷⁵ Soția sa Claudia Procula, sau pur și simplu Procla – era oare acesta numele ei *real*? – avusese un vis, un fel de coșmar. Nu este ciudat faptul că ea L-a visat pe Isus. Oare nu știa toată lumea din Ierusalim despre Isus și nu este oare posibil ca ea să fi fost trezită de procesiunea care, atât de devreme dimineața, L-a adus pe Isus în pretoriu? În plus, deși nici ea, nici soțul ei nu trăiau permanent în Ierusalim, cu toate acestea pare firesc ca procuratorul, care știa câte ceva în legătură cu atitudinea conducătorilor evrei față de Isus (vezi v. 18) să îi fi transmis câteva din informațiile sale și ei. Poate că după deranjul matinal ea a reușit să adoarmă din nou (observați „azi”). Și

⁸⁷⁴ ληστής, ca în 26:55; vezi nota de subsol 850, de la p. 829.

⁸⁷⁵ Pentru detalii suplimentare în legătură cu aceste aspecte, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 420.

apoi, datorită providenței lui Dumnezeu, conform căreia Isus trebuia să moară chiar în acea zi pentru mântuirea poporului Său, această femeie a avut un vis. Nu ni s-a descoperit conținutul visului ei. Tot ceea ce știm este că a fost o experiență foarte alarmantă. L-a văzut ea oare pe Isus stând înaintea soțului ei? A căpătat oare convingerea că este inocent sau și mai mult că este drept? Și era copleșită de chin când a aflat că soțul ei era pe cale să-L condamne la moarte prin crucificare? Aceste lucruri nu ne-au fost descoperite. Însă probabil că s-a întâmplat ceva de genul acesta. Altfel de ce s-ar fi grăbit să-i trimită soțului ei mesajul: „Să nu ai nimic de-a face cu neprihănitul acesta...?”

A devenit oare această femeie o prozelită și apoi creștină? Biserica coptă îi onorează amintirea; Biserica Ortodoxă îi include numele în calendarul sfinților. Însă asemenea onoruri nu dovedesc nimic.

Îi dădea oare un sfat bun soțului ei? Într-un anumit sens, da, fiindcă îl îndemna să nu-L condamne pe Isus, pe care L-a numit „neprihănitul acesta”. De aceea, includerea acestui incident în Evanghelia după Matei este încă o dovadă în favoarea neprihănirii Domnului nostru, ceea ce face posibil ca El să fie Mântuitorul. Pentru mai multe detalii în legătură cu acest aspect, vezi comentariul la versetul 23. Din moment ce sfatul acestei femei a fost unul bun, el poate fi considerat și un avertisment divin adresat lui Pilat.

Cu toate acestea, există și o altă fațetă a istorisirii. Sfatul ei nu poate numit pe de-a întregul bun. Ea își îndemna soțul să nu aibă *nimic de-a face* cu Isus. Acum, tocmai acesta era lucrul pe care el a încercat în repetate rânduri să îl realizeze, anume, să nu aibă nici o legătură cu acuzatul; adică, să se eschiveze de responsabilitatea sa de judecător. Însă acest lucru era greșit. Ar fi trebuit să fie suficient de curajos și de drept nu numai pentru a-L pronunța „nevinovat” pe Isus, ceea ce a și făcut din nou și din nou, ci și pentru a-L *achita*! Sfatul soției lui, deși bun până la un punct, putea fi totuși și mai bun. Iar poveștile frumoase despre ea sunt doar legende. Când Cristos se va întoarce, El nu Se va rușina de îndatoririle Sale de Judecător. Aceasta este mângâierea noastră. Vezi Matei 25:31 și urm.; 2 Timotei 4:8.

În timp ce Pilat a fost ocupat cu mesajul soției sale, preoții cei mai de seamă și bătrânii au profitat de această întrerupere și au folosit-o pentru a convinge mulțimea să ceară eliberarea lui Baraba și executarea lui Isus. Le-au spus oare acești conducători nenorociți oamenilor că dacă Îl alegeau pe Isus atunci ar fi făcut jocul lui Pilat, dușmanul lor de moarte? Au pomenit ei oare toate crimele comise de Pilat împotriva poporului lor? Și i-au intimidat ei oare pe cei care au fost înclinați la început să-L aleagă pe Isus? Dacă da, atunci nu ar fi fost pentru prima oară; vezi Ioan 7:13; 9:22; 19:38; și nici pentru ultima; vezi Ioan 20:19; Fapte 4:18.

Prin urmare, *noi* nu suntem la fel de surprinși cum a fost probabil guvernatorul. **21. Dregătorul a luat cuvântul și le-a zis: „Pe care din amândoi voiți să vi-l slobozesc?” „Pe Baraba”, au răspuns ei.** Procuratorul a fost probabil pe deplin convins că oamenii vor răspunde „Pe Isus”. Însă ei au strigat în cor: „Pe Baraba”. Ceea ce urmează este unul dintre cele mai dramatice și, într-un sens, cele mai prețioase pasaje din toată Scriptura. **22. Pilat le-a zis: „Dar ce să fac cu Isus, care se numește Cristos?”** Pilat era disperat. El nu voia să-L condamne pe Isus la moarte. Însă devenea din ce în

ce mai clar pentru el că aceasta era acum dorința mulțimilor schimbătoare. Când profetul din Galilea îi vindeca pe bolnavi, îi învia pe cei morți, îi curăța pe leproși și îi ținea fără răsuflare pe toți prin discursurile Sale minunate, El era popular. Când a intrat în Ierusalim, a fost aplaudat. Însă acum când pare neajutorat, iar conducătorii și-au folosit cele mai puternice argumente pentru a convinge gloata să ceară răstignirea Lui, ea l-a întors spatele. Cât despre Pilat, când a pus întrebarea: „Atunci ce să fac cu Isus?”, răspunsul său imediat ar fi trebuit să fie: „Îl voi pronunța inocent și de aceea voi ordona imediat și în mod categoric eliberarea Lui”. În fond, judecătorul nici nu ar fi trebuit să mai pună această întrebare. Știa răspunsul la ea.

Imnologia a reușit să prindă sensul mai adânc, aplicația mai largă. Vezi „Isus stă în anticamera lui Pilat”, de un autor anonim; de asemenea, „Ce vei face cu Isus?” de N. Norton. Unii cred că cuvintele „Isus, care Se numește Cristos” indică faptul că omul a cărui eliberare a cerut-o gloata era „Isus, care se numește Baraba”, sau simplu, „Isus Baraba”. Deși această posibilitate trebuie admisă, mie mi se pare mai probabilă teoria că cuvintele „care Se numește Cristos” au fost adăugate nu doar de dragul identificării, ci mai degrabă pentru a accentua enorma diferență dintre *a*. Baraba, criminalul; și *b*. Isus, considerat chiar și în acele momente de unii „Unsul”. Chiar și Pilat, deși doar un păgân, a simțit ceva din diferența imensă dintre ei doi. „Să fie răstignit”, i-au răspuns cu toții. Ar trebui însă să se țină cont de faptul că nu oamenii în general, ci conducătorii lor au fost cei care au început să strige acest lucru (27:20). Vina conducătorilor era mai mare decât a poporului în ansamblul lui, deși și ceilalți erau vinovați. **23. Dregătorul a zis: „Dar⁸⁷⁶ ce rău a făcut?”** Acesta era un mod de a spune: „El nu a făcut nici un rău, nu a comis nici o crimă”. Merită să se numere ocaziile în care guvernatorul a rostit cuvintele: „Eu nu găsesc nici o vină la El”, sau ceva similar. Pe lângă pasajul de față, vezi și 27:24; Marcu 15:14; Luca 23:4, 13-15, 22; Ioan 18:38; 19:4, 6. Chiar și atunci când se ține cont de pasajele paralele, rămâne valabil faptul că Pilat subliniază și reiterează în mod constant adevărul că nu există nici un motiv de condamnare la Isus. Și prin intermediul lui Pilat, Dumnezeu însuși era Cel care declara inocența completă a Fiului Său, dreptatea Sa perfectă. Cu toate acestea, peste doar câteva minute, același Pilat urma să cedeze în fața pretențiilor persistente ale evreilor și urma să-L condamne la o moarte blestemată pe cruce. „Nici o vină în El... nici o vină în El... nici o vină în El... atunci... pe Isus... L-a dat în mâinile lor ca să fie răstignit”. Astfel grăiește cartea sfântă. Însă cum a putut permite acest lucru un Dumnezeu drept? Există o *singură* soluție. Ea se află în Isaia 53:6, 8: „Dar El era străpuns pentru păcatele noastre... El fusese șters de pe pământul celor vii și lovit de moarte pentru păcatele poporului meu?” Cf. Galateni 3:13.

Ca răspuns la întrebarea lui Pilat, oamenii nici măcar nu s-au sinchisit să spună: „El a făcut asta” sau „El a făcut aia”. Ei au ales ceea ce trebuie să fi fost pentru ei calea cea mai ușoară: **Ei au început să strige și mai tare: „Să fie răstignit!”** Aceste cuvinte au fost strigate din nou și din nou, până când au devenit un refren monoton, o incantație

⁸⁷⁶ În nici un caz nu înseamnă *γάρ* întotdeauna *pentru că* sau *fiindcă*. El poate fi și puternic adevător sau exclamator: Da, într-adevăr! Iată! Ce! Ei bine! (cf. Ioan 7:41; Fapte 8:31; 1 Corinteni 9:10; 11:22; Galateni 1:10; Filipeni 1:18).

înfricoșătoare, de rău augur: „Să fie răstignit... să fie răstignit...” Mulțimea a devenit o gloată răsculată, isterică și gălăgioasă.

24. Când a văzut Pilat că nu ajunge la nimic, ci că se face mai multă zarvă, a luat apă, și-a spălat mâinile înaintea norodului, și a zis: „Eu sunt nevinovat de sângele neprihănitului* acestuia”.⁸⁷⁷ Guvernatorul a observat că nu ajunge nicăieri și că lucrurile se înrăutățeau în loc să meargă mai bine. Oamenii deveneau din ce în ce mai gălăgioși și nervoși. Avea loc o răzmeriță sau o răscoală.⁸⁷⁸ Așa că în fața tuturor, Pilat, după ce a cerut să i se aducă apă, s-a spălat pe mâini ca semn al pretenției sale inocențe. Nu se știe exact dacă gestul lui avea acest sens simbolic printre romani. Însă evreii l-au înțeles probabil imediat. Cf. Deuteronom 21:6, 7; Psalmul 26:6; 73:13. Mai mult, dacă ar fi existat cineva care să nu-l fi înțeles, această persoană ar fi putut auzi imediat după aceea cuvintele guvernatorului: „Sunt nevinovat⁸⁷⁹ de sângele neprihănitului acestuia”. Este evident faptul că Pilat – chiar dacă el a spus doar „de sângele omului acestuia” și nu (așa cum apare într-una din variante) „de sângele neprihănitului acestuia” – voia să spună că, așa cum credea el, Isus era nevinovat. Judecătorul spunea, cum ar veni, că: „Din moment ce eu nu cred că Isus ar fi vinovat de vreo crimă, refuz să-mi asum orice responsabilitate pentru moartea Sa prin crucificare. Sunt liber de vina de a-I fi vărsat sângele”. De aceea, nevinovăția lui Isus era proclamată încă o dată, cum a mai fost de câteva ori pe parcursul acestui proces (vezi comentariul la v. 23). Până acum toate bune și frumoase. Însă atunci când Pilat s-a eschivat de orice responsabilitate în ce privește crima care urma să fie comisă, el s-a făcut vinovat de lașitate, minciună și lipsă de onestitate. Și când a adăugat: **Treaba voastră**; literal, „*Voi trebuie să vă descurcați*”, el a făcut încă o încercare lipsită de succes de a pasa responsabilitatea și a afirmat ceea ce era, în cel mai bun caz, o jumătate de adevăr. Atunci când a spus: „Este responsabilitatea voastră și de aceea nu a mea”, el spunea de fapt o minciună, fiindcă în mod cert era de datoria lui, ca judecător, să pronunțe un verdict corect și, în cazul de față, să-l achite pe acuzat. Însă, dacă se ține cont de faptul că suferința și moartea lui Cristos au fost provocate de conducătorii evreilor și de simpatizanții lor, Pilat avea dreptate. Într-adevăr, povara acestei vinovății era în mare măsură problema lor. Prin providența lui Dumnezeu, expresia pe care au folosit-o conducătorii evrei împotriva lui Iuda (vezi mai sus, comentariul la v. 4) le era azvârlită acum în față tocmai lor.

Cum au reacționat la aceste cuvinte cei care au auzit declarația de nevinovăție a lui Pilat? Răspunsul se află în versetul 25. **Și tot norodul a răspuns: „Sângele Lui să fie asupra noastră și asupra copiilor noștri”.** Se pare că ei au spus acest lucru cu ușurință, cu conștiința liniștită. De asemenea, l-au spus în unanimitate: „*tot* norodul a răspuns”.

* În varianata folosită de autor apare „de sângele omului acestuia”, însă Cornilescu traduce „de sângele neprihănitului acestuia”. (n.tr.)

⁸⁷⁷ Conform unei alte traduceri, „omului acestuia neprihănit”, ceea ce, în original, constituie ecoul expresiei folosite de soția lui Pilat (v. 19).

⁸⁷⁸ Observați similitudinile dintre grecescul *θόρυβος* și englezescul *trouble, turbulence* (necaz, tulburare).

⁸⁷⁹ Grecescul *ἀθώος*, adică, fără vină, curat, nevinovat.

Israelul din acele zile îl respingea aici pe Cristos și își asuma totodată toată responsabilitatea pentru acest lucru. În pasaje ca 2 Samuel 1:16; 3:28, 29; Fapte 18:6 cineva (David, Pavel) spune că altcineva (un amalecit, Ioab, evreii) trebuie să poarte vina pentru faptele sale. În fiecare caz, omul care rostește această afirmație face ceea ce a făcut Pilat în versetul 24; însă cu următoarea diferență: guvernatorul încerca să scape în mod *nedrept* de vinovăție, în timp ce David și Pavel aveau dreptul să spună ce au spus. Însă aici în 27:25 oamenii se încarcă de responsabilitate pentru atitudinea și faptele lor împotriva lui Isus. Deși nu realizau acest lucru, ei pronunțau un blestem împotriva lor înșiși, un blestem care urma să se extindă și asupra urmașilor lor.

Prin a-L respinge în mod deschis pe Mesia, poporul evreu a încetat să mai fie în vreun fel special poporul lui Dumnezeu. Vezi Evrei 10:29. Acest lucru nu înseamnă că Dumnezeu a terminat-o cu evreii. Nu, și în ceea ce-i privește pe ei rămâne adevărată afirmația că „o rămășiță va fi mântuită” de-a lungul veacurilor, fiindcă „Dumnezeu este dragoste”, de aceea nu doar la sfârșitul istoriei lumii. Prin această interpretare se face dreptate atât bunătății, cât și severității care caracterizează atitudinea lui Dumnezeu față de evrei. Vezi Romani 11:22. Pentru restul, vezi comentariul la Matei 8:11, 12.

Pe măsură ce Matei se pregătește să încheie istorisirea, vedem că sentința este acum pe cale de a fi pronunțată. S-a arătat deja că Ioan adaugă anumite detalii semnificative (19:1-11) și arată de asemenea (19:12) ce a dus în cele din urmă la înfrângerea morală completă a lui Pilat și la condamnarea la moarte a lui Isus. Nu există vreun conflict între relatarea lui Matei și cea a lui Ioan. Însă Ioan ne dă în acest moment o relatare mai amănunțită. **26. Atunci Pilat le-a slobozit pe Baraba.** Acest lucru era în armonie cu promisiunea guvernatorului (vezi Matei 27:17, 21). **Iar pe Isus, după ce a pus să-L bată cu nuiiele, L-a dat în mâinile lor, ca să fie răstignit.**

Biciul roman consta dintr-un mâner scurt de lemn căreia îi erau atașate câteva curele care aveau la capăt bucăți de plumb, de alamă și de os ascuțit. Loviturile erau date în special pe spatele victimei, dezgolit și încovoiat. Pedepsa era aplicată în general de doi oameni, unul lovind dintr-o parte, celălalt din cealaltă, rezultatul fiind că uneori carnea era în așa hal jupuită încât erau expuse chiar vene și artere aflate la adâncime, iar uneori chiar și măruntaie și organe interne. O asemenea biciuire, de la care cetățenii romani erau exceptați (cf. Fapte 16:37), ducea adesea la moartea victimei.

Ni-L putem imagina pe Isus după biciuire, acoperit de răni și vânătaii oribile, de urme de lovituri și zgârieturi. Nu e de mirare că Simon din Cirena a fost pus să ducă crucea după ce Isus o purtase pe o distanță scurtă (27:32; Luca 23:26; Ioan 19:16, 17). Biciuirea era o tortură hidoasă.⁸⁸⁰ Însă trebuie să se țină minte și că suferința Omului durerii nu era numai intensă, ci și ispășitoare:

„El era străpuns pentru păcatele noastre, zdrobit pentru fărădelegile noastre. Pedepsa care ne dă pacea, a căzut peste El, și prin rănilor Lui suntem tămăduiți” (Isaia 53:5; 1 Petru 2:24). La câțva timp după ce Isus a fost biciuit în modul descris mai sus, însă nu imediat după, așa cum va arăta următoarea secțiune, Pilat L-a dat să fie crucificat.

⁸⁸⁰ Vezi Josephus Flavius, *Războaiele iudaice*, II.306; Eusebiu, *Istoria ecleziastică* IV.xv.4.

27 Ostașii dregătorului au dus pe Isus în pretoriu⁸⁸¹, și au adunat în jurul Lui toată ceata ostașilor⁸⁸². 28 L-au dezbrăcat de hainele Lui, și L-au îmbrăcat cu o haină stacojie. 29 Au împletit o cunună de spini, pe care l-au pus-o pe cap și l-au pus o trestie în mâna dreaptă. Apoi îngenuncheau înaintea Lui, își băteau joc de El, și ziceau: „Plecăciune, Împăratul Iudeilor!” 30 Și scuipau asupra Lui, și luau trestia și-l băteau în cap. 31 După ce și-au bătut astfel joc de El, L-au dezbrăcat de haina stacojie, L-au îmbrăcat cu hainele Lui, și L-au dus să-L răstignească.

27:27-31 *Batjocura*

Cf. Marcu 15:16-20; Ioan 19:2, 3

27. Ostașii dregătorului au dus pe Isus în pretoriu, și au adunat în jurul Lui toată ceata ostașilor. Soldații, câți erau disponibili – observați expresia „toată ceata”, deși ea nu înseamnă neapărat o întreagă cohortă de șase sute de oameni –, s-au adunat în jurul lui Isus pentru a-și bate joc de El. Ei doreau să-și împlinească pornirile sadice. Voiau să se distreze puțin cu acest „Împărat al iudeilor”. Acești soldați, deși romani în sensul că se aflau în slujba guvernării romane, erau probabil recrutați din provincia Siriei; și dacă lucrurile stăteau așa, ei erau în stare să converseze în aramaică, vorbită și de evrei, și erau familiarizați cu obiceiurile evreiești. Ei Îl considerau probabil pe Isus un fals pretendent la tronul regal, o persoană care nu merita nimic altceva decât batjocură.

Nu este legitim să se spună că această batjocură a fost ordonată de Pilat (cum pretinde Lenski). Această interpretare nu este sprijinită nicăieri de Scriptură. Pilat a fost cel care a poruncit *biciuirea* Lui. Deși este adevărat că el ar fi putut și ar fi trebuit să prevină batjocura, și era de aceea parțial responsabil pentru ea, noi nu avem dreptul să spunem că el a ordonat-o.

Pentru o perspectivă corectă asupra acestei batjocuri este nevoie să o vedem nu numai pe fragmente, ci și în ansamblul ei. Matei menționează șapte elemente, dintre care unele pot fi găsite și în Marcu și/sau Ioan. După ce L-au dus pe Isus înăuntru, soldații

	Matei	Marcu	Ioan
L-au dezbrăcat	27:28a		
L-au îmbrăcat	27:28b	15:17a	19:2b
L-au încoronat	27:29a	15:17b	19:2a
L-au dat un sceptru	27:29b		
L-au închinat	27:29c	15:18	19:3a
L-au scuipat	27:30a	15:19b	
L-au lovit	27:30b	15:19a	19:3b

Batjocura în general, și mai ales ultimele două elemente ale ei, ar trebui comparată cu ceea ce a îndurat deja Isus în casa lui Caiafa, doar cu câteva ore în urmă. Vezi Matei 26:67, 68; Marcu 14:65; Luca 22:65.

⁸⁸¹ Literar, praetorium.

⁸⁸² Sau cohortă.

Pe scurt, imaginea de ansamblu se prezintă astfel. Soldații L-au dezbrăcat pe Isus de hainele Sale exterioare, au aruncat „o mantie” regală pe El și, din moment ce un împărat trebuie să aibă un sceptru, I-au pus în mâna dreaptă un băț. Apoi, au îngenuncheat unul câte unul înaintea Lui, închinându-se în batjocură, și au spus: „Plecăciune, Împărate al iudeilor”. Îl scuipau și Îl loveau în cap cu propriul Lui „sceptru”.

28-30. L-au dezbrăcat de hainele Lui, și L-au îmbrăcat cu o haină stacojie. Au împletit o cunună de spini, pe care I-au pus-o pe cap, I-au pus o trestie în mâna dreaptă. Apoi îngenuncheau înaintea Lui, își băteau joc de El, și ziceau: „Plecăciune, Împăratul Iudeilor!” Și scuipau asupra Lui, și luau trestia și-L băteau în cap.

a. Ei L-au dezbrăcat

Acest lucru a mai fost făcut înainte ca El să fie biciuit. Cât de mult L-a durut probabil când pe trupul Lui plin de răni a fost aruncată din nou haina. Iar acum L-au dezbrăcat din nou de hainele exterioare ca dintr-o batjocură crasă să poată trece la pasul următor:

b. Ei L-au îmbrăcat

Ei au aruncat pe Isus probabil o mantie ostășească veche și uzată de culoare purpurie⁸⁸³ reprezentând purpura regală. Cf. Matei 27:28b: „stacojie”, iar în Marcu 15:17a și Ioan 19:2b: „purpurie”. Din nou, cât de dureros era probabil acest lucru pentru El!

c. Ei L-au încoronat

Undeva în vecinătatea pretoriului soldații au găsit niște crengi pline de spini. Nu se știe dacă planta respectivă a fost *Spina Christi* sau *Tufa Palinrus*, așa cum cred unii. S-a arătat de către botaniști că puține țări de mărimea Palestinei mai au atâtea varietăți de plante cu spini ca ea. Identitatea speciei are prea puțină importanță. Mult mai semnificativ este faptul că spinii și măcăcinii sunt menționați în Geneza 3:18 în legătură cu căderea lui Adam. Aici în Matei 27:29a și în textele sale paralele Isus este zugrăvit ca purtătorul blestemului care a căzut peste natură, pentru a elibera natura și a ne elibera și pe noi de el. Cu o cruzime plină de ticăloșie, soldații, după ce au făcut o „cunună” din aceste crengi pline de spini, au împins-o pe capul lui Cristos. Ea nu reprezenta o cunună împărătească, ci o coroană potrivită pentru „Împăratul iudeilor”. Cei care au participat la această mică distracție voiau să-și bată joc de Isus. Ei voiau și să-L tortureze. Cunună de spini a fost potrivită pentru ambele scopuri. Probabil că șiroaie de sânge au pornit și I s-au scurs pe obraji, gât și umeri în jos.⁸⁸⁴ Oare realizau cei care Îl molestav că Îi fac acest lucru „Regelui regilor și Domnului domnilor”?

d. Ei I-au dat un sceptru

După ce L-au obligat pe Isus să stea jos, I-au pus în mâna dreaptă o bâță groasă, fiindcă un rege trebuie să aibă un sceptru. Matei este singurul evanghelist care raportează acest incident.

⁸⁸³ Grecescul κοκκίνη la nominativ; aici acuzativ -ης); cf. latinescul *coccineus*, de culoarea purpurei.

⁸⁸⁴ Una dintre cele mai bune reprezentări este probabil lucrarea „Ecce Homo” a lui Giudo Reni. Vezi A. E. Bailey, *op. cit.*, imaginea opusă p. 335.

e. *Ei I s-au închinat*

Firește că numai dintr-o crudă batjocură. Unul dintre soldați s-a pus în genunchi înaintea lui Isus și a spus: „Plecăciune, împărate al iudeilor!” Apoi urma altul și altul, până când nu au intrat cu toții în joc.⁸⁸⁵

f. *Ei L-au scuipat*

Ei au coborât la un nivel mai scăzut decât cel al animalelor. Cu voioșie – că doar se distrau! – fiecare soldat căruia îi venea rândul, se ridica din genunchi și apoi Îl scuipa în față pe Singurul Fiu preaiubit al lui Dumnezeu!

g. *Ei Îl loveau*

Este clar că toate aceste elemente care țin de bătaia de joc formează un întreg. Acest lucru este adevărat mai ales în cazul punctelor e., f. și g. Înainte ca fiecare dintre acești batjocoritori să plece din fața lui Isus, el Îi lua băta din mână și Îl lovea cu ea în cap, ca și cum ar fi vrut să spună: „Halal împărat! Unul care este lovit în cap cu propriul său sceptru!” Și când loviturile îl atingeau pe Isus, cununa de spini îi intra și mai mult în cap. – Doar o singură privire aruncată oricărei plante din specia care poartă și acum denumirea „cununa de spini”, crescând nu numai în teritoriile numite acum Israel, ci și în Florida și în multe alte părți ale Statelor Unite și în alte țări, va adânci convingerea că aici a avut loc un act de o cruzime sadică. Și nici măcar aceste lucruri nu au fost totul, fiindcă, așa cum ne informează Ioan 19:3b, batjocoritorii nu s-au folosit numai de *bătă*, ci și de pumnii și palmele lor. Și toate acestea după ce a fost deja biciuit!

31. După ce și-au bătut astfel joc de El, L-au dezbrăcat de haina stacojie, L-au îmbrăcat cu hainele Lui, și L-au dus să-L răstignească. În cele din urmă, toți și-au făcut numărul. Conform spuselor din Ioan 19:4 și urm., Pilat a intrat acum din nou în scenă. El L-a adus pe Isus înaintea mulțimilor, pe Cel plin de răni, purtând încă cununa de spini și mantaua purpurie. Publicului îi este prezentat un spectacol patetic: Isus Cel plin de sânge, acoperit de răni deschise. „Iată omul!” le-a spus guvernatorul, pentru a trezi simpatia mulțimii și a mărturisi încă o dată că el, Pilat, nu găsește nici o vină în El. Însă și acest efort al judecătorului a avut același efect lamentabil ca toate celelalte. Când preoții cei mai de seamă și oficialitățile L-au văzut pe Isus, ei au strigat: „Răstignește-L... răstignește-L!” Ei și-au folosit acum argumentul suprem, cel pe care l-au păstrat până acum pentru final, anume: „Noi avem o Lege, și conform acestei Legi El trebuie să moară, fiindcă S-a făcut pe Sine Fiul lui Dumnezeu”. După ce L-a examinat din nou pe Isus și a încercat și de această dată să-L scape, Pilat s-a lăsat păgubaș în cele din urmă, când a auzit ce se striga: „Dacă Îl eliberezi pe acest om, nu ești prietenul împăratului”. Aceasta a fost bomba. Guvernatorul, care jucase în tot acest timp rolul de judecător, s-a așezat pe scaunul său de judecată, aflat pe Pavajul de piatră „Gabata”, și L-a condamnat pe Isus la moarte.

⁸⁸⁵ Textul lui Matei oscilează între *ἐνέπαιζαν*, aorist, și *ἐνέπαιζον*, imperfect, cu probabilitatea că prima variantă este cea corectă. Marcu 15:18: „Apoi au început să-l ureze” și Ioan 19:3a: „Apoi s-au apropiat de El”, arată că acest sport ticălos și crud a durat probabil destul de mult timp.

Soldații, al căror joc s-a încheiat mai devreme, l-au îndepărtat veșmântul și accesoriiile regale și l-au îmbrăcat din nou cu hainele Lui. Apoi l-au luat de acolo pentru a-l conduce în locul execuției.

32 Pe când ieșeau afară din cetate, au întâlnit pe un om din Cirene numit Simon, și l-au silit să ducă crucea lui Isus. 33 Când au ajuns la un loc numit Golgota, care înseamnă: „Locul căpățânii”, 34 l-au dat să bea vin amestecat cu fier; dar, când l-a gustat, n-a vrut să bea. 35 După ce l-au răstignit, l-au împărțit hainele între ei, trăgând la sorti, pentru ca să se împlinească ce fusese vestit prin prorocul care zice: „Și-au împărțit hainele Mele între ei, și pentru cămașa Mea au tras la sorti.” 36 Apoi au șezut jos, și-l păzeau. 37 Și l-au scris deasupra capului vina:⁸⁸⁶

ACESTA ESTE ISUS ÎMPĂRATUL IUDEILOR

38 Împreună cu El, au fost răstigniți doi tâlhari: unul la dreapta și celălalt la stânga Lui. 39 Trecătorii își băteau joc de El, dădeau din cap, 40 și ziceau: „Tu care strici Templul,⁸⁸⁷ și-l zidești la loc în trei zile, mântuiește-Te pe Tine însuși! Dacă ești Tu Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe cruce!” 41 Preoții cei mai de seamă, împreună cu cărturarii și bătrânii, își băteau și ei joc de El și ziceau: 42 „Pe alții i-a mântuit iar pe Sine nu se poate mântui! Dacă este El Împăratul lui Israel, să se pogoare acum de pe cruce, și vom crede în El!

43 S-a încrezut în Dumnezeu:

să-l scape acum Dumnezeu, dacă-L iubește.

Căci a zis: 'Eu sunt Fiul lui Dumnezeu!'" 44. Tâlharii care erau răstigniți împreună cu El, îi aruncau aceleași cuvinte de batjocură.

27:32-44 Golgota: Răstignirea lui Isus

Cf. Marcu 15:21-32; Luca 23:26-43; Ioan 19:17-27

Deși Isus însuși este întotdeauna în centrul interesului, ceea ce a făcut, a spus sau a îndurat El, aici atenția noastră se fixează și asupra persoanelor sau grupurilor din jur:

a. *Simon din Cirena* îi face un serviciu lui Isus (v. 32).

b. După sosirea Sa la Golgota, *legionarii* sau soldații îi oferă lui Isus vin amestecat cu fier, pe care El îl refuză. După ce l-au răstignit între doi tâlhari și au pus deasupra capului Său o inscripție, ei îi trag la sort hainele. Ei șed la piciorul crucii, stând de pază (v. 33-38).

c. *Trecătorii* îl hulesc (v. 39, 40).

d. *Cărturarii* (și tovarășii lor) își bat joc de El (v. 41-43).

e. *Tâlharii* îl insultă (v. 44).

Pasajul care ar putea primi titlul „*Femeile care plâng*” nu se află în Matei, ci în Luca 23:27–31.⁸⁸⁸ Luca descrie și mulțimile adânc mișcate (23:48).

⁸⁸⁶ Sau: acuzație, învinuire.

⁸⁸⁷ Sau: sanctuar.

⁸⁸⁸ De-a lungul acestei secțiuni există o paralelă foarte strânsă între Matei și Marcu. Și relatarea lui Luca se aseamănă în mare măsură cu celelalte două Sinoptice. Cu toate acestea, în timp ce Luca nu pomeneste de trecători, adaugă că militarii s-au alăturat batjocoritorilor și l-au dat să bea oțet lui Isus (23:36, 37; cf. Ioan 19:29, 30). Pe lângă pasajele la care s-a făcut deja referire, despre femeile care plângeau și ce le-a spus Isus și despre mulțimile adânc mișcate, Luca mai relatează și povestea

Cu excepția versetului 32, întreaga secțiune (Matei 27:32-44) relatează ce s-a întâmplat cu Isus de la nouă dimineața (cf. Marcu 15:25) până la prânz (cf. Marcu 15:33) în Vinerea Mare.

Simon din Cirena

În realitate, ceea ce s-a spus în versetul 32 ar fi putut fi inclus la următorul punct, fiindcă Simon din Cirena nu a acționat de bunăvoie. El a fost obligat de soldați să facă ceea ce a făcut. Însă din moment ce Noul Testament și tradiția timpurie pun un accent atât de mare pe el și (probabil) pe familia lui, i se dă un titlu separat pasajului care începe cu versetul 32. **Pe când ieșeau afară din cetate, au întâlnit pe un om din Cirena numit Simon, și l-au silit să ducă crucea lui Isus.** Conform obiceiului și în acord cu Legea, execuția avea loc în afara orașului (Exod 29:14; Levitic4:12; 21; 9:11; 16:27; Numeri 15:35; 19:3; Ioan 19:20; Evrei 13:12, 13). Cei condamnați la răstignire erau obligați să-și ducă singuri crucea. Comentatorii au păreri împărțite dacă era vorba doar de grinda orizontală, cea verticală fiind deja înfiptă pe Golgota sau de întreaga cruce. Din moment ce nici textul și nici contextul nu sugerează altceva, aici se presupune că a doua poziție – întreaga cruce – este cea corectă.

Având în vedere faptul că titlul sau inscripția era scrisă deasupra capului lui Cristos (v. 37), este mai mult ca sigur că artiștii au dreptate atunci când preferă forma clasică de cruce sau crucea latină: **†**. Pentru motivele pentru care moartea prin crucificare trebuie considerată un blestem, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 425.

Și Isus Și-a purtat propria cruce (Ioan 19:16, 17), însă nu pentru multă vreme. Epuizarea fizică a făcut să nu poată să o ducă prea departe. Să ne gândim numai la câte a avut de îndurat în ultimele cincisprezece ore: atmosfera tensionată din camera de sus, trădarea lui Iuda, agonia din Ghetsimani, fuga ucenicilor Săi, tortura judecății pline de ipocrizie dinaintea Sanhedrinului, batjocura din palatul lui Caiafa, lepădarea celui mai proeminent dintre ucenicii Săi, judecarea de către un judecător nedrept, teribilul chin al biciuirii, condamnarea la moarte, abuzul înșeptit al soldaților din pretoriu! Vorbind omenește, nu e de mirare că a fost în stare să ducă crucea chiar și atât?

Când Isus a căzut sub greutatea crucii, legionarii, exercitându-și dreptul de a „rechiziționa” sau de a „le porunci oamenilor” anumite lucruri (vezi comentariul la Matei 5:41), l-au forțat pe Simon, un bărbat din Cirena – aflată pe un podiș, la vreo 16-18 km de Marea Mediterană, pe teritoriul a ceea ce este acum Libia (vestul Egiptului) –, să ducă crucea lui Cristos pe tot restul drumului. Teoria că Simon nu putea fi evreu, din cauză că le-a dat nume grecești fiilor săi (Marcu 15:21), nu stă în picioare, fiindcă mulți evrei făceau acest lucru. În plus, în Cirena exista o mare colonie de evrei (Fapte 2:10;

tâlharului care s-a pocăit (23:39-43). El redă primele două rostiri de pe cruce (23:34, 43). Ioan, după ce spune că Isus Și-a purtat singur crucea (19:16, 17) – el nu zice nimic despre Simon din Cirena – oferă o relateare mai amănunțită despre inscripția de pe cruce și despre controversa referitoare la ea (19:19-22) și despre împărțirea hainelor (19:23, 24). Atunci când vorbește despre femeile de la cruce (19:25-27), el redă a treia rostire de pe cruce (19:27). Însă omite orice referire la batjocuri și înjurături.

6:9; 11:20; 13:1). Speculația că omul trebuie să fi fost fermier, din cauză că „se întorcea de la țară*” (Marcu 15:21) tocmai în această zi, este și ea lipsită de vreo bază.

Chiar și astăzi mulți alți oameni pe lângă fermieri au treburi sau rude și cunoștințe la țară. Unii chiar trăiesc acolo!

Următoarea reconstituire, deși nu este sigură, e totuși probabilă. Simon, un evreu, a venit la Ierusalim să participe la una dintre cele mai mari sărbători (în acest caz, Paștele), după obiceiul multor evrei, inclusiv al celor din Cirena (Fapte 2:10). Există chiar și o sinagogă cireniană în Ierusalim (Fapte 6:9).

Acum, în această zi de vineri, întorcându-se în oraș după o vizită la țară, Simon este pus la muncă forțată de soldații care Îl conduc pe Isus la Golgota, poate (însă acest lucru nu este deloc sigur) pe Via Dolorosa (Calea durerii), și care tocmai ies pe poartă din oraș. Așa că – mai întâi cu împotrivire – Simon duce crucea lui Cristos, ajunge la Golgota și este martor la ce s-a întâmplat acolo. Comportamentul lui Isus și cuvintele Lui de pe cruce lasă o asemenea impresie asupra lui Simon încât devine creștin. Mai apoi, el și familia sa vor trăi la Roma. E posibil ca să ei să mai fi trăit acolo, însă în tot cazul el era cirenian din naștere. (Printre primii creștini erau mulți cireniani, Fapte 11:19; 13:1.)

Marcu, scriindu-le celor din Roma, îl menționează pe „Simon, tatăl lui Alexandru și al lui Ruf”, ca și cum ar fi avut intenția să spună: „oameni cu care voi cei din Roma sunteți familiarizați”. Pavel, în scrisoarea sa către romani (16:13), scrie: „Spuneți sănătate lui Ruf, cel ales în Domnul, și mamei lui, care s-a arătat și mama mea”. Este evident că mama lui Ruf – prin urmare, soția lui Simon – s-a purtat ca o mamă și față de Pavel.

Dacă această reconstituire corespunde faptelor, atunci serviciul făcut de Simon, deși era inițial „forțat”, s-a dovedit a fi în cele din urmă o adevărată binecuvântare pentru el, pentru familia lui și pentru mulți alții.

Legionarii

33-38. Când au ajuns la un loc numit Golgota, care înseamnă: „Locul căpătâni”, I-au dat să bea vin amestecat cu fiere; dar, când l-a gustat, n-a vrut să bea. După ce l-au răstignit, I-au împărțit hainele între ei, trăgând la sorți, pentru ca să se îplinească ce fusese vestit prin prorocul care zice: „Și-au împărțit hainele Mele între ei, și pentru cămașa Mea au tras la sorți”. Apoi au șezut jos, și-l păzeau. Și I-au scris deasupra capului vina:

ACESTA ESTE ISUS ÎMPĂRATUL IUDEILOR

Împreună cu El, au fost răstigniți doi tâlhari: unul la dreapta și celălalt la stânga Lui.

Unde se afla de fapt Golgota și de ce era numit „Locul căpătâni”? Pentru o elucidare a acestor întrebări, cititorul este trimis la C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 425, 426. Vinul pentru care soldații I l-au oferit lui Isus și pe care l-a refuzat este descris de Matei ca fiind „amestecat cu fiere”, adică, cu ceva amar. Evanghelistul se

* La Cornilescu apare „de pe câmp”, însă este foarte improbabil ca cineva să fi fost la lucru pe câmp într-o asemenea zi de sărbătoare. De aceea, pare mult mai nimerită traducerea autorului: „de la țară”. (n.tr.)

gândea probabil la Psalmul 69:21a, și dacă da, atunci privea în mod corect ceea ce se întâmpla acum ca pe o împlinire a acelui pasaj vechi-testamentar. Conform lui Marcu 15:23, substanța amară era smirnă. După ce a gustat acest amestec, Isus a refuzat să-l bea, fără îndoială pentru că voia să îndure pe deplin conștient toată durerea care îi era pregătită, pentru a putea fi înlocuitorul nostru perfect.

„După ce L-au răstignit”, scrie Matei cu o reținere minunată. Nu există aici vreo descriere detaliată a manierei în care cuiele I-au fost bătute în mâini (sau încheieturi) și picioare etc. În original nu se face risipă de cuvinte, căci apare astfel: „crucificându-L”. În fond, Scriptura nu pune *întregul* accent pe ceea ce a suferit Isus din punct de vedere fizic, ci pe faptul că El însuși, cu trupul și sufletul Lui, a fost făcut o jertfă pentru păcate, El Și-a dat viața. Vezi Isaia 53:10. Cf. Matei 27:46; Ioan 10:11, 15.

După ce L-au răstignit, legionarii și-au împărțit hainele prin tragere la sorți. După toate probabilitățile, prin aruncarea zarurilor, cele patru piese vestimentare – învelitoarea capului, sandalele, cingătoarea și mantia – au fost împărțite între cei patru (Ioan 19:23) soldați. Tunica fără cusătură, dintr-o singură bucată, țesută de jos în sus, a fost și ea trasă la sorți, totul în acord cu profetia din Psalmul 22:18 (LXX Psalmul 21:19), deși această referire la împlinirea profetiei nu se află în Matei, ci în Ioan 19:23, 24. Pentru detalii, vezi C.N.T. la acest pasaj.

După ce au făcut toate aceste lucruri, soldații s-au așezat și L-au păzit pe Isus, ca nimeni să nu-L mai bruscheze sau să încerce să-L salveze. Această supraveghere strictă a lui Isus este semnificativă. Oare nu mărturisește ea în favoarea faptului că El *a murit* într-adevăr pe Golgota?

Următoarele două acțiuni ale soldaților care sunt descrise aici nu sunt menționate probabil în ordine cronologică. Este greu de crezut că autorul ar fi vrut să transmită ideea că legionarii, răstignindu-L pe Isus și împărțindu-I hainele, au atârnat *după aceea* deasupra capului Său tăblița pe care erau scrise numele Lui și motivul răstignirii Sale. Nici nu trebuie să presupunem că tot ce ținea de crucificarea lui Cristos a fost terminat înainte ca cei doi tâlhari să fi fost răstigniți alături. Fără îndoială că inscripția în cauză a fost atârnată mult mai devreme. Și este probabil ca în timp ce patru soldați îl răstigneau pe Isus pe cruce, alte două grupuri de câte patru să fi făcut același lucru cu cei doi tâlhari.

Cât despre *acuzatie* – numită *însemnare* în Ioan 19:19 și *vină* în Marcu 15:26, Luca 23:38 –, pentru detalii, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 427-429. Deși nu există două Evanghelii care să vorbească la fel despre această „însemnare” sau „etichetă”, nu e nici o contradicție aici. Abia dacă trebuie menționat faptul că Pilat a fost cel care a scris-o, nu soldații, și că el era răspunzător pentru cuvintele folosite (Ioan 19:22) în cele trei limbi: aramaică, latină și greacă. Inscripția putea fi luată ca o *acuzatie*: „Acesta este Isus, care a fost răstignit pentru că a pretins că este Împăratul iudeilor”, dar și ca un titlu: „Acesta este Isus, Împăratul iudeilor”. Conducătorii evrei doreau ca ambiguitatea să dispară. Din motive proprii, Pilat a refuzat. Dacă ținem cont de faptul că tocmai prin crucea aceasta a câștigat de fapt Isus victoria (Ioan 12:32), atunci vom înțelege că El este într-adevăr Împărat peste toate lucrurile, chiar și peste evrei.

Cei doi care au fost răstigniți cu Isus erau „tâlhari”, sau, așa cum mai poate fi tradus acest termen, „revoluționari” (vezi comentariul la 26:55; 27:16). Având în vedere Luca 23:33 („doi făcători de rele” sau „criminali”), „tâlhari” este probabil cea mai bună traducere aici. A fost o nedreptate crasă că Isus a fost crucificat între acești doi oameni, ca și cum și El ar fi fost un criminal. Cu toate acestea, a fost și o onoare. Nu a venit El oare să caute și să mântuiască ce era pierdut (Luca 19:10)? Nu era El oare „Prietenul vameșilor și al păcătoșilor” (Matei 11:19)? Vezi și C.N.T. la Ioan 3:16 și 1 Timotei 1:15.

Trecătorii

39, 40. Trecătorii își băteau joc de El, dădeau din cap, și ziceau: „Tu care strici Templul, și-l zidești la loc în trei zile, mântuiește-Te pe Tine însuși! Dacă ești Tu Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe cruce!” Într-o succesiune rapidă, Matei descrie acum modul în care au reacționat cele trei grupuri – trecătorii, cărturarii etc. și tâlharii – împotriva lui Isus. Deci, mai întâi trecătorii (sau cei care treceau pe acolo). Cuvântul „trecător” traduce literal originalul grecesc, transmitându-i exact sensul. Dacă, așa cum cred unii, Golgota se afla de pe atunci la o răscruce de drumuri – cf. Biserica Sf. Sepulcru –, atunci expresia „trecători” începe să capete sens. Nu toată lumea aparținea mulțimilor (Luca 23:48) care mergeau la Golgota în acea zi pentru a vedea tot ce se întâmpla acolo, de la început și până la sfârșit. Unii pur și simplu „treceau” din întâmplare prin zonă. În drumul lor, ei se opreau pentru a vedea ce se petrece de fapt. Ei își îndreptau atenția asupra Celui răstignit pe crucea din mijloc, despre care au auzit deja atâtea lucruri. Ei dădeau din cap cu dispreț și aroganță. Cf. Psalmul 22:7b; Isaia 37:22. Apoi începeau să-L potopească cu înjurături. Ei Îl *blasfemiau* efectiv, așa cum spune textul original. Pentru sensul acestui cuvânt și al celor înrudite cu el, vezi comentariul la 12:31, 32 și faptul că aici în 27:39 el nu este folosit cu un sens general, ci cu sensul său mult mai teribil, acela de batjocorire a Fiului lui Dumnezeu. Acest lucru nu este altceva decât o „lipsă de reverență plină de dispreț”.

Cuvintele pe care le foloseau ei arată acest lucru. În timp ce dădeau din cap, ei spuneau: „Tu care distrugi Templul și îl refaci în trei zile...” De aceea, și ei, ca și cei doi martori mincinoși din 26:60, 61, dovedesc că au luat citarea greșită și răstălmăcită a cuvintelor lui Isus (Ioan 2:19) și au considerat că ea este adevărul. Ei se foloseau acum de acest citat, și adăugau: „Mântuiește-Te pe Tine însuși, dacă ești Fiul lui Dumnezeu, și coboară de pe cruce”. Prin aceasta ei dovedeau că respingeau complet mărturia lui Cristos despre Sine (vezi comentariul la 26:63-66), făcută cu doar câteva ore în urmă. Ei au considerat-o o glumă. Ei exclamau în bătaie de joc că singurul mod în care Cel răstignit Își poate dovedi afirmația este prin coborârea Sa de pe cruce. Ei sugerează că neputința este cea care Îl ține pe El acolo. Însă era de fapt puterea, puterea dragostei Sale pentru cei păcătoși. Însă acești trecători se hotărâseră deja să respingă mărturia tuturor minunilor, a întregii îndurări arătate celor aflați în nevoi, a tuturor discursurilor minunate, a întregii vieți pământești frumoase a Fiului omului. Ei au respins toate acestea. Preferau să hulească și să-și bată joc!

Preoții cei mai de seamă, cărturarii și bătrânii

41-43. Preoții cei mai de seamă, împreună cu cărturarii și bătrânii, își băteau și ei joc de El și ziceau: „Pe alții i-a mântuit iar pe Sine nu se poate mântui! Dacă este El Împăratul lui Israel, să se pogoare acum de pe cruce, și vom crede în El!

S-a încrezut în Dumnezeu:

să-l scape acum Dumnezeu, dacă-L iubește.

Căci a zis: „Eu sunt Fiul lui Dumnezeu!”

Atât de încântați erau membrii Sanhedrinului de faptul că marele lor dușman atârna acum pe cruce, încât ei – acești preoți, cărturari și bătrâni (vezi comentariul la 16:21) – și-au pierdut orice urmă de demnitate și li s-au alăturat trecătorilor, dând glas disprețului lor față de Isus. „Își băteau și ei joc de Isus”, scrie Matei, și în câteva privințe cuvintele lor erau și ele similare celor rostite de trecători. Ambele categorii Îl batjocoreau. Ambele erau convinse că rămânerea pe cruce a victimei se datora slăbiciunii Sale, incapacității Sale de a se salva. Ambele ridiculizau pretenția că El este, într-un sens special, „Fiul lui Dumnezeu”. Ambele Îl provocau să-Și dovedească afirmațiile prin a coborî de pe cruce.

Cu toate acestea, există și o diferență destul de surprinzătoare între ele. Trecătorii I se adresaseră direct lui Isus, folosind persoana a doua, singular. Vezi versetele 39, 40. Însă conducătorii nu I s-au adresat în mod direct nici măcar o dată în toate relatările crucificării lui Isus – fie că este vorba de cea a lui Matei, a lui Marcu sau a lui Luca. De fiecare dată ei vorbeau *despre* El între ei. Ei nu-I vorbeau niciodată *Lui*. Atât de mult Îl urau. Matei și Marcu relatează că acești membri ai Sanhedrinului, vorbind unii cu alții despre dușmanul lor, *își băteau joc de El*. Și așa și făceau într-adevăr! Însă Luca folosește un cuvânt diferit. El arată că această batjocură era dintre cele mai josnice. Ea era amestecată cu ură și invidie. Luca spune următoarele: „Ei își ridicau nasul spre El”⁸⁸⁹, adică, *Îl maimuțăreau și rânjeau la El* (23:35).

Când ei spuneau acum: „pe alții i-a mântuit; pe Sine nu Se poate mântui”, ei nu negau că minunile pe care le-a făcut pentru însănătoșirea altora erau reale. În nici un caz. Ei au admis deja că ele fuseseră veritabile (Ioan 11:47). Numai că ei puneau pe seama lui Satan puterea cu care le-a făcut El (Matei 9:34). Concluzia pe care au tras-o a fost că acum Beelzebul nu mai poate sau nu mai vrea să Îl ajute, El este complet neputincios. Și ei refuzau să admită că puterea dragostei Sale pentru păcătoși a fost cea care L-a ținut pe cruce.

Ei vorbeau batjocoritor despre faptul că El pretinsese că este „Împăratul lui Israel”. Ei bine, El a făcut într-adevăr o asemenea afirmație (27:11). Mai mult, El a acceptat onorurile implicate de titluri similare, atunci când alții I le confereau (21:16). De fapt, El Și-a asumat chiar și o autoritate împărătească asupra unui domeniu cu mult mai mare (11:27; 25:34), și urma să o facă din nou (28:18). Însă acești conducători Îi interpretau

⁸⁸⁹ Verbul lui Luca este *ἐξεμυκτήριζον*, persoana a III-a, plural, imperfect, indicativ al lui *ἐκμυκτηρίζω*. Cf. *μυκτηρ*, nas.

greșit spusele în mod intenționat; fiindcă de câte ori oamenii încercaseră, prin cuvânt sau faptă, să facă din El un împărat pământesc, un conducător care să-i elibereze pe iudei de sub jugul roman, El se eschiva cât putea de repede. Vezi Ioan 6:15; cf. 18:36.

Cel mai ticălos dintre toate a fost atacul lor împotriva pretenției lui Isus că El era Fiul lui Dumnezeu într-un mod unic. El făcuse într-adevăr această afirmație din nou și din nou. Vezi p. 342, 447, 448, 579. Nimic nu era mai prețios pentru El decât relația intimă dintre El și Tatăl (Matei 11:27; Ioan 10:30; 16:32; 17:5, 24). Iar acum acești adversari ai Săi, făcând aluzie la Psalmul 22:8b, sugerau că Tatăl Său ceresc Și-a pierdut complet interesul față de El și că încrederea Sa în Dumnezeu era acum zadarnică. Altminteri, susținea ei, Dumnezeu L-ar fi eliberat și I-ar fi dat puterea de a coborî de pe cruce. Ei sugerau că faptul că Dumnezeu nu Se implica deloc poate însemna doar un singur lucru, anume, că afirmația Sa: „Eu sunt Fiul lui Dumnezeu” este neadevărată.

Când dușmanii autorului Psalmului 42 l-au întrebat pe acesta: „Unde este Dumnezeul tău?” ei voiau să spună de fapt: „Dumnezeul tău, dacă există, este nefolositor. Credința ta nu are o fundație solidă”. El mărturisește că acest atac al adversarilor săi l-a afectat în măsura în care o sabie i-ar fi perforat oasele (Psalmul 42:10). Acum, relația dintre psalmist și Domnul său era una intimă și minunată. Cu toate acestea, cu cât mai intimă și mai organică era relația dintre Tatăl și singurul Său Fiu! De aceea, cât de mult trebuie să-L fi durut acest atac dușmănos pe Mijlocitor!

Tâlharii

44. Tâlharii care erau răstigniți împreună cu El, Îi aruncau aceleași cuvinte de batjocură. Trecătorii și cei din Sanhedrin erau de acord în privința faptului că dacă Isus voia să demonstreze că era într-adevăr ceea ce pretindea, El ar fi trebuit să Se salveze. Tâlharii erau entuziasmați și ei de acest argument. Și ei au început să-și bată joc de El în același fel. Trebuie să se accentueze faptul că în conformitate cu limbajul clar al Scripturii, *ambii* tâlhari Îi vorbeau astfel la început lui Isus. Cuvintele unuia dintre aceștia sunt redată în Luca 23:39. El a spus: „Nu ești tu Cristosul? Mântuiește-Te pe Tine și mântuiește-ne și pe noi”. Chiar și soldații au luat parte la acest gen de batjocorire (Luca 23:36, 37). Insultele veneau din aproape toate părțile. Legionarii, trecătorii, preoții cei mai de seamă, cărturarii, bătrânii, tâlharii și mulțimile de spectatori din alte categorii L-au luat în derâdere.

În mijlocul tuturor insultelor, Isus a rămas tăcut. El nu a rostit nici o mustrare. Petru se exprimă nespus de frumos, atunci când zice: „Când era batjocorit, nu răspundea cu batjocuri; și când era chinuit, nu amenința, ci se supunea dreptului Judecător. El a purtat păcatele noastre în trupul Său, pe lemn, pentru ca noi, fiind morți față de păcate, să trăim pentru dreptate; prin rănilor Lui ați fost vindecați” (1 Petru 2:23, 24).

Nu este oare posibil – sau chiar probabil – ca acest comportament calm și superior al Domnului nostru, cuplat cu rugăciunea: „Tată, iartă-i, căci nu știu ce fac” (Luca 23:34), să fi fost folosit de Dumnezeu ca un mijloc de a-l aduce la pocăință pe unul dintre cei doi tâlhari? Pentru această istorisire, vezi Luca 23:39-43.

45 De la ceasul al șaselea până la ceasul al nouălea s-a făcut întuneric peste toată țara. 46 Și pe la ceasul al nouălea, Isus a strigat cu glas tare:

Eli, Eli, Lama Sabactani?

adică:

„Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?”

47 Unii din cei ce stăteau acolo, când au auzit aceste vorbe, au zis: „Strigă pe Ilie!” 48 Și îndată, unul din ei a alergat de a luat un burete, l-a umplut cu oțet, l-a pus într-o trestie, și l-a dat să bea. 49 Dar ceilalți ziceau: „Lasă,⁸⁹⁰ să vedem dacă va veni Ilie să-L mântuiască.” 50. Isus a strigat iarăși cu glas tare, și Și-a dat duhul. 51 Și îndată perdeaua dinăuntrul Templului s-a rupt în două, de sus până jos, pământul s-a cutremurat, stâncile s-au despicat, 52 mormintele-au deschis și multe trupuri ale sfinților care muriseră, au înviat. 53 Ei au ieșit din morminte, după învierea Lui, au intrat în sfânta cetate, și s-au arătat multora. 54. Sutașul, și cei ce păzeau pe Isus împreună cu el, când au văzut cutremurul de pământ și cele întâmplare, s-au înfricoșat foarte tare, și au zis: „Cu adevărat, acesta a fost Fiul lui Dumnezeu!”

55 Acolo erau și multe femei, care priveau de departe; ele urmaseră pe Isus din Galilea ca să-L slujească. 56 Între ele era Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov și a lui Iose, și mama fiilor lui Zebedei.

27:45-56 Golgota: Moartea lui Isus

Cf. Marcu 15:33-41; Luca 23:44-49; Ioan 19:28-30

Ceea ce urmează în aceste versete (45-56) arată ce s-a întâmplat la Golgota de la amiază („ceasul al șaselea”) și până la ora 15 („ceasul al nouălea”), așa cum indică versetele 45, 46.

Întunericul

45. De la ceasul al șaselea până la ceasul al nouălea s-a făcut întuneric peste toată țara⁸⁹¹ De la ora nouă dimineața și până la prânz Golgota a fost un loc foarte aglomerat. Soldații și-au îndeplinit diferitele lor sarcini, așa cum s-a arătat în versetele 33-38. Trecătorii au hulit. Preoții cei mai de seamă, cărturarii și bătrânii și-au bătut joc. Tălharii au înjurat, deși unul dintre ei s-a pocăit. Isus Și-a rostit ultimele trei cuvinte. Apoi, la ora doisprezece, a avut loc un eveniment foarte dramatic. Dintr-o dată, totul s-a întunecat. Cf. Amos 8:9. Însuși faptul că acest întuneric este menționat arată că el a fost probabil intens și de neuitat. Mai mult, s-a instalat când nimeni nu se aștepta, ziua în amiaza mare, și a durat trei ore.

S-au scris multe despre acest întuneric. Ce l-a cauzat? Cât de extins era el? Avea vreo semnificație? Cât despre prima întrebare, ni se dau foarte puține informații. Nu greșim dacă spunem că „Dumnezeu l-a realizat”. Însă când este pusă o altă întrebare: „Ce mijloace a folosit?” nu se poate da un răspuns pe deplin satisfăcător. O furtună bruscă, chiar dacă ar fi durat trei ore, nu ar fi acoperit întreaga țară și nu ar fi fost pomenită într-un mod special. O furtună siroco întunecată, venită din deșert, nu aduce în general un asemenea întuneric. Însă e posibil ca Luca 23:44, 45 să ne ofere răspunsul pe care îl căutăm. Nu spune acest pasaj că „soarele s-a întunecat”? Mai întâi însă, constatăm că traducerea nu este complet sigură. Există câteva variante. În al doilea

⁸⁹⁰ Sau: „Stați puțin”. Cf. 19:14.

⁸⁹¹ Sau: pământ.

rând, chiar dacă se acceptă că „întunecat” este termenul corect, el nu se poate referi la o eclipsă în sensul ei tehnic, astronomic, fiindcă acest lucru este imposibil în perioada Paștelui (lună plină). În plus, o asemenea eclipsă nu ar putea dura în nici un caz trei ore! Însă dacă termenul este luat cu un sens mai larg, anume, „a fost acoperit”, atunci ajungem înapoi de unde am pornit: a fost acoperit de ce? Cel mai bun răspuns poate foarte bine să fie acela de a privi ceea ce s-a întâmplat aici ca pe o intervenție specială a lui Dumnezeu, o minune, și să nu se caute cauzele secundare.

Cât de extins era întunericul? Și în acest caz trebuie să ne abținem să dăm un răspuns categoric. Nu suficient să se spună că atunci când soarele apune jumătate din globul pământesc rămâne în întuneric. Lumina soarelui poate dispărea dintr-o anumită regiune sau dintr-un anumit ținut. Vezi Exod 10:22, 23. Luther, Calvin, Zahn, Ridderbos etc. preferă traducerea „ținut” în cazul lui 27:45. S-a făcut observația că dacă întunericul ar fi fost foarte extins, ajungând până dincolo de India, atunci ar fi trebuit să fie consemnat în literatura seculară. Ei bine, cineva ar putea face referire în acest sens la Origen (*Împotriva lui Celsus* II.33) care face aluzie la o afirmația de-a istoricului roman Flegon, care se pare că a menționat atât întunericul, cât și cutremurul. Și Tertulian, atunci când le scrie adversarilor săi păgâni și menționează acest întuneric, afirmă: „minune care este consemnată chiar în analele voastre și este păstrată chiar în arhivele voastre până astăzi”. Însă este imposibil să se estimeze valoarea unor asemenea apeluri. De aceea, și aici este probabil cel mai bine să ne abținem să dăm un răspuns categoric. Chiar dacă traducerea „țară” în loc de „pământ” ar trebui să fie corectă, ceea ce poate că e și cazul, nici atunci nu trebuie ignorat faptul că întunericul a „acoperit *tot* ținutul”, și era, prin urmare, foarte extins.

Cât despre cea de-a treia întrebare: „A avut el vreo semnificație?”, aici se impune în mod cert un răspuns pozitiv. Da, a avut o semnificație foarte importantă. Întunericul a însemnat judecată, judecata lui Dumnezeu împotriva păcatelor, mânia Lui, cum ar veni, consumându-se chiar în inima lui Isus, în așa fel încât El, ca Înlocuitor al nostru, a suferit cea mai intensă agonie, o durere de nedescris și o izolare sau alienare teribilă. Iadul a coborât peste Golgota în acea zi, iar Mântuitorul a coborât în adâncul lui și i-a suportat ororile în locul nostru. De unde știm că acest răspuns este corect? Observați următoarele:

a. În Scriptură, întunericul este adesea simbolul judecății. Vezi Isaia 5:30; 60:2; Ioel 2:30,31; Amos 5.18, 20; Țefania 1:14-18; Matei 24:29, 30; Fapte 2:20; 2 Petru 2:17; Apocalipsa 6:12-17.

b. Gândindu-Se la moartea Sa iminentă, Mântuitorul a spus El însuși că Își dă sau Își va da viața ca „răscumpărare pentru mulți” (Matei 20:28; 26:28; Marcu 10:45).

c. Agonia suferită de Domnul nostru în aceste trei ore era de așa fel încât El a rostit în cele din urmă cuvintele explicative din versetul 46, spre care ne îndreptăm acum atenția:

Strigătul agoniei

46. Și pe la ceasul al nouălea, Isus a strigat cu glas tare:

Eli, Eli, Lama Sabactani?

adică:

„Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?”

Legătura dintre întuneric și strigăt este foarte strânsă: primul este un simbol al agoniei din cel de-al doilea. Prin urmare, acesta este cel de-al patrulea cuvânt rostit de pe cruce, primul redat de Matei și Marcu.⁸⁹² El a fost rostit de Mântuitorul cu puțin înainte de a-și da suflarea.

În Evanghelii nu se relatează ce s-a întâmplat între ora douăsprezece și ora trei după-amiază. Tot ce știm este că în timpul acestor trei ore de întuneric intens Isus a avut parte de o agonie de nedescris. El „a fost făcut păcat” pentru noi (2 Corinteni 5:21), „blestem” (Galateni 3:13). El era lovit pentru păcatele noastre și rănit pentru fărădelegile noastre. Iehova a pus peste El „nelegiuirea noastră a tuturor” etc. (Isaia 53).

În mod cert, aceste lucruri s-au întâmplat de-a lungul întregii perioade a umilirii Sale, de la concepere și până la moarte și înmormântare, însă *mai ales* în Ghetsimani, la Gabata și pe Golgota.

S-a pus întrebarea: „Dar cum putea Dumnezeu să-L părăsească pe Dumnezeu?” Răspunsul trebuie să fie că Dumnezeu Tatăl a părăsit natura umană a Fiului Său și chiar și așa doar într-o măsură limitată, deși foarte reală și dureroasă. Nu e posibil să fi existat o vreme în care Dumnezeu Tatăl să fi încetat să-L iubească pe Fiul Său. Nu e posibil nici ca Fiul să-L fi respins vreodată pe Tatăl Său. În nici un caz. El continua să-L strige: „Dumnezeul Meu, Dumnezeuul Meu”. Și tocmai din acest motiv putem fi siguri că Dumnezeu Îl iubea la fel ca întotdeauna.

Prin urmare, cum am putea da un sens rezonabil acestui strigăt de adâncă disperare? Poate că o ilustrație ne va fi de ajutor, deși trebuie să se adauge imediat că nici o analogie luată din domeniul pământesc nu poate să facă dreptate experienței unice a Fiului omului. Cu toate acestea, ilustrația ne poate ajuta într-o anumită măsură. Iată, să zicem, un copil care este grav bolnav. El este prea mic încă pentru a înțelege de ce trebuie să fie dus la spital și mai ales de ce trebuie să se afle la Secția de terapie intensivă, unde părinții săi nu pot fi tot timpul cu el. Părinții săi îl iubesc la fel ca întotdeauna. Însă pot exista momente în care acestui copil îi este atât dor de prezența tatălui și a mamei sale încât este profund îndurerat. La fel s-a întâmplat și cu Mijlocitorul. Sufletul Lui striga după Cel pe care Îl numea „Dumnezeul Meu”, însă Dumnezeuul Lui nu l-a răspuns. Nu aceasta este maniera în care strigătul acesta de agonie este interpretat în contextul Psalmului 22? Observați ce se spune aici:

„Dumnezeule! Dumnezeule! Pentru ce M-ai părăsit,
și pentru ce Te depărtezi fără să-mi ajuți și fără s-asculți plângerile mele?

⁸⁹² Formula de adresare „Eli, Eli” vine din ebraică. Vezi Psalmul 22:1 (22:2 în original). În Matei 27:46 urmează textul din N.T.Gr. (A-B-M-W). Restul – „Lama sabactani” – este în aramaică. Versul ebraic din Psalmul 22 este *Eli, Eli, lama azabtani*. Însă este rezonabil să se presupună că Isus a rostit aceste cuvinte în întregime într-o singură limbă. Dacă această limbă a fost ebraica, atunci primele două cuvinte puteau suna oarecum ca numele profetului *Ilie*, aruncând o anumită lumină asupra v. 47. Cu toate acestea, după cum indică N.N. în aparatul său textual, varianta *Eloi, Eloi* are un sprijin textual puternic în Matei. Vezi și Marcu 15:34. De aceea, trebuie admisă posibilitatea că aici, ca adesea, Marcu este cel care redă cuvintele în forma lor exactă (aramaică) în care le-a rostit Isus, în timp ce Matei – *dacă* N.T.Gr. (A-B-M-W) este corect – reprezintă un text care leagă direct pasajul de ebraica Psalmului 22 și cu cuvintele de batjocură: „Îl cheamă pe Ilie”. Este imposibil să se stabilească cu certitudine care dintre texte este cel corect în Matei – „Eli, Eli” sau „Eloi, Eloi”.

Strig ziua, Dumnezeuule, și nu-mi răspunzi:
strig și noaptea, și tot n-am odihną”.

Pentru Cel care suferea, cu sufletul Lui minunat de sensibil, această izolare teribilă trebuie să fi fost într-adevăr o agonie. Cu atât mai mult cu cât doar cu câteva ore în urmă El le spusese ucenicilor Săi: „iată că vine ceasul, și a și venit, când veți fi risipiți fiecare la ale lui; și pe Mine Mă veți lăsa singur; *dar nu sunt singur, căci Tatăl este cu Mine*” (Ioan 16:32). Și peste puțin timp, El a adăugat în rugăciunea Sa de mare preot de o frumusețe înduioșătoare: „Și acum, Tată proslăvește-Mă la Tine însuți cu slava, pe care o aveam la Tine, înainte de a fi lumea” (Ioan 17:5). Iar acum Tatăl nu îi răspundea, ci Îl lăsa în mâinile dușmanilor Săi. Se ne gândim din nou la toate abuzurile și suferințele pe care le îndurase deja Isus în noaptea precedentă. E de mirare că El striga acum: „Dumnezeul Meu, Dumnezeuul Meu, de ce M-ai părăsit?” Dumnezeuul și Tatăl Lui nu L-ar fi lăsat în mâinile tortionarilor Săi dacă nu ar fi fost nevoie. Însă *era* nevoie, pentru ca El să îndure pe deplin pedeapsa pentru păcatele poporului Său.

Batjocura
și
Simpatia

47-49. Unii din cei ce stăteau acolo, când au auzit aceste vorbe, au zis: „Strigă pe Ilie!” Și îndată, unul din ei a alergat de a luat un burete, l-a umplut cu oțet, l-a pus într-o trestie, și l-a dat să bea. Dar ceilalți ziceau: „Lasă, să vedem dacă va veni Ilie să-L mântuiască” Isus a pronunțat cu o voce puternică al patrulea cuvânt de pe cruce. Cei care l-au auzit, ar fi trebuit să-l înțeleagă probabil, deși nu toți au recunoscut că aceste cuvinte erau împlinirea unei profeții, profeția din Psalmul 22, din care atât de multe pasaje s-au împlinit deja sau erau pe cale de a se împlini aici la Golgota (vezi v. 1, 2, 7, 8, 12-14, 16, 18). Însă vocea Lui era atât de puternică și de clară, încât nu se putea ca cineva să se înșele în privința celor spuse de Isus. Cel puțin, toți cei care cunoșteau aramaica și ebraica au înțeles. Iar descoperirile recente dovedesc că – pe lângă înțelegerea limbii aramaice și poate a limbii grecești – evreii, care erau prezenți în număr mare, erau mult mai bine familiarizați cu ebraica decât se credea.

Prin urmare, ceea ce se descrie aici în versetele 47 și 49 este batjocura acelor persoane lipsite de inimă care au încercat să-i facă pe ceilalți să creadă că ei L-au auzit pe Isus strigând după ajutorul lui Ilie. Firește că ei știau cum stăteau lucrurile. Însă asemănarea dintre „Eli” – mai ales dacă se pronunța ca *Eliya* – și numele profetului din Vechiul Testament era atât de mare, încât mințile și buzele pervertite ale acestor hulitori au putut născoci o asemenea glumă. Mai mult, nu era oare un crez iudaic acela că Ilie Îl va prezenta pe Mesia și va trăi lângă El o vreme ca asistentul Său și ca salvatorul celor care sunt pe cale de a pieri?

Însă deși acești batjocoritori se distrau, exista Cineva care a auzit strigătul disperării și a răspuns la el imediat. Acesta era Dumnezeu Tatăl, care a pus capăt instantaneu durerii sfredelitoare a Fiului Său, astfel încât Celui care suferea I s-a permis să caute

alinare pentru buzele și gâttelejle uscate, acest lucru tot ca o împlinire a Psalmul 22, de data aceasta a versetului 15. Așa că Isus a rostit al cincilea cuvânt: „Mi-e sete” (Ioan 19:28). Imediat, cineva – fără îndoială un soldat, acționând din porunca centurionului – a luat un burete, l-a îmbibat cu vin acru sau oțet, genul de vin ieftin pe care îl beau soldații și care era potrivit pentru a stinge setea –, a pus buretele pe un băț și l-a ridicat până la buzele lui Isus. Pentru detalii în legătură cu acest lucru, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 435.

Nu toți cei care stăteau în jurul crucii în acea zi erau la fel de împietriți. Indiferent cine a dat acest ordin care a fost executat – se presupune că a fost centurionul – a dat dovadă de o simpatie veritabilă. Însă ea nu era în nici un caz felul de a simți al tuturor. Cei fără inimă continuau cu batjocurile. „Stați (sau: „lăsați”), spuneau ei, să vedem dacă vine Ilie să-L salveze”. Printre acești batjocoritori erau și unii soldați (Luca 23:36, 37).

Moartea

50. Isus a strigat iarăși cu glas tare, și și-a dat duhul. Observați expresia „cu glas tare”, arătând că Cel care suferea nu a îngăduit doar ca viața să I se scurgă. El nu a murit în urma epuizării fizice, ci în mod benevol. El *Și-a predat viața, Și-a jertfit-o* (Isaia 53:12; Ioan 10:11, 15) sau ca aici, *Și-a dat-o*. El știa exact ce face atunci când S-a oferit astfel pe Sine ca jertfă înlocuitoare. Acest lucru reiese clar din ultimele Sale două rostiri: a șasea: „S-a isprăvit” (Ioan 19:30), însemnând că lucrarea pe care I-a dat-o Tatăl a fost îndeplinită; că Și-a dat acum viața ca răscumpărare pentru mulți (Matei 20:28); și a șaptea: „Tată, în mâinile Tale Îmi încredințez duhul” (Luca 23:46), dovedind că a recăpătat pe deplin conștiința prezenței pline de dragoste a Tatălui și că își încredința duhul în grija Sa iubitoare. Tatăl l-a primit cu bucurie în slavă, iar în dimineața învierii l-a reasezat în trupul Fiului Său, pentru a nu mai muri niciodată. Este reconfortant de știut că atunci când Isus s-a dus în rai, El nu S-a dus singur, ci a dus cu Sine sufletul tâlharului pocăit (Luca 23:43).

Semnele

Întunericul s-a ridicat (27:45). Moartea ispășitoare a lui Cristos aduce lumină (mântuire) într-o lume pierdută în păcat, adică, tuturor celor care Îl primesc cu ajutorul unei credințe vii. Au mai existat și alte semne, cele care sunt menționate în mod distinct aici în versetele 51-53. **Și îndată perdeaua dinlăuntrul Templului⁸⁹³ s-a rupt în două, de sus până jos.**

a. Perdeaua sfâșiată

Pe baza textului din Evrei 6:19; 9:3 și 10:20 este firesc să ne gândim la această perdea ca la cea interioară, „a doua perdea”, cea care separa Locul Sfânt de Sfânta Sfințelor. Această perdea interioară este cea descrisă în Exod 26:31-33; 36:35; 2 Cronici 3:14. Așa cum se spune în aceste pasaje, fire albastre, purpurii și cărămizii erau țesute într-o pânză albă de lână, în

⁸⁹³ N. tr. În limba engleză apare cuvântul sanctuar în loc de templu. Astfel se justifică nota autorului: În cazul de față, din moment ce știm că exista o perdea în sanctuar – despărțind Sfânta Sfințelor – și nu exista una în tot templul, formularea „sanctuar” este preferată în locul termenului „templu”.

așa fel încât aceste culori zugrăveau o ceată de heruvimi, îngerii păzitori ai sfințeniei lui Dumnezeu, care bara în mod simbolic calea spre Sfânta Sfințelor. O descriere a perdelei din Templul lui Irod apare în lucrarea lui Josephus Flavius, *Războaiele iudaice* V.212-214.

În clipa morții lui Isus, această perdea a fost brusc sfâșiată de sus până jos în două bucăți. Acest lucru s-a întâmplat la ora trei, când preoții erau probabil ocupați în Templu. Cum s-a întâmplat? Nu prin mijloace naturale, fiindcă în acest caz ar fi fost probabil scame peste tot, iar ruptura ar fi pornit de jos în sus. Nu e deloc probabil nici că Matei încearcă să transmită ideea că această rupere în două a fost rezultatul cutremurului. Dacă intenția lui ar fi fost aceasta, oare nu ar fi menționat el cutremurul înainte de ruperea perdelei? Ceea ce s-a întâmplat trebuie considerat un miracol. Nu este menționată nici o cauză secundară care ar fi putut fi folosită pentru obținerea acestui efect și ar fi zadarnic să se și facă speculații. Cât despre semnificația simbolică a fenomenului, ea este arătată prin două considerații: mai întâi, el a avut loc tocmai în momentul morții lui Isus; în al doilea rând, el este explicat în următorul fel în Evrei 10:19, 20: prin moartea lui Cristos, simbolizată de ruperea perdelei, calea spre „Sfânta sfințelor”, adică spre cer, le-a fost deschisă tuturor celor care se refugiază în El. Pentru lecția practică, vezi Evrei 4:16. Se pot sugera și mai multe, însă limitându-ne la această interpretare, ne aflăm pe un teren sigur.

b. Pământul se cutremură, stâncile crapă și mormintele se deschid

Pare să fie o legătură foarte strânsă între aceste trei fenomene, al doilea și al treilea dintre semnele menționate aici rezultând probabil din primul: **pământul s-a cutremurat, stâncile s-au despicat, mormintele s-au deschis**. Acest lucru arată că moartea Mântuitorului avea – și încă mai are – semnificație pentru întregul univers. Cel puțin acestea sunt clare. Va exista un cer nou și un pământ nou (Apocalipsa 21:1), a căror apariție nu ar fi fost posibilă fără moartea ispășitoare a lui Cristos. Vezi C.N.T. la Coloseni. 1:20; cf. Romani 8:21; 2 Petru 3:13. Alte idei – cum ar fi cea că pietrele strigau acum, fiindcă nici un ucenic nu stătea lângă cruce și nu-L lăuda pe Mântuitor (cf. Luca 19:40); că cutremurul de la Golgota era un răspuns la cel din Sinai, ca și cum s-ar fi spus: „Blestemul pronunțat asupra păcatului la Sinai este îndepărtat acum” – sunt mult prea speculative pentru a avea vreo valoare deosebită. Dumnezeu a fost Cel care a făcut să se cutremure pământul la moartea lui Cristos.

Acest cutremur a fost unul de amploare, au apărut fisuri adânci în stânci și chiar și unele morminte s-au deschis.

c. Sfinți înviați

și multe trupuri ale sfinților care muriseră, au înviat. Ei au ieșit din morminte, după învierea lui, au intrat în sfânta cetate, și s-au arătat multora. În legătură cu acest eveniment misterios există foarte multe interpretări diferite. Pentru unele pe care eu nu pot să le accept, vezi nota de subsol.⁸⁹⁴ Nu ni se spune cine erau acești sfinți. Cu toate acestea, următoarele lucruri sunt clare:

⁸⁹⁴ Pentru mine, următoarele concepții sunt de neacceptat:

a. Poate că nu au avut loc nici un fel de învieri. E posibil ca Dumnezeu să fi scos unele din aceste trupuri din pământ și să le fi arătat multor oameni. (F. W. Grosheide, *op. cit.*, p. 439). Obiecție: Textul spune „au înviat” și „au intrat”.

În primul rând, aceasta a fost o înviere reală, nu apariția unor cadavre.

În al doilea rând, ea a avut loc în momentul morții lui Cristos și, împreună cu celelalte semne, arăta spre semnificația acestei morți.

În al treilea rând, este adevărat că originalul poate fi interpretat în două sensuri, în funcție de cum citim fragmentul „după învierea Lui [a lui Cristos]”; dacă considerăm că sensul este „și-au părăsit mormintele după învierea Lui” sau „după învierea Lui ei au mers...”. Însă este oare rezonabil să se creadă că acești sfinți, cu niște trupuri înviate glorioase, au rămas în întunericul și în putreziciunea mormintelor din după-amiaza zilei de vineri și până duminica dimineată? Sensul este, după toate probabilitățile, că acești sfinți au fost înviați și și-au părăsit mormintele în momentul morții lui Cristos. Însă doar după învierea lui Cristos au intrat ei în Ierusalim și li s-au arătat multora. Unde s-au aflat din momentul în care și-au părăsit mormintele și până li s-au arătat multora în ceea ce este numit încă „sfânta cetate” (!) nu ni se spune, așa cum nu se vorbește nicăieri despre locul în care S-a aflat Isus între aparițiile Sale de după învierea Sa.

În al patrulea rând, totul pare să indice spre faptul că acești sfinți nu au mai murit după aceea. Probabil că după ce au apărut înaintea multora pentru o scurtă perioadă de timp, Dumnezeu i-a luat – acum cu trupul și cu sufletul – la Sine în cer, unde fuseseră înainte sufletele lor.

În cele din urmă, și acest semn, ca cele descrise în versetele 51, 52a este unul profetic. El arată că moartea lui Cristos garantează învierea noastră glorioasă la întoarcerea Sa.

Rezumând semnificația acestor semne, se poate spune că ele indică sensul morții lui Cristos pentru copiii lui Dumnezeu din toate zonele și națiunile: accesul permis la tronul lui Dumnezeu și la sanctuarul Lui ceresc prin moartea lui Isus; moștenirea unui univers înnoit în chip minunat și o înviere glorioasă la o viață care nu se va mai încheia niciodată prin moarte. Apoi, de asemenea, toate aceste semne glorioase accentuează măreția Persoanei care Și-a dat viața ca răscumpărare pentru mulți. În mod specific, ele subliniază semnificația bogată a morții Sale.

Pentru mai multe detalii privitoare la sensul crucii lui Cristos și la gloria ei, vezi C.N.T. la Galateni 6:14.

b. Această înviere a avut loc în legătură cu sau cu puțin timp după *învierea* lui Cristos. (H. N. Ridderbos, vol. II, p. 241). Obiecție: Dacă da, atunci acesta ar fi fost singurul semn care a fost amănat până la (sau: până după) învierea lui Cristos. Celelalte au avut loc toate în momentul morții lui Cristos. Sensul pasajului pare să fie că *toate* s-au întâmplat la sau în preajma *morții* lui Cristos. – 1 Corinteni 15:20 nu ne oferă nici o bază pentru respingerea concepției că acești sfinți au fost înviați *înainte* ca Cristos să fi fost înviat, fiindcă moartea și învierea triumfătoare a lui Cristos rămân baza legală chiar și pentru învierea glorioasă a acestor sfinți. În plus, comparația din 1 Corinteni 15:20, care pleacă de la învierea lui Cristos, are în vedere viitorul, a doua venire: în relație cu toți credincioșii care vor învia *atunci*, Isus este pârga.

c. Acești sfinți nu au fost înviați cu trupuri nemuritoare (W. R. Nicholson, *The Six Miracles of Calvary*, Chicago, 1928, p. 43, 44). Obiecție: Dacă învierea lor a fost ca cea a lui Lazăr, care a murit apoi din nou, atunci expresia „s-au arătat multora” necesită o explicare. De asemenea, în acest caz, învierea acestor sfinți nu ar fi o arvună adevărată a învierii glorioase de la întoarcerea lui Cristos. Prin urmare, ea nu ar simboliza atunci cu adevărat semnificația morții lui Cristos pentru învierea noastră viitoare cu trupul.

Centurionul

54. Sutașul, și cei ce păzeau pe Isus împreună cu el, când au văzut cutremurul de pământ și cele întâmplare, s-au înfricoșat foarte tare, și au zis: „Cu adevărat, acesta a fost Fiul lui Dumnezeu!” Natura pare a fi în general indiferentă la suferința umană. Însă aici, așa cum a văzut și centurionul, chiar și natura a răspuns la ceea ce I s-a întâmplat lui Isus. Cutremurul este menționat în mod specific. Însă se adaugă: „și cele întâmplare”, sau „ce s-a petrecut”. Fără îndoială, se face referire la efectele cutremurului, atât cât puteau fi văzute ele la Golgota; de aceea, la fisurarea stâncilor și la deschiderea mormintelor. E posibil să fi fost inclus aici și întunericul intens și dispariția lui la ora 15. Când acest om a văzut toate aceste fenomene, a fost vizibil afectat, chiar până în punctul de a se „înfricoșa foarte tare”, adică de a se înspăimânta. El nu mai văzuse în viața lui ceva de genul acesta.

Cu toate acestea, a avut ocazia să vadă și mai mult de atât: el a putut urmări modul în care S-a purtat Isus în mijlocul batjocurilor și înjurăturilor pline de răutate. El a auzit mai ales cum și-au bătut joc conducătorii evrei, când vorbeau între ei, de pretenția lui Isus că este Fiul lui Dumnezeu. Vezi comentariul la versetul 43. Oare a asistat și la discuția dintre Isus și Pilat referitoare la acest punct (Ioan 19:7 și urm.)?

Prin urmare, centurionul a pus cap la cap toate aceste impresii. După toate probabilitățile, acest legionar nu era evreu. Inima lui nu se împietrise împotriva lui Isus ca inimile multor evrei, mai ales ale conducătorilor lor. Așa că, atunci când totul a luat sfârșit, el a fost auzit exclamând: „Cu siguranță acesta a fost Fiul lui Dumnezeu”. Nu ni se arată dacă cunoașterea lui despre Cristos a avansat deja până în punctul în care putea afirma într-un mod unic că Isus este Fiul lui Dumnezeu. În ce privește gramatica limbii grecești, ea nu ne oferă informații în legătură cu această problemă.⁸⁹⁵ Legenda spune că acest om a devenit creștin. Să sperăm că așa a fost. Luca afirmă că sutașul „a slăvit pe Dumnezeu” și a zis: „Cu adevărat, omul acesta era neprihănit!” Nu există nici o contradicție aici. E posibil ca el să fi făcut ambele afirmații.

Matei ne informează că nu numai centurionul, ci și ceilalți soldați au fost afectați în mod similar. Nici aici nu apare vreo contradicție. Este adevărat că soldații și-au bătut joc de Isus (Luca 23:36). Însă acest lucru a avut loc înainte de cutremur, cu efectele pe care le-a avut el asupra pietrelor și a mormintelor. Cei care L-au răstignit pe Isus și-au schimbat cu siguranță modul de a gândi. Oare nu L-a batjocorit și unul dintre tâlhari la început, după care s-a pocăit? După spusele lui Luca (23:48), chiar și mulțimile în general au fost profund impresionate și „au plecat lovindu-se în piept”.

Femeile care slujeau

55, 56. Acolo erau și multe femei, care priveau de departe; ele urmaseră pe Isus din Galilea, ca să-L slujească. Între ele era Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov și a lui Iose, și mama fiilor lui Zebedei. Ioan 19:25 afirmă că aceste femei stăteau

⁸⁹⁵ În greacă nu apare vreun articol hotărât aici, ci doar *οὗτος*. Pe de altă parte, numele proprii și

„lângă” crucea lui Isus. Matei 27:55; Marcu 15:40; și Luca 23:49 le descrie privind de la distanță. Au stat ele mai întâi la o anumită distanță poate, și s-au apropiat mai apoi, când s-au convins că soldații nu le vor face nici un rău?

Cât despre identitatea femeilor menționate aici – doar câteva din *cele multe* sunt pomenite pe nume – este foarte posibil ca cele două liste (Matei 27:56; Marcu 15:40) să indice aceleași trei persoane. Dacă acest lucru este adevărat, atunci cele trei ar fi: a. Maria Magdalena, numită la fel pe ambele liste; b. Maria, mama lui Iacov și a lui Iose = Maria, mama lui Iacov cel mic și a lui Iose; și c. mama fiilor lui Zebedei = Salomea. De fapt, este posibil chiar ca lista din Ioan 19:25 să facă referire la aceleași femei și la Maria, mama lui Isus. După toate probabilitățile, lista lui Ioan vorbește despre patru femei, nu trei. Nu este oare posibil ca motivul pentru care Ioan menționează prezența mamei lui Cristos, însă Matei și Marcu nu, era acela că autorul celei de-a patra Evanghelii, spre deosebire de ceilalți, descrie situația așa cum a fost ea înainte ca acest ucenic pe care îl iubea Isus să o fi dus pe Maria în casa lui (Ioan 19:27)? Prin urmare, cele trei femei menționate de lista lui Ioan ar fi identice cu cele la care se face referire în Matei și Marcu; anume: a. sora mamei Lui [a lui Cristos] = Salomea = mama fiilor lui Zebedei; b. Maria (probabil *soția* lui) Cleopa = mama lui Iacov cel mic și a lui Iose; și c. Maria Magdalena. Pentru mai multe detalii în legătură cu acest subiect și cu referirile la cele patru femei în Noul Testament, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 431, 432.

Luând cele trei nume în ordinea de aici din Matei, observăm că „Maria Magdalena” era din Magdala, aflată pe malul sud-vestic al Mării Galileii. Domnul a eliberat-o de demoni (Luca 8:2). Ea este acea Marie care, după învierea lui Cristos, „a stat plângând la mormânt” atunci când Isus, pe care L-a luat drept grădinar, a apărut înaintea ei (Ioan 20:11-18). Ea categoric *nu* este femeia păcătoasă din Luca 7. Despre „Maria, mama lui Iacov și a lui Iose” știm numai că, împreună cu Maria Magdalena era și ea prezentă la înmormântarea lui Cristos (Matei 27:61; Marcu 15:47; cf. Luca 23:55) și că era una dintre femeile care s-au dus duminica dimineața foarte devreme să ungă trupul lui Cristos (Matei 28:1; Marcu 16:1). În același grup de femei se afla și „mama fiilor lui Zebedei” (cf. Marcu 16:1). Noi am mai întâlnit-o înainte. Vezi comentariul la Matei 20:20, 21.

Remarcabile femei erau acestea, și cel puțin din trei motive:

a. Cu excepția lui Ioan, nu se spune despre nici un alt ucenic din grupul celor doisprezece că ar fi fost prezent la Golgota, însă aceste femei erau prezente! Ele au dat dovadă de un curaj rar.

b. Ni se spune în mod specific că ele erau niște femei care L-au urmat pe Isus din Galilea și care obișnuiau să-L slujească. Ele au dovedit că aveau niște inimi pline de dragoste și simpatie.

c. Fiind martore la moartea, înmormântarea și învierea lui Cristos, ele au fost niște martore demne de crezare ale faptelor răscumpărării, fapte de care, sub călăuzirea lui Dumnezeu, Biserica depinde în ce privește credința ei.

titlurile pot fi considerate articulate chiar și fără apariția articolului hotărât. Ele pot apărea cu articolul hotărât sau cu cel nehotărât.

57 Spre seară, a venit un om bogat din Arimatea, numit Iosif, care era și el ucenic al lui Isus. 58 El s-a dus la Pilat, și a cerut trupul lui Isus. Pilat a poruncit să i-l dea. 59 Iosif a luat trupul, l-a înfășurat într-o pânză curată de in, 60 și l-a pus într-un mormânt nou al lui însuși, pe care îl săpase în stâncă. Apoi a prăvălit o piatră mare la ușa mormântului, și a plecat. 61 Maria Magdalena și cealaltă Marie erau acolo, și ședeau în fața mormântului.

27:57-61 Însmormântarea lui Isus

Cf. Marcu 15:42-47; Luca 23:50-56; Ioan 19:38-42

57, 58. Spre seară, a venit un om bogat din Arimatea, numit Iosif, care era și el ucenic al lui Isus. El s-a dus la Pilat, și a cerut trupul lui Isus. Pilat a poruncit să i-l dea. Așa cum s-a indicat, Isus a murit la ora trei după-amiază. Conform modului de vorbire evreiesc străvechi existau „două seri” (cf. Exod 12:6 în original). Prima „seară”, pe care noi am numi-o după-amiază, începea la ora 15, a doua, la ora 18. Ceva de genul acesta poate fi văzut probabil în expresia „spre seară”, fiindcă nu ni-l putem imagina pe Iosif din Arimatea, un evreu, apropiindu-se de Pilat vinerea, la ora 18, cerându-i trupul lui Isus, când Sabatul bătea deja la ușă. El s-a apucat probabil de pregătiri mult mai devreme. Era împotriva Legii să se lase un trup mort pe un lemn peste noapte (Deuteronom 21:23). Acest lucru ar fi fost și mai grav dacă trupul respectiv ar fi atârnat peste noapte pe un lemn sau într-un copac chiar de Sabat. Mai mult, acesta era Sabatul din săptămâna Paștelui. Era cu adevărat un Sabat important (Ioan 19:31)! În plus, așa cum s-a arătat mai devreme (vezi comentariul la Matei 9:23, 24), obiceiul era ca un corp neînsuflețit să fie îngropat foarte repede după survenirea morții. Din toate lucrurile de mai sus reiese clar că dacă urma ca trupul lui Isus să fie însmormântat, acest lucru trebuia făcut imediat, adică, înainte de ora 18.

Dar cine avea să se îngrijească de toate acestea? Să nu uităm că ucenicii au fugit (Matei 26:56). Ioan s-a întors și se afla în mulțimea de la Golgota, însă nu pentru multă vreme (Ioan 19:27). Maria, mama lui Isus, i-a fost dată în grijă, iar el a dus-o acasă la el. Cu toate acestea, el s-a întors la Golgota, fiindcă a fost martor la străpungerea lui Isus cu sulița (Ioan 19:35), însă ne este clar că nu a avut timp ca să facă pregătiri de orice fel pentru însmormântarea lui Isus.

Acesta este momentul în care intră în scenă Iosif din Arimatea. Ce fel de om era el? Era *bogat*. De aceea, atunci când oferă un mormânt pentru trupul lui Isus, se împlinește profeția din Isaia 53:9. El era și „un om bun și drept”, unul care, deși era membru al Sanhedrinului (Luca 23:51; cf. Marcu 15:43), nu consimțise la verdictul pronunțat împotriva lui Isus de acest organism. Arimatea, de unde provenea, era probabil străvechiul Ramataim-zofim, situat la vreo 35 km spre nord-vest de Ierusalim sau la vreo 30 km est de Iope.

El a fost un ucenic al lui Isus numai în secret (Ioan 19:38). E posibil să se fi temut că dacă ar face ceva în interesul lui Isus, va fi dat afară nu numai din Sanhedrin, ci și din sinagogă. Vezi comentariul la Ioan 7:13; 9:22; 20:19. Însă acum, ca un rod al dragostei lui Isus pentru el, acest om a devenit brusc foarte curajos. A fost o mare îndrăzneală din partea lui să ceară trupul lui Isus (Marcu 15:43), fiindcă după toate probabilitățile nu era rudă cu Acesta și, în plus, ceilalți membri ai Sanhedrinului aveau să descopere acum cui îi era de fapt loial.

Având în vedere tot ce am citit despre acest om în Evanghelii, el nu putea fi în nici un caz un intrigant, un complotist. Nici nu trebuie spus că și Isus era exact opusul acestui gen. El era – și este – „Adevărul”, și de aceea, Cel care urăște și denunță orice fel de ipocrizie.⁸⁹⁶

Guvernatorul, după ce a fost asigurat de centurion că Isus a murit cu adevărat (Marcu 15:44), a răspuns favorabil la cererea lui Iosif. Așa că acesta s-a întors la Golgota, unde i-a fost încredințat trupul.

59, 60. Iosif a luat trupul, l-a înfășurat într-o pânză curată de in, și l-a pus într-un mormânt nou al lui însuși, pe care îl săpase în stâncă. Apoi a prăvălit o piatră mare la ușa mormântului, și a plecat. Pentru interpretarea acestui pasaj, care are o paralelă în Evanghelia lui Ioan, vezi explicația detaliată din C.N.T. la Ioan 19:40-42.

61. Maria Magdalena și cealaltă Marie erau acolo, și ședeau în fața mormântului. Vezi mai sus, comentariul la versetele 55, 56. „Cealaltă Marie” trebuie să fi fost „Maria, mama lui Iacov și a lui Iose”. Ele au văzut cum a fost dus trupul lui Isus în mormântul nou pe care Iosif, care era proprietarul grădinii în care se afla el, l-a cioplit în stâncă. Acesta era un mormânt care nu fusese folosit încă. Femeile au văzut și cum a fost pusă o piatră mare la intrarea în mormânt. După toate acestea, ele au plecat.

62 A doua zi care vine după ziua Pregătirii,⁸⁹⁷ preoții cei mai de seamă și Fariseii, s-au dus împreună la Pilat 63 și i-au zis: „Doamne, ne-am adus aminte că înșelătorul acela, pe când era încă în viață, a zis: „După trei zile voi învia.” 64 Dă poruncă dar ca mormântul să fie păzit bine până a treia zi, ca nu cumva să vină ucenicii Lui noaptea să-I fure trupul, și să spună norodului: „A înviat din morți!” Atunci înșelăciunea aceasta din urmă ar fi mai rea decât cea dintâi. 65 Pilat le-a zis: „Aveți o strajă; duceți-vă de păziți cum puteți.” 66 Ei au plecat, și au întărit mormântul, pecetluind piatra și punând strajă.

27:62-66 Postarea străjerilor

Relatarea despre santinelă începe aici (27:62-66). Ea continuă în 28:2-4 și se încheie în 28:11-15. O bună predică de Paște ar fi putut avea ca și temă:

„Ce s-a întâmplat cu straja
cerută de conducători”.

„Punctele” sau „diviziunile” ei ar putea fi următoarele: 1. Punerea străjerilor (sau: postarea lor); 2. Risipirea străjerilor; și 3. Mituirea străjerilor.

62. A doua zi care vine după ziua Pregătirii, preoții cei mai de seamă și Fariseii, s-au dus împreună la Pilat.... Aproape corecte, însă nu în întregime, sunt următoarele versuri care descriu sâmbăta care a urmat imediat după „Vinerea Mare”:

Matei nu are nimic de spus

Despre acea zi de negură înspăimântătoare;

⁸⁹⁶ Acesta este motivul pentru care nu înțeleg cum lucrarea lui H. J. Schonfield, *The Passover Plot*, New York, 1965, vezi mai ales p. 156-161, ar putea fi considerată o reprezentare credibilă a situației.

⁸⁹⁷ În greaca modernă, „ziua Pregătirii” este „vinerea”. De aceea, „a doua zi care vine după” această zi este sâmbăta.

Nici Luca nu are nici un cuvânt de zis.

Piatra a pecetluit mormântul Stăpânului.

În ce-l privește pe Matei, aceste versuri sunt greșite. Ce spune el despre ziua de sâmbătă este, de fapt, foarte semnificativ. Se pare că fariseii, care au insistat mereu asupra respectării cu strictețe a Sabatului, au găsit o scuză pentru ceea ce au făcut în dimineața acestei zile de sâmbătă. Este remarcabil și faptul că de data aceasta – spre deosebire de ziua precedentă – nu se mai spune nimic despre vreo ezitare a lor de a intra în pretoriu. Din moment ce în ura lor față de Isus preoții cei mai de seamă și fariseii erau una, nu ne mai miră faptul că aceste două grupuri au cooperat în ce privea exprimarea înaintea lui Pilat a îngrijorării lor legate de promisiunea lui Cristos că în cea de-a treia zi va învia din morți. Chiar dacă preoții cei mai de seamă, fiind saduchei, nu credeau în înviere, problema lor nu era legată de adevărul acestui articol al credinței. Ideea era că nici preoții cei mai de seamă, nici fariseii nu voiau să-și piardă influența asupra oamenilor!

63. Și i-au zis: „Doamne, ne-am adus aminte că înșelătorul acela, pe când era încă în viață, a zis: „După trei zile voi învia”. Observați contrastul puternic. Așa cum vedeau ei lucrurile, Pilat merita să i se adreseze prin formula „Doamne”, dar Isus era pentru ei „înșelătorul acela” (sau: „impostor”). Ei și-au adus apoi aminte că Isus spusese: „După trei zile voi învia”. Este remarcabil faptul că în timp ce ucenicii nu au reușit să priceapă prezicerile lui Isus despre învierea Sa (Marcu 8:31; 9:31; cf. 10:33), nici chiar atunci când acestea au fost spuse foarte clar, la propriu (Marcu 9:32), fariseii și tovarășii lor le-au înțeles și le-au ținut minte, chiar dacă *lor* le-au fost transmise printr-o frazeologie neclară (12:40; 16:4).

Prin urmare, cererea lor era următoarea: **64. Dă poruncă dar ca mormântul să fie păzit bine până a treia zi, ca nu cumva să vină ucenicii Lui noaptea să-l fure trupul, și să spună norodului: „A înviat din morți!” Atunci înșelăciunea aceasta din urmă ar fi mai rea decât cea dintâi.** Conducătorii evrei doreau ca Pilat să le dea soldaților săi ordinul de a păzi mormântul până a treia zi. Într-un fel, aceasta a fost o mișcare foarte isteasă. Acești oameni nu erau siguri că îi vor putea împiedica pe ucenici să fure corpul lui Isus și să răspândească apoi zvonul că a înviat, însă erau siguri de faptul că autoritatea guvernatorului împuternicit de Roma nu va fi sfidată. Însă, dintr-un alt punct de vedere, era o mișcare prostească. Era prostească înainte de orice pentru că ultimul lucru la care se puteau gândi ucenicii în acele momente era seria de preziceri ale lui Cristos cu privire la învierea Sa. Starea lor de spirit este descrisă în C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 468-471. Gestul acestor conducători a fost cu atât mai prostesc cu cât ei ar fi putut și ar fi trebuit să știe că nici o putere de pe pământ nu ar fi putut preveni împlinirea prezicerilor lui Cristos.

„Înșelăciunea aceasta din urmă ar fi mai rea decât cea dintâi”. Presupunând, pentru un moment, că ei ar fi avut dreptate în privința faptului că Isus era doar un impostor, vedem că raționamentul lor în legătură cu prima înșelătorie, în comparație cu cea de-a doua, era unul valid. Fiindcă este sigur că cineva va avea mai multă credință într-o persoană despre care crede că a murit mai întâi și apoi a înviat, dovedindu-și astfel măreția, decât într-una care nu a murit încă, dar pretinde că este Mesia.

„Făcătorii de rele sunt cei care văd răul peste tot”. Acești conducători nu aveau încredere în ucenicii lui Cristos tocmai pentru că erau ei înșiși atât de lipsiți de onestitate (vezi 28:11-15).

65. Pilat le-a zis: „Aveți o strajă; duceți-vă de păziți cum puteți”. Deși forma verbală folosită în original, în loc să se traducă „Luați” sau „Aveți” (o strajă), poate fi tradusă și „Voi aveți” (o strajă), ceea ce ar însemna: „Voi înșivă aveți o pază a Templului. Folosiți-vă de ea”, 28:14 arată clar că Pilat vorbește despre gărzile aflate sub controlul lui. Din acest motiv – și acesta nu este singurul⁸⁹⁸ – noi trebuie să traducem așa cum am și făcut-o.*

Pilat, care a refuzat recent o favoare cerută lui de autoritățile evreiești (Ioan 19:21, 22) a fost perfect dispus să cedeze într-o problemă atât de mărunță – cum o vedea el – ca aceasta.

66. Ei au plecat, și au întărit mormântul, pecetluind piatra și punând strajă. Preoții cei mai de seamă și fariseii s-au bucurat de faptul că cererea lor a fost ascultată. Cu toate acestea, ei doreau să fie foarte siguri că promisiunea lui Pilat va fi dusă la bun sfârșit. Așa că s-au dus la grădina lui Iosif, ca să poată vedea străjile cu ochii lor. – Santinelele erau la locurile lor. În prezența acestor soldați cărora li s-a poruncit să supravegheze mormântul, în așa fel încât nimeni să nu se apropie de el, s-a petrecut peste piatra de la intrarea mormântului un șnur sau o coardă, cu capătul acoperit cu lut sau ceară, peste care s-a imprimat un sigiliu oficial. Cu siguranță că nimeni nu va îndrăzni să rupă această pecete sau să dea la o parte piatra.

Noi vedem piatra foarte grea, pecetea, străjerii. „Aveți o strajă; duceți-vă de păziți cum puteți” – „Cel ce șede în ceruri râde, Domnul Își bate joc de ei” (Psalmul 2:4). Cuvintele „punând strajă” pot fi traduse și „în prezența străjii”.

În providența lui Dumnezeu chiar și planul sinistru al acestor lideri suspicioși a fost folosit în scopuri bune. Acest lucru însemna că nu ucenicii lui Isus, ci chiar soldații speriați din „strajă” pe care o ceruseră înșiși conducătorii aveau să fie primii care să le anunțe acestora evenimentele minunate care aveau să se petreacă în grădina lui Iosif.

Rezumatul capitolului 27

Pentru cele nouă pasaje în care poate fi împărțit capitolul 27 și pentru delimitarea lor, vezi p. 847.

1. Dimineața foarte devreme, Sanhedrinul L-a condamnat pe Isus la moarte, însă pentru că le lipsea autoritatea de a pune în aplicare această sentință, s-a poruncit legarea lui Isus și astfel, ca un prizonier în lanțuri, El a fost dus la Pilat, guvernatorul.
2. Oare pe Iuda a început să-l mustre conștiința atunci când L-a văzut pe Isus dus în felul acesta? Probabil că atunci sau la foarte scurt timp după aceea. Când a încercat să le înapoieze cei treizeci de arginți preoților celor mai de seamă și bătrânilor, ei au refuzat acești bani mânjiți cu sânge. Așa că el i-a aruncat în Templu, poate în Trezorerie. Apoi s-a dus și s-a spânzurat.

⁸⁹⁸ Paza Templului nu avea autoritate în afara Templului.

* Traducerea autorului este în întregime în acord cu cea a lui Cornilescu în acest punct. (n.tr.)

Conștiințele celor care făceau parte din ierarhia evreiască, deși suficient de elastice ca să tolereze planurile ucigașe împotriva lui Isus, nu suportau ideea de a pune banii înșănăgerați în trezorerie, chiar dacă proveneau probabil tocmai din acest loc și chiar dacă preoții cei mai de seamă înșiși au fost cei care i-au oferit în schimbul trădării. Așa că, pentru a-și satisface scrupulele, ei au cumpărat cu ei Țarina olarului, pentru a face din ea un loc de înmormântare pentru străini; neștiind că împlinesc astfel o profeție. Pe care? A lui Ieremia? A lui Zaharia? Vezi p. 851-853.

3. și 4. Vezi rezumatele de la p. 854, 855.
5. Vezi rezumatul de la p. 862, 863.
6. Golgota, de la 9 dimineața și până la prânz: vezi rezumatul de la p. 865, 866.
7. Golgota, de la prânz până la ora 15. A fost întuneric peste toată țara, un întuneric care simboliza blestemul căzut asupra păcatelor pe care le purta Isus. La ora 15, El a strigat cu voce tare: „Eli, Eli, lama sabactani”. El s-a simțit părăsit de Dumnezeu, în sensul explicat (pe cât este posibilă o asemenea „explicație”) în Psalmul 22. Nu este corect să se compare martirii creștini, care s-au dus la moarte cântând, cu Isus, care a strigat în agonie. El a murit „părăsit, pentru ca *noi* să nu mai fim niciodată părăsiți!” O remarcabilă diferență, într-adevăr! Când, după ce a dus la bun sfârșit tot ce i-a fost încredințat, Isus a murit, au avut loc diferite semne. Perdeaua din Templu s-a rupt de sus în jos (explicat în Evrei 10:19, 20). Pământul s-a cutremurat, stâncile au crăpat, mormintele s-au deschis, arătând că moartea lui Cristos avea importanță chiar și pentru natură (Romani 8:21; Apocalipsa 21:1). Sfinții care erau înmormântați în apropiere de Golgota au înviat și au apărut mai târziu înaintea multora în Ierusalim, arătând spre învierea glorioasă a credincioșilor în ziua întoarcerii lui Cristos. Centurionul a exclamat, „Cu siguranță acesta a fost Fiul lui Dumnezeu”. Câteva femei nobile priveau de la distanță ce se petrecea. Pentru identitatea lor și pentru motivele pentru care ele trebuie considerate nobile, vezi p. 879, 880.
8. În mormântarea lui Isus nu a avut loc în secret. Iosif din Arimatea, un om cu un caracter ireproșabil, l-a învelit trupul într-o pânză curată și, *în timp ce femeile priveau*, l-a pus în propriul său mormânt săpat în stâncă.
9. În ziua de sâmbătă, cea de după ziua morții lui Cristos, preoții cei mai de seamă și fariseii au cerut o strajă de la Pilat pentru a preveni orice eventuală luare a trupului lui Isus sau intrare în mormânt. Tema „Ce s-a întâmplat cu paza cerută de conducători?” începe în acest punct. Ea continuă și se încheie în cap. 28. În prezent (cap. 27), straja este postată lângă mormânt și piatra este pecetluită.

Care este sensul crucii? Vezi C.N.T. la Galateni 6:14.

Schița capitolului 28

Tema: *Lucrarea pe care Tu l-ai dat-o să o facă*

B. Învierea

- 28:1-10 Domnul înviat; soldații înspăimântați; femeile surprinse
- 28:11-15 Mituirea gărzilor
- 28:16-20 Marea pretenție; Marea trimitere; Marea mângâiere

CAPITOLUL XXVIII

M A T E I

28:1

28 1 La sfârșitul zilei Sabatului, când începea să se lumineze înspre ziua dintâi a săptămânii, Maria Magdalena și cealaltă Marie au venit să vadă mormântul. 2 Și iată că s-a făcut un mare cutremur de pământ; căci un înger al Domnului s-a pogorât din cer, a venit și a prăvălit piatra de la ușa mormântului, și a șezut pe ea. 3 Înfățișarea lui era ca fulgerul, și îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. 4 Străjerii au tremurat de frica lui, și au rămas ca niște morți. 5 Dar îngerul a luat cuvântul, și a zis femeilor: „Nu vă temeți; căci știu că voi căutați pe Isus, care a fost răstignit. 6 Nu este aici; a înviat, după cum zisese. Veniți de vedeți locul unde zăcea Domnul; 7 și duceți-vă repede de spuneți ucenicilor Lui că a înviat dintre cei morți. Iată că El merge înaintea voastră în Galilea; acolo Îl veți vedea. Iată că v-am spus lucrul acesta.” 8 Ele au plecat repede de la mormânt, cu flică și cu mare bucurie, și au alergat să dea de veste ucenicilor Lui. 9 Dar iată că le-a întâmpinat Isus și le-a zis: „Bucurați-vă!” Ele s-au apropiat să-I cuprindă picioarele, și I s-au închinat. 10 Atunci Isus le-a zis: „Nu vă temeți; duceți-vă de spuneți fraților Mei să meargă în Galilea: acolo Mă vor vedea.

28:1-10 *Domnul înviat; soldații înspăimântați; femeile surprinse*

Cf. Marcu 16:1-8; Luca 24:1-12; Ioan 20:1-10

1. La sfârșitul zilei Sabatului, când începea să se lumineze în spre ziua dintâi a săptămânii, Maria Magdalena și cealaltă Marie au venit să vadă mormântul. Sabatul a venit și a trecut (Marcu 16:1). Era acum dimineața zilei de duminică. Era în mod categoric prima zi a săptămânii.⁸⁹⁹ Aceasta era ziua în care Maria Magdalena și „cealaltă Marie”, adică „Maria, mama lui Iacov și Iosé” (27:56, 61) au venit să se uite la mormânt. Matei abreviază. Ca în 27:61, la fel și aici, el îi menționează numai pe aceștia doi. Marcu o adaugă și pe Salomea (16:1). Luca o adaugă pe Ioana și dă de înțeles că erau și altele (24:10). Deși în acest punct Ioan 20:1 o menționează numai pe Maria Magdalena, chiar și această Evanghelie sugerează că ea a fost însoțită de alte femei (observați 20:2: „Nu știm”).

Nu există vreun conflict între povestea lui Ioan despre Maria Magdalena și cea a lui Matei despre mai multe femei.⁹⁰⁰ Nu există vreun conflict nici în ceea ce privește

⁸⁹⁹ Nu are o importanță prea mare dacă cineva se gândește la pluralul grecesc pentru *sabat* ca la unul care se referă la o singură zi sau la o săptămână întreagă (timpul scurs de la o zi de odihnă la alta). Dacă se are în vedere primul sens, atunci ideea este că aceasta era prima zi care se număra după cea de Sabat; prin urmare, prima zi de după Sabat. Dacă se are în vedere al doilea sens, rezultatul este același: ziua indicată nu este ultima din săptămână, ci prima. În oricare dintre cazuri, se face referire la ziua de duminică.

⁹⁰⁰ Pentru o posibilă armonie, vezi C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 448, la mijlocul paginii.

momentul în care a avut loc vizita la mormânt a femeilor. Ioan 20:1 afirmă: „pe când era încă întuneric”, Marcu 16:2: „pe când răsărea soarele”, Matei 28:1: „când începea să se lumineze”, Luca 24:1: „dis de dimineață”. Soluția probabilă: deși era încă întuneric atunci când femeile au pornit la drum, soarele răsărea deja atunci când au ajuns la mormânt.

Ele au venit „să vadă mormântul”. Aici, de asemenea, Matei rezumă. Noi trebuie să ne aducem aminte de faptul că Iosif din Arimatea și Nicodim înfășuraseră deja trupul cu bandaje de pânză, punând între straturi un amestec de smirnă și aloe. Cu toate acestea, trupul nu fusese încă uns. De aceea, sâmbăta, cândva după ora 18 – deci „la sfârșitul zilei sabbatului” – femeile au adus tot ce era necesar pentru a unge trupul. Așa că acum, duminica dimineața devreme, ele au venit la mormânt pentru a face acest lucru, pentru a preveni o descompunere rapidă (Marcu 16:1; Luca 24:1).

Este adevărat că ele ar fi trebuit să dea o atenție mai mare prezicerii repetate a Domnului că El va învia în a treia zi. Pe de altă parte, în timp ce noi putem critica lipsa lor de credință – o lipsă pe care o aveau în comun cu ucenicii de sex masculin – să nu trecem cumva cu vederea dragostea și loialitatea lor excepțională. Ele se aflau la Golgota în ziua în care El a murit, în grădina lui Iosif, când Stăpânul lor era îngropat, iar acum, dimineața foarte devreme, iată-le venite aici încă o dată, să vadă mormântul; adică, să se asigure că totul este în ordine și să-l ungă trupul. Unde erau cei unsprezece în acest răstimp?

Marcu 16:3 ne informează că în drum spre mormânt femeile se îngrijorau în legătură cu piatra de la intrare. Ele și-au spus una alteia: „Cine va îndepărta pentru noi piatra de la mormânt?” Însă ele au văzut deodată – probabil după o cotitură – că piatra grea a și fost deja îndepărtată (Marcu 16:4). Ce se întâmplase? Prin inspirație divină, Matei răspunde în felul următor: **2. Și iată că s-a făcut un mare cutremur de pământ; căci un înger al Domnului s-a pogorât din cer, a venit și a prăvălit piatra de la ușa mormântului, și a șezut pe ea.** În legătură cu prezența Domnului, cu faptele Sale răscumpărătoare pline de putere și cu manifestarea mâniei Sale turnate asupra dușmanilor poporului Său, Scriptura menționează frecvent cutremurele. Cutremurul nu înseamnă altceva decât: „Ascultați, Domnul vorbește!” Vezi Exod 19:18; Numeri 16:31; 1 Împărați 19:11; Iov 9:6; Psalmul 18:7; 68:8; 77:18; Isaia 3:13; 5:25; 13:13; 24:18; 29:6; Ieremia 10:10; 49:21; Ioel 2:10; Naum 1:5; Hagai 2:6; Apocalipsa 6:12; 8:5; 11:13-19. În mod potrivit, a avut loc un cutremur la moartea lui Cristos (Matei 27:51); și vor fi probabil numeroase cutremure în momentul celei de a doua veniri a lui Cristos. Vezi mai sus, comentariul la 24:7. Așa și aici, în legătură cu învierea lui Cristos, a avut loc brusc⁹⁰¹ un „mare” sau un violent cutremur.

Motivul cutremurului a fost coborârea din cer a mesagerului special al lui Dumnezeu, a unui înger. El a pășit înainte și a luat probabil piatra complet afară din deschizătură, răsturnând-o pe o parte. Rezultatul: bucata grea de stâncă zăcea pe jos, iar îngerul stătea pe ea, pentru a simboliza triumful lui Cristos.

Femeile nu au văzut întâmplându-se acest lucru. Ele au văzut doar rezultatele. Nici măcar „martorii învierii” (cf. Fapte 1:22) nu L-au văzut pe Isus ridicându-Se din

⁹⁰¹ Grecesul *idoú*; vezi nota de subsol 133 de la p. 120.

mormânt. Cu toate acestea, ei L-au văzut într-un moment sau altul pe Cristosul înviat, ceea ce era într-adevăr o dovadă puternică a învierii Sale.

De ce a trebuit să îndepărteze îngerul piatra? Nu pentru a-I permite lui Isus să iasă din mormânt – căci vezi Ioan 20:19, 26 –, ci pentru a le permite femeilor (Marcu 16:5) și lui Petru și Ioan (20:6-8) să intre în mormânt.

În legătură cu îngerul, Matei continuă: **3. Înfățișarea lui era ca fulgerul, și îmbrăcăminteă lui albă ca zăpada.** Minunata strălucire a chipului Său dovedea că El a coborât direct din cer. Sclipirea hainelor Sale indica sfințenia Sa. Comparați, în legătură cu acest aspect, Daniel 7:9; Matei 17:2; Apocalipsa 1:16; 10:1; 12:1; 20:11.

Povestea străjii – vezi comentariul la 27:62-66 – continuă acum: Gărzile risipite: **4. Străjerii au tremurat de frica lui, și au rămas ca niște morți.** Originalul folosește cuvinte derivate din aceeași rădăcină pentru a descrie acțiunea pământului și a gărzilor, așa că se poate traduce astfel: „Dintr-o dată a avut loc un *cutremur* violent... oamenii care stăteau de pază *s-au cutremurat*...” Atât de copleșiți de frică erau ei încât dacă cineva ar fi asistat la această scenă nu și-ar fi putut da seama care tremură mai tare, gărzile sau pământul! Aceștia din urmă au căzut fără simțire. Pentru o vreme ei au zăcut acolo într-o stare de completă neputință și în neștiere, nemișcați de parcă ar fi murit. Din versetul 11 reiese că atunci când și-au venit în cele din urmă în fire și au plecat, nu mai erau o unitate organizată, fiindcă nu toți, ci numai „unii” dintre ei au intrat în oraș etc.

Piatra, pecetea, străjile! Ce sentiment al securității le-au dat toate acestea preoților cei mai de seamă și fariseilor. Cu toate acestea, în ochii cerului toată această paradă a puterii era de fapt un lucru zadarnic, stângaci și ciudat. În grădina lui Iosif, Cel Atotputernic râdea (Psalmul 2:4). El Și-a ridicat vocea și pământul s-a topit. Vezi și Psalmul 46:6; 48:4-8.

Prin învierea lui Cristos din mormânt și prin cutremurul puternic care a avut loc la momentul potrivit, „Tatăl Domnului nostru Isus Cristos” nu numai că le-a răs în nas complotiștilor care au cerut aceste străji, ci El le-a și zâmbit cu bunătate tuturor copiilor Săi, fiindcă ceea ce spunea El de fapt era următorul lucru: „Am acceptat jertfa Fiului Meu ca pe o răscumpărare completă pentru păcatele tuturor care se refugiază în El”. Vezi Romani 4:25. Le zâmbea însă și celor care se aflau de față? În ce îi privea pe soldați, El se putea lipsi de ei și, în ciuda mașinațiunilor celor care îi solicitaseră, a făcut din ei niște unelte în mâna Sa pentru confirmarea adevărului Său. Vezi cele referitoare la versetul 11.

Învierea lui Cristos a fost lucrarea Dumnezeului Triunic. Tatăl L-a înviat din morți (Romani 6:4; Galateni 1:1; 1 Petru 1:3). La fel și Duhul Sfânt (Romani 8:11; și vezi C.N.T. la 1 Timotei 3:16). Iar Fiul Și-a luat înapoi viața pe care Și-o dăduse de bunăvoie (Ioan 10:18; cf. 2:19, 21; 11:25). Pentru mângâierea credincioșilor, aceștia trei sunt și vor fi mereu *Una*.

Povestea gărzilor va fi continuată în versetul 11. Pe moment, Matei se întoarce la femei: **5, 6. Dar îngerul a luat cuvântul, și a zis femeilor: „Nu vă temeți; căci știu că voi căutați pe Isus, care a fost răstignit”.** Luca 24:2 și Ioan 20:12 vorbesc despre „doi” îngeri. Matei și Marcu numai despre *unul*. De unde această diferență? Unii răspund: „Deși erau prezenți doi îngeri, numai unul a vorbit”... Însă acest răspuns nu este satisfăcător, fiindcă, conform spuselor lui Luca, ambii bărbați „în haine strălucitoare” le-au vorbit femeilor. La fel și cei doi „îngeri” din relatarea lui Ioan. Motivul diferenței

nu ne-a fost revelat. Însă nu există, firește, vreo contradicție, fiindcă nici Matei, nici Marcu nu afirmă că a existat doar un *singur* înger.

„Nu vă – foarte accentuat în original – temeți”, a spus îngerul. Cu alte cuvinte, „Nu fiți ca alții care au fost împrăștiați în toate părțile și dintre care cu siguranță i-ați văzut pe unii”. De ce să nu se teamă aceste femei? De ce trebuie să *înceteze să plângă și să înceapă să se bucure mai degrabă*?⁹⁰² Îngerul răspunde: „fiindcă știu că Îl căutați pe Cristos cel crucificat”. Cu alte cuvinte, „Nu aveți motive să vă temeți, fiindcă sunteți prietenele loiale ale lui Isus. Da, voi i-ați rămas loiale chiar și atunci când lumea L-a disprețuit și L-a crucificat. Ați venit aici în această dimineață pentru a arăta această loialitate”.

Ne-am fi putut aștepta la un mesaj diferit, de exemplu, la o mustrare aspră, având în vedere că aceste femei nu au luat în serios prezicerea lui Isus că va învia în a treia zi. Dar nu, toate acestea au fost trecute sub tăcere, deși nu complet. La sfârșitul mesajului a urmat o mustrare mascată în mod delicat, sau mai degrabă un reproș blând, o evocare cu dragoste: **Nu este aici; a înviat, după cum zisese; „După cum zisese”**. Îngerul nici măcar nu a spus: „După cum zisese din nou și din nou și din nou”. Vezi mai sus, la p. 9. Este ca și cum îngerul ar fi spus: „Având în vedere curajul și loialitatea voastră minunate, lipsa voastră de credință este iertată”. Mai mult, trebuie să se țină minte că mesagerul ceresc nu a creat el mesajul. Acesta i-a fost dat, așa cum arată în mod clar o comparație între versetele 5 și 10. Pentru a le liniști, îngerul adaugă: **Veniți de vedeți locul unde zăcea Domnul**. Conform spuselor lui Marcu (16:5), femeile erau în acest moment deja în interiorul mormântului. Însă îngerul le chema să vină și mai aproape, pentru ca să poată vedea tot ce e de văzut; de exemplu, nu numai mormântul gol – „El nu este aici” – ci și „fâșiile de pânză pe jos, iar ștergarul... făcut sul și pus într-un alt loc singur” (Ioan 20:7). Ele trebuia să se convingă că totul era în ordine în mormânt. Nici un ucenic nu a fost aici pentru a lua trupul, nici nu a fost jefuit de vreun dușman. În ambele cazuri, fâșiile ar fi lipsit. Femeile – ca și Petru și Ioan în aceeași dimineață – trebuia să vadă că Domnul, înviat din morți, Și-a scos singur fâșiile și ștergarul, Și-a pus o tunică asemănătoare cu cea a celor vii, a pus totul calm și maiestuos la locul potrivit în mormânt și a plecat apoi din mormânt viu și glorios.

E bine ca Biserica să creadă că Isus a înviat din morți, dar nu este destul. Trebuie ca ea să se gândească și la *ce fel de Mântuitor* era Cel care a înviat din morți. Este El oare același Răscumpărător care, înainte de a muri, i-a înviat pe cei morți, i-a mângâiat pe cei îndoliați, i-a iertat pe păcătoși și a murit pentru cei care Îl acceptă cu o credință vie? Un studiu atent al relatării învierii răspunde la această întrebare cu un da răsunător.

Parcă pentru a face ca acest lucru să fie și mai clar, îngerul continuă: **7. Și duceți-vă repede de spuneți ucenicilor Lui că a înviat dintre cei morți. Iată că El merge înaintea voastră în Galilea; acolo Îl veți vedea**. Mesajul minunat trebuia răspândit. El trebuia

⁹⁰² Nu e de ajuns să se spună că în cazul poruncilor negative imperativul prezent înseamnă că o acțiune care este în curs de desfășurare trebuie să înceteze. Este adevărat că în multe cazuri de această natură este implicată într-adevăr o poruncă de a se înceta ceea ce se face. Fără îndoială că la fel și aici (Luca 24:5). Însă acesta nu este cu siguranță sensul deplin. „Nu vă temeți” nu înseamnă numai „Încetați să mai faceți ceea ce făceați”, ci și „Faceți lucrul opus. Aceasta este o zi a voioșiei, o zi în care să vă bucurați cu o bucurie de nedescris și plină de glorie”.

proclamat peste tot de către cei care au fost cândva și urmau să fie curând din nou Cei doisprezece. De aceea, ei înșiși trebuia să audă mai întâi vestea bună. Ei trebuia să ajungă să priceapă că prezicerea repetată a lui Cristos: „Voi învia a treia zi”, a devenit acum o realitate. Și nu numai aceasta, ci pentru o confirmare suplimentară a credinței lor, trebuia să li se spună că și promisiunea din Matei 26:32: „Dar, după ce voi învia, voi merge înaintea voastră în Galilea” urma să fie împlinită. Chiar acolo, chiar în ținutul (4:15, 16) în care moartea și întinericul au domnit cândva, dar în care Lumina lumii Și-a făcut cea mai mare parte din lucrare, urma să îi întâlnească El din nou pe ucenicii Săi. Galilea! Această regiune a respingerii, dar și a acceptării; a necredinței, dar și a credinței, trebuie să se bucure din nou. Vezi amănuntele în comentariul la 26:32. **Iată că v-am spus lucrul acesta**, adaugă îngerul, ca și cum ar fi spus: „Acum ați auzit vestea bună și știți ce aveți de făcut. Așa că acum este responsabilitatea voastră ce veți face”.

Obiecție: „Dar prima apariție a lui Isus înaintea ucenicilor Săi nu a avut loc în Galilea, ci în Ierusalim. Acești oameni nu a trebuit să aștepte până la sosirea în Galilea, ci aveau să-L vadă pe Mântuitorul înviat chiar în acea seară”. Răspuns: acest lucru arată pur și simplu că Dumnezeu – sau dacă preferă cineva, că Mântuitorul înviat – face chiar mai mult decât promite.

Însă cum rămâne cu Petru, care se lăudase atât cu loialitatea lui, însă și-a încălcat promisiunile într-un mod atât de rușinos, și el trebuie anunțat? „Da”, a spus tânărul, adică îngerul, „mergeți și spuneți-le ucenicilor Săi și lui Petru” (Marcu 16:7).

8. Ele au plecat repede de la mormânt, cu frică și cu mare bucurie, și au alergat să dea de veste ucenicilor Lui. Faptul că teama și bucuria pot merge mână în mână reiese din Psalmul 2:11. Mai mult, nu era firesc ca aceste femei să fie cuprinse de teamă la vederea unui înger atât de strălucitor și la auzirea veștii despre un mister atât de mare: învierea din morți a lui Isus? De asemenea, nu era la fel de firesc ca ele să se bucure când au auzit că Isus, ale căror prietene, ucenice și supuse erau, a biruit moartea? Observați și că în bătlia dintre teamă și bucurie a triumfat aceasta din urmă, fiindcă adjectivul „mare” modifică numai „bucuria”, nu și „frica”. Aceste femei au mers. Ele *au alergat* să transmită vestea bună. Luca 24:9 relatează că femeile și-au îndeplinit misiunea. Cum a fost primit oare raportul lor de către apostoli? Răspuns: el nu a fost crezut (Luca 24:10, 11). Vestea a început să se răspândească, însă nu era acceptată ca fiind adevărată (Marcu 16:13; Luca 24:22-25).

Cu toate acestea, deși necredința care urma să le întâmpine pe femei pretutindeni nu era plăcută, bucuria lor de acum, deși mare, urma să fie și mai mare: **9. Dar iată că le-a întâmpinat Isus și le-a zis: „Bucurați-vă!”** Ele s-au apropiat să-I cuprindă picioarele, și I s-au închinat. Pentru a le ușura treaba, Isus a folosit un salut obișnuit, care poate fi tradus poate cel mai bine prin „Bună” sau „Ce mai faceți?” sau „Bună dimineața”. Vezi și 26:49; 27:29. Ele L-au recunoscut imediat, au căzut cu fața la pământ, I-au îmbrățișat picioarele și I s-au închinat. El era real, chiar material („picioarele”). El era Isus, nimeni altul, Acel Isus pe care Îl cunoșteau de o bună vreme și pe care Îl slujiseră.

S-a pus întrebarea: „Dar de ce nu le-a apărut Isus mai întâi celor unsprezece? De ce femeilor?” Sau, dacă ne întoarcem puțin: „De ce a apărut *îngerul* înaintea femeilor,

nu a lui Petru și Ioan?” Nu avem un răspuns. Este oare posibil ca recunoașterea specială acordată femeilor să fi fost o răsplată pentru lucrarea lor unică făcută din dragoste și loialitate?

Și Isus avea un mesaj pentru aceste femei. Era în esență același mesaj pe care ele l-au primit din partea îngerilor (vezi 5a, 7b), arătând că în Împărăția celor fără păcat există o armonie perfectă. Dacă există vreo diferență, constatăm că cuvintele rostite acum sunt și mai înduioșătoare: **10. Atunci Isus le-a zis: „Nu vă temeți; duceți-vă de spuneți fraților Mei să meargă în Galilea: acolo Mă vor vedea”**.. „Fraților Mei”, nu „acelor certăreți, acelor oameni care au promis că-Mi vor rămâne loiali indiferent ce se va întâmpla, însă care M-au părăsit și au fugit atunci când a venit criza; acelor oameni care, cu o singură excepție, nici măcar nu au fost prezenți la Golgota când Îmi dădeam viața pentru ei”. Nimic de genul acesta. Ci „fraților Mei”, celor pe care îi consider membrii familiei Mele, care împart moștenirea cu Mine, celor pe care îi iubesc. Cf. Matei 12:49; 25:40; Romani 8:16, 17, 29; Evrei 2:11, 12. Vezi și C.N.T. la Efeseni 3:14, 15. În rest, Isus repetă în esență mesajul îngerului, spunându-le ucenicilor să meargă în Galilea și promițându-le că se vor vedea acolo.

11 Pe când se duceau ele, au intrat în cetate unii din străjeri, și au dat de veste preoților celor mai de seamă despre toate cele întâmplate. 12 Aceștia s-au adunat împreună cu bătrânii, au ținut sfat, au dat ostașilor mulți bani, 13 și le-au zis: „Spuneți așa: „Ucenicii Lui au venit noaptea pe când dormeam noi, și L-au furat.” 14 Și dacă va ajunge lucrul acesta la urechile dregătorului, îl vom potoli noi, și vă vom scăpa de grijă.” 15 Ostașii au luat banii, și au făcut cum i-au învățat. Și s-a răspândit zvonul acesta printre iudei până în ziua de astăzi.

28:11-15 Mituirea gărzilor

11. Pe când se duceau ele, au intrat în cetate unii din străjeri, și au dat de veste preoților celor mai de seamă despre toate cele întâmplate. Două pasaje legate de străjile puse la mormântul lui Cristos (o relatare aflată numai în Evanghelia după Matei) au fost deja analizate. Am arătat cum s-a întâmplat că s-au pus străji în grădina lui Iosif și cum au fost speriați și împrăștiați soldații (respectiv, în 27:62-66 și în 28:3, 4). Acum urmează paragraful final, care descrie cum au fost mituiți soldații. Femeile mergeau să răspândească vestea învierii. Soldații urmau să se lase folosiți la înăbușirea adevărului și la răspândirea minciunii (v. 12-14).

Observați: „unii din străjeri”, în aparență nu toți; cel puțin, nu toți deodată. Străjerii fuseseră împrăștiați, poate că în toate direcțiile. Unii cred că câțiva dintre ei au fost suficient de curajoși pentru a prezenta un raport înaintea autorităților; în timp ce ceilalți au rămas în urmă, pe undeva în afara orașului, întrebându-se cum se vor descurca reprezentanții lor și așteptând cu nerăbdare întoarcerea lor. Indiferent cum ar fi stat lucrurile, unii au prezentat într-adevăr un raport. Faptul că ei au dat raportul preoților celor mai de seamă care erau însărcinați cu administrarea Templului, și nu direct lui Pilat, nu este ciudat; fiindcă prin a spune: „Aveți o strajă”, Pilat i-a pus temporar pe acești oameni sub autoritatea și supravegherea acestor preoți.

Acești oameni, prin urmare, le-au spus preoților celor mai de seamă ce s-a întâmplat, adică, ce au văzut și constatat ei înșiși: coborârea bruscă a unui înger strălucitor, cutremurul; poate chiar și îndepărtarea pietrei de la intrarea în mormânt și, împreună cu ea, ruperea peceții.

Rezultatul a fost că Sanhedrinul – reprezentat aici din două din cele trei grupuri ale lui; vezi comentariul la 2:4 și 16:21 – s-a întrunit cu repeziciune într-o ședință oficială: **12-14. Aceștia s-au adunat împreună cu bătrânii, au ținut sfat, au dat ostașilor mulți bani, și le-au zis: „Spuneți așa: „Ucenicii Lui au venit noaptea pe când dormeam noi, și L-au furat.” Și dacă va ajunge lucrul acesta la urechile dregătorului, îl vom potoli noi, și vă vom scăpa de grijă”**. Nu ni se spune că Sanhedrinul ar fi respins raportul soldaților, nedându-i crezare. Nici nu este însă corect să se spună că l-a crezut. Un fapt este cert: acest organism nu voia ca oamenii să creadă ceea ce au raportat soldații. Îi era frică de posibilitatea ca această veste să fie legată în grabă de ideea învierii din morți și că această credință, la rândul ei, îi va face pe oameni să-și piardă încrederea în conducătorii lor, care erau principalii vinovați de uciderea lui Isus.

Așa că cei din Sanhedrin au adoptat o decizie formată din trei părți, anume, aceea de a le da soldaților: *a.* o sumă mare de bani; *b.* o poveste de răspândit; și *c.* asigurarea că nu vor fi pedepsiți. Cât despre punctul *a.*, suma trebuia să fie mare, fiindcă admiterea faptului că ei, cei însărcinați cu paza, au adormit în loc să stea de veghe, nu le făcea cinste soldaților. În ce privește punctul *b.*, povestea că „ucenicii Lui . . . L-au furat” urma să explice de ce era gol mormântul și exista speranța că va infirma credința într-o înviere. Iar cât despre punctul *c.*, ceea ce s-a întâmplat la Golgota – vezi Matei 27:23-26; cf. Ioan 19:12, 13 – a întărit convingerea Sanhedrinului că Pilat poate fi înduplecat pentru a accepta hotărârile sale.⁹⁰³ „Îl vom potoli – sau convinge – noi”, spune conciliul.

Cât despre Sanhedrin, poate părea ciudat faptul că un organism format din asemenea demnitari și înzestrat cu o asemenea autoritate ar recurge la această escrocherie. Însă este oare chiar atât de ciudat că cei care au comis o crimă recurg acum și la minciună pentru a-și acoperi urmele?

Reacția soldaților este descrisă în versetul 15. **Ostașii au luat banii, și au făcut cum i-au învățat.** Din punctul de vedere al convenabilității sau al interesului propriu, soldaților trebuie să li se fi părut că aceasta este cea mai bună modalitate de a rezolva lucrurile. Deși le venea greu să spună că au adormit în timp ce stăteau de pază, prin a cădea de acord în ce privește această procedură, ei au câștigat promisiunea protecției Sanhedrinului și o sumă considerabilă de bani în plus.

Matei încheie această relatare prin a spune: **Și s-a răspândit zvonul acesta printre Iudei până în ziua de astăzi.** Zvonul fals a circulat printre evrei până în ziua în care Matei a scris aceste cuvinte. Iustin Martirul (probabil între 114-165 d.Cr.) scrie: „Voi ați trimis oameni aleși și ordinați prin lumea întreagă pentru a proclama faptul că o erezie

⁹⁰³ În v. 14, τοῦτο indică la modul cel mai firesc raportul pe care soldații au primit ordin să-l răspândească (v. 13). De aceea, traducerea „Și dacă va ajunge lucrul acesta la urechile dregătorului”, pare mai naturală și mai bună decât „se va înfățișa la o audiere înaintea dregătorului”, favorizată de Lenski, *op. cit.*, p. 1145.

lipsită de evlavie și nelegiuită s-a iscat în legătură cu unul, Isus, un impostor din Galilea... ai căror ucenici L-au furat noaptea din mormânt" (*Dialog cu Trifo* 108). Chiar și astăzi, la finele secolului XX, acest zvon fals este încă răspândit.⁹⁰⁴

Cu toate acestea, suntem siguri că Matei nu relatează toate acestea doar pentru a spune o poveste interesantă despre „Staționarea, împrăștierea și mituirea gărzilor”. Așa cum s-a indicat mai devreme, el le scria evreilor, deși avea în vedere convertirea unui cerc mult mai larg. Ceea ce face atunci când transmite această relatare adevărată care se află în 27:62-66; 28:3, 4, 11-15 este următorul lucru: el arată cât de ridicolă este negarea învierii lui Cristos; cu alte cuvinte, cât de bine fondată este relatarea adevărată a evenimentelor din grădina lui Iosif. Acesta este motivul pentru care, așa cum am menționat la început, această temă poate fi transformată într-un mesaj pascal motivator.

Prin urmare, să încercăm să evocăm pentru o clipă situația concretă care a rezultat probabil în urma răspândirii zvonului că ucenicii au venit în timpul nopții și au furat trupul. Să încercăm să ne dăm seama ce s-a întâmplat:

Luni dimineața, probabil în ziua de după începerea răspândirii zvonului despre trupul furat, unul dintre soldați, să presupunem, a fost oprit de un prieten care l-a întrebat: „Ce e cu vestea aceasta pe care am auzit-o că mormântul este gol și trupul lipsește?” Răspuns: „Ceea ce s-a întâmplat probabil e că ucenicii Săi au venit în timpul nopții și l-au furat trupul în timp ce noi dormeam”. „O, spuse cel care l-a întrebat, atunci așa s-au petrecut lucrurile”. El s-a dus mai departe, mulțumit că problema a fost rezolvată. Le-a spus tuturor prietenilor săi și rudelor sale ce a auzit. Mulți dintre aceștia au crezut la rândul lor acest zvon.

Cu toate acestea, puțin mai încolo, același soldat s-a întâlnit cu altcineva, care i-a pus aceeași întrebare. El a primit același răspuns. Însă acest om nu s-a mulțumit pe deplin cu el. El l-a privit fără să creadă pe soldat și a întrebat: „Tu chiar încerci să-mi spui că voi toți, doisprezece bărbați – sau câți ați fost – dormeați duși în timp ce niște pescari din Galilea au intrat în grădină, s-au chinuit să îndepărteze piatra grea și au scos corpul, iar în acest răstimp nici unul dintre voi nu s-a trezit? Adormiți mai trebuie să fiți!” O a treia persoană intră în vorbă cu același soldat. Ea spune următorul lucru: „Ce fel de străji sunteți voi că ați îngăduit să se întâmple toate acestea? Am crezut întotdeauna că străjile trebuie să stea de veghe”.

În cele din urmă, adevărata bombă! Această persoană, după ce l-a privit pe soldat multă vreme cu o expresie plină de îndoială, a spus: „Vrei să mai repeți, te rog, o dată? Nu cred că am înțeles ce ai spus prima dată”. Așa că soldatul a repetat foarte lent: „Ucenicii Lui au venit în timpul nopții și L-au furat în timp ce noi dormeam”. Omul a răspuns: „Chiar vrei să cred așa ceva? Ai spus că tu însuși și toți ceilalți cu care ar fi trebuit să stai de pază dormeați. Ei bine, dacă voi dormeați, de unde știi ce s-a întâmplat de fapt? Dacă dormeați, atunci nu ați văzut pe nimeni intrând în grădină și luând trupul. Atunci voi nu faceți decât să vă dați cu părerea. În acest caz, și eu îmi voi prezenta soluția la problema mormântului deschis. Ea este mult mai rezonabilă decât

⁹⁰⁴ H. J. Schonfield, *op. cit.*, p. 163-165.

a voastră. E următoarea: mormântul este gol pentru că Isus a înviat triumfător. El este Mântuitorul și Domnul meu". Aici se încheie ilustrația.

Problema cu toate aceste *așa-zise* soluții la problema mormântului gol este că nici una din ele nu este rezonabilă nici măcar în aparență. Trupul furat, teoria morții clinice (conform căreia Isus nu a murit cu adevărat), halucinația în masă etc., sunt toate absurde. Pe de altă parte, credința creștinului: „E viu, e viu, și pentru că e viu și eu voi învia”, este rezonabilă, adevărată și satisfăcătoare. Nu numai aceasta, ci așa cum s-a arătat deja, „El este încă același Mântuitor minunat, plin de sfințenie, bunătate și iubire iertătoare pentru toți cei care, prin harul suveran, se refugiază în El”.

16. Cei unsprezece ucenici s-au dus în Galilea, în muntele unde le poruncise Isus să meargă. 17. Când L-au văzut ei, I s-au închinat, dar unii s-au îndoit. 18. Isus s-a apropiat de ei, a vorbit cu ei, și le-a zis: „Toată puterea Mi-a fost dată în cer și pe pământ.” 19 Duceți-vă și faceți ucenici din toate neamurile, botezându-i în Numele tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. 20 Și învățați-i să păzească tot ce v-am poruncit. Și iată că Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin.”⁹⁰⁵

28:16-20 *Marea pretenție; Marea trimitere; Marea mângâiere*

Cf. Marcu 16:14-18; Luca 24:36-49; Ioan 20:19-23; Fapte 1:9-11

16. Cei unsprezece ucenici s-au dus în Galilea, în muntele unde le poruncise Isus să meargă. Observați „unsprezece”. Iuda s-a dus „la locul lui” (Fapte 1:25). Acești unsprezece s-au dus în Galilea, fiindcă aici a promis Isus să-i întâlnească (26:32), și unde i-au trimis femeile să meargă la îndemnul îngerului și al lui Isus însuși (28:7, 10). În instrucțiunile precedente nu se făcea referire la vreun munte. Nu știm dacă acest lucru poate fi explicat prin a se presupune că pasaje ca cele deja menționate – 26:32; 28:7, 10 și cele paralele cu ele din Marcu – ne dau un rezumat al lucrurilor care s-au spus sau că Mântuitorul înviat a indicat acest munte în una din aparițiile Sale de mai târziu.

Ceea ce știm însă este că e foarte drăguț din partea Mântuitorului înviat să Se întâlnească cu ucenicii Săi într-un loc din vecinătatea căminelor lor, și unde trăiau mulți dintre prietenii și tovarășii lor de credință. Acest munte a fost probabil un loc cu un peisaj pitoresc și multă liniște – departe de zgomotul orașelor și localităților aglomerate. Mai presus de orice, era o scenă care le trezea amintiri duioase, atât lui Isus, cât și ucenicilor Lui, care le evocau ce se petrecuse mai devreme; poate chiar în acest loc înalt sau poate în altele (Matei 5:1; 14:23; 15:29; 17:1; Marcu 3:13; Ioan 6:3, 15). Pe un munte Și-a chemat Isus ucenicii; tot pe un munte urma să-și ia rămas-bun de la ei.

Peste o duzină de apariții ale Cristosului înviat sunt înregistrate în Scriptură. Vezi lista, împreună cu referințele, în C.N.T. la Evanghelia după Ioan, vol. II, p. 477. Este foarte posibil ca apariția de față înaintea celor unsprezece să coincidă cu sau să facă parte din apariția înaintea celor „cinci sute de frați” (1 Corinteni 15:6), dintre care majoritatea erau încă în viață când Pavel scria 1 Corinteni.

⁹⁰⁵ Sau: la încheierea veacului. Sau: la sfârșitul lumii.

Când Domnul S-a înălțat la ceruri, acest eveniment a avut loc nu în Galilea, ci pe Muntele Măslinilor, lângă Ierusalim. Pentru istorisirea aceasta trebuie consultat Luca 24:50, 51 și nu Fapte 1:4-11. Cu excepția afirmației recapitulative din porțiunea disputată a Evangheliei după Marcu (vezi Marcu 16:19), *relatarea* înălțării se află numai în scrierile lui Luca. Însă faptul în sine este confirmat de nenumărate pasaje (de ex.: Ioan 6:62; 14:2, 12; 16:5, 10, 16, 17, 28; 17:5; 20:17; Efeseni 1:20-23; 4:8-10; Filipeni 2:9; 1 Timotei 3:16; Evrei 1:3; 2:9; 4:14; 9:24; Apocalipsa 12:5).

Prin urmare, dacă ne întoarcem la Galilea și la relatarea ultimei apariții a lui Isus care este consemnată în Evanghelia după Matei și care a avut loc probabil la foarte scurt timp înainte de înălțare, citim: **17. Când L-au văzut ei, I s-au închinat, dar unii s-au îndoit.** Când ucenicii L-au văzut dintr-o dată pe Isus, ei au căzut cu fața la pământ înaintea Lui într-un act de închinare.⁹⁰⁶ Cu toate acestea, unii se îndoiau. De la bun început, ucenicii au avut probleme în a crede că Isus a înviat într-adevăr din morți (Luca 24:10, 11). Când zece dintre ei au crezut în cele din urmă, unul (Toma) tot nu era încă convins. Însă și el a ajuns să se convingă (Ioan 20:24-29). Trebuie oare să credem că la scurt timp înainte de înălțare mai erau încă ucenici care nu credeau în învierea lui Cristos? Probabil că nu. Fără îndoială că de acest lucru s-au convins deja. Cu toate acestea, o altă întrebare era dacă *acest* om, care a apărut brusc înaintea lor aici în Galilea, era de fapt Cristosul înviat. Sau poate că era altcineva?

S-au oferit multe soluții la această problemă. Este oare posibil ca cea mai simplă să fie și cea mai bună, anume, că la început această persoană misterioasă le-a apărut din depărtare? Apoi s-a apropiat, iar îndoiala a dispărut, deși acest lucru nu este descris cu atât de multe cuvinte. Citim următorul lucru: **18. Isus s-a apropiat de ei, a vorbit cu ei, și le-a zis:** Isus S-a apropiat, în așa fel încât ei să-L poată vedea și auzi mai bine. Apoi urmează marea pretenție, marea trimitere și marea mângâiere.

Marea pretenție

„**Toată puterea Mi-a fost dată în cer și pe pământ**”. Cf. Daniel 7:14; Matei 16:28; 24:30; 26:64. Isus pretinde aici că are toată puterea și dreptul de a o exercita. Atunci când spune: „Mi-a fost dată”, noi interpretăm în mod firesc această afirmație în sensul că El Se referă la un dar pe care l-a primit în calitate de Mijlocitor Înviat. Cineva ar putea adăuga: „ca o răsplată pentru lucrarea Sa de mijlocire încheiată, pentru ispășirea pe care a făcut-o”. Însă nu a făcut El o afirmație oarecum similară cu mult timp înaintea morții și învierii Sale? Vezi 11:27. Și nu numai atât, însă nu și-a exercitat El puterea asupra oricărei boli, inclusiv a leprei, și asupra foamei, a demonilor, a vântului și valurilor, a inimilor omenești și chiar și asupra morții? Nu a dovedit El de multe ori că are putere peste ele? Este adevărat, însă există totuși o diferență importantă. Înainte de triumful Lui asupra morții, exercitarea acestui dar al Său a fost întotdeauna voalată

⁹⁰⁶ Verbul este *προσεκίνησαν*, persoana a III-a, plural, aorist, indicativ al lui *προσκινέω*. În Evanghelia după Matei, acest verb apare din nou și din nou (2:2, 8, 11; 4:9, 10; 8:2; 9:18; 14:33; 15:25; 18:26; 20:20; 28:9, 17). El se referă la îngenunchere și închinare sau la adorare. Vezi mai ales comentariul la 2:11; 8:2 și 14:33.

într-un fel. De exemplu, El trebuia să le spună leproșilor să nu spună nimănui că au fost vindecați (8:4). Orbii ai căror ochi au fost vindecați au primit o poruncă similară (9:30). El nu a dorit să îi ceară Tatălui să trimită legiuni de îngeri pentru a-L salva (26:53). Este sigur că El însuși era Cel care nu dorea acest ajutor, însă și autoimpunerea este o impunere. El i-a înviat din morți pe fiica lui Iair, pe fiul văduvei din Nain și pe Lazăr. În clipa morții Sale, unii sfinți au fost înviați. Însă deși toate acestea erau șocante, nu sunt identice cu exercitarea unei puteri nelimitate asupra cerului și a pământului, cu proclamarea ei fără restricții pe tot pământul și apoi cu învierea în ziua de apoi a *tuturor* morților și cu judecarea *tuturor* oamenilor. Isus pretinde acum investitura Cristosului înviat cu o asemenea suveranitate nelimitată și începe să o și exercite la câteva zile după înălțarea Sa la cer. Aceasta este răsplata pentru chinurile Sale (Efeseni 1:19-23; Filipeni 2:9, 10; Apocalipsa 5; etc.).

De ce face cunoscută Isus această pretenție? Răspuns: pentru ca atunci când Îi trimite pe apostolii Săi să proclame Evanghelia în toată lumea, ei să știe că se pot baza pe El în fiecare moment, în fiecare clipă. Nu este oare aceasta învățătura clară a unor pasaje prețioase ca Ioan 16:33; Fapte 26:16-18; Filipeni 4:13; și Apocalipsa 1:9-20? Și nu numai atât, însă acești apostoli și cei care vor veni după ei trebuie să ceară ca oricine, *în orice sferă a vieții*, să-L recunoască cu bucurie pe Isus ca „Domn al domnilor și Rege al regilor” (Apocalipsa 17:14). De aceea, „Marea pretenție” este o introducere potrivită pentru:

Marea trimitere

19, 20a. Duceți-vă și faceți ucenici din toate neamurile, botezându-i în Numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Și învățați-i să păzească tot ce v-am poruncit. Am putea spune că acest pasaj are o semnificație atât de crucială încât ar trebui să se spună câte ceva despre fiecare cuvânt al său sau despre fiecare combinație de cuvinte.

„Duceți-vă”

Acest lucru se află într-un contrast puternic cu „să nu mergeți” din 10:5. Cf. 15:24. Este clar că particularismul perioadei dinainte de înviere a făcut loc acum în mod categoric universalismului. Nu că Isus S-ar fi răzgândit. Reiese foarte clar din povestea magilor neevrei (2:1-12), care au venit să se închine înaintea Regelui nou-născut, și din alte pasaje ca 8:11, 12; 15:28; 21:43; 22:8-10, că evanghelizarea lumii a fost inclusă de la început în planul lui Dumnezeu. Vezi și Ioan 3:16; 10:16. Nici Matei nu a avut altceva în minte. Însă așa cum s-a spus în legătură cu 10:5: „În planul lui Dumnezeu, Evanghelia trebuia să fie răspândită din Ierusalim spre neamuri”. Cf. Fapte 1:8. De aceea, porunca divină a fost următoarea: „Mai întâi iudeului, apoi grecului” (Romani 1:16). A sosit vremea pentru propagarea cu îndrăzneală a Evangheliei în toată lumea.

„Duceți-vă” implică de asemenea și faptul că ucenicii – și acest lucru este valabil pentru toți copiii lui Dumnezeu în general – nu trebuie să-și concentreze toate gândurile asupra „venirii” la biserică. Ei trebuie să și „meargă” să ducă vestea bună la alții. Firește că ei nu se pot duce până când nu au venit mai întâi și dacă nu vor continua să vină și să meargă. Ei nu pot da până când nu vor fi dispuși să primească mai întâi.

„De aceea”

Acest termen a fost explicat deja în legătură cu „Marea pretenție”. Pe scurt, el înseamnă: Mergeți, *a.* pentru că Domnul vostru v-a poruncit; *b.* pentru că El a promis că vă va da toată puterea de care aveți nevoie; și *c.* pentru că El este vrednic de omagiul, credința și ascultarea tuturor oamenilor.

„Faceți ucenici”

Literal, originalul spune: „Plecând, de aceea, faceți ucenici...”. În asemenea cazuri participiul, cât și verbul care îl urmează pot fi – în cazul de față trebuie să fie – interpretate ca un imperativ. Aceasta este o poruncă plină de putere, un ordin.

Însă ce se are în vedere prin „facerea de ucenici”? Nu este același lucru cu „facerea de convertiți”, deși este implicat în mod cert și acest lucru. Vezi mai sus, comentariul la 3:2; 4:17. Expresia „faceți ucenici” pune oarecum un accent mai mare pe faptul că trebuie câștigate pentru Dumnezeu atât mintea, cât și inima și voința. Un ucenic este *un elev, un învățăcel*. Vezi comentariul la 13:52. De asemenea, comentariul la 11:29 pentru cuvinte înrudite din limb engleză.

Prin urmare, apostolul trebuie să proclame lumii adevărul și voia lui Dumnezeu. E nevoie ca păcătoșii să aștepte despre starea lor pierdută, despre Dumnezeu, planul Lui de răscumpărare, dragostea Lui, legea Lui etc. Însă acestea nu sunt suficiente. Adevărata *ucenicie* implică mult mai mult. Simpla înțelegere intelectuală nu fac din cineva un ucenic. Ea face parte din imaginea de ansamblu, este chiar o parte importantă, dar numai o parte. Adevărul aflat trebuie practicat. El trebuie incorporat în inimă, minte și voință, în așa fel încât cineva să rămână sau să stăruie în adevăr. Numai atunci este cineva „ucenicul” lui Cristos (Ioan 8:31).

Nu ar trebui să i se acorde oricărei persoane care se prezintă ca un candidat pentru botez toate drepturile și privilegiile membralității. Unii predicatori pun tot accentul pe „Și odaia ospățului de nuntă s-a umplut de oaspeți” (Matei 22:10). Ei uită versetele 11-14.

„Din toate neamurile”

Vezi mai sus, cele de sub titlul „Duceți-vă”.

„Botezându-i în Numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”

Acțiunea principală este „Faceți ucenici”. Cele subordonate sunt: *a.* botezându-i și *b.* învățându-i. În cazul unei asemenea construcții ar fi complet greșit să se spună că din cauză că cuvântul *botezându-i* îl precede pe *învățându-i*, oamenii trebuie botezați înainte de a fi învățați. Este firesc să se menționeze mai întâi botezul, pentru că, în timp ce o persoană este botezată o singură dată (de obicei), ea continuă să fie învățată pe tot parcursul vieții ei.

Conceptele de „botez” și „învățare” reprezintă pur și simplu două activități coordonate, însă subordonate „facerii de ucenici”. Cu alte cuvinte, prin botezare și

învățare o persoană devine ucenic, firește însă că în condițiile în care ea este pregătită pentru a fi botezată și gata să își însușească învățătura. – contextul arată foarte clar că Isus vorbește aici despre cei care au deja vârsta potrivită pentru a li se putea predica. El nu vorbește aici despre copii.

A fi pregătit pentru botez implică pocăință (Fapte 2:38, 41). Implică „primirea cuvântului” (Fapte 2:41). Acest lucru arată și că o anumită cantitate de învățătură trebuie să precedă botezarea.

Botezarea trebuie să se facă în numele – observați singularul: *un singur* nume; de aceea, *un singur* Dumnezeu – Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfânt. Un *nume*, așa cum s-a arătat mai devreme – vezi comentariul la 6:9; 7:22; 10:22, 41, 42; 12:21 – reprezintă persoana care îl poartă. De aceea, „botezarea în numele” înseamnă „aducerea într-o relație vitală cu” Unicul Dumnezeu, văzut așa cum S-a revelat El.

Ar trebui oare ca noi să botezăm „în” sau „întru”? Dezbateră pe marginea acestui subiect durează deja de mulți ani.⁹⁰⁷ Acum, din moment ce chiar și în limba engleză – cel puțin în cadrul stilului conversațional – „în” are adesea sensul de „înăuntru” – „Copii, veniți în casă” – s-ar putea ca o decizie în acest punct să nu fie chiar așa de importantă cum o fac unii să pară. Cu toate acestea, după ce toate lucrurile sunt luate în considerare, eu cred că „întru, înăuntru” poate fi apărât. Nici „întru”, nici „în” nu sunt neapărat greșite. Oricare poate fi apărât cu succes. Însă atunci când spunem: „Te botez... în numele lui”, acest lucru ar putea fi înțeles astfel: „Te botez la porunca lui”, „sau prin autoritatea lui”, ceea ce cu siguranță că nu reprezintă ceea ce se intenționează să se spună. 1 Corinteni 1:13 pare să spună: „Sau întru numele lui Pavel ați fost voi botezați?” În mod similar, versetul 15: „... ați fost botezați întru numele meu”. Cf. 1 Corinteni 10:2. La fel și aici, în Matei 28:19, „întru Numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” pare să fie o bună traducere.⁹⁰⁸

Nu că ritualul botezului *ca atare* ar aduce o persoană într-o uniune vitală cu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Însă, conform Scripturii, sunt adevărate următoarele lucruri: *a.* circumcizia a fost un semn și o pecete a dreptății lui Cristos acceptate prin credință (vezi Romani 4:11 și contextul lui); *b.* botezul a luat locul circumciziei (Coloseni 2:11, 12); *c.* de aceea, și botezul trebuie privit ca un semn și o pecete a dreptății lui Cristos acceptate prin credință.

Prin urmare, atunci când prin predicarea Cuvântului o persoană a fost adusă de la întuneric la lumină și mărturisește că Dumnezeu Triunnic, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, sunt singurul Obiect al credinței, speranței și dragostei sale, atunci sacramentul botezului este semnul și pecetea care atestă că Dumnezeu Tatăl o adoptă ca fiu și moștenitor; că Dumnezeu Fiul îi spală păcatele prin sângele Său prețios; și că

⁹⁰⁷ Lenski (*op. cit.*, p. 1155) respinge categoric „întru”, ca și cum ar fi ceva de la sine înțeles că el trebuie respins. Însă problema nu este totuși atât de simplă. Este un fapt binecunoscut acela că în greaca Koine *eîc* înseamnă adesea *êv*, însă acest lucru nu dovedește că el trebuie să aibă tot timpul acest sens. Dacă îl are sau nu depinde de întrebarea dacă într-un anumit pasaj specific el se bazează sau nu pe o folosire semitică, de genul și tipul verbelor și substantivelor cu care este folosit etc.

⁹⁰⁸ Pentru acest argument, vezi H. Bietenhard, art. *ôîoua* și cuvintele înrudite, Th.D.N.T., vol. V, p. 275; L. Berkhof, *Systematic Theology*, p. 625. Oare nu face el ca Fapte 19:3 să fie mai ușor de explicat?

Dumnezeu Duhul Sfânt locuiește în ea și o va sfinți; împărtășind efectiv cu ea ceea ce ea are deja în mod obiectiv în Cristos și o aduce în cele din urmă din Biserica Militantă în Biserica Triumfătoare.

De aceea, botezul este foarte important. Celui căruia îi este administrat, dacă este sincer, el îi proclamă că a rupt-o cu lumea și a fost adus în uniune cu Dumnezeuul Triunic, căruia acesta intenționează să-I închine viața sa. – Pentru „Botezul copiilor” vezi comentariul la 19:15.

„Și învățați-i să păzească tot ce v-am poruncit”

Așa cum s-a remarcat deja, această învățare precede și însoțește botezul. Biserica timpurie a insistat asupra faptului că înainte ca persoana căreia i-a fost predicată Evanghelia să fie admisă în sânul ei, aceasta să dea dovadă de o pocăință autentică și de o cunoaștere a elementelor de bază ale creștinismului. „Biserica din primele secole a fost interesată de zidire, cât și de evanghelizare, de sfințire, cât și de convertire, de rânduiala din Biserică, și de predicare”.⁹⁰⁹

Faptul că o asemenea învățare nu trebuie să înceteze după ce o persoană se botează reiese din cuvintele: „învățați-i să păzească tot ce v-am poruncit”. Să ne gândim doar la:

a. Toate discursurile minunate ale lui Cristos.

b. Toate parabolele Lui; atât *a.*, cât și *b.* incluzând o mulțime de „porunci”, indiferent că sunt implicite sau clar exprimate. Printre ele sunt:

c. Îndemnuri prețioase ca: „Rămâneți în Mine...iubiți-vă unii pe alții...de asemenea veți mărturisi” (Ioan 15:4, 12, 27); „Iubiți pe vrăjmașii voștri” (Matei 5:44); „Să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi, și să mă urmeze” (Luca 9:23).

d. Preziceri sau promisiuni și asigurări specifice: „Cine vine la Mine, nu va flămânzi niciodată; și cine crede în Mine, nu va înseta niciodată” (Ioan 6:35); „În lume veți avea multe necazuri; dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea”. Observați directivele pentru o conduită creștină.

e. Adăugați la aceasta: lecțiile despre cruce, ipocrizie, proclamarea Evangheliei; rugăciune, umilință, încredere, iertare, Lege.

f. Și nu este oare chiar și relatarea umblării pe pământ a lui Cristos – a vindecărilor Sale, a călătoriilor, suferințelor, morții și învierii Sale etc. – plină de „porunci” implicite?

„Învățați-i să păzească tot ce v-am poruncit”, ce ordin! Mai întâi adresat celor unsprezece și învățătorilor ordinați; însă în mod cert, într-un anumit sens, și întregii biserici, tuturor membrilor ei. Fiecare membru adevărat este un martor.

Având în vedere faptul că după înălțarea lui Cristos a existat o anumită ezitare în rândul conducătorilor creștini de a proclama Evanghelia printre neamuri (vezi Fapte

⁹⁰⁹ G. W. Knight, III, *The Faithful Sayings in the Pastoral Epistles*, dizertație de doctorat prezentată la Universitatea Liberă din Amsterdam, Kampen, 1968, p. 148. Iustin Martirul (aprox. 114-165 d.Cr.) afirmă: „Cei care sunt cercetați și cred că ceea ce învățăm și spunem noi este adevărat și se angajează să trăiască așa, sunt instruiți să se roage și să postească spre iertarea păcatelor lor de către Dumnezeu... Apoi sunt aduși înăuntru la noi, unde este apă...”, *Întâia apologie*, cap. 61. O altă scriere foarte timpurie, numită *Didahiile sau Învățăturile celor doisprezece apostoli* este considerată în general o prezentare a regulilor conduitei creștine care urmează să le fie predată celor care doresc să fie botezați.

10:14, 28; 11:1-3, 19; Galateni 2:11-13), unii cred că Marea trimitere este un mit sau că Biserica a uitat repede de ea. Ei susțin că nu poate fi detectată vreo urmă a influență a ei în Faptele Apostolilor, în Epistole și în Apocalipsa.

Cum putem fi atât de siguri de acest lucru? Oare nu mărturisesc următoarele pasaje în favoarea posibilei influențe, printre alți factori, a Marii trimiteri? Vezi Fapte 2:38, 39; 3:25; 4:12; 10:45; 11:1, 18; 13:46-49; 14:27; 15:7-11, 12, 13-19; 17:30; 19:10; 21:19, 20a; 22:15, 21; 26:15-20; 28:28; Romani 1:5, 14-16; 11:32; Galateni 2:9; 3:28; Efeseni 3:8, 9; Coloseni 3:11; 1 Timotei 1:15; Apocalipsa 7.9, 10; 22:17.

Marea mângâiere

20b. Și iată⁹¹⁰ că Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin. Cf. Ioan 14:23; Fapte 18:10. Această asigurare nu este deloc vagă. Ea a fost numită o promisiune; însă este *un fapt*. Observați introducerea accentuată: „Și aduceți-vă aminte că”, „Iată că” sau „Luați aminte că”, „Fiți atenți că”. Pronumele „Eu”, inclus în verb este scris și el ca un cuvânt separat și este foarte accentuat, ca și cum s-ar spune: „Nimeni altcineva decât Eu însumi”. „Cu voi” nu doar „pe veci”, ci „în toate zilele”, sau „în fiecare zi care trece”. Să ne gândim numai la aceste zile care se succed, fiecare cu încercările, necazurile și dificultățile ei, însă fiecare însoțită de asemenea de asigurarea: „Harul Meu îți este de ajuns. Niciodată nu te voi lăsa sau părăsi”. Acest lucru continuă zi după zi până la sfârșitul sau încheierea veacului. Și nici măcar atunci nu există vreun motiv de teamă; vezi Matei 25:31-40.

La începutul, la mijlocul și la sfârșitul Evangheliei după Matei, Isus Cristos asigură Biserica în legătură cu prezența Sa constantă și mângâietoare:

1:23

Vezi p. 122.

„Iată, fecioara va fi însărcinată, va naște un fiu, și-I vor pune numele Emanuil, care, tâlmăcit, înseamnă: „Dumnezeu este cu noi”.

18:20

Vezi p. 632.

„Căci acolo unde sunt doi sau trei adunați în Numele Meu, sunt și Eu în mijlocul lor”.

28:20

„Și iată că Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului”.

⁹¹⁰ Sau: *luați aminte*. Pentru sensul și traducerea lui *idou*, vezi nota de subsol 133 de la p. 120.

Reflecții pe marginea capitolului 28

Din cauza învierii glorioase a lui Cristos, noi știm că

- Î** ncercările ne sunt înțelese și suntem asistați în ele (Evrei 4:15).
- N** umele noastre sunt scrise în ceruri (Luca 10:20).
- V** om primi în locul casei noastre pământești o casă cerească (2 Corinteni 5:1).
- I** ertate ne sunt toate păcatele (Romani 4:25).
- E** ste garantat faptul că vom trăi veșnic în glorie (Ioan 14:19).
- R** ăscumpărătorul nostru a biruit; de aceea, și noi vom birui (Ioan 16:33).
- E** nergiile noastre sunt tot timpul înnoite (Filipeni 4:12, 13).
- A** vem acum dreptul de a merge în cer (Romani 8:1).
- lui**
- I** sus trăiește în veci pentru a mijloci pentru noi (Evrei 7:25).
- S** unt auzite cererile noastre și primim răspuns la ele (Efeseni 3:20).
- U** nirea noastră cu Biserica de sus a și început (Efeseni 3:14).
- S** unt acceptate ofrandele noastre (Filipeni 4:18, 19).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Despre problema sinopticelor și subiecte adiacente

Hawkins, J. C., *Horae Synopticae*, Oxford 1909.

Stonehouse, N. B., *Origins of the Synoptic Gospels*, Grand Rapids, 1963.

Despre reliabilitatea Evangheliilor

Bruce, F. F., *Are the New Testament Documents Reliable?* Grand Rapids, 1954.

Hughes, F. E., ed., *Creative Minds in Contemporary Theology*, Grand Rapids, 1966.

Kistemaker, S., editor și co-autor, *Interpreting God's Word Today*, Grand Rapids, 1970.

Ridderbos, H. N., *The Authority of the New Testament Scriptures*, Philadelphia, 1963.

Stonehouse, N. B. și Woolley, P., editori și co-autori, *The Infallible Word*, Grand Rapids, 1958.

Despre textul Noului Testament

Metzger, B. M., *The Text of the New Testament*, Oxford, 1964.

Despre introducerea la Noul Testament

Barker, G. W., Lane, W. L. și Michaels, J. R., *The New Testament Speaks*, New York, 1969.

Berkhof, L., *New Testament Introduction*, Grand Rapids, 1915.

Metzger, B. M., *The New Testament, its background, growth, and content*, New York și Nashville, 1965.

Comentarii la Matei

Bruce, A. B., *The Synoptic Gospels (The Expositor's Greek Testament, Vol. I)*, Grand Rapids, fără dată.

Calvin, J., *Commentary on a Harmony of the Evangelists, Matthew Mark, and Luke* (traducerea lucrării *Commentarius in Harmoniam Evangelicam, Opera Omnia*), Grand Rapids, 1949 și urm.

Lenski, R. C. H., *Interpretation of Matthew's Gospel*, Columbus, 1932.

Stonehouse, N. B., *The Witness of Matthew and Mark to Christ*, Philadelphia, 1944. Deși acesta nu este un comentariu în sensul strict al cuvântului, cartea se preocupă de multe pasaje ale Evangheliei după Matei.

Tasker, R. V. G., *The Gospel According to St. Matthew (Tyndale New Testament Commentaries)*, Grand Rapids, 1961.

Pentru cei ce pot citi în limba daneză:

Grosheide, F. W., *Het Heilig Evangelie Volgens Mattheus (Commentaar op het Nieuwe Testament)*, Kampen, 1954.

Ridderbos, H. N., *Het Evangelie naar Mattheüs (Korte Verklaring der Heilige Schrift)*, Kampen, 1952.

M A T E I

Despre Predica de pe Munte

Lloyd-Jones, D. M., *Studies in the Sermon on the Mount*, Grand Rapids, 1959.

Despre parabole

Taylor, W. M., *The Parables of our Savior, Expounded and Illustrated*, New York, 1886.

Despre citatele din Vechiul Testament

Gundry, R. H., *The Use of the Old Testament in St. Matthew's Gospel*, Leiden, 1967.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

- Aalders, G. Ch., *Het Boek Daniël (Korte Verklaring)*, Kampen, 1928.
- Abbott, E. A., *The Fourfold Gospel*, Cambridge, 1913.
- Albright, W. F., „The Names Nazareth and Nazoraeen”, *JBL*, 65 (Dec. 1946).
- Alexander, J. A., *The Gospel According to Matthew*, New York, 1967.
- Alford, H., *Greek Testament*, London, 1849–61.
- Allen, E. L., „On this Rock”, *JTS*, 5 (1954).
- Allen, W. C., *A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel According to S. Matthew (The International Critical Commentary)*, New York, 1910.
- Allis, O. T., „The Alleged Aramaic Origin of the Fourth Gospel”, *PTR*, 26 (1928).
- Anderson, S. E., *Our Dependable Bible*, Grand Rapids, 1960.
- Ante-Nicene Fathers, zece volume, retipărite, Grand Rapids, 1950, pentru referințe la Clement din Alexandria, Irineu, Iustin Martirul, Origen, Tertulian etc.
- Argyle, A. W., „Evidence for the View that St. Luke used St. Matthew's Gospel”, *JBL*, 83 (Dec. 1964).
- Armstrong, O. K. și M. M., *The Indomitable Baptist*, Garden City, N.Y., 1967.
- Baarda, T. J., *De Betrouwbaarheid van de Evangelien*, Kampen, 1967.
- Bacher, W., *Die Exegetische Terminologie der Jüdischen Traditions-literatur*, Hildesheim, 1965.
- Bailey, A. E., *The Gospel in Art*, Boston, 1946.
- Baird, W., „What is the Kerygma”, *JBL*, 76 (Sept. 1957).
- Barker, G. W., Lane, W. L., și Michaels, J. R., *The New Testament Speaks*, New York, 1969.
- Bartina, S., „¿Casa o caserio? Los magos en Belen (Matt. 2:11; 10:12–14)”, *EB* (March–April 1966).
- Bartsch, H. W., ed., *Kerygma and Myth* (traducerea lucrării *Kerygma und Mythos*), London, 1957.
- Bavinck, H., *Gereformeerde Dogmatiek*, Kampen, 1918.
- , *The Doctrine of God* (traducerea lucrării *Gereformeerde Dogmatiek*, Vol. II, „Over God”), Grand Rapids, 1955.
- Bergsma, S., *Rainbow Empire*, Grand Rapids, 1932.
- Berkhof, L., *New Testament Introduction*, Grand Rapids, 1915.
- , *Vicarious Atonement Through Christ*, Grand Rapids, 1936.
- , *Systematic Theology*, Grand Rapids, 1949.
- Berkouwer, G. C., *Dogmatische Studiën (seriile)*, Kampen, 1949, etc.
- Bisek, A. S., *The Trial of Jesus Christ*, Chicago, 1925.

JBL *Journal of Biblical Literature*
JTS *Journal of Theological Studies*
PTR *Princeton Theological Review*
EB *Estudios biblicos*

- Bishop, F. E., *Jesus of Palestine*, London, 1955.
- Bishop, J., *The Day Christ Died*, New York și Evanston, 1957.
- Boettner, L., *Roman Catholicism*, Philadelphia, 1962.
- Bornkamm, G., *Jesus of Nazareth* (traducerea lucrării *Jesus von Nazareth*), London și New York, 1961.
- Bornkamm, G., Barth, G., și Held, H. J., *Überlieferung und Auslegung im Matthäus-evangelium*, Wageningen, 1965.
- Bouman, J., „Son of Man”, *ET*, 59 (1948).
- Brownlee, W. H., „John the Baptist in the New Light of Ancient Scrolls” in K. Stendahl, *The Scrolls and the New Testament*, New York, 1957.
- Bruce, A. B., *The Parabolic Teaching of Christ*, London, 1882.
- , „The Baptism of Jesus”, *Exp*, 5th ser. 7 (1898).
- , *The Training of the Twelve*, Garden City, New York, 1928.
- , *The Synoptic Gospels* (*The Expositor's Greek Testament*, Vol. I), Grand Rapids, fără dată.
- Bruce, F. E., *Are the New Testament Documents Reliable?*, Grand Rapids, 1954.
- , *Commentary on the Book of The Acts* (*The New International Commentary on the New Testament*), Grand Rapids, 1964.
- , *The Epistle to the Hebrews* (*The New International Commentary on the New Testament*), Grand Rapids, 1964.
- Bultmann, R., *From Tradition to Gospel* (traducerea lucrării *Die Formgeschichte des Evangeliums*), New York, 1935.
- , *Jesus and the Word* (traducerea lucrării *Jesus*), New York, 1951.
- , *The Theology of the New Testament* (traducerea lucrării *Theologie des Neuen Testaments*), New York, 1951.
- , *The History of the Synoptic Tradition* (traducerea lucrării *Die Geschichte der synoptischen Tradition*), New York și Evanston, 1963. O abreviere populară a acestei lucrări este *The Study of the Synoptic Gospels* (vezi la Grant, F. C.).
- , *Jesus Christ and Mythology*, London, 1958.
- Bundy, W. E., „The Meaning of Jesus' Baptism”, *JR*, 7 (1927).
- Burney, C. F., *The Aramaic Origin of the Fourth Gospel*, Oxford, 1922.
- Burrows, M., *The Dead Sea Scrolls*, New York, 1956.
- , *More Light on the Dead Sea Scrolls*, New York, 1958.
- Butler, B. C., *The Originality of St. Matthew*, Cambridge, 1951.
- Calvin, J., *Commentary on a Harmony of the Evangelists, Matthew, Mark, and Luke* (traducerea lucrării *Commentarius in Harmoniam Evangelicam, Opera Omnia*) Grand Rapids, 1949 și urm.
- Carr, A., *The Gospel according to St. Matthew*, Cambridge, 1901.
- Carson, A., *Baptism in its Mode and Subjects*, London, 1844.
- Ceram, C. W., *Gods, Graves, and Scholars*, New York, 1968.
- Chamberlain, W. D., *The Manner of Prayer*, Philadelphia, 1943.

- , *The Meaning of Repentance*, Philadelphia, 1943.
- Chapman, J., *Matthew, Mark, and Luke*, London, 1937.
- , *The Four Gospels*, London, 1944.
- Chiniquy, C., *Fifty Years in the Church of Rome*, New York, Chicago, Toronto, 1886.
- Cohen, B., *Everyman's Talmud*, New York, 1949.
- Colwell, E. C., *The Greek of the Fourth Gospel*, Chicago, 1931.
- Cox, G. E. P., *The Gospel according to St. Matthew*, London, 1952.
- Cribbs, F. L., „St. Luke and the Johannine Tradition”, *IBL*, 90 (Dec. 1971).
- Dalman, G., *Aramäisch-neuhebräisches Wörterbuch zu Targum, Talmud, und Midrasch*, Frankfort, 1897–1901.
- , *Christianity and Judaism* (traducerea lucrării *Christentum und Judentum*) Oxford, 1901.
- , *Jesus-Jeshua, Studies in the Gospels*, New York, 1929.
- Dana, H. E. și Mantey, J. R., *A Manual Grammar of the Greek New Testament*, New York, 1950.
- Dana, Mrs. W. S., *How to Know the Wild Flowers*, New York, 1922.
- Daniélou, J., *Les Manuscrits de la Mer Mort et les Origines du Christianisme*, Paris, 1957.
- Davey, J. E., *The Jesus of St. John*, London, 1958.
- De Beus, C. H., „Achtergrond en inhoud van de uitdrukking ‘de Zoon des Menschen’ in de synoptische evangeliën”, *NedTT*, 9 (1954–55).
- , „Het gebruik en de betekenis van de uitdrukking ‘De Zoon des Menschen’ in het Evangelie van Johannes”, *NedTT*, 10 (1955–56).
- Deissmann, A., *Light from the Ancient East*, New York, 1922.
- De Jong, A. C., *The Well-Meant Gospel Offer* (teză de doctorat), Franeker, fără dată.
- Dell, A., „Zur Erklärung von Mattäus 16:17–19, “ *ZNW*, 17 (1916).
- De Ridder, R. R., *The Dispersion of the People of God* (teză de doctorat), Kampen, 1971.
- De Solages, B., *A Greek Synopsis of the Gospels, a New Way of Solving the Synoptic Problem*, Leiden, 1959.
- Dibelius, M., *From Tradition to Gospel* (traducerea lucrării *Die Formgeschichte des Evangeliums*), New York, 1935.
- Dodd, C. H., *The Parables of the Kingdom*, London, 1935.
- Dupont-Sommer, *The Jewish Sect of Qumran and the Essenes, New Studies on the Dead Sea Scrolls*, London, 1954.
- Easton, B. S., „St. Matthew 16:17–19, “ *ATR*, 4 (1921, 1922)
- , „St. Matthew 16:17–19, “ *ATR*, 5 (1921, 1922)
- Edersheim, A., *The Life and Times of Jesus the Messiah*, New York, 1897.
- , *The Temple*, London, 1908.
- Elderkin, G. W., *Archaeological Paper VII: Golgotha, Kraneion, and the Holy Sepulchre*, Springfield, Mass., 1945.

NedTT *Nederlands theologisch tijdschrift*

ZNW *Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde des Urchristentums*

ATR *Anglican Theological Review*

- Emden, C. S., „St. Mark's Use of the Imperfect Tense”, *BTr* (July 1954).
- Erdman, C. R., *Exposition of the Gospel according to Matthew*, Philadelphia, 1920.
- Evans, W., *From the Upper Room to the Empty Tomb*, Grand Rapids, 1934.
- Ewald, G. H. A., *The Prophets of the Old Testament* (traducerea lucrării *Die Propheten des Alten Bundes*), London, 1875–81.
- Fahling, A., *The Life of Christ*, St. Louis, 1936.
- Farrar, F. W., *The Life of Christ*, New York, 1875.
- Farrer, A. M., „On Dispensing with Q”, in D. E. Nineham (ed.) *Studies in the Gospels, Essays in memory of R. H. Lightfoot*, Oxford, 1955.
- Finkelstein, L., *The Jews, their History, Culture, and Religion*, New York, 1949.
- Flynn, L. B., *Did I Say That?*, Nashville, 1959.
- Foster, L., „The 'Q' Myth in Synoptic Studies”, *The Seminary Review* Vol. X, 4 (Summer 1964).
- Foster, R. C., *Studies in the Life of Christ*, Grand Rapids, 1966.
- Funk, R. W., „The Wilderness”, *JBL* (Sept. 1959).
- Gaebelein, F. E., *Four Minor Prophets*, Chicago, 1970.
- Gaechter, P., *Das Matthäus Evangelium*, Wien-München, 1962.
- Gibbons, J., *The Faith of our Fathers*, New York, 1871.
- Gibson, J. M., *The Gospel of St. Matthew (The Expositor's Bible)*, Grand Rapids, 1943.
- Gilmour, S. M., *The Gospel according to St. Luke (The Interpreter's Bible)*, New York și Nashville, 1952.
- Ginzberg, L., *A Commentary on the Palistinian Talmud*, New York, 1967.
- Glover, R. H., *The Progress of World-Wide Missions*, New York, 1925.
- Goodspeed, E. J., *New Solutions of New Testament Problems*, Chicago, 1927.
- , *New Chapters in New Testament Study*, New York, 1937.
- , *Matthew, Apostle and Evangelist*, Philadelphia și Toronto, 1959. Ori de câte ori se menționează numele acestui autor fără a se face referință la un titlu de carte specific, referința este la această carte.
- Graafland, C., „Ingaan in het Rijk”, *TR* (Dec. 1970).
- Grant, F. C., editor și traducător, *Form Criticism*, include *The Study of the Synoptic Gospels* de R. Bultmann, și *Primitive Christianity in the Light of Gospel Research* de K. Kundsinn, New York, 1934.
- , *The Gospel of St. John*, New York și London, 1956.
- Greijdanus, S., *Bijbelsch Handboek*, Kampen, 1935.
- , *Het Heilig Evangelie naar de Beschrijving van Lucas (Kommentaar op het Nieuwe Testament)*, Amsterdam, 1940.
- Groenewald, E. P., *Die Evangelie volgens Markus (Kommentaar op die Bybel, Nuwe Testament)*, Praetoria, 1948.
- Grollenberg, L. H., *Atlas of the Bible*, New York, etc., 1956.
- Grosheide, F. W., *Het Heilig Evangelie Volgens Mattheus (Commentaar op het Nieuwe Testament)*, Kampen, 1954.

- Gundry, R. H., *The Use of the Old Testament in St. Matthew's Gospel* (teză de doctorat), Leiden, 1967.
- Halberthal, L., *The Plan of the Holy Temple of Jerusalem*, Montreal, 1967.
- Harnack, A., *History of Dogma* (traducerea lucrării *Lehrbuch der Dogmengeschichte*), London, 1895–1900.
- , *What is Christianity?* (traducerea lucrării *Das Wesen des Christentums*), London, 1901.
- , *The Origin of the New Testament* (traducerea lucrării *Die Entstehung des Neuen Testaments*), London, 1925.
- Hawkins, J. C., *Horae Synopticae*, Oxford, 1909.
- Hendriksen, W., *The Covenant of Grace*, Grand Rapids, 1932.
- , *The Meaning of the Preposition αὐτί in the New Testament* (teză de doctorat nepublicată), Princeton, 1948.
- , *Bible Survey*, Grand Rapids, 1961.
- , *Israel and the Bible*, Grand Rapids, 1968.
- , *More Than Conquerors, An Interpretation of the Book of Revelation*, Grand Rapids, 1970.
- , *The Bible on the Life Hereafter*, Grand Rapids, 1971.
- Henry, C. F. H., „Where Is Modern Theology Going?” *Christianity Today*, 11 (March 1, 1968).
- Hertzberg, A., ed., *Judaism*, New York, 1962.
- Hibbard, F. G., *Christian Baptism*, New York, 1842.
- Hills, E. F., *The King James Version Defended*, Des Moines, 1956.
- Holdsworth, W. W., *Gospel Origins*, New York, 1913.
- Hooke, R., *Discourse on Earthquakes*, 1668.
- Hughes, P. E., *Paul's Second Epistle to the Corinthians* (*The New International Commentary on the New Testament*), Grand Rapids, 1962.
- Hughes, P. E., ed., *Creative Minds in Contemporary Theology*, Grand Rapids, 1966.
- Huizenga, L. S., *Unclean! Unclean!*, Grand Rapids, 1927.
- Jansen, J., „Het Vraagstuk van de sleutelmacht”, *GTT*, 2 (1910).
- Jeremias, J., „The Theological Significance of the Dead Sea Scrolls”, *CTM*, 39 (Aug. 1968).
- Johnson, M. C., *The Purpose of the Biblical Genealogies*, Cambridge, 1969.
- Johnson, S. E., *The Gospel According to St. Matthew* (*The Interpreter's Bible*), New York și Nashville, 1951.
- Jones, G. V., *Christology and Myth in the New Testament*, London, 1956.
- Kähler, M., *Der sogenannte historische Jesus und der geschichtliche, biblische Christus*, Munich, 1956.
- Kalland, E. S., *The Deity of the Old Testament Messiah, with Special Reference to his Fulfilment in Jesus of Nazareth* (teză de doctorat nepublicată), Gordon College of Theology and Missions, 1942.
- Kellersberger, E. R., „The Social Stigma of Leprosy”, retipărit sub formă de pamphlet din *The Annals of the New York Academy of Sciences*, 54 (1951).
- Kerr, J. H., *An Introduction to the Study of the Books of the New Testament*, Chicago, New York, Toronto, 1892.

- Key, A. F., „The Giving of Proper Names in the Old Testament“, *JBL* (March 1964).
- Kilpatrick, G. D., *The Origins of the Gospel according to St. Matthew*, Oxford, 1946.
- Kistemaker, S., editor și co-author, *Interpreting God's Word Today*, Grand Rapids, 1970.
- Knight, G. W. III, *The Faithful Sayings in the Pastoral Epistles* (teză de doctorat), Kampen, 1968.
- Knox, R., *A Commentary on the Gospels*, New York, 1952.
- Kollek, T. și Pearlman, M., *Jerusalem, A History of Forty Centuries*, New York, 1968.
- Kraeling, E. G., *Rand McNally Bible Atlas*, New York, Chicago, San Francisco, 1966.
- Kuyper, A., Sr., *De Engelen Gods*, Kampen, 1923.
- LaFay, H., „Where Jesus Walked“, *National Geographic*, Vol. 132, 6 (Dec. 1967).
- Lange, J. P., *Matthew (Commentary on the Holy Scriptures)*, Grand Rapids, fără dată.
- Lenski, R. C. H., *Interpretation of St. Matthew's Gospel*, Columbus, 1932. Ori de câte ori se menționează numele acestui autor fără a se face referință la un titlu de carte specific, referința este la această carte.
- , *Interpretation of Luke's Gospel*, Columbus, 1934.
- Lloyd-Jones, D. M., *Studies in the Sermon on the Mount*, Grand Rapids, 1959.
- Loeb Classical Library, New York (date diferite), pentru Părinții Apostolici, Eusebiu, Josephus, Filo, Pliniu, Plutarh, Strabo etc.
- Ludlum, J. H., Jr., „More Light on the Synoptic Problem“, și „Are we Sure of Mark's Priority?“ *Christianity Today* (respectiv Nov. 1 și 24, 1958; Sept. 14 și 28, 1959).
- Macartney, C. E., *Of Them He Chose Twelve*, Philadelphia, 1927.
- Machen, J. G., *The Virgin Birth of Christ*, New York și London, 1930.
- , *The Origin of Paul's Religion*, Grand Rapids, 1947.
- Maclaren, A., *Expositions of Holy Scriptures*, Cincinnati și New York, fără dată.
- Maier, P. L., *Pontius Pilate*, Garden City, New York, 1968.
- Maier, W. A., *For Better Not for Worse*, St. Louis, 1935.
- Manson, W., *Jesus the Messiah*, Philadelphia, 1946.
- Maus, C. P., *Christ and the Fine Arts*, New York, 1959.
- McCasland, S. V., „Matthew Twists the Scriptures“, *JBL* (June 1961).
- McMillen, S. I., *None of These Diseases*, Westwood, N. J., 1963.
- McNeile, A. H., *The Gospel according to St. Matthew*, London, 1915.
- Meeter, H. H., *The Heavenly Highpriesthood of Christ* (teză de doctorat), Grand Rapids, fără dată.
- Metzger, B. M., compiler, *Index to Periodical Literature on Christ and the Gospels*, Grand Rapids, 1962.
- , *The Text of the New Testament*, Oxford, 1964.
- , *The New Testament, Its Background, Growth, and Content*, New York și Nashville, 1965.
- Micklem, P. A., *St. Matthew, with Introduction and Notes*, London, 1917.
- Milligan, G., *The New Testament Documents*, London, 1913.
- Mishna, *The*, traducere în engleză de H. Danby, London, 1933.
- Mitchell, B., „What Philosophical Problems Arise from Belief in the Resurrection?“ *Th*, 70 (1967).
- Moldenke, H. N. și A. L., *Plants of the Bible*, Waltham, 1952.

- Montefiore, C. G., *The Synoptic Gospels*, London, 1927.
- , *Rabbinic Literature and Gospel Teaching*, New York, 1970.
- Montgomery, J. A., „Some Aramaisms in the Gospels and Acts”, *JBL*, 46 (1927).
- , „Torrey's Aramaic Gospels”, *JBL*, 53 (1934).
- Moore, G. F., *Judaism in the First Five Centuries of the Christian Era*, Cambridge, 1927–1930.
- Morgan, G. C., *The Gospel According to Matthew*, New York, etc., 1929.
- Mulder, H., *De Eerste Hoofdstukken van het Evangelie naar Lukas in hun Structurele Samenhang* (teză de doctorat), Delft, 1948.
- , „De Datum Der Kruisiging”, *GTT* (1951).
- , „Het Synoptisch Vraagstuk”, *Exegetica*, Delft, 1952.
- , *Gids voor het Nieuwe Testament*, Kampen, 1962.
- , „Matthäus' Appel an die Bevölkerung Jerusalems ” *BG* (July–Sept. 1966).
- , „Wederkerige assistentie en vervreemding van kerken in de nieuwtestamentische tijd”, *De Heerbaan*, 4 (1971).
- , *Geschiedenis van de palestijnse kerk (tot 638)*, Kampen, fără dată.
- Mulder, J. D., „Mental Diseases and Demon Possession”, *The Banner* (March 24, 31, April 7, 14, 1933).
- Müller, G. A., *Pontius Pilatus der fünfte Prokurator von Judäa*, Stuttgart, 1888.
- Murray, G. L., *Millennial Studies*, Grand Rapids, 1948.
- Murray, J., și Stonehouse, N. B., *The Free Offer of the Gospel*, Phillipsburg, N.J., 1948.
- Murray, J., *Christian Baptism*, Philadelphia, 1952.

Nicholson, W. R., *The Six Miracles of Calvary*, Chicago, 1928.

- Oesterley, W. O. E., *The Gospel Parables in the Light of their Jewish Background*, London, 1938.
- Orr, J., *The Virgin Birth of Christ*, New York, 1924.
- Osterhoff, B. J., *Feit of Interpretatie*, Kampen, 1967.
- Oulton, J. E. L., „An Interpretation of Matthew 16:18, ” *ET*, 48 (1936–37).

- Paddock, W. & P., *Hungry Nations*, Boston și Toronto, 1964.
- Parker, P., „The Meaning of 'Son of Man,' ” *JBL*, 60 (1941).
- Parmelee, A., *All the Birds of the Bible*, New York, 1959.
- Pauck, W., *Harnack and Troeltsch: Two Historical Theologians*, Oxford, 1968.
- Perowne, S. H., *The Life and Times of Herod the Great*, New York, 1956.
- Petrie, C. S., „The Authorship of 'The Gospel according to Matthew': a Reconsideration of the External Evidence”, *NTStud*, 14 (Jan. 1967).
- Pick, B., *The Talmud, What It Is*, New York, 1887.
- Plummer, A., *The Gospel according to St. Luke (International Critical Commentary)*, New York, 1910.
- , *An Exegetical Commentary on the Gospel according to St. Matthew*, Grand Rapids, 1953.
- Popma, K. J., *Eerst De Jood Maar Ook De Griek*, Franeker, 1950.

BG *Bibel und Gemeinde*

NTStud *New Testament Studies; an International Journal published quarterly under the Auspices of Studiorum Novi Testamenti Societas*

- Rhine, J. B., *New Frontiers of the Mind*, New York și Toronto, 1937.
- Riddle, D. W., „The Aramaic Gospels and the Synoptic Problems“, *JBL*, 54 (1935).
- Ridderbos, H. N., *Zelfopenbaring en Zelfverberging*, Kampen, 1946.
- , *De Komst van het Koninkrijk*, Kampen, 1950.
- , *Het Evangelie naar Mattheüs (Korte Verklaring der Heilige Schrift)*, Kampen, 1952. Ori de câte ori se menționează numele acestui autor fără a se face referință la un titlu de carte specific, referința este la această carte.
- , *The Authority of the New Testament Scriptures*, Philadelphia, 1963.
- , „Rudolph Bultmann“, *Torch and Trumpet*, 9 (Nov. 1965).
- Ridderbos, J., *Jesaja (Korte Verklaring)*, Kampen, 1952.
- Riggle, H. M., *Roman Catholicism*, Anderson, Ind. și Kansas City, Mo. 1917.
- Robertson, A. T., *Studies in the Epistle of James*, New York, 1915.
- , *The Pharisees and Jesus*, New York, 1920.
- , *A Harmony of the Gospels for Students of the Life of Christ*, New York, 1922.
- , *A Translation of Luke's Gospel*, New York, 1923.
- , *Word Pictures in the New Testament*, New York și London, 1930.
- Robinson, H. W., *The People and the Book*, Oxford, 1925.
- Ropes, J. H., *The Synoptic Gospels*, Cambridge, 1960.
- Rosenblatt, S., „The Crucifixion of Jesus from the Standpoint of Pharisaic Law“, *JBL*, 75 (Dec. 1956).
- Roux, H., *L'Evangile du Royaume, Commentaire sur l'Évangile selon saint Matthieu*, Geneva, Switzerland, fără dată.
- Runia, K., „The Third Day He Rose Again“, *CT*, 11 (March 17, 1967).
- Sanders, E. P., *The Tendencies of the Synoptic Tradition*, Cambridge, 1969.
- Sandmel, S., *Herod, Profile of a Tyrant*, Philadelphia și New York, 1967.
- Schaff, P., *History of the Christian Church*, New York, 1916.
- Schlatter, D. A., *Erläuterungen zum Neuen Testament*, Stuttgart, 1908.
- Schniewind, J., *Das Evangelium nach Matthäus (Das Neue Testament Deutsch)*, Göttingen, 1960.
- Schilder, K., *Christ in his Suffering* (traducerea lucrării *Christus in Zijn Lijden*), Grand Rapids, 1938.
- Schoeps, H. J., *Die jüdischen Prophetenmorde Aus frühchristlicher Zeit*, Tübingen, 1950.
- Schoneveld, J., *Salomo*, Baarn, fără dată.
- Schonfield, H. J., *The Passover Plot*, New York, 1966.
- Schultze, H., „Demon Possession“, *The Banner* (Sept. 2, 1932).
- Schürer, E., *History of the Jewish People in the time of Jesus* (traducerea lucrării *Geschichte des jüdischen Volkes in Zeitalter Jesu Christi*), Edinburg, 1892–1901.
- Schwartz, H., *Das Verständnis des Wunders bei Heim und Bultmann*, Stuttgart, 1966.
- Schweitzer, A., *The Quest of the Historical Jesus* (traducerea lucrării *Von Reimarus zu Wrede*, Edinburg, 1910).
- , *The Mystery of the Kingdom of God* (traducerea lucrării *Das Messianitäts und Leidensgeheimnis*), New York, 1914.

- , *My Life and Thought*, London, 1933.
- , *The Psychiatric Study of Jesus* (traducerea lucrării *Die psychiatrische Beurteilung Jesu*), Boston, 1948.
- Scott, E. F., *The Literature of the New Testament*, New York, 1940.
- Seitz, O. J. F., „Upon this Rock: A Critical Re-examination of Matthew 16:17–19,” *R.E., JBL*, 69 (1950).
- Selwyn, F. G., *The First Epistle of St. Peter*, London, 1946.
- Shepherd, M. H., „Are Both the Synoptics and John Correct about the Date of Jesus’ Death?” *JBL*, 80 (June 1961).
- Sickenberger, J., „Das in die Welt Kommende Licht”, *ThG*, 33 (1941).
- Simcox, C. E., *The First Gospel, Its Meaning and Message*, Greenwich, Conn., 1963.
- Sizoo, A., *Uit De Wereld van het Nieuwe Testament*, Kampen, 1946.
- , *De Antieke Wereld en het Nieuwe Testament*, Kampen, 1948.
- Slotemaker de Bruine, J. R., „De Sleutelmacht”, *TS*, 22 (1904).
- Smith, M., „Notes on Goodspeed’s Problems of New Testament Translation,” *JBL*, 64 (Dec. 1945).
- Soltau, W., „Wann ist Matt. 16:17–19 eingeschoben?” *Tsk*, 89 (1916).
- Stalker, J., *The Trial and Death of Jesus Christ*, New York, 1894.
- Stevens, G. B., *The Theology of the New Testament*, New York, 1925.
- Stonehouse, N. B., *The Witness of Matthew and Mark to Christ*, Philadelphia, 1944.
- , *Paul Before the Areopagus*, Grand Rapids, 1957.
- Stonehouse, N. B. și Woolley, P., editori și co-autori, *The Infallible Word*, Grand Rapids, 1958.
- , *Origins of the Synoptic Gospels*, Grand Rapids, 1963.
- Strack, H. L., *Introduction to the Talmud and Midrash*, New York și Philadelphia, 1959.
- Streeter, B. H., *The Four Gospels*, New York, 1925.
- Sukenik, E. L., *Ancient Synagogues in Palestine and Greece*, London, 1934.
- Swainson, C. A., *The Greek Liturgies*, London, 1884.
- Talmud, The Babylonian* (traducere în engleză), Boston, 1918.
- Tasker, R. V. G., *The Gospel According to St. Matthew* (Tyndale New Testament Commentaries), Grand Rapids, 1961.
- Taylor, W. M., *The Parables of our Savior, Expounded and Illustrated*, New York, 1886.
- Tenney, M. C., *The New Testament*, Grand Rapids, 1953.
- Terry, M. S., *Biblical Hermeneutics*, Grand Rapids, fără dată.
- Thiessen, H. C., *Introduction to the New Testament*, Grand Rapids, 1943.
- Thompson, G. H. P., „The Son of Man: The Evidence of the Dead Sea Scrolls”, *ET*, 72 (1960–61).
- Torrey, C. C., *The Four Gospels, A New Translation*, New York și London, 1933.
- , *Our Translated Gospels*, New York și London, 1936.
- , *Documents of the Primitive Church*, New York și London, 1941.
- , „The Aramaic of the Gospels”, *JBL*, 61 (1942).
- , *Legendary Lives of the Prophets*, Philadelphia, 1946.
- Tottenham, C. J., „The Gates of Hell’ (Matt. 16:18)”, *ET*, 29 (1917–18).

- Trattner, E. R., *Understanding The Talmud*, New York, 1955.
- Trench, R. C., *Notes on the Parables of our Lord*, Grand Rapids, 1948.
- , *Synonyms of the New Testament*, Grand Rapids, 1948.
- Trueblood, E., *The Humor of Christ*, New York, Evanston, London, 1964.
- Valentin, P., „Les Comparutions de Jesus devant le Sanhedrin“, *RSR*, 59 (2, '71).
- Van Dyk, P. „Het gekrookte riet en de rookende vlaswiek“, *GTT*, 23 (1923).
- Van Leeuwen, J. A. C., *Het Evangelie van Mattheus*, Gronigen, Den Haag, 1918.
- Vardapet, E., „The Revelation of the Lord to Peter“, *ZNW*, 23 (1924).
- Von Hagen, *The Roads That Led to Rome*, Cleveland și New York, 1967.
- Vos, G., *The Self-disclosure of Jesus*, New York, 1926.
- , *The Teaching of Jesus Concerning the Kingdom of God and the Church*, Kampen, 1950.
- Votaw, C. W., „Peter and the Keys of the Kingdom“, *BW*, 36 (1910).
- Walker, T., *Jewish Views of Jesus*, New York, 1931.
- Walker, W., *All the Plants of the Bible*, New York, 1957.
- Wallace, R. și the editori of Time-Life Books, *The World of Rembrandt*, New York, 1968.
- Warfield, B. B., *Christology and Criticism* New York, 1929.
- , *The Inspiration and Authority of the Bible*, Philadelphia, 1948.
- , *Biblical and Theological Studies*, Philadelphia, 1953.
- Warren, J., „Was Simon Peter the Church's Rock?“ *EQ*, 19 (1947).
- Weidenschilling, J. M., *Studies in the Gospel according to St. Matthew*, St. Louis, 1948.
- Weiss, J., *Die Predigt Jesu vom Reiche Gottes*, Göttingen, 1893.
- , *Die Idee des Reichs Gottes in der Theologie*, Giessen, 1900.
- Whitaker, G. H., „The Chief Cornerstone“, *Exp*, Eighth Series (1918).
- Willoughby, C. A., *A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel according to Matthew*, Edinburgh, 1907.
- Wilson, E., *The Scrolls from the Dead Sea*, New York, 1955.
- Wolff, M., „De Samenstelling en het Karakter van het groote συνέδριον te Jeruzalem voor het jaar 70 Na Chr.“, *TT*, 51 (1917).
- Wood, H. G., „The Priority of Mark“, *ET* (Oct. 1953).
- Wrede, W., *Das Messiasgeheimnis in den Evangelien*, Göttingen, 1901.
- , *Paul* (traducerea lucrării Paulus), Boston, 1908.
- , *The Origin of the New Testament* (traducerea lucrării Die Entstehung der Schriften des Neuen Testaments), London și New York, 1909.
- Wright, G. E., *Biblical Archaeology*, London și Philadelphia, 1957.
- Wurth, G. Brillenburg, *De Bergrede en Onze Tijd*, Kampen, 1933.
- Yaffe, J., *The American Jews*, New York, 1969.

RSR *Recherches de science religieuse*

BW *Biblical World*

EQ *Evangelical Quarterly*

TT *Theologisch tijdschrift*

- Young, E. J., *The Prophecy of Daniel*, Grand Rapids, 1949.
 ———, *Studies in Isaiah*, Grand Rapids, 1954.
 ———, „The Virgin Birth“, *The Banner* (April 15, 1955).
 ———, „The Teacher of Righteousness and Jesus Christ“, *WTJ*, 18 (May 1956).
 ———, *Thy Word Is Truth*, Grand Rapids, 1957.
- Zahn, Th., *Das Evangelium des Matthäus*, Leipzig, 1910.

